IOANNIS FRANCISCI RIPAE,

A SANCTO NAZARIO PAPIENSIS RESPONSA,

In quinque libros Decretalium, In ff. vetus, Infortiatum, ff. No. & Cod.

VNA CVM ALIIS VIGINTI RESPONSIS VTILISSIMIS ADDITIS.

Quibus quid super accesserit, quod hactenus in cæteris prioribus editionibus desiderabatur, facilè studioso lectori patebit, si maximam diligentiam tùm in conferendis his nostris cum vetustissimis codicibus, tùm vel maximè in castigandis grauissimis erroribus, quibus singulæ scatebant pagellæ, nunc adhibitam perpendat.

Communes item Doctorum sententia ab Authore passim citata non inutiliter curauimus, vt sub varia literarum figura cum hac nota ☙ demonstrentur.

VENETIIS, MDLXXXVI.

IOANNIS FRANCISCI RIPAE, A SANCTO NAZARIO PAPIENSIS RESPONSA,

In quinque libros Decretalium, In ff. vetus, Infortiatum, ff. No. & Cod.

VNA CVM ALIIS VIGINTI RESPONSIS VTILISSIMIS ADDITIS.

Quibus quid super accesserit, quod hactenus in cæteris prioribus editionibus desiderabatur, facilè studioso lectori patebit, si maximam diligentiam tùm in conferendis his nostris cum vetustissimis codicibus, tùm vel maximè in castigandis grauissimis erroribus, quibus singulæ scatebant pagellæ, nunc adhibitam perpendat.

Communes item Doctorum sententias ab Authore passim citatas non inutiliter curauimus, vt sub varia literarum figura cum hac nota ☙ demonstrentur.

VENETIIS, MDLXXXVI.

Rubricæ Reſponſorum celeberrimi Iuriſconſulti D. Ioan. Franciſci Ripæ.

RESPONSA IO. FRANCISCI RIPAE A SANCTO NAZARIO, IVRISCONSVLTI EXCELLENTISSIMI,

In primum librum Decretalium.

Nunc postremò maiori, quàm hactenus vnquam factum sit, diligentia recognita, & castigata incipiunt feliciter.

De constitutionibus & statutis.

RESPONSVM I.

STatutum Remouens appellationem a sententia, vel simpliciter, licèt intelligatur de diffinitiua & non interlocutoria, tamen in proposita quæstione statutum appellationē ab omni processu remouet, quare & appellationem ab interlocutoria remouere constat, & ideo a diffinitiua remouetur propter celeriorem litium expeditionem, quæ ratio inutilis foret, si ab interlocutoria appellare liceret, nam magis militat in interlocutoria, q̃ in diffinitiua, & præsertim cum appellatio de qua agitur inanis sit, quia a nullo grauamine est interposita. Nec per denegationē publicationis testium pars eos producens grauata dici pōt, sed potius pars aduersa, quæ nihil contra personas, ac eorum dicta opponere potuit. Et cum publicatio etiam non fuerit legitimo tempore petita, merito iudex eandem non admisit. Nullo etiam iure sententia nulla dici potest, tanquam lata non visis testibus, iuxta *communem* sententiā: quia non iudicis negligentia, sed partis videri non potuerunt, cui meritò adscribendum est.

SVMMMARIVM.

1 *Statutum remouens appellationem simpliciter, solum intelligitur remouere appellationem à diffinitiua.*

2 *Statutum remouens appellationem à diffinitiua, ex mente eiusdem etiam ab interlocutoria appellationē remouere censetur, nec cōtrarietas inducatur.*

3 *A denegatione publicationis testium licitè appellari potest, si producens publicationem petierit.*

4 *Publicatio testium non petita tempore in rescripto contento, iustè denegari potest, nam iniuriam non facit, qui ius exequitur.*

5 *Rescriptum subreptitium non valet.*

6 *Terminus subrogatus, sapit naturam subrogati.*

7 *Testes non publicati nullam fidem faciunt.*

8 *Appellatio frustratoria de iure reycienda est.*

9 *Sententia lata non visis testibus ob negligentiam iudicis est nulla, secus si ob negligentiam partis videri non potuerunt.*

Qui veritas est, me in viam dirigat veritatis.

Respon. interpreta.

ARticulus Decidendo breuissimus est, Iudex integerrime, & (Iurisconsultorum Ticinentium pace dixerim) nulli secunde: propterea omnium allegationum pompa omissa, breuibus subtilia motiua resoluere conabor.

¶ Et primò non obstat decisio Perusini in c. pastoralis. de appella. col. 8. in 6. q. disponens, q̄ si statutum remoueat appellationem a sententia, vel simpliciter, q̄ intelli
1 gitur solum remouere † a diffinitiua, non ab interlocutoria, quia statutum nostrum remouet etiam appellationē a processu, & sic non sumus in decisione præallegata. Quod autē ita sit, videantur verba statuti: cantant enim hoc modo, q̄ per vicarium ad instantiā litigantium, vel alterius, cuius interesit, debeat procedi, cognosci, & terminari, appellatione, & querela qualibet remota. illa n. declaratio appellatione remota, respicit plura determinabilia, s. processum & sententiā, ergo pariformiter debet determinare, ita q̄ appellatio intelligatur remota a processu, per regulam l. iam hoc iure. ff. de vulg. & pup. subst. cum concord. quæ regula habet etiam locū in statutis sm Ang. cōl. 41. incip. tria sunt, in fin. & dicit Bart. in l. 4. §. eritq; differētia. ff. vi bon. rap. q̄ quoties plura reguntur ab eodem verbo, qualitas, quæ respicit illud verbum, vniformiter respicit quo ad omnia, quæ in eadem oratione ponunt. & Bart. ibi loquitur in materia statutaria. Et secundo respondetur, q̄ licet statutum non remoueret appellationē a processu, tamen est remota per l. ante sententiæ, C. quo. appell. non recip. & per aliud statutum, siue decretum. Et si dicatur, immo non est remota, quia l. ante sententiæ, non habet locum quando grauamen non est reparabile per appellationē a diffinitiua, sm Bart. in l. ante sententiam. ff. de app. recip. Respondetur, q̄ doctr. Bart. & aliorum, loquitur in diuersis terminis, videlicet quando est concessa appellatio a diffinitiua, sed grauamen est tale, q̄ non potest per appellationem reparari, vt est qō serui, vel alterius hoīs. sed vbi statutum tollit appellationem a diffinitiua: q̄ isto casu cēseatur appellatio permissa ab interlocutoria, certè nulla lege bene probari potest. Immo ɔtrū vr̄ verius, quia statutum inductum ad correctionem iuris permittentis appellari posse a diffinitiua, vt sic lis citius
2 expediatur, operaretur † ɔtrium, si censeretur concedere appellationem ab interlocutoria, contra regulam l. legata inutiliter. ff. de adimen. lega. Item tale statutum extenderetur ad correctionem iuris, contra l. j. ff. de inoffi. doti & c. cum expediat. de elect. lib. 6. extenderetur enim ad correctionem d. l. ante sententiæ. C. quo. appel. reci & alterius statuti. Vel tertio respondetur, q̄ si ratio, quare fuit remota appellatio a diffinitiua, militat in appellatione ab interlocutoria, tunc statuens censetur etiam remouere ab interlocutoria, sm Pau. de Cast. consil. 24. viso puncto, vol. ij. & sequuntur Perusi. in d. c. pastoralis. in vj. quæstio. modo si rectè intueatur statutum, videtur q̄ tollat appellationem a diffinitiua propter celeriorē expeditionem litium, vt colligitur ex illis verbis, quā summarius, & expeditius, &c. sed ista ratio magis militat in appellatione ab interlocutoria, ergo &c. Vel quarto appellatio frustratoria a nullo grauamine censetur vnquam permissa. c. cum appellationibus friuolis. de appel. in vj. sed ista fuit friuola, & a nullo grauamine interposita, vt infra probabo. ergo &c. ¶ Et dum postea subdit M. v. q̄ saltem debuit posse appellari tanquam à notorio grauamine, de quo dicitur in actis constare, quia iudex denegauit publicationem testium. Respondeo primo, q̄ pars aduersa in hoc non potest dici grauata, cum ipse produxerit testes, sed potius videtur q̄ sit pars mea, quæ debebat opponere contra personas, & dicta testiū. ex hoc enim, q̄ testes non fuerunt publicati, non læditur pars producēs testes, sed læditur pars, contra quam producuntur, quia per denegationem publicationis tollitur sibi facultas opponendi contra dicta, & personas, non autem tollitur parti, quæ testes produxerat, quia contra eorum dicta, & personas nihil potest pars producere, vel opponere. c. de testibus. vbi Panor. col. ij. de testib⁹. Vel secundo respondetur, q̄ illud, quod dicitur, q̄ a denegatione publicationis testiū potest appellari, intelligitur si pars
3 † publicationem petierit. Ita Fely. in c. cum 1. & 2. de re iud. hic autem non fuit petita, ergo &c. & si dicatur immo fuit petita die xix. Ianuarij, tunc ego respondeo, q̄ non fuit petita legitimo tēpore, quia non fuit petita in termino quindecim dierū prorogato per rescriptum: ita q̄ non erat saluum ius repro-
4 bādi parti meę, in ipso termino, & sic nō erat seruata † forma rescripti. merito iudex potuit denegare publicationem, nec denegando partem grauauit. q̄ demōstratur apertius, qui iuris dispositionem exequitur, grauare partem non videtur. c. nouit. de appell. iuris enim exequutio nullam habet in se iniuriam. l. iniuriarum. §. j. ff. de iniur. modo cum termino triū mensium per statutū limitato non ostenderit de iure suo, q̄a in eo termino nullos testes produxit, merito stāte statuto potuit iudex & receptionem, & publicationem testium denegare, tanq̄ post terminum productū. l. scire. § ɔñs. ff de excu. tut. Bar. & alij in l. fi. ff. de iniur. Immo si admisisset, potius diceretē grauata pars mea, sm Bart. & in d. l. ante sniam. colum. fi. ff. de app. reci. & si dicatur statuentiū terminus fuit ꝓrogatus p rescriptū. Rn̄deo, q̄ subreptitiū † est rescriptū, & iō non valet, c.
5 sup lris. de resc. nō. n. fuit expssum Principi in supplicatione, q̄ hæc esset cā cridarū, & q̄ statutū assignaret tā longū tp̄s, s. tres mēses p termino ad ostēdēdū de iure suo. Itē nō expssit, q̄ elapso dicto termino triū mēsiū statutū denegaret postea audientiā. licèt ergo in genere fuerit narratū de statuto, & facta mētio factū, tñ ex quo non fuerunt expssę qualitates facti, nec statuti, rescriptū tanq̄ subreptitiū inualidū censeri debet, secundū gl in c. dilectus filius p. & ibi Felyn. de rescrip. Et pro-

pterea Lud. Rom consil. 229. col. fin. concludit, ꝙ nõ valet re-
scriptũ impetratũ super absolutione iuramenti, licèt sit facta
mentio de iuramento, qñ fuerat iuratũ ẽt non petere absolu
tionem, quia omnes qualitates non fuerunt expressę, & dixit
Bal. in l. præscriptione. col. 2. C. si contra ius. ꝙ rescriptum im-
petratũ super compositione condemnationum non valet, si
non fuit expressa causa condemnationis. sequitur Alex. con-
si. 114. īcip. ponderatis his. in j. vol. & idẽ Bal. in l. eam quam. C.
de fideicom. dicit, ꝙ nõ ualet legitimatio facta de spurio, nisi
fuerint expressę omnes qualitates spurietatis, & sequit Cur.
senior cõsi. 35. vol. 8. & est ratio, quia generalitas patit obscu-
ritatem, & magis adducit vitium subreptionis, q̃ tollat. vt in
specie concludit Franc. Curt. in d. consi. 35. col. 8. & consil. 50.
& consi. 73. vel posito, ꝙ rescriptũ valeret (quod non credit)
tamen ex quo terminus rescripti erat terminus prorogatus,
seu prorogatus loco termini statutarij, certè ī tali termino ꝓ-
rogato debebat Nechus ius suũ oñdere, prout tenebaī ī ter-
mino statutario, qa prorogatio facta intelligitur cũ suis qua
litatib⁹, ſm Bart. in l. j. §. & post operis. ff. de oper. noui nunc. &
text. in l. lecta. vbi Alex. col. v. ff. si cert. peta. vel si est terminus
6 † subrogatus, tanquã subrogatus sapit naturã. l. si cũ §. qui in-
iuriarũ. ff. si quis cau. Sed Nechus nec ẽt in termino rescripti
subrogato ius suũ ostendit, ergo &c. & si dicatur testes produ
xit, dico, ꝙ per hoc non dicitur ius suum ostendisse nisi ipsis
7 publicatis, quia † testes non publicati nullam fidẽ faciũt. Bar.
in l. gesta. C. de re iud. & si dicatur quo ad iudicẽ sunt semper
publicati, dico ꝙ non sequitur, ergo iudici ostendit ius suum,
cum pars non possit opponere contra dicta & personas te-
stiũ, & ea inualidare. & propterea Saly. in l. fin. C. de fide instr.
& Bart. in extrauag. ad reprimẽdũ. dicunt, ꝙ instrm non dicẽ
fidem facere iudici, nisi data copia, & assignato termino ad
opponendũ. sic ergo ꝑ exhibitionẽ testiũ non dr̃ fides facta
iudici, nisi termino dato ad opponendũ cũ ergo Nechus in
termino nõ fecerit testes publicari, nec terminũ parti meæ
statui ad opponẽdũ, immo nec publicari petierit. certe nõ ꝑt
dici in termino ostẽdisse ius suũ. Præterea, stante practica, &
stilo nostro, ꝙ testes examinent ꝑ interrogatores electos de
consensu partiũ, non dnt ẽt testes publicati iudici, nec etiam
ꝑt dici, ꝙ iudex sciat dicta eorũ, & sic ꝙ ipsi iudici fuerit osten
sum de iure suo, nisi essent publicati. Ita Ang. in l. prolatã. C.
de sen. cuius dictũ est rationi cõgruũ valde. Præterea statutũ
non dicit, ꝙ sufficiat iudici ostendere ius suũ: debet. n. ẽt pars
litigans scire, ꝙ aduersarius ꝯ eũ intendat. vel dato ẽt, ꝙ ꝑdi-
cta nõ militatẽt, examinare in termino, tñ certè debuit saltẽ
Nechus testes suos tali tempore examinari & publicari face-
re, ꝙ parti meę esset saluũ ius in ipso termino reprobandi iu-
xta formã rescripti Sed Nechus examinari fecit testes suos in
fine termini, adeo ꝙ etiã si pars mea voluisset, nõ poterat op-
ponere. Sed nec in termino vnquã publicationẽ petijt, ergo
&c. cũ ergo Nech⁹ nec in termino de iure suo nõ ostẽderit,
vel si ostẽderit, ius reprobandi saluum non erat parti meę, se-
quit ꝙ non admittẽdo publicationẽ, ꝑ processum ad vlterio-
ra nõ dr̃ ipsum Nechũ grauasse, merito ꝑ appellationẽ tanq̃
8 † frustratoriã, & à nullo grauamine ĩterpositã reiecit, & qđ ẽ
frustratoriũ, non est per N. v. admitten. Stãtibus ꝑmissis tolli-
tur ẽt vltimũ motiuũ. vnde dicitur, ꝙ sententia lata, est nulla,
tanquã lata non visis testibus Nechi, iuxta doctr. Bar. in l. pro-
9 latam. quia rñdetur, ꝙ illa doctrina non procedit, qñ † pars
cuius testes fuerunt, maximè fuit negligens in producendo,
& eius iudici ostendẽdo, vt fuit Nechus Ita Fely. in cap. eccle-
siæ Sanctę Mariæ in prima fallen. de constit. Laus Deo.

RESPONSVM II.

Possessori super suo beneficio litem habenti, qui altari seruit, & horis vacat canonicis, quotidianæ distributiones nõ denegandæ. Quãuis ecclesię statutum disponat, ꝙ capitulum non teneatur beneficiato litem habenti respondere de fructibus, redditibus, & obuentionibus quibuscunque, quorum significatione quotidianæ distributiones minime demonstratur. Quæ si seruientibus subtrahantur, diuinum cultum subtrahi, aut minui necesse est.

SVMMARIVM.

1 *Citatio legitimè executa, an inducat litis pendentiam.*
2 *Fructuũ & obuentionũ appellatione, non ueniunt distributiones quotidianæ.*
3 *Super statuto ab vsu non recepto, nullum fundamentum fieri potest.*
4 *Iuramentum factum super obseruatione statutorum, non extenditur ad statuta moribus vtentium non recepta.*
5 *Confirmatio statutorum, ad statuta non recepta non porrigitur.*
6 *Confirmatio statutorum à superiore simpliciter facta, non impedit, quominus statuentes potuerint prædictum statutum tollere.*
7 *Spoliatus ante omnia venit restituendus.*
8 *Restituere fructus tenetur, qui ausu temerario eos percepit.*

Respon. interpret.

IN sequendo Schedulam productam contra d
Ant. Gagliardi, demonstrabo ip-
sum d. Ant. fore restituendum ad quasi possessionẽ iuris
percipiendi distributiones quotidianas, quæ canonicis di
uinis interessentibus debentur non obstantibus deductis in
ipsa schedula. ¶ Fundamẽtũ d. Prępositi & adhęrentiũ, cõsi-
stit sup allegato statuto. xlvij. quo cauerat, ꝙ capitulũ, seu ec-
clesia S. Desiderij, non teneatur alicui beneficiato litẽ habẽti
sup suo beneficio, rñdere de fructibus, redditibus, & obuen-
tionibus quibuscũque, nisi talis litigans fuerit in possessione
pacifica ꝑ sex menses ante litem motã. Dr̃ aũt, ꝙ d. Ant. habet
litẽ sup suo canonicatu, cũ do. Ant. Tertullio motã antequã
esset in possessione pacifica, per sex mẽses, ergo &c. Istud fun-
damentũ tollitur, & subuertitur, pluribus rationibus. Et pri-
mo, quia probatum non fuit, ꝙ dictus Gagliardi habeat litẽ
super suo canonicatu. Licèt. n. dicatur, ꝙ per citationem legi-
1 mè executã inducatur † litis pendentia, quantum ad effectũ,
vt interim nihil sit innouandũ. Clem. ij. vt lite pẽd. Istud tamẽ
sanè intelligendũ est, videlicet, si & dũmodo facta fuerit rela-
tio citationis iudici citanti, ſm Car. Zab. ibi in vlt. q. quia non
sufficit, ꝙ quis fuerit citatus, nisi iudici constet. l. hęc aũt. §. j. ff.
quibus ex cau. in poss. cat. Fortius dico, ꝙ non dr̃ inducta litis
pendentia, ẽt ꝑ citationẽ executã, & iudici pręsentatam, nisi
actor (ad cuius instantiã facta fuit citatio) cõparuerit in ter-
mino citationis, qa si nõ cõpareat, circunducit citatio. l. ad pe
remptoriũ. ff. de iudi. & ibi Bal. & Pau. de Cast. no. Facit tex. ĩ c.
j. de do. & contu. lib. vj. Licèt ergo appareat de citatione, & ci-
tationis intimatione facta dicto Gagliardi, tñ quia non con-
stat, ꝙ citationis executio fuerit iudici pręsentata, & quia nõ
ꝯstat, ꝙ actor in termino corã iudice se præsentauit, nõ põt
dici cõstare de aliqua litis pẽdẽtia. ¶ Secũdo, quia statutũ pri
uãs beneficiatos habentes litẽ super beneficijs, a quibuscũq;
fructibus & obuentionibus, nõ debet hãc interpretationẽ re
cipere, ut etiã priuet canonicos residentes distributionibus
2 quotidianis. Tum quia † appellatione fructuũ, & obuẽtionũ,
nõ continentur distributiones quotidianæ, quæ pro diurno
labore interessentibus debentur, vt est text. in c. licet. de pręb.
& firmat Gemi. cõsi. 75. col. 3. & consil. 153. ad fin. & maximè
in casu huius statuti odiosi, & ꝯ ius, qđ strictè venit interpre-
tãdũ l. ij. cũ gl. C. de nox. c. cũ dilectus. de cõsu. Tũ ẽt, qa maxi-
mũ sequeret absurdum, si de distributionibus, quæ seruienti-
bus debentur, intelligeret. Nã si contingeret oẽs canonicat⁹
fore litigiosos (prout possibile est, & de facili cõtingibile, cũ
hodiernis tẽpibus vix sine lite beneficiũ acquiratur) si nullus
esset qui distributiones perciperet ꝑp litis pẽdẽtiã, desererẽt
cultus diuinus, quia etiã nullus esset qui ecclesię ĩ diuinis vel-
let deseruire, cũ sciret se ex seruitio altaris viuere ñ posse. arg.
c. cum ſm. de pręben. Nam gratis pœnitet esse piũ. c. si quis. j.
q. 2. c. habebat. 12. q. 1. Immo dici fortè posset, ꝙ statutũ ita ge-
neraliter intellm nõ valet, tãquã ꝯ vtilitatẽ ecclesiæ. cap. 2. de
his, q̃ fiũt à maio. par. c. j. de cõsue. ¶ Tertio, quia (vt mihi ꝓ-
supponit) ꝑdictũ statutũ nunquã fuit moribus vtẽtiũ cõpro-
3 batũ. Vñ sup tali statuto ab vsu non † recepto, nullũ põt fieri
fundamentũ. c. in istis. §. leges. iiij. dist. tradit ꝑ glo. Pan. & alios
in c. 1. de treuga & pa. & ꝑ Old. consil. 259. impugnaĩ electio.
& alibi sæpe. ¶ Nõ ob. ꝙ dic. Gagliardi iurauerit seruare statu
4 ta ecclesię, tã edita, q̃ edenda, qa tale iuramẽtũ † non extendi-
tur ad statuta moribus vtentiũ non recepta, vel per contra-
riã consuetudinẽ abrogata, ſm Bal. in ꝑludijs Feud. col. v. vers.
itẽ nos dicimus ꝑ tex. vbi Inno & alij in c. 1. de his, quæ fiunt a
maio. par. cap. Itẽ nõ extendiĩ ad statuta edita ꝯ vtilitatem ec-
clesię, vt est pręsens statutũ, si ita crudè intelligaĩ, d. c. 1. & c. 1.
de iureiu. lib. vj. ¶ Nõ etiã obstat, ꝙ d. Ruinnen. Episcopus Vi-
celegatus confirmauerit statuta prædictę ecclesiæ, quia talis
5 cõfirmatio † ad statuta nõ recepta, vel aliàs abrogata nõ por-
rigiĩ, quia nõ sunt amplius statuta, ſm gl. sing. vbi Bart. & alij
in l. si quis priore. ff. ad Treb. facit, quia gñalis statutorũ cõfir-
matio non trahitur ad statuta inualida, ſm d. Ale. cõsi. 59. col.
iiij. lib. j & fuit decisio Iun. Ioan. An. & aliorũ in c. dudum. de
deci. cũ concor. allegatis per Ias. in l. quãquã. C. de testa. milit.
6 ¶ Præterea, cõfirmatio supioris, simpliciter facta † absq; clau
sula decreti (vt est huiusmodi) nõ impedit, quominus statuen
tes potuerint prędictũ statutũ tollere, vt ꝑ Pan. in c. cũ acces-
sissent. de constit. & licèt impediat statutũ tolli per vnicũ, vel
binũ actũ contrariũ, nõ tñ impedit, ꝙ ꝑ cõtrariã consuetudi-
nem tolli non possit, ſm *cõmunem* Doc. sñiam, licèt aliqui re-
quirant lapsum ann. xl. vt per Fel. in d. c. j. ver. septima, & vlti-
ma declaratio. de treuga, & pace. ¶ Insuper R. D. Vicelega-
tus reseruauit sibi ptãtem aliter ordinandi, disponedi, corrigẽ
di, & interpretãdi, & ꝯñr nõ cõfirmauit absolutè. Vñ arbitror
do. Aptensem Vicelegatũ, pro sua æquitate & eminẽti scien-
tia, iudicaturũ huiusmodi statutũ, (qđ est ꝯ ecclesię vtilitatẽ,
quod

quod nõ fuit moribus vtentium receptũ, quod ꝯstat ꝯria ꝯsue
tudine abrogatum, quod de distributionibus nõ loqtur) nulla
tenus videri approbatũ, nec confirmatũ ꝑ illam generalẽ cõ-
firmationẽ do. Rutinẽ. ¶ accedat alia ratio, ꝙ dictus Gagliardia
semel fuit admissus ad quasi possessionem percipiendi distri-
butiones quotidianas, in qua quasi possessione perseuerauit
pacificè per menses, & annos, vnde non debuit, neque potuit
7 de facto spoliari per D. prepositum. Quo fit, vt ante omnia † sit
restituendus. l. si quis ad se fundũ C. ad leg. Iul. de vi. c. j. de resti.
spol. cum simi. ¶ Nec ob. si dicatur statutũ velle, ꝙ talis habens
beneficiũ litigiosum, teneatur restituere fructus, quia non ꝓ-
pterea sequit, ergo de facto venit spoliandus. c. in literis de re-
sti. spol. præterea statutum vult eum teneri ad restitutionẽ fru
ctuum, & redditum, qui ausu temerario (& sic propria aucto
8 ritate, & de facto) fructus percepit. Ita. n. sonãt illa verba, † au-
su temerario cleme. cupientes de penis. cle. j. de vsur. non ante
vult eum teneri, qui de licentia, & beneplacito capituli fuit ad
quasi possessionẽ admissus. Vnde concludendum est dictũ Ga-
gliardi reintegrãdũ & restituendum esse ad suam quasi posses-
sionem. Et ita iuris esse respondeo ego Io. Franc. Ripen. a S. Na
zario, Iura interpretans in florenti Academia Auenione.

RESPONSVM III.

SIcut Non potest a quoquam molestari, qui per trien
tiũ pacificè possedit bñficium, ita nec eõ in suc
cedens permutationis causa, quia suum ad successorem
iure redibit beneficium, si ab eo euincatur permutatum.

SVMMARIVM.

1 *Iura prædecessorum in beneficialibus non transeunt ad successorem nisi lite cœpta. & nu. 2.*
3 *Præscriptio non currit impedito agere,*
4 *Præscribitur actio, & ius cuicunque competens in rectoria, si fuerit possessa septem annis cum titulo colorato.*
5 *In beneficialibus licitum est vti iure prædecessoris, quod est exclusiuum intẽtionis agentis.*
6 *Possessor triennalis pacificus, dicitur habere optimum ius in præiudicium eorum, qui ius suum intra triennium non deduxerunt in iudicio.*
7 *Possessor triennalis à quoquam molestari non debet in possessorio, nec in peti.*
8 *Beneficium si sit euictum ab aliquo, id iure redibit ad suũ, quod titulo permutationis resignauit.*
9 *Molestari quis dicitur, si is molestetur, qui habet regressum contra eum.*
10 *Successor potest uti defensionibus auctoris sui, contra quem habet regressum de euictione.*
11 *Protestatione præmissa debet agere, volens insinuare possessori impedimentum causatum ex eo, quòd instrumentum occultabatur.*
12 *Amicus & familiaris vicarij ꝓsumitur scire collationẽ sibi à vicario factã.*

Respon. interpreta.

IN causa Beneficiali vertente inter Raymundum de
Suco agentem, & Iacobum Cambij se defẽ
dentem, illud etiam quæritur, an dictus Iacobus vti possit
beneficio regulæ de triennali possessore, seu beneficio cõ-
stitutionis Basiliensis de pacificis possessoribus. Et punctus stat
in hoc, an Iacobus possit vt accessione sui auctoris, qui tot an-
nos pacificè possedit. Et videtur quòd non. Primo, quia (vt di-
xit glos. in pragmatica. titu. de pacifi. possess. in ver. possedit) in
beneficialibus nihil de iure prędecessoris transit in successo-
1 rem, † nisi sola lis in cœpta, vt not. glo. in extrauag. Ioan. 22. su-
scepti regiminis. in ver. vacantium. Nam dicta regula continet
2 ius personale eius, qui pacificè possedit, quod non transit † in
successorem. l. quia tale beneficium. ff. solu. not. maxime in suc-
cessorem in beneficio, qui metitur ius nouum, tam respectu
tituli, quam possessionis, vt not. in ca. secundo. vt lite penden.
den. libr. vj. Secundo, quia dicta regula non videtur procedere
dato legitimo impedimento prętendentis non potuisse agere
in termino triennij, vt sonant verba Basiliensis concilij. ibi,
Exceptio hostilitatis casus, vel alterius legitimi impedimenti.
Constat autem ignorantiam allegatam per Raymundum asse
rentem ignorasse vsque ad hæc tempora quis fuerit notarius,
qui sumpsent instrumentum collationis sibi factæ, causare le-
gitimum impedimentum, quia sine instrumento collationis
3 non potuit tutor agere. Impedito autem agere † non currit ꝓ
scriptio. l. j. in fina. C. de annali exce. Et vbi decursa esset ꝓscri-
ptio ex capite ignorantiæ, restituendus vñ, vt tradit Bart. in l. j.
§. si qs aũt. ff. de itinere actuq; priua. & latè Fel. in c. ex trãsmis-
sa. de præscrip. ¶ Sed istis non obstantibus, ꝓcliuior sum in ꝯ-
riã sniam, tribus ꝓsertim ꝯsiderationibus. Et primũ considero
ꝙ do. de Sepibus, q hanc rectoriã spatio septem annorũ pacifi-
4 cè possedit, † cum titulo colorato, virtute reg. de triennali pos-
sessore, & Basiliẽ. ꝯsti. de paci. possess. ꝓscripsit actionẽ, & ius cui
cũq; cõpetẽs ĩ dicta rectoria, s̃m Pan. ĩ c. ꝯtingit. col. 3. de dolo
& ꝯtu. Exceptio aũt ꝓscriptionis, ẽ exclusiua ĩtẽtiõnis dicti Ray-
mundi ergo ea vti poterit do. Cãbij, q̃a (ut s̃. dixi) sufficit in be
neficialibus excludere petitionẽ, per exceptionẽ iuris non sui
secundũ Cõpost. & Io. An. in c. mandatum. de rescri. & si dicat̃,
ꝙ hæc exceptio competit domino de Sepibus, & nõ do. Cam-
bij, respondent Comp. Io. An. & Cardi. in d. ca. mandatum. ꝙ in
5 beneficialibus licitum est uti iure prædecessoris, † quod est ex-
clusiuum intentionis agentis. Et idem tenent Imo. & Fely. col.
6 ix. in c. capitulum. eo. tit. de rescrip. per illum tex. ¶ † Secundo ꝯ
sidero, ꝙ triennalis possessor pacificus, dicitur habere optimũ
ius in præiudicium eorum, qui ius suum intra triennium in iu
dicio non deduxerunt, vt clarè disponunt regulæ prædictæ. &
Basilien. cõstitutio Si hoc verum sit (prout est) sequitur corol-
latiè, ꝙ beneficium in præiudiciũ negligentis vacabit per ces-
sum, uel decessum possessoris pacifici per trienniũ cum titulo
colorato, quia quantũ ad negligentes, titulus coloratus pacifi-
ci possessori per triennium pro uero, & isto titulo reputatur.
Vnde sicut põt Raymũdus impugnare titulum do. de Sepibus
triẽnalis possessoris pacifici cũ titulo, ita nõ poterit impugna-
re titulum successoris cui collatum fuit beneficium, tanq̃ va-
cans per resignationem dicti de Sepibus. ¶ Tertio ꝯsidero cõ-
cilium Basiliense non vult triennalem possessorẽ a quoquam
7 molestari posse in possessorio nec petitorio, † quod est intelli-
gendum directo, nec ꝑ indirectum, regula, cũ quid vna via. de
reg. iur. li. vj. Ex hoc sequitur, ꝙ etiam non poterit molestare d.
Cambij, cui ex causa permutationis collata fuit huiusmodi re-
ctoria de Olensiaco, quia per indirectũ, & effectualiter mole-
staret dictũ dñ Sepibus. Nam si a Cãbio euincantur beneficium
8 de iure redibit ad suum, † qđ titulo permutationis resignauit
dicto de Sepibus, s̃m Io. An. in c. vnico. de re. uni permu. li. vj. &
Gemi. cons. 45. in vlti. dub. & Fed. de Senis in tract. de permu. be
nefi. q. 5. Quod etiam expressè cautum extitit in prouisione
facta per Ro. Pont. d. Cãbio. Et ꝙ dicatur molestari de Sepibus
9 † molestetur is, qui hẽt regressum contra eum, clarè probatur
in l. si ꝯtrouersia. cũ ibi not. & in l. si permutationis. C. de euict.
Dicamus, ergo, ꝙ ꝓdicta regula prosit huic successori, rationi-
bus prçallegatis, & maximè quia successor potest vti defensio-
10 nibus auctoris sui † contra quem habet regressum de euictio-
ne. l. emptori. C. de euictio. cũ suis concor. ¶ Non obstant addu
cta pro contraria parte, & primo, ꝙ non possit successor in be-
neficio vti accessione prędecessoris, q̃a verum, quando succes-
sor ex titulo, & possessione prædecessoris, vult fundare ius suũ,
sine nouo tit. & nouo iure. Secus, quando successor se fundat
in ti. proprio, & ad elidendum titulũ alterius excipit de iure sui
prædecessoris, per iura, & rationes prędictas. Non ob. allegatũ
impedimentum ignorantię. quia respõdetur, ꝙ licèt dictus de
Suco fortè ignoraret nomen notarij, nõ tamen ignorabat col
11 lationem sibi fuisse factam. † Debuit igitur impedimentum ex
eo, ꝙ instrumentum occultabatur (protestatione) insinuare
dicto de Sepibus possessori, iuxta cle. causam. de elec. & hoc mo-
do non pati, ꝙ pacificè possideret per triennium. quod cũ nõ
fecerit non est amplius audiendus, ut declarat gl. in pragma. de
pacifi. possess. in uer. teneantur. Et si dicatur, quis reuelauit, ꝙ
dictus de Suco sciret collationem sibi factam. Respondetur ꝯ-
stare ex euidentissimis coniecturis, & ex confessione propria.
Nam cum semper fuerit præsens in ciuitate, siue Castro, ubi
fuit facta collatio, uel ubi propriè (ut prætenditur) & non lon
ge distans a loco domicilij conferentis, credendum, est quod
sibi fuerit notificata collatio, c. quosdam de præsump. Item, cũ
dictus de Suco esset amicus, & familiarius. d. uicarij. qui sibi fe-
12 cit collationem, † præsumendum est, ꝙ certior factus fuerit ab
ipso uicario. l. de tutela. C. de in integ. rest. min. Et ita in dona-
tione facta absenti consuluit d. Guido Pape cons. 23. viso facto.
col. ix. uersi. iste contractus. Et ꝙ non sit verisimile, ꝙ vicarius
occultauerit colla. dicto Raymũdo amico, & familiari suo pro-
batur in c. constitutus. ĩ. de testi. & bene faciunt, quæ scribit Pa.
in c. causam. eo. tit. Et esset ab omni naturali sensu alienus, qui
contrarium assieueraret. Constat etiam de scientia collationis
ex confessione eiusdem de Suc. de qua in xv. art. exordiẽre, Itẽ
& ꝓa collat. vbi ponendo, ꝙ ignorabat nomẽ notarij, tacitè, &
implicitè cẽset ꝯfiteri, ꝙ sciebat collationẽ sibi facta licet igno
raret nomen notarij. nõte c. de præt. l. cum prætor. ff. de iudi.
Intelligo etiam testes super scientia ꝯcludenter deposuisse. Sed
quia attestationes non uidi, sup eis nõ facio fundamẽtũ, maxi-
mè q̃a apud iudicem integri iudicii prædicta debent sufficere.

RESPONSVM IIII.

REcipienda Est Pontificis constitutio, quæ
emptionem annui redditus ab
usura defendit, cum certum non sit emptorem pec
care Quòd si lex annuas frumenti, uini, olei, cæte-
rumque fructuum pensiones, quæ decursis annis quatuorde-
cim sortem excedunt, illicitas esse decernat, pecuniæ quoque
numeratæ redditus non iustos pronunciasse creditur. Alio-
quin lex fraudari, aliudique facilimè posset.

SVMMARIVM.

1 *Statuere non possunt summi Pontifices, quod peccatum, non sit peccatum, et ꝙ fenerari non sit peccatum, num. 2.*
3 *Determinatio eius eius est, cui data est potestas ligandi, et soluendi, discernendique num 4. & 5.*
6 *Emptio annui, & perpetui redditus, an sit de iure permissa, & ab omni fœnore aliena, num 7. & 8.*
9 *Prohibita an sit actio pecuniæ per quam fructus æstimatur.*
10 *Prohibita an sit actio pecuniæ, numeratæ, quãdo censeatur prohibita exactio frumenti, & aliorum fructuum.*
11 *Oppositorum eadem est disciplina.*
12 *Constitutio non debet esse ludibriosa, nec de facili fraudabilis.*
13 *Prohibita exportatione vini, censetur prohibita exportatio vuarum nu. 14.*
15 *Extensio licita est in exorbitantibus ex identitate rationis.*
16 *Ratio expressa continet omnes casus, qui sub ea comprehendi possunt.*
17 *Extensio fauore animæ permittitur, etiam in odiosis.*

Respon. interpreta.

BOnæ Memoriæ Iuliani legati Auenionensis con-
stitutione cauetur, ꝙ nullus audeat sub ex-
communicationis pœna exigere annuos redditus, con
sistentes in frumẽto, & aliis fructibus vltra septem pro
centenario. Modò quidam emit annuã pensionem, consisten
tem in pecunia numerata ad rationem florenorum decem, ꝓ
centenario. Ideo quæritur, an exigere valeat dictam annuam
pensionem constitutione præmissa non obstante? Et prima fa
cie respondendum videtur, ꝙ sic. Quia Calixtus, & Martinus,
Pontifices Maxi. in extrauaganti 1. & 2. de emp. & vẽ. ad ratio
nem 14. pro centenario annuos redditus emi licèt posse statue
1 re. Nec dicatur hos Pontifices non potuisse statuere, † ꝙ pecca
tum non sit peccatum, vt concludit Richar. de media villa in 4.
senten. dist. 33. q. 2. arti. 2. & comprobat Felyn. in c. quæ in eccle-
2 siarum. col. 6. de const. Nec potuisse statuere, † ꝙ sit licitum fœ
nerari. c. super eo. de vsu. traditur per Ioan. And. in regula, pec-
catum de reg. iur. li. 6. & per Mod. in l. 1. C. de sac. sãn. eccl. Quia
istud verum est, vbi liquido constat de peccato. Sed si hæsite-
tur, an aliquid sit peccatum, siue an ꝯctus sit licitus, vel illici-
3 tus, eius est determinatio, † cui data est potestas ligandi, & sol-
4 uendi Matt. 18. Et cui data est potestas † discernendi inter le-
5 pram, & lepram, c. per venerabilẽ. qui filii sint legiti. & ad quẽ
spectat † ambiguitates dissoluere. c. inter alia. de sententia ex-
communicationis. Satis autem constat in Doct. tam Canonistas,
ꝗ Theologos, non paruam esse discordiam, an emptio annui,
&. perpetui redditus sit licita, vel ne: ergo per Dei vicarium po
tuit sedari huiusmodi altercatio. Quinimò, Canonistæ magis
communiter arbitrantur emptionem annui, & perpetui redditus, † es-
6 se de iure permissam, & ab omni fœnoris suspicione alienam.
Ita concludunt Inn. Io. Andr. Car. do. Ant. Pau. & alii communi-
ter in c. in ciuitate. de vsu. Et firmat Laurentius de Rodulphis
in c. consuluit. q. 11. & seq. eo tit. Licita ergo vr exactio floreno-
rum x. pro centenario. Nec ob constitutio. Iuliani, quia lo-
quitur in exactione annui redditus consistentis in frumento,
& aliis fructibus. Nos vero loquimur in exactione annui reddi
tus consistentis in pecunia num. Vnde cum constitutio Iulia-
7 ni sit exorbitans, & limitatoria † dictarum extrauagantium, non
vr extendenda ad istum casum regula, quæ a iure. de re. iu. in 6.
l. quod vero cõ. ff. de legibus. ¶ Præmissis non obstantibus in ꝯ-
trarium est ipsa veritas, quam ex pluribus ostendo. Primo, quia ra-
8 tio expressa in constitutione ea est, † ne patrimonia egentium
breui tempore deuorentur, & ne animarum pericula damna-
biliter incurrantur. Quæ ratio ẽt adaptatur ad pensionẽ con-
sistentẽ in pecunia nu. ergo in tali pensione locum habebit di
9 spositio. l. illud. ff. ad leg. Aquil. l. a Titio. ff. de verb. obl. ¶ † Se-
cundo, quia ꝓhibet exactio vltra septẽ pro centenario, habita
consideratione ad æstimationẽ quæ consistit in pecunia. Ergo
10 ẽt censetur prohibita exactio ipsius pecuniæ, † per quã fructus
æstimãtur. l. 1. ff. de contrahen. emp. ¶ Tertio, quia ꝓhibita ẽ exa-
ctio frumẽti, & cæterorũ fructuũ, qñ per fructuũ exactionem
põt prohibitum defraudari. l. sed & Iulianus. §. mutui dationem.
11 ff. ad Mace. cons. Mace. Ergo, vt oppositorũ † eadẽ sit disciplina.
c. cognoscentes. de ꝯsti. l. fin. §. si filius ff. de lega. 2. cum simul di-
cendum est, ꝙ ꝓhibita exactione fructuũ, videatur prohibita
exactio peuniæ, ꝗ distractis fructibus percipi põt. Alioqn ꝯstitu-
12 tio ipsa ludibriosa foret, † & de facili fraudabilis, qđ non est per
mittẽdũ. l. fraus legi. ff. de leg. Qua rõne dicimus, ꝙ prohibita ex
13 portatione vini. † censetur prohibita exportatio vuarũ, ex qui
bus fit vinũ. sm Bal. in l. quod non rõne. ff. eo. ti. Et eadẽ rõne si
14 prohibeat exactio frumẽti, † intelligitur prohibita exactio fa-
rinæ, sm Bal. in l. non dubiũ colu. 4. C. eod. titu. Et nihil ad rem
facit, ꝙ constitutio Iuliani sit exorbitans, quia ẽt in exorbitan
15 tibus † licita est extensio, ex rationis identitate. l. libertus. §. sena-
tusconsul. ff. de ritu. nup. Maxime vbi ratio est expresse scripta
16 in lege, quo casu non dr̃ fieri extẽsio. Quia ratio expressa † con
tinet omnes casus, qui sub ea comprehẽdi pñt, etiã si sequeret
legum correctio, sm gl. in c. 1. de tempo. ordi. li. 6. & in cle. 1. in
uer. elegatur. de ele. traditur per Bald. & in Mode. in auth. quas
actiones. C. de sacros. eccl. & per Cur. senior. consi. 9. Ticioensi
statuto. col. 6. & maxime ubi agit̃ de fauore animæ, vt in ꝑleoti
17 casu. nam fauore animæ † ẽt in odiosis permittitur extensio, vt
notatur maximè per Bart. in auth. sacramenta puberum. C. si
aduer. vend. & per Alex. consil. 225. colum. 3. libro 1. & ad re-
mouendas fraudes lex porrigitur ad casum non espressum d. §.
mutui dationem. Et ex quo prohibetur exactio respectu æsti-
mationis, quæ consistit in pecunia, proculdubio vetita etiam
est exactio pecuniæ.

RESPONSVM V.

ARelatensis Ecclesiæ statuto, capellanos con-
uentualibus præferente, capitu-
lum concessit conuentualibus nudum canonicale
nomen, & habitum suo arbitrio amouendum. Quæ
rebatur, num his vestibus ornati conuentuales essent capella-
nis ateponendi? Ego nullum respondi vestibus, simulatoque
nomini honorem præstandum.

SVMMARIVM.

1 *Canonici digniores sunt capellanis 6.*
2 *Canonici ecclesiæ cathedralis, in processionibus debent anteire abbatem, & cæteros prælatos aliarum ecclesiarum.*
3 *Canonici sunt pars corporis episcopi, ideo à suo capite separari non debent. 4.*
5 *Capitulum potest augere numerum canonicorum etiam contra statutum de certo numero, absque licentia Papæ.*
6 *Canonici ex quo sunt digniores Capellanis, primò sunt visitandi.*
7 *Canonicis ecclesiæ cathedralis causæ delegari possunt, non autem capellanis.*
8 *Conuentuales vti canonici canonicalem habitum deferentes de licentia, ex consensu prælati, non tamen debent associari cum clericis in processionibus.*
9 *Statutum debet intelligi, rebus sic stantibus.*
10 *Maior. & minor. dici potest vnus, & idem, diuersis respectibus.*
11 *Consuetudo, & statutum dant primum locum cui placet 12.*
13 *Capellani ratione maioris administrationis, præferendi sunt conuentualibus beneficiis dentata officia. 15. 16 17.*
14 *Archidiaconus præfertur archipresbytero, propter maiorem administrationem, licèt sit minor in ordine*
18 *Canonicatum, vel beneficium habere non dicitur, nisi cui ita confertur, vt perpetuò illud habeat. 19 20.*
21 *Canonicus non potest esse sine præbenda.*
22 *Canonicus electus supra numerum, etiam a capitulo, habet ius agendi corã superiore ad præbendam. 23.*
24 *Canonici nomen si sit nudũ, & vanum, & ventosum, nõ est de eo habẽda rõ.*
25 *Nomina debent habere rerum consequentiam 26.*
27 *Canonici fictiui, & simulati, dici non possunt canonici. 28. 29 30. 31.*
32 *Canonici nomen non possunt conuẽtuale vsurpare, etiã de consensu capituli.*
33 *Monachum non facit cuculla sed professio.*
34 *Canonicorum habitum conuentuales sumẽtes, vt ratione habitus præcedant capellanos, cogi possunt dimittere habitum 35.*
36 *Clerici, vel laici, qui habitum mutant, vt eleemosynas extorquent, acriter puniendi sunt. 37.*

Respon. interpreta.

ARelatensis Ecclesiæ constitutione cauetur,
ꝙ in processionibus canonici præ
cedant capellanos, & capellani antecedãt conuen-
tuales. Nunc autem canonici dederunt, & concesse-
a runt, duobus conuentualibus habitũ canonicalẽ, absque vlla
canonia & præbenda. Qua de re suborta est altercatio super ꝓ
cessu inter capellanos ex vna, & conuentuales ex altera. Nam
conuetuales ratione habitus canonicalis prætendunt debere
præcedere, Ideo quæritur rñsum iuris. ¶ Pro conuentualibus
faciunt plura. Primo facit, quia canonici tã ex forma statuti, ꝗ
1 ex forma iuris communis, digniores † sunt capellanis, & vti di-
gniores debent præcedere tam in processionibus, quam aliis
actibus, vt not. Gem. in c. quamuis in §. quanquam. de præben.
2 libr. vi. vbi fortius dixit, quod canonici ecclesiæ cathedralis † in
processionibus debent ante ire abbatem, & cæteros prælatos
aliarum ecclesiarum sequitur Felyn. in c. pastoralis. in fi. prin.
3 de offic. deleg. quia sunt † pars corporis Episcopi. l. 1. C. de pet.
bo. subla. lib. x. & ibi no. Bal. ꝙ canonici dicuntur collaterales
4 Episcopi, & cum sint membra Episcopi, † non debent a suo ca-
pite separari. c. 1. 12. dist. c. nouit de his quæ fiunt a præla. Cum
igitur hi conuentuales sint creati canonici, auctoritate capitu
5 li, quod potuit augere numerum canonicorum † etiam ꝯ sta-
tutũ de certo numero absque licẽtia Papæ. c. cũ accessissent. &
ibi Pan. & Felyn. colu. 4. de consti. concludẽdũ vr̃ ipsos præferen-
6 dos. Et quia canonici sunt digniores capellanis, † primo visi-
tãdi sunt canonici, ꝗ capella. c. 1. de censi. lib. 6. Et hinc est, ꝙ ca
7 nonicis ecclesiæ cathedralis põt delegari causæ, † nõ autem ca
pellanis, quia dñr ẽe in quasi dignitate c. statutũ. de rescrip. libr.
6. ¶ Scđo facit, quia cũ isti duo conuentuales, vel canonici de
8 ferãt habitũ canonicalẽ † de licencia & cõsensu prælati, & capi
tuli, & sic ex legitima, & rationabili cã, cap. 2. ne clerci. vel mo-

na.

nã. lib. vi. cle. 2. de vi. & hon. cler. nõ vr rationi cgruũ, q in pro-
cessionibus associentur cũ clericis diuersi habitus. cle. cũ rõni
non congruat, de ele. Et ita tenẽdo nõ obstat statutũ preferẽs
9 capellanos conuentualibus, qa statutũ dẽt intelligi † rebus sic
stantibus. l. qđ seruus. ff. de cdi. ob cãm. c. cũ M. Ferranensis, de
csti. no. Bal. in l. clari iuris. C. de fideic. Et sic dẽr intelligi, nisi cõ
uentuales efficiant canonici, uel nisi habitum deferãt canoni
calem. Vel rñdet, q tanq̃ cuentuales non intendunt pcedere,
sed tanq̃ canonici, & habitũ canonicalẽ gestãtes, sic pferẽdos
10 dñt. Diuersis. n. respectibus unus, & idem † pot dici maior, uel
minor altero. c. sanc. 3. vbi Abb. no. de off. deleg. c. cum ecclesia
tua. de pben. lib. vi. gl. in c. si collatione. de appel. col. ii. & tradit p
Felyn. in c. ex lĩs. col. i. de probat. ¶ Pro capellanis faciũt ẽt plu-
ra. Primo facit statutũ Ecclesiæ preferens capellanos cuentua
11 libus, statuẽtes. n. potuerũt pferre † quos voluerũt. c. statuimus.
12 de maio. & obe. ¶ Scđo facit p capellanis csuetudo, † quæ dat
primũ locum, cui placet. c. auditis. & ibi Pan. in iij. no. de ele. ca.
ad hæc. de offi. Archi. iuncta glo. in c. ad hęc de excess. prała. Fa-
cit tex. in c. fin. de csuet. li. vj. & quæ scribit Fel. in d. c. statuimus.
col. 3. ¶ Tertio facit, qa capellani habent officia, ac administra-
tionem in ecclesia cuentuales verò hñt dumtaxat officia, er-
13 go pferendi sunt capellani rõne † maioris administrationis. c.
14 transmissam. de elect. Qua rõne archidiaconus † præfertur ar-
chipresbytero, quia archidiaconus habet maiorem admini-
strationem, licẽt sit minor ordine, sm Arch. & Do. in ca. q̃q. 2.
q. 7. ¶ Quarto præferendi sunt capellani, qa cuentuales hñt
simplex officiũ, capellani uero hñt offm, & bñficiũ, & cñt tanq̃
15 sint in ecclesia intitulati † debent pferri nõ titulatis, ut no. in c.
cũ M. de csti. & in c. dilectus. de pben. ubi canonicus prębenda-
tus pfertur canonico non præbendato, & no. per Do. in c. Epi-
16 scopus. 17. dist. ¶ Quinto hi præferendi sunt, † qui maiora sti-
pendia cõsequuntur. C. de offi. mag. offi. l. nemo, quam ad hoc
adducit Pan. in c. clerici. de iudi. Ale. & Mod. in l. cum quid. ff. si
cer. pet. sed capellani habent bñficia in stipendiũ sibi data. cap.
Episcopus. de preben. conuentuales uerò nullum hñt bñficiũ
ergo sequitur capellanos debere anteire. ¶ Sexto, capellani sunt
pręsbyteri seculares, ergo debent pręcedere cuentuales, rõne
17 † prioritatis institutionis, ca. legi epistolã. c. alia. 16. q. 1. tradit per
Doc. in c. tuĩ 2. de excess. pla. & in c. qualiter, & qñ. 2. de accus.
p Io. An. in reg. delictum. de reg. iur. li. 6. p Car. Ale. in d. ca. Epi-
scopus. 17. dist. Quid tenendum? Nisi cuentuales essent creati
canonici, p capellanis proculdubio rñdendum esset. Difficul-
tas ergo cõsistit ex eo, q cuentuales csecuti sunt de nouo no-
men, & habitum canonicorũ. Sed (sm ea q̃ pponuntur) tale
nomen, & talis habitus non vĩr suffragari ipsis cõuentualibus
Ad qđ demonstrandum psuppono, q ipsius auferri põt habi-
tus & nomẽ arbitrio capituli, vt in facto psupponitur. ¶ Quo
stante infero, q ipsi non pñt uerè canonici nominari ex pluri-
bus. Primo qa non dr habere beneficium, nec canonicatum,
18 † nisi cui ita confertur, ut perpetuo illud habeat. ca. cum ex eo.
de elect. li. vj. & no. in c. cuenit. de appel. Hinc dicimus, q habẽs
19 uicariam tpalem, † non dr beneficiatus, ut traditur p Fely. in c.
postulasti. per illum tex. col. ij. de rescr. Ex hac rõne csuluit Ioã.
Cal. consi. 30. in ti. de pb. q deputatus per capitu. ad officium sa
cristę, cum hoc, q hẽat dimidiam pbẽdã, nõ põt appellari sacri
sta, & in impetratione facienda de aliquo beneficio non tenet
facere mentionẽ de tali sacrista, a quo põt arbitrio capituli re-
20 moueri. Et est ratio, qa natura bñficij est, † q cferat in pptuũ,
c. pcepta. lv. di. sequit Fel. in c. nřa. col. xix. de rescri. ¶ Secundo,
21 qa nõ põt esse canonicus † sine pbenda, sine expectatione p-
bendæ. c. relatum. de cle. nõ resi. & p gl. in c. 1. in uer. receperint.
de cle. nõ resi li. 6. & c. dilectus. de præben. no. in d. c. cũ M. Fer-
rã. Sed isti cõuentuales nõ expectant pbendã, cũ sint solo no-
mine uocati canonici, cũ pp ipsos factus non fuerit antiquus
numerus canonicorũ, & præbendarum, cum etiam non ha-
beãt uocem in capitulo. nec aliud emolumentum rõne huius
nũdi, & uani nominis. Nec ob. q aliquis possit eligi in canoni-
22 cum supra numerum, qa taliter electus etiam a capitulo † hẽt
ius agẽdi corã superiore ad præbendam. & hoc respectu dr ve-
rè canonicus, vt tradit p Io. And. Imo. & alios in d. c. relatũ. & p
Pan. in d. cũ M. Ferra. sup gl. in uersi. vltra numerũ. ubi dicit, q
canonici super numerarij hñt ius quoddam præparatoriũ ad
23 integrum ius obtinẽdum † Et tradit p Fely. in d. c. in nostra. co.
3. ubi concludit de tali iure præparatorio, esse faciendam men
tionẽ in impetratione alterius bñficij. Quæ ratio cessat in istis
conuentualibus, q nullum ius hñt de pñti in canonia, nec pbẽ
da, nec quicquam expectant in futurũ. Nõ obstat q, q nominẽ
24 tur canonici, qa tale nomen est nudũ, † vanũ, & ventosum. Iõ
de tali noĩa est hñda rõ. C. de nu. iure. quir. tollen. l. vnica. & ibi
25 no. Bald. & noĩa debent hre † rerũ csequentiã, alioquin. nõ dñt
dici noĩa. Qđ dicit facere q Episcopos nullatenenses, qui tamẽ
hñt plus iuris in sui Episcopatibus, q̃ habeant isti conentuales
in canonicatibus. Nã episcopi noĩe hñt titulũ, & spẽ, casu quo

a manibus infidelium recuperãtur episcopatus. Qui (proh do-
lor) in maximũ opprobriũ Christianorũ inter sese cuniue cer
tãtium iã tot annis ab immanissimis Catholicæ fidei hostibus
26 vsurpantur, & q re priuant, † nec nomẽ hre merent. ca. coepi-
scopi & ibi gl. lxviij. d. st. & ca. si cupis. xvi. q. j dicat aliquis. in 1 n.
xxxi. q. 4. l. a nullo. C. de feriis. Item fictitij, & simulati canonici,
nõ pñt dici, nec nominari canonici, sicut nec hõ mortuus no-
27 minatur homo, quia sm adiiciens † destruit primum. l. si homo
28 mortuus. ff. de uerb. obl. sicut ẽt instrũ simulatum † nõ appella
tur instrũ, qa est quoddam corpus sine spiritu, sm Pal. in l. i. C.
29 plus val. quod agit. q̃ qđ sim concip. Nomina. n. simulata † sunt
noĩa abusiua. l. a. § testm. & ibi Bald. Ang. & Imo. ff. quemadm.
30 testa. ape. quia simulatio † nihil aliud est, q̃ imago quædam, nul
lam ueritatis medullã hñs, sm Bal. in l. ei qui. C. de dista. pig. qua
31 rõne dicimus, q cctus simulatus † non est cctus, cum deficit in
substantialibus, tam Bar. & Mod. in l. nemo põt. ff. de leg. 1. & Ba.
in l. ab Anastasio. in 4. not. C. man. ubi no. dicit, q cctus simu-
latus, dr depictus, & coloratus. extrinsecus apparens. intrinse-
cus uero substantiã non hñs. ¶ Præterea sine uero t. canoni-
corũ nõ potuerunt cuẽtuales ẽt de csensu capituli sibi tale no
32 mẽ usurpare † in pitudiciũ capellanorũ. l. 1. C. de me. nomi. & l.
falsi nominis. ff. de falsi. Alioquin esset in facultate capituli no-
minare quos uellet canonicos, & facere, q sub tali commenti-
tio noĩe pcederẽt capellanos. qđ est absonum dictu. Et eisdem
rõnibus rñdet ad habitum. Vel dr, q habitus nõ facit cuentua
les esse canonicos sicut dr ẽt, q cuculla nõ facit monachum,
33 sed pfessio. in Auth. de mona. §. 1. coll. 1. † Vel aliter rñdetur, q
cuentuales, q assumpserunt habitũ canonicorum, cũ nõ sint
canonici, vt rõne habitus pcederent capellanos, cogi possunt
34 dimittere habitũ, nisi uerè efficiant canonici † ut est tex. in. ca.
35 ut clerici. de re. & ibi infert Pan. c hypocritas, † q assumunt habi
tũ sanctitatis, vt appareant sanctiores in cspectu populi. nam
possunt cogi dimittere talẽ habitũ, ne populi conspectus illu-
datur. & bñ facit text. in. l. unica. §. sed & si qui domini. C. de la.
36 lib. toll. Et hinc clerici, uel laici. qui habitum mutant. † vt extor
queant eleemosynas, puniẽdi sunt acriter, ut tradit Lap. alleg.
xiiij. idẽ ergo dicendũ in istis cuentualibus, q non sunt cano-
nici, habitũ tñ deferũt canonicalẽ in fraudem capellanorũ, &
illusionẽ totius populi, ut saltẽ cogi possint dimittere talẽ ha-
bitũ. debent. n. cuentuales habitu, & incessu pfessionẽ suã ple-
37 bi demonstrare, † non uestibus canonicalibus decorem quęre-
re. c. si. xli. distin. ¶ Ioan. Fran. Ripen. a S. Nazario, Auenione.

RESPONSVM VI.

CONstitutio Qua prouisiones beneficiorum certis mensibus, vacantium Sedi Apostolicæ reseruantur cuiusuis collationem, prouisionemque pertineant, ad beneficia prius reseruata. aut ad prouisionem legati Cardinalis (ob dignitatis prærogatiuam) vel Papæ uicarii non porrigitur, ne a seipso sub ipsi seruasse uideatur.

SVMMARIVM

1 *Beneficia reseruata non legatus, neque ullus inferior conferre potest.*
2 *Derogatio generalis facta per uiam legis, derogat indulto, & priuilegio domini legati.*
3 *Reseruatum semel, amplius videtur non posse reseruari.*
4 *Beneficia vacantia per mortẽ alicuius protonotarij, sunt Põtifici reseruata.*
5 *Reseruationes sunt odiosæ.*
6 *Dispositio generalis in odiosis, etiam relata ad personas cuiuscunque sint status, dignitatis, & præeminentia, non comprehendit dominos Cardinales.*
7 *Papa, licẽt reseruasset beneficia spectantia ad collationem legati, non tamẽ uidetur reseruasse beneficia spectantia ad collationem uicarij sui. & vide rationem nu. 8.*

Respon. interpreta.

IN Causa Canonicatus, & præbendæ Auenionen sis, uertente inter d. Iac. de Perusiis reũ, & d. Ant. Alneriacum, id solum inquirendũ uidetur, an regula Adriani põtificis, de qua in thematæ, obstet ti. d. Iac. Et prima facie uidetur, quòd sic. Quia per eandem regulam, omnia beneficia uacantia de mense Aprilis reseruantur sedi Apostolicæ. Constat autem, q nec legatus, nec ullus inferior,
1 † põt conferre beneficia reseruata c. 2. & c. si beneficia de præ-
ben. lib. 6. Nec obstat si dicatur, q R. delegatus habet specialem fa
cultatem cferendi beneficia etiam reseruata, quia illi deroga-
tum fuit per dictam regulam, ut patet ex illis uerbis, Et q priui
legia, & indulta, quibusuis personis, & collegiis, cuiuscunq; sint
status, dignitatis, ordinis, & cõditionis, per sedẽ apostolicã con
cessa nullatenus suffragentur. Quę generalis derogatio etiã vr
derogare priuilegio, & indulto do. legati. cle. dudum. de sepul.
maximè cum sit facta p viã legis, † q efficacius derogat sm Cal.
in ti. de priui. cons. 13. & Fel. in c. accedens. col. 3. de presc. ¶ Sed

(hoc non obstante) ꝯrium rñdendũ pnto rõnibus subsequẽti
bus. Primo, quia prædicta regula intelligenda est de beneficiis,
quæ ante editionem eiusdẽ regulæ reseruata, nõ erãt, vt patet
ex illis uerbis, ad collationẽ, & prouisionem, c. cũ in illis. §. j. de
præben. in vi. Nã quæ semel sunt reseruata, frustra iterũ reser-
uantur, cũ lex. & natura nihil agãt frustra, l. ij. C. cõmu. de leg. l.
3 qui bis idem. ff. de ver. obl. Et quòd iam fuit reseruatũ, † non vĩ
amplius posse reseruari. l. nam & si sub conditione. §. post defe-
ctũ. ff. de iniust. rup irritoq; test. Canonicatus aũt, & præbendę
huiusmodi, uacantes p mortẽ d. Ioan. de Acuto, erãt reseruati,
4 cum esset S. S. R. E. † prothonotarius, vt in extrauagan. ad regi-
5 men. de præbẽ. Secundo, qa reseruationes † sunt odiosę, vt ostẽ
dit Gemi. consi. 94. Clemẽs septimus. in fi. & ꝯsi. 136. super j. du-
6 bio. in prin. In odiosis aũt generalis dispositio, † etiam relata ad
personas cuiuscũq. statutus, dignitatis & præminentiæ, nõ cõ-
prehendit d. Cardinales ca. j. de schisma. lib. vj. quem ibi ad hoc
no. Io. Mona. qua rõne ꝯsuluit Petr. de Anch. & regula cancel-
lariæ de exp̃ssione ueri valoris, non ligat Cardi. ꝯsi. 185. procla-
mori. vbi uarias adducit rõnes, quas non transcribo, qa uideri
põt. Et eas transcripsit And. Sicu. in tract. de pręstã. Card. in vij.
q. basilica. & sequitur Pan. in cle. j. in prin. de exces. pręl. & Lud.
Rom. cons. 495. in casu, quo quæritur. col iii. vbi quaidam alias
rõnes adducit, quas breuitatis gratia omitto. Et vltra allegata
per eos, adduco in proposito auctoritatẽ gl. in c. inquisitores.
in ver. exp̃sè. de hę. in vj. Tertio, qa R. d. legatus in ciui. Auenio
nis & Comitatu Venaisini, est vicarius Papæ. Vnde licet Papa
7 reseruasset † beneficia spectãtia ad collationẽ legati, non tñ ui-
dereẽ reseruasse beneficia spectantia ad collationẽ uicarij sui,
qui repræsentat eius personam. c. 2. de cõsue. lib. 6. quia sic a se
8 ipso † sibiipsi reseruasset quod est dictu absonũ. d. ca. a. ibi, nec
ab eodem ad seipsum, & c. Imò impossibile, sicut a seipso sibi
legari non põt. l. planè. §. si duobus, & l. legatum. §. 1. & l. & qui-
dem totum. ff. de leg. 1. Cætera, quæ surreptionem gratiæ dicti
Ant. concernunt, non attingam, quia vulgatissima sunt.

RESPONSVM VII.

LIcèt Conferri possit beneficium sub cõditione
si vacat, tamen ꝓpter præsumptam necis
conspirationem non valet collatio facta prius, quã
mors prælati verisimiliter innotescat.

SVMMARIVM.

1 *Regula de non verisimili notitia, non est exorbitans à iure communi, aliàs non esset regula.*
2 *Ordinarius potest conferre beneficia sub conditione, si vacat, etiam ignoranti vacationem.*
3 *Præsumitur asseuerans mortem ante vesimilem notitiam, esse conscius alicuius conspirationis.*
4 *Collatio facta sub conditione, si vacat; si nõ vacat, non tenet collatio.*
5 *Conditionaliter loquens, nil ponit.*

Respon. interpreta.

1 REgula De non uerisimili notitia, non † exor-
bitat a iure communi, alias nõ esset re-
gula. j. ff. de regu. iur. Imò est sm ius commune, &
sm rationem, & naturalem sensum, ut aliàs dixi inf.
lib. 3. cap. 1. Non ob. qꝫ ordinarius possit conferre beneficium
2 sub ꝯdõne, si vacat, † etiam ignoranti vacationẽ sm gl. & scrib.
in ca. 2. de elec. lib. 6. & Lap. alle. 6 quia istud fateor, licèt multi
aduersent. Tñ est maxima rõ diuersitatis inter casum collatio
nis factæ purè, & assertiuè, de beneficio uacante per mortem
beneficiarij, cuius obitus notus esse non poterat impetrãti, nec
collatori. Nam asseuerans mortem ante verisimilem notitiã
3 † præsumitur cõscius alicuius cõspirationis factæ in mortem
alterius, & accelerasse impetrationem, ne pręueniretur, & ista
propriè fuit rõ dictæ regulæ. Hæc autem ratio cessat, qñ fit col
4 latio sub conditione, † si vacat: nam si nõ vacat nõ tenet colla-
tio, quia facta de beneficio uiuentis, c. 2. de concess. præben. Si va
cat, cessat præsumptio cõspirationis, vel tractatus facit in mor
5 tem alterius: quia conditionaliter loquens † nihil ponit. l. si sub
conditione dandorũ decẽ. ff. si quis omis. cau. test. Et quia non
impetrat tanquã magis vacet per mortẽ, quàm aliter, sed gene
raliter si uacat. ex qua generalitate non potest inferri conclu-
dens præsumptio, sicut qñ impetratur taquam vacet per mor-
tem. Et si ista ad sensum naturalẽ cõsiderãtur, prout fieri debet.
l. scire oportet §. sufficit. ff. de excu. tu. verissima uidebuntur.

¶ De rescriptis.

RESPONSVM PRIMVM.

MAndatum Apostolicum præcipiens pro-
uideri, seu conferri beneficiũ,
iuxta formam, mentem, & tenorem alterius dispo-
sitionis, nullum sortit effectum, nisi ꝯstet de mẽte,
forma. & tenore dispensationis relatæ, cũ referenti nõ creda-
tur. nisi cõstet de relato, sine quo dispõ nulla esset. Nec uerbis
narratiuis Papæ creditur, cum narrat rem sibi fuisse suggestã:
Commisso seu executio officiali, seu vicario epi Valentini com
missa, intelligit solũ cõmissa officiali principali, & generali. Et
ideo d. Morelli deputatus vicarius in causam absentiæ. Vicarij
principalis, in rescripto nequaquam cõprehẽdi manifestũ est.
quapropter, etsi mandatum exequatur, officio functus nõ est.

SVMMARIVM.

1 *Verbis narratiuis Papæ, seu enunciatiuis credendum est. & quomodo intelligatur, vide num. 3.*
2 *Mandatum prouidendi iuxta formam aliarum literarum, nihil operatur, nisi constet de alijs literis, quia non creditur referenti: nisi constet de relata.*
3 *Verbis enunciatiuis Papæ non creditur si se referat ad suggestionem partis, cum semper subintelligatur, si suggesta vera sint.*
4 *Gratia Principis latissimè est interpretanda.*
5 *Executio commissa officiali seu uicario, intelligitur de vicario seu officiali generali, & principali, non de subrogato.*
6 *Executores non dantur, nisi qui in dignitate constituti sunt, & ibi uide: & qui dicantur esse in dignitate.*
7 *Vicarius, & vicegerens differunt, ideo rescriptum loquens de vicario ad vicegerentem non extenditur.*
8 *Executor non dicitur functus officio, si inutiliter, vel contra formam mandati exequatur.*
9 *Intellectus ad c. statutum, de rescrip. cum sua materia.*

Respon. interpreta.

EX narratione Facti qnq; dubia resultãt
Primũ, an p præsentatio-
nẽ mãdati ap̃lici factã p Claudio Abb. sancti Ruf
fi fuerit affectũ bñficiũ de Albiata, qꝫ alia facta col
lario nõ valeat. & rõ dubitandi resultat ex eo, qđ
mandatũ directũ p̃dicto abbati nõ arctabat simpliciter ipsum
abbatẽ ad ꝯfirmãdũ, sed iuxta formã & tenorẽ cuiusdã dispẽsa
tionis, de qua nulla facta fides fuit ipsi abbati. ¶ Scđm dubium.
an p negligẽtiã dicti Claudij, qui nõ petiit sm bñficiũ vacans
sibi ꝯferri, fuerit extincta sua grã. ¶ Tertiũ dubiũ, an vigore li-
terarũ p̃ceptoriarũ, in qbus officialis epi Val. ꝯstitutus fuerat
executor, potuerit d. Morelli ꝯstitutus vicarius in casum absẽ-
tiæ alterius vicarij ꝯferre dictũ bñficiũ ipsi Claudio. ¶ Quartũ
dubiũ, an dictus d. Morel ꝯferendo bñficium vacaturum ꝯ for
mã mãdati dicat functus offõ suo. ¶ Quintũ dubiũ posita par-
te negatiua in pẽdẽti, an idẽ Morelli potuerit subdelegare sub
executorem nõ ꝯstitutũ in dignitate, nec vicariũ alicuius epi.
Qui ueritas est, me dirigat in viã lucis, & veritatis. ¶ Circa pri-
mũ, visum fuit prima ꝯsideratione dicẽdũ, qꝫ nõ fuerit necessa
riũ exhibere dispensationẽ ex plurib. Primo qa Papa in literis
grõsis attestat se fecisse hmõi dispensa. ergo satis dr facta fides.
1 qa uerbis Papæ, † ẽt enũciatiuis, est credẽdũ, cle. vnic. de proba.
Scđo, qa in dictis gratiosis lñs refertur dispẽsationis tenor, &
sic sumus certi de dispẽsatiõne, & de tenore. vñ succedit ꝯclũo
Bar. in l. admonẽdi, col. 2. ff. de iureiu. p illũ tex. & in l. eũ q. §. Iulia.
de ꝯsti. pec. qꝫ si ꝑsona in sua dispẽsatione faciat ꝑfectẽ mẽtio-
nẽ de alia dispẽsatione, q̃ ꝯsistit in sua volũtate, & ptãte, tũc nõ
est necesse fidẽ facere de relata dispensatione inferius, quẽad-
modũ si Princeps mãdat solui collectã. j x. dies ad pęnã quanti
pluris, iuxta formã statuti, qꝫ nõ erat necesse exhibere statutũ.
sequit Alex. in auth. si qs in aliquo. C. de edẽ. col fi. & ꝓ isto fun
damẽto magis ad terminos nños facit dictũ Inn. qđ dictum se-
quunt communiter Doc. in c. inter dilectos, de fin. inst. vbi vult, qꝫ si
in priuilegio ꝯfirmatorio referatũ tenor. alterius confirmati,
nõ est necesse fidẽ facere de primo cõfirmato. & cõprobat ibi
Fel. col. 4. ex multis, q̃ non refero. & bñ facit decis. Pau. de Cast.
cons. 220. in cã decimali. vbi decidit, qꝫ ista verba, iuxta formam
antiquarum inuestiturarũ, nõ faciũt inuestiturã ꝯdõnalẽ, si ꝯ-
stat de certo mõ decimandi. & ad ꝓpositũ ꝯsuluit Dec. ꝯs. 169.
col. 4. qꝫ p ista uerba Papæ possit talis ꝯferre, sicut consueuerat
eps, fundata est intẽtio primi legati, ẽt qꝫ nõ ꝓbet quatr eps sit
ꝯsuetus ꝯferre. Tertio facit, qa ista verba, ꝓut & similia apposi
ta in aliqua dispõne, dñt intelligi, qꝫ sint poti' casualr q̃ ꝯdõna-
liter, c. Abbate scti Siluani, de ver. si, & p Bart. in extraua. ad re-
priĩ verbo, ꝓut. ¶ Pręmissis & similib. & nõ attẽtis, puto qꝫ hic
ante purificatã grãm p exhibitionem dispẽsatiõis potuerit or-
dinarius collator ꝯferre dcm̃ bñficiũ de Albiab. d. Claudio iux.
cle. 1. de ꝯcess. p̃b. q̃ cle. ꝓcedit, ẽt qꝫ in grã appositum sit decretũ
irritãs, &c. sm Rotã deci. 115. sub rubr. de ꝯcess. p̃bẽ. in nouis, qa
nõ tenebatũ d. Abb. uirtute hmõi mãdati ꝓuidere ipi Claudio
professo alterius ordinis, ꝯstito sibi, qꝫ ipe Claudius esset dispẽ
satus ad bñficia obtinẽda alterius ordinis. c. cum singula. §. pro
hibemus. de p̃b. li. 6. Videamus ergo, an p dictas lĩas grãe probe-
tur dispẽsatio. & ex j. scriptis arbitror, qꝫ nõ. & pmo, qa cõmis-
2 sio, seu mãdatũ † ꝯferẽdi, seu ꝓuidẽdi iuxta formã aliarũ litera-
rũ, nihil opat, nisi ꝯstitutio de alijs lĩis. sm gl. in c. j. in gl. fi. de fi-
de instr. Scdo, qa nõ credit documẽto facienti de alio mẽtionẽ,
nisi cõstet de relato. auth. si qs in aliquo. C. de eden. c. 1. de fide
instr. Tertio, qa dictio, iuxta tenorẽ, apposita in ꝯfirmationib.
stat in dubio ꝯdõnalr, sm gl. i c. qm̃ Abbas. i gl. fi. ff. de off. de le-

per

p quam ita in ꝓposito nřo ꝯsuluit Lu. Ro. ꝯsi. 336. circa ꝓposi-
tũ. & ista opi. verissima apparebit ex rn̄sionib. accommodandis
ad ea, q̃ pro ꝯria op. s. alli. fuerũt. ¶ Nõ ob. i. ꝙ credat verbis enũ
3 ciatiuis Papæ, qa verũ nisi Papa † asserat narrata per ipsum si
bi fuisse suggesta, qa tũc nõ vult sibi credi nisi de veritate appa
reat. c. ex literis. de fid. instr. c. si Papa. de priui. in 6. cle. si dignita
tem. de præben. ita declarat Car. in cle. literis. de proba. col. fi. in
proposito modo Papa non simpliciter narrat dispẽsationẽ fe-
cisse, sed addidit hoc sibi fuisse suggestũ. inquit. n. cũ quri vt ac-
cepimus & c. illa enim verba, vt accepimus, idẽ important ac
si diceretur ita est, vt nobis dcm̃ fuit. vñ nisi cõstet ita esse, non
dẽt grã effectũ sortiri. c. qa circa de ꝯsan. & assi. tradit in ca. 2. &
in c. ꝯstitutus. vbi Fel. in 1. col. de rescrip. & si ad istud aĩaduerta
tur tolluntur oĩa fundamenta partis aduersæ. Ad secundũ, dũ
dicitur ꝙ narrat totus tenor dispensationis in literis grosis, iõ
credẽdũ est Papæ, ẽt ꝙ de dispensatione fides nõ fiat. Rñ. mul-
tipliciter primo, ꝙ posse procedere si Papa sup tali narratione
simpliciter se fundaret: secus si dicat ita sibi fuisse suggestũ, qa
ad partis narrationẽ tũc vř se referre. ita rñdet. in spẽ Lud. Ro.
in d. cons. 336 Scdo rñ. ꝙ illud qđ dř, ꝙ si ꝯstat de tenore relati,
ꝙ dispositio referens plene ꝓbat, ꝓcedit qñ dispositio de se va-
lida est, ẽt ꝙ falsum esset relatũ, ita loquitur tex in d. l. admonẽ-
di, cum alijs, s. alle. secus si sine relato dispositio nulla esset, vt in
casu nřo. d. §. ꝓhibemus. ita Dec. cons. 63 in 2. dub. & ita etiã vo-
lunt Ale. & oẽs Mo. in d. l. admonendi. & ad sensum constat, ꝙ
est verissimum. Tertio rñ ꝙ ẽt ꝙ standum esset verbis Papę su
per hoc, ꝙ dictus Claudius sit dispẽsatus, nõ tñ ppea seqtur, ꝙ
dispensatio valeat posset. n. aliquo subreptionis vitio laborare,
pp qđ non valeret, vt per Gemi. ꝯs. 92. quasi per totum. & cons.
33. colum. 2. & seq. & 128. in princip. Alexan. cons. 114. lib. 1. tra
ditur in ca. postulasti. de rescrip. & ad istum effectum debuit ex
hiberi, & sic grã iustificaretur, iuxta tex. in cle. 1. de cõces. præb.
nõ ob. tex. in d. c. Abbate sancti Siluani, quia ꝓcedit in priuile-
gijs. secus in rescri. ſm Lu. Ro. in d. cõsi. 336. Fel. in c. 2. de rescri.
col. 5. Item procedit qñ Papa se simpliciter fundat in narratio-
ne dispositiua, secus si se referat ad narrationem partis, quia
tũc subintelligi clausula, si ita sit. d. c. 2. de rescr. vt s. dixi. ¶ Cir-
ca secundũ non expedit insistere, qa fuit facta grã de bñficio,
qd ipse Claudius post præsentationem literarum dixerit acce-
4 ptamũ. quo casu est in electione sua † acceptare secundũ, vel
tertiũ, & sic nulla põt ei imputari negligentia ita Fel. in capitu.
sanctæ Crucis. col. 4. de rescri. hoc modo limitans dispõ. capi. si
clericus. de ꝑb. li. 6. cum si. ¶ Circa tertiũ non insistendo in ver
5 bis, tñ ꝙ cõmissio, † seu executio commissa officiali, seu vicario
epi Valẽtini, intelligit facta solum officiali gñali & principali
secundum glo. in cle. & si principalis. in ver. principa. de rescri.
quam sequuntur omnes ibi, maximẽ Card. & Imo. videndum
ergo est, an dictus Morelli deputatus vicarius in casum absen-
tiæ officialis principa. & gñalis, dicatur ẽt ipse principalis offi-
cialis, & ꝯñr dicatur cõprehensus in literis executorialib. dicti
Clau. & proculdubio existimo, ꝙ nõ ex infrascriptis. Primo qa
6 ex stilo curiæ solũ dñr executores grãrum † ꝯstituti in dignita
te ſm Rot. decil. 369. in nouis. sub tu b. de rescript. & in hoc pro
cedit dispõ. c. statutum. de rescrip. lib. 6. & quia vicarius epi dicit
hẽre dignitatem, concessum fuit ꝙ possit esse delegatus & exe
cutor. d. cle. & si principalis. Sed constitutus vicarius in casum
absentiæ alterius, non habet dignit. vt probabo, ergo non erit
comprehensus in rescri. ꝙ autem non habet digni. ostẽdit, quia
cõstitutus vicarius ad tps. durãte absẽtia alterius. nõ põt dice-
re se principaliter vicarium, ergo non erit in dignitate. pbat
quia digni. ecclesiastica debet esse perpetua, aut no. in c. veniẽs.
vbi gl. de filijs ꝑsb. in c. præcepta. 55. dist. Arc. in c. cũ de bñficio.
de preb. in 6. no. in c. de multa, eo. ti. in anti. & si dixeris, vicarius
epi potest ad nutum epi reuocari, vt no. in c. sua. de offi. vica. &
in d. cle. & si principalis. rñ. qñ deputatur vicarius ab epo sim-
pliciter, intelligitur deputatus ꝑpetuo. i. donec vixerit. c. si grõ-
sẽ. de resci. in 6. & ꝯñr aptitudine dicit constitutus in dignitate
perpetua, quod sufficit. Sed qñ cõstituit vicarium ad tps, certẽ
non põt dici aliquo pacto in dignitate cum aptitudine, nec es-
sentialiter possit dici hẽre offm̃ ꝑpetuo. & ita tenet Fel. in c. ex li
teris col. 7. de constit. vbi p plura cõprobat q s. dicta sunt. Scdo
ꝓbat arg. de re ad tps. ꝙ est optimũ ar. l. miles ita. de re. mi. ff. sed
vicarius constitutus ad certas cas tñ nõ põt esse delegatus. ſm
gl. & oẽs in d. cle. & si principalis, in ver. foraneo. ergo nec etiã
in vicario constituto ad tps. Tertio incõuincibiliter ꝓbat, quia
7 deputatus a superiore in locum absentis nõ dr vicarius, sed † vi
ce gerẽs. l. 2. C. de offi. eius, qui vic. alte. gerit. tradit Ale. ibi latẽ,
Mo. in rub. de offi. eius, cui mã. est iuri. ff. Cum ergo differat vi-
carius, epi, & vicegerẽtes vicarij, non video, quõ dictos, Morel.
vicegerẽtes, & nõ vicarius posset dici ꝯprehẽsus in rescri. Quar
to substitutus in casum absẽtiæ alterius nõ põt dici principalis,
vt de se patet, ergo nõ erit ꝯprehẽsus in mã. quod intelligit de
principali, vt dr in d. cle. & si princip. ¶ Circa quartũ repetiq; In.

in c. j. de re iu. formare qõnẽ nřam, & dicẽrẽ ꝙ si executor per
errorẽ facti ꝯferat bñficiũ nõdũ vacãs, credẽs vacare, ꝙ nõ est
functus officiõ suo. Si aũt sciẽter cõferat bñficiũ vacaturũ, vt in
casu nřo, sentit, ꝙ expirauerit eius pťas. sed In. & cõiter alij, in ca.
in lřis de of. dele. indistinctẽ ꝯcludunt executorẽ inutilẽ † exe-
8 quentẽ nõ esse functũ officio suo. & maximẽ qñ exequit ꝯ for-
mã mãdati. ꝑ l. qđ tñ. de arbi. ¶ Circa vltimũ, vř ꝙ potuerit sub-
9 delegari executor nõ ꝯstitutus in dignitate, qa dispõ † c. statu-
tũ, nõ hẽt locũ in executorib. grãrũ ſm Io. Mona. Arch. & Io.
An. d. c. statutũ. in §. in nullo. & vř seq Rota in dec 292. in anti.
de executo. grãrũ, ergo ẽt nõ habebit locũ in subexecutorib.
vt dicit Rota ibi, & in decil. 369 in nouis. ꝙ licẽt de stilo curiæ
non deputentẽ executores grãtũ nisi sint in dignitate, tñ talis
stilus non recipit in subexecutorib. ¶ Breuiter, qa non vidi exe
cutoriales, non possum dare certum responsum, sed distinguẽ
do resoluã dubitationem dico itaq; faciendos esse duos casus.
Prirus erit in meris executorib. & subexecutorib. quib. tñ fa-
cti executio cõmittit. & in istis nõ hẽt locũ dispõ. d. ca. statutũ.
& in istis terminis loquuntur gl. Arch. & Io. An. in d. §. in nullo.
Secundus casus est in executorib. & subexecuto. mixtis, qui ha-
bent procedere citatis citandis. & isto casu ꝓcedit dispositio d.
c. statutũ, ſm Rot decil. 370. in nouis. Gemi. & Peru. in d. c. statu
tum. & ex hoc seqtur ꝙ executores, & subexecutores, qui hñt
procedere in forma iudicis iuxta no. p Inn. & alios in c. si. de ꝑ
scri. debent esse in dignitate, qa tales executoriales æquiparan-
tur literis cõtentiosis, ſm. Gemi. in d. c. statutum. & Fel. in c. po-
stulasti. col. 1. de rescip. determinat, ꝙ literæ gratiosæ datę ꝯtra
eũ, q non erat obligatus ad ꝓuidẽdũ, vt in casu nostro, æquipa
rãtur literis ꝯtentiosis, & isto casu ꝓcedit dispositio c. statutũ.

RESPONSVM II.

SEntentia Lata per dominum Vicegerentẽ, tanquam per iudicem ordinariũ, cum nullam per auocationẽ ordinariã iurisdictionem habebat nulla est. Nullo ẽt iure triã, d. Anto. de rer. confirmatoria sententiæ prædicti d. Vicegerentis subsi
stere potest, eo qa quod nullũ est, confirmari non posse explo-
rati iuris sit, & ſm ea quæ proponuntur, ex alijs nulla redditur

SVMMARIVM.

1 *Per verba audiat vicegerens, citet, reassumat, iustitiam faciat, & rõne p ræ uia procedat, iurisdictio non confertur, sed solum excitatur.*
2 *Iudex delegatus, idẽq; ordinarius, potest ex vtraq; iurisdictione procedere.*
3 *Si ordinario causa vna specialiter demandetur, delegatus illius causa effici tur, quia noua iurisdictio sibi impartitur.*
4 *Iurisdictione ordinaria sublata, per rescriptum delegatã concedi necessũ est.*
5 *Sententia ex defectu iurisdictionis lata, nulla est, nullitatisque exceptio per petuõ opponi potest.*
9 *Sententia confirmatoria prioris inutilis, nulla est.*

Respon. interpreta.

VIso Processu, & ijs q̃ in p̃missi longo themate re-
citantur, visum fuit prima ꝯsideratiõne sñiam
sustineri posse, qa p verba rescripti solum vř excita-
ta iurisdictio ordinaria, non aũt concessa delegata.
cãtant. n. in hunc modum, auocamus, & audiat † uicegerens,
citet, reassumat, & iustitiam faciat. quæ uerba solum sunt exci-
tatoria, & non conferunt aliquam iurisdictionem iudici ordi-
nario, vt per Canonistas in ca. licet. de off. ordin. & in cle. unic.
de off. dele. non. n. p clam, iustitiã, facias, dat aliqua forma sed so
lum q̃dã monitio. c. cum dilecta. de resc. Fel. in cap. ex officij. de
præscrip. minus ẽt ꝯfertur iurisdictio, vel dat noua forma p ista
uerba, cites, audias, & rõne p̃uia procedas, ſm Pan. in ca. fin. de
off. dele. p Ias. in l. si. col. pe. C. vñ leg. merito sñia lata vř ab ipso
d. uicegerente tanquam ab ordinario, cũ aliter ꝓferri non po-
tuerit. prçterea dato ꝙ per. huiõi rescriptum fuerit ꝯcessa iuris
2 dõ delegata, cõis tñ extat ꝯclusio, ꝙ delegatus, † idẽque ordina
rius põt ex vtraq; iurisdictione ꝓcedere. ſm Inn. Io. An. & Fe. &
cõiter Do. in c. cũ ex officij, de ꝑsc. vbi Inn. Imo. & Pan. & Fel. ex
tẽdit in tm̃. ꝙ possit in vna parte iudicij procedere ex delega-
ta, in alia ex ordinaria, & hoc clarius concludit idem Imo. in c.
nisi esset. col. j. de ꝑben. sic ergo potuit d. Vicegerens procede-
re ut delegatus. postmodum pronunciare tanquã ordinarius.
¶ Prædictis, tñ, & similibus non attentis, ꝯrium arbitror de iu-
re uerius. & pro faciliori resolutione uidendum est an d. Vice-
gerens p huiõi rescriptum fuerit constitutus delegatus. Et in
isto puncto indubitanter teneo, ꝙ sic, ex pluribus. Primo, quia
cõis est ꝯclusio Inn. & aliorũ, in d. c. licet, & in d. c. cũ ex officij, ꝙ
3 si ordinario † committat una cã spãlis, ꝙ tunc in illa causa effi-
ciatur delegatus, ad tex. in d. c. licet, rñdẽt procedere & qñ gñã
liter excitat iurisdictio ordinarij. secus si in certa causa. Scdo,
qa qñ causa erat extra manus ordinarij auocata, & alteri com-
missa, si postea Papa, ut legans eandẽ cãm ipsi ordinario com-
mittat, dř delegatus ea rõnẽ, qa dat sibi noua iurisdictio, cum
illa cã pp commissionẽ alteri factã iurisdictionẽ nullam hẽat,
ita notant Card. Imo. & Fel. in d. ca. licet. & hoc verissimũ. in fa-
cto

cto aūt p̄supponit cam, hanc prius fuisse dem andatam d. Præ-
posito de Albibus. igitur & c. Et si dicatur d. Præpo. de Albibus
tunc fore vicegerētem. r̄ndetur, q̄ causa non fuit sibi cōmissa
ut uicegerenti, sed vt p̄posito. c. qm abbas. de offi. de leg. tertio,
q̄a si appareat ex verbis rescripti legatū velle, q̄ ordinarius co-
gnoscat auctoritate sua, tunc efficit oīno delegatus. c. cū aliq̄-
bus. in ver. auctoritate nr̄a. de rescrip. libr. 6. vt in causa ista cla-
rissimè apparet legatum uoluisse, q̄ ex iurisdictione delegata
procederet in causa, ex eo, q̄ in ipso rescripto dixit auocamus,
4 per quam auocationem oīs † iurisdictio ordinarij tollitur, c. vt
nostram. de appella. cum solitis concordan. sublata igitur iuris-
dictione ipsius ordinarij, necesse est dicere, q̄ per rescriptum
detur noua iurisdictio, & sic q̄ voluerit d. Legatus, q̄ ipse vice-
gerens cognoscat ex iurisdōne noua & delegata sibi concessa.
& ista est ipsa veritas. quam possem multis simil. & auctorita-
tibus comprobare, quas, omitto, quia res ipsa de se clara est. Ex
istis infero nunc, q̄ sententia est ipso iure nulla, quia lata per d.
Vicegerentem tanquam iudicem ordinarium, q̄ nullā iurisdi-
5 ctionē † ordinariā hēbat: tū quia sublata erat per auocationē
maximè propter p̄cedentem delegationē alteri factam; & sic
ex defectu iurisdictionis sn̄ia non tenet. eod. titu. C. si a non
comp. iud. & in terminis hoc sic decidit Inn. in c. cum M. Ferra.
de const. Pan. in d. c. cum ex officij col. 5. & ibi Fely. colu. 13. ver.
tertius casus ubi dicit hoc esse indubitatum cum sit ergo nul-
la ex defectu iurisdictionis, restat concludendum, q̄ hæc nullita-
tis exceptio perpetuo opponi possit, iuxta gl. singularem licet
vulgatam, in cle. nunc, de sequest. posses. & fruc. in proposito si-
ne veritatis præiudicio, q̄ d. Vicegerens esset ordinarius, & de-
legatus tñ, q̄a pronunciauit, ut p̄mittitur, se fore delegatū, & ꝯ-
sequenter velle procedere tanq̄ delegatū, si postea pronūciat
tanq̄ ordinarius, sn̄ia non tenet s̄m Inn in d. c. cum ex offici.
quem sequitur ibi Fel. col. 9. Nec ob qđ dictum fuit supra, q̄ or-
dinarius idemq; delegatus posset variare, & mō p̄cedere vt or-
dinarius, & modo vt delegatus, quia verum, si non eligit expres-
sè qua via velit procedere: secus si semel elegit. q̄a tūc non po-
terit variare, maximè si est ecclesiasticus. cle. 1. de renun. ita re-
spondet & declarat ibi Fel. Ex præmissis ēt sequitur, q̄ non valet
sn̄ia d. Ant. de ferarijs confirmatoria primæ sn̄iæ d. Vicegeren-
tis quia debuit pronunciare ipsa nullam, non aūt confirmare.
6 † sed aliis ēt rōnib dicta sn̄ia cōfirmatoria viribus nō subsistit.
Prima rō. quia lata ꝯ formā suæ commissionis, quæ forma erat
diligenter obseruanda. c. cū dilecta. de rescr. erat. n. causa hæc
delegata ipsi d. Ant. in terminis, in quibus erat coram d. priore
sancti Ponti, qui pronunciauerat prius cognoscendo de articu
lo attentatorum antequàm cognosceretur de cā principali,
cui interlocutoriæ acquieuerunt partes. & merito quia iuridi-
ca, vt est casus in c. non solum. in fi. ubi ante omnia. de app. lib. 6.
& pendente cognitione attentatorū in instantia appellationis
dormit s̄m Pan. in c. ex rōne, de appel. relinquitur ergo q̄ lata
fuerit ista sententia confirmatoria omisso articulo attentato-
rū ꝯ ius ꝯ interlocutoriā. q̄ transiuit in rē iudicatā, & ꝯ ordinē
rescripti committentis cognitionem, & decisionē ipsi d. Ant.
s̄m terminos q̄b. pendebat coram d. priore. ergo nulliter. l. 1. C.
q̄n p̄uo. non est neces. & in terminis proprijs reperio ita consu-
luisse Gem. con 57. inci. in cā arch. col. 1. qui videatur, q̄a cogno-
scitur ex his dictis nullitas huius sn̄iæ Scđa rō nullitatis, quia la
ta, lite non ꝯt. inter. ptes, prout signanter decidit Rota decisi.
gaū 9. gl. & Pan. in c. Raynal. in uer. contestate. de test. lata etiā
non seruato ordine iuris, nulla data dilatione ad probandum
ex abrupto con concluso in causa, ergo nulliter. l. prolatam. C.
de senten. & interlo. om. iud. cum vulgaribus. & hæc sufficiunt
ad demonstrandum quòd bene fuit de nullitate dictum.

RESPONSVM III.

CLausula, Quod si non oēs, in rescripto delega-
torio apposita, concursum oīum de-
legatorum in cognitione cāæ requit, nisi ꝯstet de le-
gitimo impedimēto. in qua legitimatione trij lex in-
terpellatio requirit, nec rescriptum extenditur ad personam
nec ad dignitatem in eo non expressam. hoc ideo rescriptum
concessum Præposito Lumelli, domin. Ioanem Georgium nō
complectitur, cum non sit dicti loci Præpositus, sed cōmenda-
tarius. ¶ Clausula, dummō tpe datæ præsentium non sit in eis
alicui specialiter ius q̄situm, in rescripto non exp̄ssa, subintelli-
gitur, adeo vt prior in data præferatur priori in collatione. Sic
etiam per clausulam, antefertri, non tollitur ius alteri acquisi-
tum ante p̄sentationem breuis & gr̄æ, & ante acceptationē fa-
ctam p̄ hētem prouisionē ad beneficia, q̄ duxerat acceptāda.

SVMMARIVM.

1 *Clausula, q̄ si non omnes, operatur ut unus sine alio procedere non possit.*
2 *Rescriptum delegatorium non extenditur ad personam, nec ad dignitatem non expressam.*
3 *Cum potui nolui, cum volui adimplere ne quiui.*
4 *Processus agitatus post exceptionem suspitionis oppositum, antequā de suspi-
tione cognoscatur, est nullus.*
5 *Paria sunt aliquid esse certum per se, vel per relationem ad aliud.*
6 *Rescriptum surreptitium nullam tribuit iurisdictionem.*
7 *Actio nulla sine obligatione consistit.*
8 *Promittens de rato, non tenetur ex contractu, sed ad interesse.*
9 *Clausula, dummodo tempore data præsentium non sit alicui specialiter ius quæsitum in rescripto non expressa, tacite tamen subintelligitur.*
10 *Scriptura non est de essentia gratiæ.*
11 *In correctorijs, seu exorbitantibus, non est licita extensio.*

Respon. interpreta.

INtegerrime Assessor, in causa vertēte inter hos
reuerēdos Canonicos. puto d. Frā-
ciscum de Girardis, & consortes reos coniunctos, fore ab-
solucndum a petitis per d. Ioan. An. Primo, ex defectu iu-
risdictionis d. Præpositi. Nā in rescripto delegatorio dati sunt
5 tres iudices cum clausula, q̄ si non † omnes, quo casu vnus non
potest procedere sine alio, nisi constito de impedimento. cap.
prudentiam. in prin. de offi. deleg. c. quod plures eo. tit. in 6. Nec
obst dum dicebatur, quòd clausula operatur etiam quando
alij volūt procedere, quia satis tunc vnus impeditur, cum alius
procedit, ex quo alij volunt secum procedere, per text. in c. pru
dētiam. §. adijcimus. quia ego respondeo. quòd in casu nostro
non constat legitimè quod alij duo nolint procedere. nam re
quirit, q̄ ter interpellati fuissent, vt debeant procedere, si tunc
recusassent. bene posset procedere alius. ¶ Secundo, cā est cō-
missa sub nomine dignitatis trib. præpositis, inter quos nomi-
natur d. Præpositus Lumelli: sed pars mea negauit d. Io. Gergiū
fore præpositum Lumelli: vnde ante omnia asserens eum pro-
positum tenebatur probare per regulam l. ei qui de proba. &
idem in sp̄e tenet Spec. in tit. de offi. dele. §. excipi pōt. verit. q̄
nō est ꝯstitutus. nec huic obstat si diceret, Papa in rescripto ap
pellat præpositum, ergo talia verba Papæ assertiua probant.
clemen. 1. de probat. cum ijs, quæ copiosè dicit Fel. in c. cū a no
bis col. 1. & seq. de test. quia licet Papa asserat in ecclesia Lumel
li adesse præpositū, non tñ asserit, q̄ d. Io. Geor. sit præpositus il
lius ecclesiæ. Imo de p̄prio nomine d. Io. Georgij verbum nul-
lum in rescripto. vnde succedit restrictio, quam dat Gemi. in
consi. 51. colum. penul. q̄ creditur solum expressis & nō omis-
sis, etiā q̄ sint omissa necessaria ad valetudinem expressorum.
Non obstat, q̄ sit commendatarius perpetuus, quia causa non
fuit demandata commendatario, sed præposito, vñ rescriptū
2 † delegatorium non dēt extendi ad personā, nec ad dignitatē
nō expressā. c. q̄a de rescri. Tertio dato q̄ rescriptum possit ex-
tendi ad cōmendatariū, tñ adhuc est processus nullus, q̄a pro-
cedit tanq̄ Præpositus, non tanq̄ Cōmendatarius. ergo succe-
3 dit regula † pđ potui nolui & c. l. multū. C. si quis alt. vel si. & fa
cit, quia si aliquis pōt inde procedere, vt ordinarius, & p̄cedat
vt delegatus, si delegatio non valet, processus ēt nō tenet. s̄m
Io. An. Pan. & oēs in c. cū ex offici. de rescr. & Bar. & legistas in
l. 1. C. qui pro sua iuris. prætermissa opi. Barb in cons. 2. vo. 2. quę
vr̄ falsa, quia commendatarius non habet dignitatem, vt per
Soc. consi. 32. vol. 1. Quarto processus est nullus, quia agitatus
4 post oppositam exceptionem suspicionis † antequàm fuerit
cognitum de causis suspicionū. c. suspicionis. de off. dele. c. cum
inter. de excep. c. si contra vnum, c. iudex ab apostol ca sede. de
offi. deleg. in 6. Alex. cons. 59. diligenter. vol. 1. Fel. in d. cap. suspi-
cionis. Nec huic ob. cum dr̄, q̄ exceptio suspicionis non fuit le
gitimè opposita, quia non fuerint expresse causæ suspicionis,
quo casu talis exceptio generalis non debet releuare excipien
tem. l. 1. titu. textores. de leg. 1. quia rñ. quod in specie fuerūt ex-
pressæ causæ q̄ plures in comparendo ad præsentationem re-
scripti ad principium, postea fuit opposita exceptio suspicio-
nis in omnib. & per omnia, prout antea fuerat opposita, & sic
5 etiam dr̄ specificè opposita, quia † paria sunt aliq̄d esse per se in
specie opponere, vel per relationem ad aliud. l. in summa. ff. de
re iu. l. 2. 3. & 4. C. de senten. quæ sine cer. quant. & si pars aduer
sa velit instare, q̄ illa p̄sentatio rescripta fuit facta ad diuersam
cām aduertat integritas vestra, quia etiam isto casu, si pars dice
ret hoc, processus non valeret, quia huiusmodi cā fundat ꝯ re-
scriptū, qđ si non esset præsentatum, processus non valeret. ca.
ceterum, vbi Fel. col. 3. de rescri. & tenet expressè Bal. in l. 3. §. 1.
ff. quod quisque iur. tñ si pars aduersa negat illam præsentatio-
nem esse, in hac causa nulla alia reperitur p̄sentatio, igitur &c.
Quinto, procedi nō potuit ad præceptum stante exceptione
refectionis expensarum, quæ est impeditiua processus, Sexto
6 ne rescriptum † surreptitium nullam tribuit iurisdictionem.
c. ad audiētiam. el 2. de rescri. & in ca. 2. de filiis presb. sed hmōi
rescriptum est surreptitium, igi &c. in nōt p̄batur, q̄a non est
facta mentio litis pendētis corā ordinario, de qua fieri debuit.
c. cæterum. vbi Fel. col. 3. eod. tit. de rescri. & Fel. in c. super liter.
col. 7. & seq. eod. tit. p̄lo. & Pan. in c. prudentiam. §. sexta. de off.
dele. c. inter monasterium. de re iu. Gem. consi. 120. col 1. c. 2. vt
lite penden. lib. 6. Est ēt nullus p̄cessus ex defectu actionis p̄po
sitæ.

fitę. Primo ꝗ d. Elisabet experitũ d. Io. Angelus sine actione, vñ
repellendus est, l. si pupilli. §. videamus. ff. de neg. gest. cum n. ni
hil gestũ reperitur vñ nasci possit obligatio, q̃ re, aut verbo, aut
ꝯsensu ꝯhitur. Insti. quib. mo. re. ꝯhi. obli. hæc n. d. Elisabet in ꝯ-
ctu locationis re, aut verbo non consensit, ergo nulla obligatio,
7 & sic ẽt necessario † nulla actio. l. licèt. §. ea obligatio. de procur.
ff. ꝗ vero d. Franc. & Guil. nulla ꝯpetit actio locati, qa nihil con
duxerũt suo ꝓprio noĩe, sed nomine dictæ d. Elisabet, pro qua
de rato promiserunt, & ꝙ ratificabit. ꝯtra aut facientem ꝯctũ
8 nomine alterius cum promissione rati, non datur † actio ex ꝯ-
ctu, sed ꝯpetit actio ad interesse. l. 2. ff. rẽ ra. hab. l. stipulationes
non diuidũtur. ff. de uer. ob. in prin. l. si ẽt nullus ex modo agẽ-
di, qa debebat offerri libellus nõ obstãte statuto, qa &c. ¶ Sep-
timo, qa in prouisione d. Bartholdi Eimini est inserta clausula
dummodo tempore datæ præsentium non sit in eis alicui spe-
cialiter ius quæsitum, & dato, quòd inserta non foret, tamen
9 † subintelligitur. c. ubi qui. c. si duob. de rescrip. li. 6. cum itaque
tpe datæ esse acquisitum ius in ecclesia sancti Stephani de san
cto Saturnio d. Io. auctoritate apostolica, bene sequitur, ꝙ tan
quam priori in data, & in executione dẽat præferri dicto d. Bar
tholdo posteriori. d. c. duob. & in c. capitulum. de rescrip. in an-
ti. cum solitis ꝯcor. Quòd aũt esset ius q̃situ in dicto bñficio ꝑ
fato. d. Io. ꝓbatur, qa executor apostolicus illud in executione
mandati apostolici contulerat eidẽ d. Io. per quam collationẽ
acceptatam plenum ius acqritur in bñficio, c. si. de concess. ꝑb.
lib. 6. c. si ordinario de ꝑb. eo li. Imo per solam ꝑsentationẽ mã-
dati, & petitionem dr̃ acq̃situ ius in bñficio, qñ per executorẽ
stetit quominus mandatum apostolicũ suum debitum sortire
tur effectum, adeo ꝙ is cui ex post facta fuit prouisio ꝑ Papã,
cum clausula. si non est alteri ius q̃situ, non oporret ꝯferri, qui
prius suum mandatum insinuauit executori, secundũ Rot. de
concess. ꝑben. decis. 2. in anti & per Felin. d. c. capitulum. col. 4.
tiert. quartus casus, &c. & plene ꝑ Fel. in cap. cãm quæ. co. 13. de
resc. versi. clausula anteferri. Quantum ẽt sit, respũ d. Antoni.
Tertulij non est dubitandum, quia anteq̃ executor fulminaue
rit processum, & añ ꝑsentationem suę ꝓuisionis factã executo
ri, iã erat acq̃situm ius in re ꝑdicto d. Io. vt patet ex data execu-
torialium literarum, quæ fuit decima Iulij. & collatio fuit facta
per executorẽ ꝑdicto d. Io. die octaua Iulij. uñ ſm ius cõmune,
& ſm regulas cãcellariæ, breue, & clausula anteferri nõ tollet
ius acquisitum alteri añ ꝑsentationem breuis, & grãe habentis
clausulam anteferri, & ante acceptationem factam ꝑ habentẽ
ꝓuisionem ad bñficia q̃ dixerit acceptanda d. c. tibi q. de resc.
lib. 6. tradunt Pano. & scriben. in c. capitulum, eod. titu. in anti.
Quantum ad Ioannem de Gaudiaco nihil dico, quia non vidi
suam prouisionem, de iure sufficit signatura. Imo sufficit sola
grã. ore pontificis prolata absq; signatura hoc mõ, fiat ut peti-
10 tur qa de essentia grãę † non est scriptura, ſm Cal. in c. quisquis de
ele. Bal. in l. in fi. C. de con. seruo manumiss. Fel. ĩ c. Rodulphus.
col. 16. de rescr. hinc est ꝙ collatio 2. ꝑt mitti, vt per Bal. & Bart.
in rub. de resc. & dato ꝙ exigeretũ scriptura, vt potè in priuile-
gijs requiritur, vt dicit gl. in c. 1. de censi. li. 6. per text. in c. porro
de priuilegijs nã satis & sufficienter diceretur dispensatio hmôi
scripta, si scriptum reperiatur verbũ fiat litera, & facta est uec,
requirit aliqua expeditio literarum, qa grã ex sola signatura ꝑ-
fecta est, c. si totius cum gl. 2 5. q. 2. & gl. in cle. dudũ. §. nos etein.
de sepul. Pan. in c. nostri. de elec. & in c. in nrã de rescr. Nec ob.
regula cãcellariæ 29. in ordine. incip. item ꝙ omnes. qa loqtur
in commissionib. causarum & ꝓcessib. habendis sup gratiis ad
beneficia. quorum bullę expeditę nõ fuerũt, vñ non est fien-
11 da extensio ad dispensationes, cũ dicta regula sit exorbitãs † &
correctoria, l. qd uero ꝯ. ff. de legi. & tradit ꝑ glo. & scriben. in
auth. quas actiones. C. de sac. san. eccl. & in c. translatio. de const.

RESPONSVM IIII

NOn Probibetur legatus bñficia ad collationem
Epĩ pertinentia, antequam Eps̃ possessionẽ
adeptus fuerit alteri ꝯferre, ꝗg indultũ illi sit, ne sui
Epatus beneficia aliquoquam alio conferri possint.

SVMMARIVM.

1 *Prælatus an possit conferre beneficia, & administrare, quàm primum est ele
ctus, etiam nondum naturalem adeptus possessionem.*
2 *Legatus proconsuli æquiparatur.*

QVæritur An indultum reuerẽdissimi d. Cardi-
nalis sancti Andriani: Epĩ Tolonẽsis,
prohibẽs ne per quemuis etiam legatum de latere
cõferãtur bñficia spectãtia ad eiuspem d. Epĩ electio
nem, institutionem, præsentationem, collationem, vel aliam
similem, vel dissimilem. prouisionem, cum clausula decreti an
nullatiua habeat annullare collationes, & prouisiones benefi
ciorum uacantium, factas ꝑ R. d. Legatum Anenionem, ante
quam idem d. Cardinalis adeptus fuerit possessionem Epatus?
Punctus propositæ dubitationis stat in hoc, an ante adeptam
possessionem posset Prælatus cõferre beneficia vacãtia in
diœcesi: nam si ante nõ habet ius ꝯferendi seu prouidẽdi indul
tũ effectum nõ hẽbit, qa prohibet dũtaxat ꝯferri bñficia ad ip
sius Cardinalis ꝓuisionem pertinentia. Prima facie videret in-
dendũ pro indulto, qa Inno. Io. And. Hosti. & Pan. & *cõiter* Doc.
c. transmissam. de elec. per illum tex. tenẽt, ꝙ Prælatus possit ꝯ-
1 ferre † bñficia, & administrare, q̃ primũ est electus, & cõfirma-
tus, seu ꝑ superiorẽ de ꝑlatura ꝓuisus, ẽt ꝙ nõdũ nactus fuerit
naturalẽ & actualẽ possessionẽ, & sequtur Pan. in c. cum sup de
cau. pos. & ꝓprie. & hãc dicit ẽt esse cõem sñiam Io. de Selua in
tra. de bñficio in 2. par. q. 15. sequũtur Gemi. & Perusi. in c. cũ q.
§. 1. de præben. li. 6. Præmissis non attẽns ſm ea, q̃ proponunt,
ꝯnũ verius esse rñ, & ꝑmissam opinionem Inno. & sequacium,
quàm facillimè demonstrarẽ veris terminis deuiare, & quam
reprehendunt Archid. in d. c. cũ qui. & Dyn. in regula prima, &
Pet. de Anc. in reg. sine possessione. de re. iu. li. 6. Dico, ꝙ stante
consuetudine prouinciæ, ꝙ Prælatus dẽat possessionẽ nãcisci
antequàm administret, ad Prælatum nõ spectasse, nec spectare
facultatem administrãdi ac bñficia conferendi ante adeptam
possessionem Prælaturæ, ſm Innoc. in c. an literis. de restit. spo.
Pan. in d. c. transmissam. & Io. de Selua. in d. trac. ver. primus ca-
sus, per tex. in c. in his. 11. dist. & ita dẽt limitari opi. Inno. & se-
quacium. vel aliter, & scdo dico, ꝙ opi. Inn. non ꝓcedit in præ-
iudiciũ alteriũ, q sit in possessione regendi, & administrandi,
vt fatentur ẽt ij, quæ adhærent ipsi Inn. ꝑ tex. in c. licet, de ꝑbẽ.
lib. 6. & facit, quia añ aduentũ successoris non expirat potestas
proconsulis. l. meminisse. ff. de offi. procon. nec ẽt potestas lega-
a ti, qui proconsuli equiparatũ. † c. 2. de offi. leg. in 6. Dico igit de le-
gatũ potuisse conferre bñficia vacantia añ adeptã possessionẽ
episcopatus. Nec ob. ꝙ antea do. Cardinalis hẽret administra-
tionem, & sic ad eũ spectaret prouisio, & collatio eorũdẽ bñfi-
ciorum, quia istud negatũ duplici rõne. Primo, ꝑꝑ cõsuetudinẽ
ꝑallegatam. Scdo, qa dictus legatus virtute suæ legationis erat
in quasi possessione ꝯferẽdi bñficia vacãtia, & regẽdi, & guber
nandi ꝑdictum Episcopatũ, in cuius ꝑiudicium d. Cardinalis, &
Eps̃ ante adeptã possessionem non põt dici habuisse, nec hẽre
aliquã administrationem, ꝓuisionem, vel collationem, ſm Do.
oẽs indifferenter in d. c. transmissam & in d. c. cũ qui. ergo. Dc.

RESPONSVM V.

IVlius Pontifex maximus, cum Abbate sancti Victo-
ris dispensauit, vt retinere posset quatuor bene
ficia vacatura ad ipsius collationem, prouisionem, institu
tionem, seu quamuis aliã dispõnem communiter, vel diui
sim spectãtia, si ꝑ vicarium ad hoc deputatum, vel deputandũ
(super quo eidem facultatem ꝯcessit) sibi canonicè conferen-
tur, aut eligeretur, præsentaret, vel alias assumeretũ ad illa. Quæ-
situm fuit, an vicarius Abbatis liberè potuerit eidem contulis-
se beneficium electiuum? Respondi fuisse cum Abbate dunta
xat dispẽsatũ, vt retinere posset quatuor bñficia sibi collata ab
eo, qui vices suas gereret, modo in cæteris collatio esset cano-
nica. Quod etiam Alciatus ꝯpater meus disertissimè probauit.

SVMMARIVM.

1 *Clausula illa Papæ, ad collationẽ, ꝓuisionẽ, &c. nõ includit bñficia electiua.*
2 *Consuetudo antiqua inspicienda est, ad cognoscendũ an beneficiũ sit electiuũ.*
3 *Vicarius & commendatarius, reputantur vnum corpus.*
4 *Priuilegium in eiusdem persona non debet extendi & multiplicari.*

Respon. interpreta.

IVlius Papa his verbis dispensauit cum d. Roberto pre
sbytero, Cardinali, commendatario monasterij
sancti Victoris propè Massiliã, vt quatuor bñficia cũ cura,
vel sine cura, secularia, vel regularia, ad tuã vel abbatis, seu
ꝯmendatarij ꝑ tpe existentis collationem, prouisionem, insti-
tutionem, seu q̃uis aliam dispõnem cõiter, vel diuisim spectan-
tia, & in futurum vacatura, si per vicarium tuum ad hoc depu-
tatum, vel deputandum (super quo tibi facultatem hatum se-
rie concedimus) aut alias tibi canonicè ꝯferanũ, aut eligaris, ꝑ-
senteris, vel alias assumaris ad illa vna cum alijs beneficijs, q̃ pos
sides, liberè valeas retinere. Sup qua dispensatione orta fuit du
bitatio, an vicarius prælati d. ꝯmendatarij potuerit ipsi ꝯmen-
datario ꝯferre bñficiũ spectãs ad electionem capituli siue ꝯuẽ
tus dicti monasterij cõtemptis electoribus: Si bñficiũ, de quo
in themate, sit electiuum. Rñ. nõ esse ꝯprehẽsum in grã. Nãm
clausula illa, ad collationem, prouisionem, ꝑsentationem, insti-
tutionem, seu q̃uis aliã dispõnem cõiter, vel diuisim spectãtia,
1 non includit † beneficia electiua. cle. 1. de ꝑbe. q̃ ut ibi dicit gl.
procedit ẽt in bñficijs minorib electiuis. Et qa in formatione
puncti dr̃, ꝙ statuto ecclĩæ, & antiqua ꝯsuetudine, electio prio
ris spectat ad capitulum, vñ absque dubio, ꝙ istud bñficium sit
electiuum, ſm doctrinam Io. And. in addi. Specu. titu. de act. &
peti. §. super petition. b. ad fi. ver. per literas quoq;. vbi cõcludit,
2 ꝙ ad cognoscendã naturã bñficij, an sit electiuum, † inspicien-
da est ꝯsuetudo antiqua, quæ magnã in illis vim habet. ca cum
dilectus.

…tus.de consue.ca.Abb.& ibi no.de ver.sig.sequitur Fely.in
…in nostra,cor.32.de rescrip. Sed etiam si sola nominatio spe-
ctaret ad capitulum,non crederem virtutē pmissæ clausulæ, si
p vicarium tuū,& c.concessam fuisse vicario facultatem confe
rendi bñficia,qb. ad noīationem capituli solet puideri. Ad qđ
demonstrādū psuppono,q vicarius nō potuisset eidem d.com
3 mendatario conferre bñficia absq; dispensatione,† qa vicarius
& commendatarius, qui eū pstituit vicarium, reputantur vnū
corpus.ca. 2.de consue.lib.6.nā inter conferentem,& eum,cui
fit collatio,debet esse differentia.c.fi. de insti. Item Abbas non
pōt dare vicario suo ptātem pferendi sibi bñficia,qa ipse talem
nō habet facultatem.d.c.fi.Hoc sic psupposito dico, q illa ver-
ba,super quo tibi harum serie pcedemus facultatē,non censeī
data vicario facultas pferendi beneficia epi cōmendatario: qa
hæc facultas legit pcessa commendatario, nō vicario,ergo dēt
intelligi respū psonæ pmēdatarij, s. vt possit retinere quatuor
bñficia sibi collata a suo vicario,q aliàs retinere non potuisset,
vt ex præmissis patet. Non autem intelligēdum est, q vicarius
possit beneficia conferre, quæ ad ad alterius electionem, vel
nominationem pertinent. Quod ex eo constat, quia vicarius
habet necesse pferre beneficia dño pmēdatario, cum quo fuit
dispensatum: vti vicarius, bñficia autem spectantia ad electio-
nem,vel nominationem alterius, non pōt liberè conferre, vti
vicarius,in pjudicium habentium eligere,vel nominare.c.que-
relam.de elec.& c.qđ sicut.& ibi no.eo.tit.& c.decernimus 16.
q.7.cum si.ergo,&c.Scđo qa vicarius de iure non hēt ius confe
rendi bñficia,nisi ab ordinario sit sibi specialiter cōcessum.ca.
cum in generali.de offic.vica.lib.6. Ordinarius aūt non potest
dare suo vicario ptātem,vt sibi conferat beneficia,nisi sibi sit a
sede apostolica indultum.d.ca.fi.de insti.Si modo talis potestas
ordinario concedaī,vt mō concessa pretenditur,talis cōcessio
strictè est intelligenda,vt possit dare ptātē liberè conferēdi be
neficia,q liberè ad collationē,& dispōnem ipsius spectant,nō
ēt,vt possit libere conferre bñficia spectantia ad electionē, vel
noīationem alterius.alioqn in eiusdē psona priuilegium mul-
4 tiplicaret,& extēderet.qđ nō conuenit,† vt notaī p gl. in l.a di-
uo Pio.in prin.ff.de re iud.& in l.bñ a Zenone.C.de quadri.pre
scri.Comprobaī, qa hæc dispensatio ex parte pmendatarij est
ambitiosa.ergo stngidè interpretāda.ca. quāuis.de pb.lib.6.l.ex
facto.ff.de vul.& pupil.Ergo dummodo in sensu explicito pos-
sit aliqd operari,non est vlterius porrigenda.c.pen.de fil. psby.&
plene no.in ca.fi.de simo. vbi ex hoc inferunt, q Abbas,cui est
data ptās dispensandi cum monachis ad beneficia,nō potuerit
dispensare cum seipso. Satis aūt operat hmōi dispensatio, si vi-
carius possit sibi coferre bñficia collatiua absque eo,q ēt ope-
retur,q possit cōferre beneficia electiua in præiudicium habē
tium ius eligendi. Tertio mihi vr̄, q litera gratiæ istud cantet
expressè. Inquit.n.si per vicarium tuum,vel aliàs tibi canonicè
conferatur. Pondero aduerbium,canonicè.i.sm regulas cano-
num.c.canon.3.distin.quod ēt tacitè subintelligebatur, vt pro
bat Gemi.cons.106.super dicto dubio. Beneficia autē electiua,
nō conferuntur canonicè,ergo,&c.Subsequit in litera,aut eli-
garis,præsenteris, vel aliàs assumaris. pondera alternatiuā,aut
eligaris,quæ alternat diuersa,vt notat in rubri. ff.si ager vectī.vel
emph.pet.Ergo datur satis intelligi. q præcedens clausula loq-
tur de beneficiis collatiuis,non electiuis, alioquin alternatiua
non foret posita inter diuersa. Et hæc interpretatio proculdu
bio accipienda est,cū in dubio nō sit credēdum, q Papa volue
rit derogare iuri eligendi tertio competendi.c.super eo de of-
fi.deleg.l.2.§.merito,& §.si quis a principe.ff.ne qđ in lo. publi.
& in proposito facit tex.in c.cum in illis.§.1.&§. seq. de pbē.in
6.vbi si Papa mandet ordinario,q Titio aliqua conferat bene-
ficia,tale mandatum non porrigitur ad beneficia spectātia ad
electionem, aut noīationem alterius, nec ad ea,quæ ad colla-
tionem ipsius,& alterius spectāt cōiter.Et reperio,q ita in ter-
minis decidunt Archid.& Domi.in c.licèt.8.q.1.

RESPONSVM VI.

Nihil Proponitur,cur Papa nō potuerit parochia-
lem ecclesiā venire collegio sancti spiritus,ēt
quod collegium non potent ab ordinario licentiā
impetrandi vnionem. Alioquin libera non esset su-
prema Papæ potestas. Collegio autē,cui parochialis vnita fuit,
non creditur concessum, vt per vicarium temporalem ab eo
deputandum valeat parochiæ deseruire. Rectorem itaque per
petuum ibidem ab ordinario instituendum arbitror, nec.n.p̄-
sumendum est Papam ordinarij iura lædere voluisse.

SVMMARIVM.

1 *Collegio spiritussancti concessum est regimen ecclesiæ in temporalib. atque spiritualibus per vnionem parochialis ecclesiæ sibi concessam.*
2 *Ecclesia parochialis dignior,an possit annecti collegio minus digno.*
3 *Collegium,an debeat deseruire curæ parochialis ecclesiæ per vicarium temporalem,aut perpetuum? distin.nu.4.*
5 *Licentiam petere ab inferiore eundi ad Papam superiorem quis nō tenetur.*
6 *Papa potest vnire vnam ecclesiam alteri inuito, & non vocato ordinario, & quid in Legato de laterē nu. 9.*
7 *Lector collegii cum licentia Papæ potest apprehendere possessionem ecclesiæ parochialis.*

Respon. interpreta.

PRo resolutione Propositarum dubitationū
vidēdum est, quod ius fuerit
acquisitum rectori,& collegio confraternitatis sancti spi
ritus per vnionem parochialis ecclesiæ, p noratus sancti
Matiæ Mōtilclusi p Leonem X.ipsis factam.Breuiter deductū
1 est,q eidem fuerit concessum regimen † dictæ ecclesiæ in spiri
tualib.& temporalib.ad redditus & prouentus eiusdem eccle-
siæ,sm Host.Card & Pan.in c. pastoralis.de priuile. hinc dice-
bat Io.de Lig.in c.expoluisti. de præb. q si ecclesia parochialis
vniatur alicui collegio,tunc cura spectat ad collegium, non ad
singulos de collegio,per talem.l.vnionem non derogatur anti
quo statuto eccle.d.ca. expoluisti.quod & in hac vnione spe-
cialiter exprimitur & est etiam tex.in c.super eod. de præb.lib.
6.His itaque sic præsuppositis ad quæsita rñ.Ad primum,dum
q̄ritur, an ecclesia parochialis dignior annecti potuerit huic
2 collegio minus digno? Rñ.q sic,† per tex.in d.cap.pastoralis.&
in d c.super eo. vbi Gemi. in specie ita notat facit text. in l.& si
non sint.§.perueniamus.ff.de aur.& arg.leg.Ad sm,an cura de
beat administrari per collegium: dicitur q non,sed per vicariū
ibidem deputandum per collegium.c.extirpan.§.quia verò.de
præben.Ad tertium,an collegium debeat deseruire dictæ curę
per vicarium temporalem,aut perpetuum: Videtur q possit p
temporalem deseruire arbitrio collegij remouendum.Ita deci
dit glo.in cle.1.in ver.ad mensam.de excess. præla.Contrarium
3 verius vr̄ † per text.in d.§.quia vero.& in ca.de monachis. de pb.
Non ob.gl.in d.cle.1.quia loquitur quando aliquib.religiosis,si
ue alicui collegio conceditur ecclesia parochialis pleno iure,
4 secus si simpliciter vniatur,quia tūc vnio intelligitur facta † ab-
sque præiudicio ordinarij.c.2.de relig.domi.& in ca. in Latera-
nensi. vbi Abb. de præb.Habet igitur collegium sancti spiritus
ius præsentandi vnum ex suis præsbyteris idoneum Episcopo,
& Episcopus habet eum instituere in vicarium perpetuū,pro-
uiso,sibi de alimentis. Fructus autem superabundantes erunt
ipsius collegij.Ita concludunt Inn.& Pan.in d.c. pastoralis. Ad
quartum,verum valeat vnio facta per Papam non petita licen
tia vniendi per collegium ab ordinario,Episcopo? Rñ. valere:
5 non. n. tenetur quis petere licentiam ab inferiore † eundi ad
Papam superiorem,alioquin per potestatem cōcessam per Pa-
pam inferiori remaneret restricta potestas ipsius Papæ, quod
non est deductum.c.dudum.de præb in 6.Et q Papa possit vni
6 re vnam ecclesiam alteri inuito,& non vocato † ordinario, est
tex.in d.c.2.de relig.do.per quem ita consuluit Car.cōl. 65 the
7 marale est.Imo etiam legatus de latere pōt inuito,& non mo-
nito Episcopo vniones facere,sm Lap.& Car.in cle.ne in agro.
§.ad hæc.de sta.mona.facit tex.in regula,q pōt inuitis. de regu.
iu.Ad vltimum,an rector collegij potuerit apprehendere pos-
sessionem dictæ ecclesiæ sine licentia Episcopi,& non facta in
sinuatione bullarum? Concludo stante licentia concessa p Pa-
pam apprehendi propria auctoritate rectorem potuisse, aliàs
8 non,† vt est casus in d.c.pastoralis.vbi Card.Abb.& alij.

RESPONSVM VII.

ET si Habręi Creditoris iuramento Papa credi vo
luerit,iam super pignore, quā de-
biti quantitate,si infra tres annos pignora redempta nō
fuerint, attamen fallaci Hebræorum verbo stari noluis-
se respondi. Moderatum.n. hoc triēnij tempus ratus est Papa,
quo standum esset Iudæi iuramento, quod nec a iudice est re-
cipiendum,vbi creditor de vsurario crimine diffamatus sit, vel
aliàs fidei non probatæ.

SVMMARIVM.

1 *Testis idoneus nemo est in propria causa.*
2 *Christiano non potest esse fidelis,qui Christo fuit infidelis.*
3 *Iudæi Christicolarum sanguinem sitiunt.*
4 *Priuilegium,quòd credatur iuramento creditoris,qualiter sit intelligendum.*
5 *Testes iurantes in facto proprio,an probent.*
6 *Fama publica concludenter probat infamiam,*
7 *Probatio per coniecturas admittitur ad probandum infamiam resultantem ex crimine fœnoris.*
8 *Creditor volens iurare,debet esse omni exceptione maior. & quid requiratur ad eius iuramenti fidem.9.*

Respon. interpreta.

ABsoluendum Puto tutorem Gulielmi Pero-
tij a petitis per Mosen Iudæū
cum victoria expensarum,quia Moses actor nō proba-
uit suā intētionē.l.qui accusare.C.de edē.c.unico. ut ec
cle.bñ.Nā testes actoris nō pbāt,tū qa singulares.l.iurisiu. C.de
test.tū qa deponūt de pfessione Ioānis patris d.Gulielmi fcā in
absentia

absentia partis, q̃ plenè nõ probat.l.certũ.§.si qs me absente.
ff. d. ↄset. Tũ quia deponũt de confessione duorũ scutorũ au
ri, & sic de diuerso debito.l.quinquaginta.ff.de ꝓb. Non etiã
suffragatur dicto Mosi iurm ꝑstitũ uigore indulti, Clemẽtis
extẽsi p R.d.Legatũ ad Hebreos Comitatenses, quia indultũ
ↄditõnaliter & litatiuè loqĩ, uidelicet, si infra tres ãnos pigno-
ra redẽpta nõ fuerint. Tuc.n.Papa voluit Hebreorũ iuris cre
di tã de quãtitate crediti, quàm de tpe ĩpignorationis, qa post
lapsum triũ annorũ Iudei nõ ita cõmodè ꝓbões hr̃ere pñt.
Ergo añ tps triũ annorũ credẽdũ nõ est Hebræorũ iuris. Et
3 sic stabit firma regula, † iti cã ꝓpria neminẽ idoneũ testẽ eẽ.l.
oĩb.C.de test. Nã cõcessa ad tps, post tps cẽsent ꝓhibita, l.qua
etate.ff.de testa.moderatum n.hoc triennũ ips Clemens rat°
est, quo standũ esset Iud. iuris.l.i.§.pueritiã.ff.de post. Nec di-
catur, ꝙ ille ver. quodq; dicti Iudæi, &c.dẽt intelligi gñaliter,
quia absurda eẽt, & nimis aspera crudelis ĩtelligẽtia, & ↄ̃ exps
sa uerba indulti. Fuisset.n.(vt ita loquar) inhuman' Papa Cle
mens, si gñaliter uoluisset stari iurõ Iudæi ↄ̃ Christianũ vsq;
ad summã 25.florenorũ auri cũ nõ possit Christiano eẽ fide
2 lis, † qui Christo fuit infidelis.c. nõ p̃t.2.q.7.nihil.n.aliud egis
set Papa, q̃ dare pauperes Christianos in p̃dã Iudæis, qui Chri
3 sticolarũ sanguinem sitiũt. † c.licèt vniuersis.de test.c.nonne.
i.q.1.Sunt.n.talia priuilegia vtpotè odiosa, & ↄtra ius & hone-
statẽ strictissimè interp̃tanda.regu.odia.de regu.iur.in 6.c.in
nr̃a.de iniuriis.l.quicquid astringẽdę.ff.de ver.obl.c.porro.de
priuileg. Et ꝙ Papa voluerit solũ credi iurõ Iudei post lap-
sum triẽniũ & vẽdõnẽ pignorũ, patet primo, qa ille ver.qdq;
dicti Iudæi, q stat cõtinuatiuè. Illa.n.coniunctio quę cõiungit
& qualitates p̃cedentes repetir in cõtinuatiua clausula seq.
Nã copula copulat vniformiter.l.Seię.§. Caio.ff. de fun.instr.
& ibi Bar.no.in gl.in l.si sic.ff.quẽad.serui. amit.quã sũmè cõ-
mendat Ias.in l.ii.col.pen.de succes.edic. Patet ẽt qa in d.ver.
quodq;, assignar̃ rõ, qa debitũ & impignorationis tps Iudæi
commodè probare nõ pñt, & sic rõ priuilegii fundat sup tẽ-
pore. Fuit.n Papa mot' ad cõcedendũ tale indultũ pp morã
debitorũ, & longã tpis intercapedinẽ. Cum itaq; nõdum trã-
sactũ sit trienniũ, nec vendita pignora, nõ erit locus indulto.
Pręterea, huiõi priuilegiũ, ꝙ credatur iurõ creditoris, dẽr sa-
4 ne interpretari. Si creditor sit vir † legalis & ꝓbatæ fidei, alio-
quin nõ hẽt locũ priuilegiũ, ſm Ant. & Ale.in l.qui accusare.
C.de eden. & d.Ias.in l.admonẽdi.de iureiur. & Insti. de act.§.
sed istę.co.19. Constat aũt ex dispositionib. pluriũ testium, ꝙ
Moses Iudæus est malæ, & diffamatæ vitæ, ac publicus usura-
rius. Et si dicatur, ꝙ testes non probant, quia singulares depo
nentes in facto proprio ad eorũ cõmodũ, quia dicũt se usu-
5 ras soluisse eidẽ Mosi. rñ. ꝙ immo probãt, † quia asserũt se nol
le ex sua depositione consequi bñficiũ recuperatiõis vsura-
rum ſm Bal.in l.dictantib.C.de testa. & Fel.in c.ueniens.i.co.
pe.de test. Ferra.caut.40. & alibi in uariis locis. Insuper plures
sunt testes qui alligant concludentes rõnes, maximè quia
dñt, ꝙ est publica vox & fama, ꝙ dictus Moses est publicus
6 vsurarius, q̃ publica † fama concludenter probat infamiã. Ad
quã probandam non refert vñ fama originem traxit, ſm gl.
in cle.i per illum text.de offi.ordi. & Fel.in c.at si clerici.col.2,
de iudi. & maximè ad probandum infamiã resultantẽ ex cri-
7 mine improbi fœnoris, ad quã probandã admittũt probõ † ↄ
iecturas, secũdũ Corpo.tract.de simul. ↄ̃ct.ĩ vlt.p̃sum. & Ro-
dul.in trac.de usu.q.83. & d.Phil.de Perusio in c.i.§. & quia.de
vsur.lib.6. Vlterius negari non põt, quin ex dispositionib. tot
testiũ sit diminuta ęstimatio, & bona fama d. Iudæi, & ↄ̃sr
non p̃t Iudęus iste dici omnĩ exceptione maior, vñ non dẽt
8 gaudere commõ dicti indulti, nam ad hoc vt sit locus priui-
legio, oportet, ꝙ creditor uolens iurare, sit † omni exceptio-
9 ne maior, secũdũ d.Ias.in d.l admonẽdi. & in d.§ sed istę. Itẽ ad
hoc, ut credatur iurõ creditoris, oportet ꝙ de † mandaro iu-
dicis creditor iuret, secũdũ Bal. & Ias. ĩ l.3.ff.de iureiu. Sed quo
colore iudex audebit mandare, ꝙ infamis Iudęus hẽat iura-
re contra pauperem Christianum? certè non uideo. Ideo re-
pellendũ puto hunc Hebręum a bñficio huiusmodi indulti.

RESPONSVM VIII.

INdultum Episcopo Tolonensi concessum, vt beneficia ad suã electionẽ, p̃sentationem, vel quamuis aliam similem vel dissimilem dispositionem pertinentia (cum sit strictissimè interpretandum) p̃tãtem legati non afficit, quominus possit conferre canonicatus, ad electionem capituli noscuntur pertinere.

SVMMARIVM.

1 *Dispositio, est verbum generale.*
2 *Prouisio canonicatuum & præbendarum, ad capitulum dupliciter pertinere potest.*
3 *Verba sunt latè interpretanda in materia fauorabili, in odiosa aũt strictè.*
4 *Canonicus de iure communi non eligitur, sed recipitur.*

Respon. interpreta.

VIdetur Quod indultum afficiat potestatẽ domini legati, vt non possit ↄferre canonicatus, qa p indultũ ꝓhibetur ne legatus ↄferat bñficia p̃tinentia ad electionẽ, p̃sentationẽ, institutio-
nẽ, collationem, uel q̃uis alia similẽ, vel dissimilem dispositio-
nem, ergo etiã ꝓhibet ↄferre bñficia spectãtia ad confirmatio
nem eiusdem, qa ad eius dispositionem dicunt p̃tinere, nam
1 verbum, dispositio, † est generale, comprehendes omnem
modum, quo prouidetur de beneficio.c.2. de præben.in 6.di
sponit.n.etiã is, q ↄfirmat, quia tribuit electo facultatem admi
nistrandi.c.transmissam. & c.qualiter de elec & hæc maximè
uera videntur in casu præsenti, in quo prohibitio non solum
includit bñficia spectãtia ad dispositionẽ domini Ep̃i Tolonẽ
sis simpliciter, sed ẽt ad dispositionẽ similem, vel dissimilẽ ele
ctioni, præsentationi, institutioni, & collationi. sic non solum
ad dispõnẽ, p q̃ ↄferĩ titulus (vt est collatio, & instõ) sed etiam
per quã tribuit via ad obtinẽdũ titulũ (vt est p̃sentatio) iuxta
no.per gl. & scribẽ.in cle.i.de supplen.negligẽ. Pręla. Præmis
sis non obstãtib. ↄ̃riũ uerius existimo, p cuius clariori resolu
2 tione p̃mitto, ꝙ ad capitulũ põt ꝓuisio † canonicatuũ, & præ
bendarũ dupliciter p̃tinere. Primo p viam electionis requirẽ
tis confirmationem. Scdo, per uiam electionis non requiren
tis aliquam confirmationem. Primo casu bñficia proprè di-
cuntur electiua. Secundo casu dñr collatiua, ut tradit p Fel.
in c.in nr̃a.corol a.12.de rescri. Hoc sic præmisso ostendo, ꝙ
indultum non porrigatur ad huiusmodi canonicatus, quia
si sunt electiui, non comprehenditur in illis verbis, ad quãuis
aliam dispositionem, vt est casus in cle.1.de p̃ben. Et si dicat,
ꝙ in d.cle.1.non sunt adiecta illa verba, similem, vel dissimilẽ,
sed solum dictum erat, ad quãuis aliam dispositionẽ. Respon.
ꝙ illa uerba, similem, vel dissimilem, nõ pñt referri ad bñficia
electiua, postq̃ non comprehendunt sub principali verbo, di-
spositionem.c.sedes.de rescri. Et quod ita sit, patet ex tenore
verborũ ipsius indulti dũ dr̃, ad tuã electionem p̃tinentia. er-
go à ↄ̃rio sensu dicendũ vr̃, ꝙ indultũ non porrigat ad bñficia
p̃tinentia ad electionem alterius. Valet. n. argm a ↄ̃rio sensu
etiã in priuilegiis. & indultis ſm gl. in c.licèt de priuile.libr.6.
quã gl.dixit singularem, & aureã Cur.Seni.consi.xvi.col.7.in
prin. Si. n. Papa voluisset concedere indultũ d. Cardinali etiã
ad bñficia spectantia ad electionem alterius, facile ei fuisset
dicere, ad tuam vel alterius electionẽ, &c. quod cum nõ dixe-
rit, nec voluisse credẽdum est.l.vnica.§.sinautẽ ad deficientis.
C.de cad.toll. Nec obstat, ꝙ verbum dispõ. sit verbum latissi-
mum, & ẽt bñficia electiua (quorum confirmatio spectat ad
ep̃m) includere videatur, qa verũ in materia fauorabili, & vbi
3 verba sunt latè interpretãda, secus ĩ materia † odiosa. & strictè
intelligẽda, ſm Archi. Gem. & alios in c.cum in illis. §. i. & c
vlt.de præb.in 6. & facit tex.in c. q̃uis, eo.tit. & facit, quia iuris
dictio & potestas delegata, q̃ derogat iurisdõni ordinariæ, dr̃
odiosa, & iõ restringẽda, secũdũ gl.in c.i.ĩ ver. ꝓcessus. & in c.
2.in gl.2.de rescrip.in 6. Et hæc ꝓcedunt, si electio facta per ca
pitulum exigat confirmationẽ, vt supra dixi. si vero non exi-
gat aliquã confirmationẽ, sed habeat vim collationis, prout
in facto mihi p̃supponitur, & prout est de iure cõi. Nam cano
4 nicus de iure cõi non eligitur, sed recipitur. † c.cũ in ecclesiis.
de p̃b.li.6.c.cum M. Ferra.de ↄstit.tradit p Car.cõsi.103. casus
sup quo ver.7.in canonicalib. & Fel.in d. c. in nostra.d.corol-
la.32.tunc clarissimè liquet, ꝙ indultum cõferes liberam po-
testatem cõferẽdi bñficia spectantia ad suã electionẽ, præsen-
tationem, vel quãuis aliã similem dispositionem, non porri-
gitur ad beneficia spectantia ad omnimodam prouisionem
cap. vel alterius, vt est tex.in d.c.cum in illis.§.1. & in d.c. vlti.

RESPONSVM. IX.

COllatio Facta Cogno, q in castris militando oculum perdidit, virib. non subsistit. Cui non suffragar̃ legati dispensatio, q̃ legitima cã non legitur vestita, & quæ sup irregularitate ex interessentia contracta ad irregularitatem ex homicidio vero, vel deliberato non protenditur, nec corpore vitiatum ad ordines, & beneficia habilem facit.

SVMMARIVM.

1 *Miles nõ potest promoueri ad sacros ordines, nec ad beneficia eis annexa.*
2 *Miles præsumitur in conflictu intulisse violentas manus in hostes.*
3 *Probatio perfecta resultat ab effectu.*
4 *Inhabilitas maior contrahitur ex uoluntate homicidij deducta ad actum, quàm ex simplici præsentia & interessentia.*
5 *Dispensatus super defectu minori, non censetur dispensatus super maiori.*
6 *Dispensatio non licet extendere ex maioritate rationis.*
7 *Dispensatio facta per legatum sine causa nullius est momenti.*
8 *Verba generalia non probant sufficientem cãm in actu prohibito fieri absque causa.*
9 *Ordinarius præsupponitur eẽ in quasi possessione liberè cõferẽdi beneficiũ.*

Respon Interpreta.

IN hoc iudicio Possessorio quāquam hēat cām
ꝓprietatis annexā, iuxta tex. in l.
2. §. quædam. ff. de interdict. sufficit tamē dno Morelli exclu
dere aduersarios ꝑ nō ius suū, etiam si suā nō canonizaret
possessionem secūdū Cōp. l c. mādatū. de rescr. & Rotā decis.
419 in antiquis. Gem. cōsi. 31. & cōs. seq. vbi alia adducit. Meri-
tò ꝑfatus d. Morelli in suo elegāti ꝯs. nixus fuit demōstrare ad
uersarios nullū ius hēre in prioratu, de quo cōtendit, qđ ego
secūdū ea, q̃ ꝓponit, verissimū puto. Nā Cognus Monoculus,
q toties fuit i acie, & cōflictu militādo regiis stipendiis, ad or-
1 dines sacros promoueri nō pt, † ergo nec ad beneficia, q̃ ordi
nes hñt annexos. c. pterea. de ęta & qual. c. si eo tpe. de rescri.
lib. 6. Tū, quia est corpore vitiatus, cū altero lumine careat. c.
cū de tua. de corpo. vitia. Tū qa miles, q est ordinū & bñficio
rū incapax, nisi de ꝯsensu Principis, sub quo militat, obtineat
absolutionē a vinculo iurī ꝑ eum ꝑstiti. c. i. & ibi Car. Alex. 53.
dist. Tū qa toties in ꝯflictu belli, vbi tot hominum milia ceci-
dere, quo casu effectus fuit inhabilis ad ordines suscipiēdos,
vt tradit ꝑ Ioā. de Ana. in tub. de torneamentis. Et si dicat̄ ve-
rū esse, si ꝯstaret ipsum aliquē iterfecisse, vel ꝯ hostes tela im-
2 misisse. Respondeo, ꝙ in dubio miles † ꝑsumit̄ in ꝯflictu intu
lisse violētas manus in hostes, secūdū gl. & scribē. in c. 1. de cle
ri. pcusso. alioqui argueret̄ in milite crimē segnitiei, vel cōtu-
maciæ, aut desidiæ, qđ delictum nō ꝑsumit̄, nisi ꝓbet̄. l. oē deli
ctū. ff. de re mili. l. moueor. C. si seru⁹ expor. & in Cogno patet
3 ab effectu, qa in ꝯflictu oculū perdidit, ab effectu † āt resultat
ꝑfecta ꝓbatio. l. vnica. §. sed si quis homini. C. de la. liberta. tol.
& in Aut. de nup. §. si vero ab initio. Nec obstat dispēsatio ob-
tēta a delegato, qa respōdet̄ primò, ꝙ talis dispensatio nō por
rigit, nisi ad casū interessentiæ, vt patet ex verbis ipsius dispē-
sationis. Sed Cognus nō solū pp ītereſſentiā in exercitibus &
ꝯgregationib. armorū est inhabilis, sed ēt pp homicidiū, vt la-
te deduxit d. consultor, sup quo homicidio noluit d. Legatus
dispensare, vt patet ex illis verbis, absque eo, ꝙ aliqđ homici-
diū ꝯmiserit, & vbi homicidiū nō cōmisisset saltē tētasset cō-
mittere iniiciēdo manus, & tela in hostes, sup qua inhabilita
te ꝯcta ex volūtate occidēdi ad actū ꝓximū emissa non legit̄
4 † Cognus dispensatus. Maior. n. ꝯhit inhabilitas ex volūtate
homicidii deducta ad actū, q̃ ex simplici pñtia & interessen-
tia, vt est tex. in d. c. 3. de cleri. pcusso. c. fi. de torne. & ibi not. &
5 de se patet. Dispēsatus † āt sup defectu minori, non censet̄ di-
spēsatus sup maiori. c. innotuit. vbi Pan. col. i. đ elect. & regula
riter de minori ad maius affirmatiuę nō licet arguere, vt not.
ꝑ gl. in c. cū i. cū. his. e. ii. de elec. maximè in dispēsationib. quas
6 ñ licet extēdere ēt ex maioritate † rōnis, secūdū Host. & alios
cōiter in c. postulasti. đ rescr. Pan. & Mod. in c. at si clerici. §. đ
adulteriis. đ iud. Fel. ĩ c. fi. đ sim. Scđo rñdet, ꝙ talis dispēsatio ñ
ē admittēda: Tū qa facta absq; cā, sine qua dispēsatio scā ꝑ le
7 gatū nulli⁹ ē momēti, secūdū † Pan. I d. c. innotuit. co. 2. & i d. §.
de adulteriis. & Fel. in d. c. postulasti. col. 14 ubi dicit esse valde
notādū ad infringendas mille dispēsationes, quas faciūt lega
ti cum psonis indignis. Et licèt in Papa ꝑsumat̄ cā, iuxta gl. in l.
relegati. ff. de pœnis. secus tñ in inferiore, ſm Fel. & Dec. in c.
q̃ in ecclesiarū. de cōsti. Et si dicat̄ legatū dispēsasse cum Co-
gno ob singulares suas virtutes, & castissimos, & candidis-
simos mores, vt vr̄ colligi ex ꝑfatione bullæ, q̃ denotat mētē
disponētis. l. ii. ff. de hæ. insti. l. Titia. §. idē rñdet, ff. de verb. obl.
Rñdeo tripliciter. Primo, ꝙ ista ꝑfatio Morū honestas, & lau
dabilis uita, & c. solet apponi de ꝯsuetudine notariorū, vñ ñ
ꝓbat ita eē, ut dixit in simili Bar. in l. 1. in 6. qō. ff. de iure cod.
8 & Soc ꝯsi. 191. lib. 2. † Secundo, ꝙ in actu prohibito fieri absq;
cā, verba gñalia nō ꝓbant sufficiētē cām; sicut dicimus in do
natione ꝓhibitiua fieri, nisi ex cā meritorū, ꝙ uerba illa gñā-
lia pp bñmerita nō sufficiūt, nisi merita uera esse ꝓbent. l q
test. ff. de ꝓba. Tradit ꝑ Bar. ĩ l. si fortè. ff. de castren. pecu. & in
fortiorib. terminis per Dec. cōs. 20 ꝑ totū. Tertio scđum ea, q̃
ꝓponūt ꝯstat Cognū indignū esse tali dispēsatione, vñ tāquā
facta ex falsa cā. nihil ualet, c. qa circa. & ibi Pan. & alii not. de
ꝯsang. & affin. c. qđ sup his. & ibi Fel. col. 8. post Bal. de fide in-
stru. Præterea, dato ꝙ dispensatio ualeret, & eēt obligata ĩha
bilitas ꝯcta pp militiā, & homicidiū, restat uitiū corporis, su
ꝑ quo nō legit̄ secū fuisse dispēsatū. Cū ergo plura sint, q̃ ip-
sum Cognū ĩhabilitēt, & solū sit remotū unū ĩpedimētū, re-
liquū ē, vt, pp aliud ĩpedimētū ueniat repellēdus. c. ex tuarū.
de aucto. & usu pal. l. si dom⁹. ff. de ser. vrb. pd. Et hęc sufficiūt,
quātū ad inhabilitatē dicti Cogn. Quātū vero ad Terralē alte
rū aduersariū. placet ēt resolutio facta ꝑ ꝑfatū dnm Cōsulto
rē, ꝙ titulus eiusdē terralis sit nullus, & inualid⁹ ex defectu ptā
tis monachorū, q ipsū Terralē elegerūt. Nā de iure cōi colla-
tio huius priorat spectatus ad solū ordinariū. cap. i. de ca. mo-
na. c. oēs Basilicæ. & c. nullus. xvi. q. 7 Ex quo sequit̄, ꝙ mona-
chi nō hñt ius eligēdi & posito, ꝙ ius eligendi ex priuilegio
9 spectaret ad monachos, attñ electio inualida eēt, quia † ordina
rius ꝑsuppotiit eē ĩ quasi possessiōe liberè ꝯferēdi dictū prio-
ratū. quo casu electio facta ab his, qui ñ sūt ĩ quasi possessiōe,
cassanda est, & irritāda. c. sup. & ibi not. ꝑ gl. & c. cum ecclesia
Sutri. de cā poss. & proprieta. c. q̃relā. de electio. cū similibus.

RESPONS. X.

Agenti Interdicto retinēdæ, obstat suppressi ualoris
exceptio, quæ incoloratum titulum reddit, &
de qua etiam iudex laicus cognoscere potest incidenter, cū
purum contineat factum.

SVMMARIVM.

1 *Exceptio inualidi tituli obstat contra agentem interdicto retine. pos. bene ficij ecclesiastici.*
2 *Rex, & eius senatores, possunt cognoscere de possessorio. Item de tit. nu 3.*
4 *Titulus aduersarij redditur incoloratus ex negatione expressionis ueri ualoris.*
5 *Iudices seculares cognoscunt de exceptionib. consistentibus in facto.*
6 *Possessio posterior, præsumitur clandestina.*

Respon. interpreta.

Si ad colorandum Possessonum curia uelit in
cidenter cognoscere de tit.
beneficii, tanquam non sit concedendus uitiosus Ingressus.
c. i. de reg. iu. li. 6. profectò dēt admittere exceptionē suppres-
1 si ualoris, nā ꝯ † agentē interdicto retinēdę possessionis bene
ficii ecclesiastici obstat exceptio inualidi tituli, c. audita que-
rela. & ibi Abb. in 3. no. de rest. spol. de qua exceptione solent
parlamenta christianissimi Regis incidenter cognoscere, ſm
Gui. Papę deci 27. qđ sine dubio verū est, si in parlamēto sint
aliqui senatores ecclesiastici. cōstat. n. Regē, & eius senatum
2 posse cognoscere de possessorio † ſm Pan. & alios *cōiter* in c. li
3 teras. de iura. calum. Et si emergat qō tituli, † senatores clerici
tanq̃ Regis noie ius dñt, & pñt incidēter de ti. cognoscere, ſm
Fel. c. cū sit gñale. uer. & ui di certari. de for. cōp. Admittēda ē
igit̄ exceptio suppressi ualoris, qđ ex duob. ēt fundamentis
4 corroborat. Primo, quia ex † negatione expssionis ueri ualo-
ris titulus aduersarii redit̄ incoloratus, sicut si negaretur im-
petrātē esse clericū, quo casu impetrās tenet̄ ꝓbare se clericū
secūdū Inn. iti c. sup his. ad fi. de accu Pan in c. bonę. i. col. pe. đ
elect. & pariter tenet ꝓbare expressum ab eo valorē, esse ue-
rū valorē, si neget̄, ſm Pan. iti c. ad aures. de rescri. & in c. fi. de
ꝑsum. facit text. & ibi not. per. Panorm. in cap. qa circa. de cō-
sanguinita. & affi. & q̃ diffusè scripsit Fel. in c. ꝯstitutus. col. 1.
& seq. de rescrip. si modo audiēdus est, q negat expssionē va-
loris esse uerā, nō uideo cur nō sit audiendus, si uelit suā ne-
gationē ꝓbare. Scđo, qa exceptio suppressi ualoris est meri
facti c. ad audientiā de rescr. tradit per Pan. in d. c. ad aures de
5 † exceptionibus autem consistentib. in facto cognoscunt iu-
dices seculares, licèt ex tali exceptiōe facti inferri possit deci-
sio iuris spiritualis. De quo nō ꝯtēdit̄ scđm Bal. in auth. & qui
iurat. col. 9. uer. q̃ro qualiter. C. de bo. auc. iu pos. nā & de quā-
titate ꝑtii, & de pacto de retrouēdendo (qa facti sunt cogno-
scit iudex laicus, licèt ex his inferat̄ ad decis. usurarię praui-
tatis. c. ad nostrā. de emp. & ven. c. illo uos. de pig. scđm Bar. &
alios *cōiter* in l. Titia. ff. solu. ma. & in l. oī innouatione. uti etiā
Pau. de Cast. C. de sacrosan. eccle. cū cōcor. adductis ꝑ Ale. col. 9.
ꝑstātissime Doc. lib. 4. & Panor. consi. 64. li. i Hinc est, ꝙ iudex
laicus pōt cognoscere opposita per beneficiatū cōtra patro
nos, ꝙ iurispatronatus renunciauerint, quia ĩ facto ꝯsistit. c. si
gnificauit. qđ ibi no. Car. & Fel de testi licèt cā iuris p̃onatus
sit spūalis, seu mixta. c. quāto. de iud. Idē ergo rñdendum in ex
ceptione suppressi ualoris, q̃ magis in facto versat̄, quam re-
nūciatio, q̃ gñaliter ñ reddit titulū ĩualidū. c. admonet. & ibi
no. de renūcia. sicut facit suppressio valoris, & tradit̄ ĩ regula
Bonifacii lxiii exceptionē. Cōfirmat̄, qa si licet actori corā lai
co probare titulū, & illū colorare ad iustificādū possessoriū,
licere quoq; dēt reo ꝓbare exceptiones, ex quib. uult oñdere
titulū nō eē coloratū. c. ꝯstitutus. & ibi Fel. in pnn. de testib.
Facit regula, nō dēt, de reg. iu. Si uero curia uelit duntaxat co
gnoscere de nudo possessorio, & nō de colore titulorū, certè
debet manutenere antiquiorē, q ꝓbauit se titulū habuisse ad
ordinario collatore; q dr̄ titulus coloratus, scđm Ion. & alios
I c. cū nñs. de ꝯces. ꝑbē. & Fel. in c. in nr̄a. col 36. de rescr. Nam
vbi ꝯstat đ titulo colorato utriusq;, qui prior possidet, potior
est iure in possessorio iudicio retinēdæ, c. licèt cām. de proba.
6 quia posterior † possessio ꝑsumit̄ clandestina, scđm Bar. in l. si
duo. ff. uti possi. Bal. in l. ordinario. C. de rei vē. co. 4 Pe. đ Anc.
ꝯsi. 274. ad declarōnē. Cur. Sen. ꝯs. 24. sup eo. alibi sępe de hoc.

RESPON. XI.

Qui tertio Licitę affinitatis gradu coniunctos ad ꝯ
trahendas nuptias potest habilitare, cū eis
quoque dispensare poterit, qui eodem affinitatis publicā ho-
nestatem coniunctam habentis gradu iunguntur, cum an-
nexa sint adeo, ꝙ seiungi non ualent.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Affinitas aliquando licita eſt, aliquando illicita.*
2 *Affinitas illicita non hēt publicā honeſtatem annexam, ſed licita affinitas habet adeo cōiunctam honeſtatem, vt vnum ab altero ſeparari nō poſſit.*
3 *Diſpenſatio quantumcunque odioſa, extenditur ad coniuncta, & connexa.*
4 *Connexorum idem eſt iudicium, & eadem natura.*
5 *Priuilegii pars vna ābigua, dēt ītelligi ſcđm verba clarè poſita in alia pte.*
6 *Extenſio fit ex identitate rōis de caſu ad caſum etiā in facultate diſpēſandi.*

Reſpon. Interpreta.

VIdetur ꝙ facultas diſpenſandi cōceſſa dño Pe
tro Sextons p Leonem decimum, cū
tertio aut quarto affinitatis gradu, dēat intelligi de
tertio gradu affinitatis abſq; publica honeſtate per
id quod dixit Io. An. in arbore affinitatis. vbi tenet, ꝙ diſpēſa-
tus vt poſſit ducere vxorē non obſtante, ꝙ ſit in tertio affini
tatis gradu, nō cenſetur diſpenſatus, vt poſſit ducere vxorē in
tertio gradu affinitatis ꝯiūctę cū publica honeſtate. ſequitur
Pano. in c. non debet. de coſan. & affini. & Gemi cōſi. 33. ꝑ ex-
peditione dubiorū. col. 3. comprobat, qa diſpenſationes ſunt
odioſæ & ſtrictè interpretandæ. c. 1. de filiis presb. lib. 6. cum ſi.
Corrobat, qa remoto vno impedimento nō cēſet remotum
aliud, ergo & c. c. ex tuarū. de auctoritate & vſu pal. l. ſi domus.
ff de ſer. vrb. prę. Dato ergo, quòd per diſpenſationē ſit remo
tū obſtaculum affinitatis. tñ adhuc remanet impedimētū pu
blicæ honeſtatis. Ex quib. vř, ꝙ nob. Iac. de Doreis, licitè recu-
ſet traducere honeſtā mulierē Ioānā Moterā, pp impedimē-
tū publicæ honeſtatis, ſup quo do. Petrus Sextons non vř pu
tuiſſe diſpenſare. Premiſſis & ſimilib. nō attētis, ꝯrīū rñdendū
arbitor. Et pro maiori dilucidatione ꝑmitto, ꝙ affinitas eſt ali
1 qñ † licita, aliqñ illicita. Illicita eſt, q̄ ꝯhiť p illicitū coitū inter
ꝯſanguineos maſculi & ipſam fœminā. c. veniens. de eo, q co
gnouit conſan. vxo. ſuæ. Licita vero eſt illa, q̄ ꝯluť p licitū coi-
tū, puta cū ſpōſa de futuro, vel pñti. c. ꝙ ſuper his. & ferè per
2 totum, de cōſan. & affini Secundo premitto, ꝙ † affinitas illici
ta ñ hēt publicā honeſtatē ānexā, ſed licita affinitas adeo hēt
ꝯiunctā publicā honeſtatē, ꝙ vnū ab altero ſeparari nō pť, ut
declarat Pan. in c. ſpōſam. de ſpō. Iſtis ſic ꝑmiſſis deſcendo ad
pūctū, dico ꝙ d. Pe. hēt expreſſam facultatē ſup 3. & 4. affinita
tis gradu ēt cōiūctę cū publica honeſtate, qđ ſic ꝑbat. Sāctiſ-
ſimus d. nř Leo Papa, conceſſit ſibi facultatē diſpenſandi ſup
3. & 4. gradu affinitatis licitę & illicitæ, ergo ēt ſup tertio gra-
du affinitatis cōiūctæ cū publica honeſtate, q̄ ab affinitate li-
cita ſeparari non poteſt, vt dixi in ſecundo præmiſſo, & iſtud
3 ponit gladium ad radicem, quia † diſpenſatio quantuncūque
odioſa extēditur ad cōnexa, ſm Io. And. in addi. Spe. ti. de leg.
§. fin. ver. 4. Hinc eſt, ꝙ diſpenſatus ad diaconatum, cenſetur
etiam diſpenſatus ad ſubdiaconatum, & diſpenſatus ſuper
pluralitate bñficiorum intelligitur etiam diſpenſatus ſuper
reſidentia, ſecundum gl. in c. ſi quis in clero. 7. q. 1. diſpenſa-
tus ad bñficium curatū non obſtante defectu ætatis, videtur
etiā diſpenſatus, vt nō teneať ſe promoueri facere ī. annū ad
ſacerdotium iuxta concilium Lateranen. de quo in c. licet ca
non, de elec. lib. 6. ſm Pan. in c. qa in tm̄. de ꝑb. poſt gl. ibi, quæ
vult ꝙ diſpenſatus ſuper canonicatu, intelligatur etiā diſpen
4 ſatus ſuper ꝑbenda. Facit, quia connexorum † idem iudicium,
& eadē eſt natura, c. q̄to. de iudi. l. eū actū. ff. de nego. geſt. Et ſi
hoc habet locū in diſpenſatione, quę eſt odioſa, multo magis
ꝓcedet in facultate diſpenſandi, quæ eſt fauorabilis, & latè in
terpretanda, vt ſtatim ſubiiciā. Sed ſtatim dicet aliquis ñ con-
ſtare, ꝙ Papa conceſſerit facultatē diſpenſandi, etiā ſuper ter
tio gradu affinitatis licitæ, qa Papa in ea parte, in quia dat fa-
cultatē diſpenſandi ſup affinitate licita & illicita, ſe ipſum re-
ſtringit ad forum ꝯſcientiæ tm̄. Ad iſtud rñdeo, ꝙ etiam Papa
conceſſit facultatem diſpenſandi ēt in foro fori, quod pluri-
bus rōnib. demōſtraī. Primo ex illa clauſula, q ex quauis licita
vel illicita, & c. q̄ ad vtrumq; forū referī. Nec obſtat, ꝙ poſtea
inferius Papa dicat in foro conſciētię duntaxat quo ad alios,
q̄ ad illos, qui in tertio aut quarto conſanguinitatis, aut affini
tatis gradu exiſtētes ꝯxiſſent, quia ibi Papa declarat & reſtrin
git facultatem gñaliter conceſſam, dicendo ꝙ procedit gene
raliter in foro conſcientiæ, ſed in vtroque foro procedit tm̄
quo ad illos, q ſunt in tertio aut quarto, & c. Certum aūt eſt,
ꝙ reſtrictio & declaratio debet intelligi ſm terminos ꝓceden
tis diſpoſitiōis, q̄ reſtringitur, l. fi. §. cui dulcia. de vi. tri. oleoq;
lega. l. nam quod liquidē. §. fi. ff. de penu leg. no. per gl. & Bart.
in l. 1. ff. de re. iur. Et ſi iudex bñ aduertat ad verba priuilegii, ca
ſus iſte ſibi uidebitur clariſſimus. Corroboraī, qa vna pars pri
5 uilegii † ābigua debet intelligi ſcđm verba clarè poſita in alia
parte. l. utrum. vbi Barto. ff. de peti. hær. l. quemadmodum. ubi
ēt Bart. in §. hec uerba. ff. ad l. Aquil. & Pan. conſi. 37. videtur, i.
libr. 1. l. qui filiab. vbi Mod. ff. de le. 1. Verba ergo illa ſuper ter-
tio aut quarto gradu affinitatis, ſi ambigua forēt, ex verbis ꝑ-
cedentibus claris declaranda & interpretanda forent, & ma-
ximè, quia præcedentia declarant ſequentia. l. talis ſcriptura,
cū vulgaribus, ff. de leg. 1. Secundo, etiam ſi Papa non conceſ-
ſiſſet expreſsè facultatē diſpenſandi ſuper affinitate tā licita,
q̄ illicita ſed ſimpliciter, tamen in caſu occurrenti cenſeretur
conceſſa facultas diſpēſandi ſuper affinitate ēt licita, & ſic cō
iuncta cum publica honeſtate, quia ex identitate vel maiori-
6 tate rationis fit extenſio † de caſu ad caſum, etiam in faculta-
te diſpenſandi, quæ fauorabilis eſt, c. fi. de ſimo. c. ſi cui. de ꝑb.
in 6. & voluit Bar. quem alii *cōter* ſequuntur, in l. 2. in princ. ff.
de ver. ob. Mod. maximè in c. at ſi clerici in princ. de iud. Fe. in
c. poſtulaſti. col. 13. verſ. limita 4. de reſc. & latè in d. c. fi. Sed ſic
eſt, ꝙ Papa dedit ptātem diſpenſandi ſuper ſecundo, & tertio
gradu conſanguinitatis, ſuper quo difficilius ſolet diſpenſa-
ri, quàm ſuper ſecundo & tertio gradu affinitatis licitæ. c. lite
ras, & ibi notatur, de reſt. ſpo. & traditur per Io. Lopis, in trac.
de mat. in 5. charta. verſi. ſed quæritur vlterius. ergo etiā dicē-
dum, ꝙ facultatem diſpenſandi conceſſerit ſuper eo, ꝙ eſt mi
nus, arg. regulæ, non debet. de reg. iu. Et ſic verba illa, ſuper ſe
cundo aut tertio gradu affinitatis, ſumpto arg. a poteſtate ma
iori, de qua ſ. erunt interpretanda tam de affinitate licita q̄ il-
licita. Et facit ad hoc, quia ēt in odioſis verba intelligēda ſunt
in potētiori ſignificatu. c. pe. de ſen. excom. & ſic illud verbū,
affinitatis, intelligēdum eſt de affinitate licita, q̄ eſt potētior,
& ad hoc ſeruit conſilium Cal. conſi. 1. ſub rub. de conſangui-
nitate, & affinitate, vbi conſuluit, ꝙ poteſtas diſpenſandi ſup
tertio conſanguinitatis gradu, intelligitur etiam ſuper tertio
gradu, ex vtroque parente. Nec refragantur præmiſſa in con
trarium deducta, quia loquuntur in diſpēſationibus odioſis,
nos in ptāte diſpenſandi fauorabili. Itē loquunī in diſpenſa-
tione ſuper affinitate ſimpliciter, nos in facultate diſpēſandi
ſuper affinitate licita, & illicita, ac ēt ſuper conſanguinitate.

RESPONSVM XII.

ET ſi vnionis Gratia obreptitia nullius
ſit momenti, nō tamē reli-
gioſi, qui prioratum Monticlauſi eccleſiæ ſancti.
Spiritus vniri impetrarunt, obrepſiſſe dicuntur,
Nec enim ſuggeſſerunt Leoni X. ꝙ eccleſia foret collegiata-
ſed ꝙ ipſi collegium faciunt. Quod a vero conſtat non deuia
re, cum ſimul conueniant, Rect. annalem habeant, & ſyndi-
cum, vnoque confraternitatis ſancti Spiritus nomine nuncu
pentur. Quæ ad conſtituendum collegium abundè ſufficiūt,
quāquam communi careant arca, dormitorio, & refectorio.

SVMMARIVM.

1 *Subreptio & obreptio vitiant ipſo iure gratias ad beneficia & quando litera dicantur ſubreptitia, nu. 2.*
3 *Collegium quid ſit, & quid ad eius eſſe requiratur, nu. 5.*
4 *Priuilegium ex quanti temporis curſu præſumatur.*
6 *Prælatus ſpecialis an requiratur ad eſſentiā collegii? & quid propterea. nu. 7*
8 *Presbyteri poſſūt conſtituere collegiū in aliqua Eccleſia pro miſſis dicēdis.*

Reſpon. Interpreta.

QVæritur, An vnio facta de eccleſia prioratus
Mōticlauſi eccleſiæ ſancti Spiritus
vitio ſubreptionis, & obreptionis oppoſito, de
quo in articulis mihi exhibitis, fuerit & ſit nulla.
Certiſſimi enim iuris eſt, ꝙ ſubreptio, & obreptio vitiant gra
1 tias ad beneficia † ipſo iure. c. ad audientiam, de reſcri. qui tex.
etiam procedit in gratia vnionis beneficiorum, ſm Cald. cōſ.
vlt. ſub rub. de rebus eccle. non ali. Old. conſi. 262. in quæſtio-
ne, quæ ponitur per Pan. conſi. 101. in quæſtione, quæ vertiī,
in 1. parte. & Dec. conſi. 168. Reuer. pater. col. 1. vel ſaltem ve-
nit annullanda, vt per Rotam, ſub rub. de rebus ec. non ali. de
cīſ. a. in antiquis. Videtur autē, ꝙ hmōi vnio dici poſſit ſub-
reptitia, quia falſo dř expoſitum Leoni X. Pontifi. Max. quod
fratres ſancti Spiritus faciūt collegium, & ob id Sanctiſſimus
do. noſter motus videtur ad vniēdum aliud beneficiū eidem
eccleſiæ ſancti Spiritus vti collegiatæ, quam vnionem non fe
ciſſet, vel non ita de facili, ſi ſciuiſſet non eſſe collegiatū. c. po
ſtulaſti, ibi, de leui. de reſc. & c. ſuper literis. eo ti. & ibi Fel. col
2 5. inquit, ꝙ literæ vnionis dñt ſubreptitię, † ſi cā expreſſa ad iu
ſtificandā vnionē non ſit uera, puta ſi aſſeratur, ꝙ eccleſia ſit
pauper, cum ſit diues, quod procedit etiā ſi unio fuerit facta
motu proprio, ſecundum Card. conſi. 96. Papa uniuit. Verum
præmiſſis non obſtantib. puto ꝯrium de iure concludēdum;
tum quia verum eſt, ꝙ dicti fratres cōſtituunt collegiū & col
legialiter viuunt. Tū quia vnio facta fuit eccleſiæ ſancti Spiri
tus, & non collegio. Quod aūt dicti fratres conſtituant colle-
giū, ſic probaī, Cui ꝯuenit diffinitio, dēt ēt ꝯuenire diffinitū.
l. 1. §. dolū. ff. de dolo. Diffinitur aūt collegium ſic, Collegium
3 † eſt collectio corporū rōnabilium, conſtituēs vnū corpus re
præſen-

p̄sentatū, ſm Car. Flor. in c. dilectus, de exceſ. præla. vel Colle-
giū eſt collectio pluriū corporū inter ſe diſtantiū, uno noīe
nuncupatum, ſm Bal. in rub. C. pro ſoc. vtraque diffinitio cō-
uenit ꝯgregationi horū fratrū, qa ſimul habitāt, & ſimul cō-
ueniūt, & ꝯūr eſt collectio, ſm Bar. in rub ff. de colleg. illic. Cō
uenit ēt verbū, corporum, Inſt. de rebus corpo. & incorpo. ēt
adaptaī verbū, pluriū, qa ſunt vltra tres, qui ſufficiunt ad faciē
dum collegiū, l. Neratius. ff. de ver. ſig. c. j. de ele. Conueniunt
alia verba. l. rōnabilium. ad dñiam gregis, & armenti, & faciūt
vnū corpus repreſentatū ſeu fictū, quod cōfraternitas ſancti
Spūs nuncupat, vt expreſsè aduerſantes in ſuis articulis con-
fitentur. Et veritas noſtræ conſultationis clarius apparebit, ſi
ſpālitcr tollantur, q̄ in ꝯrīs articulis deducuntur. Non obſtat
igit, dū dr̄ ꝙ ex primæua inſtitutione nō fuit eccleſia S. Spūs
fundata, vt ibi eſſet collegiū. qa eſto, ꝙ ita ſit, non ſequitur ꝙ
ex poſt non potuerit effici collegiata, vel ex cōſuetudine, vel
ex priuilegio. Non obſtat, dū negaī conſtare de aliquo priui-
legio uel conſuetudine, quia poſſem primo rñdere, ꝙ ex quo
ipſi fratres ſunt in quaſi poſſeſſione iuris collegialis, iā tanto
tp̄e cuius initij memoria non hētur, ex tali curſu tp̄is p̄ſumiī
4 † priuilegiū, ſecundū Bar. in l. cū de in rē verſo. ff. de vſur. Ant.
& Pan. in c. peruenit, de cenſi. & in c. cura, de iurepat. Old. cōſ.
296 Alex. conſil. 6. lib. 6. Scđo rñdetur, ꝙ ex quo ſunt in quaſi
poſſeſſione exercendi iura collegialia, iā tot annis. negari nō
p̄t, ꝙ ex tali poſſeſſione non ſit fundata eorum intētio. ita ꝙ
5 alio non appatēte habēda eſt pro collegiata † ſecundū Pan.
poſt alios in c. nobis, de iure patro. & Hoſ. in Summa de exceſ.
Præl. §. 1 ver. ſubditi verò. ibi. ſed qūo ſcietur. vbi concludit, ꝙ
ex vſu cognoſcitur utrum ſit collegiata, vel non. Si enim cle-
rici ibidem deſeruientes cōſueuerunt ſyndicū eligere, tracta
tus facere, arcam cōem vel ſigillū cōe hr̄e, collegiata iudicaī.
Et maximè hoc uerū eſt, ſi cōſueuerint ſibi aliquē eligere in
Prælatū ſiue in caput, c. 1. de elect. Ita Pan. in d. c. nobis, & Car.
in d. c. dilecto. Cum igitur dicti fratres continuè ſibi Rectorē
elegerint, ſindicū, & tractatus fecerint, aliaq. peregerint, q̄ ci
tra ius & nomē collegij fieri non poſſunt, certè iudicandum
eſt, ꝙ ipſi conſtituant collegium. Nec obſtat dum dr̄, ꝙ eorū
Rector annalis eſt, qa ad eſſe collegij nō requiritur, ꝙ hēant
6 prælatum † ſpecialē, ſecundum Inn. in c. cum non ignores, de
p̄b. Pan. in c. j. de elect. Bar. in l. ſodales. ff. de colleg. illi. Bald. in
rub. C. pro ſo. cum concor. adductis per Fel. in c. ex literis. col.
2. de conſt. Cum igitur de eſſentia collegij non ſit, ꝙ vltus ad-
ſit p̄latus: ſi mō deputeī p̄latus ad tempus, nō deſinet eſſe col
legium, ut de Abbatiſſa dr̄, q̄ ad tp̄s ſolet eligi. ita Arch. in c. ſi-
cut in vniquaque, 21. q. 2. Non obſt. denique dum dr̄. ꝙ iſti fra
tres non hn̄t arcā cōem, q̄ ſolent hr̄e collegiati, l. j. ff. ꝙ cuiuſ-
que vniuer. nomine. nec ſigillum cōe, d. c. dilecta. nec refecto
rium, nec dormitorium cōe, iuxta tex. in c. cum monaſteriū,
de ſtatu mona. quare rñdetur, ꝙ licèt iſta ſint quædam ſigna
collegij, tñ ſunt & alia. l. ſyndicum creare, tractatus facere, cō-
muniter habitare, & alia plura, c. tertio loco, de p̄b. c. inter di-
lectos. de do. & ad faciendum collegium non ſunt neceſſaria
oīa copulatiuè, ſed aliqua ex eis ſufficiūt, ſecundum Car. Flor
in clemen. ut hi, qui. in 4. q. de æta. & qualit. & ita concludunt
7 † Hoſt. & alij in locis p̄allegatis alternatiuè loquentes. In caſu
autem noſtro ferè omnia ſigna concurrūt, videlicet electio
ſyndici, tractatus, cōis habitatio, cōe dormitorium, cōis frater
nitas, electio Rectoris, & plura alia, quo fit ut ſine dubio rñ-
dendū ſit eos collegiū facere. vltimo & ſi eccleſia ſancti Spūs
non eſſet collegiata, non tñ vnio dici poſſet obreptitia, qa in
p̄cibus non dr̄, ꝙ ſit collegiata. Sed quod in ea adeſt collegiū
clericorum & presbyterorum pro miſſis celebrandis, & horis
Deo pſallendis ibidē mancipatorum, & hoc veriſſimū eſt nā
ſecundū Inn. in d. c. dilecta: clerici & p̄ſbyteri poſſūnt conſti-
8 tuere collegium † pro miſſis celebrandis in aliqua eccleſia, li
cèt ipſa nō ſit collegiata. & ibi Car. q. 7. decidit, ꝙ oīa collegia,
q̄ intuitu pietatis, pura ꝓ miſſis celebrādis, vel oppreſſis iuuā-
dis ꝯſtituuntur, ſunt a iure approbata. & idem tenet Bar. in d.
l. 1. §. ſed religionis. ff. de colleg. illi. & Bal. in d. rub. C. pro ſo. Se
quiī ergo, ꝙ unio caret uitiu obreptionis & ſubreptiōis, &c.

RESPON. XIII.

EXequenda eſt Pontificis gratia, & ſi ſcripta
ſignataque non ſit, ſi alter cau-
tum ſpeciali lege non reperiatur: quæ lex cum ſit
exorbitans, nō eſt extra caſum ſuum aliqualiter pro-
trahenda.

SVMMARIVM.

1 *Scriptura non eſt de eſſentia gratiæ.*
2 *Collatio facta nutu, valet.*
3 *Gratię effectus conſiſtit in verbo, fiat.*
4 *Gratia perficitur ex ſola ſignatura.*

Reſpon. Interpreta.

DE iure Sufficit ſignatura. imo ſufficit ſola gra
na ore Pontificis prolata, abſq; ſigna-
tura, hoc modo, fiat, vt petitur. non enim ſcriptu-
1 ra † eſt de eſſentia gratiæ, ſecundum Car. in c. quiſ-
quis. de elect. Bal. in l. fi. C. de communi ſeruo man. Fel. in rub.
de ꝯſt. col. pe. & in c. Rodulphus. co. 17 de reſcr. Hinc eſt, ꝙ va-
2 let collatio facta nutu, † ſm Bal. & Barb. in rub. de reſcri. & da
to, ꝙ exigeretur ſcriptura ſicut in priuilegijs. c. porro, de priu.
& per gl. in c. 1 § poſtquam de cenſi. lib. 6. Satis tñ & ſufficien-
ter dr̄ huiōi diſpoſitio ſcripta, ſi reperiatur ſcriptum verbū,
fiat. † quia in eo conſiſtit effectus gratiæ, iuxta illud Geneſis,
fiat lux, & facta eſt, vt per Fel. in d. ca. Rodulphus. nec requiri-
4 tur aliqua expeditio literarum, quia ex ſola ſignatura † perfi-
citur gratia. c. inſtitutionis. cum gl. 25. q. 2 & in cl. dudū §. nos
etenim. de ſepul. & Pan. in c. noſti, de elect. in ca. in noſtra, de
reſcrip. Nec obſt. regula cancellariæ 29. in ordine incip. Item,
ꝙ omnes, quia loquitur in commiſſionibus cauſarum, & pro-
ceſſibus habendis ſuper gratiis ad beneficia, quarū bullę non
fuerunt expeditę, vnde non eſt facienda extenſio ad diſpen-
ſationes, cum talis regula ſit exorbitans, l. ꝙ vero contra, & l.
ius ſingulare. ff. de leg. cum vulgaribus.

RESPON. XIIII.

DEnuo Impetrans nouam prouiſionem ſuper
beneficio ſimoniacè obtento, licēt nec
de ſimonia, nec de ca. licet canon, nec de fructibus
perceptis poſt annum ante promotionem ad ſa-
cerdotium exprimere teneri non videatur: nihilominus hu-
iuſmodi qualitates de iure ſunt exprimendæ, quia difficiliorē
reddere ſolent concedentem, vt impetrans impetratis gaude
re poſſit, nec Princeps alicui ſimpliciter prouidens intelliga-
tur derogare iuri communi, niſi id ex certa ſcientia agat.

SVMMARIVM.

1 *Impetrans nouam prouiſionem ſuper beneficio ſimoniacè obtento, tenetur exprimere quòd vacat ex capite c. licet canon. & vide nu 4*
2 *Beneficium congruè dici non poteſt vacare ex duplici cap. & vide nu. 10.*
3 *Impetrans nō tenetur exprimere niſi qualitates vacationis in iure expreſſas, etiam ſi non expreſſæ aliquantulum difficiliorem redderent concedentem. & vide nu 6. & nu 12.*
5 *Simoniacus non poteſt ad beneficium diſpenſari niſi per Pontificem ex magna cauſa. & miſericordia.*
Simoniacus largè intruſus dicitur.
7 *Beneficium ſimoniacè obtentum de iure communi non poteſt immediatè obtineri ſine diſpenſatione, quæ non præſumitur, niſi probetur.*
8 *Bonę fidei poſſeſſor facit fructus ſuos, maximè conſumptos.*
9 *Simoniacus tenetur verbo facere de fructibus perceptis ante nouā impetrationem, cum illos ſine titulo acquiſiuerit.*
Simoniacus tanquam fur, tenetur ad reſtitutionem fructuum.
1 *Impetrans nouam prouiſionem ſuper beneficio exprimere debet, quòd non fuerit promotus ad beneficium in primo anno poſt fructus perceptos.*
Actus ex intentione iudicatur.
5 *Vnio dupliciter fit, aut per incorporationem, ſeu adiectionem, aut per confuſionem, ſeu communem mixtionem.*
3 *Eccleſiæ per incorporationem alteri eccleſiæ vnitę, ſunt tanquam pediſſequę illius, cui uniuntur.*
4 *In eccleſiis ſimul vnitis in dubio præſumitur illa principalis, quæ plures habet coniecturas pro ſe. & ibi vide plura de ordine ſcripturæ, ac nominationis.*

Reſpon. interpret.

QVòd Impetrans nouam prouiſionem ſuper
beneficio ſimoniacè obtento, ꝙ vacare
dicitur etiam ex cap. c. licet canon, de elect. in 6. de
tali uacatura † non tenetur facere mētionem, ſed
ſufficiat dicere ſe ſimoniacè obtinuiſſe. Iſtud in primis proba
☞ tur, quia *communis* eſt Doctorum ſnīa de modo vacationis nō
eſſe neceſſariò faciendam mentionem, ſed ſufficere ſimplici-
citer dicere beneficium vacare, cum per hoc omnis modus
vacationis comprehendatur, vt eſt glo. in c. ſi propter de re-
ſcri. in 6. in verb. vacabunt. & in c. cupientes, de elect. lib. 6. La-
pus allegatione 6. col. 2. Fel. latè in ca. in noſtra in 37. corolla-
rio. de reſc. & ibi plures concordantes. vnde præſuppoſito, ꝙ
etiam hoc beneficium quod impetratur, vacet ex dicta cōſti-
tutione, tamen de tali uacatione non oportet facere mētio
nem. Secundo probatur, quia certum eſt ꝙ ex ca. ſimoniæ ēt
per alium ut inſcio, & ignoranti commiſſę, iam vacabat. bene
ficiū tali ē de iure, tex. ſunt ad hoc ī c. pe. de elect. c. nobis & in
c. de ſimoniacè, & ibi Abb. de ſimonia. tex. in c. præſertim, &
in c. quicunque. 1. q. 5. in extra. ca. 2. de ſimo. cum ergo iam ua-
2 caret ex cap. ſimoniæ, non poteſt † dici amplius uacare ex c. li-
cet canon, ut tenet Rota in tit. de reſcr. Felyn. in c. 2. & in c. in
noſtra. uerſi. ſcias etiam, de reſcriptis. & Rota in tit. ut lite pē
dec. vlt. Bu. ꝯſi. 64. in Chriſti nomine. Tertio, ꝙ ad hoc non te-
neatur

neat. facit regula.gñalis q̃ tradit̃ in materiã impetrationis bñfi-
3 ciorũ,q̃ est,ꝙ impetrãs † non teneatur facere mẽtionẽ nisi de
qualitatibus in iure exp̃ssis,quas posuit gl.in cle.1.de p̃b.quam
ipsũ sequuntur oẽs,& tenuit Cald.consi.6.in ti.de p̃b. Inn. in c.
super liter.s.de rescript.& ibi Fel.vet si.limita primo, & idem in
c.ad aures.eo.ti. cum concordantibus per eum adductis, quæ
regula ampliatur etiam si esset talis qualitas, quæ difficiliorem
redderet concedentẽ,vt voluit Egid.Bellamera decil.6.q.8. in-
cipien.conclusio extra Rotã,quẽ refert,& sequitur Felyn.in c.
postulasti.versi.declara etiam,de rescri.& Rota eod.titu. decis.
32 in nouis,cum ergo ista qualitas nun sit in iure exp̃ssa, vt ex
primi debeat, videt concludẽdũ dictũ impetrantẽ non teneri
de ea facere mentionem, & quod non teneatur est doctrina
Card.& Ancha.in clemen.si Ro.de preben quam refert, & di-
cit multos sequi Felyn.in d. c. postulasti.colum.pen. vbi voluit,
ꝙ intrusus impetrans beneficiũ non tenet̃ facere mẽtionẽ de
sua intrusione.¶ Sed his non obst. veritatẽ proculdubio cre-
derem esse in ꝯrium. s.ꝙ teneatur prædictis impetrare volens
de tribus facere mentionem. Primo,simoniacè beneficium ta
le obtinuerit. Secundo,ꝙ fructus ex eo hactenus pceperit. Ter
4 tio,ꝙ bñficio priuatus sit ex constõne † c.licèt canò,ꝑpria qua
litate,ꝙ ad eius expressionem teneatur facit, quia vt iam dixi.
s.pp simoniã ẽt eo ignorãte cõmissam cogitur bñficiũ dimit-
tere, vt sunt tex.in c põtiũ.1.q.5.& in c.sicut.in prin.cum si.de
simo. Nec cũ tali simoniaco,vt idẽ bñficiũ retinere possit, põt
5 per aliũ,q̃ per † Pontificẽ dispensari ſm Pan.post Ant. de But.
in c.pen. in 2. not.de elect.per text. ibi.& idem Pan post Cald.
in c.de simoniacè.col.2.versi.& ideo.de simo. Imò cum tali si-
moniaco,ẽt nisi ex maxima misericordia per summum Ponti
ficẽ dispensat,vt dicit tex.in d.c.quicunq;.1.q.5. Host. & Pan.in
d.c.de simoniacè.cum ergo hæc sit talis qualitas,q̃ de iure com
mu.impedit impetrantẽ illud bñficiũ tenere,certè de ipsa erit
6 facienda mẽtio,q̃a de oĩ † qualitate in iure expressa est fienda
mẽtio,ẽt si non redderet cõcedẽtẽ difficiliorẽ,c. si motu,de p̃-
ben.in 6.c.si ꝑponẽte,de rescr.firmat late Fel.post multos in c.
sup literis.col.2. de rescr.a fortiori si nõ solum difficiliorẽ red-
deret,sed ad oĩmõ denegandũ induceret. Scđo adducit,nã cer
tũ est,ꝙ de ĩtrusione ad bñficiũ,qđ impetrat,est necessario fiẽ
da mentio,ſm Abb.in c.cũ iã dudũ.col.2.de p̃bend.Dñi.in c.cũ
q de p̃b.in 6.Fel.in c.in nostra.col.8.& in c.postu.in fi.de rescri.
cũ concord.Sed simoniacus largè intrusus dr̃. vt vult gl. & ibi
Card.ita illam declarat in c.nisi in prin.de renun.Dñi.in ca pp
19.dist.vbi vult illũ dici intrusum,qui licet hẽat titulum a supe
riore.venit tñ bñficio priuãdus. & ꝙ dicat intrusus concludẽti
arg.ꝓbat̃ p Fel.in c.in nr̃a.col.9.de rescri.Cald.titu.de p̃b. cons.
12.& eorũ dictã ꝓbant̃ ẽt respectu simoniaci ignorantis.meri
to ergo de tali simoniaca possessione erit fiẽda mẽtio. Tertio
& vltimo,istud cõcludenter ꝓbat,q̃a ad hoc, vt valeat collatio
illius beneficij,nõ sufficit sola collatio,sed requirit ẽt dispensa-
tio,aut ꝙ collatio virtualiter in se cõtineat dispẽsationẽ, cũ de
7 iure cõmu.bñficiũ simoniacè obtẽtum nõ possit † immediatè
obtineri. d.c.fin.de simo.sed sit necessaria dispensatio,vt dixi s.
certè nisi Papa informet de tali simonia, non potest dici ꝯfe-
rendo dispẽsasse p no.in c. de multa.§.q vero.in c. extirpandæ.
de p̃b.vbi Princeps ꝯferendo indigno,nõ vr̃ dispẽsare nisi con
stet de certa sciẽtia indignitatis,vt tenuit Dñi.post Inn.in c.cũ
qui vlti.col.de p̃b.lib.6.Bar.in l.Barbarius.ff.de offi.p̃to.Old.ꝯsi.
325.Pan.in c.cũ in cũctis inferiora.s.de elec.Fel.in d.c. postula
sti.ver.& ista limitatio procedit,vbi exp̃ssè in terminis nr̃is di
xit,ꝙ ad hoc,vt ualeat collatio facta ei, qui iniustè possidebat,
oportet illam possessionem exprimere , uel Papã ex certa sciã
ꝯferre.faciunt multa,q̃ accumulat Fel.in d.c.postulasti.uer.cir
ca quartũ.Ad secundã qualitatẽ deueniẽdo,q̃ est, nunquid de
fructibus perceptis maximè post annũ a tpe adẽptionis teneat̃
facere mentionẽ:licèt uideatur prima facie dicendũ, ꝙ nõ cũ
p̃supponat̃ in facto eo ignorãte simoniã commissam,& hacte-
nus ignorasse dici debet bona fide possedisse, & tãquam bona
8 fide possessor fructus † fecisse suos.l.bonæ fidei. ff. de acqr.rer.
do.l.& ex diuerso.cũ gl.fi.de rei uẽd.c.grauis.de resti.spol. cum
ibi notatis.maximè si sint ꝯsumpti.§.& si in rẽ.cum gl. Insti. de
offi.iud.præcipuè cũ isti sint fructus bñficij rõne seruitij in sti-
pendiũ ꝯpetẽtes.ca cũ ſm,de p̃b.unde ad eorũ expressionẽ ur̃
non teneri,cũ non teneat̃ ad restõnẽ.arg.c.cum ꝯtingat.& ibi
gl.de offi.del.l.ad ꝓbõnẽ.C.de ꝓba.Scđo, ꝓ ea pte facit doctri.
Car.& Anch.in clem.si Romanus.de prob.ubi dñt, ꝙ si impe-
trãs bñficiũ nõ facit mẽnonẽ de illicita fructuũ pceptione,nõ
Inficit̃ collatio,& eorũ decisionẽ refert & sequtur Fel.in d.c.po-
stulasti.in fi.uer primus casus est.& hanc doctrinã iam s.allga-
ui. Tertio, pro ea parte adducit̃ , nã cũ in isto bñficio simonia
interuenerit bñficiato ignorante,ipseq; illico ubi ad eius noti-
tiã puenit illud sit paratus dimittere,cũ ꝑ erat hic sibi de nouo
ꝯferri nõ põt dici simoniã cõmisisse,nec illã ratã habuisse.c.de
regularibus,de simo.c.s 1.q.5.l.ꝯsensisse ff.de iud. & tali simo-
niaco ignorãti ius solũ imꝑat dimittere bñficiũ,ut in d.c.de re
gularibus,in uerbo dimittãt.& in d.c. nisi cũ pridẽ. ĩ prin.imo
nec dimittere posset sine supioris auct.ĩ cuius manib.hẽt resi-
gnare.& vtrobiq; tenet gl.Ant.de Bu.& Pan.non vr̃ iste impe-
trãs in aliquo deliquisse,cũ iuris p̃cepto satisfecerit . vñ ꝯñr ad
fructuũ iniè pceptorũ restõnẽ venit astringẽdus. Quibus non
obstãtibus ꝯñũ credo de iure verius.s.ꝙ ĩmo teneat de pceptis
9 fructibus † facere mẽtionẽ,ꝓ quo adduco.certũ.n. est ꝙ iste ti
tulus simoniacus virtute cuius iste impetrãs fructus pcepit,est
inualidus,cũ talis collatio veniat cassanda.c.nobis.cũ si.de sim.
sed titulus inualidus hr̃ ꝓ nõ ti.ẽt quãrũ ad fructuũ acqsitionẽ,
ꝑut tenet Inn.in c.ꝯsultationib.in prin.de iure pa. cuius dictũ
apꝓbat Bal.in l.2.de serui & aqua Lud.Ro.ꝯsi.354. Fel.in c.cum
cã.col.3.ver.& ex oĩbus istis.de offi.deleg.& ꝙ hẽat̃ ꝓ nõ ti. est
gl.in c.nõ liceat.12.q.2.Abb.in c.2.de rebus eccl.nõ alie. cũ er-
go tales fructus sine tit.pceperit,ad illorũ rõnẽ,aut saltẽ exp̃s-
sionẽ tenet̃.& ad hoc cõprobãdũ facit gl.d.c.nisi.in prin.de re
nũ.q̃ vult simoniacũ dici furẽ,& tanq̃ fur tenet̃ ad furtorũ resti
tituẽdũ,vt dicit Ant.de But.in c dudũ.el 2.in 2.no.de ele.ꝙ q-
cũq; recipit fructus bñficij,qñ illud nõ ẽ iustè adeptũ,dr̃ fur, &
furtũ cõmittit. Immo ſm Pa. ibidẽ,in 5.no.furtũ cũ sacrilegio
cõmittit̃ tales fructus retinẽdo.Scđo , ꝓ hoc adduco doctrinã
Spec.in ti.de dispẽ.§.dicẽdũ restat circa fi.ver.sed pone ꝙ aliqs.
vbi dicit,ꝙ nõ solũ de in iusta detẽtione,sed ẽt de fructuũ pce-
ptiõe tenet ĩpetrãs facere mẽtionẽ,nisi ipsos in vtilitatẽ ecclę
ꝯuertisset.& idẽ ẽt tenuit d. suus quẽ ipse allegat l c. postulasti.
de rescr.& dicit Io.An.in addi ad Spe.in loco s.allegato,ꝙ cum
Papa Io.iustificasset titulũ cuiusdam scholaris sui, uoluit ꝙ di-
midia fructuũ pceptorũ camere suæ applicaret.& illud dictum
Spe.sequit̃ Milis ĩ repertorio,ĩ verbo,grãm bñficialẽ , refert &
ꝯmẽdat Fel.in c.in nr̃a. col.8.ver tñ in hoc vlti.de rescr.Idẽ te-
net Io.An.in d.c.postulasti.Phili.Frã.in c.cũ q,col.2.in gl. I ver-
bo obtinebat.de ꝓb.li.6.Tertio ꝓ hęc adduco, nã dispẽsatio su
per p pl̃alitate bñficiorũ nõ valet,nisi fiat mẽtio de illicita fru-
ctuũ pceptione,vt tenet Io.An. & Cõpo.in c.dudũ. 2. de elec.
Abb.in c.ad aures.ver,p hoc ẽt dicas đ resc.Ita nec valebit col-
latio huius bñficij illicitè detẽti,nisi fiat mẽ.ꝙ illicitè detinebat
fructus inde pcipiẽdo.q̃a ut dicit Dñi.ĩ c.nõ pt.de p̃b.in 6.qua-
litates exprimẽdę ĩ dispẽsationib. ueniũt in collationib. expri-
mẽdæ,& ẽt dicit Fel.in d.c.ad aures.col.2.& in ista ĩpetratione
interuenire hẽbat nõ solũ collatio.sed dispensatio uirtualiter tal
tẽ. Vltimò adduco deci.exp̃sã Fel.in d.c postula.in fi.uer. sed ĩ
2.ubi uult,ꝙ si in impetratione bñficij illicitè detẽti fiat mẽtio
de illicita detẽtione,ut petatur de nouo ꝯferri,ualet collatio,li
cèt de fructib.pceptis nõ fiat mẽtio.tñ ꝙ ordinarius potuit in
quirere ꝯ ipsum,si nõ fuit facta cõpõ cũ camera. & isto modo
intelligo supradicta,uidelicet, ꝙ exp̃ssio fructuũ pceptorũ est
fiẽda,nõ ad ualidãdã collat.sed ad ĩpediẽdũ ne ordinarius ꝯ eũ
amplius sup pceptis ne fru.inqrere possit.Et ꝓ ꝯplemẽto istius
casus nõ eũdo p mẽdicata suffragia, adduco tex. in extra. Pau.
2.inci.cũ detestabile.in ti.de si.q̃ uult,sim.pceptos fructus suos
nõ facere,imo ad illorũ oĩum teneri restõnẽ,ut ur̃ ille tex.ꝓba
re,ẽt respũ simonię p aliũ,q̃ p bñficiatũ ꝯmissę, cũ in scđo rñ-
so,ubi infligit excõicationẽ,exp̃ssè dicat eos,q p se , uel p alios
dederit,&c.ubi uero grauat ad fructuũ pceptorũ restõnẽ,indi
stinctè dicat de q̃buscũq; bñficijs simoniacè obtẽtis,ut est tex.
in d.extraua.cũ detestabile, q̃ ẽt extẽdit ad occultos sim. & est
q̃dã extrauag.Martini V.q̃ incipit,Dãnabile q̃ p̃cedẽtẽ ẽt extẽ
dit ad occultos simoniacos.q̃ tñ extraua. in numero aliarũ nõ
repit,sed eã allegat Fel.in c. de simoniacę,uer.ult.ꝯclo. de sim.
& sic teneo ꝯcludẽdo , deñi ĩpetrãtẽ teneri de fructib.pceptis
facere mẽtionẽ. Ad ꝯria facilis est rñsio,q̃a inq̃tũ in iurib.alle-
garis põderat̃ ignorãtia simoniaci,istud fit respũ facilioritoris,
vel difficilioris dispẽsatiõis.Itẽ,vt sciam⁹,an sit simoniac⁹, & si-
moniacè ꝓmot⁹,an simoniacè ꝓmot⁹ tñ,vt declarat gl.i c.põ-
tiũ.1.q.5 Pan.ĩ d.c.de simoniace.de simo.Nec ob.illa deci.s.Car.
& Anch.in cle.si Ro.q̃a,vt illã declarat Fel.in d.c.postulasti , in
fi.ꝓcedit,qñ ĩpetrat ſm bñficiũ:tũc.n.nõ ẽ necessario fiẽda mẽ
tio ĩtrusionis,nec pceptionis fructuũ primi eo, ꝙ p hmõi scđi
bñficij collationẽ nõ addiuuat̃ iust⁹ titul⁹ p̃mi q̃n ip ipo,& fru
ctib⁹ idẽ pceptis priuari possit.Sed casus nr̃ loqt de ĩpetratio-
ne eiusdẽ bñficij,ꝙ illicitè detinet,& ex quo fructus ĩdebitè fue
rũt pcepti,quo casu p istã scđam collat.ꝯualidatur ille vitiosus
ingressus ita,ꝙ de illo nõ poterit amplius inqri. vel melius dico,
ꝙ illa decisio ꝓcedit tñmõ respũ validãdæ collationis scđi bñ-
ficij,qđ nõ ĩficit taciturnitate primi illicitè detenti,sed, vt dicit
Fel.in d.c.postulasti.ĩ fi.nõ ĩpedit q̃n ordinarius possit postea ꝯ
eũ inqrere de bñficio,& fructibus ex eo pceptis eũ priuari, &
ita dico esse ĩ casu nr̃o:q̃a taciturnitas fructuũ pceptorũ nõ ĩfi
cit collationẽ,sed tñ eps potuit nõ obstãte illa noua collatiõe ĩ
qrere de fructibus ĩdebitè pceptis.¶ Circa tertiã, & vltimã, de
quo dubitat, videlicet nũqd teneat̃ ĩpetrãs facere mẽtionẽ de
eo,ꝙ nõ fuerit ꝓmotus ad sacerdotiũ ĩ p̃rio anno , & p⁹ fruct⁹
pceptos,licèt videat̃ p̃ria facie dđm,ꝙ non,cũ ex duplici capite
10 idẽ bñficiũ † vacare nõ possit,si semel vacet,vt voluit Fel. post

Rotā in c.2.ver.fallit tertio de resc.vt s.dixi ¶ Cōclusiue tñ pce
dendo.ōtriū credo verius,& dico,q tā respū validitatis impetra
tionis,quā ēt fruc. pceptorū post annū retētionis, oporteat de
11 priuatione† & simonia,ex c.licet canō,facere mētionē pro quo
moueor in primis.Certū est.n.q ei q priuatus ē bñficio curato
ob nō promotionem ad sacerdotiū ī.annū idē bñficium iterato
ex eadē vacatione cōferri nō pt,vt est tex. in c.cōmissa.de ele.in
vi.eū pp io dub.iure.cōi derogare velle nō psumat.Inn.in c.in-
notuit.de elec.Pan.in c.illa quotidiana, co.tit l.centurio.& l.ex
facto,& ibi.no.ff.de vulga.cū si.nisi de eius certa scia cōstet. c.ad
hæc.& ibi Dec. de rescri. certè nisi fiat mentio de istis inhabili-
tatibus.nō valebit collatio ex defectu intētionis cōcedētis. Scdo
pro hoc adduco,q huic impetrāti obst.duo vitia,ex quorū quo
libet prohiberet tale bñficiū hre,simonia.s. & priuatio, cap. licet
can posito ergo q ex primo.s.simoniacè obtinuisse,aboleatur
dispensatiuè vitiu simoniacum, remanebit tñ alterū.s.priuatio
nis,qa cōcurrēte duplici vitio,& si dispēset super vno, remanet
tñ aliud,vt est tex & ibi Dñi in c. non pt. de pbē.in vi. Anto.de
But.in c.dudū eccl'ia,§.insup.ī 3.no.de ele.p quo est deci.Bal.in
l.eam quā.ver. sed pone.C.de fideic.vbi dicit, q legitimatio facta de
spurio spurietatis facta mētione nō valet, si erat natus ex adul-
terio,& incestu, nisi de vtraq; inhabilitate sit facta mentio, &
ita dixit cōsuluisse Old.cōs 247.factū tale est & idem tenuit Ioā.
And.in addi.ad Spe.sup rub.qui fil.sint leg. Lud.Ro.l. si vero.§.
de viro.in xxxi.fallē.ff.sol.mat.Abb.in c.p venerab.col. 8. qui fi.
sint lege.Immo dicit Bal.in l. j. C.de fur.q vbi sunt plra obstacu
la,nō sufficit mētio gnal.cū clā,nō ob.nisi fiat mētio, singulo-
rū defectuū.& dicit idē Bal.in l.Barbarius.ibi,& si dicat,q Papa
nunq p suā dispensationē præsumit velle habilitare multiplici-
ter inhabiles,& multa in proposito adducit Fel.in d c. postula-
sti col.4. Tertio istud probatur,nisi de hoc fiat mētio. talis colla-
tio corruet, tū ex vitio surreptionis, qa ista est qualitas in iure
12 expssa,de qua mētio est fienda,vt in d.c.cōmissa,tū qa saltē† dif-
ficiliorē reddidisset concedētē,merito exprimenda.ca.sup lite-
ris.cū gl.mag.de rescr. Corruet ēt ex defectu intētionis, cū pp
collationē nouā, aut quālibet cōfirmationē nunq cēseat cōfir-
mari beneficiū,qd illicite detinebat,p tex in l.auctoritatem, &
ibi Bar.C.vñ vi.& per gl.in l.2.in verb. professio. de fund.& salt.
rei domi.li.xi.C.p q glosa dicit expssè Phil.Franc.in c. eū qui de
pb.in 6.Io.And.in d.c.sicut.& Fel.in d.cap.postulasti. vñ ex s. di
ctis cōclude,q de tali priuatione necessario fienda est mētio-
co maximè.qa ex capite simoniæ facilius secū dispēsabit prætextu
ignorantiæ hoc ex vero capite nulla subest iusta cā dispēsandi
saltē mihi deducta,& istæ rōnes concludūt nō solū eo respū,vt
valeat collatio,sed ēt,vt fructus pceptos retinere possit, q cum
sint indebitè pcepti ex duplici vitio,certè etiā si purget vitium
simoniæ, remanebūt tamē indebiti ex capite priuationis,ex s.
deductis rōnib. maximè cum ex capite priuationis sint magis
indebitè recepti,attēta vacatione bñficij ipso iure.ex qb.sit ca-
sus absolutus.¶ Sup scdo art.in quo qrit, q istarū triū ecclīarū
simul vnitarū.s.cāpestris,dirupta,& ea q est in castro, in qua di-
uina celebrātur: & tertia,q distat ab istis p dictam, in qua sacra
pp̄o p priorē administrant. dicat eē princip. qa in facto nō de
ducit qua spē vnionis vnitæ sint, & dubium nō sit eā multiplr
fieri posse.Altera tñ ex duab.spēb. fcā vnione necessario cōclu
dēdū est,quarū vtraq; cāpestrē, & diruptā eē principalem proba
bit.habuit.n.harū ecclīarum vnio fieri, vt duæ ipsarum tertiæ
13 † vnirent,siue pp earū paupertatē aut ppli carentiā : aut fuit fcā
vnio talr,q ex ipsis trib.fieret vnicū bñficiū, eo q in spē vniōis
deductę p glo.Host.& Pan. in c.1.ne sede vacan.& in c. tpis.xvj.
q.1.hic non cadūt.vt dico cōclusiue procedēdo, & ex quauis ista-
rū duarū spērū istæ ecclesiæ sint vnitę, q ista cāpestris dici dēt
prin.si.n.fm priuā spēm factā vnio fuit,ita vt duę ecclesiæ ter-
tiæ sint vnitæ,clarū est,q cāpestris est prin.istud probat, qa ec-
clesię p incorporationē alteri ecclesię vnitæ,sunt tāq pedisse q
illius,cui vniuntur,& pdūt nomē,& ēt oīno extinguunt,tex.in
Auth.ut iud.sine quoquo suffra.§ illud.col.ij. vbi expssè dr offi-
ciū alteri vnitū priuari noīe,vt est tex.ī c.recolentes.de sta.mo.
Bar.ī l.si qñ ī fi.C.de appel.Fel.ī c.trāslato.col.3.de cōsti.itē oīa iu
ra ecclesię vnitę transeūt in ipsam cui fit vnio, tanq in premissa.
adoptātē Pan.ī c.1.ī t.no de reli.do.p l.si adoptauero.de pc. vñ
cū ista ecclesia cāpestris principaliter noiet in qbuscūq; actib,
q fiūt p priorē.& noīe suo soluat pensionē, ñ pōt dici nec ipsa
extincta,nec eius nomē: cōstr q ipsa sit princ. ad q fuit fcā vnio,
persuadet.Si vero ipsarū ecclesiarū vnio fcā fcā fuit, vt neutra al-
teri vniret.sed oēs simul,put declarāt gl.& Doc.s alle.tūc ēt di
co, pbari istā cāpestrē eē caput,& principale,p quo adduco,qd
voluit Anc.cō 1 t 4.ī ci.,p ipetrante.vbi vult,q ex plurib.ecclesiis
simul vnitis (vt sciamus in dubio, q sit principalis) recurrēdū
14 esset † ad præcluras præminētię duo iauōis, obsequorū,& similia
cuius,docte.refert Fel.licet corruptè alleget,ī d.c.trāslato.vñ di
co,q cū istā cāpestris ecclesia ī pēsionis solutione,q ēt noīe cæ
terarū soluere pt, & i libro synodali prius cæteris nominetur.
Itē in instris factis noīe ipsarū ecclesiarū semp prius describe-
bat,q ex hoc principalis esse arguit,p quo facit tex.in ca.fi. 17.
dist,vbi ex ordine scripturæ arguimus maioritatem dignitatis,
& vt dicit Abb.in c.sedes.col.2.ver.in gl.2.in fi. de rescri.si duæ
psonę exprimant ī aliqua scriptura,primò expssa psumitur di-
gnior.p quo est gl.in c.quotundā.de ele.in 6.& in c.fin.de pac.
eo.lib.& in c.bñ qdē.in verbo,Mediolanen.96. dist. p qbus est
tex.in l.1.de alb scrib.ff.pro his faciūt multa,quę ponit Pet.de
Monte in sua monar 24.col.ver.5 quæro vbi ex ordine subscri
ptionis multatum decretalisi arguit maiorē dignitatē,p qbus
facit doct.Bal.in l.pen.de ver.sig. vbi dicit, q ille psumitur ma-
ior,q primo est nominatus.& tale arg.ex ordine scripturæ, ex
multis comprobat Fel.in c.cū dilecta col.3.de rescrip. & in ru.
de maio.& obe.vbi ex ordine literæ c.pnciosa.18.q.2.prius no
minatur regula sancti Bndictiq; reg.sci Augustini.arguit eā esse
digniorē,vt dicit Bal.in aut.hoc amplius.C.de fideicō.q si repe
riant duo nominati in instrō,primo noīatus psumitur princi-
palis,vt dicit Bar.in l.si seruus cōis.ff.de stipu.seruorū q ille, q
est primo nominatus in instrō societatis, psumit caput, ipsius
pro quo adducunt aliqua p Bal.in l.si duas de excu.tut.ff.Io de
Imo.in l.qui soluendo.ff.de hære.insti.& vt dicit gl.in verbo, vi
liores.in c.sedes.de rescrip.is qui in aliqua scriptura præmittit,
maioris dignitatis esse psumit, c.prima annotatio. 6 dist. facit
& q a capite sit edenda rō.l.argētarius.§.edi.ff.de edē. cū ergo
tā in instris solutionis pensionū, q in lib.synodali,q ēt ex teno-
re multorū instrorū, in qb. prior noīe istarū ecclesiarū noīat
prius hæc cāpestris ecclesia,pmittit eā esse principalē:probatum
vī eo maximè si cōcurrerat ad hoc denominatio, p gl. ī cle. p lras.
de pb.vel possessio,p gl.ibi.& c.p tuas.extra de proba.vel ēt fama
ad hoc cōcurrēte,vt p Anc.in d.cōs.214 in fi. & Fel in d.c.trāsla-
to.Et pmissa maximè iustificant, si dictæ duæ ecclesiæ secula-
res exēptæ essent a iuribus episcopalibus persoluē. de qbus in
c cōquerente.de offi. ordi, sicut est exempta dicta ecc.cāpestris
regularis,nā ex hoc suboriretur liquidissima præsumptio.q ec
cle.campestris esset principalis,quia vbi plures ecclesiæ vniun-
tur,illa dr principalis,cuius naturam aliæ assumunt, vt not. in
d.ca.1.ne sede vacan.Et in specie dixit Gem.post Lapū in c.cū
personæ §.fi.de priui.in 6 col.fi q si eccle.exempta vniat exem
ptæ,acquirit exemptionem.cū ergo dicta eccl. campestris spe-
ctaret ad collationem Abbatis,aliæ duæ essent seculares,& sub
episcopo,sed nō exēptę,satis dat intelligi, q sic erūt vnitę eccl.
cāpestri,& non eā.& ista sequitur,& cōmēdat Fel. in c. in nra.
corollano 33.de rescri.vbi declarat,an sit isto casu faciēda mē-
tio in impetratione omnium beneficiorum,&c. Laus Deo.

RESPONSVM. XV.

LIcet succedens in bñficio ad pēsionē tertio assigna
tā,nullo iure eidē tertio quodāmodo teneri vi
deatur,cum propriè successor dici non valeat, nā non
in iure alterius succedit, sed in nouum quoddam ius
ex superioris auctoritate admittitur. Contraria tñ opi. verior
est,nam inficiari non potest, beneficiū per decessum vacasse,
& per remotionem pdecessoris bñficium cōsecutum esse respe
ctu tpalium quorum rōne pensio debet & cum pensio realis
sit,meritò obligat quoscunq;ad quos facultas pcipiendi obno
xios redditus peruenerit.Iō clarum est D.Bartholomeū, cui,S.
D.N.concessit regressum ad Canonicatum ecclesiæ Viēnen.
& vicariū sancti Pauli per cessum, vel decessum Do. Ludouici
teneri ad pensionem assignatā Dño Honorato p Iuliū pont.
Max.de cōsensu dicti Ludouici longè ante dictum regressum.

SVMMARIVM.

1 *Successor in patrimonialibus differt a successore in beneficialibus in pluri-*
bus.& ibi vide.
2 *Qui per remotionem alterius ad beneficium vacans regreditur, rectè succes-*
sor appellatur.
3 *Vacare, verbum præsupponit vacationem de iure, & de facto.*
4 *Pēsio alicui assignata sup aliquo beneficio, p iure tpali, & nō spūali dētur.*
5 *Pensio assignata super redditibus alicuius beneficij realis est, & sequitur*
quoscunque,ad quos peruenerit facultas percipiendi illos redditus.
6 *Oppositum destruit propositum.*

Respon.interpreta.

QVæritur in Effectu, an dominus Bartholo.
cui Sanctissimus do.nr̄ cōcessit re
gressum ad canonic. eccl. Venien. & vicariū Sancti
Pauli p cessum,vel decessum dñi Lud.teneat ad pē-
sio.assignatā dño Honorato p bonę memorię Iulij Pon.Max.
de cōsensu d.Lu.lōgè añ dcm̄ regressū.¶ Sup pmisso q̄sito illud
solū exqrēdū puto,an d.D.Bartho. dicat successor d.D.Lud. in
dictis beneficijs,nā si dicat successor,p culdubio tenebit, qa S.
D.N.obligauit d.D.Lud.& successores ad solōnē dictę annuæ
pēsionis.vnde p clariori resolutione habēda pmitto, q succes
1 sor in bñficio differt † a successore in pātrimonialibus in pluri-
bus, & inter cętera quātū ad rē nrām differt in hoc, qa succes-
sor in beneficio ius cōseqt nō ab illo, in cuius locum venit, sed
a superiore,& sic nitit ex nouo iure postea acqsito. Successor
vero

uerò in tpalibus.ius ɔsequit ab eo,in cuius locũ subrogat,& sic
metit ius suũ ex antiquo iure sui auctoris,vt declarat Pan.in c.
i.de solu.in .not.Cum igitur Bartholomeus prius ius habuerit
a superioreq̃ dictus Ludo. vt patet ex data titulorum,& ad iu-
ra sua regrediatur vigore regressus,non vr,q nullo mõ possit di
ci successore, quia non metit ius suũ ex tit.habito a superiore
post dictũ Ludo.Confirmat,qa fideic.post mortem grauati nõ
dr successor ipsius grauati, sed testatoris,qa metit ius suum ex
tit. habito ante mortẽ grauati, & ab alio q̃ ab ipso grauato. l.
cohẽdi.§.cum filio.ff.de vulg.& pu.Confirmat,qa ius Bartholo
mei vr fuisse suspẽsum vsque ad cessum,vel decessum d. Ludo.
& sic in diem incertum,qui p ɔdõne reputat.l.dies incertus.ff.
de condi.& dem.& sic vr delatum in euentũ ɔdõnis,quæ puri-
ficata retrotrahit.l.potior.l.qui balneũ.ff.qui potio. in pig. ha-
be.l.necessario.§.qđ si pendente. ff. de peric.& cõmo. rei vend.
¶ Sed p̃missis non obstantib.ɔ̃trum verius esse rñd.rõnib.sub-
sequẽtibus,primo, qa regressus ɔcedit vacãtib. dictis bñficiis p
cessum,vel decessum dicti Ludo. ergo necessario dr successor
2 † illius,qa p remotionem ipsius do. Lud.consequit ius in ipsis
beneficiis successor.n.Ludouici dr non per repræsentationem
quia non succedit in aliquod ius ipsius,nec ipsum repñtat, sed
per remotionem, qa eo mortuo sibi acquirit ius succedẽdi in
ipsius bñficij,c.relatum.el.ij.de testa.¶ Secundo,qa dicta bene
ficia dñr uacare per mortem Ludouici,vt dr in regressu, si va-
cant,ergo do.Barth.dr successor.ca.pñti.de offi.ordi.in vi.alio-
quin si uirtute tituli anterioris titulo ipsius defuncti regredo-
retur ad dicta bñficia,non dicerentur vacare p mortẽ Ludoui
3 ci,qa uerbũ † vacare,p̃supponit vacationẽ de iure, & de facto.
c.cum nris.de concel.pb.& tradit per Fel.in c.in nra.col.23. de
resc.& Gemi.ɔsi.96.in cã.col.1.¶ Tertio, qa pensio debet pro
4 iure tpali,† non p spũali,ſm Card.& Ant.de But.in c.constitu
tus.p illum tex.de relig.do.Sed Bar. quantum sit respectu tem
poralitatis,q̃ cõsistit in possessione,& perceptione fructuũ, p-
culdubio dr successor Ludouici,qa Lud.temp fuit possessor tã
ante regressum,q̃ post,ut ipse Bartho. post mortem Ludouici
adeptus est possessionem,ergo in hoc est illius successor, vt est
tex.in d.c.cu nostris.merito tenebitur ad pensionem.¶ Quar-
5 to,pẽsio assignata super redditibus alicuius bñficii, realis † est,
& obligat quẽcũq; ad quem peruenerit facultas percipiẽdi il-
los redditus.c.nisi essent viri prouidi.i.dicta gl.in verb.pnoratus
de pb.Ludo.Ro.ɔsi.188.in casu propositi thematis, & Paul. de
Cast.ɔsi.51.col.pen.& traditur per Fel.in c.ad audiẽtiã,el.2.col.
v.ver. v.concl.de resc.vnde nõ video,qd obstet,quare ẽt nõ sit
obligatus do Barto.ad quẽ peruenerunt beneficia, & facultas
percipiendi redditus ipsorum bñficiorũ. ¶ Non obst. adducta
pro ɔ̃ria parte,& primo non obst. dum dr, q Bartho. non põt
dici successor Ludouici,cũ ius suũ metiatur ex titulo anteriori
qa ad istud rñ.q oppositum destruit ppositum,nam regressus
ad dicta beneficia fuit eidem cõcessus longè post tit.Lud.& ẽt
longè post constitutam pensionem.vt patet ex data.Et si dica
tur,q Bartol.regreditur ab bñficia vigore tit.& iurium, quæ si
bi cõpetebant ante regressum,tñ q istud est ẽt a veritate alie-
num,qa Bartol.oĩb.iurib.sibi cõpetentib. añ regressum cessit,
& renunciauit,vt patet ex lec.regressus.alioquin si vigore titu
li anteriorum regrederetur,non dicerentur ipsa bñfic a vaca-
re p mortem Ludo.vt s.dixi.nec ad rem facit, q reuertatur ad
beneficia vigore regressus concessi ante mortẽ,nã is cui proui
detur de beneficio vacaturo hẽt tit.añ mortem,& tñ dr succes
sor defuncti.per cuius obitum consequitur beneficium cap.si
soli.& c.auctoritate.de concel.præben.libro.vj.cum similib.

RESPONSVM XVI.

COllatio Reuerend.d.Legati primo aspectu de
iure subsistere non posse vr,cum facta
fuerit post præsentationem mandati apostolici in
sinuati Capitulo, & Ordinario Vapiñ. quare affecta
vr Veruntamen cum eius collatio fuerit prior in data, cæteris
præferenda est.cuius potestas conferendi nullo iure affecta di-
ci potest,cum eidem mandatum apostolicum præsentandum
non fuerit,nec præsentatio alis facta eius potestatem ligauit
merito eius collatio,tanquam iusta ac lrĩe,concessa,tenet.

SVMMARIVM.

1 *Per solam præsentationem mandati beneficium dicitur affectum.*
2 *Collatione beneficiorum,prior in data cæteris præfertur.*
3 *Præsentatione mandati eius tantum ligatur potestas,cui tantum fit præsen-
tatio.*

Respon.interpreta.

VBicunque Papa mandat ordinario,vt pui-
deat alicui de canonicatu & p-
bẽda,certè executore deputato ad prouidẽdũ in ne
gligẽtia ordinarii,vt in casu mãdati emanãte p Ca-
rolo de Drosia apparet,& p solã † pñtationẽ mãdati bñficiũ dr
affectũ.Ita,q alteri facta collatio nõ tenet.c.ppoluisti de p̃ces
pb.c.si capit.eo.tit.in.vj. vr ergo, q collatio reuerendissimi do.
post pñtationẽ mãdati insinuati capitulo , & ordinario Vapi-
nen.nõ tenet.¶ Sed hoc nõ obstãte teneo intrepidè collatio-
2 nẽ factã p do.legatũ Gabrieli valuisse.& tanq † priorẽ in data cę
teris p̃ualere.c.capitulũ.de resc.c.si a sede.vbi Io.And.de p̃b. in
6.& ita concludit Cardi.Florẽ.cõsi.61.incip.ad p̃missa dubia in
tertio dubio.& ista snĩa apparebit verior ex ratione accõmo-
danda infra in ɔ̃rio.rñdeo itaq; q p pñtationẽ mandati factã
epõ & capitulo Vapin.Canonic.& p̃bẽda fuerunt affectã scripsi
epi.& capitul.qbus erat insinuatũ mandatũ,nõ ãt scripsi reuerẽ.
d.Legati,cui nullum mãdatũ directũ fuit,nã p pñtationẽ man
dati Canonicatus,& p̃benda dñr affecti,qa ptãs eius cui man
datur affecta & ligata remanet,ſm Pan.d.c.ppoluisti.in primo
not verũ ptãs do.Legati nõ p̃t dici affecta,neq; ligata,qa sibi ni
3 hil mandatur ergo &c.Scdo rñdei.q per pñtationem † ligatur
ptãs eius,cui fit pñtatio,ſm Gem.Philip.de Perusi.& alios in d.
c.si capitulo,Inferẽtes,q si soli vicario vel soli capitulo fiat pñ
tatio, ex hoc non erunt ligatæ manus epi. cum ergo reuerẽ.
d.Legato nulla fcã fuerit pñtatio hmõi mãdati , nõ p̃t dici , q
sua ptãs ɔferẽdi fuerit aliquo affecta, neq; ĩpedita. Laus deo.

RESPONSVM XVII.

LIcèt acceptans ſm bñficiũ,qđ alteri sciebat reserua
tum,vel prius collatum, ad priorem renuncia-
tum nullo iure reuerti possit,tñ qa do. Tiertius ignora
bat ſm beneficium alteri collatũ,vel reseruatũ.ad prio
rem renunciatum reuerti iure desiderat. Nec sententia pcura
toris ex aduerso proposita dño p̃iudicat,nã gesta procurato-
ris dño p̃sumũtur ignota,ex quo ɔ̃trium non pbat.& scia in ac
ceptante requisita,ita certa esse debet,vt omni dubitatione ca
reat,quare ad primum renunciatum Tertius redire poterit.

SVMMARIVM.

1 *Renuncians primo beneficio , ut secundum obtineat , an ad priorem redire
possit,& vide nu 8.*
2 *Legitimè productum non dicitur, nisi pars citata fuerit , & data copia , ac
statutus terminus.*
3 *Scientia cum est fundamentũ intentionis alicuius, necessariò venit probãda.*
4 *Non probat hoc esse, quod ab hoc contingit abesse.*
5 *Principalis p̃sumitur ignorare gesta per procuratorem.*
6 *Scientia procuratoris nocet domino in his,in quibus habet procurator spe-
ciale mandatum,alias secus.*
7 *Mandatum illicitum nunquam præsumitur.*
9 *Protestatio facta procuratori nunquam nocet domino , quando requiritur
scientia domini.*

Respon.interpreta.

PAucis vtar , quia veritas verborum adminiculo
non eget.l.1.C.si aduer.vend.Pũctus ɔtro
uersiæ,de qua agitur consistit in scientia,vel ignoran-
tia d.Tiertii Michalis.si.n.dicamus habita notitia colla
tionis seu reseruationis factæ p Papã de eodẽ beneficio colla
to per d Legatum,ilico sine difficultate illud nõ dimisisse nõ
1 potuit † ad primum reuerti:si vero dicamus ipsum non habuis
se hactenus certam scientiam collationis seu reseruationis Pa
pę,modo si certior factus velit dimittere , ſm liberè potuit ad
primum renunciatum reuerti. casus est de vtroque in ca. si be
neficia.de præb.li.6.videndum igitur est an d.Tertius habuerit
sciam collationis,vel reseruationis alterius & prima facie vide
tur dẽdum,q sic,qa lata fuit snĩa in curia Ro.ɔ̃ se,q iuridicè ter-
ri non potuit nisi producto tit.collationis sui aduersarii. ca. cũ
dilectus.de fid.instr. Si ergo fuit productũ instrm collationis,
ergo ɔcludẽter inferri, q habuit sciam illius.nõ.n.dr † legitimè
productum,nisi citata parte,data copia,& statuto termino ad
opponendũ.l.si.C.de fid.instr.& Bar. in extraua.ad reprimẽdũ.
in ve.de plano.Mõ si habuit copiã collationis, & habita copia
nõ dimisit secundũ,bñ infert , q non poterit ad primũ reuer-
ti. d. c.si beneficia.quẽ tex.sic declarat Arch.Io.Andr Gemi.&
Peru.ibi.Verum p̃missis nõ obstantibus, ſm ea q̃ proponũtur
ɔ̃trium credo de iure verius,& p fundamẽto intentionis p̃dicti
d.Tiertii p̃mitto,q aduersarius asserẽdo dcm̃ Tiertiũ habuisse
sciam collationis & reseruationis,dẽt hoc probare , qa est fun
3 damentũ † suę intẽtionis.l.2.ff.de pba.l.actor.C.de pba, c. sciãt.
2.q.8.& qa p̃sumit ignorantia,nisi scia probet.l.verius.ff.de pb.
c. p̃sumit. de leg.iur.li.6.Alc.ɔsi.2.col.1.vol.4.& alibi sæpe.Non
obstãt allegata in ɔ̃riũ,dũ dr, q lata est snĩa ɔ̃ d. Tiertiũ, & ɔ̃r
habuit notitiã dictę collationis,qa rñdet multis modis. Primo
ɔ̃na nõ infert necessario,potuit.n.ferri in ɔtumaciã.vnde † nõ
4 pbat hoc esse,qđ ab hoc contingit abesse.l.non hoc. C.vñ legi.
c.in pñtia.de pba.& si dicat ex tenore sniæ apparere,q lata fuit,
quia lata fuit ɔ̃ procuratorẽ dicti Tertii,& non in contumaciã
tũc rñdeo aliter,& dico,q nõ sequit , pcurator habuit notitiã
collationis,ergo principalis eius ẽt intellexit, nam principalis
5 ignorare † p̃sumit gesta p pcuratorẽ,nisi pbet scia. l. q. vulgo.
ff.de usuca.pro ẽp.gl.in l.si res obligata.ff.de leg.1.l.si qs delega-
uerit.ff.noua.Alc.ɔsi.42.Sup p̃misso.col.2.lib.1.Cot.ɔsi. clvj. Cũ
in cã.col.fi.in 3.pte.l.itẽ.§.petitam.ff.de pet. hẽd. nec scia pcu-

ratoris in hoc casu pōt nocere dño, quia requirit spāle mādatū
6 † ad hoc, ut possit facere cadere dñm in pœnam. l. si procurator. ff. de cōdi. indeb. & ubi requirit spāle mandatū, scia procuratoris nunq̄ dño nocet ſm Philip. Cor. consi. 144. Superioribus. col. fi. in 4 parte mandatum. n. procuratoris ad litigandū nō se extendit, ut procurator visa collatione alterius potiori, debeat in lite perseuerare, qa hoc nō cēseret mādasse illicita qđ nō est † piu
7 inēdū, nisi mādatū fuerit spāle. d. l. si procurator. Præterea dixit Rot. decis. 81. tit. ut lite pēd. q̄ do. nunq̄ dedisse videat mandatū procuratori, ut lite pēd. aliquid debeat attētari. ad hoc facit gl. in c. dilecto. in uersi. gñalis. de pb. Alex. cōsi. 129. Pulchrè rñdit. uolu. 4. & alibi sæpe fortificatur p̄missa, quia ad hoc, ut acceptans ſm reseruatum, vel alteri prius collatū, incidat in pœnam pri-
8 uationis † iuris reuertendi ad primū, oportet, q̄ oī dubiōne careat ſm Io. And. & Peru. in d. c. si bñficia. p text. in c. certū. xi. q. 3. c. de cætero. 1. q. 1. Sed q̄s dicet, q̄ sola scia procuratoris sufficiat ad hoc. q̄ do. Tiertius oī dubiōne careret. certè nemo. & ideo super sciem a procuratoris non arbitror posse fieri fundamētum. & quod non possit fieri fundamentum, probatur ex his, quæ scribunt Alexan. & Mod. in l. non solū. §. morte. ff. de no.
9 op. nun. Fel. in c. cū M. de cōsti. vbi dicunt, q̄ protestatio facta † procuratori, nunquam nocet domino, quando exigit plena scientia, vel qū requiritur, q̄ scientia cōstituat dominum in mala fide, per textum in d. §. peritam. Laus Deo.

RESPON. XVIII.

NVllo iure mulcta indicta cōtra syndicos ac magistrū sanitatis loci de Thoro ad instant. fisci exequenda est, cum fuerit per sn̄iam declaratoriam indicta, q̄ p̄ cōdēnatoriā erat inferēda. Nec clausula illa, sub pœna xx. marcharū argenti, uim sentētię latę hēt. Quare uti nulla, nullam exequutionem meretur, quæ etiam ex iniquitatis capite nulla, exequenda non est. Quare cū licitè p̄dicti syndici, & rescripti formā, ac consuetudinē secuti, ciues Auenionenses ad eos confugientes sine Syndicorū Auenionensiū literis testimonialibus non receperint. nullo iure mulctari potuerunt, nam qđ iure fit, nullam pęnam meretur.

SVMMARIVM.

1 *Mulcta regulariter requirit condemnationem, & vide nu. 2.*
3 *Hæc clausula, sub pœna xx marcharum argenti, non habet vim sententię latę sed condemnatoriam sententiam desiderat.*
4 *Hæc clausula, quam pœnam ex nunc prout ex tunc, vel eo ipso incurrant habet vim sententiæ latæ.*
5 *Mulcta solum pro contumacia, & contemptu imponi potest.*
6 *An negans nolle comparere contumax sit, & vnde quando procedat. nu 7.*
8 *Inobedientes nō dicuntur q̄ cōtra rescrip. si illi opponūt exceptiones legitimas.*
9 *Ingressus licitè denegatur volentibus ingredi urbes, si literas testimoniales, prout moris est, non deferant.*
10 *Actus qualificatus, p̄batus dici nō pōt, nisi & qualitas requisita probetur.*

Respon. interpreta.

Qui veritas est, me in semitam dirigat veritatis.

EXecutionem non meretur mulcta indicta cōtra syndicos, & magistrum sanitatis loci de Thoro. Quia nulla mihi, & iniqua vr̄, ut ex sequentibus euidentissimè demōstrabo. Nulla est, quia sententia est declaratoria pœnæ incursæ, & debebat esse
1 condemnatoria. nam † mulcta regulariter requirit condemnationem l. a. in verbo, damnabitur ff. si quis in ius uocat. non ierit. notat Spec. in ti. de sen. tent. & quæ ipsam sequuntur. §. ut
2 autem. ver. si uero iudex. aliud est. n. declarare aliquem esse incursum pœnas. aliud condemnare aliquem ad aliquam pœnam. c. cum ſin. de hęre lib. 6. l. si quis maior. C. de transa. tradit plenè Fel. in c. cum non ab homine. colū. 4. & seq. de iud. & in c. Rodulph. de rescri. cum itaque in mandato reuerē. dñs p̄cepit consulibus, & syndicis, sub pœna viginti marcharū argēti, q̄ non deberent denegare introitum ciuibus Auenionensi-
3 bus, & sic pœna comminata tm̄ fuerit, ista n. verba, sub † pęna viginti marcharū, sunt comminatoria, & portant sententiam esse ferendam, non autem latam esse, ſm Gem. cōsi. 23. dñs autē iudex non mulctauit, nec cōdemnauit, sed declarauit eos incursos fuisse pęnas prędictas, ergo malè. rectè. n. declarasset si reuerend. dñs p̄cepisset sub pœna uiginti marcharum. cū ea, in quā
4 pœnam ex nunc, † prout ex tunc incipisse intelligant, q̄ clā est latæ sententiæ, sicut si esset dcm̄, in quam pœnā eo ipso incurrant. cle. i. cum similibus de elec. sed nō insistendo circa nullitatem, mihi etiam vr̄ iniqua, & inciuilis, qa non cōstitit, neq; cōstat iudici, q̄ mulctari contempserint parere mandatis dni, nā
5 † mulcta solum pro contemptu, vel cōtumacia imponi pt. l. si. ff. si quis ius dicenti non ob. l. si qua pęna. ff. de verbo. signi. & nisi dño iudici constet de cōtemptu, nō iure p̄cedit ad mulctā. videamus ergo vtrum appareat, q̄ syndici, & magister sanitatis de Thoro fuerunt cōtumaces in parendo mandatis dñi. Video fortasse, q̄ ex rñsionibus datis executori p̄ dictos mulctatos tāis cōstet de inobediētia, cum expresse rñderint, nolle ciues Auenionenses recolligere, nisi si debito tēporis interuallo in bastitis inuentauerint. vñ quid adhuc egemus testibus?
6 nā qui rñdet nuncio nolle cōparere. dr̄ † manifestus cōtumax ſm gl. in l. fin. ff. de integ. resti. quā sequūtur comiter Doc. ut patet ex auctoritatibus adductis p̄ Fel. in c. inquisitionis, colū. pen. & fi. de accus. & ego plenè scripsi in c. j. col. xxxvi. de iudi. sed certè ex hac rñsione nullo mō pōt dici constare de inobedientia, ad quod ostendendum præmitto, q̄ mulcta viginti marcharū fuit per reuerendum comminata in casum, in quem denegassent introitum ciuibus Auenionensibus, non in casum in quē dixissent nō velle eos recolligere. aliud est. n. denegare introitū, aliud dicere, q̄ uolunt denegare, seu nolūt recolligere: sicut aliud est ascendere arborē, aliud velle ascendere, & aliud vendere aliud velle vendere ſm glo. in l. in ementis. C. de contrahen. empt. & ista rñsio eneruat penitus intentionem fisci. ¶ Non obst. q̄ is qui dixit non velle cōparere. dicat contumax manifestus. & ob id abique alia citatione possit mulctari. ca. venerabilibus. §. secus. de sen. exc. li. 6. quia rñdetur, q̄ nō pōt mulctari ex
7 eo, quia dixerint nō uelle comparere, sed ex eo, quia † non cōparuerit. nam si is, qui dixit nolle cōparere, postea in termino compareat, nullo modo pōt mulctari, ſm Pan. in c. ab excōicato. colum. 4. de rescr. & d. Iaf. in l. si ex toto. §. fin. ff. de leg. 1. idem dicendum si dixerit, non velle parere, quia ex hoc non potest mulctari, nisi constituerit, quòd non paruerit effectualiter. ¶ Præterea ipsi mulctari nō dixerūt p̄cisè nolle parere, qnimmo obtulerunt se mandatis dñi parituros, ubi ea esset dñi intētio, q̄ Auenionenses intromitterentur, sed dixerunt causas quare parere non tenebantur, videlicet quia ea non erat intētio domini rescribentis. qui nō erat informatus de excessibus
8 q̄ obuenerant in dicta ciuitate. Non. n. dr̄ † inobedientes, qui p̄ rescriptum domini opponunt exceptiones iuridicas, immo laudantur subd. ei, qui recusant parere mandato, quod non credunt processisse ab intentione mandantis. c. si quādo. de rescript. ¶ Sed dato, q̄ constaret, q̄ denegassent introitū aliquibus ciuibus non tñ ex hoc mulctari potuerūt, qa ut mihi in facto proponit, non cōstat, neq; cōstare pōt, q̄ vnquā denegauerint introitū ciuib. afferentib. literas attestatorias a dñis consulibus ciuitatis Auenionensis, quas tpe pestis volentes ingre-
9 di tenebantur secū afferre, tam ex forma mandati, q̄ † ex consuetudine, arg. l. 1. C. de tracto. & stat. l. 4. C. de ltto. & m. custo. l. 2. C. de curio. & statio. li. 12. cum itaque potuerint introitum denegare ciuibus nō habentibus dictas literas attestatorias, quas bulletinum appellamus, bñ sequit. q̄ procurator fiscalis dicēs contra formam mandati ciuibus introitum fuisse denegatū,
10 † tenetur probare ciues detulisse bulletinum, alias non est audiendus, vt probatur in iuribus p̄allegatis, & in l. 3. C. de curio. pub. lib. 12. & in l. 1. de nauicu. lib. 11. ei. n. qui dicit, onus p̄bādi incūbit l. ei. q̄. ff. de p̄ba. & cum denegantes introitum ciuibus non delinquant. nisi in certo casu, bene sequitur q̄ dicens denegātes deliquisse q̄ ipse debet probare qualitates necessarias ad faciendum, q̄ denegatio sit delictum. ita Bar. in l. nō solum. §. sed vt probari. & ibi late Mod. ff. de no. oper. nun. traditur plenè per Fel. in c. ex parte el. 1. col. 12. de rescrip. & ca. audītis. col. penul. de rescrip. & alibi sæpe. Laus Deo,

¶ De Consuetudine.

RESPONSVM I.

EX impensis in fabricam ecclesiæ (quas parochiani repetunt) consuetudo nequaquam potest inducta videri, quæ onus fabricæ in plebem transtulisse dicatur. Et si ecclesia adeo sit arcta q̄ p̄p̄lm non capiat vniuersum, ad eam ampliādā reficiendāque (et p̄ retentionē decimarū) p̄latum cogi posse nō dubito. ¶ Tenet̄ p̄latus qui currā hēt animarū, in suo residere bñficio p̄tna consuetudine non obstante. Qui añt seruiūt Pontifici Maximo, ecclesiis, qbus p̄sunt seruire credunt. Horū igit absentia consuetudo non residendi induci minimè potuit. ¶ Cōsuetudo quod prelatus plebi sibi creditę non teneatur per se, vel per alium p̄dicare, irrationabilis est, & animabus pniciosa. ¶ Consuetudo quoque, q̄ pro Euāgelica doctrina detur concionatori aliquid temporale, simoniaca non caret labe.

SVMMARIVM.

1 *Consuetudo inducitur in his, quæ sunt præter ius, ex cursu decem annorum, & tacito consensu populi, nume. 2.*
3 *Consensus non est, vbi animus non est, a quo dependet. & nume. 4.*
5 *Consuetudo censetur proponitur, quando populus varijs vicibus fuerit vsus actibus.*
6 *Consuetudo inducitur ex unico actu habente causam successiuam.*
7 *Alimenta sunt taxanda iudicis arbitrio.*
8 *Alendus non est priuatus de redditibus ecclesię, cui non deseruit.*
9 *Contribuere, an teneatur Præpositus in fabrica facienda pro amplianda ecclesia. num. 10.*
11 *Præpositus licet non valeat se excusare a solutione impensarum pro fabrica factarum poterit tamen allegare perperam impensum ac erogatum esse.*

12 *Actio aduerſus Præpoſitum non datur, niſi uniuerſitas pbet erogata lapidi-*
cinis, & operarijs, fuiſſe vtiliter impenſa,
13 *Compenſatio non admittitur, niſi debitum ſit liquidum.*
14 *Decima eſt debita iure diuino, & humano.*
15 *Decimarum retentio licita, eſt, vt Præpoſitus teneatur conferre in fabricam*
eccleſiæ, propter quam decimas recipit.
16 *Temporalia ſunt debita prælatis ob cauſam.*
17 *Decimis indignus eſt, qui eccleſiam ampliare, & reſtaurare recuſat.*
18 *Decimas dare clerico non tenetur laicus, niſi ſeruienti.*
19 *Spoliatus, ante omnia venit reſtituendus.*
20 *Spoliatus ob ſalutem animarum, non venit reſtituendus.*
21 *Decimarum retentio facta ob iuſtam cãm, non cauſat interdictũ poſſeſſoriũ.*
22 *Lex, & natura nihil agunt fruſtra.*
23 *An præſcribatur immunitas a futuris oneribus 60. annis nu. 24. 25.*
26 *Collecta an clericis imponi poſſit.*
27 *Collectam unam ſoluens, non ſibi præiudicat in alijs.*
28 *Clerus pro rata cogi poteſt contribuere in fabricam eccleſiæ.*
29 *Conſuetudo de non reſidendo, ua et.*
30 *Reſidere, & deſeruire dicuntur Cardinales, & curiales, beneficio, dum ſunt*
in ſeruitio Papæ.
31 *Reſidere in monaſterio non põt Cardinalis, cũ ſit vocatus ad maius tribunal.*
32 *Reſidentia, niſi in vno facere non poteſt, ad plura beneficia promotus.*
33 *Conſuetudo de non reſidendo in beneficijs curatis, non valet.*
34 *Reſidere, quomodo compellatur beneficiatus?*
35 *Redditus præpoſituræ, etiam cum conſenſu capituli diminui non poſſunt.*
36 *Redditus alicuius beneficij, non poſſunt diminui, etiam ad tempus, ſine cauſa.*
37 *Papa habet pleniſſimam poteſtatem diſponendi de redditibus eccleſiaſticis.*
38 *Papa non poteſt auferre bona vni eccleſiæ, & dare alteri ſine cauſa.*
39 *Prælatus tenetur plebem ſibi creditam verbo Dei paſcere.*
40 *Curſus temporis, cuius hominis memoria non reperitur, non ſolum ſufficit ad*
inducendam conſuetudinem, ſed etiam vim habet conſtituti. nu. 41.
42 *Officium prædicandi, habet curam animarum annexam.*
43 *Conſuetudo, qua remouetur curatus ab officio curæ, non valet.*
44 *Conſuetudo an valeat, quòd populus teneatur præſtare alimenta prædicatori*
bus, deputatis per prælatum.
45 *Conſuet. an valeat, quod prædicatori aliquid detur vltra alimenta. nu. 47.*
46 *Conſuetudo, quæ eſt peccati nutritiua, ipſo iure eſt nulla.*

Re pon. interpreta.

PLura quæſita, & dubia formantur, quę ex cõſilio
meo ſuborta eſſe cognoſco. Conſului Do.
Præpoſ. inſulanũ teneri quartã ptẽ redditUUm ſuæ ec-
cleſiæ ꝯuerterẽ in fabricã eiuſdem eccleſiæ niſi, ꝯſuetu
do onus fabricæ trãſtuliſſet in pplm. Nũc a me q̃rit, an ex nar
ratis in pmiſſo themate poſſit dici inducta ꝯſuetudo, q̃ onus fa
bricę in pplm trãſtuliſſe dicat? Pria ꝯſideratione videretur dãm
inductã fuiſſe ſtiam ꝯſuet. qa in themate pſupponit, qꝫ ab an-
nis xxx. iã fluxis, ppls ꝯſueuit facere ĩpẽſas neceſſarias ad fabri-
cã, & ab eo tpe citra fuit pfectũ pſbyterũ. Nã in his q̃ ſũt pter
1 ius, ex curſu decẽ annorũ, & tacito ꝯſẽſu ppl̃. † inducit ꝯſuetu-
do, Im. gl. in c. ꝯſuetudo. 12. diſt. & i c. fi. de ꝯſue. l. 6. tradit p Pa.
in c. fi. col. 7. ver. quãtũ vero tps. e. ti. & p Bar. & alios in l. de qb᷒.
ff. de leg. ¶ Sed hoc nõ obſtãte (ſm ea, q̃ pponunt) in ꝯtrium ar-
bitror eſſe veritatẽ, qa ad hoc, vt ex viu ppl̃i inducat ꝯſuetudo,
2 plra regrunt. Inter cętera requirit, qꝫ populus fuerit in tali viu
† aĩo ĩducẽdi ꝯſuetudinẽ, ſm Pan. i. d. c. fi & patet de ſe, qa ꝯſue-
3 tudo ex tacito ppl̃i ꝯſẽſu inducit. Qui ꝯſẽſus nõ ẽ, † ubi n ẽ aĩus
a quo dpẽdet. l. ꝯſẽſi n. ff. d ac. & ob. l. ſi qs p errorẽ. ff. d iuriſ. om.
iu. Qđ ãt populus non fecerit ꝯſtrui pſbyteriũ aĩo inducẽdi ꝯ-
ſuetudinẽ, ꝯſtat ex eo, qꝫ an pfectũ opus pluries interpellauit
D. Præpoſitũ, vt vellet ꝯtribuere ad expẽſas, operis p rata ſua,
4 pp q̃ interpellationẽ † ꝯſtat, qꝫ populus nõ fecit expenſas ipſius
p byterij aĩo donãdi, & releuãdi pfatũ Præpoſitũ a debito, quo
tenebatur. l. Neſennius. ff de neg. ge. l. q alienã. §. fi. ff. de acquir.
hẽd. Secđò requirit, qꝫ populus uarijs uicibus fuerit uſus actibus,
5 † ex qbus cẽta pponitur ꝯſuetudo, ut notat in c. mos. 1. diſt. &
in rub. C. q̃ ſit lon. conſuet. & in l. 1. C de epi. aud. & p gl. Bar. &
ſcrib. in d. l. de quib. & per Pan. in e. c. fi. In caſu noſtro pp s ſolũ
fieri fecit iſtud pſbaretiũ. Quo ſit, ut ex unico actu non poſſit
dici inducta ꝯſuetudo. & ſi dicat, qꝫ ex unico actu hñte cauſam
6 ſucceſſiuã † inducitur ꝯſuetudo. c. cũ de bñficio de pben. in 6.
Rñ. qꝫ licet ipſum pſbyterium hẽat cãm pmanẽtẽ, non tñ agit
de ipſo opere, ſed de impẽſa operis, q̃ momẽtaneã cãm hẽt, vñ
ex unica impẽſa unius operis nõ pt uideri inducta. Scđo rñ. qꝫ
nec vnicus actus interuenit, qa ad hoc, vt ex vnico actu dicatur
inducta ꝯſuetudo oportet, qꝫ ille vnicus actus habuerit effectũ
d. c. cum de bñficio. & ita declarat Pan. in d. c. fi. Sed hic actus fa
ciẽdi impenſas non habuit effectũ, cũ populus cõtẽdat has im-
pẽſas repetere. Vñ ſi Præpoſitus velit ſe tueri ab onore fabricę,
oportet qꝫ pbet ex alijs actibus, & curſu tpis pcedẽtibus, indu-
ctã fuiſſe ꝯſuetudinẽ. Et iſta eſt ueritas clara, & nitida, & iõ la-
tius non inſiſtam. ¶ Circa ſecũdũ, ad quas impẽſas, & p quãta
ſumma teneat Præpoſitus, nõ expedit inſiſtere, quia reſolutio
patet ex primis rñſis, quibus ꝯcluſi D. Præpoſitũ teneri ad quar
tã partẽ redditũ, detractis oneribus eccleſię incũbẽtib. ideſt
7 alimẽtis ipſius D. Præpoſiti, & ſeruitorum, q̃ alimẽta † taxanda
ſunt arbitrio boni viri, cõſideratis facultatibus eccleſiæ, & di-
gnitate D. Præpoſiti. l. alimẽta. ff. de alim. & ciba. le. no. in c. Ẽpũs.
de pben. Eſt verũ, q. in caſu occurrẽti d. Præpoſitus non vt poſ
ſe deducere alimẽta, qa pſupponit ipſum non deſeruire eccle-
ſiæ, nec reſidẽtiã facere, & hre pingues redditus aliorũ bñficio
rũ, & amplũ patrimoniũ, qbus ſtãtibus, nõ eſt alẽdus de reddi-
8 tibus eccleſiæ, † cui nõ deſeruit, ſm Pan. in d. c. Ẽps. & in diſpu.
exordiẽte, Tinus Archi. in c. illi q. 12. q. 2. Fel. in c poſtulaſti. col.
7. & ſeq. de reſcrip. Arbitrer tñ, qꝫ d. Præpoſitus non teneatur
9 pro tpe, quo ſoluebat † pẽſionẽ (vt pſupponit) ęqualẽtẽ reddi-
tibus ipſius ppoſituræ. p ea, q̃ in ſimili cõſuluit Dec. ꝯſ. 156. ſta-
tutũ cathedralis eccleſię. vbi allegat iura & auctoritates, quas
breuitatis cã non refero. ¶ Ex præmiſſis patet reſolutio ſextæ
dubiõnis, qua q̃ritur an d. Præpoſitus teneat ꝯtribuere in fabri
cã faciendã p ampliãda eccła? Nã ſi intantũ excreuit populus,
10 † qꝫ primũ pſbyteriũ nõ poſſit eũ capere, clariſſimi iuris eſt, qꝫ
cõtribuere dẽt. c. pcipimus. 16. q. 1. c. ad audiennã. c. de his. de ec
cleſijs ędifican. & Ita ſeruat in regno, vt hr in deci. Tholoſanis,
dec. 499. ¶ Ad tertiũ q̃ſitũ, an d. Præpoſitus valeat ſe excuſare a
ſolutione impẽſarũ fctãtũ p ſua rata, ſub ptextu, qꝫ nõ fuerit vo
catus in ꝯcl̃one de pficiendo electũ pſbyteriũ, & in conſtõne
ſalariorũ pſtãdorũ lapidicinis, & operarijs? Rñdeo qꝫ non, ſed
11 ſolũ poterit allegare (forte) fuiſſe impẽſum in fabricam, † plus,
q̃ oporteret. l. ſi qs negotia. la 1. ff. de neg. geſtis Et ideo uniuer-
ſitas, q̃ intendit repetere impẽſas, tenebit pbare erogata pidi-
cinis, operarijs, & ſimilibus, fuiſſe vtiliter impenſa, alias actio
12 † nõ datur. l. ſed an vltro. §. 1. & l. q̃ vtiliter. ff. eo. Articulabit er-
go vniuerſitas ſe feciſſe impẽſas, ad quas tenebatur d. Præpoſi
tus animo repetendi. Itẽ articulabit tales impenſas fuiſſe vtili-
ter factas. Et iſto modo reſultabit cõcluſio, &c. ¶ Quarta dubi
tatio, an populus poſſit decimas retinere? diſtinguendum arbi
tror, an velit retinere p impẽſis factis in pſbyterio: an p impẽ
ſis faciẽdis pro ampliatione eccleſiæ. ¶ Primo caſu crederem
non eſſe pmiſſam retẽtionẽ, quia talis retẽtio fieret animo cõ
13 pẽſandi. Quæ cõpẽſatio nõ admittit, † niſi debitũ ſit liqdum,
& clarũ. l. fi. C. de cõpen. Debitum aũt impẽſarũ nõdũ eſt liqui
datũ, nec ſcit ad quãtũ aſcendat. Ergo nõ venit compenſandũ
cum debito decimarum, quod eſt plũs quàm liquidũ, quia de-
14 bitum † iure diuino & humano, vt hr Numeri 18. c. & Leuitici
c. vlt. & toto ti. de decimis. ¶ Secundo caſu crederem licitã eſſe
retentionẽ. quia talis retẽtio fieret ad effectũ cõpellẽdi d. Præ-
15 poſitum conferre in fabricam eccleſiæ, † pp quam decimas re-
cipit. argumen c. fi. de parochi. Vbi in ſpecie Pan. determinat qꝫ
populis põt opponere ꝯ Prælatũ agentẽ ad decimas, q̃ non ad
miniſtret, neq; exerceat officium ſuũ, put decet, qa tpalia ſunt
16 debita † Prælatis ob cãm, lõ cã non ſecuta nõ debent. ff. de ꝯdi.
ob cãm. l. 1. & p totũ. Et dixit Lap. allega. 67. qꝫ ſi preſbiter paro
chialis non exhibet ſacra ſicut dẽt ſi petat decimas, poterunt
parochiani excipere, Qui non facit, quod debet, non recipit,
quod oportet. ſequitur Pan. in c. cũ inter. de excepti. & Gem. in
c. 1. §. fi. de reſti. ſpo. lib. 6. Et dicit ibi d. Philip. Fran. idem eſſe, ſi
exhibea ſacra cũ incõmoditate, vt in caſu noſtro. Quo præſup-
ponitur, qꝫ maior pars populi nõ põt intereſſe diuinis, niſi am-
plietur eccleſia. Et q eccleſia ampliare, vel reſtaurare recuſat,
17 † indignus eſt decimis. c. vnio. 10. q. 3. c. Vulteranæ. 12. q. 2. & di
cit Hoſt. in ſumma de decimis. §. & quare. in fin. qꝫ laicus nõ te-
18 net dare decimas † clerico non ſeruiẽti. ¶ Nec obſt. ſi dicat, qꝫ
19 d. Præpoſitus tanq̃ ſpoliatus † erit ante oĩa reſtituendus. l. ſi qs
ad ſe fundũ. C. ad leg. Iul. de vi. quia rñdet, qꝫ iſtud (ſi ſpoliũ eſt)
ſomẽtatũ eſt legis auxilio, vñ reſtõ nõ cõcedit l. 3. § cum igit. ff.
vi & ui arma. l. Gracchus. C. de adulte. & qa factũ foret tale ſpo-
20 liũ ob ſalutẽ aĩarum, quo caſu denegat reſtõ, † quę ſalua ſalute
animarũ fieri nõ põt. c. literas. de reſti. ſpol. Et qa talis retentio
21 non cauſat interdictũ poſſeſſorium, cũ nõ ſit facta aĩo ſpolian
di, ſed ob iuſtam cãm, ſm Pan. in c. q̃relã. de ele. Alioquin ſeque
ret, qꝫ agenti non obſtaret vlla exceptio, ſi co ipſo, qꝫ exceptio
pponitur, diceret actor ſpoliatus. Qđ quàm ſit abſurdũ, qs nõ
videt? Præterea, fruſtra lex cõcederet retentionẽ, ſi ꝯ agẽtem
poſſeſſorio recuperandæ, non liceret excipere, qđ non eſt di-
22 cendum, qa lex & natura † nihil agunt fruſtra. l. qui bus idem. ff.
de uerb. obli. ¶ Circa quintum quo q̃rit utrũ d. Præpoſitus prę
ſcripſerit immunitatẽ ab oneribus, q̃ imponunt pro reparatio
nibus pontium, murorũ, & uiarũ publicarũ? uideret rñdendũ,
qꝫ ſic. Quia decurſi ſunt anni centũ, & ultra, qꝫ nullus Præpoſi-
23 tus ſoluit talia onera, & ad pſcribẽdã immunitatẽ † ꝯ Rẽpubli-
cã ſufficit curſus 60. annorum, ſi dicto tpe fuerũt impoſitę col
lectę, & nihil fuerit ſolutũ, ſm Bar. & Im. in l. licitatio. §. earum.
ff. de publ. & uectị. p tex. in l. cõs. C. de pſcri. 30. uel 40. anno. Idẽ
conſuluit Bar. coſi. 50. cõe Spoleti. col. fi. Ro conſi. 252. pro de-
ciſione, in 4. dubio. Alexan. conſil. 50. ponderatis narratis. in 5.
dub. lib. 5. Et Cor. conſi. 22. in preſenti cõſultatione. col. 6. lib. 3.

per tex.in l.fi.C.de fun patrimo.li.11.vbi dñr eſſe caſum.¶ Pręmiſſis non obſtantibus ɔ̃riũ rñdẽdũ exiſtimo. Quia ad hoc, vt
34 aliqs poſſit pſcribere immunitatẽ ab oneribus † plura ſunt neceſſaria Primo requirit, ꝙ pcedẽs pſcripſiſſe, aliqñ fuerit reqſitus, vt ſolueret onera.l.cum ſcimus.iũctis no.per Bart. ibi.C. de agri.& cenſi lib.11.¶ Secundò requiritur ꝙ requiſitus denegauent ſolutionẽ.l.hęc aũt iura ff.de ſer.vrb.pre.no.in l.qui luminibus.ff.eo.tit.& in l.1.C.de ſeruit.& aqua.¶ Tertio reqrit bona fides pſcribẽtis.c.fi.de pſcrip.¶ Quarto reqrit ſcia, & patientia, eorũ q rẽpublicã gubernãt.c.cũ eccleſia Sutrina.de cauſ.poſ & ꝓpriet.& ibi no.firmat Bar.in l.1.& Ant.de But.late in c.puenit.de cẽſi.Et ꝙ copulatiue hæc quatuor reqrant, firmat Alex. conſ.124.in cã, & hic.li.2.In caſu aũt occurẽti pſupponit, ꝙ nullus Præpoſitus fuit vnq̃ reqſitus, qa nullus fecit reſidẽtiam in loco, & ɔ̃ñt.nec ẽt vllus vnq̃ Præpoſitus recuſauit ſoluere. Itẽ pſupponit, ꝙ ꝑpoſiti ꝓ tpe ſciebant ſe teneri ad talia onera, & ɔ̃ñt erãt in mala fide. Et ex iſtis patet rñſio ad ɔ̃ria. Et magis in
35 ſpecie rñdet diſtinguẽdũ eſſe, an ſubſit titulus, † licèt inualidus, & tũc ſpatio 40.annorũ pſcribit immunitas, ẽt ꝙ pſcribẽs nõ fuerit reqſitus, qa tit.pſtat iuſtã cãm pſcribẽdi. & in iſtis terminis ꝓcedit ɔ̃ria opinio. Aut nullus ſubeſt titulus, & hoc caſu reqruntur illa quatuor de qbus ſ. ſm Bald.in tra.pſcrip.in prima tpe 5.partis.q.9. Circa ſeptimũ, quo reqritur, an dñi de clero teneant ɔ̃tribuere impenſis fabricę. Iſta dubitatio põt dupliciter intelligi. Primo, an teneant ɔ̃tribuere eo mõ, quo faciunt laici, & ſm formã collectæ impoſitę p vniuerſitatẽ. Scdo, an teneantur ſm formã iuris, nõ habito reſpectu ad collectã impoſitam p vniuerſitatẽ. Primo caſu arbitror dominos de clero non te-
36 neri ɔ̃tribuere. Tũ, qa ob.trãſactio, tũ qa clerici a laicis † collectari nõ pñt.auth.itẽ nulla cõitas.C.de epiſ.& cle.¶ Nec ob. ꝙ clerici ſoluerint primam collectam vnius groſſi ꝓ quolibet, &
37 qualibet hebdomada. Quia ſoluens vnã collectã † non ſibi præiudicat in alijs.l.2.& ibi glo.& Bartol.ff.de priui.veter.l.2.& ibi gl.C.de his, qui ſpon.mu ſub.lib.12.l.voluntariè.C.de excu.tut. traditur per Pan.in c.cum acceſſiſſent. col fin.de conſti. & per Alex.conſi.33.ponderatis lib.5. Secundo verò caſu, dico ꝙ clerus, ſeu quilibet de clero, cogi põt auctoritate Epi cõtribuere
38 in fabricam eccleſię † pro rata reddituum.c.fi.de his, quę fiunt a maio.par.capituli, vbi Abb.& alij, & c.ſi monachus.16.q.1.& dixi latius in primis reſponſis. ¶ Circa octauum dubium, quo quęritur, an d.Perpoſitus cogi poſſit facere reſidentiam? De iure communi clarum eſt, quod Prælatus cogitur facere reſidẽtiam. maximè quia hæc præpoſitura habet curam animarum, c.fi.de cleri. non reſident. Sed qa pſupponit, ꝙ ab annis quinquaginta citra, nullus Præpoſitus fecit reſidentiam, videt ꝙ ſit
39 inducta conſuetudo de non reſidendo, q̃ conſuetudo † valet, c.cũ omnes, & ibi Pan.in 1.no.de conſt.c.dudũ.2. de cle. not.in c gratia.de reſcrip.in 6. Verum (ſecundum ea, quæ ꝓponũtur) in caſu pñti crederem non poſſe dici inductam aliquam conſuetudinem, & inductam non valere. Quòd aũt nõ fuerit inducta conſuetudo, oñdit ex eo, ꝙ Præpoſiti dictæ inſulanæ eccleſiæ, fuerũt a quinquaginta annis citra, vel Cardinales, vel curia-
30 les, qui dum ſunt in ſeruitio Papæ, † dñr reſidere, & deſeruiro bñficio, c.ad audientiam.de cle.non reſid.firmat Hoſti.in ſumma eiuſdem tit.§.1.ver.item qui in ſeruitio Papæ. Et Cardina-
31 les tenent † reſidẽtiam facere in ſuo tit.c.2.de cler. non reſidẽ. Ideo conſentur diſpenſati, vt nõ teneant reſidere in alijs bene-
32 ficijs, rum prqmotus ad plura non poſſit, niſi in vno † reſidentiam facere, ſecundũ gl.& ſcrib.in c.non poteſt. de præbẽ. li. 6.traditur per Fel.in c.poſtulaſti.col.12.de reſcrip. per Iaſ. in l. fi.ff.de conſtitutio.princip. Cũ igit Præpoſiti auctoritate legis hactenus videantur reſidentiam feciſſe, dici nõ põt inducta cõſuetudo de non reſidendo. Fortius dico, ꝙ hoc caſu conſuetudo de non reſidendo non valeret, quia Præpoſitura habet cu-
33 ram animarum, & in beneficijs curatis † non valet conſuetudo de non reſidendo tanquam minus præiudicialis eccleſię, & animabus.c.licèt canon.de elec.lib.6. Et latè comprobat Fely. in d.c.cum omnes.col.17.verſ.primus eſt.vbi ampliat, vt etiam non valeat conſuetudo deſeruiendi in beneficijs curatis per vicarium. allegat Archidia. Gemin. & plures alios ita tenere, quos non tranſcribo. ¶ Concludo itaque d. Præpoſitum teneri ad reſidentiam, niſi cum eo ſit diſpenſatum. ¶ Et quia reqrĩt de mõ compellendi eum ad reſidentiam faciendam, rñ. eũ dua-
34 bus vijs † cogi poſſe. Primo per ſubtractionẽ reddituũ.c. pe.de cle.non reſiden. poterit.n. populus reſeruare decimas, vt dixi ſupra in 3.dub. Secundo poterit populus inſtare, vt moneatur per epiſcopum ad faciendam reſidentiam, & ſi in termino monitus nõ paruerit, poterit Eps eum ſpoliare ꝑpoſitura.c.fi.eod. ti. ¶ Circa nonũ, quo in effectu q̃rit modus minuẽdi redditus ꝑpoſituræ, & augendi redditus pbẽdarum. Rñ, quia d. Præpoſitus ɔ̃dicit, clariſſimi iuris eſt, ꝙ Epiſcopus etiam cum cõſenſu
35 capituli non poterit diminuere † redditus præpoſituræ, vt augeant redditus pbẽdarũ.Clem.ſi vna, cũ gl.de reb.eccl. nõ alie. & quẽ tex.ita concludunt Ant.de But. Imo & Mod.in ca cum acceſſiſſent.de conſti. Et eo maximè, quia poſt taxatum numerum canonicorũ, poſt ɔ̃ſtõnẽ pbendarum, & poſt creatam dignitatem huius ꝑpoſituræ, & aſſignationem reddituum, nulla cauſa præſupponitur ſuperueniſſe, cur diminuendi ſint redditus ꝑpoſituræ. Nam inferior non põt redditus alicuius bñfi-
36 cij † ſine cã diminuere, ẽt ad tps.c.vnico.vt ecc.bñfi. ſine diminutio ꝯfer.& ibi no.per Io.And.Pan.& Imo. Neceſſe ergo eſt, ꝙ vniuerſitas porrigat pces ſanctiſ.d.nõ Papæ, q habet plenis-
37 ſimam poteſtatem † diſponendi de redditibus eccleſiaſticis. c. 2.de pb.li.6.clem.1.vt lit.pend.¶ Sed quia plures tenent, ꝙ etiã
38 Papa non poſſit ſine cauſa auferre bona vni eccleſiæ, † & dare alteri, vt tenent gl.Arch.& Domi in c.1.1n.diſt gl.Arch.& Gemi.in c.j.in ver.in iuſtitiam.23.diſt. & ſequitur Fel.in c. q̃ in eccleſiarũ.de conſtitu.& conſuluit Fed.de Sen. conſi. 200.quod permutatio in ſupplicatione igitur narrarẽ ſanctiſ.do.nnſtro, ꝙ redditus præbendarum ſunt adeò tenues, ꝙ canonici non poſſunt honeſtè viuere, & (ſicut decet) eccleſiæ deſeruire, & ꝙ redditus ꝑpoſituræ ſunt adeo pingues, ꝙ pſtant Præpoſito materiam vagandi, & deſerendi ipſam eccleſiam, in qua ꝓculdubio reſideret, ſi pars reddituum ꝑpoſituræ applicaretur menſę capituli, & diuideretur inter intereſſentes diuinis, & duplicata portio daret ipſi Præpo.reſidenti, & deſeruienti diuinis ¶ Circa vlt.quo quæritur, an Præpoſitus teneatur prouidere populo de prædicatore? Certum eſt, ꝙ de iure ꝑlatus (ſi ſit idoneus, alias per alium valentem opere, & ſermone) tenetur plebem ſi-
39 bi creditam † verbo Dei paſcere.ca.inter cætera, vbi Hoſt.& alij de off.ord. Sed quia in themate præſupponitur, ꝙ a tanto tpe, cuius initij non hr̃ memoria, populus ſibi ipſi prouidit de pdicatore, q̃rit an inducta ſit conſuetudo talis, quæ tranſtulerit onus ꝓuidẽdi de pdicatore in populũ, & exemerit præpoſitũ ab officio pdicandi per ſe, vel p alium? Et prima facie videt inducta conſuetudo, quia curſus tanti temporis, cuius non reperitur hominis memoria, non ſolum ſufficit ad inducendam
40 conſuetudinem, † ſed habet vim conſtituti.l.1.§. ductus aquæ. ff.de aqua quo.& æſti.c.ſuper quibuſdam.§.pterea.de verb. ſig.
41 Et talis conſuetudo laudabilis eſt, † ergo a laicis obſeruanda. c. ad Apoſtolicam.de ſimo.traditur per Bar. in l priuilegia. C. de ſacroſan. eccl. In contrarium, ꝙ talis ɔ̃ſuetudo non valeat ſic probatur.d.Præpoſitus ex officio ſibi iniuncto, tenetur pdicare, aut de licẽtia Epi de idoneo pdicatore prouidere. d.c. inter cætera, & c quod Dei timorem.vbi Pan.& alij no. de ſta.reg. ꝙ tenetur d. Præpoſitus rõne curæ animarũ ad tale onus pdicã-
42 di. Nã † officium pdicãdi hẽt curam animarũ annexã, ſm glo. in cle.1.ne re.& in Cle.dudum.de ſepul.& in can ſancta.92.diſ.
43 Conſuetudo aũt, in qua remouet curatus † ab officio curę, nõ valet.d.c.licet canon. & dixi ſ.in 8. dubio. Pro concordia puto diſtinguendum. Aut quæritur, an valeat cõſuetudo, ꝙ Prælatus non teneatur pdicare p ſe, vel p alium, & tunc crederẽ non valere, qa eſſet animabus pniciosa. Aut q̃rit, an valeat cõſuetu-
44 do ꝙ populus teneat pſtare alimenta † pdicatoribus deputatis per Prælatum, & tunc arbitrater valere per textum in d.ca.ad Apoſtolicã.& p no.p Fel.in c. eccleſia Sanctæ Mariæ. col.38. de ɔ̃ſtit Non crederem tamen valere, ɔ̃ſuetudinem, ꝙ daretur vltra alimenta aliquid pdicatori. pro pdicationibus, quia eſſet
45 ſimonia, † vt notatur per Inno.& alios *communiter* in c.cũ volũtate.de ſen.excõ. Conſuetudo n.continens ſimoniam, † cũ ſit
46 peccati nutritiua, eſt ipſo iure nulla.c.abolendæ.de ſepult.

RESPONSVM II.

LAudabilis creditur conſuetudo, ꝙ ad anniuerſarium pro defuncti ſalute celebrãdum, certa Prælato ſoluatur pecunia. Sed pro ſepultura ex more quicquam exigendum nõ eſt, etiam quod exactum ſoleat in anniuerſarium a Prælato conuerti. Nec.n. ſimoniæ vitium, quod malè accipiendo contrahitur, bene diſpenſando diſſoluitur.

SVMMARIVM.

5 *Conſuetudo ſoluendi x.pro anniuerſario, an ſit valida, 2.3. & ſeq.*
4 *Prior an teneatur ſoluere ſumptus lampadis ardentis ante ſacram Eucharistiam.*

Reſpon. interpreta.

AD primum quæſitum, an prior iure poſſit cogere hæredes defunctorum volentium ſepeliri intra eccleſiam ad ſoluendũ florenos decem pro vno anniuerſario celebrando? Rñdeo animaduertendum eſſe, qualiter conſuetudo allegata per priorem ſe habet, nam ſi ſit conſuetudo ſoluendi decẽ p
1 anniuerſario, † crederem hanc conſuetudinem eſſe laudabilem c.ad Apoſtolicã.de ſimo. Si vero ſit cõſuetudo ſoluẽdi decem pro ſepultura facienda intra eccleſiam, ɔ̃uertenda in vnũ anniuerſariũ, non putarem conſuetudinem valere. Quia qui male

2 male accipit, vt bene dispenset, † potius grauatur, quàm iuuet.
3 cap. ex multis. 1. q. 1. male autẽ accipi, † qui pro sepultura sumit
tẽporalia. c. abolendæ. de sepul. & latè probaui in trac. de peste.
lib. 5. ¶ Ad secundum, an idem prior cogi possit ad sumptus lã
4 padis † ardentis ante sacram Eucharistiam? Respondeo eum
teneri c. sane § fina. de celebra. missa. de sacra Eucha. Nisi con-
5 suetudo transtulisset onus horum sumptuum in populũ, † quia
valet talis consuetudo, & est rationabilis, secundum Innocen.
in c. fi. de his, quæ fiunt a maio. par. c. & Pan. in ca. 1. de eccl. ædi.
Sed si quæratur, an dicatur inducta consuetudo ex eo, quod
aliqui particulares ex deuotione fecerunt hactenus hos sum-
ptus. Respondeo, quòd non. Tum quia oportet, quòd hi parti-
culares tales fecerint impensas animo inducendi consuetudi-
6 nem, † & non ex particulari deuotione, secundum Panormit.
in c. fi. columna quarta, & columna nona, de consuetudi. Ant.
in cap. primo, de refer. Tum quia requiritur, quòd tales impen
7 sæ fuerint factę sciente, & consentiente vniuerso populo, † vel
maiori parte eiusdem, secundum Cyn. in l. secunda. C. quæ sit
long. consuetud. Panormita. & alios in d. c. fina. glo. Bar. & com
muniter Legistas in l. de quibus. ff. de legi. Soc. consi. 7. colum.
penul. libro primo. Quæ omnia præsupponuntur cessare in oc
currenti casu, ergo &c.

RESPONSVM III.

IVs Excommunicandi prælatis, & inferioribus a canone concessum per solum non vsum nullo iure abrogatum dici potest, nisi in actu excommunicationis, prælati & inferiores prohibiti fuerint, ac prohibitioni acquieuerint. nam eo casu, ex quo non vsus habet actum implicitum directè contrarium legi indubitati iuris est per huiusmodi non vsum legi abrogatum esse.

SVMMARIVM

1 *Legi per non vsum abrogatur, si talis non vsus habeat actum implicitum directè contrarium legi, aliàs secus.*

Respon. interpreta.

1 PEr non † vsum solum abrogatur lex, si talis non vsus habeat implicitum actum directè
contrarium legi, aliàs secus secundum Ioan. An. in c.
Ioannes. & ibi clarius per Imol. de cleri. coniuga. & Fe
ly. in c. 1. de treug. & pac. in proposito nostro dico, quod iste non
vsus excommunicandi non directo contrariatur legibus, & ca
nonibus permittentibus, & concedentibus ius excommunicã
di prælatis, & inferioribus, qui collegijs præsunt, vel quia potuerint
non excõicasse, quia sibi placuit non excommunicare, sed
aliter corrigere excessus subditorum; vel quia nõ occurrit ca
sus, qui sibi visus fuerit dignus excommunicatione. Sic Rñdet
Card. dicens, quod si patriarcha a mille annis citra non cognouit
de causis appellationum, non propterea perdit ius cognoscen
di, quia potuit non cognouisse, quia ad eum non fuit appella-
tum, sed ad Papam, vel quia non placuit sibi de eis cognosce-
re, vnde iste non vsus non tollit legem dantem sibi iurisdictio
nem cognoscendi in eum, in notis causarum nota 146. ad ex-
cludendum. nisi ergo probetur, quòd præpositus voluerit ex-
communicare, & fuerit prohibitus, respondeo non fuisse ex ta
li non vsu legem abrogatam, iuxta glo. in l. qui luminibus. ff. de
ser. vrb. præd. & dicta Panormita. & aliorum, d. cap. Ioannes. &
Felin d. c. 1. Laus Deo.

¶De electionibus.

RESPONSVM I.

VAcante canonicatu. & præbenda in ecclesia Cistenensi, Præpositus excommunicatus habens ex statuto ecclesiæ duas voces, & vnus canonicus Saluatorem elegerunt. Duo autem sua in Raymundum vota direxere. dubitatum fuit an vtriusque electio irrita foret quod plerisque visum fuit. Tum quod vocati non fuerint absentes, qui etiam secundum statuta ecclesiæ fuerant vocandi. Tum quòd duæ partes in c. minimè interfuerint. Ego verò Raymundi electionem canonicam potioremque respondi, cũ in eum consenserit maior pars eorum, qui residentiam faciebant. Et cum sex tantum residerent, satis fuit duas illorum partes interfuisse. Nec refert, quod absentes vocati non fuerint. cum hi, qui vocandi erant. contemptum minimè prosequantur.

SVMMARIVM.

1 *Electio facta non vocatis absentibus, mero iure valet, nisi non vocati contemptum prosequantur, qui etiam possunt ratificare electionem.*
2 *Residentes solum in electione sunt vocandi, non absentes in remotis partibus 5.*
6 *Remoti qui dicuntur, standum est arbitrio iudicis.*
7 *Statutum desiderans in electione vocari canonicos existentes in prouincia, recipit iuris intellectum.*
8 *Excommunicatus est ineligibilis actiuè & passiuè.*
9 *Præpositus ratione participationis cum excommunicato, ius eligendi non habet.*

Respon. interpreta.

ELectus A maiori & saniori parte capituli, præferendus est electo a minori parte c. ecclesia vestra de elect. Videndum ergo est, quis dicatur,
electus a maiori parte. Et prima facie videretur Salua-
torem Michaelis habere maiorem partem pro se. Nam in ca-
pitulo ecclesiæ Cistercien. interfuerunt quatuor residentes,
apud quos erat tota potestas capitularis. Et d. Præpositus ha-
bens ex forma statuti duas voces, ac Raymundus Cassius elege
rũt ipsum Saluatorem, & sic habet tres voces Garinus autem
non habet nisi duas, ergo constat Saluatorem præferendum.
Sed præmissis reiectis, rñdeo Garinũ potiora iura hr̃e, tanquã ele
ctũ a maiori parte capituli. Nam ex his, qui interfuerunt in ca-
pitulo, duo ipsum elegerunt, & postea electionem ipsius ratifi
cauerũt alij duo absentes, & sic hẽt pro se quatuor voces. Pro
parte aũt Saluatoris nulli electores reperiuntur, qui tunc ius
eligendi haberent, vt probabo, ergo &c. Et veritas huius nostri
responsi perspicuè apparebit, si q̃ in facti narratione in orium
adducuntur, de medio submoueam. Dicitur primo, ambas ele-
ctiones nullius esse momenti tanquã factas nõ vocatis absenti
bus, prout tã de iure, q̃ ex forma statuti eccl. vocari debuerunt,
cũ plus officiat vnius contemptus quã contrãdictio multorũ. c. venera
bilem c. bonæ memoriæ. de elec. Ad istud rñdet, quod electio facta
1 non vocatis absentibus, mero iure valet, † nec est irritanda, ni-
si non vocati prosequãtur contẽptum. c. quod sicut. & ibi not.
2 Pan. de elect. Et ideo non vocati possunt ratificare † elec. d. ca.
quod sicut. & c. eccl. vestra. el 2. eo tit. non obstat si dicatur, quod
3 in capitulo non interfuerunt duæ partes † ex tribus. cũ ex 12.
non interfuerint nisi quatuor, ergo vtraque electio nulla est,
vt tenent Inno. in c 2. de no. ope. nun. & Pan. in c. auditis. de ele
ctio. per text. in l. nominationum. C. de decurio. lib. 10. & in l.
nulli. ff. quod cuiusque vniuersi. noĩe. quia rñdet, quod sufficit in ca-
pitulo interfuisse duas partes eorum, qui vocãdi erant. Ita pro
cedunt prædicta, vt declarat Pan. in cap. cum nobis. de electioni
4 bus. Vocandi aũt non sunt, nisi residentes, † secundum gl. in c. 2. in ver
si. ipsorũ. de testi. lib. 6. & cum glo. stat cõis Doc. sententia, teste
Fely. in c. cum oẽs. col. 11. versi. prima fuit opinio glo. ordinarię.
de constitu. vel secundum aliorũ opinionem sufficit in capitulo inter
fuisse duas partes eorum, qui cõmodè vocari potuerunt. Dici
tur autem commodè vocari posse hi, qui sunt in loco propin-
5 quo: nam absentes † in remotis partib non sunt vocandi. c. quia
propter. de electio. Immo nec omnes existentes in prouincia,
dñr commodè vocari posse, si prouincia sit multum lata, tunc
existentes in vlt. parte prouincię non dñr posse vocari commo
dè. secundum Pan. in c. coram. eo. tit. vbi tandẽ cõcludit esse standũ su
6 per his arbitrio † iudicis. Valebit ergo electio Garini, cum duo
tantũ essent in prouincia, qui electionem ipsam ratam habue-
runt. Non obstat statutum ecclesiæ, quia loquitur in electione Prę
positi & canonicorum, non in electione Capellani. Præterea
statutum non annullat electionẽ, licèt velit vocari canonicos
existentes in prouincia, vnde debet recipere iuris intellectus,
7 † vt electio veniat irritanda contemptis parentibus, & cõtem
ptum prosequentibus. c. cũ dilectus. de consue. l. si serui vestri.
cum ibi no. C. de noxali. l. 1. §. lex falcidia. ff. ad leg. falci. Non ob
stat quod Præpositus hñs duas voces, & Raymũd. Cassius organo
& ministerio præfati Præpositi elegerint Saluatorẽ, quia præsupponi
8 tur, quod Raymundus erat excõmunicatus, † & ineligibilis actiuè,
& passiuè. c. cum inter. R. de elec. c. constitutis. vbi gl. de appel.
si celebrat. de cleri. excõ. mini. Immo vr̃, quod ẽt. d. Præpositus rõ-
9 ne participationis † cũ ipso Raymundo excõicato etius eligẽ-
di tũc non habebat, vt firmat gl. in c fi. 9. q. 1. quã sequitur Ioan.
Fiun. in tra. de Excõm. 1. q. 3. partis primi libri. Quod nõ firmo,
quia cõrium tenet Archid. & Card. Alex. in d. c. fi. Nec ob. noua pro-
uisio obtẽta per Saluatorem a Reuerendissimo. Legato, quia per
talem. prouisionem non intelligitur derogatum iuri iam ac-
quisito ipsi Garino per electionem, iuxta gl. in c. quanto. 63. di
stin. De qua latè Fel. in c. cum Bertold. col. 1. de re iudi.

RESPONSVM II.

ELectionem factam sub conditione, si Papæ placuerit, inualidã existimo. Licèt enim hæc conditio insit resolutiuè, & contra voluntarem eligentium; quia tamen suspensiuè, & secundum voluntatem legitur expressa, constat electionem non esse puram.

SVMMARIVM.

1 *Potestas summi Pontifi in omni dispensatione intelligitur reseruata.*
2 *Expressio conditionis quæ tacitè inest, non facit electionem conditionalem; & quid operetur si eo modo quo tacitè exprimatur, aut contra 3.*

Respon interpreta.

QVęritur, an electio do. Conradi sit nulla ca
ratione, quia facta fuit sub cōditio-
ne, si placuerit summo Pontifici. Nam illa verba,
accedente beneplacito summi Pontificis, ꝓlata ꝑ
ablatiuos absolutos cōditionem important. l.a testatore ff. de
condi.& demon.& l.cuichs agris ff.de vsur. Istud q̄situ͂ hēt duo
capita. Primū, an sit nulla tāquam facta sub cōdone, iuxta text.
in c.2.de ele in 6. Scdo, vtrū sit nulla tāquam defecerit ꝯdō, cū
nō appareat de bn̄placito summi Pontificis. Ad primum vr̄ pri
ma facie respondendum, ꝙ talis electio valeat tanquam facta
sub condōne, q̄ tacitè insit. nā in omni dispōne intelligitur re-
1 seruata † voluntas summi Pontificis. c. veniētes. de iureiu. l. fi. ff.
a qui satis. cog. Expssio aūt cōdōnis † q̄ tacitè inest, non facit ele
ctionem ꝯdinonalē, s͠m gl.& cōiter scrib. in d.c.2.& in c. ad au-
dictiam. de rescri.& in c. significasti. de elec. Archi. in summa.§.
q.2. Archi.& Io. An. in c.1. de iureiu. in 6.& in reg. actus legiti-
mi. de reg. iur. Gem consi.34. Quia istud dubiū, ꝑ text. in l.3. ff.
de leg.1.& in l. ꝯdōnes extrinsecus.& in l. aliquando. ff. de con-
di.& dem. ¶ Sed hoc nō obstāte ꝯriū verius esse r̄ndeo, qa ele-
ctio facta sub ꝯdōne non valet d.c.2. nā electio ex parte eligē-
tis debet esse certa, ideo concludunt Gemi.& alij cōiter ibi, ꝙ
totū eligētis Titium in canonicum, si maior pars capitali con
senserit, non cōputatur in numero tanq̄ incertū. Nō obstat, ꝙ
valeat electio sub ꝯdōne, q̄ tacitè insit, vt est ꝯdō, si vacat, si solī-
tū iuramētū p̄stiterit, si priora beneficia dimiserit, vt exemplifi
cāt Doct. in locis p̄allega. qa r̄ndet, ꝙ p̄dicta ꝓcedūt, q̄n condō,
3 q̄ tacitè inest, exprimit eo mō quo inest, secus si aliter † expri-
matur q̄ insit. l. si ita.§. illi si volet ff. de le. in l. Titia. ff. ad leg. Falc.
no gl.& Gem. in d.c.2. Pan. in d.c. significasti, in proposito aūt
nro fuit aliter expressa cōdō, q̄ inesset. Ergo dēt operari, ꝙ ele-
ctio dicat ꝯdōnalis, & ꝯn̄r nulla d.c.2. Quòd aūt sit aliter exp̄s-
sa q̄ insit, ostēdo clarissimè, nā beneplacitū summi Pōtificis in
est ꝯ voluntatem eligentium. d.c. venientes.& d.l. fin. modū ex
p̄sso dicitur ex voluntate, ergo debet operari, vt est casus in d.l.
Titia. vbi facultas detrahendi Falci. inest ꝯ volūtatem. item vo-
luntas Papæ tacitè inest resolutiuè, qa Papa pōt (si velit) priua-
re electū iure sibi acquisito ex electione. c. fin. de ꝯces. p̄b. trad ē
latissimè ꝑ Fel. in c. q̄ in ecclesiarū. de consti. mō autem exp̄ssa
fuit suspensiuè, ergo reddere debet electionem conditionalē.
d.l. si ita.§. illi si volet.

RESPONSVM III.

CAnonici, quorum electio plenum tribuit ius
electo, vel quorum eligēdi potestas
generalibus Papæ reseruationibus non afficitur, ius
eligendi priuilegiatum habere dicuntur. Ad hos igi-
tur Episcopi electio, nō ad regem pertinebit nominario, cum
noua concordatorum lege excipiantur, quibus ex priuilegio
ius competit eligendi. Canonici quoque qui Basiliensi consti-
tutione hactenus vsi sunt, eligendi priuilegio renunciasse nō
videntur, cum animo non renunciandi ea potuerunt sanctio-
ne vti. Et si ingratus mereatur priuilegijs spoliari, ante quam
tamen fuerit spoliatus illorū beneficio carere non debet. Ca-
nonici autem Mimatenses, qui statum & habitum regularem
mutarunt in secularem, priuilegium eligendi Episcopum in-
tuitu religionis & vtilitatis ecclesiæ concessum perdiderunt,
cum translatio pro maiori ecclesię commodo in statum excel
siorem facta fuerit authoritate Pontificis Maximi, qui habi-
tum regularem in locum secularis cum priuilegijs creditur
subrogasse.

SVMMARIVM.

1 *Electio Episcopi spectat ad canonicos de iure communi, ad Papam de anti-
quo. nume. 3.*
3 *Priuilegium quid, & quatenus dicatur priuilegium?*
4 *Papa potest reseruare sibi prouisionem qualiumcunque dignitatum, etiam
episcopalium Et ad quos porrigat illa effectum suum. nu. 5.*
6 *Omnino dictio, reseruationes excludit, & quænam eius vis.*
7 *Ordinarius & delegatus potest ex vtraque parte iudicare.*
8 *Priuilegium, vt perdatur interueniente alterius priuilegij, quid requiratur.*
9 *Legis beneficio est indignus, qui committit in legem.*
10 *Priuilegia concedens potest illa, si velit, reuocare ratione ingratitudinis.*
11 *Ignorantia ab ingratitudinis vitio releuat ignorantem.*
12 *Papa disponens super priuilegiis abrogatis, quorum abrogationi peritum
non fuit, censetur priuilegia confirmasse & renouasse.*
13 *Priuilegium concessum ratione professionis, vel officij, eatenus durat, quate-
nus durat officium. & vide nu. 14. & 15.*
16 *An mutatione personæ mutetur priuilegium. & vide nu. 24.*
17 *Priuilegia concedi solent a Papa ecclesia, propter publicam vtilitatem prin-
cipaliter.*
18 *Priuilegij reliquias superesse sufficit, vt priuilegium remaneat.*
19 *Mutatio status in melius, auget ius antiquum, non autem aufert.*
20 *Canonici seculares sunt digniores regularibus, eisque præferuntur.*
21 *Priuilegia prius concessa parochiæ, non perdit eccle. parochialis erecta in ca-
thedralem. & nume. 22.*
22 *Papa dicitur lex viua in terris.*

Respon. interpreta.

PRoposita dubia non leuia sunt, quibus succin-
tè r̄ndebo omissa superflua, & pom-
posa iurium ac auctoritatum copia; qua, nec vti soleo,
nec si vellem, possem hoc tēpore, quo libris careo ob
pestem Auenionensem fugatiuus. Primū dubium stat in hoc,
an per illa verba, decedente episcopo, &c. canonici Mimaten-
ses dicantur habere facultatem eligendi episcopum ex priuile
gio, ita ꝙ possint, & valeant se iuuare beneficio cōcordatotū.
Et prima consideratione visum fuit, ꝙ non, quia de iure com-
1 muni ius eligendi episcopum † spectat ad canonicos ecclesiæ
cathedralis. c. sacrorum canonum.§. ex his. 63. dist. c. cum in ve-
teri. c. in genesi. de elec. c. cum ecclesia Sutrina. de caus. posses.
& proprie. Ergo Calixtus secundus non videtur vllum indulsis
2 se priuilegium canonicis. nec enim dicitur priuilegium, † si ni-
hil præter generalem legem indulgeatur. c. fi.§. fi. 35. q.1. quod
etiam ex distinctione priuilegij apertè demonstratur. Nam pri
uilegium nihil aliud est, quam ius singulare cōtra ius commu-
ne indultum, secundum Host. in summa de priuileg. quę diffō
non conuenit huic concessioni, ergo nec etiam ꝯueniet d. fi-
nitum. l.1.§. dolū. ff. de dolo. Istud ꝓbat etymologia vocabuli, a
qua licet arguere negatiuè. l.a.§. appellata. ff. si cert. peta. Dr̄. n.
priuilegium, quasi priuata lex. ca. priuilegia. 3. dist. cū igit hmōi
concessio non contineat legem priuatam, sed communem,
non continebit priuilegium, vt eoam tradit ꝑ Bar.& Mod. in l.
fi. ff. de consti. prin.& per Mod. in rub. de rescri. Sed præmissis
non obstātibus, ꝯriū verius esse r̄ndeo. Et ꝓ h̄nda clariori de
cisione p̄mitto, ꝙ de iure antiquo ad Papam spectabat electio
3 epi. † c.1.22. dist. per quē tex. ita cōcludunt glo.& scrib. in c. q̄q̄.
4 de elec. lib.6. Item præmitto, ꝙ Papa potest sibi reseruare † ꝓui
sionē quarumcūq; dignitatū ēt epalium. ca. si eo tpe. de rescri.
in 6.& in extrauag. Bn̄d. q̄ incip. ad regimē, cū sequen. de præb.
Vltimo præmitto, ꝙ concessio Papę ꝯtinens prima facie idem,
quod ius cōmune, debet taliter interpretari quòd aliquid no-
ui indulgeat. c. in his. de priuileg. l.1. ff. ad municip.& traditur la
tè ꝑ Felyn. in c.1. col.4. versi. priuileg. de rescri. Istis sic præmissis,
ostēdo ad oculū, ꝙ concessio Calixti secundi, aliquid noui con-
tinet, & ꝯn̄r erit priuilegium. Aut n. Calixtus concessit ius eli-
gendi epm canonicis Mimatensib. ante, quam ius eligendi es-
set commune oībus canon. ꝓut ex data priuil. constat cōcessis
se, & planū est, ꝙ talis cōcessio a princ. continebat priuilegium:
aut concessit post, & tūc ēt talis concessio continet gratiā, qa
5 gn̄alis reseruatio quarumcunq. † dignitatū facta ꝑ Papam, nō
porriget effectum suum ad ecclesiā Mimatensem in p̄iudiciū
canonicorum eiusdem ecclesiæ, quibus ex spāli cōcessione cō
petit eligendi facultas, iuxta not. per gl. in c.1. de cap. mona. lib.
6. in terminis nostris ꝑ Gem. consi.30. Bonifacius nonus facit,
quia generalis derogatio quorūcunq; priuilegiorū non trahit
ad priuilegia alicui spāliter concessa. l.3.& ibi glo. no. C. de silē.
lib.12. c. cum ordinem. de rescr. cum concordan. alle. ꝑ Alexan.
consi.101. col.2. lib.1. nec huic rat oni ob. ꝙ post Calixtum fue
rit per iura noua concessum ius eligendi omnibus canonicis,
quia non ꝓptea sequitur, ꝙ cōfusum fuerit, & sublatū priuilegiū
eligendi spāliter concessum canonicis Mimatensib. sed potius
auctum, & corroboratum, qa vbi prius habebant ius eligendi
ex priuilegio, modo h̄nt ex spāli priuileg.& gn̄ali indulgentia;
& ideo sublata gratia gn̄ali, quā aduersantes ius cōe appellant
(& minus bn̄) ꝓea, q̄ tradūtur ꝑ glo. in c. insinuatione. de simo.
& ꝑ Arch.& Do. in c. indulgētiā. 2. q.3. non tn̄ censetur sublata
gratia spālis, vt in terminus contulit Alex. cons. vlt. col. fi. li.4.
bene facit text. in l. si domus. ff. de serui. vrb. p̄d.& in l. heres. ff. de
condi.& demon.& in ca. ex tuarum. de auctor.& vsu pallij. Et ꝙ
mens Calixti fuerit concedere canonicis Mimaten. ius eligen-
di Episcopum non obstantibus reseruationibus quibuscun-
que patet, quia alràs concessio nihil operaretur, quod non est
dicendum. cap. si Papa. de priuil. lib.6.& clarius apparet ex illis
verbis, vestra volumus omnino electione constitui. Illa enim
dictio omnino, reseruationes excludit. quia tantum est dicere
6 omnino, † quòd omni casu, & sic etiam stantibus reseruationi
bus secundùm glo. in l. si cum exceptione.§. quòd si homo. ff.
quod me. cau.& c. ex parte.1. de offi. dele.& firmat Card. in cle.
1. q.11. de vita, & hones. cler.& Bart. in l. Græcè.§. illud commu-
ne. ff. de fideiuss.& si Papa ius alteri omnino concedat, nihil si-
bi intelligitur reseruasse propter verbū, oīno, s͠m Io. Andre.&
Host. in c. cū bn̄ficia. de p̄ben. in 6.& Fel. in d.c. ex parte. Propter
quod dici posset, ꝙ ꝑ illa verba, vestra oīno volumus electione
constitui, ꝙ Papa voluerit, ꝙ electio canonicorum tribuat ple
num ius electo, & habeat vim electionis, & confirmationis. Et
ꝙ ita sit, suadet, quia exp̄ssè vult Papa Calixtus, ꝙ sola electio-
ne electus, intelligatur subrogatus in locum defuncti, quę sub
rogatio non diceretur facta, nisi talis electio vim confirmatio
nis ha-

nis haberet.c.auaritiæ.de elect.in 6.c.trāsmissam.eo.ti.in anti-
quis.Ex quibus apparet,ꝙ canonici Mimaten.es hũt ius eligē-
di priuilegiatum,& de tali iure intelligenda sunt concordata.
Immo fortè intelligenda de iure eligendi ex speciali cōcessio-
ne Papę,ēt ꝙ non sit aliter ius eligendi priuilegiatū,alioqn fru
stratoria redderet exceptio,de qua in ꝯcordatis, quia semper
dici poterit,ꝙ canonici habent ius eligendi Epm de iure com-
muni.Secundū dubium est , an dici possit canon. amisisse pri-
uileg.eligendi, uel quia hactenus egerunt in uim pragmati-
cæ,uel quia mutauerūt statutum rłarium in secularem. Et qa
istud dubium habet duas partes, prosequar q̃libet de se. Circa
primam partem duo sunt discutienda Primo , an canonici di-
cantur renunciasse priuilegio utendo beneficio constōnis Ba
siliensis. Secundo an perdiderint priuilegium eo , ꝙ commise-
rint in Pontifices maximos, utendo tali constōne reprobata
& dannata p ipsos Pontifices. Ad primum bř rñ.ꝙ canonici ēt
si usi fuissent bñficio pragmaticæ, non propterea censerent
renunciasse suo priuile. quia priuile. & pragmatica inuicem se
cōpatiunt,& iō unius electione alterum nō tollit.l.quod in hæ
redem.§.eligere.ff.de trib.ac.l.in commodato.§.duab.ff. cōmo.
& facit,qd no gl.in cle.sępe in uerb.partibus, de uer. sig. Quin-
7 imo potuerunt canonici dicere, se utroque iure elegisse , † nā
ordinarius,& delegatus pt ex utraque potestate iudicare , sm
Inn.& omnes alios,excepto But.in c.cum ex officii. de pscript.
quem Inn.etiam sequitur Imol.in c.nisi essent.de pben. Sic ēt
arbitror,ꝙ delegatus potest uti utraque ptāte.c.si inter pares.
8 & ibi Bald.de lege Conr. Ad hoc.n.ut pdat priuilegiū † p usum
alterius beneficii,oportet,ꝙ talis usus directo cōtrariet priui-
legio.c.Ioan.de cle.coniuga.tradit per Pan.& alios in c.cum ac
cessissent,de consti.& dixit Ant.de But.in c.accedentibus. col.
2.de priuileg.quòd duo sunt necessaria ad hoc,ut per usum al-
terius iuris tollat priuilegium. Primo , ꝙ talis usus sit incōpati-
bilis cum priuilegio. Secundo,ꝙ in tali usu non cadat alia præ-
sumptio,q renunciationis. In casu autem præsenti , eligētes in
uim pragmaticæ non fuerunt usi beneficio ꝓrio , neq; animo
renunciandi, ergo , &c. Ad alterum caput huius primæ partis
uideretur primo aspectu respondendum, quòd canonici pdi-
derint priuilegium , qa commiserunt in Pontifices : indignus
9 enim est beneficio legis,† qui committit in legem. c. quia fru-
stra.de usu.l.filio patroni.§.1.ff.de ritu nup.& in simili ita con-
suluit.Soc.consi 49.uiso elegantissimo.col 1.in fi. & seq. libr.1.
Sed hac consideratione non obstate , iti ꝓriū ueritatē esse pu-
to,quia canonici utendo pragmatica non comiserūt in legem
priuilegii,sed in successores concedentis.& quamuis ingratos
se superiori suo aliqualiter reddiderint, nō tñ per ingratitudi-
10 nē pdunt priuilegia ipso iure,† licèt concedens ratione ingra-
titudinis possit,si uelit ipsa reuocare,arg.l.fi.C.de reuocan.do-
nat. Ad quod allego text.q loquitur in priuilegio nō gratuito,
in l Titius puerum.ff de ob.eq.a lib.patro. pst. Per quē ita deci-
dit Pau.de Cast in l.digna vox C.de leg. Et Soc.consi.4.Su, et q
col.4.ver.postremo.lib.3.& idē dixit Bal.in l a.in fi.C.de li.& eo
rum libe. Non constat autem Pontifices reuocasse istud priui-
legium,igit &c. Præterea,non constat , ꝙ ante ꝯcordata fuerit
abrogatio concilii Basilien. publicata in regno Franciæ , ergo
11 poterūt canonici se excusare ꝓtextu ignorātiæ, q̃ † ab ingrati-
tudinis uitio releuat ignorātē. .ex maleficiis.in fi.ff de actio. &
obligatio l.si ignorans.ff.loca.& ita dixit in specie Corn. cons.
102.licèt clarum lib.1. Sed posito , ꝙ p usum pragmatica vten-
tes fuissent priuati priuilegiis, attamen p concordata sibi fuis-
sent renouata. Nam Papa Leo.cum quo inita fuere concorda
ta,sciebat ꝙ plan & canonici ecclesiæ Gallicanæ nūquā uolue
runt parere ab rogationi, neque monitis Inuoc. & Iulii, vt ap-
paret ex lectura procœmii, ipsorum cōcordatorū, & sic sciebat
eos commisisse in ipsum,& pdecessores,seque indignos priui-
legiis reddidisse,& nihilominus super ipsorū priuilegiis dispo-
suit. Quo fit,vt ipsa priuilegia confirmasse & renouasse censea
12 tur,† c.ex ore.de priuileg.cle. attendentes.de statu mon. & ita
concludit Panormi.in c.veniens.col.3.de fil.psby. Circa secun-
dam partem,an p mutationem status expirauerit priuilegiū .
Ista est difficilior & probabilior dubitatio , super qua latius in-
sistam,arguendo ad vtranque partem . Et pro affirmatiua ar-
guitur primo sic. Priuilegium concessum ratione professionis
13 vel officii,eatenus durat,quatenus durat † officium.l. maxima
rum. C de excusatio.mu.lib.10.& ibi not. Bartol. & l. qui sub
prætextu,vbi etiam Bar.C.de sacrosan l.semper.§. quibusdam.
& ibi quoque Bar. ff. de iure immu. notatur in l. sctinarios.C.
de resto milita.& per Fel.in c.clerici.col.a.de iudi. Istud aūt pri
uilegium fuit ꝯcessum rōne ꝓfessionis, vt patet in salutatione
ibi,canonicā uitam ꝓfessis , eorūq; successoribus in eadē reli-
gione victuris. Ex hoc.n.ꝙ priuilegiū dirigit canonicis ꝓfitēti-
bus rłam beati Aug.colligit intentio cōcedētis,ꝙ voluit priui.
ꝯcedere solū canonicis regularib.vt in simi casu cōsuluit Alex.
col.86.In cā datiorū.col.1.li.4. Pręterea,ēt in verbis dispositiuis
ibi,nobis vtriusq; successoribus in canonicæ uitæ obseruatio-
ne mansuris; Papa uř restringere priuilegium ad successores
14 regulares.ergo cessante religione,expirauit priuilegium.† reli
gionis intuitu concessum,vt est tex.clarus in c.Abb.sancti Syl-
uani.de ver.sig.& in c.ex parte.& c. licèt.& ibi notatur de deci
mis.& c.ita nos.§.fi.25 q.2. Secundo arguit sic,finita cā priui le-
15 gis,† finitur priuilegiū.l.Titia.§.usuras.ff.de lega.2.l.cum.§.de-
ficientū.ff.de mun.& ho.c.gñalr.16.q.1.tradit p Lud.Ro consi.
404 In casu proposito & Soc.consi.150.co.9.ver.6. confirma-
tur. lib. 1.& alibi sæpe. Cā aūt priuil.vř fuisse professio rłæ Beati
Augu.quam rłam cū pfites canonici minimè ꝓfiteantē.non vř
eis competere priuilegiū. Tertio sic.mutatione psone, mutatē
16 priuilegium. l.Paulus rñdet,† alš incipit p ꝓcuratorē.& ibi Ba.
Lud.Rom.& alii no.ff.de acq hrd. Ad idem tex.in l. cū pronus.
ff de leg.2.quē ad hoc ponderauit Soc ꝯsi.153. Pulchra & sub-
tilis.col. 5. libr. 2.maximè qñ psona fuit immediata cā priuile-
gii,tunc n cū persona ip extinguit priuilegium. rła in oībus.ff.
de reg.iur. Hinc dicebat Soc.ꝙ bñficium statuti augentis legi-
timā filiorū,non transmittit ad hrdes hrditate pris non adita,
q1 ꝯtemplatione filiorū editū fuit statutū. Ita Soc.ꝯsi.116. Non
pt negari.col.6.lib.1. Sic in ꝓposito,cum istud priuilegiū fuerit
concessum canonicis rłarib.debet cessare scā translatione re-
gularitatis in secularitatē. Præmissis non obstantibus, ꝓriū rñ-
dēdū vř infrascriptis rōnib. Primo,ubi duæ concurrunt cāæ,
vna sola cessante,nō cessat dispositio.l.si uentri.§.in bonis. vbi
Bar.ff.de priuil.credi.& Institu.de nup. §.affinitatis. Papa autē
non ex ea cā rñ,quia canonici erant rłares,motus vř ad hmōi
priuilegium ꝯcedēdū,sed ēt pp utilitatē ecclesiæ,vt aptè sonāt
uerba priuilegii,ibi,vt ecclesiastica vtilitas Apostolicę sedis fa-
uore vires capiat.& accrescat,q̃ cā vtilitatis ecclesiæ potēnor ,
17 & principalis fuisse ꝓsumitur,† sm Cald.ꝯsi.8.sub.rub.de priui-
leg.& ꝓsumitur fin.qa futura respicit,vt in Auth.de nō alienā.
coll.1.in prin.& l.1.§.sexum.ff.de post.tradit p Bart.in extraua.
ad repri mēdū.in uer.ne ex eorum & qa magis vtius & ppetua
q rō religionis,vt notat p Bal.in l.gñaliter.co.2.C.de ep.& cle.
Licèt ergo canonici dixerint eē rłares,qa tñ ecclesię vtilitas p-
manet in canonicis secularib.pmanebit & priuilegiū. c. requi-
sisti de test.s.e.dilecti.de so.cōpe.l.si vētri.§.in bonis.vbi Bar ff.
de priuileg.cred.l.liberorū.§.notat ff.de his q notā infamia. fir
mat Fed.de Senis.ꝯsi 68.Sup eod. Qd autē utilitas ecclesiæ ma-
neat,& pueueret in canonicis secularibus, & longè maior q in
canonicis regularibus,patet.quia mutatio siue trāslatio regu-
laris in secularē facta fuit Apostolica auctoritate pp ecclesiæ
vtilitatē,sic testātibus verbis trāslationis ibi , cū canonicos se-
culares iura ecclesiæ melius tueri,& defendi possint. Scđo.pro
hac parte arguit sic.hmōi priuilegium fuit ꝯcessum canonicis
tūc regularibus,& sic qa canonici,& qa regulares. cū itaq; re-
18 māserint canonici,pmanebit & priuilegiū , cū sufficiat reliqas
† priuilegii supesse.l.fi.ff.de decurio.l.2.& seq.ff.rerū amo.l.vni.
§.seruus.ff.de qō.notat p Io.An.in regula.decet.de reg.iur.li.6.
& p Iasan l.sciēdū.§.si co.si.ff.qui satisd.cog.& p Fel.in c.q̃ in ec
19 clesiarum.col.19.de ꝯstō. Tertio arguit sic, mutatio status † in
melius auget ius antiquum, nō autē aufert.l.pe.ff de seua.l.sal
sa demōstō.§.sed si cui.ff.de condi & dem.glo.in c. ex parte , in
ver. Andegauē.de so. cōp. Canonici autē seculares sūt dignio-
20 res,ꝓferunturq; † canonicis regularib.ca.legi epistolā.& c.alia,
16 q.1.gl.in c.qualiter,scđo.de accus.Io. And.in regula delictū.
de reg.iur.in mercuria. Fel.in rub.de maio.& obe.col.2.status
ergo dignior superueniens nō mutabit priuilegia ꝯcessa cano
nicis rłarib. Et bñ facit,qđ consuluit Gem.cōsi.125. Dubia,siue
cōclusiones.in 3 dubio.vbi uult , ꝙ ecclesia parochialis erecta
21 in cathedralē,non pdat priuilegia † prius cōcessa parochiæ. &
idē consuluit Old.cons.267. Qđ dño epo.col.1. Quarto canoni
ci regulares eligūt epm,nō qa sunt monachi, sed qa canonici:
alioquin si tanquam monachi eligerent, electus non diceret
Eps,sed Abb.ut demonstrat Panor.in c. eām q̃. de iudi. Ex hoc
elicio,ꝙ priuilegiū eligēdi epm, intelligit cōcessum canonicis
ut canonicis.non ut monachis : sed qualitas canonicatus non
fuit mutata,ergo nihil proponitur,quare debeat mutari priui
legium. Quinto,posito ꝙ priuilegium ab initio fuisset conces-
sum canonicis regularibus , qa tñ canonici seculares fuerunt
subrogati in locum,& ius canonicorum regulariū, ēt in priui-
22 legiis † subrogati intelligunt. §. fuerat. Instit de actio. ubi actio
ex stipulatu sui natura stricti iuris subrogata in locum rei uxo
riæ, ēt in priuilegiis subrogata uř . & propterea habet priuile-
gia actionis bonæ fidei,& tacitæ hypothecæ,ut ibi legitur. bñ.
facit text. in cle.1.de supplen.neg.plato. ubi eps subrogatus in
locum monachorum ad eligendum Abb. intelligitur subro-
gatus eod.mō & forma,qb.monachi eligere debebant,& istud
probat Fel.post Calder.in c.cum accessissent. de constitut. ubi
plura congerit. Sic dicamus,ꝙ canonici seculares subrogat. in
locum regularium idem ius eligendi habent . & facit generа-
lis regula de subrogatis , quæ est , ut sapiant naturam eorum ,
in

in quorum locum subrogantur l. si eum. §. iniuriarum. ff. si q̃s
cautione: e ecclesia. vt lite penden. & magis ad rem dixit Soc. ꝙ
subrogatio facta a lege, semper intelligit facta cum priuilegijs,
facta autem ab homine, non nisi agat de fauore, & vtilitate ec
clesiæ. ita Soc. cons. 9. Eleganter, & subtiliter. li. 2. Sed hic agit
de vtilitate ecclesiæ, vt s. ꝓbaui, item subrogatio fuit facta a le-
ge, idest a Papa, qui dr lex viua in terris. † §. fi. in Auth. de cōsu,
in fin. ergo, &c. Et magis in specie facit, quod decidunt Ioan.
And. Gemi. & alij in cap. 1. §. ad hæc. de religio. domi. lib. 6. vbi di
cunt, quòd is, qui donauit religiosis certa ꝑdia sub ꝯditione, ꝙ
redirent ad eum, si cōtingeret ipsos religiosos mutare habitū,
vel a loco recedere, non hēt ius repetendi donationem, si mu-
tarint suu habitus de licentia Papæ, q̃a habitus mutans de licē-
tia Papæ. censet subrogatus loco alterius. Sextò, cum canonici
sint in quasi possessione eligēdi vigore hmōi priuilegio (vt pa
tet ex electionibus q̃ plurimis ēt antiquissimis) debent in sua
quasi possessione ꝯseruari c. cum ꝑsonę. de priuileg. in 6. donec
aliter p Papā fuerit declaratum. c. cum venissent. de iud. vt etiā
in ꝓposito ꝯsuluit Card. Flo. cons. 52. d. Gregor. Et si dicat non
cōstare, ꝙ electiones fuerint factæ in vim priuilegij. Rñ ꝙ in
dub. ꝓsumendum est canon. elegisse in vim tituli præcedentis
habiti a summo Pontifice. nisi ꝯ̃rium ꝓbet. l. q̃dā mulier. & ibi
notatur. ff. de rei vend. firmat Bart. in l. 3. C. de acqui. possess. Ex
istis apparet, ꝙ opin. negatiua verior est, & sustentabilior, quæ
clarior remanebit, si ad contraria specialiter rñ. Non ob. igitur
prima ratio, ꝙ cessante professione debeāt cessare priuilegia,
quia talis ratio procederet si priuilegium concessum fuisset ra
tione solius professionis, sed istud fuit concessum etiam ratio-
ne vtilitatis ecclesiæ, quæ non cessat, vt dixi s. in primo funda-
mento partis negatiuæ. Si enim priuilegium indulgeatur non
solum respectu priuilegiatorum profitentium aliquam artē,
sed etiam fauore vniuersitatis. vel collegij, permanet priuile-
gium, etiam ꝙ priuilegiati desinant exercere illam artem. l. 1.
C. de collegia. & nummu. lib. 11. vel dicta ratio procederet. nisi
professio translata fuisset in aliam digniorem, vt in tertio fun-
damento. vel nisi professio foret subrogata in locum primæ,
ut in quinto fundamento. Non etiam ob. secunda ratio, ꝙ fini
ta causa priuilegij expiret priuilegium. quia professio sola non
fuit causa priuilegij, vt in primo fundamento partis negatiuæ:
vel quia durant reliquiæ ipsius causæ, vt in secundo argumen
to: vel quia negari potest, quod professio fuerit causa priuile-
gij, vt in quarto argumento: vel quia mutata fuisset professio
fio in melius, vt in tertio: vel quia auctoritate Papæ professio
secularis fuit subrogata in locū monachalis, vt in quinto. Non
denique obstat tertia, & ultima ratio. ꝙ mutatione personæ
extinguatur priuilegium, quia verum est, qñ sola fuit perso-
24 na immediata causa priuilegij. † fm Dyn. in regula, priuilegiū,
de reg. iur. in 6. per tex. in l. non solum. ff. de in integrum restit.
& in l. ea quæ. C. de tempor. in integ. restitutio. Sed personæ re-
gularium non fuerunt immediatata causa huius priuilegij, vt
s. probaui per quatuor fundamenta. ergo &c. Item illa regula,
quod mutatione personæ expiret priuilegium, procedit in pri
uilegijs stricto modo. quæ contrariantur iuri communi, secus
in priuilegijs largo modo quæ magis accedunt beneficio, secū
dum Bart. in l. si pater. s. de seruitu. leg. & Moder. in d. regula, in
omnibus. Istud autem priuilegium, quia solum præiudicat cō-
cedenti (vt supra dictum fuit) latè debet interpretari. l. fina. ff.
de constitutio. Princi. c. cum dilecti, de donatio. Præterea, cum
personæ canonicorum secularium sint subrogatæ in locum
regularium, etiam in priuilegijs subrogatæ intelliguntur, vt de
duxi in quinto fundamento. Ex quibus puto electionem capi-
tuli approbandam esse, & confirmandam. ¶ Et ita respondeo
iuris esse, ego Ioannes Franciscus Papien. iura Auenione in-
terpretans.

RESPONSVM IIII.

NOn probat ecclesia ignorantiam eligentium in-
dignum, cum ipsorum officij sit prius exami
nare mores, & vitā electi. Quod si iusta ignorantiæ
causa fecerint, aut communi famæ crediderint, eos
constat excusari. Et non tantum eligentes indignum priuati
sunt ea vice eligendi potestate, verum etiam qui in scrutinio
dignum elegerunt, & indigni electionem postea cōprobarūt.
Electio autem facta a minori parte capituli contempta maio-
ri. vel contra formam iuris, viribus non subsistit. Is verò, qui iu
rauit eligere idoneum, & sufficientem, mihi videtur secūdum
formam constitutionis Basiliensis iurasse cum huiusmodi af-
firmatiua a negatiua differat vocis sono duntaxat.

SVMMARIVM.

1 *Ignorantia, an sit probanda in electione indigni, & quando excuset. 3.*
2 *Scire, & scire debere, paria sunt.*
4 *Consentientes elec. facta de indigno, priuati sunt hac vice eligendi potestate.*
5 *Elect. facta a minori parte capituli, contempta maiori, est ipso iure nulla.*
6 *Negatiua implicitè, non differat negatiua explicitè.*
7 *Electio secunda facta, non cassata prima, non subsistit.*
8 *Electio ut dicatur facta inspiratione, vel quasi, quid præcedere debeat.*

Respon. interpreta.

PRæsupposito quòd prima electio non va-
leat tanquam facta de illegiti
me nato, q̃ritur de duobus. Primò. an eligentes sint ea
vice priuati potestate eligendi. Secundo, an secunda
electio facta per duos ex monachis, qui primæ electioni con-
senserunt valeat an pariter sit ipso iure nulla. Ad primum vi-
deretur prima consideratione rñdendū, ꝙ non. quia eligentes
Indignum ita demum priuantur eligendi. ꝑtāte. si scienter ele
gerint non si ignoranter. c. cū in cūctis §. fi. & ibi Pa. de ele. &c.
perpetuò. eo. ti. li. 6. Electores autem ꝓsumunt ignorare defe-
ctū nataliū ipsius electi, tū q̃a ꝓsumit ignorantia, nisi ꝓbet scīa.
regula, ꝓsumit. de reg. iur. in 6. maximè in facto alieno. l. fin. ff. ꝓ
suo. c. ab excōicato. de rescri. Tum q̃a electores habuerint iu-
stam cām credēdi electū fore legitimū, cū alijs dignitatib. fun-
gereti. l. Barbarius. ff. de off. ꝑtor. & q̃a nō debuerunt electores ꝓ
sumere delictū in parētib. electi. c. 1. de serui. l. merito. ff. pro so
cio. Prædictis nō attētis, ꝯ̃riū rñsū verius vr. & ꝯ̃rium determi-
1 nauit Inn. tertius, in canone, innotuit de electio † Ad ꝯ̃ria s. for
mata rñdet ibi Papa, dicēs nec probare cogimur ignorantiam,
cum electores ex debito eorum officij tenerētur indagare de
2 morib. & vita electi. Vbi aūt quis tenet scire ex necessitate † of
ficij. non excusat ꝓtextu ignorantiæ. per illum tex. in d. c. inno
tuit. quem ibi no. Pan. & alij, & sp ad hoc solet allegari. & ita cū
3 all. Ale. ꝯl. 102. Visis scriptis. col. 5. lib. 2 paria n. sunt scire, † vel
scire debere. l. si duo, vbi Paul. de Cast. & Mod. ff. de acquir. hęd.
& in culpa est, q non inquirit, qđ faciliter pōt inueniri, fm gl.
l. locus. ff. de acquir. possessio. Facit tex. in l. q cum alio. ff. de reg.
Iur. Et hac rōne Doc. cōcludūt, ꝙ eligētes indignum, in dubio
dēnt iudicari priuati facultate eligēdi, nō habita ratione ig no-
rantiæ tanq̃ teneantur scire Ita Inno in c. cū inter. de elec. quē
refert & sequit Balan margarita in ver elec. Bar. in l. si ꝑsonus.
per illū tex. ff. de confir. tut. & Io. Bertach. in tra. de ep̃o. in 28.
q. 2. partis primæ lib. & Fel. in c. eum olim. de test ib. Et ita tenen-
dum. nisi electores probent ignorantiam, quā poterūt proba-
re, si tp̃e electionis electus reputabatur cōmr̃ ꝓ legitimo, nam
si talē cōem reputationem probauerint excusabuntur, arg. d.
l. Bar. vel si ꝓbauerint se se fecisse debitā diligētiā in ingrediendo
de vita & ꝑsona electi, fm Inno in c. innotuit arg. c. ad falsario-
rum. de crimine falsi. Vel fortè potuerūt ꝓbare ignorātiā, ꝑ ius
iurandum, arg. c. primi. de seruti. Et ita tenent gl. Card. Imo. &
Mod. in d. c. innotuit & Io. Bertach. in d. q. 28. Item ex alio priua
ti vr̃, q̃a non seruarūt formā sacri Cōcilij Basil. idest, quia non
iurauerūt tā affirmatiuā, quā negatiuā ꝓut disponitur in §. &
cum humano. de elec. in pragmatica. Circa fin. videretur primo
aspectu dicēdum secūdam elec. legitimam fore nā si hi, qui elege
runt indignū, sint priuati eligendi ꝑtātem (ut s. ꝯclusum est) se-
quitur ꝙ ad illos duos. Pau. & Bron. qui iurarunt affirmatiuā
iuxta formā sacri Concilij, & q in scrutinio idoneū nōiarunt,
fuerit deuolutum ius eligendi. c. cū Vintoniēsis. & ibi Pan. in t.
no. de ele. & Pan. in c. dudum. col. 3. eo. tit. & c. bñ. eo. ti. Cū itaq;
ad hos duos deuolutū ꝓponat ius eligēdi, & ipsi idoneū elege-
rint seruata forma sacri Concilij, nihil opponi posse ur̃, quare
eorū secunda electio nō ualeat, maximè cū dicat̃ facta p uiam
spūsancti, q̃ omissio solēnitatū alias a iure requisitarū nō inuali-
dat, fm Lud. Rom. ꝯl. 345. Circa primum. col. fin. quia q̃ spū Dei
aguntur non sunt sub lege. c. licet de reg. c. duæ sunt. 19. q. 2. Sed ꝓ
dictis non obstantibus arbitror ēt hāc secūdam ele. uiribus omnio
carere, rōnib. subseq̃entib. Primo q̃a ēt ipsi Pau. & Brond. qui
4 qui cōsenserunt † electioni factæ de indigno, priuati sunt hac
uice ꝑtāte eligendi. Nam ꝑ solū suffragiū in scrutinio ꝑstitum,
non imponitur pęna priuationis, sed ꝑ electionē. c. 1. ꝑ petuo. de
elect. lib. 6. Licèt ergo Pau. & Brondel. pręstiterint in scrutinio
suffragium pro indigno. & idoneo, non tñ ꝑstiterūt in eadem
sñia, sed electioni factæ de indigno consenserunt, ergo & ipsi
in eadem sunt damnatione. c. si compromissarius. eo tit. li. 6. Et
istud de plano procedit, si teneamus eligentes fuisse priuatos.
Si uerò dixerimus, ꝙ non sint priuati. ut quia possint iustifica-
re ignorantiam, quo ad eos iterato reuertitur eligēdi facultas.
c. cum terra. de elec. extra c. si elect. eo. ti. in 6. Tunc d. eo. ꝙ alia
5 rōne non tenet secunda electio, quia facta a minori parte cap.
alijs contēptis & non uocatis. licèt n. electio facta a maiori par
te capituli aliquibus non uocatis mero iure ualeat, ca. auditis.
eo. ti. in antiq. cū facta † a minori parte cōtempta maiori est ip-
so iure nulla quia in capitulo saltem adesse debent duæ partes
ex tribus. l. nulli. & l. planè ff. quod cuiusq; uniuer. nomi. & l. no-
minationum. C. de decur. lib. 10. & ita in spetie declarat Pan. in
c. bonæ. secundo. in 5. notab. eod tit. de elec. Nec obst. si dicat, ꝙ
alij omnes priuati remanserunt, q̃a non iurarunt fm formā sa
cri Concilij, q̃a non iurarunt negatiuā. q̃a rñdetur, ꝙ iurarunt
eli-

eligere idoneū & sufficientē, qđ nihil aliud est, q̄ iurare, ꝙ non
eligent, quē verisiſr ſcuerint ꝓmiſſionē, ꝑce, vel pretio electio
nē ꝓcuraſſe, cū talis dicat̄ ſimoniacus, & ꝯñr nō idoneus. c. ue-
niens. c. Mattheus. de ſimonia. c. cuā. de ætа. & qualit. Satis ergo
6 vt, ꝙ iurauerint negatiuam implicitè, q̄ nō differt † a negatiua
explicitè. c. cū eccleſia Sutrina & ibi ſcripſi, col. xvij. poſt Inno.
de cā poſſeſſ. & proprie. hæc. n. affirmatiua, iuro eligere idoneū,
& ſufficientem, hēt implicitā negatiuam i. iuro non eligere in-
dignos, & inhabiles, q̄ affirmatiua hoc loco a negatiua non dif
fert, niſi in ſono uocis, & figura verborum, vt notat̄ in c. ſuper
hoc. de renun. & in l. nec codicillos. C. de codicil. De forma āt
verborū, & figura hodie nō curat̄. l. j. C. de formul. alia ēt rōne
7 nō ſubſiſtit ſcđa electio, qa fcā fuit nō† caſſata prima. c. cōſide-
rauimus. eod. tit. nec obſt. ſi dicat̄, valet ſcđa electio non caſſata
prima, q̄ eſt ipo iure nulla, in c. cū terra eo. tit. qa verū, ſi prima
ſit euidenter nulla, aſs ſecus, ſm Pan. in c. auditis. col. pe. eod. ti.
Non ꝑt āt dici euidenter nulla electio ſcā ab ignorantibus de
fectū nataliū, cū de ipſo uitio euidēter nō ꝯſtet, vt patet de ſe,
& eſt de mēte gl. & Cardi. in d. c. innotuit, ergo &c. Alia in ſup
rōne vr̄ nulla, quia nō fuit ſeruata forma c. qa pp. de elec. Nec
obſt. ſi dicat̄, ꝙ illā forma nō eſt ſeruāda ī elec. fcā p viā ſcī ſpūs,
qa negat̄, ꝙ hmōi electio fuerit celebrata, p īſpirōnē, nā ad hoc
8 vt dicat̄ fcā p inſpirationē† vel quaſi, opus eſt, ꝙ nulꝰ ꝓceſſent
tractatus ſm Ho. Pan. & alios ī d. c. qa. pp & Spe. e. ti. §. ſi. In pñti
aūt electione interuenit tractatus, vt legitur ex tenore electio
nis ibi, matura inter eos habita deliberatione. ergo &c.

RESPONSVM V.

ELectio facta de nocte, & ante quam ſepulta fuerit defuncta Abbatiſſa, nullum tribuit ius electæ, quia inciuilis eſt, & honeſtis moribus aduerſatur. Electionis etiam confirmatio, quæ ſine cauſę cognitione facta fuit, nullius eſt efficaciæ etiam ſi electio ex præſumpta inſpiratione facta proponatur. cum ſpiritu Balaam eligentes nonnunquam moueantur. Cæterum, quaſi inſpirationis electio dici non poteſt, quæ tractatu præcedente, præſtitisve gradatim ſuffragij celebratur.

SVMMARIVM.

1 *Appellatio interpoſita a confirmatione electionis, non impedit effectum electionis, & confirmationis. & nu. 6.*
2 *Collatio, qua habet uim electionis, & confirmationis, non vitiatur ex eo, quòd fuerit facta de nocte.*
3 *Electio clandeſtinè, & de nocte facta, eſt nulla, niſi fortè interuenerint tria luminaria. 5.*
4 *Electio facta ante ſepulturam defunctæ Abbatiſſa eſt nulla.*
7 *Benedictionis maior eſt uirtus quam natura.*
8 *Electio inſpirata aut procedit ex ſpirituſſancti inſpiratione, aut ex pſumpta.*
9 *Vitia ſeſe virtutes eſſe perſæpe mentiuntur.*
10 *Electio quaſi inſpirationis vt dicatur, quomodo ſit celebranda.*
11 *Electio quaſi inſpirationis non fit per unum poſt alium, nec cum matura & opportuna deliberatione.*

Reſpon. interpreta.

1 APpellatio interpoſita a ꝯfirmatione electio
nis nō impedit effectū electionis,
& confirmationis, maximè quando in appellatione
non deducitur cauſa rationabilis, vt videtur in præ-
ſenti caſu. c. conſtitutis. 2. de appella. Nam dña Antonia appel-
lans, in ſua appellatione nihil in ſpecie deducit cōtra formam
electionis, nec contra perſonam electam. Ideo videtur, quòd
talis appellatio reddatur fruſtratoria, & quòd appellans non
poſſit nouas cauſas deducere. ca. vt circa. de elect. libr. vj. Nec il-
la exceptio, quòd electiò fuerit celebrata de nocte, videtur iu-
ridica, quia collatio, quæ habet vim electionis, & confirmatio-
2 nis, non uitiat † ex eo, quòd fuerit facta de nocte. cap. vnico,
& ibi notatur, vt eccle. benefici. ſine di. confer. ergo nec etiam
uitiabitur electio: Præmiſſis non obſtantib. arbitror tam ele-
ctionem, quā confirmationem eſſe ipſo iure nullas, & inualli-
3 das Electionem dico nullā, qa clādeſtinè, † & de nocte fcā. c. qa
pp. §. ſi. de elec. p quem ita in terminis dicit Panor. in c. j. de clā
deſt. deſp. ſequit Fel. in ca. conſuluit. col. 6. de offic. delega. coad-
iuuatur nullitas, qa hmōi electio facta fuit aū ſepulturā defun-
ctæ Abbatiſſæ, ut conſtat ex ſerie inſtrumenti ipſius electionis
ibi nuperrimè, & immediatè defunctæ, Si. n. inter mortem &
electionem nullum interuenit medium, vt ſonat verbum, im-
mediate, ergo electio facta fuit ante ſepulturam, & aliquā ad a-
liquē alium actum deuentū fuerit. l. ſi ex duobus. ff. de duobus
4 reis. Electio autem fcā añ† ſepulturam defunctæ Abbatiſſæ, nō
valet, ſm Goff. Vinc. Roff. & Hoſt. p tex. in c. bonæ. ij. de elec. ſe-
quitur Io. Fir. in trac. de epō, in iij qō. primæ partis. Et licet Inn.
Card. Pan. & cæter alii teneant electionem ex hoc ſolo non vi-
6 tiari. dñt tñ, ꝙ electio eſt inhoneſta, & inciuilis, & quantum ad
coadiuuandū aliam nullitatem multum operari. Ex quo ſatis
oſtēdit, ꝙ ſpiritus ſanctus non fuit cā huius clandeſtinę, & im

modeſtę electionis: non. n. dici pōt electio p quaſi inſpiratio-
nē facta, q cū uitio repentē celebrata. d. c. qa pp. verſic. niſi fortè
6 &c. Præterea, vbi electio de nocte fieri potuiſſet (qđ Doct. nō ꝯ
5 cedūt) dēbant tñ interuenire tria luminaria. † l. 1. §. tria lumi-
naria. ff. de vētre inſpi. aliàs actus de nocte celebratus nullius
eſt momenti, ſm Bar. in l. non minorē. C de tranſa. Nec credit̄
notario ꝯficienti inſtrm. de nocte ſine tribus lumina. ſicut nō
credit teſtibus deponentibus ſe aliqd uidiſſe de nocte, niſi pro-
betur, ꝙ ibi aderāt luminaria, vel ꝙ Luna ita clarè lucebat, ꝙ
teſtes cōprehēdere potuerunt ea, q̄ depoſuerunt, vt tradit̄ per
Iaſ. poſt Bal. & alios per eū relatos in l. ſi nō ſpāli. ad fin. C. de te
ſtib. Cōfirmationē etiā puto inualidum tanq̄ factā ſine cāe co
gnitione, nulla ꝑcedere inqſitione de uita, & moribus electæ,
iuxta formā c. poſtq̄. de elec. non viſa, neq; examinata electio-
ne nullo emanato edicto gñali, vel ſpāli, iuxta formā c. ſi. de ele.
lib. 6. Nec obſtat, ꝙ appellatio a confirmatione nulla expſſa cā
uti fruſtratoria nō impediat effectū electionis, & cōfirmatio-
nis. d. c. cōſtitutis. qa verū, ſi ꝯfirmatio ſit valida, & legitimè fcā,
6 ſecus ſi† clādeſtinè, & ex abrupto, ſm Panor. in c. pen. col. ſi. de
cau. poſſeſſ. & proprie. Phil. de Petu. & Car. Alex. in d. c. conſtitu
tis. allegantes Edig. Bellamerā deci. 620. incip. capitulū. & d. ca.
ſi. de elec. in vj. Non ob. vnum, ſup quo (vt intelligo) ſe fundat
do. Magdalena, ꝙ diſpō d. ca. ſi. de ele. in vj. non procedit in ele-
ctione fcā per inſpirationē ſpirituſſancti, q̄ nō indiget ꝯfirma-
7 tione, † cum maior ſit virtus benedictionis, q̄ naturæ. c. reuera.
de conſe. diſtin. 2. & q̄ ſpū Dei agunt̄, nō ſunt ſub lege. c. niſi cū
pridē. §. verum. de renun. Ad iſtud rñdeo dupl̄r. In primis pōt
audacter negari, ꝙ hæc electo fuerit facta p inſpirationem, vel
quaſi, quia electio īſpirata, † aut ꝓceſſit ex vera ſpūs ſcī inſpira
tione, aut ꝑſumpta. Prima dr̄ electio inſpirationis. Scđa quaſi
inſpirationis. Electio inſpirationis dr̄, qñ conſtat de reuelatio-
ne, & infuſione ſpūſſcī, vt conſtitit in electione Ambroſij, Ni-
colai, & Seueri. ca. ſtatuimus. §. his omnibus. 61. diſt. Et in iſta fa-
teor non hēre locum diſpōnē d. c. ſi. Sed de hoc nos loqui non
poſſumus, qa columba. q̄ ſolebat afferre ſctm̄ ſpūm, fuit occiſa
per coruū, ſm Hoſt. & Card. in d. c. quia propter. ver. niſi fortè.
Electio quaſi inſpirationis dr̄, quā nemine diſcrepante ſine ali
qua diſſenſione, vllo vel tractatu celebrant̄, ſm Pan. poſt Hoſt.
& alios in in d. uer. niſi fortè Et hanc dico indigere cōfirmatio
ne canonica, ſm Spec. t. e. de elec. § ſi. Card. in d. c. qa pp. Io. Fir.
in trac. de epō. in viij. q. 2. particulæ ſcđæ partis prin. Et ſi inſtet̄,
ꝙ id ſolū in hac cōfirmatione diſcutiendū eſt, an electio pro-
ceſſerit ex cæleſti inſpiratione, vt dixit Card. in d. ca. quia pp in
genuè concedam. Sed ſi inferatur, ergo non requiritur, ꝙ in
tali confirmatione ſeruet̄ forma d. c. ſi. an illationē audēter reu
ciā, qa pōt eſſe, ꝙ electio, q̄ dr̄ p inſpirationē ꝑſumptā, facta fue
9 rit ſuggeſtione diabolica, cū vitia ſeſe virtutes † eſſe pſæpe mē
tiant̄. c. ſæpe. 41. diſtin. & p ſceleſtos improbiſq; miracula qñq;
fiant. ca. 1. de reliqu. & venera. ſanctorū. Requirit̄ ergo exami-
natio, & diſcuſſio, vt veritas intelligatur. in qua diſcuſſione mo
res electi ſcrutinandi, eius vita excutienda eſt. d. c. poſtquàm. &
hac rōne edicta ſunt ꝓponēda, citandi ſi qui velint ꝯdicere, &
non repēte ꝯ doctrinā apoſtoli ad cōfirmationē proſiliēdum
eſt d. c. ſi. Confirmat intētio nr̄a, qa ꝯ electionē, q̄ quaſi facta p
ponitur p inſpirationē, opponi pōt, qđ ſit ſimoniaca, ambitio-
ſa, cōiurata, cōſpirata, & ꝙ ex ſpū Balaā, nō ſancto ꝓceſſerit. d.
§. niſi fortè. & c. officij, & c. cum ad noſtram. eo. tit. Sed quis ta-
lia non opponet, ſi clandeſtine, & exabrupto fiat. Itē qūo cano
nicè probabit (vt vult Car) ſi nemine vocato clanculum cele-
bret̄. Inſuper fateri oportet, ꝙ diſpō dicti cap. ſi. procedat in ele
ctione facta in cōcordia, qa ita expſsè cantat litera, ergo etiam
locum habebit in electione facta per quaſi inſpirationem. Et
dicere, ꝙ etiam per ſcrutinium electio fieri poteſt in ꝯcordia,
nihil eſt: qa tex. in d. c. ſi. generaliter loquit̄ in quacūq; electio-
ne facta in ꝯcordia, & ſic ſiue p ſcrutiniū, ſiue p quaſi inſpira-
ionē. l. de ꝑtio. ff. de publ. actio. & eo maximè, qa ratio finalis il-
lius c. militat etiam in electione facta per quaſi inſpirationem,
ergo etiam militabit diſpoſitio legis a Titio. ff. de verbo. oblig.
Ex his liquidò conſtat, ꝙ hmōi electio nō fuit facta per veram
inſpirationem. & ꝙ licèt eſſet facta per inſpirationem præſum
ptam, attamē cōfirmatio nullius eſſet momenti. Verum, libet
vlterius progredi, & demonſtrare, ꝙ huiuſmodi electio dici nō
poſſit facta per inſpirationem ꝑſumptam, quia ad hoc vt dicat̄
10 electio quaſi inſpirationis, † oportet, ꝙ ſine vllo tractatu vlla
ue ſuffragiorum diſcuſſione fuerit celebrata, ſecundum Pan.
Hoſt. & alios in d. c. qa propter. & Spec. in §. ſi. eo. tit dicētes pro
pterea caſſatam fuiſſe electionem Parmenſis electi, quā Bern.
gl. dictauerat, quia dicebatur, habito diligenti tractatu fuit per
inſpirationem, ſeu quaſi electus. Et ex hoc infert Card. Floren.
ibi, ꝙ ſi interrogentur aliqui, uultis eligere talem, uel ſi unus
ſigillatim poſt alium eligat, non per quaſi inſpirationem, ſed
hominis ſuggeſtione facta pſumit. Idē concludit Spe. in d. §. ſi.
ubi tria dicit eſſe neceſſaria ad hoc, ut dicat̄ electio fcā p quaſi
inſpira-

inſpirationē. Primū, ꝙ nulla ꝓceſſent noiatio, Secundū, ꝙ nul-
lus tractatus. Tertiū, ꝙ oēs ſi vna voce eundē elegerint, idē te-
net Pan. in d. c. qa pp. Et licet Old. conſil. 155. viſus ſit tenere ↄ-
rium, tñ concedit, ꝙ ſi inter nominationem vnius, & alterius
fuerit aliqđ interuallum, ꝙ non poteſt dici electio quaſi inſpi-
rationis. In initio autē huius electionis legit, ꝙ una poſt aliam
cum matura & oportuna deliberatione, & per ordinem, quo
inter ſe ſedere & incedere ſolent, elegerunt, & nominarunt d.
11 Magdalenam. Pondera illa verba, vna poſt aliam, † ergo cum
aliquo interuallo temporis, & non uno ore. c. cum cauſam. ibi,
vnus poſt alium, de ele. Item pondera illa uerba, vnā poſt aliam
cum matura, & oportuna deliberatione. ergo eum aliquali
diſcuſſione & tpis intercapedine, vna poſt aliam deliberauit,
quia ſine tpis interuallo non pt fieri matura deliberatio. l. i. §. i.
de exerci. act. tradit Barto. in l. ſerui electione. in princip. ff. de
leg. j. Item nota illa verba, eo ordine, quo inter ſe ſedeř ſolent,
ergo ſigillatim, & ſeparatim quælibet monialis elegit, & nomi-
nauit Magdalenam, & non omnes uno ore, alias non dicere-
tur ordo ſeruatus. l. ſi fuerit. ff. de reb. dub. Conſtat ergo electio
nem fuiſſe factam eum diſcuſſione, cum tractatu, cum nomi-
natione ſigillatim, & ſeparatim a quaIibet facta. Quis igitur
erit, qui audeat dicere, ꝙ præſens electio fuerit facta per inſpi-
rationem, attento maxime, quod clandeſtine, & ante ſepultu-
rā defunctę Abbatiſſæ celebrata extitit, nam vitium clādeſti-
nitatis etiam opponi poteſt contra electionem factam per in-
ſpirationem præſumptam. d. c. quia propter. §. fin. referendo vl-
timum verſ. ad omnia præcedentia. prout referri debet. l. talis
ſcriptura. ff. de leg. j. l. doli clauſula. ff. de uerbor. obligationi. Ex
præmiſſis etiam reſultat clara concluſio, ꝙ d. Magdalena ſe in-
gerendo adminiſtrationi poſt confirmationem inualidam, in-
cidit in pęnam c. auaritię. de elect. li. 6. & firmant gl. & oēs ſcrib.
in d. c. ſi in uerſ. inanes. Nec obſt. tex. in c. indemnitatib. §. ſi ve-
rò. & §. cęterum. eo. tit. quia procedit in caſu ſuo tantum ſecun
dum Ioan Andre. Gemi. & alios communiter ibi. & Cardi. con
ſi. 31. cum inter religioſos. Poſito ergo, quòd electio ualeret, &
electæ ius tribueret, prout non tribuit, cum ſit nulla & inuali-
da, attamen domi. Magdalena eſſet priuata omni iure ſibi ac-
quiſito vigore dictæ electionis.

RESPON. VI.

ETiam Quaſi inſpirationis electio eſt canonicè
confirmanda. Electa autem in Abbatiſſam
probare tenetur ſe triginta annos natā eſſe, alioquin
caſſanda eſt eius electio.

SVMMARIVM.

1 *Abbatiſſa eligi non poteſt, niſi ſit maior triginta annis, & aſſerens ipſam mi-
norem, tenetur id probare.*
2 *Electio facta per inſpirationem etiam præſumptam, non eget confirmatione,*
3 *Electionis confirmationem petens, tenetur ętatem legitimam probare, alias
electio caſſabitur,*
4 *Aetas ita teſtibus probatur, ſicut inſtrumentis.*

Reſpon. interpreta.

NOn videtur obſtare duo, quorum al-
rum contra electionem no-
bilis Grilæ, alterum contra confirmationem oppo-
nitur. Prima enim exceptio, ꝙ Grila ſit minor † xxx.
1 annis, & ſic eligi non potuerit in Abbatiſſam. ca. indemnitati-
bus in princip. de elect. lib. 6. non videtur probata, nam qui di-
cit electum non eſſe ætatis legitimæ, tenetur probare, qa ætas
eſt fundamentum ſuæ intentionis. l. de ætate. & ibi Bart. ff. de
minor. l. cum te. & ibi no. C. de proba. & in terminis noſtris ita
ↄcludit Pan. & Fel. in c. pñtia. de proba. Secunda exceptio, quæ
opponitur ↄ ↄfirmationem, non ēt vř iuridica, qa diſpō c. ſi. de
2 elec. in 6. † non vř hēre locū in elec facta ꝑ inſpirationē ēt ꝓſump
tam, quæ ↄfirmōne non vř indigere, cum maior ſit virtus bñ-
dictionis, quàm naturæ, c. re uera. de ↄſecr. diſt. 2. Itē nō vř locū
hēre in electio. Abbatiſſæ facta in concordia, vel a duabus pti-
bus, ↄ quam nulla admittiř exceptio, q̄ hēat confirmationē im
pedire vel differ. d. ca. indemnitatibus. §. ſanè. ¶ Præmiſſis non
obſtantib. ſentio electionem & cōfirmationem eſſe ipſo iure
nullas, qa electio Abbatiſſę minoris xxx. annis, nihil ualet. d. ca.
indēnitatibus, tum quia confirmatio non ſeruata forma d. ca.
ſi. eſt ipſo iure inualida, vt ibi dř Supereſt ut tollantur ↄria ex
quorum ſři. patebit veritas. Et ordine poſtpoſito ꝓbabo prius
ꝙ diſpō dicti c. ſi. ꝓcedit ēt in electione Abbatiſſæ, qđ ex eo cō-
ſtat, qa rō diſpoſitionis militat tā in ele Abbatiſſę, quā Abba.
l. illud. ff. ad le. Aquil. Et ꝙ hēat locum etiam in elec. Abbatiſſæ,
tenet gl. ab omnib. approbata in d. c. indēnitatibus, in ver. non
obſt. ante quę tēdet ad rationem ſ. in contrarium factam, ꝙ li-
cēt nulla exceptio opponi poſſit ↄ perſonam electę in concor
dia, tñ multa opponi pñt ↄ perſonas eligētium, de qb. ibi in gl.
& hoc reſpectu ꝓponēdū eſt ediĉtā diſcutiēdūq; negotiū. Ad

aliam rationem, ꝙ forma d. c. ſi. nō ſit neceſſitate ſeruanda in ↄ
firmatione electionis factę per inſpirationē, rñ. aſſumptum ve
rum ſed minorem falſam eſſe. Nam electio Grilę, non dř facta
per inſpirationem, ſed per quaſi inſpirationem, cum non ↄſtet
de infuſione ſpūs ſancti, licet vno ore fuerit celebrata, vt decla
rant Inn. Car. Pan. & alij in c. quia propter vet. niſi forte. de ele.
licet ergo dici poſſit electio quaſi inſpirationis, tñ in hmōi ele
ctionis confirmatione ſeruanda eſt forma d. c. ſi. ſřm Spec. in §.
ſi. eo. tit. Card. Flor. in d. c. qa pp. & Io. Firm. in trac. de Epo. in 8.
q. 2. ꝑticulę j. ꝓbs aſſignantes rationem, quia pt eſſe, ꝙ electio, q̄
dř facta per quaſi inſpirationem, ſiue per inſpirationem, præ-
ſumptam, potius facta fuerit per diabolicam ſuggeſtionem, cū
vitia ſæpe virtutes ſe eſſe mētiant. c. ſępe. xlj. diſt. Hinc ſt, ꝙ con-
tra el. factā ꝑ inſpirationē ꝓſumptā opponi pt ſimoniæ exc. cō
iurationis, & ↄſpirationis & ſic dici pt, ꝙ ex ſpū Balaā proceſſe
rit, ñ ex ſpū ſcō. d. c. qa pp & c. cū ad nřam. c. officij. eo ti. Reſtat
ergo ↄcludendum, ꝙ talis electio egeat canonica ↄfirmōne, &
ſic ſeruanda ſit forma d. c. ſi. Alioqn qūo cognoſci poterit, an
ex ſuggeſtione diaboli, an ex ſpū ſcō ꝓceſſerit? Seqtur ergo, ꝙ
omiſſio formę d. c. ſi. hēat hanc ↄfirmationē inualidare. Eſt ēt
nulla electio, qa non ↄſtat, ꝙ Grila electa ſit ętatis 30. annorum.
Nec obſt. ꝙ d. Ioanna cōmēdataria huius monaſterij ſci Cæſa-
rij Arelatenſis, ſe fundans in minori ætate, teneat illā probare,
3 qa rñ. dupl'r. Primo, ꝙ Grila nondū lřie ↄfirmata, † ſi petat con
firmationē, prout tenet. c. q̄ ſit. ad ſi. de elec. in 6. tunc ipſa Grila
tenebitur ꝓbare ſe eſſe ætatis lřiæ: aſ caſſanda erit electio, ſřm
Fel. poſt alios in c. in preſentia col. xj. de ꝓb. qa tunc ętas eſt fun
damētū ſuę intentionis. Scđo rñ. ꝙ plurimorū teſtimonio ap-
paret Grila nondum eſſe ætatis 27. annorū, nam ætas ita † teſt.
probat, ſicut inſtris. l. excuſant in prin. ff. de excuſ. tut. tradiř per
Bar. ſi. d. l. de ætate ꝑ Sal. in l. minorem. C. de in integ. reſt. mino
rū. vbi poſt multa concludit ętatē ēt ꝑ indicia, & ꝓſumptiones
probari, per tex. in l. cum de ętate. ff. de ꝓbationibus. Et ſi dicat
teſtes ↄ Grilam non ↄcludēter ꝓbare, cū non deponant de die
natiuitatis eiuſdem Grilæ. Reſpondent Bart. & Doct. ꝙ ad pro
bandum minorem ętatem nō eſt neceſſe probare diem natiui
tatis verę, qa partus editur in occulto, & eius dies paucis inno-
teſcit, ſed ſatis eſt, quod probatio concludat in genere, ut con-
ſuluit Antonius de Butrio conſi. 46 domina Oralulis.

RESPONSVM. VII.

CAnonica Mihi videtur eiuſdem ſecunda ele-
ctio, prima etiam non caſſata, cum
nihil proponatur, quare eccleſia cum eodē nequeat
matrimonium reiterare.

SVMMARIVM.

1 *Electio ſecunda prima non caſſata facta, cur non teneat?*
2 *Papa poteſt in electionis electores præuenire.*

Reſpon. interpre.

QVia Aſſiduę lectionis pondus me premit, & præ-
ſens caſus reſpectu capituli nullam, vel modi-
cam hēt dubōnē, quid ſentiam breuibus explicabo.
1 Ratio, quare ſecunda electio † facta poſt primā non
caſſatā, licet ſit in cā caſſationis, nō teneat, eſt qa ꝑ primā ↄctū
fuit matrimoniū inter eccleſiam, & electū. c. cū inter canoni-
cos. de electio. Et ideo ipſa eccleſia durante priori vinculo non
pt in alium cōſentire. Hæc rō ceſſat in caſu occurrenti, in quo
ſecunda electio proponit facta de eodem. nihil. n. hoc caſu ob-
ſtat, quare eccleſia non poſſit comprobare, & ↄfirmare vincu-
lum ſemel ↄctum, licet non poſſit eſſe vnicum matrimonium
& ideo Papa in c. vt quis duas. eo. tit. in 6. nō dubitauit, an capi-
tulum poterit facere duas electiones de eodem, ſed ſolum du-
bitat, an electus poſſit petere confirmationē vigore vtriuſque
& determinat eſſe in facultate electi, ex qua malit petere ſe cō
firmari. Non dubitent ergo canonici, ſed dubōnem relinquāt
electo. Pręterea, id ꝙ dř nō valere ſcđam electionem, niſi prius
caſſata prima. c. conſiderauimus. eod. titu. verum eſt, vbi prima
valet, ſecus ſi ſit ipſo iure nulla. c. cum terra. eod. tit. not. Pan. in
c. auditis. in ſua diſt. eod. tit. Mihi aũt vř ſřm ea, q̄ proponitur ꝙ
prima electio ſit ipſo iure nulla, quia facta de beneficio vacan-
te in curia ꝑ reſignationē ſponte factam in manibus Pon. ma-
xi. & ſic de beneficio reſeruato. c. ij. de ꝓb. li. vj. Nec obſt. ſi fortè
dicat, ꝙ ſtante Cōcilio Baſiliē ceſſet diſpoſi. d. c. ſecundi. qa hęc
opinio non eſt vera, & ↄ̄num tenet excellens doc. Ioa. de Silua
in trac. ſuo de beneficio. in j. q. ij. partis. Inſuper ex ipſomet Cō-
cilio Baſilien. tit. de col. §. j. ver. nec tñ, &c. diſponit, ꝙ in e ctu-
2 uis † Papa poſſit electores ꝓuenire. Cum itaque ꝓ̄ſupponat Pa
pā ꝓueniſſe, ſeqř ↄcludendū, ꝙ electio ſubſequuta, tanq̄ ſcā de
beneficio nō vacante, ſit ipſo facto nulla. c. j. de ↄceſ. ꝓbē. quod
maxime verum erit, ſi concordata ſequi voluerimus, &c.

RESPONSVM. VIII.

Spurius Ad dignitates diſpenſatus, promoueri, non pote
rit ad epiſcopatum, qui omnium dignitatum
culmen eſt.

SVM-

S V M M A R I V M.

1 *Dignitatis appellatione in materia restringibili non comprehenditur episcopatus.*

Respon. interpreta.

QVia In materia restringibili, vt in dispensationibus quæ sunt stricte interpretandæ, dignita-
1 tis † appellatione non comprehendit Epatus, q est
dignitatũ culmen, ſm gl. in c. a. de ꝓbẽ. li. 6. Rñdeo d.
Iacobum Tmperi dispensatum, vt non obstante defectu natalium, possit promoueri ad dignitates, personatus, & officia, nõ potuisse in epm eligi, ſm Spec. tit. de dispen §. postremò. versi. quid si dispensatum. & Inn. Card. Imo. & Pan. in ca. dilectus. de concess. præben. & Pan. in c. cum Vintonien. colum. a. de elec. Deci. in c. at si clerici. §. de adult. col. fi. de iud.

RESPONSVM IX.

QVia Generales Pon. Maximi reseruationes beneficiorum ad ecclesiam Albien. speciali gratia non porriguntur, nisi specialiter exprimatur, visum mihi fuit, quòd lege concordatorum ad canonicos eos spectaret prælati electio, cum ipsorum ius eligendi priuilegiatum esse noscatur.

S V M M A R I V M.

1 *Electio episcopi de iure communi spectat ad canonicos cathedrales.*
2 *Papa potest sibi reseruare prouisionem quarumcunque dignitatem.*
3 *Argumentum a contrario sensu in correctorijs, & odiosis validissimum est.*
4 *Reseruationes sunt odiosæ, & strictè accipienda.*
5 *Dispositio generalis non extenditur ad ius confirmatum per habentem potestatem derogandi iuri confirmato.*

Respon. interpreta.

FAcultas Concessa capitulo, & canonicis ecclesiæ Albiẽsis per Bonifaciũ, est conformis iuri communi. Ergo non possunt canonici prætẽdere, ꝙ habeant ius eligendi pastorem ex priuilegio: Assumptum manifestè liquet, nam de iure communi ius eligẽ-
1 di epm † spectat ad cano cathe. c. sacro. §. ex his 63. distinct. c. in genesi, c. cum in veteri. de ele. c. cum ecclesia Sutrina. de causa poss. & propne. Minor quoque ꝓpositio notoria est, & eam facit tex. in c. fi. 25. q. 1. ibi, neque. n. essent priuilegia, si ꝓter gñalẽ legem nulli quicquam speciale indulgeretur. priuilegiũ. n. nihil aliud est, q̃ ius singulare, ꝯ ius cõe indultum, ſm Host. de priui. §. 1. vnde dr̃ priuilegium quasi lex priuata, siue legem priuans. c. priuilegia. 3. dist. traditur per Pan. & alios in rub. de rescr. per do. Alex. in l. quia tale. ff. sol. mat. per Bartol. & Mod. in l. fina. ff. de consti. prin. Verum alius mihi contemplanti ꝯrium verius visum fuit. Pro cuius veritate habenda ꝓmitto, ꝙ Papa pot sibi
2 reseruare † prouisionem quarũcũq; dignitatum ẽt Archiepi. & Patriarch. c. ſ. eo tpe. de elec. in 6. & in extraua. Benedicti. 12. ad regi. & ex eo patet, ꝙ de iure antiquo electio epi spectabat ad Papam. c. 1. a a. di. per quem tex. ita dixit glo. in c. q̃q̃. de ele. in 6. Sed Papa postea electionem concessit canonicis, ergo non dubium, ꝙ ꝑ reseruationes pot electionẽ ad se reuocare, cum Papa possit priuilegia subditis concessa reuocare. c. veniens. de ꝑsci. Hoc sic ꝑmisso dico, ꝙ facultas ꝯcessa c. Alb. ꝯtinet priuilegium, quia de iure communi gñalis reseruatio tolleret ius eligendi ipsi c. nũc ꝑꝑ hanc facultatem gñalis reseruatio nõ porriget vires suas ad c. Albien. Ex hoc sequit, ꝙ capitulũ habet ius eligendi priuilegiatum. maiorem. nullus potest negare, minorẽ quisq; inficiabit, nisi ꝓbet. ergo, quia in concessione Bonifacij dicet, reseruatione facta, si tũc vacabit, vel antea vacaret, ea vice in suo robore ꝑmanẽte, ergo a ꝯrio sensu vult Boni. ꝙ ea vice excepta, reseruationes locum non habeant in ecclesia Albien. validissimum. n. est argm̃ a ꝯrio sensu. l. 1. § huius rei. ff. de offic. eius. c. 1. vbi gl. 9. dist. c. cum apostolica. vbi Abb. de his, quę fiunt a præla. sine cõsen. c. quod eo magis ꝓcedere dẽt in casu isto, in quo si non sumamus argm̃ a ꝯrio, ꝯcessio Papæ nil ꝯfe-
3 ret c. Argm̃. nã a ꝯrio sensu † valet etiã in correctorijs, & odiosis, qñ dispõ in sẽsu directo nihil operat. auth. ex testõ. & ibi Lu. Rom. & Mod. C. de collatio. Sed fortè aliquis dicet, & si Bonifa. disposuerit, ꝙ reseruationes cessent in ecclesia Albien. non tñ sequitur, ꝙ generalis reseruatio nõ porrigit ad ecclesiã Albiẽ. Rñdeo, ꝙ imo sequitur ꝯũtia s. facta. Primò, quia per gñalem reseruationem no derogatur priuilegio spãli. l. 3. C. de silen. li. 12. a. c. cum ordinem. de rescrip. not. gl. in c. 1. de ca. mo. in 6. Alex. consi. vlt. lib. 4. Gemi. cõsi. 30. in prin. Secundo, quia ꝯcessio Bonifacij (vt s. deduxi) continent in se clausulam derogatoriã ad futuras reseruationes. ergo opus est speciali, & indiuidua derogatione. c. nonnulli. in prin. vbi Pan. & r el. latè de rescr. Tertio,
4 quia reseruationes † sunt odiosæ, & strictè interpretandæ, ſm Gemi. consi. 94. Clemens septimus in fi. & consilio 136. Super primo pubio. non ergo porigendæ sunt ad ecclesiam Albi est habentem speciale indultum, quod in ea non habeant locum reseruationes. Quarto, quia generalis dispositio non extendi-
5 tur † ad ius confirmatum per habentem potestatem derogãdi iuri confirmato, secundum Ioannem Andr. in additio. Specul. titu. de testam. versi. super Gemi. in cap. j. collum. ꝑenu. de fil. presbyte. lib 6. Præmissa quoque iustificantur, quia concessio prima facie continens idem, quod ius commune, taliter debet interpretari, vt aliquid noui afferat. capitu. in his, de priuileg. l. prima. ff. ad municip. capit. 4. & ibi Felyn. colum. 4. de rescript. Dicamus ergo, ꝙ per hanc concessionem fuerit derogatum futuris reseruationibus, quo casu generalis reseruatio, de qua in concordatis, non erit extendenda ad ecclesiam Albien. ex premissis clarè colligitur resolutio contrariorũ, ideo specialius non respondebo.

RESPONSVM. X.

MOnachi nolentes eum eligere, quem Rex eligendum iusserat, compromiserunt in Ro. Pont. qui in Abbatem elegit Cardinalem clericum secularem. Quæsitum fuit, an huiusmod electio iure subsisteret. Respondi electionem nullius fore roboris. Nec enim compromissarius Papa secularẽ regularibus præficere debuit cum diuina humanaque lege non sit cum boue, & asino arandum. Et licet mystica Dei præcepta in superficie sint mutabilia, quarum tamen ad moralem quam semel receperunt intelligentia, mutationem nescire probantur. Sed an monachi, qui hanc electionem scienter ratam habuerunt, ea vice fuerint eligendi potestate priuati, & an priuilegijs monasterij renunciasse videantur: Ego nec hos eligendi facultate nec priuilegijs priuatos puto, cum ex reuerentia metuque electionẽ admiserint. Alioquin si monachos dicamus secundum sacros. Boni. Octaui constitutionem ea vice perdidisse ius eligendi, eadem quinque lege fateri cogeremur Papam a collatione beneficiorum triennio suspensum esse, quod quam sit absurdum, quis non videt?

S V M M A R I V M.

1 *Compromissum factum in Romanum Pontificem precibus, ac minis Principis, laicalique potentia, an mero iure valeat?*
2 *Spiritualia metu gesta, sunt ipso iure nulla.*
3 *Electio non videtur, vbi non est libera voluntas.*
4 *Papa potest præuenire ordinarios collatores & electores.*
5 *Papę potestas in beneficialibus est absoluta.*
6 *Papa potest sine causa priuare quemcunque beneficijs eidem collatis.*
7 *Diuersitas professionis, & habitus solet generare scandalum.*
8 *Loci consideratio nos admonet, quæ a maioribus & antecessoribus nostris vtiliter statuta sunt, non infringere.*
9 *Cardinalis nõ potest in monasterio residere, cũ sit vocatus ad maius tribunal.*
10 *Compromissarius ad eligendum, vti procurator et nomine compromittentiũ, facit electionem.*
11 *Deus voluit contractus esse in manu principum.*
12 *Papa licet non sit sub lege, est tamen in lege. & nu. 14.*
13 *Papa, & Imperator necessitantur seruare iura, quæ ipsi condiderunt, & id lege honestatis.*
15 *Papa ligatur lege diuina & naturali.*
16 *Mystica sunt mutabilia in superficie.*
17 *Dispensatio contra ius diuinum non fit, nisi ex magna causa. 18. & 19.*
20 *Deus sua promissione etiam obligatur.*
21 *Gallorum affectionis integritas, & merita non meruerunt, vt Basiliensis sanctio malè reformaretur.*
22 *Princeps nullum maius, aut splendidius ornamentum habere potest, quàm fidem rectam.*
23 *Papa priuilegiũ cõcessum subditis, reuocare põt ante ius quæsitũ, alijs secus.*
24 *Priuilegio renunciatur per contrarium factum, sicut per verba expressa.*
25 *Monachi non consentientes compromisso, possunt, si velint priuatas potestate eligendi admittere.*
26 *Priuilegijs renunciatum nunquam dicendum est, quando alia coniectura, quam renunciationis, capi potest.*
27 *Consentius mandato Papæ admittens aliquem in Abbatem vel canonicum contra priuilegia ecclesiæ, censetur id facere potius animo obediendi, quã renunciandi.*

Respon. interpreta.

EX prænarrato Themate quatuor resultant dubia. Primum, an compromissum factum in Roma. Pontificem precibus ac minis principis, laicalique potentia mero iure valeat? Secundum data validitate compromissi, an sanctissimus d. noster Papa) uti compromissarius potuerit in abbatem eligere Cardinalem clericum sacularem? contra c. ele. cum rationi. de elect. contra denique noua concordata, & contra formam compromissi, in quo dicebatur, ita ꝙ de idoneo & sufficienti prouideatur, &c. Tertium, an monachi, qui ratam habuerunt dictam electionem, vel metu principis, vel ratione cuiusdã translationis in itæ cũ electo Cardinali, qua ꝯuentum

exutus

gruit, quod idē Cardinalis electus sine ꝯsensu ꝯuentus, nō possit fauorē alicuius clerici secularis Abbatiā resignare, sibi pīudicauerint in aliquo, & an ex compromisso, electione, & ratihabitione subsecutis derogatum fuerit eorum priuilegijs sup electionibus futuris? Quaerēs, an data validitate electionis, & ratihabitionis, si idē d. Card. resignaret Abbatiā in manibus pontificis ꝯ ꝯuenta, & promissa, an eo casu electio esset Papae, vel cōuentus? Ad primū, si preces, & minae principis tales fuerint, quod iu-
1 stū metum habeāt inducere, † quod erit arbitrariū ꝯsiderata natura, & ꝯditione principis, sm gl. Panor. & alios in ca. cū dilectus, quod metus cā. & Cemma. cōt. 15. Super primo dubio. Credo-
2 cē compromissum nullū, qa † spirtualia metu gesta, sunt ipso iure nulla. c. cū locū. de spōsalib. maximè electio, cuius libertas nullatenus est restringēda in tm̄, quod nō valet ꝯsuetudo, per quam derogatur libertati eligēdi. c. cum terra vbi Pan. de ele. Nec p.
3 dr electio, vbi † non est libera voluntas. c. vbi periculum. §. caeterū de ele. li. 6. Cum itaque electio cōpromissarij, immo verius electio Abbatis per viā cōpromissi facta dicatur meticulosa, concludēdū est, quod sit ipso iure nulla, vt concludit Pan in c. licet de euitanda. col. pen. eo. ti. Ad scdm, si verū sit, quod sanctissimus dñs nr̄ elegerit Abbatē vt ꝯpromissarius arbitror electionē nullā, vel qa ꝯpromissum nō valet, vel quia vti compromissarius debuit eligere idoneū, qd cū non fecerit, electio reddit ipso facto inualida. c. cām. de ele. c. si compromissarius. eo. ti. in 6. & maximè, quia in ꝯpromisso dat forma, videlicet quod dēat de idoneo, & sufficienti puidere, qua forma non seruata, actus reddit nullus. c. cum dilecta. de rescrip. l. diligenter ff. manda. Quod aūt secularis nō sit idoneus ad reg mē ecclesiae regularis, satis de se notū est c. cū de bñficio de pb. in 6. cle. cū rōni. de ele. & eū ēt inhabilē faciūt noua ꝯcordata. Iō aliter nō pbabo. Et si obijciatur, quod Papa pōt dispēsare ꝯ cle. cū rōni. quod an sit verū casu proposito statim subdēā, & scienter puidēdo ecclesie regulari de clerico seculari, videat secū dispēsare. c. veniēs. de filijs pſb. Rñdebo, quod nō eligit hūc d. Card. vt Papa, sed vt ꝯpromissarius. Vñ dico, qd potuit & voluit & c. l. multū interest. C. si qs alte. vel sibi. c. cū super. de offi. dele. Si vero psupponat, quod ꝯtulerit abbatiā pfato Cardinali vt Papa, tūc vr̄, quod collatio valuerit. qa Papa pōt
4 ꝯuenire † ordinarios collatores, & electores, tanq̄ ꝯcurrat cū quocunq; ordinario. c. 2. de pb. li. 6. & signāter determinat Pan. in c. 1. in ꝑ. no. de elec. quod Papa pōt pꝯuenire electores, & cōferre dignitates illiteratis. & in c. qa diuersitatē. col 2. de cōcess. pb. Et non solū pōt ꝯuenire, sed ēt reseruare. c. si eo tpe. de ele. li. 6. & in extrauā ad regimē. Nec mirū, qa posset ipsam abbatiā supprimere, vt notat in c. cū accessissent de consti. Et i beneficiali-
5 bus nō est dubitādū de ptāte Papę, qa est absoluta, † & eā licēt, quā hre uult, cle. 1. vt lite pendē. nā cō collationes, & puisiones sint iuris positiui. c. 1. 22. dist. no. p gl. in c. quanquam, de elect. lib. 6. Papa oīa poterit, qa est s-ius positiui. c. proposuit. de cōce. pb. Et licēt ꝯcessent priuilegiū Capitulo siue ꝯuētui, tñ pōt qñ velit illi ꝯuenire. c. veniens. de pscrip. c. qa saepe. de ele. li. 6. & licet facta fuerint noua ꝯcordata, teneatq; Papa lege ꝯtus. c. 1. de pbā. l. Caesar. ff. de publi. tñ Papa pōt reuocare donationē factā subdito, etiam facto ipsius Papae subditus ius illud acquisierit, sm Felin c. q̄ in ecclesiaru. col. 17. ver. tertius casus. de const. Ius aūt eligēdi ꝯcessum p Papā ꝯuētui, dē gratiosum: patet, nā a princ. ꝯpetebat soli Papae, q postea gratiosè illud cōcessit conuentib. & capitulis, sm gl. in d. c. ꝯq. ergo reuocabile erit p pdicta. & bñ facit, qa Papa pōt de ptāte absoluta sine cā priuare
6 † quēcunq; bñficio sibi collatis sm Arch. in trac. de haereti. in 15 char. & Ant. in c. ꝯlurimis. de religio. do. & illā puto veritatē, si loquamur (vt dixi) de absoluta ptāte, ꝯ quā me nolle, nec posse scribere protestor. sacrilegij. n. crimine fortè notarer, si dicere auderē Papā nō hre in beneficialibus oīmodā ptāte. c. si qs suadēte. § ꝯmitti. 17. q. 4. l. 2. C. de crimine sacrilegij. Verum qa a me q̄ri, vt scribā, an Papa teneat de honestate ex dictamine rationis stare ꝯcordatis & priuilegijs ꝑio ꝯcessis dictis monachis, non ingratū futurum arbitror sanctissimo pōtifici, si qd honestas suadet, si qd legis rō velit, paucis exposuero, cū digna vox sit maiest. re regnātis se legibus alligatum ꝑfiteri. l. digna vox. C. de leg. l. princeps. ff. de leg. Decet. n. principē legibus obtēperare suis. tunc. n. iura sua ab oībus seruāda existimet, cū ipse illis reuerentiam pbet. c. iustum. 9. dist. Praedictis nō obstātibus ad honorē 12. Apostolorū. 12. rōnibus, pbabo, quod do. noster Papa, nō debuit eligere Cardinalē clericū secularē in Abbatē ecclesiae regularis. Primo non debuit rōne phibitionis legē n. diuina phibetur, dicēte dño per os Moysi, nō arabis cum boue, & asino. hoīes diuersae pfessionis in eo officio nō sociabis. Deuter. 22. c. p translationē, & in c. cū cām. de elec. Scdo rōne scan-
7 dali: diuersitas. n. professionis, & habitus scādalū † solet gñare, c. illa. 12. dist. c. qd Deo. 23. q. 3. & nō solum scādalizatur religionis status, sed et Abbatis psona, dū inuitus recipitur, aut odio habetur, aut ꝯtēnit sed ēt sanctissimi d. nr̄i maiestas lędit, dum omnia ad suum trahit molendinū. Hinc detractionis cā, hinc perscrutationis timor, hinc omnis mali labes, vt pulchrè ostendit Ludo. Rom. cons. 380. questio est &c. Tertio rōne mali exēpli. Abbas n. qui vult (prout tenet) instituere monachos ad obseruandam regulam, exemplo domum prius debet facere, q̄ docere. Sed qūo alterius professionis Abb. regulam monachalē obseruabit? nec. n. vtranque; secularem, monasticam, vtpote repugnantes, pōt adimplere. Si Cardinalis secularem vitam sequatur non poterit honestè monachos solitudinē fugiētes reprehendere, cum tacitus sibi respōdeat, eadem q̄ corrigit, ipse committo. c. primū. 25. dist. c. vna tñ. 26. dist. Na q alter facit, q̄ pdicat. (Lactantio teste) pceptis suis detrahit pondus: & si aliena peccata corrigere voluerimus, necesse est, q ea ipsi non cōmittamus, alioquin non veritatis discipuli, sed (qd dolentes dicimus) erimus erroris p caeteris magistri. c. nos si incōpetēter. 2. q. 7. Quarto rōne impossibilitatis: cohaerere. n. & coniungi non pñt, quibus vota sunt diuersa. c. in nouo. 16. q. 7. Quinto ratione confusionis. Ordo. n. ecclesiae ꝯfunditur, dum sua vnicuiq; ecclesiastico ordini iuridō non seruat. c. pueniț. 11. q. 4. Sexto ratione authoritatis Pon. max. ꝯseruandae. Inquit. n. Stephanus quintus, loci nostri ꝯsiderō nos admouet, quę ab añcessoribus
8 nostris vtiliter statuta fuerint, † non infringere. ca. loci nři. 35. q. 9. nimis. n. asperū, & bonis sacerdotum moribus inimicum, q̄ bn̄ sunt ordinata rescindere, & exemplo docere cęteros suā qñq. posse dissolui statuta c. Institōnes. 25 q. 2 Papa. n. destruens q̄ antecessores iustè statuerūt, non ꝯstructor, sed euersor fore cōprobat. c. si ea. eadē cā, & qō. Sep. rōe ꝯdecētię. decet. n. priuilegiū a principe datū ppetuo esse mātūrū. § fi. in Aut. ꝯsti. q̄, de digni col. 6. Nam priuilegia monasteriorum, & ecclesiarum, sanctorum patrum auctoritate instituta, nulla pñt probitate conuelli, nulla ve nouitate moueri, c. primo & 2. 25. q. 2. Octauo ratione varietatis euitādę, q̄ in pl̄atis maximè reprobat. cle. cum illusio. de renun. mihi (inquit Gregorius) iniuriam facio, si fratrum meorum perturbo priuilegia. 25. q. 2. c. qd verò oīs. n. rō, & ciuilis, & naturalis dictat, vt quod semel placuit, amplius non debeat displicere. regula, qd semel de reg. iur. c. hę trēdus. 32 q. 5 Nono rōne periculi aīarum ipsorum monachorū. scriptum. n. est, quod absente pastore antiquus hostis oues insidiando dilaniat. l dist. c. postq. Reneren. aūt d. Cardinalis nō pōt in
9 monasterio residere; † cum sit vocatus ad maius tribunal. ca. p venerabilem. qui sibi sint legitimi. teneatq; (nisi velit deponi) residentiam facere in tit. sui Cardinalatus. cap. ex gestis. de cler. non residen. hinc signanter dixit alibi tex. praesbyteros, q ecclesijs quoquomodo militant, Abbates per monasteria eligi non permittas. c. psbyteros. 16. q. 1. satis. n. incongruum, si cū vnū pro sui magnitudine non possit explere officium, ad vtrunque vel se videri idoneus. hac rōne sanctè statuit concilium Lateranē. quod conferentes dignitatem ecclesiasticam non valēti residētiā facere, sint ea vice priuati conferendi facultate. c. qa nonnulli. de cle. non residē. Decimo rōne detrimēti, & ruinae monasterij euitādae: solēt. n. dom. Car. & epi, Abbatias regētes ad varios usus (utilitate monasterij nō pensata) monasterij bona dispergere. Haec ego non dicam, dixit aū me Gregorius 16. q. 1. c. hinc est. loquens de quodā monasterio sito in regno Frāciae, & forte de isto, cui cōcessum fuit priuilegiū, ne Abb. ad epatū pmoueri posset; ne rōne epatus abbatia aliqd detrimētū pateretur. Vndecimo, ratione acceptati compromissi, & fidei datę monachis. Nam acceptando cōpromissum sanctissimus d. nr̄ censet pmisisse electionē facere noīe ꝯuentus. Cōpromissarius. n. ad
10 eligendum uti pcurator, & noīe cōpromittēnum † electionē facit. c. in causis. de elect. c. si cōpromissarius. eo. ti. in 6. Nō igit debuit, ut Papa eligere, & monachos ꝯuenire: quia non debēt decipi, q eū uti uirum bonū disceptatorem inter se elegerunt, ut inquit iuriscōs. in l. 5. §. 1. ff. de arb. Nec debet inde iniuria nasci, un̄ iura nascūtur. l. meminerint. C. unde ui. Duodecimo rōne ꝯuētorū, & concordatorum cū ecclesia Gallicana, ut regularia regularibus, secularia secularib. conferentur. Quid. n. magis naturę humanę cōuenit, q̄ pacta seruare. l. 1. ff. de pact. q̄bus etiam ligatur Papa. c. primo, de prob. cuius contractus omnes iudicant bonae fidei sm Bal. in tit. de pa. Cōsta. §. si qua verò. cū Papa sciat in quo bonam fidem exuberare oportet. nec enim
11 Deus voluit ꝯtus † esse in manu principum, secundum Bald. in l. 3. C. de ser. & aqua. ex istis liquido constat Papam non debuisse Cardinalem eligere in Abbatem. Et si dicatur, sufficit potuisse, quia multa facta tenent, quae fieri prohibentur. ca. ad apostolicam. de regu. l. patre furioso. ff. de his qui sunt sui, uel alien. iuris. Iam praedixi me non disputare de potestate, si tamen fari licet, forte nec etiam potuit, loquendo de potestate regulata, quod clarissimè patebit ex resolutione contrariorū. Non obst. igitur, quod Papa sit solutus legibus, & supra ius po-
12 sitiuum, quia licēt non sit sub lege, est tamen in † lege. Nam ea ratione astringitur, qua est, patere legem, quam ipse tulisti. cap. cum omnes de constitutio. Propterea dicebat Bal. Papam nō esse solutum dictamine rationis, quia nemo pōt facere, quod

non

nõn ſit animal rationabile. Ita Bald in l.2.colũ. 8. C.de ſerui.&
aqua l.x quo alibi idem Bald.affirmauit, Papam eſſe unum pe-
cus,ſi ꝯ rotionẽ diſpenſet. Ita Bal.in ca.j.verſ.filii nati.ſi de feu.
fue contro.inter do.& agna.vaſal.& ſm Bar.in l.imperium.co.
13 2.ff.de iuriſ.om.iud.Papa & imperator† neceſſitantur lege ho
neſtatis ſeruare iura,quæ ipſi condiderunt.ſequitur Mar.Lau.
in tract.de prin.& ideo S.Thomas in 1.2 q.xcvj.ar.6. concludit,
ꝙ Papa reſpectu uirtutis directiuæ,ad bonum, ligatur legibus,
& canonibus. & probatur in capitu.nos ſi incompetenter, 2.
14 q.7.Papa.n.eſt ſ.† ius tanquam miniſter Dei,non tanquam dñs,
Ideo non ea facere debet, quæ dñs noſter non eſſet conceſſu-
rus,ſm gloſ.in extrauag.antiquorum.in verſ. quolibet.de pen.
& remiſ. Conſideret modo parumper qui uel medicum iudi-
cium habet,ſi Deus ꝯ tot rationes, tot iura in ſcandalum, in
malum exemplum,in perniciem animarum, in damnum mo-
naſterii contuliſſet hanc abbatiam uni Cardinali clerico ſecu-
lari. Conſideret etiam ſanctiſſi. dominus noſter Papa, ſeque
conformet cum iudicio eius,cuius vices gerit,prout tenetur,
quia ratio, quæ non mouet delegantem, non debet mouere
delegatum.capitu.ſuper literis in fi.de reſcri.Secundo reſpon-
5 detur,ꝙ Papa ligatur lege diuina† & naturali,vigeſima quinta
que.1.c.ſunt quidam.Videtur aũt de iure diuino facta prohibi-
tio, vt in j.rõne dictum fuit,ergo &c.Et ſi dicat̃,pręceptum,nõ
arabis cum boue & aſino,eſſe miſticum, & non morale.Con-
tra quæ miſtica conſtat Papam poſſe ſtatuere, vt per Panor. in
16 c.fin.de conſue.R̃ndeo miſtica† eſſe mutabilia in ſuperficie. in
qua deuiant a iure naturali,ſed quãtum ad moralem intelligẽ-
tiam mutabilitatem neſcire probantur.c.ſi.§.his ita,6, di. Cum
igitur hmõi præceptum,nõn arabis, &c. quãtum ad moralem
ſenſum hanc ſemel intelligentiam receperit,vt homines diuer
ſæ profeſſionis non ſint ſociandi.d.c.cum cauſam. talis morali
tas debet eſſe immutabilis.Tertio r̃ndetur, ꝙ ſi Papa poſſit di-
ſpenſare contra diuina pcepta miſtica,hoc tñ ſanè interpretã-
dum eſt.ſ.lrima cauſa ſubſiſtente,ſm Inn.in c.quanto. de ꝯſue.
& ibi Pan.ſubd t,ꝙ ſi ratio naturalis nõ ſuadeat miſtica præce
pta mutari,nulla lex, nulla ve ꝯtraria conſuetudo obſeruãda
17 eſt,& ꝯ ius diuinũ† non diſpenſatur niſi ex magna cã ſm Bald.
in l.j.ver.ſi dubitetur.C.de iure aureo annu.& oĩs diſpẽſatio ſi
ne cã,dr̃ diſſipatio,ſm Arch.in c.ꝯſis.xi.diſt.Pan.in cap. ſignifi-
caſti.de elect.& in cap.de multa.de præbẽ.& S.Tho.a.a.q.xcvii.
18 ar.ulti. Quinimo † diſpenſatio ꝯtra ius canonicum fundatum
in aliqua ratione deſcẽdẽte a iure iure diuino, vel a dictamine
rationis naturalis,non eſt admittenda,niſi cauſa ſubſiſtẽte,ſm
19 Pan.in d.cap. de multa.Inueſtiganda† ergo eſt hoc loco cauſa,
quare contra præceptum dni,ꝯ ius canonicũ diuina,& natura
li rõne roboratum,fuerit diſpenſatum,nunquid talis cã ſit, pp
quam concedendum fuerit ſcandalum,tolerandum malũ exẽ
plum,damnificandum monaſterium,pdẽdæ aïæ monachorũ,
ac pontificali autoritati derogandum? credo certiſſime nullã
ſubeſſe,nec poſſe allegari cãm lẽimam.Et ſi fortè dicatur in Pa
pa præſumi cãm,eſto ꝙ de ea non appareat,ſm glo.in l.relega
ti.ff.de pœnis.Cy.in l.fi.C.ſi ꝯ ius vel vtil.pub. Pan.in c.cum ve-
niſſẽt.col. 5.de iud.& in c.in cauſis.in 2.no.de re iud Reſpõdeo
verum eſſe,qñ diſpenſat ꝯtra ius ſimpliciter poſitiuum quia in
tali diſpenſatione voluntas ſufficit pro cã, ſm Inn.in c. cum ad
monaſterium.circa med. de ſta mon. & Pan. in c.fraternitatis,
de ſchiſma.cum ſi.Secus autem,qñ diſpenſat ꝯ ius diuinum,vel
canonicum ratione diuina,vel naturali fundatum,tunc reqrĩt
ꝙ cã ſit expreſſa in diſpenſatione,ſm Panor.& cõiter Doct.in
ca.quæ in eccleſiarum.de conſti Immo ſm Dec.ibi oportet,ꝙ
ſit expreſſa,& iuſta ac uera,qđ ineuitabiliter probatur, qa ubi
aliquid eſt prohibitum,niſi ex certa cã,non ſatis eſt cauſam ex
primere,niſi ẽt cauſa ipſa uera eſſe probetur,vt docet Bar.in l.
ſi fortè.per illum tex.ff.de caſt.pec.& in l.ſi donatione. vbi latè
Mod.C.de coll.alioquin eſſet in arbitrio Papę fingẽdo cauſam
& illam exprimendo. oĩa iura diuina, & humana ſubuertere.
Inſup dici põt,ꝙ in Papę nõ pſumit̃ cã,qñ nulla bona põt ima-
ginari,ſm Ant.& Imo.in ca.nã cõcupiſcentiã de ꝯſt. & Fely. in
d.c. q̃ in eccleſiarũ. Quis autem in propoſito ꝯ tot rões poſ-
ſet imaginari lẽimam cãm? certè nemo. Quarto reſpondetur,
20 ꝙ Papa nihil poteſt ꝯ legem ꝯtractus,† ceũ Deus ẽt ſua promiſ-
ſione obligetur,ſm magiſtrum ſniarum,quem alleg. Bal.in l. j.
ff.de pac.& ſequitur Pan.in d.c.quæ in eccleſiarum nec etiã de
plenitu.ptãtis licet Papæ a ſuo ꝯtractu diſcedere,ſm Bald.in l.prin
ceps.ff.de leg & Pau.de Caſt.in l.digna vox.C.de leg.& Soc.cõ-
ſil.96.co.fin.lib.4.alias non reperiretur,qui cũ eo ꝯheret, & ſic
careret hominũ ꝯſortio,quo nihil grauius l hi qui. C.de apoſt.
Et ita dicit Lud.Ro.cõſ.352.quæritur primo.& Cur.conſi.170.
ſacratiſſimæ Trinitatis.Barb conſi. 1. & latè Iaſ.in l.ciuitas. ff.ſi
cert.pet.& alibi ſæpe.Penſitet modo eccleſia Gallicana, aduer-
tat vniuerſa Gallia,an concordata eius ſint obſeruanda hocci-
21 ne. Meruit ſincera Gallorum affectionis † erga Pont. Max.&
eccleſiam Ro.integras,meruerunt eorum pręciata merita, ꝙ
ſanctiſſima Baſilienſis ſanctio Gallis,& regno ſaluberrima ma
le reformaretur? Nũc regnicolarũ puritas,& deuotionis ſince
ritas hoc bñuolo fauore digna vr̃? ꝙ ſi ſ cũ reformatione peni-
tus aboleat̃.Hęc ſunt priuilegia? hę pręrogatiuę, qbus Clemẽs
Gallos dignos eſſe teſtat̃ in extraua.meruit.de priui.Non ob.ꝙ
Papa poſſit electores puenire,quia verũ,dũmodo pueniẽdo p
uideat de idoneo.Præterea,cum p acceptationẽ cõpromiſſi ſe
obligauerit ad eligendũ nnĩe cõpromittẽtiũ,non debuit datã
fidem violare,cũ nihil magis in principe ſplẽdeat q̃ recta fides.
22 l.† epiſtola inter claras.C.de ſum.tri.& fi. ca. & latè oñdit Ioan.
An.in c.j.de ꝯceſ.pben.& Soc.cõſ.32.li.j.Itẽ verũ, niſi obſtaret
cõuentio,de qua in ꝯcor.vbi ius eligẽdi ex priuilegio illibatum
ꝯſeruatur electoribus,& quo ad hoc ſacra pragmatica in ſuo p
manſit robore.Non ẽt ob.ꝙ Papa poſſit priuilegiũ ſubditis cõ
ceſſum reuocare,qa verum ante ius acqſitũ,ſed poſtea nõ põt
23 niſi ex cã,vt p Abb.& alios in c.nouit.de iud.Itẽ verũ, niſi pri-
uilegium ſit pcio cõparatũ,qa tunc eſt irreuocabile,tanq̃ tran-
ſiuerit in ꝯtũ,ſm Bal.in l.q ſe patris.C.vñ libe. niſi ex cã ingra
titudinis,ſm Lu.Ro.ſin.357.exordiente,an iudex.Dñt aũt mo-
na. emiſſe multo ære iſtud priuilegiũ, ergo &c. Circa tertium
q̃ſitum,vr̃ ꝙ ex ratihabitione electionis, ſeu pviſionis factæ p
pontificem de indigno,monachi priuati remanſerint hac vice
ptãte eligendi,& hoc ſi præſupponamus,Papã eleg ſſe d.Card.
vt cõpromiſſarius,p tex.clarũ in d.c.ſi cõpromiſſarius. de elec.
lib.j.Si vero pſupponamus, ꝙ vti Papa elegerit, vr̃ ꝙ ex ratiha-
bitione facta abſq; vlla ꝓteſtatione conſeruatoria monachi re
nunciauerint eorũ priuilegijs? Nã p ꝯnũ factũ renunciat̃ pri-
25 uilegio,ſicut p verba expreſſa.c.ſi de terrra.de priuil.† ea.cũ ac
ceſſiſſent.de ꝯſti.tradit̃ p Bart.in l.j.C.de his,q ſpõ.mu. ſub. Ve-
rum iſtis non attẽtis ꝯrium rñdendũ vr̃.Et primo aduertendũ
eſt,an aliqui ex monachis ꝯdixerint compromiſſo,quo caſu ad
capitulum iterũ deuolueret̃ electio,vt p glo.Ge.& alios in d. c.
ſi cõpromiſſarius.qđ bñ ꝓbat̃ in c.Vintonienſis.de ele.& tradit̃
p Pan.in c.dudũ.el.1.col.3.e.ti.& licèt hi,qui conſenſerũt, ſint
ea uice priuati,tñ illi,q non ꝯſenſerunt,poterunt ſi velint,pri-
25 uatos admittere† ſm Pan.in d.c.Vintonienſis.in ij.nor.Secũdo
aduertendũ eſt,an monachi pſtiterint ꝯſenſum compromiſſo
p metũ,vel metu cõpromiſſum,& electionem d. Car. ratas ha-
buerint,quo caſu locus nõ eſſet diſpõni d.c.ſi cõpromiſſarius.
iuxta no.p gl.& Pan.in c.quiſquis.de elec.& in d.c.cum Vinto-
nienſis.vbi Abb.co.fi.Cũ itaque in themate pſupponat̃ metus
ergo &c.vel tertio,non crederem diſpõnẽ d.c. ſi compromiſſa
rius.procedẽte Papa eligente ẽt vti cõpromiſſario,qa ſi eſſent
priuati monachi,poteſtas eligendi deuolueretur ad epm.c.bo
næ.de ele.c,q̃q̃.e.ti.in vj.& pariter ipſe Papa eſſet ſuſpẽſus a col-
latione bñficiorũ p triennium.d.ca.ſi ꝯpromiſſarius,& ſic ele-
ctio interim ſtaret in ſuſpẽſo.Quę oĩa q̃ ſint abſona. nemo nõ
videt.Dicamus ergo hoc loco ceſſare pęnã d. c. ſi compromiſ-
ſarius.Si vero elegit do.Car.vti Papa,ẽt non vr̃ derogatum pri
uilegiis.nũ qdẽ p compromiſſum,qa cõpromittendo cõuẽtus
cenſet eligere.d.ca. cãm.& in c. qa pp.de ele.cum aliis ſ.allega.
Non ẽt per ratihabitionẽ,qa pt alia cõiectura capi q̃ renuncia
tionis,nunq̃ dicẽdum eſt fuiſſe priuilegijs renunciatum † ſm
26 Cy.& Bald.in l.voluntariè.C.de exc.tu.& d.Ant.in c.accedenti
bus.de priuil-in ſpecie inſert ad caſum nr̃m,ſi Papa mandet ali
quem recipi in Abbatem, vel canonicum ꝯ ſtatuta,& priuile-
gia eccleſiæ,ſi ꝯuentus admiſerit,non cenſetur renũciare pri
27 uilegiis,& ſtatutis eccleſiæ,quia pſumitur† potius cã obediẽtię
& reuerentiæ admiſiſſe,q̃ aïo renunciandi.ſequit Iaſ.in l.fi.col.
pe.ff.de ꝯſt.Prin.Poſſem aliter inſtare,ſed non curo,poſtquam
præſupponitur ſanctis. do. nr̃m de nouo innouaſſe priuilegia
monaſterij.Ad vltimum patet reſpõſio ex præmiſſis. Si.n.dici-
mus prouiſionem non tenere,uacabit Abbatia adhuc p mor-
tem prędeceſſoris,& ſic electio ſpectabit capitulo. Si uero præ-
ſupponimus prouiſionem tenere, inſpicienda erunt concor-
data,& priuilegia,in quibus ſi nõ fiat mentio de vacatione in
curia,crederem electionem ſpectare ad pontificem,per tex. in
c.ij.de præb.in 6 qui procedit etiam in electione Abbatis ſm
Ge.& communem Doct.ſniam.& ſic curia interpretatur,& ſa
cta eſt regula cancellariæ,non obſtan.concordatis,quæ ſtrictè
ſunt Interpretanda.l.quicquid aſtringendæ.ff.de uerb.ob eum
cõcor.Ex debito tamen officii ſanctiſſimus.do.noſter debebit
prouidere de regulari,vt ſ.abundè probatum fuit.

¶De offic.deleg.& appel.

RESPONSVM I.

CVm Delegatus principis ſit potior in re delegata
quoq; ordinario, & maxime qñ delegatio
hoc mõ concepta eſt, cognoſcas prout cõiter iuris
fuerit:nulli dubium eſt nãq; hoc caſu ad delegatũ oẽ
negotiũ & cauſę principalis,& appellationis ſpectare,tum etiã
quia partes ſuper negotio principali in eundem delegatum ꝯ-
ſenſerunt,tum ẽt,quia ex poteſtate ſibi ꝯceſſa poterat cauſam
auocare,

auocare, & alteri delegare. Quare super vtroq; negotio simul
& semel procedere potuit, iuris ordine non obstante. nam ap
pellatio, de qua agitur, nullum negotio principali præiudi-
cium parit.

S V M M A R I V M.

1 *Per appellationem ab interlocutoria iudex non desinit esse iudex in negotio principali.*

2 *Iurisdictio delegata est odiosa, ideo restringenda est.*

3 *Iudex ordinatè procedere debet.*

4 *Ex delegatione facta sub hac forma, conoscat, prout communiter iuris fuerit, omne negotium demandatum videtur, tam negotij appellationis, quam principalis.*

5 *Ordo iuris est, vt prius discutiatur causa appellationis quam principalis, & vide quomodo procedat.*

6 *Iudicio, cui non obstat sententia, non obstat litis pendentia.*

Respon. iterpre.

PRo Resolutione eius, quod a me queritur, premitto, ꝙ
iudex delegatus, cui commissa est causa appellatio-
nis ab interlocutoria, duabus rationibus impeditur cogno-
scere de causa principali. Primo, quia per † appellationem
1 ab interlocutoria iudex a quo non desinit esse iudex in nego-
tio principali, cum talis appellatio non deuoluat, nisi articulũ.
2 c. nõ solum. de app. li. 6. Secundo, quia delegatio † est odiosa, nã
prǫiudicat iurisdictioni ordinariç. ideo restringenda, vt non ex
tendatur vltra comprehensa in rescripto delegatorio. ca. cum
olim Abbas. de offic. deleg. traditur per Mod. in rub. e. ti. Tertio
præmitto, ꝙ de iure iudex, ad quem deuoluta est appellatio ab
3 interlocutoria cũ toto negotio principali, debet, † ordinatè p-
cedendo expedire prius appellationes ab interlocutoria. ca. 1.
de appel. in 6 ¶ Istis sic præmissis, videtur ꝙ d. Gubernator de-
legatus in causa appellationis ab interlocutoria, quia pronun-
ciatum fuit, proclamationes fore edendas actori per cõitatem
Montilij, seu notanum actorem, non possit cognoscere simul,
& semel super vtroque procedere. hoc de iure ↄstat ex prædi-
ctis. Nec ob rescriptum, quo mandatur, ꝙ communiter proce
dat, quia adiecta est clausula, prout iuris fuerit, quæ clausula im
portat monitionem quãdam, vt si de iure possit communiter
procedere, procedat, alias non. c. cũ dilecta. de rescrip. Fel. in ca.
in literis. col. 1. de offic. deleg. facit text. in l. 2. C. de iis qui latron.
vel aliis cri. re. occul. ¶ Contrarium ſm ea, que proponuntur,
credo verius, & pro dilucidanda veritate sciendum est, ꝙ si ap-
pellat ab interlocutoria ad R. d. Leg. & ipse recipiat appellatio-
nem; si appellatus consentiat, ꝙ iudex ad quem cognoscat ẽt ď
negotio principali, tunc iudex ad quẽ erit iudex vtriusque cãæ.
d. c. cordi. no. gl. Pan. & alii in c. interposita eo. tit. in antiq. Rot.
dec. 204. de app. in no. Hoc sic premisso, dico ꝙ virtute delega
tionis factæ sub hac forma, Cognoscat prout cõmuniter iuris
4 fuerit. videtur per Re. do. Leg. demandatũ † vtrunque negotiũ
s. appellationis, & causæ principalis, tum quia Re. Legatus, ad
quem fuerat appellatum, recipiendo appelationem factus fuit
iudex etiam negotii principalis, vel etiam, quia appellatus con-
sensit, ꝙ iudex ad quem esset iudex negotii principalis, vñ bñ
sequitur, ꝙ Re. d. de iure potuit etiam negotium principale de-
legare, tum quia etiã ex sua potestate delegationis p̃t cãm auo,
care a iudice a quo, & alteri delegare. ca. sane. de offic. deleg. &
quantum ad hoc, ꝙ non censeat̃ ↄstitutus delegatus, nihil ob.
clausula, prout iuris fuerit. c. de causis. §. preterea. vbi Fel. in princ.
de offic. dele. Et ex istis sunt sublata, quæ in pmo p̃missio dicta
sunt in fauorẽ partis ↄ̃rie. ¶ Restat rñdere ad ea, q̃ in scdo pre-
misso dicta sunt. Et in hoc versat oĩs difficultas. nam licet per
clam, prout iuris fuerit, censeat̃ cã delegata, tñ censet̃ delegata
cum ista qualitate, ꝙ seruet̃ ordo iuris, & postea ſm iustitiã iu-
5 dicet, vt per Fel. in c. cũmque col. 1. de testa. ordo † aũt iuris est,
ꝙ prius discutiatur art. appellõnis, & eo discusso cognoscat de
cã principali. d. c. ordi. de appell. in 6. ad ista rñ in forma, & dico
ꝙ pendente art. appellõnis ab interlocutoria, nõ p̃t procedi in
causa principali simul, & semel, qñ appellatio fuit interposita
ab aliqua interlocutoria, quę est præiudicialis negotio princi-
pali puta si appelletur ab interlocutoria lata super exceptione
dilatoria, quia pronunciatum fuit iudicem non esse, vel esse
competentem, vel super aliqua exceptione peremptoria, quę
continet causam princ. ita, quod sine ea causa principalis non
possit expediri. Secus si appellõ sit ĩterposita sup aliquo emer
genti, sine quo causa principalis possit expediri, vt est text. in
c. super eo. ĩ. de app. & ibi Bald. infert ad casum nostrum. pone
appellatur a receptione, vel reiectione aliquorum testium, an
interim differatur processus causæ principalis? Respondetur,
ꝙ si ex aliis testibus constet de veritate, poterit procedi nõ ob.
appelatione ab interlocutoria. ita certe dicendum in casu no-
stro. cum constet de veritate proclamationum absque editio-
ne super qua lata fuit interlocutoria, poterit ẽt pcedi ad expe-
ditionem causæ principalis, & ẽt iudex a quo pariter potuisset.
d. c. super eo. & sic cum ordo iuris non repugnet, & cã sit dele-
gata, sequitur conclusio manifesta, ꝙ vtraque simul & semel
6 poterit expediri. quia † iudicio, cui non obst. sñia, non obst. litis
pendentia. l. sed si ante. ff. de exce. Verum sñia ferenda super ar
tic. appellationis, s. q. communitas teneatur ad edendum, vel
non, non potest in aliquo obstare iudicio causæ principalis, er
go non obstabit litis pendentia, & istam puto meram veritatẽ
saluo iudicio cuiuslibet melius sentientis. Laus Deo.

R E S P O N S V M II.

LIcet Ex collationibus eadem die factis ea potior vi-
deatur, ex qua prius possessio adepta fuit. Verũ
etsi delegatus legati ad uniuersitatem causarũ, prout
erat d. Galeotus possit subdelegare particulares causas
non tamen potest omnimodas, vices suas alteri demandare,
ordinarij exemplo, qui non potest omnimodas, vices suas sub-
delegare. Quare collatio facta per Rodulphum subdelegatũ
prædicti Galeoti uiribus non subsistit. Vnde cum in beneficia-
libus sufficiat reo excludere actorem per nõ ius suum absque
eo, ꝙ doceat de iure, nam regula iuris vulgara est, reus absoluẽ
dus venit, & maximè in proposita facti specie, in qua de iuri-
bus Claudij rei manifestè constat.

S V M M A R I V M.

1 *In beneficialibus sufficit reo excludere actorem per non ius suum absque eo, ꝙ canonizet suam possessionem.*

2 *Delegatus legati, an possit subdelegare. & vide nu. 6.*

3 *Delegatus ad vniuersitatem causarum, an subdelegare possit, & uide nu. 4.*

4 *Delegatus ad vniuersitatem causarum, & vicegerens seu vicelegatus, differunt.*

5 *Qui confirmat, nihil de nouo concedit, & ibi uide, quid sit confirmatio.*

6 *Potestas delegata in dubio restringenda est, & non amplianda.*

7 *Concessione in generali non comprehenduntur impossibilia, seu alias interdicta concedi.*

8 *Legatus potest exercere voluntariam iurisdictionem antequam ingrediatur prouinciam.*

9 *Conferre est iurisdictionis voluntariæ.*

10 *Legatus in pluribus prouinciis non dicitur habere plures legationes, & facta unius prouincia potest in alia exercere, etiam si eam nondum fuerit ingressus.*

11 *Per aduentum legati vicelegatus desiit esse vicelegatus.*

Notoria ignorare non licet.

Respon. interpreta.

QVæritur In cã p̃positurę Aque sextis, an fun-
data sit intentio d. Io. Caroli. ex pro
ductis, & deductis in processu? Nam ubi iustificata
non sit, absoluẽdus erit ab impetitis dom. Claudius
reus per regulam vulgarem actore non probante, & c. l. qui ae-
cusare. C. de eden. c. 4. vt eccle. benef. c. cum ecclesia Sutrina. de
1 causa pos. & propr. Nam etiam in † beneficialibus sufficit reo
excludere actorem per non ius suum, absque eo, ꝙ canonizet
suam possessionem, vt no. per Cõpostel. & alios *cõter*, in c. man
datum. de rescri. per Host. in c. audita. de resti. spo. per glo. in c.
post electionem. de cõcel. prę b. & per Spec. in ti. de teste. §. nũc
uidendum. ver. item agens per Rot. dec. 419. in anti. per Ge. ↄs.
92. in causa canonicatus. Punctus ergo est indagare an ti. exhi-
bitus, cuius vigore d. Io. agit, sit iudiciarius, seu iuridicus, & legi
timus titulus nõ obs. exceptionibus deductis pro parte d. Clau
dii. Et prima facie dicendum vr̃, ꝙ sit legitimus ti. & potior tit.
ipsius d. Claud. quia die xxj. Ianuarij ann. 1503. d. Rodul. subdele
gatus a d. Galeoto de Ruere delegatus R. d. Iuliani Cardinalis,
& legati de latere in Aquensi prouincia, contulit dictam præ-
posituram Fran. de Pererio, qui uigore dictæ collationis prius
possessionem adeptus est quam Michael Bondei, cui d. legatus
Rotomag. in ciuitate Lugduni contulit dictam præposituram
eadem die xxj. vnde constat, ꝙ do. Io. cui per resignationem d.
Fran. fuit collata præpositura, habuit potiora iura quam Clau
dius, cui postea per resignationem Michaelis, & successiuè p
resignationem Ioan. dicta præpositura pariter collata fuit, ut
est casus in si a sede. de præben. lib. 6. ¶ Non ob. si dicatur ꝙ d.
Galeotus de Rue. delegatus do. Iuliani, tunc legati Auenio.
non potuit subdelegare dictum d. Rodulphum ad conferen-
da beneficia. c. cum causam. de app. l. a iudice. de iud. C. quia illa
2 iura non procedunt † in delegato legati, tum quia legatus ęqui
paratur Proconsuli. c. 2. de offi. leg. libr. 6. Delegatus aũt procõ-
sulis potest subdelegare. l. obseruare. § fi. cũ l. seq. ff. de of. pcõ.
ergo delegatus legati etiã poterit subdelegare, tum quia dom.
Galeotus erat delegatus ad vniuersitatẽ cãrũ, & delegatus ad
3 † vniuersitatem cãrũ p̃t subdelegare. l. cũ ptor. §. j. ff. de iud. l. j. ff.
quis & a quo. Et ꝙ delegatus legati de latere possit subdelega-
re, tenet Spec. tit. de iud. dele. §. iam nunc dicendum. ver. sed nũ
quid subdelegatus. & Pan. in ca. cum Bertoldus. de re iud. Ant.

de

ite Ba.in c.sup qõnũ.de off.de leg.Phil.Fran.ĩ d.c.cũ cãm Ang.
in l.more.ff.de iurisdi.om iu.la.ĩ d.l.a iudice.& ista est cõis Doct.
snia. Præmissis non obstantibus amplector cõtrariam sniam,
rõnibus subsequentibus.Primò, quia delegatus legati ad uni-
uersitatẽ causarum,ptout erat do.Galeotus, licèt possit subde
legare particulares causas,ñ tamen põt omnimodas vices suas
4 in totum † subdelegare, & ad vniuersitatẽ cãrum subdelega-
tũ facere exẽplo ordinarii, q non põt oĩmodas vices suas alte-
ri demandare.l.legatus.ff.de offi.presi.Ita signãter determinat
Io.de Imo.in c.sup qõnũ.§.si verò sup glos. in ver.nec causam.
de off.dele.& sequit latius declarando Phil.de Perusi.in c.cum
cãm.col.fi.de appe.dicẽs illud esse notandũ.Nõ ob.si dicatur,
q do.Galeotus erat vicelegatus,non delegatus. & vicelegatus
habet ordinariam iurisdictionem,nõ delegatam.& omnia fa-
cere potest,q̃ põt legatus,cuius vices gerit,l.2.C.de offic eius,q
vic.alterius gerit,qa istud negatur.Et p intelligentia termino-
rum sciendum est,q inter delegatum, ad vniuersitatem cãrũ
5 & vicegerentem,seu vicelegatum, ea est † dñia, quia delega-
tum dr,cui legatus,vel alius habens ordinariam,committit ui-
ces suas,& de isto nos loquimur vicelegatus,seu uicegerens, si
ue locum tenens,dr ille,qui à Papa,vel Imperatore,aut a Rege
subrogatur in locum alterius non valẽtis officio vacare & de
isto locum tenente,siue vicelegato loquit d.l.2.C.de offic.eius
qui vices alte.gerit.Ita hos terios declarat Bart.ĩ l.j.§.ij.quibus.
ff.de leg.3.& Pau.de Ca.in l.a.ff.de offic.eius,cui ⁂ an.est iuris.
Ale.& Mod.in rub.eius.titu.Cum igr do.Galeotus eẽt deputa-
tus locum tenẽs a legato,ergo dici dẽt delegatus, & nõ vicele-
6 gatus.Et sic bñ sequit,q nõ potuit † alium locum tenẽtẽ face-
re,nec alteri omnimodas vices suas committere, concludunt
Imo.& Peru.& si dicat, q Alexander Papa ɔfirmauit deputa-
tionem, & locũ tenentiã factã p Iulianum legatũ de dicto Ga-
leoto, vñ debet censeri tanq̃ legatus Papę, qa ea nña facimus,
qbus auctoritatẽ nñam impartimur.l.2 §.sed qa.C.d vete.iure.
7 enuc.c.si apostolicæ.de pben.libr.6.Rñdeo, q Papa† ɔfirman-
do,nihil noui ɔcesit.l.& qa ff.d iur.om.iu.& ɔfirmatio ɔfirmat
actum prout est,c.j.& 2.de confir.vti.vel inuti. Et confirmatio
nihil aliud est,q̃ iuris prius quęsiti ɔprobatio. sm Gofr.& Host.
in summa eiusdẽ tit.Sed Galeotus añ ɔfirmationem erat dele-
gatus Iuliani.& non vicelegatus,& solũ iurisdictionẽ delegatã
acquisierat,ut supra oñsum fuit, ergo illa sola iurisdictio dlega
ta dr confirmata,& nõ ordinaria de nouo ɔcessa.vñ cũ Galeo-
tus non habeat iurisdictionẽ ppriã,& radicatã ĩ sua psona,sed
solũ vsũ hẽat ex psona legati,restat ɔcludẽdũ,q ẽet delegatus
Iuliani,& ñ vicelegatus ɔstitutus a Papa in locũ Iuliani corro-
borat,quia si fuisset ɔstitutus vicelegatus habens ordinariã iu-
risdictionẽ a Papa, non potuisset Iulianus ad bñplacitũ reuo-
care ipsum Galeotũ ab officio, nec iurisdictionem sibi auferre
d.c.j.& ibi Dec in tertio pmisso post Pañ.& Fel. in c.cũ accesis-
sent.de const. Cuius ɔtrium cãtat subrogatio facta de ipo Ga-
leoto,quia est ɔstitutus locũ tenẽs ad bñplacitum ipsius Iulia-
ni.Et si pertinaciter instetur. q Iulianus dedit ipsi Galeoto fa-
cultatẽ exercendi iurisdictionẽ sibi ɔcessam ẽt p aliũ, & Papa
ẽt ɔfirmauit.Rñdeo aduertendũ ẽẽ,q Iulius solum cõcessit,q
Galeotus posset per se, vel aliũ exercere officiõ rectoriatus co
mitatus Venelini.Sed q possit in prouincia puincię exercere
officiũ legationis p aliũ,nõ legit ĩ deputatione,vñ non est am
plianda ptãs delegata,imo in dubio restringẽda,nec extẽdẽda
vltra ɔprehẽsa in delegatione.c.cũ olim.el.j.de of.dele.Et si ite
rum instet,q concessit Iulianus Galeoto eandẽ ptãtẽ,quã ipse
hẽbat,ẽt quo ad subdelegandum. Rñdeo, q licet Iulianus ha-
beret facultatẽ faciendi vnũ delegatũ ad vniuersitatẽ cãrũ, si
ue vnũ locũtenẽtẽ, ñ tñ hẽbat facultatẽ dãdi iam delegato, si
ue locũtenẽti ptãtẽ faciẽdi aliũ locũtenẽtẽ,vñ cũ dederit Ga
leoto ptãtẽ eã,q̃ habebat subdelegãdi, nõn cẽset dedisse hanc
quã nõ hẽbat, maxime cũ in gñali ɔcessione nõ ɔprehẽdan-
tur imposia, seu alias interdicta ɔcedẽti. l. Lucius.§. Imperator.
ff.ad muni.c.a nobis.vbi Abb.de sent.excom.¶ Confutato tit.
lõ superest, vt oñdamus titulũ Claudij fore canonicũ ad hoc,
vt occurrat gra si neutri.Discutiamus igit an R.d.Card.Roto
magẽ. potuerit ɔferre hanc præpositurã in ciuitate Lugdu-
ni antequam ingressus esset limites puinciæ Massiliẽ. Et pri-
ma ɔsideratione qspiã rñderet nõ potuisse,qa facultas exercẽ
di legationẽ sibi reperit ɔcessa, cũ limites suæ legationis fue-
rit ingressus,ita clare cãntant lræ legationis,& ẽt iuris est.l.ob-
seruare.§.post hęc.ff.de of. pconf. Ego tñ sum in ɔña snia dna
8 bus rõnibus.Primò,qa† legatus põt exercere voluntariã iuris-
dictionẽ antequã ingressus sit puinciã,sm Spe.in tit.de leg. §.
nunc dicamus qñ.in princ.per tex.clarũ in l.2.de offi.procons.
& ɔñr potest ɔferre beneficia, qa ɔferre est iurisdõnis volũta-
riæ.c.post electionẽ.de ɔce.pb.c qua fronte.de appel. per quæ
iura gl.Inn.& alij in c.noui.de offi.deleg.dñt legatum exñtem
extra suã puinciã posse bñficia ɔferre, & idẽ dixit Spe. in d.§
nunc dicamus.ver.põt ẽt extra sibi decretũ.Scdo,qa cũ eẽt Re

Legatus Lugduni dicebat ingressus limites suę legationis,qd
9 sic pbatur.legatus in pluribus puincijs nõ dr hẽre† plures lega
tiones,sed vnicã tñ.c.nouit.de of.leg.ibi,nõdũ terios suæ lega
tionis erat egressus,cũ non solũ in regno Francorũ,sed Vien-
neñ. Lugduneñ. & Bisuntina puincijs legationis solicitudinẽ
suscepisset.sic dicamus,q vnica est via, licet extendat ad plura
prędia.l.vna est via.ff.de serui.rust.pdio.Et iõ dicit Pañ.in d.ca.
nouit, q legatus in pluribus puincijs, põt facta vnius prouin-
ciæ exercere ĩ alia,qa vnica est legatio,& not.ibi Ioan. de Imo.
q iurisdictio ɔtinens plura territoria dr indiuidua, & tota in
toto,& tota in qualibet parte totius:qd ẽt sequit Pan. licet ve-
lit, q legatus plurium puinciarum non possit in iurisdictione
ɔtẽtiosa trahere inuitũ extra suã prouinciã.c.neminẽ.3.q.6.Dũ
igitur d.Car.Rotomagensis eẽt ɔstitutus legatus Frãciæ,Vien
nen.Lugdunen.Aquen.Narbonen. omniũq; Galliarũ prouin
ciarum,quãprimum ingressus fuit aliquã prouinciã Gallię, dr
limites suæ legationis ingressus.d.c.nouit.vbi tex.clarus, q ca-
uillari non põt.Et ex hoc correlariè duo sequuntur.Primo, q
valeat collatio dictæ ppositurae facta Lugduni. Scdo,q no ua-
leat collatio eadem die facta p Rodulphum Francisco de Pe-
trerio,nõ solũ rõnib.supra deductis, sed ẽt qa idẽ Rodulphus
10 desijsset eẽ vicelegatus† quã primũ R. do. Legatus Rotomag.
ingressus eẽt limites suæ legationis. l. meminisse.ff. de of. pcõ.
Et si dicat istud verũ esse,si idem Rodul.sciuisset aduẽtũ d.Ro-
tomagen.l.si fortè.ff de offi.pf.q̃ scia nõ psumit nisi probetur.
reg psum.ĩ.de reg.iu in.6.Rñdeo,q non licet notoria ignora-
re.c.j.de postu. plat.& qs existimabit Rodulphũ ignorare ad-
uentum dn.Rotomagen.q pluribus diebus & ebdomadis iam
aduenerat in Delphinatu, & Lugduni prouincijs finitimis p-
uincię Aquen.& ciuitati Auenionensi:certè nullus.c.quoldã,
c.quãto.de psum.& facile erit,vt puto,probare, q ea die fama
publica erat in ciuitate Auenionensi,q do Cardinalis erat fa-
ctus legatus etiam in prouincia puinciæ, & quod aduenerat,
& Lugduni moram faciebat. Laus Deo.

RESPON. III.

REuerendus Dñs Nicolaus Crulli vrbem ĩ-
gressus,suspẽsam iurisdõnẽ ha
bet.Nã lex fi ff.de offi.pcon.interpretationem reci-
pit ab officio iurisdictionis ẽt voluntarię exercen-
dæ in vrbe,rõne honoris,& dignitatis supremæ, nisi animum
redeũdi in prouinciã mutarit legatus.¶ Potestas,seu clausula
derogandi omnibus regulis canonicis legato concessa,nõ ex-
tenditur ad regulas Lateranensis ɔcilij de non verisimili noti
tia,nam concedens ipse dictæ regulæ, nullo iure derogare po-
tuisset.quare clausula,supplentes omnem defectum,ad ius po-
sitiuum restringitur. nam explorati iuris est Pontificem, nec
contra ius naturæ minusque diuinum (nisi maxima,& urgen
tę causã subsistente) disponere,aut prouidere posse.

SVMMARIVM.

1 *Per vrbis ingressum legati iurisdictio non extinguitur,sed suspenditur.*
2 *Potestas derogandi omnibus canonicis regulis legato concessa,non extendi-
tur ad regulam de non verisimili notitia.*
3. *Dispensatio,per quam inducitur votum captanda mortis,est nulla,cum iuri
diuino,ac naturali rationi repugnet.*
4 *Ratio est anima legis.*

Respon.interpreta.

1 LEx fi.ff.de offi.proconsul.intelligit quãtũ† ad exerci
tium,siue actum iurisdõnis exercendæ in urbe.
exercitium enim deponit legatus etiam quantum ad
voluntariam iurisdictionem,& quãtum ad insignia ob
præsentiam,& reuerentiam Papæ,a quo iurisdictionẽ habet,
nõ aũt quãtũ ad habitũ,qa non pdidit iurisditionẽ in sua pro-
uincia.Ita Sal.in l. in hac.C. de do hoc uult.Spe.ri.de leg.§.fini
tur.vet.itẽ q̃ cito.q l.fi.intelligat qtũ ad exercitiũ in urbe,non
in prouincia sua & in prin. ibi,sed si egredit,vt statim reuerta-
tur,iurisdictio intermittitur, nõ finit & sm hoc intellige ff.de
offi.pcon.l.fi.meritò delegantis d.legati existente legato in vr-
be,potuit ɔferre bñficiũ de quo agit. nec obst.tex. in c fina. de
offi.leg.vbi dr,q delegatus d.legati nihil potest quãprimum le-
gatus egressus est prouinciã,nisi iurisdictio delegati iã fuerit p
petua,qa loquit ille text. qñ legatus egredit animo non redeũ
di, quo casu iurisdictio sua expirat ẽt quo ad habitum, secus si
egrediatur animo reuertendi,sm Host.& Card.ibi.in 3.not.&
Car.in c.nouit.in 6.q.e.ti.vbi pcisse tenet,q in casu d.l. fin. per
ingressum vrbis suspẽdit iurisdictio legati,nõ aũt extinguitur.
& ista est veritas.& ita l.illã fi.intelligũt gl.Bar. Alb. & *cõter* alij
ibi,& in varijs locis,q̃ non refero.& iõ parcat mihi Re. do. Ni-
co.Caroli christianissimi Regis Fran.& ducis Mediolani ordi-
narius capellanus meritissimus, si non ɔcurro in sententiam
aliorum,qui p eo allegatunt. An uigore potestatis derogandi
omnibus regulis canonicis, possit d. legatus derogare regulę
de non verisimili notitia? videtur, q sic; quia in specie non
repetitur inter regulas decretales, nec sexti libri, ergo erit re-

gula canonica, ut in simili dicitur in §. acti. Inst. de acti. quia ex
rationibus iuris antiqui, videlicet ca. 2. de ꝯces. ꝑben. & c. ne ca
ptandæ, & c. 2. eo. tit. in 6. posset colligi hæc regula, facit l. 1. ff. de
regu. iu. gl. in rub. in 6 ex quo sequitur, ꝙ huic regulæ potuit d.
legatus derogare. & si dicatur, ꝙ huic non possit derogare tā-
quam sit regula iuris pontificij, certè nec alijs regulis poterit,
quia omnes sunt extractæ de corpore iuris. sed ꝯñs quilibet fa-
tebitur falsum, ergo & antecedens, arguendo, ꝯsequen. destru
cto l. apud antiquos. C. de fur. l. si ego. §. parenti. ff. de pub. act.
Sed præmissis non obstā. ꝯtrium suaderi pōt rationibus, ut ar-
bitror ꝯcludētibus. Prima rō, legatus ex sua gñali ptāte nō pōt
1 derogare ꝯstōnibus † concilij. c. dilectus. primo. de præbē. & ibi
Abb. in si. iuncto d. c. 2. de conces. pb. Hinc est, ꝙ gñalis clausula
derogatoria, nō obstante, nō sufficit ad derogandū ꝯstōnibus
ꝯcilij, ſm Arch. in c. j. de const. li. 6. cum alijs alleg. per Fel. in ca.
nonnulli, col. 26. & seq. de rescr. verum & qui cōfert beneficia
defuncti ante uerisimilem. notitiam obitus, dr̄ ꝯ ꝯstōnem La-
teranen. ꝯcilij impetrare, ergo &c. Minor iustificatur per text.
in c. 2. de conces. pręb. li. 6. ubi ꝓbatur. & ibi no. Phil. de Peru. ꝙ
oīs impetratio, per quam directè, uel indirectè induci pōt oc
3 casio captandæ mortis, † nulla est ipso iure tanq̄ ꝯ ꝯstōnē con
cilij obtenta, sed ista est hmōi, & ea ratione ne detur occasio
captādæ mortis alienę fundatur illa regula, ut ibi ꝯcludit glos-
sator, & uerum dicit, igitur, &c. Secundo sublata lege, nō tñ in
telligitur sublata rō legis, si talis sit ratio naturalis. l. has oblatio
nes. ff. de c. dim. licet ergo R. d. Car. Legatus poterit derogare
regulæ de non verisimili notitia, nō tñ poterit derogare regu-
læ de non uerisimili notitia, non tñ poterit derogare rationi
4 naturali † ipsius regulæ, & sic præstare occasionem captandæ
mortis alterius, ut per Fel. in ca. i. col. fi. de rescr. Tertio, qa facul
tas dispensandi uel derogādi iuribus licèt alias latè sit interpre
tanda. c. fi. de simo. ubi Abb. Bart. & alij, l. 2. in prin. ff. de uerbo.
obl. tñ non usq; adeo extendendi est, ut intelligatur in prohibi
tis iure diuino, vel naturali. ēt si facultas ꝯcessa sit per verba ꝑ-
gnantia, ſm Bal. Ang. & Imo. Ale. & Mod. in l. filius a patre. §. fi.
ff. de li. & posth. solummodo intelligitur concessa facultas de
rogandi iuri positiuo. hinc clausula, supplentes oēm defectū,
intelligit. s. iuris positiui. Abb. in ca. inter dilectos. col. 8. de fide
instr. Spe. in tit. de lega. §. nunc ostendendum. ver. 18. Ale. cons.
79. in 1. parte, & alibi sæpe. sed regula de non verisimili est in-
troducta ratione naturali, uidelicet, ut tollatur occasio delin-
quendi, & data ēt fauore aīæ, ut dixit gl. in d. regula, ergo quan
tum ad illam regulam non se extendit potestas legati, nisi es-
set expressa, & specialiter concessa, ut dixit Spec. in d. uersi. 17.
Quarto, & ult. & si Re. do. Legatus habuerit facultatem dero-
gandi, tñ non potuit sine cā apparente illi derogare, qa facul-
tas dispensandi concessa per Papam inferioribus, intelligitur
subsistente causa, quæ appareat tempore dispēsationis ſm In-
no. in c. dudum. ad fin. de elect. & ibi Ant. & Pan. in cap. at si cle
ri §. de adul. de iud. & in c. præterea. co. pe. de rest. cog. cum alijs
alleg. p Fel. in c. ad audientiā. 2. col. 3. & seq. de rescr. & in ca. po-
stulasti. co. 16 uer. 3. casus, co n. ubi dixit no. Hic ꝑpetuo in foro
ꝯtentioso ad infrigendum mille dispensationes, quas faciunt
legati cum personis indignis. Credo aūt, ꝙ nec fuerit expressa
ratio, nec forte subest legitima causa dispensationis, igitur &c.

¶ De transactionibus.

RESPONSVM I.

ET si Non liceat in omnibus casibus super quota
decimarum (rōne symoniæ) transigere, tñ in
casibus licitis ꝑposita trāsactio si substātialibus careat
nullo iure tenet, ut puta si in ea desit capituli ac supe-
rioris consensus, si desintq; duæ partes ex tribus in c. ꝑtium,
Ideo dato, licet non concesso, ꝙ transactio d. Pet. Fran. de Ma-
lagrippa tunc Prioris, facta fuerit in casu licito, & confirmata
auctoritate cap. cum careat substantialibus, nulla est.

SVMMARIVM.

1 *Transactio decimarum facta sine consensu capituli, & superioris, est nulla.*
2 *Capitulariter quicquam statui non potest, nisi duæ partes ex tribus præsentibus intersint in capitulo cum auctoritate Abbatis.*
3 *Asserenti incumbit onus probandi.*
4 *Papa dicitur diœcesanus monachorum, & monasteriorum exemptorum.*

Respon. interpreta.

POsito ꝙ sup quotam decimarum fieri possit trā-
sactio in certis casibus de qbus per Abb. in
c. statuimus. de transa. & essemus in aliquo ipsorum ca
sium, ꝙ tñ non affirmo. Quæritur, an stantibus ijs, q̄
in narratione facti ꝓponunt, ualuerint transactiones s. mētio
natæ. Omissis superfluis de prima nō est dubiū, ꝙ est mero iu-
1 re nulla, qa facta † sine cōsēsu capituli, & superioris. c. 1. & ꝑ to
tum, de his, q̄ fi. a prælat. & si ualeat nō potuisset ualere, nisi pro
... [illegible] Prioris, cum q... [illegible] c. ueniēs. ubi casus ex
pressus, de trā. & de ista ēt uideo, ꝙ nō hęsitat. ex quo ꝑ secun
dā ab ea recessū ur, l. pacta nouissima. C. de pac. sed dubitatio
tota ꝯsistit sup scda, q̄ dr̄ facta ꝑ d. Pe. Frā. de Malagrippa tunc
priorē, & ꝯfirmata auctoritate capituli, in quo tm̄ interuerūt
prior claustralis tanq̄. & decē, & octo monachi ex xl. & sic mi-
nor ps, Abbate suo capite lrīo spreto & nō uocato. Hic aduer-
tēdū ē, utrū abbas & oēs 40. monachi essent pñtes, & tūc sine
dubio uī dēm trāsactionē nō ualere ex pluribus. Primo, qa fcā
sine ꝯsensu capituli, d. c. j. nō. in capitulariter ꝑt aliqd fieri, nisi
2 partes ex tribus eorū, q sunt ꝑsentes, intersit, in ca. l. nonnulli,
& ibi gl. ff. qd cuiusq. uni. no. ... nominationū. C. de decu. li. x. Inno. &
Pan. in c. ecclesia vr̄a. de elect. & in c. cum oēs. de ꝯsti. & alibi sæ-
pe Scdo, quia sine auctoritate abbatis ꝑsentis non potuit ꝯuo
cari, & cōgregari capitulū, iuxta plenè tradita ꝑ Inn. & Pan. in
c. j. de maio. & ob. Tertio posito, ꝙ potuerit cōgregari, qa tñ ꝯ
tēptus fuit abbas capituli, nihil rectè, neq; etc agi potuit. Pos-
sem multis rōnibus, & iuribus hoc comprobare, sed sufficiat al
legare tex. in c. nullam. 17. q. 2. Si uero abbas, & alij monachi e-
rant absentes, dēm vr̄ trāsactionē ualere, tanq̄ lrīmè ꝯfirmatā
& ratificatam ꝑ capitulū. c. ꝯtingit. de trās. nec ob. ꝙ abb. & alij,
nō fuerūt uocat., qa absētes nō sunt uocādi, qñ agitur per alie-
nationē rei ecclesiasticæ. c. 3. §. hoc ius porrectū. x. q. 2. auc. hoc
ius porrectum. C. de sa. san. ec. Fel. & alij Mod. in c. cum oēs. de ꝯ
sti. tñ adhuc puto ꝯcludendum, transactionē hanc uiribus nō
3 subsistere. Et in primis aduertendum est, ꝙ q dicit † abbatē fuis
se absentem, debet ꝓbare, qa ꝑsumitur fuisse in monasterio,
in quo residere tenebatur. ſm Pau. de Elça. in disputatio. incip.
capitulum perit. de qua meminit Fel. in ca. ex literis. de ꝓba. fa-
cit d. Barto. in l. regulari. in prin. ff. de pę. & ꝙ dixit Gan. in male
ficiis, sub rubr. de multis q̄stis, col. 8 uer. quęro pone. Scdo ad-
uertendum est, ꝙ in themate ꝑsupponit monasteriū exēptū,
4 quo casu Papa † dr̄ diœcesanus dictorū monachorum, & mona
sterij exēptorum, ſm gl. in c. auctoritate. de priuileg. lib. 6. uñ si
cut transactio facta ꝑ abbatē, & monachos non exēptos sine
consensu epi diœcesani nō tenet. c. statuimus. & c. de cętero. de
transac. & abbatibus. 12. q. 2. cū si. ita non tenet facta ꝑ abbatē,
& capitulum exēptū sine ꝯsensu Papæ sui diœcesani, ſm glo. &
scri. in cle. 1. de reb. ec. nō alie. Ale ꝯsi. 17. inci. uiso instro. col. 3. in
4. li. Barb. cōsi. 40. ꝑclarè scribitur. col. 4. in prin. Ge. cōsi. 93 inci.
opponitur. ubi cōsuluit compromissum factū ꝑ abbatē, & con-
uentū exemptum sine cōsensu Papę nō ualere, ergo nec ēt te-
nebit transactio. cōpromissum. n. dr̄ transigi. auct. si vero con-
tigerit. C. de iud. & si fortè dicatur, ꝙ ꝑdicta ꝓcedunt quando
monasterium exēptū nō est pleno iure submissum abbati, cui
iurisdictio epalis ꝯcessa nō extitit, secus si Abbas ex priuilegio
exēptionis hēat iurisdōnē quasi epalē, tunc sufficit auctoritas
ipsius Abbatis ſm gl. in d. cle. 1. ēndeo esto, ꝙ ita sit, qa tñ nō in
teruenit ēt ipsius Abbatis consensus, remanet cōcludendū oī
ex capite hanc trāsactionem carere debitis substātialibus. Præ
terea licèt ipsum monasterium sit exemptū, non tñ credo Ab
batē ipsius hrē iurisdōnem quasi epalē, sed illā fore penes gñā
lē, & supremū ministrū, seu Abbatē, cui oīa monasteria eiusdē
ordinis subsunt, ſm Car. ꝯsi. 47. inci. Reuer. pf. & Barb. in cons.
40. ex his patet non obstare, q̄ dixi s. ꝙ Abbates nō sunt vocādi
qa uerum, si præsentes pñt soli actū ipsum expedire. Sed Prior
Claustralis cū his decē, & octo sine auctoritate Papæ, aut sui
gñalis, uel saltem Abbatis, non pñt auctorizare trāsactiones q̄
fiunt, de & super rebus monasterij, d. c. nullam. cū alijs s. alleg.
merito ꝙ ꝑ eos solū actum est, uiribus nō subsistit. Laus Deo.

¶ De procuratoribus.

RESPONSVM PRIMVM.

QVemadmodum Enim ad futurā litē
procurator dari pōt,
ita ēt ad futura seu obtinenda, & renunciāda benefi
cia ꝓcurator constitui pōt, & maximè cum nō sit, q
inficierī ad acceptanda beneficia procuratorem constitui pos
se, & licitum sit de acceptatione ad renūciationē arguere. nec
argumento opus est, ubi renūciationis uerba sunt clara, quę si
clara esse negentur, non dubia esse manifestè probaī, cū ꝓcura
torium sit conceptū cū libera, & sub illis uerbis, qcquid dñs fa
cere potuisset, & sub hac promissione, promittit. n. cōstituens
gratum, & ratum habiturū quicquid ꝑ procuratorem factum
fuerit, quæ operantur procuratorium cum libera, & procura-
torem constitutum ad renunciandum datum censeri.

SVMMARIVM.

1 *Procurator etiam ad futuram litem constitui potest.*
2 *Procurator ad acceptanda, & renuncianda beneficia constitui potest.*
3 *Argumentum a contrario sensu, validum est in iure.*
4 *Rescripta sunt restringenda, ne circumueniatur concedens, procuratoria uerò latè sunt interpretanda.*
5 *Procurator cum libera renunciare potest beneficia.*
6 *In claris non est opus coniecturis.*

7 Ratihabitio

7 *Ratihabitio domini non est necessaria in resignatione facta per procuratorē habentem ad id mandatum, aliàs secus.*
8 *Officia non repugnantia ab uno, & eodem exerceri possunt.*

Respon.interpreta.

EX proposito Themate illud potissimè in dubiū reuocatur, nunquid valeat renunciatio beneficiū facta per procuratorem ad futura, siue obtinenda beneficia, siue renuncianda constitū statutum? Et breuiter scribendo, vr̄ q̄ nullo modo valeat in primis p text.in l.itē eorū.§.sed si ita.ff. qd cuiusq; vno. no. vbi actor constitutus ad quascunq; q̄ incidissent cōtrouersias, ipso iure nullius momēti est. vnde si istud est in actore, q ad prophana & sæcularia negotia cōstituitur, a fortiori debet esse in eo, qui ad bñficia, & ad spūalia est cōstitutus. ar.c vbi periculū. de ele. lib. 6. ¶ Ad idē & scdo pro ista parte adducit ar. de resc. ad procuratoria, quod bonū est vt volunt Domi. de Ro. decisi. 563 inci. verum procuratorium. in antiq. Fel. in c. relatum. de offi. deleg. col 2. Inn. in c. cū olim Abb. eod. tit. l. & quia, de iure. om. iud. Sed sic est, q ipsa rescripta nec ad lites futuras, nec ad futura beneficia extendantur. c. fi. de rescrip. cle. fi. to. ti. ita nec ēt ipsa mandata procuratorum ad obediendā in futurū bñficia se debent extendere. ¶ Tertio adducit, q ad renūciādū bñficia requirit speciale mandatū, vt no. Card. in cle. 1. in 7. no. & in t. opp. de renun. ar. c. fi. de proc. lib. 6. arguendo de matrimonio carnali ad spirituale, de quo bonū est ar. c. sicut vir. 7. q. 1. & tale mandatum speciale super bñficio nondum obtento interuenire non potuit, cum qualitas non possit esse sine subiecto. ca. cum Marthæ de cele. miss. non dēt igitur tale mandatum ad futura beneficia renunciāda valere. & pro ista parte facit text. in l. si quis mihi bona. §. sed utrum. in princ. ff. de acq. hær. & quod decidunt Dom. de Rot. dec. 563 in antiq. ¶ Istis tñ non obstantib. ɔtrariā partē credo de iure veriorē, & q immo possit dari procurator ad futura beneficia renuncianda, ꝓbatur
1 in primis per text. in l. 3. ff. de proc. ubi & ad litē † futuram pōt dari procurator, & istud non habet dubiū, Imo, ut uoluit Spe. in tit. de proc. ant fuit ꝓcurator simpliciter cōstitutus, ēt ad futura constitutus censet, ut ēt tenuit Pau. de Leaza in cl. 1. de pc. licet de hoc ultimo *cōis* sit in ɔtrariū, tñ Ro. in ti. de ꝓc. dec. 412. fuit dubitatū. dicit q per maiorē partem Dominorū fuit ita conclusum, & determinatum. & spec. in d. titu. de proc. §. 3. uer. sed quid si procuratorium dicit ita fuisse obtentum. si ergo simpliciter datus extēdit ad futura, quanto magis ubi hoc expressè caueturprout expresè cautū fuit in casu nr̄o, ubi & de obtentis & obtinēdis, & renūciādis fuit data facultas, ut in mandato procuratorio continet. ad id ꝓbandū adduco, nā cū idem ius sit acceptandi & renūciandi, arg. l. datū. & ibi Bald. ad hoc no. C. de le, & in l. 3. §. cū Titio, ff. de adi. leg. & est in ar. tex. in capit. uerbum. de pœn. di. 1. Et clarum sit procuratorem ad
2 bñficia acceptanda † constitui posse, vt probant deci. Rot. 171. no. q in antiq. & 173. no. q, in eiusdē. & Rot. in dec. 529. vtrum possit in eiusdem & in deci. Ro in nouiter collectis, decisio. 4. vtrum quis possit. in titulo. de procurat. in nouiter collectis. & tenuit. Arch. de concel. prēb. c. ne captandæ. lib. 6. ergo eodem tuō poterit constitui ad renunciandum. Tertio, & vlt. pro hoc adduco, expsè deci. Ro. in primis deci. 529. in tit. de proc. in antiq. vtrum possit quis constituere procuratorem ad acceptandum, & permutandum beneficia in posterū obtinenda. & rñdet, q oēs Dñi tenuerūt, q possit. ad idē est alia dec. Ro. in nouiter collectis dec. 4. in tit. de ꝓcu. vtrū qs possit. idē dicit, q oēs dñi ēt ita tenuerunt. pro quo est ēt alia deci. Ro. 242. inc. nota, vbi quis. in ant. dū vult, q cōstō procuratoris facta ad renunciandum certū bñficiū, qd̄ tpe ɔstōnis nō erat cōstituētis, nō
3 valet, ēt si tpe pmutationum esset dñs, quasi innuat secus † esse si ad incertū bñficiū fuerit ɔstitut', qa tūc valebit, ēt si ex post facto ad constituentem puenent Nec ob. all. in ɔtrariū, in primis non ob. tex. in l. item co tū. §. sed si ita. quia illud iō est, pp transgressionē mādati. vt vult ibi gl. & gl. in l. 3. de ꝓc. Nec ob. ex secundo ar de mandato procuratoris ad rescriptum delegatorium, quia dico, q licet in multis conueniant, in hoc tñ differunt, vt expresè dicit Fel. in c. relatū. ver. sexta dña. de offi. de-
4 le, licēt. n. prohibitū sit per legem rescriptū eatēdi † ad futuras ɔtrouersias. c. fi. de resc. iñ hoc nō inuenit ꝓhibitū in procuratore, imo pmissum, vt ff. de ꝓc. l. 2. & 3. & rō diuersitatis pt assignari, qa in ipetratione rescriptorū sæpe circūuenit cōcedēs, & vt plurimū subreptitia ipetrant, idcirco adeo strictè intelligunt. c. fi. eles. de resc. eā. & c. cū in multis de rescr. in 6. sed non sic in mandato procuratoris, qd̄ fit a constituente, & non īpetrante. iō in fauorē ipsius cōstituentis latius est interpretādū. Nō ob tertio dum dr, q ad renūciandū requiritur spāle mādatum &c. Nā rūdeo, q iste procurator, q renunciauit, habuit ad hoc spāle mandatū, vt expresè cantant verba procuratorij in strū. ibi, spāliter, & expresè an ipsius, &c. Et posito, q illa verba
5 deessent, adhuc tñ cū datus sit ꝓcurator † cū libera, renūciare potuisset, iuxta tex. in ca. qui ad agēdum de procu. & iste liberā hēat per illa verba in istrō apposita, quicqd dñs facere potuisset, si præsens esset. quę verba faciunt procuratorē cum libera, vt vult Bar. in l. procurator, cui libera. ff. de proc. & idem Bald. ibi. & Bal. in l. 1. C. de bo. mat. & Ant. & Inn. in c. fi. de diā. cum ꝓcor. adductis per Phil. Fran. idē tenentē in d. c. q ad agēdum. Et posito adhuc, q illa uerba deessent, sunt tñ alia in instrō mādati, q̄ ēt hoc importent: ꝓmittit. n. ɔstituens id gratum, & ratū habiturum qcquid p procuratorē factū fuerit. q̄ verba important mādatū cū libera, vt dicit Bar in d. l. procurator. p tex. in l. creditor. §. Lucius. ff. man. & cuius doctr. sequit Phil. Fran. in allegato c. qui ad agendū. in vltimis verbis. vnde ex oībus s̄. adductis resta t tale mandatū fuisse sufficiens ad renūciandū beneficia postmodū obtenta. ¶ Ad s̄m dū dubitat̄, nunquid illa clausula, toties quoties, aliqd operet, &c. dico, q opat̄, & istud est clatū p l. sicut in annos. ff. qui. mo vlusfr. amit. & l. fideicommissa. §. si quis decem. iuncta glo. ff. de lega. iij. Et posito, q nihil operet, tñ p hoc non minus ipsum mandatū extendit ad beneficia obtinenda, cum illud † expsis verbis ɔtineat̄ in instrō mā-
6 dati ꝓcuratorij. Ad tertium. in quo dubitat̄, nunqd resignatio facta uirtute mandati egeat ratihabitione dñi? Br̄ rñdendo di-
7 co, † q non, cū iā extructa sit, & firma absq; alia ratihabitione, per tex q ibi no. in l. licēt. ff. de iudi. & no. in c. cum cām. de test. & tunc tantummodo est necessaria ratihabitio, cū resignatio fit p eū, q nō est ꝓcurator, vt uult. Arch. in c. cū in tua. de ɔsue. li. vj. & Rota deci. cclxxxix. incip. not. q non ꝓcurator. in anti. ¶ Ad quartum, dum dubitat̄ nunquid vicarius. cum esset constitutus procurator ad signandū, potuerit conferre? br̄ rūdeo q sic, dummodo habeat specialem facultatem beneficia conferendi, iuxta c. fi. de offi. vic. li. 6. nec aliquid sibi obstat, q fit ꝓcurator. constitutus ad resignandum, tum quia non resignauit, tum ēt quia, cum hic simus in uoluntarijs, potuisset & resi-
8 gnare, & conferre, cum ista † adinuicem sibi non repugnēt. iuxta l. si consul. ff de ado. & l. accipientis. ff. de auth. tut. cum vulg. ¶ Ad quintum, quo quæritur, an mandatum sit sufficiens ad actionem in eo comprehensam dico, q sic, tum quia adest speciale mandatum cum libera, tum quia expresè cōstituens dat facultatem procuratoribus agendi quicquid ipse dñs posset, ꝓmittentes illud, & ratum, & gratum habiturum, & etiā in specie fuerunt constituti ad renunciandum quæcunque beneficia constituentis siue obtenta, siue in posterum obtinenda.

De Arbit. & arbitrato.

RESPONSVM I.

LIcèt Arbitratores etiam die feriata in honorem Dei laudare, & arbitrari possint, etiam citatione peremptoria ad sententiam audiendam prætermissa. Nihilominus compromissum per domi. Ant. ex una, & distributorem, ac capitulum ex altera collatum in Re. do. electum Aptensem, & domi. Guliel. nullo iure subsistere potuit, nam d. An. pupillus sine tutoris auctoritate compromittere non potuit, minusque etiā distributor sine consensu capituli aliquid agere non ualuit. Ideo compromissum huiusmodi subsistere non posse indubitati iuris est. Nec distributiones quotidianas, quæ tantum interessentibus, & diuinis deseruientibus debentur, prædicto d. Anto. deberi constat, licèt ætatis dispensationem obtinuerit, & consequenter fructum, ac distributionū quotidianarum, nisi saltem per alium ex forma dispensationis, & s̄m fundationis legem, & consuetudinē deseruit in diuinis.

SVMMARIVM.

1 *Sententia arbitratoris lata die feriata in honorem Dei tenet.*
2 *Sententia arbitra. tenet absque citatione peremptoria ad audiendum sententiam.*
3 *Pupillus sine auctoritate tutoris compromittere non potest.*
4 *Beneficiatus non potest fructus beneficij ad uitam alienare, nisi necessitatis, uel utilitas ecclesiæ id exigat.*
5 *Distributor non potest aliquem ad distributiones quotidianas sine consensu capituli admittere.*
6 *Arbitri, & arbitratoris potestas à compromisso dependet.*
7 *Dispensatus super ætate, etiam quò ad fructus, & distributiones censetur dispensatus.*
8 *Distributiones quotidianæ debentur solum interessentibus, & in diuinis deseruientibus.*
9 *Testator potest capellæ patronatæ in diuinis conditionem imponere.*
10 *Laudum cōtra iuris regulas, consuetudinem, ac mentem statuentium latum, est nullum.*
11 *Non adimplenti non est adimplendum.*
12 *Dispositio referens intelligitur omnia includere, quæ in relato continentur.*
13 *Argumentum a contrario sensu, etiam locum uendicat in dispensationibus beneficiorum.*

Respon. interpreta.

C Ontulit Re. do. legatus capellaniam Antonio, olim minori x. annis, cum dispensatione super defectu ætatis, cum derogatione iuris patronatus clericalis, & cum derogatione fundationis, qua
cauetur dictam capellaniam non debere conferri, nisi idoneo
ad celebrandum. &c. Et cum hoc, ꝙ dictus Anto. teneatur per
idoneum presbiterum in diuinis deseruiri facere, iuxta fundationis continentiam vsque quo erit ætatis legitimæ: mandauitque dicto Anto. fructibus, redditibus, iuribus vniuersi plenariè
responderi: ad cuius capellę possessionem receptus fuit per capellanum. d. ecclesiæ, & cum hoc, ꝙ idem do. Anto. deseruiri faciat dictæ capellę iuxta continentiam suę prouisionis. ¶ Exinde subrogata est lis, & controuersia inter distributorem, ac capitulum ex vna, & d. Anton. ex altera, super distributionibus quotidianis, & anniuersariis, quas capitulum prætęndit nō
deberi do. An. Super qua differentia extitit compromissum in
Re do. electum Aptensem, & do. Guli. de Girandis canonicum
Vasionensem, qui tulerunt laudum, & sententiam, per quam
in effectu ordinarunt dicto Ant. esse respondendum de laudemus, & anniuersariis vna cum arreragiis tanquam viro beneficiato, & aggregato in ecclesia Insulana. Quæ sententia lata
fuit (vt prætenditur) non vocatis canonicis, nec citato capitulo, & die feriato ob festum diui Hiero. Nunc quæritur de duobus. Primo, an laudum sit inualidum? Secundo, an sit iniquum:
attento, ꝙ ex forma fundationis, & ex tenore statutorum, &
etiam creditur de iure, quod beneficiatus tenetur deseruire ecclesiæ, aliàs non debet percipere redditus eiusdem.

Qui veritas est, viam veritatis mihi manifestare dignetur.

¶ Videtur præmissum laudum valere non obstantibus quę in
præmissa facti narratione deducuntur. In primis non obsta. ꝙ
sit latum die feriata in honorem Dei. quia licet sententia iudicis lata tali tempore non valeat. l. fi. C. de sen. neque etiam sententia arbitri, ſm gl. in l. si de meis. §. ex compromisso. ff. de arb.
1 Sententia tamen † arbitratoris tenet, quia laudum arbitratoris
habet instar transactionis, quæ die feriato etiam in honorem
Dei fieri potest. l. non minorem. C. de transf. & in d. l. fi. in verbo,
transactiones loquantur. & ibi in specie no. Bald. illum text. ad
hoc. Et idem tenuit Spec. in titu. de arb. §. sequitur, ver. sed nunquid amicabilis compositor. & Bar. in l. si ferialis. ff. de arb. Bald.
in leg. fin. C. de contrahen. emp. & in cap. 1. de fer. Panor. in cap.
Quintaualls. in decima tertia differentia de iureiu. & ista est cō
munis Doc. sententia, ut per Lanf. de Oria. in materia de arb. car.
6. uer. 14. ¶ Non etiam obstare uidetur, dum dicitur non fuisse
citatos canonicos ad audiendum proferri laudum, quia licet
non ualeat sententia iudicis parte non citata peremptoriè ad
audiendum sententiam. c. consuluit. de of. de. l. properandum.
§. & si quidem C. de iud. & l. ad peremptorium. ff. e. neque ēt valet sentētia arbitri, l. diem proferre. §. si quis litigatorū. ff. de ar.
2 tū absq; citatione † perēptoria ad sñiam audiendū, valet sñia,
siue laudū arbitratoris, qui prius auditis partibus fuit informatus de negotio, ſm Bal. in l. fi. C. de ꝯh. emp. & Lanfra. de Oria.
in d. tractat. de arb. chart. 6. q. x. ¶ Sed altius consideranti mihi
ꝯtraria opi. uisa fuit verior rationib. subsequentib. Et primo quia
3 Ant. olim sine auct. tu. nō potuit cōpromittere, cū fuerit † pupillus. l. si pupillus ff. de arb. qđ est verum, ēt si compromissum
sit factū a pupillo in casib. in qbus aliàs iure quodā spāli haberet legitimā psonam standi in iudicio, rōq non pōt alienare
nō pōt compromitere. c. cū tpe. de arb. & dicā. j. licēt ergo pupillus possit in casu isto stare in iudicio, nō tū sequitur, ꝙ pōt
compromittere, & sic alienare, ita signanter determinat Ioā.
Bap. de Peru. in trac. de arb. li. 2. c. 19. Nec obst. si dicatur verum
esse, nisi sit pmissa pęna, & datus fideiussor de obtemperādo,
vt dr in d. l. si pupillus, quia illud, qđ ibi dicitur, pcedit quātum
ad effectum, ꝙ pęna possit exigi a fideiussore, non ꝙ valeat cōpromissum, neque laudū. ſm d. Ioan. Bapt. in loco præallegato.
Secundo rñdeo, ꝙ ille tex. loquitur in si. pupillo proximo pubertati, qui naturaliter obligatur, meritò pro tali obligatione
potest interuenire fideiussor. obligan. §. dicendum. ff. de fideius. Secus aūt est ī pupillo fideiussore pximo īfantiæ, q neq; ēt
naturaliter cōpromittēdo obligatur. l. 1. ff. de noua. quia qcqđ
videt ignorat. l. 1. C de. fal. mo. & ita tenet glo. in d. l. si pupillus.
In casu aūt nostro cū ſsupponat Antoniū esse in 8. aut. 9. anno, dicitur esse proximus infantiæ, ſm gl. in l. pupillū. in princi.
ff. de reg. iu. & Inst. de sti. §. sed quod diximus. declarat Bart. in
l. 1. ff. de noua. ubi vult, ꝙ diuiso tēpore, qđ superest ab infantia vsque ad pubertatem p medium, cognoscat an qs sit proxi-
4 mus pubertati, an infantiæ. ¶ Secundo beneficiatus † nō pōt
ad vitam suā alienare fructus beneficij. cle. 1. de reb. eccl. nō aliàs nisi necessitas, vel ecclesię vtilitas ita exigat, vt ibi dicitur. ergo ēt nō poterit super fructibus, seu redditus compromittere
qa regula ē approbata, ꝙ is q ñ pt alienare, ñ pt cōpromittere.
c. cū tpe. vbi Pan. no. de ar. tradit Dec. cō. 44. col. 2. & in specie,
ꝙ beneficiatus non possit super fructibus beneficij futuri cōpromittere, voluerunt Ant. Imo. & Pan. in d. c. cū tpe. Soc. in ꝯ-
5 si. statim allegando. ¶ Tertio sic probatur, distributor sine † cōsensu capituli nō pōt aliquem ad distributiones quotidianas,
& similia iura admittere. c. quanto c. pastoralis. de his, quæ f. sit
a præl. sine consensu cap. non ergo possunt compromittere.
consequentia patet ex his, quæ s. scripsi. nā qui non potest alienare, nō potest compromittere d. c. cum tempore. & maximè
compromittere de iure & de amicabili compositione in arbitratores, vt factum fuit, nam tale compromissum habet instar
transac. §. 1. in Auth. ut di. iud. in glo. c. exposita. de arb. vbi glo.
constat autem distributionem, & punctuatorem habentes
nudum officium distribuendi, & punctuandi sibi a capitulo
concessum non posse super distributionibus, & obuentionib.
ecclesiæ transigere sine consensu capituli c. de cętero. cap. veniens. de transa. ergo non etiā poterunt compromittere. Imò
dñs Prepositus plaatus d. ecclesiæ, solus sine consensu capituli,
non potuisset sup fructib. & obuentionib. ad ipsum, & capitulum simul spectantibus compromittere, ſm Spec. tit. de arb §.
restat ver. sed nunquid clericus. & Soc. in consil. 28. prosequendo ordinem. col. xij. lib. 1. minus ergo cōpromittere potuerunt
punctuator, & distributor. Et licet quidam canonici compromissum approbauerint, nihil refert postquā capitulariter non
consenserunt. ad hoc. n. vt consensus canonicorū noceat capitulo. oportet, ꝙ talis consensus sit prę̄stitus in cōi ſm gl. in l.
sicut. ff. quod cuiusq; vni no. & in c. cū oēs, vbi Abba. & alij, de
consti. Inn. in c. in Genesi & in c. auditis, de elec. Ex his apparet
cōpromissum fore nullius momēti, & ꝯñr (vt dictū est) laudū
6 super eo latū nō valere. l. Pedius. §. 1. ff. de arb. nā † arbitri, & arbitratoris potestas a compromisso dependet. l. non distinguemus. §. de officio. ff. de arb. cum igitur partes non potuerint
dare potestatem arbitratoribus arbitrandi, concludit arbitramentum latum fuisse per non habentes potestatem, ergo &c.
¶ Circa scdm vr̄ dicēdum, ꝙ dicta sñia fuerit iuridica, & iusta,
quia licèt aliàs de laudemus, anniuersariis, & distributionibus
quotidianis nihil deberetur canonico, nec beneficiato non valenti propter ętatis defectum deseruire in diuinis, tū fallit nisi
sit cū eo plenissime dispensatum sup ætate, puta si id fuerit in
dispēsatione dictum, ꝙ p oīa habeatur pro maiori, ſm Panor.
in c. ex rōne. in si de æta. & quali. īmo glo. ibi vr̄ velle, ꝙ dispen-
7 satus sup ætate † ēt ad fructus, & distributiones quotidianas cēset dispēsat⁹. In pposito casu Re. D. Legatus dispēsauit spāliter
sup ætate quo ad fructus vniuersos, & redditus, & iura, de quibus voluit sibi plenarie rñderi. Ponderra verbum, vniuersos,
ergo ēt de laudemiis & anniuersariis, quia qui totum dicit, nihil excludit leg. a procuratore. C. mand. cap. solitæ. de maio. &
obe. Ponderandū est ēt verbū, plenariè de omnibus sibi rñderi. c. ꝗquam. in verbo, plenariè restituat. de cēs. lib. 6. faciūt q̄ ad
propositum Fel. in c. conquestus. de fo. compe. ¶ Verum mi hi
medullitus cōsideranti tam iuris regulas, q̄ mētē fundatoris, ac
ēt Reu. do. Legati ꝯtrū verius visum fuit. Primo de iure cōmu-
8 ni distributiones † quotidianæ, quæ beneficia manualia dñr,
debentur solum interessentibus in diuinis deseruientibus. ca.
licet. de pręb. adeo, ꝙ contraria consuetudo non valet. ca. vni.
de cleric. non residend. libro. vj. similiter anniuersariorum, &
mortuariorum emolumēta solum deseruientibus præstanda
sunt. d. c. vnico. §. fi. cum igit Anto olim per se, nec p aliū deseruierit, non video cām quare sibi de hmōi mortuariis. & distributionibus, distributor teneat rñdere. Secūdo ex pcepto fundatoris tenetur deseruire psonaliter, & interesse omnibus horis canonicis, & missam celebrare, & aquā bñdictā sup tumulo ipsius fundatoris deuota mēte spargere, & in casu ꝯtrio ordinauit alium idoneum psentari debere, & ꝯñr voluit nō deseruiētē, ipso iure bñficio esse priuatū, nā si vult aliū psūtari, in necessariū aūcedēs vult bñficiū d iure vacare, qa nō pt psūtari ad
bñficiū, nisi vacet saltē de iure, vt vult Gemi. p illū text. in ca. licet eps. de pb. li. 6. & Ro. dec. 365. de iure pa. Lu. Ro. cōsi. 465. in
9 re psūti. potuit. n. testator ordinariè, † ꝙ nō deseruiens capellæ
suæ patronatę in diuinis sit ipso iure priuatus, maximè accedēte consensu Episcopi. c. significatum. vbi Abb. de præb. qui cōsensus Episcopi presumitur interuenisse saltem ex diuturnitate temporis ſm Arch. in c. nemo. de. consecra. dist. 1. Romana.
consi. 477. in casu ppositæ consultationis. Fely. in c. de quarta. col. 4. de præscrip. Pan. in c. de cura de iure patrona. ¶ Tertiò, ex statutis, & consuetudine ecclesiæ tenetur beneficiatus
interesse, & deseruire in diuinis; alias priuat distributionibus
quotidianis & anniuersariis, pro rata temporis, quo cessauerit a seruitio. quę statuta cū sint rōnabilia, & canonis non obuiēt institutis, proculdubio obseruanda sunt. c. cū oēs. de cōst.
c. cū aliqbus. de rescr. lib. 6. c. cōstitutū. de verb. sig. eo. libr. cum
igitur

igitur secundum iuris regulas, secundum statuta ecclesiæ, ſm
voluntatem fundatoris non debeantur distributiones ei, qui
10 non seruit, non possum approbare † laudum dominorum ar-
bitrorum, qui hanc capituli, & distributoris exceptionem nõ
11 admiserunt. Quarto, non adimplenti † non est adimplendum,
l. cum proponas. C. de pac. hic autem Antonius fuit receptus
cum hoc, quòd seruiret per alium in diuinis. Item cum hoc, ꝙ
solueret capam iuxta formam statuti: quare cum non adim-
pleuerit pro parte sua, rationabiliter denegantur sibi ecclesiæ
prouentus. & si dicatur statutum non valere tanquam indu-
cens simoniam, c. de simoniam, c. Iacobus. de simo. respondeo
verum, si solutio capæ cederet ad commodum burſale cano-
nicorum, & beneficiorum, secus si cedit ad ornamentum diui
ni cultus, vt in casu nostro. c. significasti. de ele. c. significatum.
de preben. & ita declarat Panor. in dicto c. Iacobus. quare cum
istud statutum valeat, dico esse casum ad literã, a contrario sen
su, in dicto ca. Iacobus quod capitulum potest retinere obuen
tiones, & distributiones non soluenti capam iuxta seriem sta-
tuti. Nec Antonio suffragatur dispensatio do. legati, quia fa-
cta fuit sub conditione, si per alium idoneum deseruierit vsq;
quo peruenerit ad legitimam ætatem. Potuit enim collatio, &
dispensatio fieri sub tali conditione. cap. relatum. de cleri. non
resi. per quem ita determinat Gemi. consil. 84 incip. quia istud
dubium. collu. ij. quare cum hactenus non deseruiret per ido-
neum vicarium, & sic defecerit conditio, videtur, quod non
solum obuentiones, & distributiones possint denegari, qui-
nimmo quod a beneficio possit amoueri, vt dicitur in d. c. rela-
tum. accedat quod Re. do. Lega. non solum voluit, quòd per
idoneum vicarium deseruiat in diuinis, sed vnum plus voluit,
quòd deseruiat continentiam fundationis, & consequenter,
quod nisi deseruiat per alium, ꝙ sit ipso iure priuatus benefi-
cio, quia ex serie fundationis non deseruiens illico, ipso facto
priuatur, vt s̃. probaui. Nam cum Re. do. Legatus se referat ad
fundationem, perinde est ac si specificaret omnia, & singula,
quę in ipsa fundatione disponuntur, secundum Bald. in l. si de-
fensor. §. qui interrogatus. per illum tex. ff. de interro. acti. quia
12 dispositio† referens intelligitur omnia includere, quę in rela-
to continentur. l. qui sic. ff. de ver. oblig. Tanta enim debet esse
obligatio in termino referente, quanta est in termino relato,
secundum Bald & Ang. in l. si prior. per illum text. ff. sol. matr.
vel dato, ꝙ do. legatus dispensauerit, ꝙ possit omnes redditus
& prouentus consequi deseruiendo per alium idoneum, non
tamen dispensauit, ꝙ non deseruiendo per alium possit prædi
ctas distributiones, & obuentiones obtinere. Immo contrario
sensu Re. do. Legatus voluit, ꝙ nisi deseruiat per alium ido-
neum, ꝙ nihil habeat. ꝙ argumentum a contrario sensu est
validissimum. l. j. §. huius rei. ff. de off. eius. & etiam habet locum
13 † in dispensatione ad beneficia, & in quibuscunque literis gra-
tiosis, & priuilegiis, secundum glo. in ca. licet. de priuileg. lib. vj.
Ex hoc apparet, ꝙ est fragile fundamentum, si dicatur, quod
hic puer vult deseruire per ipsum, tñ quia non est idoneus, iux
ta tradita in c. super ordinata, de præben. & in c. ex eo. de elect.
libr. vj. Ideo Re. do. Legatus ita demum voluit de fructibus sibi
responderi, si per alium idoneum, iuxta continentiam funda-
tionis, deseruiuerit in diuinis, vt s̃. aliunde ostensum fuit.

Respon. acutissimi I. V. D. Ioan. Franc. Ripen. a sancto Nazario, explicit Lib. j.

IOANNIS FRANCISCI RIPAE
A SANCTO NAZARIO,
IVRISCONSVLTI EXCELLENTISSIMI,

In Decretalium librum Secundum abſolutiſsima Reſponſa :

Nunc poſtremò maiori, quàm hactenus vnquam factum ſit, diligentia recognita, & repurgata.

De reſtit. ſpo & remed. Cano. rein tegranda.

RESPON. I.

CVm Gaucherius bonę fidei, iuſtique tituli ſit poſſeſſor, Quintella verò malę fidei exiſtat, certetq; de expreſſo dolo, & lucro captando in præiudicium dicti Gaucherij, certè ex aduerſo nihil proponi poteſt, cur ipſe Gaucherius à petitis dictæ Quintellæ non ſit abſoluendus, nec remedium reintegrandæ malæfidei poſſeſſori contra iuſto titulo, bonaque fide poſſidentem ex communi ſententia cõpetit.

SVMMARIVM.

2 *Remedium canonis reintegranda, non competit malæ fidei poſſeßori.*
2 *Prouiſio hominis facit ceſſare prouiſionem legis, & quomodo procedat in donatione.*
3 *Nemo ſe iuuare poteſt ex eo, quod nititur impugnare.*
4 *Iuramentum habet vim clauſula, rato manente pacto.*
5 *Non obſeruans contractum iuratum, ipſo iure cadit a cõmodo contractus.*
4 *Donatio rei alienæ quomodo, & quando valeat.*
7 *Remedium cano. reintegranda, non datur contra poſſidentem cum titu. & bona fide.*
8 *Iudex in iudicando non habet recedere a communi opinione Doctorum, alias facit litem ſuam.*
9 *Exceptio doli, & fraudis, quando obſtet agenti recuperanda.*

Reſpon. interpreta.

REmedium Canonis reintegranda, 3.q.1.non † cõpetit malæfidei poſſeſſori ſm Imo. in c. ſæpe. de reſti. ſpo. Soc in l. rem quę nobis. in 4. dubitatione. 2.q. prin. ff. de acq. pol. & in conſil. 39. col. 3. li. 3. Alex. conſi. 94. lib. 5. ideo dixi iſtud remediũ non competere Quintellæ, quia mala fide poſſideret, ſi poſſeſſio aliqua apud eam eſſet, quod non credo, vt ĩ. oſtendã. ꝙ ſit in mala fide, oſtendo: quia ſciebat Tonetam eſſe excõicatam, ex eo, q̃a ꝯuenerat donationi ſibi factæ per Peronam, in nõ alimẽtando eã vt iurauerat, & ꝯſr ſciebat dñium bonorũ donatorũ retro tranſlatũ fuiſſe in ipſam Peronã iuxta l. 1. C. de dona. q̃ ſub mo. & l. ſi q̃s maior. C. de tranſ. ꝙ aũt ſciret Tonetã ꝯueniſſe, & ob id fuiſſe excõicatã, ꝓbaui in conſilio meo, quia nemo p̄t p̄tendere ignorantiã excõicationis publicatæ. c. 1. de poſtul. prælã. Nec huic fundamento obſtat, dum dr̃, ꝙ in caſu iſto non p̄t h̃re locum diſpoſitio l. 1. ex eo, q̃a in ꝯctu donationis eſt appoſitum pactum, ꝙ Perona poſſit, & valeat in caſum ꝯuentionis capere de fructibus bonorum do
2 natoris ꝓ ſe alimentando: vñ talis ꝓuiſio † h̃is dẽt facere ceſſare ꝓuiſionẽ legis. l. fi. C. de pac. conuẽ maximè qñ ꝓuiſio legis eſt inducta de iure ſpeciali, vt in caſu d. l. 1. ſm Barto. in l. ſi cũ dotẽ. in prin. ff. ſo. ma. & in l. & hẽt. §. 1. ff de p̄c. q̃a ad iſtud r̃ñdi, ꝙ illa r̃ła ꝓcedit qñ pactũ, ꝑ qd̃ q̃s ſibi ꝓuidet, eſt obligatorium, nã tunc tenetur illi ꝓuiſioni ſtare, ſecus ſi prouiſio ſit collata in libertatem ſibi prouidẽtis: nam tunc eſt in arbitrio ſuo illi ſtare, aut ad ꝓuiſionẽ legis reuerti. verba. n. ꝓuiſionis ſonant, ꝙ Perona poſſit capere, qd̃ verbũ poſſit, denotat liberã facultatẽ, q. d. ſi velit, poſſit capere: ſin aũt aliter ſibi prout iuris fuerit ꝓuidere, ſm gl. in l. ſæpe audiui. ff. de offi. p̄ſi. Pau. de Ca. ꝯſ. 295. ſi dicta pignora. col. 2. ſm antiq̃ impſſionem. cũ igit hæc ꝓuiſio nõ ſit p̄ctã, ſed facultatis, nihil habet obſtare p̄miſſa regula. Scdò r̃ñdeo, ꝙ dicta regula ꝓcedit vbi ꝓuiſio hoīs eſſet gñalior & pinguior, q̃ ꝓuiſiu legis: ſecus eꝯ ſm gl. & Sal. in d. l. fi. lat. in l. 2. C. de iu. emp. Lu. Ro. ſin. ſuo 292. in 2. parte. incip. legatarius. dicit. n. Rom. licet teſtãr ꝓ legato dederit legatario ſpecialẽ hypothecã, non tñ ceſſabit hypotheca gñalis a lege ĩtroducta ſpãli fauore legatorũ, vt in l. 1. & 2. C. cõ. d̃ leg. ad hoc alle. tex. ſingularẽ in l. fundus. de an. leg. ff. facit, q̃a remediũ ordinariũ ñ facit ceſſare extraordinariũ, qd̃ ꝓuidet pinguius & gñalius. l. in ꝓuinciali. §. ꝙ ſi ſocius. ff. de no. ope. nun. vbi Bar. & ſcribẽ. & imò dicebat Bal. in l. vbi adhuc. C. de iu. dot. ꝙ ſi mulier prouideat ſibi de ſpãli hypotheca in certo fundo in caſum dotis reſtituẽdæ, nõ tñ ceſſabit ꝓuiſio legis, q̃ vult ſpãli fauore dotis cetera bona fore hypothecata: ĩ caſu nr̃o pinguior & gñalior eſt ꝓuiſio d. l. 1. q̃a ꝓuidet tã circa fructus, q̃ circa dñiũ, & poſſeſſionẽ. Tertio r̃ñdeẽ, ꝙ ꝓuiſio hoīs facta in vno caſu, facit ceſſare ꝓuiſionẽ l. ĩ caſu prouiſo, nõ in alio, ſm Bar. in l. ſi ꝯſtãte. in prin. ĩ q. 5. q. 2. ff. ſol. ma. Ale. ꝯſ. 126. col. fi. li. 5. & Bar. in d. l. ſi cũ dotẽ. vbi dicit ꝙ iſta regula ꝓcedit vbi prouiſio hoīs, & legis tẽdũt ad idem, ſecus ſi ad diuerſa. In caſu aũt ꝓpoſito, ꝓuiſio hoīs tẽdit ꝓuidere In caſu, quo donãs velit ſtare ꝯctui, ꝓuiſio legis tẽdit ad ꝓuidendũ caſu quo donãs velit diſcedere a ꝯctu. ergo cũ tẽdãt ad diuerſa, vna nõ facit ceſſare aliã. Nõ ob. dũ dr̃, ꝙ pęna d. l. 1. & l. ſi q̃s maior. C. d̃ trãſ. cẽſet remiſſa ꝑ Peronã eo ipſo ꝙ egit ad obſeruãtiã ꝯct⁹, ſicut de dño q̃ petijt pẽſionẽ ab emphyteuta q̃ ceciderat a iure ſuo, nã petẽdo vi caducitatẽ remittere, vt ꝑ Alb. & Mod. ĩ l. 2. C. de iu. emp. q̃a ad iſtud ẽt r̃ñdeo multipliciter. Et primò, ꝙ poſſet ꝓcedere ſi Toneta acceptaſſet petitionem, & ſe ſatiſfacere, & adimplere ꝯuẽta obtuliſſet, ſec⁹ ſi petitionem impugnauit, & petita adimplere contempſit, prout fecit. ex eo
3 enim † ꝙ quis impugnat, non poteſt ſe iuuare, regula ex eo. de reg. iur. in 6 cum ſuis concor. Secundò reſpondeo, ꝙ ſi ẽt petendo obſeruari conuenta cenſeat remiſſa pęna reſolutionis ꝯctus, cãra ꝑꝑ ꝯuẽtiones ꝑdictas p̄teritas, ñ tñ cẽſet remiſſa pęna ꝑꝑ ꝯuẽtiones futuras, ſicut nec dñs remittẽdo caducitatẽ cãtã, intelligit remittere caducitatẽ cãtã ꝑꝑ pẽſiones in futurũ nõ ſoluẽdas, vt ꝑ gl. & Doc ĩ d. l. 2. In ꝓpoſito licẽt Perona ꝑ petitionẽ ſuã petẽdo obſeruari ꝯuẽta, cẽſeat remiſiſſe pęnã reſolutionis donõnis cãtã tpe petitiõis ꝑꝑ denegata alimẽta, tũ q̃a Toneta exinde poſt iudiciũ inchoatũ & finitũ, ceſſauit ĩ ſolutione alimẽtorũ ipo iur̃ reſoluta, iterata fuiſſet donõ, & ſi ꝯriũ diceremꝰ, ꝯtumacia, & mora ipſi⁹ Tonetę ĩ ñ parẽdo iudicato, & nõ adimplẽdo, ſibi foret ꝓficua, & dãnoſa Peronę inſtãti, ꝯ c. mora. de reg. iu. in 6. & petitio iudicialis, q̃ magis hẽt grauare morã debitoris, induxiſſet liberationem a mora, ſi amplius nõ poſſet Toneta moroſa incidere in pęnã, poſſẽ iſta cõprobare ex plurib. ſed q̃a patẽt ad ſenſum naturalẽ, nõ aliter ĩſtabo, ſequẽdo tex in l. ſcire oportet. §. ſufficit. ff. de exc. tu. & fruſtra leges, & ſimilia allegamꝰ, vbi naturaliter ſentimus, ſm Philoſo. relatũ ꝑ Mod. in l. illã. C. de col. Ter
4 tiò q̃a iuſm † hẽt vim clę. rato manẽte pacto. d. l. ſi q̃s maior. ſi cõuẽtus ad obſeruãtiã ꝯctus, recuſat parere, q̃s dubitabit ꝙ is q obſeruabit ꝯctũ ꝓ parte ſua virtute clauſulę, rato manẽte pacto, poterit ſaltẽ ex eo ꝙ alter requiſitus nõ adimplet, allegare aduerſariũ incidiſſe in pęnã d. l. ſi q̃s maior. nõ obſtãte petitione ſua, cui alter ꝯdixit, ſeu parere ꝯtẽpſit, & eſt caſus ĩ d. l. ſi q̃s maior. & in l. q fidẽ. ff. de trãſ. Ad tertiũ dũ dr̃, ꝙ error iuris intricati excuſat a piurio, aliter nõ r̃ñdeo, q̃a indubitati iu
5 ris eſt, ꝙ nõ obſeruãs ꝯctũ † iuratũ ipſo iure cadit a cõmodo ꝯctus. d. l. ſi q̃s maior, & expeditũ eſt, ꝙ ſi donatarius nõ p̄ſtat alimẽta ꝓmiſſa ẽt ſimplici ꝓmiſſione abſq; iuro, ꝙ ipſo iure ꝑdit cõmodũ donõnis d. l. 1. & vbi eſt caſus legis nulla p̄t ſubeſſe dubitatio. l. ancillæ. & ibi Bal. C. de fur & ſic cum Toneta, & Quintella ſcirẽt donõnẽ factã ꝑ Peronã eſſe reſolutam, & dñiũ retro tranſlatũ in ipſam Peronã, bñ ſeq̃t, ꝙ cũ mala fide Quintella acceptauit donõnẽ bonorũ, q̃ ſciebat aliena, merito ei dẽt denegari remedium canonis reintegrãda, vt dixi ſ. Ex alio ẽt dico remediũ dicti canonis nõ ꝯpetere ipſi Quintellæ, q̃a ꝯſtitutũ, cuius ptextu p̄tẽdit ſe fuiſſe in poſſeſſione, eſt nullũ, ex eo q̃a ꝯctus donõnis factæ Quintellæ nõ valuit,
6 vt probaui latius in alio ꝯſi. Nõ ob. dũ dr̃, ꝙ donõ † rei alienæ valet, q̃a r̃ñdeo, ꝙ donõ rei alienæ nõ valet, q̃a donõ eſt donidatio. i. dñij trãſlatio, qd̃ dñium nõ p̄t trãſferri ꝑ non dñm. & ꝙ nõ valeat, eſt tex in l. in ædib. § fi. ff. de dona. & ſi dicatur, valet ſaltẽ quo ad trãſferendũ vſucapiẽdi cõdõnẽ, & ſic quantũ ad trãſlationẽ poſſeſſionis, toto tit. ff. & C. ꝓ dona. Itẽ valet q̃tũ ad obligandũ donãtẽ de euictione. l. Ariſto. §. Labeo ff. de dona. r̃ñdeo dupl̃r. Primò, ꝙ ꝓcedũt p̄miſſa qñ donãs donat rẽ alienã ignorãs eã eſſe alienã, ſecus ſi ſciẽs: tũc talis ꝯctus

a lege

e lege dānat̄, nec ēt transfertur vsucapiendi cōdictio.l.2.ff.pro
dona.nec ēt donās ei tenet̄ de euictione ſm glo. in d.§.Labeo.
qñ ergo donat res aliena ſcienti, donatio (maximè in p̄iudiciū
dñi.) eſt totaliter nulla.d.l.2.ergo ēt cōſtituent nullū. & ſi dica
tur licèt ꝯſtus nō teneat in p̄iudiciū veri dñi, tñ poſſeſſio trāſ-
fertur.l.ſi aliquā rē.ff.de acq.poſſ.qa verū eſt, ſi trāſferat̄ p ve-
rā traditionē, ſecus ſi per fictam, puta per precariū, vel conſti-
tutū, ſm Pau.de Caſt.& Soc.in l.1.§.ſi vir vxori. de acq. poſſ. ff.
cum ergo Toncta donauerit bona aliena Quintellę ſciēti vt ſ.
ꝓbaui, ſequit̄ ꝯcluſio, ꝙ donatio nō tenuit, & cōſequenter nec
conſtitutū. Quartò dixi remediū canonis reintegranda, nō cō
7 petere cōtra Gaucheriū poſſeſſorem † cū tit.& bona fide, ſm
Bar.in l.rē q nobis.ff.de acq.poſſ. Non ob. dū replicat ꝙ plures
ſunt qui tenent oppoſitū, quia rndeo dupliciter. Primò, ꝙ opi
nio Bar. eſt *communis* ſm Soc. in ꝯſ. 309. in tertia parte. vnde in
iudicādo ab ea nō eſt recedendū, aliàs iudex † faceret litē ſuam
8 ſm Bar.in l.cū ꝓlatis.ff.de re iud. Scd̄o rñdeo, ꝙ iſtud ꝯriū dēt
ītelligi qñ ſingularis ſucceſſor habuit titulū a vitioſo auctore.
opinio Bar. & cōis loquit̄ in ſingulari ſucceſſore hñte cām ab
alio bonæfidei poſſeſſore. Ita ego ꝯcordo opiniones iſtas ꝯrias
in c.ſæpe.de reſtu.ſpol.& reperio, ꝙ hāc cōcordiā tradidit Soc.
cōſ.266.col.6.lib.2. Gaucherius aūt poſſidet cū titulo, & bona
fide, & habuit cām a d.Borelli auctore bonæfidei, ergo &c Nec
obſtat dū dr̄, ꝙ opinio Bar. fundatur in l.ſiue aūt. §. ſi duobus.
ff.de publi.& conſequenter debet intelligi eo caſu, quo titulus
hr̄ a diuerſis pſonis, put ille tex.loquit̄, ſecus ſi ab eadē, qa tunc
prior dēt præferri.l.quoties.de rei vēdi.C.ad illud omiſſa diſpu
tatione, an cōis opinio quę generalis eſt dēat reſtringi ad iſtos
terminos tñ nihil facit ad caſum nr̄m, qa Gaucherius habuit
ſuum titulū a dicto Borelli. Quintella verò habuit a Toneta, &
ſic a diuerſis, ergo ſumus in terminis dicti §. ſi duobus Quin-
to, dixi donationem factā Quintellę, fuiſſe fcām in fraudē futu
ræ donationis faciendæ d. Borelli. & ſic in fraudē futuri credi-
toris, rōnibus de quibus abūdè in primis allegationibus, qbus
non video aliqd obſtare, ex iis q̄ in cōtrariis allegationibus ad
eneruādas coniecturas, & fraudes deducunt̄. Iō aliter ſup hoc
nō inſiſtā, ſed circūſpectus, & prudēs iudex ipſe poterit oīa ri-
mari, & ſi factū, & ten̄ē rei ꝯſiderabit diligēter, occulta fide co
gnoſcet. Ad illud autem, qd̄ dr̄, ꝙ exceptio fraudis venit oppo-
nenda & diſcutiēda in iudicio, petit̄ ex eo, ꝙ ad reuocādū alie-
nata in fraudem creditorū agendū ſit actione reuocatoria. §
item ſi quis in fraudem. Inſt.de act. Exceptio doli & fraudis nō
vr̄ obſtare agenti remedio canonis reintegrāda, cui nulla exce
ptio ꝓprietaris obiici pōt, ſm Alex.conſ.90.& ſeq.li.5.Deci.ꝯſ.
57.col.1.ad iſtud.n.rñdeo, ꝙ illud, ꝙ dr̄, ꝙ exceptio proprietatis
9 non poſſit opponi agēti poſſeſſorio † recuperandæ, ꝓcedit ni-
ſi ſit talis exceptio, q̄ ita cōcludat in poſſeſſorio, ſicut in petito
rio, ſm Bal.in rub.de pace Cōſtan.in verbo, reſtituit̄.p ca acce-
pta.de reſti.ſpo. Rota deciſ.16.in nouis Alex.in l.naturaliter.§.
nihil cōe.vbi ēt Bal.ff.de acq.poſſ. In ꝓpoſito exceptio fraudis, q̄
cōcludit, ꝙ donatio fuerit facta in fraudem Borelli & Gauche
rii, eodē modo cōcludit, ꝙ cōſtitutū in ea donatione appoſitū
fuerit in fraudē factū. Iō ſicut exceptio doli obſtaret agenti pe
titorio, ita obſtabit agēti poſſeſſorio. Et ꝙ exceptio doli, q̄ con
cludit ꝯ poſſeſſorē, ſit admittēda, voluit Ang.in l.dolo.ff.de ex
cep. Et maximè ꝯ agentē remedio cano.reintegrāda, qd̄ nō cō
petit malæfidei poſſeſſori, vt ſ. deduxi in primo fundamēto. Sa
tis ex iis puto reſoluta, q̄ latius contra conſultationem meam
obiiciuntur, abſoluendumque fore Gaucherium poſſeſſorem
cum titulo oneroſo & bonæfidei a petitis per Quintellam, q̄
cum mala fide, & expreſſo dolo certat de lucro capiendo in p̄-
iudicium, & odium dicti Gaucherii. Laus Deo.

RESPONSVM II.

REmedium Canonis reintegranda, nō ſolū
poſſidenti per conſtitutū cōpe
tit, ſed ēt fictè poſſidenti competere iudicatum eſt,
atque etiam prior vigore conſtituti poſſidēs, poſte-
riori actualiter poſſidenti etiam in petitorio præfertur.

SVMMARIVM.

1 *Remedium canonis reintegranda, competit etiam poſſidenti vigore conſtitu
ti, cum is verè poſſideat, qui per conſtitutum poſſidet.*
2 *Remedium canonis reintegranda, etiam ficto poſſeſſori competit.*
3 *Prior poſſidens vigore conſtituti, etiam in petitorio præfertur poſteriori
actualiter poſſidenti.*

Reſpon. interpreta.

NOn eſt dubitandum, an remedium † canonis re-
integranda, 3 q.1. cōpetat poſſidēti vigore ꝯ
ſtituti, quia poſſeſſio acquiſita per conſtitutum eſt
vera poſſeſſio, & dicitur verè poſſidere is, qui vigore
conſtituti poſſidet, licèt actus acquirendi poſſeſſionem dicat̄
fictus. l.quod meo. vbi Alexan. & Mod.ff.de acq.poſſ. Quinimò
ſunt qui velint, ꝙ remedium dicti canonis non ſolū competat
vero poſſeſſori, vt eſt poſſeſſor vigore conſtituti, ſed ēt cōpetit
2 † ficto poſſeſſori, vt eſt poſſeſſor, in quē ſine ulla apprehēſio-
ne p ſe, vel aliū eius noīe facta lex ipſo iure trāſfert poſſeſſionē
ſm Soc. in l. rē quæ nobis in 5.q.ff.de acq.poſ.vbi iſtud expreſ-
sè firmat, p̄ſuppon ēs nullū dubiū eſſe, ꝙ nō competat poſſidē-
ti in vim conſtituti, qa illa eſt vera poſſeſſio, & ꝙ etiam datur
tale remedium ficto poſſeſſori, quòd plus eſt, ſequitur Bald. in
rub.de cauſa poſſeſ.& proprie.& Deci.conſ.84. excellentiſſimi
doctores. & ꝙ competat poſſidenti in vim conſtituti, tenent
Alex & alii, quos deduxi in meo conſ.in hac cauſa reddito. Et
pro certo in hoc non eſt hæſitandum, & adducta pro Guid. Pa
pæ q 112. loquuntur in petitorio, videlicet in caſu l.quoties. C.
de rei vendi.& faciunt pro hac opinione, quia *communis* eſt ſen-
3 tentia, ꝙ prior † poſſidens in vim conſtituti præferatur in pe-
titorio, iuxta terminos dictæ l.quoties.& ibi Iaſ.in quinta limi-
tatione. Ergo idem dicendum in poſſeſſorio. Laus Deo.

RESPONSVM III.

LIcèt agens narrando proponat rem pleno iure ad
ſe pertinere, ex medio vero concludendi petat
ſe ſpoliatum reintegrari, ex huiuſmodi propoſitione
remedium canonis reintegranda, deductum videtur,
cum qualitas actionis propoſitæ ex medio concludendi digno
ſcatur. Ideo Ioannes Fabri proprietatis ceſſionarius poſſeſſio-
nis iudicium intentatum rectè proſequitur, vitio litigioſæ poſ-
ſeſſionis, non obſtante.

SVMMARIVM.

1 *Ex medio concludendi cognoſcitur, quòd iudicium fuerit intentatum.*
2 *Remedium canonis reintegranda, competit ceſſionario proprietatis.*
3 *Vitium litigioſi non inducitur per ceſſionē ꝓprietatis, de qua nō contēditur.*
4 *Multa conceduntur in conſequentiam, quæ principaliter non concederentur.*
5 *Tertius pro iure, & intereſſe ſuo, poteſt litem ab alio inſtitutam proſequi.*

Reſpon. interpreta.

IN cauſa præſenti, conſtat ex medio concludendi,
intentatum fuiſſe remedio canonis, rein-
tegranda. 3.q.1. quia in concluſione petitur ſpoliatum re-
1 integrari, nam ex medio † concludendi cognoſcitur quę
actio fuerit intentata, ſecundum Barto. in l.certi condictio.in
prin.ff.ſi cer.pet. Nec refert, ꝙ in narratiua ſit dictum, rem ad
agentem pleno iure pertinere, quia non inſpicitur narratio,
ſed concluſio. ita in terminis noſtris conſuluit Dec.conſ.136.
in cauſa reuerendi. hoc ſic prēſuppoſito, videtur, quòd Io. Fab.
cui fuit ceſſa proprietas vineæ, & domus, de cuius poſſeſſione
contenditur, rectè poſſit proſequi iudicium intentatum per
Antonium de Ilia cedentem, non obſtante vitio litigioſi, quia
2 † in ceſſionarium proprietatis tranſit remedium canonis rein
tegranda, vt conſuluit Bald.conſ.309. ſuper quo.lib.3.& firmat
Soc.in l.rem quæ nobis.ff.de acq poſ.& comprobaui in c.ſæpe.
col.6.ver.3.quæritur, an competat ceſſionario de reſtit. ſpolia.
3 Non obſtat vitium litigioſi, quia per ceſſionem † proprietatis,
de qua non contenditur, non inducitur vitium litigioſi.auct.li
tigioſa.C.de litig.& ſi dicatur vitium litigioſi.auct. litigioſa. C.
de litig. & ſi dicatur vitium litigioſi eſſe ſuper poſſeſſione, de
qua contenditur, reſpondetur, ꝙ Antonius de Ilia non poteſt
dici alienaſſe poſſeſſionem, quam non habebat, & quam non
fecit per ceſſionem proprietatis alienam, vt de ſe patet. Iura.n.
quæ loquuntur de ceſſione poſſeſſionis litigioſa intelliguntur
ex parte rei, non ex parte actoris. Et ſi inſtetur dicendo, quòd
actio ſiue condictio ex d.canone reintegranda, erat litigioſa,
aduertendum eſt, ꝙ Ant.de Ilia non ceſſit condictionem ex d.
canone reintegranda, nec poſſeſſionem principaliter, ſed ſo-
lum proprietatem cum iuribus ipſius proprietatis, & non con
dictionem ex dicto canone, quæ eſt actio perſonalis. Inſtit. de
actio.§.in pſonam. Et ſi dicatur quo mō ergo iure Io. Fab. po-
teſt proſequi iſtud iudicium? Reſpondeo, ꝙ hæc actio, ſiue cō-
dictio tranſit in ceſſionarium proprietatis in conſequentiam,
ne penes eum ſit proprietas inutilis. vt dixi tenere Bal. & Soc.
ubi aūt actio quæ denegabat̄ trāſit ī conſequētiā proprietatis,
4 nō incurrit̄ uitium litigioſi, quia multa † conceduntur in ꝯſe-
quētiā, quæ principaliter non concederētur. l. quidā. ff.de acq.
re.do. l.in modicis, cum gl.ff.de contra.emp. ponas exemplum
in iure patronatus, quod tranſit in laicum in cōſequētiam uē-
ditionis uniuerſalis, quod tamen de per ſe non poteſt alienari,
c.ex literis.de iure patrona.& iſtud probatur in d.l.fin. C. de li-
tig.ubi in conſequentiā diuiſionis trāſit res, & actio litigioſa in
alterū abſque pœna litigioſi. Comprobatur, quia pendēte lite
ſuper poſſeſſione, uel actione pſonali, nō ꝓhibet̄ litigās aliena
re proprietatem, c.1.& ibi no.de confir.uti.uel inuti. ergo ſatis
datur intelligi, ꝙ nec ēt prohibet̄ alienare iure, & actiones, q̄
tranſeunt in emptorem ſiue ceſſionariū ꝓprietatis, alioquin
p indirectum nō poſſet alienari ꝓprietas. Præterea, cum dictus
Ioan. Fab habeat proprietatē abſq; uitio litigioſi, non ꝓhibet̄
pro iure, & intereſſe ſuo proſequi iudicium poſſeſſionis, quia
5 tertius † pōt proſeq litem ab alio inſtitutā. C.cū ſup. de re iud.
c.ueniens.de teſti. tradit Bal.in auct.nunc ſi hr̄s. C. de litig.&c.

De causa possess. & proprie.
RESPON. I.

COllatio Facta ab ordinario Carpentoratē. existenti in quasi possessione, quādam capellā conferēdi D. Hieronymo in p̃iudiciū patronorū, ipsorū institutione de D. Gulielmo secuta nō obstante, ſm ea q̃ ꝓponuntur, de iure valida est, p̃sertim attenta quasi possessione, scientia, vsu, & patientia dictorum patronorum comprobata, nam huiusmodi quasi possessio in similibus causis singularis speculationis est.

SVMMARIVM.

1 *Collatio est fructus iuris cōferendi, præsentatio est fructus iurispatronatus.*
2 *Ad possessorem, seu quasi spectat ius conferendi in præiudicium eorum, ad quos spectat præsentatio.*
3 *In materia collationis, præsentationis, & iurispatronatus, quasi possessio est principalis intentionis.*
4 *In quasi possessione tria requiruntur, videlicet scientia seu patientia aduersarij, item ius proprium, nec non, & bona fides.*
5 *Malæfidei possessor non facit fructus suos.*
6 *Scientia, & patientia aduersarij, articulanda, & probanda est.*
7 *Episcopus præsumitur scire qualitates beneficiorū existentiū in sua diœcesi.*
8 *Vnicus actus electionis, præsentationis, & collationis, quasi possessionem ipsorum actuum acquirit.*
9 *Collationes sine scientia patronorum, sunt ipso iure nulla.*
10 *Beneficia in dubio præsumuntur libera, & non patronata.*
11 *Sola fama excusat a mala fide, ac non a causa temeraria, & iniusta.*
12 *Extincta descendentium linea, & sic agnatione, ius patronatus extinguitur, & ecclesia libera efficitur.*
13 *Iuspatronatus non præscribitur contra ecclesiam, quæ semel libera fuit.*
14 *Ex non vsu quasi possessio iuris patronatus amittitur, & ecclesia libertatē præscribit.*
15 *Clausula, si non sit alteri ius quæsitum, in rescriptis tacitè subintelligitur.*

Respon. interpreta.

PVnctus huius controuersiæ (vt mihi vr̃) totus consistit in quasi possessione vigore conferendi
capellam, de qua agitur: in qua quidem quasi posses-
sione ordinarius Carpentoratensis esse prætenditur in præiu
dicium patronorum, medio duarum vltimarum collationum
immediatè præcedentium. Et vt cognoscatur, ꝙ punctus ad
hoc reducatur, subijcio duas verissimas conclusiones. ¶ Prima
1 conclusio, collatio, † est fructus iuris conferendi, & p̃sentatio
est fructus iurispatronatus ſm Pan. post Inn. & alios in ca. con-
sultationibus. de iure pat. Inn. & Ant. in c.2. de in integ. resti. &
in c. in literis, de restit. spo. & alibi sæpe. ¶ Secunda conclusio,
2 ad possessorem, seu † quasi spectat ius conferendi in præiudi-
cium etiam eorum, ad quos spectat præsentatio secundum
Rotam decis. 476. de iurepat. in antiq. Inn. & Pan. & alij in d.ca.
2 de in integ. rest. & in c.cum olim. & c. cum ecclesia Sutrina.
de caus. poss. & proprietatis. cū solitis ɔcord. quas breuitatis cā
omitto. Ex his infertur, ꝙ si dicamus epm forem possessione
liberè cōferēdi. necessario sequat ɔcludēdū, ꝙ collatio p̃dictæ
capellæ facta p ipsum valuerit in p̃iudiciū patronorū. hinc cō-
suluit Car. ꝙ collatio facta p Papā ēt non facta mentione iuris
patronatus valet. qā eps est in quasi possessione liberè ɔferen
di, & patroni in quasi possessione præsentandi. ita Card. consi.
69 quo ad primum. vers. ad ſm dubiū. Dec. consi. 117. col. 2 vbi
alia adducit. Ex qbus concluditur, ꝙ in ista materia est attendē
3 da † quasi possessio, & in specie, & in terminis nostris ita con-
cludit Rota decis. 457. sub rub. de impetra. & colla. in anti. Si ve
rò dicamus episcopum non esse in quasi possessione liberè cō
ferendi, collatio vtpotè facta sine consensu patronorum erit
ipso iure nulla. c. decernimus. 15. q. 7. c. illud. vbi Pan. & alij de iu
re pat. cum sī cōcor. ¶ Restat ergo discutere vtrū eps Carpento
raten. dicatur in quasi possessione liberè conferendi in præiu-
diciū patronorū. & prima consideratione visum fuit, ꝙ nō. nā
quasi possessio, seu ius liberè cōferendi ēt cuilibet rei incorpo
4 ralis, non acquirit nisi tribus † cōcurrentibus. primo nisi data
scientia primi possessoris. l. 2. C. de seruit. & aq. & in nostris ter-
minis tenet Cald. consi. vlti. in tit. de cau. pos. & proprie. Pan. &
alij in d.c.cū olim. & d.c.cū ecclesia Sutrina. Bar. in l. 1. §. hoc in
terdicto, ff. de iti. actuq; pri. & rō est manifesta, qa subiectū hu-
ius quasi possessionis est vsus, & patientia aduersarij. l. quoties.
ff. de seru. q̃ patiētia nō pōt esse sine scia, ergo necessario requi
ritur scia. Scdo requirit, ꝙ eps cōferat iure suo libero, & nō iu
re deuoluto. l. si. ff quēad. seru. amit. Tertio requirit, ꝙ bona fi-
de conferat, credens sibi ius istud conferēdi cōpetere. l. 1. §. Ari
sto. ff. de aqua quot. & æsti. saltē quantū ad effectum, vt collatio
valeat. ſm Pan. in d.c.cum olim. & d.c.cū ecclesia Sutrina. quē
oēs nemine discrepante ibi sequuntur. & rō est euidens, qa vt
5 s̃. dixi, collatio est fructus iuris cōferendi. ergo malæfidei † pos-
sessor non facit tales fructus suos. c. grauius. de rest. spol. in fun
do. l. ex diuersis. ff. de rei vend. Constito ergò de mala fide, col-
latio cassāda erit, vt p Ab. & alios vbi supra. ¶ Istis attentis, bñ
vī dicendū Epo per dictas duas collationes non fuisse requisi-
tā quasi possessionē liberè conferendi; qa nō ɔstat in ꝓcessu.
ꝙ patroni habuerint sciam geminatæ vocationis, & duplica-
tæ collationis, q̃ scia erat ꝓbanda pro parte dicti do. Oliuarij,
vt concludit Bar. in l. 2. C. de serui. & aqua, & in l. 1. §. deniq; ff. de
6 aqua plu. arc. vbi instruit nouos practicantes, vt articulent † de
scientia aduersarij, & ꝓbent. sequit Pan. consi. 23. col. fi. in 2. par-
te. non etiam apparet de bona fide do. Epi ɔferentis, ꝙ credide
rit vti iure suo. qa p̃sumit, ꝙ sciret dictā capellam fore iuris pa-
7 tronatus laicorū, nā Episcopus † præsumit habere notas quali
tates bñficiorum existentium in sua diœcesi ſm Host. & Ioan.
And. in d.c.cū nostris. de ɔcess. præb. Fel. in c. in nostra. de rescr.
ista sunt, q̃ ɔtra do. Hieronymū Oliuarū valdè vrgent. ¶ Sed vl-
terius consideranti mihi ɔ̃ria sñia visa fuit verior, qa ex vnica
8 † electione acquiritur quasi possessio iuris eligendi, & ex vnica
præsentatione quasi possessio p̃sentandi, & ex vnica collatio-
ne quasi possessio conferēdi, cū sint actus, q cōiter nō solēt fie
ri nisi a possessoribus ſm gl. Inn. & alios in d.c.cū olim. & d.ca.
cum ecclesia Sutrina. & probat in c. ex literis. de iu. patr. & in d.
c. consultationibus. eo. tit. & Inn. in ca. 2. de in inte. resti. Pan. &
alij in c. querelā. de elec & alibi sæpæ. Nec ob. p̃missa. primo nō
obstat dum dr̃, ꝙ hæc ɔclusio ꝓcederet, si patroni sciuissent, &
passi fuissent, quia esto ꝙ ita sit, tū ex serie facti ɔstat de sciētia
patronorum. & ꝙ ɔstet, ostēdit sic, patroni p̃sentauerūt D. Gu
lielmum ad dictā capellā tanq̃ vacantē p mortem quōdam D.
Claudij prædecessoris immediati: cui eps liberè, & iure suo or-
dinario contulerat tāquā vacaret p resignationem factā ex cā
permutationis per Paulum. ex hoc colligo scientiam patrono
rum, quia nisi ipsi sciuissent collationes factas, & illas appro-
bassent, non dicerentur vacare per mortē dicti Claudij, sed per
resignationem Pauli, qui añ dictas collationes ex præsentatio-
ne patronorum fuerit institutus, in tantū, ꝙ obtinēs beneficiū
patronatus sine consensu patronorū, dr̃ vsurpator, & occupa-
tor. c. ex insinuatione. de iur. pat. & collationes etiam factæ si-
9 ne † scientia patronorū sunt ipso iure nullæ, vt s̃. dictū fuit. &
ibi no Pan sed per mortē vsurpatoris non dr̃, nec pōt vacare,
vt no. in c. susceptū. de rescr. in 6 necessario sequit si vacauit p
mortem dicti Claudij, ꝙ valuerit eius collatio valere autē non
pot, nisi p̃supponamus acquisitā quasi possessionē ɔferendi p
si Episcopo, acqri aūt non pōt quasi possessio, nisi data scia, &
patiētia, ergo a primo ad vltimū restat corrollariè dicēdū, ꝙ ip
si patroni sciuerunt, & passi fuerunt. Nō ob. dū dr̃, ꝙ reqrit, ꝙ
Eps ɔtulerit bona fide, credens ad se spectare ius ɔferendi, quia
in casu isto ēr Episcopus qui contulit erat in bona fide, & credi
dit ad se spectare, qa oia beneficia in diœcesi spectant ad eius
collationē. c. omnes basilicæ. 16. q. 7. c. sic quidam. & c. regenda,
10 10. q. 1. & in dubio † bñficia præsumunt libera, & non patrona
ta, ſm Archid. in c. decernimus. 16. q. 7. Panormit. in d. c. quere-
lam. in 3. not. Deci. consi. 117. col. 1. & consequenter cum ius
cōe, & iuris præsumptio sit p ordinario collatore, legitime po
tuit credere sibi licere iure suo conferre, argumento c. ad deci
mas, de rest. spol. lib. 6. fortius concludit Pan. in d. ca. cum olim.
& dicto c. cum ecclesia Sutrina. & in c. si diligenti- de præscri. &
Bartol. in d. § hoc interdicto. ꝙ quælibet probabilis coniectura
sufficit ad causandam præsumptionem bonæfidei, & excluden
11 dam præsumptionem malæfidei. & in ꝓposito dñt, ꝙ † sola fa-
ma, ꝙ ius conferendi cōperat alicui, excusat a mala fide, quāto
fortius dispositio iuris cōis. Nec obstat ɔ̃ria presumptio, quod
presumitur scire omnes qualitates bñficiorum existentium in
diœcesi, & sic scire capellam fore iurispatronatus laicorū. Ad
istud rñdeo multipliciter. & pro fundamento responsionum
præmitto vnam tritam, & cōem ɔclusionem, ꝙ bona fides nō
solum ex iustis, sed etiā ex temerarijs, & iniustis causis cāri pōt
ſm gl. in l. 1. C. vbi cau. stat. quam ibi multū cōmendat Bal. & se
quitur Alex. consi. 127. visa inquisitione. col. 1. volu. 4. & ꝙ teme
raria causa excludat malam fidem possessoris, est tex. quem ibi
no. Are. & Ias. in d. l. clā possidere. in prin ff. de acqui. pos. & Bar.
in l. 1. §. per seruum, qui in fuga. ff eo. Barb. consi. 28. col. antepe.
vol. 2. redeundo ad propositum, si ordinarius, qui contulit, scie
bat capellam, de qua agit, esse iurispatronatus, & sciebat, quod
erat iurispatronatus ex fundatione Simonæ, relictæ quondam
Ioānis Pelizerij, q̃ reliqt ius patronatus filiis, & descendētibus
Rostagni de Arnulphis, alias de Buto: quorum descendētium
12 linea extincta † est, & ɔsequenter, extinctum ius patronatus, &
ecclesia effecta libera, vt traditur in c. 1. de iur. patr. hac de cau-
sa potuit legitimè credere sibi licere iure suo ɔferre dictam ca
pellam. qa asserti patroni nō sunt de descēdētibus dicti Rosta-
gni, nec de agnatione. & nō esset ponere os in cęlū, nec a iure
deuiaremus tenere ꝙ ad assertos patronos non spectat iuspa-
tronatus dictæ capellæ, cum (vt dixi) nō ɔstet, ꝙ sint de descēdē
tibus suprascriptis. Nec qcq̃ facit si diceret, ꝙ Ioanna Algesse

mater Margaritæ. quæ præsentauit d. Gulielmum, præscripse
13 rat iuspatronatus, qa ɔ̄ ecclesiam† semel effectam liberã nõ p̄t
laicus p̄scribere iuspatronatus sm̄ Panor. consi. 106. versi. secũ
do principaliter. in 2. vol. Car. in cle. si plures. in 5. q. de iure pat.
Alc. consi. 75. visis, in fi. vol. 4. licèt possit p̄scribere ɔ̄ veros pa-
tronos, sm̄ Io. And. in c. quod alicui. de regu. iur. & istam distin
ctionem comprobaui hoc anno in rub. de iud. Ex his apparet,
ꝙ dicta Margarita nec ius hẽt, nec quasi possessionem assertã
iurispatronatus, merito episcopus potuit iure libero conferre
hanc capellam prædicto d. Hierony. Oliuario. Vel aliter dico, ꝙ
vbi agitur de acquirenda possessione libertatis, quæ acquiritur
ex non vsu priuilegiati non exigitur bona fides, sed ex solo
non usu perditur. ca. cum accessissent, vbi glo. de consti. tradit
Ant. in c. peruenit. col. fin. de cens. Ius autem patronatus, quod
habent patroni, est gratiosum, & ex priuilegio ecclesiæ, vt per
Panor in c. querelam, de elec. ergo &c. Et nisi dicamus, ꝙ ex nõ
14 †usu solo perdatur quasi possessio iuris patronatus: certè im-
possibilis esset communis conclusio, ꝙ possit ecclesia p̄scribe-
re libertatẽ aduersus ius patroni, quia opponi semper potuit,
ꝙ episcopus sciebat, vel scire præsumebatur, ecclesiã esse patro
natã, uel aliter posset r̄ñderi, ꝙ mala fides prælati nõ nocet ec-
clesiæ, cui per collationes liberas acquiritur quasi possessio, ut
per gl. Panor. & alios in c. fina. de præscrip. Vel aliter respondet
ꝙ in facto præsupponitur has liberas collationes fuisse factas p
vicarium & gubernatorem, in quibus non cadit p̄sumptio, ꝙ
ipsi scirent ecclesiam esse iurispatronatus, quia ipsi non sunt
qui uisitent pp quam uisitationem episcopus præsumitur sci-
re qualitates beneficiorum, ut declarat Fel. in c. 2. colũ. 1. de ex-
cept. Deci. consi. 135. in fi. Ex istis liquido constat collationem
factam d. Hieron. de iure ualidã fore. Quo fit, ut institutio dict.
Gulielmi postea secuta nullius sit roboris & momenti, & ma-
ximè attento, ꝙ est facta cum expressa clausula, si non erat al-
15 teri ius quæsitum, quæ etiã tacite† subintelligitur. c. super eod.
de offi. delega. l. 2. §. si quis a principe. ff. ne quid in loc. pub. cum
igitur per collationem prius factam d. Hierony. p ordinarium
esset ius acquisitum per prædicta, sequitur ꝙ institutio, & p̄mis-
sio dom. legati subsequẽs nõ hẽt aliquem effectũ. Laus Deo.

RESPONSVM. II.

Licèt In beneficialib. iudicia possessoria censeantur habere annexam causam proprietatis, tamen de titulo non est adamussim discutiendum, cũ sufficiat habere titulum coloratum. Quare postquam illustris curia Ioannem Alardi in possessione manutenuerit prioratus de Calma, de tituli ualiditate, uel colore amplius quærendum non est. Nam ei sufficit excludere Michaelem Rodulphi actorem per non ius suum, cuius collatio, uti subreptitia, & suspensio facta, uiribus non subsistit. Nec eidem Ioanni obstat, quod prioratus, de quo agitur, sit monachalis, & regularis, qui non potest clericis secularibus conferri. Verum cum prædictus prioratus a duobus immediatè prædecessoribus secularibus clericis rectus ac gubernatus probetur, ideo secularibus in posterum clericis conferri posse decisum est. Quare manifestè constat Ioannem Alardi, michaele Rodulpho potiorem esse.

SVMMARIVM.

1 *In iudicio possessorio sufficit habere titulum coloratum, nec est de eo adamussim disputandum.*
2 *In interdicto retinenda is potior est, qui fidem facit de antiquiori possessione: & sufficit reo excludere agentem per non ius suum.*
3 *Ius conferendi de iure communi pertinet ad episcopum.*
4 *Collatio nulla nullum præstat titulum.*
5 *Gratia subreptitia est ipso iure nulla.*
6 *An verbis narratiuis, seu assertiuis notarij credatur?*
7 *Collatio facta suspenso non valet.*
8 *An prioratus monachalis vel regularis conferri possit alijs quàm regularibus eiusdem ordinis, uel prioratus.*
9 *Paria sunt non habere titulum, uel habere, sed inualidum,*

Qui veritas est, me dirigat in viam veritatis.

Respon. interpreta.

Licèt In beneficialibus iudicia possessorja censeantur
habere annexam causam proprietatis. l. 2. §. quæ
dam ubi glo ff. de interdic. & ideo requiritur probatio
tituli ad colorandam possessionem, ne detur uitiosus
1 ingressus. c. 1 de reg. iur. lib. 6. tamen in possessorio† iudicio non
est de ualiditate uel inualiditate tituli adamussim disputandum,
seu discutiendum, cum sufficiat habere titulum coloratum,
quod maximè procedit in iudicio retinendæ, in quo militat
ratio dandi uitiosum ingressum, cum iam ingressus datus sit,
& maximè coram iudicib. laicis, qui solum cognoscere p̄ht de
nudo & mero possessorio sm̄ Panor. in cap. literas. de iura. cal.
¶ Cum itaq; excellens curia præcisè aliq̃ñ d Ioã. Alardi manu
tenuerit in possessione prioratus de Calma in vim tituli colo-
rati, non v̄r ꝙ amplius sit q̄rendũ de colore, & validitate illius
tituli: sed id solum discutiendũ est, vtrũ in hoc iudicio retinen
dæ, potior sit, an Michael Rodulphi actor, an ipse Alardi reus.
Et paucis agẽdo intrepidè r̄ñdeo ipsum Alar. potiorẽ esse, qa
ɔ̄stat eũ prius fuisse possessionẽ prioratus assecutũ, & p curiã
p̄cise manutentum, annaleinq; possessorẽ, & vltra fore anto li
2 tem motã p Mic. in iudicio† aũt retinendæ, uincere is debet, q
fidẽ facit de antiquiori possessione, quia iunior p̄sumit clande
stina. c. licet cãm. de prob. vbi Panor. & alij. Et docet Bar. in l. si
duo. ff. vti possi. & Bal. in l. ordinarij. C. de rei vendi. Sed si liber
validitatem titulorũ discutere, ẽt potiorẽ esse puto d. Alardi,
cui in hac cã reo satis est excludere agentem p defectum iuris
agentis, absq; eo, ꝙ teneat aliter suã possessionẽ colorare alio
titulo sm̄ Cõpost. & Io. An. in c. mandatũ. de rescr. Rota, decis.
54. in anoq. Gemi. ɔ̄si. 38. p clariori. in prin. si nõ demonstrẽt
agentem nullũ hẽre ius in dicto prioratu, apparebit d. Alar. ite
rũ manutenendũ in sua vera, & iuridica possessione. ¶ Quod
ãt d. Michael actor non hẽat titulum coloratum, probatur ex
pluribus. Primo, quia titulũ hẽt a dño p̄posito monasterij de
plebe Marturũ Vicien. ordinis S. Aug. a quo dr̄ dependere prio
ratus iã dictus, ad quem p̄positũ nõ spectat ius cõferendi. Nõ
3 qdẽ de iure cõi, quia de iure† cõi pertinet ad episcopum. c. oẽs
basilicæ. 16. q. 7. c. cũ episcopus. de off. ord. li. 6. c. 1. de c. mona. c.
cum ex iniuncto. de heret. Non ẽt ex priuilegio de quo nõ cõ
stet. Non ẽt ex cõsuetudine, de qua nõ appareat. Quinimo ex
productis collationibus, maxime vltimis, ɔ̄stat ius conferendi
spectare, & ptinere ad p̄positum, & capitulum simul, & semel,
vel saltem ɔ̄stat capitulũ esse in quasi possessione ɔ̄ferendi si-
mul cũ p̄posito. Ex quibus sequitur nr̄a ɔ̄clo, ꝙ collatio facta
Michaeli a solo p̄posito absque consensu capituli, est ipso iure
nulla, tanq̃ facta a nõ habẽte ptãtem ɔ̄ferendi. c. cũ in illis. §. fi.
de p̄ben. li. 6. c. postulasti. de cõcess. p̄bẽ. & idẽ si collatio spectet
ad solum p̄positum cum consensu capituli, quia collatio facta
non habito ɔ̄sensu, ẽt nulla est c. 1. §. 1. & ibi gl. in verbo, assensu
ne sede vacã. lib. 6. Cum igit collatio hmõi sit nulla vt pote fa-
4 cta absque capitulo, non præstat† titulum coloratum secun-
dum Pan. in c. quia diuersitatem. de conces. præben.
¶ Secundo, nulla est asserta collatio, quia facta Mich. vti mo-
nacho expressè professo, de cuius expressã p̄fessione non fuit
fcã fides lt̄imè, prout fieri oportuit ab ipso impetrante. c. qa cir-
ca. vbi Pan. no. de ɔ̄sang. & affini. & cõprobat latè Fel. in c. con
stitutus. col. 1. de rescriptis. Non. n. ita de fac. li impetrasset col-
lationem prioratus ab Abbate, seu p̄posito, si non fuisset eius-
dẽ ordinis, & monasterij p̄fessus. c. nullus. c. obitũ. lxj. dist. ergo
5 si non p̄bet p̄fessio, erit grauatipso iure nulla. c. postulasti. de
rescrip. facit l. si pr̄. C. de hrd. insti. vbi p̄bat, ꝙ donatio uel lega-
tũ factũ alicui vti monacho p̄fesso, non valet si p̄fessus non e-
rat, qa p̄fessio creditur cã finalis gratiæ, & donationis: quæ si sit
falsa, vitiat grãm. l. demonstratio falsa. §. fi. ff. de condi. & demõ.
c. ex parte. c. dilectus. de ɔ̄cess. p̄bẽ. Gemi. ɔ̄si. 119. in princ. Fel. in
c. qd̄ super his. col. 1. de fide instr. Non obstat, ꝙ fuerit exhibitum
instrumẽtũ cuiusdã receptionis, & p̄fessionis, de quo in folio
lxx. factæ in manibus d. Bartholo. Pascalis, quia talis professio
est nullius effectus, & ipso iure inualida, vt pote recepta a non
habente ptãtem ipsam professionẽ recipiendi, vt est tex. in c.
porrectũ. & in c. ad audiẽtiã, & vtrobiq; Pan. de reg. nisi. n. fue-
rit professio recepta ab Abbate, uel de eius mandato, nihil va-
let, vt ibi dr̄. Et licet idem notarius attestet se rogatum de com
missione recipiendi p̄fessionẽ factã d. Barth. per vicarium dñi
præpositi: tñ sibi nõ credit̄ nisi aliter fides fiat, quia sunt verba
6 assertiua notarij eorũ, q̄ per ipsum gesta dñr. Quibus † uerbis
assertiuis non iure credit, sm̄ Pan. in c. cum causam. de testi. Et
Iasõ latè in l. senium. col. j. in fi. & seq. C. qui testa. face. poss. tum
quia non est credendũ notario exprimenti aliquid, qd̄ tpe in
strumenti factũ non fuit, sm̄ Bar. in l. si qs in aliquo. col. fin. C.
de eden. & ibi latè Ias. & idẽ Iasõ in l. nequicq̃. §. vbi decretũ col.
xij. ff. de offi. p̄consul. & Fel. in c. qm̄ ɔ̄ falsam. col. 16. de proba præ
terea, & si ɔ̄staret de cõmissione facta p dictũ vicariũ, non tñ
apparet ꝙ vicarius habuerit ptãtem subdelegandi talem rece
ptionẽ. ¶ Tertio, qa ipse Michael origine Gallus citramonta-
nus nõ potuit sine literis dimissoriis habitis a suo diœcesano, vi
delicet Archiepis. Ebredunẽsi, ordinari in Italia ab ep̄o Astẽsi,
& Salutiarũ, & ordinatus sine literis dimissoriis cõuenientibus
causam, quare remittit̄, est ab executione ordinis suspẽsus. c. j.
7 de tẽpo. ord. li. vj. collatio † aũt facta suspenso non valet. c. inqui
sitionis. de accus. c. per tuas, de simon. ca. q̃situ. de temp. ord. Et
stãtib. p̄missis nõ expediret aliter defendere tit. ipsius d. Alar
di a qbusdam obiectis, qa (vt dictũ est) satis est reo excludere a
ctorẽ pp defectũ iuris nõ sui. Et qa iã in iure eiusdẽ tituli ipse
Alardus fuit p̄cisè manutẽtus, attamẽ, ut nihil omittat, ad vnũ
sup quo se aduersarius maximè fundat, r̄ñdeo uidelicet, ꝙ di-
8 ctus p̄rioratus sit monachalis, & regularis, ut ex concessioni-
bus

bus summorū Pontificū dr̄ apparere; quo fit, ut collatio facta
dño Alardi clerico seculari sit ipo iure nulla.c.cū de beneficio
de p̄b.li.6.& hoc ꝓprobatur ex indulto spāli dño prępósito, &
Capitulo cōcesso, vt nullis nisi regularibus pdicti ordinis prio
ratus p apostolicæ sedis legatos ꝯferat. Primo, ꝙ a duobus im-
mediatis pdecessoribus clericis secularibus fuit dictus priora-
tus rectus.& gubernatus, ut ex instrīs collationū, & depositio-
nibus testiū claré apparet. quo fit, ut dicatur effectus secularis
quātū ad hoc, ꝙ secularibus ꝯferri possit, & expresse dr̄ in d.ca.
cū de bñficio.& ibi Gemi.& alij ita ꝯcludūt. Fel.in ca.cā re.col.
17.de ref. Scđo rñdetur, ꝙ dispōni d.c. cū de bñficio aliter fuit
indulto derogatū amplissimè p reuerēdissimū dñm legatum
habentē ad hoc spālem facultatem derogandi. nō obstat scđo
dum dr̄, ꝙ ipse Michael est prior in data, ergo potior est iure.
c.duobus.de rescrip.li.6.c si a sede.de præb.eo. li. Quia rñdetur
dupliciter. Primo, ꝙ in possessorio retinendæ, nō inspicitur qs
sit prior in data, sed qs sit prior in possessione, d.c.licèt cām. qđ
absque dubio verum est, qñ is, qui est prior in possessione, ha-
bet titulum coloratum.c.cum qui.de p̄bē.li.6.& d.c. licet cām.
de probatio. Scđo rñdetur, ꝙ non potest Michael allegare bñ
2 priorem in data stante nullitate sui tituli, quia † paria sunt. nō
habere titulum, uel habere inualidum. l. quoties. ff. qui satisda.
cogant. cum ulga. Laus Deo. Ita iuris esse respondeo ego Frā-
ciscus de Ripa iuris interpres, saluo saniori iudicio.

RESPONSVM III.

CVm In interdicto retinendæ is potior sit, qui de antiquiori possessione, & potiori titulo fidem fecerit, ideo d. Ioan. Alamandi in collatione prępositurę, de qua agitur, d. de Aualone anteponēdus est, qa possessionē prius obtinuit, & titulum suum meliorem esse edocuit. nam duplici collatione pro iure suo cōfectuando, & exceptionis ope uti potuit, & maximè cum possessio iuncta cum titulo eiusdem datę prelationis effectum operetur.

SVMMARIVM.

1 *In interdicto retinendę, is potior habetur, qui antiquiorem possessionē ꝓbat.*
2 *Venerabilis curia parlamenti Delphinalis in interdicto retinendæ, solet de possessione, & proprietate simul cognoscere.*
3 *An quis possit se iuuare duabus prouisionibus, & quomodo procedat, nu.6.*
4 *Idem operatur oppositum in opposito, quod propositum in proposito.*
5 *In pari causa potior est conditio possidentis.*
7 *Reus pluribus defensionibus uti potest, etiam contrarijs.*
8 *Res facilius conseruatur quàm de nouo acquiratur.*
9 *Ea, quæ dependent ab animo alicuius, eiusdem iuramento ueniunt probāda.*
10 *Regula cancellariæ non habet locum extra curiam.*
12 *In dubio standum est opinioni, pro qua iudicaunt collegium, maximè collegium uenerandum Domi. de Rota.*
12 *Fama publica excusat a dolo præsumpto, delicto, ac intrusione.*

Respon. interpre.

PAucis agendo, vt consultorem decet, si omissa ualiditate titulorum utriusque partis q̄-
ratur quis debeat obtinere in interdicto retinendæ
possessionis huius pręposituręe, proculdubio dđm est,
ꝙ Reue.d.Ioan. Alamandi dēt obtinere, quia probauit de an-
1 tiquiori possessione.c.licet causam.de proba.& rō est, quia pre-
sumitur continuata, & scđa posterior presumitur clādestina,
ut ibi dr̄, & declarat Bar.in l.si duo.ff.uti possi.& in consi.112.q
dam accusatus, & Bal in l.ordinarij.C.de rei uend. Ancha.cōsi.
274.ad declarationem. Cur.senior consi.24 super eo. col. 2. &
alibi sæpe.& certè isto casu non esset ulterius quærendum qs
habeat iustiorem titulum, quia tunc demum in interdicto re-
tinendæ præfertur is, qui docet de meliori titulo, quando pro-
bata est possessio æqualis tp̄is, secus si alter probauit de anti-
quiori, ſm Bar.in d.l.si duo. Cur.sen.in d, consi.14.& consi.62.
col.3. Barba.consi.6. Pan.& alij in d.ca. licet. sed quia illustr.cu
ria parlamenti Delphinalis in isto interdicto retinendæ, solet
ad fines possessorij etiā cognoscere de † titulo, ut declarat Gui-
do Papæ q.71.& q 85. Reuocatur in dubium quis titulus horū
dñorū collitigādū melius iustificare, & colorare habebat pos-
sessionē. Et prima facie uidereī dđm, ꝙ titulus do. de Auelona
pluribus rōnibus primo quia titulus d.Io. cuius vigore adepta
fuit possessio, est posterior.c.capitulum.de refer. Secūdo habi
tus a legato, & titulus d.de Auelona habitus a S. Papa, & sic ꝓ-
pter concedentis maiorem prærogatiuam præferendus.ca. si
a sede. ubi casus.de præb.lib.6. Nec obstare vr̄ uinculum, super
quo d.Ioan. facit suum principale fundamētum, uidelicèt ꝙ ip-
se hēt duas ꝓuisiones, & collationes a dño legato, unam uideli
cet posteriorē, alteram eiusdē datę, & prius adepta fuit posses-
sio, quo fit, ut potior sit ꝯditio possidentis, ut decidit in d.c.si a
sede.in 2.rñlo. quia rñdeī dupliciter. Primo, ꝙ d.Io. adeptus est
possessionem uigore posterioris tituli, uñ non dēr hēre locum
3 dispō d.c.si a sede, tū qa nemo pōt se iuuare † duabus prouisio-
nibus.c.ut quis duas.de ele.li.6.tum quia elegit uiā scđæ proui-
sionis.& sic uī renunciasse primæ, ut ibi.& l.qđ in hēdem.§.eli-
gere.ff.de tribu.& uia quā elegit, sibi pateat. regula, cū qđ una
uia.de regu.iu.& c.qđ semel.eo. ti. in 6. & ꝙ dispositio c.si a se-
de.nō ꝓcedat, qñ uirtute posterioris tituli habiti a legato pro-
uisus adipiscitur possessionē, suaderi pōt, quia p̄sumit, ꝙ is qui
prius habuit possessionē, prius ēt impetrauerit pp p̄stētionem
in adipiscēda possessione, q̄ rō cessat isto casu, qa cōstat, ꝙ aliꝰ
post .riori titulo adeptus fuit, uñ in claris non est opus coniec-
tura.l.continuus.§.cū ita.de uer. ob. Immo ex quo noluit uti
prima collatione in adipiscēda possessione, p̄sumendū est, ꝙ sic
4 posterior, & sic ita se hēt oppositum † in opposito, sicut ꝓpo-
sitū in ꝓposito.c.cognoscētes.de cōst.l fi.§ fi. de leg. 3. & stāre
isto fundamento, ꝙ d.Ioā. adeptus fuerit possessionē in uia titu
li posterioris, posset dici, ꝙ nullam acquisiuit possessionem pp
clausulā decreti apposita in ꝓuisione do. de Auelone anterio-
ri.c si postquā.&c.si bñficia.de p̄bē.lib.vi.& c.1. de concessione
preb.c.li Scđo, ēt ꝙ d. Ioa. posset uti prima collatione eiusdem
datæ, tñ uī, ꝙ dicta prima collatio nihil suffrageī pp regulā de
nō uerisimili notitia, q̄ licēt clausulā decreti, ꝯ ꝓuisiones obten
tas añ uerisimilem notitiā mortis: q̄ regula nō uī discrepare a
iure cōi, ut dicit ibi gl. attenta salīē rōne dictę regulę, ne deī oc
casio captandæ mortis. Nec obstare uī, si dicaī, ꝙ do.de Auelo-
ne in sua grā obtinuit derogationē dictæ regulæ, uñ ipse non
dēt posse excipere ꝯ ꝓuisionē d.Io. qa dēr pati legē ꝯ se, q̄ æquā
putauit ꝯ alios.c.cū oēs.de cōst.& qa ēt in priuilegiis, & gratiis
hēt locū retorsio, p regulā l.1 ff. qđ q̄sq; iur. ſm Bar. ī auct. quas
actiones.C.de sacro.san.eccle. qa rñdet, ꝙ in casu isto vbi adest
clausula decreti, ēt ꝙ do. de Auelone nihil opponeret, tñ eius
consensus nō haberet validare titulū aduersarij nullū, ſm glo.
& Pan.in c.dilecto.de p̄b & in c.statutū, circa fi. ꝑtin.de rescrip.
in vi. tradiī p Fel.in c.ceterū.col.2.eo.tit.in antiq.la.in l.omniū
col.iii.C.de testa.¶ Prenullis, & similibus non obstantibus ar-
bitror contrarium iure posse defensari. & pro fundamēto do.
Ioan. dico esse casum in d.c.si sede. ꝙ data paritate p̄ferēdus est
5 prouisus a legato, qui obtinuit † prius possessionem. & eo for-
tius procederet ista ꝯclusio si d.Ioa. probasset horā suę collatio-
nis, quia tunc talis collatio vti certa p̄sumereī anterior collatio
ne alterius, de cuius hora nō cōstaret, ſm So.in l.1.ff. solut. mat.
col.ii.& Dec.consi 169.col.fi. quicquid dixerit Fel. in c.pastora-
lis.de rescrip. q tñ nō vī ab hac sñia totaliter declinare. & ista ꝯ
clusio in propopisito nr̄o verior apparebit ex his; q̄ subijciam
pro rñsione corū, q̄ supra in ꝯriū fuerūt allegata. Non obstat
6 itaq; primò dñ dr̄, ꝙ d. Ioan non pōt se iuuare † duplici colla-
tione.d.c.vt quis duas. qa rñdeo verū esse ad effectū impetran-
di confirmationē, ꝑut loquiī ille tex. & sic in iure bñficij acqui
rēdi, secus in iure q̄sito cōseruādo.c. post electionem. d. cōcess.
p̄b.& ita declarat Gem. post alios in d.ca. vt quis duas. inferens
in specie, ꝙ quis pōt petere possessionē beneficij virtute dupli
cis collationis, ēt factæ a diuersis, & ante eum idem tenet. Lap.
allegat. ult. Cald.consili.7.in titu. de elec.& ratio est multiplex.
primo, quia dñium acquiri non potest nisi ex vna causa, pos
sessio, verò ex pluribus.l.3.§. ex pluribus. &§. ex ꝯtrio.ff.de acq.
pos. Scđo, qa confirmatio exigit decretū superioris, qđ nō pōt
interponi nisi super certo.c.1.de conces.preben.lib.6. Non sic
qñ tradit possessio. q̄ pōt tradi ex pluribus causis, vt latius de-
clarat Lud. Ro.ꝯsi. 433. quo ad primū. ī talimo dubio. uel aliī
rñdeī, ꝙ c.ut qs duas. ꝓcedit agendo, tunc non pōt qs se fun-
dare super duobus titulis, secus excipiendo ſm Pan.in d.c.
post electionem.in 3. no. ratio diuersitatis, qa reus se defen-
7 dendo non prohibetur vti pluribus † defensionibus ēt ꝯriis,
reg. Nullus pluribus.de reg. iur. inferēs, ꝙ si qs dubitat de pri
ma ꝓuisione, impetret scđam, qa poterit excipiendo uti utra-
que. sequiī Card.in c. īter dilectos. col.fi.de fi. istr.& latius ista
deducit Fel.in c.nr̄a.col.2.de rescrip. Non obstat dum scđo di
cebatur, ꝙ dispositio c.si a sede. non procedit qñ prouisus a le-
gato prius adeptus est possessionē uigore posterioris tituli, qa
dico, ꝙ procedit generaliter, siue in uim tituli concurrētis cū
data tituli habiti a Papa, siue posterioris, siue utriusq; In pri-
mis loquitur indistinctè, & gnaliter ergo gñaliter dēt intelli-
gi, ca.solitæ.de maio.& obed.l.de p̄tio.ff de publi. secūdo rō p̄-
lationis est ipsa possessio. vnde nō refert, vñ habita fuerit post
quā causa prelationis iustificaī. l. 1. §. & post operi.ff. de noui
ope.nun.l.iii.C.de de insti.& subst. Tertio in retinenda, & con-
seruanda possessione habita ex posteriori titulo possum age-
re iudicio adipiscendæ possessionis, vt s̄. latè sit ostensum fuit. a
8 fortiori possum vti vtroque iudicio possessionis cōseruandæ, qa
facilius † res conseruaī, q̄ de nouo acquiraī. l. patre furioso. ff.
de iis q sunt sui, vel alie. iu.c.ad apostolicā.de reg. Nec ob. ēt dū
dicebat, ꝙ rō c.si a sede ea est, qa p̄sumiī, ꝙ diligentior in adipi
scēda possessione, fuerit diligentior in habendo titulo, qa nec
iure probatur, nec iuridica est talis p̄sumptio. Immo rō d.c.si a
sede.ea fuit, quia in pari causa pro possessore iudicandum est,
l.in pari.de reg. iur.ff.& reg. in pari.eo.tit. in 6.& ibi gl. expressè
hoc attestaī.& rō rationis illa fuit, qa in dubio pro reo iudican
dum

dū.l.fauorabiliores.ff.de reg.iur.& quia prōptiores sumus in
cōseruādo ius q̄ in concedēdo de nouo,secūdū Gemin.in d.c.
vt qs duas.& istæ rōnes militant quocunq; modo reus possi-
deat.ergo militabit dispō.l.a Titio.ff.de ver.obl.Iustificat,qa
doctores oēs,maximè Perus.in d.c.si a sede.dīit,q̄ sola posses-
sio iuncta cū tit.eiusdē datæ operaī effectū p̄lationis,sed ista
possessio iungit cū primo titulo.vt s.pbaui,ergo necessario
dicendū est,q̄ seq debeat iste effectus p̄lationis.Preterea pōt
set pbabiliter dici,q̄ ex quo do.Io.impetrauit duas collatio-
nes ad cautelā,licèt adeptus fuerit naturalē possessionē vigo
re scdæ puisionis,q̄ tñ aīo eodē instanti fuerit adeptus ciuilē
vigore primæ collationis,nā naturalis pōt ex vna cā acqri,ci
uilis ex altera. Ita Car.in d.c inter dilectos.col.fi.tradit in d.§.
ex pluribus,& ita ciuilis possessio est illa,q̄ est cā prælationis,
alias si naturalis sola esset cā p̄lationis,sequeretur,q̄ violētus
possessor,q hēt naturalem,c.i literis,de resti.spol.esset p̄ferē
dus,cuius ɔtrium oēs negant in d.c.si a sede.& si dicat non cō-
stare,q̄ animo adeptus fuerit possessionem ciuilē in vim pri
9 mi tituli,rñdeo standum esse iuramento suo in his,q̄† depen-
dēt ab eius aīo secūdū gl.i c.significasti.de homi.cū vul.& p̄ę
sumitur adeptum fuisse omni meliori modo quo potuit.l.3.
de test.mil. Non ēt obstat,dū dr̄,q̄ clausula decreti apposita
in literis aduersarij inficit possessionē,quia posset esse verum
nisi possessio adepta in vim posterioris tit.coadiuuaretur in
vim primi tit.ɔcurrētis cū tit.aduersarij.Nō ob.denıq; regula
10 de non verisimili notitia,qa † regula cancellariæ non hēt lo-
cū extra curiā,secūdū Anc.cōs.297.efficacib' Card.ɔsi.99.di
co,quod acceptatio.Fel.in c.2.de rest.spol.1.col.v.ff.si cer.pe.Et
q̄ talis regula nō habeat locū i legato tenet Rota,q ita iudi-
cauit,vt attestat gl.ibi.& licèt op:nio ɔtra aliqbus forte rōni-
bus iustificari possit,tñ in dubio standū est opinioni,pro qua
11 iudicauit†collegiū secūdū Pan.in c.prudētia.de offi.dele.ma
ximè venerādū,& sapiētissimū collegiū dñorū de Rota,quo
nullū aliud excellentius,& cuius decisiones iā vti cano.vide-
mus obseruari.& licèt sup hoc puncto multa dici possint,tñ
arbitrandū est,q̄ dñi mei in iudicio possessorio retinēdæ nō
debeāt in p̄iudiciū possessorii velle iudicare possessorē admo-
nendū,qa ad obtinendū in possessorio sufficit ostēdere ti.co
loratū,licèt aliquo iure in petitorio fortè possit impugnari.
c.ɔstitutis 2.de appel.c.accedens.de ac.& ita in terminis nr̄is
voluit Cal.in d.consi.7.Præterea,& si aliàs regula de non veri-
simili pcedat ēt in puisione habita a delegato,ea rōne finali,
ne det occasio captandę mortis,tñ cū rō finalis cesset in casu
isto,cessabit etiā dispō,c.cū cessante.de appel.nā in d.Io.non
pōt ɔsiderari occasio captandæ mortis sui p̄decessoris stante
fama publica,q̄ erat mortu' p plures dies ante impetratio-
12 nem,q † fama excusāt a dolo.l.cū quidam.§.qđ dr̄.2.ff.de acq.
hære.& a præsumpto delicto.l.vniles.§.mulier.ff.de adul.c.qa
verisimile.in verb.loci fama.de p̄lum.vbi Fel.& fama excusat
ab intrusione,s'm Fel.in c.in nostra.de rescrip.allegantē Old.
consi.304.infra scr.allegatio.& gl.in c.j.de concel.præben.

RESPONS. IIII.

QVemadmodum enim legatario sine li cētia testatoris vel hę redis possessionē rei legat ǫ apprehēdere ō licet,ita ēt possessio beneficii collati sine collatoris vel executoris licentia a beneficiato apprehendi non posse vr̄,cū id ex stylo curiæ obseruei.Cōmunis tñ doctorū snia est in ɔ̄-trium,nec valet argumētū legatarii ad bñficiatū,cū legatari' de dāno tractet hr̄dis.Beneficiat' vero nemini dānū p̄bet ex sua possessionis apprehēsione,cui sniæ tanq verior adstipulamur. In adipiscēda possessione sufficit possidēti excipere de meliori,& anteriori titulo,& dño,& hmōi exceptiones ob stant agēti. In interdicto vero recuperādæ spoliatus ante oīa restituendus venit; & ibi videre licet quomodo procedat regula de triennali possessore.

SVMMARIVM.

1 *Ingrediẽs possessionẽ beneficij sibi collati propria auctoritate,an priuetur iure suo.& vide nu 3.*
2 *Collatio facta per Papam, vel eius legatum tribuit plenum ius, etiam in beneficijs electiuis absq; institutione.*
4 *Pœna priuationis iuris nunquã debet imponi, nisi expresso iure caueatur.*
5 *Agenti interdicto adipiscendæ obstat exceptio dominij.*
6 *Regula de triennali possessore in quibus procedat, & quibus non vide. nume.7.*

Respon.interpreta.

SEquendo ordinē dubitationū,q̄ ppōnunī,breuibus,p tenuitate ingenii rñdebo Circa primū,vr̄ prima consideratione dīm,q̄ Petro ante fulminatum pcessum nō licuerit possessionē prioratus apprehendere,arg.c.auaritię.de elect.li.vj.& quia nō licet legatario sine licētia testōris,vel hr̄dis apprehendere possessionē rei legatæ.toc.tit.ff.quo.le ergo absq; snia collatoris,vel executoris,nec licet bñficiato,q assimilatur legatario,& donata-
rio,vt no in c.relatū.de p̄b.cū si.Iō ɔcludendū vr̄,q̄ Petrus sit
priuatus iure,q̄ habebat in bñficio,sicut electus.d.c.auaritię,
& sicut legatarius.l.nō est dubiū.C.de legi.& facit,qa victori
post sniam diffinitiuā propria auctoritate apprehēdere pos-
sessionē rei sibi adiudicatæ nō licet. Sed his,& similibus non
attētis,arbitror Petrū potuisse sine licētia executoris,& absq;
fulminatione pcessus apprehēdere possessionē & posito,q̄
1 ingressus non fuerit†legitimus,non tñ fuit priuatus iure,qđ
habebat in ipso bñficio.& pro fundamēto præmitto,q̄ in bñ
ficiis collatiuis tñ operaī collatio,quantū in electiuis electio
& confirmatio,put no Pan.in c.dudum.col.3.in fin.de elec.
no.etiam in c.cum olim de causa possessio.& ppie.& alibi sę
pe.hoc sic p̄supposito,infero q̄ sicut electus,& ɔfirmat' pōt
possessionē ppria auctoritate apprehēdere,d.c.auaritiæ.& c.
nr̄is.& c qualiter.eo.tit.in antiq.eodē mō is,cui est facta colla
tio,poterit sua auctoritate possessionē ingredi.Collatio.n.fa-
2 cta per†Papā,vel eius legatum(vt in casu isto)tribuit plenum
ius,etiam in beneficiis electiuis absque institutione. Pan.&
Fel.in c.cum te.col.a.de rescrip.& ita vult Gem.in c.cū qui.de
præb.li.vi.Ex iis patet responsio ad ɔ̄trium d.c.auaritiæ.quia fa
cit pro,& nō ɔ̄,inducēdo vt sup.ad dispositionem tituli,quo
rum legatorum,specialiter rñdet,q̄ pcedit vbi hr̄s p̄tēdit ex
tali apprehēsione fuisse sibi p̄iudicatum in detractione falci
diæ,vt gl.& scrib.expressè ibi declarāt.verū cū nō tractaī de p̄
iudicio hr̄dis,de cuius manibus est capiēda possessio,cessat in
terdictū,at in casu isto cū nō tractet de p̄iudicio executoris,
đ cuius manib' erat capiēda possessio,debet ēt cessare inter-
dictū,& sic vr̄ licuisse ipsi beneficiato cessante oī p̄hibitione
intrare possessionē beneficii.Nō ob.l.nō est dubiū,qa loquiī
in apprehēdēte possessionē ab alio occupatā,quo casu nō li-
cet bñficiato spoliare aliū.d.c.cū q.de pb.li.6 in casu vero oc
currēti p̄supponit possessionē tpe introit' fuisse vacātē.& re
perio,q̄ ita ɔcludit Gem.in d.c.cū q.& Pano.in c.transmissam.
de electio.dicit hāc esse cōem opinionē doctorū.qa tñ multi te
3 nēt oppositū,& quia intelligo auditores curiæ † practicare ɔ̄
istā opinionē,q̄ mihi nō displicet,quam cōprobat Bellamera
ɔsi.10.ced.5.Dico,q̄ posito,q̄ apprehensio sine snia executo
ris,vel collatoris nō foret licita,quantū ad producēdos effect'
possessoris,attamē p talē apprehensionē nō dr̄ intrusus,nec
incidit in pœnā priuationis iuris sui.ita Arch.& Gem.& cōi-
ter scrib.in d.c.auaritiæ.& i d.c.trāsmissam.& bñ facit,quia pę
4 na † priuationis iuris sui nunq̄ dēt ipoñi,nisi expsso iure ca-
ueat.i c.inuentū.16.q.7.§.optimū.in Auth.de nō eligē secū.
nub. gl.in c fi.de iure patr.cū similibus.Circa s'm,vr̄ mihi pa
rū expedire,q̄ pducat instrumētū scdę apprehensionis factę
in executione pcessus executorialis.& qa nō vidi processum
pbabo p argm̄ a partibus sufficiēter enumeratis:nā postquā
Petrus solus est in possessione,est necesse,si alter vult agere
possessorio,q̄ agat vel interdicto adipiscendæ,vel recuperan
dæ primo casu si agaī adipiscendæ,sufficit Petro excipere de
anteriori,& meliori titulo,vt no.in c pastoralis.de caus.poss.
5 & proprie obstat.n.agenti adipiscendæ†exceptio dñij.l.si de
vi.cū gl.ff.de iudi Barto.in l.naturali.§.nihil cōe.ff.de acq.pos.
Aut agitur interdicto recuperandæ,& tūc malè agit,cū & añ
ipsum agētem,& post semp fuerit i possessione,c.ɔsultationi
bus.de offi.deleg.cū similib'.Circa tertium,maxima est hæc
dubō,vt ostēdūt scripta cōmētatoris i regula,de triēnali pos-
sessore,q̄ est 33.in ordine.verba.n.regulę faciunt p possidēte,
dū dr̄ in ea,ānquas lites penit' extinguēdo.practica vero dño
rū auditorū est i ɔ̄nsi,vt attestat idē cōmentator,vnde mini-
mè vñr mutāda q̄ interpretationē certā semel habuerūt.l.mi
nime.ff.de legi.Et istā opinionē dñorū de Rota credo vera
tē saltē in casu supposito,p cuius opinionis veritate ostēden
da p̄mitto,q̄ per solam citationē executā inducit litis pendē
tia,s'm gl.in clemē.2.vt lite pen.Pan.& Fel.in c.cūm quæ.in fi.
de testi.Soc.in cōsi.38.col.4.vol.1.Scđo p̄mitto,q̄ ille cui post
6 apprehensam possessionem mota fuit lis,non dicitur†pacifi
cus possessor.c.cōnuslā.cum gl.de electio.li.vi.Gem.consi.78.
col.3.Istis sic p̄missis,infero q̄ Petrus post adeptā possessionē
citatus non potest dici pacificè possedisse per cōtinuum triē
nium.primo quidem triennio non,quia in illo fuit turbatus
per citationem.scđo verò triennio,nec sequētibus,non,quia
is cui semel mota lis est,verisimiliter debet suspicari aduersa-
rium persecuturum litem,arg.l.1.ff.de eden.& donec suspicaī
turbationem motam duraturam,nō potest dici pacificè pos
sidere l.clam possidere in princ.ff de acq.poss.& si ita dixeris
s'm cōmentatorē,stāte ista regula elapso triēnio suspicat ad
uersariū cessisse liti,tibi rñsio patet ex verb.regulę i verbo pa
cifice.qa verū ē elapso triēnio,quo possessor pacificè possede
rit:sed mota lite añ triēnii possessori,nō p̄t dici đ cetero ipsū
pacificè possidere vt s.ergo nō habebit locū regula si vlteri'
dixeris tenendo practicā curię,qđ rñdes ad illa verba ātiquas
penit' amputādo,in p qb' se firmaī cōmētator' Rñdeo,q̄ illa
verba debēt itelligi de ātiquis litibus pendentibus tpe regulę
motæ

motæ ꝯ eo, qui iam poſſiderāt pacificè ꝑ trienniū. & ſic regula
illa trahitur ēt ad lites pēdētes, arg. tex. in l. antepe. & fi. C. de ia-
ct. ſan. eccl. & ꝙ ita ſit clarè elicitur ex verbo, motas & eſt parti
cipium præter. ti. & ex verbis ꝓcedētibus, impetrationes quaſli
bet ſuper bñficijs poſſeſſis pacificè factas. & ſi iterū inſtet, natu
ra legis eſt, ꝙ propriè trahat ad futura negotia, nō ad ꝓterita. c.
fi. de cōſt. l. leges. C. de le cōcedo. & dico, ꝙ regula iſta trahitur
ad lites antiquas motas tpe regulæ ꝯ eos, qui iam poſſiderāt pa-
cificè per triennium, quia in regula ita expreſſè cautū reperit,
vt in d. l. antep. & in fi. tū trahi etiam debet ad lites futuras mo-
7 uendas. ſ. poſt triēnium, & hoc modo † regula hēt locum tam
in litibus pendentibus, q̃ futuris motis, & mouēdis ꝯ eos qui
pacificè iam per trienniū poſſederūt. ſed iſte nō eſt caſus nr̃, qa
lis fuit mota ante triennium, igit &c. ſm iſtū intellectū hæc re-
gula non erit contra deciſ. Rotæ, quæ vult, ꝙ lis nunq̃ finit niſi
ꝑ inſtam; non ēt erit contra cōem concluſionē, q̃ vult, ꝙ inſtā-
tia de iure canonico nunquā pereat. c. pen. de iud. & iō iſte in-
tellectus eſt tenendus, quia minus derogat iuri communi, quā
intellectus commentatoris. c. cum dilectus. de conſue. cum gl.
& in l. ſi ſerui veſtri. C. de noxa. cum ſimili. Laus Deo.

RESPONSVM V.

QVaſi poſſeſſio curati de Spinaſijs licèt iure com-
muni ſuffulta videatur, ex quo territorium
de Altis ripis ſub ſua parochia reperit. Verum. n. ve-
rò cum poſſeſſio tanto iuſtior exiſtimetur, quanto
magis a iure & proprietate foueatur. Ideo nō ab re quaſi poſ-
ſeſſio curati de Roſeto potior iudicata fuit, cum is de antiquo
rū probauerit, & per plures ac potiores teſtes rem manifeſtā fe
cerit. Ex quibus probationibus ius cōe dicti curati de Spinaſijs
prorſus eliditur, ꝓſertim cū de ſua quaſi poſſeſſione nullam fi-
dem fecerit, minusque eundem de Spinaſijs iuuant ſui teſtes,
qui ſingulares dubia, & incerta deponentes, nihil præſtant.

SVMMARIVM.

1 *In interdicto retinendæ is obtinere debet, qui habet ius commune pro ſe. & vide nume 4.*
2 *Tanto enim iuſtior eſt poſſeſ. quanto magis eſt a iure, et proprietate cauſata.*
3 *In interdicto retinendæ is potior eſt, qui antiquiorem poſſeſ. probat.*
5 *Noua poſſeſſio ſtante antiqua non releuat probantem, nam clandeſtina præſumitur.*
6 *Teſtes indefinitè deponentes debēt reduci ad concordiam, vt falſitas, ſeu periurium euitetur. & indefinita in dictis teſtium non æquipollet vniuerſali.*
7 *Teſtes deponentes contra confeſſionem partis, nunquam reducuntur ad concordiam ad effectum probandi.*
8 *Teſtes ſingulares non probant.*
9 *Intellectus cap ad decimas. de reſti. ſpolia. in 6*
10 *Iuſtè poſſidet, qui auctoritate Pontificis poſſidet iuſtè.*

Qui veritas eſt, me dirigat in viam veritatis.

Reſpon. interpreta.

PEtit Curatus de Roſeto, ſe manuteneri in ſua qua-
ſi poſſeſſione exigendi decimas in territorio
de Altis ripis, & compelli curatum de Spinaſijs ceſſa-
re ab omni moleſtia, & conſequenter agit interdicto
retinendæ. in quo concludit vt in ca. licèt cauſam. de probatio.
& ibi Pan. no. Et quia in tali interdicto ille debet obtinere, qui
melius probat ſuam poſſeſſionem, idcirco videndum eſt quis
iſtorum contendentium melius probauerit. vr̃ primo aſpectu
dicendum, ꝙ curatus de Spinaſijs, qui per 37. teſtes nixus fuit
probare ſuam quaſi poſſeſſionem, debeat obtinere, quia vltra
1 poſſeſſionem habet ius † cōmune pro ſe, ex quo territorium
de Altis ripis eſt ſub ſua parochia. c. 1 de dec. & ita in iſto inter-
dicto vti poſſidetis concludunt Inn. & can. in c. auditis. de præ-
ſcri. dicentes rationem eſſe, quia teſtes deponentes de poſſeſ-
ſione eius, qui habet ius commune pro ſe, deponunt veriſi. Et
idem tenent Io. And. & d. Ant. in ca. licèt cauſam. de probario.
2 Ro. conſ. 271. inci. vis tota. tanto n. † iuſtior eſt poſſeſſio, quan-
to magis eſt a iure & proprietate cauſata, ſm Bal in l. data ope
ra. col. fi. C. qui accuſ. non poſ. & in l. non ignorat. C. de fruc. &
lit. expe. Et in proprijs terminis noſtris videtur caſus in c. ad de
cimas. de reſti ſpo. lib. 6. ibi in interdicto recuperandæ, ꝙ eſt fa-
uorabilius, non reſtituitur ſpoliatus quaſi poſſeſſione decimā-
di, quam habebat in aliena parochia, niſi probet titulum ſuæ
quaſi poſſeſſionis, eo quia talis poſſeſſio, ſeu quaſi, habet ius,
cōe ꝯ ſe. ſic ergo vr̃ in interdicto retinendæ, in quo vterque cō
tēdit ſe poſſidere, ſeu quaſi, debet ergo curatus de Roſeto ſuc-
cūbere, qa hēt ius cōe ꝯ ſe, niſi ꝓbet cām ſue quaſi poſſeſſionis
q̃ non fuit ꝓbata in caſu iſto. Igit &c. ¶ Sed iis & ſimilibus non
attētis, arbitror curatū de Roſeto in iſto interdicto retinendæ
habere potiora iura, qa melius probauit ſuā quaſi poſſeſſionē.
ꝓbauit. n. poſſeſſionē diuturnā ēt annorum c. & ſic tanti tpis,
cuius non eſt memoria in ꝯtriū. & in iſto poſſeſſorio ille vincit,
3 qui probat de † antiquiori poſſeſſione. cap. licèt cām. de proba.
tio. vbi caſus eſt clarè deciſus, & firmat Bartol. in l. ſi duo. ff. vti
poſſ. & in conſ. 112. incip. accuſatus. & Bald. Cynus, & alij in l. pe.
C. uti poſſ. & Bal. in l. ordinarij. col. 4. C. de rei uendic. Anc. cōſ.
a 74. incip. ad declarationem. Probauit ēt ſuam quaſi poſſeſſio-
nem per plures teſtes, nu xl. & in iſto iudicio ille palmam obti-
net, qui per plures probat, ut formaliter concludit Pan. in cōſ.
55. in fi. in 2. parte. & Bar. in d. l. ſi duo. facit tex in c. nr̃a, de teſti.
& in l. ob carnē, ff. eo. Et ꝙ melius probauerit, clarius appare-
bit ex rñſionibus dādis teſtibus ꝓductis ꝑ parte curati de Spi-
naſijs. Nō obſtāt adducta ſ. in ꝯtriū. & primo, ꝙ in iſto poſſeſſo-
4 rio ille debeat obtinere, q hēt ius cōe pro ſe, † qa uerū eſt data
paritate ꝓbationum utriuſq; partis, ſm Ant. in d. ca. licet cām.
in 3. col. poſt Io. And. de ꝓbatio. & in c. nr̃a, extra de teſti. verū
in caſu nr̃o curatus de Spinaſijs nullo mō probauit ſe fore in
quaſi poſſeſ. vt ſtatim deducam. Imo ex cōfeſſione ipſius aptè
conſtat curatū de Roſeto eſſe in quaſi poſſeſſione decimandi
iurū uinearū antiquarū in altis ripis unde in confeſſum nihil
aliud reſtat, q̃ ꝯdemnatio. l. ꝓinde §. fi. ff. ad leg. Aqui. cū vlgari
bus nulla. n. melior eſt ꝓbatio q̃ partis aduerſæ cōfeſſio. ca. per
tuas. de ꝓba. l. gñaliter. C. de non nu. pe. nec obſtant depoſitio
nes teſtiū, nu. 38. productorū ꝑ curatū de Spinaſijs, qa non cō
cludunt, nec aliqd ꝓbant. duodecim. n. ex eis ſuper iure deci-
mandi in Altis ripis nihil deponunt. Itē decē uariāt & ꝯtrariāt
primis eorū depoſitionibus factis in executione, vnde nō pro-
bant. l. qui falſa, vel varia. ff. de teſti. Bar. in l. eos. ff. de fal. tres ſeu
quatuor alij deponunt ſolū de poſſeſſione annorū duorū, uel
5 triū, q̃ poſſeſſio † noua tā modici tpis, ſtante antiqua poſſeſſio-
ne, & longiſſima dicti de Roſeto, nihil opitulat curato de Spi-
naſijs, qa ꝓſumit clandeſtina ſm Bal. in terminis huius interdi-
cti in l. arboribus. §. nā & ſi agrū. ff. de uſufr. Bar. in l. j. C. uti poſ-
ſi. hic. n. q ꝓtior eſt in poſſeſſione impedit, ne ſequēs poſſideat,
ſm Bal in c. ſi diligenti. de ꝑſcrip. & hoc qñ ſequēs nō poſſedit
ꝑ decenniū, ꝑ Bal. in l. ſi minorē, C. de integ. reſti. Bart. in l. ſi de
eo. §. ſi fortè. ff. de acq. poſſ. cū ſolitis cōcordantibus, quas omit-
to unus eſt frater ipſius de Spinaſijs, q non ꝓbat rōne ꝯſangui
nitatis. gl. in c. in literis. de teſtib. & in c. j. 3. q. v. Sed & alij oēs te
ſtes tribus ꝯſideratis nihil ꝓbant, ad quorum euidētiā ꝓmitto
tria. Primo, ꝙ in loco de Altis ripis colligūtur decimæ antiqua
rum vinearū, & decimæ noualium, ut ex dictis teſtium, & ꝯfeſ-
ſione curati de Spinaſijs apparet. Scđo ꝓmitto diſpōnē c. cum
ꝯtingat. & c. cū in tua. de deci. ubi decimæ noualium debentur
curato ſub cuius parochia ſunt ſita noualia, licèt alius præſcri
pſerit decimas antiquorū ꝓdiorū in ipſa parochia. Tertio præ
mitto, ꝙ in dictis teſtiū indefinita non equipollet uñ, ſm Inno
cē & alios in c. auditis. de ꝑſcrip. & rō eſt, qa nō ꝯcludit ꝑ neceſ
ſe ſm Alex ꝯſ. 108. col. pe. vol. 2. & Fel. in ca. cū oēs. de ꝯſtit. His
ſic ꝓmiſſis infero, ꝙ teſtes ꝓducti pro parte curati de Spinaſijs
nō ꝓbant ꝯcludēter, qa deponūt indefinitè ipſum ꝑcepiſſe de
cimas, nec dñs oēs, nec quas. vñ dēnt intelligi de decimis noua-
liū, & nō de decimis antiquarū vinearū, & hoc mō erunt † con
6 cordes cū teſtibus ꝓductis per curatū de Roſeto, & cū ꝯfeſſio-
ne ipſius de Spinaſijs, & iſta interpretatio capienda eſt & ꝯſo-
nat auribus meis, & dictis ipſorū teſtiū; & per hanc euitat̄ falſi
tas & ꝑiuriū. & iō huic ad hęrēdū. c. cum tu. extra, de teſti. uel
poſito, ꝙ uelimus capere deteriorē partē, ꝙ intelligant de de-
cimis antiquarū uinearū, tunc ēt nō ꝓbarent, qa tūc ꝯtrarētur
ꝯfeſſioni partis, q̃ eos ꝓduxit, quo caſu nunq̃ nulla admittit̄ † ꝯ-
7 cordia ad effectū ꝓbandi Inn. in c. cū ꝯtingant, in princ. de of.
deleg. Bar. & alij in l. 2. §. creditū. ff. ſi cer. pe. Pan. in c. cū Io. de fi.
inſtru. Preterea nō ꝓt inficiari, ꝙ hęc ꝓbatio nō ſit dubia, cum
poſſit trahi ad alterā, vel alterā decimā, ergo nō releuabit ꝓbā
tē. c. in pñtia de ꝓba. l. non hoc. C. unde legi. Itē aduertēdū eſt,
ꝙ ferè oēs, q deponunt curatū de Spinaſijs eſſe in quaſi poſſeſ
ſione a tpe eorū recordationis, ſunt oēs ſingulares, qa dñt ſe
ſcire, ꝙ ipſi ſoluerunt curato de Spinaſijs: ſunt. n. oēs in dicto
8 ſuo ſingulares, & † ſic nō ꝓbāt Ita in terminis Pan. ꝯſ. 42. ꝙ inci
pit ex multis agitatis. vbi reꝑhēdit alios, q aliter intelligūt. Inn.
in c. qualiter, & qñ. el. 2. de accuſ Non obſtat ēt tex. in c. ad deci
9 mas qa rñdet † multipliciter. Primo, ꝙ loqt̄ qñ ſpoliatꝰ decimas
quas poſſidebat in aliena parochia, pauco tpe poſſederet, ſecꝰ
aut ſi longo, vt in caſu nr̃o. Ita Gem. cōiter alij in d. c. ad decimas.
10 in verbo, aliquādiu. Pā. & ſcribētes. in c. cū eccleſia Sutrina. co.
fi. de cauſ. poſ. & ꝓprie. ita intelligūt tex in d. c. ad decimas. i ver
bo, aliquādiu. Scđo loqt̄ qñ is q hēt ius cōe, ꝑ ſe, reperit̄ poſſide
re. tūc denegat̄ ſpoliato reſtō, qa multa fcā tenēt q̃ fieri ꝓhibē
tur. l. patre furioſo ff. de his q ſunt ſui uel. alie. iu. in c. ad apoſtoli
cā de reg. ſecus ſi is, in cuius parochia ſunt illę decimę. nō poſ-
ſideat, ñ. n. dāda eſt ēt dño rei licētia alterū poſſeſſorē ſpoliādi
l. ſi qs i tātū. l. meminerint. C. unde vi. in caſu uero nr̃o, ꝯſtat ēt
ex ꝯfeſſione ipſius de Spinaſijs ꝙ nō poſſidebat. Ergo nullo mō
in iudicio poſſeſſorio eſt audiēdus. Tertio rñdet̄, ꝙ iuſtificata
eſt poſſeſſio curati de Roſeto ex curſu longiſſimi, tpis q̃ hēt
uim tituli. l. 3. §. ductus aquæ. ff. de aqua quoti. & æſti. cap. ſuper
quibuſdam. §. ꝓterea, de uerb. ſigni. & ſic ꝓt dici, ꝙ quaſi poſſeſ
ſio curati de Roſeto iuſtificat̄ ex titulo ꝑſcriptionis, q̃ ex curſu

annorum

annorũ quadraginta cõpleta fuit.c.de quarta.de præscript. qđ
loquit in pscriptione decimarũ. & si dicatur, ꝗ nõ potuit cura
tus de Rolero pscribere, quia vr fuisse in mala fide, ex quo ius
commune semper fuit ꝯ se, arg. l quemadmodum. C de agr &
censi.lib.11.ad hæc respondet Oldra.ꝯ.244.qđ incipit, ad obie
ctus.col.2.uersi.scđo opponit. ꝗ ex quo Papa statuit tale ius
10 sic posse præscribi, nõ põt pscribens hře malã fidem, cum †au-
thoritate Papæ possideat, cuius sunt omnia, ix.q.3. c.cũcta per
mundũ.& ita etiã rñdet Gost.in c.significauit, extra de censi.
Præterea ex cursu longi tpis presumit bona fides Innoc.in ca.
cum venissent, de integ.rest.Bar.in l.fin.C.vnde vi.Alex.consi.
151.col.2.vo.2.Pan.consi.89.col.3.vol.pe.Are.consi.112.Cur.
senior consi.71.cum multis alijs authoritatibus, quas cõsulto
omitto ne folia ad ostentationem videar implere. Laus Deo.

RESPONSVM VI

QVoniam interdicta retinẽde, & recuperãdæ, ꝯria sunt, qa interdictũ retinendæ, agẽtẽ possidere, aliud uero actorẽ possessione spoliarũ esse desiderat, lõ sñiam latã in fauorẽ Reuerẽdissimi d.Archiepi Arelatẽsis in ea parte, qua pnunciatũ fuit eũdem Reue.d.Epm, & eius ecclesiã reintegrandã, & restituẽdã esse in possessionẽ, seu quasi, exigẽdi cẽsũ salmatatum quatuor annonæ rõne molendini ꝯtẽtiosi nullã fuisse, & esse respõdi tanq̃ nõ ꝯformis libello, & sup nõ petitis lata, nã Clauanus pdicti Reuẽdis.do.Archiepi, pposuit remediũ dũtaxat retinẽdæ, quare iudex nullo iure potuit pnunciare sup possessorio recuperãdæ, repugnãte regula ꝯrietatis, q̃ huiusmodi iudicia cumulari nõ patit, ẽt in summarijs iudicijs, nec clausula, ius, & iustitiã ministrari, operatur remedia ꝯria deducta uideri posse, quinimo libellus ita ꝯceptus nullo iure defendi potest, nec ẽt hmõi repugnãtia ex dictione quatenus, q̃ & causatiuẽ, & ꝯditionaliter accipit, defendi, põt quin iudex ꝯrius sit sactẽ desistendo, q̃ etiã sñia ob expressum iuris errorẽ sustineri nõ põt Nec scđa sñia primç ꝯfirmatoria, cum eodem nullitatis laboret uitio, de iure pariter admitti põt, tũ ẽt, qa hmõi sñia iniqua ac iniusta est, eo quia actor extrema dictorũ (ut oportet) interdictorũ non pbauit. Nec omnes pariter testes pducti qc quã pstant, cũ pars eorũ uarij singulares, nõnulli ꝯrij, ebrij, &
de diuersis temporibus ac solutionibus deponant. Quare respondi Gardellam ream sm ea, q̃ pponuntur, iniustè, ac inciuiliter ꝯdemnatam fuisse, & sententias ipsas nullas de iure esse.

SVMMARIVM.

1 *Sententia non conformis libello, & super non petitis lata, est ipso iure nulla, & uide nu.5.*
2 *Interdicta retinenda, & recuperandę, cumulari non possunt, obstare regula contrarietatis.*
3 *Clausula ius, & iustitiam ministrari, nunquam operatur remedia contraria deducta uideri posse.*
4 *Sententia continens contraria, est ipso iure nulla.*
6 *Sententia continens expressum iuris errorem, est ipso iure nulla.*
7 *Secunda sententia, confirmatoria primæ sententiæ nullæ, eodem nullitatis uitio pariter laborans, nulla est.*
8 *Agenti dicto retinenda duo incumbunt probanda, uidelicet possessio, seu quasi, & inquietatio iam tempore mota, quàm contestata litis.*
9 *Quasi possessio percipiendi annuos fructus, per denegationem solutionis amittitur.*
10 *Agenti interdicto recuperanda duo incumbunt probanda, possessio uidelicet, & spolium.*
11 *Testes singulares, maximè in tempore, nihil probant. & uide nu. 15.*
12 *Testis in uno falsus, non probat in reliquis.*
13 *Testis contrarius nihil probat.*
14 *Ebrius testis esse non potest, & ibi uidere licet, an aduersarius rixosus, iniurius, & inimicus admittatur in testem.*
16 *Res inter alios, acta alijs etiam quò ad dominium, & possessionem non præiudicat.*
17 *Possessio, neque dominum per catastrum probatur.*
18 *An testes singulares sufficiant, quando agitur de probanda possessione in genere, & vide nu.20.*
46 *An in interdicto recuperandæ, sufficiat probare possessionem de præterito, & allegare possessionem de præsenti.*

Respon. interpreta.

EX longo Et inflato processu causæ uertentis inter Clauanum Reueren. dom. Archiepi Arelatensis agentem, & honestam filiam honoratam Gardellam se defendentem, duo dubia resultãt. Primum, an sententiæ latæ in interdicto recuperandæ, seu sup remedio can. querelam, de electi. tanquam non sint cõformes libello, possint dici nulle. secundum, an iniquæ siue latè proponantur in possessorio retinendæ, siue recuperandæ. ¶ Circa, primum vr sententiã, in ea parte, in qua pnunciatũ fuit Reuerend. do. Archiepiscopũ, & eius ecclesiam reintegrandã, & restituen. iam in possessionem, seu quasi, exigendi cẽsum salmatarũ quatuor annonæ dicti molẽdini, &c. fuisse, & esse nullam
1 † qa non est ꝯformis libello, & lata sup nõ petitis. l. vt fundus
ff. commu. diuid. c. licẽt Heli. de simo. quæ conclusio procedit
etiam in iudicijs summarijs cle. sæpe. de uerb. sig. maximè in iu
dicio possessorio, vt consuluit Cor. consi. l. 56. licẽt in hac, colũ.
3. li. 2. Nam in libello Clauanus petit se manuteneri in sua qua
si possessione exigendi, & sic intentauit interdictum retinen-
dæ, qđ aduersatur possessorio recuperãdæ, quia vnum præsup-
ponit agentem possideri, & actorem possessione priuatum, &
2 ideo non possunt ista duo † interdicta simul cumulari obstan-
te regula contrarietatis. sm gl. in l. si de ui. ff. de iudi. no. ẽt in l.
incerti. C. de interd. p Bar. in l. naturaliter §. nihil cõe. ff. de acq.
poss. cum igitur fuerit intentatum possessorium retinẽdæ, nõ
debuit, neq; potuit iudex pronunciare super possessorio recu-
perandæ nec huic cõclusioni obstat clã illa vulgaris apposita
in calce libelli, super quibus ius & iustitiam ministrari, quia ta
3 lis clausula † nũquam operat, ꝗ actor uideatur deduxisse reme
dium contrarium remedio intẽtato qa si fieret trãsitus ad re-
medium ꝯrium, resultaret repugnantia, ad quam saluãdã clau
sula asserta nullã uirtutẽ habet, sm Bal. in l. 2. C. de pba. & in l.
edita. in sua repet. Perusina. C. de eden. quẽ refert, & sequitur
Dec. consi. 6a. in cã, quç agitur. & in nostris terminis ita consu
luit Soc. consi. 12a. in causa dominç Iaccbæ. col. 3. in vlt. lib. Vl-
terius si pertinaciter dicere velimus virtute clausulæ, ius & iu-
stitiã ministrari, intentatum fuisse possessoriũ recuperãdæ, qđ
ꝯstat falsum esse, nõ tñ possumus dicere utrunq; remedium,
videlicet tam retinendę, q̃ recuperãdę fuisse cumulatum, quia
vt s. dixi regula ꝯrietatis obstat, vt etiã Bar. dicit in d. l. edita. in
2. regula impeditiua. & si fuisset vtrunque cumulatũ, non pos-
set libellus contraria continens saluari ullo modo, etiam præ-
textu dictæ clausulç, sm Soc. in d. ꝯs 12a. Hoc sic præsupposito,
necesse est fateri inuitis dentibus, ꝗ sententia, qua mediãte iu
dex pronunciauit Reuer. do. & eius ecclesiã fore manutenen
dam, & restituendam, sit nulla: nam sententia † continens ꝯria
4 est ipso iure nulla, sm gl. in c. si is q. §. cum ergo. 2. q. 3. & Barto.
in l. duo. ff. de re iu. Bal. in l. 1. col. v. C. de sut. Nec ob. si dicatur, ꝗ
iudex non iudicauit Re. dñm, & eius ecclesiam esse manutenẽ
dã, & reintegrãdã simpliciter, sed quatenus opus esset Pronũ-
ciauit. n. ecclesiã manutenẽdã, & quatenus opus sit reintegrã-
dã, quia non propterea euitatur ꝯrietas, aut. n. illa dictio, quate
nus, stat causatiuè, pro quia, vt in l. certũ. ff. si cert. pet. & in l. si
quis rogatus ff. de fideic. liber. & tunc stat repugnantia, quia si
opus est, ꝗ ecclesia restituatur ad quasi possessionem exigẽdi
censum, ergo non possidet, & sic non dẽt manuteneri. Aut di
ctio, quatenus, stat cõditionaliter. i. si opus est, vt no. per Bar in
l. 1. ver. quæro de aduerbiis quantitatis. ff. de condit. & demon.
& no. in l. Stichum qui meus erit. ff. de leg 1. & tunc licẽt iudex
non sit contrarius persistendo. est tñ ꝯrius desistẽdo, sm Bal.
in d. l. 1. col. v. uersi. nota, ꝗ interdũ. uult. n. iudex desistere. & re-
cedere a sñia p eum lata de manutenendo ecclesiã in sua qua-
si possessione si opus sit. i. si non possideat, quo casu eam rein-
tegrandam pronunciar. Et credo, ꝗ ista fuerit iudicãtis inten-
tio. Sed tunc dico hanc sententiã esse mero iure nullã, & inua
lidã, qa si dixerimus, ꝗ iudex uerè, & certitudinaliter recesse-
rit a iudicio retinendæ, & solum uoluerit pronunciare super
possessorio recuperandæ, tunc clarum est, ꝗ non potuit, neq;
5 debuit, qa remedium † reintegrandæ non fuit in iudicio dedu-
ctum, neq; petitum, vt s. conclusum fuit. Si uero dixerimus, ꝗ
iudex non discesserit verè, & certitudinaliter a iudicio retinẽ-
dæ, sed sub conditione, si opus esset. i. si nõ esset ecclesia in pos
sessione, & tunc sententia erit ꝯditionalis, & incerta, ergo nul
la. §. curare. Insti. de act. l. j. & ij. C. de sent. q̃ si. cer. quanti. cum si.
¶ Præterea dicta sñia ꝯtinet expressum iuris errorem, dum in
ea dr̃ ꝗ clausula, ius & iustitiam, &c. facit contineri in libello in
terdictum restituendç, cum hoc nullibi in iure scriptum repe
riat, immo totum oppositũ, vt hic deducit, ergo ipso † iure nul
la. l. cum prolatis. ff. de re iud l. j. C. quã prouo. non est necesl. l. j.
in prin. ff quæ senten. sine appel. rescin. in c. j. extra de re iudic.
præsertim qa continet iniustitiam, vt per Pan. in c. j. & in ca. in
ter cęteras. col ij. eo tit. Et ista causa nullitatis fuit æquè princi-
paliter deducta in ista causa appellationis, & ideo pot super ea
ferri sñia, non obstante desertione appellationis, sm Aug. de
Aret. in l. si expressum, co. 12. ff. de app. & maximè, qa causa nul-
litatis fuit concessa, & super ea lis cotestata, & de ea constat ex
processu, vt s. deductum fuit. Et quia sñia prima nulla est, vt ex
7 prædictis apparet, cõcludendũ restat. ꝗ ẽt scđa † sñia cõfirma-
toria, dicat ẽt nulla, quia vitium nullitatis, qđ est in prima, trãs
fusum est ẽt in scđam. Sed posito, ꝗ uitio nullitatis non pecca
ret, saltem retractandæ ueniunt, quia iniquitatis, & iniustitiæ
morbo laborẽ uñr. ad qđ ostendendũ pmitto illam vulgarem
regulam, ꝗ actore non probãte, reus ẽt si nihil præstiterit, est
absoluendus. l. qui accusare. C. de eden. c. j. ut ecc. bñf. c. cũ eccle
sia Suttina. de cau. pos. & ppte. Si nõ demonstrauero inten-
tionem

tat'onib. ſe offi deleg. & d.l.1.§. interdictum autem hoc. ff. de
vi & vi arma. Et ſi dicatur ſufficere, q probatio concludat præ-
19 ſumptiuè.i.q ſufficiat probare † poſſeſſionem de præterito, &
allegare poſſeſſionem de præſenti, quia tunc præſumitur poſ-
ſeſſio de præterito continuata vſque ad diem ſpolij, vt conclu-
dunt Pan & alij in c.cum ad ſedem.de reſtit. ſpolia. & in l. ſiue
poſſidetis.C.de proba. Reſpondeo, q iſtud eſt verum, dummo
do probetur poſſeſſio alicuius temporis præteriti, & ſic pro-
betur aliquod initium, ſuper quo fundari poſſit præſumptio
continuationis: ad probandum autem iſtud initium, oportet,
q teſtes ſint conteſtes in tempore ipſius initij, nec ſingulares
teſtes ſufficiunt, vt eſt tex.in c.licèt cauſam. de probat. Et hoc
expreſsè decidit Bart. quem alij *communiter* ſequuntur in l. Cel-
ſus.col.fi.ff. de vſuca. Et ita etiam conſuluit Alex.conſ. 51. viſo
& diſcuſſo proceſſu.ad fi.lib.1. & conſ. 27 inſpecto diligenter.
col.3.eod.li.& expreſſius Cor.in d.conſ.315.vbi loquitur in ter
minis noſtris Quinimo Pan.conſ.42.ex multis.li.1. probat per
20 plures vrgentes rationes, q non ſufficiant † teſtes ſingulares,
etiam q agatur de probando aliquid in genere, dicens, q gl.&
Bar.in d l.ob carmen.§.fi, non rectè ſentiunt. Præterea, etiam
quod teſtes ſingulares probarent poſſeſſionem, nihil tamē ad
caſum noſtrum, quia conſtat, q Reuerendus dominus Archie
piſcopus non poſſidebat tempore litis conteſtatæ, vt ſ.demon
ſtraui. vnde in interdicto vti poſſidetis intentato debet omni-
no ſuccumbere. vlterius teſtes non ſolum ſunt ſingulares, ſed
varij, contrarij, & tales, quibus fides non fuit, nec eſt adhiben-
da, vt patet ex prædictis Laus Deo.

De exceptio.

RESPONSVM I.

QVanquam Exceptio dñij, & proprietatis op
poni non poſſit locatori agenti
actione locati per conductorem, cum videatur ex
huiuſmodi exceptione conductor locatorē ſua qua-
ſi poſſeſſione ſpoliare ſuam percipiendi penſionem, ſeu arre-
ragia, nec de domino alterius excipere, nec contra proprium
iuſtum venire pōt. Verū ſecundum ea, q̄ proponunt. ꝯna ſnīa ve
rior eſt, qa hmōi locator in beneficio, de cuius fructibus agit̄,
Intruſus eſt, quare fructus ſuos nullo iure facit, quinimmo ad
pceptorū (vti fur, & latro) reſtitutionē tenet̄. lō facilè cōſtat ei
dē obſtare tm̄ dolo facis, ac exceptiones proprij dñij, Intruſio
nes, iuris & ꝓprietatis eccleſiæ, intētionis, nec non tituli noto
riū defectū, & actionē in factū ex æquitate. Summo ergo iure
Raymūdo intruſo ad pēſionē, & arreragia agenti exceptiones
ꝑdictę opponunt. Quę pariter ceſſionario obſtare dubiū ñ eſt.

SVMMARIVM

1 *An locatori agenti ad penſionem, ſeu arreragia, opponi poſſit exceptio pro-
prietatis & dominij & vide nu.2, & 6. & 7.*
*An conductor teneatur locatori intruſo ex contractu locationis iurato? & an
ei ſoluendo liberetur, vide nu 9 & nu. 13.*
4 *Intruſus in beneficio non facit fructus ſuos, immo tenetur ad illorum reſtitu
tionem, vti fur, & latro.*
5 *Intruſo agenti actione locati, obſtat exceptio doli. & quæ exceptiones obij-
ci poſſunt, vide nu. 8 & nu. 11.*
6 *Ratione coniunctionis, poteſt reus excipere de iure tertij coniūcto cum ſuo.
Sententia facit rem dici notoriam.*
7 *Quoties æquum eſt dari reo exceptionem, iudex ſemper debet audire reum
excipientem.*
10 *Spolium in neceſſarium antecedens præſupponit poſſeſſionem, vel quaſi, ſi-
cut priuatio habitum.*
12 *Si quis iurat ſoluere rectori, an teneatur ſoluere rectori intruſo. & ibi vide,
an huiuſmodi iuramentum ſit obligatorium.*
14 *Exceptiones, quę obſtant cedenti, ceſſionario etiam obſtabunt.*

Qui veritas eſt, me in viam dirigat veritatis.

Reſpon. interpreta.

IN cauſa, Quæ iā diu vertit inter magiſtrū Petrū
Aliuerti ceſſionariū quondā presbyteri
Raymūdi Clemētis agentē, & d. Gulielmū Frācolis reū, &
ſe defēdētē, plura ſūt examināda. ¶ Primò, an ꝯ locatorē
agētē actione locati ad penſionē, ſiue arreragia opponi poſſit
exceptio proprietatis, & dñij, prout ꝓponit̄ p ꝑlatū do. Guhel.
dicētē redditus ad ſe ſpectare, qa fuit ꝑſentatus a ꝑronis, & legiti
mè inſtitutus rector capellaniæ, de cuius fructibus agit̄, & non
ad dictū presbyterū Ray. locatorē, ſtāte ſnīa lata p Papā, p quā
fuit declaratus inhabilis ad bñficia obtinēda in eccleſia ſori. S.
Iulian: ꝓp ſacrilegiū ab eo cōmiſſum. ¶ Scdō, vbi obſtet loca-
tori cedēti, an ēt obſtet ceſſionario. ¶ Deueniēdo ad primū, vi
1 detet q exceptio † dñij opponi non poſſet pluribus rōnib. Pri-
mo qa denegans ſoluere mercedē locatori, dr̄ eū ſpoliare ſua
quaſi poſſeſſione pcipiēdi ſuā pēſionē. c. q̄relā. de elec. & ꝯñr
nō vr̄ audiendus ſup exceptione ꝓprietatis, q̄ ꝯ ſpoliatū oppo
ni nō pōt. l ſi qs ad ſe fundū. C. ad l. Iul. de vi. c. 1. de reſti. ſpol. Et
qa ꝯ agentē locatorē poſſeſſorio iudicio nō obſtat exceptio ꝓ
prietatis. l. ſi quis conductionis tit. C. locati. Scdō, qa ꝯ locatorē
2 agentē actione locati ad mercedē, ꝯductor † nō pōt excipere
de dño alterius, l. ita ſi fur. ff. cōmo. l. creditor cū pignus ff. de pi
gn. act. l. cū ſi. dñs aūt Gulielmus hoc loco nō vr̄ opponere exce
ptionem dñij, qa tpe arrēdamenti non erat rector dictæ capel
laniæ, licèt ex poſt fuerit inſtitutus rector. vñ cū eo tpe nullū
ius haberet, nō vr̄ audiēdus, qa excipit ſolū de iure eccleſiæ, nō
ſuo. Tertiò, qa iurauit ſoluere mercedes, & pēſiones ꝯuētas. vñ
excipiēdo incurrit piuriū, ꝓp qđ dēt ꝯpelli prius ſoluere, ſalua
ſibi actione ad repetēdū. c. 1. c. debitores de iureiu. Quarto, qa
3 is q ꝯduxit redditus ab intruſo, tenet̄ † actione ex locato ei ſol-
uere, & ei ſoluēdo liberat̄, ſm Bar. & *communiter* Doc. in l. ſi vtba
na. ff. de ꝯd. indebi. Pan. & alios ī c. nihil. & in c. ꝑ iquiſitionē. de
ele. ¶ Prædictis ñ obſtantib ſm ea q̄ ꝓponunt, ꝯtrū ven' eē rñ-
4 deo. & ꝓ ītelligētia eorū q̄ dictur' ſum ꝑmitto, q ītruſus † ī bñ
ficio ñ facit fructus ſuos, īmo tenet̄ ad illorū reſtōnē, vti fur, &
latro, ſm Inn. Pan. & alios. ī d. c. ꝑ ingſitionē. Ol. ꝯſ. 65. hic agit̄ đ
duobus. & no. ī c. cū dilect'. de purg. can. Et ex hoc ſeqt̄, q Ray.
intruſus ſi mercedē, ſiue pēſionē exegiſſet à dño Gul. q' ad re-
ſtonē illius teneret̄ eccleſiæ, ſeu vero, & lītimo rectori, vt no. in
c. fi. ff. đ off. ord. li. 6. & ī c. ī līis. de reſt. ſpo. hoc ſit ꝑmiſſo, dico, q
5 ꝯ ipſū agētē ob. exceptio, † dolo facis, q petis, qđ es reſtituturꝰ.
l. dolo. ff. đ doli exc. & c. dolo facit. đ re. iu. in 6. Scdō, agēti actio
6 ne † locati ob. excep. ꝓprij dñij. l. q rē. & l. ad ꝓbōnē. C. locati.
ergo Ray. agenti ꝯ Guli. verū ꝑlatū, cuius ſunt fructus, obſtabit
exceptio ꝓprietatis. ¶ Tertio, ſi dicat̄, q fructus debent̄ eccle-
ſiæ, & nō Guliel. q tpe arrēdamēti nō erat rector, ipſi Ray. ob-
ſtabit exceptio iuris & ꝓprietaris eccleſiæ, q̄ exceptionē ꝑt op-
ponere ipſe Gulielmus verus rector & poſſeſſor Capellanię, ad
quē ius agēdi & excipiēdi ꝯpetit noīe ſuæ Capelle, ſm Inno. &
7 alios in c. edoceri. & ibi Fel. de reſcr. Sicut ergo ꝯductor † ꝑt op-
ponere locatori agēti actiōne locati exceptionē iuris tertij, vo-
lēte, & aſſiſtēte illo tertio l. bona fides. ff. depo. & docet Bart. in
d. l. ſi qs ꝯductionis tit. ita poterit ꝑlatus, ſiue rector, opponere
locatori exceptionē iuris ꝯpetētis eccleſiæ ſuæ, tū qa ꝯſentire
dr̄ eccleſia miniſterio ſui rectoris, ſm Rot. de act. deci. 17. in an-
tiqs. Inn. in c. veniēs. de ꝑſcr. & Fel. in d. c. edoceri. tū qa ius eccle
ſiæ eſt ꝯiūctū cū iure ipſius rectoris, & rōne ꝯiūctionis, ꝑt reus
excipere de iure tertij ꝯiūcto cū ſuo, ſm glo. in l. indebiti. §. ſed
& ſi nummi ff. de ꝯd. ind. & docet Bar. in l. 2. ff. de excep. rei iud.
8 ¶ Quarto ꝯtra † intruſum agentē ad pēſionē obſtat exceptio
intentionis, & notorius defectus tituli, ēt ſi agat interdicto poſ
ſeſſorio. ſm gl. in c. l̄ras. de reſti. ſpol. & notat in l. 3. § ibidem. ff.
ad exhib. & per Pan. in c. l̄ris. de reſti. ſpol. & p Bar. & moder. in
l. naturaliter. §. nihil cōe. ff. de acq. poſ. vbi dñt, q ēt cōtra intru-
ſum agētē interdicto recuperādæ, obſtat exceptio defectus ti.
quā opponēs offert ſe ꝓbaturū incōtinēti. Magis ergo obſta-
bit agēti actione locati, iuxta notat. in d. l. ſi qs ꝯductionis tit.
vbi Bar. & alij concludūt exceptionē proprietatis, & dñij ꝓprij
obſtare agenti actione locati, q̄ nō obſtaret, ſi ageret̄ remedio
poſſeſſorio illius legis. & maximè verū eſt, ſi hęc exceptio oppo
nat ꝯ intruſum nō poſſidētē bñficiū, ꝓut nō poſſidetur p Ray
mūdū, ſm Pan. in c. nihil. col. pe. de ele. in caſu autē nr̄o conſtat
de defectu tituli, & intruſione per inſtr̄m ſententiæ latæ p Pa-
pam, quæ facit rē dici notoriā. c. cum olim. de ver. ſig. & no. per
Bal. in l gñali. C. de ſac. ſan. eccl. gl. in c. licèt cām. in ver. euiden-
tiſſime. de proba. cū ſi. de quibus p Iaſ. in l. admonēdi. col. 55. de
9 iureiu. ¶ Quinto, actori agēti obſtat † exceptio, q ſolutione fa
cta ſibi, reus non liberatur. l. quādiu. ff. de bon. libet. l. 2. ff. de ex-
ce. rei iud. & ibi Bar. concludit, q reus ſiue apponat exceptionē
iuris ſui, ſiue alterius tertij, ſp audiendus eſt, ſi dicat nolle ſolue
re quia ſi ſolueret, non liberaret̄, ſed cogeretur alteri ſoluere,
& hæc excepto ex æqtate ipſa naſcit. quoties enim æquū eſt da
ri reo exceptionē, Iudex ſp debet audire reū excipiētē. l. q ęqta
te. ff. de doli excep. Sed ſi Gulielmus ꝯductor ſoluiſſet, vel ſolue-
ret penſionem huic intruſo, vel eius ceſſionario, nō liberaret,
vt probabo ī rñdendo ad vltimū fundamētū ꝓ ꝯtria partē. er-
go &c. Ex qbus apparet, q ꝯ Raymūdū locatorē obſtant qua-
tuor exceptiones, videlicet doli mali, proprietatis, defectus titu
li, ſeu intruſionis, & in factū ex eqtate. Nec obſtāt ꝯtria ſuperius
formata. Et primo nō ob. q ſpoliatus ſit ān oīa reſtituēdus, qa
rñdet multis modis. Primo, q hic nō agit poſſeſſorio recuperā
de, ſed actione locati, q̄ eſt ꝑſonalis, vt apparet ex medio ꝯclu-
dēdi, de quo in libello actoris, q petit Gulielmū ꝯductorē ꝯdē-
nari ad penſionē ꝯuentā, iuxta formā locationis, qđ eſt mediū
cōcludēdi in actione locati, ſiue ex ſtipulatu, & hoc inſpicien-
dū eſt ſm Bār. in l. ſi prius, in 5. oppo ff de no. ope. nū. in l. certi
ꝯdo. ff. ſi cer. pe. in prin. Cōdictio aūt ex canone querelā, eſt re-
mediū poſſeſſoriū, vt in eo ꝯcluditur, qa p denegationem rei,
actor fuit ſpoliatus ſua ſolita q̄ſi poſſeſſione pcipiēdi pēſionē,
& nō, qa pēſio ꝑmiſſa fuit, vt tradit p Dec. ꝯſ. 136. in cā. reuere.
&c. ergo de vno ad alterū non rectè infertur. l. naturaliter. §. ni
hil cōe. ff. de acq. poſſeſ. & eodē mō rñdet ad d. l. ſi quis condu-
ctionis, q loqtur in remedio poſſeſſorio ꝓ obtinēda reſtitutio
ne rei

ne rei locatæ ꝯ conductorē, q finita locatione rē restituere de-
tractet, nec locū hētin actione ex locato intētāda ꝓ pensione
habēda, fm Cyn. Bar. Bal. Sal. & *communiter* alios ibi. Scdo respō-
detur, ꝙ ad hoc, vt quis agere possit remedio possessorio ad pē-
sionē, plura requiruntur: inter cætera requirit, ꝙ actor aliqñ exe
10 gerit tale pensionē, alioquin non pōt dici † spoliari. nec turba
ri in quasi possessione exigendi pensionē, quā nūquā exegit,
vt patet ad oculum, & firmāt Inn. Pan. & alii in d. ca. q̄relā. & in
c. fin. col. 3. & seq. de caus. poss. & proprie. in casu aūt nro nō cō-
stat, ꝙ Ray. locator vllo vnquā tpe exegerit aliquā mercedem,
siue pēsionem a Gulielmo, ergo, &c. Tertio rñdet, ꝙ in istis bñ
11 ficialibus ꝯ agētē interdicto possessorio ēt recuperādæ ob. † ex
ceptio notorii defectus tituli, siue notoriæ intrusionis, vt pro-
batum fuit supra in quarto fundamento adducto ꝯ actorē, qđ
verū est. ēt si agat remedio l. si qs ꝯductionis ti. fm Alc. in l. si ali
qua rē. in vlti. col. ff. de acq. pos. & Ias. in d. §. nihil cōe, & ibi scri-
psi alias auctoritates colligēdo, quas breuitatis cā nō transcri-
bo. Non ob. scdm fundamentū, ꝙ Gulielmus non videat posse
excipere de dñio ecclesiæ, cum videatur opponere de iure ter
tii. Quia rñdetur, ꝙ opponit de iure suo, & ecclesiæ sitr, put de
iure potest, per ea quæ dicta sunt supra in scđo, & tertio funda
mentis. Non ob. iurm, quia Gulielmus iurauit soluere pēsionē
12 prædicto Raymundo vti rectori dictæ capellaniæ, non vti † in
truso, & raptori & ideo si recusat ei soluere, vel intruso, nō dr
ꝯuenire suo iurō, vt est tex. clarus in c. ego N. de iureiu. vbi Pa.
in 1. no. & alii post eum no. ꝙ iurās se aliqd daturum prælato, &
successoribus suis, obligatur duntaxat prælatus canonicè intrā
tibus, nam qui non intrat canonicè, & per ostium, non est re-
ctor & prælatus, sed fur, & latro. 7. q. 1. non furem. & 23. q. 4. ca.
tres personas. & pro ista responsione adduco decisionē in ter-
minis Pan. in c. veritatis. col. fi. ver. an autem semper obligetur.
de iureiu. vbi decidit, ꝙ iurans soluere aliquid Titio vti episco-
po, non est periurus, si recuset soluere Titio deposito ab epi-
scopatu, quia iuramentum præstitum alicui sub contemplatio
ne dignitatis, vel officii, cessante dignitate, vel officio, non obli
gat iurantem. ar. c. venerabilem. de ele. Et hæc solutio meo iu-
dicio remouet omnem ambiguitatem ¶ Secundo respondet,
ꝙ Gulielmus iurauit soluere, vt priuata persona, non ut rector
dictæ Capellaniæ, nec vt capellanus: vnde cū excipiat, vt rector,
& nomine suæ capellæ, & vt non priuata persona, & suo nomi
ne, non dr̄ contrauenire suo iuramento. Aliud est se oppone-
re, vt rector, & Capellanus, aliud vt Gulielmus, seu vt priuata
persona. Et aliud se opponere nomine suo ꝓprio, & aliud noīe
suæ capellæ. l. furti. §. si quis alieno. ff. de ijs qui no. infa. cum si.
¶ Non ob. ꝙ solutio facta intruso liberet cōductorem, qui ab
eo conducit bona ecclesiæ, quia verum si conductor ignora-
13 bat locatorem intrusum. † Sed si sciēter soluit, non liberatur,
fm Ang. Pau. & Ias. in d. l. si vrbana. per tex. in l. filiæ. ff. de solu. &
idē voluit Inn. in d. c. in literis. & Bald. in l. 2. ver. sed quid de sex
to. C. de seru. & aqua. Item aliud est quærere, an solutio facta in
truso liberet soluentem. Aliud an possit opponi exceptio in-
trusionis & ideo super hoc fundamento non est insistēdum.
¶ Circa fin, An exceptio doli, proprietaris, intrusionis, & in fa
ctum ex æquitate, quas constat ex pmissis obstare cedenti, ob-
14 stēt ēt cessionario. Et omissā disputatione, rñdeo, † ꝙ sic, tum
oīa hmōi exceptiones sunt tales, ex qbus soluti repetitio ꝯce
dit ergo ēt ꝯ cessionarium opponi pñt. ff. de doli excep. l. Iulia-
nus. in 2. rñso. & ff. de dona. l. si cum filius fa. §, item si ei. & tradit
p Bar. in l. doli. ff. de noua tū qa tales exceptiones cohærēt rei,
& copetūt rei ꝯtēplatione, ergo ēt obstare debēt cessionario.
l. in hoc iudicio. § si inter. ff. cō. diuid. l. fi. ff. de exce. rei iudi. cū si.
vt tractatur p Bar. in d. l. doli. & p Alc. ꝯsi. 54. col. fi. li. 2. cū cōcor-
dantiis infinitis, q̄ adduci possent. Ita iuris esse rñdeo ego Io.
Fran. de Ri. I. V. D. & in fidem subscripsi, saluo saniori iudicio.

De sententiis, & quæ sit interlocutoria, & quæ diffinitiua.

RESPONSVM. I.

LIcèt Appellatio ab interlocutoria debeat proponi
in scriptis, & cū expressione grauaminū, tū ap-
pellatio ab interlocutoria habente vim diffinitiuę erat
in scriptis redigenda, nec cum grauaminibus proponē
da venit. quare cum sententia relaxationis iuramenti vim diffi
nitiuæ habeat, quia substantialem dirimit, nec scripturam, nec
grauamina desiderat. Et licèt non soluens in termino conuē-
to (vt iurauerat) periurus sit, cum dies interpellauerit, & debi-
torem in mora constituerit, ab huiusmodi iuramento absoluē
dus non videtur. ne perseueret in periurio: tamen huiusmodi
iuramenti relaxatio postulata de iure in partienda est, nam ab
sentia creditoris a loco, in quo solutio fieri debet, debitorem
excusat a mora, & consequenter a periurio, a quo qualibet iu
sta causa excusat præsertim mulierem, quę errore iuris ruetur.

SVMMARIVM.

1 *Omnis sña, quæ negocium principale non diffinit, interlocutoria appellatur.*
2 *Sententia relaxationis iuramenti, licèt sit interlocutoria, hēt tamen vim dif-
finitiuę. & ibi uide quomodo id procedat.*
3 *Qui non soluit in termino conuentu, vt iurauit, periurus est, nec uenit absol-
uendus, & ibi uide quando dies interpellet, & constituat in mora.*
4 *Relaxatio iuramenti rectè procedit effectum agendi, & excipiendi, nisi per
iurium sit iam incursum.*
5 *Qualibet iusta causa excusat a periurio.*
6 *Absentia creditoris a loco, in quo debet fieri solutio excusat debitorē à mor.*
7 *Mulieres ab errore iuris excusantur.*

Respon. interpreta.

1 OMnis Sententia, q̄ † non diffinit negociū prin-
cipale, pōt dici interlocutoria fm gl. in c.
ci, qui appellat § diffinitiua. ij. q. vj. & c. 3. de seq. pos.
& fruc. & Bar. in l. tria. ff. de accus. Sn̄a relaxationis
iurī ad effectū agendi, & excipiēdi, nō dirimit ipsum principa-
le negociū ergo. est interlocutoria merito dispō ca. j. de appel.
li. 6. l. ꝙ appellatio ab interlocutoria dēat in scriptis ꝓponi cū
expressione grauaminum, vr̄ hēre locum ēt in appellatione a
sn̄a relaxationis iuramenti. qa (vt dixi) est sn̄a interlocutoria.
¶ Sed præmissis, & similibus non obstāntibus, ꝯrium arbitror
2 de iure uerius, quia sñ a † relaxationis iuramenti licèt sit inter-
locutoria, tñ hēt vim diffinitiuæ, qđ sic ostēditur, oīs sententia,
q̄ fertur super eo, qđ principaliter de se in iudicio ꝓponitur, li-
cèt non diffiniat totū negociū, tñ hēt vim diffinitiuæ fm Imo.
in l. j. §. fi. de pro. st. p. fl quem refert. & sequit Felv. in rub. de re
iud. colū. 3. sed ista est hmōi, vt de se patet, ergo &c. Secundo,
oīs sn̄a, q̄ dirimit vnā ptē substātialē, licèt nō diffiniat totum,
hēt vim diffinitiuę, vt sn̄a restōnis in integrū. l. intra vtile. ff. de
mino. cū ibi no. p Bar. hinc sn̄a remissionis ad forū ecclesiasti
cū, vel ecō ad forū ciuile, dr̄ interlocutoria habens vim diffini-
tiuę. fm Fed. de Senis con. 195. casus talis est. hinc sn̄a qua quis
ꝓnūciat se cōpetētē, nō dr̄ merè interlocutoria, sed hēt na-
turā diffinitiuę. fm gl. in aut. habita. C. ne fili. ꝓ pr̄e. Bar. in l. ij. ff.
de appel. recip. Sed ista est hmōi. qa dirimit vnā partē substa-
tiale iudicii. immo fere totū p indirectū, ergo &c, bñ facit glo.
in cle. si. in gl. 2. vbi Car. & Imo. de app. q̄ vult, ꝙ oīs sn̄a lata su-
p aliqua exceptione peremptoria hēat vim diffinitiuę. possem ex
pluribus aliis coprobare q̄ cogerunt Alc. & Mod. in rub. ff. de
iud. & Felv. in rub. eo tit. cum ergo talis sn̄a non sit interlocu-
toria simpliciter, sed teneat mixtā naturā inter diffinitiuā, &
interlocutoriā. sequit, ꝙ dispō d. c. j. in tali appellatione locū ñ
hēbit. ita signanter decidit Io. An. in c. puenit. ij. de appel. Ab. &
Car. in cle. appellanti. eo. ti. Ro. decis. 13. in nouis. Felv. in d. rub.
de re iu. & clarius Soc. in suis regulis reg. 30. in 2. fall. & hęc suf-
ficiant q̄tū ad dubiū incidens. ¶ Circa dubitationem principa
lē, vr̄ ꝙ sn̄a relaxationis iniusta fuerit, qa d. Augustina iam in-
3 cursa fuerat piuriū p lapsum dici absoluēdū † Qui n. nō soluit
in termino conuento, ut iurauerat, piurus est. l. si qs maior. C.
de transac. c. q̄relā. de iu. iu. cū suis cōc. & rō est, quia dies inter-
pellat, & ꝯstituit debitorē in mora. l. magnam. C. de ꝯhē. empt.
l. si ex legati cā. ff. de uer. obl. l. traiectitiæ. § de illo. ff. de act. & ob
lig. vbi aūt ꝯsciens incursus est piuriū, nō est a iurō habilitādus,
ne perseueret in piurio, & qa nō est dignus absolutione, qui sā
īcidit in piuriū fm Pan. & Fel. in c. j. de iu. iu post Fed. de Senis ꝯ
si. 199. quęrit an dña. Imo in c. debitores. eo ti. Anch. consi. 195.
ꝓdictis subtiliter. Alc. ꝯsi. 83 interrogatus. in v. lib. & alibi sæpe.
Corn. ꝯsi. 6. in hac. col. pen. in 2. libr. Nec ob. ꝙ pro pte d. Augu
stinę dr̄, ꝙ dies nō interpellat, nec ꝯstituit in mora, qñ debitor,
& creditor sunt diuersi fori, nā creditor vadit ad locum debito
ris, & solutionem sibi fieri petit. l. itē illa. ff. de const. pecu. p quē
ibi post Bar. ita firmat, & cōsuluit Alc. consi. 49. in v. pte. qa res-
pondet, ꝙ solus dies ꝯstituit in mora, ēt si creditor sit diuersi
fori. Ita ꝓcedit regula d. l. traiectitiæ. §. de illo. cū si. q̄ nō limitā-
tur p tex. in d. l. itē illa. sed declarant, vt talis mora nō hēat noce
re debitori, nā adueniēte die ad sit in loco debitoris, creditor,
vel eius procurator. cui solui possit. si vero nō adsit aliqs ea die
cui debitor posset soluere, tunc excusat a mora. Sed ad hoc, ut
talis excusàtio sit legitima, vr̄ necessariū, ꝙ debitor adueniēte
die solutionis corā testibus ꝓtestet in loco domicilii sui se pa-
ratū soluere si adesset, q solutionē reciperet. ita declarat Bart.
in d. l. itē illa. q dicit, ꝙ debitor dēt esse cautus, ꝙ faciat suā ꝓte-
stationē redigi in scriptis p notariū. Immo. Bar. in l. si reus para
tus. ff. de proc. in fi. uoluit. ꝙ debitor absente creditore adue-
niente die dēat ꝓtestari, & facere depositū pecuniæ debite pe
nes officiū, vel ædē sacrā, pro quo uidet tex. in l. fi. ff. de le. com-
mis. ¶ Sed pmissis nō obstāntibus credo de iure do. Vicariū Re-
4 giēsem potuisse relaxare † iurm p̄dictæ do. Augustinæ ad effe-
ctum agendi, & excipiēdi, iuxta tradita in d. c. j. & in ca. debito-
res. & in c. queadmodū. de iureiu. Solū restat videre. An Augu
stina tpe relaxationis, iā eēt īcursa piuriū, quo casu relaxatio-
nibus habilitatio nulla foret, p ea q̄ s. adducta sunt ꝓ parte ꝯ-
ria. & nō insistēdo circa supflua, dico ꝙ nō, duplici ꝯsideratio-
5 ne. Primo, qa qualibet cā † apparēte iusta excusat a piurio. c. bre-
ui. d. iureiu. tradit ēt in c. q̄relā, e. ti. In casu nostro cōstat, ꝙ ēt si

voluisset

ſet d. Auguſtina ſoluere die ſtatuta non potuiſſet, qa non ade-
rat creditor, cui poſſet ſoluere, igitur &c. & ſi dixeris, nõ ↄſtat
ꝙ creditor non adeſſet. Rñdeo cũ creditor & debitor ſunt di-
uerſi fori, preſumitur creditorẽ abeſſe a loco debitoris, in quo
loco debet fieri ſolutio, niſi probet ſe illa die affuiſſe. l. arbiter
calendis. ff. de arbitr. per quam ita determinat Bart. in d. l. item
illa. & in l. continuus. §. cum ita. ff. de verb. obli. ¶ Secũdo, nulla
alia ratione dici poteſt Auguſtinam incurſam fuiſſe periuriũ,
niſi quia fuit in mora ſoluendi in termino conuento, ſed cla-
rè dr̃ in tex. in d. l. item illa. & per Ale. in d. conſi. 45. & Cor. cõſ.
79. viſo ꝓceſſu. co. ſi. lib. 3. ꝙ abſentia† creditoris a loco, in quo
debet fieri ſolutio, excuſat à mora debitorem, ergo corollariè
excuſabit a periurio. Et ſi dicat abſentiam creditoris excuſare
debitorem a mora, ſi fecerit legitimam proteſtationem & ob
tulerit ſe paratum ſoluere, ſi adeſſet qui reciperet, vt dicit Bar.
in d. l. item illa, alias ſecus. ad iſtud in quo tota difficultas iacet,
reſpondetur multipliciter, & primo dicitur, ꝙ illa deciſio Bar.
eſt cõiter damnata, vt per plura oſtendit Alex. Doc. veritatis ↄſi.
92. perſpectis iis. col. pen. in 1. lib. Secundo, eſto ꝙ in aliqua cul-
pa fuiſſet iſta mulier, qa non fuiſſet proteſtata, & de proteſta-
tione non fecit fieri inſtrumentum, tñ non eſt talis culpa ꝓꝑ
quam poſſit dici incurriſſe periuriũ, qđ non incurrit ſine do-
lo. l. qui iuraſſe. in princ. ff. de iureiu. & no. Bald. in l. obſeruare.
§. proficiſci. col. 3. ff. de offi. procon. Prætera ſi non fuit prote
7 ſtata, proceſſit ex errore iuris, q excuſat † mulieres a ꝓteſtatio
nibus & editione inſtrũrũ omiſſis. l. 1. §. fi. ff. de edẽ. & maximè
ne incurrat ꝑiuriũ, in quo incurrendo (vt dixi) exigit̃ dolus, &
à dolo error iuris, q excuſat, ſm gl. in l. 1. C. ad l. Faui. de plagi.
quis enim exiſtimabit, ꝙ iſta honeſta mulier voluerit incurre-
re ꝑiurium, potius q̃ dicere hæc ſimplicia verba, ſoluerẽ ſi cre-
ditor adeẽt? certè nemo. dicamus igit̃, ea rõne ſaltẽ iuris igno
rãtia excuſari, vt notabilr vult Alex. in d. ↄſ. xcij. ad fi. Laus Deo.

¶ De appellationibus.

RESPONSVM I.

RECtè Riteque ab ordinatione, ſeu interlocuto-
ria dñi vicerectoris appellatum extitit: nã
cũ idem vicerector laicus foret, in cauſa ſpolii cõtra
Ioannem clericum ↄiugatum ius dicere nõ potuit,
& cuius iuriſdictio nullo iure prorogata cenſeri poteſt iuribus
repugnantibus, & ſtatuto id expreſsè prohibente, tum etiam,
quia libellus generaliter cõceptus eſt, quare ad vlteriora ante
ſingularem declarationem libelli iudex progredi non potuit,
& eo quia vlterius proceſſit, cauſam appelandi pręſtitit.

SVMMARIVM.

1 *Iudex laicus in clericum nullum ius dicere poteſt.*
2 *Clericus non poteſt iuriſdictionem laicalem prorogare, cum non poſſit etiam cum iuramento huiuſmodi iudicem ſibi conſtituere.*
3 *Prorogatio non inducitur niſi verbis expreſſis, vel facto partis.*
4 *A pronunciatione procedente ſuper generalitate libelli rectè appellatur.*

Reſpon. interpreta.

IN cauſa Appellationis interpoſitæ per Io. de Cha
luſio ab ordinatione ſiue interlocutoria
vicerectoris vr̃ bñ appellatũ, quia cum ipſe vicerector eſſet
1 laicus, † non vr̃, ꝙ poſſet in cauſa ſpolii ius dicere ↄ̃ ipſum
Io. clericum coniugatum. c. vnico. de cle. coniug. li. 6. Non ob.
ꝙ ipſe Ioannes prorogaſſet iuriſdictionem petendo ſe ab im-
2 petitis abſolui, quia non potuit prorogare † iuriſdictionem lai
ci. c. ſi diligenti. de for. comp. & hoc voluit gl. in d. c. vnic. in ver-
bo, clericalis. & dato, ꝙ potuiſſet, tñ ſtante ſtatuto in actis alle-
gato, ꝙ alterius iuriſdictio non poſſit prorogari niſi expreſsè,
iſto caſu cum non videntur expreſsè prorogaſſe, non cenſere
tur prorogata, ꝙ autem litigando ſimpliciter non ſubditus di
catur tacitè & non expreſsè prorogare, tenet gl. in l. 1. C. de iur.
om. iud. l. 1. C. vbi de cri. agi opo. & ratione ſuadetur, quia per ↄ-
tumaciam ſimpliciter non prorogatur iuriſdictio, ſm Bal. in l.
ſi qui ex conſenſu. C. de epi. aud. nec etiam per ſolam patien-
tiã partis patientis iudicẽ procedere ↄ̃ ſe prorogat̃ iuriſdĩo niſi
interueniat aliquod propoſitũ partis, ſm Inn. in c. inter mona
ſteriũ. de re iud. Declarat in ſpecie Maria. Soc. in c. ſignificaſti.
in vj. art. prin. de for. comp. Eſt ergo neceſſe ad hoc, vt induca
3 tur prorogatio, ꝙ vel verbis † expreſſis, vel facto. i. propoſitio-
ne, ſeu petitione partis id fiat, & ideo duplex eſt. i. tacite & ex-
preſſe fieri dr̃, ſm Bart. & oẽs in l. 1. ff. de iudi. ea aũt, quæ verbis
expreſſis fit, hoc modo fit, prorogo & ↄſentio in iudicẽ quam
ↄſtat tacite nõ fieri: ergo alterã tacite fieri neceſſe eſt. ¶ Scđo,
vr̃ bene appellatũ ex alio, quia petitio vr̃ generalis in ea parte,
in qua dicebat̃ molẽdinũ fuiſſe ĩ vos trãſlatũ, nec ſpecificaret̃,
quo titulo, ſeu ↄ̃ctu, ad effectũ, vt ſciret idẽ de Chaluſio an ce-
deret, vel ↄtenderet, & tñ dñs iudex ſubaudiẽdo ꝓceſſit ad vlte
riora. Nec obſtare vr̃ ꝙ in caſibus ſummariis ñ requirat̃ libel-
lus clem. ſæpe. de ver. ſign. qa verũ ẽ, ꝙ ñ requirit̃ ſolẽnis, tñ. re
q̃rit petitio qualis q̃lis. ꝑ q̃ certificet̃ reus qđ ab eo petat̃, & ꝑ q̃
reus poſſit cognoſcere vtrum cedat, vel ↄtẽdat. l. 1. ff. de edẽ. de
clarat Card. & alii in c. 1. de libel. obla. & in d. clem. ſępe. verum
cum petitio vr̃a in interdicto recuperãdę fundaret̃ ſuꝑ ↄſtitu-
to, & annullato ↄ̃ctu, & cõſtitutum cenſeat̃ inefficax, vr̃ ꝙ par
te petente iudex deberet ordinare debere ſpecificari articulũ
illum, in quo dicebatur in gñe molendinũ in uos fuiſſe trãſla-
tum, & poſtea ꝑ ↄſtitutũ tranſlatã poſſeſſionem, qđ ſi non fe
cerit, immo ꝓcedendo ad ulteriora tacitè contrariũ ꝓnuncia
4 uerit, licitè appellari† potuiſſe vr̃, l. a procedente. C. de dilat. &
ꝙ a gñalitate libelli poſſit appellari, ſi non ſpecificetur parte,
petente eſt text. in ca. ſignificantibus. de appellat. Laus Deo.

RESPONSVM II.

DOminus Caſtri noui licet in termino ſibi aſ-
ſignato ad recipiendum apoſtolos
non comparuerit, non tñ ſuæ appellationi renũciaſ
ſe videtur, nec clement. quamuis, ↄ̃ueniſſe vr̃, cũ bis
ante comparuerit, nam prædictę, cle. ſatisfit, ſi bis compareat
appellans. Verum cum ꝑdicta cle. requirat binam ↄparitionẽ
coram iudice grauaminis, iõ cum procurator dicti dñi Caſtri
noui non bis coram iudice grauaminis comparuerit, appella-
tioni renunciaſſe non dubitatur, attenta præſertim ipſius cõ-
tumacia in termino ſibi ſtatuto nõ cõparentis, recta ſanctaq;
fuit ordinatio, qua cautũ fuit, ut lite pendente nihil innouet,
ne partes inſurgant ad rixas. quare ab hmõi pronunciatione
prouocare ridiculum eſt, cum a nullo grauamine appelletur,
nam iudex non grauare, ſed rixas ſedare cogitauit.

SVMMARIVM.

1 *Vide intellectum cle. quamuis, de appel. & quomodo procedat regula, quæ habet appellantem non teneri tertiò comparere.*
2 *Appellatio fruſtratoria non deuoluitur.*
3 *Ab ordinatione iudicis partibus inhibitoria ne quid fiat, ut rixa euitetur, appellari non poteſt.*

Reſpon. interpreta.

NOn Videtur quod dñs Caſtri noui appellans re-
nunciauerit ſuę appellationi, ex eo quod nõ
comparuerit in ſecundo termino ad recipiendum
apoſtolos, qa diſpõ cl. quãuis. de appella. non proce-
dit quando appellans bis cõparuit coram iudice a quo ſm glo.
per omnes, maximè Imo. & Car. approbatam in d. cle. q̃uis. in
uerbo, uidetur. de appe. ſed procurator prædicti dñi licet non
comparuerit in ſcđo termino, tñ ante bis cõparuit corã d. Re
ctore pro apoſtoli recipendis, & ẽt ſemel in primo termino
coram d. uicerectore, igitur &c. & hoc uoluit dñs Guido Papæ
deci. xxv. ſed præmiſſis non obſtãtibus credo appellationem
deſertam, & ẽt non deuoluere deſertam quidem ea ratione,
quia fuit contumax in non ueniendo in termino ſibi aſſigna
to pro apoſtolis recipiendis, iuxta tex. in d. cle. quamuis. & ple-
ne trad. per Peruſ. & Fel. in c. perſonas. de appel. Nec obſtat, ꝙ
non teneatur appellans ultra binam uicem comparere, quia
uerum dũ mõ cõpareat corã iudice a quo fuit grauatus, vt ꝓ-
bat tex. in d. † cle. quis. & in c. ſi. de appel. in antiquis. ſed in caſu
occurenti non reperio, quod coram vicerectore, qui grauauit
comparuerit niſi ſemel. igitur &c. Nec ob. ſi dicatur, ꝙ domi-
ni rectoris, & uicerectoris idem eſt tribunal. c. 2. de ↄſuetu. li. 6.
non tñ Epiſcopus dicitur grauaſſe, ſi uicarius ipſius tulit ſniã,
vt eſt de ſe notorium. probatur ex no per Gem. & alios in ca.
Romana. in pri de appellationibus, li. 6. Præterea cle. 2. ſm oẽs
intelligitur, qđ debeat bis comparere coram iudice, qui eſt da-
turus apoſtolos, & hoc nemo negabit, cum ergo dominus ui-
cerector eſſet iudex in hac interlocutoria dandi apoſtolos, er-
go appellans debuit bis coram eo cõparere, qđ aũt ipſe iudex
eſſet, patet ex ſnia interlocutoria lata per dñm rectorem, qui
remiſit appellationem ad d. vicerectorem, qui grauauerat. eſt
enim omne uerbum iudicis ſnia interlocutoria ſm gl. in §. ad
excludendas. in uerbo, interlocutionibus. de liugio. c. et qui. §.
diffinitiua. 1j. q. 6. hæc aũt interlocutoria tranſiuit in rem iudi-
catam, cum ab ea non fuerit appellatum. l. ab eo. C. quomo. &
quan. iud. hoc ergo ſic præſupoſito quod do. uicerector eſſet
iudex, & qui grauauerat, & qđ cõſenſu appellantis erat electus
iudex ẽt in cauſa emergenti dandi apoſtolos, certè benè neceſ
ſario ſequitur, & debuit appellans bis coram eo pro apoſtolis
ſaltem comparere. Qđ cum non fecerit, proculdubio appella-
tioni renũciauit. d. cle. q̃uis. qđ & Mat. in notab. & Cępo. in cau
te. optimè coprobarunt. Inſuper puto nõ deuoluere, quia ap-
pellans, qui non detulit appellationi ſui aduerſarii innouãdo,
ea nõ obſtante nõ ꝑt poſtea allegare ſuã appellationẽ, nec ſuꝑ
ea ſe fundare, ut eſt tex. & ibi Abb. in 4. nota. in c. bonæ memo
riæ. 1. de elect. ſed domi. Caſtri noui non detulit appellationi,
ſiue decurſui, q hẽt vim appellationis. l. ſi ab arbitro. & ibi not.
ff. qui ſatiſd. cog. quia nõ obſtat recurſus, ut apparet ex ꝓceſſu.
1 igitur &c. Præterea appellatio † fruſtratoria non deuoluit̃ iuri-
bus notiſſimis, at iſta uidet̃ ꝓculdubio fruſtratoria tanq̃ inter-

sita a nullo grauamine. considero. n. quòd quælibet res præsumitur libera l. ainus. C. de serui. & aqua si ergo lata fuit sentenna, ꝙ non molestetur dñs in sua quasi possessione libertatis, per modum interim, i. donec ꝯstiterit de quasi possessione seruitutis allegatæ. tñ non uideo in quo fuerit grauatus. Item cõsidero, quod inhibitiones cõtinent illud idem, quod disponit sentent. a. 4. t cum do. Castri noui acquieuerit inhibitionibus, transiuerintque in rem iudicatam, non video in quo ipsa sententia lata pro cõseruatione inhibitionum grauauerit appellantem. Item considero, hic non tractan de petitono, nec de
3 possessorio præiudiciali, sed solum † iudicium per uiam inhibitionum ordinatum fuid ad effectum, ne lite pendente aliquid innouetur. & ne partes ad rixas, & arma deueniant, iuxta l. æquissimum. ff. de usufr. & ut ordinetur lis super possessorio, vel petitorio, l. liberis. § fi. ff. de liber. cau. & habetur ista practica p tex. & Inn. in c. cum uenissent, de insti. & ad hos fines etiam tēdit dicta sententia: ergo non est præiudicialis, sed legitima, & sancta, a qua non debuit appellari.

RESPONSVM III

CVm Excommunicatus ab excõmunicatore ueniat absoluendus: a præposito excommunicatus, qui ad uicarium appellarat, ab eodem vicario ad eundem præpositũ remittendus est; & hæc iniustè excommunicato procedunt: si uero iniustè excommunicatus sit nullo iure remittitur. ubi uero de sententiæ iustitia, uel iniustitia dubitari contingit, honestatis gratia, & non necessitans lege, remitti potest. iure ergo a uicario absolutus fuit appellans.

SVMMARIVM.

1 *Appellans à sententia excommunicationis, quando ad superiorem sit remittendus.*

2 *Præpositus de iure communi ordinariam iurisdictionem habeat in clericos suæ ecclesiæ: unde si rebelles, & contumaces sint, illos excõmmunicare potest.*

Respon. interpreta.

QVia In hac causa appellationis, quæ uertitur inter Reueren. do. Præpositum sancti Desiderii appellantem, & do. Lud. appellatum in prima instantia, in qua amplissimè scripsi: nunc repilogãdo, paucis aperiam, in quibus consistat difficultas huius cõtrouersiæ, quæ (ut uideo) principaliter consistit in duobus. Primo, an do. Vicarius debuerit remittere prædictum do. Lud. excommunicatum, absoluendus ab ipso do. Præposito, a quo fuerat excommunicatus. Secundo, ubi dominus vicarius, potuerit eum absoluere, an idem do. præpositus habeat iurisdictionem in canonicos. & alios de ecclesia delinquentes intra tecta, & ecclesiam suam, maximè circa diuina officia, ita ꝙ possit excommunicare rebelles, & contumaces, in non parendo eius mandatis?

1 ¶ Prima dubitatio decidītur per tex. † in c. uenerabilibus † sanè. de senten. excommunicationis, lib. 6. sed quia ibi distinguũtur tres casus. Primus est, quando constat sententiam excõmunicationis esse iniustam, & superior debet absoluere, & non remittere. Secundus, quando constat fuisse iustam, & tunc dēt superior excõmunicatum remittere suo exõmunicatori. Aut dubitatur, & tunc de honestate superior remittere dēt: sed si noluit potest absoluere hæc decisio clarissima est. Sed dubitatur ad quem casum referenda sit huiusmodi controuersia Reueren. do. uicarius arbitratus est dubium esse, an sententia excommunicationis in Ludouicum lata, fuerit iusta uel iniusta. Ideo ꝓpterea honestatis lege, maluit absoluere, q̃ remittere, ut dicetur in tertio mēbro, d. §. sanè. Ego aũt arbitror de iustitia dictæ sententiæ constare, & hæsitari non debuisse, nec debere cum fuerit lata ex iusta causa, & pro manifesta contumacia. c. ex parte, el primo, de uerbo significa. & alibi latè dixi.

¶ Circa secundum, si ad ius commune controuersia refricet,
2 certissimum est do. Præpositum † hr̄e iurisdictionem ordinariã ĩn canonicos, & clericos suæ ecclesiæ, ac potestatem illos excommunicandi, si contumaces fuerint, & rebelles eius mãdatis. c. irrefragabili. c. ad reprimendam. de offi. ord. vnde cum nihil proponatur in aduersum, seruanda est lex communis. c. primo, de constitu. At opponitur, do. Præpositum de consuetudine non habere potestatem excommunicandi, nec corrigendi excessus canonicorum. sed respondetur non constare de allegata consuetudine; quæ cum sit facti, probanda fuit. cap. primo, de constitu. libro 6 ut dicit Bal. in l. de quibus. ff. de legi. Et ubi constaret; respondetur, quod talis consuetudo non ualet, nec seruanda est, d. c. irrefragabili. Dicitur etiam, domi. Præpositum nõ posse canonicorum excessus corrigere, & eorum mores reformare absque assensu capituli, sic disponentibus statutis ecclesiæ. sed ego non uideo exhiberi aliqua statuta, q̃ istud disponant, imo ex tenore statutorum, maximè primi in ordine, apparet correctionem, & iurisdictionem competere soli ipsi Præposito. Et statuta, quæ in contrarium allegantur, nihil ad rem faciunt, ut ex illorum lectura euidenter dignoscitur, & ad illa alibi responsum fuit.

IOANNIS FRANCISCI RIPAE A SANCTONAZARIO IVRISCONSVLTI EXCELLENTISSIMI,

In Decratilium librum Tertium absolutissima Responsa:

Nunc postremò maiori, quàm hactenus vnquam factum sit, diligentia recognita, & repurgata.

De institutionibus.

RESPON. PRIMVM.

LIcet Do. Petrus de Arnis īstitutus
p D. Legatū in quadā Capella
ad pñtationē Ioannis Caradi, pferēd⁹
videat̄ D. Marino Anglesij īstituto in
eadē Capella p reuer. D. Epm Carpē-
toratē. seu ei⁹ vicariū, ad pñtationē Io
annis Guasq. Antonij, & Ioannis Gassi
ni ꝯpatronorū, tū qa prior in data, tū
ēt qa habes ti... a Legato pferēt hñti titulum ab ordinario.
Verūtū qa ex pluribus idē Petrus de Arnis inhabilis repent̄,
qa ēt idē reuerē do. Legatus sine cōsensu omniū patronorū
eūdē de iure instituere non potuit, iō sufficit ipsi Anglesio
p...ssessori expellere agētē p exceptionē iuris ñ sui, q tñ cano
nice. ac legitime a vicario pdicti episcopi Carpētoratē. insti
tutus fuit, q vicarius de iure præsentatos ad beneficia iurispa
tronatus a patronis, ad quos oē ius erat deuolutū. instituere
potuit. Igit̄ eundē Marinū Anglesij d. Petro de Arnis i capel-
la, de qua agit̄, vti potiorem, pferendum esse certi iuris est.

SVMMARIVM.

1 *An habens titulum a legato, praeferatur habenti titulum ab ordinario. & vide num. 2.*
3 *Institutio facta ab ordinario de beneficio uti vacante per mortem, quod per resignationem vacabat, non valet.*
4 *Beneficium in praeiudicium patronorum vacare non dicitur si institutus renunciauerit sine eorum scientia & voluntate.*
5 *Beneficium an conferri possit instituto contra formam fundationis? & vide num. 11.*
6 *An Legatus sine consensu, et in praeiudicium patronorum, possit instituere semel tantum, contra formam fundationis.*
7 *In re communi pluribus ut singulis, exigitur consensus omnium, & in re communi potior est conditio prohibentis.*
8 *Penitus illiteratus incapax est omnium beneficiorum, adeo quòd nec Papa potest cum eo dispensare.*
9 *Institutio facta de debilitato, seu corpore vitiato, non tenet.*
10 *Sufficit possessori repellere agentem per exceptionem iuris non sui.*

Qui veritas est, me in viam dirigat veritatis.

Respon. interpreta.

1 VIsum Fuit prima ꝯsideratione dicendū, q īsti
tut⁹ p D. Legatū ad pñtationē Ioannis
Carati, sit pferēdus īstituto p epm Carpētoratēsē,
seu eius vicariū, ad pñtationē Ioānis Guasqui, An-
tonij, & Ioannis Gassini compatronorū, ex pluribus. ¶ Et pri
mò, qa prior in data, c. capitulum, de resc. c. duobus. eo. tit. in
2 6. ¶ Scdo, qa data paritate pferēt habēs titulū a† Legato habē
ti ab ordinario. c. si a sede. de pbē. in 6. Nec ob. q Marinus An
glesij institutus ab ordinario fuerit pñtatus a maiori nume-
ro patronorū, & sic videat̄ aāponēdus. c. 1. vbi Doc. de iur. pa-
tro. qa rñdet, q in iure patronatus, & cōiter Io. Car. solus ex
Ioāna Mazabonis successit in dimidia, & alij pñoni ex Catha-
rina Mazabonis in alia dimidia, & sic æqualē vocē habent. er
go stāribus pdictis potiora iura obtinet institutus a Legato.
¶ Tertiò capella, de qua agitur, vacasse pponit̄ p liberā resi-
gnationē Petri Carati, & ad pñtationē d. Ioannis Carati, fuis-
se in ea institutū D. Petrum de Arnis a reueren. D. Legato
3 qd si ita sit, nō teneret† instō facta per ordinariū, qa pponit̄,
q fuit facta instō ad pñtationē aliorū cōpatronorū tanq̄ va-
caret p mortem D. Girardi de Fanis. c. susceptū, de rescr. lib. 6.
Sed pmissis nō obstantib. fm ea q̄ in themate recitantur, ꝯt-
rium credo absq; dubio fore de iure verius, infrascriptis ꝯsi-
derationibus. Primò considero, q in præiudicium patrono-
4 rū nō dr̄ vacare† bñficiū, si institutus renūciauit sine eorum
scia & voluntate, fm Inn. in c. fi. de renun. Pan. in c. signatum.
in vlt. no. de pb. qtū ergo ī pñiudiciū Ioā. Guasqui, & consortū,
capella nō pōt dici vacasse p resignationem d. Girardi. ¶ Se-
cundo ꝯsidero, q Petrus Carati pñtatus per Ioannem Cara
5 ti, non erat, cui posset ꝯferri d. Capella, quia ex† forma funda
tionis requiritur, q tpe pñtationis sit sacerdos. Ita probant il
la verba, & aliū sacerdotem eligere. i. præsentare, c. 1. de iurep.
& sic tpe pñtationis exigitur, q pñtatus sit sacerdos, quia ge-
neralitas adiecta verbo, debet verificari fm tps verbi. l. in de-
lictis. §. si extraneus. ff. de noxa. l. ex facto. ff. de vulg. & pup. vbi
Bart. ipse aūt Petrus (vt psupponit̄) erat ætatis ann. 14. ergo
6 &c. Nec ob. si dicatur, q de †consensu patronorū pōt Lega-
tus pro vna vice instituere pñtatum ꝯ formam fundationis,
5 fm Pan. & cōiter alios, ī d. c. cū accessissent, de cōst. & ibi Fel. di-
cit se ita ꝯsuluisse Ferrariæ, qa (vt mihi dr̄) Legatus nō dispē-
sauit; sed si dispensasset, talis dispēsatio vt (puto) non valeret,
qa non interuenit cōsensus cōpatronorū, prout necessario
dēt interuenire, fm Imo. & Car. in cle. qa ꝯtingit. in 5. q. de re
lig. domi. Nec ob. si dicatur, q interuenerit cōsensus Ioannis
Carati, vnius ex ꝯpatronis, qa nō sufficit, sed reqrit cōsensus
7 oīum, qa in† re cōi pluribus vt singulis, exigit ꝯsensus oīum
ita q nō sufficit consensus maioris partis, reg. qd oēs, de reg.
iu. in 6. vbi gl. l. p fundum. ff. de serui. rusti. pdi. & qa in re cōi
potior est ꝯdō prohibentis. l. Sabinus. ff. cōi diuid. & maximē
si dissentiat, ne soci⁹ vtatur re cōi ad vsum nō destinatū, ut ī
casu nro. l. parietē. ff. de serui. vrb. pd. l. in tm. §. in cōe aūt se-
pulchrum. ff. de rer. diuis. tū qa Legatus nō pōt disponere de
iure patronat⁹ laicorū ī pñiudiciū patronorū. d. c. dilectus de
offi. lega. c. cū dilectus. de iure patro. minus ergo vr̄, q dissen-
tiente altero ex duobus compatronis, possit in pñiudicium ip
sius dissentientis derogare primææ fundationi testatoris. &
cum istud ius derogandi non competat iure legationis, fun-
data est intentio nostra, quod Legatus nō possit, nisi doceat
de potestate. Derogare enim vltimæ voluntati, & fundatio-
ni testatoris, est ꝯ ius, & soli Papæ conceditur plenitudine po
testatis, fm gl. in d. cle. quia contingit, in versi. apostolicę, quā
ibi sequitur Imo. & Car. ¶ Tertio considero, q d. Petrus non
erat idoneus alio respectu, qa penitus illiteratus, vt ponitur
8 in facto. Illiteratus† aūt penitus est oīum incapax bñficiorū,
in tm̄ q Papa non potest cum eo dispensare, fm Inn. in c. cū
nñs. de ꝯcel. pb. Fel. in c. si quando. col. 9. & seq. de rescri. & po-
sito q Papa possit dispensare, si tñ nō dispensauit, collatio est
ipso iure nulla, ut per Fel. ī c. querelā. de iur. iu. & in d. c. si qñ.
& in c. inquisitioni. de sent. excō. Ex istis benè, & concluden-
ter sequitur, q institutio de d. Petro facta per reueren. do. Le
gatum est mero iure nulla, & inualida. Sequitur etiam, q in-
stitutio exinde facta per prædictum dūm Legatum de Petro
de Arnis ad præsentationem dicti Ioannis ad dictam capel-
lam, tanquam vacantem p resignationem suprascripti Petri
Carati, de iure viribus nō subsistit plurib. rationibus. Primo,
quia non vacabat per resignationem dicti Petri, ex quo nul-
lum ius habebat in ea, sed vacabat vel per resignationem, vel
mortem dicti de Fanis. & Secundo, quia d. Ioannis cōpatro-
nus, per præsentationem factam de inhabili, & non idoneo,
erat priuatus illa vice ptāte pñtādi, & erat ius deuolutum ad
alios compatronos, fm Host. & Pan. in c. cum vos. de offi. ord.
& in c. cum autem de iu. pa. cum concordantibus, quas omit
to, qa illud est expediti iuris. cum ergo ius præsentandi esset
apud alios, nō potuit D. Legatus sine ꝯsensu illorū institue-
re. c. decernimus. 16. q. 7. c. illud. de iure patr. & d. c. cum dilec.
eo. ti. uitio etiam personæ non caruit instō, & pñtatio facta
9 de dicto Petro de Arnis, quia† mancus, seu debilitatus uno
brachio, ut in facto narratur. c. 1. & fin. de corp. vitia. c. pbyte
rū. de clerico ægrotāte. ¶ Et ista sufficerent ad victoriam An
10 glesij possessoris, dato q titulū suū aliter ñ iustificaret, qa suf
ficit† possessori repellere petētē p exceptionē iuris nō sui, da
to q de iure ipsius nullam fidē faciat, fm Io. An. in c. mādatū.
de resc. & Gem. ꝯs. 91. incip. pmitto, q possessori. tū demon-
strabo pñtationē, & instōnem d. Anglesij, fore canonicā, qa
pñtatus fuit a patronis, ad quos, vt sup. dixi, erat deuolutum
totum ius pñtandi pro illa vice, fm Panor. in d. c. cum vos. &
fuit institutus a reueren. do. Vicario episcopi Carpentoratē
sis, cui de iure spectat ius instituendi præsentatos ad benefi-
cia iuris pñonatus suæ diœcesis. ca. ex frequentib. de instit. &
ēt habet ex ptāte delegata per Reueren. D. Episcopū, ad quē
spectat. d. c. ex frequētibus & c. cum uos de offi. ord. Non ob-
stat. dū dr̄, q fuit præsentatus ad dictā capellā tanq̄ vacantē p

mortem de Fanis: quod dr̃ falsum, cũ uacaret p resignationẽ
dicti de Fanis, quia rñdetur, q in p̃iudiciũ patronorũ, q non
ↄsentiunt resignationi, & qui postea p̃sentarũt d. Anglesiũ,
non dr̃ vacare p resignationẽ, vt s. deduxi in prima cõsidera-
tione. Non ob. ẽt si dicatur, q Anglesi. non est sacerdos, put
1 ex fundatione reqrĩt: qa licèt nõ sit † sacerdos actũ, est tñ ha-
bitu, cũ sit in ætate legitima, & velit, ac possit ĩ. annũ pmoue
ri se facere ad sacerdotiũ. & vbi ex fundatione, p̃uilegio, cõ
suetudine, vel statuto, ecclesia hẽt ordinẽ annexũ, sufficit q
infra annum possit institutus ad ordines requisitos promo-
ueri, vt in terminis nostris est casus in c. 2. de inst. lib. 6. Pan. in
c. dudũ. 1. de elec. & in c. cum in cunctis. §. inferiora, eo. ti. Car.
in c. nobis, §. cæterum, de iu. pat. Laus Deo.

De præbendis.

RESPONSVM I.

INfirmarius, Qui infirmariæ renunciauit, vt ob
tineret eleemosinariã, quam scie-
bat esse in fauorem alterius, & sibi de facto collatam, ad
infirmariã renunciatam nullo iure redire p̃t, licèt in ac-
ceptatione eleemosinariæ protestatus fuerit ad infirmariã
se habiturum regressum casu, quo eleemosinariam obtine-
re non posset: nam protestatio in iis, quæ dependent a iuris
dispositione protestanti non prodest.

SVMMARIVM.

1 *Infirmarius, qui infirmaria renunciauit, vt obtineret eleemosinariam, quã
sciebat in fauorem alterius, & sibi de facto collatam, ad infirmariam re
nunciatam nullo iure redire potest.*
2 *Protestatio in iis, quæ dependent a iuris dispositione, non releuat prote-
stantem.*

Respon. interpreta.

SI Grilus, habita notitia prouisionis eleæmosina-
ię in fauorẽ Barlaterij, ipsam eleæmosi
nariã de facto sibi collatã, illico absq; difficultate nõ di-
1 misit, indubitati iuris est, q ad infirmariam, † quã prius
obtinebat reuerti non poterit, vt est casus in c. si beneficia.
de præb. lib. 6. Cum itaque proponatur, Grilum habita noti-
tia noluisse absque lite dimittere, bene sequitur, q ad priora
beneficia reuerti non poterit. qa, si litem fecit, non dr̃ absq;
difficultate, nec illico dimisisse, vt per quãplura iura probant
Arch. Io. An. & Gem. in d. c. si beneficia. Nec eum excusant p
testationes in acceptatione eleemosinariæ per ipsum factæ
de habendo regressum ad suam infirmariam, quia tales pte-
stationes recipiunt intellectũ iuris, si oĩ difficultate sublata
dimiserit elemosinariã sibi de facto collatam, cum protesta-
2 tio in iis, † q̃ dependent a iuris dispõne, non releuat protestã-
tem, c. cum M. Ferrariensis. & ibi Pan. & alij, de const. & l. ali-
menta, C. de neg. gest. & ↄ̃ ius cõe ptestõ non valet, ſm Pan.
in c. p̃sentiũ. col. 2. de test. facit tex. in l. nemo põt, de lega. 1. bñ
verũ est, q illa ptestatio, pdest q̃tum ad hoc, q si sine difficul
tate dimisisset eleemosinariam, posset libere reuerti absque
noua collatione ad infirmariã, tanq̃ nõ videatur simpliciter
resignasse illã infirmariam, vt voluit Fed. de Senis in tract. p
mutationum beneficiorum, in octaua q̃one. Laus Deo.

¶ De concess. præben.

RESPONSVM I.

QVia Capitulũ inferioris ecclesiæ de iure cõi nul
lã p̃tatẽ hẽt conferendi beneficia, nisi illud
sibi competeret ex priuilegio, vel approbata cõsue-
tudine cõprobatum: merito dicendum est, collatio-
nem factã Gaspari, cui Clemens Bataglię resignauit capella-
niã, de qua agitur, per duos canonicos sancti Agricolæ, de iu
re non valere, & Gaufredum potiorem esse. Ideo capellaniã
ſm ea, quæ proponuntur, eidem adiudicandam fore.

SVMMARIVM.

1 *Capitulum inferioris ecclesiæ de iure communi nullam habet potestatem
conferendi.*
2 *An collatio, quæ communiter ad capitulum, et prælatum spectat, mortuo,
vel suspenso prælato ad capitulum pertineat. & vide nu. 3. & an absens
habeatur pro mortuo, vide nu. 4.*
5 *Ius capituli dicitur esse apud fugitiuos, non culpa propria, si maiorem fa-
ciant capituli partem.*
6 *Consensus particularis non sufficit ad actum, qui collegialem consensum de-
siderat.*
7 *Ad accipiendum possessionem beneficij, per quam ius acquiritur, requiri-
tur speciale mandatum.*
8 *Ratihabitio fienda est eo tempore, quo actus expidiri potest, aliàs est nulla.*
9 *Gesta à falso procuratore, tanquam nulla ratificari non possunt.*
10 *Capitulum non habet potestatem recipiendi resignationes, licèt habeat po-
testatem conferendi.*

Respon. interpre.

VIso, Et bene pro tenuitate ingenioli mei ↄsiderato p̃misso themate, cognoui Gaufredũ
Iacobi hr̃e potiora iura ĩ capellania, de qua agitur,
& ipsam Capellaniam fore sibi adiudicandam, &
non Clementi Bataglię, neque Gasparo, in cuius fauorẽ Ba-
taglia resignauit dictam Capellaniam in manib. capituli san
cti Agricolæ. Demonstrabo igitur collationẽ factam d. Bata-
gliæ, fore nullã. & posito q esset valida, ostendam Gaufredũ
p̃ferendum esse. Nulla est collatio facta Bataglię p duos tñ
canonicos S. Agricolæ capitulariter ↄuocatos ante portã di-
ctæ ecclesiæ pp pestẽ, qa facta p nõ hñtes p̃tatem ↄferẽdi. de
1 iure cõi certissimum est, q caplm̃ inferioris ecclesiæ † nullã
habet p̃tatẽ ↄferendi, nisi ex consuetudine, priuilegio, vel sta
tuto ecclesiæ a Papa ↄfirmato, bñficiorum collatio ad ipsum
spectaret. c. vni. §. vbi vero. & ibi no. Gem. & alij, ne sede vac. li.
6. Necesse est ergo, q caplm̃ p̃tendẽs hr̃e facultatẽ ↄferendi,
exhibeat priuilegia, vel fidẽ faciat de ↄsuetudine ltia. Verum
(vt in themate p̃supponitur) cũ capitulum allegat priuilegiũ
Ioannis 22. cuius tenor dr̃ esse talis, Hebdomadariæ vero ca-
pellaniæ & alia inferiora ipsius ecclesię officia, cõferantur p
ipsos decanos, & caplm̃ absq; ep̃o. videret forte dicẽdũ, q vi-
gẽte peste in absẽtia decani, & aliorũ canonicorũ, potuerint
illi duo canonici repñsẽtãtes totũ capitulũ, ↄferre dictã capel
laniã ipsi Bataglię, p tex. in d. c. vni. in prin. vbi dr̃, q si collatio
spectet cõiter ad capitulũ, & p̃latũ, eo casu solũ caplm̃ mor-
tuo p̃lato, vel suspẽso, poterit ↄferre, ergo ẽt ↄferre poterit p̃
lato absente, qa absens (q interesse nõ põt) p mortuo hr̃, c. p̃n
tata. & ibi no. Per. Pan. & alios, de testi. ¶ Sed his ñ obstãtib. ar
bitror collationẽ fore nullã, tanq̃ factã a ñ hñtib. p̃tatẽ ↄferẽ
di de iure cõi, vt dixi, nã capitulũ S. Agricolæ ñ hẽt p̃tatẽ ↄfe
rẽdi; ñ ẽt hẽt ex priuilegio s. noĩato, qa priuilegiũ nullam tri
buit facultatẽ soli cap. sed decano, & cap. cõiter pp copulã, &
q̃ ↄcursũ copulatorũ simul reqrit, l. si hrdi plures. ff. de ↄd. ĩst.
& q̃ copulat equalr̃, si qs Titio. ff. de vsufr. accre. l. reos. §. cũ in
tabulis. ff. de duobus reis, cũ suis ↄcor. & q virtute huius priui
legij collatio dicatur spectare cõiter ad decanũ & cap. firmãt
Hos. In. An. Pan. & alij, in c. postulastis. p illũ tex. de ↄcel. p̃b. &
Fed. de Sen. ↄs. 1. p totũ. & p la. l. si pr̃, la. 1. ff. de vul. & pup. Nec
ob. q solũ caplm̃ mortuo, vel suspẽso decano, potuisse ↄfer-
re beneficia spectantia ad collationẽ ipsius cap. & decani cõi
3 ter, nõ tñ absente † p̃lato poterit sibi vẽdicare ius ↄferẽdi inso-
lidũ vt pbat ĩ d. c. vnic. §. si. dr̃ ibi, q ep̃s hñs ↄferre bñficiũ cũ
ↄsilio alteri⁹; si ille sit absẽs, nõ poterit ↄferre, nisi ↄstet, & ab
sens non sit reuersus intra tempora data ad offerendum, nã
tũc poterit libere ↄferre nõ expectato absente. qa in expectã
do posset vacãti bñficio periculũ imminere, ergo si is ad quẽ
spectat collatio ĩ solidũ, licet hẽat expectare ↄsiliũ alteri⁹, nõ
possit ↄferre nõ expectato ↄsultore p tp̃s legitimũ, multomi
nus poterit capitulũ nõ expectato decano, ad quẽ simul col
latio ptinet. Restat ergo dicẽdũ, q illi duo canonici soli ñ po
terũt illico post vacationẽ ↄferre hãc capellaniã, cũ in expe-
ctãdo nullũ imminerer piculũ vacãti bñficio. & cũ nõ cõsta-
ret decanũ posse in debito tp̃e sibi a lege ↄcesso ad ↄferẽdũ
4 reuerti. Nõ ob. q absens p † mortuo reputet, dr̃ cp̃ seruata-
ga verũ qũ ↄstat, q nõ põt reuerti, & interesse actui celebrã-
do in termino statuto. Ita pcedit ille tex. secus si sit post ĩ ter
mino adeẽ, d. c. vnic. §. si. & in pposito absentia nõ æquiparet
morti, vel suspẽsioni. firmãt exp̃ssè Gem. & Phil. Fran. in d. §.
si. & possem ex infinitis similibus cõprobare, q̃ omitto, qõst q̃
in terminis q̃onis nr̃ę hr̃ clara decisio in illo tex. quem Gem
col. fi. & alij ponderant. Scd̃o rñdeo, q apud illos duos cano-
nicus residentes tp̃e pestis absente decano, & maiore parte
canonicorũ, nõ remansit p̃tãs ↄferendi, neq; auctoritas capi
tuli ↄgregãdi sed p̃tãs ↄuocãdi caplm̃, & ↄferẽdi fuit, & erat
penes maiorẽ partẽ canonicorũ, q fugerũt pp pestẽ, ſm In.
5 ĩ c. 1. de no. ope. nũ. ubi ↄcludit, q si fugitiui † absq; culpa ppria
faciãt maiorẽ ptẽ capituli, apud eos dr̃ eẽ ius ipsi⁹ capituli, se
quitur Bal. in aut. decernimus, ĩ fi. C. de sac. san. ec. Io. Bap. ĩ tra.
de ep̃o, in 2. par. primi li. & Im. in l. si qs a filio, §. si quis plures.
alias est l. si qs plures, ff. de l. 1. Fel. in c. cũ oẽs, col. 13. de ↄst. &
1 idẽ ego firmaui in tractatu meo de peste, priu. 8 primæ parti-
culæ 2. par. prin. vnde posito, q essemus in casu, in quo capi-
tulũ posset ↄferre absq; decano, tñ qa ad illos duos canoni-
cos nõ erat ius capituli, bñ legit q collatio ab eis facta, est me
ro iure nulla, vt dicit Im. in d. §. si qs plures. ff. de le. 1. nec ratifi-
catio p̃cẽtoris, & alterius canonici absentiũ hẽt ↄualidare di
ctã collationẽ, tũ qa facta fuit talis ratificatio nõ capitulr̃, &
6 ↄsensus particularis nõ sufficit ad † actũ, qui collegialiter dẽt
expediri, c. 1. gene. si. de ele. tũ qa si facta fuisset talis ratificatio
collegialiter a maiori parte capituli, tñ nõ cõualidaret colla
tionẽ, vt ex tũc, sed vt ex nũc, ſm Pan. in c. auditis. & in c. q si
eut. §. sup. eo, post gl. de ele. iõ nõ p̃iudicaret collationi pri⁹ fa
ctæ d. Gaufre. c. a. duob. de reic. lib. 6. reg. qui prior. de reg. iu. li.
6. cum

Vi. cũ sim. Sed posito, ꝙ apud illos duos residentes fuisset ius
capituli, & ↄferre potuissent, nihilominus adhuc adiudicãdũ
esset beneficium do. Gaufredo, tanquã habenti potiora iura.
Nam collatio facta d. Gaufr. per reuen. d. legatũ eadem die,
qua fuit facta collatio ꝑ ordinariũ dicto Bataglię absenti, ꝓua
let ꝑꝑ cõcedentis maiorem ꝓrogatiuam, ut est casus in c. si a
sede, de præb. li. 6. Nec obs. si dicatur, ꝙ prius fuit apprehensa
possessio per ꝓcuratorẽ dicti Bataglię, quo casu collatio ordi
narii ꝑꝑ ↄmodũ possessionis, ꝓfert collationi ipsius legati, ut
dr̃ ĩ d. c. si a sede, in ꝓ. uer. qa r̃ndeo dupliciter. Primò, ꝙ illud ve
rum est, si is q prius acceptauit possessionẽ, ẽt prius accepta-
uerit collationẽ ibi factã, alias qui prius collationẽ suam acce
ptauit, præferẽdus est habẽs ab ordinario, ẽt si prouisus ab
ordinario prius fuerit adepus possessione, vt signanter deter
minat Fel. in c. capitulum sanctæ crucis, col. 15. ver. d duab. col
la. de rescr. Ex narratione facti mihi proponitur, ꝙ Gaufredus
acceptauit collationẽ sibi factã a d. Legato, anteꝗ Bataglia ac
cepauerit collationẽ sibi absenti facta per illos duos canoni-
cos, ergo &c. Scd̃o r̃ndeo, ꝙ Gaufredus ẽt prius fuit adeptus
possessionẽ. Nec obst. si dicat, ꝙ Bataglia prius per ꝓcuratorẽ
suũ accepit possessionem dicti beneficii, quia mihi præsuppo-
nit, ꝙ nõ ↄstat de aliquo mandato, de quo tñ ↄstare necesse-
7 est qa ad accipiẽdã possessionẽ bñficiũ † reqrit speciale manda
tũ, s'm gl. & Gem. in c. si tibi absenti. d ꝓb. li. 6. Et licèt Rot. deci.
ccxc. inci ad recip. sub rub. de ꝓc. & Phil. Fran. in d. c. si tibi ab
senti, restringant gl. ꝓdictã, vt ꝓcedat quãtũ ad recipiẽdã pos-
sessionẽ, ꝑ ꝗ acqrit ius in bñficio, & sic quantũ ad adipiscen-
dã possessionẽ iuris, secus quãtũ ad adipiscẽdã possessionem
corporalẽ, ꝗ est facti, qa illa põt accipi per quẽlibet amicũ, &
negotiorũ gestorẽ, tñ nihil facit ↄ Gaufredum, qa in casu nr̃o
agitur de adipiscẽda possessione bñficii, ꝑ ꝗ acquirit ius in bñ
ficio ipsi Bataglię, qui ante adeptã possessionẽ ꝑ nõ legitimũ
ꝓcuratorẽ nundũ acceptauerat collatiõẽ sibi factam. Scd̃o,
qa reqritur, ꝙ is, cuius noĩe fuit apprehensa possessio ꝑ nõ ha
bẽtẽ mandatũ, ratificet apꝓhẽsionem re integra id est anteꝗ
alius litimè adipiscat, s'm Phil. Fran. in d. c. si tibi absenti, & etiã
8 voluit Rota deci. ccxc. nã ratihabitio † debet fieri eo tpe, quo
act⁹ expediri põt, l. bonorũ. ff. rem ratã hab. & plura ad hoc ad
duxit Deci. cons. 247. in cã mag. Baronis in 2. parte. Tertio de
ci. Rotę ꝓt procedere, qñ quis apꝓhẽdit possessionẽ noĩe alte
rius, tanꝗ amicus, etiã nõ habẽs mãdatũ: secus dũm est, si quis
tanꝗ falsus ꝓcurator fuerit missus in possessionẽ, qa non vr̃ ꝙ
9 gesta ab eo possint † ratificari, maximè in pręiudiciũ Gaufre
di, vt scribit Fely. in c. ex parte. de rescr. & in c. cãm el 1. de iudi.
& Bal. in l. falsus. co. 1. & seq. C. de fur. super hac tamẽ vltima rã
sione nõ facio magnã vim ꝑꝑ ea, ꝗ scribunt Card. Pan. & Fe-
li. in c. non nulli. §. sunt & alii, de resc. & Ias. in l. licèt. C. de pro-
cu. Stãte igĩt ꝓmissa cõclusione, ꝙ collatio fcã Bataglię sit nul
la, vel saltem non habeat impedire effectum collationis factæ
do. Gaufredo, sequitur correlatiuè, ꝙ collatio fcã Gaspardo ꝑ
Capitulũ de hoc beneficio tanꝗ vacãte ob resignationem Ba
taglię nihil valeat. c. suspectũ. de resc. li. 6. falsum. n. est, ꝙ vacet
ꝑ resignationẽ Bataglię, vt patet ex ꝓmissis, & eo maximè, qa
10 resignatio fcã ꝓsupponitur in manib. cap. qd̃ non hẽt † ptã-
tẽ recipiẽdi resignationes, licèt haberet ptãtẽ conferẽdi, s'm
Panot. post Inn. in c. accepta, in fi. de rest. spo. & Inn. in c. qd̃ in
dubiis de renun. & etiam quia capitulum absq; decano con-
ferre non potuit istud beneficium d. Gaspardo, vt patet ex iis
quę sup. abundè dixi. Laus Deo.

¶ De deposito.

RESPONSVM I.

QVuoniam Ex contractibus initis inter Lãcel
lotum & prælatũ, ac capitulũ san-
cti Antonini, manifestè constat eundem prælatum
cum consensu totius capituli, ac nomine ipsius ec-
clesiæ realiter, & in pecunia numerata a supradicto Lãcello-
to libras. lxxx. recepisse, in emptione quorundam prędiorum,
exponendas ad usum cuiusdam præbendę: ideo indubitati iu
ris est, ex huiusmodi contractibus ecclesiam teneri, & si dictę
pecuniæ per eundem Lancellotum non probentur in vtili-
tatem ecclesiæ versæ, quia singulare est in mutuo, ergo in cę
teris est ius cõmune, & maximè cum fuerint cõfecti ↄctus in
uestituræ, & depõne seu commendæ per ipsos d. Prępositum
& canonicos capitulantes nomine, & vice dictæ ecclesiæ, aĩo
deliberato, pluries cõicato consilio pro bono, & vtilitate ip-
sius ecclesiæ, ꝓut legitur in instr̃o: ꝙ eo magis, qa de fructibus
ecclesię do. Franc. Mondani præbendario satisfieri põt, nã eo
casu ẽt in mutuo, non cogitur mutuans probare mutuũ in
vtilitatem ecclesiæ versum esse, secus si de distractione bono.
immob. & ꝓciosorũ ecclesię ageretur. Qui pręposit⁹ & cano-
nici, satis ex die interpellati sunt, & iõ morosi. Nec iniquum
est, Præpositum & canonicos modernos, q nullas pecunias
receperunt, ad hmõi restõnem teneri, quia nullo iure col'e-
giũ mutatũ dici ꝓt per mortẽ pręlati & canonicorũ, in quius
vices alii suffecti sunt. Quare r̃ndi modernos capitulares, &
Pręposirum de fructibus cõib. ipsius ecclesiæ teneri dictã pe
cuniarũ summã d. Frã. ꝓbendario restituere. Quẽadmodũ. n.
tutor si ex pupillari pecunia ꝓdia nõ emerit, ad interesse, &
legitimas usuras tenet: ita ẽt ꝓlatus, qui ecclesiæ pecunias in
emptione fundorũ nõ cõuertit, eidẽ ecclesiæ ad vsuras, & in-
teresse tenetur, cum minor ecclesia, & pupillus de iure ęqui-
parẽtur: quare moderni Præpositus, & canonici, ad huiusmo
di interesse & usuras nomine ecclesiæ agere, ac experiri pote
runt ↄ bona tunc dñorũ, Prępositi, & canonicorum, si ꝗ sint.

SVMMARIVM.

1 *Ecclesia tenetur ex contractibus per prælatum cum consensu totius capi-tuli, nomine ipsius ecclesiæ celebratis.*
2 *Ciuitas indistinctè obligatur ex mutuo a ciuitate, seu consilio accepto.*
3 *Mutuans pecunias ecclesiæ, quando teneatur probare pecunias uersas fuisse in utilitatem ecclesiæ.*
4 *Prælatus habes liberam administ. fructuum, & eos distrahere potest.*
5 *Depositum penes ecclesiam factum dicitur, si fiat præsentibus prælato & capitulo.*
6 *Monitio an sit necessaria ad constituendum quem in mora.*
7 *Collegium mutatũ non dicitur per subrogationẽ moderni cano. et prælati.*
8 *Prælatus in acquirendo potest deteriorem conditionem ecclesiæ facere, aliorum administratorum exemplo, licèt ad interesse teneatur.*
8 *Prælatus & canonici sancti Antonini, tenẽtur ad usuras legitimas & interesse d. Fran. Mondoni, eo quòd non collocarunt eius pecunias in empt. præd. & ibi uide de tutore, & cæteris administ. & nu. 11.*
10 *Ecclesia, minor, & pupillus æquiparantur.*

Respons. interpreta.

IN causa d. Fran. Mondani, ↄ dominum Præpositũ,
& canonicos, ac capitulũ sancti Antonini:
pro fundamento præsuppono, quod pecuniæ, de quib. in
istrumẽto inuestituræ, depositæ & commendatæ fuerunt
Pręposito & canonicis ibid. nominatis, & sic capitulo noĩe ip
sius ecclesiæ, si benè & accuratè notentur verba ipsius instri.
Nã in pn̄a. dr̃, conuocato & ↄgregato capitulo dictæ ecclesię
de mãdato dñi Præpositi, &c. in quo interfuerũt Præpositus
& tales canonici, &c. dicẽtes, protestãtes, ꝙ sunt, & repsentãt
totum capi. ipsius ecclesiæ, &c. citans aliis canonicis ad came
ras per hostiariũ, &c. uisis prius per eos, & diligẽter inspectis:
consideratis, & examinatis expõne, & tribus tractatib. factis
ꝑ, & inter ipsos dños Præpositũ, & canonicos, & capitulũ, de
quibus tribus instr̃is, &c. pro bono, & euidenti utilitate ipsius
ecclesiæ, &c. spontè & ex certa scientia, nomine & uice ipsius
ecclesię, & capituli inuestiuerũt, &c. Lancellotũ &c. cũ pacto,
ꝙ ipse Lãcellotus teneat, & debeat, ac obligatus sit, & ita so-
lẽniter ꝓmisit, eisdẽ dominis dicto nomine pñtibus, stipulan
tibus, & recipientibus, exbursare de pñti libras 80. cã emendi
tot terras, & ꝓprietates, ꝗ perpetuis tpib. sint, & esse dẽant ip
sius ꝓbendę, &c. Circa finẽ uero ipsius instri dr̃, & insuper ipsi
dñi Præpositus, canonici, & capitulũ ꝓdictum, dictorũ noĩe,
sponte, & ex certa sciẽna, fuerũt ↄfessi manifestè habuisse, &
recepisse a suprascripto Lancillotto dictas libras octoginta,
quas ibidẽ habuerũt re vera in pecunia numerata auri, et ar-
gẽti, ↄuertẽdas mõ & forma, ac scd̃m ea, prout in d. istr. inuesti
turæ, &c. Ex quib. uerbis simul iũctis, & diligenter põderatis,
clarè apparet, ↄctus hmõi factos fuisse ꝑ ꝓlarũ cũ consensu
1 totius capituli noĩe ipsius ecclesiæ, quo fit, ut ecclesia † ipsa te
neat ex ipsis ↄctib, iuxta no. in c. i. depo. & in c. qd̃ quibusdã. de
fideiu. & utrobiq. ꝑ Pano. & alios. Idẽ in simili notat ẽt ꝑ Le-
gistas in l. ciuitas. ff. si cer. pe. & ibi latè ꝑ Ias. adde inꝗtum Bar.
2 ibi dicit, qd̃ si ciuitas, seu ↄsiliũ, qd̃ totã ciuitatẽ representat, ↄ
hat mutuũ, tũc † ciuitas ĩdistĩctè obligat ex mutuo, ubi latè ꝑ
eos: & tanto magis cũ facti fuerunt ↄctus inuestituræ, & dpõ
nes, seu cõmendæ ꝑ ipsos dños Præpositũ, & canonicos, capi
tulãtes noĩe, & uice dictæ ecclesiæ, aĩo deliberato pluries cõi
cato ↄsilio, uidelicet tribus tractatibus præcedẽtibus, ac ꝓ bo
no & euidenti utilitate ipsius ecclesię, ut apertissimè, et ex-
pressè dr̃ ĩ ipso instr̃o. quo fit ut nõ fuerit, nec sit necesse dño
Frãcisco ꝓbare dictas pecunias versas fuisse in vtilitatẽ eccle-
się, vt dicit Pan. in d. c. i. depo. q dicit, ꝙ in casu d. c. 1. fuit neces
se ꝓbare versum, qa pecunia ñ fuit cõmẽdata ecclesię, sed par
ticulari de ecclesia; sec⁹ dr̃ a cõtrario sensu, si fuisset ↄmẽdata
ecclesiæ: nã tũc ↄmẽdata & dposita penes ecclesiã, cũ facti fu
erint ↄct⁹ cũ ꝓlato & capitulo, q representãt ecclesiã. c. requi
sisti, de testa. iũcto c. scire. 7. q. 1. in gl. & in glo. d. c. i. depo. in fi.
3 Præterea est speciale id † in mutuo, vt ꝓbet versum in vtilita
tẽ ecclesię, nõ aũt in aliis ↄctib. etiã ꝙ fuerit grã cõcedẽtis tũ
s in Inn. in d. c. i. depos. q licèt primò dixerit ↄrũ, tũ vt & ibi-
dẽ refert Pan. postmodũ dixit, ꝙ est speciale in mutuo, in aliis

verò ꝯctibus inins cū ecclesia, nō est necesse ꝓbare versum,
quia non repetit iure cautū, nisi in mutuo, auth. hoc ius por
rectū. C. de sac. san. ecc. Si ergo vēdo ecclesię, vel emo ab ea,
vel cōmodatū cōcedo, potero agere ꝯ ecclesiā, licèt non ꝓbē
versum in vtilitatem ipsius, & est notab. dictum, & quotidie
allegat, secūdū Pan. ibi, qui assignat rōnē specialitatis esse in
mutuo, qa ꝑlati sunt prōpti ad recipiendū mutuum, & fœne-
ratores prōptiores ad mutuādum: vnde si indifferenter tene
retur ecclesia, tunc de facili bona ecclesię alienarētur. fuit er
go his casib. obuiatū. Quinimò subdit ibidē Pan. ꝙ imo ibidē
idē Inn. secūdū vnā opin. elegātissime hoc dictū suū vr̄ restri-
gere, dicens ꝙ cōiter in mutuo est necesse ꝓbare versum, qn̄
ꝑ satisfactione oportet puenire ad distractionē rerū immo-
biliū, quasi secus sit si posset satisfacere de fructib. x. q. 2. c. ea.
n. § hoc ius porrectū, in ver. is creditor. qđ dictū dixit ibidem
4 Pan. esse singulare, ꝓ quo assignat etiā rationē, qa † ꝑlatus hēt
liberā administrationem fructuū, vt in c. cū nobis. de elect. &
in c. is cui. eo. ti. lib. 6. Vn̄, quēadmodū pōt fructus distrahere,
de nouo ꝯhendo, ita dēt posse distrahere pro ꝯctib. initis. Item
qa in fructibus agitur de ꝑiudicio ipsius, q a ex eis viuere dēt,
de qua materia latius ē͏̄r p eūdē Pan. ī d. c. qđ qbusdā. đ fideiu.
& per Alex. & Ias. latè ac alios legistas, in d. l. ciuitas. ff. si cer.
pet. & latè ēt per Card. Flo. in consi. 71. in pe. col. in ver. quar-
tum principale quæsitum. & in consi. 90. in fi. & Cald. in con-
si. 95. inci. Abb. in fi. qui omnino videatur. nunc autem est cō
si. 4. sub ti. de locato, & latius ac plenius omnibus aliis per Io.
de Imo. in d. c. i. deposi. vbi latè examinat hanc materiam post
Ant. de But. & Flo. ibi in quibus verbis habetur, & cōiter per
prælatos Doc. cōcluditur, ꝙ si præsente ꝑlato, & capitulo, fiat
5 depositū, dr̄ factū † penes ecclesiam, & obligatur ecclesia ad
restitutionē; nec est necesse ꝙ per depositiones probet ver-
sum in utilitatē ecclesię, & tāto magis cū de fructib. possit sa-
tisfieri creditori, ut in casu nostro. cum cap. ipsum habeat bo
na cōia, & fructus cōes, ex qbus pōt satisfieri prædicto d. Fran
cisco ꝑbendario, & sic nō est necesse, ꝙ deueniatur ad distra-
ctionē bonorū immobiliū, nec ꝑciosorum, quo casu necesse
esset ꝓbare versū in vtilitatē ecclesię, vt dicit ēt Car. in d. cōs.
90. in fi. Nec dicatur, ꝙ dicti domini Prępositꝰ & canonici, tā
mortui q ꝑsentes, nō fuerūt in mora seu negligētia, cū nunq̃
īterpellati fuerint sup emp. dictorū ꝑdiorū, iuxta ea q̃ hēntur
in l. id qđ pauperibus. C. de epis. & cle. & p Are. in cōsi. 94. &
p Car. Zaba. in cōsi. 55. & Fel. in c. si aūt. ver. negligentia. extra
de rescr. Quia respōdetur, ꝙ licèt ꝑdicta ꝓcedant, & sint vera,
distinguēdo tn̄, s̄m pulchrā distinctionē, quam ponit Bald. in
auth. hoc amplius. in 2. co. ver. q̄ritur vtrū monitio. C. de fidei
6 com. vbi dixit, ꝙ si q̄ritur, an ad cōstituēdū quē in † mora req
ratur monitio, distinguēdū ē, qa vbi est dies, nō reqritur mo
nitio: si vero non est dies, & tūc aut qs punitur pp factum, &
idē. i. ꝙ non reqritur monitio: aut pp negligētia, vt esset in ca
su nostro, & tūc requirit monitio, secūdū Inn. ī c. extirpādæ,
de præb. & no. Arch. ī c. pp. 18. dist. in. ꝑdicta tamē limitantur. &
dixit Bal. ibi esse uera, nisi in iis, q̃ debent ecclesiis, qa tūc ꝯhi-
tur mora irregularis, ut ff. de leg. 2. l. Titia Seio. §. usuras. quo
casu bene esset necesse ꝓbare uersum in utilitatē ecclesię, ut
dicit ēt Car. in d. consi. 98. in fi. Nec dicat, ꝙ cū Præpositus &
canonici, qui habuerūt, & receperunt ipsas pecunias, mortui
sint, uī iniquū modernos Præpositū, & canonicos teneri ad
huiusmodi restōnē qa respōdet ꝙ nulla subest iniqtas. cū nō
ipsi, sed ecclesia teneat ad hmōi restōnē, & de eius fructib. fie
ri dēt ipsa restō, vt s̄. dictū fuit, nec illi q receperunt, eo ꝙ sint
demortui, habentur in cōsideratione, cū idē sit collegiū, qđ i
ꝑncipiū est, & illud qđ tūc tpis erat nā p mortē illorū ꝑlati &
canonicorū, & p subrogationē aliorum modernorū, nō dice
7 tur † mutatum collegiū. l. ꝓponebat. & ibi Bal. in 2. no. ff. de iu.
q all. Dy. ad hoc in l. si ita. §. si domus. ff. de le. i. Non etiā obstat
si dicat, ꝙ delictū ꝑlati nō nocet ecclesiæ. iuxta ea, q̃ hn̄tur p
8 gl. & Doc. in c. i. de dolo & cōt. qa r̄ndet, ꝙ imo ēt solus † ꝑlatꝰ
in acqrēdis pōt deteriorē ecclesię ꝯdōnē facere, nec in hoc exi
gitur aliqua solēnitas, qa nō agit de alienando, vt firmat Pan.
in d. c. i. de do. & ꝯtu. ver. & gn̄aliter, cū q̄rit. ꝓ quo all. c. cū dile
ctus, iuncta gl. de cōsue. c. qin. de decimis, & qđ no. Inn. in c. 2.
đ do. & gl. 16 q. 5. c. fi. ī fi multo fortius ꝑiudicat factū ꝑlati, &
capituli in casu nr̄o, s̄m Pan. in d. c. i. de do. & contu. Subdens,
ꝙ nō est mirū, si hoc casu, s. qn agitur de nō acqrēdo, ꝙ per fa
ctū istorū, s. ꝑlati, & capituli ꝑiudicet ecclesiæ, qa idē est in fa-
ctis aliorū administratorum, puta tut. & cura. l. qcqd. C. arbi.
tute alle. ēt bonū tex. iūcta gl. in c. 2. 12. q. 4. p q̃ iura dicit se pu
tare, ꝙ si solus ꝑlatus fuit in culpa, ēt nō acqrēdo, tenet ecc.
de suo ad interesse, sicut dr̄ in tut. & cu. per iura ꝑdicta. Resti-
tuant igit & soluāt moderni dn̄i capitulares de fructibus cōi-
bus ipsius ecclesiæ Do. Frā. præbēdario, seu capellano, & post
modū agant ipsi ad recuperaōnē ipsarū pecuniarum, & ad
interesse noīe ecclesiæ ꝯ bōa tūc diuorū ꝑpositi & canonico
rū, si uolūt: sin minus agāt ipsi, qa de eorū cōmodo & incom
9 modo duntaxat tractatur. † Circa aliud autem, de quo dubitar̄,
s. vtrū ꝑdicti dn̄i ꝑpositus, & canonici S. Antonini, teneanr̄ ad
interesse, & soluere legitimas vsuras prædicto d. Fran. ex quo
nō expenderūt pecunias prædictas, s. libras 80. in empt. ꝑdio
rū, quæ essent ꝑbēdæ ꝑdictæ, seu capellę Quòd teneantur, de
cidit pulchrè, & in terminis Pan. in c. cōquęstus. in fi. in versi.
12. casus est, de vsur. vbi dicit, ꝙ ipsa ratione administrationis
tenebat qs collocare pecuniā in emp. ꝑd. vt tutor. si. n. nō col
locet pecunias pupilli, tenet ad vsuras. l. tutor qui repertoriū. §.
si post depōnē. & §. si deponi. ff. đ admi. tu. vbi Bar. alle. ad hoc
ēt gl. no. ī §. mixta. alias est §. ex maleficiis. ver. in iudiciū. Insti.
de act. quā Ias. dixit ibidē ꝑpetuò tenendā cordi, & eē singula
rē; quæ dicit, ꝙ sicut statim re minoris mora cōtrahitur, vt ipsa
absq; vlla interpellatione cōmittar̄, vt est tex. in l. in minorū,
C. in q. cau. rest. in inte. non est necess. & ad hoc dic eē tex. no. ī
l. Titia Seio. §. vsuras. ff. de le. 2. q idē est in ecclesia, & aliis ve-
nerabilibus locis, & sic ꝯn̄r illa gl. extendit singulariter illā l. ī
minorū, loquentē tm̄ in minore, vt ēt hēat locū in ecc. q̄ gl. ēt
reputat ibid. ad hoc valde not. Nic. de Neap. in 17. q. eandē ēt
sn̄iam in ecclesia tenuit Lud. Ro. alle. illā gl. q̄ dicit esse valde
sing. in l. si ex legati cā. ff. de ver. obl. ꝓ qua gl. dicit Ias. vbi s̄. bn̄
facere, qa minor & ecclesia æqparant. vt est gl. not. ī l. reipub.
ver. solēt, & ibi Bart & alii, C. ex qb. cau. ma. & dicit de hoc eē
tex. expræsum, & not in c. auditis. in fi. ei de in inte. rest. & ibi
gl. not. ī ver. ecclesia fungat iure mino. & in c. similiter. 16. q. i.
imò dixit plus ibidē Ias. ꝙ ecclesia nedū æquiparatur minori
tm̄, sed pupillo. s̄m Io. Fa. Ang. Are. ibidē. ꝓ quo dicit, ꝙ alleg.
gl. & nō bn̄, in l. si ut ꝓponis in gl. non negabit. C. de rei vend.
q̄ nō loqt in pupillo, sed in minore simpliciter. ipse aūt Ias. al-
legat ꝓ hoc gl. not. & expsā, in l. liber. in ver. administrauerit.
C. đ exc. tu. q̄ expsè dicit, ꝙ ecclesia loco pupilli ē, & gl. in d. l.
reipub. ī ver. solet. ad fi. C. ex qb. cau. maio. & ꝓ hoc ego alle.
tex. exp̄sū ī l. orphanotrophos. in pri. C. đ epi. & cle. Cū ergo
10 ecclesia æqparet † pupillo & minori, vt ex prędictis apparet,
ex hoc ego infero, & adduco gl. ꝑdictā in uers. in iudiciū, in d.
§. mixta. Instit. de actio. ꝓ deci. Panu. in d. c. ꝯquęstus. de usufr.
& Bar. in d. l. tutor. q repertoriū. in §. si post depositionē iun
cto §. si depōni. ff. de admi. tut. de qbus. s. qui uoluerunt in ef-
11 fectu, ꝙ sicut † tutor, q fuit negligens in emēdo ꝑdia ex pecu-
nia pupilli deposita, tenet ad usuras, quātū ex fructibus perci
pi potuisset ex prędiis emptis, ita & ꝑlatus negligens ex pecu
nia ecclesię deposita tenet ad usuras & interesse, ut sup. dictū
fuit. Nā dicit illa gl. iuncto tex. ibi q. si debitor ecclesię fuit in
mora soluēdi legata ecclesiæ, currūt usurę, & fructus debent
ex mora, ēt re ipsa, i. sine interpellatione, quā morā dicit cō-
mitti ad instar minorum, quibus legata debentur, ut in d. l. in
minorum. in qui. cau. in integ. resti. non est neces. Laus Deo.

¶ De donationibua.

RESPONSVM PRIMVM.

Iacobus In lecto languens, capellam título diui Iacobi
construi ordinauit, qui pro dote donauit no-
men debitoris, ac florenos sexcentos, libros, vestes, & tape-
ta sua, cū onere unius missę magnæ illic quotidie decantā-
dę. Paulo post Tirtio interroganti, an uellet donationē irritā
esse si non adesset dn̄s Dalon, & an eā uellet reducere ad flo
renos mille: r̄ndit, ita benè. Deinde capellæ diui Iacobi ꝯstruē
dę, pro una parua missa quotidie celebrāda, donauit libros, ve
stes, tapeta sua, & partē noīs dicti đbitoris. Dubitabat, an a pri
ma donatione discessum fuerit? Respondi donationem eccle
się factā retractari nō potuisse, ēt quod ab aliquo acceptata nō
fuerit, cum Deo facta censeatur, presertim cum Iacobus Iu-
rauerit, nunquā se aduersus donationem quidpiam facturū.
Sed nec ab ea discedere uoluisse puto, nam cum Tirtii inter-
rogatio ob repugnantiā nihil ponat, sequitur ut maximè lan
guētis r̄nsio nihil disponat. Per secundam autem donationē,
si eidem capella facta proponatur, non potest uideri a prima
recessum: sed id quæri pōt, an idem redonatum, bis debeatur.
Si vero alteri capellę facta dicatur (quod vix crediderim), ea-
tenus primæ ademptum erit, quatenus datum fuit secūdæ. Et
qa ambas ꝯstat esse re coniūctas, cōcursu faciunt sibi partes

SVMMARIVM.

1 *Donatio perfecta, in aliquo mutari vel retractari non potest; antequàm autem sit aceptata, potest reuocari & mutari. 2. quod limita nu. 5. & 6.*
3 *Bona vbi plurib. donātur, ille prę fertur, cui bona ipsa prius tradita fuerūt.*
4 *Omissio insinuationis, an vitiet donationem ad pias causas. & nu. 10.*
7 *Donatio facta a constituto in extremis, censetur donatio inter viuos, nisi sit facta mentio mortis.*
8 *Donator, quando donauit etiā rem ecclesię, tunc donatio facta ad pias cau sas*

sat, valet, etiam quòd nullus sit præsens, qui acceptet.
9 *Quæ bis donata reperiuntur, an bis debeatur.*
11 *Iuramentum supplet defectum insinuationis.*

Respon. interpreta.

PRima Dubitatio hēt quatuor capita. Primum, an valeat constitutio prima dotis, & non secunda. Secundum, an valeat secunda, & non prima. Tertium, an vtraque. Quartum, an neutra. Et in stricta disputatione posset vnumquodque in dubium reuocari, sed quia veritas a me quæritur, & non disputandi modus, præpositis dubitandi rationibus hincinde, breuem subijcio pclusionē. Vr, q
1 prima præualeat, quia perfecta † donatio in aliquo mutari, vel retractari non pōt. l. perfecta. C. de dona. quæ sub mo. D. Iacobus donauit bona descripta in prima erectione capellaniæ perpetuę pro dote dictę capellæ, ergo ipsam donationē nō potuit reuocare, nec alterare. Nā q̄ a principio sunt voluntatis, ex post facto sunt necessitatis. l. sicut, C. de ac. & obli. & maxime stante iurāto de non pueniēdo in totū vel in parte, qđ mīm semper seruādum, nisi vergat in dispēdiū salutis æternæ. c. si vero. c. quemadmodū. c. cū contingat de iureiu. Quod pualeat secunda, fa-
2 cit primo, quia donatio † anteq̄ sit accepta, pōt reuocari & mutari. l. absenti. ff. de dona. l. qui absenti. ff. de acqu. posses. etiā si sit donatio ad pias causas, quia nihil valet anteq̄ fuerit acceptata, ſm gl. & Doc. in l. illud. C. de sacr. ecc. Scđo facit, quia fundator, seu erector capellaniæ, paulo post eā reuocauit ad interrogationē d. Tarti dicētis, nōne vultis expectare d. Dalon? & nonne vultis, q fundatio per nos facta nihil valeat, nisi adsit d. Dalon? & non vultis, q fundatio sit solū de mille florenis? Rñdit, ouybien. nā ad interrogationē alterius, legatū & donatio fieri possunt, dato q donās solū rñdeat, ouybien. l. Pāphilo. §. ppositū. ff. de leg. 3. Bar. & alij, in l. 1. §. si quis ita. ff. de ver. obl. sicut ergo valeret donatio capellaniæ facta ad interrogationē d. Tarti, pari modo debet valere reuocatio & limitatio, quia omnis res per easdem causas dissoluitur, per quas ēt nascitur, c. 1. de regu. iur. In antiquis. Nec nb. q donatio perfecta reuocari nō possit, qa verū est, postq̄ est perfecta, sed in isto casu præsupponit, q paulo post, & sic incontinenti reuocauit. Quæ aute incontinenti fiunt, cēsentur inesse actui. l. lecta. ff. si cer. peta. & sic vr̄ reuocata donatio, & dotis constitutio, anteq̄ haberetur p pfecta, quo casu a donatione licitum fuit discedere. l. pōclus. C. de fid. instru.
3 Tertio vr̄, q hęc secunda pualeat, qa qñ eadē bona plurib. † donantur (vt in casu nostro) ille pfertur, cui bona ipsa prius tradita fuerunt. l. quoties. C. de rei vend. l. siue aūt. §. si duob. ff. de publ. in casu isto capitulum prius acceptauit secundam fundationem, & fundator in fauorem huius secundæ prius vr̄ cessisse iura sua ecclesiæ, ergo &c. Quarto, quia prima donatio fuit facta ab ipso fundatore tunc infirmo, quo casu talis donatio potest reuocari: donatio enim facta ab infirmo, ex causa mortis facta censet, ſm Ant. in c. a pillū tex. de conuer. & idē tenet Io. And. in c. his. de sepul. per illū tex. sequit Alex. consi. 81. viso instrumēto, lib. 1. Quinto facit tex. in l. libertis, quos. in prin. ff. de alleg. 1. vbi vr̄ reuocatum legatum maioris summæ, si eisdem legetur postea in alia voluntate minor summa. Quod aūt vtraque possit sustineri, oñdit ex infrascriptis, nā ex sola rone scđa potior vr̄, qa capellæ fundator donando eadem bona scdæ, q̄ prius donauerat primæ, vr̄ ademisse a prima. §. transferri. Inst. de adēp. le. l. sicut, & l. translatio. ff. eo. si mō oñdat, q nihil fuit ademptū a prima, cessabit omnis difficultas, vnde pro fundamēto huius opi. q vtraque valeat, psuppono vnā cōclusionē, q si vni relinquatur certa qtitas, & postea qtitas ea relinquatur alteri, quod a primo nihil ademptū vr̄, ſm Bar. & cæter. scriben. l. re piunctī, in 1. q. ff. de leg. 3. per tex. in l. quinquaginta. ff. de pb. inducēdo a fortiori. nam si in psona eiusdē, cui ead. qtitas bis donatur, psumitur multiplicatio donationis, vt ibi, a fortiori idem dicendū in persona diuersorū, in qb. facilius psumitur multiplicatio, q̄ in psona vnius. l. oēs. & l. si is, qui. ff. de actio. & obl. l. quid ergo. §. si qs duos, ff. de leg. 1. Et istud maxime dēt locū hēre, qñ donat ecclesiæ cū ois immēsitas, q̄ ecclesijs donatur, mēsura sit. §. sioi mus. in Auth. de non alienan. si ita est qñ relinqt eidē, vel diuersis eadem q̄titas, quanto magis idē dicendum, si fuerit donata diuersa ea. q̄titas, vt in casu nostro? Nam diuersitas q̄titatis facit præsumere diuersitatē donat. vnius. l. triticū. ff. de verb. obli. l. cum centum. ff. de adi. legat. Siue ergo dicamus fundatorem eidem capellaniæ, eandē donasse q̄titatē, siue diuersis, vel diuersum, omni casu præsumenda est multiplicatio donationis, nec dicatur, q fundator non donauit eandem q̄titatem, sed potius eandem speciem, quo casu psumit adēptio, non multiplicatio. d. §. transferri. quia ad istud rñdet multipliciter, in primis q̄tum ad donationem 400. florenorum, in qua nobilis Aymarius tenetur, nō pōt dici donata eadem species, nā prius donator donauerat capellaniæ sancti Iacobi per ipsum fundatæ florenos sexcentos, recipiēdos de bonis suis, videlicet florenos quadringentos super dicto nobili Aymario. Pondera, quod demonstratio debiti, ad quod tenetur dñs Aymarius, in prima donatione adijcitur executioni, nō substātiæ donōnis, qa donant floreni d.c. & postea pro executione donator addit. 400. esse recipiēdos a prædicto d. Aymario, quo casu demonstratio nō restringit legatū, nec donōnē ad debitū demōstratū. l. qdā testō. & ibi Bar. ff. de le. 1. l. Paulo. §. si. ff. de le. 3. quia nō vr̄ donator voluisse limitare donōnem, sed demonstrare, vñ facilius summa donata haberi posset, vt dicunt ista iura. Idē certè voluit iste fundator q prius donauit florenos dc. de bonis suis in gñe, & sic donatio fuit simplex: vnde licet postea in sequēti orōne adiuar recipiendos esse 400. sup nobili Aymario, nō dēnt sequētia addita executioni limitare substantiā donōnis, maxime cū sit facta ad pias causas, quo casu non restringit legatū, nec donō. etiā si donās in eadē orōne demōstrauerit rē, vel debitorē, a quo velit satisfieri, ſm Lud. Ro. sing. suo 429. incipien. quæritur, an testator. vbi dicit, q talis demonstratio potius censetur facta ad oñdendum, q illæ res, siue illud nomē debitorū, sit hypotheca tū pro summa donata, & allegat tres gl. videlicet gl. in l. Caius. ff. de annu. lega. & in lega. & in l. Lucius. ff. de alimētis. & in l. fi. ff. de pheu emp. & sic fauore piæ causæ talis demōstratio non taxat, neq; restringit donōnē, & ita limitat l. si sic. §. 1. ff. de leg. 3. quantum vero ad tapeta, & vestes, rñdeo, q p dote vnius debeuntur libri, & vestes p dote alterius vr̄ debita æstimatio, vel saltem pcursū fient pares. l. si plurib. ff. de leg. 1. l. si fortidian. ū. C. de legatis. Quod neutra valeat ex eo oñdit, q neutra fuit insinuata, ergo vtraque nulla, cū sit vltra summam ptaxatā a lege. l. sancimus. C. de donationibus l. illud. C. de sacrosanctis ecclesijs. & ibi Bal. & Pau. de Cast. expressè volunt, q etiā omissio
14 insinuationis † vitiet donationem ad pias causas. Ex illis patet, q hic articulus est totus nodis plenus. ¶ Quid ergo pcludēdū? pro ueritate habenda duo sunt discutiēda. Primū, an fundator potuit recedere a prima donatione & fundatione. Scđm, an voluerit ab ea discedere & si volun. an in totū, vel p parte, primam dotē reuocauerit. Circa primū dubium vr̄, q potuerit discedere, qa (vt s. dixi) prima donatio fuit facta ab infirmo, & sic reputanda vr̄ donatio facta cā mortis, q̄ pōt p libito reuocari. l. non oīs. ff. si cer. pet. l. 1. ff. de dona. causa mortis & qa ēt donō
5 inter † viuos nōdū acceptata retractari pōt, maxime incōtinēti, vt dictum fuit supra. ¶ Sed his nō obstātib. puto intrepidè pnū esse de iure verius. & pro fundamēto pmitto, q donatio inter viuos perfecta nullā recipit retractationē nec mutationē,
6 nisi consentiente † donatario. d. l. perfectā, & l. si donationē, & l. velles, C. de reuo. don. & dicit Lud. Ro. consi. 171. p pñti, q qui dicit donationem pfectā nō posse reuocari, hēt regulā p se, & intentionem fundatam, nisi allegetur lex specialiter concedēs reuocationem, qa in dubio standum est regulæ, l. 1. ff. de testi. l. mutus. cum similibus. ff. de procu. Huiusmodi autem prima donatio pro dote dictæ capellæ, est donatio inter viuos facta in piam causam, & perfecta, ergo &c. Primum, quòd sit inter viuos, ostenditur ex eo, q fundator promisit Notario stipulanti nūquā talē donationē reuocare, quo casu ēt si esset facta in tali donatione mentio mortis, nihilominus censeretur donatio inter viuos. l. vbi ita donatur. ff. de do. causa mortis, & cōsuluit Alexan. consi. 14. in primo dubio. lib. 1. Bald. consi. 108. domina Ioanna. lib. 3. Quòd sit perfecta, patet, quia interuenit stipulatio Notarij pro ecclesia. Dicitur autem perfecta donatio sola stipulatione, etiam q traditio non fuerit subsequuta. §. pficiuntur. Instit. de donat. & hodie etiam nudo pacto conficitur. l. si quis argentum. §. fin. C. de donationibus.

¶ Non obstant, quæ supra in contrariū fuerūt adducta; & primo, quod donatio facta ab infirmo censeretur donatio facta causa mortis, tāqūam facta ex causa, & cogitatione mortis, qa illud non est verū, & in pnū est cōis opinio, per text. in l. Seia. §.
7 fi. ff. de do. cau. mor. vbi donatio facta † a constituto in extremis, reputatur donatio inter viuos, nisi sit habita mentio mortis, & per illum textum ita tenet Imo. in d. c. 2 de conuersi. rephendens Ant. ibi, & ita etiam tenet Bar. Bal. Imo. & communiter Doc. in l. quæ dotis, ff. solu. matr. & ibi Alex. in specie reprobat opinionem Anto. & Ioan. And. & ita consuluit Socin. consilio 130. visa facti contingentia, columna penult. lib. 1. & cons. 235. colum. penul. & istam communem sententiam latè defensaui in tractatu meo de peste, in 16. speciali contractuum. folio 31. & vbi alias præsumeretur donatio causa mortis, tamen non procederet in casu nostro, in quo expressè donator promisit, & iurauit non reuocare, quo casu dicitur donatio inter viuos, etiam quòd expressè sit facta mentio mortis. d. l. vbi ita donatur. & tradit Bal. consi. 108 domina Ioanna, lib. 3.

¶ Non obstat secundum, quod non fuerit acceptata, qa istud negatur, quia fuit acceptata per Notarium stipulantem nomine ecclesiæ. & sufficit, quòd donationem aliquis acceptet pro donatario, ſm Ludouicū Romanum in d. consi. 171. maximè si sit Notarius, qui potest alteri stipulari, l. 3 ff. rem pup. sal. fo. & maximè fauore piæ causæ, pro qua nō solū notarius, sed qui

libet alius rectè stipulatur, ſm gl. in c. quoties cordis. 1. q. 7. quã in hoc approbant Bal. in d. l. illud. C. de sac. san. eccle. Ang. in §. tum aũt. Inſt. de adopt. Iaſ. poſt alios, in l. ſtipulatio iſta, §. alteri ff. de verborum obliga. Secundo reſpondetur, ꝙ iſta donatio fuit facta pro dote capellæ, & fauore dotis quilibet alteri ſtipulatur. l. Caius. ff. ſolu. matri. l. pactum. C. de pact. conuen. Tertiò reſpondetur, ꝙ iuramentum de non reuocando, & non contraueniendo, operatur ꝙ non poſſit reuocari, etiam ꝙ nõ fuerit facta præſente parte & acceptante. Ratio quia iuramẽtum videtur præſtitum Deo, c. debitores, de iureiur. & Deus supplet præſentiam partis. c. 2. de arbi. li. 6. l. properandum. §. ſin autem reus in ver Dei pręſentia, C. de iud. ¶ Facit, quia iſta donatio cẽſetur facta Deo, qui præſens erat, & pro ſua eccleſia acceptaſſe videtur, arg. l. nulli. cum auth. ſeq. C. de epiſc. & cler. Præterea, ſm Albe. in d. l. illud, quando donator donauit rem certã eccl.
8 tũc donatio † facta ad pias cauſas valet, ẽt ꝙ nullus ſit præſens, qui acceptet, l. fi. §. ſed & ſi in redẽptionẽ, C. de ſacroſan. ecc. Si vero donauit quantitatẽ, licèt non valeat donatio quantũ ad hoc ꝙ eẽſeat tranſlatũ dñium; valet tñ quo ad obligationem perſonalem, ſm gl. in l. 2. ff. de pollici. & ideo Bar. in d. l. illud, dicit, quod fauore piæ cauſæ valet donatio in vim pollicitationis, & cuiuſdam voti, & ſic obligatur donator perſonaliter, d. l. 2. de pollicit. & ſeq. Pan. conſi. 63. col. fi. libro 2. quæ obligatio tranſit in hæredes. l. 1. C. vt actio ab hæredi. & contra hęre. inſt. ¶ Non obſtat tertium fundamẽtum, ꝙ fundator reuocauerit huiuſmodi donationem ad interrogationem d. Tirtij, ante q̃ illã habuerit pro perfecta, quia etiam iſtud eſt a veritate & a iure deuium; cõtractus n. dicitur perfectus & abſolutus, & ex eo ius acquiſitũ, qñ p notariũ fuit vulgarizatus & publicatus, ſm glo. & alios in dicta l. contractus. C. de fi. inſtr. Ale. conſ. 10. col. fi. lib. 1. vnde cum contractus donationis, & fundationis dictæ capellæ tempore, quo d. Tirtius interrogauit fundatorẽ, eſſet iam abſolutus, & publicatus per notarium, non poteſt dici teſtatorem reuocaſſe donationem incontinenti, & ante quam habuerit contractum pro abſoluto, ſm Saly. & Moder. in l. in bonæfidei. C. de pact. & d. Ale. in d. conſil. 10. ad finem. ¶ Cum igitur donationis ꝯtractus eſſet abſolutus, & ius eccleſiæ acquiſitum, conſtat ipſum donatorẽ non potuiſſe amplius pęnitere, d. l. ſi donationem, & d. l. perfectam. Ex his liquido cõſtat, ꝙ fundator non potuit reuocare primam donationem, vnde nõ eſt opus inſiſtere. Circa ſm dubiũ, an eam reuocare voluerit, ſi libet ſingula intelligere, duo videnda ſunt. Primo, an p rñſionẽ datã interrogationi d. Tirtij, cẽſeatur fundator diſceſſiſſe a prima donatione. Secundo, an ſaltẽ per ſecũdã donationẽ, & fundationẽ, videatur retractaſſe primã. Et mihi vr̃, ꝙ nõ, qa interrogatio d. Tirtij non hẽt vllũ in ſe ſenſum, ergo nec rñſio fundatoris, qa rñſio ſimplex ad terminos, & ſenſum interrogationis refert, & ab ipſa interrogatione regulat̃. §. p̃terea. Inſti. de inut. ſtipula. l. de ætate §. qui interrogatus. ff. de interroga. actio.

¶ Quod aũt interrogatio nullũ contineat ſenſum, ꝓbatur ſic: ꝯtria ꝓpoſitio nihil ponit, qa in nullo eſt ſenſus, ſm Bald. in l. 1. col. 5. verſi. iuxta prædicta quæro. C. de furtis. Facit text. in l. vbi repugnantia, ff. de regulis iur. Sed d. Tirtius in ſua interrogatione ponit duo cõtraria implicantiuè, ergo &c. dicit enim, vultis, quod nihil valeat, niſi adſit dominus Dalon? & eodem contextu dixit, nonne vultis, ꝙ ſolum fundatio ſit de mille florenis? iſta duo implicant ꝯtrarietatẽ, qa nihil valere, & pro ſumma mille florenorum valere, ꝯtria ſunt, quia vniuerſalis negatiua non poteſt ſimul ſtare cum aliqua particulari affirmatiua. l. ſi is qui ducenta §. utrum. & ibi Bar. ff. de rebus dubijs. Præterea, qñ dñs fundator rñdit, ouy bien, erat infirmus, ut in facto præſupponitur ¶ Infirmi autem interrogati ab his, maximè q̃bus afficiuntur, ſolent ſp rñdere, ouy bien, nõ ꝙ uoluntatẽ ita diſponẽdi habeant, ſed qa infirmitate oppreſſi nõ hñt aptius, & dulcius verbũ, quo mediante rñdeant, ſm Io. And. in addi. Spe. t. t. de teſta. per illum tex in arg. & Paulus de Caſt. in d. §. ſi quis ita.

¶ Et ad hoc tenendum me mouet experientia rerũ magiſtra, cle. diſpendioſam. de iudic. c. quàm ſit de elect. lib. 6. Inſuper, ſi pertinaciter aliquis inſiſteret dicendo, ꝙ in caſu iſto illa uerba ultima, nonne uultis, ꝙ fundatio ſit ſolum de mille florenis, ſtẽt correctiuè, & conſequenter ſtandum ſit vltimo verbo, iuxta textum in l. Stichus imo Pamphilus, ff. de manu. teſt. quod qualiter fieri poſſit non video; tamen adhuc valeret prima donatio pro ſumma florenum mille. ¶ Videamus ergo, an per ſecundam fundationem, & donationem dicatur reuocata prima. ſi teneamus, ꝙ per rñſionẽ factam interrogationi dñi Tirtij prima fundatio, & donatio reducta fuerit ad quantitatẽ florenorum mille, tunc abſque dubio utraque fundatio, & utraq; donatio ualebit, quia per primam capellaniæ ſancti Iacobi cũ onere unius magnæ miſſæ donatur quantitas certa, i. mille florenorum in genere, quæ quantitatis donatio nunquam per ſecundã donationẽ eidem factam ſiue de eadẽ quãntitate, ſiue diuerſa, ſiue de certa ſpecie, uel certo tẽpore, intelligit̃ reuocata, cũ utraque ualere poſſit, l. quinquaginta. ff. de proba. l. planè. § 1. ff. de lega. 1. l. cum cẽtum. ff. de alimen. leg. no. per Bart. & alios, in l. triticum, ff. de verb. oblig. ¶ Si uero teneamus, ꝙ per primam fundator donauerit certa corpora, ſeu certas ſpecies (quod uerisſimum credo) reſpectu donationis totius eius ſummę, quam debet eccleſia ſanctæ Crucis, ſiue capitulum. l. ſi ſic. §. primo, ff. de lega. 1. & etiam reſpectu donationis librorum, ueſtium, & rapetorum, tunc fruſtra quæritur an ſit inducta reuocatio, eo
9 ꝙ eidem ſp donata dicunt̃. ſed eſt uidẽdũ, an qa bis donata † terepenũtur, bis ẽt debeant? & iſto caſu ur̃ dicendũ, ꝙ nõ, qa qñ eidẽ bis donatur eadẽ ſpecies, amplius q̃ ſemel non debetur, d. l. planè. §. 1. & l. Mæuius, §. eum qui. ff. de leg. 2. l. qui bis idẽ. ff. de uerbo. obli. uerum ergo eſt, ꝙ nullo caſu põt dici reuocata prima donatio. non obſtat tex. in l. libertis, quos, in prin. ff. de alim. leg ubi per legatum minoris ſummæ factum eidem, cenſetur reuocatum legatum maioris ſummæ, quia procedit quando legatur, uel donatur minor ſumma eidem, ex cauſa non reiterabili, uidelicet ex cauſa alimentorum. tunc quia cauſa nõ admittit reiterationem, cenſetur reuocata donatio maioris ſummæ, ſecus quando donatur eidẽ ſcdõ loco minor ſumma ex cauſa reiterabili, ut in caſu nr̃o, in quo cauſa donationis fuit peccatorũ redẽptio, ſm Bar. in l. alimẽta, §. baſilicæ, ff. de alimen. leg. Et ſi quiſpiã pertinax inſtaret, ꝙ ſecunda donatio nõ uideat̃ facta eidẽ capellæ, p̃ſupponendo ꝙ duæ capellaniæ ſancti Iacobi fuerint inſtitutæ per fundatorem, una pro miſſa magna, & altera pro miſſa parua: Rñdebo aſſumptum eſſe falſum, qa plura onera non conſtituunt capellas duas, nec capellã S. Iacobi ſcindũt in duas, cum vna & eadem eccleſia poſſit variis oneribus grauari, cle. 1. de iurepat. cum ſim. & ſic non eſt verum, ꝙ ſecunda donatio cenſeatur facta alteri, & diuerſæ capellæ. & poſito, ꝙ ita eſſet, per ſecundam nõ eſſet ſublata prima, niſi pro ſumma donata ſecundæ capellæ, l. cum qd. vbi gl. & ſcrib. C. de lega. ſuit. n. torum, q. debebatur fundatori ab eccleſia ſanctæ Crucis donatum primæ, pars verò dicti crediti fuit poſtea donata ſecundæ, ergo ſolum pars adempta dicetur, vt tradit Bar. in d. l. re cõiuncti, ff. de le. 3. in 1. q. Quo verò ad veſtes, libros, & rapeta, ſi p̃ſupponamus duas capellanias, tunc erunt ambæ re coniunctæ, & ꝑiter concurſu erit facienda diuiſio. l. coniunctim. & l. re piuncti, ff. de leg. 3. §. ſi eadem. Inſt. de leg. l. triplici. ff. de ver. ſig. & ſic oĩ caſu totum debetur capellæ S. Iacobi, ſi ſit vna tñ, prout eſt; uel oẽ, quod fuit donatum primæ, diuidi dẽt cum ſecũda capella, ſi duæ ſint, mõ & forma p̃miſſis. Non obſ. inquantum dixi, ꝙ neutra vr̃ valere ex defectu omiſſæ inſinuationis, quia ſm cõem
10 ſñiam, donatio † ad pias cãs ualet, ẽt ꝙ nõ ſit inſinuata, ſm Bar. & Alb. in d. l. illud. Io. And. in add. Spec. in tit. de inſtr. edi. §. porro. in add. ſuper verbo illud illa lex. Io. Cald. conſ. 9. ſub rubr. de don. per tex. in l. ſi quis pro redemptione. C. de donat. ſeq. Lud. Rom. in l. Modeſtinus. ff. de donat. Abb. in c. relatum, de teſtis. Fel. poſt dom. Ant. & alios in c. eccleſia S. Mariæ, col. 10. de conſtit. vbi alias adducit authoritates. Prçterea vtraque donõ fuit
11 iurata. iurũ aũt ſupplet defectum † inſinuationis, ſecundum Io. An. in addi. Spec. in d. §. porrò. in vlti. addit. Pan. in c. cum contingat, & ibi Imo. col. pen. de iureiu. Fede. de Senis. conſ. 181. Ale. conſ. 12. & conſi. 125. lib. 1. & conſi. 53. lib. 3. Are. conſi. 2. Alex. & Mod. latè in l. nemo poteſt. ff. de lega. 1. Duo alia dubia non diſcutiam, tum quia frequentia nuncij non patitur, tum quia non puto, ſtantibus præmiſſis, opus eſſe alia diſcuſſione.

De decimis.

RESPONSVM I.

QVemadmodum enim agenti ad decimas obſtat exceptio adimpleti non ſecuti pro parte agentis: ita etiam huiuſmodi exceptio agenti interdicto recuperãdæ ſtabit, cum licitè, & iuris auctoritate ſpoliatus fuerit; quare nullo iure reſtituendus eſt. nã hmõi exceptio hẽt vim exceptionis prioris ſpolij, q̃ agentẽ oĩno repellit, & ita excipiẽs ante oĩa eſt reſtituendus, cũ primò fuerit ſpoliatus. Si ergo do. Præpoſitus agat tanq̃ ſpoliatus quaſi poſſeſſione decimandi, rectè inſulani excipiẽt ſe prius ſpoliatos quaſi poſſeſſione audiẽdi diuina, & pcipiẽdi eccleſiaſtica ſacrã. Nec laici teneñt ſoluere decimas ſacerdoti non (vt licet, ac decet) ſeruienti: licitè ergo decimæ a particularibus retinẽtur, donec eiſdẽ eccleſiaſtica reſtituãtur.

SVMMARIVM.

1 *Laici non tenentur ſoluere decimas ſacerdoti non facienti debita ſeruitia.*
2 *Agenti interdicto recuperanda, obſtabit exceptio, quod licitè & iuris auctoritate ſpoliatus ſit; nec ita ſpoliatus ſit; nec ita ſpoliatus reſtituendus eſt.*
3 *Remedium poſſeſſorium non datur contra negantes ſoluere canonem iuſta cauſa.*
4 *Agenti interdicto recuperanda, obſtat exceptio prioris ſpolij.*
5 *An quis adeũdo iudicẽ, & ſic viã iuris, amiſerit viã facti, & quo procedat.*

Respon.

Respon. Interpreta.

AGenti Ad decimas obstat exceptio adimplẽ-
mẽti nõ secuti ꝑ parte agentis, vt alias
respondi. Nũc reuocatur in dubiũ, an hmõi exceptio
obstet agẽti interdicto recuperãdæ: & vr ꝙ nõ, qa
spoliatus añ oĩa uenit restituẽdus, l. si qs ad se fundũ. C. ad leg.
Iul. de vi. c. de rest. spol. Sed hoc nõ obstãte, ɔ̃triũ verius esse ui-
deo, qa istud spoliũ est fomentatũ iuris auxilio in fauorẽ spo-
liantium, quibus lex retẽtionẽ ɔcedit, si ꝑlatus nõ deseruiat in
diuinis, & sacramẽta debita non ministret, uel minus cõmode
ministret, ut dñt Doctores per me allegati. Et firmat. Fely. in c.
cũ inter, de excep. in fine. & Host. in Summa, de decimis. §. &
1 quare in fin. vbi concludit laicos † non teneri soluere decimas
sacerdoti, non facienti debita seruitia, sed eas dẽt dare superio
2 ri, q eas ɔuertat in utilitatem ecclesiæ. Obstabit † igĩ exceptio,
ꝙ licite, & iuris auctoritate fuit spoliatus, quia nõ adimpleuit
ꝑ parte sua: Spoliatus autem auctoritate legis nõ est restituen
dus. l. 3. §. cum igĩ ff. de vi, & ui arm. Facit l. Gracchus. C. de adul
ter. In sup talis retentio (si spolium dici possit) fieret pp salutẽ
aiarũ, vt parochianis ꝓuideatur de loco, vbi possint commode
audire diuina; & ut præpositus iã tãdẽ inducatĩ ad ea faciẽdum,
ad q̃ tenet pro sua, & subditorũ salute peragere; quibus casib.
restõ non est faciẽda, nisi demũ salua salute, c. lr̃as, & ibi not. de
restit. spo. Præterea exceptio retẽtionis decimarum ad fines ꝑ
missos, nõ cãt interdictũ possessorium, cũ nõ fiat animo spoliã
di, sed pp necessariam cãm consequendi pabulũ animabus sa-
lutare. Nã ɔ̃ eos, qui negãt soluere debitũ canonẽ, vel pẽsionẽ
3 annuã ppiust ãt causam nõ datur remediũ possessoriũ, sed so-
lum ɔ̃ eos qui sola voluntate moti detractant soluere, vt dñm
sua possessione spoliẽt, ſm Pan. & alios, in c. querelam. de elec.
Alioquin sequeretur, ꝙ agenti non obstaret exceptio solutio
nis, nec alia legitima exceptio, si agens eo ipso, ꝙ exceptio pro
poniĩ, diceret spoliatus: quod q̃ sit absurdũ, quis nõ uidet? Sed
vt omnibus cauillationibus ꝓcludatĩ via ɔ̃ agentẽ possessorio
4 recuperandæ; hoc loco proponatĩ † exceptio alterius spolii, c. si.
de ord. cogn. Si ergo dñs præpositus agat tanq̃ spoliatus quasi
possessione decimãdi, excipiant Insulani se spoliatos prius qua-
si possessione audiendi diuina. Nam dña ꝑpositus non exhibẽ
do sacramenta, & diuina mynisteria in loco, ubi cõmode quili-
bet possit interesse, dr̃ spoliare suos parochianos quasi posses-
sione audiendi, & percipiendi ecclesiastica sacramenta, & offi
cia diuina, ſm Lapum. in alleg. lxvii. & Felin d. c. cum inter. Pa-
ria. n. sunt non exhibere sacramenta, vel minus lr̃ia exhibere,
l. quoties ff. qui sati d. cog. cum uulgare. Si igitur proponatĩ spo-
lium pro parte dñi præpositi, articuletur & excipiatur de aliq
spolio, & prior, & exceptionibus supra deductis.
¶ Ad aliud quæsitum, An particulares hoc anno, & successiuè
possint retinere decimas, donec ecclesia restaurata, & amplia
ta fuerit. Prima fronte videretur respondendum, ꝙ non. quia
5 adeundo † iudicem super refectione, & ampliatione, videntur
perdidisse beneficiũ retinendi decimas propria auctoritate, ꝑ
ea, quæ scribit Bal. in l. 2. uersic. x. quæro, C. de seruit. & aqua. tra
ditur per Iasi. in l. 2. col. 59. C. de iure emphyteu. ubi dñt, ꝙ is, qui
habet ius propria auctoritate expellendi emphyteutam, si ꝑe-
tat licentiam a iudice, non poterit amplius lite pendẽte expel-
lere propria auctoritate, ne iudicium intentatum reddatur elu
sorium; & quia qui uiam iudicii eligit, meticulosus uidetur, iõ
uiam facti perdit, l. de pupillo. § meminisse, ff. de noui oper.
nunc. Sed hoc non obstante, ſm ea, quę proponunĩ. Respon-
deo ɔ̃trium uerius esse ad quod demonstrandum dico, multũ
interesse, an quis incępent uti uia iudicii, & tunc procedunt
contraria; An uero incœpent uti uia facti, & postea pro con-
seruatione sui iuris, & eorum, quæ propria auctoritate gesta
fuerunt, itum sit ad prætorem siue iudicem, & tunc dici non
potest, ꝙ is qui post uiam facti iuit ad iudicem, uideatur me-
ticulosus, & ideo nõ perdit ullo modo uiam facti. Casus est de
utroque in d. §. meminisse, quem allegat Bal. pro sua opinione;
nam qui iactu lapilli nunciauit nouum opus, non perdit pos-
sessionem, & si postea prætor adeatur pro conseruatione suæ
nunciationis factæ per iactum lapilli: secus si nunciatio prius
fiat per ꝑtorem. Cum igitur Insulani incępennt retinere deci
mas, & ex potest pro conseruatione suę retentionis, & iuris re
tinendi, adiuerunt iudicẽ, nõ video quare in sua quasi posses-
sione retinendi, perseuerare nõ possint. Nec uideo, ꝙ hoc lo-
co iudicium reddatĩ ludibriosum, cum fuerit ad hos fines inten
tatum. Forsitã bene redderetur iudiciũ elusiorum, & immorta-
le, si Insulani non ualeant vti solita retentione, quod latius de
ducerem, nisi ipsi Insulani oculos haberent, &c. Laus Deo.

RESPONSVM II.

ET si ꝑscriptione cẽtũ annorũ oĩs tollatĩ actio, atta-
men ius decimarũ olei, & amigdalarum, nullo
iure Menamenes præscribere potuerunt, etiam si per
tps immemorabile possederint, tũ qa iuri diuino, ꝑcc-
ptisq; moralibus nũq̃ ꝑscribitĩ, tũ ẽt qa ſm Canones, malefidei
possessores nunq̃ ꝑscribunt, nec ex diuturnitate tp̃is diminui
tur, sed magis augetĩ peccatũ. Nec ɔ̃na ɔsuetudo ualet, cũ pec-
cati nutritiua sit, nã iuri diuino humanoq; repugnat. Nec iura
illa oĩa canonica, dicentia sup iure decimarũ ɔsuetudinem spe
ctandã, repugnant qa in solutione, & quota ɔsuetudo spectan
da est. & hãc iura illa oĩa ĩterpretationẽ hñt. Solutionẽ uero
decimarũ rectè intuẽri nõ negãt. & si hmõi ɔsuetudo extaret,
nequaq̃ a Põtifice tolerãda est. Nec mutatio formę ꝑdiorum
decimas eisdẽ ꝑdiis impositas prius mutare põt, si dolo muta-
rint formã, secus si grã ɔmodi incolarũ agri mutata fuerit for
ma, cũ de similibus ꝑdiis ecclesiæ decimę nõ debeanĩ. Ad ꝑte-
ritas ẽt decimas Menamenes teneri ɔstat, licẽt ꝑ annis elapsis
petitæ nõ fuerint: nã si peccatũ est cũ diminutione soluere, er
ror peior priore est, nihil soluere, sed totum retinere: & cũ ex
decimarũ retẽtione locupletiores in dubio fiant, nihil ex ad-
uerso ꝓponi põt, cur non teneanĩ, nã & benefidei possessor ad
restitutionẽ fructuũ tenetĩ, eo qa locupletior factus, saltem de
fructibus a triennio pceptis. q pscribi nõ potuerũt, ac extare ꝑ
sumuntur. Quare Menamenes ad uigesimam tam olei, quam
amigdalarum, sicut de aliis fructibus solui consuetum est tene
tur præscriptione, & consuetudine non obstantibus.

SVMMARIVM.

1 *Oliuarum, & amigdalarum, Deo decima debetur de iure diuino, & humano. uide nu. 16.*
2 *Ius decimarum, etiam per tempus immemorabile, præscribi non potest.*
3 *Malefidei possessor nullo iure præscribit.*
Diuturnitas temporis non minuit peccatum, sed auget.
4 *Consuetudo non soluendi decimas, uti reproba non admittitur. & ibi uide quomodo procedat. & nu. 15.*
5 *Argumentum à contrario sensu non ualet, quando resultat absurdus intellectus.*
6 *Consuetudo non soluendi decimas titulo transactionis, uel priuilegio Papæ approbata, ualet.*
7 *Lapsus temporis centum annorum inducit tempus immemorabile, de quo hominum memoria non est.*
8 *Libertas soluendi decimas, an præscribatur spatio centum annorum.*
Idem operatur oppositum in opposito, quod propositum in proposito.
9 *An mutantes formam fundi in fraudem decimarum à decimis liberentur. & uide quando mutatio dicatur facta in fraudem.*
10 *Laici pro annis præteritis, an cogi possint ad solutionem decimarum retentarum, licèt ad interpellati non fuerint. & uide nu. 12.*
Bonum est argumentum à consequenti destructo.
1 *Ad destruendam consequentiam uniuersalem, sufficit dare instantiam.*
Si peccatũ est soluere decimas cũ diminutione maius peccatũ ẽ nihil soluere.
13 *Bonafidei possessor tenetur ad restitutionem fructuum, ex quibus factus est locupletior. & ibi uide, quando præsumatur locupletior.*
Fructus naturales dicuntur, qui absque cultura, & impensa percipiuntur, sed a natura potius producuntur.
14 *Bonæfidei possessor tenetur ad fructuum naturalium restitutionem, quia ex eis factus est locupletior.*
Fructus usq; ad triẽniũ ꝑscribi nõ põt, & usq; ad triẽniũ ꝑsumitur extare.
Consuetudo contra præcepta moralia legis diuinæ non ualet secus si contra præcepta iudicialia

Respon. interpreta.

PRior Prioratus ecclesiæ sancti Petri de Mena me
nis, qui ab antiquo solitus est hactenus per-
cipere decimas oĩum, & quorumcunque fructuum in
territorio dicti ꝑrioratus excrescentium exceptis, oli-
uarum, uult de pñti petere & exigere decimas oliuarum ibidẽ
excrescentium. Sed possidentes ibi olіueta, recusant illas solue
re eo prętextu, quia a centum annis citra possident ibi olіueta,
& nunquam soluerunt decimã oliuarum ibidem excrescen-
tium. Et iõ posito casu, ꝙ decima de illis deberet, eandẽ ꝑscri-
pserunt, nõ soluẽdo ꝑ tot tpa, cuius memoria in ɔ̃riũ nõ extat
¶ Quæritĩ, vtrũ possint cogi ad soluendum dictã decimam nõ
obstan. ꝑscriptione, & ɔsuetudine non soluendi ꝑ tot, tẽpora.
¶ Item posito casu, ꝙ ꝑdicta pscriptio, seu ɔsuetudo nõ soluẽ
di, locũ hr̃et: Si qs hẽat ꝑdiũ, in quo crescat bladum, vel uinum
de quibus debet decima & soluit, & cursu tp̃is alteretur condi
tio ꝑdii, plãtando uidelicet arbores oliuarũ, aut in pratũ con-
uertendo. Quæritur vtrũ debeatĩ decima de iis rebus, uidelicet
oliuis, & fœno, uel aliis rebus similibus, puta Zafrano, amig-
dalis, nucibus, & cardonibus ad parandũ pannos, de qbus non
dẽtur decima extãte dicta ꝑscriptione, seu ɔsuetudine si soluẽ
di. ¶ Itẽ posito casu, ꝙ debeatĩ decima, an poterit peti, & exigi ꝑ
annis ꝑteritis posito casu, ꝙ debitores nõ fuerint reqsiti, & in
terpellati tempore congruo de soluendo dictam decimam.
¶ Item posito casu, ꝙ debeatĩ decima de dictis oliuis, & aliis si-
milibus rebus, de qbus nõ fuit soluta decima durãte prędicto
tempore, an poterit exigi ad rationẽ ueræ decimæ, id est, deci-
mæ partis? An uero ad rõnem uigesimæ partis, ad quã ꝑdictus
Prior solitus fuit, & solet exigere decimas oĩum fructuũ in di-
cto

cto territorio excrescentiũ. Quia ppositæ dubitationes notis
simæ sunt & a Doctoribus sępe discussę, paucis rñdebo. Et pro
1 fundamento psuppono, q ex oliuarum, † & amigdalarũ Deo
detur decima de iure diuino, vt hř Deute10.ca.14.ibi, Decima
frumenti, vini, & olei. ac primogenita de armẽtis & 18. & Le
uiti. ca.fi.ibi, de fructibus arborũ qđ ẽt humano iure cõproba
tũ fuit.c.ad apostolicę, c.nõ est, de decimis. Quo psupposito rñ
2 deo Menamenes nõ potuisse pscribere† libertatẽ a solutione
decimarũ olei, & amigdalarũ, ẽt p tẽpus immoderabile. Tum
quia laici tenenť ad decimas rõne supremi dñii, qđ est Dei. nã
terra est domini, & eã dedit filiis hoĩum, retentis decimus in si
gnũ maioris dñii, decimę c.reuertimini.xvj.q.1.ca.tua.de deci-
mis. Vñ sicut emphyteuta nulló tpe præscribit ꝯ dñm.l.malè a
gitur.C.de præscrip.trig.vel.quadrag.anno. Ita filii hominum
nõq̃ pscribẽt ꝯ Deũ, eorũ verũ, & iustũ dñm, & sicut possidẽs
pcario, q̃a dño possidet.l.certè.§.1.ff.de pcar. & non põt sibi p
scribere ſm gl. cõiter receptã, in c.cũ non liceat, de pręscrip. Ita
nec nos mortales quia Deo tenemus omnia, ẽt animam, præ-
scribere posse debemus. Nec.n.subditis permissum est præscri
bere ꝯ supremũ dñm. ſm Pan. in d.c.cũ nõ liceat. quare ergo
licebit pręscribere ꝯ Deũ, q est rex regũ, & dñs dominantium?
Tũ, quia is, q decimas non soluit, mala fide agit nã sacrilegiũ ꝯ
mittit, c.qm̃.16.q.1.oĩumq; pdonum crudelitatẽ superat.ca.de
cimas.16.q.7.ergo pręscribere neq bit resistẽt peccato, & ma
3 la† fide.c.fi.de pscrip.rła malęfidei.de reg.iur.li.6.& quanto ma
gis decimas retinet, tanto magis infęlicem animam affligit.ca.
quãto, de const. Nam diuturnitas tpis non minuit peccatum,
sed auget. ca.non satis.de symo. Solet ẽt pro hanc sñia allegari
tex.in c.cũm.de præscrip. sed paruum facit, q̃a loqť in laicis volẽ
tibus pręscribere ius decimandi in piudiciũ ecclesię. Ita tñ oẽs
Canonistæ ibi concludunt post Host.in Summa, de deci. versi.
an præscribi possint. Et Bal. firmat in tract. pscrip. v. parte ¶ Ea
4 dẽ quoq; rõne non puto valere ꝯsuetudinẽ nõ† soluendi deci
mas olei, & amigdalarũ, quia est nutritiua peccati.c.fin & ꝯ ius
diuinum & humanum vt s. pbatum fuit. & Exodi 22. Deutero
no.14. Leuiti.27. Nume.4.& c.1.de deci.in 6.& in cle. de deci.
p totum ¶ Non obstat si dicat, q plura iura videantur deter-
minare ꝯrium, uidelicet tex.in c.cũ sint homines, de deci. & c.
ad apostolicæ & in c.fi.de paro. q̃a ista iura loquuntur de ꝯsue
tudine soluendi magis isti, q̃ illi ecclesiæ: Nos vero loquimur
in consuetudine nõ soluẽdi isti, nec illi ecclesiæ, q̃ nõ valet, q̃a
est nutritiua peccati. Non ẽt obstat tex.in c.dilectis, e.tit.ibi, de
quibus decimas soluere ꝯsueuerunt, q̃a non pbat, nisi sumat
argumẽtũ a ꝯrio sensu, qđ hoc loco no bñ assumi põt, tũ quia
sť sť simul, q Papa mãdet solui decimã pdiorum. de q̃bus ꝯsue
uerunt soluere, & tñ non approbet ꝯsuetudinẽ non soluendi
de iis non consueuerunt soluere, vel q̃a de illis noluerint sibi
cognitionẽ reseruare, vel q̃a potuerint de aliis soluere alia rõ
ne q̃ rõne ꝯsuetudinis nõ soluendi, puta rõne priuilegii, qđ ex
cusat nõ soluẽtes rõne aliquorũ bonorũ.c.quis, c. phibemus,
de deci.uel rõne trãsactionis, c.ex multipli e.ti.c.2.ueniens, de
5 transa. Vñ q̃a non licet† arguere a ꝯrio sensu, quoties resultat
sensus iniquus, ſm Bar. & alios, in l.parentes, C.de epi. & cle.
Impiũ aũt est, & iniquũ, q defendat ꝯsuetudo peccati nutriti-
ua.d.c.fi.de ꝯsue.ergo &c. ¶ Non ẽt aduersat tex in c.aliqubus.
in fi.eo.ti.ibi.uel ex ꝯsuetudine loci approbata, q̃a loquitur de
ꝯsuetudine soluendi alias decimas ultra eas, quę de lege diuina
debentur, non ãt de ꝯsuetudine non soluẽdi decimas Deo de-
bitas, ita intelligunt illũ text. Host.d.An.& Pano.ibi uel alitet
6 põt rñderi, q loquit de† ꝯsuetudine loci approbata transactio-
ne, uel priuilegio Papæ, quæ pp titulum defenditur, s. dictum
fuit. ¶ Et q non sit recipienda consuetudo non soluendi deci
mas in totum, uel in parte, firmat Host in Summa de deci. §.7.
quæritur. Gem.& Peru.s.in c.2.deci.in 6.ubi Gem.inqr, nõ vale
talem ꝯsuetudinẽ, ẽt si papa sciuerit, aut tolerauerit. Idẽ tenẽt
d.Ant. Host. Pan.& alii cõiter in d.c.in aliq̃bus.& in d.c. ad apo
stolicæ, post Inn.& Card.ibi.& Car.in cle.1.q.6.de pœnis. Hẽri.
Bosc.in d.c.ex multiplici. Fel.qui alias adducit auctoritates, in
d.c.cũm, col.j.& ultra eundẽ, idẽ respondet Alex.consi.60. Ro
mana eccesia.lib.4.& hanc dicit esse communẽ Doctorũ sen-
tentiam Do. præceptor meus, Rochus Curtius, in d.ca.fi.col.6.
de consue. quam uerissimam arbitror, quantum ad decimas p
diales, de quibus nunc agitur, sed quantum ad personales, con
traria sñia uerior est, & crebrior, ut ex auctoritatibus præalle-
gatis colligi facilè potest. Sunt ẽt, qui dñt valere ꝯsuetudinem
super quota, licẽt non ualeat sup tota, q̃a sufficit, q Deus reco
gnoscat in aliquo, ſm Imo.in c.statuimus.col.fi.de transact.qđ
non discutio, q̃a in occurrenti casu agit de consuetudine ni-
hil soluendi de oliuis.& amigdalis, pro quib. cõuenit, vt etiam
Deus recognoscat. Concludo itaq; Menamenes cogi posse ad
solutionẽ decimarũ, præscriptione, & consuetudine non ob-
stantib. Et si instet, q Menamenes non se tueanť clypeo pscri-
ptionis, vel consuetudinis, sed priuilegii, aut transactionis, ad q̃
probanda producunt consuetudinem tpis immemorabilis, ex
cuius cursu temporis præsumitur priuilegiũ, vel transactio. Si
allegetur c.cũ apostolica: vbi Bal. Card.& Imo.notant, de his, q̃
fi.a pl. & docet Bar.in l.cũ de in rẽ verso.ff.de vsu. Ant.& Pan.
in c.peruenit.de censi, Old.consi.296. Alex.consi.6.lib.4.consi 54.col.
2.& in terminis consuluit Rapha.Cu.consi.84 quia cũ decima-
lis.& Raph. Fulgo.consi.166.In qõne, q̃ vertit qu rñdet dupli-
ter. Primò si verum est, vt præsupponit, q nondũ sint centũ
anni, q oliueta, & amigdalę fructũ fecerint in terra illa, falsum
est assumptũ, q decursum sit tps immemorabile. Oportet n.
7 decursi sint centũ † anni ad hoc ut dicatur non extare, vel ex-
tare memoriam hoĩum, ſm Inn. Host.& Car.in c.quid per no-
uale.de verb.sig.vbi docent modum probandi, non extare ho
minis memoriam, & docet ẽt Spe.de prob.§.1.ver. vlti.sequitur
& sequ. Secundò rñdetur, q non est satis probare, & allegare
cursum centum annorum, & vltra, nisi ẽt probetur, & allege-
tur fama priuilegii, seu transactionis. ſm Card.& Felv. in d.c.2.
§.sicut.de deci. Fel.in c.accedens.col.4.de prætcr. & licẽt Bald.
in d.tractatu dicat Doct.cõiter sentire ꝯrium, tñ concordan-
8 tur † distinguendo inter specialem, & determinatam famam
priuilegii habiti a tali Pontifice, aut transactionis initæ cum
tali prælato: nam probatio talis specificę famę, vĩ quodammo
do impossibilis. Et isto modo procedat ꝯ opinionem Bal. & se
quacium, & famam indeterminatam priuilegii, & tunc proce
dat opinio nostra nam facile probari põt, q fama est non sol-
uisse Menamenes, quia priuilegiati fuisse dñr. Aloquin si dice
remus, sufficere cursum tpis absque probatione famæ in ge-
nere. nunquam procederet, nec uerificari posset cõis, & uera
sñia Doctorum, q libertas decimas soluendi pscribi non põt,
ẽt cursu annorum mille, quia semper allegabitur priuilegium
& hoc modo prohibitio præscriptionis erit ventosa, & uerba-
lis ꝯ l.2.C.cõia, de leg.& cum causa. de elec. & dabitur occasio
fraudibus, & malitiis, ꝯ l.uenire.ff.de pac.dota.c.sedes.de rescr.
Ideo amplectenda mihi vĩ huiusmodi distinctio, quæ æquissi-
ma est, & hominum malitiis occurrit, q̃ uisa fuit amplecti Ca-
pella Tholo.decisi.419.incip.item fuit quæsitum, & ego quo-
que amplexus sum in c. 2.colum.fi.de iud. Sed posita parte af-
firmatiua in præcedenti, quæritur scdo, an saltem debeatur de-
cima de oliuis, & amigdalis prædiorum, q̃ erant cultiuata, vel
uineata, seu uitibus plena, de quibus decima solui consueuit?
videretur decimam deberi, per tex.in c.cõmissum. de deci. vbi
dř, q si pascua conuersa sunt in terras cultas, uel domus in ui-
neas soluenda est decima, sicut prius soluebatur & econtra; si
prius non soluebantur, non ẽt mõ solnenda videtur. Cũ igitur
prius de vino, & frumento dictorum pdiorũ solueret decima,
de oliuetis, & amigdalis nunc quoq; soluẽda vĩ & pro hac sñia
facit. q̃a non licẽt emphyteutæ mutare formam rei, puta redu
cere formam in uineam, & domum ad areã, ſm Floria. in l.ha-
ctenus §.Cassius.ff.de ususfr. Iasã in l.1.col.penul.C.de iur emph.
ergo non etiam licuisse vĩ Menamanẽsibus mutare uineas, &
culturas in oliueta, in præiudicium ecclesiæ. Tertio facit text.
in l.repet.§.fin.ff.quibus mod.ususfruc.amit.in l.si eo loco. §.
fructuarius.ff.si serui.uendi.ubi dicitur quòd proprietarius, qui
mutauit formam rei in dammnum usufructuarij, de dolo a-
ctione tenetur, quia eius facto extinctum fuit ius utendi fruẽ-
dique. Sic quoque nunc dicendum uidetur in casu præsenti,
ut de dolo teneantur Menamenses, quia eorum facto extin-
ctum foret ius decimandi. In contrarium facit, quia si oliue-
ta, de quib. nulla debetur decima, reducta fuissent in uineas,
uel terram cultam, soluenda foret decima uini & bladi, ut
decidit Card. flor. in cle.j.q. vi. de deci. ergo ita dicendum e-
contra, ut ita se habeat oppositum in opposito, sicut propo-
situm in proposito, capitu.cognoscentes. de costitu.l. fin.§.fi.
ff.de lega.3 ¶ Et quia contrariorum eadem est disciplina, l.1.ff.
de iis.qui sunt sui, uel alie. iur. cum concor. Quid tenendum?
mihi uidetur inspiciendam esse mentem Menamẽsium, nam
9 si mutauerint in fraudem, eos teneri puto aliter non. Ita vult
& Card. Flo.in d.cap.commissum.ad fin.post Host. Ad cogno-
scendum autem, utrum mutauerint in fraudem. puto inspiciẽ
dam fore naturam prædiorum. nam si aptiora sui natura sint
ad uineas, & culturam, quam ad amigdalas & oliueta, constat
de dolo, quia commodo eorum constat non fuisse mutatam
formam prædictorum: si uero magis conueniant oliuetis, &
amigdalis, tunc non crederem conuersionem factam in frau
dem, quia licuit eis mutare, & conuertere formam, d. capitu.
commissum, & suo commodo mutarunt, ergo nihil propo-
nitur, cur præsumenda sit fraus, uel dolus, qui regulariter
non præsumitur, nisi probetur. l.quoties. §. qui dolo. ff. de
proba. nec ex hac mutatione potest ecclesia prætendere læ-
sionem, cum non sit receptura decimas eorum prædiorum,
de quibus non debentur, si commodo incolarum redigan-
tur ad culturam, uel uineas, argu.l. fideicommiss. C. de transa.
ctio.& l.si pater puellæ.C. de inoffic.testa. ¶ Ad tertium respõ-
det

det Host.in Summa,de deci.versi.8.quæritur,ubi dicit, ad præ
10 teritas† decimas cogi posse,consuetudine non obstante,licèt
pauperibus sint remittédç,donec ad pinguiorem fortunam
peruenerint,per tex.in c.cum homines.ibi, & de retentis sa-
tisfactionem facere procurent,de deci. Ad idem tex.clarissi-
mus in cap.omnes decimç,xvi.q. 8. & ad hoc iura abundant.
In contrarium facit, quod decidit idem Host.in cap.à nobis,
col.pen.eod.titu.de deci. ubi dicit, Papam censeri dispensasse
quo ad pteritas, ne tot animç remaneant illaqueatæ. sequi-
tur Panor.in d.c.in aliquibus,& clarius in Summa Ange ver.
decima.il 2.Item pro hac parte facit, quia decimæ uidentur
debitæ si petãtur,secundũ Archi.in c.i.de deci.li.6.ergo debi-
tor non condẽnabit,nisi à tempore petitionis. Hanc conse-
quentiam in terminis facit Rota decisio.xxv. in antiquis. seq
tur Fel in c.si autem.col.4.de rescript.quod ẽt sequit Bal.cũ
temperamento,si ita se habeat consuetudo,ꝙ non debeãtur,
si non petantur;quasi censeat,ꝙ de iure debeãtur ẽt si peti-
tç non fuerint Ita concludit in d.trac.in 7.q. primæ particu-
lç quintæ partis principalis. quod ultimũ,s. ꝙ debeantur,etiã
si non petantur,verissimum mihi vr̃,quia decima videt eẽ in
dominio ecclesiç,c.tua nobis,& ibi no.Panor. de deci.in tñ,
ꝙ pt vendicari,& pro eis agi ꝯ nouũ,& tertiũ possessorẽ,quia
ꝓ decimis res ipsa,seu fundus obligatus ẽ, sicut pro tributo,
ut ꝯcludũt Host.Io.And.Pan.& alii,in cap.pastoralis, de deci.
nec est bona cõsequentia,quã facit Rota.Ita demũ debentur
si petantur,ergo nõ teneẽ possessor ad pteritas,sed solũ à die
petitionis.qđ sic ostẽditur, nõ tenentur fr̃es sororibus ad sup-
plementũ lttç,nisi petatur,l. scimus.C.de inoffi.testa.& tamẽ
cum primum petitur,non solũ tenẽtur ad fructus perceptos
post petitionẽ,sed etiã ad oẽs præteritos,l.Papinianus,§.vnde
si quis.ff.de inoff.test.& firmat Fabia.i repe.auth. nouissima,
in 7.q.C.de inoff.test.Card.Flor.consil.80. p̃ius posito statu-
to.Alc.consi.69.sup primo,li.i.Cor.consi.265.circa primũ,co.i.
li.i.& consi.265.in hac col.fi.li.3.Similiter emphyteuta cum ca
dit in cõmissum,nõ tenetur ad fructus rei, q̃ cecidit in cõmis
sum,nisi petatur,l.2.C.de iure emphy.& tamen si petatur, te-
netur ad fructus retro ꝑceptos à die cõmissi, secundũ Spe. ti.
de loca.§ nunc aliqua.uer.i.Ex his destruitur p̃missa cõsequẽ
11 tia,ad quam† destruendã sufficit dare instantiã, § pauonũ.In
sti.de re.diui.no.per gl.in c.sicut vrgeri.1.q.1.& in l. si uentri,
12 ff.de priuil.credi.unde mihi vr̃ aliter dicendũ. Aut† quæritur,
an tertius possessor possit conueniri ad decimas pteritas ab
alio ꝑceptas,& tũc refert,qua actiõe agat: nã actione ꝑsonali
ꝯueniri nõ pt,l.prima,§.si hæs.ff.ad Trebell.l.fi.ff.de ꝯhẽ.emp.
an uero reali, uidelicet hypothecaria, & tunc licèt multi te-
neant,eum conueniri posse,ut traditur in d.cap.pastoralis.Ta
men stante consuetudine,dicerem ꝯ eos non posse hypothe
caria conueniri, maximè si petitæ non fuerint eo tempore,
quo alius possidebat,& isto casu procedit opinio Rotæ,& se
quacium.Aut quæritur,an is qui decimas non soluit,sed reti
nuit, possit conueniri ad retentas decimas,& puto intrepidè
eum teneri per iura,& rõnes præallegatas. Nam si peccatum
est cum deminutione soluisse,c.ex parte.de deci. utique pec-
catum est nihil soluisse.Sed posito, ꝙ ita demum deberent,si
petãtur,adhuc is qui eas retinuit, dẽt cũ petũtur,persoluere,
si aliud nõ alleget, nisi ꝙ petitç nõ fuerint, d.l.scimus.& si di-
cat,ꝙ sint in bona fide donec fuerint petitç admittãtur,si ue-
lis.Quid ergo sequit? dices sequi acq̃sitionẽ fructuũ, quos bo
næ fidei possessor facit suos,ut notatur ꝑ gl.& alios,i l.fruct?.
ff.de rei uend.Respõ.uerum,nisi sit factus† locupletior,scđm
Bar.& oẽs ibi Panor.& cano.in c.grauis,de rest.spol.In dubio
aũt p̃sumitur factus locupletior ex perceptiõe fructuũ,scđm
gl.quam ibi summè notat ad hoc Ang.in l.utrũ.ff de pet.hæ-
redi.& istud uerius est,q̃ id qđ dicit idẽ Ang. in consi.160.D.
Catherina,col.fi.ubi dicit ꝯtrium,& malè.& ꝙ i dubio p̃sumat
factus locupletior, quatenus fructus ualuerint, firmat d.Alc.
consi.63.col.2. li.2.& Soc.cõs.52.li.4.Preterea constat,ꝙ amig
dalç sunt fructus nãles,quia absque cultura,& impensa perci
piuntur,ut poma,in quib.plus operatur natura, q̃ industria.l.
si eius fundi,ff.de rei uendi. no.per gl.& Bar.in l.ex diuerso.ff.
14 eo.ti.Ad restitutionem aũt fructuũ† nãliũ tenetur ẽt bonæ fi
dei possessor,secundũ gl.& Bart.& alios,in d.l.& ex diuerso.&
Pan.i d.c.grauis.ꝓbat i l.fructus.ff.de vsur.At dicerẽ fruct? fuis-
se à bonç fidei possessore p̃ceptos,qđ qualiter i hoc casu dici
nõ possit,nõ uideo,cũ possessor sciat se dẽre,saltẽ si peteẽ: at-
tñ nullus negabit,fructus à triẽnio circa perceptos dẽri,quia
antea p̃scribi non potuerũt.l.sequit.§. fructus.ff.de usucap.&
vsq; ad triennium p̃sumunt extare,qa tpe durare pñt, s̃m gl.i l.
i.C.si aduer.usucap.ubi Bal.& no.Ang.& Imo.in l.diuortio.§.
interdum ff.sol.matrim.&in l.i.§.q̃situm fuit.ff.ad Trebel.Ad
vltimum dico,de oliuis, & amigdalis deberi uigesimam,sicut
consuetum est solui de aliis fructibus,quia licèt nõ ualeat cõ
15 suetudo,ꝙ nõ soluat decima,ualet† tñ, ut soluat alia quota,q̃
decima.& rõ diuersitatis est, quia ꝙ soluat aliqd, & sic reco
gnoscat Deus,est præceptũ morale & iudiciale: sed ꝙ soluat
decimas magis,q̃ alia quota,est ꝑceptũ iudiciale dũtaxat. ꝯ
aũt ꝑcepta moralia legis diuinç nõ ualet consuetudo,d.c.fi.&
supra ꝓbatũ fuit,sed bene valet ꝯ præcepta iudicialia, quia ta
lia sũt iuris positiui,scđm Host.in locis p̃alleg.Imo.i d.c.statui
mus.Panor.in d.c.in aliquib.clarius in d.Summa,ver. a.§.deci
ma. Nec dicatur,ꝙ consuetudo nũquã fuit de oliuis soluere
vigesimã,sed de aliis fructib. quia respõdeẽ,quòd cõsuetudo
16 de aliis extendẽda ẽ ad oliuas,& amigdala, qa nulla daẽ rõ diuersitatis,ergo ex ii rõnis idẽ est in oliuis dicendũ, per ea, q̃
traduntur per Rochum Curtium in d.c.si.Car.xvii.uer.vlti-
mo limitaẽ.& ẽt quia respectu decimæ amigdala,& oliuç cõ-
parantur à lege veteri cæteris fructibus, vt sup.probatũ fuit,
ergo consuetudo superueniens super aliis fructibus habebit
locũ ẽt in oliuis,& amigdalis.secundũ gl & Bar.in l.si quis ser
uo persuaserit.C.de furt.& Rochum vbi sup. versi.3.limitaẽ.
Ita iuris esse respondeo ego Francis.de sancto Nazario.

De iure patronatus.

RESPON. I.

NVlliter facta prima fronte vr̃ præsentatio & instĩõ in fauorẽ Claudii Ro
berteti,tũ quia patroni nõ semel ꝯuenerũt,
nec simul eundẽ p̃sentauerunt tũ etiã quia
p̃ntatus, & institutus fuit anteq̃ bñficiũ va-
caret ꝯ ꝯstõnẽ c.i.de conce.p̃bẽ.Verũ enim
uero cũ iste Claudius à maiori parte patro
norũ & p̃sentatus, & institutus fuerit, neminẽ latet cæteris
præsentatis,& institutis anteponendum,non obstantibus ex
aduerso adductis: quia patroni ex cõi iura, nec simul conue-
nire,nec p̃sentare tenentur nec qui ignoranter ad beneficiũ
ex fama publica vacãs p̃sentatus, & institutus fuit, inhabilis
dici potest; quia ignorantia & fama publica excusant à pœ-
na & dolo.& maximè cũ institutus sub hac cõditiõe si vacat,
institutus non dicatur,si per rerum naturam non vacet.

SVMMARIVM.

1 *Patroni in præsentando,an teneantur simul conuenire, & simul præsentare. & uide nu.4.*
2 *Præsentatio, & institutio ad beneficium antequàm vacet,est nulla, & præsentatus ad huiusmodi beneficium,an sit inhabilis ad illud obtinendum.*
3 *Præsentatus & institutus à maiori parte patronorum,an alijs præsentatis, & institutis sit præferendus.*
5 *Intellectus c.1.de conceß.præb.explicatur. & uide nu.7.*
6 *Ignorantia iuncta cum fama publica,excusat à dolo, & pœna.*

Respon.Interpreta.

Videretur Ex duobus,quòd p̃ntatio, & instĩõ in fauorem Claudii Roberteti nihil ualeat. Pri-
mo,quia p̃ntatio eius Claudii facta fuit contẽptõ,& non vo-
cato Nicolao Torquo, hñte maiorem partẽ iuris p̃ronatus:
1 vñ vr̃ nulliter facta.qa in p̃ntãdo,† patroni ẽt laici dẽnt simul
ꝯuenire,& simul p̃ntare,scđm Pan.c.qm̃,de iure patr.in fi.&
in c.cũ oẽs,col.pen.de cõst.& in c.in Genesi.col.pen.& i c.ve-
nerabilem,in 13.nota de electi. Fel.in d.c.cum oẽs.mon,quia
ẽt in actu,qui expeditur à pluribus vt singulis,unus pt alterũ
trahere in suam sñiam,ergo simul actus expedien.vr̃,secũdũ
Bar.in l.oẽs populi,ff.de iust & iur. Secundo ex alio nõ vr̃ va
lere,qa idẽ Claudius ab eisdẽ patronis,anteq̃ vacaret fuit præ
2 sentatus,& institutus, & consequenter effectus fuit inhabilis
ad ipsum bñficiũ postea obtinẽdũ, c.i.de concel.p̃bẽ.Præmis
sis non obstantibus.teneo intrepidè p̃ntationẽ.& institutio
nẽ ualere,tanq̃ factã à maiori parte patronorũ,idcirco Clau
3 diũ omnibus aliis† anteponendum esse, c.3.de iure patr.cũ si
milibus.ad ꝯtraria rñdeo clarissimè. Ad primũ rñdeo, quòd
cõis opin.est ꝯ Pan.† qđ patroni possint separatim p̃ntare,nec
4 unus alterũ teneẽ req̃rere,ita ꝯcludit In. An.Ant.Car. & oẽs
alii,in d.c.iii.Fed.de Senis consi.102.nobilis quidã.Cal.cõs.9.
& cõs.15.sub ti.de iure pat.& Pan.sibi contrarius.cõs.76.in
uocato Christi auxilio.li.x. vbi attestaẽ, quod ista opin. ẽ cõis,
& quod i practica obseruaẽ.& seqĩ Dec.in d.c.cũ oẽs. ubi etiã
dicit,quod ista opi.ꝯ Abb.ẽ cõis,& rñdet ad rõnẽ supra factã,
quod procedit in iudicialib.tantũ.vel aliter rñdet,quod op.iũ.
Pan.procederet si patronus non uocatus instaret prosequẽ-
do cõtẽptũ,ut p̃ntatio sine ipso facta irritet, secus si eã ratifi-
cauerit,scđm Rochũ in trac.de iur.patr.in uer.honorificũ.q.
ix.circa mediũ.& ultra eũ ꝯprobaẽ,qa elect. ratificata ab iis,q
nõ fuerũt uocati valet,& manutenenda ẽ,scđm Pan.i c.auditus,& in c.ꝙ sicut,de el.& ꝙ ratificari possit p̃sentatio ab iis,q

præsen-

pñtationi nõ interfuerũt, pbaĩ ex iis, q̃ dixit Io. An. ĩ c. p vr̃as. de iure patr. vbi cõcludit, q collatio facta ab Ep̃o sine cõsẽsu patroni, q̃ est ipso iure nulla, c. decernimus, xvi q. 7. manutenẽda est, si patron' postea eã ratificauerit, & sequitur Gemi. cons. 45. consuetudo ẽ Mutine. col. fi. Ad s̃m r̃ndeo, q dispos-
5 tio d. c. i. de concess. p̃b. pcedit † in eo, q scienter pmotus fuit ad b̃nficiũ viuentis, secus in eo, q fuit ignorãter institutus & præsentatus ad b̃nficiũ illius, quem credebãt esse mortuum, secũdũ gl. Host. Car. & cæter oẽs, in d. c. i. p illũ tex. in ver. pellẽdi. rõ est, q ignorans nõ delinquit, & ɔ̃sequẽter nõ est puniẽdus, l. si ignorans. ff. loca. l. ex maleficiis. §. i. p actio. & oblig. c. a. de consti. c. p̃nuum, 7. q. i. c. iti lectũ, 34 q. i. Et si dicatur debet sibi imputan, q nõ inuestigauit, an intitulatus in illo beneficio viueret, arg. l. q cũ alio, ff. de rg. iu. paria n. vr̃r, scire, vel scire debere. l. si duo. ff. de acq hære. & debuit ĩ dubio credere eũ esse viuũ, q a qlibet p̃sumitur viuere vsq; ad centũ annos. l. fi. C. de sac. sa. eccl vnde cũ p̃sumptio sit ɔ̃ Claudiũ, q sciret, vel scire deberet, p̃decessorẽ suũ adhuc viuere, nõ vr̃ excusand', nisi iustã cãm adducat, quare credere debuerit illũ esse mortuũ, & illã cãm pbet. Sed ad istud ẽt r̃ndetur, q Claudius adduxit, & pbauit famã publicam esse in eo loco, q ille erat mor-
6 tuus; q̃ publica fama p̃stat iustã cãm credulitatis ad † excusandũ pmotũ a pœna, d. c. i. de conces. p̃b. scd̃m Old. q in pprüs terminis ita consuluit. cõs. 304. infrascriptę allegationes. Nã fama, q aliqs sit mortu' (q a naturæ ɔ̃sonat) credibilis ẽ. l. fi. ff. de hæred. insti. l. i. cũ seq. ff. qs or. in bono. possess. serue. & itam decis. Old. refert, & sequitur Fel. in c. in nr̃a de rescrip. Facit, q fama excusat a dolo, l. cum quidã §. qd dr̃. ff. de acq. hr̃di. & excusat a delicto, c. q a verisimile, in ver. loci fama. & ibi Fely. de p̃sump. l. miles. §. mulier. ff. de adult. Secũdo, r̃ndetur, q dispo-
7 sitio d. c. i. pcedit, † qñ qs fuit pmotus ad b̃nficiũ viuentis purè, & simpliciter, secus si fuit pmot' sub ɔ̃dõne, si vacat, scd̃m gl. cõiter approbatã, in c. 2. de elec. lib. 6. Et istud maximè pcedit in presentationibus, in qbus admittũtur vota patronorũ incerta, cle. fi. de iure pat. & ɔ̃dõnalia, scd̃m Lap. alleg. 8. quem sequuntur Gemi. & Perusi. in d. c. 2. & licèt Rochus in tract. d' iure pat. in ver. honorificũ, in 8. q. teneat, q dispositio d. c. i. ẽt habeat locũ in p̃ntationibus, tñ de eo nõ est curãdũ, q a solus est, & q a mouetur mala ratione: licèt enim patroni teneãr p̃sentare intra quatuor menses, nõ tñ sequitur, ergo nõ põt intra quadrimestre præsentare sub conditione. Preterea qcquid sit, an dispõ d. c. i. pcedat ĩ p̃sentationibus, tñ nihil ad casum nostrum, videlicet in cõditione si vacat, quia illa nõ tenet p̃sentationẽ, neq; electionẽ, vel institutionem ĩ suspẽso, cũ sit de p̃senti certa p rerũ naturã. si n. tunc nõ vacat, nõ dr̃ p̃ntatus, neq; institutus, & ɔ̃ñr non p̃t hr̃e locũ pœna d. c. i. quod loquitur in promoto ad b̃nficium uiuentis, cum promotus sub ɔ̃ditione, si vacat, non censeatur promotus, vbi non vacet, l. cum ad præsens, ff. si cert. peta. Laus Deo.

¶ De ecclesiis ędificandis, vel reparan.

RESPONSVM I.

Beneficiati Omnes quartam partem redditiuum beneficiorum suorum exponere debent pro reparatione ecclesiarum sibi creditarum, nisi consuetudo onus fabricę in singulos clericos, uel populum transtulerit: nam huiusmodi consuetudo seruanda est, & impensę necessariæ, siue utiles, per populum ad id nõ astrictum pro reparatione ecclesiarum factę, actione uel negotiorum gestorum, uel in factum repeti p̃nt. Hæredes defunctorum nullo iure cogi possunt clericis pro lecto sepulturę satisfacere. ita q̃ Inn. iii. Alexanderq; iii rectè sanctèq; statuerũt. Quinimo nec pro sepultura quicquam exigi licere etiam à sponte dantibus, hoc uno probatur argumento, ne qui pro spiritualib. dat temporale, credat domum Dei pecunia comparare posse, quo nihil absurdius contingere posset.

SVMMARIVM.

1 *Quarta pars redditũum beneficiorum applicanda est pro fabrica eorũdẽ.*
2 *Onus fabrica ecclesiarum, in populum transferri potest ex consuetudine.*
3 *An qua utiliter a populo ĩpẽsa sunt, pro refectione ecclesiarũ repeti põt.*
4 *Pro sepultura defuncti quicquam clericis exigere non licet, etiam si ipsis sponte detur, & ibi uide, an ualeat consuetudo in contrarium.*

Respon. interpreta.

Quæritur Primo, an prior de Bouilis teneatur reparare ecclesiam? Ad quod breuiter respõdeo, quod tenetur conuertere quartam † partem redditiuum prioratus in fabricam ecclesiæ, capitulo quatuor. cap. seq. xii. q. 2. c. i. c. de his. extra de ecclesi. ædif. Nec n. ferendus est prior, qui lucrum amplectitur, & onus fabricæ subire recusat. l. manifestissimi. §. pen. C. de fur. quod verum est, nisi cõsuetu-
a do † onus fabricæ trãstulisset in populum, s̃m Innoc. in c. fi. de iis, quæ fi. a mal. par. cap. quem sequuntur Car. Flo. Host. & Pan. in c. i. eo. tit. Quæritur secundò, an Prior teneatur ad im-
3 pensas iam factas? ad hoc etiam respõdeo, q † si utiliter, & nõ animo donandi populus fecit impensas, actione negotiorũ gestorum, vel actione in factũ repetere poterũt ab ipso Priore l. si quis negotia, la a. & l. sed an vltrò. §. i. & l. quæ vtiliter. ff. de neg. gest. ¶ Quæritur tertio, & vlt. an hæredes defunctorũ cogi possunt soluere lectũ sepulturæ? ad quod r̃ndet Inn. iii. In hæc verba, Abolendæ consuetudinis peruersitas inoleuit apud Montem Pessulanum, vt non prius permittatur effodi sepultura, q̃ pro lecto sepulturæ certum pretium ecclesiæ p-
4 soluatur, ideo tibi Magalonensi ep̃o mãdamus, quatenus † inhibeas clericis tuę dięcesis, ne quicquam omnino pręsumãt exigere hac de cã. Ita cantat tex. in c. abolendę, de sepul. Item determinauit Alexander iii. ita inquiens, Pro sepultura nulla cuiusq; pretii exactio attentetur, nec sub obtentu cuiusq; cõsuetudinis reatũ suũ quispiam tueatur, quia diuturnitas t̃pis non diminuit peccata, sed auget, ita legitur in c. non satis &c. seq. de simo. Imo aliàs ego r̃ndi. pro sepultura ex more quicq̃ exigendum non esse, etiam q exactũ soleat in anniuersariũ a pręlato conuerti, quia vinum simonię, quod malè accipiendo contrahitur, benè dispensando non dissoluitur, c. ex multis, i. q. 3. Quinimò sacerdoti non puto licere quicquam pro sepultura capere, etiam a sponte dantibus, quia qui pro spiritualibus dat t̃pale, credit donum Dei pecunia comparare, ẽt q vltrò offerat, & accipiens terrena pro diuinis, gratiã sancti spiritus a se abdicat. d. c. ex multis. i. q. 3. & ita latè probaui in trac. de peste, in §. accedo nunc ad vltimam partem, nu. 103. & seq. versi. tertio quęro, an liceat parochiali sacerdoti. & ad ibi dicta me remitto, nam ea puto verissima. Laus Deo.

RESPONSVM II.

QVia Consuetudo (vt proponitur) onus fabricę in laicos nondum transtulit, respondeo de ecclesiasticis redditibus ecclesiã reficiendã. Quilibet. n. in ecclesia Dei beneficiatus (scd̃m nouas, veteresq; sacrorum canonum traditiones) quartam partẽ redditus sui beneficii in fabricam ecclesię conuertere tenetur. ¶ Si gabella vini pro murorum, pontium, fontiũ, viarũq; publicarum reparationibus sit instituta; aut laudo, transactione ve clerici ab his oneribus fuerint ea lege liberati, ut uini datiũ soluerẽt, iniquè agit Præpositus, qui cõtendit minutatim vinum uendere absq; solutione gabellę. Et quãquã a gabella Præpositus immunis esset, eius tamẽ colonus nulla potest ratione ab huiusmodi datio se defendere: cum vinum, pro quo gabella debetur, ecclesiæ esse desierit, cũq. æquum nõ sit eũ, qui negociatur, perfrui ecclesiastica immunitate.

SVMMARIVM.

1 *Onus fabrica, & refectionis ecclesia, regulariter spectat ad pralatum.*
2 *Laici non tenentur de iure aliquid erogare in fabricam, uel refectionẽ ecclesiarum canonici uero, & capellani tenentur pro rata redditũum. nu. 3.*
4 *Prapositus nõ tenetur soluere datium uini, quod ex uineis ecclesia pcipit.*
5 *Pralatus transigens, an possit obligare successores?*
6 *Ecclesia tenetur ad onera, communem utilitatem concernentia.*
7 *Clerici possunt compelli ad solutionem datij uini, impositi pro onerib. ad qua tenetur ecclesia.*
8 *Pralatus non potest sine consensu Papa renunciare priuilegio exemptionis, nec de ipsa compromittere.*
9 *Pralato licitum est rẽ uiliorẽ cũ preciosiore permutare sine consensu capit.*
10 *Papa põt concedere laicis facultatẽ collectãdi, & taliãdi clericos, & ecc.*
11 *Papę consensum necessarium ad ualiditatem actus interuenisse pręsumitur ex cursu temporis.*
12 *Conductores prædiorum fiscalium, & Cæsaris, gaudent immunitate.*
13 *Statutum, quòd colonus ecclesia, teneatur soluere collectas pro ecclesia, non ualet, & quid de emphyteuta ecclesia? nu. 14.*
15 *Persona inspicienda est, cui imponitur datium.*
16 *Datium uini respicit fructus, onus uerò fructuum spectat ad colonum, qui uineas colit.*
17 *Negociantes, etiam clerici, non habent immunitatem a solutione datiorũ. uide contraria non obstantia, nu. 18. & 19.*
20 *Datium præsumitur inductum auctoritate superioris,*
21 *Statutum, quando obliget colonum ecclesia.*

Respon. Interpret.

EX præmisso Themate tria resultant dubia: Primum, an dominus Prępositus teneatur ad onus fabricę? Secundum, an teneatur ad solutionem datii pro vino, quod minutatim eius nomine venditur? Tertium, an etiam conductor redditũum pręposituræ possit se eximere à solutione dicti datii, propter ecclesiæ priuilegium? Ad primum respondeo tradendo doctrinã magistralem, cum omnis hæsitatio ad ius referatur: onus fa-
1 bricę † & refectionis ecclesiæ, spectat regulariter ad prælatũ, qui percipit redditus ipsius ecclesiæ. cap. primo. & c. de his

de eccle.ędifi.nec.n.ferendus est,qui lucrum amplectitur, &
onus subire recusat.l.manifestissimi §. penult.C.de furt.Hinc
dici solet,commoda qui sentis,iungas onus emolumentis.l.se
cundum naturam.ff,de reg.iur.Quarta enim pars redditauum
conuertenda est in fabricam ecclisiæ.c.quatuor.& ca. seq. 12.
2 q.2.& ibi glo.dixit, laicos † non teneri de iure aliquid erogare
in fabricam,vel refectionem ecclesiarum,& antiquorum ca-
nonum traditione tertia pars reddituum erat in fabricā con
uertenda c.decernimus.10.q.1. Et etiam canonici & capella-
3 ni † contribuere tenentur pro rata reddituum. cap. si mona-
chus,16.q.1.ca.fi.de his,quæ fiunt a maio.par.cap.& ita consu
luit Fed.de Sen.consi.287.quem refert & sequitur Card.Flor,
in cap.ad audientiam.in fi.de eccle ædifi. quæ conclusio sanè
intelligenda est,s.detractis necessarijs alimētis prælati, & cle-
ricorum, d. ca. de his.Item procedit nisi consuetudo onus fa-
bricæ transtulisset in populū,secundū Inn.in d.c.fi. Host.Car.
& Pan.in d.c.j.Item nisi ad hoc essent deputati certi redditus
sufficientes ad fabricam,c.venio.10.q.3.Et vbi redditus eccle-
siæ non sufficiunt,honestum est,ꝙ laici parochiani adiuuent
clericos,a quibus recipiunt sacramenta,secundum Panor.in
d.c.1.Ad secundū vr̄,ꝙ d.Præpositus non teneatur.Sūt.n.cle-
ricorum & ecclesiarū bona,ac personæ immunes ab omnib.
collectis,angarijs,& perangarijs,& datijs vniuersis, tam de iu-
re diuino,q̄ humano,vt habetur Gene.c.47 & Esdræ 1. cap.7.
& in l.placet,C.de sacr.san.ecclesi.& in auth.item nulla com-
munitas,C.de epis.& cle.& in c.fin.de vi.& hon. cle. & in cap.
non minus.de immu.eccl.& in c.clericis.§.1.eod.tit.lib.6.& in
c.quanquam, de censi.eo.lib.& in cle.1.eo.tit.Et ꝙ d Præposi-
4 tus non teneatur soluere datium vini,† quod ex vineis eccle-
siæ percepit,etiam si de ipso vino negotietur. consuluit Fed.
de Sen.consi 207.nos Grisolus.quia iura,quæ volunt clericos
teneri soluere gabellas rerum,de quibus negociantur, maxi-
mè tex.in d.cap.quanquam.& in d.cap. fin. sunt intelligenda
de rebus patrimonialibus, aut emptis causa negociandi, non
de fructibus natis in prædijs ecclesiæ secūdū eū, quia delictū
prælati negociantis non debet nocere priuilegio concesso
ecclesiæ,regu.delictum,de reg.iur.Sequitur Pan.in d.c.fina.
& Gem.in d.c.quanquam.Et ꝙ ecclesiastici possint vendere
vinum suum minutatim absque solutione gabellæ.consuluit,
D.Hieron.Zanne quem refert & sequitur Io.Ber. in tract. de
gabellis,in 7.q.7.partis princ.ver.an autem possint,& ita con-
suluit Pan.consi.6.Casus super quo. ad fi. distinguens inter ui-
num natum in proprietatibus ecclesiæ,& vinum emptum cā
negociandi . Nec huic conclusioni obstare videtur transa-
ctio,de qua quia in themate,per quam olim Præpositus obli-
gauit se,& successores ad datium socheti(sic enim appellatur
a prouincialibus datium uini, quod minutatim uenditur) qa
respondetur, quòd ille præpositus transigens, non uidetur
5 potuisse obligare successores.† capitu.veniens. de transa.l. iu-
bemus. 2. C. de sacr. sanc. eccl. & no. in l.setuus. maxime per
Mod.C.de pac.Sed prædictis non obstantibus,arbitror d. Prę
positum teneri ad datium socheti,& Retiam macelli,duabus
vrgentibus & concludentibus rationibus Primo , quia etiam
ecclesia tenetur ad refectionem murorum , pontium , via-
6 rum publicarum , & ad omnia onera † communem vtilita-
tem tam clericorum quàm laicorum concernentia. l. ad in-
structiones.C.de sac.san. eccl. per quem text ita communiter
concludunt Legistæ ibi,& Canonistæ in d.cap.non minus.de
immu.eccl.& dixi late sup.ca.20.ergo etiam tenebitur ad da-
tium vini, & carnium impositum ad releuandum clericos &
laicos,sicut ab oneribus pontium,murorum , & similium , vt
dicitur in puncto,& firmauit in proposito Iaco. Butr. & Bald.
in d.l.ad instructiones, vbi dicunt ecclesiam teneri ad gabel-
lam plaustorum impositam pro reparatione viarum publica
rum.& quod ad solutionem datij vini impositi pro oneribus,
7 ad quæ tenetur ecclesia, possint compelli etiam clerici , † de-
terminat in specie Pan.in d.cap.non minus.in fin. & bene fa-
cit doctr.Bar.in l.1.col.4.C.de mulier.& in quo loco.lib. 10. &
quæ traduntur per Mod.in l.4.§.actor.vbi scripsi,ff. de re iudi.
Secundo, quia contra clericos lata olim fuit sententia arbi-
tramentalis,quam constat obseruandam,cum ab ea non fue
rit vnquam reclamatum,l cum antea.C.de arbit. Nec obst.si
dicatur,ꝙ laudum arbitratoris obtinet uicem transactionis,
auth. si uero contigerit , & ibi not. & in corpore vnde sumi-
tur.C.de iud.quæ transactio non nocet successoribus. d. c.ve-
niens.& eo maxime,quia prælatus non potuit sine consensu
8 Papæ renūciare † priuilegio exemptionis , nec de ipso com-
promittere, ut est casus in c. cum tpe.de arbit. quia rn̄detur,
ꝙ prędicta procedunt , qn̄ pręlatus solus transegit sine con-
sensu capituli,non etiā si transegit sine consensu capituli, ut
legitur in d.c.veniens.In casu autem occurrenti prępponi-
tur interuenisse consensum capituli & totius cleri,ergo &c.
Item prędicta procedunt,qn̄ per laudum arbitratoris repetij
ipsa ecclesia,non si sit eius conditio melior effecta(vt in casu
isto)ut tradit Pan in d.ca.cum tempore.Comprobatur in l.fi-
lius paciscendo.& in l.seruus,C.de pac.& in c.1.de transact.ec
clesia.n.& ecclesiasticę personę, fuerunt per huiusmodi lau-
dum liberatę ab oneribus murorum,pontium , & similiū , &
grauatę duntaxat ad datium vini , & carnium uendendarum
ab ipsis ecclesiasticis personis minutatim, quod est quid mo-
dicum grauamen respectiue ad commodum exemptionis ab
oneribus prędictis,a quibus fuerunt liberatę,& immunes de-
claratę,ergo &c. Nam pręlato licitum est rem viliorem cum
9 pręciosiori † permutare absque consensu capituli, cap.1. & ca.
ad quæstiones,de rerum perm.ac rem alienare pro alia maio-
ri habenda,c.consensus de reb.ecc.non alie. Itē prędicta non
procedunt,si postea Papa ratificauerit ipsum laudum,d.c.cū
10 tempore.Papa † enim potest cōcedere laicis facultatem col-
lectandi & taxandi clericos,& ecclesias.c.clericis. ibi, absque
auctoritate sedis eiusdem,de immu. eccle. libro 6. fuit autem
huiusmodi laudum auctoritate apostolica approbatum . Igi-
tur,&c.Et si dicatur non constare de approbatione : respon-
deo,quod satis est eam allegasse,& iustificasse quasi possessio
nē collectandi,& collectas exigendi a personis ecclesiasticis,a
tanto tempore , cuius initij non extet memoria hominum ,
vt in themate deducitur:nam ex cursu temporis pręsumitur,
11 † consensum Papæ necessarium ad ualiditatem actus interue
nisse,si allegetur,c.continebatur , & ibi D. Ant.de Butr.circa
fi.de his,quę fiunt a pręla.sine consen.cap.& Soc.tradit cons.
15.lib. 1. & communiter tenent Doct.ꝙ solennitas necessaria ex
diuturnitate temporis presumatur interuenisse in alienatio-
ne rei ecclesiasticę,vt tradit Dec.cons.36.col.pen.& cōs. 135.
colū.1.Et ꝙ Papę confirmatio pręsumitur ex tanti temporis
defluxu,consuluit idem Dec.consi 152.col.fin & Barb.consi.
35.sapienter scribitur col.antepe.lib.2.& eo maxime,quia se-
des apostolica tunc residebat in ciuitate Auenionis proxima
per mediam dietam,arg.c.quanto, de pręsum. Quis enim di-
ceret genus clericorum auarissimum,ca. auaritię cęcitas , de
elec.lib.6.huiusmodi angarias tanto tempore tulisse , si a
laudo resilire potuisset:certe nemo . ergo nec nos dicere de-
bemus,c.quia verisimile,de pręsump.Et ex istis patet respon-
sio ad contraria sup.formata,ideo aliter non insistam.Ad ter
tium pręsupposito,ꝙ do.pręposirus esset immunis,videretur
eius colonum eadem debere immunitate gaudere pluribus
12 rōnibus.Primo,quia conductores † pręmdiorum fiscalium, vel
Cęsaris, potiuntur immunitate, l. semper, §. conductores,ff.
de iure immu.l.1.C.de priuile.dona.Aug.lib.11.ergo a fortio-
ri debent esse immunes conductores pręmdiorum ecclesię, ar.
c.duo sunt.96.dist.Secundo,quia istud datium videtur extra-
ordinarium,cum neque senatusconsulto,neque decreto Prin
cipis fuerit indictum,ergo transibit in conductorem priuile-
giū exemptionis,secundū doc.Bar.in l.licitatio.§.fi ff. de pub.
Tertio,quia decreta communitatis, quibus grauantur eccle-
siastiçę personę,& etiam per indirectum sunt ipso facto nul-
13 la & irrita,c.fi.de immu.eccl.lib 6.& ideo non ualet † statutū,
ꝙ colonus ecclesię teneatur soluere collectas pro ecclesia,qa
per tale statutum grauatur ecclesia per indirectum:non.n.iu
ueniret saltem eodem pretio colonum,quo inueniret, si co-
lonus non grauaretur,secūdū Bar.in l.hi penes. C. de agri. &
censi.li.11.& Bald.in l.1.C.de epis.& cle. Ang.in Auth.de non
alie.§ quia vero.& Io.Ber.in trac.de gab.in 7.q.7.par. nō enim
debet licere per indirectum,quod directe nō conceditur. re-
gula,cum quid vna uia.de reg.iu.li.6.sic in proposito, si colo-
nus dīi Pręposiri non possit minutatim vendere vinū,& car
nes absque solutione gabellę non , tanti conducet redditus
ecclesię.Quarto facit text. in l.priuatę, C.de excu.mu lib.10.
14 per quam determinat ibi Bart. & emphyteuta ecclesię † non
tenetur pro emphyteuticis pręmdijs ecclesię soluere collectā
Quinto facit tex.in l.2.C.de epis.& cle.& in c ecclesiarum ser
uos,12.q.2.& in d.cap.non minus.de immu.eccles.vbi decidi-
tur, ꝙ serui & mancipia ecclesiarum eadē potiuntur immu-
nitate , qua ecclesię. Sed pręmissis non obstantibus,arbitror
in contrarium esse veritatem.Primo, quia istud datium vini ,
& carnium,imponitur personę pro rebus,quo casu inspicien
15 da est persona,† cui imponitur.l.rescripto,§. fi.de mun. & ho-
no.l.indictiones,& ibi no.C.de anno.& trib.lib.10.& not. etiā
in rub.C.de mu.patri.eo.lib.hęc enim collecta imponitur uē-
denti vinum & carnes:& cum colonus uendēs sit laicus eius
persona inspicienda est , & non persona d. Pręposirti , uel ec-
clesia.Secundo,quia datium uini respicit fructus , onus autē
16 fructuum † spectat ad colonum,qui nummis colit,eo quod fru
ctus a solo separati,sunt ipsius coloni.l.1 & ibi no. Barto.C.de
agri.& cēsi.li.11.& hac ratione deciditur , quod onus decimę
spectat ad colunum,cuius sunt fructus,s'm Inn.in c.cum non
sit.de deci.& Car.in c.tua nos.eo.tit.Tertio,quia negociātes ,
17 †.etiam clerici, non habent immunitatem a solutione datio

tuum,

rum, c. fi. de ui. & hon. cle. ergo nec coloni, qui negotianid cũ
conducunt redditus ecclesiarũ, & ita per hanc rõnẽ decidit
gl. quam ibi Imo. & alij cõiter sequuntur, in cle. præsenti, de cẽ-
si. Et idẽ tenẽt Arch. Io. An. Ge. & Phil. Fran. in c. q̃q̃, eo. tit. lib.
6. Sequũtur Spe. Io. And. in titu. de imu. ec. ad fi. Dyn. & Pau. de
Ca. in l. licitario, §. fi. ff. de pub. Sal. in l. vniuersi. C. de vect. & co-
mi. Prac. Pap. in forma, li. quo ad solut. pedag. Bart. in l. 1. C. de
naui. li. 11. vbi idem determinat in emptore p̃diorũ fiscalium,
& Guido papæ dec. 408. iuxta materiã. Io. Ber. in d. tract. in 7. q.
7. partis, & ita cõsuluerũt Fe. de Sen. cõ. 111. Quæstio talis est,
an diœcesanus, & Bal. ꝯs. 496. Pũctus q̃onis talis est, lib. 4. & Car.
18 ꝯs. 12. Nec obstãt ꝯria. Primo, nõ ob. tex. in l. semp. §. † ꝯducto
res, q̃a loquit̃ de immunitate a muneribus personalibus ciui-
lib. puta decurionatus, tutelæ & hmõi, a quibus cõductores p̃
diorũ arcentur fauore publico. Nam pp̃ ꝯductionem, in qua
sunt implicit, non credit̃ talia officia eis cõuenire. Non obst.
19 tex. in d. l. 1. † q̃a ille tex. & similes loquutur de oneribus, q̃ im-
ponuntur rõne ꝓprietatis prædiorum fiscalium, aut Cæsa-
rianos de oneribus, q̃ imponuntur rõne fructuum a solo se-
paratorum, q̃ sunt ipsius coloni, ſm Sal. in d. l. vniuersi. Vbi cõ
cludit, colonos fisci teneri ad datium fructuum, qui importã-
tur in ciuitatem, ad quod & tenẽtur coloni Ecclesiarum, ſm
Fed. in d. ꝯs. 111. & Gem. in d. c. q̃q̃. in fin. Vel aliter r̃ñdetur, vt
statim subijciam. Non ob. etiam doctr. Barto. fundata in d. l. 1.
q̃a reperio, ꝙ eam dãnat Car. in d. ꝯs. 12. vel posito, ꝙ esset ve-
ra, non seruit in proposito, q̃a istud datium p̃t dici ordinariũ,
cũ hẽat certã, & determinatã pręstationẽ, videlicet quartũ de
narij. & sit impositũ auctoritate Põt. max. ſm Doc. & Barto.
in l. 1. C. de mu. & in quo lo. & in d. l. licitatio, §. fin. & Pan. in d.
c. non minus. & Ia. in d. l. placet. C. de sac. san. ec. Et si dicat nõ
cõstare de auctoritate Papæ, r̃ñdeo satis ꝯstare ex instro com
promissi, in quo legit̃, ꝙ clerus fatet̃ auctoritatẽ Clementis se
ptimi, & aliorũ Pon. & d. Legatorum Auenion. fuisse indictũ,
q̃ ꝯcessio abũde ꝓbat. c. p tuas. de prob. l. generaliter. C. de nõ
20 nu. pe. Item iuris præsumptione præsumitur † indictũ aucto-
ritate superiori, sine qua indici nõ poterat. l. 1. C. no. vect. inst.
non posse. Nam cũ vniuersitas sit in quasi possessione a tpe
immemorabili, credendum est, ꝙ impetrauit licentiam exi-
gendi necessaria per ea, quæ dicta fuerunt supra in secundo
dubio. Non obstat tertia ratio, quia respondet Bal. in d. consi.
496. ꝙ procedit, quando onus imponitur colono in cõsequẽ-
tiam obligationis ecclesiæ, quam constat non teneri: tunc
21 nec etiam tenetur colonus, & statutum obligans colonũ † ñ
valet. l. 1. §. exceptiones. ff. quar. rer. act. non dat. Secus vero di-
cendum est, quando onus imponitur colono ratione bono-
rũ, vel fructuũ ipsius coloni, & ratione obligationis fundatæ
solum in personã suã, tunc valet statutũ, licèt p indirectũ au-
ferat ecclesiæ aliquod commodum. l. si venditor. §. fi. ff. de ser.
exportan. nec. n. cõitas debet pro alienis commodis pati ia-
cturam, & in rebus suis difficultates inuenire. l. 2. C. de serui. &
aqua. Ad decisionem Bar. in d. l. priuatæ, respondetur, ꝙ pro-
cedit in oneribus, quæ imponuntur colono pro rebus eccle-
siæ; nos in oneribus, quæ imponuntur colono pro rebus, &
fructibus ipsius coloni. Et contra istam decisionem cõsuluit
And. Sicu. consi. 14. lib. 1. quem refert Cur. consi. 72. col. fi. Ad
l. 2. & ad c. ecclesiarum seruos, & similia, respõdetur ꝙ loquũ-
tur in colonis ascriptitijs, & seruis ecclesiæ, nos in conducto-
ribus liberis, inter quos maximè differt, secundum Fede. in d.
consi. 111. & Gem. in d. c. quanquam, in fine.

De oblatio. eccles. & collectio. earum.

RESP. PRIMVM.

LAici. Fabricerij nomine prælati nudum ministe-
riũ fabricæ exercere possunt, si id prælatus
ꝯstituat, & clerici ab huiusmodi onere sublcuabunt.
Nec ipsis laicis ob id officiũ vllum, aliquaue præemi-
nẽtia, ab Ep̃o impartitur, q̃ suo noĩe, suoq; iudicio negotia fa
bricæ agere nõ possunt. Et quẽadmodum regulariter quisq;
pro gubernationib. creditis, ac negotijs quibuscunq; ꝯueniri
põt ad rationem reddendam suæ villicationis, ita etiam de re
ceptis oblationibus rationẽ reddere astringitur. ¶ Quare cũ
Antonius Capusij, & cæteri sint merè laici, suoq; noĩe, ac iu-
dicio fabricę intendant, nec vllam pręlato rationem reddere
existimẽt, ab hmõi ꝓcuratiuo officio remouendos esse, indubi
tati iuris est. ¶ Quoniã contingere posset dubitari, cui appli-
candæ, seu adiudicãdæ sint oblationes, q̃ imagini fiũt, an s. vni
uersitati, quæ capellam construxit, an Ep̃o? an vero Rectori il
lius parochiæ, in qua reperitur depicta imago? Ideo rectè de-
cisum est ex communi sñia, Rectori & parochiali ecclesię ad
iudicandas huiusmodi oblationes fore, & non cæteris. ¶ Cũ
cuilibet permissum sit sua agere negotia, prout cautius põt:
ideo licere videtur fabricerijs blando sermone p̃los allicere
homines potius p fabrica, q̃ Rectori & imagini offerre, nisi
versutia, fraude, vel dolo huiusmodi eleemosinas procurent.
nam eo casu pro damnis præteritis ad interesse ꝯueniri a Re-
ctore licitè pñt, pro futuris vero iudicis officio cogi poterunt
ad desistendum ab hmõi dolis, versutijs, ac machinationibus.

RVMMARIVM

1 Laici an possint esse operarii, seu fabricerij rerum ecclesiasticarum.
2 Laici, an possint esse collectores oblationum, quæ fiunt ecclesiæ, & cuius sint oblationes, quæ fiunt imagini existenti in capella. & vide nu. 5. 6 7.
3 Laici non possunt recipere oblationes consistentes in rebus sacris.
4 Laici non possunt recipere oblationes de altari.
8 An Episcopus possit eligere laicos fabriceros cõtra voluntatem Rectoris.
9 Episcopus non potest dispensare cum inhabili, nisi in casibus a iure expressis, quia contra ius statuere non potest. & vide nu. 10.
Episcopus custos est canonum.
11 Delegati de causis sibi delegatis non iure proprio, sed delegantis nomine cognoscunt.
12 An valeat consuetudo, quod laici possint esse collectores oblationum? & quomodo procedat.
Oblata pro fabrica, fabricæ acquiruntur.
13 Fabricerij, an teneantur reddere rationes de oblatis.
14 An liceat allicere personas, vt potius offerant fabricæ, quàm rectori, & imagini.
Cuilibet permissum, est facere negotia sua, prout melius potest.
Excommunicatione digni sunt religiosi, qui legata, vel eleemosinas, sibi, vel suis monasterijs in præiudicium aliorum fieri procurant.
15 Operarij, seu fabricerij si dolo, fraudeue in aliorum præiudicium eleemosinas procurent, quomodo veniant puniendi, & quando fraus procurata dicatur, vide nume. 16.

Respon. Interpre.

Qui veritas est, me dirigat in semitam veritatis.

IN causa Vertente inter Antonium Capusij, &
eiũsortes operarios ex vna, ac do. Gaspa-
rem Quirini, priorem prioratus de Cobiniaco ex altera,
sunt plura videnda. ¶ Et primo, vtrum † laici possint es-
se operarij seu fabricerij. Pan. in ca. decernimus, de iud. r̃ñdet
ꝙ sic, tribus rationibus. Primo, quia cura temporaliũ potest
committi laicis, ergo etiam cura fabricę. Ista ratio nihil valet,
quia cura rerum temporalium ecclesiæ, non potest demandari
laico, vt arbitrio suo disponat, vt in summa, 89. distin. & in
ca. iudicatum, ead. dist. Secundo mouetur, quia laici sunt ma-
gis ad exercitium fabricæ experti. sed nec ista ratio concludit
per necesse. Tertio mouetur, quia clerici distraherentur a di-
uinis, si fabricæ intenderent. ergo cõuenit, vt laici potius sint
fabricerij, q̃ clerici. Sed nec ratio ista vrget, quia ea arrẽta, cle-
rici deberent oẽm curã rerum temporalium demandare lai-
cis, quam tñ curam ipsi clerici non prohibẽtur habere, c. epis-
copum, 12. q. 1. 10. q. 2. cap. nobis. & cap. Vltra. cum seq. Imol. &
cõiter scrib. in c. decernimus. de iud. & hanc partẽ amplexus
fuit Ioan. Cald. consilio 1. sub rubrica, de ꝯsuetu. & ꝯsi. 19. sub
rub. de præb. & Deci. consil. 129, colum. 4. Contrariam senten
tiam, ꝙ laici non possint esse fabricerij, id est p̃positi fabricæ
ecclesię, firmat Ant. de But. & per tex. in d. c. decernimus. vbi
dr̃, ꝙ laici non debẽt pręsumere tractare negocia ecclesiasti-
ca. Secundo, quia non possunt laici suo iudicio disponere de
rebus ecclesiasticis, d. c. decernimus. Tertio, quia dicerentur
laici habere officium in ecclesia, quod constat interdictum
laicis, c. Messana, de elec. Quid tenendum? Ego ex dictis Pan. &
aliorũ in d. c. decernimus, facio duos casus. Primus est, qñ fa-
bricerii habent nudum ministerium fabricæ, illud exercen-
tes nomine pręlati, & secundum voluntatẽ eiusdem redden-
tes de gestis rationem ipsi prælato, & hoc casu etiam laici pos
sunt esse fabricerii, quia hoc modo releuantur clerici ab hoc
onere, & laicis nullũ ꝯceditur officiũ, nullaq; p̃eminentia in
ecclesia, & in istis terminis loquit̃ Pan. & in istis terminis ꝓce
dat ꝯsultatio Io. Cal. qui tñ loquitur & in laicis cõuersis, & de-
ferentibus habitũ clericalẽ, & ita ẽt ꝓcedit consultatio Decij.
aut fabricerij hñt officiũ, & suo noĩe, suoq; iudicio gerũt ne-
gotia fabricæ, & hoc casu laici non possunt esse fabricerij, q̃a
p̃eminentiã haberẽt in ecclesia, & officiũ, qđ non licet, & ita
ꝓcedat opinio do. Ant. & ita vult Pan. in d. ca. decernimus. &
ego ẽt idẽ probaui ibi, col. 16. ver. 4. dubitatur. Vnde cũ Ant.
Capusij, & cęteri, sint puri laici, suoque noĩe, & suo iudicio in
tendãt fabricę, nec vllam rationem pręlato reddant, mihi vr̃
ab huiusmodi officio eos fore amouendos. ¶ Secundo dubi-
2 tatur, an † laici possint esse collectores oblationum? Pro reso-
lutione huius dubitationis videndum prius est, cuius sint, &
esse debeant oblationes, quæ fiunt imagini existenti in dicta
capella, an vniuersitatis, quæ capellam construxit? an Episco-
pi? an vero rectoris illius parochiæ, in qua reperitur depicta
imago? Super ista quæstione multa dici possunt, & eam am-
plissime Troylus Maluetius, vt legitur in tra. suo de oblati. ec
cles.

eles. vel alta.in 3.dubio. Ego omissa disputatione adhæreo sen-
tentiæ Host. Ant. Pan. & Imo.in capitulo pastoralis, de his quæ
fiunt a præla. sine consen. cap. vbi per illum text. decidunt obla
tiones deberi rectori, & ecclesiæ parochiali, non autem episco
po, nec capellano illius capellæ, & adhoc adducunt etiam text.
in cap. ad audientiam, ĵ. de eccl. ædifi. per quem ita decidit ibi
Ant. de But. & in rub. de paro. Ad idem facit text. in c. quoniã,
quẽ ad hoc ibi no. Pan. de deci. & ad idem facit tex. in c. ex trans
missa. de præscrip. quem etiam ad hanc quæstionem not. Pan.
in reportatis suis, & idem vult ibi Ioan. And. Idem etiam voluit
Innoc. in rubr. de paroch. & Pet. de Perusi. in sua canonica. c. 4.
versi. 16. & sequen. & ista est *communis* sententia, teste prædicto
Troylo, & licet ipse aliter distinguat, attamen a communi non
est recedendum, c. ne innitaris. de constit. & opinionem cõmu
nem sequitur Deci. consil. 148. in secundo dubio, & hanc etiã
sequitur, & dicit esse communem, Soc. in tract. oblatio. in 13. li-
bello. versi. venio ad sextum Hoc sic discusso, præsens dubium
plura habet capita. Primum, an laici possint esse collectores ob
lationum de iure communi? Secundò, vbi de iure communi
non possint, an valeat consuetudo contraria? Tertiò, vbi non
valeat consuetudo, an possint saltem colligere ea, quæ offerũ
tur pro fabrica? Quartò, an de receptis teneantur reddere ra-
tiones Priori, siue Rectori? an eis liceat in præiudicium prioris
incitare deuotas personas, vt potius ipsis in fabricam, quam ip
si imagini, & altari offerant? ¶ Circa primum ponam aliquas
conclusiones, ex quibus resultabit clara dubitationis resolu-
3 tio. Prima conclusio, laicus † non potest recipere oblationes
consistentes in rebus sacris, quia laicis sacra tangere prohibi-
tum est, c. nemo. cap. in sancta. & c. ligna. de consecra. distin. pri-
ma. & est de mente Socin. in dicto tract. li. 15. Secunda conclu-
4 sio, † laici non possunt accipere oblariotiones de altari secun-
dum Archidiaco. & Docto. in cap. sanctorum, 10. questione 1.
5 ¶ Tertia conclusio, laicus iure † proprio, & ad suam vtilitatem
nõ potest collector esse oblationum, quia laici incapaces sunt
spiritualium, capitu. causam, quæ de præscrip. & c. quamuis. de
doc. & ibi infert Abb. ad casum nostrum, & est tex. in d. c. sancto
rum. & in c. quia sacerdotes. & c. hanc consuetudinem, 10. q. 1.
Et has tres concl. indifferenter approbant omnes in d. c. decer
6 nimus. ¶ Quarta conclusio, laici † contra voluntatem rectoris
non possunt colligere oblationes, de quibus rector potest libe
rè & absolute disponere, vt sunt hæ, quæ simpliciter offerunt;
non expresso in quã causam sint conuertendæ. nam cũ sint re
ctoris absolutè, nõn debent, neque pñt laici se impedire de re
aliena inuito dño. l. fi. C. de neg. ge. Nec. n. quẽ piã decet rei alie
næ se immiscere dño ɔ̃dicente. ¶ Quinta conclusio (& hæc est
7 aliquantulum ambigua) laici † possunt esse collectores obla-
tionum, quæ offeruntur fabricæ, & ad vsum fabricæ sunt con-
uertendę, adeo q̃ in alium vsum ɔuerti nõ pñt, cle. 2 de relig.
do. Ista conclusio põt dupliciter intelligi. primò, vt possit de li-
centia, & beneplacito prælati, ac eius nomine, & tũc plana est,
quia nudum ministerium exhibẽt laici ad vtilitatẽ rectoris &
ecclesiæ, nam & nomine prælati possunt colligere decimas. ca
pitulo vestra. de loc. & tradit Dec. post alios, in d. c. decernimus.
colum 6. & ibi dixi colum. 17. versic. sexto dubitatur. Secundo
potest intelligi, vt inuito rectore possit, & isto casu dubia vide-
tur. nam cum rector sit administrator dictarum oblationum,
& omnium bonorum ecclesiæ, iuxta no. per Inn. & alios, in c.
cum super. de caus. pos. & propr. c. & per glo. in c. cum ex eo, de
elec. lib. 6. non videtur, q̃ eo inuito possint laici dictas oblatio-
nes recipere, & earum administrationem habere. contrarium
tamen videtur velle Pan. & Mod. in d. c. decernimus, & Deci. in
consi. 148. in 3. dubio. vbi concludunt, quòd de licentia episco-
pi licet laicis colligere oblationes, & eas conuertere in aliquã
piam causam, quia tunc laici exhibent nudum ministerium no-
mine ecclesiæ. Mihi videtur, quod punctus difficultatis sit ad
8 hoc reducendus, vtrum episcopus † possit eligere laicos fabri-
cerios contra voluntatem, & in præiudicium rectoris? & iste
est casus noster, quia dominus Episcopus dicitur hos laicos de
putasse operarios dictæ capellæ, qui operarij virtute huius offi-
cij oblationes colligere dicuntur Et videretur prima conside-
ratione dicendum quòd sic, quia episcopus potest delegare
causas ecclesiasticas laicis secundum gloss. & *communiter* Doct.
in dicto capitulo decernimus. & in c. peruenit, 95. distinctio. er-
go etiam debet posse laicis demandare opus fabricæ. Item fa-
cit, quia episcopus potest dare laicis vnam præbẽdam in eccle-
sia, secũdum gl. communiter approbatam, in c. cum M. Ferra.
de consti. ergo etiam sibi conferre poterit officium fabricæ. In
contrarium facit, quia constitutio syndici, procuratoris, œco-
nomi, & similium, spectat ad rectorem, nec Episcopus potest
solus defensorem deputare ecclesijs inferiorib. nisi in negligẽ-
tiam inferiorum prælatorum, vt firmant Inno. Pan. & alij, in c.
Imperatorem. de iura. calu. ergo etiam solus, & sine consensu
rectoris non poterit constituere operarios, seu fabricerios. Itẽ
facit, quia episcopus non potest aliquid statuere in præiudiciũ
inferiorum prelatorum, & inferiarum ecclesiarum, secundũ
Inn. & Pan. in c. vestra. de loca. quem sequuntur d. Ant. Imo. &
Fel. in c. cùm omnes. de consti. quid tenendum? Mihi vr, q̃ re-
solutio huius dubij pendeat ab ijs, quæ dicta sunt in primo du-
bio: nam si laici possint esse de iure operarij, crederem q̃ ab
Episcopo eligi possint, & deputari, quia potest episcopus subsi-
stente c. p̃iudicare inferioribus prelatis dũmodò præiudicium
non sit enorme, vt per gl. & Pan. in constitutus. de reli. domi. &
c. ecclesię, 16 q. 1. nam etiam laicis potest Episcopus concedere
priuilegium liberæ sepulturę in ecclesijs inferioribus, secundũ
Ioan. And. in c. certificari. de sepul. & cura omnium ecclesiarũ
suæ diœcesis spectat ad eum, c. omnes basilicæ. 16. q. 7. c. regẽda.
10. q. 1. Si vero laicus de iure non possit esse fabricerius, nõ po-
terit Episcopus eum habilitare in præiudiciũ prioris, quia epi-
9 scopus † non potest dispẽsare cum inhabili, nisi in casibus ex-
pressis in iure, c. dilectus filius. de temp. ord. & c. fin. de filijs pre-
sbyte. nec potest Episcopus statuere contra ius, ca. quod super
his, de ma. & obe. no. in c. cum dilectus, vbi gl. & Pan. de cõsuet.
nam cum Episcopus custos sit canonum, custodis officiũ, non
dissipatoris debet pæstare, c. cum quibus. & c. sequẽ. 24. q. 3. &
10 §. 1. 21. distin. ex his constat, episcopum † non posse eligere lai-
cos in fabricerios, qui habeant officium, vel præeminentiam
in ecclesia, & qui suo arbitrio, suoque nomine dispensant red-
ditus fabricæ absque consensu rectoris, cum laici de iure non
possint habere aliquod officium in ecclesia, ut conclusum fuit
s. in primo dubio. Non obstant contraria supra deducta, quòd
episcopus possit ecclesiasticas causas delegare laicis, quia istud
11 reperitur concessum. delegari † enim delegantis nomine, non
autem iure proprio, cognoscunt de causis sibi delegatis, ca. su-
per literis. de rescri. sic nos concedimus, quòd laici possint no-
mine prioris intendere officio fabricæ. sed negamus eis offi-
cium proprium, quod Ant. Capustij, & consortes vsurpant;
nam tanquam habentes officium in ecclesia, nomine proprij
officij operariorum cuncta gerunt, nõ curantes de prioris au-
ctoritate, ac consensu. Nihil etiam facit, quòd laicus possit ha-
bere præbendam in ecclesia, quia non propter ea dicitur habe
re aliquod officium, nec aliquam præeminentiam, sed dumta-
xat certum temporalem redditum, qui cuicunque pauperi lai
co potest assignari. hinc est, quòd talis laicus habens præben-
dam, non habet aliquam vocem in capitulo, secundum Inno.
& Card. in dicto capitulo cum M. Ferrariẽ. & si episcopus non
possit, multo minus potuit vniuersitas, quæ ius nullum habet
disponendi de rebus ecclesiæ. ¶ Circa secundum, an valeat
12 † consuetudo, quòd laici possint esse collectores oblationum.
Videtur, quòd non, per tex. in c. hanc consuetudinem, decima
quæstione prima, vbi huiusmodi consuetudo damnatur. Secũ
do, quia non valet consuetudo, quòd laici habeant iurisdictio-
nem, vel præeminentiam super clericos cap. clerici, de iud. c. ad
audientiam nostram. de consuetu. Tertiò, quia non valet con-
suetudo contra honestatem, c. irrefragabili, & ibi not. Pan. de
offic. ordi. c. cum decorem, de vi. & hone. cle. no. idem Pan. in c.
cum inter, de consuetu. vnde non valet consuetudo, q̃ laici si-
mul cum clericis sedeant in choro, clemen. 1. de vi. & honest.
cler. ergo non ualet consuetudo, quòd laici colligant oblatio-
nes, quia uidetur contra honestatem, quòd laici habeant præ-
eminentiam in ecclesijs, ut s̃. dictum fuit. in contrarium facit,
quia consuetudo facit de incapaci capacẽ, & de ineligibili eligi
bilem. c. nos consuetudinem. ibi gloss. 12. distin. & c. cum olim.
de cler. coniug. & l. non tantum. ff. de decur. in fi. & ita de facto
seruari uidemus. unde cum ita sit consuetum, credendum etiã
est, quòd sit rationabile, quia in dubio pro communi obseruã-
tia est præsumendum, capitulo illa. & ibi gloss. 12. distinct. capi-
tulo cor episcopi. 65. distin. Quid tenendum? ego ex mente De
cij dicto consi. 148. in 3. dubio colligo concordiam. Aut loqui-
mur in oratorijs, & fraternitatibus laicorum, & in talibus locis
consuetudo potest dare potestatem laicis colligendi oblatio-
tiones, quæ sibi spontè fiunt. Aut loquimur in ecclesijs, & tũc
ualet consuetudo, quòd laici sint collectores oblationum no-
mine rectoris, & ecclesiæ; non autem ualet, q̃ suo iure, & pro-
prio eorum officio, possint eleemosinas colligere per rationes
præallegatas; & credo, quòd ita se habeat communis obseruã-
tia, ut de consensu rectoris eligantur operarij, qui nomine ec-
clesiæ intendunt fabricæ. sed inuito rectore, quod eligantur
operarij, qui iure proprio, nomine suo colligãt oblationes, nõ
credo consuetudinem ualere, nec probari posse.
¶ Circa tertium aduertendum est, quia resolutio dependet ab
officio fabricerij: nam cum oblata pro fabrica acquirantur fa-
bricæ, non autem priori, prout tenet Soc. in dicto tracta. obla.
libel. uer. 19. secundo loco. & uersi. ad secundum. consequens
est, quòd a fabricerijs possint colligi. unde his casibus, quibus
laici possunt esse fabricerij, eisdem casibus poterunt oblatio-
nes colligere. Quando autem, & quibus in casibus possint lai-
ci esse

ti esse fabricerij, dictum fuit s. in t. dubio. & vtrum valeat con-
traria consuetudo, patet ex dictis in praecedenti dubio. ¶ Cir-
13 ca quartum, an teneantur fabricerij reddere rões. † Respon-
deo, eos absque dubio teneri de oblatis, & receptis, rões red-
dere Priori. nam cũ proprio noĩe, & suo iure oblationes nõ re
cipiant, sed noĩe ecclesiæ, & pro illius fabrica, constat eos tene-
ri rationes reddere Priori dictæ ecclesiæ. Primo ex cõi regula,
qa cauetur, vt pro gubernationibus creditis quisque cõueniri
possit ad rões reddendas suæ villicationis, l. rationes. C. de ad-
mi. tut. l. j. & per totum. ff. de tut. & ratio. distra. & l. 2. ff. de neg.
ge. Secundo per tex. in §. oeconomos, in Auct. de sanctis. episc.
vbi etiam oeconomus debet rationes reddere. Tertio per text.
in l. nulli. C. de episc. & cler. vbi etiam episcopus exequutor vlti
matum voluntatum tenetur reddere rationes bonorum, quæ
distribuenda recepit. Quarto per tex. in l. nec diutius, C. de nu-
mer. & actu. li. 12. per quẽ ego dixi in tractatu de peste, lib. 3. fol.
15. versi. vltimo loco, sm impressio. Auenion. quod erogator
publicæ annonæ tenetur rões reddere reipublicæ, seu agen-
tibus pro ea: sic ergo operarij tenebuntur reddere rationes
14 Priori dictę ecclesiæ. ¶ Circa vltimum, an liceat † irritare deuo
tas personas, vt oblationes eis dẽt pro fabrica potius, ꝙ Priori,
seu imagini? Vr rñdendum, ꝙ sic per tex. in l. fin. ff. & C. si quis
aliq. test. prohib vbi permittitur, ꝙ quilibet possit blando ser-
mone inducere testatorem ad sibi relinquendum, vel donan-
dum, quod etiam illecebris, precibus, hortationibus, obsequijs,
meritis, donis, & his similibus, concessum vr, l. si qñ. C. de in of-
fi. test. l. in ipsius. C. fam. ercis. Et cuilibet permissum videtur fa-
cere negotia sua, prout melius potest, sm Bal. in c. si proponẽ-
te. de reicri. pro quo facit tex. in l. item si pretio. §. quemadmo-
dum. ff. loca. nec reprehendendi vñr operarij, si fabricæ vtilita-
tem pferant utilitati dicti prioris, l. tutor, la 1 §. 1. ff. de adm. tut.
l. uideamus. §. nec tutorẽ. ff. de in litem iur. l. præses. C. de serui.
& aqua. In contrarium uidetur casus in cle. 1. de priuil. §. pen.
ubi excõicantur religiosi procurantes legata. uel eleemosinas
sibi, uel suis monasterijs fieri in præiudicium aliorum. Ad idẽ
facit tex. in l. Lucius. § Sempronia, ff. de leg. 2. ubi contra eum,
qui procurauit sibi fieri legatum in pıudiciũ alterius, cõpetit
actio ad interesse, & illum tex. no. Bal. & alij ibi. Ad idem tex. in
§. illis. alias incipit, & hoc peruenit, in Aut. ut nulli iud. ubi pro
hibet, ne quispiam procuret sibi donari, uel legari, quod alijs le
gandum, uel donandum fuerat. Ad idem facit text. in Aut. ut
eũ de app. cogn. §. si piunctus. Quid igit dicendũ? Qõ ista ur sa-
tis dubia pp iurium uarietatẽ. Ego in hoc puncto sic distinguẽ
dum arbitror: aut operarij abſq; ulla fraude, & uersutia petũt,
ꝙ eleemosinæ offerant fabricæ, & tunc iure, agunt & ita pro-
15 cedunt iura allegata pro operarijs. Aut † dolo, fraude, astu, uel
machinatione procurant, ꝙ eleemosinæ dentur fabricæ, non
aũt Priori, & tũc pro dãnis pteritis ad interesse conueniri pñt,
p futuris poterunt iudicis officio cogi ad desistendũ ab huius-
modi uersutijs, ita procedunt allegata pro Priore contra ope-
rarios. ita in simili distinguunt Cy. Bald. Alb. de Ros. & Sal. in l.
quicqd. C. arb. tut. ubi dicunt tutorẽ, qui procurauit id sibi le-
gari, qđ testator volebat legare suo pupillo, teneri ad interes-
se, si dolo, aut machinatione vsus fuerit, alias non. sequit Bar. in
l. Titio. ff. ad muni & Ale. & Mod. in l. 1. §. quæsitum. ff. ad Treb.
¶ Sed qualiter obstare poterit, ꝙ fraude procurent eleemosi-
nas sibi fieri in præiudicium Prioris? nã qui dolum allegat, ip-
se probare tenet. l. quoties. §. qui dolo, ff. de probat. Ad istud po-
terit satis in proposito constare de dolo & fraude, si operarij
16 † transgrediantur fines verborũ, & actuum qbus vti debẽt mo
desti Quæstores: nam eo ipso de dolo, & fraude cõuicti dicun-
tur, ꝙ eleemosinas potius fabricæ, quam Priori faciẽdas dicũt,
quia ex talibus verbis constat, ꝙ in damnum prioris eleemosi-
nas qrunt, ꝙ non licet, d. cle. 1. de priui. Item de astu, & fraude
constare poterit, si ipsi operarij, vel alij ab eis summissi detraxe
rint bono nomini, bonæque famæ dicti Prioris, dicendo non
esse meritorium, oblationes facere ad vtilitatem Prioris, q eas
conuertit in malos vsus. Ita determinat Ang. in l. 4. ff. de inoffi.
testa. ubi dicit suggestiones, quibus suggerentur alicui, ne relin-
quat, uel donet Priori, siue cuicunque alteri eo sub colore, ꝙ il
le sit de tali eleemosina malè meritus, esse pnitiosas, & dãnabi-
les, per illum tex. per quẽ dicit se obtinuisse auocari magnã hæ-
reditem ab agnatis, qui persuaserant testatori, ne instituerent
certos pauperes, quia erant malæ conditionis, & famæ, &c.
¶ Item de astu, & machinatione constare poterit, si probetur
operarios in petendis eleemosinis vti callidis persuasionibus,
quæ dolo, & fraudi æquiparantur, l. si quis affirmauerit. §. 1. ff.
de dolo. dico etiam non licere operarijs vti importunis præci-
bus, ut extorqueant oblationes in damnum Prioris l. j. C. de pe
ti bono. sublat. lib. 10. ibi, quoniam plerunque inuerecũda pe-
tentium inhiatione constringimur, ut non cõcedenda tribua
mus. & c. cum in iuuentute. de purg. cano. facit text. in c. si qn.
de reicri. & ibi gl. no. ꝙ ea, quæ per nimiam solicitudinẽ extor-
quentur, nõ sunt admittenda, allegat tex. in l. si priuatus. ibi, ac
clamatione populi. ff. qui, & a quib. ma. libe. non fi. tex. in c. vnus
quisque simplicem sermonẽ proferat, 22. q. 4. Sic ergo operarij
simpliciter debent petere eleemosinam pro fabrica, non autẽ
importunare uolentes offerre, ut sibi offerant, neque alia uer-
ba callida & astuta intermiscere, alioquin eorum sermo non
erit simplex. l. iubemus ibi, nihil huiusmodi adiectum sit, sed
simpliciter, C. de appel. l. fi. ubi Barto. C. de dot. promis. ca. fin. de
testa. lib 6. & ad propositum benè facit, quod decidit Ias. in l. 1.
§. si uir uxori. colum. fi. ff. de acqui. poss. post Bald. in d. l. 1. ubi de
cidit, ꝙ donatio facta uxori, quæ assiduè uirum infestabat, ut
sibi donaret, non confirmatur morte, quia donata ex frequen
ti petitione, non creduntur spontè data, sed ex molestia, & im
portunitate uxoris. Faciunt etiam, quæ tradit Fel. in c. quæ in
ecclesiarum. col. 19. de constit. Ex quibus apparet, appellatio-
nem dñi Prioris ab electione dictorum operariorum admittẽ-
dam, recipiendamque esse. Laus Deo.

Respon. acutisſimi I. V. D. Ioan. Franc. Ripen. sancto nazario, explicit Lib. iij.

IOANNIS FRANCISCI RIPAE, A SANCTO NAZARIO IVRISCONSVLTI EXCELLENTISSIMI,

In Decretalium Librum quartum absolutissima Responsa.

Nunc postremò maiori, quàm hactenus vnquam factum sit, diligentia recognita, & repurgata.

De sponsalibus.

RESPONSVM PRIMVM.

LIcèt Beneficia per contractum matrimonium
ipso iure uacent, per sponsalia tamen con
tracta nullo iure uacare constat: nam prædicto-
rũ diuersa est ratio, minusq; dicta de futuro spon
salia per osculũ, munera, & nexum copulæ tran-
seunt in matrimonium, nisi copula subsequatur,
& eo casu beneficia uacare neminem latet. Nec Pontifex ex po-
testate ordinaria solet literas ad beneficia uacatura impartiri, li-
cèt de potestate absoluta omnia possit, cum sit supra ius.

SVMMARIVM.

1 *Contrahens matrimonium, ipso iure beneficiis priuatur.*
2 *Per sponsalia de futuro beneficia nullo modo uacant.*
3 *Sponsalia de futuro non transeunt in matrimoniũ, nisi secuta carnali copula.*
4 *Papa non solet dare literas ad beneficia uacatura de potestate ordinaria, & ibi uide quid de absoluta.*

Respon. interpreta.

DE tribus Effectualiter quæritur consilium. Pri-
mò, an per sponsalia de futuro uacent
beneficia? Secundò, an sponsalia de futuro per oscula,
munera & nexum copulæ, trãseant in matrimonium,
ita q̃ beneficia ex tunc uacare censeantur? Ternò, posito q̃ non
uacent, an Papa possit dare literas gratiosas ad beneficia, cõtra-
henti sponsalia sub conditione, si uacabunt per subsequens ma-
trimonium? ¶ Circa primum, uideretur prima facie, q̃ per spon-
salia de futuro uacent beneficia ipso iure, nam per contractum
1 matrimonij uacant. & cõtrahens † matrimonium est ipso iure pri-
uatus. c. quoda te. c. diuersis fallacijs. de cler. coniuga. ergo idem
dicendum in contrahente sponsalia, quia prohibito matrimo-
nio, censentur prohibita. l. oratio. ff. de spons. & idem iudicãdum
est de principio principiante, q̃ de ipso principato. l. maritus. C.
de procu. vbi no. Pau. de Cast. & Moder. & idem iudicandum de
præparatorijs, quod de præparato. l. ordinarij. C. de rei uendi. &
traditur plenè per Mod. in tub. extra de iud. ¶ Præmissis nõ ob-
stantib. contrarium, q̃ non uacent, tenent cõiter Doct. ut attesta
tur Pan. in c. j. de cler. coniuga. & Rota. decis. 16. in tit. de rescrip.
in no. & Franc. Pau. in trac. de sede uacan. in ult. præmisso. uer. 3.
per contractum. Ratio est, quia per sponsalia non alligant̃ spon
si contrahere matrimonium, sed possunt mutuo consensu disce
dere a sponsalib. c. 2. de spons. sicut autem acceptans s̃m benefi-
cium non priuatur primo, nisi plenè consecutus fuerit s̃m, c. cũ
2 in cunctis. de elect. ita per sponsalia de futuro † non priuabitur
sponsus, quia non dr̃ plenè translatus de matrimonio spirituali
ad carnale. requiritur enim ad hoc, vt uacent beneficia promoti
ad ep̃atum, q̃ ep̃s sit cõsecratus, & plenè translatus. c. si quis iam
translatus, 20. q. 2. & ideo ante consecrationem, & adeptã pos-
sessionem non possent alteri sua beneficia cõferri. c. post electio
nem. de concel. præb. cõfirmatur, quia beneficia ingressi religio-
nem ante professionem expressam, uel tacitam, non uacant per
simplicem ingressum, quia infra annum potest liberè exire, nec
vr̃ ante professionem plenè translatus ad religionem. c. benefi-
cium. de reg. lib. 6. & ibi expressè dr̃, q̃ ante lapsum anni non de-
beant beneficia sua alteri conferri. sic ergo per sponsalia nõ ua-
cabunt, quia non ur̃ plenè ad matrimonium translatus, cũ pos-
sit dari casus, per quem nõ sequetur matrimonium, d. c. 2. & ista
est ipsa ueritas. ¶ Circa s̃m rñdeo, q̃ sponsalia de futuro p̃ oscu-
la, munera, & nexum copulæ, non transeunt in matrimonium,
3 nisi sequatur † copula carnalis. c. si. de spons. c. j. de matri. contrac.
cont. interdic. eccl. Imò si sponsus de futuro traduxerit sponsam
ad domum, dummodò eam perfectè non cognoscat. i. nõ sequa-
tur sanguinis commixtio, non transeunt adhuc sponsalia de fu-
turo in matrimoniũ, s̃m Pan. Car. & cõiter Doc. in d. c. si. ex quo se
quitur, q̃ etiam non vacabunt beneficia, nisi contrahatur ma-
trimonium per uerba de præsenti, uel interueniat copula. ¶ Ad
tertium, si quæratur de potestate absoluta, non negabo Papam
posse, quia in beneficialibus Papa est supra ius, cap. proposuit. de
concel. præb. & habet omnia beneficia sibi manualia, cle. j. ut li-
te pend. Si quæratur de potestate ordinaria, dico q̃ Papa non so
4 let † dare literas ad beneficia ad uacatura, c. j. de concel. præben.
lib. 6. nam de consuetudine ratione curiæ beneficia electi, &
& consecrati, ante adeptam possessionem episcopatus cõferun-
tur, licèt electus non sit plene translatus, s̃m glos. in d. clem. j. in
uer. collato. & Roma. cons. 235. Quo ad primum, non credo ta-
men q̃ de consuetudine curiæ conferantur beneficia sponsi de
futuro ante contractum matrimonium, quia ut supra dixi spon
sus potest discedere a sponsalibus, non sic episcopus cõsecratus,
quia ordo, & caracter iam impressus, ab eo auelli non potest, c. j.
& per totum, de sacra. non reiteran. & si daret, non est dubium,
quod ea poterit reuocare. l. eius est nolle. ff. de reg. iu. nam &̃ si-
ne causa potest (si uelit) auferre beneficium ei, cui iam erat ple-
num ius in beneficio acquisitum, s̃m Ant. de But. in c. constitu-
tus, de relig. dom. & etiam priuilegia p̃ ipsum cõcessa põt, quan-
do vult, reuocare. c. ueniens. de præscrip. unde esto, q̃ daret lite-
ras, remedium erit, q̃ illi quibus uoluerit sponsus resignare, ob-
tineant prouisionem a Papa cum derogationibus, & reuocatio
nibus quarumcumque concessionum in forma amplissima. pos
sem præmissa alijs iuribus, rationibus, auctoritatibus compro-
bare, sed quia omnia clarè procedunt, non implebo folia, ubi
non est opus. Laus Deo.

RESPONSVM II.

LIcèt Ex ijs uerbis, promitto non accipere aliam in vxo
rem, nisi ipsam Ioannam, matrimonium contra-
ctum dici non possit: quia uerba in futurum concepta
sunt, minusq; spõsalia ex ui dictionis nisi, nec utrunque
ex ui protestationis factę per ipsam Ioannam contractum videa
tur, ex qua protestatione actus sequentes declarantur. Nihilo-
minus secundum ea, quæ proponuntur, non sine peccato Alex.
prædictam Ioannam dotatam famosamq; eius vxorem, & ita ab
eo appellatam, & cum qua diu cohabitauit, & ex qua liberos su-
scepit, nullo iure recusare potest.

SVMMARIVM.

1 *Verba menti deseruiunt, & non intentio uerbis, quare de uerbis non curatur, si de mente constet.*
2 *Instrumentum dotis separatum a contractu matrimonij, matrimoniũ probat.*
3 *Est in electione deflorantis uirginem, aut eam capere, aut dotare, uel pœnam corporalem subire de iure canonico: sed de iure ciuili relegatur, & dimidia bonorum suorum confiscatur.*
4 *Duo testes etiam fœminæ sufficiunt ad probandum matrimonium.*
5 *Mutua confessio coniugum pro matrimonio facta, matrimonium probat.*
6 *Sponsalia de futuro secuta copula, transeunt in matrimonium præsumptum, contra quam præsumptionem non admittitur probatio.*
7 *Nominatio, cohabitatio, & fama, iuncta cum constitutione dotis, plenè probant matrimonium.*

Respon. interpreta.

IN causa Matrimoniali nobilis dominæ Ioannæ Bo-
næ, adeò copiosè, & subtiliter scripsit exi-
mius Doctor do. Petrus Alberti, ut uix quicquàm addi pos-
se uideatur: qui tamen exoratus fui, ut iuridicam prædicti
d. Alberti consultationem comprobarem, hæc pauca uolui pro
eius desiderio, non pro rei exigentia, subiungere. Solum in præ-
senti causa dubitationem facere uidentur uerba illa negatiuè
concepta, promitto non accipere aliam in uxorem, nisi ipsam
Ioannam non enim per hæc uerba potest dici contractum ma-
trimonium, quia de futuro, nec etiam uidentur contracta spon-
salia, quia dictio illa, nisi ipsam, isto casu habitum tantum pone-
re uidetur, & nõ actum: dictio enim, nisi, adiecta dispositioni ne-
gatiuæ illud tantum ponit, quod præcedens dispositio negabat,
l. actione. C. de transactio. c. cum accessisset, de constitutio. ue-
rũ in casu isto præcedens dispositio negabat habitũ, & potentiã
solùm, non actum, ergo dictio, nisi, sequens, ponit potentiam

& habitum tñ, non autem actum, & sic sensus erit, ꝙ ipse Alex.
possit, si uelit, ipsam Ioannam desponsare, & non possit aliam.
Aliud etiam uidetur dubitationẽ augere, quia d. Ioanna nõ erat
præsens, qñ fuerunt prolata suprascripta uerba, & ideo licèt ex
post per signa exteriora ipsa d. Ioanna uideatur consensisse, tñ
consensus alterius ex interuallo subsequens uitiat ɔ̃ctum matri
monij, sicut etiam uitiat stipſonem. l. j. §. qui præsens. ff. de verbo.
obli. Ita determinat Archi. in c. sufficit. 27. q. 2. & tantò magis
in casu isto, quia protestatio præcedens declarat, quomodo ge-
rantur actus subsequentes. l. Nesennius. ff. de neg. gest. l. qui in
aliena. §. fi. ff. de acqui. hæred. sicut ergo prius d. Ioanna protesta
ta fuit amorosè, & nõ animo contrahendi matrimonium, Ale-
xand. sui copiam fecisse, hinc cętera ex post amorosè facta præsu
muntur. benè facit quod consuluit Gem. consi. 61. incip. super
præmisso dubio, ubi in terminis decidit, ꝙ si præcessit protesta-
tio, per quam uir dicat, tu eris amasia mea, si postea dicat eidem
consentienti, poteris ita re bene hr̃e, ꝙ ego solennizarem matri-
monium in faciem ecclesiæ. per talia uerba non etiam sponsa-
lia contracta intelliguntur, nec matrimonium secuta copula.
sed iis, & similibus non obstantibus, quod s̃. pro ueritate per
prædictum clari. d. Petrum conclusum fuit, uerius existimo ex
fundamentis, & rationibus per eum ornatè recitatis, & ex in-
strumentis. Primo, quia illa uerba, promitto nõ hr̃e aliam in vxo
rem, nisi Ioannam, licèt sint de futuro, tñ ubi ex cõiecturis po-
test apparere ꝙ uolebat contrahere de præsenti, inducitur ma-
trimonium, s̃m Car. Flo. in c. ex literis. & in c. ex parte. de spons.
quia ineptitudo uerborum non uitiat consensum, c. tua nos. eo.
1 ti. uerba † .n. deseruiunt intentioni, & non intentio uerbis. c. se-
cundò requiris. de appella. l. cum uirum. ff. de fideicom. & uerba
subsunt consensui tanquam suo originali, dixit Bal. in c. manda-
tum. de rescr. In proposito casu non una, sed plures subsunt con-
iecturæ, ex quibus apparet ꝙ Alex. volebat contrahere de præ-
senti. Prima coniectura est, quia inter ipsum Alex. & partem di-
ctæ Ioannæ prius agebatur de contrahendo matrimonio, vt di-
cunt duo religiosi, & duo laici, & ista sola est sufficiens ad decla-
randum illa uerba ambigua. ita Spec. in tit. de sponsa. in prin. ver.
quid si ita dixero, quem sequuntur Mod. in d. l. actione. Secunda
coniectura est, quia in probatione, & scriptura taliũ uerborum
fuit constituta & ꝓmissa dos, quæ non potest esse sine matrimo
nio. l. fi. C. de don. ante nup. l. 3. ff. de iu. do. hinc est, ꝙ per instru-
mentum dotis quò ad ipsas partes, probatur matrimonium, ut
est tex. singularis in §. illud. in Auth. ut ita tuni filij, col. 9. quem
singularem adhoc appellat Bal. in authen. si quis in aliquo. C. de
eden. Bal. consi. 195. in 3. par. Inno. in c. illud. de præsump. si ergo
2 instrumentum † dotis probat matrimonium, quando est confe
ctum, separatum a cõtractu matrimonij, fortius probabit, si dos
fuerit constituta in ipso contractu, ut clarè dicit Card. in d. c. il-
lud. Tertia coniectura, quia incontinenti in eademmet cedula
Alex. appellat, & nominat eam uxorem suam, unde ex sequenti-
bus declarantur præcedentia. l. seruum filij. §. fi. ff. de leg. j. cũ alijs
allegatis per Mod. in l. talis scriptura. eo. tit. Quarta coniectura,
quia in cedula ipsa matrimoniali in est pactum, per quod pater
d. Ioannæ obligatur retinere ipsam Ioannam in domo sua vsque
ad beneplacitum ipsius Alex. ex quo pacto, arguendo a contra-
rio sensu, quod argumentum ualet etiam in contractibus. l. in-
ter socerum. §. cum inter. ff. de pac. dot. qui tex. loquitur in pacto
inter socerum, & generum, ut nos loquimur, ergo colligitur, ꝙ
dictus d. Franc. pater dictæ Ioannæ sit obligatus tradere dictam
Ioannam ipsi Alex. uolenti eam traducere. illud autem pactum
implicitum necessariò præsupponit verba illa, promitto nõ ac-
cipere illam in uxorem, nisi Ioannam, importare matrimonium
de præsenti, quia si vult unum, vr̃ uelle omne necessarium ante-
cedens, l. illud. ff. de acq. hær. l. 2. ff. de iurisd. om. iud. c. de causis. de
offi. de leg. facit l. oratio. ff. de spons. non enim potest alius obliga
te patrem ad tenendum sibi filiam suam, nisi maritus. c. ex trans-
missa. de rest. spol. & c. literas. eo. tit. & nulli alteri cõceditur ven-
dicare filiam, nisi marito. l. j. §. per hãc. & ibi legistæ. ff. de rei ven-
di. no. in d. c. illud. de præsump. per illum tex. Quinta coniectura
colligitur ex copula præcedenti, propter quã copulã ipse Alex.
3 tenebatur eam in uxorẽ † capere, cum esset (vt præsupponitur)
uirgo, aut dotare, aut pœnam corporalem subire. & in electio-
ne ipsius est de iure can. c. 2. ubi Abb. & alij, de adul. de iure ci. de
buit relegari, & eius bona confiscari pro dimidia. Inst. de pub. iu.
§. 3. & §. si uerò. Vnde cum esset in electione ipsius Alex. uel do
tare, uel eam sibi in uxorẽ eligere, dico, ꝙ ex verbis infinitiui tem
poris, ut sunt ista promitto non ducere aliam, nisi ipsam, videtur
elegisse eam in uxorem, & ex electione ipsa inductum fuit ma-
trimonium de præsenti. ita in materia electionis probat tex. in l.
apud Aufidium, ff. de opt. leg. ubi si legatarius habens ius eligen
di vnam ex pluribus rebus legatis, dicat promitto, uel uolo acci
pere istam. ex hoc statim consummata est electio, & tunc illa res
electa efficitur sua, ergo idem in casu isto. benè facit doc. Bart. in
l. serui electione, in prin. ff. de leg. j. cum ibi copiosè adductis per
Mod. Si enim Alex. interrogatus a iudice dixisset, promitto non
accipere aliam, nisi eam, uideretur elegisse eã traducere, & non
dotare: sic idem si interrogetur a patre, idem respondit, nã tunc
verbum nisi, non põt ponere potentiam tãtum, quia tenebatur
alterum præcisè facere, d. c. 2. de adul. & ꝙ ista fuerit intẽtio par
tium, constat ex dictis illorum duorũ religiosorum qui subscri-
pserunt se in dicta cedula, & qui apertè deponunt, ꝙ Alex. tem-
pore dictæ cedulæ, dixit, & cõfessus fuit, ꝙ d. Ioan. erat eius vxor,
& ꝙ eam pro sua uxore tenebat. istis enim duob. viris, maximè
religiosis, plenè creditur. c. consultationi. de spons. & ꝙ credatur
testibus, qui se subscripserunt, qñ deponunt perfectè de conten
tis in apocha, firmat Bar. in auth. & si ɔ̃ctus. C. de fide instr. Pan.
in c. 2. eo. tit. Mod. pręclarè in l. admonẽdi, de iure iur. & hoc quo
ad cedulam, uerum ẽt ex solis testibus ur̃ concludenter proba-
4 tum matrimonium, ꝓ cuius dilucidatione præmitto ꝙ duo † te-
stes, etiam fęminæ, sufficiant ad probandum matrimoniũ. c. su-
per eo, el ij. de testi. si modò discutiantur dicta testiũ diligenter,
inuenietur ꝓbatum matrimonium nõ solum a duob. verum ẽt
a plurib. & non uno medio, sed diuersis. Primò, ex cõfessione ip-
psius Alex. de qua ponit Franc. Melini primus testis. & Lud. Bri
to. & confessione ipsius Ioannæ de qua cõstat ex dictis plurium
5 quæ ɔfessio † ꝓbat, qñ agitur de matrimonio, s̃m gl. Pan. & alios,
in c. super eo. de eo, qui cog. consan. vx. suæ. & est tex. in c. x. & ibi
no. Pan. de cland. de spons. Host. in Summa de matri. col. 2. §. &
qualiter. ver. sed si ambo. Ro. singu. 614. inc. Tu audiuisti. tex. in l.
fi. C. de trans. Secundò nec ob. ꝙ sit facta absente parte, quia q̃c-
quid sit de iure ciuili, de æquitate canonica non requiritur par-
tis præsentia, s̃m Ant. Car. Imo. & Mod. in c. si cautio. de fi. instr.
& ista opi. est cõis. ita Dec. loquens in causa matrimoniali. consi.
163. col. 2. in prin. Præterea ista confessio fuit reiterata præsente
dicta d. Ioanna & acceptante, vt attestantur Ioãna, testis nonus
& Lud. decimus testis. Scdo constat matrimonio ex dicto prædi
ctæ Ioannæ testis, & Ludouici, qui contestes clarissimè deponũt
Alex. & dictam d. Ioannã in eorum præsentia per uerba de præ-
senti dicendo. Ego do tibi meum corpus in signum matrimonij,
& tangendo sibi manum inuicẽ contraxerũt matrimoniũ, per
quæ verba cum consensum demonstrent matrimoniũ, legitimè
contractũ fuit. c. si inter uirum. de spon. Tertiò, posito ꝙ per uer
ba, de quibus in cedula, nec per aliqua alia nõ esset ɔ̃ctũ matri-
monium de præsenti, tñ negari non põt quin per talia uerba, de
quibus in cedula, non sint ɔ̃cta sponsalia de futuro, quæ secuta
6 † copula transiuerunt in matrimonium præsumptũ tali pręsum
ptione, ɔ̃ quam nõ admittitur probatio in ɔ̃rium, c. is, qui fidem.
de spons. & hoc latius deductum fuit per prædictum d. consulen
tem. Et eo maximè, quia ultra sponsalia, & copulam constat de
cohabitatione, de constitutione dotis de nominatione, de oscu-
lo, de procreatione liberorum, de confessione partium, de trã-
smissione munerum, de tractatu matrimoniali, de fama, quæ li-
cèt singula non probent, unita tñ probant, ut s̃. dixi, ut est casus
7 in d. c. illud, de præsump. ubi ex nominatione, † cohabitatione, &
fama (maximè si appareat de constitutione dotis) dr̃ concluden
ter probatum matrimonium, & quanquam in hoc casu ista co-
habitatio non fuerit decennalis, tñ concurrunt talia plura indi-
cia, quæ operantur tñ quantum cohabitatio diuturna. Non. n.
diuturnitas cohabitationis est necessaria, ubi alia indicia suffi-
cienter cõcurrunt, ut ɔcludit ibi Car. & Ant. ¶ Ex præmissis re-
manent resoluta s̃. in oppositum deducta: & specialiter respon-
dendo ad primum, dũ dr̃ ꝙ verba illa sunt de futuro, & ɔ̃ñr non
inducunt matrimonium de præsenti. Ego respondendo verum
esse, nisi aliter appareat de mente partium, de qua apparet in ca-
su isto, ut patet ex s̃. allegatis. nec refragatur, ꝙ d. Ioanna esset ab
sens, & consenserit ex interuallo, quia cõis opi. est ɔ̃. Arch. ꝙ ma-
trimonium ualeat, dato ꝙ consensus alterius subsequatur ex in-
teruallo, secundum Host. Io. And. & alios, in c. dilectus. de spons.
Host. & Car. in c. ex literis. el 2. eo. tit. Præterea, ut dr̃, pater dictæ
Ioannæ habebat mandatũ speciale ad hoc: certum aũt est ꝙ per
procuratorẽ, immò per nunciũ, matrimoniũ ɔ̃hi posset, c. fin. de
proc. lib. 6. Pan. in c. ex parte, el 2. de conuer. coniug. non obstat
dum dr̃, ꝙ uerba illa ponunt tantum potentiam, & sic nõ indu-
cũt spõsalia de futuro, quia in ɔ̃rium est cõmunis opinio, vt per
Pan. & alios, in d. c. ex literis. & si rectè considerentur prima uer
ba negatiua, abnegant actum iuris, licèt non actum facti, ergo di
ctio, nisi, subsequens ponit potentiam, & actum iuris. Non ob. ꝙ
protestatio præcedens declarat, quo animo gerantur actus sub-
sequentes, qa uerum in dubio, secus si clarè constet de ɔ̃ria uo-
luntate, prout constat manifestè in casu isto. Tertiò rñdetur, ꝙ
remota etiam cedula, dr̃ ex testib. cõstare de uerò matrimonio,
vt s̃. demonstraui. Ex quib. omnib. concludendum restat, d. Alex.
non posse sine peccato recusare eam famulam uxorem attento
maximè (ut præmissum est) quòd liberos suscepit. Laus Deo.

RESPONSVM III.

CVm Regulariter duo testes sufficiant ad proban-
dum quodcunque negotium, ideo uidebatur
prima fronte benè iudicatum, & ritè ac rectè delatum
iuramentum suppletorium fuisse Ioanni Paulo, qui
matri-

matrimonium contractum in forma per verba præſentia inter
eum,& Gaſpardam Chabertæ,per duos teſtes probauit,etiã da-
to q᷑ unus teſtis integer non eſſet, dummodo alter omni exce-
ptione careat. Verumtamen quoniam ſ'm ea,quæ proponũtur,
teſtes pro parte Ioannis producti nõ ſunt omni exceptione ma-
iores,prout in matrimonio requiritur,ſed uarij, & cõtrarij ſunt,
ac unus eſt amicus amicitia inordinata, ideo nullam penitus fi-
dem faciunt. Quid,q᷑ etſi dictum matrimonium ſemiplenè pro-
baretur, nullo tamen iure iuramentum ſuppletorium eidẽ Ioan
ni per iudicem erat deferendum, quia iuramentum huiuſmodi
deferri non debet,niſi probo uiro , & cui nihil opponi poſſit,&
maximè deferendum non eſt uериſimiliter deieraturo. Sed Ioan
nem ob inteſtinum amorem,quo dictam Gaſpardam proſequi-
tur non deieraturum quis affirmabit? aut ſaltem non preſumat?
cum amantes amentes eſſe facilè cõſtet. Quare malè iudicatum
per iudicem a quo,& bene per Clementem a delatione prædicti
iuramenti appellatum eſſe reſpondi.

S V M M A R I V M.

1 *Regulariter duo teſtes ſufficiunt ad probandũ quodcunque negotium. & quid in cauſa matrimoniali uide nu. 4.*
2 *An iuramentum ſuppletiuum parti ueniat deferendum, & quomodo procedat. & uide nu. 18.*
3 *An in cauſa matrimoniali liceat deferre iuramentum ſuppletorium? & uide quomodo procedat. nu. 15.*
5 *Amicitia inordinata repellit teſtem a teſtimonio.*
6 *Teſtis habens affectionem ad cauſam, generaliter repellitur.*
7 *Teſtes ratione conuerſationis, & familiaritatis, repellitur a teſtimonio.*
8 *Teſtis ratione paupertatis redditur ſuſpectus adeo, quòd non eſt omni exceptione maior.*
9 *Teſtis contrarius non admittitur. & uide nu. 12.*
10 *Teſtis uilis, exercens artem uiliſſimam, non admittitur.*
11 *Minor uiginti annis repellitur a teſtimonio in criminalibus.*
13 *Teſtes contrarij reducuntur ad concordiam, non ut probent, ſed ut excuſentur a periurio.*
14 *Teſtes utentes eiſdem uerbis, eodemque ſermone, ſubornati præſumuntur.*
16 *An ualeat argumentum de matrimonio ſpirituali ad carnale.*
17 *Deciſio Panor. & ſequatium in c. mulieri, quomodo procedat.*
Geminianus fuit maximus Canoniſta.

Qui ueritas eſt, me dirigat in uiam ueritatis:

Reſpon. interpreta.

VIſis Sentẽtia,& atteſtationib. productis in cau-
ſa matrimoniali,quæ uertitur inter Ioãnem
Pauli actorem ex una, & Clemẽtem de Puteo,&
Gaſpardam Chabertæ reos ex altera. Prima cõſi-
deratione uidebatur mihi bene iudicatum,quia
duob. teſtib. probatur matrimonium prius fuiſſe
contractum inter ipſum Ioannẽ & Gaſpardam. Regulariter .n.
1 duo † teſtes ſufficiunt ad probandũ quodcũq; negotiũ.c. in om-
ni negotio. de teſtib. l. vbi numerus. ff. eo. & ad ꝓbãdũ matrimo-
nium.c. ſuper eo. el ij. extra eo. tit. Duo. n. teſtes, uidelicet Grego-
rius Martini,& Honoratus Baioli, deponunt qualiter itinere pu
blico Apres de celuy ſainct Piere de piere, dictus Ioannes dixit
ipſis duob. teſtibus, Vous autres me ſerez teſmoingz comment
Gaſparde me donne ſon corps. Ne fais tu pas Gaſparde? La quel
le reſpondit, ouy bien. Et idem Ioannes reſpondit, & ie le recois.
Et poſtea ipſe Ioannes dixit. Et ie te donne mon corps , en no de
mariage,& ipſa Gaſparda reſpondit,& ie le recois. Et tunc ſe in-
uicem oſculati ſunt,&c. Per quæ uerba cum ſint de præſenti , &
prolata in forma matrimonij , proculdubio uidetur cõtractum
uerum matrimonium.c. ex literis. c. tua nos. de ſponſa. Nec obſt.
uidetur, q᷑ Gregorius primus teſtis ſit amicus , & familiaris dicti
Io. quia cũ Honoratus, alter teſtis, ſit integer, & omni exceptio-
2 ne maior, potuit iudex a quo deferre † iur'm dicto Ioanni in ſup
plementum probationis, ex quo iur'o ſuppletorio reſultat perfe
cta probatio. l. in bonæfidei. C. de reb. cred. c. fin. de iureiur. & li-
cèt gl. in c. mulieri, eo. tit. & in l. ait prætor, la j. ff. eo. tit. in fi. prin.
& ibi Bar. & alij cõiter concludũt, in cauſa matrimoniali non eſ-
ſe deferendum iur'm in ſupplementum, quia cauſa matrimonia-
3 lis dicitur † cauſa ardua, ſ'm Spec. in tit. de reſcrip. præſenta. §. ra-
tione quoque formæ. & Pan. in c. cauſam matrimonij. de offi. de-
leg. cum concordantib. de quib. per Mod. in c. ſi pro debilitate.
eo. tit. Tamen ubi repentur, actorem pluſquam ſemiplenè pro-
baſſe, põt iudex, cõſideratis qualitatib. perſonarum, & cauſæ, de-
ferre iur'm inſupplementum, putà ſi actor fuit uir optimæ uitæ,
neq; ſit inferior puella, contra quam agit,& habeat duos teſtes,
vnum integrum, alium nõ omnino integrũ. ita formaliter con-
cludit Pan. in c. mulieri. col. 3. uerſ. ego in dubio crederem, quem
ſequuntur Pau. Sal. Alex. & Iaſ. in d. l. ait prætor. la j. ad fi. princ.
ff. de iureiur. & idem Iaſ. in l. admonendi, eo. tit. & Iaco. Aufreri.
Toloſana deciſ. 171. & Alex. conſil. 119. aliàs 122. uiſo proceſſu.
lib. 2. & Bal. conſ. 123. cauſa matrimonialis. lib. 2. Quorum aucto
ritatibus do. Iudex a quo motus fuit ad deferẽdum iuramẽtum
ipſi Ioanni , & iudicandũ pro eo. Præmiſſis tñ non obſtantibus,
intrepidè reſpondeo, malè & peſſimè fuiſſe iudicatum , & benè
appellatum. Et ad iſtud clariſſimè demonſtrandũ duo faciã. Pri-
mò oſtendã non fuiſſe ſemiplenè probatũ matrimonium inter
ipſum Ioannem & Gaſpardã. Secundò demonſtrabo & ſi fuiſſet
pluſquam ſemiplenè probatũ, non tñ iudicem debuiſſe, nec po
tuiſſe deferre iur'm in ſupplementum ipſi Ioanni actori. Pro cu-
ius. dilucidatione præſuppono unam concluſ. notiſſimã in cau-
4 ſa † matrimoniali , maximè quando agitur de diſſolutione alte-
rius matrimonij , requiruntur teſtes omni exceptione maiores,
ſecundum gl. in c. j. & ibi Pan. in quarto not. de conſang. & affin.
& in c. in literis. in glo. fi. de teſtib. And. Sic. conſi. 45. col. j. lib. j. &
conſi. 54. col. 3. eo. lib. Decius conſi. 310. uiſis diligenter. Et requi
ritur, q᷑ ſint rogati ſecundum Spec. tit. de teſti. §. j. verſic. Item q᷑
non fuit rogatus. & gl. in c. teſtes. §. de iis. 3. q. 9. & in c. ſi teſtes. 4.
q. 3. And. Sic. in d. conſi. 45. col. j. & Decius in d. conſi. 310. Iſtis ſic
præmiſſis, reſpondeo matrimonium non fuiſſe ſemiplenè ꝓba-
tum per Ioannem actorem. duo enim tantum deponunt de hu-
iuſmodi prætenſo matrimonio. ſ. prædicti Gregorius,& Honora
tus,& neuter poteſt dici teſtis omni exceptione maior. nã Gre-
gorius primus teſtis eſt amiciſſimus ipſius Ioannis , ut patet ex
depoſitione eiuſdemmet Gregorij, qui deponit , q᷑ poneret uitã
5 pro ipſo Ioanne: amicus enim, † qui pro amico teſtificatur, non
dicitur integer teſtis, nec omni exceptione maior, ſecundũ Ant.
& Pan. Imo. & alios, in c. quoniam. de teſt. Alex. conſi. 13. & conſil.
28. lib. 1. & Dec. conſil. 163. ubi dicit, quòd teſtis beniuolus parti,
non poteſt dici omni exceptione maior. immo propter amici-
tiam inordinatam non ſolum fides diminuitur, ſed etiam poteſt
teſtis a teſtimonio repelli, ſecundum Bal. in c. j. de teſt. Conſide-
ret autem integritas iudicis ad quem , an iſte teſtis, qui affirma-
uit, quòd poneret uitam pro Ioanne, ſit ei amicus amicitia inor
dinata. Nam ſi uitam poneret pro eo, etiam teſtimonium ueriſi
militer mutabit. Secundò non eſt integer teſtis alia ratione, q᷑a
interrogatus reſpondit quod uellet ipſum Ioannẽ reportare ui-
ctoriam . Ex hoc arguitur q᷑ habet affectionem ad cauſam in fa-
uorem ipſius Ioannis, ergo eius teſtimonium reijciẽdum . Ita in
propoſito decidit Cæpolla caut. 74. teſtibus examinandis. & ge-
6 neraliter habent † affectionem ad cauſam , repelluntur. l. fi. de te-
ſtibus maximè in cauſa matrimoniali, ſecundum Panot. in c. ui-
detur. qui matrim. accuſ. poſſ. & Decius in d. conſ. 110. col. 3. Ter
tia ratione ſuſpectum eſt teſtimonium huius teſtis, quia eſt fami
liaris,& conuerſatur quotidie in tabernis, & popinis cum dicto
Ioanne, ut ipſemet teſtis fatetur , & aliis teſtibus comprobatur.
7 Ratione autem conuerſationis, † & familiaritatis repellitur te-
ſtis. c. repellantur. de accu. benè facit quod dicit Bar. in l. j. §. præ-
uaricatorem. ff. ad Turpil. & traditur per Guido in tract. maleſi.
in tit. de princ. & iud. col. 5. Item quarta ratione non eſt integer
8 teſtis, quia nihil poſſidet,& ſic † pauper. Ratione autem pauper
tatis teſtis redditur ſuſpectus, ita q᷑ non põt dici omni exceptio-
ne maior. l. 3. ff. de teſti. & in cauſa matrimoniali , quæ æquipara-
tur cauſæ criminali, propter eius arduitatem . Nam de ſtatu ho-
minis,& perpetua ſeruitute tractatur, ſecundum Alexan. conſi.
141. quoniam abunde , lib. 2. Item quinta ratione hic teſtis nul-
9 lam fidem facit, quia eſt ſibi † contrarius. c. cum tu. de teſti. l. qui
falſa, uel varia. ff. eo. nam prius deponit, quod neſciebat, an Ioan-
nes eſſet talia facturus, poſtea in ſecũdis interrogatoriis reſpon-
det, quòd in itinere Ioannes ei prædixerat, q᷑ Gaſparda expecta-
bat eum ad S. Petrum, quæ uolebat eum alloqui,& q᷑ deberet ſe
cum ire . Pluribus etiam aliis rationibus teſtimonium huius te-
ſtis non eſt recipiendum , quas ſerioſius deduxerunt præſtantes
domini Aduocati dicti Clementis, ad quos me remitto. Secun-
dus etiam teſtis Honoratus Baioli, non poteſt dici integer teſtis,
10 quam plurib. etiam rationib. Primò, quia eſt uilis † perſona, exer
11 cens artem uiliſſimam macellatus. Secundò, quia eſt minor † ui
ginti annis, qui in criminalibus repellitur a teſtimonio, l. in teſti
monium. ff. de teſti. ergo etiam in cauſa matrimoniali, quæ cau-
ſæ criminali par eſt, ut ſ. dixi. Tertiò, quia ꝯtrariatur Gregorio pri-
12 mo teſti in pluribus, unde cum ſint inter ſe † contrarij , & uarij,
neuter probabit, dic. c. cum tu,& d. l. qui falſa. Contrariantur pri
mo in tpe , quia vnus deponit ꝯtractum fuiſſe matrimonium circa
meridiem. ſ. 11. & 12. horam, alter dicit inter meridiem, & ueſpe-
ras. diſcordãt etiam in loco, quia unus deponit , q᷑ Gaſparda erat
in itinere prope oratorium S. Petri, quando Ioannes vocauit ip
ſos teſtes, ut adeſſent matrimonio . Alter uerò dicit, q᷑ uidit Ga-
ſpardam dans le iardin de Carmentray . & quod a uia diſceſſit
Ioannes,& acceſſit ad eam, & paulo poſt idem Ioannes uocauit
ipſos teſtes, ut illuc accederent. Ecce aperta diſcordia,& contra
rietas, quia vnus dicit, q᷑ tranſeundo ante oratorium S. Petri in-
uenerunt ibi Gaſparda,& ibi fuerunt rogati, ut eſſent teſtes. Al-
ter dicit, q᷑ eundo omnes tres uerſus S. Petrum, uiderũt Gaſpar-
dam a longe uenientem du iardin de Carmen tray . & quod ab
ipſis teſtibus receſſit Ioannes, & iuit ad Gaſpardam , & poſtea
ipſi teſtes uocati illuc etiam acceſſerunt, & ſic diſcordãt in duo
bus. Primò in loco , in quo inuenerunt Gaſpardam . Secundò

in loco, In quo dr celebratum matrimonium. Item in alio discor
dant, quia unus deponit, q̃ cõtracto matrimonio Gaspardā iuit
uersus suum iardinum. Alter verò dicit, q̃ iuit uersus S. Petrum.
Nec ulla concordiam uĩ posse adaptari, & vbi aliqua subtili con
13 sideratione possent concordari, tñ talis concordia † admittenda
foret solum, ut testes euitarent periurium, non ut probarẽt, ſm
Io. And. in add. Spe. in tit. de test. §. iam de interrogatoriis. Ant.
& Pan. in d. c. cum tu. Alex. in consi. 116. lib. j. Adde, q̃ alia ratio-
14 ne non uidentur integri testes, quia eisdem uerbis, † eodemque
sermone utuntur in eorum depositionibus: quo casu subornati
præsumuntur, ut in causa matrimoniali rñdet Dec. consil. 163.
Adde etiam, q̃ non fuerunt rogati prout requiritur, & licèt fue
rint requisiti per Ioannem Pauli, ut essent testes, tñ hoc non suf
ficit, quia oportet, q̃ ab ambabus partib. rogentur, vt per glo. in
§. nos autem, in Auth. de tab. & per Ange. in §. & licèt, in Auth.
de test. super hoc tñ non facio magnam uim, qa plures sunt, qui
uolunt, q̃ in causa matrimoniali nõ requiratur rogitum testiũ,
quod in proposito refert Dec. consi. 163. col. 4. Alijs ẽt rationib.
reprobatur testimonium huius secundi testis per dños Aduoca
tos d. d. Clemẽtinis, quas nõ repeto. Ex quib. oĩb. clarissimè con
stat, q̃ nec plenè, nec semiplenè, probatur hmõi clandestinũ ma
trimonium. cũ nullus adsit integer testis. Quib. stantib. nõ opor
tet quærere de iurõ suppletorio, quod nũquam defertur, nisi sit
saltẽ semiplenè probatum, iuxta tradita per glo. Bar. & alios in l.
admonendi. ff. de iureiu. Vt tñ ueritas clarius elucescat, uenio ad
secundum, & dico non fuisse, nec esse deferendum iurm̃ in sup-
plementum d. Ioanni, ẽt si plusquam semiplenè probasset inten
tionem suam, quia in cã matrimoniali, utporè in causa graui, &
ardua, in qua de statu hominis perpetuò agitur, nõ deferẽ iurm̃
15 † in supplementum, ſm glo. & cõiter Doc. in d. l. ait prætor, la j. in
princ. & in d. c. mulieri. Alex. consi. 149. qm̃ abundè, lib. 2. Gemi.
consi. 60. super præmisso dubio. col. fi. Dec. in d. consi. 153. & cõsi.
146. & consi. 310. Nec ob. dũ dr, q̃ est in arbitrio iudicis deferre,
uel non deferre, consideratis qualitatib. personarũ, & causæ, ſm
Pan. in d. c. mulieri. & alios s̃. alleg. Quia respondetur tripliciter.
Primò, q̃ opinio Pan. & sequacium, non est uera, & contrarium
tenent Car. & Imo. in d. c. mulieri, ubi Car. inquit, q̃ si Pontifices
noluissent in causa matrimoniali locum esse iurõ suppletorio,
uerisimiliter statuissent in aliquo canone, cum tot & tanta iura
fecerint in hac materia, & in contrarium adducit text. in c. super
eo. de testi. & contrarium tenet Gem. in d. consi. 61. ubi erat pro
batum matrimonium per unũ testẽ integrũ, & plures alias præ-
sumptiones, & tñ rñdet non esse deferendũ iurm̃ in supplemen
tum, & idem voluit Dec. in d. consi. 183. & 110. Contrariũ etiam
consuluit Soc. in j. vol. consil. 136. Præstantissime Doctor, quod
est repetitum in 2. vol. consi. 155. pro quo etiam adduco Fel. in c.
16 ueniens. el j. in ult. no. de testi. Et ego comprobo arguendo † de
matrimonio spirituali ad carnale, quod est optimum argumen-
tum, c. inter corporalia, de transla. præla. Nam in causis benefi-
cialib. ad prębendum titulum non defertur iurm̃ in supplemen
tum, quia sunt causę graues, & quia magnum est periculũ, quod
ecclesia regatur per intrusum, secũdum Bal. in d. l. in bonæfidei.
& traditur in c. j. de reg. Iur. lib. 6. est tex. & ibi no. per Gemi. in d.
c. j. de eo, qui mitt. in pol. cau. rei seruan. col. fi. ita ergo dicendum
in causa matrimonij carnalis ad probandum titulum matrimo
nij, q̃ non sic deferendum iuramẽtum. Secundò respõdetur, q̃
17 decisio † Pan. in d. c. mulieri, & sequacium, q̃ sit arbitrarium, pro-
cedit quando agitur solum inter uirum prætendentem se con-
traxisse, & mulierem negantem, quæ alteri nondum est despon-
sata: non autem procedit, qñ agitur de dissolutione alterius ma
trimonij, de quo legitimè constat. Ita notabiliter declarat Pau.
de Cast. in d. l. ait prætor, in fi. prin. quem do. Iudex a quo allegat
pro iustificatione suæ sententiæ, sed eã destruit, ut patet ad ocu-
lum. Et q̃ ita sit intelligenda opi. Pan. & sequa. patet euidentissi-
mè: quia ubi agitur solum inter uirum, & mulierẽ non nuptam
alteri, probatio per unum testem, famam, & confessionẽ, est suf-
ficiens probatio. c. j. de appel. c. veniens. el. j. & ibi no. de testi. si ve
rò agatur inter duos contendentes de fœdere matrimonij eius-
dem mulieris, si unus probat prius contraxisse matrimonium
clandestinum per unum testem, famam, & confessionem mulie
ris, & alter probat secundo loco contraxisse per duos testes legi-
timos, uel per instrumẽtum, debet secundus obtinere, & illi ad-
iudicanda est uxor, ſm Vincen. Docto. antiquis. Anton. & alios
cõiter, excepto Cardinali in c. 2. de cland. despon, & ita tenet Soc.
consi. 270. consideratis ijs, col. 2. lib. 2. Pro ista opi. notanter deci
dit Cappella Tolosana decis. 171. & 172. & ibi uideatur glos. quæ
optimè in terminis causam decidit, quam videre necesse est. Nõ
ergo habet locum delatio iuramenti, qñ agitur de sponsa duo-
rum, & unus plenè probauit, & alter non. & ita signanter con-
suluit Gem. maximus Canonista, cons. 27. super dubijs. Vbi distin
guit: aut disputatur inter duos de fœdere matrimonij eiusdem
puellæ, & tunc si pares sunt probationes, ferenda est sententia
pro primo matrimo. c. si inter. de spon. & spon. duorũ quasi per
totum. Aut probationes non sunt æquales, quia primum matri-
monium non est plenè probatum, ſm autem est plenè proba-
tum: & tunc ferenda est sententia pro secundo matrimonio ple
nè probato. c. sicut. de testi. & c. tenor. & ibi glo. in uerbo subar-
rasset. de re iud. Tertiò respõdetur, q̃ posito q̃ aliàs in causa ma-
trimoniali iudex possit deferre iurm̃ in supplementum, oportet
18 quòd actor, qui petit illud sibi deferri, sitẽ vir optimæ uitæ, & ta-
lis, cui nihil opponi possit. ita dicit ipsemet Pan. & probatur, qa
(vt s̃. dixi) testes in causa matrimoniali debent esse, omni exce-
ptione maiores. Is autem, qui petit sibi iurm̃ deferri, succedit lo-
co unius testis. l. fi. C. de fideicom. ergo ẽt ipse debet esse omni ex
ceptione maior, & non solum in causa matrimoniali, sed etiam
in qualibet alia causa iurm̃ non defertur in supplementum per
sonæ uili, uel aliàs infami ſm Bar. in d. l. admonendi, col. fi. unde
fœneratori non est deferendum secundum Io. And. & *cõiter* Ca-
nonistas in d. c. fi. & Legistas in d. l. in bonæ fidei. Item istud iura-
mentum nunquam deferendum est uerisimiliter deieraturo se-
cundum Bal. in l. 2. in 2. no. C. de indi. uid. tol. & in l. quæ sub con
ditione. ff. de cond. inst. Nec ei, contra quem uehemens ex facti
qualitate præsumptio insurgit, secundum Fel. in c. 2. col. pen. de
constitu. & no. per glo. in l. j. C. qui, & aduer. quos. Quæ omnia si
considerasset do. iudex a quo, non detulisset, nec deferre debuis-
set iuramentum in supplementum Ioanni Paulo uerisimiliter
deieraturo, cum esset, & sit captus amore dictæ Gaspardæ, ut ex
attestationibus plurimorum apparet. Amantes enim ut fruan-
tur amica, utque compotes fiãt, cœlum & terram destruerent,
milleque periuria facerent. vnde ait Amoris præceptor Ouid.

Iupiter ex alto periuria ridet amantum.

& alibi inquit Poeta,

Improbe amor quid non mortalia pectora cogis?

cum alijs adductis in Sylua nupti. fol. 4. ad fi. 4. col. ubi inter cæte
ra dicitur, q̃ omnia uincit amor, qui miscet omne fas atque ne-
fas, & q̃ igneus ille furor nescit habere modũ. hinc est q̃ dictus
Ioannes tentauit ueneno, uarijsque insidijs perdere ipsum Cle-
mentẽ, ut ex processu criminali dicitur apparere. Ex facti etiam
qualitate insurgit uehemens præsumptio, q̃ nunquam contra-
xit matrimonium cum dicta Gasparda, quia in termino banno-
rum non se opposuit iuxta no. in l. si eo tempore. C. de remis. pi-
gno. & c. fin. de clandesti. despon. & c. cum in tua. qui mat. accus.
pos. Item ex eo, quod postquam sciuit contractum fuisse matri-
monium in faciem ecclesiæ cum dicto Clemẽte, protestatus est,
quòd ipse uolebat quærere aliam uxorẽ, & quòd faceret dictam
Gaspardam portare. Laguliete, & ire ad lupanar, quæ sunt eui-
dentissima argum. quòd non contraxerit cum d. Gasparda. Ex
quibus, & alijs, de quibus in allegationibus deductis per alios
dominos allegantes pro Clemente, mihi uidetur pronuncian-
dum bene appellatum, & malè iudicatum, & ita ego pronuncia
rem, si huius causæ iudex essem, ut in simili causa matrimonia-
li attestatur Dec. in d. consi. 133. in fi.

RESPONSVM IIII.

NOn Creditur Ludouico asserẽti se cognouisse Odi
liam uxorem Andreæ fratris, nisi idoneis testi-
bus, uel alijs legitimis probationibus id comprobe-
tur. Verum cum huiusmodi testes producti partim
uarij, partim singulares, partim infames, & non uerisimilia de-
ponentes manifestè probentur, nihil ideo probant, nullamque
fidem facit Odiliæ confessio facta Iacobo parochiali presbyte-
ro; tum quia ambigua, tum quia confessio coniugis contra ma-
ritum nullius est momenti, nisi contenta in confessione per te-
stes idoneos probentur, ne sit in facultate coniugis prosilire ad
confessionem contra matrimonium, & hac captione a matri-
monio pro arbitrio discedere: quare prædictum matrimonium
nullo iure dissolui potest.

SVMMARIVM.

1 *Intellectus c. de illo, de eo qui cogno. consang. uxo. suæ.*
2 *Testis uarius non probat.*
3 *Concordia testium admittitur non ad effectum probandi, sed ut excusentur a pœnis.*
4 *Infamès de iure a testimonio repelluntur, nec non viles personæ, & pauperes.*
5 *Confessio coniugis contra maritum nihil probat, nisi adsint idonei testes.*
6 *Testis singularis, & non uerisimilia deponens, idoneus non est.*
7 *Idoneus testis is dicitur, cuius fides nulla exceptione eludi potest.*

Respon. interpreta.

IN Dubijs causis maximè spiritualibus, semper putaui pe-
riculosum facere iudicium. Et ideo in causa hac separa
tionis matrimonij lubentissimè recusassem respondere, ni-
si ꝓbitas Odiliæ de Pigono multiplici testimonio mihi fuis-
set commendata. Studendo breuitati conabor demõstrare non
fuisse probatum, q̃ Lud. Germ. frater Andreæ, unquam cogno-
uerit carnaliter prædictam Odiliam, & ideo non esse dissoluen-
dum matrimoniũ prætextu illicitæ affinitatis. Et ꝓ fundamento
1 assumo tex. in c. de illo, † de eo qui cog. consang. uxo. suæ. ubi dici
tur, quòd non creditur fratri asserenti se cognouisse uxorem fra

tris

tris ante contractum matrimonium, nisi aliis idoneis testib. hoc fuerit probatum, & in casu nostro fratris testimonium suspectissimum uideri debet, ex eo quia frater neque dum tractaret matrimonium, neque post per longa tempora, reuelauit fratri impedimentum affinitatis illegitimæ, seu illicitæ: non enim uerisimile videtur, q tanto tempore fuerit in mora dã de fraternã monitionem suo fratri. c. nouit. de iudi. est etiam suspectissimum ipsius testimonium, quia agitur de dissoluendo matrimonio fratris, qui diuitijs superat ipsam Odiliam pauperem comparatiuè ad ipsum Andream, arg. c. super eo, el 2. de test. meritò Papa noluit, q ultra testimonium fratris requirantur alij duo testes idonei. Discutiamus ergo testes in hac causa examinatos, & uideamus, si duo sint idonei testes, qui super copula inter Lud. & Odiliam contracta deponũt. Tres reperio testes deposuisse. Primus est Stephanus Troleti, qui uariauit, unum dixit in iudicio fori,
2 aliud in iudicio poli. ideo tanquam vanus† non probat. l. qui falsa, vel varia. ff. de testib. c. si testes omnes. §. q falsa, uel varia. 4. q. 3. Nec obst. si dicatur, standum esse primo dicto in iudicio fori, c. sicut. de testi. per quem ita tenent etiam Card. in c. ueniẽs. 2. col. pen. eo. tit. & Dec. cons. 185. vbi varia consilia ad istud propositũ adducit: quia concedo, q primum dictũ præualet, & ita loquuntur Doct. tamen dico, q primo dicto detrahitur fides per secundum contrarium, & istud non negant Doct. Imò uolunt, q talis testis non dicatur testis integer & idoneus, ita tenet Inn. in c. prætereà. de testi. cog. & Card. in c. ueniens. ubi infert, q ex dicto talis testis non potest iudex deferre iuramentũ in supplemẽtum. sequuntur Pan. & Fel. in c. cum in tua, de testi. Imò ibi uolunt, q talis testis propter magnam suspicionem falsitatis posiit subijci torturæ. Item contrariatur Lud. fratri, qui deponit se misisse ad dictam Olidiam vnam somatam bladi per dictũ Troleti, ipse verò Troleti deponit, q misit solum dimidiam somatam, item Ludouicus dicit, q nullos aderat, quando cognouit dictam Odiliam, nisi duo seruitores, quos in specie nominat, & inter quos non est nominatus idem Troleti, & tamen ipse attestatur, quòd erat præsens, quando Ludo. cognouit ipsam Odiliam, & consequenter est unus ex testibus contra Susannam. Nec obst. si quis uellet saluare huiusmodi contrarietates per actuum multiplica
3 tionem. iuxta no. in c. cum tu, de testi. quia talis† concordia non admittitur ad effectum, q testes probẽt, sed ut excusentur a pœna falsi, secundum Bar. & *aliter* Doct. in l. 3. ff. si cer. pet. & in l. 1. ff. de noui ope. nunc. gl. & canonistæ in c. in nostra, de testi. Ant. & Pan. in d. c. cum tu. Alex. consi. 116. lib. 1. cum alijs infinitis auctoritatibus, quas omitto. Item idem Troleti fatetur de mãdato dicti Ludo. subtraxisse dictam mediam somatam frumẽti patri ipsius Ludouici per furtum; quo fit, ut ipse reus furti dicatur, tanquam opem furto dederit. l. is qui opem. ff. de fur. & pariter furti tenetur idem Lud. l. si quis uxori. §. sed si filius. ff. de fur. Fur au
4 tem est infamis. l. non debet. ff. de dolo. ergo neuter † potest dici idoneus testis. l. 3. §. lege Iul. ff. de test. c. licèt ex quadam. c. testimonium, eo. tit. Item est uilis persona deponens in causa ardua, ergo minus idoneus, ſm Spec. tit. de testi. §. 1. vers. item q est artifex, & in specie q utilitas operetur, q testes non dicantur idonei firmat Andr. Sic. consi. 32. col. 8. lib. 1. facit dictum Bar. in l. 1. §. idem Cornelio. ff. de quæstio. Item est pauper, ergo non integer propter præsumptionem, ne lucri causa fuerit testificatus, secundum Spec. in d. §. 1. uersi. item q est pauper. & Barb. in d. cons. 32. col. 8. Secundus testis, d. presbyter Iacobus parochialis sacerdos deponit, quòd interrogata ab ipso, si cõfessa fuerat Andreæ eius marito, se antea fuisse cognitam a dicto Lud. respondit ipse scit causam. hæc responsio negari non potest, quin sit ambigua, & ideo declaranda spectat ipsi Odiliæ. l. si quis intẽtione ambigua, ff. de iud. Et dato, quòd sonaret in affirmatiuam, q. d. ipse Andreas scit causam quare fuerim confessa, tamen sonaret in affirmatiuam suspectam. q. d. ipse scit, q non fui confessa spontè, sed fortè propter metum, & minas, aut uerbera, uel ob aliã causam compulsiuam. Prætera, dato q ipsa fuisset confessa expressè, ta-
5 men confessio coniugis† contra maritum nihil probat, nisi contenta in confessione probentur per testes idoneos, c. super eo. de eo, qui cog. consang. vxo. suæ. ne sit in facultate coniugis prosilire ad confessionem contra matrimonium. & hoc modo pro arbitrio discedere a matrimonio, vt ibi dicit Papa. Item ipse testis in hoc est singularis, & ad probandum confessionem requiruntur duo testes, ut in specie per Bar. in l. admonendi. ff. de iureiur. Nec ob. q ipsa Odilia promiserit stare eius dicto, quo casu vnius testis probat plenè, secundum Bart. in l. Theopompus. ff. de do. præle. quia uerum in his, quibus pars potest renunciare probationibus, & sibi pro arbitrio præiudicare. Secus in causa matrimoniali, cuius dissolutio non pendet a facultate alicuius partis, secundum Pan. in c. mulier. de iureiur. qui per istam rationem tenet, q in causa matrimoniali non defertur iuramentum a parte parti, nec in supplementum probationum, Gemi. consi. 33. ad fi. cum solitis concor. & ea ratione, quia propria confessio nõ probat contra matrimonium, eadem ratione non præiudicabit matrimonio consensus & promissio standi dicto vnius tantum, nisi adsit alia sufficiens probatio. d. l. super eod. Tertius testis Petrus Gaudem. deponit non uerisimilia, & sibi inuicem repugnantia. dicit. n. q uidit Ludouicum tunc eius dominum uolentem deflorare Odiliam, & eam amplexantem, & q se occultauit, donec opus esset consummatum, postea subijcit, q ingressus dixit dño suo, uos estis bene insanus. Cõsideret quilibet sensati cerebri, an sit verisimile seruum reprehendere dñm de delicto, cui poterat obuiare, & noluit. Certè non cadit in mentem: non. n. caret scrupulo societatis occultæ, qui manifesto facinori desinit obuiare, & error cui non resistitur, approbatur. c. error. & c. consentire. 83. d. c. qui cõsentit. 11. q. 3. Si ergo error fatetur approbasse, quomodo uerisimile est, q postea redarguerit magistrum, quis credit hoc? Scriptum est. n. apud Apostolum, maiorem te ne redar-
6 guas. cum itaq; verisimilia non deponat, non est idoneus† testis, imò suspectus de falsò, ut dicit Pan. in c. quia verisimile. de præsum. Barb. cons. 47. nu. 31. uol. 1. Præterea est singularis. dicit. n. q vidit Lud. cognoscere Odiliam de die paulo ante uesperas; Troleti uerò dicit, q uidit de nocte, & sic tanquam singulares non probant. l. iusiuran. C. de testib. c. in omni negocio, cum uulg. de test. sic. n. deponebant testes contra Susannam: unus. n. dicebat sub pinu, alter sub ficu. Ex præmissis restat concludendum, q
7 nullus istorum testium dicitur idoneus, † qa is idoneus testis dicitur, cuius fides nulla exceptione elidi potest, ſm glo. in §. item verborum, in verbo, idoneos. Inst. de inut. stip. Restat ẽt concludendum, non fuisse probatam copulam Ludouici cũ dicta Odilia, quia vltra confessionem ipsius Lud. requiruntur alij duo testes idonei, d. c. de illo, qui non reperiuntur in hac causa, igitur &c. Et credendum est, q si dicta Odilia haberet amplum patrimonium, quòd Andreas, qui cum ea stetit spatio plurium annorum, non recusaret eam, d. c. super eo. de testi. Laus Deo.

Responsa acutissimi I. V. D. Ioan. Fran. Ripen. a S. Nazario, explicit Lib. 4.

IOANNIS FRANCISCI RIPAE, A SANCTO NAZARIO, IVRISCONSVLTI EXCELLENTISSIMI,

In Decretalium Librum quintum absolutissima Responsa.

Nunc postremò maiori, quàm hactenus vnquam factum sit, diligentia recognita, & repurgata.

De adulteriis & purgatione canonica.

RESPONSVM I.

MOnachus Adulter, & ex confessione propria de adulterio conuictus, & carceribus detentus, alium monachum similiter de adulterio accusauit. Quæstionis est, an præstet indicium sufficiens ad torturam? quod manifestè negatur: debet enim probatæ uitæ, & uinculis, ac carcere solutus esse, qui crimen obijcit, quinimo accusatus, nec carceribus committendus, nec torquendus est, & si mille indicia sufficientia existerent, si de huiusmodi crimine diffamatus aliter non apparebat: nam clericus ad pœnam purgandam nullo iure carcerari pôt, nisi crimen confessus, vel de eo conuictus fuerit. licèt facti infamiam purgatione canonica purgare hēat.

SVMMARIVM.

1 *Vnus testis, omni exceptione maior, facit indicium ad torturam, aliàs secus.*
2 *Vinculis, vel carcere detentus, non admittitur ad testificandū contra aliquem in causa criminis.*
3 *Clericus, etiam si adsint mille indicia sufficientia, non est torquendus, nisi prius sit de tali crimine diffamatus.*
4 *In criminalibus probationes luce meridiana clariores requiruntur.*
5 *Clericus ad pœnam purgandam non potest carcerari, nisi prius confiteatur, uel de crimine conuincatur.*
6 *Purgatio canonica indicitur etiam ad tollendam infamiam facti.*

Respon. interpreta.

QVidam Monachus adulter, & de adulterio ex confessione propria conuictus, imputauit seu accusauit alium monachum similiter de adulterio. Item existente dicto monacho adultero in carcere, alius ab eo accusatus noctis tempore ad instigationē, & vocationem alterius carcerati in contiguo, in carcerem venit ad cellam dicti accusati, dicendo q accusator carceratus volebat eum alloqui, & sibi narrare causas, quare eum falsò accusauerat, qui ad carcerem accessit, & quem primum ibidem fuit is, q eū uocauerat, carcerem clausit, pp quod Abbas uelle vr procedere ꝯ dictū monachū, tam ob accessum, q̄ ob accusationem dicti adulterij, & quia noctis tempore sine licentia iuit ad dictum carceratum, quem iam quatriduo cū pane, & aqua, & quatriduo sine aqua in carcere detinuit, & q exinde examinatus fuit relaxatus. Nunc quæritur, an dictus adulter, qui alium accusauit, qui ad eum accessit tempore noctis, faciat sufficiens iudicium ad torturam, siue ad detētionē in carcere cum pane & aqua, seu habeat ipsum infamare, ita q necessaria sit purgatio canonica? Christi beatorumq; Siri, & Augustini, Patronorū meorum implorato suffragio. Circa primū, an faciat dictus adulter indiciū ad torturā: bre
1 uibus concludendo arbitror, q non, qa ad hoc, ut unus testis † faciat indiciū sufficiens ad torturam, oportet q ꝯ eum nihil possit opponi. l. maritus. vbi Bar. ff. de quæst. At adulter nō solum non est integer testis, imò nullatenus admittitur, sed totaliter repellitur. c. constituimus. 3. q. 5. vbi casus expressus. & rō est, qa est infamis, ut ibi dr. dignum quippe est, ut vita innocentis pernicioso accusatore non maculetur. c. dignū, 3. q. 9. & criminosus maximè ꝯ clericum repellitur a testimonio, c. super eo. de testi. debet. n. esse probatæ uitæ, qui crimen obijcit c. testimoniū. c. licèt
2 uniuersis, & c. in literis, eo. ti. Scdō, quia detentus in † vinculis, vel in carcere, non admittitur ad testificādū ꝯ aliquē in cā criminis. c. si testes. § itē lex Iul. 4. q. 3. Possem ad istud cōprobandū infinita adducere, sed superfluū puto, qa clarū & notoriū est. Tertiò, quia de se confessio aduersus alium in eodē crimine nō est credendū. c. ueniēs. el. i. de testi. & ibi Pan. in ult. not. qd fortius, ēt si
3 extarent mille indicia † sufficiētia, nō debet clericus poni ad torturā, nisi sit de tali crimine diffamatus, fm singulare dictū Abb. in c. grauis. de depo. sequitur Panor. in c. cum in contēplatione. de reg. iur. & Io. de Ana. in c. i. col. 8. de cler. percu. ergo hic clericus monachus nondum diffamatus torqueri non poterit. Item accusator excommunicatus, quia introduxit fœminam in claustro ꝯ statutū monasterij, ergo eius testimonium nullam fidem facit, c. veniēs. 2. de testi. c. si hæreticus, 2. q. 7. c. infamis. 3. q. 7. Non autem aliquod indicium facit accessus noctis tpe ad carcerem, quia aut uolumus dicere, q accessit, ut aliquā iniuriam inferret accusatori, & quantum ad delictum adulterij nihil operabitur hæc præsumptio. Aut uolumus dicere, q accessit, ut diuerteret accusatorem ab accusatione, siue testimonio probato contra ipsum, & tunc talis coniectura potius interpretanda est in bonam partē. s. vt uoluerit retrahere accusatorē ad veritatē, & a peccato, qa falso eū accusauerat. l. meritò. ff. p soc. c. si. de præsumpt. Itē non negabit, quin hmōi p̄sumptio non sit ambigua, ergo nullā fidē facit. c. in p̄ntia. de pba. l. non hoc. C. vñ cogna. & maximè in
4 criminalib. in qb. † pbationes debēt esse luce meridiana clariores. l. fi. C. de pb. & c. sciant cuncti. 2. q. 8. & ita in terminis ꝯsuluit Pet. de Villa, alias de Anc. cons. 253. in q. presbyteri Caroli. Circa fm, an faciat indiciū sufficiēs ad intrudēdū ipsum monachū
5 carceribus? Rñdeo ēt q nō, qa Clericus † ad penā purgandā non pôt carcerari, nisi fuerit ꝯfessus, uel de crimine ꝯuictus. c. quis. de de pe. li. 6. Circa tertiū, arbitror, q dictus monachus ad tollēdam
6 † facti infamiā dēat se purgare purgatione canonica. c. Mēnā. & c. hēt. ii. q. 5. Ho. i Sūma, de inqsi. §. qs sit effect⁹. ver. fin aūt de crimine. Si tñ pponat aliū monachū carceratū sustinere vices accusatoris, rñdeo purgationē canonicā nō esse inducēdā, qa purgatio canonica tūc demū inducit, cū accusator deficit. c. si quis presbyter. c. quoties. de purg. can. & si accusatus nō esset de delicto diffamatus apud graues uiros, etiam q accusator ab accusatione destitisset, posset purgatio omitti. c. cum dilectus. eod. titu.

De vsuris.

RESPONSVM I.

QVoniam ꝯstitutū est p florenis 100. annuā pēsionē floren. 10. p Martinū 4. & Calixtū III. Pōt. Max. ꝯstitui licitè posse. Iō exceptio viurariç prauitatis ex aduerso proposita nullo iure admittēda est, & maximè cū d. Honorat⁹ fm ea, q̄ pponūtur, vti fideiussor d. Capardi iustè se ꝯtēdat Idēnē, ac illęsū ab eo seruari p summa flor. xl. annuç pēsionis p qb. xl. iā idē Capardus ab eo d. Honorato flor. 400 receperat, quare nihil iustū nihilq; sāctū ex aduerso pponi pôt cur Capardus bonam fidē fideiussoris agnoscere nō teneat.

SVMMARIVM.

1 *Contractus continentes pensionem annuam de decem pro centenario cum pacto luendi, liciti iudicati sunt.*
2 *Fideiussor, qui iurauit soluere usuras, licitè eas soluere potest, & illas repetet a fideiussore, pro quo fideiussit.*
3 *Nemo iactare suum uelle præsumitur.*
4 *Principalis tenetur fideiussorem indemnem releuare.*

Respon. interpreta.

DOminus Honoratus Ruffi p florenis mille vendidit pensionē annuā flor. centū dñæ Abbatissæ, & monialib. S. Mariç de Nazaret, ciuitatis Aquen. sup oib. bonis suis, & spālr sup castris de Ancono, & de Alamano cū pacto luēdi p̄ite dño Anto. Capardi, cui idē do. Honoratus die immediatè seq. tradidit flor. quatuorcentū ex dictis florenis mille. Pro quib. idē Capardus vēdidit eidem do. Honorato pēsionē annuā floren. xl. cum pacto luendi. Et in oib. & p oīa, put ipse tenebatur, dictæ Abbatissæ, & monialibus. Nūc do. Honoratus agit ꝯ Capardum, ut sibi soluat pēsionem, quā sibi ꝯstituit, & p eo soluit p̄fato monasterio, aduersus hanc actionem Capardus opponit exceptionem viurariæ prauitatis. Quæritur, an huiusmodi exceptio admittenda sit?

Qui veritas est, me dirigat in semitam ueritatis.

¶ Si argumenta & rōnes hincinde, q̄ sup hmōi dubitatione tā p Iuristas, q̄ p Theologos adducunt in mediū, pponerent, longus fieret tractatus: sed qa qō determinata fuit per Martinū 4. & Calistū 3. vt patet in extrauag. cōibus, sub rub. de emp. & uēd. exordientibus, regimini. Ideo nō tētabo os in cęlum ponere. Decisa
1 est ibi hęc dubitatio, q hmōi ꝯtus nō reputantur † illiciti, nec in fraudem vsurarū confecti. Sed posita parte affirmatiua, p uera, mihi vr q Capardus non bona fide agat proponendo exceptionem

nem vsurariæ prauitatis ꝯ dñm Honoratum, qui solum agit, ut
releuetur indemnis,& sic ut non sit in damno, non ut ex fœno
2 re ditetur.& pro fundamento præmitto,ꝙ fideiussor, † qui iura-
uit soluere vsuras licitè eas soluere põt, & illas repetet a debito-
re,pro quo fideiussit.c.peruenit.& ibi gl.& Pan. extra de fideiuſ.
no.per Io.And.& alios in regula,damnum.de reg.iu.lib.6. Et ra
tio ibi assignatur,quia non debet fideiussor damnum pati,unde
præmium,& gratias deberet reportare. Ita uī posse dicere domi
nus Honoratus, qui re uera nomine ipsius Capardi fideiussit ꝓ
pensione 40.floren.licèt super bonis suis vendiderit illam pẽsio
nem prædicto monasterio,ipe ductus,ꝙ dictus Capardus similẽ
pensionẽ sibi faceret,& ea mediante eum indemnem releuaret.
Quod sic demonstratur: ubi pecunia est ad aliquem peruentu-
ra,si alter pro ea pecunia se obliget,censetur fideiubere ꝓ eo,ad
quem pecunia debet peruenire.l.quamuis §. si cum essem.ff.ad
Velle.l.sed & Iul.§.j.ff.ad Maced. isti aũt quatuor centũ floreni
recepti per dñm Honoratum a monialibus,quæ fortè nolebant
contrahere cum Capardo,erant peruenturi in ipsum Capardũ,
prout illico peruenerunt, ergo do. Honoratus censetur pro eo
fideiussisse,& uenditio pensionis florenorum 40. constituta ipsi
do.Honorato super bonis ipsius Capardi, cessit in causam obli-
3 gationis,quia Capardus tenetur † indemnem releuare do.Hono
ratum.l.inter causas.§.abesse.ff.mand.l.si pupilli.§.j. ff.de sol.be-
ne facit,quod dixit Bar.in l.singularia,col.antep. ff.si cer.peta.&
Lud.Rom.consi.465.consultatio præsens.col.2.corroborantur
præmissa, quia idem Capardus simul accessit cum do.Honora-
to ad monasterium pro recipiendis dictis pecuniis,& die imme-
diatè sequenti recepit ab ipso do. Honorato florenos quatuor-
centum,unde præsumendum est ꝙ mandauerit præfato do.Ho-
norato,ut dictam summam pro eo reciperet,quia quoties cele-
bratur aliquis actus,qui communiter spectat ad agentem,& al-
terum,tunc si alter sciat,& approbet,sola uoluntas, siue appro-
batio mandatum inducit.l.j.ff.mand.per quam ita punctualiter
concludit Bar.in l.post dotẽ.col.5.vers.sexto modo.ff.sol.mat. Et
si negetur,ꝙ contractus celebratus cum monasterio non specta
bat cõiter ad ipsum Capardum,& do.Honoratum,sed solum ad
ipsum d.Honoratum.rideo ꝙ & si figura uerborum ostẽdat con
tractum solũ spectare ad do.Honoratum,tñ nullus erit adeo ob
tusi ingenii, qui non dicat ad cõem utilitatem illum ꝯtractum fuis
se celebratum.quis.n.diceret unquam do.Honoratum,alioquin
virum prudentem,recepisse florenos quatuorcẽtum sub annua
pensione florenorum decem pro centenario, ut illos pro simili
pensione traderet Capardo, nisi fuisset ad ita faciendum depre-
catus per ipsum Capardum:nemo enim præsumitur uelle iacta-
re suum l.cum de indebito.ff.de proba. Præterea,ex eo ꝙ incon-
tin.dictus d. Honoratus habitis dictis florenis quatuorcentum,
illos tradidit ipsi Capardo,præsumitur actum,& tractatum fuis-
se,ꝙ Honoratus illos a monasterio reciperet pro ipso Capardo.
l.si uentri.§.in bonis.ff.de priuil.cred. cum multis auctoritatib.
quas adducere possem, & bene in proposito facit quod consu-
luit Dec.consi.182.col.4. Et si dicatur ꝙ do. Honoratus non de-
dit dictas pecunias inconnnenti, imò fuit interuallũ unius diei.
Respondetur, ꝙ interuallum unius diei nõ impedit,quominus
actus debeat dici factus incontinenti,sm Cæpo.in trac.de simu-
lat.contrac.col.7.uers.a.casũ. ꝙ enim dicatur factum incõtinen
ti,relinquitur arbitrio iudicis,sm Ang.in d.§.in bonis,& Ludo.
Rom.in l.j.§.j. ff.de ver.obli. Vltimò non uideo,qua ratione iste
contractus debeat iudicari fœneratitius. Cui enim non conue-
nit diffinitio,non conuenit diffinitum. l.j.§.dolum. ff. de dolo.
Vsura autem est lucrum ex mutuo intentum secũdum Summi-
stas,& latè explicatur per Lau.de Rodulphis in trac. de usur. in
j.q.Ex parte autem domini Honorati nullum lucrũ, nullave lu-
crandi intentio, cum eandem pensionem pro illismet pecuniis
faciat monasterio, ergo &c. agnoscat igitur Capardus bonam
fidem,& amicum suum releuet indemnem. Laus Deo.

De sententia excommunicationis.

RESPONSVM I.

QVia Constat Ioannam de Bellacomba omne,
quod ex bonis mariti habuit,restituisse,&
si quid habet, ex uoluntate dicti mariti habet,nõ
obstantibus depositionibus testiũ in hac cã pro-
ductorũ,qui tãquã singulares, partim pauperes,
partim inimici, & partim se referentes ad deposi
tiones,de quib.non constat,& partim non legitimè concluden
tes nihil probant, ideo monitorio non adstrictam facilè cõstat.
Quare iterũ respondemus,a dicto monitorio ipsam absoluendã
fore, nec nõ ab ecclesiasticis censuris,cui non obstat,ꝙ plus fru-
menti ac pecuniarũ habere, ac habuisse præsumatur ꝗ restitue-
rit,quia excõicatio non ex præsumptionibus, quæ ex depositio-
ne ipsius Ioannæ elitæ quodãmodo uidenĩ,sed ueris probationi
bus admittitur, nec præsumptionibus temere iudicandum est.

SVMMARIVM.

1 *Monitorium,quod regulariter loquitur de indebitè, ac iniustè detentis,habi-*
tis,& perceptis,ad licitè,ac iustè detenta ac habita, non porrigitur.
2 *Per sententiam condemnatoriam non probatur quis aliquid indebitè detine-*
re,nisi quatenus constat ex actis,uel in executione liquidatur.
3 *Asserenti incumbit onus probandi.*
4 *Testis deponens extra articulata,nullam fidem facit.*
5 *Allegans errorem tenetur illum probare.*
6 *Testis,qui tractat de se exonerando,& alium grauat, & qui in facto proprio*
deponit,nullam fidem facit, & uide nu.14.
7 *Testis singularis non probat.*
8 *Testis inimicus,pauper,& non productus in causa,nihil probat.*
9 *Testis se referens depositioni,de qua non constat,nihil probat.*
10 *Testis ratione incertitudinis, nihil præstat.*
11 *Dominium an ex possessione probetur.*
12 *Denunciatio iudicialis tendens ad salutem animæ,& interesse partis,non ad-*
mittitur nisi pro notorio peccato.
13 *Testis non reddens rationem sui dicti,nihil probat.*
15 *Testis se referens ad depositionem imperfectam,nihil probat.*
16 *Non probat hoc esse,quod ab hoc contingit abesse.*

Respon.interpre.

ITerum Mihi uidetur, honestam mulierem Ioannam
de Bellacomba relaxãdam a monitorio, & iu-
dicio illius per rationes,& fundamenta iã deducta,quæ nec
tantillo elisa fuerunt ex replicationibus in aduersum pro-
positis,quibus non expediret respondere,cum collatis hincinde
scripturis resolutio pateat manifestè, ut tamen petenti satisfiat,
succinctè respondetur.dicitur cõstare,Ioannam plura bona ac-
cepisse de bonis,& hæreditate Planterii sui mariti ex instrumen-
tis compromissi,& laudi inde secuti, quia in compromisso petit
se manuteneri in possessione bonorum hæreditariorum sui ma-
riti,& in laudo condemnatur ad restituendum omnia bona mo
bilia dictæ hæreditatis, quæ manutentio, & restitutio,ut ex ad-
uerso prætenditur, præsupponunt ipsam Ioannam aliqua bona
habuisse.l.decem.cum vulg.ff.de uerbo.oblig. Quia ad istud fuit
1 multipliciter responsum. Primò, quòd † monitorium loquitur
de habitis & perceptis illicitè,& indebitè. c.per tuas.de senten-
tia excommu. Petitio autem Ioannæ petentis se manuteneri,lo
quitur de possessione licita,non ui,non clam, non precario ha-
bita l.j.in fin.ff.uti poss.c.licitè causam,de probatio.& sic petitio
Ioannæ,de qua in compromisso, nihil facit ad probationem, ꝙ
ipsa indebitè & illicitè quicquam detineat in bonis mariti. No
etiam probat laudum, quo fuit condemnata ad restituendum
2 bona mobilia hæreditaria mariti,tum quia † per sententiã con-
demnatoriam non probatur, eam aliquid indebitè detinere,ni-
si quatenus in actis probatum legitur,uel in executione liquida
bitur,cum in iudicio vniuersali, siue petitione hæreditatis actũ
est,secundum Ioan.Andr.in addi. Spec.in titu.de senten.§.quali-
ter. ver.quid si iudex.Barto.in l.fina. C.de senten.quæ sine quan
tita.profe.glos.in l.j.ff.de eden. Alioquin si ex actis, uel in execu-
tione non appareat de quibus bonis, sententia nullam meretur
execu.l.1.& 2.C.de senten.quæ sine certa quantitate. not.Bart.
& alii,in l.ait prætor,§.si iudex.ff.de re iudica. Cum itaque non
appareat,nec ex actis, nec ex aliquibus testibus in executionem
dicti laudi productis, aliqua bona esse penes dictam Ioannam,
non possumus dicere, quòd sententia probet penes ipsam esse,
quia sententia,quæ condemnat in genere ipsam Ioannam ad re
stituendum bona,quæ habet, intelligitur si quæ habere constit-
erit l.Stichum qui meus erit.ff.de leg.1.l.nuper. ff. de leg.3.Præ-
terea cum fuerit paritum laudo, frustra impetratur monitoriũ.
Quòd autem paruerit, constat ex quitãtiis in actis productis. Et
3 qui velit † asseuerare eam habere plura alia quæ nõ restituit,de-
bet ipse probare.l.ei qui.ff.de probat. ¶ Non obstant assertæ de
positiones testium, quia ut plenè & abundè ostensum fuit,nul-
lam fidem faciunt rationibus per me & alios,qui pro dicta Ioan
na allegarunt,clarè deductis,quæ ut dixi ex replicatione, & sal-
uatione per partem aduersam factis in aliquo non fuerunt eli-
sæ.dicebatur primò, quòd Ioannes de Ponte, primus testis, non
probat, quia non fuit receptus super articulo sexto usurpatio-
4 nis,ideo sua depositio non facit fidem, quia deposuit extra † ar-
ticulum non iuratus.c.de testi.extra de testi.l. si quando. C.eod.
nam ipse fuit solum receptus super 7.& 8.& ipse deposuit super
sexto. Ad istud replicatur,quòd notarius errauit,quia debuit di-
5 cere super sexto,sed istud nihil est, quia qui † errorem alleg. te-
netur illum probare,ut per Barto.& alios, in l.errore scribentis.
C.de testa.maximè quando notarius nõ proponit errorem, iux-
ta no.per Barto.in l.fin.ff.de tab.exhib.præsumitur enim pro no
tario,ꝙ non errauerit,nec aliter scripserit, quàm fuerit dictum,
arg.no.in l.j.quemadm.testa.aper. ff.cum concordantibus. & li-
cèt hic testis se referat suæ relationi,non tamẽ fuit receptus,nec
iuratus super contentis in dicta relatione:& sic deponit extra ar
6 ticulum, ut dictum est. ¶ Dicebatur secundo, ꝙ hic testis † tra-
ctat de se exonerãdo, quia dixit se recepisse in custodiam aliqua

bona a dicta Ioanna, iõ non ꝓbat. replicatur, ꝙ licèt nõ sit ei cre
dendũ, quatenus se exonerat, saltẽ credẽdũ est ei, quatenus one-
rat dictã Ioãnam. voluissem ꝙ ista theorica fuisset ꝓbata aliqua
rõne, vel lege, quia Bar. in l. deferre. de iure fisc. expresse conclu-
dit, ꝙ ei nõ credit, quatenus aliũ grauat, & quia fides testis est in-
diuidua, & qa non creditur testi deponenti in facto ꝓprio. l. nul
7 lus, de test. Dicebat tertiò, ꝙ hic testis † est singularis. tũ dicetur, ꝙ
ĥet cõtestẽ Ioannẽ de la Palude, sed si cõferant vtriusq; di-
cta, nõ uidebunt ꝯtestes, imò singulares singularitate obstatiua.
8 ¶ Dicebat ẽt, ꝙ hic testis est † inimicus, pauper, non ꝓductus in
cã, sed loco eius quidã Claudius de Põte, ad ista nihil replicatur.
Ex quib. stat nrã ꝯclusio, ꝙ huic testi nõ est, nec uenit fides adhi-
benda. ¶ Contra ea, quæ aduersus sextũ & tertiũ testẽ opposita
sunt, nihil replicatur, ideo sup quolibet ipsorũ non est faciendũ
fundamentũ. ¶ Dicebatur ẽt, ꝙ Mattheus Nagueti nõ facit ali-
quã fidẽ, qa se refert suæ depositioni factæ corã Mundanelli no-
9 tario, de qua † non constat, replicatr̃ constare fol. processus 33. &
seq. Sed ego non legi, nec uideo ꝙ in dicto fol. processus 33. &
seq. idẽ testis fecerit aliquã depositionẽ corã Mundanelli, ideo
iudex uideat scripturã, & sibi cõstabit, quis factũ melius uiderit,
& si deposuerit, non ꝓbat rõnib. in ꝯnum allegatis. ¶ Scdo, con
10 tra hũc testẽ dicebatur, ꝙ non ꝓbat † rõne incertitudinis; quia si
dicat, ꝙ dicta Ioanna portauit ad domũ suã vnũ saccũ plenum
utensilibus, subijcit tñ ꝙ nescit qd intus esset, qa non curauit ui
dere qd esset intus. replicatur, ꝙ satis est, ꝙ sciat saccum esset ple
nũ vtẽsilibus, qualiacũq; sint. Sed certè non aduertit dñs repli-
cãs, ꝙ is qui dixit nõ introspexisse, qd intus esset, nõ põt pro cer-
to asseuerare saccũ esse plenũ utensilibus, cũ nõ uisa sint a sensu
corporeo aliena. l. testiũ. ff. de test. Et si dicat Petrũ scire p tactũ:
rñdeo hunc testem non deponere ꝙ tetigerit, & ubi tetigisset, ex
solo tactu non põt certo sciri quid sit in sacco, quod expresse fa-
tetur ipse testis, dũ subijcit, qd intus esset, se nescire. ¶ Tertiò im-
pugnatur depositio huius testis, quia non dicit, ꝙ utensilia dela
ta ad domũ suã essent utensilia mariti. replicatur, ꝙ testis depo-
nit saccũ fuisse portatũ a domo mariti Planterij, ideo probat, ꝙ
utensilia existentia in dicto sacco, erãt ipsius mariti, quia ea quæ
sunt reperta in domo sua, præsumuntur fuisse sua, vt concludũt
Bal. & Sal. in l. ob maritorũ. C. ne uxor pro mari. & Soc. consi. 128.
Iustissimè iudex. in tertia conclusione. in 1. uol. Quia ad istud re-
plicatur multis modis. Primò, ꝙ hæc præsumptiua probatio lo-
11 cum habet, qñ agitur † de dominio incidenter, tunc ex eo, ꝙ repe
riuntur in domo alterius, præsumuntur sua, quia ex possessione
præsumitur dominium, qñ de eo agitur incidenter, ſm Bar. in l.
quidam in suo. ff. de condi. inst. & Pan. in c. cum ad sedem. col. 6.
de resti. spol. & ita loquuntur Bal. & Sal. in d. l. ob maritorum, &
Soc. in d. consi. 128. agebatur. n. ibi de executione rei iudicatæ in
bonis mariti repertis in eius domo, & sic tractabatur principali-
ter de executione: incidenter aũt quærebatur, an bona existẽtia
in domo mariti essent mariti, vel uxoris uolẽtis impedire execu-
cutionem per exceptionẽ sui dominij. rñdetur, ꝙ ex possessione
præsumuntur mariti, quia quæritur de dominio incidẽter. Et ita
in proposito declarat Aret. consi. 153. cõsultatio proposita. Sed
vbi agitur principaliter de dominio, ut in casu pñti, ex possessio
ne non præsumitur, nec ꝓbatur dñium. l. cum res. C. de proba. &
ibi oẽs notant. c. si. de causa poss. & proprie. no. Bar. & Pan. in lo-
cis præalleg. ẽt si esset probatum, ꝙ possessor tenebat, & posside
bat bona, de quorum dñio agitur principaliter pro suis, & tan-
quam sua, ſm Bar. in l. j. ff. pro suo. Alex. consi. 137. col. 2. lib. 2. ẽt si
proberetur, ꝙ tenebatur, & reputabatur dñs palã, & publicè, ſm
dominos de Rot. deci. 330. in no. Soci. consil. 112. uiso processu.
col. fi. lib. 4. ¶ Secundò rñdetur, ꝙ in iudicio conscientiæ, de qua
quæritur ad præsens, nõ potest quispiam denunciare, nec decla-
rare permanere aliquem in peccato, nisi appareat apertè, & ma-
nifestè de ipso peccato. c. nouit. de iudicijs. ubi Panorm. & alij
ita concludunt, non obstat, dum dicitur id uerum esse, si agere-
tur euangelica denũciatione, cuius finis est fauor animæ denun
ciati dumtaxat, ut liberetur a peccato, secus hoc casu quo agitur
denunciatione iudiciali, cuius finis est fauor animæ denunciati,
12 & interesse partis, quia istud retorquetur. Nam † denunciatio iu
dicialis tendens ad salutem animæ & interesse partis, non habet
locum nisi pro notorio peccato, pro quo non competit actio
parti de iure ciuili, uel cano. c. episcopus. 35. q. 6. l. ea quidem. C.
de accus. declarat Panor. in d. c. nouit. col. 13. uers. nunc conde-
scendo. Non potest autem in casu nostro peccatum dici noto-
rium, cum non probetur ullo modo uerè, nec præsumptiuè, ut
dictum est. Et ubi præsumptiuè probaretur, ut asserit aduersa-
rius, non tamen esset notorium, c. si. qui matri. accu. pol. Et dum
subijcitur, ꝙ d. Bellacombe non reuelauit pertinenter, quia di-
xit bona esse sua nihil ad rem, quia cũ ipsa prætendat sua, nõ te-
netur aliter exonerare suam conscientiã. Et si prætendat proba-
tum esse, ꝙ sint mariti, agat via iuris, porrigat libellum, & discu-
tietur cuius esse debeant, non aũt insistat super cõsciẽtia ipsius
Ioannæ. ¶ Dicebatur etiam, ꝙ iste testis non ꝓbat, quia non red-
13 dit † rõnem sui dicti, prout tenebatur, etiã non interrogatus: ad
istud nihil replicatur. adde ꝙ hic testis tractat de se exonerando,
quia dixit dicta utensilia fuisse portata ad domũ suã, quo casu te
netur illa restituere ei, cuius sunt. & vult se excusare ex eo, ꝙ fue
runt ad se delata, cum forte ea dolosè surripuerit, ideo nõ ei cre
dendũ, ut dicit Bar. in d. l. deferre. ¶ Successiuè ad defendendum
depositionem magistri Ioannis, dum opponitur ꝙ se refert rela-
tioni suæ factæ coram dño uicegerente, de qua non constat: re-
plicatur constare fol. 24. & seq. Sed aduertatur, ꝙ relatio, de qua
fol. 24. & seq. non legitur facta corã dño uicegerente, sed coram
officiali. ergo non est illa, ad quem se refert. Cæterũ ubi esset illa,
14 non probaret, quia tractat de se † exonerando, cũ deponat apud
se esse duos saccos menagij, quos asserit ad se fuisse delatos p an-
cillam d. Ioannæ, forsan subornatæ ab eo ad illa suffuranda ipsi
Ioannæ, uel hæredibus mariti, ergo non probat, ſm Bar. in d. l. de
ferre. ¶ Item nõ probat, quia potuit ancilla portasse inscia dicta
15 Ioanna domina sua, nec etiã probat, quia se refert † ad depositio-
nem imperfectam, uidelicet ad relationẽ factam sine iuramen-
to, quæ nõ affert testimonium, nec fidem facit, ſm Fel. in c. cum
in tua. de testi. nec replicatio, ꝙ communis opi. sit in contrariũ,
quicquam facit, quia ut dixit Fel. communis opi. limitatur non
procedere, quando testis se refert ad scripturam, uel depositio-
nẽ suam imperfectam. ¶ Item est singularis, & licèt Ianneta Mil-
lona uisa sit deponere, ꝙ uidit ancillã dictæ dominæ Ioannæ por
tantẽ unã copertã, & unã culcitram penes ipsam Ioannam, non
tñ dicit ꝙ portauerit. aliud enim est uidisse portare, aliud scire,
quod portauerit. ¶ Item dato, ꝙ essent concordes in hoc, tñ eo-
16 rum depositio non probat, † quia non concludit, ꝙ ancilla por-
tauerit uolente, sciente, & mandante dicta Ioanna. Ex quib. pn-
to, ꝙ depositiones dictorum testium non probent dictam Ioan-
nam aliqua bona dicti quondam sui mariti tenere, maximè in-
debitè & iniustè, & si quicquã habuit restituisse constat. & dum
dicitur, ꝙ non est, qui non pręsumat eam longè plus bladi, & pe
cuniarũ habuisse, ꝗ restituerit, nihil facit ad causam, quare præ-
sumat tenere iudicandũ quicꝗ, modò conscientia Ioannæ salua
sit, nam res hęc præsumptionib. decidẽda est. Nec integerrimus
dñs Iudex in hac causa, in qua debet sibi notoriè cõstare de pec
cato dictæ Ioannæ, habebit eam excommunicare absque ueris
probationibus. Possem aliter respondere, uidelicet depositio-
nes dictorum testium non facere ullam fidem: sed quia præmis-
sa sufficiunt, & dominus iudex, quæ omissa sunt, pro sua diligen-
tia supplebit, & cuncta trutinabit, ideo finem facio. Laus Deo.

RESPONSVM II.

QVoniam monitorio, ac censuris ecclesiasticis, illi tantum adstricti censentur, qui cõtra voluntatem defuncti bona iniustè, ac indebitè occupant: ideo Ioanna Bellacumba, quæ ex uoluntate defuncti bona habet & tenet, monitorio adstricta nullo iure dici põt, imò cum sibi a testatore licentia data fuerit, bona ipsa propria auctoritate capiendi, & alienandi, iure potuit ea sine hæredis licentia capere ac distrahere. Nec testes contra eam producti, secundum ea quæ proponuntur, quicquam probant. quare relaxandam, & absoluendam dictam Ioannam, tanquam cẽsuris in asserto monitorio comminatis, non adstrictam esse respondi.

SVMMARIVM.

1 *Actore non probante reus absoluendus est, etiam si nihil præstiterit.*
2 *Censuris ecclesiasticis non tenetur, qui rem iustè, ac legitimè detinet.*
3 *Testes mille singulares non plus pręstant, quàm unus.*
4 *Referenti non creditur, nisi constet de relato.*
5 *Testis examinatus super articulis impertinentibus, nihil probat.*
6 *Relatio facta parte non citata, & absque iuramento, nihil probat.*
7 *Testi deponenti in sui exonerationem, & commodum, non creditur.*
8 *Testis non productus, neque iuratus, nihil probat. & uide nu. 13.*
9 *Testis singularis, & apponens de credulitate, et nõ ueritate, nullã fidẽ facit.*
10 *Testis contrarius non admittitur, & uide quomodo procedat.*
11 *Ratio testis debet esse concludens. & uide quomodo procedat.*
12 *Probatio incerta non releuat probantem. & uide nu. 14.*
15 *Testis imperfectè deponens nihil probat.*
16 *Testis deponens, se uidisse de nocte reprobatur, nisi addat quòd luna lucebat, uel lumen habebat.*
17 *An qui compensat dicatur restitutionem facere?*
18 *Licentia a testatore concessa capiendi, & alienandi bona propria auctoritate, operatur bona ipsa de iure absque hæredis ministerio capi, & uendi posse.*
19 *Monitorio adstringuntur, qui bona uoluntate defuncti tenent, & possident.*

Respon. interpreta.

PLuribus Rõnibus relaxãda vñ honesta mulier Ioã-
1 na de Bellacõba. primò, quia † actore nõ
probante, reus absoluendus est, ẽt si nihil præstiterit. l.
qui accusare. C. de eden. c. ecclesia. vt lite pend. Ex addu
ctis aũt productis nõ apparet Ioãnã qcquã detinere de bonis he
reditarijs quõdã Ioãnis Plãterij eius mariti ĩdebitè, & iniustè, er
2 go non est ligata † cẽsuris ꝯminatis in asserto monitorio, & exin-
de fulminatis, vt signãter decidit Claua. in sua Summa, §. denun
ciatio. ver. fi. & dixi in tractatu d peste, li. 3. uer. insup q̃ro. nu. 118.

circa

circa fi.lib.nõ ob.depositiones assertorum testium, qui nihil pe
nitus probant, qa sunt† in eorum dictis oẽs singulares, q nõ plus
3 probant, q̃ vnus, ẽt si essent† mille, l.iurisiu.ubi Bal.C.de test.c.li-
cèt cãm.de pb.c.licèt ex quadã.& vtrobiq; Fel.latissimè, de test.
& qa sunt uarij, & ꝯrij, q̃b.non est credendum, l.qui falsa, uel va
ria.§.de test. Et qa se refecunt ad reuelationes eorum, de q̃b.non
4 constat, ergo† fidẽ non faciunt nisi ꝯstet de relato.l.si quis in ali
quo.C.de eden.l.admonendi, cũ gl.& ibi Bac.& alij, ff.de iureiu.
& quia exceptiones gñales non ita solent mouere, sicut speciales,
iõ libet accedere specialiter ipsos testes, qui sunt 14. quorũ
nullus est, qui fidem faciat. Primus testis Gulielm.de Ponte, sup
sexto articulo, qui de usurpatione, occupatione, & indebita de-
tentione loquitur, non fuit examinatus, sed dumtaxat super 2.
5 & 8. qui† nihil ad rem faciunt. Et licèt in relatione uisus fuerit
deponere, ꝙ habuerat aliqua bona mobilia in custodiam ab ip-
6 sa Ioanna, quæ eidẽ postea restituerat, tñ relationi† non credit̃,
qa parte non citata, & absque iuro facta c.nuper nobis, de testi.
l.si qñ, C.eo.tit.& qa est in dicto suo singularis, d.c.licèt.& quia
7 tractat de se exonerando, dum deponit restituisse. Testi aũt† ali
quid dicenti in sui exonerationem, & commodum, nihil credit̃,
l.nullus, ff.de testib.l.oibus, C.de testib.docet in terminis nostris
Bar in l.deferre.ff.de iure fisci. Alex.consi, 146.in causa.col.pen.
& ii.lib.5.Item est pauper, ideo nõ est integer testis l. 3.ff.de test.
Item inimicus dictæ Ioannæ, ut ex depositionib. duorum testiũ
cõstat, ergo non probat.c.cũ oporteat.de accu.c.repellant, cod.
tit.ẽt si inimicitia suborta sit ex lite, §. si uerò odiosam, in Auth,
8 de test.c.quoties.eo.tit.ubi latissimè Fel.præterea iste testis† nõ,
fuit productus, neque iuratus, sed solũ qdã Claudius de Ponte
eius frater. Secundus testis Anto.Chartrosij, q deponit, ꝙ dicta
Ioanna post mortem mariti uendidit sibi 40. salmas bladi nide-
9 ri suo, non ẽt fidem facit ex plurib. primò, qa † singularis. Scdò,
quia deponit per uerbum, uideri suo, nam dicendo, uideri meo,
deponit de credulitate, non de ueritate, ſm Bar.in l.quid tñ.§.si
arbiter, ff.de arb.in l.3.ff.de uent.inspi.& in tract.de peste, uers.2.
& tractatur plenè per Fel.in c.quoties, de testi. per Iat. in rub. ff.
de iureiur.& quia non deponit, ꝙ bladum esset dicti quondam
Planterij, non probat, qa stant simul, ꝙ emerit bladum a dicta
Ioanna, & tñ non sit bladum dicti Planterij, & non pbat hoc
esse.ꝙ ab hoc contingit abesse, c.in pñtia, de prob.l.non hoc.C.
unde legitimi. Imo in dubio p̃sumitur, ꝙ sit uenditoris, nisi ap-
pareat de ꝯrio.l.magis. ff.de sol. Et licèt in depositione tandem
uideatur se referre suæ depositioni factæ pro informationibus
10 secretis, adhuc non probat, qa in ea depositione† aduersatur ijs,
quæ deponit in ultima. Nam ibi dicit, se emisse salmas decem a
d.Ioanna, hic dicit emisse quadraginta. Et licèt ista non uideat̃
ꝯrietas repugnans, cum id qđ pluris est, unque tanti sit, l.cũ fur-
ti, ff.de in litem iuran.& regula, in eo.de reg.iur. Tñ in teste dr̃
ꝯrietas obstitura pp uariationem, vt p Alex.& Mod.in l.1.§.si sti
pulanti, ff.de uer.obl. Itẽ ubi locus relationi esset, tñ non pbat̃
ex relatione, ad quam fit relatio, ꝙ decem salmæ, de q̃b. reuelat,
sint de blado d.Planterij, qa rõ in reuelatione assignata non cõ
cludit, nec est bona.inquit.n. hic testis, ꝙ erant de blado quõdã
Planterij, qa ipsa Ioanna erat in domo eiusdem Planterij, & re-
11 gebat bona. Ista rõ † nihil facit, qa stant simul, ꝙ esset in domo,
& regeret, & tñ bladum p eam ueinditũ nõ esset de blado defun
cti mariti. unde huic testi nulla est danda fides, tum qa dictũ nõ
concludit, d.l.non hoc, tum qa in probando dñio testis fidẽ nõ
facit, nisi adducat sufficientem cãm, ẽt non interrogatus, cũ aga
tur de probando id, qđ non pcipit̃ sensu corporeo, ſm Inn. in c,
cum causam, & ibi Fel.col.2.in fi.de testi. & Bal.in l.cum oes, C.
de prob. Pau.de Cast.& Aret.in l.qui testamento, §.fi.ff.de testi.
Ange.in §.& licèt, colla.7. in Auth.de test. Item deponit se post
mortem emisse absque determinatione temporis. Et sic põt es-
se, ꝙ emit post transactionem, & traditionem, 70. salmas fru-
12 menti, factam ipsi Ioannæ per actorem, unde† incerta probatio
non releuat probãtem, d.c.in pñtia. Tertius testis se refert rela-
tioni factæ corã uicegerenti. Item facit Pet. Queyroti, sextus te-
stis. Item quoque facit Bat. septimus testis, de quib. reuelationi
bus non constat, ergo & cætera. Et posito, ꝙ de reuelationib. cõ
staret, nõ tñ eorum depositiones fidem facerent, qa testis se refe
13 rens ad id, qđ dixit† sine iuro extra iudicium, vel corã arbitro, nõ
pbat, qa refert se ad testimonium imperfectũ rõne iuri deficien
tis, uel forma iudicij, ſm Sal. in l.fi.C. de testi. Idem ergo in casu
isto, cum reuelationes non sint testimonia, cum non sint factæ
cum iuro, nec in figura iudicij. Et ita uult Fel.in c.cum in tua, de
testi. unde non obst. qđ dixit Bar.in l.eos, ff.de fal. quia loquitur
in teste, qui refert se ad id, qđ dixerat in alio iudicio, & in alia cã.
Matthæus Naui, quartus testis, se refert depositioni factæ corã
eodem notario, uidelicet coram Mondanelli, de qua non con-
stat, licèt.n.coram Ioanne Bruneri, substituto Dalmasij, pro in-
formationibus secretis deposuerit, non tamẽ reperitur, ꝙ depo-
fuerit coram Mondanelli, ad quem se refert. Et si tu uelis intelli
gere, ꝙ se referat ad depositionem secretam factam coram dicto
Bruneti, qđ uerba non admittunt: adhuc rñdetur, ꝙ depositio
ista nullam fidem facit, quia deponit, ꝙ dicta Ioanna post obitũ
mariti portauit ad domum ipsius loquentis unum saccum ple-
num utensilibus de domo dicti quondam Planterij subiungen
do, ꝙ nescit qđ intus esset. Iste testis in hoc nihil concludit, quia
non ponit, quæ nam essent utensilia, quæ erant in dicto sacco.
14 & sic† rõne incertitudinis probatio uitiatur, d.c.in pñtia. Et cõ-
suluit Alex.consi.133.col.5.lib.3. Item non deponit, ꝙ utensilia,
q̃ erant in dicto sacco, essent de bonis dicti quondam Planterij:
& ubi deponeret, fidem non facit, qa non assignat rõnem suffi-
cientem, ut ſ. ꝯ dictum secundi testis. Præterea est singularis, er-
go &c. Ex his patet, ꝙ primus, & septimus testes, non pbant, mi
nus aũt probat reliqui septem. Nã octauus dicit, nihil scire. No-
nus uidelicet Io.Rigandi, q deponit Ioannam uendidisse unam
quadrigatam bladi dicti Planterij, ut sibi dixit d.Ioanna, est sin-
gularis, quatenus dicit, & d. Ioanna sibi dixit, ꝙ erat bladum d.
Planterij, & sic in hoc non facit fidem. item singularis est in di-
cto, ꝙ ancilla Ioannæ portauerit ad domum Ioannis Naqueti,
certa bona mobilia in uno banastono, & licèt ancilla portasset,
nihil ad rem facit, nisi probetur de mandato ipsius Ioannæ. Itẽ
ipsemet dicit, ꝙ nescit cuius essent dicta bona mobilia, quæ erat
in banastono. Decimus testis, Iacob.Iordani, qui deponit uidisse
paulo post mortem d.Ioannis, ipsam Ioannam onerari facientẽ
unam quadrigam de nocte bladi, & bonis mobilibus d.Ioannis
Planterij, eisdem rationibus non probat. quib. præcedentes dixi
non probare. Et ulterius non deponit, quod dicta Ioanna fece-
rit exportari bladum, & bona onerata super quadriga, & sic de-
15 ponit† imperfectè, ergo non probat, ſm gl. in l. Luc. vbi scrib.no.
ff.de infa. Bal.in c.1.col.2.fi de inuest.inter dom.& uassa. his omi.
Iac.in l.hac consultissima, §.ex imperfecto, C.de testam. Item di
xit, ꝙ uidit de nocte, & est octogenarius. Testis autem, qui dicit
16 se uidisse† de nocte, naturaliter reprobatur, nisi addat, ꝙ luna lu
cebat, uel lumen habebat ſm Iat.post Old.& Bal.in l.si non spe
ciali, col.fi.C.de test. ¶ Vndecimus Iacobus Manche, se refert re
lationi factæ coram domino uicegerente, de qua non constat.
¶ Duodecima Catherina Romera, quæ deponit emisse unũ pi-
strinum, quod habebat in domo conducta a d. Planterij, nõ pro
bat, quia singularis, & quia tractat de se, maritum exoneran-
do ab onere obligationis restituen. ipsum pistrinum, qđ restitue
re tenebatur uirtute dictæ locationis, & conductionis, d.l.nul-
lus, cum simil. ¶ Decimustertius testis Iammeta Manche, se re-
fert relationi factæ coram domino uicegeren. de qua non con
stat. Et si dicatur, ꝙ uoluit se referre depositioni factæ super in
formationibus secretis, quod non admittitur, quia uerba repu-
gnant, & aliud est relatio, quæ fit sine iuramento, aliud deposi-
tio in secretis, quæ fit cum iuro: attamen non probat, quia ne-
scit quæ utensilia essent in sacco, vt ſ. dixi, & firmat Bac.in l.cum
seruus, in fi.ff.de cond.& demon. per tex. in l.1.§.si cista, ff.depo.
Item non dicit, ꝙ dicta utensilia essent quondam Planterij, & si
dixisset, non esset ei credendum, nisi assignasset bonam, & con-
cludentem rationem, d.c.cum causam, ubi Fel.post alios. ¶ De-
cimusquartus testis, Iammeta Malane, quæ deponit de duob. ve
stib. est singularis, nec assignat rõnem, ꝙ dictæ uestes essent dicti
quondam Planterij, quia stant simul, ꝙ uiderit eas penes dictũ
quondam Planterij, & tñ essent dictæ Ioannę uxoris. l. maritus.
& ibi no. C.de proc. ex q̃bus satis constat absoluendam Ioannã,
qa actor nõ probauit. Sed ponamus esse probatum de una qua
drigata bladi, de qua uisi sunt deponere sextus, quintus, nonus,
& decimus, dico, ꝙ ex productis ipsius Ioannæ constat de restõ
ne non solum unius quadrigatæ, sed ẽt trium. Constat.n. longè
ante monitorium eandem cõpensasse uiginti quinque salmas
bladi, quas confessa fuit habuisse de blado d.Planterij, cum debi
to septuaginta salmarum per actorem eidem dari promissarum
ut constat instrumentis, siue arbitramẽtis, & quietantiis in actis
17 exhibitis. Nam qui† compensauit dr̃ restitutionem fecisse. l.si de
bitor. ff.qui poti.in pig.hab.l.uel permutauit.ff.de libera.causa.
& dato, ꝙ constaret, ipsam uendidisse unum pistrinum, uel plu-
ra alia, id iure facere potuisset pro exoluendis legatis pijs, & exe
quijs faciendis, cum esset executrix data, & constituta per dictũ
Planterij, ut constat ex tenore instři testamenti inserti in proces
18 su.is.n.† qui licentiam habet a testatore capiendi bona propria
auctoritate, iure potest ea capere, & uendere absque hæredis li-
centia.l. Titia cum testamento, §.Lucius.de leg.2.non igitur po
test argui de inobedientia, ꝙ non reuelauerit, & paruerit moni
torio, quia illud intelligitur, imò expressè loquitur de detentio
19 nibus, & occupationibus indebitè, non † de uoluntate defun-
cti, ut in c.cum contingat, ubi Pan. not.de off. deleg. Ita iuris es-
se mihi Francisco de Ripa Iureconsul. Papiensi uidetur, saluo sa
niori iudicio. Laus Deo.

Responsa acutissimi I. V. D. Ioan. Fran. Ripen. a S. Nazario, explicit Lib. 5.

IOANNIS FRANCISCI RIPAE, A SANCTO NAZARIO, IVRISCONSVLTI EXCELLENTISSIMI,

In Digestum Vetus absolutissima Responsa.

Nunc postremò maiori, quàm hactenus vnquam factum sit, diligentia recognita, & repurgata, incipiunt fœliciter.

De iure gentium ciuili, siue statutis.

RESPONSVM I.

STatutum Disponens, quòd contra instrumentum nulla admittatur probatio, requisitam nihilominus qualitatem nullo iure reijcit, quominus opponi possit. & quemadmodum exceptio deficientis requisiti semper opponi potest, ita etiam exceptio qualitatis deficientis opponi poterit. Proinde admittenda ueniunt capitula do. Gulielmi patrui honorandissimi, non obstante statuto allegato, & maximè cum secundum ea, quæ proponuntur, in huiusmodi instrumento statutum nullo iure locum sibi uendicare possit.

SVMMARIVM.

1 *Qualitas a lege, uel statuto requisita, necessariò uenit probanda.*
2 *Exceptio deficientis requisiti semper opponi potest.*
3 *Ad ueritatem copulatiue, requiritur copulata omnia uera esse.*
4 *Instrumentum confectum super confessione recepti, non dicitur confectum super contractu, nam contractus propriè est ultro citroque obligatorius.*
5 *Statutorum uerba propriè sunt intelligenda.*
6 *Statutum loquens, quod pro quolibet contractu soluatur gabella, non habet locum in stipulatione pœnali.*
7 *Instrumentum confessionis non habet executionem paratam de iure communi, cum non sit confectum super principali debito, nec ex eo debitor dicitur, sed debitum solum subesse.*
8 *Confessio inter alios facta, alijs non præiudicat.*

Respon. interpreta.

ADmittenda Sunt Capitula D. Gulielmi de Santo Nazario, patrui mei honorandissimi, non obst. statuto allegato, quòd contra instrumentum non admittitur probatio. ¶ Primò, quia statutum requirit, ꝙ in instrumento sit renunciatum probationibus testium, & sic non solum requiritur, ꝙ sit instrumentum, sed requiritur, quòd sit instrumentum qualificatum, uidelicet, quòd sit renunciatum probationibus testium. unde succedit trita cō
1 clusio, ꝙ quando lex, † uel statutum, requirit annum cum quali
tate, non sufficit probare annum, nisi probetur etiam qualitas l. Fulcin. §. cum hoc. & §. quod si, ff. quib. ex cau. in poss. eat. & in l. 1. §. quod autem. ff. ne quid in flu. pub. Bar. in l. non solum, §. sed uf probari ff. de no. ope. nunc. cum infinitis concordantibus, de quibus per Fely. in c. 2. uersi. restringetur. de rescrip. & in c. licèt causam. & sequen. de proba. & in cap. auditis. de præscrip. ut per Ias. in l. 1. §. in eum, ff. ne quis eum, qui. & magis ad proxima in terminis nostris, tenet ita Fely. in c. ex parte, in secunda fallen. quā dicit ad istud statutum. de offic. deleg. allegatur Bald. in l. 3. C. si pend. app. mors interuene. sed in præsenti instrumento non renunciauit do. Guilelmus probationi testium uerlis parteni ad uersam, igitur &c. ¶ Quoties statutum remouet exceptionem propter aliquem actum, semper potest opponi, ꝙ ille actus non
2 interuenit, & sic † exceptio deficientis requisiti. ita Bald. in l. Di-
uus. ff. de testa. mil. ubi dicit, ꝙ si statutum dicit, ꝙ contra instrumentum publicum non possit aliquid opponi, non tamen intelligitur excludere; quin possim opponere, ꝙ ille qui rogatus fuit de instrumento, non erat notarius: & sic, quod deficiat unū requisitum, uidelicet, ꝙ instrumentum non sit publicum. ¶ Se
3 cundò, quoties simul copulatiue † plura requiruntur a statuto,
nunquam statutum habet locum, nisi omnia interueniant. ita signanter Pan. in c. licet de uitanda. col. 3. de ele. alleg. Barto. in l. omnes populi. ff. de iusti. & iure. facit regula l. reos, §. cum tabulis. ff. de duob. reis. & l. si hæredi plures, ff. de cōd. insti. Sed hic renunciatio probationibus testium deficit, igitur &c. ¶ Secundò principaliter dico, ꝙ statutum non loquitur, nec militat in casu isto, quia statutum dicit, ꝙ si aliquibus ɔ̃tibus sit probationibus renunciatum per instrumētum, &c. uule. n. istud statutum,
ꝙ instrumentum confectum super aliquo ɔ̃ctu, sed instrumentum confectum super confessione recepti, non dr̄ confectum su
4 per ɔ̃ctu, quia † ɔ̃ctus proprie est ultro citroq; obligatorius. l. La
beo. §. ɔ̃ctum, de uerbo. signi. ubi in specie Bart. dicit, nota, ꝙ in
5 statutis † uerba sunt proprie intelligenda. Propterea decidit Ale
xan. post Bar. in l. sine apud acta. in prin. C. de transac. ꝙ si statutum dicat, ꝙ ɔ̃ctus mulierum non ualeant sine certa solēnitate, non habet locum tale statutum, qñ mulier facit aliquam liberationem, quia liberatio non est proprie ɔ̃ctus. cum non sit ultro citroq; obligatoria, ut per istam ēt conclusionē dixit Bal. in l. 1. col. 4. C. de iure emph. stipulatio pœnalis non est ɔ̃ctus. un
6 de statutum † loquens, ꝙ pro quolibet ɔ̃ctu soluatur gabella, nō
habet locum in stipulatione pœnali. fortius glos. & Bald. in l. ɔ̃ctus. C. de fide instr. dixerunt, ꝙ donatio, & transactio, proprie non sunt ɔ̃ctus, quia eius finis non est, ut nascatur ultro citroq; obligatio, licet contingeret, ꝙ obligentur aliqualiter. ¶ Tertiò principaliter dico, dictum statutum nō habere locum, nisi sint talia instrumenta, quæ habent executionem paratam, ut patet
7 in uer. sed debiti executio præcise fiat. † Sed instrumentum al-
legatæ confessionis non habet exequutionem paratam: nō quidem iure communi. l. minor annis uigintiquinq;, cui fideicommissum. ff. de mino. non etiam iure statuti, quia ad hoc, ut instrumentum de iure nostro statutario hēat executionem, oportet, ꝙ p instrumētum qs sit obligatus, & instrumētum fiat sup debito principali, ita cantat statutum quintū: sed p instrumētum cōfessionis quis non dicitur debitor sed bene debitum subesse. Probatur, quia ex confessione nulla oritur actio, sed solum probatio resultat. l. Publia. §. fi. ff. de po. Barto. & alij, in l. triticum, ff. de uerb. oblig. cum ergo de obligatione non sit confectum instrumentum, ex quo agi possit executiue, sed solum instrumentum confessionis ad debiti probationem, non debet agi executiue, ergo nec habet locum statutum, ꝙ ɔ̃ instrumentum, &c. Quarto, quatenus dictum statutum instrumentis confessionis daret etiam priuilegium, ut ɔ̃ ea probari non possit: debet tamen intelligi, quantum respiciat talis probatio præiudicium illius cui
8 est facta confessio, † non autem respectu illius, cuius interest. l. si
pro te. & ibi in terminis Bal. C. de dot. promiss.

RESPONSVM II.

CVm Legitima parentibus iure positiuo debeatur, dubium non est eandem legitimam iure statutario penitus aboleri posse: nam iura ciuilia contrario ciuili iure perimi, sæpe iudicatum est. Et ideo statutum Montis Barutij matrem iure priuare potuit in totum a successione filij, & legitima, stantibus agnatis, licèt uerba, stantibus agnatis, nonnunquam ex statuentium intentione, nonnunquā ex uerborum statuti interpretatione, filiorum, idest, fratrum, & sororum personas, non egrediantur, adeo ut alij agnati matrem minimè excludant.

SVMMARIVM.

1 *Legitima de iure naturali debita, per Statutum non potest in totum tolli: secus in legitima, de iure positiuo debita.*
2 *Legitima ascendentibus, de iure positiuo debetur.*
3 *Statuta circa successiones facta, sunt seruanda, & strictissime interpretanda.*
4 *Statuta iuris communis correctiua, sunt restringenda, ut quàm minus fieri possit ius commune lædatur.*
5 *Fœmina est finis suæ familiæ, & caput alterius.*
6 *Verba, stantibus agnatis, ex statuentium intentione restringuntur ad agnatos primi gradus.*

Qui ueritas est, me in uiam dirigat ueritatis.

Respon. interpreta.

REquisitus, An stantibus agnatis p statutum Mōtis Barutij mater potuerit in totum legitima priuari? Et quia præstātissimi Domini hincinde allegantes adduxerūt uaria Doctorum consilia, quæ inuicem uīr aduersa. Quid ego sentiam, breuibus aperiam. Dicoigitur hincinde allegata non esse aduersa, sed diuersa, & hoc

hoc modo debere concordari, præsertim de legitima debita de
1 scendentibus: & quia legitima † talis est debita de iure naturali,
non pōt p statutū tolli in totum, cum succedat in locū alimēto
rū, ita loqur Bar. in l. Titio centū, §. Titio genero. ff. de ɔd. & de
mō. cum alijs alleg. p d. aduocatum, allegantē pro hac parte, &
Soc. cons. 5. in prin. & ɔsi. 10. col. 5. lib. 4. Rot. decis. 18. in nouis,
& alibi sæpe. aut quærit de legitima debita ascendentibus, ut in
casu occurrenti, & isto casu pōt legitima in totum tolli, qa legi-
2 tima † ascendentibus debet de iure positiuo, fm Bald. in l. 4. § ius
naturale, ff. de iust. & iu. & istā dicit esse *communem* opi. Pa. de Cas.
quem refert Alex. ɔs. 68. vol. 4. & idem fortioribus terminis con
suluit Lud. Ro. ɔs. 32. in ista municipali cōstōne, in ultimo dubio.
Non omitto, φ Dec. ɔsi. 19. col. pen. audacter affirmat, φ cōis est
op. φ ēt legitima debita filijs possit in totum tolli, & si hoc ue-
rum esset, a fortiori idem ɔcludendum in legitima debita ascen
dentibus, licēt hoc affirmet, qñ statutū nititur ratione. Verū cō
siderato, & bñ examinato statuto, v sum fuit mihi mentē statuē
tium non fuisse priuare matrem a legitima, imō nec ēt a succes
sa hæreditate filij pp agnatos, ut in puncto tractat. & licēt statu
3 tum ab intestato priuat matrē, & statuta † maximē circa succes-
siones tacita strictissime seruanda sunt, fm Bal. in c. uni. §. 1. uer.
quæritur, qd de iure Lombard. q feu. da. pot. & Bar. in l. 2. uersi. 24.
C. quæ sit long. consu. Cur. cons. 31. col. 4. Attamen in casu pri-
mo mihi suaderi posse, φ statuentes solum noluerint priuare ma-
trem a flebili hæreditate filij, extantibus fratribus filij defuncti,
& non aliter. Hanc fuisse statuentiū intentionem sic demōstro,
4 statutum hmōi est † correctiuū Senatuscon. Tertulliani, ergo re-
stringendū, ut minus lædat ius cōe, q̄ sit possibile. l. si serui uestri.
C. de noxa. c. cum dilectus. de cōsue. minus aūt corrigitur ius cō
mune, si dicimus matrem excludi pp fratres defuncti, q̄ per oēs
agnatos, ergo &c. Scdō tale statutum est odiosum in ll. ad Ter-
tul. §. 1. Ale. ɔsi. 114. col. 3. uol. 3. ergo restringendum. regula, odia.
de reg. iur. Dicamus ergo, φ debeat restringi, ut soluni uoluerit
excludere matrem extantibus fratribus defuncti, non ēt extan-
tibus qbuscunque agnatis. Tertio, pondero statutum in uerbis
decisiuis illud expresse uelle in illis uerbis, & si aliqs, uel aliqua
ex dictis filiorum, uel filiarum decesserit, mater nullo modo pos
sit succedere. illud p̄ uerbum aliqs, uel aliqua, est partitiuum de
pluribus, ut dnt Grammatici, & in pulchro casu cōprobat Pan.
in cle. 1. de preb. quem refert, & sequitur Fel. in c. in nostra. de resc.
Erit ergo sensus, φ si ex pluribus filijs aliqs decesserit, mater nō
succedat, & sic extantibus fratribus mater reperitur exclusa, &
non alr. & istud roni congruit, qa fratres, ēt de iure excludunt
matrem ab aliqua parte, auct. defuncto. C. ad Tertul. nunc per
statutū excludit in totum. Contrariū aūt, φ censeat exclusa ex-
tantibus qbuscunq; agnatis, ēt in decimo gradu, iniquitati con
uenit. ergo ista ultima interpretatio reijcienda. c. erit, aūt lex 4.
dist. Quarto considero, φ statutū simpliciter, & gñaliter, nulla
expressa cā, excludit matrem, quo casu cū gñalr excludat, gene-
raliter dēret intelligi, siue extantibus agnatis, siue cognatis, si-
ue non extantib. l. 1. §. & gñalr. ff. de leg. præst. l. de precio. de pub.
ff. sed ille intellectus non cadit, (ut arbitror) in sanum caput, qa
sic statuentes, crudeles, & irrationabiles fuisse diceret, qd non
est psumendū, fm Bal. in l. qd uerō. ff. de leg. & in l. 1. C. de sacros.
eccl. Vñ necessario tale statutū uenit restringendum. Vnde si di
catur restringendū esse, ut uelit excludere matrē fauore agnatio
nis conseruandæ, & extātibus agnatis tm, r̄ndebo, φ hæc rō cō-
seruandæ agnationis non exprimit in statuto, & ideo qd nō fuit
dictum, non psumitur cogitatum, fm Bald. in l. uni. §. sin aūt ad
deficientis, C. de cad. tol. p illū tex. & si dicat, nulla alia rō pot as
signari, nisi rō conseruandæ agnationis. R̄ndeo, φ nullam posse
aliā rōnem assignari non est credendū, fm Saly. in l. si serui ue-
stri. C. de noxa. & Alex. in l. si ɔstante. in prin. ff. sol. matr. Ias. in l.
1. col. 4. C. de succes. edic. Cur. Iuni. cōsi. 81, col. pen. in fi. & φ fa-
uor conseruandæ agnationis nō fuerit, rō statuti sic manifestat.
extantibus sororibus defuncti, statutū uult matrem excludi. Ita
uult statutum in illis uerbis, aliqs dictorum filiorum, uel filiarū
utrum cum fœmina uocat, ratio conseruandæ familię non cō-
5 templatur, qa fœmina † est finis suæ familiæ, & caput alterius. l.
pronunciatio. §. familiæ. ff. de uerb. signifi. cum simil. cum ergo
pateat, φ ratio agnationis conseruandæ non est rō motiua sta-
tuentium, & sic restringendum statutū, certe necessario dicen-
dum, φ dēat restringi, ut minus lædat ius cōe, quā sit possibile,
6 & sic φ habeat † locū statutū extantibus fratribus, vel sororibus
defuncti, & nō aliter: & eo maxime attento, φ verba statuti con
ueniunt. l. 4. §. toties. ff. de dam. infe. l. qd ɔstituiū. ff. de test. mili.
solum huic intellectui obstare uñr illa uerba statuti, relictis filio
uel filijs, seu filia, uel filiabus, ex quibus uerbis comprehendir,
φ si filius, uel filia unica sit, & moriat, φ adhuc mater dicatur ex
clusa. Huic considerationi, quæ fortiter urget, puto necessario
sic dēre r̄nderi, φ illa disiunctiua, seu filia, dēat resolui in coniun
ctam, iuxta gl. vulgarem in l. eas causas. ff. de condi. & demon. &
sic sensus erit, φ si aliquis moriatur relictis filio, uel filia, uel filijs
aut filiabus, mater excludatur, & φ disiunctiua ponatur pro co
pulatiua, est casus in l. cum qdam, C. de uerb. sign. ubi multa, &
per Moder. in l. generaliter, in prin. C. de inst. & subst. ubi fauore
filiorum disiunctiua resoluit in coniunctā ad exclusionem sub-
stituti: ita ēt fauore matris in casu nostro disiunctiuam resoluē-
dā esse in coniunctam. & ex his oibus simul iunctis probabiliter
concludendum uī, matrem admitti debere exclusis agnatis ul-
tra primum gradum, & sic exceptis fratribus, & sororibus, qui
sunt in primo gradu de iure canonico. Laus Deo.

RESPONSVM LII.

DEfuncto Nouissimè Carolo Alenconij Duce, & Pertici Comite, quæsitum fuit, an sorores etiam in Ducatu, & Comitatu iure succedāt? Quæstionem mouet lex Regni, qua fœminæ prohibentur succedere in his, quæ regno aliquando unita fuere, cūq̄ si appanagium (vt Gallico verbo vtar) filijs Regum donata proponantur. Nam cum hmōi ab Helia donatæ sint D. Philippo Francorum Regi, & a Diuo Ludouico, Petro eius filio ea lege, si decederet sine liberis, ad hæredem suum, qui regnum possideret, libere reuerterentur, & casus reuersionis euenerit, regno acquisitæ dicebantur. Et cum exinde a Philippo Rege donatæ fuerint Carolo Valesio, cuius successores masculi consueti sæpe fuerunt eas iure appanagij possidere, ad Regem reuersæ putabantur, qd feudalibus cōstitutionibus comprobari quoque vī. Ego verō ad sorores iure hęreditario pertinere respondi, qa Gallica consuetudine obtentum est, ut etiam in dignitatibus fœminæ succedere possint. Nec huic consuetudini, legem Salicā aduersari existimo, cum non constet eas fuisse aliqñ regno vnitas. Donatæ enim fuerunt Philippo Regi, vt illius essent proprium priuatumq; patrimoniū. Et licēt nonnulli ex successoribus Valesij qñque asseruerint hēre ius, & priuilegium appanagij, hoi ſi tamen assertio veritati quicquam non detrahit, præsertim cum aliud sit Ducatum fuisse traditum in appanagium, aliud Ducibus fuisse concessum appanagij priuilegium. Et vbi de vnione constaret, alienationem quæ in consanguineos Regis, vel in euidentem regni vtilitatem facta proponitur, interdictam minimè puto. ¶ Præterea, cum Andegauensis, Cenomanensis, Carnotēsis, tres nobilissimæ dignitates, hæreditario iure communes, titulo diuisionis obuenerint Philippo Regi pulchro, Alenconium aūt, & Perticum Carolo Valesio, interposita euictionis stipulatione, ideo magnanimū Franciscū regē modernum, Philippi successorem, aut exceptione repellendum, aut ad nouā diuisionem cōdemnandū suadent iuris rō, & summa æquitas. Cæterum vbi Ducatus ad Regē fm legem regni, seu appanagij naturam pertineret, dubitabat an Castra, (quæ Ducum facto Ducatui accessere) sint Regi quoq; adiudicanda. Qd plerique arbitrabantur, pp vnionis naturā, q vnita ad candē reducit essentiam. Sed qa apparebāt pecunia Ducum empta, & Ducatui vnita, ut in successores quoscunq; transmitterent, a Ducatu separanda, & sororibus assignanda r̄ndi. Deniq; quæsitum fuit, an Ducis hr̄des, interdicto recuperandæ possessionis, ministerio solius cōsuetudinis acquisitæ, ne agant Bal. (cui communis Doctorum schola assipulatur) interdictum restitutorium, pro ficta ciuili, maq̄ue possessione, hæredibus non competere docuit. Contra autem Socy. & Dec. acutissimi Interpretes, quorum sententiā nouis, & ut arbitror ueris rationibus sum sequutus.

SVMMARIVM.

1 *Ducatus Alenconij, & Comitatus Pertici, an fuit de demanio Regis Frāciæ. & uide nu. 3. & nu. 9.*
2 *Donatio facta Regi, an censeatur facta dignitati, an personæ. & uide num. 5. & num 6.*
4 *Vnio, & incorporatio asserta, cum sit quid facti, uenit probanda.*
7 *Dignitas Comitatus unita regno per incorporationē extinguitur, aliās secus.*
8 *Vnio non præsumitur, nisi probetur.*
10 *Bona eo iure ad substitutum pertinent, quo ab instituto possidebantur.*
11 *An donatio Alenconij, & cæterorum castrorum facta à Rege Ludouico Petro secundo, aut tertio genito, censeatur facta tanquam de proprio patrimonio ipsius Ludouici, an tanquam de demanio Regis.*
12 *Actus ad potestatem agentis restringendus est.*
13 *Vnio nihil aliud est, quàm dissipatio, seu alienatio, & uide nu. 37.*
14 *Ducatus Alenconij, & comitatus Pertici, an censeantur donati Comitibus, & Ducibus eorum in appanagium, & quot sunt necessaria, ut propriè dicatur appanagium. nu. 15.*
16 *Vnio, quid sit.*
17 *Possidens præsumitur ex titulo precedenti possidere.*
18 *Appanagium non ex persona patris, sed liberorum, ipsis liberis competit.*
19 *Hęreditario iure, aut pro legitima relictum iure dominij, spectat ad eum, cui relinquitur, non iure appanagij.*
20 *Verba hæc, sine hęredibus ex suo corpore, comprehendunt tam masculos, quàm fœminas.*
21 *Portionem cohæredibus faciens, eodem iure capit, quo cæteri cohæredes.*
22 *Vna determinatio respiciens plura determinabilia, debet omnia pariformiter determinare.*
23 *Proprium dicitur, in quo alius ius prætendere non potest.*

Diuisio

24 *Diuisio inter liberos, dicitur ultima uoluntas.*
25 *Rex Franciæ dās appanagiu, tenetur subministrare pariē descendentib. ex eo.*
26 *Bona per aliquem possessa, propria fuisse præsumuntur.*
27 *Princeps non præsumitur tenere quicquam in præiudicium sui regni.*
28 *An uerba enunciatiua prolata a Principe, uel a Rege, plene probentur.*
29 *Traditione sequuta, transfer. ur dominium, uel usucapiendi conditio.*
30 *Rex Franciscus, heres dicti Philippi, factum ipsius Phillippi improbare nequit.*
31 *Verba hæc, & habentibus causam ab eis, admittunt quemlibet successorem, etiam particularem.*
32 *Verba hæc, tanquam insolidum hæredibus, ostendunt saltem feuda esse hæreditaria secundum quid.*
33 *Verba hæc, & habentibus causam ab eis, ostendunt feuda esse hæreditaria simpliciter.*
34 *Reseruatio solius superioritatis, arguit nullum aliud ius Regi competere.*
35 *Comitatus unus, & idem, non debet diuerso iure censeri.*
36 *Vnio facta in fauorem, non debet in odium interpretari.*
38 *Appanagium non est transmissibile, neque cessibile.*
39 *Assertio erronea non debet nocere Ducibus, tractantibus de damno euitando. & nu. 40.*
41 *Verba, & alijs priuilegijs, quid importent.*
42 *Inducta ad unum effectum, non debent operari contrarium.*
43 *Ius speciale, non tollit beneficium iuris communis.*
44 *Priuilegium non est ita interpretandum, quòd tollat beneficia competentia priuilegiato.*
45 *Electione arbitrorum, non uidetur recessum a iudice ordinario.*
46 *Possidere rem ex duabus causis, non est nouum.*
47 *Ordinarium, uel extraordinarium remedium, non facit cessare alterum, quod pinguius, & salubrius est.*
48 *Ad feudi successionem fœmina uenire potest.*
49 *Dignitates de demanio, & appanagio Regis, per Reges an alienari potuerint.*
50 *Ducatus Alenconij, & Comitatus Pertici a principio erant de Ducatu Normaniæ.*
51 *Intellectus ad legem Salicam.*
52 *Alienatio omnium, quæ spectant ad Regnum, est Regibus interdicta.*
53 *Iurisdictiones supremæ, sunt sacrum sacrorum.*
54 *Actus per easdem causas dissoluitur quibus contrahitur.*
55 *Exceptio eundem agentem repellit, quem de euictione tenet actio.*
56 *Cohæres an teneatur cohæredi de euictione, si bona feudalia, uel appanagia ad dominum reuertantur, & quid si eo casu fuerit stipulatum.*
57 *Alienationes factas per Reges his personis, quæ non sunt de genere, lex Salica non comprehendit.*
58 *Castra unita Ducatui Alenconij, & Comitatui Pertici, an assumpserint naturam appanagij. & nu. 59.*
60 *Contrahere prohibitus sine consensu curatoris uel propinquioris, non censetur prohibitus contrahere, & alienare in sui utilitatem.*
61 *Diuisio, similis est permutationi.*
62 *Fœminæ illustres, an possint de iure succedere in dignitatibus feudalibus. & num. 63.*
64 *Expressum facit cessare tacitum.*
65 *Vnionis natura est, ut unita reducat ad unam essentiam.*
66 *Vnio alteri accessoria, assumit naturam rei principalis, cui annectitur.*
67 *Vniri potest una res alteri, ita ut utraque retineat sua priuilegia.*
68 *Acquisitum ex re usufructuarij, seu appanagij, non ad proprietarium, sed ad ipsum fructuarium pertinere dixit Iulianus.*
69 *Fœminæ in feudis, regulariter non succedunt.*
70 *Feudales constitutiones in regno Franciæ sunt abrogatæ.*
71 *Consuetudo præscripta, pro lege recipienda est.*
72 *Consuetudo ualet, quod fœminæ succedant in feudis.*
73 *Exceptiones feudi, & appanagij, an obstent agenti interdicto adipiscendæ.*
74 *Fœminæ succedere possunt in feudis, & quæ traxerunt originem a fœmina.*
75 *Consuetudine stante, quòd possessio defuncti continuetur in hæredem, an competat hæredi interdictum recipiendæ.*
76 *Fœminæ etiam de iure succedunt in feudis pecunia comparatis.*
77 *Feuda remuneratoria transeunt ad fœminas.*
78 *Feudorum relatio ad stipitem facienda est.*
79 *Possess. acquisita iuris, seu consuetudinis ministerio uera est, & non ficta.*
80 *Possessio ciuilissima, in quo differat a ciuili.*
81 *Dispositio ficta, in nullo differt a uera in his, quæ sunt iuris.*
82 *Lex fingit actum corporeum, continuatum per hæredem.*
83 *Interdictum recuperandæ, competit pro recuperanda uera possess. ex actu ficto resultante.*
84 *Possidentes clam debent succumbere in interdictu uti possid.*
85 *Exceptio proprietatis, admittitur in interdicto retinendæ.*

Respon. interpreta.

PRO Resolutione qōnis ꝓpositæ, sex sunt principaľr discutienda. Primū, an Ducatus Alēconij, & comitatus Pertici (de qbus principaľr ɔtēdit) sint de demanio regio, qđ lege regni (q̄ Salica dr̄) in fœminas transferri ꝓhibetur. Scđm, an sint de appanagio, in quo fœminæ non succedūt. Tertiū, posito, ꝙ sint de appanagio, an potuerint alienari p Reges. Quartū, an castra unita eisdē, assumpserint natura appanagij. Quintū, ubi nō sint de Demanio, nec de appanagio, an fœminæ de iure in his possint succedere? Sextū, an ꝓ illustrissimas

sorores defuncti Caroli, agētes iudicio adipiscendæ, uel recuperandæ possessi. obstet exceptio ꝓprietatis, & appanagij. In quorū resolutiōibus ea utar breuitate, ut nec aliqd ꝑtermisisse, nec obscuritatē uidear affectasse. Circa primū uideret pria ɔsideratōne
1 ddm, ꝙ sint de Demanio, † ex plurib. Primo ex istrō donōnis, p Heliā sororē, & hrdē Roberti, Comitis Alēconij, Philippo Frācorū Regi his uerbis factæ. Damus, & ɔcedim⁹ dño nrō Philippo, illustri Frācorū Regi, & eius hrdibus in ꝑpetuū, Alētiū, & Alēcenē
2 siū, &c. Ecce ꝙ donō † sunt facta Regi, & sic dignitati, & non psonæ. Ergo Alētiū, & cætera donata, fuerūt regno acqsita. l. qđ Principi. ff. de le. 2. l. annua. §. Attica. ff. de ann. leg. Nec uī referre, ꝙ antepositū sit nomē ꝓpriū, cū non fuerit antepositū simpľr, sed cū qualitate denotāte dignitatē, & dñiū, ut sonāt illa verba, dño nrō, ꝓcedētia nomē ꝓpriū. l. si cōis seruus ita stipulet. ff. de stip. seruo. Scđo, ex instrō donōnis factæ p S. Ludouicū Frācorū Regē Petro filio suo, cui ita substituit: Qđ si fortè ɔtingeret eūdē filiū nrm, uel hr̄des suos, sine hrde ex suo corpore ꝓcreatis decedere, ꝑdicta oīa ac hrdē, seu successorē nrm (qcūq; ꝓ parte regnū Frāciæ tenuerit) libere reuertant. Cui substōni locus fuit, qa Petrus sine liberis mortuus est. Ergo seqt̄, ꝙ ad Reges regnum tenētes fuerint deuoluta. l. ex facto. §. fi. ad Treb. l. filiusfamilias. §. cū qs. ff. de le. 1. Præmissis nō obstātib. rn̄deo hos Ducatū, & Comita-
3 tū, et dignitates a regno † penitus separatas. Quia ex tenore donōnis factæ p Heliā Philippo Regi, ɔstat, ꝙ aū dictā donōnē nō erāt de demanio. Vn̄ ꝓcurator regius, q modo dicit has dignitates Philippo donatas fuisse regno unitas, & acqsitas, ipsē ꝓbare
4 dēt. l. ei, q. ff. de ꝓba. l. actor. C. eo. Et ꝙ unio, † & incorporatio ꝓbāda sit ab eo, q eā allegat, ꝓbat in l. si uacātia. ibi, side ɔstiterit C. de bon. uac. lib. x. Et rōne et ōndit. Nā incorporō, est qd factū, qđ nō ꝓsumit. nisi ꝓbet. l. in bello. §. factæ. ff. de cap. & postli. re. c. j. de ɔst. li. 6. Solū superest demōstrare, ꝙ ex ꝓductionibus allegatis p ꝓcuratorē regiū, nō ꝓbat aliqua unio, siue incorporō. Nō qnē ꝓbat ex instrō ꝑmissæ donōnis factæ p Heliā Regi Philippo imo ex ipsius lectura apparet, ꝙ nō sūt de demanio. Et p clariori den ōstrōne ꝑmittēdū est ꝙ Reges Frāciæ, q in regno suo dñt Imperatores, c. uenerabilē, q filij sint legi. hn̄t duplex ꝑrimoniū, sicut Imperator. Vnū priuatū, & ꝓpriū, alterū imperiale, siue regiū l. 2. §. hoc iterdictū. ff. ne qd in lo. pub. l. bn̄ a Zenone, C. de quad. ꝑsci. Quo sic ꝑmisso, rn̄deo, ꝙ Helia donauit has dignitates Philippo Regi, ut illi essent ꝓpriū ac priuatū ꝑrimoniū, q ex plurī-
5 bus iustificat. Primò, qa donauit Philippo, † ut Philippo, & priuatæ psonæ, nō aūt regiæ dignitati, neq; regno. Qđ ex eo patet, qa prius fuit expressū nomē ꝓpriū, q̄ nomē dignitatis, quo casu donatio credit facta cōtēplatione psonæ, non aūt dignitatis, d. l. si cōis seruus. & c. qm̄ Abbas de off. dele. Nec illa uerba, dño nrō, q̄ ꝓcedūt ꝓpriū nomē, referri pñt ad dñiū, respectu regni, neq; ēt ad regiā dignitatē, cū ꝑsupponat, ꝙ Helia Comitissa Alēconij nō esset tpe dictæ donōnis subdita Regi Franciæ, sō talia uerba honoris, aut amicitiæ, vel affinitatis grā, ꝓlata ītelligunt. Quo casu donō cēset facta psonæ, & nō dignitati, ēt si solū nomē dignitatis fuisset expssū, c. registri. de test. c. Pōntifices. 12. q. 3. & no. per gl. in c. scđo. de test. li. 6. & p Bart. l. cuiib. ff. de reb. dub. & p Pan. ɔsi. 92. in qo. li. 2. Scđō, qa ꝑdicti Comitatus fuerūt p Heliā donati Philippo Regi, & eius hrdibus in ꝑpetuū, ergo nō fuerunt do-
6 nati regiæ dignitati, † neq; regno, qđ nunq̄ morit, & pñr nō pōt hrdē hre. c. si grauis. de rescri. li. 6. l. ꝓponebat. ff. de iud. aliogn si dignitati, non aūt psonæ donasset, frustra de hrdibus mētionē fecisset, qd nō est ddm. l. si qū. ff. de leg. 1. c. si Papa. de priuil. lib. 6. Tertio, qa Helia donōnē fecit, ea lege, ut quatuor parochiæ, & nōnulla alia Castra essent de dñio Alēconij, qđ stare nō posset, si uoluisset Alēconiū donare, & unire regno. Quia p incorpora-
7 tionē dignitas Comitatus † unita regno, abolita, & extincta remāsisset. l. in rē. §. si qs rei suæ. ff. de rei ued. & §. illud tñ. in arg. in Authē. ut iud. sine quoquo suffra. coll. 2. Et firmat Rota dec. 370. in antiqs. & tradit p Fel. in c. nrā. in 35 corolla. de rescr. Vn̄ cum ex hoc cognoscat intētio Heliæ donātis, ꝙ noluit Comitatū Alēco. acqri regno, nō refert, utrū nomē dignitatis fuerit aňpositū, uel dūtaxat expressū, cū ex seqūētib. declaretur ꝑcedētia, l. q filiabus & l. si seruus pluriū, §. fi. de leg. 1. & ita firmāt Pan. & alij, in d. c. qm̄ Abbas. Cæterū, nō legī, facta fuit donō Regi, ergo res donatæ sunt de regno, qđ finis finib. distinguūtur, ſm Bal. in c. j. §. ꝑterea Ducatus, uer. Sed qd sit. Marchionib. de ꝓhibi. feud. alie. p Fed. ubi dicit, ꝙ nō legī, ꝙ res donatæ Marchionib. sint de Mar-
8 chia, nisi unitæ fuerint Marchiæ. Quæ unio nō ꝑsumit, † nisi ꝓbetur, ut s̄. ꝓbatū fuit. Insup, & si ɔstaret, ꝙ aliqñ fuerint de Dema-
9 nio, tñ ex quo annis supra † trecētis steterūt sub ipālib † dñis, desiissent esse de Demanio, ēt in ꝑiudicium fisci regni, ſm And. de Iser. in d. §. ꝑterea. uer. nec dñs. col. 3. ubi ēt dicit, ꝙ onus ꝓbandi, ꝙ sint de Demanio, incūbit ꝓcuratori regio, qñ possessio est penes aliū, ut in casu nrō, & dicā in ultimo dubio. Ex qb. oib. facio hāc cōclusionē, ꝙ Comitatus Alēconij, q prius erat de Ducatu Normaniæ, puenit tit. lucratiuo ad Philippū Regē Frāciæ, non uti Regē, sed uti priuatā psonā. Qua ɔclusione stāte, sic, ut supra, ɔprobata, legī clara solo ad aliud argm̄ ꝓcuratoris regij, fundatum

tũ sup substõne facta Petro, filio S. Ludouici. Nã purificata cõ-
dõne substõnis Alẽconiũ, & cætera bona substõni subiecta, re-
10 uersa fuerunt ad hꝛdes Regis Ludouici eoꝫ iure, quo prius p ip
sum substituẽtẽ possidebant. Sed prius possidebant tanq̃ priua-
tum pr̃imonium, ut probatum fuit ergo tanquam priuatum pa
trimonium reuersa sũt ad successores. Et ꝙ ita sit, patet ex mul-
tis. Primò, ex natura substõnis, q̃ in deficiẽtis locũ substuuẽtum
ponit. l. unica. §. finaũt ad deficiẽtis. C. de cad. tol. Ad Petrũ aũt
qui decessit sine liberis, & sic q deficit, bona spectabãt tanq̃ pro
priũ, & priuatũ pr̃imoniũ. ergo & eo iure spectabũt ad substitu
tos, ar. l. si eũ. §. q iniuriarũ, ff. si qs cau. c. ecclesia, ut lite pen. Se-
cundò, ex natura illius uerbi reuertunt, quo res reponit in anti
quũ statũ, antiquũq; dñium. l. si totas. C. de ino. don. l. si unquã.
C. de reuo. don. Tertiò, qa qualitas adiecta donõni factæ Petro,
intelligitur repetita in substõne eidẽ facta. l. 4. C. de imp. & aliis
subst. Et prima uoluntas trahit se ad scdam. l. si mihi & tibi. § fi.
ff. de leg. i. sed diuus Lud. donauit Alẽconiũ, & cætera castra Pe
tro, ac si eẽnt de ꝓprio, ac priuato pr̃imonio ipsius Regis, ut sta
tim probabo ergo necessariò seqr̃, ꝙ uocauerit substitutos ad di
cta bona, tanq̃ ad ꝓpriũ pr̃imoniũ ipsius substituẽtis. Quòd aũt
d. Ludo. p̃dicta donauerit Petro, tanq̃ essent de ꝓprio pr̃imonio
11 & non de Demanio, ꝓbo plurib. rõibus. † Primo, qa donauit, &
assignauit, ꝓ portione ipsius Petri, ut sonant uerba donationis.
In demanio aũt Petrus scđo, seu tertio genitus nullã hẽbat por
tionẽ, lege Salica ita disponente, ut c. licet. de uoto. Ergo dica-
mus, ꝙ donauerit ꝓ portione proprij, & priuati pr̃imonij, i qua
habebat portionẽ. Scđo, qa p̃dicta donauit, & cõcessit Petro in
feudũ ligiũ, qđ de sui natura trãsit ẽt ad fœminas, ut dicã̃ in ter
tio principali dubio. Ergo dđm, ꝙ donauerit tanq̃ essent ꝓpria,
& pr̃imonialia bona, nõ aũt tãquã essent propria de Demanio,
12 qđ in feudũ ligiũ cõcedi nõ põt, † qa actus ad pr̃ãtẽ agẽtis restri
gẽdus est, & adaptãdus. l. Lucius. ff. ad munic. cum agens præsu
matur uelle facere actũ ualidum. l. 3. ff. de test. mil. Et ea semp in
terpretatio capienda est, q̃ facit actũ ualere. l. quoties. ff. de reb.
dub. l. quoties dubia. ff. de reg. iur. Tertiò, qa dicta bona donata
uoluit teneri, & possideri p Petrũ, prout tenebant, & possidebã
tur p ipsum Ludo. Sed p ipsum Ludouicũ tenebant, & possidebã-
bantur, ut priuatum patrimoniũ ergo &c. Ex qb apparet, ꝙ no
luit p̃dicta concedere Petro in appanagiũ, ꝙ filijs scđò genitis
solet p leges assignari loco alimentorũ, iuxta tradita p Io. And.
Pan. & alios in d. c. licet. qa constat, ꝙ concessit in feudum ligiũ
qđ constat longe differre ab appanagio. Et qa si dedisset in ap-
panagiũ, frustratoriè fuisset substõ facta sub cõdõne, si sine libe
ris, cum appanagium non transeat ad alios, q̃ ad liberos mascu-
los, ut præsupponitur in themate. Et probat, qa quæ ad utendũ
fruendumq; donãt, ad hæredes non transmittunt. l. donatio-
nes. §. ipẽs. & ibi notat. ff. de dona. §. finitur. Inst. de usufru. l. anti
quitas. C. eo. Nec p̃missis obstant illa uerba, ad hr̃des, & successo
res meos, q regnum Franciæ tenuerint, quæ uĩr innuere, ꝙ sub
stitutio fuerit facta contẽplatione regni, qa talia uerba fuerunt
adiecta ad excludendos cohr̃des ꝓprij pr̃imonij, qui non essent
Reges. Et ad excludẽdos cohr̃des ꝓprij pr̃imonij, qui ꝓ tpe Re-
ges essent uano. & nudo nomine, qui reges nulla tenentes nomi
nãtur, ut de Ep̃is nudo nomine dixit Bal. in l. unica, C. de nu. iu.
Quiritum tol. Non aũt adiecta fuerunt, ut oñderet se uelle sub-
stituere Regem, q nõ esset cohr̃s proprij pri. Et ꝙ ita sit, ꝓbat ex
illo, relatiuo q regnũ Franciæ tenuerint, posito sine copula, cu-
ius natura est restringere suũ antecedẽs, salua, & retenta qualita
te ipsius añtis. l. cunctos populos, quos clemẽtiæ nr̃æ regit impe
riũ, &c. C. de sũ. Tri. & fide cat. l. ea tñ adiectio. ff. de le. 1. Sẽsus er
go fuit, substituere illũ solũ hr̃dem ꝓprij pr̃imonij, q ẽt esset suc
cessor in regno, nõ aũt substituere oẽs cohr̃des ꝓprij pr̃imonij.
Et pro isto sensu non solũ seruiũt uerba, & fundamẽta de qb. su
pra, sed ẽt rõ naturalis. Quia nemo p̃sumit uelle dissipare ꝓpriũ
l. cũ de indebito. ff. de ꝓb. ergo nõ est p̃sumẽdũ, ꝙ uoluerit substi
13 tuere regẽ, ut regẽ, & bona ꝓpriè venire regno. Quia uniõ † nihil
aliud est, q̃ dissipatio. c. tua, de his q̃ fiũt a p̃l. cl. si una. de re. ec. nõ
ali. & tradit p Ge. ꝯsi. 87. col. 3. Ex qb. patet resolõ primi dubij. Ve
nio nũc ad 2m. An ex deductis, & ꝓductis ꝯstet, ꝙ p̃dicti Comi-
14 tatus fuerint dati Comitibus de Alenconio, & Perticei in † appa
nagium? Et, ut punctus intelligatur, ego nomino appanagium
illud, qđ relinquitur, uel datur a Regib. Frãciæ, filijs scđo, & ter
tio genitis, q non succedunt in regno, ut no. in d. c. licet. de uo-
to. Quo p̃suppposito, uĩ ꝙ p̃dictę dignitates Alẽco. & Pertici sint
de appanagio. Primò, qa a diuo Ludo. Rege donatæ fuerunt Pe
tro, & deinde reuersæ ad Reges, donatæ fuerunt a Philippo Re-
ge Carolo Valesio eius filio, a quo origine traxit Carolus nouis
simè defunctus, de cuius successione nũc agit. Ergo erũt de ap-
panagio, si uerũ sit, ꝙ id dicat appanagiũ, qđ a Regib. eorũ filiis
scđò, uel tertiò genitis relinqtur, uel donatur. Scđo, qa ex instr̃o
electionis Comitatus Alenconij, in Ducatum apparet, ꝙ duces
Alenconij, tenent dictum Ducatum a Regibus Franciæ, in pa-
ria seu paritate. Ex quo uĩr, ꝙ sit de appanagio, & de demanio, si
cut Regnũ, alioquin non esset aliqua paritas inter eos. l. apud
eum. ff. de manumiss. & de notis feudorum. §. notandũ. Tertiò,
ꝙ sint de appanagio, constat ex propria confessione ipsorũ Co-
mitum, quæ est omnium probationum superlatiua. l. gñaliter.
C. de non nu. pec. c. per tuas. de prob. Nam in eorum uariis sup-
plicationibus asseruerunt, se prædictas dignitates tenere in ap-
panagiũ regale. Supplicãtes aũt censent fateri oĩa in precibus
narrata, uera esse, l. cum precum. de libe. cã. l. cõdõni. C. de insti.
& subst, sub cõdi. fact. & ibi Mod. & tradit p Io. And. c. cum in po
sitionibus, de iur. iu. li. 6. & per Pan. in c. examinata. de iudi. ¶ Sed
his, & similibus non attentis respondeo, prędictas dignitates nõ
15 fuisse, nec esse † appanagiũ. Et pro clariori resolutione pręmitto
16 ꝙ ad hoc, ut propriè dicatur appanagium, † plura sunt necessa-
ria. Primum ꝙ sit datum, uel relictum a Regibus filiis posterio. q
nõ pñt in regno succedere. Scđm, ꝙ datum, uel donatum sit de
ptinentib. ad regnum. Tertium, ꝙ datum, uel donatum sit pro
pane quotidiano, & sic pro usu, & alimentis, ut sonat ipsum uer
bũ, & tradit p Ioã. And. & Pan. & alios in d. c. licet, de uoto. Hoc
sic præmisso, demonstro has dignitates non esse appanagiũ, qa
deficiunt requisita necessaria ad appanagium. deficit enim 1m
requisitum, qa non sunt de regno, nec de pertinentib. ad regnũ
ut abundè ostensum fuit in præcedenti dubio. Deficit etiam ter
tium, qa non fuerunt cõcessæ pro usu, & alimentis, sed iure do-
minij, ut ex quam plurimis documentis apparet. Et incipiẽdo a
Carolo Valesio primo Comite, a quo originem duxerunt cæteri
Comites Alenconij, progenitores defuncti Caroli, & dictarũ lo-
torum agentium, apparet publico instr̃o, ꝙ eidem Carolo Vale
sio relictæ fuerunt a Philippo Rege eius pr̃e, iure proprio, & iu
re dñij, non in appanagium, decem mille libræ annui redditus
in terris, computato ualore Comitatus Valesij. Pro quibus qui
dem x. millibus, libris seu illarum supplemento habuit Comita
tum Alenconij a Philippo pulchro eius fratre Rege, & cohære
de Philippi communis patris. Et si dicatur, ꝙ ex instr̃o prædicto
non apparet, ꝙ Comitatus Alenconij fuerit assignatus præfato
Carolo Valesio pro supplemento dictarum x. millium librarum
annui redditus: rñdetur satis ꝯstare ex eo, ꝙ apparet p instr̃m di
uisionis, quam idem Carolus fecit inter eius liberos de consen-
su, & beneplacito Regis Philippi Pulchri eius fratris, ipsum fuis
se Comitem Alenconij, & possedisse Comitatum. Quoties enim
præcedit titulus ad rem, & postea habens titulum reperitur te-
17 nere, & possidere, p̃sumitur ex illo titulo † præcedẽti possidere. l.
2. & ibi Bar. C. de acq. pos. & est gl. ord. in l. quãdam mulier, quã
ibi no. Bar. & alij, ff. de rei uend. & Ang. cons. 161. uiso puncto. &
Lud. Rom. cõs 228. pro plena discussione. col. 2. Et si instetur, ꝙ
ex instrumento assignationis dictarum librarum decem milliũ
annui redditus in terris, non constaret, ꝙ terræ fuerint assigna-
tæ iure dñij, magis q̃ iure appanagij. respondetur satis constare,
ꝙ non fuerunt assignatæ iure appanagij ex eo, ꝙ fuerunt sibi as
signatę pro portione, & oĩ, & toto eo, qđ hr̃e poterat, & debebat
in bonis, & hereditate Philippi Regis, eius patris. Pondero, ꝙ pa
ter assignat filio secundo genito pro portione spectante in bo-
nis suis, quod intelligendum est in bonis suis priuatis, & nõ in re
gno, cuius nulla portio spectat filiis posteriorib. d. c. licèt, & ibi
notatur. Itẽ pondero, ꝙ assignatio facta fuerit pro iure hęredita
rio, & pro portione ipsi Carolo spectante, post decessum patris,
18 & sic lr̃ia. † Id autem, qđ iure hęreditario, uel pro lr̃ia datur, iure
dñij spectat ad eum, cui relinquit, non autem iure appanagij. l.
his uerbis. ff. de hæred. inst. l. scimus. §. repletionem. C. de inoff. te
sta. Itẽ pondero, ꝙ dictæ terræ redditus decem millium librarũ
fuerunt relictæ Carolo, & eius hæredibus ex suo corpore descẽ
dentib. nõ ergo iure appanagij, qđ ad hæredes non põt transmit
ti, cum ad utendum fruendũq; tñ concedatur, l. antiquitas, C.
de usufr. & licèt liberi masculi uideãtur pr̃i succedere in ipso ap
panagio, tñ non dĩr hæredes pr̃is in ipso appanagio, cum aliud
sit appanagium pr̃is, aliud liberorum. l. stipulatio ista. §. si qs ita,
ff. de uerb. obl. & l. repeti. ff. quib. mod. usustructus amit. Prætere-
19 rea, liberi masculi capiunt appanagium † iure suo, & non ex pso
na pr̃is, neque ut hęredes, cum eadẽ rõne, qua Rex tenetur fra-
tribus ꝓuidere de appanagio pro alimentis, eadem rõne teneat
filijs fratrum, l. si quis a liberis, §. item rescripserunt. aliàs rescrip
tum est, ff. de liber. agn. Item pondero substitutionem factam di
cto Carolo, si decederet sine hæredibus ex suo corpore, quæ fuis
set superflua, si donatio, & assignatio esset eidem facta pro appa
nagio, qđ absque substõne reuertitur ad Regem, casu quo ha-
bens appanagium moriatur sine liberis masculis. Non est aũt di
cendum, ꝙ pr̃ Philippus frustratoriè substituerit, d. l. si qñ. ff. de
leg. i. cum solitis concor. Itẽ pondero, ꝙ Philippus pater voluit
substitutioni locum esse, si Carolus decederet cum filia hærede
20 Illa. n. uerba, sine hæredibus † ex suo corpore, cõprehendunt tã
fœminas, quã masculos, l. ex facto, §. fi. ff. ad Treb. l. i. & ibi nota-
tur, C. de cond. in fet. Nec obstat, si dicatur, ꝙ uerbum, sine hære-
dibus ex suo corpore, ex natura appanagij, debet intelligi de ma
sculis duntaxat, ac ẽt ex natura rerum feudaliũ, c. i. & ibi Bal. de
succes. feu. c. i. quemadmodum feu. ad filiam perti. qa rñdetur du
pliciter. Primo, ꝙ frustra allegatur natura appanagij, ꝓ intelligẽ

tia

tia illorum uerborũ, sine hæredibus, nisi prius probetur, q̃ istud
sit appanagium. nam hoc est id, de quo disputatur, vnde pro fun
damento frustra allegatur. Scdò r̃ndetur, q̃ hm̃oi substõ non
potest intellectum recipere ab ipso appanagio, cum eius natura
nullam recipiat substõnem, ut s. probatum fuit. Ad naturã re-
rum feudalium r̃ndeo in penultimo dubio. ¶ Scdò, q̃ non fue-
runt côcessæ prædictæ dignitates Comitibus Alenconij, & Perti
ci iure appanagij, apparet ex instrumento diuisionis, q̃ inter li-
beros suos fecit præfatus Comes Carolus Valesius. Ex instrumẽ
to (inquam) primæ diuisionis Comitatus Alenconij, fuit assigna
tus pro portione hæreditaria filijs masculis nascituris ex ipso, &
Matilda tertia uxore, una cum quibusdam alijs castris, quę omnia
uoluit permanere propria hæreditaria ipsorum nasciturorum.
Pondero prædictum Comitatum relictum fuisse pro portione
hæreditaria, ergo iure ꝓprio, & nõ in appanagium. Nã q̃ portio
21 nem facit cohæredibus,† eodem iure capit, quo cæteri cohære-
des, l. unica. C. qñ non peten. pat. & l. si duob. in principio, & §.
fi. & l. huiusmodi, §. si Titio, ff. de leg. j. & sic uocati ad Comitatũ
Alenconij, & cætera castra, pro sua portione hæreditaria dñr vo
cati iure dominij, & iure proprio, sicut uocati fuerunt cęteri co
hæredes ad reliqua bona patrimonialia, quæ cõstat non esse ap
panagium. Item pondero, q̃ filij nascituri vocati fuerunt ad di-
ctum Comitatum Alenconij, & ad nonnulla alia bona, præser-
tim ad redditum templi Parisiensis pro sua portione hæredita-
ria: ergo eodem iure uocati sunt ad Comitatum, quo vocati fue
runt ad dictum redditum, q̃a vna determinatio respiciens plura
22 determinabilia, † debet omnia pariformiter determinare, l. iam
hoc iure, ff. de vulg. & pup. l. quamuis, C. de impub. Constat aũt,
q̃ ad dictum redditum, & plęraq; alia castra, uocati fuerunt iure
hæreditario, & proprio, non aũt iure appanagij, ergo eodem iu-
re uocati censentur ad dictum Comitatum. Itẽ pondero illa ver
ba, permanebunt propria hæreditaria, ergo non in appanagium
q̃d non potest dici proprium, neque hæreditarium, cum ad usũ
duntaxat concedatur, salua proprietate, Regi, & coronæ. ld. n. ꝓ
23 prium † dr̃, in quo alius ius ꝑtendere non potest, Inst. de pat. pot.
§. j. Et, id proprium est, q̃d iure dñij, & iure proprietatis debetur,
non autem iure appanagij, & ususfructus, l. si procurator, ff. de
acqui. rer. do. & l. si fructuarius proprietatem, ff. usufr. quemad-
modum caue. Itẽ pondero, q̃ Carolus Valesius, primus Comes,
iure instõnis, & ultimæ uoluntatis disposuit de dicto Comitatu.
24 nam illa diuisio facta † inter liberos, dicitur ultima uoluntas, l. fi.
C. fam. ercisc. notatur in l. licet. C. de pact. de quo uerisimiliter nõ
disposuisset, si fuisset sibi concessus in appanagium nõ transmis
sibile ad hæredes, uti ueros hæredes, per ea, quæ s̃. dixi. Item pon
dero in dicta diuisione filij iam nati, s. Philippus, & Carolus, pa-
tre requirente renunciarunt omni iuri sibi ipsis competenti. &
competituro in dicto Comitatu ratione successionis, & legiti-
mæ portionis. Ex hoc elicio, q̃ Carolus pater non tenebat, neq;
possidebat dictum Comitatum iure appanagij, quia in appana-
gio filij non habent aliquam legitimam, neque ius succedendi
patri, ut declarat Pan. in d. c. licèt. Sed totum ius merentur ex
persona propria, cum Rex Franciæ, dominus appanagij, teneat
25 † subministrare panem descendentibus ex eo, & fratribus, fratrũ
que filijs, l. si quis a liberis. §. j. & §. item rescripserũt, alias rescrip-
tum est, ff. de lib. agn. quæ iura licèt loquantur in fratribus, tñ ex
tendenda sunt ad filios fratrum, ſm Ioannem Crotum in l. filius
familias, §. Diui, col. x. ff. de leg. j. possem ponderare plura alia ver
ba posita in dicta prima diuisione, sed quia fere omnia pondera
buntur in alijs diuisionibus, iõ reseruo ibi dicendum. Ex instrõ
quoque secundæ diuisionis factæ ꝑ dictum Carolum apparet, q̃
Comitatus Alenconij, & Pertici, non sunt appanagium, rationi
bus, & ponderationibus, quibus s̃. Et ẽt quia substituit Ludoui-
co, cui reliquerat Comitatum Alenconij, & Pertici, si sine libe-
ris decederet, Phil. & Carolum, ipsius Ludouici fratres, quã sub
stitutionem facere nequiuisset si fuisset appanagium, q̃d ad fra-
tres non est transmissibile, iuribus, & rationibus præalleg. cõsue
tudine etiam, ut proponitur approbatis. Ex instrumento etiam
tertiæ diuisionis factæ per dictum Carolum, qui tit. diuisionis ẽt
pro portione hæreditaria assignauit Comitatum Alenconij, &
Pertici Carolo secundogenito, cui si sine liberis decederet, sub-
stituit Philippũ primogenitum: apparet, q̃ dicti Comitatus non
fuerunt relicti in appanagium rõnibus, quibus s̃. Et etiam quia
casu quo præmoreretur Philippus, & Carolus, substituit superui-
uentes in ea parte, & portione, in qua ſm cõsuetudinem patriæ
succedere deberent. Et q̃a casu, quo præmoreretur Ludouicus
sine liberis masculis, substituit filias in ea portione, quæ de con-
suetudine eius debetur, pondero, q̃ uirtute harũ duarũ substitu
tionum uocantur filiæ fœminæ, ergo non appanagium, q̃ ad fę
minas nullo casu est transmissibile. Et si dicatur, oĩa fundamen-
ta elicita ex diuisionibus, & ultima uoluntate Caroli, corruere
ex eo, q̃ appanagium non erat in commercio Caroli, nec de eo,
quicquam poterat disponere in præiudicium coronæ. Respon-
detur dupliciter. Primo, q̃ licèt de appanagio non poterit dispo
nere, tñ procurator regius, qui dicit, q̃ Carolus tenebat dictos

comitatus in appanagium, debet istud probare, cum sit funda-
mentum intentionis suæ, ut s̃. deduxi. Et facit, q̃a in dubio bona
26 † possessa per Carolum, præsumuntur fuisse propria, l. scda, C. ne
uxor pro marito, & ibi Bal. notatur per gl. Bar. & alios, in l. quisq̃
in suo, ff. de cond. insti. per Are. consi. 154. consultatio præsuppo
sita. maximè cum fuerint possessa ꝑ dictum Carolum, & eius hæ
redes tanquam propria, & hæreditaria, iam annis supra trecen-
tum, l. si filius, C. de petiti. hære. Secundo respondetur, q̃ Philip-
pus Pulcher, & Carolus frater, & nepos Caroli Valesij Regis Frã
ciæ, authorizauerunt, approbauerunt, & confirmauerunt oĩa,
& singula disposita, & ordinata in dictis diuisionibus, quæ certè
non approbassent si prædicti Comitatus fuissent de appanagio
27 quia princeps non † præsumitur tentare quicquam in præiudi-
cium sui regni, q̃d summis uigilijs, maximis laboribus, maturisq;
consilijs, & conseruare, & augere studet, l. fi. in fi. C. de quadrien.
præscri. & in Auten. de here. & falcid. in prin. Et ex hac auctori-
tate facta per Carolum Regem, elicio vnum aliud maximum, &
solidum fundamentum. Quia Rex ipse expressè fatetur, q̃ Caro
lus Valesius fuit, & erat dominus, & proprietarius dictorum Co
mitatuum, & omnium bonorum, de quibus in dictis diuisioni-
bus. Inquit. n. Rex, Nostræ intentionis non est, q̃ Carolus Vale-
sius, patruus noster, ꝑp has diuisiones desinat esse dominus, &
proprietarius omnium bonorum inter liberos diuisorum, sed
uolumus, q̃ de his possit ad libitum suæ uoluntatis disponere,
28 donec uixerit, quæ uerba a Principe, & Rege prolata, † plenè ꝓ-
bant, cle. j. de probatio. etiam si sint enunciatiua facti sui præde
cessoris, ut in terminis nostris concludit dominus Alexã. consi.
15. uisis narratis, col. 2. li. 5. Si ergo fuit, & erat dominus, & ꝓprie
tarius dictorum Comitatuum, ergo ei dati minimè fuerant in
appanagium, l. proprietatis dominium, C. de probatio. & l. si ti-
bi, ff. usufr. quemad. caue. Si vult, q̃ non desinat esse dominus &
proprietarius, ergo etiam antea dominus erat, & proprietarius.
l. decem, ff. de uer. obl. & ff. de reg. iur. l. non potest videri desiisse,
& l. Titio ususfructus, ff. de condit. & demon. c. dilecto, de prob.
Et si Carolus potuit disponere ad libitum uoluntatis, ergo nõ
erat de appanagio, de quo appanagiatus uti usuarius disponere
nequit. d. l. antiquitas, C. de usufructu. & l. denique. ff. de usu, &
habit. Nec dicatur hanc Regis confessionem fidem non facere
ex eo, q̃ diuisio suum non fuerit sortita effectum, quia propter
hoc non corruit confessio expressa in instrumento diuisionis,
tum quia separata est ab ipsa diuisione, tum quia non reproba-
tur instrumentum, licèt filij noluerint talem diuisionem admit
tere, ſm Inn. & Mod. in c. cum uenerabilis, de excep. & Bal. in l.
alia, C. de his, quibus, ut indig. Ex instrõ etiam transactionis fa-
ctæ inter Carolum, & Philippum filios, & cohæredes præfati Ca
roli Valesij ostenditur, q̃ Comitatus Alenconij, & cætera castra
obuenta Carolo, non sunt de appanagio rationibus antedictis,
& etiã pluribus alijs. Primo, quia Philippus, qui postea fuit Rex,
dedit & tradidit præfatum Comitatum, q̃ reliqua bona Caro-
lo fratri suo, pro omni iure sibi spectante in hæreditatibus, & bo
nis paternis, & maternis, & sic titulo transactionis sibi obuene-
runt, non autem iure appanagij. Nam ex causa transactionis, tra
29 ditione sequuta, † transfertur dñium, uel usucapiendi cõditio,
l. ex causa transactionis, C. de usuca. pro empt. uel transactione,
& l. si pro fundo, & l. transactionem, quæ diuj. C. de transa. Ex cã
autem appanagij transfertur solus usus, ergo &c. Nec refert, q̃
Philippus tunc non esset Rex, tum quia postea Rex factus tran
sactionem ratam habuit, ut patet ex alio instrõ transactionis ini
tæ inter ipsum Philippum Regem, & dictum Carolum, tum q̃a
de euictione cauit ꝓ se, & hæredibus suis. Vnde moderatus Rex,
30 hæres dicti Philippi, † factum defuncti nequit improbare. l. cum
a matre, C. de rei uendic. Et q̃a quem de euictione tenet actio,
eundem agentem repellit exceptio, l. uendicãtem. ff. de euictio.
Secundo, quia dictus Philippus dedit, & assignauit præfato Ca-
rolo, dictum Comitatum pro se, & hæredibus ex suo corpore ꝓ
creatis ac habentibus cãm ab eis, & sic non solum descendenti-
bus hæredibus masculis, & ilLibus, sed ẽt fœminis, & successori-
31 bus particularibus extraneis. Nã hęc verba, † & habentibus cãm
ab eis, admittunt quemlibet successorem etiã particularem, &
ex quacunque cã, ut est tex. in c. j. de feud. nõ hab. prop. nat. feu.
Et traditur per Alex. post Ang. in l. qui Romæ, §. duo fratres, in
ult. char. ff. de uerb. obli. & consi. 189. uiso, col. 5. lib. 2. Tertiò, q̃a
præfatus Philippus dedit, & assignauit dictum Comitatum Alẽ
conij, & reliqua dicto Carolo, ea lege, q̃ si decederet sine hære-
dibus, ex suo corpore procreatis, reuerterentur ipsi Philippo, &
hæredibus suis, & successoribus, ac habentibus cãm ab eis tãquã
insolidum ueris hæredibus, & successoribus Caroli Valesij eo-
rum patris. Ex quibus constat, q̃ dictus Comitatus, & cætera ca
32 stra sunt hæreditaria, & non appanagia. Illa enim uerba, tanquã
insolidum hæredibus, &c. ostendunt illa esse feuda hæreditaria,
saltem secundum quid, secundum And. de Iser. in c. j. §. hoc quo
que, col. 2. de succes. feu. & in c. j. qui succe. ten. & in c. j. de alien.
33 feu. pat. & Alex. consi. 39. & consi. 26. lib. 5. Et illa uerba, † ac ha-
bentibus cãm ab eis, ostendunt illa esse feuda hæreditaria sim-

plicitur

pliciter quia transitoria ad quoscũque successores etiam extra-
neos, d.c.j.de feu.non hab.nat.feu. Et traditur per Bal. in l.cũ ui
rum, col.fi.C.de fideicom. & per Modernos in l.Gallus, §.etiam,
ff.de libe.& posthu.& in c.in præsentia, de proba. Item, ex instrõ
alterius trãsactionis initæ inter dictos Philippum Regem, & Ca-
rolum super successione, & hæreditate quondam Ludouici eo-
rum fratris apparet, ꝙ Vermilium, Castrum Nouum, & cætera
Castra ibidem descripta non sint de appanagio. Quia Philippus
Rex illa dedit Carolo Comiti Alenconij, pro se, & hæredibus ac
successoribus quibuscunque tenenda, & possidenda, tanq̃ pro-
pria, & hæreditaria iura, in compensationem portionis hæredi-
tariæ dicti quondam Ludouici sibi debitæ, & spectantis, nihil re
seruato ipsi Philippo Regi, nisi solum, & dũtaxat regali superio-
ritate, homagio, & fidelitate. Ergo sequitur, qđ dicta castra non
sunt appanagia, tum qa hereditaria, & propria, tum qa specialis
34 reseruatio † solius superioritatis arguit nullum aliud ius Regi cõ
petere, l.nam qđ liquidè, §.fi.ff.de pen.leg.l.quæsitum.§.deniq;.
ff.de fund.instru.& c.2.de coniug.lepro. Item, ꝙ Comitatus, &
nunc Ducatus Alenconij, non sit appanagium, ẽt apparet ex in
strõ cuiusdam permutationis factæ inter Ioannem Regem, Phi
lippi Valesij etiam Regis filium, & Comitissam Alenconij pro
liberis suis, ibi, promittentes, nosque, & successores nostros obli
gantes, ad garantizandum, & soluendum dictam terram dictis
de Alenconio, & successoribus suis, ac cãm ab eis habituris, ec-
ce, ꝙ dicta terra permutata cum domo est alienabilis, & trãsmis-
sibilis ad quoscunque hæredes, & successores: ergo nõ est de ap
panagio, per canones, & iura s̃. allegata. Et si dicta terra, quæ est
membrum comitatus, & eiusdem naturæ, & conditionis, cuius
est cætera terra dicti Comitatus, ut expressè cantat tenor dicti
instrumenti non est de appanagio, bene sequitur, ꝙ etiam cæte-
ra terra non erit appanagium, alioquin essent diuersæ naturæ,
& conditionis, qđ negat ipsa exęquatio, l.j.ff.de leg.j.c.fundamẽ
ta, circa medium, de elec.lib.6. Alioquin unus, & idem Comita-
35 tus, censeretur † diuerso iure, qđ non est admittendum, l. cum q
ędes, ff.de usucap.c.cum tua, de decimis. Alioquin pars discorda
ret a toto, qđ non conuenit, l. si quis cum totum, ff.de excep.rei
iu.& membrum discederet a capite, qđ non decet, c.nnt decet,
12.dist. & in Auc.de ecclesia.tit.in prin. Item, ꝙ Comitatus Alẽ
conij non sit appanagium, probatur ex instrõ unionis castri de
Damfront, uniti dicto Comitatui per Regem Carolum, in fa-
uorẽ Petri Comitis Alenconij, ibi, per se suosque hęredes, & suc-
cessores, seu cãm ab eo habituros. & ibi, mandantes, ne dictum
Comitem cõsanguineum nostrum, suos ue hæredes, aut succes-
sores, seu causam ab eo, uel eis habituros, ꝯ tenorem præsentis
unionis, minimè turbare pręsumant. Ecce, ꝙ habituri causam a
d. Petro Comite, uel eius hæredibus, & sic ẽt successores extra-
nei, & singulares, c.j.de feud. non hab. natu.feu. turbandi non
sunt in unione facta Comitatui, ergo Comitatus alienabilis est
& transmissibilis etiam ad extraneos successores, & ꝯñr non po
test dici appanagium rõnibus præallegatis. Insuper constat ex le
ctura dictarum unionum, ꝙ fuerunt factæ in fauorem dictorũ
Comitum, & successorum, qđ stare non posset, si dictus Comi-
tatus esset appanagium. Nam si dixerimus, ꝙ vnita fuerunt ꝓdi
cta castro Comitatui respectu appanagij, vnio nullius fuisset mo
menti, quia proprietas non accedit usufructui, seu appanagio, l.
item si fundi. §. huic uicinus tractatus est, ff.de vsufr. Si verò dixe
rimus vnita fuisse Comitatui respectu proprietatis, & dñij, talis
unio cessisset, cederetque in damnum ipsorum, qa talem vnio-
nem perdidissent dominium, & proprietatem, & omne illud, ꝙ
36 habebant in ipsis castris. Nam rem suam alienat, † qui eam vnit,
& incorporat rei alienę, c.tua, de his, quæ fiunt a Prǽl.in fi.& tra
ditur per Gemi.consi.136.col.j. Item, ꝙ dicti Comitatus nõ sint
appanagium, luculenter probatur ex instrumento diuisionis fa
ctæ inter Petrum Comitem Alenconij, & Robertum eius fratrẽ
Comitem Pertici, tam ex rationibus antedictis, quam ex sequẽti
bus. Et primò, qa ex lectura eiusdẽ apparet, ꝙ Petrus, & Rober-
tus successerũt in dictis Comitatibus, Carolo (mediante religio
nis ingressu) & Philippo, Rothomagensi Archipræsuli, median-
te cessione eorum fratribus facta. Ex hoc constat, ꝙ nõ sunt ap-
37 panagium, qđ non est neque † cessibile, neque transmissibile ad
hæredes, maximè transuersales. Scdò, quia ex substitutione, & re
seruatione (de qua in dicta diuisione) casu quo ipse Petrus, &
Robertus decedant sine hæredibus ex suo corpore, vocatur di-
ctus Philippus, & eius hæredes, vel habentes causam ab eo; ergo
etiam vocantur extranei successores etiam particulares, d.c.pri
mo, & ꝯsequenter nõ sunt appanagiũ. ¶ Tertiò, quia in dicta di
uisione est adiectum pactum de non alienando prædictos Co-
mitatus, absque licentia dicti Archiepiscopi, quod fuisset uanũ,
& frustratorium, vbi dicti Comitatus essent subiecti appanagio
qđ constat esse alienabile. ¶ Quartò, quia in pęnam alienantis
Comitatus applicantur dicto Archiepiscopo, & hęredibus suis,
habentibus causam ab eo, & sic etiam extraneis, & singularibus
successoribus, qđ non conuenit appanagio, ut toties supra di-
ctum fuit. ¶ Quintò, quia promiserunt mutuo, & uicissim ꝓ se,
hæredibus, & successoribus, ac habentibus causam ab eis, atten-
dere, & obseruare omnia, & singula. Ex quibus ẽt uerbis cõstat,
ꝙ nõ sunt appanagium. ¶ Itẽ premissa iustificãtur etiã ex instrõ
vnionis castri de Argentau dicto Comitatui factæ per Regem,
inducendo, vt supra induxi, instrumentum permutationis, & in
strumentum vnionis castri de Dapfront. Item comprobãtur pręę
dicta ex alio instrumento vnionis terræ du Tinet, & nonnul-
lorum aliorum castrorum, dicto Comitatui per præfatum Re-
gem Carolum, ponderando, & inducendo, ut s̃. Item fortificantẽ
ex diuisione, quàm fecit Petrus Comes Pertici, & Alenconij, in
ter filium suum masculum, & filias fratris, quib. reliqt q̃ plura ca
stra, quę eis relinquere minimè potuisset, si essent appanagium,
& in qua attestatur se esse proprietarium dictorum Comitatuũ
ergo non tenebat, nec possidebat eos, ut appanagium per ea, q̃
s̃. pluries fuerunt repetita. Item corroborant præmissa ex instrõ
erectionis dic. Comitatus Alencon. in Ducatum ibi, decernẽtes
dictum Ioan. consanguineum nostrum, & suos, in dicto Ducatu
38 succedentes, Duces appellari. Ex illis enim verbis, † & suos, osten
ditur, ꝙ hic Ducatus est hæreditarius, non aũt concessus in ap-
panagium, vt consuluit Alex.consi.26.ponderatis his, li. 5. Ex his,
& alijs, quæ ex dictis documentis eliciuntũ, & quæ consultò præ-
termisi, ratus sum ista sufficere, quia apparet, ꝙ dicti Comitatus
& castra eidem vnita, sunt hæreditarij, & hæreditaria. Id tñ su-
perest, vt remoueamus ꝯria s̃. alleg. ¶ Non ob. igitur dum primò
loco dicebatur, ꝙ id dr̃ appanagium, qđ a Regibus datur, vel re-
linquitur filijs posterioribus, quia huiusmodi diffinitio est falsa,
cum non conuertatur cum diffinito, l.1. §.dolum, ff.de dolo. nã
si quid detur, qđ non sit de regno, & de quo Rex possit dispone
re, non dr appanagium, vt dixi s̃. sed de istis Comitatibus potue-
runt Reges disponere, prout disposuerunt, cum sint hæreditarij
simpliciter, & de patrimonio proprio, & priuato, ut s̃. luculẽter
fuit probatum, ergo &c. ¶ Non ob. illum secundò dicebatur, ꝙ
Comites tenent dictos Comitatus in paria, seu in paritate, quia
non sequitur, ergo tenent in appanagium. Imò istud retorque-
tur, quia si sunt in paritate cum Regibus, tenebunt Comitatus
pari iure, & sic vti veri domini, & non vt vsufructuarij, & appa-
nagiarij. Aliter ẽt j. respondebo. Non denique obstat, dum ter-
tiò dicebatur, ꝙ ex pluribus documentis constat Comites fuis-
se cõfessos, se tenere dictos Comitatus in appanagium. Ad istud,
in quo sentio Regium procuratorem facere suum præcipuum
fundamentum, respondeo tripliciter. Primò, ꝙ talis confessio,
seu assertio præsumitur facta per errorem, ex quo constat ex do
cumentis innumeris, rem aliter se habere, ideo talis assertio nõ
debet nocere ducibus, tractantibus de damno euitãdo, l.si post
diuisionem, C.de iu.& fact.ign.l.sed si me putem, ff.de cond.in-
de.& l.cum de indebito, in prin.ff. de proba. traditur per Bar.in
l.non fatetur, ver. sed quæro, qualiter probabitur error.ff.de cõ
fessis. Confirmatur hæc responsio, qa confessiones, de quibus in
supplicationibus dictorum Comitum, sunt relatiuæ ad antiquã
prædecessorum suorum possessionem, ad antiqua tempora, &
documenta. Nam in literis impetratis anno 1484. est hęc clausu
la, Sicut prædecessores sui tenuerunt, & possederunt, ita ipse te-
neat a nobis in paritate, & appanagio, & sicut tenuerunt tẽpo-
ribus retroactis. Item in literis impetratis anno 1487. ita conti-
netur, Nobis expositum fuit ex parte dilecti nostri consobrini
Ducis Alenconij, ꝙ ex antiquissimo tempore, & iure appanagij
regalis, ipse & prædecessores sui habuerunt, & habent ius, & iu-
risdictionem esquerię, &c. Et in concessione, & gratia Rex non
simpliciter petita concessit, sed sub hac forma, videlicet, ſm mo
dum, & formam, quibus sui prædecessores usi sunt tempore præ
terito. Vnde de errore satis dr̃ constare eo ipso, ꝙ constat præde
cessores possedisse iure proprio, & hæreditario, non autem iure
appanagij, l.a. C.de erro.aduo. notatur in c.inter dilectos. de fi-
de inst. vbi Pan. col.5. & tradit Bald.in l.alia, C.de his quibus, ut
indig. Addiderunt. n. Duces in suis precibus se tenere Ducatũ
in appanagium, credentes ita esse, & ut facilius impetrarent iu-
39 dicem appellationum, quem esquierium appellarunt. Vnde † ta
lis erronea confessio, non debet eis, nec successoribus nocere, l.
fi. versi. & qui addidit epistolæ suæ, ff.de consti.pec. quam ad hoc
notauit Bal. in rub.C.eo.tit.col.j.& in l.si absentis, col.fi.C.si cer.
per.& Fel.in c.cum venerabilis, col.6.de exce. vnde in proposito
dicebat Bal.in c.j.§ fi.col.fi.de feu. guar. ꝙ si recognitio feudi sit
aliter facta per errorem, quã solito more, ꝙ non nocet aliquali-
ter posteris. ¶ Secundò respondetur, ꝙ Comites nunquam con
fessi fuerunt se tenere dictos Comitatus in appanagium verum
& proprium, sed solum confessi fuerunt se habere ius, & priui-
legium appanagij, & se tenere has dignitates in appanagium fi-
ctũ, & ex priuilegio. Ita sonant uerba rescripti impetrati anno
1484. ibi, cum omnibus iuribus patriæ, & appanagij, ac alijs pri-
40 uilegijs, &c. Illa enim dictio, † & alijs priuilegijs, implicat iura pa
rię, & appanagij, competere dictis Comitibus ex priuilegio. l.q-
dam relegatus, cum gl. ff. de reb.dub.& notatur etiam per gl.&
scribentes, in l.3. C.de ser.fug. Alex. consi.119.col.2. lib. 2. vnde
cum fuerint concessa iura, & priuilegia appanagij, & pariæ, in

cotum

eorum fauorem, non debent in odium retorqueri, l. ꝙ fauore,
C. de legib. fuerunt. n. eis concessa priuilegia appanagij, & parię,
ad finem, vt ipsi Comites potirentur iure esquetiæ, & haberent
iudicem appellationum, vt ex tenore rescriptorum euidēter ap
41 paret.† Ergo inducta ad vnum effectum, non debent p̃rium ope
tari, l. non eo minus, C. de procu. l. legata inutiliter, ff. de adi. leg
42 † Nam concessa de iure speciali, non tollunt, nec excludunt be-
neficium iuris cõis, l. in bello, §. si quis seruum, ff. de cap. & post-
li. reuer. & traditur per Bar. in auc. quas actiones, col. 2. C. de sa-
43 crosa. eccl. Nec priuilegium est ita interpretandum, † ꝙ tollat be
neficia competentia priuilegiato ex alio iure, alias ve ca. l. si Rufi
nus, C. de rest. mil. & Barto. l. 3. §. si emancipatus, ff. de bo. poss. c̃
tab. vbi infert, ꝙ priuilegium ciuilitatis concessum forensibus
scholaribus, non tollit alia priuilegia scholaribus eidem com-
petentia. Et ad istud propositum plura congerunt Alex. & Mo-
der. in d. l. si Rufinus, & per Fel. in c. dilectus filius, 2. col. 4. de re
scri. ¶ Tertiò respondetur, ꝙ ex quo ex antiquis instr̃is, & regis
concessionibus constat, ꝙ huiusmõi dignitates fuerunt concessæ iu
re proprio, & hæreditario, etiam ad fœminas transmissibili, non
debet subsequēs recognitio in appanagium nocere filiabus, qu
possint se fundare in primo iure, primisq; cõcessionibus plenio
ribus, & fauorabilioribus, a quibus nõ vr̃ recessum per recogni
tionem appanagii non ita fauorabilem, nec plenã, sicut per ele-
44 ctionem arbitrorum † non vr̃ recessum a iudice ordinario, l. si ra
45 men, C. de temp. app. † Nec est nouum, vt qs ex duabus causis rē
possideat, l. non est nouum. ff. de ac. emp. l. 3. §. ex pluribus, ff. de
acq. poss. quæ per iura Alber. de Ros. post Vbertum de Bobio, in
l. fi. col. fi. & ibi etiam Ias. col. fi. C. de iure emphy. decidit filiam
eius, qui recognouit se in feudum tenere rem, q̃ ab eodem prius
habuerat in emphyteusim, succedere in ipsa re vti emphyteuti-
ca, quia per recognitionem in feudum minus fauorabilem, non
fuit recessum a p̃ctu emphyteutico, quominus filia hæres sui pa
tris possit vti prima inuestitura, per quàm pinguius, & amplius
sibi prouidet. Vnum. n. remedium, siue ordinarium, siue extra-
46 ordinarium, † non facit cessare alterum, ꝙ pinguius est, & salu-
brius, l. in prouinciali, §. 1. & ibi Bar. & alii, ff. de ope. no. nun. Cõ-
probatur ex his, quæ in proposito tradit Bal. in consi. 2 c 5. propo
47 nitur, ꝙ inuestituræ. lib. 2. † vbi concludit, ꝙ fœmina potest ve-
nire ad successionem feudi virtute antiquissimæ inuestituræ, p
quam uocantur fœminæ, non obstantibus posterioribus, quæ
masculos tantum vocabant. Et dicit Pau. de Cast. cons. 51. visis,
& ponderatis in j. parte, ꝙ a prioribus concessionibus non est
48 recedendum, † nisi in posterioribus expresse appareret, ꝙ cõi cõ
sensu sublatæ fuerunt primæ. Et idem firmat Iaco. Alua. consi. j.
post lecturam feudorum, & Card. cons. 92. fauendo pupillis, &c.
sino in præiudicium filiarum non põt mutari forma primæuæ
inuestitura, quia inhærendum est primæ radici, nec curandum
49 quo tramite feudum descendat, † sed quale fuerit principiũ, sm
Bal. in c. j. per illum tex. de eo, qui sibi, & hær. suis. & in c. j. §. si re-
rò. de successio. frat. vel de grad. succes. & ad istud propositũ plu-
ra possem cumulare, quæ breuitatis gratia prætermitto. ¶ Vel
quarto respondetur, posito, ꝙ per huiusmõi cõcessiones, & recogni-
tiones, hæ dignitates factę essent de appanagio, nihilominus in
eis succedere possunt fœminæ, quia ex præmissis constat, ꝙ an-
tecessores ipsarum recognouerunt in appanagium hos Duca-
tum, & Comitatum, quos iure proprio, & hæreditario antea te-
nebant, & possidebant. Vnde succedit solenne dictum Iac. Alu.
in c. j. col. antep. de eo qui sibi, & hær. suis, ubi dicit, ꝙ si parẽtes
recognouerunt se ab alio in feudum tenere feudum proprium,
in tali feudo fœminæ non prohibentur succedere. Idem ergo di
cendum, si proprium feudum, & hæreditarium recognouerunt
in appanagium: non enim per talem recognitionem debet mu
tari prima natura feudi, c. j. de ben. frat. c. j. qui. mod. feud. consti.
pot. Et hæc ultima solutio corroboratur ex sequentibus. Finga
mus igitur has dignitates a principio fuisse de Demanio, & ap-
panagio, videamus an potuerint Reges illas alienare in Carolũ
Valesium? in quem constat alienatas, & translataras pro se, &
hæredibus, &c. vt latè supra ostensum fuit. ¶ Et videretur primo
aspectu respondendum, ꝙ non. Quia lege Regia, quæ Salica nũ
cupatur, interdicta est Regibus alienatio omnium, quæ spectãt
ad regnum, & etiam creduntur Reges in coronatione iurasse iu-
ra regni, & honorem coronæ illibata seruare. ergo alienationes
50 factæ non ualent, † etiam si hi Reges, qui alienarunt, iurassent
alienata nunquam reuocare, c. intellecto, de iureiuran. Et dicit
Host. in c. cum dilecti, de maio. & obe. quem refert Bal. in c. j. §.
generali, si de feu. fue. cõtrouer. inter do. & agna. ual. ꝙ Rex Frã-
ciæ inuitis ciuibus, non potest alienare vnam ciuitatem regni.
Et dixit Bal. in d. c. intellecto, ꝙ iurisdictiones supremæ sunt sa-
crorum canonum, ideo non sunt in marsupio principis, qui uõ
potest urbem habere venalem. Et refert hæc, & alia Fel. in c. ad
audientiam, de præscrip. col. 2. ¶ Sed præmissis non obstantibus
contrarium (secundum ea, quæ proponuntur) verius esse respõ-
deo quinque rationibus, vt puto concludentibus. ¶ Primò, qa
constat ex donatione facta per Heliam Regi Philippo, ꝙ hæ di-
51 gnitates † erant de Ducatu Normaniæ, & sic constat, ꝙ non erãt
a principio de regno. Vnde posito, ꝙ (vel ex dicta donatione, vel
alia Regum voluntate) fuissent regno vnitæ, p̃ria Regum volun
tate separari potuissent, quia omnis res per easdem causas dissol
uitur, quibus contrahitur, regul. omnis res, de reg. iur. extra. Et
quia quælibet res de facili reuertitur ad primæuam naturam, c.
ab exordio, 35. dist. l. si vnus, ver. q̃d & in specie. ff. de pac. quib. ra-
tionibus ita in terminis respondit Soc. consi. 4. super quæstione,
lib. j. nouorum consiliorum, alias lib. 3. ¶ Secundo, quia lex Sa-
lica prohibens alienationem eorum, quæ sunt de Demanio, in-
telligitur de alienatione, per quam grauatur, & læditur dignitas
Regalis, & sic de alienatione magna, non de alienatione modi-
ca, c. Abbate sanè, de re iud. lib. 6. & traditur per Innoc. Pano.
& alios in d. c. intellecto. per Bar. in l. prohibere. §. plane, ff. quod
ui, aut clam. Et bene facit tex. in c. terrulas, 12. q. 2. Et possem in
finitis iuribus, & similitudinibus comprobare, quæ consulto p̃-
termitto. ¶ Alienatio autem dictorum Ducatus, & Comitatus,
debet dici modica, cum tempore donationis non essent reddi-
tus quatuor, siue quinque milium librarum, vt ex instrumento
diuisionum (de quibus supra) manifestè probatur. Redditus au
tem quinque millium librarum, considerata excellentia, & po-
52 tentia Regis † Franciæ, qui supra omnes Reges obtinet coronã
liberalitatis, & magnanimitatis, teste Bal. cons. 218. petita uenia.
lib. 3. & in c. j. §. fi. de prohib. feu. alie. per Fed. est quid minimum
ut de donatione facta per Comitissam Amaldam dixit gl. in l.
sed si susceperit, ff. de iudic. ¶ Et considerata qualitate persona-
rum, causa dicitur modica, vel magna, ut traditur per Bar. in l.
admouendi, circa fi. & ibi latè Ias. ff. de iu. Tertio potest dici, ꝙ
lex Salica non comprehēdit alienationes factas per Regem his
personis, quæ sunt de genere, vt per plura comprobat Oldr. con
silio 94. eleganter. quasi per totum. ¶ Quarto, quia lex Regni
debet intelligi de totali alienatione etiam directi dominii, non
de alienatione utilis dominij, & iuris utendi fruendique reten-
ta fidelitate, & directo dominio, vt pulchrè ostendit Bald. in præ
lu. feu. col. 7. secundum nouam impressionem. ¶ Quintò, quia
53 lex, quæ interdicit alienationem, † debet intelligi de alienatione
damnosa, non de alienatione vtili, & lucrosa, c. vt super, §. fi. de
rebus ecclesiæ non alie. vbi permittitur alienatio rei ecclesiasti-
cæ (aliàs prohibita) pro re utiliori consequenda. ¶ Sic etiam mi
nor, qui prohibetur contrahere sine consensu curatoris, vel pro
pinquioris, non censetur prohibitus contrahere, & alienare in
sui utilitatem, ut si permutet rem cum alia utiliori, secundum
Ang. in l. 2. ff. de accep. & plura adducit Fel. in c. causam, col. 4.
de iud. & idem vult Pan. cons. 22. quanquam, in j. parte. & Lud.
Rom. cons. 316. circa propositum. Alex. consilio 59. uiso proces-
su, lib. 2. Constat autem huiusmodi alienatione fuisse factam a
Rege Philippo, pro aliis Comitatibus, & rebus longè maioris
redditus, & emolumenti, uidelicet pro Comitatibus Andega-
uiæ, Cenomaniæ, & Carnotensi, & aliis pluribus dominationi-
bus, & castris pro dimidia spectantibus Carolo Valesio, iure suc
cessionis maternæ, & fraternæ, quæ omnia idem Carolus tit. di
uisionis cessit, & remisit prædicto Regi Philippo, ut idem Rex
sibi cederet, & remitteret Comitatus Alenconij, & Pertici, pro-
ut factum fuit. Et sic Rex Philippus permutauit dignitates cũ
54 aliis longè maioribus. Diuisio enim similis est † permutationi, l.
cum pater. §. hæreditatem, el 2. ff. de leg. 2. ergo locus non erit le
gi Salicæ, quæ loquitur de alienatione damnosa. Et ubi indebi-
te prætendatur illi locum esse, certè Carolo, & eius hæredibus,
& sic præfatis dominabus sororibus (saltem re ipsa deceptis) suc
currendum est per nouam diuisionem faciendam de dictis Co-
mitatibus Andegauiæ, Cenomaniæ, & Carnotensi, ac cęteris bo
nis patris, & matris pręfati Caroli. l. maioribus, C. communia v-
triusque iud. Et ubi Fran. Rex moder. hæres prælibati Regis Phi
lippi detrectet nouam diuisionem, repelli potest exceptione,
quia tenetur de euictione ipsis sororibus si ab eis auferantur hu
iusmodi dignitates, quæ titu. diuisionis obuenerunt Carolo, l. si
familiæ, C. famil. ercis. cu. l. si fratres, C. communia vtriusque iu-
55 di. & quem de euictione tenet actio, † eundem agentem repellit
exceptio, l. uendicantem, ff. de euict. & ita in propriis terminis
firmat Oldr. consilio 95. ex forma istius statuti, ad fi. Nec obstat,
si dicatur has dignitates redisse ad coronam ex natura appana
56 gij, & sic euictione extinctam fuisset ex natura rei. Pro † qua e-
uictione non competit actio, etiam his, a quo euicta est, expres-
sè stipulatus fuerit de euictione, secundum glo. Barto. Bald. Sa-
lyce. & alios *communiter*, in dicta l. si familiæ. Sequitur Franc. de
Aret. consilio 3. Cur. Senior, consilio 48. columna 17. & consilio
sequen. columna 61. & sequen. quia respondetur istud procede
re posse, si Carolus scienter acceptasset has dignitates tanquam
appanagium, quia tunc censeretur eas acceptasse cum sua qua
litate, & natura, l. puto, §. item si seruus, ff. familiæ ercisundæ,
sed idem Carolus eas non accepit, nec Rex Philippus eius fra-
ter Carolo tradidit, ut apppanagium, sed ut hæreditarias, &
pro se, suisque hæredibus, & successoribus ac habituris causam
ab eis, ut ex lectura diuisionis expreisè apparet, ut supra abun-
de

de probatum fuit. Quo casu cõpetit actio de euictione, ſm Pau.
de Cast. in d. l. si familiæ. Et ratio est manifesta, quia expressum
57 † facit cessare tacitum, l. cum filio, ff. de vulg. & pup. Nam cũ ap-
pareat expresse, Carolum accepisse has dignitates cum ea qua-
litate, ꝙ transeant ad hæredes & successores ẽt extraneos, ut so-
nant illa uerba, habituris causam ab eis, c. 1. de feud. non haben-
te na. feu. ergo cessabit tacita præsumptio, ꝙ uideatur acceptas-
se. cũ natura appanagij, non sit trãsmissibilis ad hæredes, nec alie
nabilis ullo modo. ¶ Item Rex Philippus, qui has dignitates fra-
tri tradidit ut hæreditarias, alienabiles, & transmissibiles ẽt ad ha
bituros causam ab eo, in culpa fuit, cum debuerit tradere ut ap-
panagium. Ergo si ex natura appanagij euincantur, de euictione
obligatus erit, l. & hæc distinctio, ff. loc. debuit. n. ipse prospicere
eas euinci posse iure appanagij; unde sibi debet imputare, si alio
iure tradidit, & de euictione cauit. ¶ Sed ponamus (citra ueritatis
tis præiudicium) esse eas de Demanio, & appanagio, & non po-
tuisse alienari, Regemq; modernũ de euictione minimè teneri.
58 Inquiramus, an castra † unita prædictis Comitatui, & Ducatui, ꝑ
unionem assumpserint naturam appanagij, ita ꝙ transferri ne-
queant in fœminas, sicut nec appanagium? Et prima facie uide-
retur ꝙ sic. Quia ea est natura unionis, ut unita reducat ad unã
essentiam. l. in rem, §. item si quecunque, & ibi no. Bald. ff. de rei
uend. l. sed si plures, §. filio. & ibi Ang. & Imo. ff. de vulg. & pup. c.
super eo. de præb. li. 6. & ibi Gemi. post alios. Et quod unitur alte
ri accessione, assumit naturam rei principalis, cui annectit, l. ẽt,
ubi Cy. & Sal. C. de iu. do. l. quoties, §. fi. ff. de admi. tut. l. inter so-
cerum, §. cũ inter, ff. de pac. dot. cũ concordant. & similib. abũde
cumulatis ꝑ Cur. seni. cons. 56. sup eo. col. 6. & duab. seq. & ꝑ Fel.
in c. translato. col. 3. de const. & in c. nr̃a. col. 16. de rescr. & Ias. Inst.
de ac. §. in personam. ¶ Sed prædictis & similib. (q̃ pro hac parte
adduci possent) non attentis, ↄtriũ (ſm ea, q̃ ꝓponunt) uerius esse
59 rñdeo. † Quia castra nõ fuerũt simpl̃r unita Comitatui, sed cũ ea
qualitate, ut transirent ad hr̃des & successores quoscunq;, quod
aduersat naturæ appanagij. ita sonant uerba unionis factæ ꝑ Re-
gẽ Ioannẽ de terris Ioannis Malet, ibi, obligantes ad garentizan
dum, & soluendum ipsam terrã dictis Alenconio, & successorib.
eius, ac cãm ab eis habituris. Et alterius unionis factæ ꝑ Regẽ Ca
rolum de castro, & castellania de Dunfort. ibi, ꝙ dictũ Comitem
suos ut hæredes, & successores, seu causam ab eo, uel eis habitu-
ros ↄ tenorẽ huius pñtis unionis turbare præsumant. Et alterius
unionis castri, & castellaniæ, de Argẽteau eisdem uerbis ↄcessit.
Et alterius unionis castri du Tinet. ibi, ita ꝙ ipse Comes, uel hæ-
redes, & successores, ac habituri causam ab eis, uti frui possint di-
cto castro, remota quacunq; exceptione. Hæc. n. uerba clarè, &
specificè demonstrant ꝙ huiõi castra fuerunt unita Comitatui
Alenconij ea lege, ut quantum ad ius succedendi nõ hr̃ent natu
ram appanagij. d. c. 1. de feu. non hab. propri. nat. feu. vñ non ob-
stat, ꝙ unitorum eadẽ sit natura, q̃a uerũ in dubio, sed ubi ↄstat
de ↄrio, id seruandum est, ſm Bal. cons. 354. d. Papa, li. 4. & Gemi.
60 cons. 25. duo vñr, in fine. Nam una res ita uniri potest alteri, † ut
utraque retineat sua priuilegia, suamque primæuam naturam;
ut traditur per gl. & Doct. in c. 1. ne sede vacan. & in c. sicut ueni-
re, de exces. præla. ¶ Item tñdẽ, ꝙ unitorum eadem est natura, si
unio fuit pleno iure facta, secus si quo ad gubernationem & pro
tectionem, uel ad quædam particularia duntaxat, ut in casu nr̃o,
in quo vnio ſm facta proponitur, quò ad iurisdictionẽ exquierit,
& sic quantum ad protectionem. Ita formaliter dicit Ang. cons.
247. pũctus, Papa uniuit, ſm meam impressionem, & sequit Fel.
in d. c. trãslato. ¶ Cæterum si pertinacius, quàm deceat, instetur,
ꝙ hæc castra unita cedant Comitatui, id saltem nemo negabit,
ꝙ facto, causa, & industria dominorum Comitum non fuerint
acquisita, & demum ad eorũ supplicationem Comitatui unita,
quia ita cantant uerba unionum. Ergo eum modo Comitatus,
siue Ducatus proponatur ꝑ defectum generationis masculinæ
ad Regem dñm deuolutus; ad æstimationẽ, aut ad separationẽ,
& diuisionem ipsorum castrorum, constat Regem teneri, c. si va
sallus. hic finitur lex. Contra. per quam ita decidunt glo. And. de
Iser. Iac. Aluaro. & cõiter Feudistæ, in c. 1. §. econtrario, de inuest.
de reali. fact. Nam quod ex re vsufructuarij, seu appanagiarij,
61 † acquiritur (etiam amisso vsufructu) non ad proprietarium, sed
ad ipsum fructuarium Iulianus pertinere dixit, cuius snia ut hu
manior recepta est, reiecta Marcelli & Martiani rigorosa opi. l.
sed si quis stipuletur, §. quid ergo amisso. ff. de vsufr. Ex his iã appa
62 rent resoluta grauiora dubia. ¶ Venio ad quintum. An † præfatæ
illustrissimæ sorores possint de iure succedere in istis dignitatib.
feudalibus? Et ex duobus uidetur respondendum ꝙ non. Primò,
quia fœminæ regulariter non succedunt in feudis, c. 1. §. filia, de
succes. feu. c. 1. quemad. feu. ad filii. pertin. c. 1. an mu. uel aliàs im-
perfectus &c. Maximè in feudis dignitatum, ut notatur in c. 1. &
ibi Iac. Alu. ad fi. quis dica. Dux, Comes, uel Marchio. & in l. fœmi
næ, ff. de regu. iur. cum si. ¶ Secundò quia Philippus Rex tradidit
Ducatum Alenconij, & comitatum Pertici, Carolo Valesio, &
hr̃dib. ex corpore caroli descendentib. Sed istæ sorores non pos-
sunt dici descendentes de corpore Caroli fratris sui, nouissimè
defuncti, cum sine in linea transuersali, auc. cessante. C. de le. hæ.
& ff. de grad. l. iurisconsultus, §. §. sunt ex lateribus. ¶ Sed (prædi-
63 ctis non obstantibus) respondeo has illustrissimas † sorores debe
re succedere fratri, ita in istis dignitatibus feudalibus, sicut in pa
trimonialibus cum sint illi proximiores agnatæ, §. nos autem,
Inst. de leg. ag. succes. d. auc. cessante, & in corpore unde sumitur,
C. de legi. hæ. Nec obstant constitutiones feudales, quæ nolunt
fœminas succedere in feudis. Quia huiusmodi consuetudines
64 sunt abrogatæ † in Regno Franciæ, & uniuersis Galliarum ꝓuin
ciis, in quibus feudalia sunt redacta ad instar patrimonialium,
maximè quãtum ad ius successionis secundum Ioannem Fabri,
olim maximum Franciæ Cancellarium, Inst. de leg. agn. succes.
§. cæterum, ad fi. & de rerũ diui. in prin. & de emp. & uen. in prin.
& in procemio Inst. & in auc. ingressi. C. de sac. san. eccl. & Ias. in l.
de quibus col. 16. ff. de leg. & Guido Papæ cons. 18. tuo casu, col.
3. quę consuetudo etiam in Comitatibus & Ducatibus proponi
tur hactenus obseruata, maximè in Ducatu Andegauiæ, Comi-
tatibus Cenomaniæ, & Carnotensi. Vnde cum talis consuetudo
præsupponatur præscripta, est absque dubio pro lege recipien-
da, d. l. de quibus & c. consuetudo, 1. dist. Valet. n. huiusmodi con
65 suetudo, ꝙ fœminæ † succedant in feudis, etiam si sint dignita-
tes, ut est tex. in c. significauit, de rescrip. & firmant And. de Iser.
Iac. de Bel. Bal. & Alua. in d. §. filia, & in §. & quia uidimus, q̃ feu.
da pos. & Bal. in c. 1. §. hoc quoque, de succes. feud. exemplificat
in regno Apuliæ, in quo (non extantibus masculis) de consuetu-
dine dicunt succedere fœminas. Et ita cõsuluit Bal. cons. 275. qđ
pro sña, li. 2. & Car. Flo. cons. 64. nobilis dña Nera. & Alex. consi.
29. col. 3. li. 1. & Dec. cons. 424. proponitur, ꝙ magnifica. Nec pro
curator Regius põt sine rubore inficiari, ꝙ fœminæ non succe-
dant in hoc Ducatu Alenconij, & Comitatu Pertici, cum Rex
ipse ius suum metiatur, & prætendat hr̃e ex donatione sibi facta
per fœminam, uidelicet, per Heliam sororẽ quondam Roberti,
Comitis Alenconii. Nec. n. successor iure potest improbare titu-
lum sui authoris, l. ex qua persona, ff. reg. iur. l. post mortem, ff. de
adop. l. cum a matre, C. de rei uen. Fateatur itaque has dñas soro
res iure successisse Carolo fratri, sicut fatetur Heliam successisse
Roberto fratri suo. Et quod æquum semel est arbitratus, id nsic
non putet iniquum, eodemque iure vtatur ↄ se, qđ pro se q̃nque
recepit, l. 1. ff. qđ quisq; iur. c. cum oẽs, de consti. ¶ Sed ubi cessa-
ret consuetudo, rñdetur scđò, ꝙ in huiusmodi feudis, q̃ (quãtum
ad Regem) sumpserunt originem a fœmina, i. ab Helia sorore
66 Roberti, † iure debent succedere fœminæ, quia dicuntur feuda
fœmininæ, quorum fœminæ sunt capaces, c. 1. de na. succes. feu. &
firmat gl. in d. §. & quia uidimus, quam sequuntur ibi cõiter Docto-
res, & consuluit Pet. de Anch. cons. 34. in hac causa, & cons. 125.
uisis, & diligenter ruminatis. & Lud. Ro. consi. 367. circa primũ.
67 col. fi. ¶ Vel tertiò respondetur, ꝙ hęc sunt feuda † ligia, ut cantat
donatio facta per Diuum Ludouicum Petro filio, in quibus suc
cedunt fœminæ, secundum Spec. ti. de feud. §. quoniam, & ibi Io.
Andr. in add. uer. 21. Sequitur Alexan. consi. 30. quoniam omne
datum. li. 1. & Dec. consi. 139. in prin c. cons. 208. colum. 2. & 424.
colum. 3. ¶ Vel quartò potest responderi, quòd ista feuda habita
fuerunt a Comitibus Alenconij, in recompẽsationem Ducatus
Andegauensis. & Comitatus Cenomanen. & Carnotẽsis. In qui-
bus succedunt fœminæ, quasi per pecuniam acquisitis. Nam pe-
cuniæ significatio amplissima est, l. pecuniæ, ff. de uerb. sig. In feu
68 dis enim pecunia comparatis de iure succedunt † etiam fęminæ,
secundum Odofr. in Summa, qui feud. dare possunt, & sequitur,
Bal. in d. & quia uidimus. & in d. cap. significauit, & in tit. de pac.
Constan. in uerbo libellariæ & in l. liberti, libertæq;. C. de op. li.
& Lud. Rom. consi. 35. Alexan. consi. 136. uiso, & examinato. li. j.
Socin. consi. 257. uisis inuestituris, lib. 2. & Dec. consi. supra alle-
69 ga. Et facit, quia feuda remuneratoria † transeunt ad fœminas,
c. 1. quemad. feud. ad fili. perti. ¶ Vel quinto possem respondere,
quòd hæc feuda sunt hæreditaria purè, & simpliciter, ut probaui
in præcedentibus dubijs. quibus feudis hereditariis certissimum
est fœminas succedere. ¶ Sed quia præmissa satis superque suffi-
ciunt, super hec diutius non insistam. ¶ Non obstat, quòd hæ
nobilissimæ sorores non sint descendentes de corpore fratris,
quia & si non sint descendentes de corpore fratris, sunt tamen
de descendentibus primi acquirentis, de quo corpore loquitur
acquisitio & concessio, cap. 1. de eo, qui sibi uel hæredibus suis.
& ibi notat. Iacobus Alua. in primò notabili. Si enim fiat re-
70 latio ad stipitem, siue principium (prout est maximè † in feudis
facienda cap. primò, de benefi. fem. capit. 1. qui. mod. feud. con-
stitu. poss.) verissimum erit, quòd istę sorores descendunt de cor-
pore primi acquirentis, qui dicitur stipes in proposito. Et istud
probatur in Auc. de hæred. ab intest. ueni. in principio. iuncta
glo. in §. ex his autem quæ & tradit Bald. in l. 1. C. de cond. insert.
& in cap. 1. §. filia, de succes. feud. ad fi. & consi. 13. punctus talis,
quidam testator. lib. 3. & dicit Lud. Ro. quòd concessio pro se, &
descentibus ex suo corpore, non solum comprehendit nepotes
& pronepotes ex filijs masculis, sed etiam filiabus fœminis. Ita
Ludo. Rom. consi. 148. visis. quia in his est continuatio sangui-

nis. unde immediatum dr̄, quicquid per naturam continuatur.
Hinc omnes dicuntur descendisse ex corpore Adam primi pa-
rentis, adeo ꝙ si uiueret, cum aliqua contrahere matrimonium
non posset. §. inter eas, & ibi gl. no. Instit. de nup. ¶ Restat, ut ui-
deamus an hæc exceptio, ꝙ fœmina non succedat in feudis, uel
hæc exceptio, ꝙ huiusmodi dignitates sint de appanagio (cuius
incapaces sunt fœminæ) admittenda sit in iudicio possessorio,
intentato per has dominas sorores? Et quia mihi non proponit̃,
ꝙ remedium possessorium fuerit intẽtatum, oportet latius eua-
gari. Et quia proponitur extare consuetudinem, ꝙ possessio de-
71 functi † continuetur in hæredes, quæ consuetudo ualet, c. 2. de
consuet. l. fi. C. de sacrosanct. eccl. l. raptores. C. de epis. & cler. reproba
ta sententia Bal. qui ɔ̃nium dixit in l. 3. C. cõia, de leg. quam ibi dã-
nat Ias. col. 3. Videndum est, an intentari potuerit interdictum
quorum bonorum, quod est interdictum adipiscendæ possessio
nis. l. j. ff. quo. bon. Et uideretur, ꝙ non: quia possessio fuit acqui-
sita uirtute consuetudinis. Contrarium tamen uerius est, quia
& si propter consuetudinem acquisita si possessio iuris, non tñ
acquisita fuit possessio facti, pro qua consequenda agi potest in-
72 terdicto † adipiscendæ quorũ bonorum, ſm Bald. post Cyn. in l.
ea lege. C. de condi. ob causam. & in Auth. defuncto. C. ad Tert.
& in c. j. de controuer. inter mascu. & fœmi. Et hæc est *communis*
Doct. sententia, quam comprobat Alex. in l. cum hæredes, col. j.
ff. de acqui. poss. consil. 82. & seq. lib. 2. & Ias. post Pau. de Cast. &
Alex. in l. si sorori. C. de iure delib. quo stante subintrat nostra
73 dubitatio, an huiusmodi exceptiones † obstent sororibus agen-
tibus interdicto adipiscendæ? Et breuibus agendo, puto ꝙ non,
quia exceptio proprietatis non obstat agenti interdicto quorũ
bonorum. l. fi. ubi gl. & Bar. C. quo. bon. traditur per Bar. in l. na-
turaliter. §. nihil commune, in 4. combinat. ff. de acquir. posses.
Et in terminis, quod hæc exceptio, ꝙ fœmina non succedat in
feudo, non posset opponi contra feminam agentem interdicto
adipiscendæ, firmat Ioan. And. in addi. Spec. tit. de testamentis.
§. pen. ad fi. ubi dixit non obstare contra fœminam agentem re-
medio. l. fi. C. de edic. diui Adria. tollen. Et sequitur Alex. in dicta
l. fi. col. fi. & Ias. col. 9. per tex. in c. 2. si de feud. fue. controuer. in-
ter do. & agna. Et idem tenet Bal. in cap. j. net. uel dic quartò, de
conten. inter mascu. & fœmi. de benef. Et Curt. iunior in tracta.
feud. in 2. parte, quæst. 21. Et si hæc exceptio, ꝙ non succedat in
feudo (quæ iuris est) non impedit missionem in possessionem,
minus impediet altera exceptio appanagij, quæ habet mixturã
facti, & altissimam acquirit indaginem, ut patet ex deductis, in
74 2. 3. & 4. dub. Sed quia in interdicto adipiscendæ admittitur † ex-
ceptio proprietatis, quæ incontinenti probari potest, secũdum
gl. Bar. & alios in l. si de ui. ff. de iudi. & per Bar. in d. §. nihil com-
mune, & per gl. & scrib. in c. j. de restit. spol. Fortè procurator ha-
rum sororum potuit intentasse possessorium recuperandæ, pu-
tà interdictum unde ui, uel remedium can. reintegranda, 3. q. j.
contra quod nulla admittatur exceptio proprietatis, etiam si of-
feratur probatio in promptu, & incontinenti, ut dicunt Docto-
res in locis præallegatis. Remedium can. reintegranda, etiam cõ
petit contra titulo possidentem, ſm Inno. & cõmuniter Cano.
in c. cum ad sedem, de restit. spol. Et ibi Abbas dicit, ꝙ ista est *com*
munis Doctorum sententia, & eam dicit communem Alex. con-
silio 91. lib. 5. Decius consi. 57. & latè probaui in c. sæpe, de restit.
spol. ¶ Videamus ergo, an stante prædicta consuetudine inten-
75 tari † potuerit possessorium recuperandæ? uideretur quod non.
Quia si stante consuetudine prædicta, competit hæredibus inter
dictum adipiscendæ, ergo non poterit competere interdictum
recuperandæ, ſm Bal. in auct. defuncto, quæst. 3. C. ad Senatusc.
Tertul. & ita tenet Ioan. Fab. in §. hui. Instit. de hæred. qua. & dif.
& d. Alex. in l. in suis. ff. de libe. & posthu. & in l. si sorori. C. de iu.
delibe. & consi. 37. in causa mota, lib. j. & consi. 83. uisa, lib. 2. &
And. Sicu. consi. 58. sapienter scripsit, col. 12. & seq. lib. 2. Moue-
tur, quia hæc est ficta possessio, quæ ueritati debet succumbere.
Et si Carolus, harum sororum frater, tenebat has dignitates in
appanagium, & sic tanquam usufructuarius, hæc consuetudo
non uideretur habere locum in casu isto, quia Carolus usufru-
ctuarius solam naturalem habuisset morte ipsius finitam, ciuilis
autem fuisset semper penes Regem proprietarium. l. naturali-
ter. ff. de aqui. poss. Non est autem uerisimile, ꝙ consuetudo uo-
luerit possessionem naturalem continuare in hæredes, ad quos
non transit usufructus. l. antiquitas. C. de usuf. & ita in terminis
decidit Io. de Imo. consi. 16. uiso casu. Et ista uñr maximè urge-
re, & processum annullare, posito ꝙ intentatum fuerit possesso
76 rium recuperandæ. Sed tñ (præmissis non attentis) vr̃ mihi † cõ-
trarium posse iure defendi, & ꝙ stante huiusmodi cõsuetudine
& intentari possit remedium recuperandæ, probatur. Quia mi-
nisterio ɔ̃suetudinis acquisita fuit hæredib. possessio ciuilissima,
q̃ artificiosam uocat Bal. in rub. de causa posses. & proprie. Quæ
77 possessio ciuilissima non differt † a ciuili in aliquo, nisi in modo
acquirendi, secundum Alex. Fran. Are. & Ias. in l. j. in prin. de acq.
poss. sed ciuilis possessio parit interdictum recuperandæ. l. j. §. si-
ue autem. ff. de ui, & ui arma. ergo idem pariet ciuilissima; alio-
quin differrẽt effectu, qđ expresse Alex. & alij negant. & ita te-
net Soc. in l. rem, quæ nobis, in 5. quæst. ff. de acq. pos. & Decius
consi. 84. excellentissimi Doct. & fuit de mente Bal. in d. rub. de
causa poss. & proprie. licet præfati Docto. non adducant rõnem
supra factam, & hæc sñia uerior apparebit ex resolutione ɔ̃trio-
rum. ¶ Non obstat itaque prima ratio, ꝙ compètat hæredibus
interdictum adipiscendæ, ergo cesset interdictum recuperãdæ,
quia rñdetur dupliciter. Primò, ꝙ possessio defuncti continua-
tur in hæredes, si ipsi uelint uti beneficio consuetudinis. Quia
78 beneficia legis, & consuetudinis recipiunt ɔ̃dõnem, † si is (in cu
ius fauorem fuerunt cõcessa) eis uti velit, l. fi. C. de execu. rei iu.
iuncta l. debitoribus, ff. de re iud. & ibi no. Alex. & alij. Ad idem
tex. in l. uniuersa, & ibi late Modet. C. de preci. Imper. offerend.
& in l. scimus, in prin. iuncta glo. C. de inoff. testam. facit text. in
l. 1. in tito. ff. de reg. iur. Hinc sumpta est regula, ꝙ quilibet potest
fauori suo renunciare, l. si quis in conscribendo, C. de pact. sed si
nolint vti, non prohibentur agere interdicto recuperandæ, &
sic non prohibentur vti beneficio singulari, cum sit in electio-
ne eius, qui habet plura remedia, vti quo malit, l. quod in hære-
dem, §. eligere. ff. de tribu. & l. nemo ex his, §. quoties, ff. de regu.
iur. quando autem hæres eligit interdictum adipiscendæ, tacitè
vr̃ tunc vti beneficio iuris communis, sed quando eligit interdi
ctum recuperandæ possessionis acquisitæ ministerio consuetu
dinis, tunc censetur velle se iuuare beneficio statuti, & hæc in-
telligentia admodum consonat. ¶ Non obstat secunda ratio, ꝙ
possessio ficta dẽat succumbere ueritati. Quia negatur, ꝙ posses
sio acquisita iuris, siue consuetudinis ministerio dicatur ficta,
79 immo est † vera possessio, licèt modus acquirẽdi sit fictus, sicut
possessio acquisita per constitutum. est vera possessio, l. certè, ff.
de preca. licèt modus acquirendi sit fictus, l. qđ meo, & ibi latè
Alex. ff. de acq. possess. Et posito, ꝙ esset ficta tamẽ quia posses-
80 sio ciuilissima † est ius insistendi rei nõ prohibitæ possideri, aptũ
producere ciuiles effectus, ut not. in l. j. ff. de acq. posses. maximè
per Bar. Et probatur in l. peregrè. ibi, ius possessionis, ff. eo. titu.
Et debet ita iudicari de ficta possessione, sicut de vera. Quia in
81 eis q̃ iuris sunt, † ficta dispositio in nullo differt a vera, secũdum
Bar. in l. si maritus, §. legis, ff. de adult. & in l. si is, qui pro empto-
re, in 3. q. ff. de vsucap. traditur per Ias. in l. filio, quem pater, ff. de
liber. & posthum. ¶ Non denique obstat alia rõ, dum dicitur, ꝙ
licèt virtute consuetudinis sit acquisita possessio iuris, non ta-
men fuit acquisita facti, quæ dicitur corporalis. Quia responde-
tur dupliciter. Primò, quòd sufficit acquisitã fore ciuilem, quæ
producit ius insistendi, & cæteros ciuiles effectus. Et ideo si ciui
lis possessor veniens, vt insistat, non admittatur, dicitur spoliari
sua ciuili, pro qua competit interdictum recuperandæ, l. clam
possidere, §. qui ad nundinas, ff. de acquir. poss. Secundo respon-
82 detur, ꝙ lex fingit actum corporeum continuatum † per hære-
dem, secundum Bal. in c. contingit, per illum tex. in uersi. uerus
possessor, de dolo, & contu. ubi inquit, Mirabile est, quòd uera
possessio acquiratur sine actu corporeo. Sed illud ideo est, quia
actus corporeus defuncti fingitur cõtinuatus per hæredes. Vn
de cum interuenerit fictus actus corporeus, & per hunc actum
fictum sit acquisita uera possessio, nihil uideo proponi, cur pro
83 recuperanda hac vera possessione, non debeant competere † re-
media recuperandæ, sicut etiam competunt pro recuperanda
possessione acquisita per aspectum, uel constitutum, & sic per
actus fictos, d. c. contingit, & d. l. quod meo, cum suis concord.
¶ Si verò procurator dominarum sororum proposuit interdi-
ctum retinendæ, dicendo se turbari in sua ciuilissima possessio-
ne, per occupationem naturalis, siue corporalis, iuxta no. in d. l.
clam possidere, constat aduersarios debere succumbere. Quia
stante consuetudine, p quam fuit acquisita ciuilis, immo & na-
turalis, & vera possessio, vt s̃. deduxi, sequitur, ꝙ aduersarij clam
84 possident † ab ipsis sororibus, ergo debẽt succumbere in interdi-
cto vti possidetis, l. j. in fi. ff. vti posside. c. licèt causam, de probat.
85 Nec ɔ̃ agentem interdicto retinendæ † obstat exceptio proprie-
tatis, ſm glo. & Bar. in d. l. si de ui, & Bar. in d. §. nihil commune,
& in l. si de eo, §. fi. ff. eo. titu. & consi. 81. Martinus Forniconis,
Bal. in l. ordinarij, C. de rei uen. Pan. in c. in literis, col. 3. de restit.
spol. cum solitis concord.

RESPONSVM IIII.

ETsi lege ciuili Mantuæ generaliter in non sup
positos iurisdictioni, & oneribus statuen-
tium bonorum alienatio quouis titulo interdi-
cta sit, siue huiusmodi lex in rem, siue in personã
concipiatur, ea tamen Clerici nullo iure astrin-
guntur, & præsertim Episcopi, & Cardinales, cũ
odia sit. Quare Reuerendissimum Dominum Cardinalem Mã-
tuanum eius p̃rimonialia bona Illustriss. Dom. Galeazio Sfortię,
statuto hoc non obstante, liberè alienare potuisse rñdi. Qui &
illustris do. Galeaz. iure institutionis dominæ Geneueræ uxori ea-
dem bona, gñali p̃hibitione non obstante, relinquere potuit cũ
per

per huiusmodi alienationē publicæ utilitati, & sic rationi statu
ti nō derogatur, tum quia res semel alienabilis effecta, licitè per
petuò alienatur; & quam alienationem, non obstante consigna
tione & traditione facta curare habet Reueren. d. Cardinalis il-
lustrem do. Marchionem Mantuæ ratam habiturum; tum quia
ad id ex lege contractus tenetur; tum etiā, quia illustris Marchio
nis ratificatio, & statuti derogationem, & alios plures operatur
effectus. Insuper cum domina Geneuera ante ueram traditionē
ciuis Mantuæ effecta sit; quæstionis est, an alienatio in eam de
dictis bonis facta per ciuilitatem subsecutam in præiudicium cō
munis conualidetur: quod & uerum esse respondi. Nam aliena-
tio nulla habetur, nisi uera traditio sequatur; ficta autē traditio
& præsertim nulla, & frustratoria, nullam pœnam parit ante ue-
ram traditionem. proinde etiam respondi ipsi dominæ Geneue-
ræ, casu quo bona in commissum ceciderint, contra dominum
Cardinalem actionem competere, eo quia alienando res prohi-
bitas in forenses alienari, in dolo fuit manifesto, & culpa, unde
certi iuris est, eo casu actione de dolo saltem ad interesse eun-
dem teneri, præsertim cum solenni stipulatione omnia damna
& interesse resarciri promiserit.

SVMMARIVM.

1 *Statutum prohibens bona alienari in non suppositum, an liget etiam clericos, & num. 5. & 7.*
2 *Statutum prohibens bona alienari in non suppositum, ligat etiam eos, qui post vinculum iniectum, assumpserunt clericatum.*
3 *Statuta laicorum generaliter loquentia, siue in rem, siue in personam, licet ligent clericos, non tamen debent ligare clericos Cardinales.*
4 *Statutum prohibens bona alienari, est odiosum.*
6 *Ratio statuti ampliat, & restringit statutum ad metas rationis.*
8 *Statutorum interpretatio sumenda est illa, quæ magis conformat iura communia cum statutis.*
9 *Statutum quando dicatur iniecisse vinculum ante clericum.*
10 *Alienatione prohibita in certas personas, censetur et prohibita hæredis institutio.*
11 *Statutum prohibens alienationem in non suppositum, non habet locum in forensi vendente bona, quæ habet in territorio.*
12 *Statutum prohibens forenses emere bona immobilia, existentia in territorio, non intelligitur forensis prohibitus vendere.*
13 *Alienari prohibita, semel alienata, perpetuò durant alienabilia.*
14 *Statutum est iurisdictionis, quam non habent ciues in forenses.*
15 *Ratificatio & approbatio Marchionis, multos effectus operatur, vltra derogationem statuti.*
16 *Confirmatio principis facta ex certa scientia, nunquam intelligitur confirmare actum inualidum in præiudicium tertij.*
17 *Fictio nunquam operatur in præiudicium iuris tertio acquisiti.*
18 *Statutum applicans ipso facto communitati rem alienatam in forensem, intelligendum est, si rei traditio subsecuta fuerit.*
19 *Datio incerta & imperfecta, dominium nullo iure transfert.*
20 *Per constitutum non potest dici facta uera traditio, sed ficta.*
21 *Emphyteuta non incidit in pœnam l. fin. C. de iure emphyteu. per translationem possessionis.*
22 *Actus vbi nullus, nulla legis, vel statuti pœna sequitur.*
23 *Paria sunt nil fieri, aut fieri sub conditione, quæ non fuerit purificata.*
24 *Statutum prohibens alienationem fieri in forensem sub certa pœna, non habet locum in alienatione facta sub conditione. & 25.*
26 *Res vbi non est in commercio acquirentis lege prohibente, tunc acquirenti non debetur aliquod interesse.*
27 *Forensis præsumitur ignorare statuta ciuitatis, & etiam ciuis nouellus.*
28 *Præsumitur quilibet scire statuta suæ ciuitatis.*
29 *Statutis sui marchionatus Marchio derogare potest.*
30 *Promissio, quod tertius ratificabit, & approbabit, an sit obligatoria, & nu. 31.*

Qui veritas est, me dirigat in semitam veritatis.

Respon. interpreta.

PEroptassem. Non vrgeri de iure respō-
dere hisce tēporibus, qui-
bus Minerua (furente Marte) a nobis abesse com
pellitur. Postquam tamen illustris do. Geneuera,
& honorandus d. Io. An. Comes Gambaranæ, iu-
recon. integerrimus, conciuis, & amicorum speci
men, ita iusserunt; quinque dubia q̄ mihi pro ponunt (semota alle
gationum pompa) pro tenui ingenioli mei facultate, & pro tur-
bulenta & anxia mente breuissimè resoluam. ¶ Circa primum,
an statutum ciuitatis Mantuæ, prohibens bona immobilia quo-
uis tit. alienari, in non suppositū iurisdictioni ciuitatis, liget Re-
uerēdissimum d. Cardinalem Mantuanum, ut non potuerit alie
nare bona patrimonialia (de quib. in themate) Illustri quondam
fœlicis memoriæ d. Galeazio Sfortiæ? ¶ Vr prima consideratione
dicendū, q̄ sic. Quia statutum in a. uer. loquitur in rē. Cantat. n.
in hæc uerba. Itē nulla res possit alienari, &c. subiiciendo, ita q̄
prædicta res sit uitio inalienabili affecta. Quo casu statutū ligat
1 † ēt clericos, s̄m in Pan. in c. quod clericis. uer. q̄nque statutū. de
foro compe. dicentem, q̄ statutum prohibens dotalia alienari,
ligat ēt clericos, ut non ēt possint talia bona acquirere. Quia po
tuerunt statuentes rebus ipsis onus imponere: & sequi. Fel. in c.
ecclesia sanctę Mariæ, de constit. col. 3 t. Scdò pro hac parte facit,
quia huiusmodi prohibitio a statuto facta fuit anteq̄ d. Cardina
2 lis esset clericus, quo casu statutū hēt ēt effectū ɔ̄ eos, † qui post
uinculū iniectū assumpserunt clericatū. s̄m Io. And. in regu. sine
culpa, de re. iu. li. 6. ubi vult, q̄ statutū p̄ferens primogenitum in
hr̄ditate aliis postea genitis, habeat ēt effectum ɔ̄ eos, qui effecti
sunt clerici. & sequuntur d. Anto. Imo. Panor. & aliter Mod. in d.
6 c. ecclesiæ sanctæ Mariæ. & idem uoluit Panor & cōiter scriben.
in d. c. quod clericis. Vbi decidunt, q̄ statutum excludens fœmi-
nas ab hæreditate extantibus masculis; excludit ēt fœminam, &
si masculus est ingressus monasteriū. Et faciunt, quæ tradit Pan.
post alios in c. 1. de oblig. ad ratioci. & Bar. in l. 1. ff. de pęn. ubi cō
cludunt, q̄ ubi præsumptio est, vel pōt esse, q̄ clericatus sit assum
ptus in fraudem legis uel statuti, tunc clericatus non prodest.
¶ Præmissis non obstantibus, ɔ̄rium de iure concludendum exi
stimo, pluribus rationibus, & fundamentis. Primò, quia statuta
laicorum non ligant clericos, ex defectu auctoritatis & potesta-
tis. Non enim datum est ius imperandi illis, quos obsequendi
manet necessitas, c. bene quidem, 96. dist. c. cum laicis, de rebus
3 eccle. non alie. & d. c. ecclesia sanctæ Mariæ. ¶ Scdò, quia ēt † q̄
alias statuta laicorum generalr̄ loquentia, siue in rem siue in p-
sonam, ligarent clericos, non t̄n deberēt ligare clericos Cardina
les, p̄p prærogatiuā excellsæ dignitatis Cardinalatus. Sunt. n. Car-
dinales pars Papæ, c. fœlicis, ubi no. Arch. de pœn. lib. 6. & Io. An.
c. 1. de offi. leg. lib. 6. & Host. in c. antiqua. de priui. Vbi decidunt,
q̄ Cardinales tanq̄ membra Papæ, & ei inuiscerati, non tenent
iurare fidelitatem. Et plura ad amplitudinem dignitatis Cardi-
nalatus reduxit And. Sic. ti. de præstan. Cardi. in 1. q. Nam q̄ sunt
sp̄alr̄ nota digna, nunq̄ includunt̄ ī gn̄ali dispositione, l. itē apud
Labeonē, §. hoc ædictū, ff. de iniur. Et ur̄ expresse decisum in c.
quia periculosum, de sen. excō. lib. 6. Vbi in dispositione odiosa,
nunq̄ intelliguntur comprehēsi epi; ergo nec ēt Cardinales, qui
rōne administrationis digniores reputātur, ut latè per And. Sic.
loco præalleg. ergo ēt a fortiori non erunt comprehensi hi, qui
simul sunt & epi, & Cardinales ut d. Cardinalis Mantuanus.
4 ¶ Quod aūt statutum, de quo agitur, sit odiosum, † patet ex his, q̄
latè scribit Barba. ɔ̄s. 43. col. 9. & seq. uol. 1. ubi cōprobat, q̄ istud
statutū est tā ɔ̄ ius diuinū, q̄ humanum. Et q̄ sit odiosum, osten-
ditur. Quia ultra id. q̄ sit ɔ̄ ius cōe, est ēt pœnale. Nā & rē aliena
tam fisco, seu cōitati ascribit, & ɔ̄ctum annullat. q̄ annullatio est
ēt pœna, c. 2. ubi Pan. & alii latè de consti. Et in terminis magis
ad rhumbū, q̄ statuta odiosa ēt apostolica generalr̄ loquētia nō
includāt Reue. Cardinales, consuluit Pet. de Anch. consi. 295. q̄
incip. pro clariori euidētia. colum. 2. & fuit originalis decisio Io.
Mona. q̄ ibi sequit Io. An. in c. 1. de schismat. li. 6. & Lud. Ro. cōs.
498. in casu, quo quærit̄. & And. Sicu. in d. tract. de præstan. Card.
7. q. Basiliæ. ¶ Tertiò, qd̄ tale statutum nō liget clericos, nec eos
impediat bona propria liberè alienare, sic ostendit̄. Nā tale statu
tum non ligat clericos acquirere uolentes a laicis, & in p̄iudiciū
5 † clericorum uolentiū acquirere (tanq̄ ɔ̄ libertatē ecclesiasticā)
statutum non ualet, s̄m Bar. in l. filiusfa. §. diui, ff. de leg. 1. & in l.
dudū, C. de ɔ̄h. emp. & est tex. in c. fi. de immu. eccl. li. 6. ubi Gem.
post alios, & Pau. consi. 89. quod incipit, posset quis dicere, li. 2. Nō
ergo ār ligabit clericos, maximè Cardinales, quin possint uende
re propria bona, quib. placet. Ita. n. una uia, sicut altera a promo-
tione ordinum retrahuntur, ergo idem ius; & sic utroque casu
ur̄ tale statutum ɔ̄ libertatem ecclesiasticam. unde non ualet, ut
in auc. cassa, & ibi Bar. in specie, C. de sac. san. eccl. Et istud ēt cō-
probat natura correlatiuorum, l. fina. C. de ind. vidu. tol. l. 1. C. de
cupressi. 11. ¶ Quartò istud ostēditur per arg. a cessante rōne sta-
tuti, q̄ est ualidissimum. c. cum cessante, de app. l. adigere, §. q̄uis,
ff. de iur. pat. Rō. n. statuti est illa, q̄ ampliat & restringit statutū
6 † ad metas, & terminos ipsius rōnis, l. cum pr̄, §. dulcissimis, ff. de
leg. 3. Sub iugo. n. rōnis consistunt uerba statuti, tanq̄ sub suo p-
prio originali, s̄m Bal. in c. mandatum, de rescr. Nam rō expressè
colligitur ex uerbis statuti, uidelicet, quia non subditi non sup-
portant onera, & functiones cum cōi Mantuæ, nec subsunt iu-
risdictioni ipsius cōis. Iō ēt publico fauore inductū fuit, ut non
possint acq̄rere bona ɔ̄sistentia in agro Mantuano ab illis, q̄ sup
portāt onera, & sunt sub iurisdictione Mantuæ. Ista rō cessat, qn̄
clerici uendunt bona p̄pria, q̄a ipsi non dicunt̄ subditi cōis, nec
de eius iurisdictione, c. significasti, de fo. compe. Nec ipsi, nec eo-
rū bona sustinent onera cū cōi, c. fi. de uit. & honest. cle. c. nō mi
nus, de immu. eccl. c. q̄q̄, de censi. li. 6. & sic cessat pub. fauor, p̄p
quē causata fuit prohibitio statuti. ¶ Quintò, q̄ statuta laicorū
generalia nō ligant clericos quò ad eorum bona patrimonialia,
7 † in terminis statuti nostri tenet gl. 3. in c. ecclesia sanctæ Mariæ,
de consti. q̄ ibi sequit̄ d. Ant. & p̄q̄ ibi Pan. col. pe. decidit, q̄ statu
tū p̄hibens conductorē posse expelli a domo conducta, si solue-
re uelit ɔ̄uentā pensionē, non ligat clericos, q̄ locauerūt p̄prias
domos & sequit̄ Bar. in l. cūctos populos. in 5. q. C. de sum. Tri. &
fid. cath. Et est rō uiua, q̄a si statuentes laici possent per statuta

ſua ligate clericos reſpectu bonorum patrimonialium, ſaltem p
indirectum haberent ius imperandi clericis, quod nuſquam eſt
dicendum, nec concedendum, c. duo ſunt. 96. diſt. & d. c. bene q-
dem. Et ꝙ clerici gaudeant priuilegio clericorum, etiam quò ad
bona patrimonialia, tenet gl. in c. Eps. de pręb. Pan. in c. cum ſit
gñale, de ſo. cõp. col. 2. & in c. cõſtitutis, de in inte. reſti. ubi ſentit
deciſionem quæſt. nřæ; dum dicit, ꝙ ſtatutum, ꝙ affines poſſint
infra annum luere rem alienatam, prodeſt clericis affinibus, qa
fauorabile, ergo in ea parte, qua ſtatutum eſt odioſum (ut eſt ſta
tutum nřm) non ligaret clericos. Et ſic ſi affinis uellet luere rem
alienatam per clericũ, q ꝓmiſiſſet manutenere, non ualeret tale
ſtatutum, qa odioſum & ꝑiudiciale clericis, & bene probat tex.
in l. item nulla, uer. eccleſijs, aut eccleſiaſticis perſonis. C. de epiſ.
& cler. & alibi ſæpe hr̃ de iſta gñali concluſione. ¶ Vltimò, quid
moror, & cur tot fundamentis iſtud probare contendo? Nonne
ſtatutum in ultimò uer. a gñali prohibitione de non alienando
excipit eccleſiaſticas perſonas, & religioſas, in quibus & quò ad
eas iura cõia obſeruari mandat? Et ſic cum in uerbis ſtatuti nul-
la ſit ambiguitas, non eſt admittenda interpretationis qõ, l. ille,
aut ille, §. cum in uerbis, & l. non aſr, ff. de lega. 3. Nec dicatur, ꝙ
ſtatutũ intelligi dẽt in ultimò uer. & in illa exceptione quãtum
ſit, ut in ipſos clericos poſſit fieri alienatio, dato ꝙ non ſint ſub-
diti, nõ aũt quantum ſit, ut ipſi clerici poſſint alienare in laicos
non ſubditos, qa iſtud eſſet erronee dictum. Nam exceptio dẽt
intelligi eodẽ modo, quo regula eſt ꝓpoſita, l. nã ꝙ liqde, §. fi. ff.
de pe. leg. cũ vulg. Modo regula eſt ꝓpoſita ꝓhibitiuè, ne ulla p-
ſona poſſit alienare immobilia in nõ ſubditos ergo exceptio dẽt
eſſe, ꝙ eccleſiaſticæ pſonæ poſſint. Item exceptio eſt generaliter
ꝯcepta, ergo generaſr dẽt intelligi, vulgara l. de precio, ff. de pub.
c. ſolitæ, de ma. & obe. Item illa interpretatio in ſtatutis eſt ſumẽ-
da, † per quã magis conformantur iura cõia cum ſtatutis, & per
quam minus læditur ius cõe, l. ſi ſerui ueſtri, cum gl. C. de noxal.
c. cum dilectus, de conſue. intelligendo aũt hanc exceptionem
tam actiuè, q̃ paſſiuè quò ad clericos, minus læditur ius cõe. Igr̃,
&c. Item uerba ſtatuti ſunt ita intelligenda, ne ſint fruſtratoria,
l. ſi qñ, ff. de leg. 1. c. ſi Papa, de priui. li. 6. Intelligendo autem dictã
exceptionem, ut in clericos poſſit fieri alienatio ſtatutum eſſet
fruſtratorium. Quia ẽt ꝙ nihil dixiſſet, tñ nõ impediebatur a ſta-
tuto, ſm Bar. in d. §. diui, & dixi ſ. in 3. fundamento. Debet ergo
intelligi exceptio in alio quoque caſu, in quo ſtatum põt opera
ri. ¶ Non obſtant modò adducta pro ꝯria parte. Et primò, dum
dr̃, ꝙ ſtatuta quæ loquuntur in rem, ligant ẽt clericos quia põt
procedere, qñ ſtatuta loquuntur in rem, de qua poſſunt ſtatuen
tes diſponere, ut ſi loquantur in rem laicorum ſtatuentibus ſub
ditorum. Secus quò ad res, de quibus ſtatuentes non poſſint di-
ſponere, ut de rebus eccleſiarum, & clericorum, ut ſ. in 5. funda-
mento. ¶ Scdò rñdeo, ꝙ ſtatutum ẽt ꝙ loquatur in rem, item ꝙ
haberet ligare clericos; non tñ ligat in caſu noſtro, quia ſtatutũ
in ultimò uer. clarè ſe declarat, ꝙ non vult eccleſiaſticas perſo-
nas arctare. ¶ Tertiò poſſum probabiliter dicere, ꝙ ſtatutum lo-
quatur in perſonam, & nõ in rẽ. Patet, qa in prin. cantat facien-
do regulam, ꝙ nulla pſona de diſtrictu poſſit alienare, &c. Nec
quicq̃ facit, ꝙ in 2. uer. dicat. Itẽ, ꝙ nulla res poſſit alienari, & ꝙ
ſit uitio inalienabili affecta, qa dẽt intelligi, q̃tum ad pſonas de
diſtrictu, de quibus regulam fecerat, inter quas pſonas nõ inclu
duntur clerici; ut ſ. abundè oſtenſum fuit. Et ꝙ ita ſit, clarè licẽt
intueri ex uerbis, q̃ ſequunť; dũ dicit ſtatutũ, ꝙ res ſit uitio inalie
nabili affecta, quantum ad ꝑdictas pſonas, q̃ uerba. q̃tũ ad prędi
ctas pſonas, referenda ſunt tã ad perſonas vendentes, q̃ perſonas
nõ ſubditas acquirentes, ut ſit plena & pfecta relatio, prout eſſe
dẽt, l. talis ſcriptura, ff. de leg. 1. c. ſcdò requiris. de appellationib.
¶ Scdò corroboratur ex illa dictione, itẽ q̃ eſt repetitiua oĩum
præcedentiũ, tã qualitatũ, q̃ pſonarũ, l. 3. ff. ad l. Iul. de vi. c. paſto-
ralis, §. 3. de offi. dele. erit ergo ſenſus illius 2. uer. Itẽ nulla res poſ
ſit alienari per aliquã perſonã de ciuitate, & ſit uitio inalienabi-
li affecta, quo ad eas perſonas. Et iſto mõ intelligendo ſtatutum
loqueť in perſonã, & non in rem. ¶ Minus facit qđ ſ. ſcdò loco
dictũ eſt, ſ. ꝙ ſtatutum iniecerit uinculũ prohibitionis ꝑdicto R.
dño anteq̃ eſſet clericus & Cardinalis, qa iſtud eſt a ueritate lon
gè alienũ. Nã (q̃tũ ad terminos) ſtatutũ ita demũ dr̃ inieciſſe uin-
9 culum ante clericatũ, † qñ caſus, de quo q̃rit, eſſentiam & princi-
pium ſumpſit ante clericatũ, ut eſt caſus de primogenito, ſcdo-
genito, ante clericatum, & ante ingreſſum religionis. Sed ſi ca-
ſus, de quo agiť, eſſentiam & principiũ habuit poſt clericatum,
vt eſt caſus pñtis alienationis, q̃ facta & inchoata fuit ẽt poſt Car
dinalatũ, tũc non põt dici, ꝙ uinculũ fuerit iniectũ añ clericatũ,
& ꝙ ſtatutũ antea p multa ſecula cõditũ fuerit. Ita declarat Pet.
de Anch. in rña, ea q̃ de re. iur. col. fi. & Cuma. conſ. 85. Et ſi aſr di
ceretur, oĩa ſtatuta laicorũ ligarẽt clericos, cum ſint antiqua, &
nullus naſcať cũ charactere, quo nihil abſurdius eſſet. Præterea
cũ ſtatutũ ipſum excipiat eccleſiaſticas pſonas, nec ẽt de iure di
caníc incluſæ, certè non põt dici, ꝙ eis ſit uinculũ iniectũ, ꝙ obli
get. Et hæc quò ad primũ ſufficiant. ¶ Circa ſm, uř ẽt dicendum,
ꝙ d. Galeaz. non potuerit titulo inſtitutionis prædicta bona re-
linquere dñæ Geneueræ, eius uxori. Quia ſtatutum etiã expreſſe
prohibet alienationẽ in non ſubditos per uiam ultimæ uolunta
tis, procedens annullando. ¶ Scdò, quia prohibita alienatione in
10 certas perſonas (ut in caſu iſto) cẽſetur ẽt prohibita † hr̃dis inſtõ.
l. codicillis, §. mater, & l. pero, §. fratre, & ibi Bart. ff. de lega. 2. &
Bar. in l. ueutre, uer. tertius caſus, & ibi expreſsè Aret. col. 16. ff. de
acq. hr̃. idem Are. in l. Pantonius, §. 1. col. 2. eod. tit. ¶ Sed his non
obſtantibus, ꝯrium credo forè de iure concludendum pluribus
rationibus. Primò ſtante concluſione, de qua in præcedenti du-
11 bio, ratio ſtatuti ceſſat in forenſi, † uendente bona, quæ habet in
territorio. Nam cum ipſe non ſubſit iuriſdictioni, cum non ſuſti
neat onera, certè alienando in alium forenſem, publicæ utilitati
(quæ fuit cã motiua ſtatuentium) nihil derogatur. non ergo ha-
bebit locum ſtatuti diſpoſ l. generaſr, C. de epiſ. & cle. c. cum di-
lecta, de confir. uti. uel inuti. c. cum cſſante, de appel. Et ideo in
terminis dicit Bart. in l. multum, ff. de uerb. obl. ꝙ ſtatutum pro-
hibens forenſes emere bona immobilia exiſtentia in territorio,
12 † non intelligitur forenſis prohibitus uendere, quia ceſſat ratio
ſtatuti, quo caſu non habet locum rña correlatiuorum, ſm gl. in
c. 1. de loca. & in cle. 1. de conſangui. ¶ Scdò, ẽt ſtante concluſio-
ne, de qua in pręcedẽti dubio, ꝙ d. Cardinalis potuerit dicta bo
na alienare in prædictum d. Galeazum forenſem, non obſtante
prohibitione ſtatuti: ſuccedit trita concluſio, ꝙ res inalienabilis
(maximè inter certas perſonas) ſi ſemel effecta ſit alienabilis in
13 illas, † durat perpetuò alienabilis, l. pater filium, §. quindecim, ff.
de leg. 3. & ibi no. Bar. inſerens ex his, ꝙ merum imperium ſemel
delegatũ a Principe. eſt perpetuò delegabile, contra l. 1. ff. de offi.
eius. Et ad iſtud propoſitum multa reducit Ial. in l. filiuſf. §. Diui,
col. 7. ff. de leg. 1. Et bene quadrat *cõis* opi. de qua in c. querelam,
per illum text. de elec. quæ eſt, quod iuſpatronatus poſſit per
laicos præſcribi. Quia ex quo ſemel laici fuerunt habilitati, ut
poſſint per fundationem, conſtructionem, uel donationẽ acqui
rere, & poſſidere iuſpatronatus, ut in c. piæ mentis, 16. q. 7. pari ra
tione dicendum eſt, ꝙ etiam habilitati dicantur ad præſcriben-
dum. Cum ergo fuerit habilitatus d. Galeaz. forenſis acquirere
immobilia, pariter omnes perſonę eiuſdem generis, & ſic omnes
forenſes ad illa bona acquirenda habilitati cenſeri debent. Et be
ne facit, quod concludit Pan. in c. quæ in eccleſiarum, & ibi Fel.
de conſt. ubi decidũt, ꝙ ius diuinum ſemel limitatum, durat per
petuò limitabile, a fortiori ergo ius poſitiuũ. Et ſic ẽt pręſens ſta
tutum ſemel limitatum in perſona do. Cardinalis durabit limi-
tabile in perſona d. Galeazij, & eius hęredum. ¶ Tertio facit; qa
tenendo, ꝙ ſtatutum ipſum loquať in perſonam (ut concluſum
fuit in præcedenti dubio) ſequitur dicendum, ꝙ ſtatutum non
14 habeat ligare forenſes, quia ſtatutum † eſt iuriſdictionis, ſm Bar.
in l. oẽs populi, in 1. q. ff. de iuſt. & iur. quam iuriſdictionẽ nõ ſit ſta-
tuentes in forẽſes, c. ut animarũ, de conſti. li. 6. l. fi. ff. de iuri. om.
iudi. l. 1. C. de ſum. Tri. & fid. cat. & ibi Bart. & uoluit Pau. de Caſt.
in d. conſi. 89. Et ex iſtis ſatis clarè patet reſponſio ad duo, quæ
ſ. adducta fuerunt in ꝯrium. ¶ Circa tertium, poſito ꝙ alienatio
ualeat non obſt. ſtatuto, ẽt ꝙ facta ſit conſignatio, & traditio; an
d. Cardinalis teneatur amplius operam cum effectu dare, ꝙ illu-
ſtris Marchio Mantuæ eius frater approbet, conſentiat, & ratifi-
cet contractum? Non puto expediens inſiſtere, quia iſtud nõ hẽt
probabilem dubitationẽ, quis. n. adeo eſt obtuſi ingenij, craſſæue
mineruæ, qui aſſeueret obligatũ ad plura copulatiuè (ut eſt ꝑdi-
ctus d. Cardinalis, q teneť tradere & curare ꝙ illuſtris Marchio
ꝯſctum, ꝙ traditionẽ approbet) forè liberatum per adimplemen
tũ unius tm̃: certè nemo. l. ſi hr̃di plures, ff. de condi. inſti. cũ ſuis
cõcor. Et qa dr̃ p agentes noĩe ꝑdicti Cardinalis (ſtante ualidita-
te ꝯctus non ob. ſtatuto) fruſtratoriã eſſe, atq; illuſoriã ꝯfirmatio
nem, & diſpenſationem illuſtris Marchionis, ergo tanq̃ fruſtrato
ria nõ eſt exigenda, l. hæc ſtipulatio. §. Diuus Pius, ff. ut leg. noml.
cau. cũ lex actus fruſtratorios abhorreat, l. qui bis idẽ. ff. de uerb.
obl. certè iſta obiectio a viro experto non eſſet opponenda, quia
ratificatio, & approbatio Marchionis poteſt infinitos alios effe-
15 ctus operari † ultra derogationem ſtatuti. Operari. n. põt eo caſu,
quo haberet Marchio hypothecam in dictis bonis, qa per cõſen
ſum ſuum tolleret, l. 2. C. de remi. pign. & no. in l. ſicut, §. non tñ.
ff. quibus mo. pign. uel hyp. ſol. Vel poteſt operari renunciatio-
nẽ fideicommiſſi. ſi qđ prętenderet idẽ Marchio. l. cum pater, §.
libertis. ff. de leg. 2. & traditur per Bar. & alios, in l. qui, Romæ, §.
duo fratres, ff. de uerb. obl. Vel ẽt poſſet operari dñij amiſſionẽ,
ut no. in l. ſi ſeruus communis, ff. de dona. inter uir. & uxo. Et ꝙ
requiratur confirmatio Marchionis non ſolum ad effectum de-
rogandi ſtatuto, ſed ẽt ad effectum excludendi ius proprium, &
priuatum ipſius Marchionis, apparet ex uerbis inſtrumenti, ex
quib. requiritur, ꝙ dñs Francis. non tm̃ conſentiat ut Marchio,
ſed ut Franciſcus, & frater germanus ipſius do. Cardinalis. quæ
uerba ad tranſitum ius referuntur, ut not. in l. ſi ſeruus cõis ita ſti
pulatur, ff. de ſtip. ſeruo. & notant Can. in c. quoniã Abb. de offi.
deleg. ¶ Ad quartum, an ſi domina Geneuera efficiatur ciuis, &
ſubijciatur oneribus ciuitatis Mantuæ, conualidetur alienatio?
uidetur ꝙ non, quia ex forma ſtatuti, ipſo facto res alienata

in

in forensem applicatur cõmunitati, ergo in præiudicium cõis
(cui res fuit applicata) non uidetur alienatio confirmari. Nam
confirmatio etiam Principis, facta ex certa scientia, nunquam
16 intelligitur confirmare actũ inualidum † in præiudicium tertij,
cui ius erat ante confirmationem acquisitũ, ſm gl. & cõiter Ca-
no. in c. fi. de confirma. uti. uel inuti. sequitur Bald. in præludijs
feu. facit tex. in c. quamuis, de rescri. in 6. & c. super eo, de offi. de
leg. & in l. 2. §. si quis a Principe. ff. ne quid in lo. pub. cum simili-
bus. Confirmatur, quia ꝙ contractus a principio nullus est post
facto conualidetur, ita ꝙ ualeat usq; a principio, non potest es-
se nisi ex fictione. Sed certum est, ꝙ fictio nunquam operatur
17 † in præiudicium iuris tertio acquisiti. §. liceat, in Auct. quibus.
mod. nat. effi. legitimi, & §. illud, in Authen. quib. mod. nat. effi.
sui. traditur per Bar. in l. Gallus. §. & quid si tantum ff. de lib. &
post. ¶ Sed istis non obstantibus, plurima sunt, quæ me in con-
trariam trahunt sniam. Primò, quia statutum applicans ipso fa-
cto cõitati rem aliena tam in forẽsem, sanè intelligendum vĩ. s.
18 si rei traditio, † fuerit subsecuta, ſm Bal. in c. j. §. aut si libellario.
quibus modis feud. amit. & in c. imperialem, col. j. de prohi. feud.
ali. per Fed. gl. in l. j. §. si rem depositã. ff. depo. Ias. in l. filiusfam. §.
diui, in 2. lec. col. 8. ff. de leg. j. Corn. consi. 11. in præsenti. col. 12.
lib. 3. Simile uidemus in emphyteuta alioãte sine consensu do-
mini, qui non cadit a re emphyteutica, nisi secuta traditione,
ſm Specu. tit. de emphy. §. nunc aliqua. q. 95. & sequitur Ias. post
Alb. & Saly. in l. fi. C. de iure emphy. & Ant. de Bu. consi. 37. uiso
puncto. Alex. consi. 177. uiso themate. col. 2. lib. 2. & d. Ant. & cę-
teri, in c. potuit de loca. Et ratio est, quia non dicitur contractus
alienationis perfectus, nisi res tradita. §. uenditæ, Insti. de rer.
diu. c. cum Ioan. de fide instr. in casu autem nostro nulla fuit se-
cuta traditio. Non quidem per contractum factum Pisauri, quia
traditionibus, non nudis pactionib. dominia rerum transferun-
tur. l. traditionib. C. de pactis. nec per talem contractum, quo me
diante dom. Cardinalis dedit rot ex bonis suis stabilibus, ex qui-
percipit possit redditus mille ducatorum, dici potest trãslatum
19 dominium, cum datio sit incerta, † & imperfecta, nec sint præ-
dia per nomina & confinia demonstrata. l. cum seruo. §. fi. ff. de
ꝯhend. emptione. & no. in l. Titius hæres. ff. de actio. empt. Nec
per illa uerba posita in instrumento, Dedit, tradit, & consigna-
uit, potest dici subsecuta traditio. Per talia. n. uerba solùm uide-
tur concessa facultas intrandi, & apprehendendi possessionem
propria authoritate. l. ꝓdia (ſm lec. Iac. de Are. & Ate. & Bar.) ff.
de acquir. pos. & sequitur Alex. consi. 4. col. 2. lib. 2. Nec etiã per
20 constitutum † potest dici facta uera traditio, quia per constitu-
tum res traditur iuris fictione, ſm gl. in l. ab emptione. ff. de pac.
& traditur per Alex. & alios in l. ꝙ meo. ff. de acq. pos. Quæ fictio
non potest habere locum in casu nostro, in quo bona (de quo-
rum traditione quæritur) non sunt certitudinaliter alienata, sed
in genere. Et super incertis non cadit fictio, ſm gl. in l. i. §. acce-
dit, C. de rei uxo. act. & in l. pen. in gl. existimari. ff. quod me. cau-
sa. Nã si uoluerimus dicere, ꝙ constitutum operetur traditionẽ
bonorum etiã incertorum, necesse erit fateri, ꝙ operetur incer-
tam traditionem, & consequenter inutilem & inualidã, quia in-
certitudo uitiat oẽm actum. l. triticum. ff. de uerb. obli. & l. ita sti
pulatus. ff. eo. titu. Vnde cum constitutum & traditio inde re-
sultãs, propter incertitudinem sint nulla, non debet ex actu nul
lo sequi ulla confiscationis pęna. l. filium. §. si quis contra tabu-
las, & quod ibi decidit Bar. tit. de le. præst. l. 2. & ibi Bald. C. de eu-
nuchis. cum simi. Et pro corroboratione huius rationis, & pro
decisione. adduco casum legis in l. 3. §. incertam. ff. de acq. poss.
ubi dicitur, ꝙ res incerta ratione loci, & quotæ, non potest pos-
sideri, & ibi Bart. in specie decidit ad hanc dubitationem, ꝙ si
uenditor uendat centum iugera terræ in ea parte, in qua em-
ptor elegerit, & constituat se tenere & possidere, non potest uir
tute huiusmodi constituti uideri trãslatam possessionem, & se-
quuntur *communiter* Doct. ibi, & ita etiam consuluit idem Barto.
consi. 63. pactum tale est, Petrus Nicolæ donauit Nicolæ. & idẽ
tenet Ang. in l. quæ de rota. §. j. ff. de rei uen. & Dec. consi. 226.
magister Ioannes, in 2. parte, &c. Præterea, & si essemus in casu,
in quo posset dici per constitutum translatam fuisse possessio-
nem, tamen per talem traslationem fictè secutam non uidere-
tur commissa pęna, sicut per translationem possessionis factam
21 per constitutum † non incidit emphyteuta in pœnã. l. fi. C. de
iure emphy. ut determinat do. Guido Papæ in decisionibus par-
lamenti Delphinatus, de cis. 101. si quis rem, &c. dicens ita etiam
seruari in illa curia. Non etiam per consignationem & traditio-
nem factã asserto procuratori præfati do. Galeazij possunt dici
bona ipsa cecidisse in cõmissum & applicata fuisse cõi Mantuæ,
quia talis traditio & consignatio fuit nulliter, & frustratoriè fa
22 cta. Et ex actu nullo, & frustratorio, † non causatur pœna legis,
uel statuti, ut s. dixi tenere Bart. in d. §. si quis. & idem tenet Bar.
in l. ubi pactum, C. de trãsac. & Bal in l. ea quidem, per illum text.
C. si manc. ita fu e. ali. &c. Quòd autem talis traditio nulliter fa-
cta fuerit, costat ex pluribus. Primò, quia facta fuit non habenti
mandatum. Secundò, quia facta fuit sub conditione, si prænomi
nati d. Cardinalis, & Galeaz, ratificarent ipsam cõsignationẽ il-
linc ad festũ Paschæ. Quæ ratificatio dr non secuta. Vnde perin-
de est, ac si nunquam fuerit ulla facta traditio, & cõsignatio cũ
23 paria sint nihil fieri, uel fieri sub condõne, † quæ nõ fuerit puri-
ficata. l. pecuniã. ff. si cer. pet. Nec statutũ prohibens alienationẽ
fieri in forensem sub certa pęna, locũ habet in alienatione facta
24 sub condõne, † cũ forensis pendente condõne possit fieri ciuis.
l. cętera, in prin. & ibi Ias. in 7. no. ff. de leg. j. & facit tex. in l. si rem
meam. ff. de uerb. obl. ratio est, quia ante euentũ condõnis nihil
ponitur in esse. l. si quis sub condõne dandorũ decẽ, si quis omi.
cau. test. ff. Et si dicatur, ꝙ dicta traditio nõ fuit ꝯdõnalis, sed pu-
ra in euentum cõdõnis resoluenda, cũ fuerit facta purè, adiecto
pacto, ꝙ nõ ualeat nisi secuta ratihabitione prædictorum do-
mi. Cardinalis, & Galeazij; quæ dictio, nisi, addita uerbo præsen-
tis tpis in ꝯctu nõ facit actũ cõdõnalẽ, sed resoluendum in ꝯdõ-
nis euentũ, ſm Bar. & scri. in l. si eũ. §. qui iniuriarũ. ff. si quis cau
tio. quia rñdetur, ꝙ illa theorica Bar. nõ procedit, qñ in ꝯctu fue
runt apposita alia uerba suspensiua, seu denotantia, actũ nõ es-
se perfectũ, nisi sequatur effectus sub dictione, nisi, exceptiuè cõ-
prehensus, ut est tex. clarus. & ibi gl. & scrib. in l. a. ff. de in diẽ ad-
dic. in casu isto constat, ꝙ partes uoluerunt traditionẽ tenere, &
perfectionẽ habere, nisi secuta ratihabitione, igiẽ &c. Et bene fa-
cit, ꝙ de emphyteuta alienante rem cũ pacto, ꝙ uenditio nõ ua
leat, nisi directus dñs cõsenserit, dixit Bal. in c. j. col. 10. quib. mo.
feud. amit. & c. j. §. hoc quoq;. de succes. feudi, circa fi. ubi tenet
emphyteutã huc casu nõ incurrere pęnã caducitatis, & sequunẽ
Pan. in c. a. de feudis, qđ latè ꝓsequiẽ Ias. in l. fi. C. de iur. emphy. &
in l. nõ solũ. §. morte. ff. de no. ope. nun. Vel ẽt, esto ꝙ diceret tra
ditio resoluẽda in euentũ ꝯdõnis. qa tñ resoluta fuit traditio ꝑ
defectũ ꝯdõnis, nihil est ꝙ proponat, quare bona dicanẽ applica
ta cõi, ut cõcludit in simili Gul. de Cu. Bal. & Ang. in l. ab emptio
ne. ff. de pac. & Cur. senior cõsi. 8. col. fi. ergo stantibus, ꝙ nondũ
sit facta traditio, & cõsequenter, ꝙ bona ipsa nõ sunt in cõmis-
sum, nec cõi applicata, restat concludendũ, ꝙ si D. Geneuera fa-
ceret se ciuem, & oneribus se supponeret, euitaret pœnalem in
dispositionẽ dicti statuti. ¶ Sed fortius dici posset, ꝙ ẽt si bona
acquisita, & cõfiscata fuissent cõi, nihilominus si do. Geneuera
25 ante traditionẽ efficiatur ciuis, cõualidabitur ꝯctus † etiã in prę
iudiciũ cõis, nõ obst. adductis in ꝯnum. Quia procederent, ubi
eius acquisitũ cõi traheret cãm aliunde quã ab ipso ꝯctu, & alie
natione facta in forensem. secus ubi trahit cãm ab ipsa alienatio
ne, prout in casu nostro. l. siue libertus, siue patronus. ff. de iure-
pat, ubi patronus restitutus recuperat iuspatronatus, quod ipso
facto per deportationem amiserat, per quem tex ita cõcludunt
Cy. Ang. Alex. & Are. in l. Gallus. §. & quid si tm. ff. de lib. & post
hu. ubi dñt, ꝙ restitutus recuperat etiã bona, tertio acquisita ex
solo bãno & delicto, secus si ex ꝯctu Principis. Et ita ẽt tenẽt Pet.
de Anch. & Mod. in c. quãmuis. de rescr. in 6. & Abbas ꝯsi. 94. in
j. parte. in q. hæredũ, col. 5. ¶ Quò uerò ad ultimũ, posito, ꝙ præ-
dia cõsignata ceciderint. in cõmissum, an d. Geneueræ competat
actio ad interesse ꝯ d. Cardinalẽ? Prima cõsideratione uideretur,
ꝙ nõ; quia ubicunq; res nõ est in cõmercio acquirẽtis lege pro-
26 hibente, tunc acquirenti † nõ debetur aliquod interesse. l. mul-
tum interest: & ibi Bar. exemplificat in terminis huius statuti, ff.
de uerb. obl. & ibi alij *cõiter* sequunẽ, & Alex. & Mod. in d. l. cęte-
ra. §. fi. ff. de leg. j. ¶ Verum (hoc nõ obst.) ſm ea, quæ proponun-
tur, ꝯrium uerius existimo. Ad qđ ostendendum præmitto, ꝙ d.
27 Galeaz. persona forensis, præsumiẽ ignorasse † statuta Mantuæ,
c. ut animarũ, & ibi no. de cõst. lib. 6. tradiẽ in l. cunctos populos.
C. de sum. Trin. & fid. cath. Et nõ solũ forensis, sed ẽt ciuis nouel-
lus præsumitur ignorare dispositiones statutorũ. l. qui cum vno.
§. fi. & l. qui commeatus. ff. de re mil. Quæ iura extollit Ludo. Ro
ma. singul. 73. nunquid ciui nouello, & consilio 228. columna
tertia, & consi. 251. & Bal. in l. data opera. C. qui acc. non poss.
Alex. in l potest. ff. de acqui. hæred. Fel. in c. 3. de exceptio. & ali-
bi sæpe. ¶ Secundò præmitto, ꝙ do. Car. ciuis originarius, & pri-
marius ciuitatis Mantuæ, præsumiẽ habuisse, & habere scientiã,
28 & notitiã † statutorũ suæ ciuitatis. l. leges. 3. & ibi Bald. C. de legi
Bar. in l. bonorum. ff. de bo. pos. tit. generali, no. in d. c. ut anima-
rum, & in alijs locis s. allegatis. ¶ Istis sic præmissis, infero ꝙ do.
Car. scienter alienando res prohibitas alienari d. Galeazio foren
si, & ignoranti dispõnem dicti statuti, fuit in manifesto dolo, &
culpa, unde in subsidiũ saltem actione de dolo ad interesse tene
tur. l. eleganter. §. j. & l. quod uenditor. ff. de dolo. Et licẽt hic do-
lus nõ dederit causam contractui, non tñ cum agatur de cõtra-
ctu innominato (quia do. Card. promisit dare redditum ducato
rum mille do. Galeacio, ut ipse do. Galeaz. relaxaret arcem, & cę
tera) dico ꝙ actione de dolo, uel præscriptis uerbis, propter do-
lum tenetur ad interesse. l. naturalis. §. sed si dedi. ff. de præsc. uer
bis. ¶ Prætetea do. Card. promisit per solennem stipulationem
bona prædicta consignare, & consignata manutenere, & defen-
dere a quacunque persona, collegio, & uniuersitate, sub obliga-
tione expressa soluendi oĩa damna & interesse, unde tenẽ actio
ne ex stipulatu. non obst. excep. prædicti statuti. Ita in specie, &

in terminis determinat Fran. Cur. senior, summus practicus, &
optimus iurisc. consi. 27. Mag. uir d. Vgutio, in pen. dubio, co. fi.
¶ Item, & tertiò, si d. Card. operã cũ effectu dedisset, ꝙ illustris
Marchio eius frater cõprobasset alienationẽ (prout tenebatur)
non fuisset cõmissa pęnalis dispositio allegati statuo, tũ qa sta-
tutũ permittit alienationẽ accedente licentia Gñalis, & conse-
quenter ẽt licentia Marchionis, qui est s. Generalẽ, tũ quia illu-
29 stris Marchio põt derogare statutis † sui Marchionatus, ut no. p
Bar. in l. 5. ff. de uerb. obl. & in l. oẽs populi, ff. de iu. & iu. cũ igitur
non adimpleuerit cõuenta, restat cõcludendũ, ꝙ cõmissa fuerit
stipulatio ad interesse. Et si dicat ꝙ promissio, ꝙ Marchio appro
30 babit & ratificabit, nõ est obligatoria, † quia est promissio facti
alieni. l. stipulatio ista, habere licere, in prin. ff. de uerbor. oblig. &
Insti. de inuti. stipu. § si quis alium. Rñdeo, ꝙ & si non sit obliga-
toria quantũ ad factũ, est tñ obligatoria quantũ ad interesse, si
factũ nõ fuerit subsecutũ, ut expressè dicit in d. iuribus. Itẽ reg.
d. l. stipulatio ista. hrẽ licere, nõ procedit in promissione de rato,
l. quoties quis, ff. de uerb. obli. & toto tit. ff. rẽ rat. hab. Itẽ nõ pro
cedit in promissione iurata, tũc. n. pp iurm, qđ facit ualere actũ
oĩ meliori mõ, quo põt, sustinet pmissio, c. literis, c. sicut. de spõs.
& utrobiq; gl. & gl. in c. ex rescripto, & ibi Pan. & alij, de iureiur.
Non ẽt dicat, ꝙ debuit D. Cardinalis interpellari, ut faceret, ꝙ
illustris Marchio ratificaret: quia rñdetur, ꝙ is qui promisit, ꝙ
31 alius ratificabit, † statim absq; ulla interpellatione tenet curare,
ꝙ alius ratificet, sm Bald. in c. 1. §. ad hæc, in tit. hic finit lex. in usi.
feud. sequitur Are. consi. 142. ex facto proponit. Alex. consi. 42.
super præmisso, lib. 1. Fel. in d. c. ex rescripto, col. 5. qđ maximè ue
rum est, ubi interuenit iurm, ꝙ habet uim interpellationis, sm
Ab. & Ant. in c. breui, de iureiu. & Iason. in l. si ex legati causa, ff.
de uerb. obli. at in casu nostro interuenit iurm, ergo &c. ¶ Quar
tò posset probabiliter dici, ꝙ statutũ solũ prohibet ciues aliena-
re, quò fit, ꝙ prædia alienanda non dicuntur io cõmercio ciuiũ,
non aũt negatur cõmerciũ forensibus. Vnde ciuis alienans non
excusat ab obligatione damnorũ, & interesse, ut est casus in d. l.
multũ interest, in 2. uers. & ibi gl. & Bar. exẽplificat in Iudeo ꝓhi-
bito uendere seruũ Christianũ; nontñ super hoc fundamento
facio magnã uim. ¶ Vltimò fortè põt attentari, ꝙ bona dicant
in commercio, ex quo possint alienari de licẽtia Generalis, qđ nõ
discutio, quia prædicta satis, superque satis sufficiunt ad uicto-
riam d. Geneuerae, & iustificationem nostræ consultationis.

RESPONSVM V.

Filia dotata succedit matri, excluso fratre germano, etiã
si statuto caueatur, quod mulier dotata partem nõ
faciat cum fratribus utrinque coniunctis, uel ex uno la-
tere tantum, in hæreditate paterna, materna, fraterna,
uel auita. Quia respectu matris (de cuius successione quæritur)
germanus non rectè potest dici frater.

SVMMARIVM.

1 *Frater germanus, & ex parte patris duntaxat frater, an frater rectè appelle-tur, & num. 12.*
2 *Statuta sunt stricti iuris, ita quòd non recipiant interpretationem, nec subau-ditum intellectum.*
3 *Voluntatis quęstio non est admittenda, quando in verbis non est ambiguitas.*
4 *Statutum ideo sorores stantibus fratribus, excludit, vt bona in familia & agnatione conseruentur.*
5 *Statutum, quando vnam rationem tantum recipit, illa ratio habetur pro ex-pressa, & ex illa ampliari, & restringi potest.*
6 *Argumentum est solidum, & efficax, a cessante ratione.*
7 *Adoptiuus frater non excludit sororem, etiam dotatam ab intestato.*
8 *Argumentum a partibus remotis, est optimum, & concludens.*
9 *Qualitas adiecta verbo, debet intelligi secundum tempus verbi.*
10 *Determinatio respiciẽs plura determinabilia, dẽt ad ea æqualiter determinare.*
11 *Mater, est nomen correlatiuum.*
12 *Frater non dicitur ex parte matris.*
13 *Lex quãtũcũq; generalis distinguitur p rõnẽ ipsi⁹ legis, & ibi vide de statuto*
14 *Statuta, quam interpretationem recipiant.*
15 *Priuilegia patiuntur interpretationem.*
16 *Testamentum verisimile, iustam restrictionem non abijcit.*
17 *Edicta prætoris, rationabili interpretationi acquiescunt,*
18 *Consuetudo restringitur a ratione, quæ eam induxit.*
19 *Statutum disponens verba debere intelligi ad literam, non remouet legitimas interpretationes.*
20 *Clausula, appellatione remota, remouet solum friuolas.*
21 *Statuti mens, & ratio, magis est attendenda, quàm verba.*
22 *Statutum correctorium iuris communis, est interpretandum vt minus corri-gat, quàm fit possibile.*
23 *Statuta sunt conformanda iuri, & æquitati, quamuis verba non patiantur.*
24 *Statutum vnum etiam posterius, alterum declarat.*
25 *Statuta restringenda sunt per aliud statu[illegible], vt contrarietas euitetur.*
26 *Dictio [illegible] quando, cum est coniunctiua, & actum simultaneum requirit.*
27 *Partem qui nullam de iure facit, ad partem non admittitur.*
28 *An pater dotans filiam post mortem matris censeatur eam dotare de bonis matris, seu de proprijs; an viriliter.*

Respon. interpreta.

Agit Ioannina de Rugnonibus contra Hieronymũ
fratrem germanum ex secundo matrimonio,
& alia matre natum, hæredem quondam Petri Anto.
cõis patris, ad dotem & hæreditatem Iuidæ matris, uti
filia & hæres. Dubitatur an iure agat. De iure cõi proposita con
sultatio non habet in se probabilem dubitatiõnem. Nam cer-
tissimo iure ad ipsam spectat uniuersa hæreditas matris, sic dispo
nente Senatuscon. Orfi. Et si Hieronymus esset frater consan-
guineus, & sic ex utroque parente, rectè ageret ad dimidiã, cum
non sit neulanda natura, cur eam fœminam generauerit. l. ma-
ximum uitium. C. de libe. præte. l. lege. C. de leg. hære. & Instit. de
exhæ. lib. §. nostra, ẽt ꝙ fuerit dotata. l. 1. & ibi Bal. C. de legi. hær.
Sed dubitatio (ut uideo) sola uersatur super statuto Papien. quo
cauetur, ꝙ mulier dotata, ab intestato non faciat partem cũ fra-
tribus in hẽditate paterna, materna, fraterna, nec auita. ¶ Chri-
sti redemptoris, eiusq; gloriosissimæ genitricis, ac diui August.
implorato suffragio, uiso dicto statuto & diligenter, ac maturè
singulis uerbis consideratis, uisum fuit prima consideratione re
spondendum hæreditatem Iuidæ spectare, & pertinere Hierony
mo, exclusa Ioannina, sic clarè disponente statuto, & excluden-
te sororem extantibus fratribus. Clarũ aũt est Hierony. fratrem
1 nominari, † licèt sit germanus, & frater duntaxat ex parte patris.
l. Lucius. §. quæsitũ. ff. de leg. 3. no. in l. 1. in gl. pen. & ibi Ang. ff.
de inoffi. test. Nec dicatur, ꝙ frater germanus nõ est propriè fra-
ter, prout vr̃ dicere Ang. in d. l. 1. tanq̃ non sit simpliciter frater,
sed sm quid, ut in simili dicunt Doc. in d. §. quæsitũ, de fratre pa
truele, & prosequunt Mod. Senen. in rub. ff. de vulg. & pup. quia
& si non diceretur de proprietate sermonis propriè frater, tñ de
cõi usu loquẽdi frater nominat, sm Fel. in proe. Greg. col. 3. Sed
cõis usus loquendi prçualet propriç signifi. l. cũ de lanionis. §. asi
nam. ff. de fun. instl. ẽt in materia statutaria, sm Pan. in c. intelli-
gentia, de uer. sig. & in proe. Decre. & ibi latè Fel. & late etiã per
Alex. & Mod. in rub. ff. de no. ope. nun. Sedò, quia statutũ loquit
gñalr & indistinctè, non distinguendo de quibus fratribus, ergo
nec nos distinguere debemus, vulgata. l. de pretio. ff. de pub. c. si
Romanorum, 19. dist. & l. quãuis, ubi do. meus latè. ff. de in ius vo.
Et eo maximè, ꝙ statuta sunt stricti iuris, & sterilia tanquam mu
2 læ, † ita ꝙ non recipiunt interpretationem, nec subauditum in-
tellectũ, sed sm eorum uerba strictè & frigide, sunt intelligenda.
l. 1. §. si is, qui nauem. ff. de exerc. l. ꝙ constitutum, ff. de test. mili.
cũ solitis concor. maximè quia in calce statutorũ ciuitatis Papiæ
cauetur, ꝙ omnia statuta intelligantur ad literã, & prout litera
sonat. ¶ Tertiò, quia statutũ in illis uerbis, & intelligatur de fra-
tribus & sororibus, siue ex utroque parente, siue ex parte patris
tm̃, clarissime vr̃ excludere Ioanninã extãte Hieronymo fratre,
3 ex parte patris tm̃. Vnde cũ in uerbis non sit ambiguitas, † non
est admittenda uoluntatis q̃stio. l. ille, aut ille. §. cũ in uerbis, &
l. non aliter. ff. de leg. 3. & in claris non debemus hæsitare. l. cõti-
nuus. §. cum ita. ff. de uerb. obl. Et quãuis durum uideat præsens
statutũ & iniquum, est tñ obseruandũ. l. prospexit. ff. qui. & a q.
quinimo si casus esset dubius, melius est uerbis edicti seruire. l. Pu-
blius. §. 1. ff. de cond. & demon. uelle. n. nimiũ subtilizare. ubi res
est clara, nihil aliud est, quàm pniciosè errare, sm Bal. in l. preci
bus. C. de impu. & ali. subst. Prædictis tñ non obst. ꝯrium rñden-
dũ duxi infrascriptis considerationibus. Primò considero, ꝙ rõ
4 si. huius statuti nulla alia esse potuit, † q̃ ut bona conseruarent
in familia & agnatione, ut in terminis firmat Bald. in l. maximũ
uitiũ. C. de lib. præte. & in l. Titia cũ testõ. §. Lucius. 2. ff. de le. 2.
& in l. cũctos populos. C. de sum. Trin. & fide cath. & in l. 2. C. de
in ius uoc. & Imo. in l. si uerò. §. de uiro, ad fi. ff. sol. mat. & sentit
Bar. in l. 2. §. uidendũ. ff. ad Tert. & expresse Ang. consi. 68. Marti
nus, Io. de Flor. & Pau. de Cast. cons. 40. in 2. parte, pñs casus mo
dicã habet dubitationẽ, col. 1. Ex hac rõne motus Lud. Ro. ꝯl. 16.
uiso themate, determinat ꝙ istud statutũ (quatenus loquit de
fratribus) intelligat tã de fratribus defuncti patris, uel defunctæ
matris, & sic tã de patruis & auũculis, q̃ de fratrib. filiarum, quia
in omnib. militat prædicta rõ. Quæ cũ sola possit assignari, hr̃ p
5 expressa, † ita ꝙ ex illa statutũ põt ampliari & restringi, iuxta gl.
sing. in l. q̃uis. C. de fideic. de qua faciũt sestũ Bal. & Raph. Cum.
io d. l. maximũ uitiũ, q̃ gl. ẽt Ias. dixit procedere in correctorijs, io
l. 2. in 2. lect. ff. de leg. 2. & Instu. de act. §. 1. Fel. in c. translato, in fi.
de ꝯsti. & in c. si qñ, col. 8. de rescri. Imo rõ, q̃ sola põt assignari, hr̃
pro expressa, ẽt in pęnalibus, sm Pan. in c. fi. de resc. ¶ Et ꝙ hæc
6 fuerit rõ huius statuti, probat a cessante rõne, † ꝙ est solidũ, & ef
ficax arg. l. gñalr. C. de epi. & cle. l. adigere. §. quãuis, de iure pat.
c. cũ cessante, de appel. c. quod pro necessitate, 1. q. 7. c. cum infir-
7 mitas, de pœ[illegible] & remis. Nam frater † adoptiuus (stante prædicto
statuto) non excludit sororẽ, quia io eo cessat prædicta rõ, ut de
terminat Ias. post alios, per eũ relatos, in l. quicunque. §. prætor
ait, ad fi. ff. de in ius uoc. Similiter frater arrogatus non excludit
filiã legitimã, & naturalẽ sororẽ suã, qa cessat in eo dicta rõ, sm
Io. de Ana. ꝯl. 27. uiso casu. sequit Ias. i l. gñalr. §. cũ aũt. C. de inst.
& subst. Sed pallegata ratio magis cessat in Hier. fratre ex parte

patris

patris tantum, qui respectu Inidæ (de cuius hæreditate agit̃) pe-
nitus est extraneus nullo sãguinis uinculo, nullo affinitatis gra
du coniunctus, imo nec legali, prout frater arrogatus, cui hmõi
statuti beneficiũ denegatur. Vnde multo magis denegandũ ar-
bitror ipsi Hiero. ¶ Considero secũdo, ꝙ ad hoc, ut frater exclu-
dat sororẽ, statutũ requirit, ꝙ bona sint aut fraterna, aut auita,
8 aut paterna, aut materna. Sed arguẽdo a partib. remotis, † quod
est optimũ, & concludens argũ, ſm gl. in l. qui se patris, in uersi.
facultates. C. unde liberi. ostendo, ꝙ bona, de quibus agitur (re-
spectu Hieronymi) non possunt dici fraterna, nec auita, ut de se
patet, cum non agatur de hæreditate fratris, nec aui. Non ẽt pa-
terna, quia hic agitur de hæreditate Inidæ, primæ uxoris dicti Pe
tri Ant. cõis patris, & non de hæreditate ipsius patris. Nec dicat̃,
ꝙ Pet. Ant. pater successerit Inidæ in uxori rigore statuti de lu-
cris matrimonialibus, & successiue Hieronymus successerit pa-
tri uirtute prætensi statuti, quia istud est a ueritate alienũ, nam
statutũ de lucris matrimonialibus, non uult (extantibus filijs ex
uxore defuncta) maritũ succedere, nisi in usufructu. Vnde (cum
ex Inida prima uxore extet Ioannina unica filia) cõcludendum
est, ꝙ ex forma dicti statuti de lucris matrimonialibus sola Ioan-
nina debet matri succedere, & non Pet. Anto. maritus, & minus
Hiero. frater ex secundo matrimonio. ¶ Non ẽt dici põt mater-
na (ut prætenditur) plurib. rationibus. Primò, quia qualitas adie
9 cta uerbo, † debet intelligi ſm tp̃s uerbi, aut saltẽ ſm tp̃s, quo di-
spositio sumit effectũ, l. in delictis. §. si extraneus. ff. de nox. l. Ti-
tius. ff. de testa. mil. tradit̃ per Bar. & scrib. in l. ex facto. ff. de vul.
& pup. Sed ista qualitas materna relata ad ipsum Hierony. nul-
lo tp̃e uerificari põt, cũ non sit filius Inidæ. de cuius hæreditate
agitur. ¶ Hinc dicunt Doctores per istam regulã, qđ filius Regis
natus ante coronationẽ, non debet succedere in Regno, tanq̃
primogenitus Regis, quia ista qualitas, filius Regis, nõ militat in
filio nato ante regnũ adeptũ, ſm Bal. in l. in suis, de libe. & posth.
ff. & in l. imperialis. §. his illud. C. de nup. Bar. in l. Senator. C. de
dig. li. 12. & illud ultra auctoritates, quas adducere possem, uidet̃
probari per tex. in c. Cenomanensem, 56. dist. ubi filij sacerdotis,
nati anteq̃ pater esset sacerdos, impropriè dñr filij sacerdotis, &
ita ẽt vř tenere gl. in c. iã itaq;, 1. q. 4. Sed sic est, ꝙ ista qualitas in
bonis maternis, i. ꝙ soror extantibus fratrib. non succedat in bo
nis maternis, relata ad ipsum Hiero. non uerificatur ullo unquã
tp̃e, ẽt tp̃e, quo dispõ sumit effectũ, & sic tp̃e successionis (quia
respectu ipsius Hiero. nati ex alia matre) bona dictæ Inidæ non
põt dici mřna, cũ ipsa Inida solũ gñauerit ipsam Ioanninã. Scdò,
10 quia una determinatio respiciẽs plura determinabilia, † debet
ea æqualiter determinare. l. iã hoc iure. ff. de vulg. & pup. dẽt er-
go hæc determinatio bonorũ maternorũ, respiciens fratrem, &
sororem, pariformiter ambos respicere, & ꝯñr requiritur, ꝙ am-
bo sint filij ipsius matris, de cuius bonis quæritur, sed ipse Hiero.
non est filius, ergo determinatio nõ refertur ad eũ. Tertiò, istud
11 nomen maternũ est correlatiuũ nomen, † ut de se patet, & no.
Ang. Inst. ad Orfi. in prin. sed respectu Hie. nati ex alia mře, nul-
lam in casu nostro põt correlationẽ facere, igit̃ &c. ¶ Et hęc nřa
consultatio clarior, & uerior apparebit ex responsionib. accõ-
modandis ad ꝯria. Non obstat itaque prima rõ, quod Hiero. sit
frater. Quia possũ rñdere ut s̃. dixi, ꝙ est frater impropriè, & ne-
gare, ꝙ de cõi usu loquendi dicatur frater. Nec obstat authori-
tas Fely. in dicto proœmio Grego. col. 3. quia rñdeo, ꝙ de cõi usu
loquendi in Ticinensi patria, non potuit diuinare. Fortè credẽ-
dum sibi esset, si q̃reretur de cõi usu loquendi Ferrariensis pa-
triæ, unde oriundus fuit, uel de communi usu loquendi in ciui-
tate Romana, ubi cum dignitate, & officio Auditoris Rotæ mo-
ram faciebat. Secus autem si de cõmuni usu loquendi alterius
regionis. c. 1. de const. lib. 6. Et traditur per Ioan. And. in c. funda
menta, de elect. lib. 6. Vel aliter, & uerius, concedo quod frater
germanus dicatur frater respectu patris, sed respectu matris (&
12 sic Inidæ) negatur aperto ore, † ipsum dici posse, uel nominari
fratrem, cum respectu matris sit penitus extraneus. ¶ Non etiã
obstat secunda ratio, quod statutum loquatur indistinctè de fra
tribus. Quia respondeo, quod lex quantumcunque generaliter
13 loquatur, debet tamen restringi per rationem ipsius legis, † cum
ultra terminos rationis lex non transgrediatur, nec sit extenden
da. l. cum pater. §. dulcissimis. ff. de leg. 2. Ratio enim statuti, est
anima illud uiuificans. l. 2. cum glos. C. quæ sit lon. consue. Et ad
metas rationis lex coarctatur, ut per Pan. in c. fi. de rescrip. & per
Fely. in c. 1. in prin. de re iud. & in c. tua nos, de iureiu. Et non so-
lum statutum coarctatur ad terminos rationis expresse, sed etiã
coniecturatæ. c. suggestum, & ibi no. de appel. Ex ratione autem
dicti statuti, ut bona conseruentur in agnatione masculorum il
lius, de cuius bonis agitur, & ex alijs, s̃. adductis pro Ioannina, sa-
tis constat statutum restringendum ad fratres respectiuè, idest
ad fratres, qui respectu eius (de cuius successione tractatur) dñr
fratres, & non generaliter ad quoscunq; fratres. ¶ Non etiã ob-
stat tertia ratio, ꝙ statuta sint stricti iuris, & sterilia tãquam mu-
læ, non recipiẽtia interpretationẽ. Quia & si sterilia sint, tñ reci
piũt interpretationẽ per punctũ rõnis, a qua regulant̃, ut patet
ex supra deductis. Et firmat Bal. in c. 1. de consti. & in auct. ingres
si, col. 1. C. de sac. san. eccle. & do. meus in l. 1. col. 3. C. de succes.
ędi. Quinimo statuta, quamquam strictissimè sint interpretãda,
interpretanda tñ sunt non solum declaratiua interpretatione,
14 † sed extensiua, restrictiua, & correctiua, ut latè per Bar. in l. om-
nes populi, ff. de iust. & iure. per Pet. de Anch. in c. canonum sta-
tuta, de consti per Alb. & Bal. in tract. statutorum. Nec est incon
ueniens, quòd quælibet lex, quantuncunque odiosa, uel fauora-
bilis, interpretationẽ admittat. Nam & priuilegia, quæ sunt stri-
15 cti iuris, † & Principum beneficia, quæ fauorabilia sunt, patiun-
tur interpretationem, l. fi. ubi latè Mod. ff. de const. Prin. & latissi
mè Fely. in c. causam, quæ col. 8. & plurib. seq. de rescri. Similiter
& rescripta ad lites, quamquam odiosa, non reijciunt interpreta
tionem, d. c. causam, quæ & c. cum dilecta, eo. tit. Similiter testan
16 tium eulogia, † uerisimilem, & uitam restrictionem, non abij-
17 ciunt, l. si seruus plurium. §. fi. ff. de leg. 1. Sed ædicta Prætoris, † ra
tionabili acquiescunt interpretationi, l. ab hoĩbus, ff. ex quibus
cau. ma. Idem faciunt plebiscita, l. non quemadmodum, §. 1. ff.
ad leg. Aquil. Idem Senatusconsulta, l. item si filius, §. si mutui, &
l. filium, ff. ad Macedo. & l. si filius, C. eo. ti. idem Responsa prudẽ-
tum, l. dicere, §. 1. ff. de arb. Idem Principum placita, l. ex facto, ff.
18 de vulg & pup. l. fin. C. de eden. Sed & consuetudo † restringitur
a ratione, quæ eam induxit, & ab illa ratione ampliatur ad simi-
lia, l. 2. C. quæ sit lon. consue. l. 1. C. de emanci. lib. l. de quibus, &
ibi latè habetur, ff. de legi. Cur igitur statuta non interpretabun
tur? Non etiam aduersatur quarta ratio, quòd statuta sint intel-
ligenda ad literam, & prout litera sonat, ut cauetur in calce uo-
luminis statutorũ. Quia statutum disponens, quòd uerba intel-
19 ligantur ad literam, non remouet † interpretationes legitimas,
sed solum friuolas, secundum Bar. in l. omnes populi, in 6. q. prin.
ff. de iusti. & iure. & ibi lat. sequitur Bal. in l. quamuis, & ibi etiam
lat. C. de impu. & idem lat. in l. iam hoc iure, ff. de vulga. & pupil.
& l. quamuis. ff. de in ius uoc. & in l. fin. C. de succes. ędicto. Alex.
in l. prima, ff. si certum petatur, & consilio 50. & consilio 80. col.
4. lib. 1. & consi. 113. col. 2. & pe. lib. 3. Pan. in proœmio Grego.
& ibi Fel. col. 4. Pau. de Castr. consi. 194. Aret. consilio 109. Barb.
consi. 39. col. 2. & consi. 21. colum. 11. lib. 1. & consi. 7. colum. 13.
20 lib. 2. & alibi sępe. Faciunt, quæ dicuntur de clausula, † appella-
tione remota, per quam censetur solum remota friuola appella-
tio, l. prima, ff. a quibus appel. non lic. ubi Bar. idem dicit de clau-
sula, nulla exceptione obstante. pro quo est tex. in c. ex parte, ibi
latè Fly. de offic. delega. & traditur per Alexan. consi. 133. super
quęsitis, colum. 2. & sequen. lib. 5. & aliquid Fely. in c. si quando,
de rescrip. & c. causam, quæ col. 7. eo. tit. & in c. cum dilecta, col.
17. eod. titu. ¶ Non denique obstat ultima ratio, quod statutum
sit clarum, dum se declarando dicit, & intelligatur de fratribus
etiam ex parte patris tantum, quia respondeo, quod si uelimus
ad hærere solum uerbis literæ (prout faciunt Iudæi) fortè uidebi
tur clarum statutum contra Ioanninam; sed si uelimus conside
rare mentem, & rationem statuti, quæ magis est attendenda,
21 quàm uerba, † quæ debent intentioni deseruire, & non econtra,
cap. 2. requiris, de appellationibus, l. cum uirum, C. de fideicom.
l. si quis a filio, & l. penult. ff. de lega. 1. absit enim, quod uerbo-
rum uis tantum ualeat, quòd melior sensus existat, l. 3. de libe.
præte. nam sub iugo mentis consistunt uerba tanquam sub suo
proprio originali. Est enim mens, radix uerborum, tanquam pri-
ma substantia, teste Bal. in cap. mandatum col. 1. de rescrip. maxi
mè in statutis, quorum ratio ante omnia est inquirenda, secun-
dum Bal. in l. si quis seruo persuaserit, col. fi. C. de furtis. apparebit
euidenter, quòd illa uerba, de fratribus ex parte patris, intelligen
da sunt quando agitur de hæreditate patris, ut patet ex funda-
mentis supra factis pro Ioannina. Et maximè ex ratione præall.
ut bona conseruentur in agnatione illius, de cuius hęreditate
agitur. quæ ratio non militat in fratribus ex parte patris tantum
coniunctis, nisi quando agitur de hęreditate ipsius patris: secus
quando tractatur de hæreditate matris, prout in casu præsenti.
Quod multis alijs fundamentis ostenditur. ¶ Primò, dictum sta-
tutum est correctorium iuris communis, uidelicet Senatuscon-
sulti Orficiani, & d. l. maximum uitium, ergo ita interpretãdum
22 est, ut minus corrigat, † quàm sit possibile, c. cum dilectus, de con
suet. l. si serui uestri, cum gl. C. de nox. intelligendo autem statu-
tum, qñ agitur de hęreditate cõis patris tñ, minus corrigitur ius
cõe, ergo talis interpretatio capiẽda est. Sunt enim statuta ꝯfor-
23 manda iuri, & æquitati, q̃uis uerba non patiantur, d. c. cum dile-
ctus, & ibi not. Pan. & Ias. in l. q̃q̃, C. de testa. mili. Conformemus
igitur istud statutum cum ratione, & æquitate, ut non intelligat̃
excludere sororem a luctuosa matris hæreditate fauore fratris
ex parte patris tantum, cum respectu matris non dicatur frater.
Est n. huiusmodi statutũ rigorosum, ſm Bal. in auct. res quæ, col.
pen. C. cõia de leg. Item est odiosum, ſm Bal. in l. certum. in 1. no.
C. unde cog. ergo restringendum, reg. odia, de reg. iu. lib. 6. Immo
fortius, ad quid laboramus tantum circa interpretationem dicti
statuti, cũ s̃. cõclusum sit, quòd ipse Hieronymus respectu ipsius
Inidæ, de cuius bonis agitur, non possit aliquo modo dici frater.

24 ¶ Secundò probatur sic, vnum statutum, et posterius, †declarat
aliud, l. sed & posteriores, ff. de leg. firmat Bal. in c. j. de præscr. &
in l. omnes populi, circa fi. ff. de iust. & iu. & Ias. in l. truncum, in gl.
2. ff. de ver obl. & in l. si quis ex argentarijs, §. si initium, in j. not.
ff. de edē. Modo post dictum statutum sequitur statutum de lu-
cris matrimonialibus, quo cauetur, ꝙ mortua vxore filij nati ex
ea illi succedant, vsufructu marito reseruato. Si modo dixeri-
mus, ꝙ fratres nascituri ex secūda uxore, dērent succedere, opor
tet, ꝙ interim hæreditas nō deferatur filiabus natis ex uxore de
functa, sed staret in suspenso, qđ esse non potest. l. hæreditas ex
die, ff. de hær. inst. & re vera iste casus non hēt probabilem dubi-
tationem. Præterea si rectè aduertatur, si frater ex parte patris
tm̄ excluderet sororem ex prima vxore natam qñ de eius succes
sione agitur, certè primū statutum corrigeret ſm: nam primū
sororem excludit stante fratre, ſm verò admittit filium natum
ex matre, usufructu marito reseruato, sed Ioanina est filia nata
ex matre, quæ nullo iure a fratre non nato ex muliere, de cuius
successione agitur, excludi pōt, meritò statutum præferens fra-
trem ex parte patris tm̄, intelligitur qū de patris hæreditate tra-
ctatur, vt ꝯrietas euitetur, ſm Barto. in d. l. oēs populi, in 3. q. 6. q.
prin. & in extrava. ad reprimendū, in verb. non obstante, & in l.
sanctio legum, ff. de pœn. Io. And. in c. cum expediat, de elec. in 6.
& Bal. in l. pe. in fi. C. per quas perso. no. acq. & in l. executorem,
C. de execu. rei iud. nec erō ēt ordinis admittit, vt primum statu-
tum corrigat ſm, sed vt nouissimum corrigat antiquum, l. pacta
nouissima, C. de pac. & correctio est euitanda d. c. cum expediat
& l. vnica, C. de inoff. dot. & qđ non reperitur correctū. stare nō
prohibetur, l. pcipimus, C. de app. l. sancimus, C. de test. & verissi
25 ma est conclusio, ꝙ statuta restringenda sunt† p aliud statutū,
vt ꝯrietas euitetur, & ita distinguendo, ut s. dixi, vtrunq; seruabi
tur statutum in casu suo, & ꝯrietas euitabit̄, ergo hmōi interpre
tatio capienda est, §. j. & §. quibus, in j. const. Cod. & maximè cū
ita intelligendo id seruetur, ꝙ est iustius, & æquius: nam iustius,
& æquius est, filiam potius debere succedere matri suæ, ꝗ Hiero
nymum, qui respectu dotis maternæ extraneus penitus hr̄, d. l.
maximum uitium, C. de lib. præt. Nam oīs interpretatio æquita
tem desiderat, l. in his, ff. de cond. & dem. Bal. in l. cum allegas, ad
fi, C. de usur. & in auct. ad hæc, eo. tit. Tertio, ꝙ illa uerba, ex par-
te patris tantum, sint intelligenda qñ agitur de hæreditare cōis
patris, & non qñ disputatur de hæreditate primæ vxoris, probat
clarissimè ex uerbis præcedentibus, & sequentibus, iuxta tex. in
l. si seruus plurium §. fi. ff. de leg. j. In primis pondero uerba rub.
quæ sunt negatiua, & consequenter priuatiua, videlicet, mulie-
res non veniant ad successionē cum fratribus. Ex istis verbis col-
ligitur, intentionem statuentium fuisse denegare successionem
sororibus eo casu, quo fratres simul cū sororibus succedere po-
26 terant. Illa n. dictio monosyllaba, † cum, est coniunctiua, & actū
simultaneum requirit, l. si mulieri, ff. de vsuf. accresc. traditur per
Bar. in l. Gallus, §. j. ff. de lib. & posth. Bal. in rub. C. de inst. & in l.
j. §. ubi autem, C. de cadu. toll. ¶ Item pondero illa verba posita
in nigro, non faciant partem cū fratribus, quæ priuant sorores
successione eo casu, quo fratres faciebant partem cum sororib.
Et clarius istud pbat ex illis verbis, Pro rata sibi cōtingente. Sed
Hieronymus est frater ex parte pr̄is tm̄, ergo non pōt dici, ꝙ fa-
27 ciat partem, † qa de iure non admittitur ad partem, l. si duob. in
prin. & §. fi. & l. hmōi. §. si Titio, ff. de leg. j. Item non pōt dici, ꝙ
Ioannina priuetur parte, & portione sibi cōtingente, cū nō sit,
qui unq̄ cum ea partem fecerit, cum priuatio præsupponat ha-
bitum. l. decem, de uerb. obl. c. ad dissoluendum, de despon. im-
pub. sed in præsenti casu ista verba, non veniant ad successionē,
& non faciant partem cum fratribus, non pnt esse priuatiua, qa
de iure cōpertum non habeo, ꝙ frater ex diuersa matre exclu-
dat sororem a dote matris ipsius sororis, qa filia succedit matri,
tot tit. ad Orfici. ut s. probaui, & sic aliàs ipsa soror non veniebat
cum fratre, sed in totum succedebat. Ergo restat concludendū,
ꝙ statutum non procedat in casu nr̄o, qa verba nō ꝯueniunt, l.
4. §. toties, ff. de dā. inf. & l. qđ cōstitutū, de test. mili. sequit̄ er de-
claratio illorū verborū, de fratribus ex parte pr̄is tm̄, ut effectū
habeant, qñ agitur de hæreditare patris, quo casu soror faciebat
partem fratri, & eꝯ. Nec quispiā dicat, ꝙ ex quo Pe. Antonius pr̄
ipsius Ioanninæ, simpliciter eā dotauit post mortē dictæ Inidæ
matris suæ, ꝙ uī potius eā dotasse de bonis matris, & sic de dote
materna, quā nunc petit ipsa Ioannina, ꝗ de proprio pr̄imonio
ipsius Petri Antonij, quia in ꝯrium habemus casum in l. fi. C. de
dot. promis. vbi est casus in fortioribus terminis, ꝙ etiam si pa-
28 ter dicat se dotare de bonis suis, † & maternis, ꝙ tamen adhuc so
lum intelligitur de suo proprio dotare, qđ latè comprobat, & se
quitur Ias. in §. fuerat, Inst. de act. plus ēt p illum tex. cōsuluerūt
Doct. Perusini, ꝙ ēt si pr̄ daret mille in dotē filiæ computato oī
eo, ꝙ habere posset tam in bonis pr̄is, ꝗ in bonis matris, ꝙ etiā
istis uerbis non obstantibus, poterit filia petere, ac consequi hæ
reditatem maternam, quos sequitur, & refert Bal. Nouellus Pe-
rusinus in trac. de dote, in 6. parte, in 6. priu. licèt Ias. in l. j. solu.
matr. ff. dicat se de hoc ultimo dubitare.

RESPONSVM VI.

MAter In luctuosa filij hæreditate præfertur amitæ, religionem professæ, etiam, quòd consanguinei paterni (secundum legem municipalem) matrem excludant, modò alia lege caueatur, quòd religiosi ab intestato non succedant, vel quòd religiosi non gaudeant beneficio statutorum, nec enim libertati ecclesiasticæ aduersantur statuentes, qui statutorum suorum beneficia clericis conferre recusant.

SVMMARIVM.

1 *Amita dicitur consanguinea paterna.*
2 *Statuta prohibentia, ne religiosi succedant, non ualent.*
3 *Laici beneficia suorum statutorum denegare possunt clericis, licèt aliquid in eorum præiudicium statuere non possint.*
4 *Clerici agentes in foro seculari, tenentur seruare statuta laicorum.*
5 *Statuti alicuius uti beneficio uolentes clerici, pati debent censuram alterius.*
6 *Priuilegium referens se ad alia priuilegia, non probat, si non constet de relato.*
7 *Monachatus non facit perdere originem.*
8 *Ratio amplíat dispositionem, etiam ad casum comprehensum.*
9 *Statuti clericorum beneficia, clericis incolis ratione onerum spiritualium concessa creduntur.*

Respon. interpreta.

TRes Præsupponuntur constitutiones municipales, quarum vna cauetur, quòd mortuo filio sine de
scendentibus, & absque fratre, vel auo, & absque fra-
tre, uel filio fratris mater succedat in tertia parte, in re-
liquo uerò succedant consanguinei paterni. Alia verò disponi-
tur, quod clerici, siue religiosi, non gaudeant beneficio statuto
rum, nisi Episcopus obseruauerit modum ipsorum statutorum
in foro suo, & eodem modo ius reddat laicis. Tertia uero dictat
quòd dedicati, uel professi aliquam regulam, non succedant ab
intestato. Contingit, quòd decessit Titius relicta matre, & ami-
ta professa in religione diui Franc. Dubitatur, an hæc amita ex-
cludat matrem a duabus partibus, stante prima constitutione
de qua supra: Et super hoc consilium quæritur. ¶ Visis præmis
sis statutis, & eorum uerbis maturè consideratis, prima facie cō
tra matrem respondendum uidebatur ex eo, quia amita dicitur
1 consanguinea paterna, † cum sit soror patris, §. tertio autem gra
du. Institu. de gradi. Soror enim omnia iura consanguinitatis
verè obtinet. §. nec ideo Inst. de leg. agn. succes. Quinimò soror
uterina potest dici consanguinea, secundum Ioan. And. in rub.
de consang. & affi. ¶ Vnde cum verba statuti conueniant in capi
te admissiuo, consequens est, quod conueniat dispositio, l. 4. §.
toties, ff. de dam. infec. l. quod constitutum, ff. de testa. mil. Nec
ob. si dicatur, quod hæc amita cum sit professa, non debet gau-
dere beneficio statutorum, nec ab intestato succedere, iuxta te-
norem aliarum duarum constitutionum, de quibus in themate.
te. Quia prædictæ duę constitutiones sunt ipso iure nullæ, & in-
ualidæ tanquam contra libertatem ecclesiasticam, auth. cassa,
& irrita. C. de sacros. eccl. Et ꝙ statuta prohibentia, ne religiosæ
2 succedant, † non ualeant, firmat in specie Bart. in l. fi. C. de pac.
distinguendo an per uerba preteriti temporis, an per uerba pre
sentis temporis, statutum excludat religiosas personas: nam si
per uerba præteriti temporis loquatur, uult Bar. statutum non
ualere. Cum igitur præmissæ constitutiones loquantur per uer-
ba preteriti temporis, certè non ualebunt. Imò communis opini.
est, quod etiam non ualeant, si loquatur per uerba præsentis tē
poris secundum d. Alex consi. 139. uiso themate, lib. 2. & idem
attestatur dominus meus in d. l. fi. per tex. in l. Deo nobis, C. de
episc. & cler. & per plura alia, quæ uideri possunt. Vnde uidetur
ꝙ amita professa possit acceptare statuta laicorum, quatenus
pro se faciunt, cætera autem præiudicium afferentia reprobare,
c. ecclesia Sanctæ Mariæ, de consti. c. benequidem. 96. dist. tradi
tur per Pau. de Cast. post Bar. in l. omnes populi. ff. de iust. & iur.
& in cons. 304. primum dubium, in j. parte, in prin. ¶ Prædictis
non obst. Christi, eiusque genitricis, diuorumque Sixti, & Augu
stini, Patronorum meorum inuocato præsidio, ꝯrā amplector
sententiam uti ueriorem. Pro cuius declaratione pmitto, ꝙ mater ex
cludit de iure cōi amitā in luctuosa hæreditate filij, auth. defun-
cto, C. ad Tert. & Inst. eo. §. j. Hoc sic præmisso, dico, quòd mater
debet etiam hoc loco excludere amitam, non obst. primo statu
to, cuius beneficio amita uti non potest triplici ratione. ¶ Pri-
mò, quia ex forma secundæ constitutionis, professæ prohiben-
tur uti beneficio statutorum. Et licèt laici non possint statue-
re in præiudicium religiosorum, d. c. ecclesia Sanctæ Mariæ, pos-
3 sunt tamen denegare religiosis † beneficia suorum statutorum
ut est tex. in l. si quis curialis. ibi, prodesse non patimur, C. de epi
sco. & cle. & ibi Bal. & Ful. ex illo tex. Et idem dicit Pau. de Cast.
post Bald. & alios in d. authen. cassa, quod ualet statutum laico-

tum, disponens ꝙ clerici non gaudeant beneficio statutorum,
nisi ipsi in sua curia eadem statuta seruauerint. Sequitur dom.
meus Ias. in l. de quibus, col. 3. ff. de legi. & Fel. in d. c. ecclesia san-
ctæ Mariæ, ubi alias adducit auctoritates. Nec ista constitutio di-
citur contra libertatem ecclesiasticam, ex quo non aufert reli-
giosis aliquid, quod sibi competat de iure communi, uel ex spe-
ciali priuilegio, ut declarat Bal. in d. l. de quibus, uersi. secundo quę-
ritur, & Dec. consi. 114. col. 2. suū. n. denegat auxilium, nō eu um
tollit, ut no. in l. assiduis, C. qui pot. in pig. hab. Et si forte dicatur,
quòd prædicta constitutio, denegans religiosis beneficia statu-
torum, intelligenda ueniat respectu ordinis procedendi, ponde-
rando uerba rub. qualiter debeat reddi ratio clericis forensib. &
illud uerbum, modum statutorum, &c. Respondeo, ꝙ illa verba,
qualiter debeat reddi ratio, tam ad modum procedendi, quam
diffiniendi, adaptātur, l. ius pluribus, ibi, prætor quoque ius red-
dere dicitur, cum inique decernit, & l. iustitia. ff. de iustit. & iu. &
Inst. eo. §. iuris præcepta. Quinimò talis constitutio ad modū dif
finiendi solum referenda est, aliás superuacua foret & inutilis;
quia respectu ordinis procedendi clerici agentes in foro secula-
4 ri, † tenentur seruare statuta laicorum, secundum gl. *cōiter* appro-
batam in c. quod clerici, de fo. compe. ubi Pan. & alij latè. & Ge-
mi. consi. 73. col. 1. ubi ampliat, etiam quo ad pœnam contuma-
ciæ, quia talis pœna respicit litis ordinatoria, nō decisoria. ¶ Se-
5 cundo, quia clerici volentes uti beneficio alicuius statuti, † de-
bent pati censuram alterius, secundū Bal. in l. omni, C. de sacros.
eccl. ubi signanter determinat, Laicū posse opponere exceptio-
nem præscriptionis, prouenientem ex forma unius statuti con-
tra ecclesiam agentem beneficio alterius statuti. Et magis in ter
minis dixit Bal. in l. 4. C. ad leg. Falc. ꝙ ecclesia uolens succede-
re in executione statuti, debet pati censuram alterius statuti de-
trahentis Falc. Et dixit idem Bal. in l. j. C. de contrah. emp. ꝙ cle-
rici uolentes se iuuare beneficio statutorum, tenētur ipsa statu
ta seruare. Infero ergo, ꝙ cum hæc amita professa, uelit uti admi
niculo primi statuti, teneatur pati censuram aliorum duorū sta-
tutorum, de quib. in themate, & per hoc allego in terminis De-
ciū in consi. 114. per totum, ubi tenet, ꝙ statutum quod profes-
si non succedant, ualet quantum ad excludendum professam a
beneficio successionis, quæ defertur a lege municipali. ¶ Ter-
tio, quia hæc amita incapax est successionis, cum sit professam re-
gulam beati Franc. cle. exiui de paradiso, de uerb. signif. Nec ob.
duo priuilegia mihi exhibita. Primum Clement. IIII. quia illi
fuit derogatum per Clementem V. in alle. cle. exiui. Non etiam
obst. secundum priuilegium Leonis X. concedentis huic mona-
sterio omnia priuilegia concessa religioni S. Augustini, quia in
actis nulla fuerunt edita priuilegia religionis S. Augustini. Vn-
de istud secundum priuilegium, referens se ad alia priuilegia, nō
6 probat, † cum non constet de relato, auct. si quis in aliquo docu
mento. C. de eden, l. in testamento, ff. de cond. & demon. Et posi
to, quòd constaret dictam amitam ex priuilegio aliquo succes-
sionis esse capacem, tamen nihil priuilegium operatur in casu,
de quo agitur; tum quia amita ex forma iuris communis, tum ēt
ex forma statutorum, ut s. deduxi, reperitur exclusa. Ex istis satis
patet responsio ad contraria s. deducta. Nec etiam obstat si dica
tur, quod statutum quòd dedicati non succedāt, & statutum ꝙ
existentibus fratribus, essent superflua, si statutum, qualiter red-
di debeat ratio clericis, intelligeretur etiam loqui de statutis re-
spicientibus decisoria litis. Quia inconueniens non est, facere le
gem generalem pro regula, deinde subnectere aliquas leges spe-
ciales, ut ff. de reg. iu. per totum, iunctis iuribus specialib. Præte-
rea, statutum, qualiter reddatur ratio, &c. loquitur limitatiuè, ni
si ipsi clerici obseruauerint eadem statuta in foro suo. ergo non
erit superfluum, quia addit. l. ius ciuile, cum similibus. ff. de iusti.
& iure. Nihil etiam facit, quod statutum in rub. loquatur de cle-
ricis forensibus, & hæc monialis origine sit Papiensis, quam ori
7 ginem † non perdidit per monachatum, secundum Bart. in l. j. ff.
ad municipa. & Pan. in c. postulasti. de relcrip. Quia respondetur
pluribus modis. Primò, quod nigrum generalius est rubro, unde
non debet restringi a rub. ut in Auct. vt ecclesi. Roma. gaud. &c.
colla. 2. Secundo respondetur, quòd ratio statuti ea fuit, quia cle
rici & religiosi non utuntur statutis in suo foro, quæ cum mili-
taret etiā in clericis & religiosis non forensibus, militabit etiam
dispositio, l. a Titio, ff. de uerb. oblig. l. illud. ff. ad leg. Aquil. Ra-
8 tio cuim ampliat dispositionem, etiam † ad casum non compre
hensum ex uerbis. l. cum pater, §. dulcissimis. ff. de lega. 2. Tertiò
respondetur, quod hæc monialis est religiosa forensis, quia non
habitat in agro Papiensi, nec sustinet onera spūalia, quorū con-
9 templatione statutum noluit denegare suum beneficium † re-
ligiosis incolis & non forensibus, secundum Pau. de Cast. consi.
424. ad primum, in 2. parte. Nam qui sustinent onera spiritualia
in loco, & quorum orationib. conseruatur ciuitas, debent etiam
gaudere beneficijs statutorum, ut per Ancha. consi. 60. ista quæ-
stio est parum dubia. uersicu. præterea. & Lap. alleg. 101. col. 7.
uersic. item illud. & Dec. in d. consi. 114. col. 3. cum igitur sit pro-
fessa in monasterio Terdonen. nec supportet onera spiritualia
cum Papiens. nec etiam gaudebit beneficijs statutorum, cum sit
religiosa forensis.

RESPONSVM VII.

NEpotibus Matris hæredibus legitimā petentibus, obstat maternæ re-
nunciationis exceptio (quāquam ex propria per
sona agant) si mater dote cōtenta nihil aliud pe-
tere iurauerit. Considerata præsertim prouincia
lis statuti cēsura, qua nepotibus dos materna in
legitimam imputatur, saluo iure supplemēti, nisi renunciatum
sit cum iuramento. Quod statutum etiam inter clericos obser-
uandum est, cum priuilegijs clericorum non aduersetur.

SVMMARIVM.

1 *Verba in dubio, sunt intelligenda secundum iuris dispositionem.*
2 *Pactum matris, non nocet filijs.*
3 *Nepotes ex filia præmortua, an uiuente auo habeant ius petendi legitimam*
ex persona propria, etiam si eorum mater eidē denunciauerit cū iuramento.
4 *Tempus acceptationis dotis loco legitimæ, subrogatur loco temporis mortis*
paternæ.
5 *Exceptio debet intelligi secundum terminos dispositionis præcedentis. nu. 6.*
7 *Lex, & statutum, debet intelligi in casu dubitabili.*
8 *Iura sua remittentibus, non est dandus regressus.*
9 *Argumentum a contrario sensu, etiam in statutis ualet.*
10 *Statuti pars una clara, debet declarare aliam partem obscuram.*
11 *Statutum laicorum obseruandum est etiam inter clericos in foro ecclesiastico,*
quando statutum inuecit uinculum ante clericatum.
12 *Legitima, & eius supplemento, an renunciatum uideatur ab eo, qui generali-*
ter & indistinctè bonis paternis renunciauit ex causa cuiusdam stipulatio-
nis, seu pacti, & nu. 13.

Respon. interpreta.

VIso, Et pro tenuitate ingenioli mei, considerato sta
tuto, de quo in themate, prima consideratione
uidebatur, ꝙ statutum in ea parte, in qua propter re-
nunciationem matris excludit nepotes a supplemen
to legitimæ eis debitæ in hæreditate aui materni, intelligendum
esset, quando ex persona matris petitur supplementū, nō quan-
do ex persona propria, pluribus rationibus. ¶ Primò, quia verba
statuti non conueniunt nepotibus, qui ex persona propria pe-
tunt integram legitimam, non obstante, ꝙ eorum mater fuerit
dotata de bonis aui, secundum Bal. in l. qui superstitis. ff. de acq.
hæt. ergo non conueniet dispositio. l. quod constitutum. ff. de re
stam. mil. l. 1. §. tones. de dam. infec. ¶ Secundò, quia præcedētia
declarāt sequentia. l. si seruus plurium. §. fi. ff. de le. 1. Cū itaq; in prę
cedentib. statutum disponat, ꝙ liberi succedāt in dote materna,
postea dicatur ꝙ ipsis liberis saluum sit ius agēdi ad supplemen-
tum legitimæ in bonis aui, nisi renunciatum fuerit cū iuramen-
to, videtur statutum intelligendū de legitima debita liberis, tan-
quam hæredibus matris, & non ex persona propria. ¶ Tertiò (&
istud apud me maiorem uidetur dubitationem facere, quia illa
verba, nisi renunciatum sit cum iurō, uidentur intelligenda, ni-
si sit renunciatū ab ipsis nepotibus, nō si a prædefuncta matre)
1 quia in dubio uerba sunt intelligenda † s̄m iuris dispositionem,
ut per Bar. in l. hæredes mei, §. cum ita. ff. ad Treb. & non sunt tra
henda ad sensum iniquum. l. fi. §. in computatione. C. de iu. deli-
be. s̄m autem ius cōe renunciatio matris non præiudicat filijs,
& sic nepotibus respectu aui, quominus ex persona propria pos
sint agere ad legitimam, s̄m *cōem* Doc. sententiam, de qua in d. l.
qui superstitis. ¶ Item, iniquum vr̄, ꝙ pactum matris † noceat fi-
2 lijs, l. si unus, §. ante omnia, ff. de pac. l. non debet. ff. de reg. iu. er-
go ut effugiamus iniquitatem, & iuris correctionem, quæ est eui
tanda. l. unica. C. de inoff. do. c. cum expediat. de elec. lib. 6. dica-
mus ꝙ illa verba, nisi renunciatum sit cum iuramento, intelli-
gantur de renunciatione nepotū, non filiæ. ¶ Præmissis non ob-
stantibus, adhæreo responsis celeberrimi Iurecons. do. Laugerij,
qui iuridicè absoluit præsentem articulum. Et antequā demon-
strem ex uerbis statuti clarissimè nepotes excludi, libet (pro ma-
iori iustificatione ipsius statuti) ostendere ēt (remota municipa-
li constitutione) de iure communi s̄m ea, quæ proponuntur, ne
potes hoc loco non esse admittendos ad petitionem legitimæ,
etiam ex persona propria. Licèt enim Doct. *cōiter* teneant, ꝙ ne-
potes ex filia mortua, † uiuente auo, habeant ius petendi legiti-
3 mam ex persona propria, etiam ꝙ eorum mater renunciauerit
legitimæ cum iuramēto, s̄m Bar. & communiter Doc. in d. l. qui
superstitis, & in l. pactum, quod dotali. C. de colla. ea ratione, ꝙ
matris renunciatio censetur facta sub conditione, si eidem defe
ratur, quæ delata non potest dici, nisi post mortem aui, l. j. §. si im
puberi, ff. de colla. bono. vnde (cum defecerit conditio præmor-
tua filia) non debet renunciatio effectum habere, & nepotibus
præiudicare, ut traditur per Bart. in l. 1. §. si sit nepos. ff. de collat.
do. & quibus ex persona propria, lege sic disponēte, legitima de-
betur in hæreditate aui, §. aliud quoque capitulum in Auth. ut
cum de appel. cog. Tamen ista cōis opi. limitatur, ut procedat in
renun-

renunciatione simplici: secus in renunciatione cum iuramen-
to, ſm Lud. Rom. in d.l. qui superstitis, quem sequitur Dec. cons.
181. satis nota est quæstio, col. 3. & in l. pactum. ubi idem tenuit
Bal. C. de colla. ¶ Et ſm hanc opi. quando nepotes sunt hæredes
matris, quæ renunciauit cum iur͂o, & uocauit se tacitam & con-
tentã pro dote sibi tradita pro sua legitima, recolo me alias con
3 suluisse: quia si mater uixisset plusquam pater, stante renuncia-
tione, nepotes, nec ex persona propria, nec ex psona matris, pos-
sent petere legitimam in hæreditate aui. Idem qñ mater, quæ re-
cepit suam legitimam uiuente patre mortua est antequam pa-
ter. ratio, quare idem dicendum sit, euidens est: quia tempus ac-
ceptationis subrogatur loco tpis mortis paternæ. Vnde sicut si
mater recepisset legitimam post mortem sui patris excluderen-
tur nepotes: ita quando recepit in uita, & confessa fuit illam in-
tegram habuisse, arg. l. in contractibus. C. de non nu. pecu. & hac
ratione dicitur, ꝙ filia in uita patris accepit aliquid loco suæ le-
gitimæ & postea augentur facultates patris, ꝙ nihil ultra habe-
4 bit, quia tempus acceptationis dotis loco legitimæ, † subrogatur
loco temporis mortis paternæ. sequitur Bald. in l. quamuis, C. de
fideicom. & Barb. in c. cum M. Ferrar. de constitu. & est cõis opin.
vt per Cur. sen. consi. ult. Vnde sicut excluderentur nepotes a le
gitima, si mater eam recepisset post mortem patris, ita dicamus
eos excludi, quando mater recipit legitimam in uita aui. & licèt
Pau. de Cast. & Ales. in d.l. pactum, tenuerint ꝯ Lud. Ro. & Dec.
non tñ quicquam adducunt, quod urgeat. Nam illa rõ, ꝙ mater
censeatur renunciasse legitimæ sub conditione, si ei deferatur,
cessat isto casu, quia censetur renunciasse, quia eam habuisse ui-
detur post mortem patris, cum tempus acceptationis trahatur,
& subrogetur loco tpis mortis. ¶ Non etiam obstat illa rõ, ꝙ ma
ter non possit præiudicare nepotib. in legitima eis debita ex per
sona propria, quia uerum, si nõ essent hæredes matris. Sed quia
sunt hæredes matris, quæ censetur legitimam recepisse post mor
tem patris excluduntur, quia legitimam habuerunt ex persona
matris: & quæ legitima ad eos peruenit cum ea causa, cum qua
erat apud matrem. Et sic nepotes excluduntur, non quia mater
renunciauerit, sed quia in legitima successisse uidẽtur patri suo.
Non obstat si dicatur, ꝙ mater nõ habuit integram legitimam:
quia respondeo, quod nepotes non possunt contrauenire con-
fessioni maternæ, quæ confessa fuit cum iuramento se tacitam,
& contentam pro integra sua legitima, l. cum a matre. C. de rei
uend. cum vul. & confessio defunctæ matris, censetur confessio
hæredis, ut in Auth. de iureiur. a mor. præst. cõ si. & ꝯ propriam
confessionẽ nullus auditur. l. generaliter. C. de non nume. pecu.
c. per tuas. de probat. Et sic ista opin. Lud. & Dec. hoc modo de-
clarata, vr̃ in puncto iuris uenire, quam etiam amplexus est Old.
consi. 40. breuiter vr̃. & Bal. cons. 403. punctus talis est, lib. 3. Et da
to, ꝙ super isto puncto esset hæsitatio inter Doct. tñ statuentib.
opi. Lud. Ro. & sequacium visa fuit iustior, & probabilior. Et ꝙ
statuentes hoc uoluerint, & disposuerint, ostẽdo ad oculũ. ¶ Sta
tutum habet tres partes, & in omnib. tribus declarat dubitatio-
nes, quæ sunt inter Doc. circa intellectum, l. dos a patre. C. solu.
mat. de quib. ibi per scrib. & per Bar. & alios in l. post dotem. ff. so
lu. mat. In prima resoluitur dubitatio, qñ pater nõ est stipulatus
sibi restitui dotem profectitiam, an mortua filia ad patrem, uel
ad liberos filiæ dos debeat pertinere. In secunda resoluitur dubi
tatio, qñ pr̃ est stipulatus dotem sibi restitui. In tertia resoluitur
dubitatio, qñ ex forma statuti, uel ex pacto mortua uxore mari-
tus debet lucrari dotem. In prima parte (in qua uertatur disputa
tio nostra) deciditur, ꝙ ipsi liberi habeant dotem maternam, &
in ipsa succedant, quam succedendo cõputare debent in legiti-
mam, quodq; prædictis liberis sit ius saluum agendi ad supple-
mentum legitimæ in bonis aui eis debitæ, nisi renunciatũ fuis-
set cum iur͂o. Hæc uerba sunt statuti, quæ mihi uidentur clarissi-
mè decidere casum præsentis dubitationis, quia si liberi sint hæ-
redes matris, tenentur dotem imputare in legitimam eisdem li-
beris debitam, nec pñt petere supplementum, si illi sit renuncia
tum cum iur͂o. Vnde dicam cum Bal. Habes statutum, lettia sta-
tutum. maximè si de modo succedendi disponat, ut per Cur. sen.
cons. 13. col. 4. & cons. 27. col. 10. Quod aũt istud statutum exclu
dat nepotes petẽtes legitimam ex persona propria, probatur ex
illis uerbis, legitimæ eis debitæ. Non. n. põt dici legitima eis de-
bita ex persona matris defunctæ, d.l. 1. §. si impuberi. est ergo ne-
cessario dicendũ, ꝙ statutũ loquat̃ de legitima eis debita ex per-
sona propria. Exceptio ergo illa, nisi renunciatum fuisset cũ iu-
ramento, debet intelligi, secundum terminos præcedentis dispo
5 sitionis, † a qua facta fuit l. nam quod liquidè, §. fin. ff. de pe. leg.
no. in l. 3. ff. de reg. iur. Est ergo sensus statuti, ꝙ in bonis aui nepo
tes, computata dote materna, agere possint ad supplementum
legitimæ eis debitæ ex persona propria, nisi renunciatum fuisset
supplemento cum iuramento. Exceptio. n. extrahitur de corpo-
6 re præcedentis dispositionis, † & ponit contrarium eius, quod
in ea continetur, ut pulchrè ostendit Curt. sen. cons. 64. col. 3. Et
hic intellectus uerior, & clarior apparebit ex responsionib. con-
trariorum. ¶ Non obstat ergo, dum primo loco dicebatur, quod
verba statuti non conueniunt nepotibus agentib. ad legitimam
ex persona propria, quia oppositum destruit propositum. Nam
adeo bene conueniunt, ꝙ aliter interpretari non pñt, ut patet
ex prædictis. Nec refragatur illud verbũ, supplementum: quia ex
quo statutũ vult dotẽ maternam computari nepotib. in legiti-
mam eis debitã, hoc respectu nepotes dicuntur agere ad supple-
mentum ex persona propria. ¶ Non obstat secunda ratio, quia
fateor statutum velle, ꝙ liberi sint hæredes matris, ad hoc ut dos
eis cõputet̃ in legitimã, & ad hoc ꝙ renũciatio matris eis præiu-
dicet, non aũt vult nepotes agere ad supplementũ, tanq̃ hęredes
matris. Quia matri mortuæ ante auũ nulla debet̃ legitima, d. §. si
impuberi. pñr agere nepotes nõ pñt ad supplemẽtũ ex persona
matris. ¶ Non ob. tertia rõ, ꝙ illa exceptio, nisi renunciatum sit
cum iur͂o, debeat intelligi de renũciatione nepotũ: qa rñdeo, ꝙ
statutum de renunciatione matris intelligendũ est, duab. rõni-
7 bus. Primo, qa lex & statutum † debet intelligi in casu dubitãdi.
l. quod Labeo, ff. de Carb. edic. l. 1. in fi. & ibi gl. ff. ad munic. & di-
xit Pan. in c. quia V. col. 2. de iud. ꝙ ibi ex statuto pñt elici duo in
tellectus, quorũ alter est dubitabilis, alter non. nos debemus se-
qui intellectum dubitabilẽ. In proposito, si intelligamus statu-
tum de renunciatione nepotum, nullã habebit statutũ rõnem
8 dubitandi. Quis. n. dubitat, ꝙ remittentibus iura sua † non sit re
gressus dandus. l. quæritur. §. si uenditor, ff. de ædil. edic. maximè
cum iur͂o, c. quãuis, de pac. lib. 6. Immo cõis est Doc. sententia, ꝙ
renunciatio generalis cum iur͂o, præiudicet renũciantib. etiam
in legitima, ſm Bal. & Mod. in l. si qñ. §. & generaliter, C. de inof.
test. & Dec. cons. 26. cum si. intelligamus ergo statutum, ꝙ volue
rit remouere illam magnam dubitationẽ & altercationem, quę
est inter Doc. An renunciatio matris præiudicat filijs eius hære-
dibus in legitima. Confirmatur, quia statutũ aliter intellectum
esset frustratorium, & nihil operaretur ultra ius cõe, ꝙ nõ est di-
cendum, l. si qñ. ff. de leg. 3. traditur per Bar. in l. 4. §. prætor ait, ff.
de dam. infe. ¶ Tertiò, ꝙ de renunciatione matris, nõ nepotum
sit interpretandũ, ostenditur sic. Statutum negat nepotes posse
agere ad supplementum legitimæ eis debitæ, ubi renunciatum
fuit cum iur͂o. & sic vult legitimam, siue supplementum esse de-
bitum, sed obstare renunciationem. Istud stare non potest, si in-
telligatur statutum de renunciatione nepotum, quia si nepotes
renunciassent, non posset dici legitima ei debita, l. debitor. ff. de
uer. si. & l. creditores. ff. eo. tit. Quarto, nepotes excluduntur per
statutũ a legitima eis debita, si dos tradita matri p auum ascen-
dat ad suã legitimã. Ita sonant illa uerba, Si dos data ad legitimã
non ascendat, a sensu ꝯrio. l. 1. §. huius rei fortissimũ est argumen
9 tũ. ff. de off. eius. quod arg. † maximè pcedit in statutis loquẽti-
bus in casu non disposito a iure cõi, ut in casu nr̃o, in quo nõ re-
peritur decisio facta per legẽ aliquam ſm Bar. in l. oẽs populi, in
6. q. prin. ff. de iust. & iu. & Mod. in d. §. huius rei. postea sequitur,
nisi renunciatũ fuisset cum iur͂o. & sic renunciatio, & dos ascen
dens ad integram legitimã æquiparantur quantũ ad effectũ ex-
cludendi nepotes: sed pp dotem ascendentem ad legitimam ex-
cluduntur nepotes facto matris. Idem dicamus in renunciatio-
ne, & sic ꝙ facto matris, ꝙ renunciauit, excludãtur: nam renun-
ciatio loco dotis ascendentis ad legitimam subrogatur. Ergo di-
camus, ꝙ statutum intelligat̃ de renunciatione matris, ut sit bo-
na æquiparatio, & subrogatio dicatur facta cum suis qualitati-
bus, & cõditionib. quæ insunt in eo, in cuius locum facta fuit, ut
per Dec. cons. 190. circa primũ, col. 3. & facit reg. l. si eum. §. q in-
iuriarum, ff. si quis cau. & c. ecclesia, ut lit. pen. ¶ Vltimò, nõ ob-
stat si dicatur, ꝙ statutũ debet intelligi, quando matrimonium
solutũ fuit morte mariti, quia (vltra responsiones datas per dñm
primò consulentẽ) rñdetur, ꝙ ẽt statutũ loqtur qñ matrimoniũ
solutũ fuit morte uxoris. Patet, qa statutum in ult. parte remo-
uet dubitationem, qñ ex pacto, uel consuetudine, dos cedit lu-
10 cro mariti. Vnde una pars statuti clara, † debet declarare aliam
partem obscuram. l. utrum, ubi Bar. ff. de peti. hære. Instit. ad leg.
Aquil. §. ex hoc tamen capite. Et ex sequentibus declarãtur præ
cedentia, uiribus vulgaribus. ¶ Circa secundum, An in foro ec-
11 clesiastĩco † obseruandum sit prædictum statutum inter cleri-
cos? Ad istud (quia modicam habet dubitationem) rñdeo decisi
uè, ꝙ ẽt inter clericos obseruandũ est, quia statutum iniecit uin
culum ante clericatum. c. constitutus. de in integ. rest. Hinc dice
bat Ioan. And. in regula, sine culpa, de reg. iu. lib. 6. quòd statutũ
disponens, quòd primogenitus succedat excluso secundogeni-
to, excludit etiam clericum secundogenitum, quia statutum li-
gauit secundogenitum ante clericatum. Similiter decidit Pan.
in c. quòd clericis, de foro compe. quod statutum excludens fœ-
minas extantibus masculis, ligat etiam fœminas ingredientes re
ligionem, & sequitur Feli. qui alia adducit in cap. ecclesia San-
ctæ Mariæ, post Panorm. ibi, de constitu. & Bal. consi. 30. lib. 3. &
plene Socin. consil. 241. circa primam difficultatem, lib. 2. Et eo
maximè, quando agitur de bonis laici, ut per eundem Soc. con-
sil. 230. uiso testamento. eodem lib. & firmant Anton. Areti. &
alij, in d. c. quod clericis. Nam cum istud statutum excludat ne-
potes propter dotem, & renunciationem matris, nec redundet

contra

contra ea, quæ sunt concessa clericis in priuilegium, seruari de-
bet in vtroq; foro, s'm Bar. in l. cunctos populos, in 5. q. prin. C. de
sum. Trin. & fid. cath. Possem alijs rationibus, & authoritatibus
innumeris comprobare: sed non expedit, cum hæc sit cõis Doct.
conclusio, &c. ¶ Circa tertium rñdeo, q renũciatio matris, nul-
lo modo põt dici facta per errorem, quia apparet de ipsius ex-
presso cõsensu, qui errorem tollit, l. si per errorẽ, ff. de iuri. om.
iud. Non obst. si dicatur, q mater renunciauit legitimæ, & eius
supplemento ex falsa causa, cũ renunciauerit ex causa cuiusdam
12 stipulationis siue pacti, † de renunciando bonis paternis, cuius
uigore nõ intelligebat cõuentũ de renunciãdo legitimæ, & eius
supplemento, s'm Bal. Alb. Sal. & alios cõiter, in l. si qñ, §. & gene
raliter, C. de inof. test. Quia rñdeo dupliciter. Primo, q promissio
13 de renunciando † bonis paternis (cum sit vl'r, seu indefinitè con
cepta) est etiam apta cõprehendere legitimã, & illius supplemẽ-
tum, cum indefinita æquipolleat uniuersali, l. si pluribus, ff. de
leg. 2. c. quia circa, de priui. Alias (si generalis, & indefinita renũ-
ciatio non includeret legitimam) falsa esset illa cõis conclusio,
q renunciatio bonorum paternorum iurata excludat filiam
renunciantem a legitimæ supplemento, iuxta tex. in c. quãuis,
de pact. lib. 6. quam conclusionẽ firmant Bal. & Mod. in d. §. &
generaliter, & Alex. consi. 181. perspectis, lib. 5. & Dec. consi. 26.
col. 2. Quia ubi non est consensus, ibi iuramentum nullas uires
habet, l. fi. C. de non nu. pec. declarat Bart. in l. si quis pro eo, col.
fi. ff. de fideiu. Stante hoc assumpto, q renunciatio generalis, &
ex uerbis & ex mente, possit includere legitimam, & supplemen
tum illius, sequitur quòd si filia, quæ promisit renunciare bonis
paternis, postea attestetur; q per talem promissionem erat obli-
gata etiam renunciare supplemento legitimæ, & si ob hanc cau
sam renunciet, non uideo quomodo dicatur renunciasse ex fal-
sa causa. Ad illud, quod dicunt Doct. q per generale pactum de
renunciando bonis paternis, nõ censeatur conuentũ de renun-
ciando legitimæ, respondeo, q illud procedit, quia lex requirit
specialem renunciationem, uel pactum de renunciando, aliàs
non credit lex filiam consensisse renunciare legitimę, quæ ratio
cessat, qñ filia expressè protestatur, q etiam intellexit de legiti-
ma. Tunc. n. præsumptio cedit ueritati, c. qui contempta uerita-
te. 8. dist. Secundò respondeo, q in his, quæ dependent a uolun-
tate disponentis (ut in casu nostro) falsa causa uitiat dispositio-
nem, si causa exprimatur conditionaliter, secus si causaliter, tñ;
tunc falsa causa non uitiat, nisi probetur, q renuncians nõ erat
aliter renunciaturus, secundum Bar. in l. demonstratio falsa, §. fi.
ver. 4. quarto. ff. de condi. & demonstra.

RESPONSVM VIII.

AVdiendus est tertius, liti se opponens pro suo interesse etiam post diem a lege præscriptam, si litis notitiam prius non habuit, uel incontinenti post terminum uenit.

SVMMARIVM.

1 *Statutarius terminus censetur præfixus in modum præscriptionis.*
2 *Statuti beneficio non potest quis vti, nisi cum sua forma, & suis qualitatibus.*
3 *Paria sunt, aliquid in termino facere, vel incontinenti post.*
4 *Lex licèt reconuenire volenti terminum ante litem contestatam præfixerit, si tamen reconuentio statim post litem contestatam fiat, admittitur.*
5 *Moræ purgatio admittitur ex internallo, circa præparatoria iudiciorum.*
6 *Statuta condita ab inferiore, æquiparantur edictis prætorum.*
7 *Prætorũ tẽpora sunt semper a principio vtilia, & nunquã currunt ignoranti.*
8 *Remedium l. diffamari, non solum in actis personalibus, sed etiam in realibus locum habet.*

Respon. Interpreta.

IN causa Do. Io. & fratrũ de Speltis ex vna,
& Ioan. Christophori, de Manga
rijs ex altera, difficultas cõsistit super statuto posi
to sub rub. de eo, qui se liti opposuerit, nu. 38. pp
quod vr̃, q do. Io. non sit audiendus, qa nõ se op-
posuit liti intra decẽ dies a tpe motæ litis, iuxta
1 formã dicti statuti. Terminus. n. statutarius censet̃ præfixus † in
modũ præscriptionis, s'm Inno. in c. cũ in tua, qui mat. accu. pos.
& quilibet terminus legalis censet̃ peremptorius, l. facta, §. si qs
bonorũ, ff. ad Trebel. tradit Bal. in c. sancimus, in fi. quo tpe mi-
2 les, in u si. feud. Nec põt Ioan. uti beneficio dicti statuti, † nisi uta
tur cũ sua forma, & suis qualitatibus, s'm Bal. in l. omni innoua-
tione, C. de sacr. san. eccl. & in l. fi. §. si uerò postquam, C. de iur.
delib. & Ias. in l. de quibus, col. 3. ff. de leg. ¶ Istis non attentis, pu
to cõtrium de iure rñdendum esse. Primò, quia d. Io. se opposuit in-
continenti post 10. dies, vnde perinde est ac si in termino decem
3 dierũ se opposuisset, † cum paria sint, aliquid facere in termino,
vel incontinenti post, s'm gl. in l. Pompo. §. ratihabitionis, ff. de
procur. & in §. tutor. Insti. de autho. tut. nam quæ incontinenti
fiunt, uidentur inesse, l. lecta ff. si cer. pet. cum simi. Et bene facit
quod dicit Bal. in c. cũ uenissent, col. pe. de iudi. ubi vult, q licèt
4 lex præfixerit terminũ uolenti reconuenire, † ut ante litẽ cõte.
reconueniat, c. 1. & 2. de mutu. peti. tñ incontinenti post litẽ cõ-
test. cõcedit reconuentio, & sequitur Ias. qui alia lex milia cõgre-
gat, in l. edita, C. de eden. ¶ Secundo, quia circa præparatoria iu-
5 diciorũ, admittitur purgatio moræ, † ẽt ex interuallo, l. & si post
tres. ff. si quis cau. & sequit in proposito nostro Ias. in l. fi. col. 5.
ff. de ser. ubi quantum ad præparatoria iudicij impugnat dictum
Inn. in d. c. cum in tua, quia si post lapsum terminũ statutũ a iu-
dice, admittitur purgatio moræ, prout cõcedit Inn. multo magis
debet admitti post terminum statutũ a lege, cum qua mitius agi
tur, q̃ cum homine. l. Celsus. ff. de arb. Maximè in materia purga
tionis moræ, s'm Bar. in l. si insulam, ubi latè scripsi. ff. de uerb. ob.
Tertio, quia statuitum uolens, q tertius debeat se opponere in-
tra decem dies, vr̃ intelligẽdum, dummodo tertius habuerit no-
titiam litis motæ, & sic dummodò lis fuerit sibi denunciata, qđ
6 sic probatur. Statuta condita ab inferiore, † æquiparantur edi-
ctis prætorum, s'm Bar. in l. 5. in prin. ff. de uerb. obl. traditur per
Mod. maximè Ias. Insti. de act. §. sed istæ, col. 4. tpa aũt prætorum
7 semper † a prin. sunt utilia, & nunquã currunt ignoranti. l. ge-
nero, & ibi Bald. no. ad terminos nostros. ff. de his, qui no. infa. &
Inst. de perpe. & tempo. act. §. fi. dictus aũt Ioan. asserit habita no
titia litis incontinenti se opposuisse, ergo &c. Et si aduersarius
proponat, q dic. Ioan. habuerit notitiam litis usque a princ. pro-
bet ipse, quia in dubio scientia non pręsumitur, reg. ignorantia,
de reg. iur. in 6. maximè in factis alienis. l. fi. ff. pro suo, traditur p
Bar. in l. Celsus. ff. de usuc. & alibi sæpe. ¶ Quartò, negatur q do.
Ioan. intentauerit remedium dicti statuti, quia non se opponit
liti, sed agit remedio l. diffamari. C. de inge. man. petendo, q ad-
uersarius desistat a uociferatione, quam facit de uolendo ingre
di possessionem prædij contentiosi, uirtute licentiæ sibi conce-
dendæ, quia ipse do. Ioan. est possessor dicti prædii. Certum au-
tem est, quod aliud est remedium d. l. diffaman, aliud remedium
dicti statuti. ¶ Itemdo. Ioan. est actor, qui cum remedio d. l. diffa-
mari, intentauit remedium alterius statuti, q non detur licen-
tia alicui intrandi possessionem, nisi citato possessore: quæ reme
dia inuicem se compatiuntur. Et non solum remedium d. l. diffa
8 mari, † locum habet in actionibus personalibus, sed etiam in
realibus. Et non solum in petitorio, sed etiam in possessorio, ut
tradunt Are. & Fel. in c. in præsentia, col. 2. de proba. ¶ Præterea
statutum de eo, qui se opposuit liti, loquitur quando tertius se
opponit ad effectum, q cognoscatur de iuribus suis cum iuribus
litigantium, do. autem Ioan. non uult, quod simul cognoscatur
de iuribus suis cum iuribus colligantium cum aduersario suo.
Ergo statutũ nõ militat in proposito, nec est extendendũ extra
terminos suos, cũ sit stricti iuris. l. quicquid astringẽdæ. ff. de uer.
obl. l. 3. §. hæc uerba. ff. de neg. gest. c. in nostra, de iniurijs.

RESPON. IX.

VNiuersitas Suas potest locare gabellas, licitatione quacunque postposita, quanquã sindici, & administratores, lege prohibente id non possint. A locatione autem, licitationisq; omissione grauatus, iure prouocat.

SVMMARIVM.

1 *Statuta recipiunt interpretationem*
2 *Ratione cessante, cessare debet dispositio.*
3 *Dolus, neque fraus, non fit volenti.*
4 *Statuti verba vbi non conueniunt, nec dispositio conuenire debet.*
5 *Actio, & passio, in eodem subiecto cadere non possunt.*
6 *Vniuersitas potest statuere contra ius ciuile, & canonicum, circa ea quę respiciunt administrationem suorum bonorum.*
7 *Decreta reipub. non possunt dici ambitiosa, cum vniuersus populus consentit.*
8 *Decretum vniuersitatis nociuum alicui, vti ambitiosum rescindendum est.*
9 *Exceptio doli competit cõtra statutũ vniuersitatis, si ex eo aliquis lædatur.*

Respon. interpreta.

PVnctus Quæstionis est, an populus loci de
Catumbis possit locare datiũ ma-
celli, omissa forma statuti editi per Iulia. Lega-
tum, & Vicariũ generalẽ sanctis. s. dñi nostri Pa-
pæ? Et sic vr̃ q sic, quia per statutum Consules,
Sindici, & administratores, prohibẽtur uendere
& locare iura cõitatum, nisi ad publicum incantũ, unde non est
nostrũ extendere, ut ẽt intelligatur prohibita ipsa cõitas locare,
1 si uelit: quia statuta sunt stericta tanquã multæ, † & nõ sunt tra-
henda ad casum non cõprehensum ex uerbis. l. 3. §. hæc uerba. ff.
de neg. gest. c. in nostra, de iniurijs. ¶ Secundò, quia ratio statuti
expressa in præfatione (ut occurratur fraudibus administrato-
rum, qui in damnũ Reipublicæ clam distrahunt redditus gabel-
latum)

sarum) cessat, qñ uniuersitas conuocato generali cõcilio locat,
2 ergo etiam cessabit † dispositio, c.cum cessante, de appel. l.adi-
gere.§.quamuis.ff.de iurepatro. Non enim hoc casu potest dici
clandestina alienatio. Item non potest dici factam fuisse in frau
3 dem uniuersitatis, quia uolenti † non fit dolus, neque fraus. l.j.
§.usque adeo.ff.de iniur.¶ Tertio, quia uerba statuti non conue
niunt, quando ipsa uniuersitas contrahit. ergo non etiam con-
4 ueniet † dispositio.l.4.§.toties ff.de dam.infec. l.qp constiturum.
ff.de testam.mili.Inquit enim statutum, qp pęna contrafacientis
applicetur pro dimidia ipsi uniuersitati, ergo non potest intel-
5 ligi, quando ipsa uniuersitas locat, cum in eodem subiecto † nõ
possit cadere actio, & pactio. l.Vranius. ff.de fideiul. ¶ Quartò,
6 quia quælibet uniuersitas potest statuere † contra ius ciuile, &
canonicum circa ea, quæ respiciunt administrationem suorum
bonorum, secundum Bar.in l.omnes populi, in j.q.ff.de iusti. &
iure. Et cum uniuersus populus consentit, non possunt decreta
7 Reipublicæ † dici ambitiosa, ut declarat Bar in l.ambitiosa. ff.de
decre.ab ordi.facien. Et istis stantibus, uidetur dicendum, qp sen
tentia baiuli, qui ordinauit obseruandum esse statutum, etiã ca-
su quo ipsa uniuersitas uelit locare, non fuerit iuridica. ¶ Verũ
quia magnificus do.Carumbi habet ius subhastationis, idest cer
tam summam pro quolibet floreno pretij incantus, uidendum
est, an in eius præiudicium possit uniuersitas contrauenire me-
morato statuto, & absque subhastatione locare datium, siue re-
uam macelli. Et proculdubio crederem, qp non: quia communi-
tas in præiudicium tertij nihil potest decernere. Et si aliquod de
8 cretum faciat tertio nociuum, † ut ambitiosum rescindendum
est.l.qui se grauatos.C.de censi.lib.11. Et ideo a contractibus, &
decretis uniuersitatum, licitum est appellare.l.j.§.solent.ff.quã-
do appella.sit. Et firmat Bar.in d.l.ambitiosa, colum.penultima,
uer.quæro, quo iure. Pan. & Mod.in c.consuluit, de appel. Fely.
& alij Mod.in cap.cum omnes, de constitu. Alexan.consi.190.
maturè, lib.2.& consi.119.uisis, col.2.lib.3. Et si per contractum,
9 uel statutum uniuersitatis, aliquis lædatur, † contra contractũ
uel statutum cõpetit exceptio doli. l.j.in fi. ff.de doli excep. per
quam leg.Bar.in d.l.omnes populi, in fi.5.quæst. princ. tenet, qp
non solum a statutis uniuersitatis conceditur appellare, sed e-
tiam excipere de dolo. Præterea, militat ratio statuti, ut occur-
ratur fraudibus uniuersitatis, uolentis clam respectu domini &
in præiudicium iuris sui distrahere redditus gabellarum, absque
subhastatione, ergo &c. Sequitur ergo, qp Baiulus, instante pro-
curatore magnifici do.de Carumbo, rectè ordinauit pro inter-
esse eiusdem do.seruandam esse formam statuti. Nec obst. quod
uniuersitas possit statuere contra ius ciuile, & municipale, cir-
ca ea quæ concernunt administrationem bonorum suorum,
quia uerum dummodo non præiudicet tertio, ut patet ex præ-
dictis. Et certe cum magnifi.do. habeat ius annexum cum iure
communitatis, ratione iuris incantus, æquum uidetur, quod nõ
possit datium locari, nisi eo uocato, argum.l.j.C.de uend. re. fis-
ca.cum priua.commu. lib. 10. Et quod non fiat locatio absque
subhastatione, quia ita iura disponere uidentur etiam pro utili-
tate ipsius uniuersitatis. l.penes. C.de uect. & commi. declarat
Ioan.Berta. in tract.de gabel.in 7.quæst.2.par. Non negauerim
tamen, qp opi.Io.Bertach. non sit dubitabilis per tex.in l.j.& no.
C.de uen.reb.ciuit. lib.11. quod non discutio, quia non expedit
hoc loco, tum quia statutum ita disponit, tum quia hic agitur
de interesse tertij, de quo non quæritur in d.l.j.& fi.

RESPONSVM X.

REijciendum. Est prætoris edictum, quo iubentur notarij Iudęorum credita (absque rationabili causa) pandere, cum periculosum sit admodum inuidiæ patere diuitias, aut irrisioni paupertatis uilitatem exponere.

SVMMARIVM.

1 *Durum, & inhumanum est, publicatione, rerum familiarum, & paupertatis detegere vilitatem.*
2 *Interest nostra, ne secreta nostri patrimonij pandantur.*
3 *Inuentarij copia non est edenda aduersario.*
4 *Publicani cogere non possunt transeuntes, vt malam dissoluant.*
5 *Subditi (cessante necessitate) non coguntur fortunas potentum reuelare.*
6 *Debitori, qui soluendo est, gratia moratoria non est concedenda, etiam si creditor Crasso ditior esset.*
7 *Moratoria gratia, non est proponenda, nisi debitoribus petentibus.*
8 *Notarij sunt cogendi edere instrumenta creditorum alicuius priuati, nisi intersit fisci.*

Respon. interpreta.

THeodosius Imperator in l.2. C. qñ, & q. quar. pars deb.lib.10. attesta
tur, nihil esse tam durum & inhumanum, qͣ publi
cationem rerum familiarũ, paupertatis detegi ui-
1 litatem, † & inuidiæ patere diuitias. Ex quo satis
ostẽditur iniquitas edicti emanati ꝯtra Hebræos
Carpentoratenses, quo notarij iubentur credita Iudęorum, &
2 creditorum quantitates iudici propalare. Interest.n.nostra, † ne
nostri patrimonij secreta pandantur. l.fi. C.de ali. pup. præstan.
3 Et ibi Bar. & alij inferunt, qp copia inuentarij † non est edenda
aduersario, ne detegantur secreta patrimoniorum pupillorum.
Et sequitur idem Bar.in l.tutor, qui repertorium, in fi. ff.de ad-
minist.tut.& in d.l.2.ubi Io.de Pla.hac ratione concludit, publi
4 canos non posse cogere transeũtem, † ut dissoluat malam, quia
nemo tenetur uilitatem, uel rerum suarum pompam manifesta
re. Et Honorius Imper. impressiones potentum, qui (necessita-
5 te cessante) cogunt subditos eorum fortunas reuelare, † cohibẽ
das esse iubet in l.j.C.de apo.pub.lib.10. Cum itaque nulla pro-
ponatur necessitas, cur Hebræi in eorũ perniciem debeant pro-
palare suas diuitias, uel paupertatem, restat concludendum edi-
ctum (utpotè iniustum, & iniquum) esse tollendum. Nec ea cau
sa, qp R.Do. Legatus scire uelit facultates Hebræorum, ut intel-
ligat an Christianis eorum debitoribus possit concedere mora-
torias cautiones, habet iustificare edictum, quia dilatio morato
ria iustificatur ex paupertate debitoris, non ex diuitijs credito-
6 ris. Nam si debitor † sit soluẽdo (etiam si creditor Crasso ditior
esset) non propterea debitori concedenda esset moratoria gra-
tia, ut no.in l.quoties, & in l.uniuersa. C.de precibus Impera. of-
fer. insuper non uideo, cur hac de causa potuerit emanare edi-
ctum generale. Nam cum proponatur ad utilitatem priuatam
7 ipsorum debitorum, non debuit proponi, † nisi debitoribus pe-
tentibus.l.4.§.hoc autẽ edictum.ff.de dam.infec. Aut ergo om-
nes debitores instant pro habendis moratorijs, & iam cõstat de
omnibus Iudæorum creditis ex debitorum confessionibus. Aut
instant tantum aliqui creditores, & iam patet, quod non omniũ
Hebræorum credita sunt excutienda, sed eorum tantum, quo-
rum debitores instant. Sine ergo ratione, & sic sine anima est
istud edictum. Et quod notarij non sint cogendi edere instrumẽ
8 ta creditorum alicuius priuati, † nisi intersit fisci, est tex. clarus
in l.facultas, alias defensionis. C.de iure fisci.lib.10.ubi Constã-
tinus Imperator inquit, facultas defensionis danda est his, qui-
bus inquietudinem fiscus infert, cum facultates eorundem sine
iusta causa inquietari, describique fas non sit.

RESPONSVM XI.

MVnicipale Statutum Montilij, quo incolæ cõpelluntur in molendino communitatis eorum molere blada (dominis aliorũ molẽdinorũ reclamãtibus) est iudicis officio rescindendum.

SVMMARIVM.

1 *Vniuersitas non potest facere statutum in alicuius præiudicium; & si fiat rescinditur per iudicis officium, nu. 2. & nu. 4.*
3 *Detrahere aliquid alteri, & hoiem hominis incõmodo ditari, est cõtra naturã.*

Respon. interpreta.

CErti, Et indubitati iuris est, communitatem Montilij non potuisse statuere, qp quilibet teneatur ire ad molendinum in molendino cõmunitatis, sub certa pęna, in præiudicium nobilium, Bartholomęi, & Francisci, fratrũ de Azardis, habentium aliud molendinum in dicto loco.
1 Nam uniuersitas non potest facere decretum, uel statutum † al-
teri præiudiciale, alias officio iudicis tale statutum rescindendũ
est.l.qui se grauatos.C.de censib.lib.11. Et grauatis per tale statu-
tum succurritur remedio appellationis. l.j. §.solent. ff. quando
appella.sit. Vel doli exceptione.l.j.in fine.ff.de exceptio.doli. Et
ex hoc tollitur fundamentum cõmunitatis, dicentis se habere
potestatem statuendi in his, quæ pertinẽt ad administrationem
rerum suarum: quia uerum, dummodo per tale statutum non
præiudicetur tertio in specie, iuribus præallega. Et ex istis do.Io.
Baptista de S.Seuerino, in l.omnes populi, col. 36. ff.de iusti. &
2 iure, generaliter concludit, qp uniuersitates Comitatus, † non
possunt quicquam statuere in præiudicium Ciuium. Et infert
ad casum nostrum, & similem quæstio. Vniuersitas ordinauit, qp
euntes ad oliuariam cõmunis, habeant certam franchitiam, &
non euntes soluant certam pęnam, quia propter talem ordina-
tionem oliuera ciuium deserebantur. Respondet, tale statutum
tolerandum non esse ab his, qui præsunt. ita formaliter inquit il
le. Ita ergo D.Gubernator, iudex huius causę debet istud statutũ
rescindere, & cõitatem condemnare in dãnis, interesse, & expen
sis: quia (ut inquit Cicero in lib.de officijs) detrahere aliquid al
3 teri, † & hominem hominis incõmodo ditari, magis est contra
4 naturã, quàm mors. Refert, & ita quæstionẽ nostram † in termi-
nis decidit Pet.de Anch.consi.155.optimis rationib. & ita ẽt con
suluit Gasp.Io. Cal. & est inter consi. Ancha. consi.12. & seq. se-
quuntur Cano.maximè Fel.in c. ecclesia S.Mariæ, de constitu.
Et licet Anch.loquatur in statuto, per quod ꝑiudicabat molẽdi
nis ecclesiæ, tñ rõnes suæ pro maiori parte cõcludũt idẽ, qñ præ
iudicat molendinis cuiuscunq; laici, maximè forensis, in quem
iurisdictio statuentium non se extendit, ut in casu nostro, & do.
Io.Bapt.& iura, & rationes præallegatæ, loquuntur gñaliter. Et
in terminis nostris ita ẽt respondit Soc.consi.272. nõ prosequẽ-
eo

do ordinen. lib. 2. Istud possem diffusius comprobare, sed quia
casus iste apud me non habet dubium, cum talia, proclamata
principaliter tendant ad præiudicandum præfatis Azardis, ulte
rius non insistam. Ioan. Franc. a Ripa.

De iure ciuili.

RESPONSVM PRIMVM.

MErcatoris Hæres, qui artem non exercet, debitores nō mercatores de re mercantili in ius non rectè uocat coram mercatorum Iudicibus, quibus statutum inter mercatores, & non mercatores iurisdictionem dedit, cū mixto rei mercantilis, & personæ artem profitentis fauore, eisdē iurisdictio concessa nascatur.

SVMMARIVM.

1 *Statutum fauore mercatoris editum, non extenditur ad hæredes mercatorum non mercatores, uide nu. 3.*
2 *Mercator solum habet fori prærogatiuam, quando agitur de re mercantili.*
4 *Priuilegium concessum mixta ratione personę & loci, non extēditur ad alium locum uel personam.*
5 *Lex, uel consuetudo, dans iurisdictionem mercatoribus, censetur dare cumulatiuè.*

Respon. interpreta.

QVæritur. An statutum disponens causas uertētes
inter mercatorem, & non mercatorem,
remittendas esse Iudicibus mercatorum, locum habeat,
si uertatur controuersia de re mercantili inter hæredem
mercatoris, non mercatorem agentem, & alium non mercatorem reum conuentum. ¶ Refert, an fauore personæ ipsius mercatoris
editum fuerit statutum, an fauore causæ. Primo casu di-
1 spositio statuti esset extendenda † ad hæredem mercatoris, non
mercatorem, l. sed si restituatur, in prin. & ibi gl. Bar. & alij no. ꝙ
priuilegium fori concessum personæ, non egreditur personam,
ff. de iud. Secundo casu ad hæredem etiam non mercatorē porrigi deberet, quia eadem est causa in persona hæredis, l. sordidorum.
C. de excu. mu. lib. 10. no. Bar. in l. j. ff. de const. prin. Io. And.
& Phil. de Peru. in regula priuilegium, de reg. iur. lib. 6. ¶ Videamus
ergo, an istud priuilegium fori, censeatur concessum intuitu
personæ, uel causæ. & uī, ꝙ nec ratione personæ tantum, nec
ratione causæ tm̄ fuerit cōcessum. Nam si ratione personæ concessum
foret, mercator haberet tale priuilegiū, etiam ꝙ non ageretur
de re mercantili: consequens est falsum, ut probabo, ergo
& antecedens, arguendo a consequenti destructo, l. apud antiquos.
C. de fur. Quod consequens sit falsum, patet, quia s̄m cōem
Doc. sententiam, mercator stante prædicto statuto solum habet
2 fori prærogatiuam, qñ † agitur de re mercantili, s̄m Bal. in l. fin.
C. de iurisd. om. iudi. & in l. 2. C. ubi de ratioci. agi oportet. cum
concor. adductis per Fel. in c. cum ordinen. de rescri. & per Ias. in
l. age, C. de transac. non etiam intuitu causæ, quia si statuētes uoluissent
dare istud priuilegium ipsi causæ mercantili, non oportebat
statuere differētiam, an agatur inter mercatorem, & non
mercatorem, sed simpliciter statuissent causam remittēdam Iudicibus
mercatorum, ubi de re mercantili ageretur. Videtur ergo,
ꝙ mixta consideratione causæ, & personæ, factum fuerit statutum.
Et quia in hæredē non mercatorē agentem ꝯ non merca
3 torem, † non concurrit ratio mixtura, cū non sit mercator, non
ui locum esse dispositioni huius statuti, s̄m Inn. in c. bonæ, in fi.
de postu. præla. ubi dicit, ꝙ priuilegium concessum mixta ratio-
4 ne loci, & personæ, † non extenditur ad alium locum, uel aliam
personam, sequitur Bal. in l. 2. q. 18. C. de seruit. & aqua. Et facit,
quia uerba statuti etiam non conueniunt, ergo nec dispositio. l.
quòd constitutum, ff. de testa. mili. Corroboratur, quia statutum
istud est odiosum. cum detrahat iurisdictioni ordinariæ. Licèt n.
lex, uel consuetudo, det iurisdictionem Iudicib. mercatorum, ta-
5 men talis iurisdictio data censetur † cumulatiuè, & non priuatiuè,
d. l. fi. C. de iuris. om. iud. modo per istud statutum conceditur
priuatiuè, ergo odiosum. vnde non debet extendi ad personas
non comprehēsas in ipso statuto, sicut nec rescriptum, c. significauit,
de rescr. Quod ēt non extenditur ad successorem, nisi
causa sit inchoata cum defuncto, c. quia V. de iud. Et ista est ueritas.
Et expedito consilio, reperi ꝙ idem per alia media consuluit
Raph. Fulgo. consi. 106. in proposita quæstione, per totum.

RESPONSVM II.

LIcèt Captura domini Ludouici ciuilis, ac de iure facta uideatur, tam ex forma statuti Aueniouensis disponentis suspectos de fuga debitores detinendos esse, quàm etiam ex iudicis decreto, decernētis cautione præstita de iniuria, & expensis per d. Astoandi, iuxta formam statuti, d. Ludo. eius fratrem carcerandū esse. Tamen quia huiusmodi captura à iudice ex plurib. incompetenti fuit concessa, tum quia actor & reus sunt forenses, ambo fratres, ambo habitatores Massani, diœcesis Carpētoratensis, igitur nullo iure defendi potest: estq; insuper dom. Ludoui. carceratus clericus, in quem laicus iudex ius dicere non posse manifesti iuris est. nullus etenim lege, cōsuetudine ve fieri potest, ut clericorum carceratio ad læicum spectet iudicem, nempe, quia ecclesiasticæ libertati repugnat. nec obstat si opponatur, clericum de fuga suspectum a laico detineri posse, quod uerum est in ipso actu fugæ, quem etiam eo casu propria auctoritate, & absque iudicis licentia capi posse certum est: & qui captus nō ad laicum, sed ad ecclesiasticum iudicem ducendus est, nullo etiam iure suspectus dici potest, cum in foro suo soluendo sit, quem etiam constat per literas inhibitorias a spirituali curia Carpentoraten. emanatas clericum esse, & ideo relaxandum esse respondi etiam literis clericalibus non exhibitis. Ex alio etiam capite huiusmodi capturam nullam dicimus, quia statuti forma, quæ ad vngem seruanda erat, seruata non est, nam statutum pro forma desiderat creditorē requirentem debitorem carcerari, idoneè cauere debere de iniuria & expensis, quam cautionem do. Io. non præstitit, ergo nulla est captura, tanquam inordinata: nec cautio iuratoria præstita prodest, quoniam statutum tunc iuratoriam cautionem admittit, aliter caueri non potest. Sed cum do. Io. diues ac potens sit, habeatq; in hac ciuitate agnatos & cognatos, iuratoriè cauendo statuto nō satisfecit, quare huiusmodi cautionē iuratoriam inciuiliter admissam esse respondi. nec iuuat fideiussor post carcerationem præstitus, quia ubi cautio ante carcerationem pro forma requiritur, non sufficit si post carcerationem præstetur, nulla etiam fugæ causa allegata, & probata est: & si qua fugæ suspitio constet remouetur, si carceratus forensis in loco domicilij immobilia, pensionemve possideat, nec etiam dom. Ioan. debiti causam, & quantitatem expressit. Quare huiusmodi carcerationem ex causis, quibus supra, nullam. ac inciuilem esse respondi.

SVMMARIVM.

1 *Carceratio concessa per iudicem incompetentem, inciuilis est.*
2 *Carceratio potest fieri in loco delicti, nisi præuentio facta fuerit per iudicem competentem. 3.*
4 *Carceratio ob suspitionem fugæ, ab incompetenti iudice fieri potest.*
5 *Clerici non possunt a laico Iudice distringi, nec potest lex, uel consuetudo contrarium disponere. 6.*
7 *Priuilegium fori, concessum clericis, est de iure diuino.*
8 *Clericus suspectus de fuga, an à iudice ordinario detineri potest.*
9 *Clerici ad hos fines a laicis capiuntur, ut capti traducantur ad suos iudices.*
10 *Iudicis incompetentis auctoritate, an capi possit debitor suspectus de fuga? & uide quomodo procedat.*
11 *Iudex laicus detinens clericum in carceribus incidit in canonem, si quis suadente diabolo.*
12 *Iudex secularis, tenetur parere inhibitionibus factis per iudicem ecclesiasticum.*
13 *Captura inordinata nullius est momenti.*
14 *Statuti forma ad unguem est seruanda, nec sufficit quòd seruetur per æquipollens, nu. 15. 16. & 25.*
17 *Rei effectus, optima est probatio.*
18 *Cautionem iuratoriam præstare uolens loco fideiussoris, debet allegare, & iurare impotentiam fideiubendi.*
19 *Ablatiui resoluuntur in conditionem.*
20 *Conditio debet adimpleri in forma specifica.*
21 *Actus uitiatur, si forma, quæ debet præcedere, omittatur.*
22 *Ratihabitio non æquiparatur mandato, quando pro forma requiritur, quòd mandatum præcedat.*
23 *Consensus ubi præcedere debet, non sufficit quòd subsequatur.*
24 *Captus non præcedente legitima suspitione fugæ, debet relaxari.*
26 *Cautio præstita post actum consummatum, non potest dici incontinenti præstita.*
27 *Statutum recipit interpretationem a iure communi.*
28 *Carcerari nemo debet quis uti suspectus, de iure communi, nisi prius fuerit legitima suspitionis causa allegata.*
29 *Fugæ suspitio allegata a creditore forensi tollitur, si forensis debitor in loco domicilij bona immobilia, uel annuam pensionem possideat.*
30 *Captura sine causa concessa, iniuriosa est, & iniuriarum confirmatio nulla est.*
31 *Debiti causa, & quantitas, ante capturam exprimi debet.*
32 *Statutum uolens forensem arrestari, debet intelligi, quod sit debitor in suma notabili.*
33 *Querimoniæ uerbum, idem est quod libellus.*
34 *Iudici debet fieri fides de debito, antequam quis uti suspectus carcerari possit. nume. 35.*

Respon. interpreta.

VIsis. Et diligenter consideratis, statuto Auenio. de
suspectis debitoribus detinendis, donec cautionem,
uel pignora dederint, & decreto iudicis decernentis,
cautio per do. Io. Astoandi (iuxta formam) do.
Ludo. eius fratrem carcerandum esse, inciuilis, & inhonesta mihi
uisa fuit captura, rationibus subsequentibus. ¶ Primò, quia
1 peccat ratione fori, cum fuerit concessa † per iudicem incompe-
tenie,

tenre,roto tit.C.si a non compe.iu.& c.at si clerici,de iud.& ta-
lem capturam non ualere in specie consuluit Bal. consi.275.qa
non est,lib.j.Sunt.n.tam actor,q̃ reus forenses,ambo fratres,am
bo habitatores Massani diœcesis Carpentoratensis.& sic rōne
domicilij iudex Auenionen.non pōt dici cōpetens. Non etiam
rōne alicuius prætensi delicti,quia nu llū delictum præsupponi-
2. tur commissum in districtu Auenionen. ita q rōne delicti † po-
tuerit ibi conueniri,iuxta tex.in c.fi.de fo.comp.Et vbi rōne de-
3. licti aliàs potuisset ibi cōueniri,tñ obstare præuentio † facta per
iudicē Carpen.c.significasti,eo.tit. & qua præuentione stāte,si-
cut non potuit Auenione cōueniri,ita nec ēt carcerari,sm Bal.
4. in d.consi.285.& q captura ob suspicionem fugæ† fieri non pos-
sit per iudicem incōpetentē,firmat idem Bal. consi.318. ista ca-
ptura,lib.4.& dixit Bal.in c.cām matrimonij,de offic.deleg.q fa-
ciens carcerari aliquem per iudicē incompetentē , debet perde-
re causam.Et ita consuluit Dec.consi.75.col.j.quod maximè ve-
rum erit in casu nostro,in quo iudex est omnino incapax, & in-
habilis,quia laicus est,& d.Ludo.detentus est clericus. Constat
5. autem laicum non posse ius dicere † in clericū, c. 1. & 2. c.si dili-
genti,de fo.comp.Nec ob. cōsuetudo, seu statutum allegatum,
6 quia vt possint clerici a iudice laico distringi,† nulla lex,nullave
consuetudo facere potest, quia esset contra libertatē ecclesiasti-
cam,auct. cassa & irrita,C.de sac.san.eccle. & est tex.in terminis
nostris,c.clerici,& ibi gl.& alij no.de iud. Nam priuilegium fori
7 concessum clericis, † est de iure diuino,secundum gl.in c.si Im-
perator,96.dist.cui etiam Papa non posset derogare , secundum
Pan.in c.at si clerici,in princ.de iudi.& Fel. d.c.si diligenti,col.5.
8 ¶ Non obst.si dicatur,q clericus suspectus de fuga,† potest a lai-
co detineri,ut cōcludunt Pan. & alij , in c.cum non ab homine,
de iud.& Bar.in l.si quis in seruitute,ff.de fur.Quia respondetur
dupliciter. Primò,q decisio Pan.& sequa.in d.c.cum non ab ho-
mine,debet sanè intelligi uidelicet in clerico, qui est in actu fu-
gæ,qui potest etiam capi a creditore propria auctoritate,absque
licentia alicuius iudicis,secundum Bar. in l.ait prætor, §.si debi-
torem,per illum tex.ff.de his, quæ in fraudem creditorum , ergo
etiam auctoritate iudicis incompetentis,arg eius,quod not.per
gl.Inst.de iure perso.§.pen.secus autem dicendum est in clerico,
qui solum allegatur suspectus de fuga.Differunt. n.inter se q̃ ma
ximè,esse in actu fugæ,uel esse de fuga suspectū,ut declarat Soc.
consi.99.circa primā,lib.4.& latius parebit ex his,quæ in sequen
tibus deducentur.Hinc est,quod licèt Hostien. And.Siculus, &
Decius,in d.c.cum non ab homine,velint licere laico capere cle
ricum, & repertum inflagranti crimine , uel eum capere,ut ob-
uiet futuro delicto,tamen concludunt post alios, post commis-
sum delictum non esse concessum laicis capere, uel detinere cle
ricum criminosum.¶ Secundò respondetur, q Doc.concluden
9 tes,q laici possunt capere clericos , loquuntur ad finem tradu-
cendi † clericos captos ad iudicem ecclesiasticum , non autem
uolunt,q liceat eos ducere ad iudicē laicum ; nec etiam uolūt,
quòd liceat iudici seculari licentiam impertiri, ut clericus capia
tur:& si aliter quis intelligeret,perniciosè erraret.& ita conclu-
dit Bar.in l.cum eo,ff.ad leg.Iul.pecu. Et stante hac resolutione
non instabo aliter in perquirēdo , an statutum debeat intelligi,
quando agitur inter subditos,uel inter subditū,& forensem tan
tum,an etiam inter duos forenses,ut in casu nostro. ¶ Non obs.
10 quoq; si dicatur,q suspectus de fuga potest capi auctoritate† iu-
dicis incompetentis,ut consuluit Pet.de Anc.consi. 192. in auxi
lium ueritatis.& Lud.Rom.consi.242.unum est.quia eorum re-
sponsa procedunt in uero fugitiuo,uel reperto in fuga cum ex-
portatione rerum:secus autem est dicēdum in suspecto,quia fo-
rensis,uel quia non possidet immobilia, secundum Cur.in trac.
de sequest.q. 17.& do.Ioan.Bapt. in tractatu de debi. fugit. in 41.
q.prin.& Decium in d.cons.75.ad finem. Item procedunt,quan
do non posset haberi copia iudicis competentis,& non aliter,se
cundum Bar.in d.§. si debitorem. & Bal.in l.j. C.ubi quis decur.
uel cohor.Alex.cōs.135.col.2.lib.j.Item procedunt in laico car-
cerato auctoritate iudicis incompetētis , secus autem in clerico
carcerato auctoritate iudicis secularis,in executionē statuti edi-
ti per laicos,quod nullius est momenti in præiudicium clerico-
rum,ut s.dixi.Imò secundum Host.& Moder. in d.c.cum non ab
11 homine,iudex laicus detinens clericum in carceribus, † incidit
in can.si quis suadente diabolo, 17. q.4. In casu autem præsenti,
constat dominum de Fara,nō esse uerè fugitiuum,imo nec præ
sumptiuè,cum in foro suo sit soluendo , & habeat bonos reddi-
tus.Item constat,q haberi potuit copia iudicis cōpetentis.Item
per literas inhibitorias emanatas a curia spirituali Carpentora-
ten. constat,eum esse clericum. Quibus inhibitionibus, uos do-
mine iudex secularis,tenemini parere,& carceratum relaxare,& et
quòd instrumentum clericatus uobis non exhibeatur , alias in-
12 curretis censuras† tam a lege,quàm ab homine comminatas,c.si
iudex laicus, de senten. excommu.lib.6. per quem ita consuluit
Raph.Fulgo.cons.124.præsuppositis statutis.qui loquitur in cle
rico coniugato non incedente in habitu , & tonsura . sequitur
Bal.in l.si qua per calumniam , C.de episco. & cler.nam clericus

(etiam coniugatus) nullo modo potest auctoritate iudicis laici
incarcerari etiam pro debito pecuniario, secundum Laptum al-
legati.41. sequitur Ioan.de Imo.in c.ex parte,de cler.coniugat.&
Phil.Franc.in c.vnico,per illum tex.in uer.distringi,eod.tit.lib.6.
Et ista uolui subiungere ad tollendum tacitum obiectum,si for
tè diceretur, quòd do de Fara, nuperrimè desponsauit uxorem.
¶ Secundò peccat in forma , quia non fuit seruata forma statu-
ti,ergo carceratio nulla,l.cum hi.§.prætor, ff.de transac.inordi-
13 nata cum captura † nullius est momenti, l.j. C.de exec.rei iu-
dic.l.j.C.de prohib.sequestr. pecu.l. cum unus, ff. de bon.aucto.
iudic.possid.tradit Bal.in d.consil.318.lib.4. & maximè,quando
14 non seruatur forma statuti, † quæ ad unguem seruāda est,secu n
dum Baldum in l.2.C.quomodo, & quando iud. ubi dicit vnum
non sufficere edictum peremptorium pro tribus,si statutum lo-
quatur de trina citatione , licèt aliàs de iure sufficiat unum pro
tribus,l.nonnunquam,ff.de iud.& idem tenet Bal. in c.j.post gl.
de mil.vas.qui contu.est.& dixit Bald.in l.2.C.de patri.qui fil.di-
16 stra. quòd statutum est ad literam obseruandum , † nec sufficit,
quòd seruetur per æquipollens,& idem dixit Aug.in l.2. ff.de li-
be.& posthum.& Alex.consi. 132.in causa & lite,col.4.lib.2.Re-
quiritur aūt ex forma statuti, q creditor,qui petit debitorem in
carcerari,præstet idoneā cautionē de eo,& super expensis,& in-
iurijs,quam satisdationem do.Ioan. non præstitit, ergo &c. Nec
obstat in quātum dicitur, quòd statutum alternatiuè loquitur,
uel quòd præstetur idonea cautio, uel cautio iuratoria,quæ dici
tur præstita ante capturam.Quia statutum ab eo , qui potest sa-
16 tisdare, † requirit cautionem idoneam , aliàs vult sufficere iura-
toriam: & sic conditionaliter statutum admittit cautionem iu-
ratoriam,si creditor fideiubere non possit.Nullus autem (ut pu
to) erit,qui dicere audeat do.Ioan. condominum Massani ditis-
simum,& potentem,qui habet agnatos , & cognatos in ciuitate
Auenionen.& sub eodem Principe,non posse reperire fideiusso
rem super expensis,& iniurijs. Et licèt tex.in Auth. de depos.§.fi.
ad fi.dicat,nō esse facilè omnibus dare fideiussorē, tamen a con-
trario præsupponit aliquibus esse facilè. Quod certè de diuitib.
& cognitis intelligendum est. Et quòd do.Ioan. posset fideiube-
re,patet ab effectu, quia post capturam fideiussorem dedit . Rei
17 autem effectus, † optima est probatio.l.vnica.§.sed & si quis ho-
mini,C.de lati.liber.tol.& in Auth.de nup.§.quod eis. ¶ Præte-
rea , qui vult iuratoriam cautionem præstare loco fideiussionis,
18 † debet allegare,& iurare impotentiam.l. fideiussor.§. si necessa-
ria.ff.qui satisda.cog.in auth.generaliter,& in corpore unde su-
mitur. C.de episco.& cleri. Sed dominus Ioan.non iurauit ,nec
allegauit se non posse dare fideiussorem, ergo &c. Imò si uidea-
tur iuratoria cautio, ex lectura constabit , & ex propria confes-
sione,quòd poterat fideiubere.vnde ad quid opus est testibus,&
coniecturis,c.per tuas.de proba.¶ Non denique obst.dum dici-
tur, quòd fuit præstita fideiussio post capturam , quia non suffi-
cit , ex quo statutum requirit pro forma , quod præstetur ante.
Et decretum carcerationis etiam pro forma exigit , quòd cau-
tio præstetur ante.Ita sonant illa uerba,cauto per eum,iuxta for
19 mam statuti.nam cum sint prolata per ablatiuos absolutos,† re
soluuntur in conditionem,l.a testatore,ff.de condi.& demonst.
20 l.euictis agris, ff.de usur. Quæ conditio debet adimpleri † in for-
ma specifica.l.qui hæredi,& l.Mæuius,ff.de condi & demonst.&
conditio.censetur esse de forma, ut traditur per Bal. In auc.ma-
tri & auiæ.C.quando mul.tut.offic.fun.poss. ubi autem pro for
ma requiritur , quòd fideiussio præcedat , si talis forma omitta-
21 tur, † actus uitiatur,nec conualidatur, etiam quòd subsequatur
fideiussio.Ita concludunt Io. And.& alij,in c.quanquam,de vsu.
lib. 6.vbi disputant an cautio,de qua ibi, requiratur pro solenni
tate,quia si pro forma requireretur cautio in testamento usura-
rij,non sufficeret,quòd præstaretur, & idem tenet Pet. de Anch.
consi.422.viso,& diligenter ponderato.Idem vult Bal.in l.execu
torem,C.de execu.rei iudi.col.5.& seq.vbi etiam dicit, quod ra-
22 tihabitio † non æquiparatur mādato,quando pro forma requi-
ritur,quòd præcedat mandatum. sequitur Fel. in c.cum dilecta,
23 uers.quarum signum,de rescrip. Facit, quia ubi consensus† ali-
cuius debet pro forma præcedere , non sufficit , quòd sequatur,
licèt regulariter quādo consensus interueniat,habeat actum va
lidare,secundum Innoc.& alios,in c.cum consuetudinis,de con
suet.Anto.de Butr.& Ioan.de Imo.in c.3.de his, quæ fiunt a præ
lat.traditur per Alex.& Mod.in l.si quis mihi bona,§.iussum,ff.
de acquiren.hæred.& Soci. consi.15. lib.j. Possem plura alia ad-
ducere,quæ omitto. solum adducam quòd in terminis proposi-
tæ quæstionis decidit Ludo.Rom.cons.241. spectabiles domini,
vbi vult,quòd captus non præcedente legitima suspicione,fugæ,
24 † debeat relaxari,etiam q post capturā fuerit facta legitima pro
batio suspicionis,quia pro forma requiritur,quòd præcedat sum
maria cognitio suspicionis. Sequitur Feli. in d.cap.cum dilecta,
25 col.3.nam(ut dixi)forma statuti† non potest adimpleri per equi
pollens,l.j.in princip.iuncto §.si quis ita, ff.de uerborum oblig.
¶ Non ob.dum dicitur,quòd fideiussio fuit præstita incōtinen-
ti,& quæ incontinenti fiunt,uidentur inesse, l.petens,cum si.C.
de

de pac. quia istud non procedit, quando pro forma requiritur,
quòd fideiussio præcedat, ut patet ex prædictis. ¶ Præterea fal-
26 sum est, quòd fuerit præstita incontinenti, † cum fuerit præstita
post actum consummatum, ut traditur per Bar. & alios, in l. con
tractus. C. de fide instrum. & no. gl. Bar. & alii, in d. §. iussum, dum
tex. dicit perfecto negocio. & ipsi exponunt nondum tamẽ con-
summato. id est, antequã actus habitus fuerit pro absoluto. De-
buisset ergo do. Ioan. fideiubere antequam frater suus esset de-
ductus ad carceres, quod nequaquã fecit, sed lõgè post, ergo &c.
¶ Tertiò peccat in causa, quia non apparet de suspicione fugæ,
nec quòd d. de Fara, sit persona suspecta, prout debuit apparere
antequam iudex decerneret ipsum carcerandum, sic disponen-
te statuto ibi, si porrecta querimonia fuerit, & apparet suspecta
persona, &c. Et ubi statutum hoc non exprimeret, deberet ta
27 men subintelligi: quia istud statutum † recipit interpretationem
a iure communi. l. j. §. lex Falcidia, ff. ad leg. Falc. & ita in termi-
nis huius statuti dixit Bar. in l. fi. C. de spons. & Alex. consi. 19. lib.
3. Pau. de Cast. consil. 472. in causa capturæ. col. j. De iure autem
28 communi nullus uti suspectus † debet carcerari, nisi prius fue-
rit legitima suspicionis causa allegata, & approbata per duos te-
stes, secundum Ang. Aret. Inst. de actio. in prin. Cuius opin. cõiter
practicatur, & a Docto. approbatur, ut per Decium in d. consil.
75. ubi alia adducit. Et licèt sint, qui uelint sufficere, quòd credi-
tor iuret debitorem suspectum, tamen ista opinio non tenetur.
Et dato, quòd uera esset (prout non est) tamen adhuc stat propo
situm nostrum: quia do. Ioannes, neque allegauit aliquam cau-
sam suspicionis, neque probauit etiam per iuramentum, ergo
captura inciuilis fuit, & iniuriosa, ut in propriis terminis consu
luit Bald. in consi. 338. Primo allegatur, lib. 4. Et re uera non po-
tuisset dom. Ioannes (citra periculum suæ salutis) iurare eius fra-
trem suspectum de fuga, cum ipse confiteatur se illi, & suis debe-
re annuam pensionem florenorum ducentorum, & partem do
tis maternæ. Et licèt bona sint in Comitatu Venaicini, non ta-
men dominus Ioannes (qui etiam est forensis, non magis possi-
dens immobilia in agro Auenien. quàm frater) potest dicere fra
trem suspectum, quia nihil Catilina Cethego, l. in arenam, C. de
inoffic. testamen. Et ad tollendam suspicionem allegatam a cre-
29 ditore forensi, † sufficit quòd debitor forensis possideat immo-
bilia, vel annuos redditus percipiat in loco domicilii, secundum
Bald. consil. 312. in causa Baptistæ, lib. 5. & sufficit, quod annua
pensio sit idonea ad satisfaciendum debito, quod petitur, l. scien-
dum, & ibi not. Ias. ff. qui satisda. cogan. & ita consuluit Are. con-
sil. 94. Respondeo breuiter. ¶ Quartò peccat in modo propo-
nendi, quia debuit do. Ioan. exprimere causam, & quantitatem
debiti, & non debuit iudex ante expressionem causæ, & quan-
titatis debitæ, capturam concedere: quia quod non est allega-
tum ante capturam, non potest postea allegari ad confirman-
dam ipsam capturã. Nam si sine causa concedatur, iniuriosa est,
30 † & iniuriarum confirmatio nulla est, l. si cum nulla, ff. de re iu-
31 dic. Quòd autem debeat prius † exprimi causa, & quantitas de-
biti, firmat Bal. in d. consi. 338. & ratio est in promptu, quia sta-
tutum uolens forẽsem arrestari, debet intelligi, si prætendatur,
32 quòd sit debitor de summa notabili, † nõ autem de modica sum
ma, secundum dom. Ioan. Baptist. in d. tracta. de debit. fugi. quem
sequitur Dec. in d. consi. 75. faciunt, quæ traduntur in l. cætera,
§. pen. & fi. ff. de lega. j. Exprimenda est ergo causa, & quantitas
debiti, ut liqueat iudici, an captura sit concedẽda, l. hoc autem,
§. j. ff. ex quibus caus. in poss. eat. aliàs si sibi non liqueat (saltem
per informatoriam narrationem) non potest iustè decernere, se-
cundum Innocen. in cap. solet, in fi. de senten. excommu. ¶ Sed
quid moror super istis? Non solum ex forma iuris communis, se-
cundum quam istud statutum debet interpretari (ut supra pro-
baui) sed etiam tenore eiusdem statuti requiritur, quòd ante ca-
pturam fiat iudici querimonia per creditorem. Pondera uer-
33 bum, querimonia, † quæ idem est, quod libellus secundum glo.
in l. si ex multis, C. de anna. except. & in l. si quis super, & ibi glos.
in uerbo querimonia. C. fin. reg. Pondera etiam, quòd statutum
requirit, quòd querimonia fiat per creditorem, ergo in quæri-
monia, id est in petitione, debet narrari per creditorem debito-
rem esse suspectum. Sed quomodo iudici apparebit debitorem
esse suspectum, si non exprimatur causa, & quãtitas debiti? Imò
34 (secundum ius commune) debuit iudici fides fieri, † saltem sum-
mariè de debito, secundum Ang. in l. nemo carcem, C. de exact.
trib. Sed istud non prosequor, quia non expedit. D. autem Ioan.
neque se creditorem dixit, neque causam, aut quantitatem ali-
quam expressit, ergo &c. ¶ Non obstat in quantum allegatur,
stylum & cõsuetudinem esse in contrarium, quia ista sunt facti,
35 † quæ probari debuerunt ante capturam, c. j. de constitu. lib. 6.
Nec (ut intelligo) unquam probabitur aliquis stylus, uel con-
suetudo, quòd forensis possit carcerari facere forẽsem clericum
per iudicem laicũ nulla præstita satisdatione, non facta fide sum
maria de suspitione, non expressa causa, & quantitate debiti. Præ
terea, captura non fuit concessa in executione alicuius consue-
tudinis, sed uigore statuti, ergo illius forma seruanda fuit, quia
uia, quam elegisti, &c. Nec quicquam fecit dicere, quod Auenio
sit communis patria; quia esto quod ita esset, debuisset ergo ca-
ptura concedi, secundum formam iuris communis, quo utitur
communis patria; & sic debuisset fieri fides de debito, & de su-
spicione, quæ minimè facta fuit. ergo vertat se dom. Ioan. quò vo
luerit, nunquam poterit hanc inciuilem, & iniuriosam captu-
ram iustificare. Et si contra abutẽtes statuto idem ius diceretur,
ut par esset, l. j. ff. quod quisque iur. c. cum omnes, de constit. no-
stram proculdubio interpretationem, tanquam ipsum euange-
lium admitterent, & probarent &c.

RESPONSVM III.

TRiturantes Pro suo tritico mercenario non te-
nentur gabellã soluere, quæ per sta-
tutum importantibus bladum ad uendendum in ciui-
tatem imposita est. Nam si uerum sit, quòd triturantes
triticum vendant, falsum tamen est, quòd uendendi gratia in vr-
bem intulisse dicantur.

SVMMARIVM.

1 *Præscribitur gabella triturantium a tempore immemorabili, quo nunquam soluta fuit gabella.*
2 *Ad, præpositio, ostendit modum, & causam finalem.*
3 *Statutum, quòd nullus possit emere bladum in platea, nisi pro usu suo sub cer ta pœna, locum non habet in eo, qui a principio emit causa vsus sui, & si ex post eo non utatur, & nu. 4.*
5 *Statutum prohibens exportare bladum extra territorium, non ligat forenses, qui agros colunt in territorio, quominus possint eorum partem, quam collegerunt, exportare.*

Respon. interpreta.

QVæritur An statutum de soluenda gabella te-
rum, quæ importantur in ciuitatem,
uel territorium Auraicense ad uendendum, &c. obli-
get uendentes blada recollecta, & comparata in terri
torio pro trituratione, seu calcagio bladorum? Super præmisso
quæsito paucis insistam. Quia si uerũ est, quod in themate præ-
supponitur, quod tempore immemorabili, uendentes trituira-
gia nunquam soluerint gabellam, res transit sine difficultate:
nam tanto tempore elatum est præscribi libertatem, seu immu
1 nitatem † non soluendi gabellas, cap. super quibusdam. §. præte
rea, de uerbo. signific. traditur per Cor. consi. 268. in hac. col. j. &
sequen. lib. 4. ¶ Sed (remota præscriptione) non putauerim tritu
ratores teneri ad leidam (ut uerbis interrogantis utar) pro tri-
turagiis per eos uẽditis in territorio, uel ciuitate. Tum quia ver-
ba statuti non conueniunt (loquitur enim de importantibus,
nõ de colligentibus in territorio) unde non etiam conueniet di
spositio. l. quod constitutum. ff. de testam. milit. l. 4. §. roties. ff. de
dam. infect. Accedat, quòd huiusmodi statutum, ut potè odio-
sum, strictè uenit interpretandum. cap. in nostra, de iniur. l. quic-
quid astringendæ. ff. de uerborum oblig. Tum, quia illa præposi
2 tio † ad, ostendit modum, & causam finalem. l. quibus diebus. §.
fiua. & ibi no. Albe. de Rosa. ff. de condi. & demonst. & sic statu-
tum debet intelligi de importantibus blada in territorium, prin
cipaliter causa uendendi, l. quæ utiliter, in princip. ff. de neg. gest.
& ibi glos. Non ergo locum sibi uendicabit in trituratoribus,
qui non important, & si importarent, non uenderent. princi-
paliter importarent, sed ut ea aliquo in horreo reponerent, ne
deperirent in areis, & in campis. vnde licèt ex postea vẽdere con
tingat, non debent ad gabellã teneri. Ad quod bene facit, quod
decidit Bar. in l. cætera. §. sed & si parauerit. ff. de lega. j. ubi con-
cludit, statutum, quòd nullus possit emere bladũ in platea, nisi pro
3 vsu suo, † sub certa pœna, locum non habere in eo, quia princi-
pio emit causa vsus sui, licèt ex post contingat, quòd ex causa non
utatur, ut quia absuturus sit ex aliqua necessaria, uel probabili
4 ratione. Sat. n. est, quòd principium † fuerit licitum. l. j. §. vnde quærit
Ottilius. ff. de exerc. act. & ibi Iac. de Bel. Bal. & Alb. Idem dicunt
Alex. & Mod. in d. §. sed & si parauerit, & Io. Fir. in trac. de gabel.
in 2. par. 8. par. princ. q. j. Adducitur etiam, quod in simili consu-
luit Cor. cons. 241. in causa inquisitionis, col. 2. lib. 4. vbi cõsuluit,
5 statutum prohibens exportare bladum extra territorium, † non
ligare forenses, qui agros colũt in territorio, quominus possint
eorum partem, quam collegerunt exportare, ratione publicæ
utilitatis. l. vt incitentur forenses ad excolendos agros. Idem er-
go nos etiam dicamus, ut statutum non obliget trituratores fo-
renses, quominus possint liberè sua trituragia uẽdere, vel expor
tare. Alioquin per indirectũ ciues, & incolæ Auraicentes immu
nes ab ipsa gabella, cogentur pro trituratorib. soluere, quia non
tam modico ære reperirent, qui uelint eorum blada triturare,
ut in simili dixit Bar. in l. priuatæ. C. de excu. mu. lib. 10. & Bal. in
l. j. C. de epis. & cle. & Ang. in Auth. de non alie. §. quia uero.

RESPONSVM IIII.

NObiles nobiliter uiuentes, qui Valriacum incolebant, dum Delphinus ibi dominaretur lege Delphinali, ab omnibus oneribus immunes erant. Quæsitum fuit, cum nunc Comitatui Venascini unitum fuerit, an eadem debeant immunitate potiri? Respondi Romano iure, Comitatusque consuetudine, nobiles oneribus fore obnoxios, abolita Delphinali lege, cum Valriacum adeo accesserit Comitatui, ut etiam Delphinatus nomen titulumque perdiderit.

SVMMARIVM.

1 *Nobiles lege communi immunes esse, probatur.*
2 *Translatio Valriaci in Comitatum, an ob id Valriacum subiectum primis legibus, & statutis uideatur, nu. 3.*
4 *Nobiles lege Romana, subijciuntur oneribus locorum, quos inhabitant, vel ubi bona possident.*
5 *Abolito titulo Regis, aboletur titulus suæ legis.*
6 *Translatio, an censeatur fieri cum suis legibus, & statutis. 7.*
8 *Consuetudo dicitur iustificata ex tribus sententijs in actis productis.*
9 *Consuetudo ultima tollit primam.*
10 *Priuilegio exemptionis renunciasse uidentur, qui sæpe quotizati munera soluunt, nulla conseruatoria protestatione præmissa. 11, 12.*

Respon. interpreta.

NObilis Do. Gaspar Clareti, do. de tribus canutis,
iuridicè proponere videtur se immunem
esse a taleis, & collectis impositis per sindicos, & ho-
mines loci Valriaci: quia tam communi iure, quàm
lege Delphinali (quę vigebat in d. loco, antequam accessisset Co
mitatui Venascini) Nobiles nobiliter viuētes (prout uiuit idem
Gaspar) uidentur immunes ab oneribus etiam realibus. Quod
1 sint immunes nobiles † lege communi, probari videtur per tex.
in l. 3. §. 1. ff. de mune. & hono. & in l. non tantum, §. 1. ibi, propter
inclytam nobilitatem. ff. de excusat. Quòd etiam lege Delphi-
nali ita caueatur, attestatur Guido Papæ decis. 384. exordiente,
sed quid de nobilibus. Et licèt Valriacū separatum fuerit a Del-
2 phinatu, † adhuc tamen subiectum uidetur primis legib. & sta-
tutis, secundum Bal. in l. cunctos populos, col. 2. C. de sum. Tri. &
fi. cath. & Alex. consi. 114. col. fi. li. 4. & licèt translatum fuerit in
Pontificem Maximum sanctamq; Romanam ecclesiam, tamen
3 translatio intelligitur facta † cum suis legib. & decretis, quibus
antea utebatur, secundum Bart. in tract. Tyberiadis, sub rub. de
insula, & Soc. consi. 79. si essemus, col. 4. lib. 4. ¶ Præmissis nō ob.
respondeo, d. Gasparem nulla se posse lege eximere a prædictis
onerib. Non quidem Romana lege, quia secundum legem Ro-
manam etiam nobiles oneribus locorum, quos inhabitant, uel
4 ubi bona possident, † subiiciuntur, l. munerum, §. patrimonio-
rum, & ibi no. Bar. ff. de mun. & hon. Ad contraria uerò respon-
dendum est, ut dixi in 4. responso, sub rub. de præla. & princ. gra
tiis, in 2. dubio, ubi latè de nobilium immunitate disputaui. Nō
5 etiam lege, seu consuetudine Delphinali, † quia abolito tit. Re-
gis, aboletur tit. suæ legis, c. translato, de consti. ¶ Nec ob. ꝙ trā-
slatio credatur in dubio facta cum suis legibus: quia distinguen
dum qualiter, & quomodo sit facta. Nā si fiat simpliciter, & prin
6 cipaliter in personā alicuius, ita ꝙ is sit dominus separatus, † &
principaliter illius loci translati, & tunc translatio uī facta cum
suis statutis, & consuetudinib. & ſm antiquas leges debet guber
nari, ut Comitatus Tholosæ, & Comitatus Prouincię, Ducatus
Mediolani & Delphinatus, qui peruenerunt ad Regem Franc.
non tanquam uniti regno, sed ut principales de per se essent, ut
illis Rex dominaretur non tanquam Rex, sed tanquam Dux, &
& Comes. Et in istis terminis procedūt cōtraria. ¶ Si uerò trans-
7 latio fiat accessoriè, † ita ꝙ locus translatus accedat, & uniatur
alteri dignitati, putà Regno, uel Comitatui, & tunc quia effici-
tur portio, & membrum illius dignitatis, cui adiicitur, debet gu
bernari ſm leges suas antiquas, ſm gl. in c. 1. ne sede uac. & Bart.
in l. si conuenerit §. si nuda. ff. de pig. act. Et iste est casus noster,
quia Valriacum vnitum fuit accessoriè Comitatui Venascini, &
sanctiss. D. noster Papa illi dominatur, tanquam Comes, & non
tanquam separatus do. Valriaci. Et ita etiam concludunt d. Ale.
& Mod. in l. 1. ff. de leg. 1. ubi aliàs congerunt auctoritates. Et ita
etiam distinguit Alexan. in d. consi. 114. & Mar. Laud. in trac. de
prin. uers. 72. Card. Alex. in c. ius ciuile. 1. dist. & in c. quadragesi-
ma, 4. dist. And. Sic. consi. 4. scribitur 1. Regum. col. 7. & seq. lib. 1.
& Cur. sen. consi. 57. super eo. col. 5. Seruandum ergo est ius com
mune, quo utitur Comitatus Venascini, ſm ꝙ nobiles non sunt
immunes (ut s. dixi) & in quo est consuetudo contraria consue-
tudini Delphinatus, toties obseruata in d. loco Valriaci, ut con-
8 stat ex trib. sentētijs in actis productis, † ex quib. dr̄ legitima con
suetudo iustificata, ſm gl. & scri. in l. de quib. ff. de lega. & Pan. in
9 c. fi. col. 9. uer. 7. requiritur. de consue. Quæ ult. consuetudo † tol
lit primam, l. Mela. §. 1. ff. de ali. & ciba. leg. l. 3. §. diuus. ff. de sepul.
uiol. maximè quando ult. est conformis iuri communi, ut in ca-
su nostro, vt probat abundè Feli. in c. cum accessissent, col. 13. de
consti. Accedat ad corroborationem præmissorum, ꝙ parentes
eiusdem d. Gasparis sæpe ista munera sponte soluerūt nulla con
10 seruatoria protestatione præmissa. Quo fit, ut priuilegio † exem
ptionis (si quod haberent) renunciasse uideantur, l. 1. & seq. C. de
his, qui spon. mu. sub. lib. 10. & ibi no. Barto. sequitur Alex. consi.
106. in causa & lite, col. 1. li. 1. & licèt in hoc sit aliqua inter Doc.
11 hæsitatio, tn̄ quando per 30. an. † priuilegiatus spōte soluit, con-
cordāt omnes, ꝙ perdatur immunitas, ut per Alex. consi. 33. pon
deratis his, lib. 5. Ex depositionib. autem testium cōstat, ꝙ ante-
cessores do. Gasparis semper soluerunt taleas, & collectas, iuxta
quotizationem factam per agens noīe uniuersitatis. Et ēt con-
stat ex libris & registris collectarum, quib. probatur, qui fuerint
12 quotizati, † & qui soluerint, ſm Bar. in l. quædam, §. nummularios,
ut in ult. no. ff. de eden. & in l. admonendi, ff. de iureiu. & in auc.
& si contractus, C. de fide instr. & maximè, ubi consuetudo tali-
bus libris auctoritatem dedit, l. 1. C. de emanc. lib. c. a. de fi. instr.

RESPONSVM V.

INiqua Lex est Ciuitatis Grilonis, quæ pauperibus uetat, ne eorum capras, & pecudes in communia pascua depascēdas immittant. Nec quod a maiori parte populi impiè actum est, ratum haberi debet.

SVMMARIVM.

1 *Statuere potest uniuersitas circa ea, quæ concernunt administrationem bonorum suorum.*
2 *Statutum a maiori parte populi obseruandum est, ac si omnes statuissent.*
3 *Statuti confirmati amplius de inualiditate non est dubitandum.*
4 *Appellare a statuto grauante Remp. vel aliquos particulares, licitum est.*
5 *Decreta alicui nociua ueniunt officio iudicis rescindenda.*
6 *Exceptio doli competit grauatis contra statutum alteri perniciosum.*
7 *Ius depascendi animalia cuiuscunque generis in publicis pascuis, competit cuilibet de populo. 8. & usque ad nu. 12.*
12 *Pascuorum quædam æstiua, quædam hyberna.*
13 *Pascua pinguiora, & magis læta essent, si in eis pecudes, & capræ hybernarent, & stercorarent.*
14 *Reg. l. quod maior, ff. ad munic. quando procedat, & quando non, 15. 16. 17.*
18 *Reformatio si sit iniqua, confirmatio eiusdem pariter erit iniqua.*
19 *Confirmatio nullum robur tribuit confirmato, si aliàs sit iniquum, & iniustū.*
20 *Confirmatio intelligitur facta sine præiudicio tertij.*
21 *Sanioritas non consistit in numero personarum, sed in facto & operatione.*

Respon. interpreta.

ANtiquo Loci Grilonis statuto hactenus obseruato cauetur, ꝙ qlibet de populo possit a festo omnium Sanctorum, vsq; ad festum S. Marię de mense Martij, in publicis pascuis, & in qualibet illorum parte animalia cuiuscunq; generis depasci facere. Nūc uerò maior pars hominum reformauit dictum statutum, & statuit, ꝙ nullus possit in certa parte pascuorum depasci facere aliqua animalia quouis tempore, nisi aratoria, & laborantia, a qua reformatione, & similiter ab impolit. pœnarum (quæ excessiuè dicuntur contrauenientibus impositæ) nonnulli appellarunt, prætendentes non licuisse maiori parti discedere ab antiquo statuto, contradicentib. ipsis appellantib. Ideo quæritur, an iuridica sit horum appellatio, & ueniat reformatio retractanda. ¶ Videretur primo aspectu malè appellatum, quia uniuersitas Grilo-
1 nis habet auctoritatem statuendi † in his, quę concernunt admi
nistrationem bonorum suorum l. 1. & l. ambitiosa. ff. de decr. ab
ord. faci. traditur per Bar. in l. oēs populi, in 1. q. ff. de iust. & iu. per
illum tex. qui ēt procedit, si uniuersitas uelit statuere ꝯ antiqua
statuta, ſm eundem Bar. ibi, in 4. q. 3. q. prin. ¶ Nec ob. uī dissen-
sus, & appellatio vnius, uel plurīū, quia quod maior pars facit,
2 † est obseruandum ac si omnes consensissent. l. aliud, § referetur,
ff. de reg. iu. & l. quod maior. ff. ad munic. Quod maximè uerū uī
hoc casu, quo R. do. Legatus, & Vicarius Sanctissimi nr̄i in Co-
3 mitatu Venascini, statutum hmōi † confirmauit. Vnde nō uī de
inualiditate amplius dubitandum, c. 1. de confirma. uti. uel inut.
c. cum M. Ferra. & c. cum accessissent, de constit. ¶ Sed præmissis
non ob. ꝗ ideo benè appellatum, & malè fuisse decretum, & or-
dinatū a maiori parte. Et pro fundamento præsuppono, ꝙ a sta-
4 tuto grauante Remp. uel aliquos particulares, † licitū est appel-
lare. l. 1. §. solent. ff. q̄ appel. sit. Firmat Bat. in l. oēs populi. in fi.
5. q. prin. ff. de iust. & iu. & in d. l. ambitiosa, col. pe. ff. de decre. ab
ordi. fac. traditur per Pan. & Moder. in c. consuluit, de appel. per
Alex. consi. 190. maturè digestis, lib. 2. consi. 106. uiso. lib. 3. Et de
5 creta alicui nociua, † officio iudicis ueniunt rescindēda. l. q se gra
6 uatos. C. de censi. li. 11. & ꝯ statutum alteri perniciosum † ꝯpetit
grauatis exceptio doli. Si modò ostēdat, reformationē antiq sta-
tuti de oīum ꝯsensu cōditi, & hactenus obseruati, fore iniquā &
appel-

appellãtib. ac vniuerſis pniciosam, iuſtificata remanebit ap-
pello, retractãdaq; erit ipſa reformatio. Ad hãc iniqtatẽ demõ-
ſtrãdã pmitto, q cuilibet de populo ius cõpetit depaſcẽdi aĩa
7 lia ſua cuiuſq; gñis ĩ paſcuis publicis.† cũ ſint oĩb. cõia. l. ĩ tm̃,
§. vniuerſitatis. ff. de rer. diui. l. 1. C. de paſc. pub li. 11. Hoc ſic p-
miſſo, rñdeo huõi reformationẽ, qua incolę arcẽtur a paſtio
ne eorũ in paſcuis cõib iniuſtã eẽ, & iniq. plurib rationibus.
8 Primo, qa iniuſtũ eſt, q qs nõ poſſit vti re cõi † ad vſum deſti
natũ, d. l. 1. de paſc. pub d. l. in tm̃. §. in cõe aũt ſepulcheũ, & l.
arborib. §. nauis, ff. de vſu fr. & l. ſi ædes. ff. cõmu. diui. Et ſi dica-
tur, q hæc iura loquũtur in re cõi plurib. vt ſingulis, rñdeẽ, q
idẽ dẽm eſt in re cõi plurib. vt vniuerſis: maxime, qñ ex tali re
9 pcipit cõmodũ a ſingulis, vt pcipit † ex publicis paſcuis, ſm
Cæpo. in tra. ſeruitu. ruſti. ſub rub. de ſeru. iuris paſcẽdi & pro
bat in l. a ciuitatib. de leg. 1. tũc. n. ead. ſubeſt rõ, vt nõ debeat
qſpiã phiberi vti re cõi ad vſum deſtinatũ, vt ẽt pbat in d. l. 1.
& ſeq de paſcu. publi. & priua. Et ſi dicat, q appellãtes nõ pñt
dici ſe fuiſſe grauatos, cũ lex ſit oĩb. cõis, & gñalis, nulliq; per-
mittat facultatem depaſcendi. Rñdetur ex eo dici grauatos,
10 q nõ habent vſum paſcuorũ ſm eorũ indigẽtiã: † nã publi-
ca paſcua, ad vſum publicum deputata, debẽt eſſe parata vſui
cuiuslibet, ſm eius indigẽtiã. Vt ſi habeat pecora, eidẽ debẽt
eſſe parata ad vſum pecorum, ſi verò ſolum armẽta, ad uſum
armentorũ, qa hæc eſt natura iuris vtẽdi, fruẽdiq;, l. vſus pars,
ff. de vſu, & habi. l. pro parte, ff. de ſeru. l. per fundũ, ff. de ſer. ru
ſti. pdi. Qua rõne dñt Old. & Alb. in d. §. vniuerſitatis. q de vſu
paſcuorũ, & nemoris Reipublicæ, quorũ vſus eſt cõis, tm̃ dẽt
11 hẽre pauper † pro ſua neceſſitate, qtum diues. arg. l. vtrũ. §. fi. ff.
de reb. dub. & in l. 1. C. de conſor. ciui. lit. & l. Paulus, ff. de ſeru.
Stante autem reformatione, nõ ita habebit vſum pauper, q
tres ſolas poſſidet capras qtum diues, q triginta hẽt boues:
quare negari non põt, q hęc reformatio nõ ſit ab omni ęqui
tate aliena. ¶ Scdo, quia hyemali tpe paſcua conueniũt ſolis
minutis aĩalibus, vt ſunt pecudes, & capræ. Paſcuorum enim
12 † quædam æſtiua ſunt, & hæc ẽt armẽtis eo tempore conue-
niũt: Quædam hyberna, & hæc armentis minime conueniũt
Animalibus ſaltem aratorijs, vt docet experientia rerũ magi
ſtra, cap. quam ſit, de elec lib. 6. Clemẽ. diſpendioſam de iudi.
probatur in l. qui ſaltum, ff. de lega. 3. Vñ hæc reformatio di-
gnoſcit perniciosa reipublicæ, quia eo tẽpore vtilius foret, q
minuta animalia in paſcuis eſſent, in qb. grandia illo tempore
nequeunt paſtum qrere. Nec dicatur, q paſcua fertiliora erãt
æſtiuo tempore p animalibus groſſis, ſi hyemali cõquieſcãt,
& non depaſcant a minutis; quia iſtud nõ eſt pcedendum ea
13 ratione, qa pinguiora, & magis læta eſſent paſcua, † uberio-
reſque pducerent herbas, ſi in illis pecudes, & capræ hyber-
narẽt, ſtercorizarentq; l. pecoris paſcẽdi. ff. de ſer. ru. prædi. &
tradit p gl. in l. ſylua cædua. §. integra, ver. paſcẽdi gratia, ff. de
ver. ſig. & iſtud notiſſimũ eſt, adeo q nõ indiget pbatione. Ex
qb. apparet, antiquũ ſtatutũ eſſe rõnabilius, & populo vtilius,
iõ ↄcludẽdũ, vt ↄcludit Impa. in d. l. 1. de paſcu. pub. Iudicẽ dẽ-
re decernere eam manere depaſcẽdi neceſſitatẽ, q ſtatuit an
tiquitas. Id ſolum reſtat, vt rñdeatur regulæ l. qđ maior, ff. ad
munic. Ad q reſpondeo, & primo regula procedit in actu ne
ceſſario, ſecus in voluntario, prout nos loquimur, qui ſiue ap
14 pellante † reuocari debet, c. conquerebatur, de his, q fiũt a præ-
la c quis aũt. 54. diſt. & ita cõcludunt gl. Inn. Hoſt. Ant. Im. Fel.
& Barb. in c. cum oẽs, de cõſt. Bal. in l. 1. in prin. ff. de mag. ↄue.
vbi vẽ decidere caſum præſentis controuerſiæ. Ingt enim, ſi
maior pars faciat ſtatutũ, q ſi qs aliqd fecerit, incidat in pęnã
15 pecuniariã, vel aliã, puta excõicationis, ſoli ↄſentiẽtes † tenẽ-
tur. nec obſtat regula l. qđ maior, qa procedit, qñ maior pars
exercet actũ neceſſarium, nec cõtrarium. Idẽ tenuit Io. And. I
c. unico, de rer. perm. li. 6. & in regula, qđ omnes, de regul. iur.
lib. 6. & Inn. in c. humilis. de ma. & obe. & Lap. alle. 131. infra-
ſcripta ſunt. Eadem in ppoſito conſuluit Andr. Sicul. conſ. 7.
Clementiſſimi De. col. 2. lib. 1. Et iſta eſt cõis ſnĩa, teſte Dec. in
d. c. cũ oẽs. Et licẽt plures ſint, q nõ recipiũt hanc intelligẽtiã,
inter quos fuerũt Pan. & Car. in d. c. cũ oẽs, & Iaſ. in l. litigien
tiũ, §. fi. ff. de pac. dicẽtes ſtãdũ eſſe ſtatutis a maiori parte, mõ
qđ ſtatutum ſiat, vtile ſit, licẽt nõ neceſſariũ. Horum tñ ſnĩa
ↄſultationi noſtræ nõ aduerſat, cum huõi reformatio non
fuerit, nec ſit neceſſaria, nec vtilis, vt patet ex pmiſſis. ¶ Scdo
rñdetur, q regula d. l. quod maior, non pcedit, qñ maior pars
16 vult ſtatuere † ↄ id, qđ ab oĩbus prius fuerat ſtatutũ, & ordi-
natũ, vt fuit in caſu occurrẽti: tũc n. neceſſarius eſt oĩum con
ſenſus ſm Inn. in c. accedẽtib. circa mediũ, de priuil. vbi vult,
q vnus ſolus poſſit contradicere. ſequitur Pan. in c. veniens,
col. 5. de pręſcrip. & Lud. Roma. in rub. de arbit. col. 10. & licet
Bar. & quidam alij iſtud non admittant, tamen de eorũ aucto
ritatib. nõ puto curãdũ, tũ qa ſufficit, q p nobis ſit commu-
nis opinio, tũ qa opinio ↄtria pcedit. qñ maior pars aliquid ſta
tuit ex cã neceſſaria, ſecus ſi voluntaria, vt ĩ caſu nro, ſm And.

Sic & Feli. in d. c. cum omnes, & Iaſ. in d. §. fi. tum quia contra ria ſnĩa poſſet pcedere, qñ maior pars aliquid diſponit ↄ anti-qua ſtatuta, antiquaſq; conſuetudines, circa ea, quorũ cõmodum, vel incommodum tangit ſingulos, † vt vniuerſos; ſecus ſi tangat ſingulos, vt ſingulos, qa tũc reqritur cõſenſus oĩum Vnde cum in occurrenti caſu agatur de iure depaſcẽdi in paſcuis communibus, & ſic de pręiudicio tangente ſingulos, vt ſingulos, ↄſequitur q nõ potuerit antiquum ſtatutum tolli, niſi communi omnium conſenſu nam in hoc militat ratio regulæ, quod omnes tangit, de reg. iur. in ſexto. ¶ Ad confirmationem Re. dñi tripliciter rñdeẽ. Primò, q eadem iniquitas eſt in confirmatione, quę eſt in reformatione, c. ex parte, & ibi no. † Pan. in vl. no de ſer. vnde eiſdẽ rõnibus iuſtificatur applo a confirmatione interpoſita, quibus a reformatione. ¶ Scdo rñdeẽ, q confirmatio in dubio cenſet facta in forma cõi, nullumq; robur tribuit ↄfirmato, † ſi aliàs ſit iniquũ & iniuſtum, c. ex parte, & ibi gl. & Card. de conſt. nec qcquã valet, ſi actus cõfirmatus ſit nullus, c. inter dilectos, de fi. inſ. c. quia diuerſitatẽ, de conceſ. prab. & c. pe. de cõfir. vti. vel inuti. & ↄſuluit Anch. ↄſ. 319. viſis diligenter. Et confirmatio intelligiẽ facta † ſine piudicio tertij, ſm Bal. in l. 3. in prin. ff de ↄſti. Prin. & Ale. ↄſ. 125. col. 2. lib. 2. per tex. in l. authoritatem, C. vñ vi. Et facit regula gñalis l. 1. §. ſi quis a Principe, ff. ne quid in loco publ. & ĩ c. ſup eo, de of. deleg. cum ſi. ¶ Tertio rñdeẽ, q Re. d Leↄfirmauit hãc ſtatutionẽ, nõ fuerit facta a maiori, & ſaniori pte. Sed nõ põt videri fcã a ſaniori, cũ nõ ſit nec æqua, nec rõnabilis non. n. ſanioritas conſiſtit in numero perſonarum, † ſed in facto, & opatione, ſm gl. in c. ea noſcitur, de his, q fi. a pręla. & voluit etiam Pan. in c. a eccleſia. vlt. de elec. Ex quibus apparet benè appellatum, & malè ſtatutum, & ordinarium.

De iuriſdictio. & impe.

RESPONSVM I.

OPtimo Iure moueri vñr Procurator ſanctiſſimi Do. Do. noſt. & Nobiles de Ancedu na agentes contra nobilem d. Alanum reũ, & eius authores in actione negatoria propoſita, cum huiuſmodi agenti ſufficiat negare ius non eſſe parti aduerſæ, q ſi non probet ius ſibi eſſe, facilè ſuccumbet, ipſoſq; agentes multũ opitularetur ſnĩa d. Roſtagni, ex qua dñium, ſeu quaſi acquirit, & cui nihil opponere põt, cum confeſſus fuerit omnia contenta in ea uera eſſe. Verum enim uero d. Alanum, potiorem fore clariſſimi iuris eſt, tum quia prædicti agentes nec ſe dominos, ſeu quaſi, nec inquietationes (prout eis incumbebat) probarunt, nihilque probat ſententia per eos allegata quo ad dominium, cum traditio, ſeu quaſi ex ea ſecuta nõ fuerit, q etſi ſequuta fuerit tñ cũ nec articulata, nec pbata extiterit, agẽtibus non pdeſſẽt ẽt qa ipſe do. Alanus ſe ↄdominum loci Cadaroſiæ optimis inſtrumentis, & validis teſtibus, ac merum, & mixtum imperium ſuum comprobauit, ergo ei licuit, ac licet, in facinoroſos homines (iuxta demerita) animaduertere.

S V M M A R I V M.

1 *Agens actione negatoria, tenetur actor ſe probare dominium, vel quaſi.*
2 *Agens actione negatoria inquietationem probare tenetur.*
3 *Sententia licèt præſtet iuſtum titulum præſcribendi, non tamen ex ea probatur dominium, niſi ſecuta fuerit traditio, vel quaſi.*
4 *Iuribus in corporalibus ſcientia, et patientia aduerſarij venit articulanda, & probanda ad commodum præſcriptionis, & quaſi traditionis.*
5 *Imperio ex vniuerſali non rectè arguitur imperium particulare.*
6 *Inſtrumentum ſententię ſuper mero, & mixto Imperio idem imperium rectè probat.*
7 *Confeſſio facta in uno iudicio, probat in alio.*
8 *Libellans omnia libellata vera eſſe fatetur.*
9 *Argumentum rectè procedit a coniunctione duarum probationum.*
10 *Priuatos carceres habere non licet, niſi habentibus merum, & mixtum imperium.*
11 *Inſtrumenta recognitionum, & præſtationum homagij, & fidelitatis, probant merum, & mixtum imperium.*
12 *Ex conſtitutione officialium cõmuni nomine facta probatur condominatio.*
13 *Longa quaſi poſſeſſio iuriſdictionis, validis titulis ac probis teſtibus iuſtificata, data patientia ac ſcientia aduerſarij, iuriſdictionem plenè probat.*
14 *Teſtes producti in una cauſa, an fidem faciant in alia; ibi vide quomodo procedat.*

Quj veritas eſt, me dirigat in viam lucis, & veritatis.

Reſpon. interpreta.

NE clarum ius ſtrenui militis do. Alani Raynaudi verboſa allegatione obtenebretur, paucis vtar, & eo maximè, qa veritas verborũ adminiculo nõ eget, l. 1. C. ſi vnus ex plũtib. hære. qa vbi ↄſtat de veritate, nõ eſt cũdũ p ambages, ſm Bal.

cendi merũ,& mixtũ imperium in dicto loco, spatio annorũ
triginta & ultra. Insuper cõstat, ꝙ pdictus d. Alanus & aucto-
res sui sp habiti, tẽti, tractati, & reputati fuerunt ꝯdomini di-
13 cti loci cũ mero, & mixto imperio, q̃ quasi possessio tãt lõga,
stante scia, & patientia dictorum de Anceduna (de qua ẽt cõ
stat ex dictis testiũ vtriusq; partis) probat̃ iurisdictio psumpti
uè, ſm Bal. in l. data opera, col. 10. ver. itẽ no. ꝙ nõ dr̃ rõ. C. qui
accu. nõ pñt. & Ale. ꝯs. 23. col. 2. li. 5. & firmat Ia. de S. Georgio
in trac. de homagio, in a. char. & istud maximè verũ est ĩ casu
nr̃o, vbi hæc longissima quasi possessio iustificat̃ ex tit. snĩarũ
& recognitionũ, de quibus s. ita ꝙ nullatenus dubitandũ est,
ꝙ nõ sit probata intentio Do. Alani. Solum restat rñdere ad
vnũ, qđ sentio adduci ꝯ dictũ Do. Alanũ, videlicet, ꝙ testes, p-
ducti in cã inhibitionis nõ faciunt fidẽ in cã appellationis se-
parata, l. gesta, C. de re iud. cũ similib. qa cõis est snĩa Bar. & alio
rũ, in l. fi. C. de testa. & in l. 2. C. de eden. Pan. Fel. & aliorũ, in c.
cãm, de test. ꝙ dicta testiũ in vna cã, faciũt fidẽ in alia tribus
14 †ꝯcurrent. b. Primò, ꝙ dicta testium sint publicata, aliàs non
pbant, & ita pcedit tex in d. l. gesta, & q̃ tradunt in l. cum lite
mortua, ff. iud. sol. Scdò, ꝙ agat inter easdem psonas. Tertio,
ꝙ agat ad pbãdũ illud idẽ, & ad eosdẽ effectus, ad quos pban-
dos fuerũt examinati testes ĩ alia cã, vt declarat Ia. ĩ d. l. 2. col.
pe. & Fel. in d. c. cãm. cũ igit in casu nr̃o testes sint publicati in
cã inhibitionis, & agat̃ iter easdẽ psonas, & ad eosdem met fi-
nes, nõ video quare hmõi testes nõ dẽant pbare ẽt in cã ap-
pellationis, si eadẽ fuerũt eorũ dicta reproducta. Laus Deo.

¶De pactis.

RESPONSVM I.

QVuia Pactũ de futura successione oĩ iure reproba-
rur, ne captandæ mortis occasio detur: ideò
promissio illustri Domino Ioanni de Marchionatu, &
aliorum castrorum facta in uim solutionis ob cãm su-
stineretur, cum nullo alio iure ſm ea, q̃ proponuntur, defendi
possit. Quemadmodum. n. casus omissus remanet sub disposi
tione iuris communis, ita etiam casus omissus remanet sub
dispositione generalis consuetudinis. & ideo pactum con-
ueniens. n. si soluatur matrimonium morte vxoris, non habe-
bit locum præmoriente viro.

SVMMARIVM.

1 *Pactum de futura successione nullo iure defendi potest.*
2 *Pactum de futura successione factum principaliter, de se reuocari potest,*
cum per viam ultimæ voluntatis sustineatur.
3 *Donatio licèt verba faciat de mortis causa, nihilominus non semper mor-*
tis causa donatio dicitur, sed sæpius inter viuos iudicatur.
4 *Donatio ĩ pacto matrimoniali apposita, ob cãm matrimonij facta intelligi-*
tur, & re nõ integra pœnitere nisi qñ licet, maximè si iuramẽto fulciatur.
5 *Promissa in contractu matrimoniali, ex cã data promissa intelliguntur.*
6 *Casus omissus quemadmodum remanet sub dispositione iuris communis,*
ita etiam sub dispositione generalis consuetudinis complectitur.

Respon. Interpreta.

1 PActum, De quo in themate vr̃ nõ valere, quia
pactum† de futura successione omni
iure reprobatur, l. fi. C. de pac. Nec vr̃ suffragari illi cõ-
sideratio, ꝙ tex. in d. l. fin. & similia iura loquuntur in
pacto de tota successione, vel de quota, secus si de certa re. tũ
quia ratio illa phibitiua propter votum captandæ mortis mi
litat etiam, qñ est pactũ de succedendo in certis rebus, vt vult
Bart. consi. 212. promitto tibi, &c. & consi. 8. pactum tale pro-
ponitur. tum quia illa rõ, ꝙ pacto non detur successio in bo-
nis defuncti, subest ẽt isto casu, l. hæreditas, C. de pact. conuẽ.
aliter posset de facili fieri fraus legi, cõtra l. fraus leg. ff. de leg.
& posito ꝙ valeret, vr̃, ꝙ potuerit reuocari, quia sustinetur tã
quam vltima voluntas, ſm Fran. Cur. consi. 15. col. pe. & dicũt
istam esse cõem sententiam Doc. in l. licèt, C. de pac. forsan dici
posset, ꝙ d. l. fi. & d. l. licèt. cum similibus, loquuntur qñ tale pa
2 ctũ fiat de per se† principaliter, tunc ualet vt ultima volũtas:
secus si fiat in consequentiam alterius contractus, tunc susti
netur vt valeat in vim ꝯctus, l. si quis seruum, ff. de actio. emp.
informatur. n. a præcedenti contractu, & ab eo legem capit, l.
lecta, ff. si cer. pe. & l. petens, C. de pac. & utrobique not. Scdò
vr̃, ꝙ valeat, vt donatio cã mortis, qa in eo fit mentio mortis,
l. Seia, ff. de do. præle. l. Seia, §. fi de do. causa mor. & sic reuoca
ri potuerit sola pœnitentia, l. fi. C. de reuo. don. c. fi. de don. Cõ-
trarium, ꝙ si donationis nomẽ hr̃e possit, ꝙ dicatur donatio
inter viuos, & non possit reuocari, iuxta text. in l. pfecta, C. de
don. q̃ sub mo. quæ ẽt procedit in donatione perfecta sola sti-
pulatione, ſm gl. & oẽs ibi, §. perficiunt. Inst. de don. Ratio, qa
3 est facta mentio mortis dilationis† gratia. Itẽ quia d. Marchio
iurauit eam habere perpetuo, ratam, & gratam, & inconcus-
sè obseruare. Item qa donauit in dictum casum prædicta Ca-
stra & Marchionatum, pdictæ do. Annæ pro se, & hr̃dibus &
ibi vnũ ex istis interuenerit. donatio censetur inter viuos, &
ñ põt reuocari, ſm Alex. ꝯsi. 14. in primo dubio, vol. i. Ias. in ſm
omnis, ff. si cer. pet. Soc. consi. 52. col. 1. & seq. & cxxxvij in j. libr.
Tertio videtur, quod potius fuerit promissio, seu donatio ob
4 †cãm, videlicet vt sequeretur matrimoniũ, vt ipsa d. Viceco-
missa renũciaret omnibus bonis paternis & maternis, in fa
uorẽ Gaspardi fratris, & filiorum suorũ: & sic censetur potius
quidam contractus innominatus, vt dicit text. in l. sed & si le-
ge, §. consuluit, de pen hęre. ibi, velut genus quoddam permu
tationis, & alibi sæpe. qui cõtractus innominatus cum fuerit
adimpletus pro parte illius do. Ioannis de fluxo mariti, & pro
parte do. Annæ, certè non vr̃, ꝙ fuerit pro parte d. Marchio
nis amplius licita pœnitentia, & maximè stante iuro. l. si pecu-
niã. cum gl. & l. fi. vbi latè scrib. ff. de cond. ob cau. Quarto vr̃,
ꝙ ẽt dici possit, ꝙ dictus Marchionatus & cætera castra fue-
rint assignata in dotem prædicto illustri Do. Ioanni sub dicta
conditione, si ipse Marchio, & Gaspar decederent sine filiis.
5 istud primo probari videtur ex natura† contractus matrimo
nii, cuius natura est, ꝙ ea quæ in ipso contractu pmittũtur,
intelligũtur ex cã dotis, l. si extraneus, ff. d ꝯdi. ob cau. secũdo
ex verbis appositis in instr̃o, in primis ponderãda sunt verba
apposita in præfationibus instrumenti, quę demonstrãt cau
sam finalem, l. fi. ff. de hære. instit. l. Titia, §. idem respondeo, ff.
de verb obli. dicitur. n. in principio, ꝙ omnia promissa, in qua
dam papiri cedula fuerũt conuenta promissa, & stipulata ex
causa matrimonii sequituri, & pro oneribus mr̃imonii sup-
portandis ergo etiam ista pmissio facta dr̃ pro matrimonio,
& eius oneribus quia continetur in ipsa cedula. & qui totũ
dicit nihil excludit. l. a procuratore, C. mand. c. si Romanorũ,
xix. distin. Item vna pars contractus declarat aliã, iuribus vul-
garibus modo in augmentum dotis casu, quo Marchionatus
& Castra essent fideicommisso subiecta, & sic in loco dicto-
rum castrorũ subrogatur promissio centum milium aureo
rum. ita. n. sonãt illa verba, pardetti castelli sette mille scudi. er
go etiam illa promissio Marchionatus censebitur in augmẽ-
tum dotis facta. non. n. debet esse diuersæ naturæ subrogatũ,
& id si in cuius locũ fit subrogatio, l. si cum. §. qui iniuratum,
ff. si quis cau. cum vulg. Et istis stantibus patet clarissima res-
ponsio ad contraria, quæ opponi possent: ꝙ istud pactum sit
improbatum tanquam factum de futura successione, vel ꝙ
dicatur donatio causa mortis: & etiam stante clausula, de qua
in instr̃o, ꝙ valeat omni meliori modo. & hæc pauca sine re-
uolutione librorum sunt, quæ mihi nũc occurrũt, salua deli-
6 beratione maturiori. Pacta† conuenta, casu quo soluatur ma
trimonium morte vxoris, locum non haber̃, si soluatur mor
te mariti, l. pacta cõuenta, cu gl. ff. de pact. dota. Pactũ ergo, ꝙ
Ioannes petit, si superuiuat, habet libras mille turonẽ. de par
te Simonæ & eius hr̃dibus, nõ uendicat sibi locum casu, quo
fuerit præmortuus. Confirmatur, quia casus omissus relinqui
tur in dispositione iuris cõis, l. si cũ dotẽ, ff. sol. mat. in prin. qui
prouidet sibi in casu uitæ, cẽsetur se referre ad ius cõe casu,
quo præmoriatur, ut est casus in l. cõmodissimè, ff. de liber. &
posthu. Stante ergo generali consuetudine, ꝙ soluto mat. tã
p mortẽ vxoris, quàm mariti, ꝙ diuidãtur ęqualiter bona mo
bilia inter coniugem superstitẽ, & hr̃dem coniugis pmortui;
pactũ contractum in casu, quo matrimonium soluatur mor-
te vxoris, nõ derogabit generali cõsuetudini casu, quo matri
moniũ soluatur morte mariti. sicut. n. casus omissus remanet
in dispositione iuris cõis, eodẽ mõ remanet in dispositione
generalis consuetudinis, quæ etiam dicitur ius cõe in loco, §.
ex non scripto Inst. de iur. nat. gen. & ciui. l. de quibus, ff. de le
gi. & hæc uoluit Bal. consi. 60. sicut proponitur, lib 3.

RESPON. II.

Cum Ea lege Beatrici donatio facta sit, ut post eius obi-
tum ad alios bona peruenirent: cõstat mortua Bea-
trice eos uocari, qui post eius mortem in donatione fuerunt
substituti. Nec refert, ꝙ Beatrix prius decesserit, quam dona-
tor, cum substitutio non patiatur disponentis uoluntatem ca
ducari. Substitutionem autem, qua donator alterum alteri
donatario præmorienti substituit, de omnibus bonis, utrique
tam coniunctim, quàm diuisim donatis interpretandam pu-
to, cum & donationis causa, & uerba huiusmodi sensum ad-
mittant. Sed uidebatur propter filios, quos Beatrix post dona
tionem susceperat, substitutionem irritam fore, quod Socin.
aliquando credidit. Ego autem exorbitantem Constantini le
gem, quæ donatori ob nouam sobolem concessit retractan
dę donationis facultatem, ad hunc casum non puto protra-
hendam. Soci. autem sententiam probarem, si Beatrici bona
ea forent lege donata, ut in familia seruarentur.

SVMMARIVM.

1 *Donatio causa mortis ijsdem modis caducatur, quibus legata.*

Respon. interpreta.

VAlet Pactum, ꝙ bona donata Beatrici pueniāt in dictos coniuges, l. quoties, C. de donat. quæ sub mo sed qa ex illo pacto solū nascitur actio ꝯ Beatricē, & Beatrice mortua añ Ioānem donatorem, donatio cā mortis facta ipsi Beatrici effecta fuit caduca,
1 l. unica, §. 1. C. de cad. tol. † nam eisdem modis caducatur donatio causa mortis, quibus & legata l. Marcellus, §. Paulus. ff. de dona. cau. mor. vnde videretur etiam caducum pactum ꝑ ea, quę tradit Bar. in l. qui Romæ. §. Flauius. in fi. ff. de ver. ob. & per regulam, cum principalis, ff. de reg. iur. Sed hoc non obstante, arbitror ꝙ dimidia pars bonorum donatorum Beatrici, spectet dictis coniugibus, nā ꝑ illa verba, & post mortē Beatricis perueniant in dictos coniuges, ipsi coniuges dr̄ substituti. ualet aūt substitutio in donatione causa mortis, sicut in legatis, l. si eui mortis. ff. de donat. cau. mort. cum similibus. Ista aūt substitutio facta per hæc verba, post mortē pueniāt, dr̄ compendiosa, quę sub compendio important directam, & obliquam substitutionem, ſm Bar. in l. Centurio, ff. de vulg. & pup. in 2. q. & consequenter important, ꝙ dicti coniuges censeantur substituti post mortem Beatricis, siue mortua sit viuente donatore & ante acquisitam donationem, siue aliás qñcunque. Nam cum ista verba, post mortem, sint comprehensiua multorum temporum, ad omnia tempora substitutio accommodatur, ac si dictum foret quandocunque, vt per Soc. ꝯs. 113. suprascripti insignes Iurecōsulti. lib. 1. Circa aliud dubium, an secunda substō facta per hæc verba, item fuit de pacto, ꝙ oīa bona perueniant, & peruenire debeant superuiuenti dictorum coniugum, intelligēda sit de omnibus bonis tā donatis Nicolao marito, q̄ prędictę Beatrici, an vero de bonis donans Beatrici tm̄, in quibus substituti fuerunt prædicti coniuges videretur, ꝙ secunda substitutio, quæ reciproce facta fuit dictis coniugibus (nā per hæc verba, volo ꝙ bona perueniant superuiuenti, formatur reciproca, ſm Bar. in l. Lucius; in 1. q. ff. de vul.) ad ea bona solum referri debeat, in quibus ipsi ꝯiuges fuerunt substituti Beatrici, ex pluribus. Primo, quia illa generalitas (oīa bona) ad proxima in dubio vīr referenda, l. si idē cum eodem, ff. de iurisd. om. iud. & sic ad omnia bona donata Beatrici, de quibus proximè mentio hr̄. Secundo, quia donator noluit donationem bonorum donatorum Nicolao reuocari pp superuenientiam filiorum, sed tm̄ voluit retiocari donationem factam Beatrici, ergo si noluit grauare Nicolaum contemplatione suorum filiorum, credēdum est, ꝙ minus voluerit eum grauare contemplatione Valentinæ vxoris ipsius Nicolai, arg. l. cum acutissimi, C. de fideic. nam si de quo magis vī inesse, & non inest, ergo de quo minus, auth. multo magis. C. de sac. san. eccl. Præmissis non ob. arbitror, ꝙ illud pactū habens vim reciprocæ substitutionis, ēt ad bona donata ipsi Nicolao referri debeat, infrascriptis rōnibus. Primo quia clausula in fine posita, ad omnia præcedentia referēda est si commodè fieri possit l. talis scriptura, ff. de lega. 1. c. sedo requiris. de app. & eo maxime, qa clausula ipsa principaliter, & de p se ponit, quo casu nihil īpedit fieri relationē, ſm Bar. in l. fi. ff. de reb. du. attēto ēt, ꝙ verba sunt vniuersalia, videlicet oīa bona, l. oēs populi, ff. de iust. & iur. Clausula n. vniuersaliter, vel indefinitè concepta, ad oīa præcedentia semp adaptatur, qñ nihil est qđ obstet, vt per Cor. ꝯs. 41. in hac, lib. 3. & maxime in reciproca substitutione istud dicēdum vī, in qua inęqualitas cōmodi substitutorū nō ꝯsideratur, licēt ad inæqualitatē psonarū aduertendū sit. l. iā hoc iure, ff. de vulg. & pup. sub. Scdo, qa ēt rō suadet, nā ex præfationibus horum donationum colligitur, ꝙ donans ꝯtēplatione matrimonij ꝯ. cti inter coniuges, motus fuit ad prædictas donationes faciēdas præfationes. n. ostendunt donantis intentionem, l. Titia, §. 1. ff. de ver. ob. l. fi. ff. de hær. inst. ea ergo ratione, qua donationem fecit Nicolao, eadem ēt uoluit, ꝙ bona donata Beatrici peruenirent in superuiuentem. Ista ratio militat eūd, quò ad donata Nicolao, ergo militabit dispositio. l. a Titio, ff. de uerb. obl. Cum igitur tam uerba q̄ ratio conueniāt, nihil est, qđ uideatur obstare, quominus illud pactum ad omnia referatur. Ex istis apparet ꝙ ꝯria nihil obstant. Et primò non ob. ꝙ ad proxima facienda sit relatio, quia uerū est, qñ ad omnia pręcedentia commodè relatio fieri nō potest, ut per Ias. post alios, in l. 4. C. de lib. præt. & in d. l. si idē cū eo. §. fi. Non obstat alia ratio, quia retorquetur. Nā si donatio facta Nicolao contemplatione matrimonij, firma remanet etiam superuenientibus filiis donatoris, eadem ratione etiā firma manebit substitutio facta Nicolao de uxore superuiuēte. Circa ultimum dubiū nō expedit insistere, qa illud, qđ dr̄, ꝙ donō reuocatur natiuitate filiorū, iuxta tex. in l. si unquā, de reuo. don. procedit in natiuitate filiorū ipsius donantis, qui uerisimiliter nō donasset, si d' filijs nasciturus cogitasset, sed pp natiuitatē filiorum donatarij potius donatio ꝯfirmatr̄, ut possit onera filiorum habilius supportare, nec l. si unquam, exorbitans extendenda est ad hunc casum, in quo neque uerba, neque rō legis militant, l. ius singulare, l. quod verò ꝯ, ff. de leg. Nec ob. si adducatur in mediū decisio. Soc. in l. cū auus, col. 21. ff. de cōd. & dem. qa illa decisio procedere pōt, qñ donator donasset alij suo agnato ꝯtēplatione familiæ, iuxta tex. in l. gnaliter. §. cum aūt, C. de inst. & subst. super quo se fundat Soc. secus si donasset extraneo, vel contemplatione matrimonij, prout nos loquimur. vel posset ꝓcedere, qñ post mortem donatarij bona dēent peruenire in alium, q̄ in matrem ipsorum filiorum, cui matri donator pari modo donasset, si de filijs cogitasset, cum nō intersit filiorum, an bona magis sint matris q̄ patris, cum vtriq; succedant ab intestato, vt signanter consuluit Cor. ꝯs. 194. vī in pñti, li. 3. dubitari fortè posset, an Valētina mr̄ si trāsiuerit ad scđa vota, teneatur reseruare hmōi bona filijs Nicolai primi mariti, sed qa de hoc nō fui requisit⁹, nō insistā.

RESPONSVM III.

PActa De lucranda dote, & donatione propter nuptias inter coniuges inæqualia, ita demum recipiuntur, si hant ante cōtractum matrimonium, vel consuetudine, aut iuramento roborentur.

SVMMARIVM.

1 *Donata propter nuptias restitui debent mulieri donanti, sicut dos, de iure commun, & id quando fallat.*

2 *Pacta facta tam de lucranda dote, quàm super donatione propter nuptias, reducuntur ad ęqualitatem, quando facta fuerunt post contractum matrimonium, secus si ante. Quod etiam limita nu. 3.*

Respon. Interpreta.

MAgnificus Do. Tangudus de villa noua in ꝯctu matrimonij propter nuptias donauit Ioannæ sponsæ suæ, medietatē castri de Beluisino cum omnibus emolumentis, quibus ipsa Ioanna vtatur, & fruatur, eius vita ꝑdurante. E conuerso Ioanna donauit pp nuptias Tangudo eius sponso, medietatem oīum bonorum suorum, adiecto pacto, ꝙ de dicta medietate bonorū prædictus Tangudus possit disponere tam in vita, q̄ in morte, saluo ꝙ si prius decederet, q̄ ipsa Ioanna, ꝙ eo casu dicta Ioanna esset vsufructuaria dictæ medietatis bonorū toto tpe eius vitæ. Contingit Tangudū ꝑmori; nunc q̄ri an medietas dictorum bonorū donatorū per dictā Ioā. transmissa fuerit ad hęredes d. Tangudi. ita ꝙ mortua Ioanna cōsolidetur vsusfructus, cū ꝓprietate. Viso instrō sponsalitio, cognoui qōnem propositam nullā, vel saltē friuolam hr̄e rōnē dubitandi. si dicatur ꝙ ratio dubitandi fuit. qa de iure cōmu-
1 ni donata † pp nuptias, sol. mat. restitui debent mulieri donāti sicut dos: rñdet ꝙ fallit, nisi pacto, vel lege aliter caueatur. c. fi. de do. inter vir. & vx. hic aūt interuenit pactum, ergo &c. Si forrè dicatur, ꝙ Ioanna tradidit prius oīa bona sua marito in dotem, postea incontinenti donauit medietatē, & sic tam donatio nihil aliud est, nisi pactū de dimidia dote lucrāda, qđ pactum de dote lucranda reduci debet ad æqualitatē cum pacto donationis pp nuptias factæ per maritū vxori, auth. æqualitas. & in corpore vnde sumitur, C. de pact. conuen. ēt si pactum de dote lucranda sit minus, pactum uerò de lucranda donatione propter nuptias a marito facta sit maius (quia pactum maius reducitur ad minus pactū, l. legē, C. de pac. cōuē. ſm Azo. in Su. C. de do. ante nup.) in casu nr̄o pactū de lucrāda donatione medietatis castri de Beluisino facta per maritum, vī solum referri ad vsumfructū pp illa verba, eius vita ꝑdurante. uel saltem tale pactū operatr̄, ꝙ Ioāna non possit donationē ad hēdes trāsmittere, ut expressè decidit Alb. de Ro. in l. 4. ff. de ali. leg. & est de mente Bar. ibi, ꝑ tex. in l. Titia, §. Titia cum nuberet, ff. de leg. 2. & ita decidit Bald in l. circa prin. C. de fruc. & lit. exp. quē sequitur Picus in d. §. Titia, in sua solemni repe. in 2. char. referens ita cōsuluisse d. Ambr. Opizo, Lāc. Decium, & Danielem Landulp. solēnes Docto. Ticinen. Itē pactum de donatione propter nuptias lucranda, est ꝯdōnale videlicet si Tangudus præmoriatur, ergo ut ad æqualitatem minorem reducatur pactum de dote lucranda, dđm ēt est, ꝙ non transmittatur lucrum dotis ad hæredes mariti, & ita demū Tangudus illā medietatem lucretur, si præmoriatur Ioāna quæ non fuit pręmortua, alias hmōi pacta essent inæqualia, & ista vī urgentior ratio dubitandi, quæ possit adduci, sed multipliciter rñdetur. Primò, ꝙ hodie de cōsuetudine pacta inæqualia tolerantur, ſm gl. & scriben. in d. auth. æqualitas. & qñ Doctor solemnis, ut fuit Glossator, attestatur de ꝯsuetudine, illi standū est, ſm Bar. in l. de qb. in 8. col. ff. de leg. Secundo
2 rñdetur, ꝙ pacta facta † tam super dote lucranda, quàm super donatione propter nuptias, reducuntur ad ęqualitatē, qñ facta fuerunt post cōtractum matrimonium, secus si aū. ita tenent Card. Flo. Host. & omnes antiqui. in c. fi. de donatio. inter vi. & ux. per tex. in l. ex morte, C. de pact. conuen. quem dicunt

eunt in hoc remansisse incorrectum. est verum, ꝙ in hoc cõtrarium tenet Pan. & Mod. ibi, & Bald. in d. auct. æqualitas, cũ opi. Card. tum ꝑ eius auctoritatem, tum quia cõsuetudo ita interpretatur, debet ꝓualere, l. minimè, ff. de legi. Tertio rñdetur, ꝙ pactum inæquale non debet reduci ad æqualitatẽ, qñ coniuges † iurarunt pacta ipsa inæqualia seruare, & in nullo contrafacere, nec contrauenire, renunciando omni legũ auxilio, prout iurarunt, & renunciarunt Tanguaus & Ioãna, nã tali auxilio d. auth. æqualitas, cum sit inductũ fauore coniugũ, potuerunt renunciare, l. si quis in ꝯscribendo, C. de pact. maximè cum iuro, qđ est seruandũ oĩno, cũ non vergat in detrimentũ salutis æternæ, c. cum contingat, de iureiu. c. quamuis, de pact. lib. 6. cum similibus. Insuper nõ est expedita illa opin. ꝙ illa verba, vita perdurante, restringant donationẽ propnotatis, & ꝯtriũ tenuit Picus in d. §. Tria, & ẽt ea amplecti vr̃ Th. Ferra. caut. 1. & pro ea vr̃ casus in l. ſpecie, ff. de aur. & arg. leg. vbi illa verba, quoad viuts, non restringunt ad fideicommissum, nisi aliter exprimatur, ut ibi fuit expressum. Et si deniq; dicatur, ꝙ d. Tangu. non fuit stipulatus pro suis heredibus, sed pro se tm: rñdetur, ꝙ in ꝯctibus mentio hæredum nõ est necessaria, quia subintelligitur ẽt pro heredibus, licèt non sit expressum, l. si pactum, ff. de prob. l. eum qui, §. j. & ibi Ias. & l. stipulatio ista, §. si quis ita, ff. de uerb. obl. insuper etiam hæredibus cautum fuit, & expresse stipulatum, ut in principio dicti instrumenti, & etiam in pacto donationis clarè legitur.

¶ De transactionibus.

RESPONSVM I.

RAtificatio Facta per particulares, & singulos. particulariter, & separatim de vniuersitate Solcriorum ratificantibus tm̃ nocet: nam ad præiudicium vniuersitatis, uel collegii, collegialis & simultaneus consensus requiritur, & ideo ipsa cõitas nec portare, nec conduci facere lapides, & mastras, ullo iure cogi potest nec transactio syndicorum sine mandato collegij facta ullam actionẽ parit contra collegium, licèt particulares, seu singulares, particulariter & separatim ratificantes ad prędicta cogi possint, qui, protestatione incitatoria pręcedente in modo & forma probante, non adimplendo adimplenda & non obseruando conuenta, in mora constituunt, quapropter non tãtum ad metam, & catillum, sed ad omnes necessarios lapides, ad cæteraq; conuenta tenẽtur, quanquã prædictorum particularium, & subditorum iura insolita homagij & fidelitatis præstita, ipsos nullo iure ligent, attamẽ donatio ab ipsis facta insinuata, & iurata reuocari non potest.

SVMMARIVM.

1 *Consensus singulorum de vniuersitate separatim præstitus: vniuersitati non præiudicat.*
2 *Transactio syndicorum sine mandato a particularibus ratificata, ratificantibus tantum obest.*
Transactio syndicorũ facta sine mandato vniuersitatis vel collegij, est ipso iure
3 *nulla.*
4 *Communitas, & particulares requirendi sunt protestatione incitatoria. & ibi vide praxim protestandi.*
5 *Oratio indefinita æquipollet uniuersali; ideo qui promisit conducere lapides, necessarios, ad omnes lapides necessarios tenetur.*
6 *Dictio, ita tamen, excipiendo determinat præcedentia: nam omnis exceptio firmat regulam in casu non excepto.*
7 *Iuramenta fidelitatis, & homagij, contra antiquam consuetudinem præstita, sunt nulla, quia præsumuntur per impressionem extorta.*
8 *Principi, & legari, & donari rectè potest.*
9 *Iuramentum secundum communem Doctorum sententiam supplet insinuationis defectum.*

Respon. Interpreta.

MVnus Consulendi publicum est, & necessariũ adeo ꝙ quilibet Doctor, etiã inuitus tenetũ exercere, postquã illud exercendũ assumpsit. l. sancimus, la 1. C. de aduo diuer. iu. ubi Bar. & Sal. no. tradit Fel. in c. si pro debilitate, col. fi. de off. dele. Cõpellor itaq; tũ rõne officij, tum rõne amicitiæ rñdere consultationibus mihi propositis per Magnificum do. de Solerijs, auditorẽ meum bene dilectum. Nec mihi exprobet cõitas Solerij, pro qua his proximis diebus approbaui elegans cõsi. Do. Andreæ Alciati, compatris mei honor. quia a dicta consultatione discedere nec volo, nec debeo: sed ea salua quæsitis rñdebo. Ad primum, an ratificatio facta per singulos particulariter, & separatim, validauerit transactionem factam per syndicos sine mandato. Prima facie videtur respondendum, quod nõ: quia
1 † in actibus alicuius vniuersitatis, vel collegii, cõsensus singulorum separatim præstitus. nõ præiudicat, secũdum gl. singularẽ ĩ c. in genesi, de elec. sequit Bar. in l. oẽs populi, col. 6. ver. 3. dixi omnes, ff. de iust. & iu. Pan. in d. c. in genesi, & in c. cũ oẽs, vbi latè Mod. de consti. nec sufficit, ꝙ vnus seorsum & separatim ab alio cõsentiat, qñ pactum vnius põt alteri præiudicare etiam ꝙ simus in casibus, in quibus plures considerantur vt singuli. l. & ĩtum. §. hodie, & ibi not. Alex. in i. cnl. ff. de pact. & l. fi. vbi not. Bal. C. qui. bon. cede. poss. In contrarium, quod cõsensus singulorum particulariter præstitus conualidet trãsactionem, vr̃ tex. in l. per fundum, ff. de seru. ru. præd. & ibi Albe. de Rosa in specie infert ad similem quæstionem. Quædam personæ castri de Caruinbo concesserunt cuidam Cardinali aquã quorũdam fontium: fuit quæsitum, An hi, quorum prędia irrigabantur ex dicta aqua, debeant omnes consentire: & an consensus separatim, & ex post pręstitus sibi præiudicet: dicit Albe. in curia Romana determinatũ fuisse, ꝙ sic, ꝑ tex. ĩ d. l. ꝑ fundũ. similiter dicit ibi, ꝙ ꝯsensus in alienatione rei ecclesiasticæ potest separatim præstari, qđ etiam tenet gl. in c. i. de reb. ecc. non alie. in 6. traditur in auth. hoc ius porrectum, vbi Bal. & alii, C. de sacr. san. eccl. & possem ad istud propositum infinita congerere, ꝙ consensũ possit ex post separatim adhiberi. sed non curo. Quid ergo dicendum in casu isto recolo me respondisse syndicis dicti loci de Soleriis, aduertendum esse, an singulares personæ ratificauerint transactionẽ tanquam nomine vniuersitatis factam, an tanquam nomine priuato ipsorum ratificantium celebratam: nam isto ultimo casu quo ad ea q̃ tangunt singulos vt singulos, ratificatio no
2 cebit † ratificantibus, licèt non præiudicet vniuersitati. & in istis terminis procedit text. in d. l. per fundum. cum si. & illam arbitror esse puram veritatem: quia secundum Bar. refert, an simul an separatim consentiat. & dicit Bald. in l. i. in 5. q. ff. de offi. cons. ꝙ requiritur collegialis consensus, qñ agitur de ꝑiudicio collegii, vel uniuersitatis, vel qñ ex facto aliquo si alius ẽt vt singulis præiudiciũ generaret, & in istis terminis loquitur contraria, sed vbi non agit, nisi de ꝑiudicio ipsorum, qui consenserunt, seu ratificant, tũc quilibet potest separatim ratificare, & ita loquitur tex in d. l. per fundum & ista in effectu fuit distinctio Bart ibi, & in d. l. omnes populi. col. 6. Ex istis sequitur resolutio secundi dubii. cum a principio actus esset nullus, an communitas ergo possit portare, & conducere la-
3 pides & mastras. & dicendum est, † ꝙ non, nisi transigentes habuissent mandatum ad transigendum nomine vniuersitatis, vel nisi consilium repręsentans totum populum, iuxta gl. in rub. C. quæ sit long. consue. transegisset cum domino. nam istis casibus transactio ligat vniuersitatem, vt uolunt Bart. & alii, in l. ciuitas, ff. si cer. pet. & Ias. in l. præses C. de trans. Si vero quæritur, an singulares personę, quæ ratificarunt compelli ꝑñt, & tunc recurrendũ est ad distinctionem sup. tactã. aut nomine priuato ratificarunt, aut non: & ab isto ẽt procedit resolutio tertiæ dubitationis, qua quæritur, an cõitas, & particulares recusantes conducere, & conduci facere lapides, & mastras, incidant in pęnas conuentionales. Ad quartã dubitationẽ, qua quæritur đ modo requirẽdi ipsam communita-
4 tem & particulares. Br̃ respondeo, ꝙ protestatione † incitatoria sunt requirendi, ut portent, seu conducant lapides, & mastras, & prout tenentur ex forma transactionis, quæ ipsis cõitati, & particularibus, est insinuanda, cum facto antecessorũ suorũ, & nõ proprio sint obligati: aliter non constituerentur in mora, ſm Bar. in l. qđ te, ff. si cer. pe. & in l. nõ solũ. §. morte. in 3. prin. q. ff. de no. ope. nun. & in l. si qs inficiatus. ff. de po. & qa hic agitur de, conducendis lapidibus, & mastris ad molendinum construendum, in protestatione incitatoria designãdus est locus certus, ad quem sint lapides conducendi. Item exprimẽdi sunt lapides, & mastræ, ubi sint, & in quo loco certo, aliàs protestatio & requisitio utpotè incerta nõ cõstitueret protestatos in mora. l. aut qui aliter, §. i. & 2. ff. quod ui, aut clã. l. 3. §. si qs insulã, ff. de eo, quod cer. lo. & qa Do. de Solerijs est obligatus cõstrui facere dictũ molendinũ, protestaĩ ꝑ se non stare, quin illud constitui faciat adimplens adimplendis per dictos homines, contra quos in casu, quo denegent cõducere, & conduci facere mastras & lapides, protestaĩ de omni mora, dolo, & negligentia ipsorum hominum, & de inobseruantia conuentorũ. Tunc do. excusabitur ab omni mora, & ab incursione pœnarũ, cũ ꝑ ipsũ nõ stet quominus conuenta adimpleat. nõ. n. ꝑt D. de Soleriis dici moram facere suis hominib. q morã prius faciũt dño suo, l. si per ẽptorẽ. ff. de acti. emp. l. illud. ff. de peri. & cõmo. rei uend. Circa quinta dubitationẽ. An ij, qui promiserunt propriis sumptibus conducere, & conduci facere lapides necessarios ad dicta molendina, tã constructa, quàm ꝯstruẽda, teneãtur cõducere oẽs lapides necessarios, ẽt ad cõstructionẽ, & ędificiũ molẽdinorũ; an solũ lapides molares tm̃: vr̃, ꝙ teneantur ad cõducendum molares tm̃. i. ad metã, quæ est inferior pars molæ, & catillũ quæ est pars superior, l. cũ delanionis, §. idẽ cõsulitus, ff. de fun. instru. Nã molendinũ dr̃ a molis, sine quib. nõ ꝑt dici molẽdinũ, ſm Bal. in c. 1. §. si quis de mãso. de controuer. inuesti. & consi. 107.

cogitaui,lib.3.vnde qui tenetur ad lapides molendini, non vř
obligatus ad lapides ędificiorū,qa non sunt lapides molendi-
ni,qđ a mollis nomen accipit. Itē qa in dubio stipulatio ita in
terpretanda vř,vt minus intelligatur promissum. l.semper in
obscuris,ff.de re. iur. Sed præmissis non obstantibus arbitror
promissores teneri ad ɔducēdū ēt lapides necessarios ad con-
structionē ædificiorum ipsius molēdini,quia indefinitè se ob
5 ligarūt ɔducere lapides necessarios:quæ † indefinita æquipol
let vli.l.si pluribus,de leg.2.c.quia circa,de priui.etiam in ɔdi-
bus.l.si seruitus,de seru.vrb.præd.l.fi.vbi Bald.C. quæ res pign.
si ergo promiserūt conducere omnes lapides necessarios ad
molendina. ergo etiam necessarios ad constructionem con-
ducere tenebuntur: quia qui totum dicit,nihil excludit,c.so-
litæ,de maio.& obe.l.a procuratore,C mand.l.Iulianus. de le-
ga.3.& pro hac sňia facit talis ratio inconuincibilis quia lapi-
des necessarios ad molendina construenda cōducere promi-
serunt:si necessarios ad construenda , ergo etiam lapides ne-
cessarios pro constructione tenebuntur . Nam qualitas con-
struendorum molendinorum qualificat dispositionem tam
ex parte stipulatoris.q̃ ex parte stipulantis,l.si quis vina,in ver.
degustanda,ff.de peri.& commo. rei vend. & benè facit,φ de
gerundio dicunt Bal.& Sal.in rub.C.de eden. Vltimo pro ista
opi.ponderanda est illa dictio,ita tñ. & hoc intellecto, φ vni-
6 uersitas,& particulares ducant lapides. q̃ dictio , ita † tñ, exci-
piendo determinat pcedētia,l.negāda,C.de his q acc.nō poſ.
Præcedentia aūt loquūtur de lapidib. ēt necessariis ad cōstru-
ctionē,quia in pcedentibus dř,φdo.teneatur construi facere
molēdina.ergo illa exceptio posita per hæc uerba ita tñ, &c.
debet intelligi ſm terminos dispositionis pręcedētis:quia ex-
ceptio extrahitur de corpore regulæ,l.nā qđ liquidē,§. fi.ff.de
pen.leg. no.in l.1.ff.de reg.iur.tradit Curt.consi.183.& cōſ.184.
& ita tenendo non obstant ɔña.Ad primum fateor,φ molen
dinum non dř molendinum constructum , & in esse suo for-
matum siue molis.Sed molendinū construendū bene dř mo
lendinū considerato futuro euentu.vnde fateor, φ si conuē-
tio loqueret de molendinis constructis tm̄,isto casu ad molas
fortè esset obligatio referenda · sed in casu nostro cōuētio cā
tat de molendis construendis, ad quæ construenda sunt lapi-
des & cæmenta necessaria,& licèt denominentur a molis; ta-
men etiam ædificia , tecta & parietes sunt necessaria ad faciē
dum vnū totū integrale,l.cū,qui ædes,de vsuc.ff. sunt.n.ędifi-
cia partes integrales molendini, vt declarat Bar.l.in re cōmū-
ni,col.3.ff.de leg.3.& in l.qui vsumfructum,ff.de ver.obl.cum
lapides ædificiorū sint necessarij ad molendina construēda .
benè sequitur conclusio,φ ad istos ēt lapides obligatio porri-
gi debeat. Ad scdm rñdeo,φ nos sumus in claris, qa se obliga-
rūt hoīes ad conducendū lapides necessarios ad construenda
molendina, & indefinitè; & sic ad omnes lapides. nam a uer-
bis ɔctus non est recedendū.l.non aliter,ff. de leg 3 l.quicqd
astringendæ,ff.de uerb.ob.& regula l.semper,procedit ubi ex
uerbis ɔctus non potest de mente ɔhentiū apparere,ut ibi le-
gitur in litera.& tradūt gl.& scriben.in l.ueteribus. ff.de pact.
Ad sextā dubitationē,an homines dicti loci,qui in iuřo homa
gij,& fidelitatis iurauerunt ire ad molendinū, oliuas & blada
eorum in molendinis dñi portare , & ēt ire ad coquendū pa-
nes in furnis dñi,teneant obseruare iuřm.Rř,si in antiqs iura
mēns fidelitatis,& homagij nō erant soliti dicti hoīes iurare ,
& se obligare ad hmōi seruitutes,cogi potent dñs hmōi iura-
7 menta remittere,qa iuřa fidelitatis, † & homagij ɔ antiquam
ɔsuetudinē pstita,psumunt extorta pimpressionē,scdm Bal.
in tit.de pace Const.in uer.pactiones.& Io. And.in c.1.de præ-
scrip.lib.6.& ita dixit Bal.rñdisse amico suo in c.1. per illū text.
qual.vas.iu.debe.fide.& ibi idē tenet Iac.Alua. refert & sequiť
Iac.de S.Georgio in tractatu suo de feu.in uerbo,qui quidem
inuestiti. & maxime si iurant subire grauamina insolita quæ
illis dñs imponere nō potuisset,ut dicit Bald.consi.435.super
eo,lib.5.& p ista sñia uř tex.in c.dilecti.de maio.& obe. Circa
ultimum,an donatio facta per Bartho. subditum dño suo de
Solertis valeat: quia nulla dubitādi ratio proponitur. paucis
8 me absoluā.Dico itaq; donationē subsistere: nā † ēt principi
& legatū & donatio fieri pōt,l.φ Princip. ff.de leg.2.edictū.n.
de donationibus, nō est prohibitoriū, licet oēs ponę,& om-
nibus personis.quæ nō reperiātur prohibitę donare & dona-
ri possint.l.affectionis,ff de don.Nec ista donatio infringi,seu
nulla dici pōt rōne omissę insinuationis, iuxta l.sancimus, C.
de dona.tū qa hæc donatio(vt arbitror) non excedit summā
9 ibidem pętaxatā . tū qa † iuřm supplet defectū insinuationis
scdm cōem Doctorū sñiam,quā approbāt Im.Car. Pa.& om
nes Mod.in c.cum contingat,de iureiur.Fed de Sen cōl.281.
casus talis est.Ale consi.4 col.5.ubi alias auctoritates cōgerit,
lib.4.& consi.12 col.2.eo.lib.ubi plura consilia adducit.& pos-
sem addere infinita . Sed quia ista opi.est inter Doct. canoni-
zata,non puto expediens implere folia auctoritatibus.

RESPON. III.

VNiuersitas, Siue collegium ex transactione
facta per syndicos sine mādato
non obligatur, licèt singulares de vniuersitate sin-
gulariter, & separatim ratificantes transactionem
nullam ex ea ligentur,nisi prius altera partium ɔuenerit; nā
tunc licitè pars aduersa absq; metu pœnæ ab his, quæ in iurata
capitula resilire potest quicquid ad conuentionales pœnas
experiri posse contra partem primò non obseruantē dubiū
non est.Iuramenta contra antiquam consuetudinem præsti-
ta,subditos non ligant,nam insolita grauamina per dominos
subditis imponi non posse indubitati iuris est.

S V M M A R I V M.

1 *Transactio facta per syndicos sine speciali mandato,vel sine consilio,vniuer sitatem nullo iure ligat .*
2 *Transactione iurata cui prius per partem contrauentum fuit, licitè a parte aduersa receditur.*
3 *Capitula cum connexis,& correspectiuis non seruata ab altera partium,nimus ab aduersa parte seruanda erunt.*
4 *Iuramenta fidelitatis, & homagij contra antiquam consuetudinem præsti- ta, subditos non ligant.*

Respon.Interpret.

VIso Eleganti consilio Compatris mei honor.do.
And.Alciati,quia transactionem non vidi, &
dubia simpliciter proponuntur.Et quia ipse D.Cō
sultor magistraliter procedit,satis fuisset solo calcu
lo, & sola subscriptione consultationē cōprobare tñ vt parti
satisfaciam,omisso primo dubio , circa qđ non intendo quic-
quā scribere,aliqua subijciā quò ad alias cōsultationis partes.
Circa ſm dubium, nunquid transactio facta per syndicos obli
get vniuersitatē puto dicta p pfatum D.Alc.esse vera,nisi cō-
siliū ciuitatis cōstituisset syndicos specialiter ad transigēdū ,
1 tūc transactio valida eēt.& multo fortius valeret si vna cū syn
dicis consiliū transegisset, vt traditur per Bar.& Mo. in l.ciui-
tas,ff si cer.pe.& per Ale.& Mod.in l si se non,§ actor ff.de ra
lud. puto ēt aduertendū . an singulares psonæ ratificauerint
dictā transactionē tanq̃ noīe vniuersitatis factā.an tanq̃ noīe
priuato ipsorū ratificantiū celebrarāt;nā tunc quò ad ea, quæ
tangunt singulos vt singulos,ratificatio pīudicabit his,qui ra
tificauerunt , licèt non præiudicet vniuersitati & distinguit
An.de Bu.in c.si diligenti,co.i.de fo.ɔpet. & tradit Fel.in c.1.ſi
oēs de const.Circa tertiū,quo quæritur,an absq; metu pœna-
rum vniuersitas,& particulares possint ɔuenire transactioni
iuratæ,cui prius ɔuenit Dñs:& in hoc ēt sentio cū his. q̃ pru-
denter ɔclusa fuere in prædicta ɔsultatione , φ absque dubio
2 † possent, per tex.in l.cū proponas,C.de transact.ēt φ in tran
sactione esset clara,rato manente pacto · qa talis cła nō ope-
ratur,nisi in fauorē obseruantis,& nihil prodest ei,qui primo
ɔuenit,vt no.in l.qui fidem,ff.de transact.& p Alex consil.22.
òportunè considerato.ad finem,lib.2.tenent Sal.& Mo.in d.l.
cū pponas,& ēt φ in trāsactione sit cła , φ toties cōmittatur
pœna,quoties ɔuentū fuerit,ſm Pau.de Ca.in d.l.q fidē , & in
l.qui seruū,ff de verb.ob.Alex.ɔsi.115.viso themate,col.3.li.4.
& non incidit in pœnam.l.si quis maior.C.de transf. qui non
obseruat transactionem,quā plenariè aduersarius non adim
pleuit,consuluit Cor.consi.246.vř in hac,li.3. nec etiā incidit
in pœnas cōuentionales, vt plenè tradit Alex. in l.si in sel mo-
ra,ff.sol.ma.fortius dico , φ vniuersitas quanquam scdo loco
ɔueniat,nihilominus poterit agere ad pœnas ɔ dñm qui pri-
mo ɔuenit , & ipsa non poterit conueniri ad aliquas pœnas ,
ſm Bar.in l.1.§.cum arietes ff.si quad.paupe.fecis.dic.& in l.cū
pater,§.libertis.ff de leg.2.& Alex.in d.consi.115.& in d.l cum
proponas & Are. consi.24.in 3 dubio.tradunt Mod.Taurinē
ses in d.l.si quis maior.in vlt.charta.An aūt vniuersitas possit
cogi de cętero ad obseruandū ɔtenta in transactione cōis est
distinctio adiecta per D.Consulentem,φ non poterit obser-
3 uare capitula † quibus dñs ɔuenerit, nec etiam capitula ɔne-
xa,vel correspectiua: cętera vero adimplere quilibet tenet , scdm
Pet.& Bal.Alex.& Riminal.in d.l.cum proponas,p illum text.
iuncta l.si duo,ff.de dolo.cū ibi not. quæ aūt dicant ɔnexa vl-
tra ibi adiecta,declarat Bal in c.transactio,in fi.& ibi Mo.de cō
stit. Circa quartū,& vltimū dubiū,verissima est cōis Doctorū
4 sñia, † φ iura homagij, & fidelitatis ɔ antiquā cōsuetudinem
nō obligant subditos,qa pšumunt extorta p impressionem.
ita dicit Bal.rñdisse cuidā amico suo in casu valde arduo, in c.
1.per illū tex.& ibi ēt no Iac. Alua.post alios,quali.vas.iura de-
be.fide refert ēt,& sequit Iac. de S.Georgio,in tract.suo feud.
in ver.qui quidē inuestiti pstiterunt iuřm. Et maximè si pstāt
iuřm de soluendis grauaminibus insolitis , q̃ feudatarius nul-
lo modo pōt imponere subditis,ſm Bald.consi 435.super eo.
lib.5.& p ista cōclusione vř casus in c.dilecti, de maio. & obe.

RE-

RESPON. III.

Quia Transactio nullo dato, retentove, aut promisso, nulla est: ideo transactionis iure. Petrus Caualerii remittit domino de Castolio supraualentiam bastitæ uenditæ. Et d. de Castolio vice versa, pro eadem ualentia, liberat ipsum Petrum ab omnibus obliganonibns, in quibus eidē D. de Castolio ex quauis causa usq; in diem præsentē tenebat: licèt hmōi liberatio generalis, sit mensura tñ bastitæ ſm ea, q̄ proponuntur, nullo iure remissa censetur.

SVMMARIVM.

1 *Transactio nullo dato, promisso, uel retento, minimè procedit.*
2 *Transactio est contractus innominatus; & ideo si transacta non obseruentur, competit actio ad interesse.*
3 *Pœna l. si quis maior, non vendicat sibi locum in secūdo cōtrauenicēte, quia cōtrauenīens in primo loco, non potest nō postremo adimplenti obiicere.*
4 *Vēditio tunc dicitur facta ad mensurā, cum pretium formatur a mensura.*
5 *Transactio generalis, generaliter intelligitur de cogitatis.*
6 *Transactio generalis non porrigitur ad incogitata.*
7 *Transactio generalis non porrigitur ad singulariter excepta.*
8 *Transactio generalis non porrigitur ad casum dolosum.*

Respon. interpret.

1 TRansactio Fit aliquo † dato, promisso. uel retento. aliàs, nō valeret, l. transactio. C. de transac. Ideo trāsactio inita inter d. de Castolio ex vna, & Petrum Caualerii ex altera, viribus subsistit: quia Pet. Caualerii remittit do. de Castolio supraualentiā bastitæ venditæ, & dominus de Castolio pro supraualentia bastitę, quam retinuit, liberat ipsum Petrum ab omnib. obligationibus, in quibus sibi tenebatur quauis ex causa. Modo contingit dubitari, an Do. de Castolio intelligatur remisisse supplementum mensuræ dictæ bastitę sibi ad mensuram venditæ per dictum Petrum. Ego aliàs scripsi, ꝙ supplementum mensuræ remissum non vr: & arbitror veritatem dixisse, per iura, & rationes per me deductas, quibus nihil video deduci, quod obstet. Et quia ex verbis, & tenore transactionis apparet quod Do. de Castolio non remisit supplementū mensuræ ꝙ sic demōstratur, ꝓ supraualentia bastitæ retēta, & sibi remissa, Do. de Castolio remittit oēs actiōes, & oīa credita sua ipsi Petro, si retinet supraualentiā bastitę sibi remissam: sequitur necessario, ꝙ retinet sibi supplementū mensuræ, qa supraualētia bastitæ ꝯsistit in integritate mēsurę, vt patet ad locū. Nō obstat, ꝙ transactio, & liberatio inuicem facta sit gñalissima, qa talis generalitas nō extendit ad ea, q̄ trāsigentes noluerūt includi. in ipsa gñalitate in supplemētū deficiētis mēsurę, qa sibi retinuit supraualentiā: nec ēt Petrus voluit liberari ab obligatiōe deficientis mēsurę, qa donauit Do. de Castolio supraualētiā dictę bastitæ nihil. n. donasset, neq; remisisset Do. de Castolio, si bastita nō esse maioris ꝓtii q̄ vēdita fuerit: sed qūo erit maioris ꝓtii, si de sexaginta duabus somatis vēditis tollantur decem: & qūo dabit supraualentia, si non det integritatis rei ēditæ. vñ infero, Do. de Castolio q liberauit Petrū ab oībus, q̄ sibi debebantur ob hāc cām, qa Petrus donauit sibi supraualēna, ñ reperta aliqua supraualētia, potuisse agere actione ꝓscriptis verbis, oriēte ex ꝯtus trāsactiōis ꝯ Petrū ad interesse, in quo interesse hñda est rō deficientis mēsuræ, l. naturalis. §. 1. ff. de
2 ꝓscri. verbis, gl. & scrib. in l. siue apud, C. de trans. ex quib apparet, ꝙ fundamēta aliàs per me facta in aliquo nō fuerūt e ita nec sublata. nō ob. inquantum dr, ꝙ D. de Castolio incidit in pœnas l. si qs maior, agendo ad frumentū, seu eius calorē qa esto ꝙ agere nō potuisset ad istud frumentū, nō tñ ꝑt Petr⁹ prætēdere, ꝙ Do. de Castolio inciderit in pęnas l. si qs maior. quia prius ipse ꝯuenerat, & qui prius fuit in mora adimplēdi
3 transactionē ꝓiutatā, non pōt obiicere alteri non adimplēti, ꝙ inciderit in pęnas, in quas prius ipse inciderat, ut latè cōsuluit Cor. consi. 246. vr in hac, lib. 3. Alex. in l. cū proponas, C. de pact. & in l. semel mora, ff. sol. mat. sequuntur Taurinen. in repe. d. l. si qs maior, in 8. not. ꝙ autē Petrus prius ꝯueuerit non adimplendo ꝓmissa patet, qa tenebatur intra triduū tradere sexagintaduas somatas prędicto d. de Castolio, quas lx. duas somatas in termino tridui non tradidit, ut iurauerat, ergo &c. Nec ob. si dicat, ꝙ in transactione Petrus non iurauit tradere sexaginta duas somatas: sed bastitā venditā, quia respondeo, ꝙ si iurauit tradere bastitam venditam, satis iurauit tradere sexaginta duas somatas, qa bastita uendita fuit ad mēsurā lx. duarū sumatariū, nō ad corp⁹, vt ꝓbaui in primis allegationibus, qb. nihil ex aduerso rñdet; & dicere, ꝙ dicat ꝑfecta uēditio, licèt nō tradat integra mēsura, nō vr iuridica ꝓpositio q̄-tū ad terminos nros, videlicet q̄tum ad hoc, ꝙ uēditor dicat. ꝑfectè impleuisse ꝯtum pro parte sua. qui. n. vendidit sexaginta duo iugera terræ, nō dr perfectè ꝯtum adimplere, nisi oīa sexaginta duo iugera tradat, l. si i qualitate, l. lu. § si Titius, cū mille concor. ff. de act. emp. In cā d. de Castolio ꝯ Petrū Caualerii duo dubia resultāt. Primum est, an ꝑ ista verba, vendiderit seu alienauerit bastitā cū sexaginta duabus somatis tā terrarū, pratorū, q̄ hermasij, vineæ, & orti, pretio ꝑ qualibet somata prati florenorū viginti, & pro qualibet somata terrę, & hermasii florenorū decē, & ꝑ qualibet somata vineæ, & orti, florenorū quinquaginta, dicat facta venditio ad mēsuram, vel ad corpus. nā primo casu actor obtinebit supplemētū mēsuræ, scdo casu nō. Scdm dubiū, an ꝑ trāsactionē & liberationē gñaliter factā hincinde post vēditionē, do. de Castolio censeat remisisse supplemētū mēsuræ, qd nūc petit. Omissa disputatione, q̄ superflua arbitror in casu isto claro Rñdeo ad pri-
4 mū, ꝙ vēditio dr facta ad mēsurā. † vbi. n. preciū formatur a mēsura, & nō a totalitate rei, tunc dr celebrata vēditio iuxta mēsurā, ſm Bal. in rub. C. de ꝯh. emp & ſm Bar. l. Iul. §. si Titius, ff. de act. em. bñ ꝓbatur i l. q fundū. §. q agrū ibi, ad singula iugera, & in l. q d sępe, §. itē in his. ibi, in singulos modios, ff. de ꝯhē. emp. hic aūt ꝓtiū formatur a mensura, & in singulas salmatas cōstituit, igitur &c. Circa ſm visum prima facie mihi fuit. ꝙ do. de Castolio remiserit ēt supplementū mensuræ. illa. n. verba de oibus, q̄ vsq; in diē ꝓsentē insimul agere habuerunt; cū sint gñalia, gñalr sunt intelligenda. l. 1. §. & gñaliter. ff. de lega. ꝓst. & gñalis liberō, q̄ salua rōne recti sermonis restringi non ꝑt, gñaliter liberat. l. pluribus, & l. & vno, §. j. ff. de accep. similiter gñalis transactio impedit litis ingressum quo ad oīa, l. sub ꝓtextu, C. de trāsa. & in spē, ꝙ liberō facta ꝑ ista verba, videlicet ab oibus, q̄ vsque ad ꝓsentē diē agere in simul habuimus, operetur liberationē gñalē quo ad oīa, firmat Bal. in d. l. sub ꝓtextu, & Ias. in l. si de certa, C. e. & ſm Bar. in d. l. si de certa, & Pau.
5 in c. i. de trans. Transactio † gñalis liberat ab oībus, de quibus transigentes in gñe saltē cogitarunt: de quibus aūt in gñe cogitarint, cognoscit ex verbis, vel actione intentata secundum eos, quos alij sequuntur, hic ex verbis vr apparere, ꝙ ēt de isto supplemento cogitauerint, tū qa verba gñalia sunt de oībus, q̄ usque ad ꝓsentē diē agere & ꝯhere habuerunt cū incidentibus, emergentibus, & dependentibus ex eisdē: tū qa excipiūt solū q̄dā, ergo in incertis firmat liberatio, ca. q ad agendū, de procura. li. 6. & in simili casu ita ꝯsuluit Alex. consi. 11. li. 2. Sed ꝓmissis non obstantibus ꝯrium dicendū vr. & vt intelligatur q̄ō, dico ꝙ punctus reducit ad hoc, an transigentes cogitauerint de isto supplemēto. Nā si cogitauerunt, malè agit do. de Castolio ꝑ ꝓdicta, si non cogitauerunt, benè agit, qa gñalis liberatio no trahitur † ad incogitata, l. cū Aquiliana, ff. de trāsa. ꝙ aūt nō cogitauerint, ꝓbo multiplici rōne. Primò cōsidero, ꝙ hmōi liberatio facta fuit gñaliter pro minori valētia bastitæ venditæ: ita cātāt verba liberationis. verū si dēt dari aliqua maior valentia ipsius rei venditæ, necesse prius est dari rē ipsam, cū qualitas nō possit reperiri sine subiecto, l. 1. & 2. ff. de vsufr. Scdo considero, ꝙ ex pacto spāli actū fuit, ꝙ Petrus teneatur infra triduū rē, seu bastitā venditā tradere, & dimittere ꝓdicto do. de Castolio, & ꝯsīr ad mensurā tradere qa bastita nō fuit vēdita ad corpus, sed ad mensurā, ut ſ. in j. dubio. nā venditio ad mēsurā facta, non dr ꝑfecta, nisi secura mēsura, l. qd sæpe, §. in his, ff. de ꝯhē. emp. licèt ergo liberō sit gñalis, tñ
7 non dēt extēdi ad pactū † spāle factū in ꝯtiū, tum qa gñi ꝑ spēm derogatur, reg gñi, de reg. iu. tum quia gñalis dispositio trahit ad specificata, l. doli clausula, ff. de ver obli. Accedat alia rō, uoluerunt transigentes se inuicē liberare, cū hoc tñ ꝙ Petrus teneretur ad ꝑfectionē ꝯtus venditionis, quod tā ex pacto præallegato dignoscitur, q̄ ex liberatione ꝑ do. de Castolio facta, ex eo ꝙ bastita maioris pretij ꝓtendebatur. sed si diceremus remissum esse ius deficiētis mēsuræ, resultaret absurdus sensus, qui omnino est fugiendus l. nā absurdum. ff. de bo. li. resultaret ēt repugnantia, & ꝯtrarietas q̄dā in subiecto: certum āt est in ꝯtractibus, reiiciendā esse interpretationē, per quam inducitur ꝯtrarietas, secundum Bar. in l. fi. § idē quęsiit. ff. de cond. ind. nec vnq̄ relationē esse fiendā ad id, qd contrarietatē inducit, ut probat Dec. consi. 163. col. 9. qs. n. imprudētior fuisset d. d. Castolio, q tñ (vt nouimus oēs) sagacissimus, & in rebus agendis expertissimus est? si pro maiori valentia bastitæ venditæ remisisset ius mensuræ faciendæ, sic ēt ipsam supraualentiā a Petro venditore sibi donatā eidē venditori illico remisisset, & sic cām liberationis, & ipsam liberationem idē esse voluisset, quo nihil absurdius, cū cā a causato penitus, distinguatur, l. licèt, §. ea obligatio, ff. de procu. l. manumissiones, ff. de iust. & iu. Contrarietatē demōstro: si dicamus remissam mensurā, necesse est fateri fuisse remissam ꝑfectionē uēditionis, q̄ perfectio dependet a mensura, d. §. in his. sed perfectioni cā maioris valentię refragatur, qa maior ualētia ꝯsistit in mēsura rei uēditæ: nā si nō reperitur integritas rei, qūo poterit dici rē vēditā esse pluris? & si Petrus tenetur rē uēditā di

mittere,q̄nodimittet,si nō reperitur in sua integritate? quid
plura si Petrus donat ęstimationē quāti pluris,q̄uo pt dicere 1
sibi remissā mēturā ab emptore, nisi sibi ꝓdicat æstimō.n.q̄ti
plurimi ꝯsistit in mensura:nam si sexaginta duarū salmatum 2
vēditarum deficiant decem,vel viginti , vn̄ postea repetietur
ęstimatio quanti plurimi? Sed quid moror? aut Petrus vendi- 3
tor ignorabat mensurā,& tūc fatetur vr̄ se ad talem casum nō
considerasse,aut sciebat(qđ est magis credendum , quia in re 4
propria nō cadit ignorantia probabilis,l.fi.ff. pro suo.c.ab ex-
communicato,de rescri.)& tunc cū fuerit in dolo,ad talem
1 † dolosum casum transactio generalis non porrigitur. l.tres
fratres,ff.de pact.Bart.in l.sub prætextu.2.C.de transact.

RESPONSVM IIII.

COmmunis Sententia est,mandatum ex cursu
tpis ēt mille annorū nūquam præ- 1
sumi;quare trāsactio ex defe ctu syndicatus nulla,nul
lo iure mandata ꝓsumi pōt, Ideo quasi possessio iuris
pascendi pro cōi probata dici non pōt,licèt probatum extite
rit animalia singularum personarum in loco contentioso de
pasci visa fuisse,nisi de mandato,seu nomine, ac syndicorum
scientia , seu cōitatis ratihabitione legitimè subsecuta fides
fiat.Nec particulares vniuersitatis pro ea deponentes, testes
idonei dici possunt,cum de eorum commodo tacitè agatur;
quare nullam fidem faciunt, tāquam testes in causa propria.

SVMMARIVM.

1 Ex diuturnitate temporis nunquam præsumitur mandatum ex communi Doctorum sententia.

2 Quasi possessio communis iuris pascendi,probata non dicitur;licèt probetur aliàs particularium depasci visa fuisse in palude contētiosa pluries, si nec noīe,nec mandato,aut consensu communis, id factū esse probetur.

3 Cum agitur de commodo tacitè singularum vniuersitatis,non possunt particulares ipsi pro eadem testes esse.

Respon Interpreta.

BEne Digesta fuit consultatio , & inordinatè absolu- 2
ta per d.Pet. Alb.cui nihil restat addendum, qa
copiosè & eleganter expedita fuit per eum. & quia vir-
tus p̄ntis consultationis tota consistit in instr̄o transa-
ctionis,& probationibus mihi non exhibitis, nescirem quid
vltra scribere. Vt tamē videar scripta sua discurrisse,circa pri- 3
mam conclusionem,in qua concluditur transactionem nul-
lam ex defectu syndicatus ꝑ parte cōitatis,& tutelæ pro par-
te do. Alexiæ matris nomine Pontii , quæstio prima facie du-
bitabilis visa fuit , quia ex diuturnitate temporis præsumitur
solēnitas extrinseca,l.sciendum,ff.de ver.ob.vbi Bart.& alij in
l.quæcunque,§.fi.de pub.in rē act.& in specie, q̄ ex diuturni-
tate tpis præsumatur mandatum,tenet Fran. de Curte alleg.
infinitos ita tenere,in consi.77.per totum.Deci. consi.199.in 4
fi.& Ias.in d.l.sciendū,col.8.Sed prædictis non obstan.teneo,
q̄ per prædictum consultorem conclusum fuit, quia cōis opi.
1 est in ꝯrium,q̄ ex cursu † tpis ēt mille anno. nō præsumatur
mandatum,vt tenet Bal.in l.2.C.si ex fal.instr.& in l.1.C.de re.
alie.non alien. Alex.in l.qui in aliena.in prin.ff.de acqu.hær.&
consi.1.lib.4 Fel.in c.sicut,de re iu.Mod.in l.1.C.qui admi. Frā.
de Cur.sibi ꝯnus,consi.49.col 5.& col,18.Corn.& Soc. in va-
rijs consilijs,quæ non refero. Placet ēt illa conclusio,q̄ nō sit
probata intentio dictæ communitatis,videlicet, quasi posses
2 sio iuris pasculandi,quia † non sufficit probasse, animalia sin
gularum personarum pasculasse in dicta palude , nisi probetur
q̄ nomine communitatis, & de eius mādato uel ratihabitio-
ne oportuno tempore facta,seu q̄ nomine communitatis,&
de scientia eorum qui gubernabant communitatem,ut con-
suluit egregiè Raph.Cu.consi.155.visis instrumento,col.pe.
& quia in hac causa,in qua agitur de commodo singulorum
3 † de vniuersitate, ipsi de uniuersitate non sunt idonei testes,
secundum Inn.& alios in c.cum nuncius,de testi.Pan.& Fely.
in c.insuper, eo.titu. Pan.consi. 16.ad claram decit.col.2.lib.4.
Lud.Ro.consi.7.uisis necessarijs , col.fi.Bal.consi.148.lib.2.&
etiam consi.443.lib.5 & 445.eo.lib,& alibi sæpe.

De procuratoribus.

RESPONSVM I.

Licèt procurator in criminalibus ad causas absentiæ al 1
legandas,& ad causas cautæ constitui possit : pro-
curator tamē in causa principali nullo iure admittitur, nam 2
delinquens etiam in arbitrariis personaliter cogitur compa 3
rere.Et ideo in causa querelæ porrectæ per Clau.contra Tos 4
sanum,Tossanus non per procuratorem,sed personaliter cō
parere debet , & maximè stante statuto Comitatus Venesi- 5
ni,id expresse disponente.

SVMMARIVM.

1 In causa pœnā sanguinis afflictiua non admittitur procurator de iure, super principali negotio .

2 Etiam in arbitrariis,vbi pœna corporali potest imponi,procurator nullo iure admittitur .

3 Per clausulam,ius & iustitiam ministrari,omne ius,& omnis actio proposita videtur .

4 Statutum Comitatus Venesini rectè procuratorem in criminalibus reiicit.

Respon.Interpreta.

Ad demonstrandum q̄ in causa q̄relæ por
rectæ per Claud. con
tra Tossanum Bossę,non debuit admitti procurator: & sic q̄
iudex iustè processit,& frustratoriè fuit a non admissione ap
pellatum,subiicio infrascriptas conclusiones , ex quibus ap-
parebit responsio ad ea,quæ in contrariis allegationibus de-
1 ducuntur.¶ Vbi ingeritur† pœna sanguinis afflictiua,non ad
mittitur procurator.l.pe.§.ad crimen,ff.de pub.iud.c.ueniēs,
de accu.ubi utrobique traditur per Doct. Si modo demōstra
uero,q̄ in ista cā criminali ueniat imponenda pœna corpo-
ralis,apparebit ueritas conclusionis præmissæ,l. q̄ nō debuit
admitti procurat. q̄ aūt pœna corporalis imponi possit pro
uulnere,est tex.in cap.1.§.si quis alium,de pac.tenen.in usib.
feu.ubi imponitur pœna amputationis manus. Et licèt uidea
tur ille tex.loqui quando uulneratus etiam uiolat pacem,tū
Aluaro.in d.c.1.in prin.per illum tex.dicit quod Imperator i-
tendit facere legem generalem.sed quia fortè allegabitur ꝯ-
suetudo in ꝯtrium,quę tamen esset probanda, sm̄ Bar.in l.La
beo,de supel.leg. Bal.in l.de quib.col.antepe.ff.de lega.1.ē tex.
in c.1.de consti.lib.6.Ideo secundo loco comprobo,quia ex di
ctis testium apparet, q̄ Trissanus iam rixa sedata uulnerauit
Claudiū in capite cum ronchono,& sic ex genere teli, & ex
loco percussionis constat,q̄ aīo occidendi uulnerauit , ergo
hēbit locum pœna legis Corneliæ de sicariis,quæ est capita
lis,l.1.§ Diuus,ubi Bar.& alii,ff.de sic.& l.si is,qui cū telo,C.eo.
2 ubi Sal. Tertio clarū est,q̄ ubi pœna est arbitraria, itaq̄ pos
sit esse corporalis uel pecuniaria, q̄ nō admittit procurator,
sm̄ Bar.& oēs,in d.§.ad cri.non.explificant oēs in l.fin.ff.de
iniu.& in l.fi.C.eo.uidelicet in actione iniuriarum,de qua ad
præsens agitur.Claudius n.in sua querela pro uulnerib. sibi
3 illatis petit sibi ius,& iustitiam ministrari,per† quā clausulam
omne ius,omnemq; actionem sibi competentem dr̄ propo
suisse,sc̄dm Pan.in c.cū dilectus,de ord.cog.Ias.Inst. de act.§.i.
colu.xx.& consequenter etiam actionem iniuriarum , q̄ sibi
pro uulneribus datur,§.1.& §.2.Inst.de iniu.videtur deduxis-
se. Quarto stāte statuto in Comitatu Venesini,q̄ in causis cri
minalib denūciatus,vel accusatus teneatur in ꝓpria persona,
sine ministerio alicuius procuratoris, uel cedulę respondere
4 iuste fuit † reiectus procurator.ualet.n.tale statutum,ut pro
batur per argumentum a fortiori in l.fi.ver.nisi quosdam for
te,C.de proc. Nec obstat, q̄ etiam in causis criminalibus ad-
mittitur procurator ad allegādam causam absentiæ,uel cutā
q̄ in casu nostro possit allegare causas cāæ,quia quantum ad
respōdendū titulis,nullo pacto stante dicto statuto debet ad
mitti.unde infero,q̄ dictus procurator iuridice reiectus fuit,
quia petit copiam titulorum cum termino ad deliberandū:
& sic comparuit in casu,in quo non habet ius.l.respondendi,
& consequenter nec deliberandi,igitur &c.

RESPON. II.

Licèt fœminæ ab omnibus officiis publicis remotę sint,
mater tamē pro filio absente procuratrix eē pōt ,
Et ex consuetudine Regni Francię , mulieres clarissimæ pari
ter iudicare possunt,ad negotia vero procuratrices constitui
posse,indubitati iuris est. Ideo clarissima domina Antonetta
de Claromonte, procuratrix magnifici domini de Carumbo
rectè constituta est , quare iure potuit de magistratibus in
dicto loco prouidere , ratione iurisdictionis sibi competen-
tis.Et instrumentum(secundum ea,quæ proponitur) a perso
na legali,bonæ famæ, probatæq; vitæ ac estimationis produ-
ctum,non viciatū,neq; abolitum ,neque in aliqua sui parte su
spectum,indubitatam fidem facit,non obstantibus quibuscū
que ex aduerso opposit̄s .

SVMMARIVM.

1 Licèt fœmina procuratrix esse non possit ad iudicia , Fallit tamen in matre, quæ pro filio absente agere,& defendere potest.

2 Ex consuetudine Galliæ,clarissima mulier iudicare potest .

3 intellectus ad clem.religiosus,de procu.

4 Dignitas,bona fama,& vita,releuant producentem instrumentū,vt de eo fidem facere non teneatur .

5 Si mādatū ex sigillo & subscriptione domini probatur,multo magis per instrumentum in forma publica & probante confectum, comprobatur .

Respon-

Respon. interpret.

LIcèt regulariter fœmina non possit esse procuratrix ad
iudicia, l. fœminæ, ff. de regu. iur. l. neque fœmina. ff. de
proc. l. quia absente, & l. alienam. C. eo. tñ fallit in ma-
1 tre, † quæ pôt esse procuratrix pro filio absente, ſm
Alex. & cõiter scrib. in l. fœminis, ff. de procu. Sal. Alex. & cõiter
alij, in d. l. alienã. q quid dicat ibi Ias. qui solus est, & singularis
in ꝯria opinio Bal. in l. exigendi, ad fi. C. de procur. vult, ꝙ ma-
ter maior 25. annis sine mandato possit agere pro filio absen
2 te præstita tñ cautione de rato. Licèt etiam fœmina † regula-
riter non possit exercere officia publica, d. l. fœminæ. tñ fallit
in mulieribus clarissimis, quę ſcdm consuetudinem approba
tam in omnibus partibus Gallicanis possunt iudicare, c. dile-
cti, de arbit. & c. cum deuotissimam, 12. q. 2. Licèt enim mulier
non possit esse procuratrix ad iudicia, tñ pôt esse procuratrix
ad negotia, l. idem. §. si cui mandauero. vers. si mater. ff. mand.
cum suis concor. ¶ Istis sic veris existẽtibus, rñdeo clarissime
ad ea, quæ obiciuntur ꝯ psonã do. Antonettę de Claromon-
te, matris & procuratricis magnifici de Carumbo. Et primo
dum opponitur, ꝙ fœmina non potest esse procuratrix ad iu
dicia: Rñdeo, ꝙ fallit in matre pro filio absente, vt sup. in pri-
mo præmisso. Secũdo dum opponit, ꝙ non potuit constitui
procuratrix ad deputandum officiales in loco Carumbi, quia
ipsa non pôt iudicare, l. cum prętor, §. non aũt, ff. de iud. & qui
est inhabilis ad actum, non potest cõstitui procurator ad sub-
stituendum alium ad illum actum exercendum, clem. religio-
sus, de procur. Nam ad istud respondeo multipliciter. Primo
dico, ꝙ regula cantat hoc modo, qui non potest cõstitui pro-
curator ad vnum actũ exercendum, non potest alium substi-
tuere ad illum actum, d. cle. religiosus. sed mater potest consti
tui procuratrix pro filio absente, tam ad iudicia, q̃ ad negotia,
vt s. ꝓbaui ergo potuit ẽt ꝯstitui ꝓcuratrix ad deputãdos offi
ciales, siue talis constitutio dicatur actus iudicialis, quod est
falsum, siue extraiudicialis, prout est. Cum igitur ipsa possit
3 esse procuratrix omni casu, nihil obstat regula. Cle. † religio-
sus, allegata in oppositum, quia non militat. Secundo respon-
deo, ꝙ mulier parte nõ opponẽte pôt esse vt procuratrix i iu-
dicio, ſcdm gl. in l. ita demum, C. de proc. si ergo antequã fue-
rit oppositum substituat, valebit substitutio nõ obstante reg.
cle. religiosus, ſcdm Sal. in l. qđ qs, col. 3. in 3. q. C. de ꝓc. sed an-
quã fuerit opposítũ. ꝙ mulier non pôt cõstitui procuratrix,
ipsa deputauit officiales, ergo &c. Tertio respondeo, ꝙ procu
ratrix deputans officiales nomine sui principalis, non dr̃ sub-
stituere aliũ loco sui, vt loquit̃ reg. ꝯria. sed ipsamet madatum
& actũ sibi iniunctũ exequit̃, vnde ineptè adducit reg. d. cl. ita
Doc. Bar. & Mod. in l. i. §. itẽ acquirimus, ff. de acq. poss. sed credo
ꝙ Do. aduocatus aduersãtiũ velit dicere, ꝙ sicut de iure cõi
mulier nõ pôt iudicare, d. §. non autẽ, ita non debeat posse ꝯ-
stitui procuratrix ad deputandũ officiales. Sed pro certo ista
non est parissima consequentia, nec eã probauit aliquo iure.
& contrariũ ostendit euidẽter, nã vt aiunt Dialectici, ad tollẽ-
dum cõsequentiã sufficit dare instantiã, ſcdm gl. in c. sicut vr-
geri, 1. q. 1. & l. si vẽtri, ff. de priui. cred. probat̃ in §. pauonũ. Insti.
de rer. diui. do aũt instãtiã: mulier de iure cõi habẽs iurisdictio
nẽ non pôt iudicare, d. l. fœminę. & tñ nullus dicit, ꝙ no possit
deputare officiales, qui habent ius dicere inter subditos: quia
istud ius dandi iudices cõpetit rõne iurisdictionis, quam ha-
bet, l. i. de offi. eius. l. imperium, & ibi no. ff. de iur. omni. iud. si-
militer Episcopi, & cæteri Ecclesiastici habẽtes iurisdictionẽ
merã & mixtũ imperiũ, nõ possunt iudicare in causa sangui-
nis, c. sñiam sanguinis, ne clerici, vel mona. & tñ possunt de-
putare alios iudices laicos, qui iudicant, c. si. ne cle. vel mon. li.
6. sed etiã assumptum nõ est verũ, quia d. Antonetta cũ sit cla
rissima, & ꝓcellens, possit etiã iudicare ſtãre ꝯsuetudine gñali
in partibus Gallicanis, d. c. dilecti. de arb. cum sim. Ex istis pu-
to clarissimè resoluta oĩa, quę ꝯ personã d. Antonettæ oppo-
sita fuere. Superest vt dissoluantur, quæ ꝯ instrm̃ mandati de-
ducunt̃. dr̃. n. instrã exhibita nullã fidẽ facere, quia nõ ꝯstat il-
lũ, q dr̃ rogatus de dictis instr̃is, fore notariũ: dẽt. n. ꝓducẽs in
strm̃ fidẽ facere, ꝙ is qui cõfecit instrm̃ sit notarius, si pars ne
get, ſcdm Spec. de instr. edẽ. § restat. ver. sed qđ si producit̃. ma
ximè si instrm̃ sit cõfectũ in longinquis, vt in casu isto, in quo
instrm̃ editũ fuit in Anglia remotissima ab iis nr̃is regionib9,
ſcdm Spe. ibi, & ver. & scias, & in ver. illud. & Ale. consi. 166. in
fo pũcto, li. 2. qa rñdeo, ꝙ prædicta ꝓcedũt, nisi ꝓducẽs instrm̃
4 sit psona † legalis, bonę famæ, & existimationis nã tũc attẽta
qualitate personæ, quę non pręsumitur velle uti falso instr̃o,
ſcdm Azo. in Sum. de fid. instru. & pro hoc bene facit dictum
Inn. in c. illud. de p̃sumpt. & quæ late scribit Fel. in c. sup iis. col.
pe. & ſt. de accusa. vbi enumerat multa specialia ꝯ ius cõcessa
ratione bonę famę & integræ vitę. & licèt alij contradicãt, tñ
opinio Azo. concurrẽtibus alijs indicijs, ex quibus iustificari
posſit veritas instr̃i, verissima est, & a iudicibus amplectẽda. q̃
n. singula non prosunt, collecta simul iuuant, ff. de excu. tut.
l. 2. §. fi. & l. i. ꝓ dotẽ. §. qui iura multa, eo. tit. vltra cõiecturam
elicitã ex bona fama, & dignitate, & excellentia Magn. d. An
tonettę, veritas mãdati iustificat̃ ex sigillo ipsius d. de Carũbo
quo sigillatum reperit̃ dictum instrm̃. cui sigillo ẽt apposito
in priuata scriptura standum est, c. peruenit, de fideiuss. c. post
cessionem, vbi gl. & Doc. de prob. si ergo solũ sigillum opera
tur, ꝙ credendũ sit dictæ scripturę, calumniosa erit exceptio, ꝙ
nõ cõstat ꝙ rogatus de instr. sit tabellio, eo maximè, qa dato
ꝙ non esset tabellio mandatũ per ipsum scriptũ, sigillo dñi si
gillatũ liquido probatur, d. c. post cessionẽ. accedat tertia ꝯie-
ctura, ꝙ ẽ subscriptũ manu principalis, cui subscriptioni stan
dũ est perinde ac si essent literæ ipsius dñi; nã virtualiter tñ
operat̃ subscriptio, q̃tum si totũ esset scriptũ manu subscri-
bẽtis l. emptor. §. Lucius, vbi Bar. ff. de pa. latè p Alex. in l. si ita
stipulatus, la 2. § Grisogonus, col. 2. ff. de ver. ob. Sicut ergo li-
teris dñi, maximè sigillatis suo sigillo, probat̃ mandatũ, sicut
p instr̃a publica, l. si ꝓcuratorẽ, ff. de ꝓcu. clc. 1. ibi, in l̃ris, vel li
teris, & ibi gl. de ꝓcura. ita fortius ꝓbabit̃ p instrm̃ subscriptũ.
& sigillatũ manu, & sigillo principalis. nec obstat, ꝙ non fuo-
rit comprobatũ, ꝙ ille sit notarius: quia similibus ꝓmulis ꝯie
cturis, & indicijs sufficiẽtibus ad ꝓbandũ ipsum mandatũ, de
quo q̃rit̃, dico, ꝙ frustratoria esset ꝓbatio, ꝙ ille esset notarius
& frustratoriæ probationes nõ sunt faciẽdę, c. 2. de ꝓba. l. hæc
stipulatio, §. diuus, ff. vt leg. no. cau. & si subscriptio, & sigillũ
5 probant † mandatum, multomagis si exhibeatur signũ tabel
lionatus, & instrumentum in publica forma confectum, nõ
abolitum, non vitiatum, nec in vlla sui parte suspectum, l. fin.
de edic. Diui Adria. tol. cum similibus.

RESPON. III.

LIcèt cõfessio procuratoris generalis in contentio
sa iurisdictione dño præiudicet, cũ ex vi con-
tentiosæ iurisdictionis rñdere cogat, secus est in uolũ
taria iurisdictione. Ideo ſm ea, q̃ proponuntur, cõfes-
sio procuratoris gñalis dño nõ præiudicat. & licèt obesset, ni-
hilominus missio in possess. ex primo decreto nullo iure fieri
potuit, cũ sp in iudicio personaliter contendente se nullo iu-
re teneri exhibere, præsertim cum noviter successerit proba
biliter, iureque potuit allegare se ignorare instrumẽta, de q-
bus agit̃, & ipsius iur̃o pñs ꝯtrouersia terminabit̃, ac dirimet̃.

SVMMARIVM.

1 *Confessi9 procuratoris generalis in iurisdictione voluntaria domino non præiudicat, secus in contentiosa.*
2 *Vbicunque respondens addit, vel detrahit interrogationi, additio dicitur diuersa dispositio.*
3 *Confessio procuratoris in vno iudicio, non præiudicat in alio.*
4 *Missio ex primo decreto procedit, quando conuentus contumaciter latitat.*
5 *In actione ad exhibẽdum, non fit missio rei petitę, sed tantum pro interesse.*

Respon. Interpreta.

COnsideratis his, Quæ in themate oretenus mihi recitata sunt,
prima facie visum fuit, ꝙ ꝯfessio ꝓcuratoris gñalis
habuerit p̃iudicare dño, & ꝯñter, ꝙ stãte ꝯfessione
p̃dicta principalis teneat̃ edere dictũ instrm̃, ẽt ad intentionẽ
sibi fundãdam, vt est casus in l. ne quisquam, ff. de edẽ. qđ aũt
p̃iudicauerit non vngẽdo, sed ad radicẽ eius descendẽdo, pro
bat ex distinctione Bar. in materia, i l. certũ, §. sed an ipsos, ff. d
ꝯfess. quã formaliter sequit̃ Pan. in c. 1. vt lite non ꝯtest. distin
guit. n. verũ confessio ꝓcu. gñalis p̃iudicet dño: aut ꝓcurator
1 gñalis voluntariè † cõfitet̃, & tunc nõ p̃iudicat; aut p viã ꝯtẽ-
tiosæ iurisdictionis, puta rñdendo positionibus, uel articulis,
& tũc qa inuitus tenet̃ rñdere, p̃iudicat, maximè. qa illa inclu
dunt̃ in mandato generali. & istam opinionẽ sequũtur cõiter
Doct. vbiq;. & Ale. cõsi. 96. col. 3. in prin. vol. 2. Cap. consi. 21.
col. 4. in fi. Cor. consi. 19. in fin. vol. 2. & 144. & 175. vol. 4. & in
istis terminis vr̃ esse præsens confessio, qa interrogatus a iudi
ce procurator confessus fuit. tenet̃. n. vi iurisdictionis cõten-
tiosæ interrogatus a iudice rñdere, ſm gl. in c. i. de iud. gl. Pan.
& alij in c. pe. de iuramen. calũ. l. vbicunq;, ff. de interro. actio.
¶ Contrariũ (si vera sunt, quæ in facto præsupponunt̃) credo
verius. dr̃. n. ꝙ iudex interrogauit ꝓcuratorẽ, verũ haberet in
strm̃ ꝓcuræ penes se, & iussit vt cũ iur̃o rñderet. Ipse vero ꝓ
curator rñdit, ꝙ penes se nõ hẽbat, sed erat penes principalẽ
in vrbe. hoc sic p̃supposito, elicio, ꝙ inquãtũ cõfessus fuit, ꝙ
erat penes principalẽ, talis ꝯfessio dr̃ spontè, & voluntariè fa-
cta, ergo cõis distinctio, & theorica s allegata probat, ꝙ talis
ꝯfessio nõ dẽt præiudicare. ꝙ aũt facta sit confessio volunta-
riè, quantũ sit ꝙ instrumentum sit penes principalem, ꝓbo
2 inevitabiliter. vbicunque respondens † addit, uel detrahit in
terrogationi,

terrogationi, additio dr̃ penitus diuersa dispõ, l. i. §. si quis simpliciter, ff. de verb. oblig. vbi Moderni addũt infinita. inquantum ergo procurator in responsione sua addidit, qđ instrm erat penes principalẽ, dr̃ vltra interrogationem r̃ndisse. ergo fuit r̃nsio uoluntaria, & ꝯñt non præiudicabit. facit, qa testis, qui deponit extra articulos, nihil probat pro, nec cõtra: quia de iis, quę sunt extra articulos, nõ reperitur interrogatus, nec iuratus, vt not. in l. si duos, §. idem Iulianus, ff. de iureiur. & alibi sæpe. Secundo ex alio nõ vr̃ præiudicare: quia cõfessio pro
3 curatoris † in vno iudicio, nõ præiudicat in alio, scđm Spec. in tit. de confes. §. nũc videndum. Felv. in d. c. i. in prin. col. pen. vt lite nõ cõcest. sed, vt intelligo, cõfessio fuit facta in iudicio rei vẽdicationis, & nũc deducitur in iuditio editiõis diuerso a iudicio reali, ẽ. n. actio ad exhibendũ penitus diuersalis, ab actione rei vendicationis, ut de se patet ex una. n. ẽ ꝑsonalis. l. 3. §. ẽ aũt personalis hæc actio, ff. ad exhiben. altera realis: ergo &c. Circa scđm, posito ꝙ p̃iudicaret, dico non esse fiendam missionẽ in possessionẽ rei petitæ ex pluribus. Primo, missio ex
4 primo decreto fit, qñ ꝯuentus † cõtumaciter abest, l. si finita, §. Iulianus, ff. de dam. infe. c. qm̃ frequẽter, § fi. ut lit. nõ cõtest. cũ simi. & in casu nostro hæres principalis nõ latitat, imo ꝯtẽdit in iudicio se nõ teneri: ergo nõ fit missio, sed formãda erit snĩa, an teneaẽ. & quidẽ necessario in eius fauorẽ, stantibus præallegatis. & ẽt quia hæres qui nouiter successit poterit probabiliter allegare nõ inuenisse instrm in hęreditate: attẽto, ꝙ principalis, apud quẽ (vt dicitur) erat, decessit in partibus remotis ab vrbe: vnde stabit iuso suo, donec probetur ꝯ risũ, ut per Ias. in l. fi. §. licentia, C. de iure delib. Et maximè si dicat, non inuenisse nisi talia, & talia, & nõ vltra, iuxta glo. vulgarẽ in l. cũ de lege, ff. de probat. & eo maximè, qa perditio instrumentorum, subsistenre præcipuè legiuma cõiectura (vt in casu occurrẽti) probatur iuramẽto, l. fi. C. de fide instru. Postremo in omnẽ euentũ dico, ꝙ iudex ẽt si cõtumaciter abesser reus ꝯuentus ad exhibendũ, quod tñ nõ est fienda missio in possessionẽ rei petitæ, sed solũ missio in possessionẽ ꝓ quãtitate interesse, ſm Spec. in tit. de primo & secundo decreto, §. restat. vers. qđ si agaẽ ad exhibendũ. & qa actio est ꝑsonalis, & interesse non est liquidũ, nõ video pro quanta summa deberet fieri missio, & posito, ꝙ interesse esset liquidũ, tñ missio prius esser facienda in rebus mobilibus, &c. d. c. qm̃ frequenter, §. fi. cũ simi. vt declarat Spe. in d. §. restat. ver. i. Et istud vltimum volui dixisse non pro exigentia rei, sed vt tollatur omnis ambiguitas de cordibus volentium malignari.

¶. Quod metus causa.

RESPONSVM I.

SVmme aduertendum est in re suspitioni subiecta, an testis diues, pauperve fuerit, & an parte non citata deponat: nam huiusmodi testis in causa matrimoniali nullam fidem facit. Et ideo quæstio metus gesti in matrimonio de quo contendit, per productos testes probata nõ fuit, cum matrimonium plenam & indubitatam exigat fidem, metusq; ẽt purgatus dicitur, tam per contractum matrimonij spontè celebrati, quàm per dotem parẽtum subsequutam, ac petitam, secundum ea, quę proponuntur.

SVMMARIVM.

1 *Testis pauper, & uerisimilia nõ deponẽs, non dicitur omni excepione maior*
2 *Testis simpliciter de auditu deponens, non ẽt de uisu, nullam fidẽ præstat.*
3 *Testis parte non citata deponens, nihil probat.*
3 *Ad probationem metus, legitima probatio requiritur.*
5 *Metus purgatus dicitur, si matrimonium sponte celebretur, & dos a parentibus constituatur.*
6 *Qui uult consequens, censetur velle omne necessarium antecedens.*

Respon. Interpteta.

PLacet consultatio dom. Alciati, compatris mei honorandissimi, eleganter, copiose, & iuridicè, ac obsolutè facta. In primis placet conclusio, quod non sit probatus metus per testes in causa examinatos ꝑ fundamenta, & rationes suas. Et quia primus testis, qui deponit
1 se audiuisse altercationem, vltra quod non deponit † verisimilia, & sic nõ potest dici omni exceptione maior, vt per Barb. consi. 47. col. pen. in i. lib. est etiam pauper, & sic isto respectu non potuit dici omni exceptione maior, secundũ Spec. in ti. de teste, §. i. in finalibus verbis. est enim summè animaduertẽdũ in re subiecta suspitioni, an testis sit paup vel diues, l. 3. ff. de testi. Accedat ẽt, ꝙ est vilis, quo casu qñ paupertas, & vilitas concurrũt, nũquã testis dr̃ idoneus, vt pulchrè per Barb. consi. 32. scribit præclarè, col. 5. in prin. & ĩ causa matrimoniali, ẽt ad probandũ matrimoniũ, firmat idẽ Barb. cõsi. 54. col. i. vol. i Insuper ex dicta depositiõe sua constat, ꝙ sic affectionẽ ad cãm habuit, qa reddit rõnẽ suspectã; videlicet ꝙ personę, quas altercãtes audiuit, nõ p̃nt esse alię, q̃ nominatę ꝑ eũ, cũ voces persępe fallaces sint, & vnus possit imitari vocẽ alterius, vt per Imo. & Mod. in c. præterea, de testi. qui. n. assignat rõnẽ nõ credibilẽ, nec ꝯsonãtẽ, suspectus est, ſm Bal. i l. actor, col. 3. C. de prob. & suspectus testis ꝯ matrimonium nullo pacto est idoneus, ſm Spec. tit. qui matri. accu. poss. in prin. versi. testis omnis in hac causa repellit̃, &c. ¶ Secũdus testis nõ ꝓbat, quia non cognouit personas altercantes ad vocem prout
2 necesse est in teste deponente de auditu † simpliciter, & non ẽt de visu, scđm oẽs scrib. in l. si nõ speciali, C. de test. & in d. c. præterea, maxime per Imo. Nec ob. ꝙ dictũ vnius supplendũ sit ex dicto alterius, quia non procedit, qñ dictũ vnius est imperfectũ, & nõ cõcludẽs, scđm Bal. i l. cũ antiquitas, C. de test. prout in casu nostro, in quo dictũ testis nec de auditu ꝓprio pariete intermedio nõ cõcludit, neq; perfectũ dr̃, nisi audiẽs cognouerit loquẽtes ad voces. Non ob. depositio Iacobinæ,
3 quia vltra ꝙ nõ probat (qa parte † nõ citata, vt ornatè deduxit Do. Consultor) est ẽt aduertẽdũ, an hæc mulier sit nobilis, sicut sunt istæ ꝑsonę, inter quas dr̃ ꝯctũ matrimoniũ, aliàs nõ erit idonea, vt per Barb. in d. cõsi. 54. col. 9 ita limitans text. in c. super eo, de test. ¶ Dubitabilis tñ visa fuit illa ꝯclusio, ꝙ fuerit purgatus metus, si quis intercessit; quia ad probandũ purgationẽ metus, licèt ex post notificauerit, tñ ad metũ gestũ
4 requirit † legitima probatio, c. i. quod met. ca. ibi, legitimè probatũ fuerit. vbi aũt requirĩt legitima probatio, oportet ꝙ fiat fides indubitata, c. sup eo, de paro. per quẽ Felv. in rub. de ꝓb. col. 3. tenet, ꝙ plus est legitimè probare, q̃ fidẽ indubitatã facere. In casu nostro nõ vr̃ facta fides indubitata, qa licèt testes ꝯcludant, ꝙ ostiũ erat apertũ, & poterat abire, non tñ concludũt, ꝙ securè abire poterat; nã dr̃ durare metus donec is, qui metũ intulit instat, vt alius ab eius oculis effugere nõ p̃ot. Ita Barb. in d. cõs. 54. in fi. & probatur in l. naturaliter, in prin. iunctis ijs, quæ ibi dicit Bart. ff. de acq. rer. do. & per ea, quæ scribit Fel. in c. ego. n. de iureiur. Item licèt per petitionẽ videaẽ purgatus metus, tñ talis purgatio non vr̃ sufficiens ad conualidãdum m̃rimonium a principio nullũ, prout est matrimonium metu celebratũ, c. cũ locũ. de spon. quia vbi actus dependet a consensu duorũ, nõ tenet a principio solo consensu alterius celebratus, nec ꝯsensu alterius subsequẽti vr̃ posse conualidari, l. 4. §. qui præsens, ff. de ver. obli. per q̃ in matrimonio ita sensit Arch. in c. sufficiat 27. q. 2. non. n. p̃t dici adesse consensum altero tñ approbante matrimoniũ, qa consensus dr̃ simultaneus sensus, scđm gl. in l. consensu, ff. de ac. & obl. Nec obstare vĩr consilia, & rõnes allegatę per do. meũ Alciatũ, qa loquũtur, qñ actus, ex qbus purgaẽ metus, fieret simul inter ipsos ꝯiuges; tũc benè ex illis purgatur metus, qa resultat cõis ꝯsensꝰ, prout ẽt in cã matrimoniali, & in istis terminis loquitur gl. in c. literas, de desp. imp. & tex. & ibi gl. in c. vnico, eod. tit. in 6. in ver. seu alias. uerbo, aut facto. Sed iis, & sim. non ob. verissimũ puto, qđ ꝑ eũ iuridicè cõclusum fuit, ꝙ purgatus fuerit metꝰ
5 ꝑ ꝯctũ † matrimonij spontè celebratũ, & parentũ dotẽ subsecutã, c. de muliere de spon. Nec ob. qđ dixit Barb. ĩ d. ꝯsi. 54. ad fi. qa q põt fugere; non p̃t metũ allegare, vt dñt glo. & oẽs in c. ad id, de spon. & signanter declarat Abb. in c. i in gl. fi. quod met. cau. cũ ergo testes mulieris cõcludũt, ꝙ poterat fugere, sequiẽ ꝙ metus nõ intercessit in ipso ꝯctu: & sic si nõ intercessisset, purgatus remãsit. Id aũt qđ dixit Barb. ꝓcedit, qñ cũ armis astarẽt aliqui parati ad vulnerãdũ, si fugere uoluisset; & oportet ꝙ fuerint taliter parati, ꝙ intra 12. passus possent capere volentẽ fugere, ut declarat Paris. in tract. syndi. in §. captura. ver. an si iudex processent. meritò Abb. in d. c. ad id, cõsiderat opportunitatẽ recedẽdi. qs autẽ in casu isto negabit opportunitatẽ, aperto ostio, nullis ibidẽ armatis astãtibus, & p̃ntibus quamplurimis honestis personis, qui veri similiter eã a violentia defendissent: certè nemo, & dixit Saly. in l. & si ꝯ. C. de nup. ꝙ si puella ꝯhat cum officiali ꝑ nutum, seu impressionẽ, functo officio si simul ꝯtinuò non cohabitauerũt, reqriẽ nouus consensus ex parte vtriusq;. purgatꝰ ẽt fuisset ꝑ ꝑpo-
6 sitionẽ dotis, † qa actio ad dotem marito non ꝯpetit, nisi p̃cessent matrimoniũ validum. l. stipulationẽ, ff. de iure do. Nec ob. ꝙ requiratur nouus & contẽporaneus ꝯsensus vtriusque, q non significatur ꝑ petitionẽ dotis, nisi ex parte petẽtis: qa falsum est, ꝙ requiraẽ contẽporaneus. Imo ex interuallo unꝰ p̃t ꝯsentire post alterum ĩ cã matrimoniali carnali, ꝯcludunt Host. Io. An. Car. & alij *cõiter* in c. dilectꝰ. & in c. ex literis, el 2. de spon. & in spirituali firmat Pa. ĩ c. cum inter canonicos, de ele. reprobãs gl. ĩ d. l. ex ꝯsensu. cum ergo mulier a principio spontè ꝯsenserit, & ex post uir ꝑ petitionẽ dotis ratificauerũt, m̃rimoniũ ualebit, vt dr̃ ĩ d. c. de mul. nec credo, ꝙ requiratur nouus ꝯsensus, qa qui semel consensit, p̃sumiẽ ꝑmanere in eadẽ uoluntate, l. 3. & l. cum, qui. ff. de prob. & qa regula, d. c. de muliere; non reqrit nouũ consensum, nisi ex parte metũ passi, &

posit.

posito, ꝙ requireret̃ nouus, satis de nouo consensu mulieris
apparet, ex quo agit ꝯ maritũ, vt p̄stet obsequia maritalia, &c.
Præterea inficiari non pōt, ꝙ petendo dotẽ non fateai matri
moniũ fuisse validũ, d.l. stipulationẽ, & l. in rebus. §. fi. eo. ti. &
ꝯñt ex vi confessioñis propriæ d. co probatũ fuisse, ꝙ in ꝯtu
matrimonij nullus interfuit metus, aliàs non foret validũ, d.
c. cũ locũ. ꝯfessio aũt ẽt implicata est optima ꝓbō. l. cũ p̄cũ. C.
de lib. cau. l. gñalr C. de nō nu. pec. c. p tuas. de ꝓba hinc dicitur
ꝙ per instr̃m doris inter partes vr̃ ꝯfiteri matrimoniũ, §. illud,
in Aut. vt frat. filii. coll. 9. p quẽ ita dicit inn. in c. illud. de p̄sũ.
Bal. in auth. si quis in aliquo, C. de edẽ. & in cons. 14., in a par.

De arbitris, & arbitra.

RESPONSVM I.

CVm non solum de iure do. Thomas Nauta a do.
Salis Ianuæ impetrare licentiã transuehẽdi
sal, sed ẽt ex pacto id agere teneretur. Iō culpa sua,
& non vectorum, ad damnum illatum, nec non ad
interesse omne teneri dubium non est. Nam periculum na
uis damno nautæ cedit, nisi id vectorum culpa cōtingit nec
vectorum trãsfretatio a loco Arearum, ad locum vadi dictis
vectorib. nocet, eo quia negligentia non est improbanda, qui
bus diligentia nihil fuisset profutura. Iudices, Arbitri, & ma
ximè arbitratores, officio functi non dñr, si actum sententiã
di pro absoluto non habuerint, ideo iure taxationem galeo
ni, & expensarum, in crastinum differre potuerint. quia solẽ
nitates iuris ciuilis sequi nullo iure tenentur, quare laudũ ca
uillari non p̄t, ideo hm̃oi laudo ꝯtrauenientes ad penas con
uentas teneri dubiũ non est, licẽt ab eo appellari possit, si im
modicè laudatũ sit, cui appellationi renũciatũ intelligit, si in
termino ad cōparendũ assignato non compareat appellans.

SVMMARIVM.

1 *Periculum nauis cedit damno nautæ, nisi culpa vectorum nauis perierit: et*
iam mẽ si id pacto cautum sit.
2 *Negligentia non est improbanda, ex quo diligentia non est profutura.*
3 *Iudex, arbiter, & arbitrator, officio functi non dicuntur, nisi habuerint a-*
ctum sententiandi pro absoluto.
4 *Ex forma compromissi deprehenditur, an quis arbiter, an arbitrator consti*
tutus fuerit.
5 *Arbitratores non tenentur sequi solemnitates iuris ciuilis, sed debent secũ*
dum æquitatem & veritatem iudicare, secus in arbitris.
6 *Arbitramẽtũ magis ꝯtractui, quam iudicio applicatur, seu accōmodatur.*
7 *Pœna promisso p̄pe in compromisso apposita, intelligitur apposita sub conditio*
ne, si arbitrator immodicè non læserit.
8 *Contrauenientes compromisso ẽt nullo, ex pacto tamen corroborato, pęna cō*
promissi tenetur, quia p pactũ ex ꝯtra nullitatis opponẽda impeditur.
9 *A sententia arbitratoris si modicam contineat læsionem, appellare non li-*
cet, aliàs secus.
10 *Clem quamuis, de appella nō vendicat sibi locum in laudo, quia de iure cau*
tum non reperitur, quod sint. ab arbitratore petendi apostoli.

Qui veritas est, me dirigat in viam veritatis.

Respon. Interpreta.

VIso consilio Dñi mei Dñi Bordini, & cōsi-
derato tenore facti prout in
ipso consilio recitatur, qa aliter ꝓcessum nō vidi,
sequẽdo dubia p eũ proposita. Primò discutiã, an
laudũ fuerit iustũ, vel iniquũ. Scdo. an sit ualidũ, & ritè ꝓlatũ
aut nullũ & inualidũ. Tertiò, an Thomas petendo reductio-
nẽ ad arbitriũ boni viri efficaciter inciderit in pęnã compro-
missi. Quarto an a sñia reductionis potuerit appellari? Quin-
to, an appellãs, & nō cōparens in termino p̄fixo, intelligatur
appellationi renunciasse? Circa primũ breuitati studendo (vt
Iurisc ònitũ decet) clarũ est periculũ nauis cedere dãno nau-
tæ, nisi culpa vectorũ nauis perierit. l. 1. ff. de exerci. act. Viden
dum ergo est, an culpa d. Thomæ, q nō obtinuit licentiã trãs
uehẽdi sal a dña officiali. salis Ian. nauis hæc inciderit in com-
missum. Et nō insistẽdo in verbis, mihi vr̃ ꝙ fuerit in culpa, qa
d. Thomas a dñis salis Ianuæ nō solum de iure tenebatur im-
petrare licentiã trãsuehendi sal. l. fi. C. de vect. & cōmu. sed ẽt
1 ex pacto. † quare cum p̄p noo habitã licentiã nauis cōbusta
fuerit bene sequitur, ꝙ culpa ipsius dãnum ollatum fuerit,
& ꝓpea tenetur ad totalẽ interesse, l. colonus, §. nauẽ, vbi hr̃
casus noster, si locat facit consilium Raph. Cu. a 1. incip. Mat-
thęus dedit. nec obstat, si dicatur, ꝙ patronus nauis, qō appli
cuit ad locum uadi, in quo loco ꝓmiserat d. Thomas tradere
licentiam ipsi p̄rono, fuit in culpa ultra trãsmeare, post q̃ sibi
nō expediebatur licẽtia iuxta couẽta, iō sibi ĩputet, reg. dãnũ,
qđ qs. de re. iur. in 6. Nã si dñs nauis licẽter recipiat merces il
licitas, cũ possit nō accipere, suo periculo cons. atur nauis. l.
cotẽ ferro, §. dñs. ff. de pu. & gñalr locator, q potuit resistere
aduersus periculũ. nō hẽt actionẽ aduersus ꝯductorẽ, l. si qui
domũ §. pe. ff. oc. cũ solit s ꝯcord qa rñdet, ꝙ stãte statuto de
quo fit mẽoo in allegato ꝯsi sã nauis trãsfretãde a loco Area
rũ ad locũ vadi erat ꝯfiscata, iō q̃q voluisset trãsfretare vltra
locũ uadi, nihilominus nō euasisset pęnã, iō falsum est ꝙ po-
2 tuerit resistere aduersus p̄iculũ: vñ negligẽtia † ñ ẽ im̃ꝓbãda
ex quo diligẽoa nihil fuisset ꝓfutura. l. si vehẽda. §. si ea. ff. ad
leg. Rho de iac. Circa f̃m, visũ fuit prima ꝯsideratione sñiam ar
bitrorũ fore nullã, qa incerta. nō. n. ꝯtinet aliq̃ sũmã, ergo nul
la, l. qd tñ. §. Pōpo. ff. de arb. l. pe. & quasi p totũ, C. de sen. q̃ si.
cer. quã Nec obst. ꝙ die sequẽti fuerit addita certa summa, qa
iã arbitri erãt functi officio suo, & suã sñiam incertã. & nunã
die sequẽti ñ potuerũt addẽdo, & supplẽdo certificare, l. Pau.
la 1. ff. de re iu. q̃ lex hẽt ẽt locũ in arbitris, f̃m gl. Bar. & scrib. in
l. qa arbiter, ff. de arb. Imo. Alex. & Mod. in d. l. Pau. p tex. in l. di
cere. §. fi. ff. e. quem tex. Imo. in c. Quintauallis. in 18. dña, & ibi
Pan. in 15. dña de iureiu. extẽdere vr̃ ad arbitratorẽ, & ita con
suluit Raph. Cu ꝯsi. 160. incip. Ser Petrus. ẽr si sit data ptãs se-
mel, & pluries arbitrãdi, qa intelligit in capitulis, sup qb. non
fuit arbitratũ, f̃m Bar. & Bal. in l. qd tñ. in prin ff. de arb. Im in
d. c. Quintauallis, in 2. char. Ra. Ful. cons. 144. Syndici cōis cau.
octa. Præmissis, nō obstan. f̃m ea, q̃ proponunt, ꝯrũ credo de
iure veriua infrascriptis considerationib. Primo cōsidero, ꝙ
dicta iura, videlicet tex. in d. l. Pau. & in d. l. dicere, loquunt, qn
iudex, vel arbiter habuit actũ sñiandi pro absoluto, nã tũc dr̃
3 functus † officio suo, & ita illa iura intellexit Ang. cons. 42. in
cip porrecta, col. fi. & hoc lat. s patet rectè sentiẽti. In casu aũt
isto, arbitratores non habuerunt actũ pro absoluto, ex quo
distulerunt taxationẽ p̄cij dicti Galeoni & expensarũ in cra-
stinũ. pũctus ergo reducitur ad hoc, an dicti arbitratores po-
tuerint reseruare sibi taxationẽ p̄cij Galeoni, mercedis, & ex-
pensarũ in die sequenti. de expensis & accessorijs non est du
biũ. l. terminato, vbi Bar. & alij. C. de fru. & lit. expen. Pau. Alex.
& alij cõter, in d. l. Pau. Rot. de re iud. decisi. 21. in anti. Abb. in
c. 1. de sequest. poss. & fruc. de principali ꝙ possint sibi reserua
re taxationẽ, vr̃ fortè dubitãdũ, qa facilius cōceditur iudici, &
arbitro, supplere omissa circa accessoria, q̃ circa principale, p
d. l. Pau. & p ea, q̃ ꝯsuluit Alex. cōsi. 90. ferè ois. vol. 1 diffiniti-
ua n. vnico contextu proferenda est, l. 2. C. de sen ex breui. reci.
c. fi. de re iud. si ergo diuersot ad extraneos actus (nisi reiteret)
non valebit. facit tex in l. 1. § qui p̄sens, ff. de ver. obli. sed sis ẽt
nō obstã. arbitror, hos arbitratores potuisse reseruare taxa-
tionẽ in crastinũ ex infrascriptis considerationib. Cōsidero
4 .n ꝙ. ex forma † ꝯpromissi p̄dicti duo, q tulerunt laudũ, erant
electi arbitri & arbitratores. Scdo ꝯsidero, ꝙ ad cognoscẽdũ
vtrũ electi iudicauerit tanq̃ arbitri, an tanq̃ arb. cognoscit ex
mō ꝓcedẽdi secũdũ Bar. in l. 1. ff. de iud. cũ solitis, & infinitis au
ctoritatibus, quas cōsulto omitto in occurrẽti casu satis liq̃t,
ꝙ ꝓcesserũt, & iudicarũt, ut arbitratores, secũdũ Bal. & Ang.
in l. si seruus pluriũ, § fi. de leg. 1. Im. in l. nemo p̄t, e. ot. fortius si
ꝓcessisset a principio vt arbitri. tñ sustinebit sñia, si ex sene
sñiæ appareat, ꝙ ꝓnunciauerũt ut arbitratores, secundũ Bal.
in l. 2. ff. de testa. n ili. Fely. in c. cũ ordinẽ, col 2. de resc. in c. præ
sentata, col. fi. de test. Tertiò considero, ꝙ proferre sñiam uni
co contextu, & eodẽ die, uel eadẽ hora, est solẽnitas iuris ciui-
lis, d. l. Pau. & d. l. 2. no. Bar. in l. prolatã, C. de sen. & inter. om. iu.
de iure n. naturali considerat sola veritas, & nō ritus iudicio
rũ. secundũ Bal. in l. rescripta, C. de p̄c. imp offer. inferens, ꝙ sñia
principis, q est in ius positiuũ, ualeat omissis istis solẽnitatib.
Idẽ voluit Bal. in l. unica, C. ut quæ desunt aduo. & est vulgaris
ꝯclo, q̃ cōprobat Cur. senior cōs 65. ex p̄missa narratione. ex
istis mō ꝯsiderationibus infert decisio huius dubitationis, ꝙ
valuit laudũ istorũ dñorũ. q ꝓnunciauerunt, vt arbitratores,
5 qui arbitr. nō tenentur † seq solẽnitates iur ciu. sed p̄nt q̃uo
velint. sequẽdo æquitatẽ & veritatẽ iudicare, & hæc est sub-
stantialis dña inter arbitrũ, & arbitratorẽ, qa arbiter tenetur
seruare ordinẽ iuris. l. 1. & l. si de meis. §. recepisse, ff. de arb. ar-
bitrator vero non: qa electus vr̃ tanq̃ cōpositor, & mediator
inter partes. vñ sicut partes ꝓcedunt extraiudicialiter ad con
cordiã interpellatis horis quo volunt, ita arbitrator. ista sunt
verba Inn. in d. c. Quintauallis, & ibi Pan. in 2. dña. Bar. in l. so-
cietatẽ. §. arbitrorũ, ff. pro soc. in l. fi. de var. & extraor. cog vbi
dicit, ꝙ arbitrator est qdã ꝓxeneta electus ad ꝯponendas par
6 tes. accedit. n. † arbitramentum magis ꝯtui, q iudicio, vt ibi
late per scrib. Ale. ꝯsi. 119. vol. 2. & alibi sępe. & tanto magis, cũ
ex forma ꝯpromissi sit ipsis data ptãs pronunciandi, q̃uo ipsis
videbitur, & placuerit: q̃ verba important, ꝙ sint liberi a re-
gulis, & solẽnitatibus iuris ciuilis, secundum Bar. extrauag. ad
repr. in verbo, indebite. cũ cōcor. all. p Fel. in c. 1. de const. & in
varijs locis. Itẽ dictũ est, ꝙ possint procedere de facto, quę ver
ba de facto, important tñ ac si esset dictũ, ꝙ debeant iudica-
re sine vlla solẽnitate, sed prout factũ ratio suadebit. Lu. Ro.
in rub.

in rub.de arb.q.17.Bar.in extrauag.ad repri.in d.verbo,videbi
tur.vers.quid si dicatur in statuto,&c.Cor.consi.113.visa petitio
ne.li.3.vbi vult,ꝙ arbitrator nõ teneatur iudicare,vt iudex , nec
vt arbiter,sed ſm fantasiã sui capitis.benè facit , qd̃ consulunt
Socy.consi.124.præsens consultatio.col.2.vol.j.Ias.in §.bonę
fidei,col.5.& seq.Inst.de actio.possem ẽt instare , qd̃ ſm iuris
rigorẽ ista sñia , ẽt si esset lata ab ipsis tanq̃ arbitris,valuerit:
sed quia stantibus prædictis,satisfit petentibus consiliũ , non
aliter superuacuè implebo folia.Circa tertiũ stantibus prædi
ctis,per quæ apparet laudũ fore iustũ & validũ,concludendũ
restat,ꝙ dictus Thomas petendo reductionẽ ꝯ cõuenta iuro
vallata,incident in pęnam compromissi,vt est tex.in c.dilecti,
de arb.& l.si quis maior,C.de transac.quinimò si foret nullũ,
adhuc ꝯueniendo incidisse in pęnam,quia licèt ſm cõem opin.
7 promissio † pęnæ intelligatur facta sub cõditione, si arbitrator
immodicè non lęserit,d.c.Quintauallis,vbi Abb.& alij , & l.si
libertus,la 5.ff.de oper.liber.tñ non intelligitur facta sub con
8 ditione,si laudũ validũ erit,quia licèt sit nullũ,† validatur ex
pacto eo ꝙ per tale pactum impeditur pars nullitatẽ allega-
re,secundũ Bar.in l.vbi pactũ,col.pen.C.de transac.Ang.cõs.
287.inci.A.& B.ꝯxerunt.Alex.ꝯsi.32.optimè consideratio.col.
2.vol.2.Circa quartũ,variæ sunt opiniones:& ꝙ nõ possit ap
pellari a sñia reductionis,tenuerunt quamplurimi, prout in
dictis consi.recitatur,& sequitur Ona.in tracta.de arbit.q.22.
vbi alias auctoritates alleg.sequitur Panor. consi.38. casus in
effectu,in vltimo dubio.allegant idem tenere Inn.Raph.Ful.
consi.113.arbitrator.Cardi.consi.139. factum tale est.in vlti-
mo dub.& consi.seq.in 4.dubio,& fortè si computentur au-
ctoritates,ista est cõis sñia.sed ego non audeo prædictam opi-
nionem sequi,quia Do.Alex.consi.115.viso themate.in 3.lib.
dicit,ꝯtriam opi.esse veriorẽ,æquiorẽ,& a maiori parte scribẽ
tiũ comprobatam,quam ẽt sequitur Pau.de Ca.consi.22. cir
ca primũ,in 3.dubio,secundũ antiquã impressionẽ.Placet tñ
9 mihi,vt in isto pũcto distinguamus:aut iudex grauat † in mo
dico,& procedat opinio Bar.in d.l.j.in fi.ff.de leg. 2. ꝙ non li-
ceat appellare:aut enormiter grauat,& tunc liceat. ita distin-
guit Bal.in l.vnica,C.de ijs,quæ pę.no.quẽ sequitur Lud. Ro.
consi.261.super eo.videatur ergo, quibus ex causis fuerit ap-
pellatum.Circa vltimũ dubiũ,casus est claris in cle.quamuis.
de appel.ꝙ si appellans nõ ꝯpareat in termino præfixo ad re-
cipiendos apostolos,quod intelligitur appellationi renũcias-
se.hinc Cepolla in suis caut.& Maria.in arti.7.de cita.in frustra
iudices illaqueare appellãtes:est verum,ꝙ fortè dubitari pos-
set,an dispositio d.clem.quamuis,procedat in appellatione in
terposita a sñia reductionis,eo ꝙ iudex reductionis est subro
gatus loco arbitratoris,ergo eius sñia habebit eandem natu-
rã,quã habet laudum arbitratoris,l.si eũ.§.qui iniuriarum, ff.
si quis cautio.quod firmat Saly.in l.si societatẽ.§.arbitrorũ,q.
15.ff.pro soc.Socy.consi.121.in causa.col.fi.lib.3. verũ in lau-
10 do non habet locum dispositio† d.cle.quamuis,quia non re
peritur,ꝙ sint ab arbitratore petendi apostoli,secũdum Car.
Flor.in d.consi.139.col. pen. ergo non etiam locum habebit
11 † in appellatione a sententia reductionis . & ista opi.fortè est
verior,quia dispositio dictæ cle ꝙ censeatur renunciatum ap
pellationi,videtur odiosa,ergo stricte interpretãda.reg. odia,
de reg.iur.intelligamus ergo eam sententiã latam a iudice ut
iudice,non a iudice vt arbitratore.cõtrarium tñ sustineri po-
test per ea,quę scribit Alex.consi.106.viso themate,colum.3,
uersi.non obst.lib.3.

RESPONSVM II.

ARbitrator lato primo laudo,non iterum ar
bitrari posse manifesti iuris est ,
nisi a partibus potestas semel,uel plures arbitrãdi,
corrigendi,interpretandi, vel murandi eidem im-
partita fuerit.Et maximè si laudum primum a partibus emo-
logatum fuerit . Quare Pontius Collettæ sororius laudata re-
cusans,in compromissi pęnam incidisse videtur.Sed secundũ
ea , quæ proponuntur,non teneri verius existimo,cum sibi li
cuerit nomine vxoris suæ contra Collettã excipere, quæ con-
tra formam laudi emologati omnia petebat. nullo igitur iu-
re Pontius laudo non paruisse dici potest,si exceptionem re-
tentionis,seu iura pignoris, & hypothecæ proposuerit : nam
hæc in omni adiudicatione semper tacitè subesse receptum
est,nulloque etiam compromissi capite contra eundem Pon
tium fiscus ad pęnam agere potuit.

SVMMARIVM.

*1 Compromittentes concedere possunt arbitris,seu arbitratoribus,ptãtem se
mel,& pluries arbitrandi,&c.& quomodo intelligatur,vide num. 5.*
2 Emologatio laudi,operatur vim pacti & translationis .
*3 Qui obligatus est a far bono , intelligitur ad soluendum pretium , vel rem
tradendam obligatus.*
4 Exceptiones ex laudo prouenientes excusant à pęna.
6 Contrauenient laudo nullo,nullam pęnam meretur.
7 Sẽtẽtia adiudicationis sẽper intelligitur saluo iure pignoris & hypotecæ.
*8 Condemnatus ad omnia onera,& ad onus releuandi fideiussorem,de acces-
soriis etiam tenetur.*
*9 Prohibitus opponere contra sententiam,potest nihilominus opponere ex-
ceptiones ex ea prouenientes .*
10 Dilatio assignata ad soluendum,non aufert ius pignoris .
*11 Pendente compromisso, seu compromissi declaratione , actio nulla efficax
competit .*
12 Non dicitur spontè soluere , qui per iniuriam iudicis soluere compellitur.
13 Purgatio moræ de ęquitate canonica semper admittitur .

Respon.interpreta.

VIdetur ꝙ Pontius de Buso inciderit in pœnã
cõpromissi,quia recusauit tradere ca-
psas adiudicatas do. Collettæ per laudũ vltimo loco
probatum.nec dicatur, ꝙ arbitrator nõ potuit lato
primo laudo amplius arbitrari,l.non distinguemus,§.fi. ff. de
arbi.qn posset procedere,nisi esset data potestas semel & plu
ries arbitrãdi,vt dicitur in l.quid tñ,ff.eo.ti.in casu autem isto
data est potestas interpretãdi,mutãdi,corrigẽdi,semel & plu
1 ries,quã potestatẽ† corrigendi partes dare potuerũt,vt expres-
sè firmat Bart.in d.l.quid tñ.Scdo vr̃,ꝙ sit commissa pœna ex
alio quia Pontius recusauit tradere vasa argẽtea adiudicata
prædictæ d.Collettæ.nec dicatur,ꝙ ipse Pontius nõ est ꝯdẽna-
tus ad tradendũ,quia emologando laudũ tacitè vr̃ promisisse
2 dicta vasa tradere.Emologatio† enim laudi operatur vim pa-
cti & trãsactionis,authẽ.si vero cõtigerit,C.de ind.gl.in l.2. C.
cõmun.vtriusq; iud.Quod hoc sit verũ,patet , qa viribus p̃to
ris cõpulsus tradidit vasa p̃dicta , per quorũ traditionẽ tacitè
fateri vr̃ se cõmisisse,& ꝯtra in pęnã incidisse,arg.l.ad solonẽ,
C.de re iu.Imo ex verbis laudi cõdẽnatus apparet ipse Põti⁹,
dũ dr̃ , ꝙ ipse sit obligatus à far bon la vasella d'argento . qui
3 ẽ.n.obligatus a far bono,†intelligit obligatus ad soluẽdũ pre
tiũ,vel ad rẽ tradẽdã,ſm Soc.ꝯs.65.ꝯclusio s̃.firmat.col.1.lib.4.
Præmissis nõ obst.ſm ea,quę proponũtur, scio ꝯtriũ esse ve-
rius,quia nõ cõstat Põtiũ in aliquo ꝯtrauenisse, & minus lau
do lato in executione dicti cõpromissi.Primo ñ ꝯuenit dene
gando tradere dictas capsas d. Collettæ petenti eas, tanquam
insolidũ eidẽ adiudicatas,qa in primo laudo est expsè cõclu
sum,ꝙ oẽs res non specificatæ in ipso laudo sint , & esse de-
4 beãt cões inter ipsas cohæredes. sicut ergo p̃dicto Põtio† ex
cipere noĩe suę uxoris cohẽdis ꝯ d. Collettã petentẽ ꝯtra for-
mã laudi totũ,l.si quis cũ totũ,ff.de excep.rei iud.l.qui solidũ,
ff.de leg.2.Nõ obst.ꝙ in scdo laudo declarauerit dictas capsas
spectare p̃dictę d.Collettæ,& sic correxit primũ,qa nõ potuit.
ad ꝙ probãdũ p̃suppono, ꝙ partes ante latũ ultimũ laudum ,
emologauerũt primũ, & sic oẽs ꝯsenserãt, ꝙ dictæ capsæ es-
sent cões,& sic quo ad dictas capsas oĩs lis , & qȯ erat sopita,
& ꝯñt cessabat subiectũ cõpromissi,merito super illis nõ po-
tuit postea ꝯtriũ iudicare.ita clarè decidit Pet.de Ange.consi.
22 t.discutiẽdũ ẽ primo.Nec obst.ꝙ fuerit data potestas cor-
5 rigẽdi,qa debet† intelligi talis potestas durãte lite,& antequã
cõpromissum fuerit emologatũ: alias ſm Anch.sequeretur ab
surdũ,ꝙ arbitrator elect⁹ ad sedãdas lites , posset pro arbitrio
eas resuscitare in dies mutãdo sñiam , qd̃ esset calũniã sup iã
decisis imponere,l.pe.C de decur.lib.x. cũ ergo ñ inueniatur
in aliqua parte laudi emologati,ꝙ istæ capsę fuerint ad iudica
tæ d.do.Collettæ,restat ꝙ ñ dicatur Põtius ꝯuenisse laudo la-
to per arbitratorẽ,nec ꝯpromisso & si ꝯuenisset ultimo,ñ tñ
6 incidisset ĩ pęnã, qa ꝯueniẽs† laudo nullo,nõ incurrit aliquã
pęnã,l.arbiter ex cõpromisso,ff.de arb.Barb.in l.3.§.si seruus.
ff de pecu.gl.& Pan.in c.significantib.de off.dele.Soci.consi.
121.in causa reclamationis,lib.3. & Alex.ꝯsi.32.& 119. lib. 2.
Scdo,& si laudũ ultimũ teneret, tñ nullo mõ põt dici, ꝙ Põ-
tius incideret in pœnã , quia arbitrator adiudicauit dictas cap-
sas,& dictas vasa argentea in partẽ d.do.Collettæ , & aduersus
hanc sententiã nullo modo ꝯtradixit Põtius, ergo &c. Vnde
p̃ dẽmõstrãda veritate p̃mitto in facto,ꝙ Põtius recusauit tra
dere p̃dicta vasa & p̃dictas capsas,qa asseruit sibi pignoratas
& hypothecatas.Scdo p̃mitto,ꝙ sñia,p q̃ p̃dicta fuerunt assi-
gnata in partẽ prædictæ d.Collettæ , dr̃ lata in causa diuisionis
hẽditatis inter do.Collettã & sorores, & nõ inter d.Collettã,&
ipsum Põtium,qui suo priuato noĩe cõpromisit sup quibus-
dã suis creditis,& si sup diuisiõe hẽditatis p̃dictæ. hoc sic p̃mis
so,infero ꝙ nõ dr̃ Põtius retinẽdo prædicta bona iure pigno
ris ꝯuenire laudo ĩ ea parte,p q̃ dicta bona adiudicantur por
tioni ipsius do.Collettę,qa talis exceptio retẽtionis non impu
7 gnat sñiam,l.a diuo Pio,§.ꝙ si res.ff.de re iud. vbi sñia † adiu-
dicationis ĩtelligitur saluo iure pignoris,& hypothecę alteri⁹.
Nõ ob.ꝯtria , qa ad oĩa clarè rñdetur.& ex rñsionib.manife-
stissimè apparebit,pœnã ꝯpromissi cõmissam ñ eẽ:& primo,
quo ad retẽtionẽ capsarũ rñdetur dupliciter.Primo, ꝙ licuit
eas noĩe vxori retinere donec diuidãtur,qa cõessũ ñ ob.vlti
mo laudo,qa nõ valet,vt s̃,demõstraui.Scdo rñdetur, ꝙ licèt

eas

eas retinere iure pignoris, donec sibi satisfiat, ẽt q ab alio pi-
gnus habitũ fuerit, si pecunia, cuius cã pignus retineť, est ver
sa in vtilitatem dñi, l. 1. C. si res alie. pig. data sit. nã q soluit de-
bitũ ꝓ dño alteri, si res pro qua soluit, pueniat ad eius manus,
sibi ꝯpetit retẽtio, l. ff. qb. mo. pig. vel hypo sol. Tertio rñdeť,
q ex tenore sñiæ vĩ licuisse, & licere retinere dictas capsas, do
nec satisfiat ipsi Pontio, ꝓ sũma pecuniarũ exbursata ꝓ recu
peratione dictarũ capsarũ a manibus fisci. & ẽt donec fuerit
releuatus a fideiussione pstita fisco. Nã in d. sñia, & lau-
do cõtineť capitulũ, quo disponit, q d. Colleta teneať ad oĩa
onera, q̃ reperient esse sup bonis sibi in ptẽ assignatis, & ꝯñr
8 † ad onus releuãdi dictũ Põtiũ, & ad soluẽdũ sibi expensas fa
ctas, ꝓ recuperatione ipsorũ. Quo ergo colore põt dici Pon-
tiũ ꝯuenisse, si opponit exceptionẽ sibi ꝯcessã ex tenore lau
9 di ꝓhibit⁹. n. nihil opponere ꝯ sñiam, † pt nihilominus oppo
nere exceptiones ꝯcessas ab ipsa sñia: imò ẽt ꝓhibitus ꝯ ipsã
sñiam, si tñ ab ea suboriant, ſm Bar. in l. si filius. ff. quod cũ eo.
iõ dixit Bal. in l. pemptorias. C. sen. rescin. nõ posse q ꝯ sñiam,
in qua qs fuit ꝯdẽnatus ad tradẽdũ rẽ, põt opponi exceptio ꝓ
tij n soluti. qa hoc est ex nã rei, latè tradit p Feli. i c. ex pte. 2. d
offi. deleg. licèt ergo Põtius eẽt ꝯdẽnatus p laudũ tradere di-
ctas capsas, posset opponere exceptionẽ retẽtionis, donec ꝓ-
tiũ solutũ ꝓ redẽptione rerũ sibi psoluat. Nõ ob. q reqsitus
nõ psoluerit æstimationẽ argẽti, seu vasorũ, ad q̃ erat ipse Põ.
tius ꝯdemnatus a far bõ, &c. qa rñdeť. q dicta vasa argentea
erãt ipsi Põtio pignorata, ꝓ summa ducatorũ ducẽtũ soluto-
rum p ipsum dño de Branchasio ex cã dotis ꝓdictæ do. Colle
tæ. vnde dico. q dicta cõdẽnatio debet intelligi saluo iure pi-
gnoris, multiplici rõne. Primo, qa vt itelligo, sic iportat natu-
ra illorũ verborũ a far bõ quasi sit ꝯdẽnatus ad reddẽdũ bo-
nũ cõputũ, & rões d dicto argẽto. qd q dẽ bonũ ꝯputũ & rõ
nes ꝓbe refert, si detracta summa sui credi ti paratus est reli-
quũ psoluere, l. eũ seruus ff. de ꝯdi. & dem. qd suadet, qa si vo-
luisset arbitrator ꝯdemnare d. Põtiũ ad restituẽda vasa, vel in-
tegrã æstimationẽ, faciè erat ei exprimere: q. l cũ ñ fecerit, nec
voluisse arbitrãdũ est, arg. l. vnicæ, §. sin aũt ad deficiẽtis, C. de
cad. tol. Scdo rñdeť, q ex natura act⁹, d quo agit. talis sñia dẽt
itelligi saluo iure pignoris, qa dictus Põtius ꝯdẽnať a far bon
dicta vasa ex cã diuisionis: p q̃ sñiam diuisionis ñ intelligitur
in aliquo derogatũ hypothecę, vt est casus in l. si ꝯsensit, §. fin.
ff. qb. mod. pig. vel hyp. sol. faciũt ẽt, q̃ dixi s post Bald. in d. l. pe-
remptorias. Tertio rñdeť, q una pars sñiæ recipit decisionẽ ab
alia parte, l. vtrum, ff. de peti hær. cum simi. Istud ergo capitu-
lũ, p qd Pontius ꝯdẽnať a far bõ dicta vasa dẽt intelligi soluto
pri⁹ pignore nã vt s. dixi, dicta do. Colleta fuit ꝯdemnata ad
onera, q̃ reperiẽť iposita sup bonis sibi i ptẽ obuẽtis, ꝓ sua ra-
ta. Nec huic rõni obstat, si dicať, q i alia pte laudi data fuit di-
latio duorũ mensiũ ipsi d. Colletæ ad soluẽdum ea, ad quæ te
10 neť ipsi Põtio, qa p dilationẽ † datã ad soluendũ nõ intelligiť
remissum pignus, l. lecta, & ibi Ale. col. 5. tradit regulã, q ꝓro-
gatio termini intelligit facta cũ qualitatibus ꝓcedẽtibus. ff. si
cer. pe. acceptať ergo istud i fauorẽ d. Põtij. vñ dr, q eõ ipsa d.
Colleta teneať pfato Põtio ad summã longè maiorẽ, q̃ sit va-
lor dicti argẽti, ꝯpetatq; ipsi Põtio ius retẽtionis rõne pigno
ris & hypothecæ, q pp ea nullo mõ dr ꝯuenisse: nam vbi ex iu
sta cã ꝯuenit laudo, nunq̃ pęna ꝯmittit. & vbi ꝯmissa foret, iu-
sta cã litigãdi excusat. Raph. Ful. cons. 171. Gerardus. Quarto
rñdeť, q cessantibus oĩbus ꝓdictis, nihilominus fiscus nõ po-
tuit agere ad dictã pœnã, qa sup isto dubio, an istud laudũ in
ea pte, qua dictus Pontius ꝯdẽnat a far bõ la dicta vasella, factũ
fuit ꝯpromissum in dictũ arbitratorẽ, ẽt virtute illius reserua
tionis, q si oriať aliqua dubõ sup ꝓmissis, q ipse arbitrator ha
11 beat ptãtẽ declarãdi & iudicãdi. pẽdẽte † ergo ꝯpromisso, seu.
declaratione, nulla actio cũ effectu ꝯpetit ad pęnã, casus est i.
l. q Romæ, §. duo fratres, ſm lecturã cõiter approbatã, ff. d ver.
obli. & ibi Bar. & alij, & Bar. in l. Iulianus, colũ. 3. ff. de condi. in
deb. Nec obst. si dicat laudũ fuisse emologatũ, qa verũ est, sed
intelligiť emologatũ cũ oĩbus suis qualitatibus, videlicet sub
cõdõne, q si suboriať dubitatio, q declareť p dictũ arbitrato
rẽ. Nõ ob. q sit iuratũ de ñ petẽdo reductionẽ ad arbitriũ bo
ni uiri, qa debet intelligi si æquũ & iustũ fuerit laudũ. c. Quin
tauallis, de iureiu. l. si libertus, ff. de ope. lib. Bart. in l. societatẽ,
§. arbitrorũ, ff. pro soc. & alibi sæpe. vel debet intelligi, nisi fue-
rit ꝯuentũ, q liceat reductionẽ petere, vt in casu isto, in quo
factũ est nouũ ꝯpromissum sup dubijs emergẽtibus super ip
so laudo. Nõ obst. deniq;, q ipse post trãsactionẽ soluerit æsti-
mationẽ dicti argẽti i parte, & i parte ipsa vasa restituerit: qa
soluit metu carceris, & cũ ꝓtestatione q ꝯpulsus p iniuriam,
& metu carcerũ soluebat, q̃ ꝓtestatio vestita a cã metus, tol-
lit mẽtẽ & animũ à facto, c. 1. quod met. cau. est. n. metus car-
ceris in viro honesto, & in prudenti mercatore iustissimus, l.
12 qui in carcerem, ff. q met. cau. Præterea compulsus per iniu-
riam iudicis, non dr † spontè soluere, l. 3. §. carcerum. ff. eod. ti.

Item & si tacitã confessionem fiscus velit elicere ex illa solu-
tione, dico q quo animo fiat solutio, dependet a voluntate
soluentis, ergo a sola eius voluntate recipit intellectum, l. at si
quis, § plerinq;, ff. de relig. & sum, fu. cũ ergo declarauerit ani-
mũ suũ, q dictã solutionem fecit, nõ qa sit obligatus virtute
dicti laudi, sed qa compulsus viribus ꝓturæ, nihil est q propo
nať quare ꝯsiteri videat. Vltimo aõ crediderim fiscum R eue.
do. plenerariorum in hmõi actione, qa & si cõmissa mero iu-
13 re fuisset pęna, tñ de æquitate † canonica semp hẽt locũ pur
gano moræ, vt p Alex. & alios in l. si insulam, ff. de verb. obli.
Ideo cum Pontius paruerit effectualiter laudo, non debet fi-
scus pęnam exigere. Ita in casu isto cõsuluit punctualiter Bal.
consi. 117. super primo puncto, lib. 5. Laus Deo.

¶ De iudi. & foro compe.

RESPONSVM I.

CVm causa promissionis indẽnitatis sit diuersa
a cã rescissionis ꝯctus. Ideo in hmõi causis
nec l. ubi cœptũ, de iud. ff. minusq; l. nulli, C. eod nec
ẽt c. dispendiosa, de rescr. in 6. locum sibi vẽdicant.

SVMMARIVM.

1 *Intellectus ad l. vbi captum ff. de iud. & ad l. nulli C. eo.*
2 *Intellectus c. dispendiosa, de rescr. in 6.*
3 *Causa promissionis indemnitatis, differt a causa rescissionis contractus, nam una non parit exceptionem rei iudicatæ in altera.*

Respon. interpreta.

LEx vbi cœptum, ff. de iudi. & materia præuentio-
nis nõ seruit in casu, ꝓposito, qa ꝓcedit qñ ea-
dẽ est cã, & diuersa actio. c. ꝓposuisti, versi. ꝓdicta cã,
de foro compe. Regula etiam l. nulli, C. de iudi. q cõ-
tinentia causæ non sit diuidenda, vera est. Verum tripliciter
causæ se possunt inuicem contingere, vt declarat ibi Ias. tñ
non video qño causa indemnitatis sit connexa cum causa re
1 scissionis ꝯctus, imò penitus diuersa, † vt infra subijciam. igiť
&c. ¶ Dispositio etiam c. dispendiosa, de rescr. in sexto, qua ca
uetur, q non valeant rescripta impetrata ad diuersos iudices
super pluribus actionibus personalibus contra vnum nihil fa
2 cit ad rumbum, quia loquitur in pluribus † delegatis, quorũ
iurisdictio est odiosa: nos loquimur in ordinarijs, corã qbus
non hẽt locũ dispõ illius capituli, ſm Gem. & alios cõiter ibi, &
istud sans patet ex stilo & practica cõi. Itẽ non habet locum,
vbi reus ꝯsensisset posse vocari coram quocunque iudice, ſm
gl. & oẽs ibi, & hoc est expeditũ: sed in isto casu rea conuẽta
in instro indẽnitatis, ꝓmisit stare in quocũq; foro, vt latè legi-
tur in eo, igiť &c. ¶ Quod aũt sint diuersæ actiones, patet de-
sertã actio rõne ꝓmissionis indẽnitatis, est actio ex stipulatu,
l. 5. § stipulatio, ff. de verb. obl. & Inst. eo. in prin. & §. 1. ad re-
3 scindẽdũ vero agitur officio iudicis. & q sit diuersa † cã, patet
ad oculum, quia una nõ parit exceptionẽ rei iudicatæ in alte
ra: oã esto q seraťsñia rescissoria in fauorẽ dñi lo. vel ꝯ, in om
nẽ euẽtũ soror ꝯuenta tenebit seruare indemnem fratrem a
solutis ꝓ dote promissa p eã eius scdo viro. & a dãnis, &c. Et
hoc tã actione ex stipulatu, q̃ negotiorũ gestorum. ex istis in
ferť, q cũ alia sit actio, alia cã petẽdi, q diuersum erit iudiciũ,
vt est casus in l. & an eãdẽ, in prin. ff. de excep. rei iudic. cũ igi-
tur ita sit, q diuersum sit iudicium, nihil faciunt allegata pro
parte sororis petentis remissionem. Laus Deo.

RESPON. II.

IVdex cãæ principalis de incidentibus, emergenti-
bus, & connexis iudicare debere exploratiu iu
ris est. iõ cũ cã, & ꝯctus principalis mercãtilis sit, merca-
tores iudices desiderat, ꝓsertim stãte lege municipali su
per questione proposita: quare super restitutione in integrũ
peti ta mercatores iudices adiri debere dubium non est.

SVMMARIVM.

1 *Iudex causæ principalis, etiam de incidentibus, emergentibus, & connexis iudicare debet.*

Respon. interpreta.

PLacet præmissa consultatio, hac potissima ra-
1 tione, quia iudex † causæ principalis,
est etiam iudex causæ incidentis & emergentis. l.
quoties, C. de iudi. & iudex causæ præparata debet es
se iudex causæ præparantis, l. ordinarij. C. de rei vendi. & dixi

hoc

hoc anno in rub. extra de iud. vnde cum causa, & contractus principalis sit mercantilis, & iudices mercatores sint, & esse debeāt, sic disponentibus statutis, vt præmittitur, iudices causę principalis vti mercantilis, eadem ratione debent esse iudices restitutionis in integrū, petitæ incidenter aduersus contractus, & aduersus petita per hos præstantes mercatores; & eo maximè, quia causa restitutionis habet connexitatem cum causa mercantili, quia in ea venit discutienda ratio, quā alleg. nobilis Ioachinus, que non potest discuti absque calculo, & remissione librorum mercantię, & nummulariæ, de qua in articulis. Ideo iudices mercatores, iudices causæ principalis, erunt etiam iudices omnium connexorum, c. quanto, de
1 iudi. cum vulgaribus, & ꝙ iudices causæ principalis debeant esse iudices causæ restitutionis in integrum, tenet Alc. in d. l. quoties. per tex. in l. fi. C. vbi, & apud quos in inte. rest. & cap. pe. de in integ. rest. & signanter dixit Bal. consi. 358. super eo, ꝙ queritur, vol. 3 ꝙ si causa principalis sit compromittenda, etiamꝗ causa restitutionis in integ. petita per minorē aduersus contractum tempore debito, erit compromittenda. Nec me mouet inquantum opponitur, quod præfati mercatores mutuarunt petitam summam institori quia posito sine veri preiudicio, qđ fuisset mutuatū tū tale mutuum fuit factū ex
2 causa mercantili, vt apparet tā ex apochis q̄ ex articulis d. Ioachini. Ideo etiam de tali mutuo mercatores sunt iudices competentes, & in terminis consuluit Bal. cons. 440. inci. premissis verbis, in 4 pa. Reliqua vero, quæ in cedula continentur, & in suprascripto consilio recitantur, non attingo, quia non concernunt articulum iurisdictionis, sed merita causarum principalis, & restitutionis in integrum, &c. Laus Deo.

RESPONSVM III.

Cum crimen adulterij, & incestus contra laicum mixti fori sit, ideo præuentioni locus est. Quare Titius coram seculari iudice de adulterio, & incestu in neptem cognitam perpetrato conuictus, ab eodem puniri potest.

SVMMARIVM.

1 *Crimen adulterij. & incestus, & mixti fori, etiam contra laicos, & ideo præuentioni locus est.*

Respon. Interpreta.

Quidam Titius laicus prætenditur cognouisse neptem suam, hoc est filiam fratris sui vxoratam, & sic commisit crimen incestus cū adulterio queritur an illud crimen sit crimen mixtum an merum: & an si dictus Titius sit pręuentus per iudicē secularem, sit per eundem iudicem secularem puniendus, an verò sit remittendus iudici spirituali, attento ꝙ est preuentus per iudicem secularem. Præmisso quęsito respondebo decisiuè, non faciendo dubitationem, vbi non est: dico ꝙ crimē
1 † adulterij, & incestus est mixti fori contra laicos, s̄m gl. Pan. & omnes alios (nemine excepto) in ca. cum sit generale, de fo. compe. vbi Mari. & Felv. dicunt, ꝙ laicus cognoscens monialem, & sic committendo adulterium, incestum, & sacrilegium, c. virginibus. xxvij. q. i. potest conueniri sub vtroque foro, & ideo locus esse debet pręuentioni. Ita in terminis decidit Pan. in c. j. in vj. no. de offi. or. & Host. in vers. ex præmissis, sub rub de foro compe. & ita obseruat curia Delphinalis s̄m do. Gui. Papę, q. clxxviij. & ita de iure dico, & consulo intrepidè obseruandum, omissis iuribus & auctoritatibus infinitis, quas possem congerere. sed postquam res hæc clarissima est, non amplius laborare expedit.

RESPONSVM IIII.

Statutorum verba propriè, strictèque intelligenda fore sæpe constitutum est. Ideo decretum Papiense de maiore magistratu adeundo, si inter nobiles ciues non suppositos contentio fuerit, non comprehendit Ioan. Ant. originarium propriæ ciuitatis Mediolan. & in præsenti incolam Mortarij, secundum ea, quæ proponuntur.

SVMMARIVM.

1 *Originarius propriè omnes ciuilitates perdit derelicta ciuitate.*

2 *Ciuilitas non mutatur, nisi voluntati facta adstipulentur.*

3 *Incola non solum subiectus est magistratibus incolatus, verum etiam magistratibus, ad quos ciuis est.*

4 *Decretum, seu statutum loquens de ciuibus, non habet locum in ciuibus habitantibus in Comitatu, in materia odiosa.*

5 *Iurisdictio de maiori magistratu adeundo, est iurisdictio delegata, qua ordinarię derogat, ideo restringenda est.*

6 *Territorium dicitur à terrendo, eo quia magistratus inter fines terrendi, & submouendi ius habet.*

7 *Ciuilitas originis nunquam perditur, quò ad onera originaria, secus quò ad commoda residentię.*

Respon. interpreta.

Præstantissime Iureconsulte, Auunculé honorandissime, noui & integritatem, & scientiā vestrā eminentissimam, & amorē, quo me valde prosequeris propterea faciè pro iustitia spero, ꝙ in fauorē partis meæ, quam oēs ll. tuentur, vt breuibus demōstrabo, pronūciabit īntegritas vestra, decretū de maiore magistratu nō habere locū in casu, de quo agit, Et hoc nō obst. sublimissimis motiuis M. V. quæ potius arbitror facta ꝑ subtilitate ingenij, q̄ pro veritate, ad istud demōstrandū præmitto verba decreti. Itē præmitto, ꝙ terra Mortarij est separata a Ciuitate, nisi quantū ad ꝓmissum decretū. Item pręmitto vnā ꝯclu in iure, ꝙ originarius† ꝓpriè oēs ciuilitates perdit derelicta ciuitate, l. filios, & l. fi. C. de muni. & orig li. 10. Illis sic ꝓmissis infert ꝯclo, ꝙ nō sumus in casu decreti, quia Ioan. Ant. de Maletis (vt dnt testes) natus est ī Ciuitate Mediolani, idō rōne originis ꝓpriæ est ciuis Mediolani, nō aūt Papiæ. Ideo dato sine veri ꝓiudicio, ꝙ rōne originis paternę, vel auitę, potuisset d. Io. Ant. dici Ciuis, tn̄ ex quo dereliquit ciuitatē, trāsferēdo domiciliū in terrā Mortarij separatā a ciuitate, dr̄ ꝑdidisse talē ciuilitatem, d. l. filios, & d. l. fi. & licèt a nuda volūtate nō possit mutari ciuilitas, s̄m Bar. in l. assumptio. in prin ff. ad
2 muni. tn̄ † voluntate facto vestita, videlicet si ciuis trāsferat se ad aliū locū separatū a ciuitate, tūc trāsferī ciuilitas, d. l. filios, & d. l. fi. C. de mun. & ori. li. 10. vbi casus apertus. cū ergo quōdā Io. Ant de Maletis dereliquerit ciuitatē Pap. Imo nunquā habitauerit, sed trāstulerit se ad locū Mortarij separatū a Ciuitate, certe ꝑdidit ciuilitatē. ergo cū nō sit ciuis, nō hēt locū decretū. Scdo, ꝙ nō sum⁹ in casu decreti, euidēter appatet ex verbis ipsius, ibi, & nobiles ciues nō suppositos, notat. D. M. V.
3 ꝙ incola † alicuius tenet, & est subiectus magistratibus, apud quos incola ē, & ēt apud quos ciuis ē, l. incola, la 1. ff. ad muni. l. ciues, C. de incolis Imo dixit elegāter Abb. Pan. in ca. j. de fu. cōp. ꝙ forū incolatus ꝓualet cæteris. stante ergo hac ꝯclusione, ꝙ ciuis incola alterius loci dicat subiectus magistratibus illius loci, & decretū solū priuilegiat ciues nō suppositos aliquibus magistratibus, certè sequit ꝯclusio sole clarior, s. ꝙ decretū nō habet locū in casu isto, & si rectè capiat istud fundamētū, oēs scrupulositates cessabūt. Tertio posito ēt, ꝙ eēt ciuis, tn̄ ex quo semꝑ habitauit in loco Comitatus separato a ciuitate, negari nō pt quin dicat ciuis Comitatēsis. mō hr̄ conclu
4 sio, ꝙ decretū, seu statutum † loquēs de ciuibus, nō hēt locū in ciuibus habitātibus ī Comitatu. in materia stricta, & odiosa, put est ista. s̄m Bar. in tra. represalia. in 1. q. 19. q. princ. & in consi. 195. Ciuitati Camerien. Alex. in rub. ff. sol. mat. Are. ꝯsi. 77. inci. & rō scribēdi. sed decretum, de quo agit, est odiosum, igitur verbū, ciues, in casu appositum, nō cōprehēdit ciues habitātes in Comitatu. ꝙ aūt sit odiosum, probat, sic iurisdictio delegata dr̄ odiosa, quia derogat iurisdictioni ordinariæ, ideo semꝑ venit restringenda. Ita dicit gl. no. in c. 1 in verbo, processus, de rescr. in 6. & in cle. 2. de offi. ordi. Mod in rub. ff. de offi.
5 cius. sed iurisdictio † maioris magistratus est iurisdictio delegata, & derogat ordinariæ iurisdictioni, & regulæ vulgarę, qđ actor teneat sequi forū rei, l. 2. C. de iurisd. omn. iud. igitur, &c. Ex istis satis rn̄sum vr̄ motiuis; tn̄ dilucidando casum, rn̄debo sigillatim. Et primo nō ob. inquātū dicebatur, ꝙ perditur ciuilitas, qn̄ ciuis vadit ad habitandū in loco eiusdē territorij, s̄m Bar. in l. fi. C. de incol. li. 10. qa rn̄deo, ꝙ terra Mortarij nō
6 pōt dici de territorio, qa territoriū dr̄ † a terrendo, eo ꝙ magistratus eiusdē Ciuitatis inter eos fines terrēdi, & submouēdi ius habeat. verū cū sit separata a iurisdictione ciuitatis, nō habet magistratus amplius in ea ius, ergo non est amplius de territorio. vel posito falso pro vero, ꝙ esset de territorio, & sic ciue habitāre, nihil cōcludit dicere, ꝙ sit de territorio, qa terra Mortarij habet suos magistratus, qbus sunt subditi oēs incolæ, d. l. incola. la 1. ff. ad muni. & decretum non ꝯprehēdit ciuē sub ditū magistratibus terræ sepatę, nec ēt ciuē Comitatēsem, vt s. ꝓbaui, igit &c. Nō ob. dicere, ꝙ dato ꝙ idē Io. Anto. esset incola terrę Mortarij, ꝙ tn̄ icolatū semꝑ pōt renūciare, l. nihil, ff. ad mun. ergo vr̄, ꝙ ciuis vxor possit negare corā prætore ciuitatis renūciando incolatui: qa rn̄deo, ꝙ nuda volūtate nō renūciat incolatui, sed solum re, & facto se trāsferendo ad habitādū in aliena ciuitate, l. domicilium. ff. eo. ti. sed cum dictus quondā Io. Ant. & eius vxor, semꝑ steterint & habitauerint in terra Mortarij, nō dr̄ incolatui renūciatū. Nō ob. dū allegatur, nō reperiri iure cautū, ꝙ trāsferēdo se ad aliū locū nō subditū, desinat esse ciuis: qa rn̄deo esse casum expressum in l. fi. C. de muni. & ori li. 10. Nō ob. dicere, ꝙ ciuilitas origi-
7 nis † nunquā perdit. l. assumptio, & l. origine, ff. ad muni. quia procedit quantū ad hoc vt trāsferens se ad aliū locū excuset ab oneribus sustinendis in loco originis, secundū Bart. in d. l. assumptio, §. fi. sed quātum ad ea, quæ concernūt commodū residentiæ, bene perdit, vel esto, ꝙ originis ciuilitas nō ꝑdat,

tamen

tñ intelligit̃ de origine ꝓpria, vel paterna, vt declarat gl. in d. l. assūptio, sed origo ꝓpria Io. An. est Mediolani ciuitas, vt dicit primus testis, origo vero pris nō fuit ꝓbata, qa ꝓbō dubia, &c.

RESPONSVM V.

ACtor forū rei sequit̃, nisi decreta, seu ciuitatum statuta repugnēt. Stante igit̃ decreto Papiensi de maiori magistratu adeundo, si differentia inter ciuem, & exemptum a iurisdictione oriatur, dicendum est exceptionem fori declinatoriam do. Zaninn incolæ Mortarij non prodesse, quominus cotam Papiensi prętore conueniri possit, secundum ea, quæ proponuntur.

SVMMARIVM.

1 *Iura municipalia iuri ciuili generali derogant.*
2 *Est in facultate agentis vel agere in loco originis, vel in loco patrimonij experiri*
3 *Priuilegium non extenditur ad personas in eo non expressas.*
4 *Qualitas satis dicitur probata, si per publicam vocem, & famam probetur.*
5 *Qualitas patris, præsumitur in filio, nisi contrarium probetur.*
6 *In facultate mulieris est agere in foro suę originis, siue experiri in foro viri.*

Respon. Interpreta.

PRo resolutione subtilium motiuorū in causa nobilis d. Ioannę de Amphosio factorū aduertēdū est, ꝙ licèt verū sit, ꝙ do. Zaninus Costa, reus conuenetus, sit incola terræ Mortarij, & ibidē forū suō sortiatur, tñ in casu isto non procedit † regula c. cū sit generale, de for. compe. cum simi. q hēt, ꝙ actor sequitur forū rei: quia stante dispositione decreti de maiore magistratu: cessat prędicta regula. vult. n. decretū, ꝙ si ꝯtingat oriri drīam inter ciuē, & exēptū à iurisdictione ciuitatis, vt puta ꝙ habitet in terra iurisdictionē separatā hñte, ꝙ ipsis talibus differentijs sit index ꝯpetens maior magistratus, q est ꝑtor Papię. & ꝓpea tale decretū venit ad limitationē dictę regulæ, quæ igit̃ in casu isto nullatenus hēt obstare. Nō ob. ꝑm motiuū. ꝙ d. Io. tenet agere in loco, vbi est sita res, de qua agit̃, & eo maximè cū agatur hypothecaria, p c. sanè, de foro compe. qa rñdetur, ꝙ non cogit̃ actor agere in loco vbi est sita res bene verū est, ꝙ pōt agere in dicto loco rōne rei sitæ, si vult, sed in facultate sua
2 † est, & ita loqt ut, & intelligit̃ tex. in d. c. sanè, & tex. in l. actor. C. vbi in rem act. & istā solutionē accōmodāt Pan. in d. c. sanè & gl. magna, ad fi. in d. l. actor. nā videmus, ꝙ rōne ꝯctus qs sortit̃ forū, l. hæres absens, §. j ff. de iud. c. Romana. §. ꝯhētes de foro ꝯpe. in 6. & tñ est in facultate actoris ꝯuenire reū in loco ꝯctus, si eū ibidē repiat. Vltimo nō ob. ꝙ vxor ꝓ ꝯseruatione dotis suæ, dēt agere in foro viri, l. exigere dotē, ff. de iu. sed uir do. Ioānę erat incola terræ Mortarij, & dicebatur de terra Mortarij, ergo ibidē dēt dotē suā exigere. quia rñdendo dr̃, ꝙ istud ꝓcederet si intēderet d. Ioanna exigere dotē ab hędibus viri, sed cū agat ꝯ extraneos possessores, priuilegiū illius l. exigere dotē, nō se ꝑ extēdit ad eos ut ibidē loquūtur & declarāt Doct. Scđo rñdet, ꝙ hoc motiuum facit in fauorē ꝑdictæ do. Ioānæ, cū in exigēdo dotē teneat̃ seq forū viri, & vir eius fuerit ciuis Papien. Igitur vigore ꝑallegati decreti de maiore magistratu, sortit̃ d. Ioāna forū in ciuitate Papien. & ꝙ d. Io. An. de Maletis eius vir, fuerit ciuis Papien. demonstrat euidētissimè. Et prio ꝑsuppono vnā cōem ꝯclusionē, q̄ habemus in iure, ꝙ quotiescūq; qs vult ꝓbare aliq̄ qualitatē vnius hominis, puta talē hoīem fuisse diuitē, vel pauperē, aut ciuē, aut nobilē, isto casū qualitas probari ꝑr p vocē & famā. † ita ꝓbat text. in l. ꝓuidēdū, in prin. & p illū tex. no. Bal. C. de post. Sed cū do. Ioā. ꝓduxerit duos testes clare deponētes qualitatē dicti d. Io. An. & ꝙ eius ꝑdecessores hēbant, & tractabant publicè, ac habiti & tractati fuerunt ciues Papien. & de hoc publica vox & fāma erat, ēt tāquā ciues sp cogniti, & tractati fuerūt p ipsos testes, & cōiter p alios d̄ ciuitate, ergo manifestè apparet qualiter ꝑdictus do. Io. Ant erat ciuis, & p ꝯñs cū teneat do. Ioanna seq forū viri, habebit locū dispō ꝑmemorati decreti. & bñ faciūt notata p Bar. in l. j. §. ibidē Iul. ff. de li. agn. vbi vult, ꝙ qualitas filiationis ꝓbat̃ ēt hoc mō, qñ qs hēbatur & tractabatur tanq̄ filius. ita in simili ista qualitas, ꝙ fuerit ciuis, ꝓbatur hoc mō, ꝙ habebat̃ & tractabat tāquam ciuis. Nec ob. si dicat̃ ꝙ d. Do. Io. An. nō poterat appellari ciuis, cū nūquā subierit onera ciuitatis, sed onera terrę Mortarij, vt ꝓbatū fuit p partē aduersam: qa rñdet̃. ꝙ dato ēt sine veri ꝑiudicio, ꝙ fuisset ꝓbatū ipsum sp subijsse onera terræ Mortarij, & ꝙ ibi habitabat, tñ hoc nō tacit quominus potuerit dici ciuis, oec p istā vnq̄ definit esse ciuis. ita Bar. in l. j. col. 4. ver. ꝯriū dico, ff. ad munici. Al. ꝯl. 157. col. 4 in 2. vol. Præterea clarū est, ꝙ d. Iac. pr̃ ꝑdicti An. fuit ciuis Papię vt ex dictis testiū apparet, nec ꝯ hoc aliqd fuit oppositū: tūc sic, cū do. Ia. fuerit ciuis, necessariò ēt est dicen-
5 dū do. Io. An. † eius filiū fuisse ciuē, ar. eorū, q̄ hñr ĩ l. siue possidens, C. de ꝓba. lrē facit, ꝙ illa ciuilitas, q̄ alias fuit, hodie ꝑsumitur esse, nisi ꝓbet ꝯriū. Ita Doc. in l. ex ꝑsona, C. de ꝓba. licèt ista ex abūdāti dicta sint, cū ēt sit plenè ꝓbatū ipsum do. Io. An. fuisse ciuem. Pręterea ꝑsupposito (quod fortius est) ꝙ Io. An. nō fuisset ciuis Papię, tñ ex quo negari nō pōt, d. Ioannā esse ciuē (quod ꝓbat̃ ex instrō suo dotali) certè est in casu dicti decreti. oec refragat̃ tex. in l. filij libertorū. §. vidua, ff. ad munic. & tex. in l. 1. C. de mulieribus, & ĩ quo loco. & l. fi. C. de inco. li. x. vbi hr̃, ꝙ vidua seqtur forum viri: qa illa iura nō dñt hoc. bñ dñt, ꝙ vxor dum remanet vidua, vtitur foro viri & sic
6 ista iura volunt, ꝙ sit in facultate † ipsius viduæ sequi forum viri, aut forum suæ originis. voluit Bal. in l. Imperator, §. item rescripserunt, lo 2. ad muni. per tex. in l. assumptio, ff. eo. tit. & per ista puto fuisse sublata in ꝯrium adducta, & intentionem D. Ioan. esse optimè, & clarè fundatam per ea, quę pro veritate sentire potui. in cęteris suppleat integritas Do. iudicare debentis, cui pro iustitia hanc pauperem viduam commendo.

RESPON. VI.

ET si clericus licitè videatur inhibitiones obtinuisse, ne a iudice laico in possessione domus, qua detinebat, inquietaretur. Tñ quia licebat do. Cesaristæ propria auctoritate dictæ domus sibi relictæ (vti hæredi particulari in ea instituto) possessionem ingredi, maximè ex voluntate defuncti, multo magis eidem licuit id auctoritate iudicis laici, qui & in proposita facti serie incompetens rectè dici non potest, cum laicum in possessionem rei prophanæ (maximè consentientibus partibus) immittere potuerit. Nec do. Cesarista sub conditione negatiua institutus, scilicet si ab hærede summam ducentorum non petierit, de non petendo cauere debet, tum quia possessionem domorum & cęterorum consentiente Petro apprehendit, tum quia præsto semper est hæredem liberare, & ideo pro eo iudicandum est. Condemnandus etiam est idem Petrus in expensis eiusdem litis, cum perperam a die porrecti libelli vsque ad litem contestatam litigauerit, exceptiones inutiles proponendo. Absoluendus tamen venit ab obseruatione iudicij, ex quo lite pendente domum euacuauit.

SVMMARIVM.

1 *Quod licet auctoritate propria, multo magis licet auctoritate iudicis, etiā incompetentis.*
2 *Clericus, an possit prorogare iurisd. iudicis laici? & quomodo procedat.*
3 *Iudex laicus quantum ad interponendum decretum & auctoritatem suam non dicitur incompetens inter laicum & clericum, maximè in realibus, & consentientibus partib.*
4 *Cautio Mutiana quando remissa videatur.*
5 *Litigans perperam, ac maliuolè à tempore porrecti libelli vsque ad litem cōtestatam, licèt post litem contestatam verum fateatur, an sit in expens. condemnandus, & quomodo absoluendus.*
6 *Promissio, & conuentio facta in iudicio corā incōpetenti iudice, an valeat*

Respon. Interpreta.

EX processu Causæ vertentis coram Reueren. d. Vicario, & officiali Cauallen. inter magnif. d. Cesaristæ ex vna, & nobilem d. Pe. de Bosiques ex altera, plura resultant dubia. Primum est an prędictus do. Pe. iure impetrauerit inhibitiones ꝯ do. Cesaristę? Secundum, an iure idem d. Pet. contendat super relaxatione & euacuatione domus, de qua in libello do. Cesaristæ. Tertiū an ueniat idem do. de Bosiques relaxandus a petitis cum victoria expensarum: ex eo quod prętendat euacuasse domum ante lit. conte. ¶ Circa primum videtur intrepidè dicendum licuisse præfato Pe. clerico soluto impetrare inhibitiones, de quibus in actis, quia nō debuit auctoritate iudicis laici in possess. dictę domus turbari, c. 1. & 2. extra de foro compe. & ꝯ iudicem laicum potest clericus impetrare inhibitiones, c. si iudex lacius, de sentē. excom. li. 6, sed hoc non obstante ꝯrium verius puto tribus rationibus. Primo, quia † quod licet facere authoritate propria, multo magis licet authoritate iudicis in competentis, sm̃ Fely. post alios, in c. cum non ab homine in gl. r. de iu. & traditur per Bar. in l. ait prætor, la 2. §. si debitorē, ff. de his, quæ ĩ frau. cre. uerum licebat domino Cesaristę heredi particulari ĩstituto propria autoritate ingredi possessionem rerum, in quibus fuit ĩstitutus, tum quia fuit sibi à testatore data licentia intrandi propria auctoritate, quam licentiam testator potuit concedere, le. in. Titia. §. Lucius, eum gl. ff. de l. 1. firmat Bar. & alij in l. nemo potest, ff. de l. 1. tum qa hæres institutus in re certa, absq; vlla testatoris expressa licentia pōt ꝓpria autoritate apprehendere possessionē rerū, in q bus fuit institutus secundum Bar. in leg. ex facto, ff. de hęr. inst. & Gemi. in c. si pr̃. col. 3. & ibi Phi. de Perusio, de testa. li. 6. si ergo licuisset propria authoritate, sequitur ꝙ etiam licuit auctoritate iudicis laici, quamuis incompetentis. Secundo, quia coosenserat do. Petrus, ꝙ authoritate iudicis laici prædictus do. Cesarista mitteretur in possessionem, ergo non debuit amplius posse reclamare, & inhibitiones obtinere, regul. quod semel, de regul. iuris. in 6. nec obstat, dum dicitur, quod

† clericus

2 † clericus nõ põt prorogare iurisdictionẽ iudicis laici, c. si dili
genti, de fo. cõpe. qa istud verũ est, quantũ ad actiones perso
nales, qbus distinguitur persona clerici, ita loquitur tex. in d.
c. si diligenti. secus si agatur actione merè reali, vt in casu nro.
tunc qa nõ psupponitur psona clerici obligata, sed tm̃ de re
profana qri, põt clericus psentire in laicũ, q respectu rei est
iudex cõpetens. & ita tenet Collect. in c. qualiter, de iud. quẽ
refert & sequitur Host. in Sũma, de fo. cõpe. §. a. & licèt Pan.
& alij cõiter, in d. c. qualiter, teneant ɔ̃riũ, tñ vtraq; sñia vera est
si rectè intelligat: nam opinio Collecta. pcedit consentiente
clerico in iudicẽ laicũ, cõis verò opinio pcedit clerico decli-
3 nante iurisdictionẽ iudicis laici. Tertiò, qa iudex † laicus, quã-
tum ad interponendũ decretũ, & authoritatẽ suã, nõ dr̃ incõ
petẽs inter laicũ & clericũ, maximè qñ psona clerici nõ obli-
gatur, nec astringit a laico, fm Rotã dec. 207. in anti. sub rub.
de iud. & Gem. in c. si. §. fi. e ti. vbi dñt, iudicẽ laicũ posse inter-
ponere decretũ in emancipationibus clericorũ. vnde nõ vi-
deo, cur non ẽt ɔ̃sentientib. partibus nõ possit mittere laicũ
in possessionẽ rei profanæ, & auctoritatẽ & decretũ interpo
nere. ¶ Circa fm videret ẽt pro d. Pet. rñd. qa D. Cesarista fuit
institutus hæres in dicta domo, & alijs pdijs, sub cõndõne, q
nõ possit illẽ do. Cesarista petere ab hęrede suo summã 200.
scutorũ, & sic sub ɔdõne negatiua de nõ petendo, ɔdõ iuspẽ
dit effectũ instõnis, donec fuerit præstita cautio Mutiana. l.
Mutianæ, ff. de cond. & dem. Sed hoc non obstãte, p D. Cesa
4 rista pronunciandũ puto, tũ quia d. Pe. consensit, † q d. Cesari
sta apprehenderet posses. dictæ domus, & cæterorũ pdiorũ
absq; vlla cautionis pstatione, vt ɔ̃stat ex processu requisito-
rio, quo fit vt cautionẽ ipsam remisisse videatur, l. peto, §. fin.
ibi, q si cautio non fuerit desiderata, ff. de leg. 2. tñ qa relictũ
alicui sub ɔdõne, si debitũ non petierit in dubio intelligitur,
si non petierit de iure, fm Bar. ĩ d. l. Mutianæ, q̃ ɔdõ põt adim
pleri in uita grauati ad non petendũ, si sit paratus debitũ ac-
ceptũ ferre, ergo nõ exigit cautio aliqua, sed sat est q grauа-
tus fuerit sp parat⁹ liberare hæredẽ p solẽnẽ acceptilationẽ,
put paratus est, & sp fuit idẽ do. Cesarista, & sp ad id se offert,
& iam pridẽ obtulit, l. 3. §. nũc de effectu, ff. de li. le. l. mulier, ff.
de cond. insti. ¶ Circa tertiũ, qa ẽt ex processu cõstat, q d. Ce-
sarista pduxit suũ libellũ die 15. Ianuarij, & die 15. Februarij,
cũ d. Petrus ɔfiteatur se tenere, & possidere dictã domũ ut ɔ-
stat fol. processus 61. a tergo, licèt postea dixerit possedisse do
mũ; vacuasse, nihilominus ɔdẽnandus venit in expẽ. q̃q̃ ab
obseruatione iudicij absoluendus foret, cũ tpe porrecti libel
li in ea cã esset, vt dãnari deberet, fm Io. Fab. Ang. & alios in
5 §. si de ppet. & tẽp. act. malitiosè † . n. litigasset a die porrecti li-
belli vsq; ad litẽ ɔtest. vt sic frustraretur actor: ẽ illa. n. exceptio
q nõ esset lis ɔtestanda (qa pendebat terminus triũ mensiũ
ad ɔficiẽdũ inuẽtariũ) nõ fuit, nec est iuridica ad impediẽdũ
litis ɔtestationẽ, nec processum, vt patet ex his, q̃ fuerũt cedu
lata parte pdicti d. Cesaristæ, fol. pcessus 174. & fol. 185. & hac
rõne nõ dẽt effugere condẽnationẽ expen. & hæc exceptio
inuentarii ɔficiendi reiecta fuit p sñiam iudicis, q̃ trãsiuit in
rẽ iudic. Itẽ nõ credit, ipsum do. Pet. pbasse se domũ euacuas-
se añ litis cõtest. q̃ facta fuit 27. Feb. & licèt ẽt ex processu ap-
pareat, q d. Pet. die 23. Febr. conduxerit aliã domũ, nõ tñ seq-
tur, q euacuauerit domũ, de qua agitur, añ litẽ cõte. quę qua-
tuor dieb. post conductionẽ sequuta fuit. Cæterũ, cũ idẽ d. Pe
trus claues detineat, nec illas vnq̃ consignauerit, non põt vi-
deri domũ plene uacuasse, cũ dicatur adhuc possidere p pp cla
uiũ retentionem. l. clauibus, ff. de ɔ̃hen. emp. Cæterũ aduertẽ
dũ ad libellũ do. Cesaristæ, in quo plura petuntur, & inter cę
tera petitur, q apprehẽsio possessionis auctoritate iudicis In
sulani, & de consensu ipsius d. Pet. approbet, & ɔfirmet, ita q
liceat eidẽ dño libellanti vtifrui domo pdicta, iuxta pmissa &
cõuenta p ipsum do. Pet. & ordinata p testatorẽ. Quæ certè
apprehensio possessionis, & promissio, ac cõuentio, approbã
dæ veniunt, ut patet ex ijs, q̃ dicta fuerũt in primo dub. & vbi
pertinacius instaretur, q possessionis apprehensio, pmissio, &
conuentio essent nullę tanq̃ factæ auctoritate iudicis laici, q
6 constat non esse verũ, attamen negari nõ põt, q prouisio † &
ɔuentio facta in iudicio corã incõpetẽti iudice, nõ valeat vt
extraiudicialis ɔuentio, & in vim transactionis, q̃ tentur par-
tes obseruare, l. 2. cũ gl. & ibi Bar. & alij notant, C. cõia vtriusq;
iud. l. an inutilis, ff. de acceptil. firmat Bar. ĩ l. licet, C. de iud. Bal.
in l. 1. C. q pro sua iurisd. vñ cũ D. Pet. tpe porrecti libelli, & sic
tpe accipiendi iudicij, nõ euacuasset domũ, & vbi euacuasset
ɔtestatus est litẽ super hoc. q non tenebatur euacuare, & su-
p hoc, q immissio in possessionẽ, ac prouisio, & ɔuẽtio facta
corã iudice laico nõ erãt approbãdæ, mihi vr̃ pronunciãdũ
denegationes, & ɔdõnes D. Petri fuisse inutiles, & qa lite pẽ
dẽte domũ euacuauit, absoluendũ in hac parte ab obserua-
tione iudicij: sed qa tpe dati libelli, & accipiẽdi iudicij nõ eua-
cuauerat, in expẽ. ɔdẽnandũ fore, vt ɔcludũt Io. Fa. & alij ĩ d.
§. fin. Instit. de perpe. & tempo. actio. ita iuris esse respondeo.
Laus Deo.

De rei vendicatione.

RESPONSVM. L.

POssessio planiciei, de qua agitur, nullo iure per cõitatem probata dici põt, licèt probauerit animalia particularium visa fuisse depasci ĩ dicta planicie: longè namque differt possessio fundi a possessione depascendi. Iõ ex diuersis non congruè infertur manifeste etiam patet, singulos ab vniuersitate differre, nam vniuersitati a singulis sine mandato, consensu, aut voluntate non acquiritur: & si eidem ius acquisitum p singulos conseruetur, Dominus verò Maligiorum suam possessionẽ ex actibus, qui citra veram possessionẽ fieri non pñt, vt puta ex cultura, & fructuum perceptione, ac similibus, iure optimo, & p plures testes, necnon & meliores comprobauit. Ex quibus facilè constat, prædictũ dominũ in interdicto retinẽdæ potiorem esse. In petitorio pariter iudicio ex ijs iura potiora habet, quia per quamplures testes carcerationem depasci faciẽtiũ & eorum condemnationes, necnon bannorum, & mulctarũ exactiones probauit, ɔ̃stat ẽt ex instrõ donationis pducto, dominiũ planiciei p Principẽ in eundẽ dñm Maligiar trãslatũ esse. quare cum oppositũ destruat propositũ, non est qui sit inficiaturus eundem ẽt in petitorio obtinere debere.

S V M M A R I V M.

1 *Quasi possessio iuris depascendi, separata est à possessione fundi, ideo ex eis non rectè infertur.*
2 *Possessio probata intelligitur, si actus possessorij (qui citra ius, & nomen possessionis fieri non valent) probentur.*
3 *Possessio, seu quasi alicuius iuris, per particulares homines acquiri non potest communitati sine mandato.*
4 *Possessio semel acquisita uniuersitati per particulares, absque mandato eidem vniuersitati conseruatur.*
5 *Testes deponentes in causa eorum communitatis non probant, uel saltem modicam fidem faciunt, quia de commodo eorum agitur.*
6 *Is potior est interdicto uti possidetis qui possessionem suam per plures, & meliores testes comprobauerit.*
7 *Interdicto retinendæ is prefertur, qui possess. suam iit. iustificauit.*
8 *Quasi possessio iurisdictionis per carcerationes, condemnationes, & exactiones bannorum, & mulctarum probatur.*
9 *Destinatione domini prædia fines accipiunt.*
10 *Ex donatione principis, transfertur dñiũ sine ulla possessionis apprehẽsione*
11 *Appellatione territorij, dominium prædiorum non comprehenditur.*
12 *Sine possessione, uel quasi, præscriptio nullo iure procedit.*
13 *Allegans consuetudinem, illam probare tenetur, nam consuetudo facti est.*
14 *Quot requiruntur ad hoc, ut instrumentum exemplatum fidem faciat.*
15 *Instrumentum exemplatum sine commissione iudicis, & a non Notario, nullam fidem facit.*

Respon. Interpreta.

IN causa Vertente inter cõitatem Iunsqearũ agẽtem, & dñm de Maligio se defendentem, cumulatũ fuit petitorium cũ possessorio retinẽdæ, vt patet ex iudicis interlocutoria lata de partiũ cõsensu. Idcirco videndum est, quis melius suam poss. probauerit. & sic quis debeat in possessorio retinẽdæ obtinere. Scdo, qs meli⁹ dñm iustificauerit, & sic quis in petitorio potiora iura obtineat.

Qui veritas est, me in viam dirigat veritatis.

¶ Circa primũ, pro intelligentia præmitto, q põt qõ possessorij tripliciter intelligi. Primo de possessione pdiorũ, seu ipsi⁹ planiciei. Scdo de possessione, seu quasi seruituto depascẽdi. Ius. n. depascẽdi aĩalia in fundo alieno, ẽ qdã seruit⁹, l. pecoris pascẽdi, ff. de seru. rust. pd. & l. 1. §. pdijs, e. ti. & si dẽãr rõne pdij dñantis, in quo pecora iacent, & recipiũtur, uel stercorãdi cã tenent, seruit⁹ est pdialis. sicut aũt dr̃ psonalis, vt p gl. & Doc. in d. l. pecoris, & ista seruitus, seu quasi possessio illius est separata a dñio, & possessione fundi seruientis, l. si prius, ff. de no. ope. nun. cũ suis ɔcor. Tertio de quasi possessione iurisdictionis exercendæ ɔ̃ delinquẽtes in dicta planicie. Hoc sic pmisso, dico cõitatẽ ipsã nõ pbasse aliqualiter se esse ĩ possessione dictę planiciei licèt. n. probatũ fuerit, q aĩalia hoĩum dicti loci visa fuerint de pasci ipsam planiciẽ, nõ tñ inferi, q ipsa cõi-
1 tas possederit eã, qa † quasi possessio depascẽdi est qd separatũ a possessione fundi, in quo aĩalia depascũtur, vt s. dixi. & si dicat, q rõne iuris, seu dñij, ẽt põt dicta cõitas habere ius depascendi. Rñdetur verũ esse, sed dicta cõitas nõ probauit aliquem titulum, nec aliquam cãm dñij, & ideo ex quasi possessione depascendi nõ ɔcludenter infertur probatio possessionis dictæ planiciei. Quinimo, ut infra demonstrabo, nõ ẽt p-

batum

barũ fuit cõitatẽ esse in quasi possessione pecoris depascendi in dicta planicie. Et si ꝓponat, instrũm snīæ, seu verius transactionis exhibitũ pro parte cõitatis, ostendit locũ contentiosum esse in territorio dicti loci, ex quo instrõ dicta cõitas prætendit se dñam & possessorẽ, & legitimũ titulũ habere, iuxta doct. Barto. in l. ex hoc iure, ff. de iusti. & iure. R̃ndebo, ꝙ tale instrũm nullã fidẽ facit, vt inf. ostẽdam luculenter. Dico aũt do.
2 Maligiorũ probasse possessionem † ipsius planiciei, quia probauit nõ solũ eius animalia depasci fecisse in loco cõtentioso, sed ẽt se fecisse aliqua p̃dia arari, cultiuari, seminari, & fructus colligi, q actus citra ius, & nomẽ possessionis fieri ñ p̃nt, ẜm Bar. in l. 2. C. de acqui. poss. & tradit̃ p Bal. in l. 3. C. fi. reg. Dico ẽt, dictã cõitatẽ nõ probasse se esse in quasi possessione iuris depascendi animalia in dicta planicie. licet. n. probatũ extiterit, ꝙ hoĩes dicti loci depasci fecerint eorũ pecora in dicta planicie, nõ tñ ex hoc inferri põt cõitatẽ ipsam possidere, qa aliud singuli, aliud uniuersitas, l. sed si hac, § qui manumittit̃, ff. de in ius voc. & qa † cõitati possessio, seu quasi, alicuius iuris
3 acquiri non põt per hoĩes particulares ipsius cõitatis sine legitimo mandato, l. i. §. fi. ubi Bar. ff. de acq. pos. non n. per ciuẽ, vel incolam acqritur ciuitati rõne subiectionis; ẜm Bart. in l. ita stipulatus, §. Grisogonus, ff. de verb. obli. quanto minus rõne subiectionis acquiri debet villæ per rusticum ipsius villæ, ut in terminis ɔsuluit Raph. Cu. consil. 158. uiso instrõ publico, & expressè determinat ẽt Bart. Veronẽ. in tract. de seruit. sub rubr. de serui. iuris pascẽ. col. 8. & istud uolunt Bar. & Pau. de Cast. in l. sicut, §. i. ff. quod cuius. uniuer. nomi. r̃ndentes ad gl. ibi, quæ vr̃ velle ɔ̃triũ, ut procedat quo ad retinẽdã, & conseruandam possessionẽ semel acquisitã, quæ per singulos de
4 vniuersitate benè põt † ipsi cõitati cõseruari absq; mandato, non aũt acquiri, & ita pluries cõsuluit Cor. consi. 148. uisi. ad fi. lib. 1. & 45. in causa vertente, col. 3. li. 3. & cõsi. 63. & si in hac, col. 2. lib. 4. ubi ampliat, ẽt si testes dixerint, ꝙ hoĩes ibidem pascualabant, & boscabant tanq̃ in re cõitatis. Cũ igit̃ in ꝓcessu nõ appareat, ꝙ hoĩes depasci faciẽtes aĩalia, illa depasci faciãt de mandato syndicorũ d. cõitatis, & uniuersitatis. nec de eorũ sciã & uoluntate, bñ sequitur, ꝙ non fuit probatũ aliqualiter ipsam cõitatẽ eẽ in possessione d. planiciei, nec ẽt in quasi posses. iuris depascẽdi. Preterea multi ex testib. productis ꝓ ip
5 sa cõitate † nullã, uel saltẽ modicã fidẽ faciunt, quia deponũt in cã suæ cõitatis, in qua de cõmodo singulorũ agit̃, ut cõcludũt Inn. & alii in c. cũ nũcius, de testi. Pan. & Fel. in c. insup. eõ. ti. Cæp. in d. rub. de ser. iur. pasc. Pan. ɔs. 16. ad clarã decisio. lib. 1. Lud. Ro. cosi. 7. uisis necessariis. Bal. ɔs. 167. lib. 2. insuper d. d.
6 Maligiao probauit suã possess. p plures, & meliores testes, ergo in interdicto † vti possidetis dẽt palmã reportare, l. ob carmen, ff. de testi. firmat in specie Bar. in l. si duo. ff. uti possi. Ex iis liquet cõitatẽ in possessorio retinẽdæ debere succũbere; & tanto magis, quia dato ꝙ pro parte cõitatis ita bñ eẽt ꝓbata possessio, sicut pro parte d. de Maligiao, tñ cũ possessio, d. d. Maligiao iustificetur † titulo priuilegii, & donõnis habitæ a do. Principe Auriacensi, ipse debet in possessorio retinẽdæ præferri, ẜm Bar. in d. l. si duo, ff. vti pos. probat̃ l. c. cũ eãm de ꝓba. vbi Pan. & alii, & idẽ firmat Bar. in l. si de eo, §. si seruũ, ff. de acqui. pos. Cur. ɔs. 165. p̃supponit̃ in facto. ubi alia adducit. Barb. ɔsi 6. col. 11. & ɔsil. 11. col. 14. li. 2. & Alex. in variis ɔsiliis, q̃ breuitatis cã omitto. ipsa aũt cõitas nullo titulo colorauit suam possessionẽ, ut ĩ. patebit, ergo &c. Dico ẽt, ꝙ ipsa cõitas nõ probauit se esse in quasi possessione iurisdictionis exercendæ, quia nõ articulatũ, nec deductũ pro parte ipsius cõitatis, sed benè hoc fuit probatũ pro parte d. d. Maligiao, ut inf. dicã. Trãseo nũc ad petitoriũ, ĩ quo vr̃ primã facie cõitatẽ hr̃e potiora iura. cõstat. n. ex designatione cõfiniũ territoriũ dicti loci Iunsqueatũ. & d. de Maligiao, d quib. ĩ instrõ trãsactiõis seu snīæ exhibito p cõitatẽ, ꝙ d. planicies est intra fines territorii d. loci, ergo in dubio p̃sumẽdũ est, ꝙ sit in dñio ipsius cõitatis, intra cuius fines iacet, ẜm Pau. de Cast. in l. i. ff. de acquir. pos. in prin. quẽ seqtur ibi Soc. bñ facit, qa confinia rẽ designant, & q̃cqd est intra ɔfines includũt, l. i. de sacra, ff. de ɔ̃h. emp. Nec huic fundamẽto obstat, si dicat, ꝙ ɔfinia, de quib. in instro donationis, & fundõnis castri, iurisdõnis, & bonorũ Maligiarũ demonstrãt, ꝙ ista planicies est sita in territorio Maligiarũ; ergo fundm̃ dẽt retorqueri ɔ̃ ipsam cõitatẽ. quia r̃ndet, ꝙ ɔfinia arbitrio possessorũ uariant, l. in finalib. ff. fin. regũ. verũ ex ɔuentione, & transactione, seu snīa emologata p partes, lata longo tpe post dictã iurisdictionẽ, uariata fuerunt ɔfinia, qb. necessario nũc est stãdũ, & nõ antiqs limitib. ut exp̃sse deciditur in d. l. in finalib. & l. 2. C. eo ti. Præmissis non tenentis, arbitror pro d. Maligiao, ẽt in petitorio ꝓnũciãdũ esse, & ꝓ clariori demonstratione eorũ, q̃ dicturus sum, p̃mitto ꝙ ista qõ petitorii p̃t tripliciter intelligi. Primo p̃t disceptari de dominio ipsius planiciei, i. ad quẽ spectet fundus. Secundo de iurisdõne ipsius loci. Tertio de seruitute iuris pascẽdi. Et in quo libet dubio amplector partes dñi de Maligiao, habẽtes titulũ & possessionẽ loci cõtẽtiosi. de possessione fundi probatum fuit sup. de quasi posses. iurisdictionis probatur ex quampluribus testibus deponentibus, ꝙ hoĩes boscantes, & animalia pasci facientes in dicta planicie, sæpius carcerati fuerunt, & bannum soluere coacti sunt, nam per carcerationem, & per ɔdẽnationes, & per exactiones bannorum, & mulctarum, proba-
tur † quasi possessio iurisdictionis, l. imperium, ff. de iuri. om. iud. nã bannũ, & mulcta sunt fructus iurisdictionis. ẜm Bar. in l. vlt. ff. sol. mat. & ex perceptione fructuum probat̃ possessio, vel quasi, vt s̃. dixi, l. quamuis, §. si conductor, ff. de acq. pos. cap. inter dilectos, de fi. inst. possem ex multis cõprobare, sed quia ista notoria sunt, aliter non insisto. cõstat de titu. ex allegato instrõ donationis. Potuit enim princeps sua liberalitate transferre dñium dictę planiciei in d. de Maligiao, maximè qa zerbida erat & inculta, prout ẽt ẽ ferè tota de p̃nti. & de iure terræ guastæ, & zerbidę, p̃sumuntur esse in dñio illius, in cuius territorio sunt sitæ, vt s̃. dixi determinare Soci. in l. 1. in princ. ff. de acq. pos. post Pau. de Ca. cum igit̃ totum territoriũ Maligiai, & totũ territoriũ dicti loci Iunsqueatũ tpe donationis esset Principis, sine dubio potuit illud distinguere & limitare dñium illius, & zerbidorũ p̃diorũ in dñium Maligiai trãs-
9 ferre: nam † destinatione dñi p̃dia fines accipiunt, l. e. quod in rerũ, § pe. ff. de le. 1. l. si quis duas, §. si quis partem, ff. com. p̃d. & in p̃tãte principis est in propria iurisdõne mutare fines territorii, & iurisdõnis, ẜm Bal. in l. i. per illum tex. C. fini. reg. Et ꝙ Princeps potuerit transferre dñium dictorũ zerbidorum in dñm Maligiai, facit quia principis donõ adeo effectualis est
10 vt absque apprehensione † possessionis, solo ipsius donationis tit. trasferrat̃ dñium in donatarium, ẜm Bal. in c. 1. in tit. qd sit inuesti. & in c. ad audiẽtiam, de p̃scrip. Ang. in l. ostiñ, de rei ven. ff. Ale. consi. 3. ex iis, col. pen. lib. 5. & ɔsil. 187. libr. 2. & ista est cõis opin. quicquid dicat Ias. in l. tradioonib. C. de pac. & vltra adducta pro cõi opi. de qb. ibi per eum, idem tenet Marti. Lau. in trac. de Prin. ver. 131. & ver. exq. & Dec. cons. 182. col. pe. Ex iis ɔstat de p̃tãte, cõstat de voluntate ex expressione ɔfiniũ, quæ includunt oẽ, quod est intra fines, vt supra dixi, & firmat Bal. in rub. C. de ɔ̃h. emp. q. 22. Nõ enim territorium Podii Giraudi, & territorium S. Antonii, possunt cõfinare cũ territorio. Maligiai, vt voluit princeps p suã donõnem, nisi planicies de qua disceptat̃, sit de territorio Maligiai. cũ igit̃ Princeps potuerit terminare ɔfinia horũ territoriorũ, & trãsferre dñiũ planiciei in dñm Maligiai voluerit, reliquum est, vt voluntas effectũ sortiri dẽat, c. cũ super, de of. deleg. l. 2. §. post originem. ff. de ori. iuris. remaneat itaque ex instrõ dictæ donationis, & infeudationis fundata intentio do. de Maligiao. superest solũ vt destruatur intẽtio cõitatis se fundantis in instrõ sententiæ, seu transactionis r̃ndeo itaq;, ꝙ respectu dominii ipsius planiciei, seu p̃diorũ existẽtiũ in ea, non probatur, ꝙ ipsa cõitas hẽat aliquod ius solũ. n. dicti iudices de cõsensu partiũ terminauerunt, & posuerũt ɔfinia in territoriũ Maligiai, & territoriũ dicti loci Iunsqueatũ. vnde licẽt p nouos ɔfines dicta planicies effecta esset de territorio dicti loci, non tñ in-
11 fert̃, ergo dñiũ ipsius translatũ fuit in cõitatẽ, qa dñium † prædiorũ nõ cõprehendit̃ appellatione territorii, & adeo separatũ est dñium ꝓprietatũ a territorio, & districtu, ꝙ nulla penitus cognatione funguntur, vt formaliter determinat Old. cõsi. 176. factũ tale est, in vertice cuiusdam mõtis est quædã planicies. &c. & idẽ Ab. Pan. in c. si diligẽti, in 2. no. de p̃s. decidit, ꝙ licèt princeps hẽat fundatã intẽtionẽ quo ad iurisdõnẽ, & quo ad oĩa loca, quę sunt intra fines territorii, tñ quantũ sit respectu proprietatũ, & dñii p̃diorũ existẽtiũ intra limites, nõ hẽt fundatã intẽtionem nisi aliter ꝓbet tit. suũ. Nã Imperator est dñs totius mundi, l. deprecatio, ff. ad leg. Rod. de iac. & tñ non hẽt dñiũ p̃diorũ particulariũ, ẜm Bar. in proœmio ffor., & in l. 1. §. per hanc, ff. de rei vend. & ꝙ aliud sit hr̃e territoriũ, & districtũ, & sic ius exercendi iurisdõnem; aliud dñium prædiorũ, & sic ꝙ nõ bñ agit̃ de vno ad alterum, cõprobat Soc. cons. 127. visis capitulis. lib. 1. tali rõne alluuione extendunt fines prædiorũ quo ad dñiũ, Insti. de re. diui. §. itẽ p alluuionem, & ff. de acq. re. do. l. adeo, §. 1. & tñ fines territorii & iurisdõnis p alluuionẽ nõ mutant̃, ẜm Bar. in tract. Tiberiadis. in 1. lib. per le. in agris, ff. de acq. re. do. Ergo nõ est bona illatio de territorio, ad dñiũ, licèt ergo dom. Maligiai ɔsensisset. ꝙ fines sui territorii restringerẽtur, nõ tñ intelligeret̃ ɔsentisse, ꝙ mutarentur limites, quo ad dñiũ suarũ ꝓprietatũ, p p̃dicta, & sic q̃tũ ad dñiũ clarũ est dñũ Maligiai hr̃e potiora iura. nec obst. in quantũ s̃. dicebã post Pau. de Cast. ꝙ ĩ dubio oĩa p̃dia q̃ sunt intra fines territorii, præsumuntur esse cõitatis, intra cuius fines sita sunt quia illa decisio procedit duob. concurrentibus. Primo, ꝙ sumus in dubio, & sic non appareat cuius sint ipsa prædia, vt p Soc. in d. consi. 127. Secũdo, ꝙ territorium sit ipsius communitatis, & sic hẽat ipsa cõmunitas ius terrendi, l. pupillus, §. ter

ritorium, ff. de uerb. sign. ſm Soc. in d. l. i. col. 4. Sed nos sumus
in casu claro, in quo apparet, ꝙ dicta planicies est in dñio dñi
de Maligiao, vt sup. probaui. Itē ꝯstat ꝙ territoriū nō ē ipsius
cōitatis, sed Principis, qui dñiū suū, seu ius suū, trāstulit in do
minum de Maligiao. & ēt per renouationē antiquę infeuda
tionis nup factā in magnifi. do. Io. de Punico, modernū dñm.
Ergo ipsa cōitas tā respū dñii, quā iurisdictionis, nullū ius pōt
ptendere virtute dictæ transactionis. Nō ēt pōt dicta cōitas
ptendere se hre seruitutē pascendi aīalia, qa seruitus pascēdi
non pōt alicui dēri, nisi rōne pdii dñantis, in quo pecora re-
cipiunt agri stercorādi cā, nec. n. dr seruitus pdialis, aliàs non
ē seruitus, sed ius psonale, ſm gl. in d. l. pecoris. & ĩ d. l. vt pomū
eo. n. p Bar in l. Mela, §. fi. ff. de ali. leg. Cæp. in d. tract. sub rubr.
de ser. iur. pascē. cū igit nō ꝯstet cōitatem hre pdiū dñantē, ĩ
quo ipsius prędii grãa iacent ipsa pecora, nō uideo quō de
seruitute pascendi tractari possit. non ēt ꝯstat de obligatiōe
psonali, qua teneaī do. Maligiai versus ipsam cōitatē. Et si di-
12 caī, ꝙ pscripsit cōitas ius depascēdi. rñdeī, ꝙ sine † possessione
vel quasi non pscribit, reg. sine possessione, de regu. iur. in 6. l.
usucapio, ff. de vsuc. Sed cōitas nunquā possedit, ut sup. ōnsū
est, ergo &c. Præterea fuisset tones interrupta per carcerōnē
eius possessio, & per capturā aīaliū factā pro parte do. đ Mali
giao, c. illud, de præsc. l. nāliter, ff. de usuca. cū ꝯcor. & si dicaī ꝯ
suetudinē extare in d. loco, ꝙ quilibet possit đpasci facere ei᷑
aīalia in terris zerbidis, & guastis existētib. in eius territorio,
& sic cū ipsa planicies sit de territorio d. loci, ut cōstat ex al-
legato instro transactionis. qlibet poterit in ea hre facultātē
depascēdi. Rñdeo, ꝙ in processu nō fuit articulatū, neq; pro-
13 batū de tali cōsuetudine, q̄ cū † sit facti, probari debuit. c. i de
ꝯst. li. 6. per Bal. in l. de quib. ff. de legi. Non omitto aliā rñsionē
q̄ accōmodarunt uerissimus Doctor Stephanus Bertrādi, &
cæteri, q in cā hac cōsuluerūt, ꝙ tale instrm nullā fidē facit,
qa ad hoc vt instrm exēplatū per aliū Notariū, qui nō fuit đ
14 eo rogatus, fidē faciat, sex † requirūtur, q̄ refert Pan. in c. cū P.
Tabellio, de fi. inst. Inter cętera reqritur, ꝙ uterque fuerit No
tarius, & sic, tā ille q fuit rogatus q̄ ille qui exēplauit, & rede-
git in auth. formā. Itē ꝙ ex ꝯmissione iudicis fuerit exēplatū,
d. c. cū P. Tabelli. & licèt Pan. ibi, & Bar. in l. si qs ex argentariis
§. cogenī, ff. de edē. dicāt istud nō pcedere in hrede, uel legata-
rio, seu donatario Notarii, q fuit rogat᷑: tñ cōis op. & obseruā-
tia ē ĩ ꝯriū, ut p Ale. & Iasō d. §. cogēt, q auctoritates adducūt,
& per Fel. in d. c. cū P. Tabellio. ita attestatur seruari in ueneran
da curia Delphinali Gui. Pap. deci. 2. & 118. inc. Notarius, &c.
& licèt ibi dicat, ꝙ curia solet talib. instrīs fidem adhibere, qñ
fuerunt grossata de antiquo, tñ ipse dicit uerum, qñ Notari᷑
explicans, in explicatione attestatur se grossasse de ꝯmissiōe
iudicis; cum res sit de antiquo, creditur sibi attestanti de cō-
missione. iuxta tradita in l. sciendum, ff. de uer. obl. sed in casu
nostro Notarius, qui exemplauit, non attestatur de commis
sione iudicis grossasse, sed solum attestatur prothocolla sibi
fuisse donata, de qua donatione non constat; & si etiam con
staret, nihil ad rumbum postquam de commissione nō ap-
paret. cum igitur non constat de commissione, etiam per at
testationem ipsius asserti Notarii explicantis, nec ꝙ isti fue-
rint notarii, nec de don. prothocollū, nec interuenerint alia
sex requisita necessaria, concludendum est, quod nulla fides
est ei adhibenda. Laus Deo.

De vsuris.

RESPONSVM I.

Regulariter Testes, commodum, aut vtilitatem ex eorum depōnib. sperantes nihil probāt nisi prius protestentur, quod nō intendunt ex eorum depositionibus aliquod commodum se consequuturos esse. & licèt singulares testes non probent, singularia tñ testimonia, super actu, qui resultat ex actib. particularib. de iure probant maximè accedentibus fama publica, vsurarum causa, & per sonæ qualitate, nam Iudæos a communiter accidentibus fœnerari, non est, qui sit nagaturus, quæ omnia manifestum ad torturam indicium præbent.

SVMMARIVM.

1 *Testes deponentes ratione eorum utilitatis ac commodi, ex eorum depositionib. nihil probant nisi prius protestentur se nullum commodum ex eorum depositionibus penitus consecuturos.*
2 *Vsuras recipiens ita delinquit sicut mutuans: nam si non esset, qui reciperet non esset, qui daret, & ibi uide quomodo intelligatur.*
3 *Testes singulares vsurarum an probent, & ibi uide quomodo procedat.*
4 *Vsurarius ex fama iuncta cum aliquibus adminiculis probatur.*
5 *Fama publica cum uno teste, licèt in criminalibus non sufficiat ad condēnationem, fallit tamen in crimine usurarum.*
A communiter accidentibus arguere licet.

Respon. Interpreta.

Quæritur Verum ex dictis testium numero septende cim deponentium a se fuisse extortas vsu-
ras per Titium Iudæū, possit criminaliter procedi ꝯ ipsum Iu-
dæum, maximè si ipsi testes in eorum depositionibus prote-
stantur, quod noluerunt ex testificatis per ipsos aliquod cō-
modum posse consequi, & maximè accedente publica fama,
quod sit idem Titius solitus fœnerari.

Qui veritas est, me in viam dirigat veritatis.

¶ Tria ìcio posse obiici ꝯ personas, & dicta eorum testiū. Pri-
mo ꝙ ipsi testes videnī deponere ĩ cā propria rōne vtilitatis
1 & cōmodi, qđ resultat ex eorū depositionib. ergo nō idonei,
l. nullus, cū si, ff. de testi, l. oīb. C eo. pp q̄ rōnē Fed. de Senis ꝯs.
64. Ro. sing. 355. inc. uolo probare. Rodul. in suo trac. de viur.
& cōiter Doct. ꝯsentiunt, ꝙ nō sint idonei testes. sed ista rō in
casu occurrenti me non mouet pp protestationē, de qua in
themate, qua mediante tollitur rō cōmodi scđm Bald. in l. di-
ctauttib. C. de test. nr, Fe. in c. ueniēs, j. cnl, pen. de testib. Veron.
caut. xl. testimonium testis, & cum aliis suis auctoritatib. quas
breuitatis grā omitto. Scđo, qa † recipiēs vsuras ita delinquit
sicut mutuans, c. i. & c super eo, de usur. vbi Io. And. Si. n. non
esset, qui reciperet, non esset qui daret. vñ qui occasionē dā-
ni dat, damnū dedisse vr. c. fi. de usur. l. qui occident. §. in hac,
ff. ad l. Aq. cū ergo sint hi testes socii, & participes criminis, nō
erunt idonei, cap. i, de cōfess. l. qm̄ liberi, C. de test. l. fi. de accu.
& Ale. ꝯs. 128. inc. qm̄ abundè, col. fi. uol. 4. ubi concludunt, ꝙ
socius criminis non facit indicium ad torturam. sed nec ista
rō quicq̄ operaī in proposito. & eidē rñdet Fel. ĩ c. perlunas,
de test. post Car. cōs. pe. in ti. de teste, ꝙ nō est peccatū recipe
re ad usuras a verisimiliter fęneraturo, imo regulariter nō pec
cat recipiens, gl. Ab. & Mod. in c. debitores. de iur. iu. & latè ꝯ-
cludit Laur. de Rodul. in suo trac. de usu, in 9. q. nisi recipiens
directò cām fœnerandi pstaret, aliàs nō fœneraturo. Præte-
rea pōt dici, ꝙ recipiens sub usuris pecunias a Iudæis, oīno nō
peccat, prout tenet Ale. cōs. i, col. 2. Tertio (& in hoc stat diffi
cultas pñtis dubitationis) qa sunt singulares, & cū vnusquisq;
3 deponat de sua particulari solutione usurarū, unde † non p-
bant, l. iur. iurandi, C. de test. c. licet ex quadā, eo. titu. & in ter
minis, ꝙ nō pbāt, ꝯsuluit Ale. ꝯsi. 72. inspecto diligenter pces
su, vol i. vbi alle. Ant. Feder. & Rodu. ita tenere sed adhuc ſm
ea, quę proponūtur, arbitror hos testes esse idoneos ad ingrē
dū ad torturā. in primis reperio Cald. ꝯs. v. in ti. de test. ꝯsuluis
se ꝯ Ale. ꝙ ex testib. singularib. pbaī qs usurari᷑, qa ad probā-
dū aliquē actū, q resultat ex actib. particularib. ut eē vsurariū
testes singulares plene probant: secus ad probandū aliquem
actū pro se, & pp se. tunc testimonia singularia nō sufficiūt,
& iō Bal. in l. ob carmē, §. fi. ff. de test. & ꝯs. 33. inc. verba instru
vo. i. ꝯcordādo opiꝯrias in isto pūcto distinguebat, aut agiī đ
probando actū in gñe, puta quē hæreticū, vel vsurariū, & sin
gularitas non nocet, secus si agiī de probando, ꝙ talis fecit
certū ꝯctū vsurariū & simulatū. tū quia multi ꝯdicūt, non te
nerē cū Cald. mō psupponit probatā eē famā publicā, teneo
4 indubitāter, ꝙ pbēt, qa fama † iunctis aliquib. adminiculis, p-
bat aliquē fore vsurariū manifestū & in specie ita ꝯsuluit Ge-
mi. ꝯs. 59. dubiū tale ē, p totū. allegat gl. expssam ĩ c. cū in dic-
cesi, de viur. vbi Car. Ant. & Pan. sequunī. & ibi Car no. ex tex.
ꝙ ad probādū crimē vsurarū, admittiī pbatio p cōiecturas,
& argumenta, q̄ aliàs nō admitterenī. Cap. ti. de simul. ꝯc. in
vit. psumpnone. ēt ĩ spē Rodu. in dicto tracta. q. 33. decidit, ꝙ
licèt ex fama, iunctis aliquib. argumentis, nō dicaī quis vsura-
rius manifestus, tñ dr manifestādus, qa iudex poterit eū publi
care, & cōdēnare tāq̄ vsurarium, Archi. in c. i. & 2. de vsur. li. 6.
Ful. ꝯsi. 157. uiso pcepto. Abb. cōsil. 31. ex themate, in 2. parte,
& licèt ipsi nō dicant, in casu tñ isto ita rñderē. qa negari nō
pōt, ꝙ isti testes singulares non faciant semiplenā probonē,
cum non sint singulares singularitate obstitura, sed admini-
culatiua, prout declarat Bal. in rub. de controuer. inuest. col.
i. & in c. licèt cām, de probō. & in l. de quib. col. antep. ff. de leg.
& Fel. in c. licèt ex quadam, col. 3. eo. ti. iuncta igiī fama plenè
probabunt, c. i. de app, Bar. in l. admonendi, ver. his præmissis,
ff. de iu. iur. & licèt in criminalibus fama cum uno teste non
sufficiat ad ꝯdēnationē, ſm glo. in c. ueniens, el j. de testi. fallit
5 tñ in crimine vsurarū, ſm Paul. de Peru. in c. j. §. & quia, de viu.
in 6. & licèt Gemi. ibi istud solum admittat, quantum ad effe
ctum iniungendi pœnā excōicationis, non aūt quantum ad
alias pœnas, tñ in casu isto necesse est fateri, ꝙ fama cum de-
cē & septē testib. pbat q̄tum ad aliàs pœnas, qa agit ꝯ Iudæū,
in quo pœna excōicationis transfert in corporalē, qa excōi-
cari nō pōt, c. gaudemus, de diuor, ita pbatur in c. cōstituit,
& ibi gl. 17. q. 4. & qa in casu isto cū fama cōcurrit multitudo
testiū, licèt singulariū, Gem. aūt loquitur qñ solū cū fama cō
currit unius testis, debet. n. numerus testium augere fidē l. 3.
ff. de test. latè Cur. antiquior ĩ suo trac. de test. in prin. & qa vl-
trafa-

tra famā,& numerū testiū. alia coniectura elicit ex qualitate
psonæ inqsitæ,q̄ dānata est:nā Iudæū esse,est species delicti,
arg.text.in l.cū seruus,§.in vsurarū,ff.de lega. j. & blasphemi,
Iudæi noīari possent. vt est text.l c.j.& in c.cū sit nimis,de Iud.
& oīs rigor ꝯ eos seruādus est,ſm gl.approbatā in c. 2. de Iu-
dæ.peiores.n.sunt Sodomitis,& Gentilib.iō acrius puniēdi,c.
nōne,1 q. 1. & ibi assignat rōnes.Sed cæteris eorum scelerib.
omissis,ne videar maledictis verbis veritati huius ꝯsultationis
detrahere nullus est q ignoret,oēs Iudęos in hāc sn̄iam ꝯcor
dare,ꝙ eis liceat fænerari Christianis,quasi nos nō simus eo-
rū fratres,& ob hanc reprobā eorū sn̄iam nitunt oī conatu,
oī fraude, & simulatione, vsuras a Christianis extorqre, quā
sn̄iam ꝯfirmat Pan.& alij,in c.post miserabilē,de vsu.cū ergo
6 ita sit,ꝙ † cōiter fęnerant,vt experientia docet,vel saltē nega
ri nō possit,ꝙ nō sint Iudæi de hoc crimine suspecti, certè li-
cèt aliàs fama cū vno teste in criminalib. plenè nō probaret,
tn̄ ꝯ personas aliàs suspectas quis audebit negare testiū mul-
5 titudinē nō probare dixit enim Bald.ꝙ in crimine vsuratum
cōcludit dubia probatio,q̄ aliàs non admitteret,c.in p̄sentia,
de prob.qa ipsi Iudæi a cōiter contingentib.sunt vsurarij. Ita
Bal.in c.si vasallus,j.si de feu.fue.contro.inter do. agna. vasal.
Ias.in l.nō hoc,C.unde legi. vel posito,ꝙ plenè nō probarēt,
saltem concludendum est, ꝙfaciunt indicium ad torturam,
vt per Bar.in l.fi.ff de quæst.possunt enim inquisiti de edicto
vsuratum pro veritate habenda poni ad torturam, secūdum
Socinum,consi.a 19.in fi.in 2.parte.

RESPON. II.

VEndentes Res consistentes in pondere, numero,& mēsura, Paulo carion p̄tio ad tēpus, q̄ tēpore venditionis valeret, vsuram nullam rectè perspicienti committunt. Et
iō in foro contentioso de iure ꝯueniri non p̄t,& præsertim
cum non constet in proposita facti specie de vsura re ipsa, &
de facto commissa.quare vsura tn̄ verbalis nullā in foro ꝯtē-
tioso pęnā meret,tū ēt,quia non cōstat de intentione corru
pta.ex qua actus iudicat.cū ille plus vendere potuerit rōne la
boris & expensarū fendarū pro debiti ꝯsecutione, videmus
nanque.& sæpe cum magnis sumptibus ac incommodis, ma
gnaq. anxietate animi, mercatores sua prosequi debita.tum
etiam qa mercatori rōne lucri cessantis ad tempus Paulo ca-
riori pretio vendere licet: tum ēt quia de minimo lucro agi-
tur,quare in contentioso foro nec quæstio haberi, nec pęna
aliqua imponi pro huiusmodi modico lucro potest.

S V M M A R I V M.

1 *Vendens rem consistentem in pondere,numero,& mensura,cariori pretio ad tempus,quam tempore venditionis valeret,an in foro contentioso cōueniri possit & vide nu 4.*
2 *In foro contentioso,an quis possit puniri pro vsura verbali,& mentali.*
3 *Vsura non aliter puniri potest quam constet de intentione deprauata,dato quòd pars vsuram fuerit confessa.*
4 *Ratione laborum,& expensarum fiendarum pro recuperatione debiti,interesse, ac lucri cessantis , licet mercatori Paulo cariori pretio vendere ad tempus & vide nu. 5.*
6 *Pro minima vsura fænerator in foro contentioso puniri non debet.*

Qui veritas est,me dirigat in viam lucis,& veritatis.
Respon.interpreta.

VIdetur Prima facie benè iudicatū p iudicē a quo,licèt.n.tex.in c.In ciuitate,& in c. consuluit,de vsur.disponant vendentem res, q̄ pōdere,numero,mēsurauè consistunt ad tp̄s cariori
pretio,q̄ tempore vendōnis valerent. de vsura in foro contē
tioso nō posse ꝯueniri,tn̄ illud verū est in dubio: secus vbi ex
1 ꝯfessione,† vel ex libris ipsius venditoris appareret, ꝙ cario-
ri pretio vendiderit, pp dilationē tp̄is datā ad soluendū, ſm
Host.Car.& Pan.in d.c.in ciuitate,& in d.c consuluit,& pbat̄
ēn c.nauigāti,eo.ti.& iō Pan.in c.ad nr̄am, de empt.& vend.at
testat̄ se ꝯsuluisse tales vēditores non posse testari, nisi serua-
ta forma c.q̄q̄,de vsu.li.6.Seqtur Soc.ꝯs.179.col.pen.in a.par-
te.Dec.ꝯs.11t.col.1.in cā aūt ista ꝯstat p ꝯfessionē ipsius Ar-
naudi ꝯdēnati,igit̄ &c.¶ Premissis & similib.nō attētis, arbi-
tror malè iudicatū rōnib.infrascriptis Prima rō,in foro ꝯtē-
2 tioso nō p̄t qs puniri p verbali † vsura,aut mētali,nisi sequu-
ta receptione vsuræ,qa ante exactionem delictū nō dr̄ esse ꝯ-
summatū.Ita Io.And.& Gem.in d.c.q̄q̄,dicentes,ꝙ non suffi-
cit pbare aliquē dedisse ad vsurā,nisi ēt probet̄, ꝙ eā recepe-
rit.seqtur Fel.in c.in p̄ntia,col.6.de pb.allegat Pet.Anc.cons.
137.inci scd̄o dubitat.verū in cā p̄nti, licèt Arnaudus ꝯfessus
fuerit vendidisse cariori p̄tio pp dilationē. vel verius licèt ex
ꝯfessione inferat,nō tn̄ ꝯstat, ꝙ quicq̄ exegerit, ergo solū de
peccato erit iniungenda pœnitentia salutaris in foro ꝯscien
tiæ,non aūt puniendus in foro cōtentioso.¶ Scd̄a rō,ad hoc
vt vendens cariori p̄tio possit cōuinci de vsura in forō cōtē-
tioso,non sufficit, ꝙ ꝯstet de ꝯfessione vēditoris,ꝙ vendide-
rit cariori p̄tio ad tp̄s, q̄ in numeratis,nisi ēt ꝯstet de † inten-
tione deprauata ipsius uēditoris, ꝙ habuerit aīum deprauatū,
ſm Pan.in d.ꝯsuluit,q subdit ꝙ si vēditor neget se habuis-
se intētionē deprauatā.ꝙ isto casu(cū ꝯctus ex sui forma nō
appareat celebratus ī fraudē vsurarū) nullo mō venit puniē-
dus.Sed in casu nr̄o Arnaudus negat exp̄sè se habuisse intē-
tionē deprauatā , cū dicat se vendidisse aliquo modico pluri
ad tp̄s,pp impēsas & labores , quos patit in eundo ad castra,
& oppida debitorū p exigēdis pecunijs sibi debitis, q̄ expēsæ
3 & labores dēnt † ꝯsiderari,cū debitor & creditor sint diuer-
si fori,teneatq; creditor accedere ad domū ipsius debitoris ,
Litē illa,cū sua gl.& ibi Bar.ff.de ꝯsti.pec.& posito ēt ꝙ debito
res tenetentur accedere ad domū ipsius Arnandi , tn̄ de ho-
nestate Arnādus tenet mittere interpellatorē ad domos de-
bitorū,l.qdā Hiberus,ff.de serui.vrba.p̄dio.alias pderet expē-
sas citationis,ſm Lu.Rom.sing.396.in casu sero. Accedat ex
periēna,q̄ est rerū magr̄a,à qua licèt arguere,c.q̄ sit,de ele. li.
6.cle.dispēdiosam,de iud.c.multis,44.dis. videmus enim quo-
tidie creditores cū maximis impensis,& magna aī anxietate,
& sæpe cum vitæ periculo inseq debitores nulla.ergo rō sua-
det cur dictorū laborū,& expensarum rō hr̄i nō dēat. Tertia
rō,qa in articulis,& in pūcto p̄supponit Arnaudū esse merca
4 torē,q rōne interesse † lucri cessantis pōt uēdere res cariori
p̄tio ad tp̄s.latè Bal.& Sal.in aut.ad hæc,C.de vsur. dicentes,
ꝙ si mercator habuisset p̄tiū tpe ꝯctus,in alias mercātias im-
plicuisset,ea rōne licuit vēdere res suas ad tp̄s cariori p̄tio.se-
quit Pan.in c ꝯquestus,de vsu.Dec.in d.ꝯs.111.col.5.vbi alias
auctoritates ꝯgerit. ¶ Insup aduertēdū fuit,ꝙ solū cōfitet̄ se
vēdidisse sex somatas Paulo plus cariori p̄tio , & modico plu
ri videlicet p grossis duob. Nō deponit se in numeratis vēdi-
disse grossis 45.& plus,ad credētiā vero ꝯfiter vēdidisse partē
grossis 46.p̄tē grossis 47.& sic sex somatas tn̄ p florenis 4.ex
qua vēdōne resultat minimus excessus, & minima adiectio,
5 vñ p tā modica vsura†(si vsura foret)nō debuit in loco cōtē-
tioso puniri,ſm Bal.in l.1.C.de ædil.act.& Alex.in cōs.104.in-
statutū.vers.p̄terea. vol. 1. ¶ Ex istis remanet sublatū fundm̄
factum super confessione ipsius Arnaudi,quia non confitet̄
se exegisse.Itē ex tali confessione apparet ipsum non habuis-
se intentionem deprauatam.Item licuisse vendere,quia mer
cator propter interesse lucri cessantis , & propter labores &
expensas itinerari in eundo ad debitores,&c. Laus Deo.
¶ Ita iuris esse censeo ego Io.Fran.de Ripa.I. V.D.& de colle-
gio Papien.& ordinariā iuris ciuilis cathedram regens in flo
rentissima Aueniōnēsi academia,& in fidem me subscripsi
& sigillaui,saluo semper iudicio saniori.

De probatio.& præsumptio.
RESPON. I.

LIcèt. Rer debiti remissio non p̄sumat̄,iure tamen quodam singulari,si diu inter fratres, & sæpe,ac varijs ex causis ratio reddita ac habita fuerit,fratri remissionem factam Paulus fideicommissi rñdit,
quamquàm fideicommissi ratio nunq̄ desiderata fuerit. Sed
cū in ꝓposita facti specie , nullo agnationis vinculo litigātes
teneant,neq; inter eos sępe,neq; ex varijs causis rō nec reddi
ta,nec habita sit , & nō agat̄ de lucro remittēdo, sed de dāno
vitādo q̄rat,nullo iure dicēdū est l.Procula,de pb.dispōnē q̄
exorbitās ē)ad huiusmodi cām trahi,neq; accōmodari posse.

S V M M A R I V M.

1 *Exceptiones prescriptionis,& solutionis plurium debitorum, non sufficiūt ad inducendam pręsumptionem donationis,& remissionem debiti,& ibi vide intellectum l. Procula,ff de prob.& vide nu.2.*
3 *Illatio ex diuersis non admittitur.*
4 *Ratio sanguinis,& fauor agnationis conseruandę , sępe impellit homines ad donandum.*
5 *Lex Procula,non extenditur ad cognatos,cum sit exorbitans.*
6 *Argumentum de maiori ad minus non procedit affirmatiuè.*
7 *Dictio,sępe,duos actus saltem desiderat.*
8 *Testibus deponentibus se cognoscere scripturam,an sit credendum,& quę requirantur vt eis credatur .*
9 *Ratio non est par amittere debita,& lucra non capere.*
10 *In dubio præsumitur ignorantia,nisi probetur scientia.*

Qui veritas est,me in viam dirigat veritatis.
Respon.interpreta.

SI repetere, Et reassumere vellem,q̄ in hac cā vertente inter nobilem Io. Agathiu agētem ex vna,& do. Nauarros reos se defendentes ex altera,scripta & allegata fuerunt, huiusmodi consultatio in
iustum volumen ascenderet , & quidem superuacuo , cum

super duab. primis exceptionib.s.prescriptionis,& solutionis, satis superq; satis sit disputatum, fateanturque rei illas non
1 militare,cũ ad præsumptionẽ † donõnis,& remissionis debiti ɔfugiãt,dicentes,ex affinitate,tpis lõg inquitate, reiterata calculatione p̃sumptionẽ remissionis debiti resultare, iuxta tex.in l.Procula,ff.de ꝓbatio Videndũ igit est, an p̃sumptio dictæ legis ɔueniat,& militet in occurẽti casu? Et paucis agendo,rñdet ꝙ nõ.ad qđ demonstrãdum sciendũ est,ꝙ ad hoc vt
2 sit locus illi p̃sumptioni,requirunt † tria copulatiuè,videlicet ɔsanguinitas,tpis diuturnitas,& tertiũ (qđ est principale) calculatio sæpius facta,q̃ tria põderant a Iurecõsulto in illa l.Procula,& ibi firmant Bar.& alij,maximè Iaco.de S.Georgio, ubi inqt uos firmiter tenebitis hæc tria esse necessaria,quicquid dicat Im.& ita prius firmauerat gl.in l.libertis.quos.§.1.vbi Bart. ff.de ali.& cib.legat.& est cõis opi. vt p Alex.& Mod.in l.q̃ dotis,ff.so.ma.sequitur Lud.Ro.ɔsi.144.licet vanè Alex.cõs.56.in prin.li.4.In casu nr̃o deficiũt duo potissimũ requisita.Primũ.s. ɔsanguinitas,nã inter Agaffinos,& Nauarinos nulla intercedit ɔsanguinitas,& licet forsan probata sit aliqualis affinitas, hoc nihil ad casũ d.l.Procula,q̃ exigit ɔsanguinitatẽ. Aliud.n. affinitas,aliud cõsanguinitas,vt in rub.de ɔsan.& aff.illa.n.copula,& copulat diuersa,ſm gl.in rubr.ff.de tut.& fac.ig.notat p Pan.& alios,in c.2.vbi latè scripsi,de rescriptis.Nõ.n.ead.est rõ remittẽdi debitũ,aut saltẽ tãta affinitas,q̃ ẽ remittẽdi cõsan
3 guineo,i quo,rõ sanguinis,& fauor agnationis ɔseruandę,sępe aũt n eo sangu.nei vrget ad donãdũ.Non sic rõ affinitatis, q̃ mortua vxore(cuius cã ɔcta fuit)solet parui eẽ momenti, ſm gl.in l.sed hoc ita.ff.de re iu.q̃ inqt, ꝙ sicut mortua uxore affinitatis,ita & amoris vinculũ soluitur,& dixit ibi Mo.ꝙ sicut mortua uacca pdit socula,ita mortua vxo.pdit affinitatis amicitia.Sed fac illa p̃sumptionẽ militare inter affines & cognatos sicut inter consanguineos,& agnatos:videamus an inter oẽs locũ hẽat.Mihi vr̃ restringendũ ad fratres & sorores,pur loqtur illa lex,non ad remotiores, maximè ad cognatos existẽtes in quarto gradu.Ita ꝓbat in d.l. Procula. vbi Paulus Iurecons.se fundat in fraternitatis affectione,ut ibi,a fratre sibi debitũ,& ibi,a fratre quãdiu uixit desideratum & ibi,sæpe in rõnẽ fratris,& ibi,quasi tacitè fideicõmissum,fratri remissũ & ita ĩ spẽdixit Bal.i l.cũ ꝓponas,la 1.C.de pa.& in l.si certis annis col.4.C.e.o.& Flor.in d.l.Procula, ibi signãter põderat manifesta personarum proximitatẽ. pp quam iũcta multiplicata calculatione,& tpis diuturnitate, dicit p̃sumptionẽ donõnis a Iureconsulto admitti, & ad hoc ẽt aĩaduertit dñs Alex. consi.56.aut si. Cum igitur illa lex loquat in fratre & sorore, & Legislator super fraternitate faciat fundũ,non vr extenden
4 denda † ad affines,& cognatos existentes in quarto gradu, ɔ cõem iuris ab vtis satis,superq; satis receptã, ꝙ donatio non p̃sumitur,l.cum de in debito,ff.de ꝓbõnib.& l.si donatio, C.de do.ẽt inter p̃re n & filiũ,l.cum pater §.pr̃ plurib.ff.de leg.2.Et notat in l.si donatione,& aut.ex testõ.C.de coll.esset.n.argue
5 re de maiori ad minus affirmatiuè,qđ constat † nõ licere, vt no.in c.cum in cunctis,in prin.de ele.satis.n. consonat aurib. ꝙ non militat tãta affectio erga affinẽ in quarto gradu, quãta erga fratrẽ q dr̃ ferè alter,& cuius charitate nulla maior, l. nemo,§.q frater, ff.de hæredib.insti.Deficit aliud principale, videlicet sæpius facta cõpensatio:ex his.n.quæ ex.ubita legun tur,nõ ꝓbat saltẽ gemina calculatio,prout reqritur,vt ibi, sæ
6 pe in rõne fratris,&c.Dictio † enim,sæpe,nõ nisi duab.calculationibus verificat,vt no. p gl.in §. qa verò multi,in Aut. de testib.& in c.qa sæpe,de elec.li.6.& l.liceat,C.de assessõ. nõ. n. probatur ulla ratiocinatio.Nõ ex priuatis scriptis ipsorũ Nauarinorũ,q̃ pro scribentib.nullã fidẽ faciũt,ne sit in ptãte alicuius sibi ꝓbationes suo arbitrio parare,l.exẽplo,C. de ꝓb.& l.rõnes,C.eo.Nõ p instrũm debiti 800.scutorũ,qđ solã obſonẽ mutui,non aũt rõnũ cõputationẽ enũciat.Nõ p instrũm solutionis ipsorũ 800.scutorũ,qa præsumpoo donõnis,& remissionis,de qua ĩ d.l.Procula.Nõ sup solutione,sed sup geminata,& reiterata calculatione fundatur:& bñ,qa p solutionem debiti ñ arguitur, & ꝙ soluens nihil dẽat sibi ab eo, cui aliqd soluit,l.si cũ duos,ubi no.Bar.ff.rerũ amota. Non deniq; passertas literas,q̃ dñr scriptæ p p̃rm ipsius dicti agentis,qa cum nõ sint recognitę,nec cõparatione literarũ cõprobatæ,nihil ꝓbant,l.si.ff.de ꝓb.l.non nudis,l.instrũa domestica,C.eo. tradatur p Bar.& alios,in l.admo.ff.de iur.iu. Nec dicatur, ꝙ plu
7 res testes † deposuerũt,se cognoscere scripturã esse similem scripturis dictis Agaffini,qa horũ depositiones nihil ꝓbant: nec eis iura fidẽ ullã p̃stant,nisi deponãt,ꝙ erãt p̃ñtes,& viderũt illas literas scribi.& rõ est,qa similitudo literarũ põt de facili decipere testes, cũ de facili possint similes literæ formari a perito in arte scribẽdi,ut in Aut.de inst.cau.& fide. in prin. & §.si qs igit no. Bar.ĩ aut.& si ɔctus.C.de fi.i.Bal.ĩ aut.sed nõ uo tare,C.u cer.pe.Ias.post alios,in l.admonẽdi, de iur.iu.Præterea ubi testes deposuissẽt se vidisse illas lr̃as scribi,adhuc absque literarum comparatione non plene probarent,vt traditur per Bart.in d.l.admonendi,& Ias. post alios,& est cõis opi ut ibi oẽs fatentur.Minus ergo probãt absque vlla literarum comparatione,& absque eo,quod viderint talem scripturam scribi.non igitur curandum de depositionib.talium testium. Cęterum alia rõne disposi.d.l.Procula,non seruit in ꝓposito, quia ibi agitur de remissione fideic.& sic de lucro remittendo,hic agitur de debito dotis,& sic de damno patiendo,ex tali præsumptione remissionis. Vnde non est par † ratio lucri & damni,l.fi.C.de codicil.ita in terminis responder Soci.ɔsi. 25.prosequendo ordinem,col.3.li.4.¶ Insuper aduertendũ est,ꝙ ibi pręsupponitur pro constanti, sororem hr̃e notitiã fideicommissi sibi debiti,ut ꝓbant illa verba,nunquam a fratre desideratum, alioquin ignorans non põt videri remisisse,l.tres fratres,ff.de pac.l.si ignorans,ff.loc. non constat aũt ꝙ pr̃ dñs Ioannis agentis habuerit notitiã huius debiti dotis, & in dubio † præsumitur ignorantia, nisi probetur scientia, regula præsumitur,de reg.iur.in 6.l.vẽrũ ꝓba.Denique ponderandũ est,ꝙ non solũ reqritur, ꝙ sæpe sit facta calculatio, sed ꝙ ex varijs causis facta sit, & ꝙ ip soror re manserit debitrix,& sẽp sponte soluerit id, in quo fuit reperta reliquatrix nunq̃ opponendo exceptionẽ ɔpẽsationis.Ex hmõi aũt pręmissis calculis,vbi de eis legitimè appareret,nõ ɔstat ꝙ Agaffinus ex varijs causis semper fuerit reliquator, & semp vltro soluerit.Ergo concludimus dispositionem d.leg.Procula,non posse adaptari ad casum pręsentis controuersiæ.

¶ Allegationes do.de Ripa pro Agaffino ɔ Nauarinos.

¶ De fide instrumentorum.

RESPONSVM I.

Si notarius Quia impeditus attestatur se instrũm per alium scribi fecisse, tunc instrũm diuersa manu scriptum,& dissimilibus caracteribus,admittit. Verum cũ in proposita facti spẽ de hmõi attestatione nulla fides fiat, & instrũm diuersa manu, diuersisque caracterib.scriptum interlineatum, & marginatum reperiatur, nullam ob in fidem facere constat,nec ex eo actio,vllaue exceptio oriri põt, nec auctoritas prætoris huiusmodi instrumento suffragatur.

SVMMARIVM.

1 *Instrumentum diuersis manibus, & dissimilibus caracteribus scriptũ, interlineatum, & marginatum, nullam fidem facit, & ibi vide quõ procedat.*
2 *Exemplum,si de exemplari non constat sumptum, nullam fidem facit.*
3 *Instrumentum nullum nullam præstat opem,nec ex eo præscribi potest, & ibi vide quando citatio interrumpat præscriptionem.*
4 *Ex citatione generali interrumpitur pręscriptio xxx.annorum.*

Respon. interpreta.

Si vera Sunt,q̃ ɔ instrũm exhibitũ opponuntur in quadã cedula exordiente, magister Gulielmus Saluao, &c. crederẽ dictũ instrũm nullã fidẽ facere. Nã instrũm † diuersis manib & dissimilib.caracter.ɔscriptũ p̃sumitur falsum, §.& qđ sępe,in Aut.de trien.& semis.col.3.quẽ ad hoc dixit singularẽ Bal.in l.ɔctus.C.de fi.ius.col.3.de quo miratur Lud.Ro. sing.236.inc.an diuersitas,qa est de hoc ẽt tex.in c.inter dilectos.de fid.inst.& hoc maximè verũ est,si originale, seu prothocollũ sit diuersa manu scriptũ.Nã prima nota,& primũ ꝓthocollũ,nõ debet scribi nisi mãu eius Notarij, qui fuit de instrõ rogatus,§.nos aũt,in Aut de Tabel. col.4.& ibi gl. tradit. Sp.ti.de inst.edit.§.instrũm el.2.ver.itẽ opponitur,ꝙ nõ est ɔfectũ.Accedat,qđ dixit Bal.in l.fideicõmissa,§.quoties.de leg. 2.vbi dixit,ꝙ in breuiatura notarij ad hoc vt fidẽ faciat,dẽt esse in mundũ redacta ita,ꝙ ibi nullũ appareat vitiũ, alias non est ei fides adhibẽda,& omissis auctoritatib.quas diffuse possem hic adducere, satent allegare patrẽ veritatis Alex.q ita in spẽ consuluit,cons.41.viso tenore,col.3.li.3.& idẽ consulendo dixit Soc.cõs.24.visis,co.9.li.1.vbi ex hoc colligit rõnẽ, quare Notarius,q fecit exemplũ sui originalis scribi p aliũ,debet in subscriptione attestari, ꝙ impeditus p aliũ scribi fecit: nã ea fuit rõ,qa nisi atestaret ita instrũm vt pote de falsitate suspectũ,non ꝓbaret.cũ itaq; instrũm proponatur diuersis manib. scriptũ,interlineatum,& marginatũ, certè non est ei ulla fides adhibẽda,d.c.inter dilectos,& ibi Abba. & Molatẽ. Scdo nõ ꝓbat,qa dr̃ nõ ɔstare de originali, & bastardello quoudã Bernardi Pichoni,q dr̃ rogatus de dicto instrõ; vñ nõ uideo à quo fonte exẽplũ p Claudiũ Valẽceris,cuius(ut asseritur) cõmissa fuerũt ꝓthocolla dicti quõdã Bernardi, sumi potuerit. nã sine exẽplari non p̃t sumi exẽplũ,l.in testõ,la 1.ff.de ɔdit.& dem. Nec huic fundamento obstat,qđ not.Bal.in rub. C.de fi.inl.co.6.ver.scdo quęro,qa illud dcm̃ Bal procedit qñ Notarius, qui rogatus de instrõ, exemplum parti in forma tradit,

tunc

tūc tale exēplū ꝓbat, licèt originale non reperiat. eo qa tale
exēpliū ɔfectū ab eo, q fuit prīcipaliter rogatus, loco origina
lis hr: nā cū ab eodēmet notario de eodē ɔctu duæ scripturę
ɔficiūtur, ambę originales dici possunt, ſm Bal. ibidē, q ita ex
presſè loqtur, & Bar. in l. Semp ronius quem ēt Bal. adducit,
ff. de le. 2. Secus aūt ī exēplo sumpto p vnū Notariū ex origi-
2 nali alterius tunc de originali debet ɔstare, alias† exemplum
nihil valet, d. l. in testō, & ibi declarat Iaſ. in l. fi. C. de edic. Di-
ui Adria. toll. Nec ēt huic rōni obstat, ſi ptēdatur ɔstare đ ori
ginali instrō dicti Pichoni ex scriptura exhibita, qa ēt φ ɔsta
ret illā scripturā eē scriptā manu eiuſdē Pichoni, tñ ñ ꝓbat,
tanq̄ originale īstrm, cū idē Pichoni nō attestetur se rogatū
de ipso īstrō, cū nō sit in principio dictū, Nota breuiaru, seu
prothocolli mei, &c. Nec ēt ī fine sit dcm, & me Bernardo Pi
choni, &c. put đ iure eē debuit, alś reputatur scriptura priua
ta, & iō fidē ñ facit, ſm Bar. in l. si qs ex argētarus, §. initiū, co.
3 aūpe. vers. 8. dixi, ff. de edē. cū igr̄ tale īstrm nihil† ꝓbet, cessat
pria exceptio opposita p reū, φ ipe possideat cū ti. auctore p̄
tore. Nō credo, ēt, φ militet exceptio p̄scriptionis, tū qa fuit ī
terrupta, tū qa ex capite ignorātię dāda esset restō ī integrū,
si peteretur. Nec obstat dū dī, φ citatio gñalis non interrū-
pit p̄scriptionē, ſcđm Bar. l. fi. ī fi. C. de āna. exc. qa distinguē-
dum est iter citationē simplicē, qua citatur re' minus' petitio
nib. & isto casu, qa actor nihil ponit, p hanc citationē ñ inter
rumpitur p̄scriptio. ita loqtur Bar. & iste non est casus nr̄. Et
inter citationē gñalē, p q̄ insinuatur reo, φ ē obnoxius acto
ri, vel bona sua vsurpat: tūc licèt ista sit gñalis, nec in ipsa spe-
cificetur obligatio, vel ñ noiēnt bona in ipē, tñ interrūpitur
4 †p̄scriptio xxx. annorū, vt est casus ad literam in d. l. fi. & ibi
no Bar. in vlt. nota. & rōnem assignat Iaſ. in l. fi. col. 2. ff. de eo,
p quem fac. erit. Et in istis terminis ꝓcedit thema qōnis nr̄æ,
qa nō solū fuit ꝓposita citatio gñalis quo ad petitiones por-
rigendas, sed ēt fuerunt ꝓposita interrogatoria nō tantū gñ-
ralia, per quę insinuabatur reo, φ occupabat bona actoris in
genere, sed etiam in specie certificatum fuit, φ occupabat, &
vsurpābat illicitè & indebitè prædia, de quibus contenditur,
ergo, &c. Et hæc breuissimè perstrinxi, quia coram doctis-
simo, & iustissimo Iudice causa discutitur. Laus Deo.

¶De testibus.

RESPONSVM I.

LEge Iulia Apia, mulier cōtra maritū testis esse ꝓ-
betur. & rectè: nā coniuges una & eadē ꝓhi-
sona existimantur & quem admodum in causa pro
pria nemo contra se testificari cogitur, ita etiam ɔiuges con
tra sed testificari non posiūt, ne discordia ex eo oriatur quā
iura abhorrent. Imo nec etiam cōsentiente viro, testificari
cogitur fauore ipsius mulieris, licet complures legē Iuliam
non admittant, si alii testes inueniri non possunt.

SVMMARIVM.

1 *Lege Iulia Apia, mulier in causa mariti tam actiuè, quàm passiuè testis es*
se prohibetur, & vide fallentiam nu. 4.
2 *Iudices, siue partes iuramentum personæ verisimiliter deieratura deferen-*
tes, non tantum peccant, sed etiam veniunt puniendi.
3 *Mulier ēt consentiente viro, in cā cōtra eū mota, cogi non pōt testificari.*

Respon. Interpreta.

DIco Ergo, vxorem Ipsius Vgheti ɔ̄ ipsum ꝓ Ioan
ne Maria de Oliua non posse cogi ad testifi-
candum, nec etiam pro Vgheto, text. est in l. lege
Iulia, & sequenti, ff. de test. Cano. in cap. si testes, §. lege In-
lia 4. quæstio. 3. inducendo a fortiori: nam ibi dicitur. quod
socer contra generum, & ecōuerso nec libertus vxoris con
tra maritum, nec ecōuerso, possunt cogi inuiti ferre testimo
nium, nec aliæ personę ibi narratæ. Si ergo gener non cogi-
tur contra socerum, quanto magis vxor contra maritum. fa
cit tex in d. c. si testes, §. parentes, 4. q. 3. & facit ēt gl. in c. 1. 3. q.
5. & licèt nūquā haberemus tex. ego probo multis rationib.
Primo habemus, φ ɔ̄ seipsum in cā ꝓpria nemo cogit testifi
cari, l. oīb. C. de testi. esset n. incōgruū φ propria tela ɔ̄ meip-
sum inducerem: quod nimis graue est, l. nimis graue, C. eod.
sed cā mariti dr̄ propria vxoris: nam in rebus mariti vxor dr̄
quasi domina, l. 1. ff. rerū amota. sunt. n. oīa prospera, & infor-
tunia, inter virum & vxorem cōia, l. si cū dotē, §. si maūt in læ-
uissimo', ff. solu. mat. & dr̄ vxor socia diuinæ, humanæq; dñus.
& idē corpus, & eadē caro, vt l. aduersus, C. de crimi. expi. hæ-
re. l. 1. ff. de ri. nup. Scđo ꝓbat euidentiori rōne, qa nō dēt dari
occasio delinquendi & piurādi, l. ɔuenire, ff. de pac. do. l. 3. in
prin. de iuiur. ff. Imo peccat, & est grauiter puniendus iudex,
2 †& etiam pars, q deferunt iurm psone, q̄ verisimiliter piura-
bit, vt no. in aut. sacramēta puberū, C. si aduer. venditio. Mo-
dò ego habeo. φ vxor pp metū mariti, maximè talis, qualis
est Vghetus, verisimilr deierabit. eēt. n. talis metus mariti iustus,
& lrim', l. fi. C. de fur. Lud. Ro. & Phil. Cor. in l. pactū, qđ dota
li. 1 a. col. & ibi Iaſ. in fi. C. de colla. Tertio ꝓbatur rōne machi-
nationis euitandæ, nec fauore pris ipsius vxoris. cōcordes in
mrīmonio ɔiuges turbari debētrain ant n. leges inter ɔiuges
ɔcordiā, & amorē reciprocū, l. fi. in fine, C. de fur. & oīs via scl-
denda est, qua gñatur inter cōsortes discordia, l. dissentiētus,
C. de repu. & d. l. 1. C. rer. amo. Sed si cogeret testificari cōtra
Vghetū maritū, posset gñari iter ipsos discordia, & si qua eēt
augeri, quod ñ est de mente iurium. Fortius dico, φ etiā ipso
Vgheto ɔ̄sentiente, †nō pōt cogi ad testificādum, qa hoc nō
3 solum fuit inductum fauore ipsius Vgheti mariti, sed ēt fauo
re ipsius vxoris. ita dicit Bar. ī d. l. lege Iulia. est verū. φ Lu. Ro. i
4 in sing. 391. tenet, φ quando nō possunt† inueniri alii testes,
φ tunc d. l. Iulia nō haberet locum, sed hoc nō militat in casu
nr̄o, cū in rixa sint plus q̄ trecēti hoies, q potuerūt scire, verū
ipē Io. Maria soluent, vel ne facit ēt l. seruos. i. C. de qō. & ī ter
minis vide Pan. in c. in lr̄is, ad fi. extra de testibus. Laus Deo.

¶De sponsa matri. & filia.

RESPON. I.

QUia Natū ex damnabili coitu, vt puta ex virgine, vel vi
dua, matri nullo iure succedere posse exploratum
est: ideo Ioannes Panicia pro matris successione obtinenda,
matrimonium ipsius probare debet, cum sit suæ intentionis
scopus quod nullo iure probarum dici potest per verba de fu
turo etiam iurata. minusque per apocham, nec a testib. nec
a partibus recognitam. & licèt ex ea de sponsalibus constet,
nulla tamen matrimonii probatio sequitur, cum prædicto-
rum separata sit ratio. Verum enim uero cum in proposita
facti specie causa matrimonialis sit incidēs & accessoria, & ñ
principalis speculationis, ideo non est qui sit inficiaturus q̄ li
bet matrimonii, etiam præsumptam probationem, in huius-
modi causa admitti debere. quæ alias ad probandum princi-
paliter matrimonium nusquam admitteretur. Quare cum
ipse Ioannes secundum ea, quæ proponitur, perfectum ma-
trimonium, identitatemq; sui legitimè probauerit, clarum
est eidem de iure hæreditatem competere.

SVMMARIVM.

1 *Natus ex damnabili coitu, matri nullo iure succedit.*
2 *Verba de futuro etiam cum iuramēto, ñ inducunt matrimoniū, sed spōsalia.*
3 *Cedula non recognita nihil probat.*
4 *Sponsalibus probatis matrimonium probatum nullo iure inferri pōt, nisi*
copula subsequens probetur.
5 *Matrimonium non probatur fama etiam iuncta cum nominatione.*
6 *Vbi agitur de matrimonio principaliter, probationes plenæ requiruntur,*
secus si incidenter de eo tractetur.
7 *In probādo matrimonio āntiquo ꝓbatio admittitur, q̄ alias nō admittetur.*
8 *Scriptura priuata suffulta comparatione literarum, ac recognitione, & de-*
positione vnius testis ꝓlenè probat.
9 *Sponsalia per copulam probata transeunt in matrimonium.*
10 *Sola fama probat matrimonium, quando de eo agitur incidenter.*
11 *Sola nominatio coniugis inter coniuges probat matrimonium quō ad legiti*
mationem filiorum.
12 *Sponsalia etiam absque præsentia vtriusque partis, & contemporaneo cō*
sensu rectè contrahuntur.
13 *Actus in dubio p̄sumitur factus tempore licito.*

Qui veritas est me, in viam dirigat veritatis.

Respon. Interpreta.

Ex tribus, Quę proponuntur, duo tantum discutiam,
quibus absolutis, patebit resolutio tertii;
& studebo breuitati, quia virtus consistit in dicendo multū,
non multa. Circa primum videtur, quod non sit concluden-
ter probatum matrimoniū qđ necessario tenetur Ioānes Pa-
nicia petens ꝓbare, si vult succedere mři nobili. Nā communis
1 ɔclusio ē, φ natus† ex coitu dānabili puta ex virgine, vel vxo-
rata, nō succedit matri, ſm gl. in l. si qua illustris, C. ad Orfici.
& ibi ī specie Bal. ptex. in fi. i Auth. qb. mo. na. effi. sui. sequitur
Pano. in c. cām, quæ. el. 2. qui filii sint legit. & hanc dicit com-
munem Soc. ɔsi. 148 incι. memini, col. 2. in 1. parte. cedula n.
exhibita nō ꝓbat mrīmoniū, qa verba illa, iuro accipe Ioan-
2 nā hinc ad Pascha, sunt verba de futuro, q̄ † ēt cum iuro non
inducunt mrīmonium, sed spōsalia tm̄, vt est casus in c. ex lr̄is
a. extra dē spō. Quid fortius? vr̄. φ dicta cedula non ꝓbet spō-
3 salia ex duob. Primo, † qa nō fuit recognita a partib. neq; a
testib. l. scriptas, C. q pot. in pign. hab. l. Publia, §. fi. ff. depo. etiā
φ oēs testes essent mortui, adhuc ñ probaret c. 2. de fi. instru.

Secundò, qa ad ɔhẽdũ sponsalia, vel mřimoniũ, vř ꝙ requira
tur pñtia vtriusq; spõsi & sponsæ, & ɔsensus ɔtẽporaneus vt
in stipulatiõe, iuxta l.i.§.q pñs, ff. de ver. ob. ꝓut tenuit Arc.
in c. sufficit, 27. q. 2. sed in ɔhendis hmõi sponsalib. non appa-
ret, ꝙ Ioãna fuerit, seu eẽt pñs, igĩ &c. Nec obstat, ꝙ in ce
dula noĩeť ipsa Ioãna, qa videntur uerba enũciatiua, q̃ nõ ꝓ
bãt, l. ex hac scriptura, ff. de don. cũ si. Nec obstat, ꝙ pr̃ Ioãnæ
se subscripsit, qa nõ p̃t pr̃ pro filia pubere ɔhere spõsalia, nisi
ipsa filia cõsentiat, c. tuę, de spon. Et posito, ꝙ cedula ꝓbaret
spõsalia, nõ tñ inferĩ, †ꝙ sit ꝓbatũ mřimoniũ nisi ꝓbet copu
4 lã fuisse subsecutã, iuxta tex. in c. is, q fidẽ, de spõs. q̃ copula ñ
vř probata: nam primus testis, q deponit de osculo, & ď actib.
qui ɔueniũt ɔiugib. nihil dicit de copula. Cæteri aũt actus ci
tra copulã, vt sunt oscula, amplexus, mutua dona, & iis simi-
les, non faciũt sponsalia transferri in mřimonium, c. i. de mři.
ɔťã cõ. inter. eccl. Pan. in c. fi. de spõs per illũ text. vbi addit, ꝙ
ẽt si sponsus de futuro traduxerit sponsam ad domũ, nõ ꝑꝑ
hoc sponsalia ɔuertunĩ in mřimoniũ de pñti. Prętęrea spon-
salia erant restricta ad diem, ergo videtur, ꝙ non sufficit pro
bare copulam, nisi ꝓbet interuenisse intra tp̃s, nã elapso die
dissoluta dñr, tanq̃ dies sit apposita cã limitandę obligõnis, l.
eũ, q ita, §. q ita, de verb. ob. Hoc sic p̃suppposito infero, ꝙ ẽt si
probata esset copula, non tñ diceret probatũ matrimonium
qa non fuit probatũ, ꝙ copula fuerit subsecuta antequã spõ
salia essent dissoluta, ꝓut reqrĩt, ad hoc vt copula faciat spon
salia in mřimoniũ transferre, c. veniẽs, 2. & Ibi Io. And. & Præ
po. ad hoc no. de spon. Secũdus testis, q deponit de ɔfessione
Ioãnæ ɔfitentis mřimoniũ & copulam, est singularis: & posi
to, ꝙ esset ꝓbatũ, ꝙ inuicem se ɔiuges appellabãt, tñ sola no
5 minatio nõ ꝓbat mřimoniũ. † Imo nec fama iuncta cũ noĩa
tione, c. illud, de p̃sump. vbi Abb. & alii hoc firmanĩ expresse,
& Soc. ɔsi. 39. incip. visis & inspectis, in prima parte, vbi in si-
mili casu ad ꝓbandum mřimoniũ ad effectũ succedẽdi ɔclu-
dit, ꝙ requiruntur quatuor, saltẽ diuturna cohabitatio, & ꝙ
se inuicem tractẽt tanq̃ vxor & maritus. Tertio, ꝙ probetur
tractatus in specie. Quarto publica fama inter vicinos & no
tos, q̃ oia non vñr ꝓbata in casu pñti, &c. Præmissis non attẽ-
tis amplector ɔ̃riam sñiam, tanq̃ veriorẽ. Pro cuius clariori
6 demonstratione p̃mitto ꝙ aliqñ agiĩ de mřimonio † princi-
paliter, qa maritus vẽdicat vxorẽ, vel eɔ̃. & isto casu altero ne
gante reqrunĩ ꝓbationes plenę, & ꝙ testes sint oĩ exceptio-
ne maiores, c. i. de consangui. & alii. qa cã mřimonialis dr̃ gra
uis cã. vt no. per Abb. & alios, in c. si pro debilitate. de offi. del.
& p Alex. cõsi. 150. 151: 152. & 153. lib. 5. Barba. ɔsi. 53. col. 3. &
seq. vo. i. Qñq; agitur de hr̃ditate pris, vel mřis principaliter, &
ĩcidẽter q̃ritur ď mřimonio, qa negatur ꝙ filius sit legitim⁹,
& isto casu sufficit q̃libet ꝓbõ, ẽt p̃sũpta, & q̃ alias ad ꝓbãdũ
mřimoniũ ñ admitteretur, si ď eo principaliter ageretur, vt
ꝓbat tex. i c. cãm, el 2. q filii sint leg. ꝑ quẽ ita distinguit Gem.
maximus Canonista i ɔs. 27. incip. sup dubiis. & istud p̃t opti
me ɔ. ꝓbari ex decis. Bal in l. filiũ diffinimus, ff. de iis, q sunt sui,
vel ali. iu. vbi decidit, ꝙ licẽt instr̃m dotis nõ ꝓbet ɔcludẽter
mřimoniũ, si de eo agatur p̃cipaliter. ſm opi. Inn. & sequa-
in d. c. illud, tñ qñ de mřimonio q̃ritur incidẽter, instr̃m do-
tis plenè ꝓbat mřimoniũ. & ita p̃t intelligi tex. in Aut. vt fra.
filii. §. i. coll. 9. & bene facit decisio. Bart. & cõiter approbata, in
l. quidã in suo ff. de ɔd. inst. vbi ex possessione probatur domi-
nium, si agatur de eo incidenter, secus si principaliter. Itẽ p̃-
7 mitto, ꝙ in probando mřimonio † antiquo admittitur proba-
tio, q̃ alias non admitteretur, ſm Ho. in d. c. illud. Istis sic p̃mis-
sis, videamus. Primo, an sint probata spõsalia. Scd̃o an sit pro
bata copula. Tertio, an sit probatum aliqd aliud, per qd̃ in ca
su occurrenti possit dici probatũ mřimoniũ. Circa primũ rñ
deo, ꝙ sic, nã vt i facto p̃supponitur, hæc priuata scriptura iu
uabitur ɔparatione lr̃arũ, quo casu sola tunc facit semiplenã
probõnẽ, §. sed & si istr̃a, & §. si uero. i Aut. de isĩ. cau. & fide. &
hoc ɔprobat Pan. in d. c. 2. & sequũtur cõiter scribẽtes in l. ad-
monẽdi, ff. de iureiu. & tãto fortius, qa recognita est ab vno
teste, q se subscripserat. Scd̃o adest idẽ testis, q deponit pfectè
de dictis spõsalib. & oĩb. ɔtẽtis in cedula, q testis facit semiple
nã probationẽ, ſm Bar. in aut. & si ɔ̃ctus. C. de fi. ist. dicẽtẽ, ꝙ
duo testes deponẽtes ď ɔtẽtis i cedula. probãt plenè ɔtẽta in
ea, licẽt nõ fuerit aliter recognita, ergo vnus facit semiplenã,
prout ẽt facit rr̃, vt tradiĩ in d. l. amonẽdi. ɔiũgẽdo ergo hãc
8 priuatã † scripturã ɔparatione lr̃arũ roboratã, & deĩn illi⁹ te-
stis, ac eius ac recognitionẽ, erũt plene probata spõsalia & ꝙ
ista simul ɔiũgi possint faciendam pfectã probõnẽ, exp̃sse fir
mat Pan. in d. c. 2. ď fi. inst. cũ quo trãseũt ibi Mo. & si ista ɔiũ-
gũtur in alia materia, ẽt vbi p̃cipaliter agitur ď mřimonio,
a fortiori ꝓbabũt, et ɔiũgẽtur vbi agitur de spõsali. ĩcidẽter,
9 p ꝗ̃ dcã. Circa ſm. dico ẽt ꝓbatã copulã. p q̃ † spõsalia trãsiue
rũt i mřimoniũ. d. c. is, q fidẽ. et ꝙ sit ꝓbata adducit ɔfessio no
bilis Dñici spõsi, ď qua i facto dr̃ apparere p instr̃m publicũ: q̃

ɔfessio spõsi ɔfitẽtis, et attestãtis cognouisse spõsã, et ex ea su
scepisse filium, plenè probat, c. ɔtinebat, & ibi Pan. & c. duo
pueri. de despõ. impub. Nec ob. si diceretur verum, si consta
ret ꝙ aliqñ simul cohabitassent, prout loquiĩ text. i d. c. conti
nebatur, qa procedit sponsa negante, at in casu proposito ñ
ɔstat, ꝙ unquam vxor negauerit. Imo confessa fuit, ut appa-
ret ex dicto unius testis attestantis Ioannam cõfessam fuisse
copulam, & mřimonium, q̃ ɔfessio iuncta fama publica, ple-
nam probõnem inducit. ¶ Circa tertiũ, audeo maiora dice-
re, ꝙ semotis spõsalib. liqdo iustificatũ, & probatum mřimo
niũ fuit, qa vt in themate narraĩ, ꝓbata est pub. fama, & cõis
opin. viciniæ, ꝙ præfatus Imbertus, & Ioanna, tenebantur &
reputabãtur vir & vxor: q̃ fama, licẽt sola non sufficiat ad ꝓ
10 bandum mřimoniũ p̃ncipaliter, tñ idoneam † facit probõ
nẽ matrimonii incidẽter, q̃tum ad lẽimitatẽ ꝓbandam, ſm
glo. in c. lator, quam ibi ualde commendat Pano. & Host. q fi.
sint leg. Seqtur Io. And. & Pan. in c. peruenit, e. tit. sequiĩ Ge.
in d. ɔs. 27. col. 2. ver. hanc partem. & ego adduco tex. in c. per
tuas, eo. ti. ubi no. Pan. ꝙ ad probandũ filium fore lẽimũ, sat ẽ
probare, ꝙ parentes a maiori parte viciniæ reputabantur lẽi
mi ɔiuges: si ergo illa cõis fama probat lẽimationẽ, fortius ꝓ
babit in casu isto, in quo cõis fama coadiuuat spõsalib. & cõ-
fessione partium, ut iam demonstrabo, scd̃m qd̃ i themate p̃
supponit ɔstare, ꝙ Imbertus ɔfessus fuit Ioannã eius uxorẽ,
& ẽt ɔstat p vnũ testẽ, ꝙ Ioãna cõfessa fuit Imbertũ fore eius
maritũ, q̃ cõfessio ɔiugal plene probat mřimoniũ. ca. sup eo,
& ibi not. Pan. maxime qñ non agit de p̃iudicio alterius mři
monii, de eo q cog. ɔi. vx. suæ. Bal. ɔs. 195. in hac cã. lib. 3 Imo
11 ex sola † noĩatione coniugii inter se, q̃tũ ad lẽimationẽ proba
tur mřimonium scd̃m Inn. in c. ex parte de resp. Pan. in d. c. la
tor, Dec. consi. 153. inc. in effectu, co. 2. nec ob. si dicatur ꝙ de
ɔfessione Ioannę non ɔstat nisi per unum testẽ, qa mdeo ꝙ
si ɔiur ɔatur cum fama publica, erit perfecta ꝓbõ, ẽt si de
mřimonio q̃reretur principaliter. ubi non agitur de p̃iudi-
cio alterius mřimonii, scd̃m Vinc. Car. Pan. & cõiter alios in
c. 2. de clande. despon. Aret. ɔs. 85. col. 3. & seq. Dec. ɔsil. 163. in
cã mřimoniali. Nec ob. ꝙ istæ ɔfessiones non faciant fidẽ, qa
absente altero ɔiuge factæ fuerunt, seu saltẽ non apparet, ꝙ
p̃nte parte fuerint emanatæ qa qcquid sit de iure ci. de æq-
tate canonica clarũ est, quod ɔfessi ẽt absente parte facta ꝓ
bat, scd̃m Ant. & alios cõiter, in c. si cautio, de fi. inst. p glo. in c.
quoties cordis oculus, 3. q. 7. & ista ẽ cõis opi. teste Dec. loquẽte
in cã mřimoniali, in d. ɔsil. 163. reprobata opi. Alex. & sequa-
ciũ ɔsil. 180. in cã Angelorum. vol. 2. Attentis supra scriptis, q̃
singula per se probant, ut sup. ostendi, q̃ro audacius hoc affir
mabo si oĩa simul iungantur, s. spõsalia, copula, noĩatio, ɔfes-
sio ɔ̃iugum, & publica fama. & ꝙ agatur de mřimonio anti-
quo, & de mřimonio incidenter, ex istis (sequendo verba De
cii in allegato ɔsilio) dẽt mens iudicis adeo informari de tali
mřimonio ɔ̃cto, ꝙ aliter credere ñ possit. Et hęc veriora ap-
parebunt, si de medio tollanĩ, q̃ sup. in ɔ̃riũ allegata fuerunt.
Nõ ob. qr̃ primo, ꝙ illa uerba sint de futuro, qa ɔceditur, ꝙ
solũ spõsalia inducũtur, tñ secuta copula trãsierũt i mřimo-
niũ. Nõ ob. scd̃o, ꝙ cedula nõ fuit recognita, qa & si nõ fuit re
cognita, tñ sufulta ɔparatõne lr̃arũ facit semiplenã probõnẽ,
& iũcto uno teste probõ iuuaĩ p p̃dicta. Nõ ob. tertiũ, ꝙ Ioã
na ñ eẽt pñs, qñ fuerũt ɔ̃cta spõsalia, qa ɔ̃riũ recitaĩ in ipsa ce
dula. Nõ ob. ꝙ sint verba enũciatiua, qa hoc casu probãt p̃ę
sentiã, ut ẽ tex. ad literã in l. optimã, C. de ɔ̃h. & ɔmit. sti. qa ta
lia uerba sunt enũciatiua principaliter ꝑ se, ut not. in d. l. ex
hac scriptura, & i l. ex iis verbis, C. de test. mil. Imo Bar. in apo
cha vĩ velle, ꝙ p̃sumaĩ pñtia, licẽt ñ fuerit enunciata; ita Bar.
ubi latè Mod. i l. Titia, § idẽ rñdit, el 2. ff. de ver. ob. et tãto for
tius in casu isto, qa ẽ unus testis, qui deponit ipsã fuisse pñtẽ.
12 Prętęrea falsum ẽ, qd̃ in sponsalib. reqratur pñtia † partes, &
ɔsensus ɔtẽporaneus: sufficit. n. quod un⁹ ẽt ex interuallo ɔ-
sentiat post alterũ. Ita Host. Io. And. Car. & cõiter Canonistę
in c. dilectus, de spõs. & in c. ex lr̃is, el 2. eo. tit. reprobãtes opi.
Areh. in d. c. sufficit. ẽ ergo, quod sic ñ fuisset pñs, tñ ex post
ɔsensit, ut patet ex dicto primi testis, et ex dicto scd̃i, et ex pu
blica fama. Nõ ob. dum dr̃, quod spõsalia erãt restricta ad diẽ
Paschatis, et sic ea die elapsa fuerũt dissoluta, qa negatur, ꝙ
eẽnt restricta ad illã diem, eo qa tp̃s in casu nr̃o fuit adiectũ
dispõni hñti cãm momentaneã, et iõ vĩ potius adiectũ cã dif
ferẽdæ obligõnis, l. obligõnum ferè, §. i. ff. de ac. et ob. et iõ re
mota die⁹ remanẽt sponsalia. et ꝑpea nihil ob. tex. in d. §. eũ q
ita. quia loqtur qñ tp̃s fuit adiectũ cã limitãdæ & multiplicã
dę obligationis ut ibi no. Bar. et sequũtur cæteri. Præterea, et
scd̃o dato ꝙ spõsalia eẽnt restricta, tñ rñdeĩ, ꝙ ex quo ꝓbata
fuit copula, dẽm⁹ dicere, ꝙ tp̃e licito, et sic ĩtra diẽ interuene-
runt, qa quoties actus põt fieri tp̃e licito, et illicito, in dubio
13 † p̃sumitur factus tp̃e licito, ſm Bar. in l. nõ solũ, §. sed ut ꝓba
ri, ff. de no. op. nũ. cũ mille auctoritatib. ibidẽ adductis p Mo.

quod

q͛ ampliat Fel.in c.nõnulli.§.sunt & alii,col.7.extra de rescri.
vt ꝓcedat.ẽt si cã,pp quã actus dr licitus,illo tpe nõ fuerit ple
nè probata.& sic tanto fortius dicendũ in casu nr̃o,vbi spon
salia fuerunt plenè ꝓbata,vt su.ostensũ fuit.Non ob.tex.in c.
illud,sup quo se fundat Soc.ĩ alle.ↄsi.39.qa ꝓcedunt,qñ de ꝓ
bãdo mr̃imonio principaliter agitur, secus si agat̃ de ꝓbãdo
mr̃imonio incidenter:qa tunc si sufficit sola fama, vel nõiatio
p p̃dicta,a fortiori publica fama,iuncta cũ nominatione,& spon
salib.& ↄfessione partiũ.Scdò r̃ndetur,ꝙ non ꝓcedit disposi
tio d.c.illud.qñ agitur d ꝓbãdo mr̃imonio antiquo, ſm Hos.
ibi.& intelligo, ꝙ illud est antiquũ vltra quinquagĩta ann.&
ſm cũ in ista materia erit arbitrãdũ, an dicat̃ antiquũ, iõ ñ
expedit intrare difficultatẽ,q̃ tãgitur ĩ l.cũ aliquis,C.đ iu. de
li.an reqratur tps 100.annorum,an vero 40. annorum,quia
in casu nostro est arbitrãdũ, vt supra. Tertiò r̃ndei.ꝙ disposi
tio d.c.illud.& consi.Soc.non loquitur, qñ cõstat de sponsali
bus & copula,qa illa duo sufficiunt,d.c is,q fidem,vel qñ con
stat de confessione cõiugũ,qa illa plenè ꝓbat, qñ stat ꝓ mr̃i-
monio,d.c.sup eo.Sed quia parum prodesset Petro probasse
mr̃imoniũ,nisi etiã probasset,qđ ipse sit natus ex ipsius iuga-
lib.Ideo transeo ad secundã principalẽ dubitationem,vtrum
sit ꝓbatũ,qđ sit filius dictorũ Ioannę,et Imberti.et visum fuit
prima consideratione qđ non.Primo,publica fama sola non
facit ad probãdum filiationẽ,ſm Sal.in l.cel tium, ff. de testi.
Alex.consi.25.inci.in causa vertente.vol.4. testes aũt non de-
ponunt de filiatione in specie,nisi vnus,qui deponit,qđ Ioã-
na confessa est se peperisse filium nõie Petrũ ex dicto matri-
monio,sed iste est singularis:cõfessio aũt Imberti ẽt nõ vide
tur ꝓbare qđ sit filius Ioãnę,de cuius hr̃ditate agitur,qa ↄfes
sio vnius ẽt cum iur̃o non nocet,neq; prodest alteri, l. nã et
postea,§.si.cũ l.seq ff.de iureiu. Et ideo tex.in c.per tuas,extra
de ꝓba.reqrit,qđ fuerit noiatus & reputatus filius ab ãbob.
parentib.Præterea, sola asseueratio non ꝓbat filiationẽ,l. ne
quę ꝓfessio,C.de test.Vltimo ad probãdũ filiationẽ vr̃ statum
necessariũ,qđ ꝓbet qđ fuerit tractat⁹ a parẽtib.tanq̃ filius, &
qđ sit natus in domo vicinis scientib.ſm Bart.in l.filiũ diffini
mus.ff.de iis,qui sunt sui,vel alieni iuris.quæ non fuerunt ꝓ-
bata,igitur &c.Sed præmissis minimè refragãtibus, arbitror
sufficienter probatum dictũ Petrum fuisse natũ ex dictis Ioã
na & Imberto iugalibus,ꝓ cuius vlariori demõstratione subii
cio infrascriptas cõclusi.¶ Prima conclusio est: publica fama
24 †(si nihil probetur in oppositũ) sufficit ad probãdã filiationẽ
vel saltẽ ad ↄstituẽdũ filiũ in quasi possessione filiationis, ſm
Iac.But.in l.qdam,ff.de prob.Ant.in c.ex transmissa,q fi. sint
legit.Alc.ↄs.51.viso & discusso,uol.1.p quã quasi possessionẽ
trãsfert onus ꝓbãdi ĩ negãtes l.nõ modis.l.ĩi epistolis & l.neq;
natales.C.de prob.Ang.ↄs.87.inci.spurius in fi. in casu isto p-
supponitur in facto probatã esse hanc publicã famã, igit &c.
sed qa sunt,qui discrepant ab ista sententia, subiicio secũdã.
25 Secunda conclusio;fama publica † coadiuuata aliquibus ad-
miniculis sufficit ad ꝓbãdã filiationẽ, vel saltẽ operat quòd
transferatur onus probandi in aduersarium. Istam cõcedũt
tenentes ꝙ so'a fama nõ probat Ita Alex.in d.cõsi.25.& Sali.
in d.l.testium. Videamus modò, an cum fama cõcurrant ali
qua adminicula,& certè plura. primo cõfessio ipsius Ioannę,
quæ sola,si esset plenè probata, constitueret dictum Petrũ ĩ
quasi possessione filiationis,l.quod Senatus.§.1.& ibi Bart. ff.
de lib agno.l.fi.ff.de prob.Barb.cõsi.27.col.3.& seq.vol.1.& si
dicat.ꝙ vnus testis tm̃ deponit de ista confessione:& sic ꝙ ñ
est nisi semiplenè ꝓbata,iuxta tradita ĩ d.l.admonẽdi.istud
qdẽ fateri necesse ẽ.tñ dico,ꝙ ista semiplena probatio admi-
niculat famæ, quę fama coadiuuata aliquibus ĩdiciis sufficit,
vt in hac secunda conclusione. Imo,vt sup.dixi,fama cũ uno
teste sufficit ad probandum mr̃imoniũ,ergo etiam ad ꝓbã
dum filiationẽ,quæ cum non possit ita directo probari,sicut
mr̃imoniũ,l.Lucius,& ibi no.ff de condit.& demon. iustifica
tur,& probatur ex leuioribus coniecturis,ut no.Bal.in d.l.fi-
lium diffinimus,& Pan.in d c.per tuas. Secundo cõfessio Im-
berti mariti & patris, quæ fuit,ut narratur ĩ themate,plene
probata.& q̃ confessio sola sufficit p prædicta. Ex præmissis
satis apparent remota contraria,si tñ ea specialius remoueri
desideratur ad primum.ꝙ sola fama nõ.probet,potest r̃nde-
ri,ꝙ quantum ad constituendum filium in quasi possessione
filiationis,satis probat p prædicta,uel esto,ꝙ sola non proba
ret,adminiculata tñ fidem facit plenam.Ad ſm,ꝙ vnus testis
tm̃ deponit de confessione Ioãnæ tñium fuit sup.Ad tertiũ,
sola cõfessio patris non probat quantũ ad matrem.posset di
ci uerũ ea negante, ut dixi de copula,at in casu isto saltem se
miplè constat etiam de confessione matris, uel dato, ꝙ di-
cto pr̃is non p̃stet plena fides,non tñ põt inficiari qn habeat
uim unius testis,& sic faciat semiplenam probationẽ,q̃ coad
iuuata ex cõfessione matris dr plusquam semiplena, & iun-
cta postea cũ publica fama eriat plenissima:nam in casib. in
quibus vnus testis,& publica fama non coniunguntur ad fa
ciendum integrã probationem, puta in criminelib.tñ vbi vl-
26 tra vnũ testem adesset alia cõiectura, tunc fama † iuncta cũ
illo teste,& cõcurrente alia coniectura,plenè probat,ſm Ge-
min.in c.i.§.& qa,de vsur.in 6.Ant.in c.veniens,col.7.de testi
bus.Deci.in d.ↄsi.163.col.fi. Ad vltimũ,ꝙ reqratur,ꝙ ꝓbetur
cũ natũ fuisse in domo,& ꝙ ꝓbetur tractatũ, & alia de quib.
27 p Bar.in d.l.filiũ. Respondetur, ꝙ non reqritur†ↄpulatiuè,
sed alternatiue,ſm Alex.in d.consi.51.& Deci.consi.54 colu,
fi.& asseueratio parentũ ꝓbat,qñ ẽ facta principaliter per se,
vt in isto casu,d.l.fi.ff.de ꝓba.Fel.in d.c.per tuas,ver.quarto ↄ-
cludo.vel saltẽ ꝓbat.cũ esse in quasi possessione filiationis, q̃
sufficit ad probandũ,alio non apparente,ſcdm Bar.in d. l. qd
Senatus.& Alc.& Ias.in d.l.neque professio.Sed vltra p̃dicta,
suboritur dubitatio,an sit ꝓbatum,ꝙ Petrus agens dicatur il
le Petrus filius dictorũ iugalium, & videtur ↄcludendum, ꝙ
non:qa testis ille,qui deponit,ꝙ Ioanna ↄfessa fuit se peperis
se filium noĩe Petrũ,non deponit,ꝙ iste sit ille, ergo cũ ꝓbõ
sit dubia.non releuabit probationem,c.in præsentia, de ꝓb.l.
non hoc,C.vnde legit. Testes ẽt deponẽtes de publica fama
non videntur concludere.quia l.cet dicant. ꝙ est publica fa-
ma,ꝙ Petrus de Cornibus sit filius dictorum iugaliũ, non ta-
men ex hoc necessario infertur.ꝙ iste Petrus sit ille, vt ẽ dixi
28 & ꝙ teneat†ꝓbare ipse,ꝙ sit ille Petrus genit⁹ ex ipsis. faciũt
notata p Bar.in l.inter stipulantem,§.si Stichũ. ff.de verb.ob.
l.Diuus,,circa principiũ,ff de custo. reo. ubi si sit captus aliqs
Titius bãnitis,ante executionẽ dẽt iudex inuestigare, an sit
ille Titius,de quo loquitur bannum,sequitur Ang. & Mod.
in l.nomin.atim,ff.de liber. & posth.Sed iuribus præmissis nõ
credo probatũ esse, ꝙ sit ille Petrus filius dictorũ iugaliũ ex
duobus.primo,qa dicta testiũ in dubio referuntur ad articu
los,super quib.interrogantur §.præterea Insti.de inuti. stip.l.
de ætate.§.qui interrogatus ff.de interro act. cũ ergo oẽs te-
stes dicãt,dictũ Petrũ. s. articulantẽ,esse rentum,& reputatũ
pro filio dictorũ iugaliũ, ergo intelligitur de ipso, & non de
29 alio non nominato Secundò,quia†vbi nomen & cognomẽ
cõueniũt,pr̃sumitur,quòd sit ille, nisi contrarium probetur.
sufficit enim demonstrare personam duabus demonstratio-
nibus.ſcdm Bar in l demõ.col.pen ff.de cond.& demon.Alc.
consi.133.col.3.vol.1.Dec.consi.13.col.fi.cum ſ.m.Ad contra
ria respondetur,ꝙ procedunt,quando esset probatum,ꝙ re-
perirentur plures eiusdem nominis & agnationis,tunc pro-
batio redderetur dubia,al's probatio cõcludit. Ita declarat
Fel.in c.cum Ioannes,col.4.de fide instru. post Bal.consi. suo
incip.cum appareat.& est consi. 70.in 4.parte. Laus Deo.

De iure dotium, & excep. non num. dot.

RESPONSVM L

ANtonius Nauarini Catharinæ sorori suæ in dotẽ cõstituit florenos mille octo cẽtum,quos promisit soluere Guglielmo,sponso & marito d.Catharinæ, sub certis solõnibus inter eos conuentis exsoluendis. Constat de solutione actuali mille & ducentum florenorum ipsi Guglielmo facta, ad reliquos vero sexcẽtum agunt hæredes dictæ Catharinæ contra eundem Antonium,seu eius hæredes qui solutionis exceptionem opponunt,& quam dñt per dotale instrumẽtum probari, in quo ipse Busatti confitetur se ab eadẽ Catharina inclusis quibuscunque solõnibus.& recognitionibus,quitãtiis, & apodicis exinde factis,habuisse,& recepisse in dotem, & pro dote Catharinæ vxoris suæ,videlicet sexcentum florenos. Quęstionis est,an per huiusmodi confessionem integra solutio dictę dotis probetur:quæ prima fronte tam per instrumentum publicum de mille & ducentum florenis, q̃ per confessionẽ de sexcentis florenis integra solutio probata uidetur. Verũ hæredes prædicti integrã solutionẽ probasse nullo iure dici pñt cum recognitio, seu confessio de florenis sexcentum non Antonio,sed Catharinæ facta fuerit, a qua potuit summam illã ex alia cã recepisse, & ex obligatione propria Catharinæ p̃sumuntur,quare non probat hoc esse,qđ ab hoc contingit abesse. Quinimo huiusmodi recognitio,quia omnibus inclusis confitetur haquisset florenos sexcentum,nihil vltra illam summam habitum & receptum probat,si verba rectè notentur:vel saltẽ inficiari nõ p̃t hãc confessionẽ dubiã esse, q̃ ñ releuat.Ideo & malè appellatum, & bñ iudicatũ esse respondi,

SVMMARIVM.

1 *Confessio hoc modo concepta,inclusis quibuscunque solutionib. recognitionibus,quitantiis,& apodiciis exinde factis in dotem & pro dote cõfitentem habuisse sexcẽtum,an probet integram solutionem dotis.& vide nu. 4.& num.10.*

2 Instrumentum an faciat rem notoriam.
3 Confessio est omnium probationum superlatiua.
5 An recognoscens se recepisse quandam summā ab uxore nomine dotis, cēsea tur recepisse nomine eorū, qui dotē promiserūt, an nomine ipsius uxoris.
6 Unusquisque id nolle creditur, quod non loquitur.
7 An ex personarum diuersitate diuersitas obligationum praesumatur.
8 Ex promissione dotis non solum marito, sed etiam uxori actio acquiritur.
9 An solutio dotis facta per uxorem presumatur de propria pecunia uxoris, an suorum.
11 An marito neganti summam in instrumento contentam credatur.
12 Ab experientia rectè arguere licet.
13 Probatio dubia non releuat probantem.

Respon. Interpreta.

Antonius Nauarini constituit in dotem Catharinę sorori suę florenos mille octocē-
tum, quos promisit soluere Gulielmo Busatti, spon
so & marito dictæ Catharinæ, in certis terminis. Cō
stat de solutione mille & ducentum florenorum actualiter
facta dicto Busatti, ad reliquos sex centum restantes agūt hę-
redes Catharinæ contra dcm̄ Ant. seu eius hæredes. opponi-
tur exceptio solutionis, ad quam ꝓbādū exhibetur instrm̄ ꝯfō
nis dotis in quo ipse Busatti ꝯfitetur se ab eadē Catharina ha
buisse & recepisse, inclusis quibuscūq; solutionib. recognitiōib.
quitanciis & apodicis exinde factis ī dotem, & ꝓ dote Catha
rinæ uxori suæ, videlicet sexcentū florenos, quolibet 24. soli-
dorū, quos exinde restitui, & solui voluit de bonis, & hære-
ditate ipsius testatoris, & vlterius eidem legauit florenos cc.
1 Dubitatur, an ꝑ talē † ꝯfessionē ꝓbetur integra solutio dictæ
dotis, ita ꝙ agentib. sit imponendū silentiū. & absoluendos
reos a petitione. Vr̄ primo aspectu pro reis rn̄dēdū. quia con-
stat de actuali solōne florenorū mille & ducentum, facta die
2 nuptiarū per instrm̄ publicū quod † facit rē notoriā, l. ad pro-
bationē, & ibi Bal. C. de proba. cū cōcordantib. adductis ple-
nissime ꝑ Iaso. in l. 1. ff. de noui oper nunc. Item constat de re-
3 cognitione & ꝯfessione sexcentū, quæ † confessio est omniū
probationū superlatiua, l. generaliter, C. de non nu. pecu. ergo
ꝯstat de integrali solutione totius dotis mille octocētū & gñā
liter agentib. obstare debet solutionis excep. Insti. qb. mod.
tol. oblig. in prin. nec huic fundamento obstare vr̄, si dicatur,
ꝙ recognitio debet intelligi de cōprehensis, & inclusis in di-
ctis mille & ducētū, qa ex diuersitate summarū ꝓsumit diuer
sitas solutionū, arg. l. quinquaginta, ff. de proba. l. sciuntortio,
ff. de uerb. obl. Et quia solutio dictarū sexcentū librarū uidet
facta pluribus uicibus, & plurib. solutionibus, ut [illegible] illa ver-
ba inclusis quibuscūq; solutionibus, recognitionibus, quitā-
tiis, ac appodiciis exinde factis; q̄ cū sint prolata ꝑ uerba plu
ralis numeri, ostendunt illa sexcentum fuisse in diuersis vici-
bus soluta, l. ubi numerus, ff. de testi. ergo non potest dici, ꝙ
ista sexcentū sint de inclusis in dictis mille & ducentū, q̄ fue-
runt unica solutione numerata, ut cantant uerba instrumē-
ti. Et ꝙ hmōi recognitio sexcentū florenorū ī cludat solū so-
lutiones recognitiones, & appodicias factas post solutionē
illorū mille & ducentū, patet ex illo uerbo, exinde factarū,
ꝙ debet intelligi exinde, quę a die nuptiarum, & consequen-
ter à die solutionis mille & ducētū, quæ fuit facta simul cum
matrimonio: & qa impossibile est, ꝙ maior summa includa-
tur in minori, l. 1. §. si stipulanti, ff. de verb. obl. & patet ad ocu-
4 lū. ¶ Præmissis ñ obst. ego puto exceptionē † integrę solutiōis
nō ꝓbari virtute allegatę recognitionis, & ꝯsequēter reos es
se condēnatos. ad quod demonstrādū ꝯsidero, ꝙ testator reco
gnoscit, & cōfitetur se habuisse florenos sexcentū ab eadem
Catharina uxore sua inclusis oībus solutionib. recognitioni-
bus, quitāntiis, & appodiciis exinde factis, non ab Antonio de-
bitore dotis ipsius Catharinæ: itē considero, quod non reco-
gnoscit habuisse sexcentū pro dote ꝓmissa, & constituta per
Antoniū, sed simpliciter pro dote ipsius Catharinæ. Istis sic
5 ꝓmissis oñdit, quod talis † recognitio nihil ꝓbat in fauorem
dicti quōdā Antonii & hæredum qa cū non loquatur de do
te promissa ꝑ Antonium, sed de dote ipsius Catharinæ (quæ
dos est nomen vniuersale, ut ꝯcludūt Bar. & alii in rub. ff. sol.
matr.) debet intelligi d̄ dote promissa ꝑ ipsam Catharinā, ita
signanter determinat Bar. in l. si Stichū, §. fi. de nouat. Sāt. n. si
mul, quod Ant. ꝓmiserit dotem, & quod postea vxor aliā sū-
mā promittat & soluat, ut in d. §. fi. quia (ut dixi) dos est quid
vniuersale, recipiens augmentū, l. cū, C. de iure dot. & iste sen-
sus vr̄ uerior, quia si intellexisset testator de sexcentum restā
tibus per do. Ant. facilè exprimere potuisset: quod cū nō fe-
6 cerit. de illis non creditur † locutus, l. vni. §. sin aūt ad deficien
tis, de cadu. toll. C. adde, quod si de illis sexcentū loqueret, di-
xisset ꝓ restāte sūma, ut oñderet se recepisse alia mille & du-
centū, fm gl. Ange. et Imo in l. si ex plurib. in uerbo, residuū,
ff. de sol. quā singularem, et not. allegat Lud. Ro. in suis sin-
gular. & in meo est 699. uerba illa. in secunda parte, Corn. cō
silio 33. colum. 4. lib. 2. Et cū non addat pro resto, satis datur
intelligi, ꝙ nō erat sibi integrè satisfactū, qa restabāt sibi sex
centū promissa per dictū Anto. & cū non dicat pro resto, &
solutio facta sit ab vxore presumitur facta ex diuersa obliga-
7 tione. quia ex diuersitate † personarū præsumitur diuersitas
obligationū, vt dicit Iasl. in ꝓposito in l. triticū, ff. de ver. obl.
per text. iuncta decisio. Bart in d. § fi. & solutio facta per vxo-
rē alio non apparente, presumitur facta pro obligatione pro
pria & non alterius, l. & magis, ff de sol. & ita intelligendo ces
sant oēs ponderationes in ꝯtrariū sup. adductæ. Sed esto sine ve
ri preiudicio, ꝙ talis recognitio loqueretur de dote promissa
per Ant. et etiā Antonius per solutionē factam ꝑ Catharinā
liberatus a marito iuxta text. in l. solutiōe, & l. si pro me, ff. de
solu. non tamen fuisset nec esset liberatus ab actione, qua te-
nebatur ipsi Catharinę nam vt alias cōclusum fuit, ꝑ promis-
sionem dotis factam per dictū Anto. noīe dictæ Catharinæ,
ꝓnte Gulielmo Busattio eius marito, notario stipulante om-
8 nibus acquisita fuit † actio, non solū marito, sed ēt ipsi vxori,
cuius nomine fuit dos constituta, l. ad exactionē, C. de do. pro-
mis. maximè per notarii stipulationē, l. 3. ff. rē pu. sal. so. Et so
lutiōe facta per vxorem acqsita fuit ipsi vxori actio negotio
rū gest. l. soluendo, cū gl. ff. de nego. gest. d. §. fi. vbi Bart. & si di-
catur nō ꝯstare, ꝙ vxor soluerit d̄ sua ꝓpria pecunia. tñ dicī ꝙ
ī dubio ꝓsumit d̄ sua ꝓpria pecunia soluisse, l. 2. vbi Bar. & alii
notāt, C. ꝓ socio Bar. in l. Titius, aut Meuiū, §. altero, ff. d adim.
9 tut. l. si patruus, C. cōmu. vtriusq. iud. Cor cōsil. 9. circa prin. lib. 1.
vbi ꝯcludūt ñ esse recurrēdū ad † ꝓsumptionē, l. Quintus, ff. de
do. int. vir. & vx. Et dato, ꝙ hoc loco hēret locū præsum ptio,
l. Quintus, videlicet ꝙ præsumeret donatio, hęc faceret pro
Catharina & eius hæredibus qa nihil ad Antonium, si maritus
donare voluit nec obiici pōt per hæredē Antonii, ꝙ do-
natio sit nulla, tanq̄ facta inter vir. & vxo. tū quia eis non licet
opponere de iure tertii, l. 2. de excep. rei iudi. tū quia cō[illegible]
ta fuisset morte mariti, l. Papinianus, ff. de do. int. vir. & vxo.
cū ꝯcord. Cæterū vbi prędicta cessarent adhuc mihi vr̄ per ta
10 lem recognitionē florenorum sexcentū non ꝓbari † integrā
solutionē mille & octo centū florenorū, sed potius prob[illegible]
ꝙ maritus recognoscēs nō habuit nisi florenos sex centū, &
sibi restāt mille & ducentū, quia oībus inclusis confitetur ha
buisse sex centum, quo casu talis ꝯfessio ꝓbat, ꝙ nihil habuit
aliud, nisi sola sexcentū & concludūt Bar. & alii cōiter, in l. triti
cum, ff. d verb. ob. Et ideo confessio ista potius facit pro hęre
de Catharinę, quàm pro hrde Antonii. Nec ob ꝙ in ꝯtrarium ad-
uersum dcm̄ fuit, ꝙ debet intelligi cōputatis oībus solutiōi
bus exinde factis. i. ab hora solutionis mille & ducentū, quia
ista est diuinatio. Ego autē intelligo exinde, i. ab hora conclu
si matrimonii, seu ab hora dotis promissę. quæ intelligentia
magis conuenit ver[illegible] ipsius ꝯfessionis, quia cōfitetur habuisse
sexcentū quibuscūq. solutionibus pro dote, & dotis noīe exin-
de factis: & sic verbum gñale referri ad tps debiti, non ad tps
ipsarū solutionū. nō denique obstat, ꝙ maior summa non pos-
sit includi in minori, qa istud ꝯcedit: sed negat, ꝙ cōfessio flo
renorū sexcentū probet, ꝙ ipse habuerit illā summā minorē,
imo probat ꝙ nō habuit nisi sexcentū oībus inclusis. Et si in-
11 stet. n̄ potuit maritus † negare, ꝙ nō habuerit illa mille & du-
centū, q̄ apparent realiter soluta per publicū instrm̄. rn̄detur,
quod si q̄ratur, utrū potuerit negare, ita ꝙ credēdū sit poti'
sibi q̄ instro tūc cōcludo, quod ñ potuit, sed si q̄ratur, utrū il
la cōfessio probet ipsum alleuetare, quod ñ habuit nisi sex cē
tū oīb. cōputantis, dico ꝙ potuit; qd. n. prohibet, quo ipse po
tuerit dicere, quod ñ habuit nisi sex centum, dato quod fuerit
ꝯfessus habuisse mille & ducentū certe nihil & iste ē casus ñ
liter. vnde dico, ꝙ aduersantes, q se fundāt in dicta cōfessiōe,
ad probādū integrā solutionē mille & octocētū, deficiūt in
suo fundamento, quia talis cōfessio potius est eis nociua, quia non
probat, ꝙ ipse maritus habuerit unquā nisi sexcentū & fortè
ita est veritas quia nō est verisimile homines statim moritu
ros quicquā falsitatis asserere, ut no. ꝑ Ange. & alios in l. si qs
in graui, § si quis moriēs. ff. ad Silla. Et quia solent nubentes
pro maiori dotis cautione, & ꝓ honore ipsorū facere nume-
rationē totius dotis, uel maioris partis, & postea pecunia re-
trahi ut docet Bar. in l. 1. §. pe. ff. solu. mat. Et hoc docet ex
12 perientia, † a qua licet arguere clem. dispendiosam, de iudi. &
si pdicta nō admittantur, prout tñ [illegible] uidentur, id tal
tē concedendū nobis erit, ꝙ hæc cōfessio, seu recognitio am
bigua ē. Et incertū ē, an recognoscens [illegible] habuisse sex
cētū duntaxat cōputatis oībus solutionibus ab hora promis-
sionis dotis facię, an uero sex centū pro integrali solutione
13 mille & octocentū. dubia † aūt probatio nō releuat probantē,
cum prętensa, de proba. l. nō hoc, C. unde legi. unde cum pro
batio hmōi recognitionis non releuet appellantem, conclu
dendum est malè appellatum, & benè iudicatum. Laus Deo.

¶ De

§ De pactis dotalibus.

RESPONSVM I.

STipulatio ac donatio his verbis ꝯcepta, Itē conuētum, & actum fuit, ꝙ vltra, & s. dotem eidem Catharinæ ꝯstitutā ſperantes ꝙ ipſa, & eius vir, erūt nobis Franciſco Iconardi, & Ioannę Cordenæ coniugibus obſequentes, ac nobis ſubuenient, maximè in ſenectute nr̄a. Nos dabimus, & valere faciemus partē ſucceſſionis, & bonorum noſtrorū d. Catharinæ ad minus libras mille Turon. & ex nūc, prout ex tunc, ſi contingat, ꝙ in fine dierū noſtrorum aliter diſponamus, donamus, & aſſignamus ſup oībus bonis nr̄is dictam ſummā librarum mille, percipiendā ſuper oībus bonis. Etſi prima fronte hmōi ſtipulatio, ac donatio, de iure non ſubſiſtere poſſe videatur, tū quia conuentio de dando mille pro quota, & portione ſucceſſionis de iure nō admittitur, tum quia ēt hęreditas, & hęreditatis quota pacto dari non pōt, tū ēt quia donatio ſub illa ꝯdōne, ſi contingat, & tanq̄ ſub ꝯdōne turpi ꝯcepta, & tanq̄ auferens liberā teſtandi facultatē reiicienda vr̄. Verū quia rectè ꝯſiderantibus propoſita qōne, nec de hr̄ditate, nec de hęreditatis quota agitur, ſed de certis bonis ꝯuentū eſt: ideo hmōi cōuentio recepta eſt, cū nec ꝯ legē, nec ꝯ bonos mores admittatur, nec rectè infertur ex pacto de futura ſucceſſione ad pactum de legitima conſeruanda, & certis bonis particularibus gratia matrimonii ꝯhendi dandis & impartiēdis, & mille per dictos cōiuges libræ Catharinę ſimul, ac ſimpliciter donatæ pro virili donatæ cредūtur. Et ex hmōi donatione, vel dotis ꝯſtōne, ius legitimæ aliorum filiorū nequaq̄ minui potuit, nam ſi inofficioſa donatio fuerit hmōi donatio, manifeſti iuris eſt retractādam, quatenus legitimæ aliorum p̄iudicat. Nec teſtm̄ Ioannę penitus caducum effectū eſt p mortē mariti hęredis inſtituti ipſa teſtatrice ſuperſtite, cū poſt mortē mariti Catharina ſubſtituatur, & ſubſtitutio compendioſa contineat vulgarem, a qua teſtm̄ vires aſſumere certi iuris eſt. nec actiones confuſæ dici poſſunt, quia in reſtitutione fideic. veniunt explicādę. Et licèt recognitio, ac confeſſio in teſtō facta, de iure ſubſiſtere non videatur, quia inter coniuges donatio reprobata eſt, tn̄ hmōi donatio ſi iurata ſit, ex magis cōi ſnīa admittitur, prout eſt hmōi confeſſio. & recognitio. Itē quia Ioanna ab inteſtato deceſſiſſe nō potuit, fruſtra quæritur, an veniētes ab īteſtato Trebellianicā detrahere poſſint ex pſona defuncta, ad quos ita ſuccedentes omnia iura & actiones de iure tranſmittunt.

SVMMARIVM.

1 Pacto non datur hæreditas, nec hæreditatis quota.
2 Donatio facta ſub conditione turpi, & in pœnam mutationis vltimæ voluntatis, non valet. & vide nu 4.
3 Conuentio de certis bonis admittitur, & ibi vide de pacto futuræ ſucceſſionis, & quotę hęreditatis, ac legitima.
5 An teſtamentum Ioanna fuerit caducum in totum per mortem mariti hæredis inſtituti, & ante ipſam Ioannam præmortui?
6 Subſtitutio cōpendioſa cōtinet vulgarē, a qua teſtamētū vires aſſumere pōt.
7 An actiones per confuſionem elidantur.
8 An confeſſio, & recognitio dotis in teſtamento facta valeat. & vide nu. 9.
10 Donatio inter virum, & uxorem, iuramento firmatur ex magis cōi ſnīa.
11 An libræ mille donatæ per coniuges Catharinæ eorū filiæ, pro virili debeātur.
12 An venientes ab inteſtato Trebellian. detrahere poſſint ex perſona defuncta.
13 An donatio, vel dotis conſtitutio, poſſit fieri in præiudicium legitimæ.

Qui veritas eſt, me dirigat in viam veritatis.

Respon. Interpreta.

VErba ſtipulationis ita ſonant, conuentū, & concordatū fuit ꝙ vltra, & s. dotē conſtitutam eidem Catharinæ, ſperando ꝙ erit bona filia, & ꝙ ipſa & eius maritus erūt nobis Frāciſco Iconardi, & Ioannæ Cordenæ coniugibus obſequentes, & nobis ſubuenient, maximè in noſtra ſenectute. Nos dabimus, & valere faciemus partem ſucceſſionis & bonorum noſtrorum dictæ Catharinę ad minus libras mille Turon. & ex nunc prout ex tunc, ſi contingat ꝙ in fine dierū noſtrorum aliter diſponamus, donamus & aſſignamus ſup oībus bonis noſtris dictā ſummam librarū mille pcipiendā ſuper dictis bonis noſtris, hæſitatur vtrum donatio p̄miſſis verbis cōcepta iure defendi poſſit. Præmiſſa dubitatio nō leuis vr̄, nam conuentio de dando mille pro quota portione ſucceſſionis, à iure non recipit, quia
1 † pacto non datur hæreditas, nec vlla hæreditatis quota, l. pactum, quod dotali, C. de pac. l. hr̄ditas, C. de pac. conuen. Bar. ꝯſi. 219. proutto tibi. Petr. de Anch. & Imo. in rubr. extra de teſta. col. ii. Ale. in l. ſi. ad §. poſt Bal. C. de pac. cū ꝯcordantib. Nec ēt videre donationē dictarū librarū mille facta ſub conditione, ſi non faciet Catharinæ hēc ſummā dictam pro parte ſucceſ-
2 ſionis, tanq̄ facta ſub † ꝯdōne turpi, & in pęnā mutationis vltimę volūtatis, vt firmat Bar. in l. ſi quis in prin. teſtamēti, col. pe. & ibi alij cōiter ſequuntur, ff. de leg. 3. Bald. in l. ſancimus, C. de teſt. & in l. hr̄edes palam, §. fi. & ibi Paul. de Caſt. ff. e. ti. Sed p̄miſſis non obſtātibus, & ſtipulationē, & donationē validam
3 puto. valet enim † promiſſio de faciēdo habere, & valere partem ſucceſſionis Catharinæ libras mille vltra dotem, quia eſt conuentio de certis bonis, nō de quota hæreditatis, quæ a iure recepta eſt, cum non ſit cōtra legem, nec cōtra bonos mores; non enim aufert liberam teſtādi facultatem, ſicut aufert pactum futuræ ſucceſſionis hæreditatis, aut certæ quotæ. ita ſignanter conſuluit Bar. conſ. 72. ex facto proponitur. & Dec. conſ. 285. in cauſa, quæ quondam, & in d. l. pactum, quod dotali, col. fi. ver. 2. limita. & voluit in fortiorib terminis Bal. in d. l. fi. ver. ſed quid ſi quis donat. qui loquitur in quota hæreditatis, & dicit pactū valere, quia remanet libera facultas teſtandi in reliquis, qd nō pono pro ꝯſtāti in quota hr̄ditatis, ſed ī certis bonis certiſſimū eſt pactū ſubſiſtere. Alia quoq; rōne puto pactū defendi poſſe, quia illa verba, partem ipſius Catharinæ, nō aliter intelligi pn̄t, q̄ de legitima eiuſdē, q̄ eſt illa pars, q̄ eſt ipſius Catharinæ patre viuente, & eo mortuo, l. Papinian⁹. §. 4. ff. de ino. teſ. & auth. nouiſſima. C. e. ti. p legitima aūt valet pactū maxime reſtrictū ad certā ſummā, p q̄ nō alterat libera teſtādi facultas. valet. n. pactū ꝯſeruatiuū futuræ ſucceſſionis, §. fi. Inſt. de leg. agna. ſucc. & firmāt Bar. & alij, in d. l. fi. C. de pac. Et pro ꝯſeruatione lτimæ firmat Dec. in d. l. pactū, co. 2. ver. 3. ampliat. Ex qbus patet, ꝙ allegata in ꝯriū nihil obſtāt, quia loquūtur in pacto de futura ſucceſſione hr̄ida, nos in pacto de conſeruāda legitima. Itē loquunt in pacto de hr̄ditate, vel certa quota hr̄ida, nos in pacto de certis particularib. bonis dandis, p ꝯſeruatione legitimæ. Corroborant p̄miſſa, quia hmōi pactū fuit factū in ꝯclu matrimonii, & vt induceret maritus ad ꝯhēdum matrimonium ſpe huius promiſſionis vīi fauore matrimonii debet pactum ualere, ar. c. 1. de fili. na. ex matrimon. ad morga. ꝯtrac. in vſib. feud. nec dēt maritus decipi, nec ſua ſpe fruſtrari, alioquin ꝯ hæredes dictorū ꝯiugum dāda eſſet actio de dolo, l. elegāter, §. ſeruus pactionis, ff. de don. & quod
4 ibi decidit Bar. & Deci. in d. l. pactum, col. 2. Valet ēt † donatio facta ſub ꝯdōne p̄dicta, ſi ꝯtingat ipſos ꝯiuges aliter diſponere, quia facta ſub ꝯdōne reuocationis pacti p̄allegati de iure validi. vt ſ. dictū eſt. & non in vim reuocationis teſtamēti, vt loquitur Bar. in d. l. ſi qs in prin. teſtamēti. & quia valet donō ſub ꝯdōne reuocationis legati, cū p eā non infringat libera teſtādi facultas, ſm Bal. in d. l. ſancimus. & Lud. Ro. ꝯſ. 192. p̄ſuppoſito. ergo idē dīm ī caſu nr̄o, quo agit de reuocatione ꝯmiſſionis librarū mille, q̄ legato par eſt, cū ſit facta ex cā lucratiua, ſi ita velint aduerſantes, l. Meuius, § duobus, ff. de leg. 2. vel ſi aduerſantes velint, ꝙ agatur de reuocatione vltimæ voluntatis: quia tn̄ agit de reuocatione certæ ſummæ, & ſic certorū bonorū, & nō alicuius quotæ hr̄ditatis, abſq; dubio donō valet. Et idē ēt voluit Lud. Rom. ꝯſ. 171. pro decl. col. 2. Præterea cū Frāciſcus deceſſerit non reuocata donōne, non vr̄ hæſitādū ſup validitate eiuſdem donationis, quia etiam donatio omnium bonorum inter viuos facta in teſtō valet, ſi non reuocetur. vt docent Paul. de Caſt. & Mod. in d. l. hæredes palam. §. fi. ff. de te-
5 ſta. Ad ſm quæſitum, an † teſtm̄ Ioānæ effectum fuerit caducum in totum per mortem mariti hæredis inſtituti, qui viua vxore teſtatrice p̄mortuus eſt: rn̄deo non eſſe caducum, quia poſt mortem mariti legitur ſubſtituta Catharina, quæ ſubſti-
6 tutio cum ſit cōpendioſa, † continet etiā vulgarē, ſm Bart. in l. Centurio. in 2. q. 1 patris, & in l. 1. col. 2. ff. de vulg. & pup. ſubſti. a qua ſubſtōnes vulgari teſtm̄ vires ſumunt, l. 3. in fi. ff. de libe. & poſth. & docet Bar. in d. l. 1. in 4. q. prin. & eſt text. in l. vn. §. pro ſecūdo, ibi, niſi ſubſtitutus, vel ꝯiunctus eos antecedat, C. de ca-
7 duc. tol. Ad tertiū rn̄deo, actiones † nō eē oīno ꝯfuſas, ſed in reſtitutione fideicōmiſſi reuiuiſcere, l. ſi hr̄ē pecuniā, §. cū ex Trebel. ff. ad Treb. l. ſi qs ædes. ff. de ſer. vrb. p̄d. uel ubi actiones cōfuſæ forent p additionē hr̄ditatis, tn̄ tenebit vxor ſummam recognitā reſtituere Catharinę fideicommiſſaria actione ex teſtamento, quia aditio hr̄ditatis hoc caſu vim ſolutionis obtinet, ne damnoſa ſit aditio fideicommiſſariæ. l. Stichū, §. aditio, ff. de ſo. Nec ob. l. cum ſm, C. de fideicō. quia ibi fideicommiſſarius debitor, qui ſucceſſit creditori, nō ſuit grauatus alteri reſtituere. nā ſi ibi grauatus fuiſſet, uel no eſſet ꝯfuſa actio ex toto & perpetuò, ſed ad tēpus, quo elapſo reuiuiſceret, d. §. cū ex Trebel. uel aditio uim ſolutionis obtinuiſſet perinde ac ſi ante aditam hæreditatem ſoluiſſet creditori, d. §. aditio. An
8 autem † recognitio, ſeu confeſſio in teſtamento facta valeat? uidetur quod non, quia talis confeſſio, non facta fide de impenſis, & ſic de cauſa debiti, uim donationis habet quę inter virum, & uxorem non recipitur, l. 1. & per totum, ff. de don. inter virum, & vxo. ergo confeſſio non probat, vt docet Bar. in l. ſi forte, ff. de ex. tu. & per Ale. in l. ſi donatione, ubi late Alexan. &

Mod.

Mod. C. de collatio. Et quia talis confessio non constito de cā debiti, vim legati obtinet, l. Lucius, §. Sēpronię, ff. de leg. 3. & l. q vxor. ff. de aut. & arg. leg. cum sim. qđ legatū eēt hoc loco effectum caducum pp mortem mariti legatarij, d. l. vni. §. pro secundo. Sed istis non obstantib. ꝯriu̅m verius esse rn̄deo, tū qa
9 hmōi confessio, † & recognitio fuit iurata, quod iurm facit vt probet, quod alias non probaret, sed vim legati haberet, l. cum quis decedens, §. codicillis, ff. de leg. 3. & traditur per Fel. in c. olim. col. 5. de rescrip. & in c. si cautio, colum. 5. & seq. de fid instr. tum quia facta fuit parte præsente, & stipulante, quo casu etiam probationem inducit, vt per Bar. in d. §. codicillis. & in d. l. Lucius, §. antepe. de leg. 3. & Alex. ꝯsi. 45. habita super iis, in 2. dub. lib. 1. Nec ob. ꝙ talis cōfessio uideatur habere vim
10 donationis, quia etiam ꝙ ita esset, cōis est † sntia nostrorum patrum, ꝙ talis donatio int. vir. & vxo. firmatur iur̄o, ſm Bart. in l. si quis ꝓ eo, ad fi. ff. de fideiu. & in l. Seius & Augerius, ff. ad leg. Fal. Alc. attestat hanc esse Doct. magis cōem sniam, in ꝯsi. 8. vo. 2. & idem dixit Ias. in l. pacta, quæ ꝯ, C. de pact. Imo. & Pan. in c. cum contingat, de iureiu. & hāc esse cōem, & verā ꝯprobaui, & defendi rn̄sorū lib 7. c. 6. ideo aliter non prosequut. valent ergo recognitio & ꝯfessio, dato ꝙ aliter de cā debiti non
11 constaret. Ad quartum, an libræ † mille donatæ ꝑ dictos coniuges Catharinæ exsoluendæ sint pro dimidia de bonis mariti, & ꝑ dimidia de bonis vxoris, non expedit rn̄dere, quia non cessit, nec venit dies solutionis, nisi post mortem uxoris, quæ (vt ꝓtendit) hr̄dē fecit dictā Catharinā, vt s̄. dictū est in 2. dub. Et vbi eā hr̄dē non fecerit, qa ambo simul & simplr donauerunt, pro virili donasse creduntr, l. reos, §. cū i tabulis, ff. de duo. rei. Ad quintū non ēt rn̄dendū est, qa stāte resolutione sedæ dubitationis, non ꝓt Ioāna ab itestato decedere vbi aūt declararet se velle ab itestato decedere, quod facere poterit, vt scri
12 psi responsorū li. 2. c. j. expediti iuris est, ꝙ uenièntes † ab intestato potuerunt detrahere Treb. ex ꝑsona defuncta, quia ad hæredes ēt ab intestato transmittunt oīa iura & actiones, l. j. & l. pro hæreditarijs, C. de here. act. ergo ēt trāsmittit ius detrahendi Trebellianicā, l. hr̄s, ff. ad Treb. c. j. de testa. lib. 6. cū ꝯcor. Sextū quoq; quæsitum non hēt ꝓbabilem rōnem dubitādi, qa oī casu legitima debetur filiabus, siue bona sint materna, siue paterna, ideo stultū est pdere quartā. Nā in ꝓiudiciū legi
13 timæ non potuit fieri † donatio, uel dotis ꝯstō, quin si sit inofficiosa habito respectu ad tp̄s donationis, uel ꝯstōnis dotis nō veniat retractāda, l. j. & ibi no. C. de inoffi. dot. imò si ex futuro euentu inofficiosa appareat, retractabitur vsq; ad ltimā, ſm Pau. de Cast. in auth. vn si parēs, C. de inoffi. test. quē secutus sum responsorū lib. 3. c. 10. Laus Deo optimo maximo.

De fundo dotali.

RESPONSVM I.

LEx Iulia de fundo dotali, & auth. siue a me, C. ad Velle. locum sibi non vendicat in spontanea vel spontaneè ratificata alienatione coniugum iur̄o firmata. quare tā mulier, q̄ hæredes ex hmōi iur̄o tenentur, licèt sint, qui velint ex hmōi ꝯtu mulierem tantum teneri, cum iuramētū personale sit; quare per ipsam alienata post eius obitum per hæredes eius reuocari posse affirmant. Quibus non assentio, cum hęres defuncti animam a periurio releuare teneatur, ne detrimentum patiatur, licèt iur̄o non obligetur. Ideo Io. Flor. absq; ullo periculo iacturæ impensarū in, & super prędijs in emphyteusim perpetuā a Romano quōdam viro Ioanne emptis liberè ædificare potuit, maximè cū ei exceptionis ope succurratur, denunciatione Ioan. Astoandi nouissimi mariti dictæ Ioannæ non obstante.

SVMMARIVM.

1 *Lex Iulia de fun. dot. ff. & aut. siue a me, C. ad Vell. non vendicant sibi locum muliere spontè alienante. seu alienationem per maritum factam spontè ratificante cum iuramento.*

2 *Licèt contractus mulieris de rebus dotalibus iuramento non firmetur quò ad hęredes ſcdm quosdā hæredes, tamē tenētur releuare eius aīam a periurio.*

3 *Exceptio, quæ obstat cedenti, obstat cessionario.*

Respon. Interpret.

NOn obstā. denūciatione nobilis Io. Astoandi ultimi mariti, & dn̄i rerū dotalium Ioannę relictæ quōdā Romani Sperādei, ꝓōt liberè & absq; ullo ꝑiculo ꝑditionis īpēsarū Io. Florentij ædificare in, & sup ꝓdijs emptis in emphyteusim ꝑpetuā receptis a dicto quōdā Romano: & qa si dicam' ipsa ꝓdia fuisse tradita in docē æstimata, dn̄iū spectabit, & ꝑtinebit ipsi Romano, l. si æstimatis, ff. solu. matr. & isto casu uti dn̄s, & arbiter in re propria potuit alienare, l. in re mandata, C. manda. Si verò dicamus ꝓdia ipsa fuisse tradita in dotem inæstimata, & sic remanserint ꝓdia dotalia, tunc qa Ioanna ꝓdictis alienationibus ꝯsensit, & quatenus expediebat pariter alienauit, cū iur̄o de non ꝯueniēdo, tales alienationes retractari prohibent: lex. n. Iulia
1 de fund. do. & auth. siue a me, C. ad Velle. cessat, qn̄ vxor † spontè ratificat alienationes factas ꝑ maritū cū iur̄o, & est casus in c. cū contingat, de iureiu. & c. licèt mulieres, c. ti. in 6. & Io. Faber Inst. qb. ali. lic. vel non, in princ. voluit ꝯtum alienationis nō firmari iur̄o, licèt mulier obliget ex iur̄o. & ob id infert, ꝙ mortua muliere, hr̄des eius potuerūt res dotales alienatas vēdicare, qa obligatio iuri est personalis, c. veritatis, de iureiu. & ex hoc infert Ant. in d. c. cū cōtingat, ꝙ cessionarius similiter potuit vēdicare. Sequit Ias. post Bal. & Raph. per eū adductos in auth. sacra puberū, C. si aduer. vēdi quia cōis opi. est in ꝯriū, videlicet ꝙ ꝯtus firmet iur̄o, vt attestat Pan. in d. c. cum contingat, & sequunt Io. Cal. Io. And. Card. & Imo. & Bar. in l. si qs pro eo, ff. de fideius. ver. quinto prohibetur, Cors. in repe. de iureiu. in sub. pnui. 13. gl. in d. auth. sacra puberū, & gl. in d. c. cū contingat. & dato ꝙ ꝯria opi. verior esset, tn̄ † hr̄s tenetur releuare aīam mulieris a periurio, c. fi. de sepul. & sic licèt non tenear ut obseruare iur̄m, quia non transeat ad ipsum reatum periurij, tenet tn̄ obseruare, ne lædat aīam defuncti, c. in literis, de rap. similiter cessionarius ex cā lucratiua tenetur ad obseruantiā iur̄i, qa exceptio, q̄ obst. cedenti, obstat cessionario, l. apud Celsum, §. de auctoris, & §. cū ltima, ff. de do. excep. cessionarius ēt ex cā onerosa tenebit obseruare ꝯtū, non quia ꝯtus fuerit firmatus iur̄o, sed qa ex iur̄o mulieris consentientis alienationi oritur exceptio, q̄ quantū ad ratificationē rei obst. omnibus, quibus obstaret ꝯtus, si fuisset iur̄o firmatus, secundū An. & Pan in d. c. cū contingat, & sic ex omni parte tutus est Ioannes Florentij, siue teneamus cōem, quā tenere necesse est, ſm Bar. in l. eum ꝓlatis, ff. de re iud. Siue teneamus ꝯriā opi. qa ea non obstante succurritur ipsi Ioanni Florentij remedio exceptionis, vt supra conclusum fuit. Laus Deo.

De dona. inter virum, & vxorem.

RESPONSVM I.

QVintus Mutius credidit ea, q̄ vxor acquisiuit, ad eā peruenisse a viro turpis quæstus euitandi grā, quod Pomponius probauit. Sed q̄ marito ꝑiter comparauit (si ꝓtium ipsa soluerit) propria esse Sal. & Alc. putant. Idem responderunt Bal. Ro. Cor. & alij plures, si vxor ante acquisitionem honestè negociaretur. Dominium quoque earum rerum, quæ de pecunia viri emptæ sunt, ad vxorem noscitur pertinere, nec illas maritus vendicare potest ab ea, si pretium saluum sibi esse possit.

SVMMARIVM.

1 *Acquisita per mulierem honestam, an prӕsumatur acquisita de bonis viri, ꝙ sic, vt euitetur suspitio turpis quæstus. & quando cesset suspitio turpis quæstus vide nu. 2 & 3.*

4 *Mulier tenetur operari ad vtilitatem mariti. Opera autem multiplices, & quas illa teneatur præstare marito nu. 5.*

6 *Donatio iurata inter virum & vxorem, valet & irreuocabilis est.*

Respon. Interpreta.

LIcèt plura dubia sonnentur in ꝓmissa longi facti narratione, tamen resoluto vno omnia resoluta remanebunt, cū ab vno principali cętera dependeant. Videndū est igitur, an acquisita per honestam mulierē Margaritam Arnaldā ꝓsumantur acquisita de bonis sui mariti, an de proprijs pecunijs? Prima consideratione mi-
2 hi videbatur, ꝙ acquisita ꝓsumantur de bon's † mariti, vt euitet suspitio turpis q̄stus, l. Quintus, vbi casus clarus, ff. de don. inter vir. & vxor. nec huic ꝓsumptioni refragari vr̄, si dicat̄ debere ꝓsumi acquisita ex industria ipsius vxoris, qa mulier tenet̄ operari marito, a quo recipit alimenta, l. sciut, ff. de oper. liber. ergo acquisita ꝑ vxorē ex ipsius industria, debent esse mariti, cui operarū fructus debent, arg. l. si defunctus, C. arb. tute. Non ēt obstare vr̄, si dicat̄, ꝙ maritus tacitè confessus fuit ꝓdicta bona fuisse acquisita de proprijs pecunijs, cū interuenerit in ꝯtibus & instr̄is, in qbus expresse dr̄ ꝓdicta bona fuisse empta de pecunijs proprijs ipsius vxoris, qa talis confessio habet vim donationis inter vir. & vxorē, l. vir uxuri, ff. de dona. inter vir. & vxo. l. qui testm̄, ff. de proba. quæ donatio est reprobata, l. j. per totum, ff. de don. inter vir. & vxo. & istæ rōnes dubitandi efficaciores vr̄t, q̄ illæ, quæ de monacho proponūtur. nam monachus nihil proprium potest habere, c. cum ad monasterium, in fi. de statu mona. vxor aūt potest habere propriū triplicis speciei, videlicet dotē, bona paraphernalia marito tradita, & bona propria & separata a marito tam rōne dominij, q̄ fructuum, l. maritus, & ibi declarant Bar. & seq. C. de proc. Præmissis non obst. intrepidè secundum ea, quæ proponunt̄, dico ꝓsumi, & ꝯsulo ꝓsumendū esse, acquisita ꝑ Margaritam, fuisse de proprijs ipsius acquisita, tam iuris ministerio, q̄ virtute

tute donatiōis sibi factæ ꝑ maritū,& ea spectasse ac ptinuisse
vsq; ad prin.ipsi Margaritę ex infrascriptis.Primo, qa in istō
2 dr̄ ꝙ p̄dicta bona fuerūt acqsita de pecuniis ꝓpriis ipsi⁹ vxo
ris†marito p̄nte,ꝯsentiente,& licētiā acqrēdi dāte, quo casu
cessat p̄sumptio turpis q̄stus,nec h̄et locū dispō d.l. Quint⁹
ſm Sal.ibi adducentē optimū text.in l.cum propria,C.si qs
alte.uel sibi,& ibi in spē Sal.ī fi.no.ꝙ si uxor ꝯstāte matrimo
nio emat aliquas res,& ī istō ꝯnucat, quod fuerint de pe-
cunia propria ipsius vxoris marito p̄nte & patiēte,tūc cre-
dit̄ istō & cessat p̄sumptio, quod pecunia fuerit đ bonis vi
ri.q̄ aliās inducit p d l.Quintus,istud ēt uoluit Alex ꝯsi.24.vi
sis dubiis,col.i.li.4.& Sal.in l.si mr̄,C.de ꝯh.emp.Scdo, qa di-
spō d.l.Quintus,limitat̄ ut non procedat in vxore, q̄ licita ne
gotiatione†publicè negotiat̄,scd̄m Bal.in l.cū oportet,C.de
bon.q̄ li.& in consi.299.dn̄t Pet.et Cy.ad fi. lib.2.nō.n. proce-
dit p̄sumptio l.Quintus,qn̄ vxor aliūde potuit licitè acqrere
l.ēt,C.de don.inter uir.& uxo.nā p̄sumit, quod uxor acqrat
de bonis uiri,ut euitetur suspitio turpis q̄stus: q̄ rō suspiciōis
cessat,ubi mulier negotiat̄ licita negotiatione,& ꝯn̄r dēt ces
sare dispō d.l.Quintus Hinc dicebat Are.ꝯsil.31.considerata
dilig ēter,quod in terminis d.l.Quintus,si concurrāt duę præ
sumptiones respicientes delictū uidelicet una respicit deli-
ctum furti facti ab vxore marito,alia respicit adulteriū,quod
isto casu capienda est illa p̄sumptio, quæ includit minus deli
ctū.Quanto ergo fortius capienda est illa præsumptio , q̄ est
cuiuslibet delicti exclusiua,iuxta l.merito,ff.ꝓ soc.cum simi.
Dicamus ergo,ꝙ Margarita p̄sumatur acquisiuisse p̄dicta de
pecuniis ꝓpriis s.lucratis ex offō cauponę,& ex parte mercā
tili,& ex locationib. p̄diorū,q̄ oīa (vt dr̄ in themate)suo pro-
prio & priuato noīe exercuit,& nō ex bonis mariti,prout ēt
ꝯsuluit Ro.ꝯs.r 59.sup eo.colū. ii. vbi plura similia viden pn̄t.
veritas hui⁹ ꝯclusionis clarior apparebit ex r̄nsionibus accō-
modādis rōnibus dubitādi su.ī ꝓn ū adductis.Nō ob.itaq; pri
ma rō dubitādi fundata sup d.l.Quint⁹,qa sup. dupliciter r̄n-
sū fuit.Nō ob.scda rō,ꝙ mulier teneat̄ opari ad vtilitatē mari
4 ti,†qa distinguēdū est inter operas obsequiales, & operas fa-
briles,& industriales. Primo casu uxor tenet̄ marito p̄stare
operas obsequiales,ita ꝓcedit gl.in d.l,sicut,et gl.in c.qđ Deo
33.q.5.q̄ vult,ꝙ maritus h̄eat duplex ius ī vxore. Vnū quo ad
debitū carnis,alterum quo ad ministerium in aliis.gl. & Do-
cto.volunt,ꝙ vxor remaneat in potestate patris,& ei acqrat
si patrē h̄eat:si vero non habeat,sibi acquirat, iuxta notata ī
l.cū oportet,C.de bon.lib.ita declarat Bald.in l.si uxore,C.de
condi.inser.post Pet.Inquit.n.cū vxor possit ꝯhere societatē
cū viro suo,l.ex diuerso,§.itē si mulier,ff.sol.mat.l. alimenta,
§.fi.ff.de ali.leg.possitque simul cum viro ꝯhere,vt no.ī l. scri
pturæ,C.de fide instru.ergo acquirit sibi,& non viro,& inter
operas dicit Bald.multū interesse: q̄dā.n.sunt seruitia obseq-
alia,& q̄dā operæ paruæ æstimationis:istas tenet̄ vxor præsta
re in domo mariti, ſm qualitatem ꝑsonarū. Cæterū, si vxor
faceret aliquā artem,vel mercantiam, vel eēt chirugica , uel
obstetrix,q̄ nō sunt operæ domesticæ,nec familiares,tūc qc-
quid acquirit ex istis operis,sibi acquirit.nō.n.ad p̄ceptū ma
riti tenet negociari,sēq̄ Alc.ꝯsi.132.verè crudelis vr̄,li.4. vbi
idē dicit,si mulier cōducat p̄dia,ut in casu nr̄o,qa sibi acqrit.
& in terminis d l.Quintus,idem dicit Bal.in d.cōsi.299.vbi in
5 quit,ad operas obseqales nō artificiales,& fabriles vxor†ma-
rito tenet.Nō ob.tertia & vlt.rō,ꝙ ꝯfessio mariti habeat vim
donationis inter vir.& vxo.ꝓhibitæ,qa r̄ndet Sal.in d.l.si ma
ter,ꝙ ꝓcedit in casu,in quo maritus exbursasset ipe pecuniā,
& ꝯfiteretur eē de pecunia vxoris,tūc bn̄ insurgit p̄sumptio
donatiōis,& ita loquitur ꝯria, secus āt qn̄ pecunia exbursa
tur & soluitur ꝑ vxorē,tāq̄ ꝓpria ipsius vxoris marito p̄nte ,
& patiēte,d.l.cū ꝓpria.Sed qd tn̄ elaborādū?ēt si cōstaret ve
re uel p̄sumptiue , ꝙ p̄dicta bona eēnt empta ꝑ vxorē de pe-
cuniis mariti: q a tn̄ ex post maritus donauit ei oē ius sibi cō-
petens,& cōpetiturum super dictis bonis & melioramētis fa
ctis,& fiendis cum iuramento , non vr̄ ꝙ amplius possit præ-
tendere ius ullum habere in dictis bonis, quia cōis est Docto
rum sn̄ia, ꝙ donatio inter uir.& uxo.iurata ualet, & irreuo-
cabilis est,ſm Bar.ī l si qs ꝓ eo,ad fi.ff.de fide.cuius opi.cōem
appellant Pau.& Ias.in l.pacta,q̄ ꝯ.C.d pac.& ſm istā opi.ꝯsu-
luerūt Fed.de Senis,Pan.Lud. Ro.Pau.de Ca.Alc.Cor.Guid.
Papæ,& plures alii,quos alias adduxi in facti ꝯtingētia,sed hic
non implebo folia, postq̄ ista opi.canonizata est inter Doct.
Insuper & si donatio ualeret , & de pecunia mariti acquisita
p̄sumeret(qđ cōstat falsum esse ꝑ p̄dicta)adhuc crederē ma-
rito ad dominium dictorum bonorum & ad fructus nullum
ius competere,quia dominium rei acquisitæ ex pecunia alte
rius acquirit̄ emēti & acquirenti,non autē ei,cuius est pecu-
nia l.i.C.si quis alte.uel sibi.& idem in vxore acquirētę de pe
cunia mariti dispositum reperitur,l.multum,C.eo.ti. & solū
marito competit actio personalis ad pecunia,realis ad ipsam

rem emptam de sua pecunia ī subsidiū tn̄, & nō alias,l.vxor ei
marito,ff.de don.inter vir.& vxo.& in terminis nostris ita cō
suluit Bal.consi.67.punctus talis est,domina Magdalena,li. 5.
Ex his itaq; concludendū restat,marito non cōpetere ius vl-
lum in dictis bonis acquisitis per vxorem , sed ad ipsam spe-
ctare,& pertinere pleno iure , de ipsis habere liberam dispo-
nendi ptātē , tam inter viuos,l.in re mandata,C.mād. quām
in vltima voluntate,§.disponat,in Aut.de nup.l.i.C.de sacros.
eccl.Ex his etiam corollarie sequitur , ꝙ ea q̄ in futurum ac-
quirētur per d.Margaritā suo ꝓprio noīe de pecuniis ꝓpriis,
erunt ipsius,& non mariti, cum nūc & exercitium licitum ,
& bona propria habeat, vnde possit acquirere,& maximè cū
seorsum a marito viuat,& seorsum negocietur,quo casu nō
habet locum dispositio d.l.Quintus , secundum Bald. consil.
423.an ea,quæ lucratur,lib. 5. &c.

RESPONSVM II.

Licèt communi calculo receptum sit, vt donatio facta
coniugi promissorio iuro reprobetur , non idem
tamen respondendum puto,si donator per sacras sacerdotis
manus se vxori bonorum suorū partem donare asseueret .
Nec morte coniugis confirmatur donatio,quę vera traditio
ne exequuta minimè reperitur.

SVMMARIVM.

1 *Donationes inter vir.& vxo.an iurisiurandi religione firmentur.& an il-*
lud sit seruandum iuramentum,vide Doc.opi.in vtramque partem.
2 *Donatio iure prohibita non firmatur iuramento præstito , vt crederetur*
marito afferenti se totum donare vxori, non vt donatio firmaretur.
3 *Iuramētum est strictè interpretandum,nec extendendum de casu ad casū.*
4 *Donatio inter vir.& vxo non validatur iuramento assertorio .*
5 *Donatio non confirmatur morte,nisi interuenerit vera traditio .*

Respon. Interpreta.

Maiores nostri amorem honestum solis animis existi
mantes , nec concordiam precio conciliari
videretur,inter vir.& vxo.donationes irritas esse voluerunt ,
l.i.& per totum,ff.et C.de donatio.int virum et vxorem. Ve-
rum inter antiquos modernosq; legum interpretes non par
ua exorta est altercatio,an huiuscemodi donationes iurisiu-
randi religione firmentur.Pleriq; putarūt iurm̄(vt potē ꝯ bo
nos mores) seruandū non esse,quorū numero ascribūt Dr̄.:
Cy.Bal. Fulg.Sal.Ang.Soc.Io.Andreæ.Card et alii plures,quos
1 breuitatis cā silentio inuoluam.Alii aūt†ꝯ,vt Feder.de Senis,
Bar.Raph.Cum.Nico.de Neap.Lud.Rom.Pau.de Cast. Alex.
Ias.Dec.Ioan.de Imo. Anto. de But.Pan.Corn.Guid.Papæ,ac
plerīq;alii,cū iurm̄ seruari possit absq; salutis æternæ dispen
dio,et horū sanè sn̄ia crebrior ē,et meo qdē iudicio verior:
nā cū moribus apud veteres receptū sit,ne inter cōiuges do-
nationes valeant, ꝯriis recētiorum moribus donationes recipi
posse ꝯstat,ergo recipiēdæ quoq; sunt, si iurisiurādi religiōe
firmentur,quo argumēti gn̄e vtunt̄ Bar. in l.fi.C.de pac.et Bal.
in l.i.C.de sac.san.ecc.Et ita alias me recolo r̄ndisse,ac oīa dis-
soluisse ꝯria.Sed nūc a me q̄rit̄ur,an idē iuris sit maritus, qui
dixerat se donare bōa sua vxori,interrogat⁹ an donaret totū
vel partē r̄ndent,ꝑ has ego sacras sacerdotis manus dono to
tū.Et p̄mo aspectu videret idē iuris eē,qa nō refert,an ꝑ crea
torē,vel creaturā iuret.c.& si Christus,de iureiur.Sed verius
2 vr̄†donationē iure ꝓhibitā nō reprobari hmōi iurō,qđ p̄sti-
tū fuit, vt crederet marito asserēti donasse totū,nō vt dona
3 tio firmaret̄.Est enim†iurm̄ strictè interpretādū , & idē non
extēdēdū de casu ad casum,c.pe.de iureiu.c.cū clerici , đ ver.
sig.Ad hoc.n.vt ꝯct⁹ alias ꝓhibit⁹ ꝯfirmet̄, oportet ꝙ iuretur.
formiter,i.ꝙ n̄ retractabit ꝯctus,sed seruabit,auth.sacrā pub.
C.si aduersus vēdi.& c.cū ꝯtingat,de iureiu.& sic ad validan-
dū ꝯctū inualidū op⁹ ē iurō ꝓmissorio , ꝙ nō legitur in casu
occurrēti.nō ergo validabitur iurō assertorio,ꝙ fit ꝑ attesta-
tionē,vt ē hmōi,ꝑ sacris sacerdotis man⁹ dono totū.Et ꝙ nō
validet̄†donatio inter vir.& vxo.iurō assertorio,firmat Io. đ
Imo.in d.c.cū ꝯtingat,in x.mēbro,char.a5.& Fely. in c.si cau-
tio.col.xix.de fide instr.licèt eius lectura sit aliqualiter corru
pta.Et ſm hāc dist.ꝯcordant̄ ꝯriæ,q̄ in hoc articulo reperiun
tur Doctorū sn̄ię,vt altera ꝓcedat in iurō ꝓmissorio , altera ī
iurō assertorio.Sed ad aliud aduertendū vr̄,qa & si n̄ referat̄,
an iuret ꝑ creatorē vel creaturā,attamē stāte ꝯsuetudine , ꝙ
iuret̄ sup scripturis,omissio racl⁹ scripturarū vitiat actū ſm
gl.ī c.vt circa.i ver.corporali.de elec.li.6.& tradit̄ ꝑ Fely. post
Pan.in c.fraternitatis.co.fi.de testi.Cæterū,in hac re nō vr̄ ꝓ
batū aliquod iurm̄,nec aliqua donatio,qa duo testes, q đ do
natione et iurō deponūt,sunt varii & ꝯrii,vñ nō ꝓbāt,l.qi fal-
sa,uel uaria.ff.de test.nā primus Claudius Cōsinus curat⁹ Ci-
tristinus,deponit de iuro ꝓmissorio,dū inqt Laurētiū donasse
se oīa sua bona,deide dixisse,& ita ꝓmitto & iuro : alter uero
testis Claudi⁹ Godoni deponit đ iurō assertorio,qa deponit
ꝙ ad eius īterrogationē Laurēnus r̄ndit, ꝑ has manus dono
totū.Itē vnus deponit,ꝙ iurauit ī.manibus suis, alter ꝙ iura-
uit

tuit p has manus sacras, qđ est lōgè diuersum, nec vlla pt fie-
ri cōcordia ad fines, vt pbāt, licèt ad fines euitādi falsum pos-
sit fortè fieri aliqua subtilis & exquisita concordia, ſm Pan.
in c. cū tu, & ibi Fel. latè, de test. Alex. ɔſi. 116. lib. 1. Et hoc stāte
nō esset opus inquirere, an hmōi donatio fuerit morte ma-
riti donatoris cōfirmata, iuxta text. in l. Papinianus, ff. de do-
na. inter vir. & vxo. & l. cū hic status §. 1. ff. eo. & certè cū nul-
la interuenerit tradō, nō pt videri confirmata morte, d. l. Pa
pinianus. Nec obst. q mulier tpe donationis eēt pñs, & l. pos-
sessanistens, qa vxor existens in domo cū marito non dr pos-
sidere, nec detinere bona mariti, nec illa penes se hre, ut tra-
ditur p Pau. de Castr. & Alex. in l. qui iure familiaritatis, ff. de
acq. pos. Soc. in ɔſ. 13 t. in pnti consultatione, col. 1. lib. 1 & per
Dec. consi. 231 a dura admodum. sed maritus ipse dr possidē-
re, & detinere. Vñ cū hic maritus donator possideret, nec vn-
quam possessionem dimiserit, donec vixit, ñ potest dici, quod
fuerit trāslata possessio in vxorē cohabitantē cū eo ex sola
patientia ipsius mariti, qa ad hoc, ut p patientiā tradita dicat
possessio, oportet q patiēs ñ detineat, nec possideat. Aliogn
nō pt uideri pati res ab alio possideri, quas ipse possidet l. 3.
§. ex ɔ̄trario. ff. de acq. pol. ité oportet, q res sint penes aliū, quē
donās pati possidere aliquo titulo, & aliqua cā legitima §. in
terdum Insti de rer. diui. in casu āt nro res donatæ, tpe dona-
tionis nnn erāt penes vxorē aliquo titulo, nec cā, sed penes
maritū, qui permāsit in possessione vsq; ad mortē, ergo &c.
Insup p patiētiam nunquā transferē dñiū, nisi titulus & pa-
tiētia fuerint ordinati ad trāslationē faciendā, ſm Bald. & ibi
Ias. col. 8. in l. ex hoc iure, ff. de iustit. & iur. ñ crediderim autē
maritū donatorē, qui perseuerat in possessione, eo aīo pati
vxorē secū eē, ut a se possessionē transferat in uxorē, nec eo
animo donasse, ut illico seipsum spoliaret, ergo &c. Cæterū
Alex. Pau. de Cast. & Aret. in l. 1. §. si iur. ff. de acquir. pos. in ea
5 fuerūt sniā, q nō confirmet donatio† morte, nisi interuene-
rit vera tradō. & sequit Pau. de Cast. consi. 138. ista donatio. si.
l. non credo ēt, q vxor insisteret in bonis mariti, licèt esset in
domo, quia quantum ad prædia, & bona mobilia, quæ erant
sub clauibus mariti, non poterat tunc dici insistere. Possem
aliter etiam respondere, sed non isto, quia hoc loco non po
test dici facta traditio a marito, qui semper possedit.

RESPONSVM III.

Quæ maritus a prima vxore oneroso in solutum datio-
nis titulo assequutus est, filius primi matrimonii ser
uare non tenetur. Si quid tamen ex pretio rei remissum sit
id ilus ſm Diuorū Theophi. & Valentini constitutionem ser
uandum respondi. nam insolutum dationem, quę pro non
debito facta est, Vlp putat commendatitiam.

SVMMARIVM.

1 *Donatio remuneratoria, non est propriè.*
2 *Donatio ob causam. & donatio remuneratoria, quatenus excedit causam uel merita, dicitur simplex donatio.*

Respon. Interpreta.

Duo sunt, quæ suadent, q Henricus de Pane cauallaceñ.
non fuerit obligatus conseruare filius primi matri-
monii ea, quæ habuit a Magdalena Fassanna prima uxore.
Primo, quia quicquid habuit titulo in solutum dationis, rece
pit pro impensis factis in conseruanda & defendenda hēdita
te ipsius Magdalenę a litibus & processibus, quibus erat inuo
luta. Nec. n. tenetur maritus conseruare filius primi matrimo-
nii, q̄ oneroso tit. excepit, sed ea duntaxat, quæ ex cā lucratiua
sibi tradita fuerunt l. fœminę, l. gñaliter. C. de secū. nupt. & sa-
tis de se patet, qa vxor defuncta, quę in solutū dedit bona, de
quib. agitur, Henrico ei⁹ marito, ptium ipsorū recepit, & ɔ̄sr
credū ipsam, siue eius hēdes, ipsa bona in solutū data, adhuc
penes se hre. nā quātū ad hoc, quod fictè dicatur rē hre, q̄ pre-
tiū hēt, uera ē cōclō, quod p̄tiū succedit loco rei ēt in particu
laribus, ſm gl. in l. si quis pro eo, in prin. ff. de fideius. & no. Bal.
in l. cogi C. de peti. hēdi. Scđo. quia dispō d. l. fœminæ, & d. l. ge
neraliter, q̄ loquit in don. legatis, & institōne, nō vr extendēda
1 ad dona. factā i recōpensationē meritorū, cū donatio† remu
neratoria nō sit propriè donatio. l. si quis pro vxore. §. 1. ff. de
don. int. vir. & vxo. & l. si pr. §. 1. ff. de don. Hinc est quod dispō l.
si unq̄, & l. fi. C. de reuocā. don. nō hēt locū in don. remunera-
toria, ſm Alb. & Ang. ibi, ubi scripsi latè, q. 14. & tradit p Ias. in
l. ex hoc iure ff. de iusti. & iur. Præmissis nō obstātib. arbitror,
quod i solutū data p̄cipua eē dēant filiis primi mrīmonii, qua
tenus in solutū datio excedit cām ipensarū, pro quib fcā fuit,
p text. in d. l. fœminę, & d. l. generaliter qa i excessu dr ppriè do
natio l. si sponsus. §. circa. ff. de don. int. vir. & vxo. Hinc ē, quod
i solutū datio quaten⁹ reperit fcā p ñ debito. reuocat pp sup-
ueniētiā filiorū, sicut uera donatio ſm Cy Bal. & alios cōiter,
in l. 1. C. de pac. & ita tenet ēt Bal. in d. l. si unq̄ vbi scripsi, q.
32. Nec refert, quod a ɔ̄hentib. denominet insolutū datio, quia
nō simulata verba ɔ̄hentiū, sed effectus inspiciēdus ē l. si insu-
lā, ff. de præter. verb. l. si olei, C. lo. tradit per Bart. in l. 2. ff. si cer.
pet. & per Bal. in l. 2. C. ɔmo. Hinc ēt ɔcludunt Ange. & Imo in
2 l. Aquilius Regulus, ff. de don. q donatio† ob cām & donatio
remuneratoria, quatenus excedit cām uel merita. dr simplex
donatio, & sic iura loquentia de simplici & pura donatione,
hēt locum in quocunq; ɔ̄ctu, quatenus excedit cām ɔ̄ctus, &
idē tenet Bal. in aut. ex testō, C. de colla. & in auc. vñ si parēs,
C. de inoffi. test. & Cor. ɔſ. 45 licèt in hoc. col. 2. li. 4. Non ēt ob-
dñ dr, quod hmōi donatio fcā fuit pp benemerita: qa seruitia
maritalia, de quib. in themate, nō merētur remunerationē. l.
filia C. de pa. pot. & tradit p Bar. & Mod. in l. si donatione, C. d
colla. & per And. Sic. inter cōl. Cur. seni. ɔſi. 67. sapienter opti
mus. pt ēt rñders, quod assertio meritorū fcā inter ɔiuges, qb.
ē iterdicta donatio. ñ pbat merita, nisi aliter pbent l. q testm,
ff. de pba. & firmat Bar in si fortè, ff. de cast. pec. & latè tradit p
Alex. in d. l. si donatione, sup quo nnn facio magnā vim stāte
iurō uxoris donantis. per ea quę dixi sup. in nonn responso.

RESPONSVM IIII.

Maiores nostri honestū amorē solis animis existimā-
tes, ne ɔcordia p̄tio conciliari uideret, ɔ̄inter
vir. & vxo. donationes irrita eē uoluerunt sed inter antiquos
modernosque legum interpretes nō parua exorta est alterca
tio, an iurm non ui. dolo, metusvè p̄stitū donationi uires tri-
buat. Plerique existimant iurm uti ɔ̄ bonos mores, seruandū
non esse. Alii ɔ̄, cum non vergat in detrimentum salutis æter
næ. Et horū sanè snia crebrior est, & mihi uerior uisa fuit, nā
cum morib. apud ueteres receptum sit, ne inter ɔiuges dona
tiones valeant, ɔ̄tris recētū morib. donationes recipi posse ɔ-
stat. Ergo admittendæ quoque sunt, si iurisiurandi religione
firmentur, quo argumēti gñe ēt Bar. et Bal. vsi sūt frequēter.

SVMMARIVM.

1 *Donatio inter uirum & vxore, est contra bonos mores, & prohibita.*
2 *Actus ubi est nullus fauore publico, nunquam firmatur iuramēto, & 9.*
3 *Donatio inter uirum & uxorem, an iuramento firmetur.*
4 *Alienatio rei dotalis, de iure non ualet, iuramento tamen firmatur.*
5 *Alienatio & donatio facta per minorem, sine debitis solemnitatib. non ualet iurata tamen ualet.*
6 *Pactum legis commissoriæ in pignorib. reprobatur propter improbitatē creditorum, iuratum tamen tenet.*
7 *Pactum de non succedendo. non ualet, iuratum tamen tenet.*
8 *Donatio inter patrem & filium, non ualet. iurata tamen ualet.*

Respon. Interpreta.

Vulgatissima est pñs dubō, an iurm validet, & ɔfir
met donationē factam & initā inter
vir. & vxo. de iure prohibitā. In quo puncto legimus Bar. ɔtra
morē & stabilitatē ingenii sui uariasse. nā in l. 1. ff. de don. in-
ter vir. & vxo. tenuit partem negatiuam, quod donatio iurō
nō roboret, Et istam partē sequunt Bal. & Card. in c. cū ɔtin-
gat. de iureiu. idē ɔsuluit Bald. ɔſ. 29. casus, li. 1. & cōsi. 398 sup
co. li. 1. ubi tenet non firmari iurō, & si firmaret, iurm esse ab
epō relaxādū, & ēt vr uoluisse idē Bal. consi. 294. donatio cā
mortis, lib. 4. ubi concludit, q p̄mortuo donatario euanescit
donō iter vir. & vxo. q̄uis iurata. Idē uult Dy. & post eū Bal. in
l. si qs iquilinos. §. fi. ff. de le. 1. & i l. cū mulier. C. de do. añ. nup.
Sal. & Fulg. in d. l. 1. idē firmat Card. in cle. 1. §. fi. i v. q. de iureiu.
Subdit tñ. q nō dēt donator ppria temeritate abiq; iuñ rela
xatione ɔ̄uenire, idē tenet Cy. i l. 1. ad fi. C. de sac. san. ec. Ang.
in l. si quis p eo. ff de fideiul. Et uisus est amplecti Io. Andr. in
add. Spec. sup. rub. de do. post diuor. resti. & Soc. cōſ. 65. Circa
primā q. col 6. lib. 1. allegat ēt Laud. & Henr. Boic. ita tenere,
& cons. sequē. ubi alleg. Lud. Pōta. i rub. de iureiu. in 1. cōcl. &
Ant de Canario i dispu. i c. maritus debitis inolutus. & scđm
istā opi. ɔsuluerūt Io. de Pap. d. Ray. de Forliuio, d. Ray. de Mō
te. quos adducit Cęp. in aut. stati allegāda, & p istaop. latissi
mè ɔsuluit Cur. ɔſi. 66 sapiēter optimus, col. 2. & plurib. seq.
Pro hac snia adducunt q̄ plura fundamenta. Primo, donatio
iter uir. & vxo. prohibet, qa ɔ̄ bonos † mores, l. 2. & 3. ff. de do.
1 iter vir. & vxo. ergo ñ dēt firmari iurō, qđ p̄stitū ɔ̄ bonos mo
res nō obligat, c. nō est obligatoriū, đ reg. iu. in 6. Scđo, dona-
tio inter vir. & vxo. prohibet, ne amoris vehemētia inuicē bo
nis spolient, d. l. 1. sed eo corrupto amore, quo iducunt ad do-
nādū, inducerent etiā ad iurandū, arg. l. doli. §. diuertium. ff. de
nouа. ergo iurm vr inducretum, & ɔsir nō dēt esse obligato
riū, cū iurm dēat hre tres comites, veritatem, iudiciū & iusti-
tiam, c. fin. § quod autem, 22. q. 4. Tertio prohibetur hæc do-
natio. ne concordia pretio inter coniuges conciliari videa-
tur, l. 3. ff eo. & ne ditior pauperior fieret, & ne detur occa-
sio diuortiis in euentum, quod alter alteri donare recuset,
& ne auferatur ab eis studium educandi liberos, & sic ra-
tione peccati teuitandi ēt phibetur, ergo iuramento nō dēt
cōualidari, ne vigore iuñ resultet peccatum, c. inter cęteras,

22.q.4.est.n.tale iuramentum contra tria bona matrimonij,
videlicet prolem,quia resistit educationi. Item contra sacra-
mentum,quia propter indignationem contractam ex dene-
gata donatione contrahitur diuortium . Item contra fidem,
quia propter discordiam coniux despicitur, & alter diligitur
secundum Bal in d.l.cum multę.Quarto maritus & vxor sunt
socij diuinæ humanæque domus.C.de cri.expi.hære.l.aduer-
sus,& duo in carne vna,c.1.ad Corinthios 6. ergo iniustū vī
vt coniuges habeant aliquid,quod inter eos commune non
sit,& hac ratione prohibitam fuisse donationem inter vir. &
vxo.refert Plutarchus.dicitur ergo iuramento non corrobo
rari , quia iuramentum , cui iustitia contradicit, seruandum
2 non est.d.§.quod autem.Quintò,vbi actus est† nullus fauore
publico,nunq̄ firmatur iuramento,c.si diligenti, de fo.cōpe,
Sed in matrimonio,& liberorum educatione versatur publi
ca utilitas,& l.1.ff.sol.mat.quibus ꝯnatur donatio inter vir.&
uxo.vt patet ex præmissis. ergo iuramento non conualidabi-
tur.Sexto,facit quod decidit Barto.in l.cum quis decedens.§.
Tina,ff.de le.3.vbi vult,ꝙ confessio dotis receptę facta a mari
to constante matrimonio(quia sapit vim donationis, cū illā
non receperit)nō firmet iurō.& ante eū idē tenet Pet. & Cy.
in l.1.ad fi.C.de sacrosan. Fel.in c.si cautio,col.19.de fid.instru.
Præmissis nō attentis amplector ꝯtram sniam quæ cōiter tene
3 tur,ꝙ donatio† inter vir.& vxo.iurō firmetur,& in primis illā
opi.tenet Bar.in l.si qs pro eo,ad fi.ff.de fideiuss. allc. Guliel.de
Cun. in d.l.1 & in l.sed & si possessori,§.item si iurauero,ff.de
iureiu.Vbi etiam Alb.de Ros.idem comprobat.Sequitur etiā
Barto.in l.Seius & Augerius in fi.ff.ad leg.Falcid.& ibi Nic.de
Neap.& Ale.attestantur se pro ista parte sæpius consuluisse.
idem tenet Pau.de Cas.& Ias.in l.pacta,quæ contra.C.de pac.
Imo.& Moder.in d.l.si quis inquilinos,§.fi.Ang.in l.pe.§.mu-
lier.ff.solu.mat.Pan.& Imo.in c.cum contingat,de iureiuran.
Raph.Cum.in d.l.si quis pro eo,Corse in reper.tub.de iureiu.
priuilegio 25.Bal.sibi contrarius, in l.2.col.40.ff.de iureiuran.
Cępo.cau.112.Io.de Ligna.in cle.Romani,de iureiur.Pan. in
c.fi.de dona.inter uir.& uxo.& pro ista opi. consuluerunt Fed.
Sen.consi.142.punctus quęstionis.Pan.consi.95.factum sic
proponitur,lib.2.Lud.Ro.consil.44.ex s̄.narrato.Pau.de Cas.
consi.190.cum tempore contractus,uol.1.Alex. consi.3.visis &
considerans,li.2.& consil.157. uisō instrumento donationis,
col.pe.co.li.Corne.consi.113.li.4.& 153.li.2.Pap.consil.204.in
causa nobilis Margaritæ.col fi.ubi allegat Henri.Boic.in repe
ti. aut.sacra puberum , C.si aduer.vendi.& istam opi. dicunt
communem Lud.Ro.Alex.Pau.& Ciui.consilijs præallegatis.
Pan.in d.c.fi.Deci.consi.292.col.1.& 2.& istam partem credo
esse ueriorem ex infrascriptis rationibus.Primo,quia iuramē
tum semper seruandum est, nisi uergat in dispendium salu-
tis æternæ.c.quemadmodum,c.si vero, de iureiur. sed in casu
nostro maritus donans si iuueret obseruando donationem,
non peccaret,ergo non debuit posse ꝯuenire.Scd̄o,qa aliena
4 tio rei dotalis de iure† non ualet,toto tit.ff.de fun. do. firmaē
tn̄ iuramento,c.cum contingat , de iureiu, ergo ēt firmatur
5 donatio inter uir & uxo.Tertiò,qa alienatio, & † donatio fa-
cta per minorem sine debitis solemnitatibus non ualet, l.ina
gis puto.§.non passim ff.de reb.eo.& tn̄ infirmaē iurō , auth.
sacramenta puberum,C.si aduer.uendit.Quarto, pactum le-
6 gis commissoriæ† in pignoribus reprobatur pp improbitatē
creditorum,C.de pac.pig.l.1.& 2.tn̄ iurō ualidatur,c.significā
7 te,de pig.Quintò,pactum de non succedendo† nō ualet,l.pa-
ctū,quod dotali,C.de colla.& tn̄ iuramento corroboratur, c.
8 quamuis,de pac.lib.6.Sextò facit,quia donatio† inter patrem
& filium non ualet,l.donationes,quas parentes,C. de don.in
ter uir.& uxo.& tn̄ iuramento confirmatur,ſm Bald.in leg.fi.
ad fi.C.de usuc.pro do.Ale.& communiter Doct. in l. si donatio-
ne,C.de coll.& in l.fratet a fratre,ff.de cond.indeb. ergo dica
mus etiam donationes inter uir.& uxo. iuramento conuali-
dari,cum istæ donationes inter patrem & filium,& inter uir.
& uxo.æquiparentur,d.l.donationes , quia consuetudine in-
duci potest,ꝙ donatio inter uir.& uxo.ualeat, & sit obseruā-
da.Nam consuetudine & moribus utentium reprobatur, l.4.
in prin ff.de dona.inter uir.uxor.ergo contraria consuetudi-
ne potest concedi,l.de quibus,ff.de legi.ut etiam in simili di-
cunt Bal.& Alexan.in l.moribus.ff.de uulg.& pupil.si consue
tudine ualidari potest,ergo & pacto iurato,arguendo de cō-
suetudine ad pactum iuratum,ut arguit Bar.in l.fi.col.3.C.de
pac.Bal.in repe.l.j.C.de sacrosā.eccl.& clarior,ac uerior uidebi
tur ista opi.si contraria fundamenta tollantur.non igitur ob.
prima ratio,ꝙ iuramentum contra bonos mores non sit ob
ligatorium,quia uerum si sit contra bonos mores naturales,
secus si contra bonos mores ciuiles,ut patet ex fundamentis
adductis sup.pro cōi opi.ita dicunt Bal.Pau.de Cas.& Ias.in d.
l.pacta,quæ contra.& regula,non est obligatorium,procedit
qn̄ obseruatio iuramenti,quod prætenditur esse contra bo-
nos mores,induceret peccatum,secus si obseruatio iuramen
ti nullum habeat in se peccatū,secundum Ale.in d.consi.157.
col.fi.Non ob.secunda ratio,ꝙ eadem ratione propter uehe
mentiam amoris præsumatur iurasse,quæ præsumitur donas
se,quia ratio amoris nō est illa,qua prohibetur donatio,imò
regulariter donationes procedunt ab amore.l.nec adiecit.ff.
pro soc.sed aliæ fuerunt rationes & causæ prohibitionis . Pri-
ma causa fuit , ne inuicem bonis spoliarentur , sed ista ratio
non impedit , ꝙ iuramentum non conualidet donationem:
nam eadē rōne ꝓhibetur alienatio fundi dotalis , ne mulier
dotata depauperetur, doteque priuata non inueniat ſm ma
ritum,aut a primo deseratur , & tn̄ iuramentum conualidat
alienationem, d.c.cū contingat.Secunda cā, ne matrimonia
fiant uenalia,seu ne detur occasio diuortij, rn̄deo , ꝙ hodie
cessat ista rō,qa hodie diuortia sunt prohibita.c.gaudeamus,
de diuor.c.ex publico , de cōuersi.ꝯiug.cū similibus.Tertia cā
ne tollatur studium educandi liberos,ista cāt non habet tolle-
re efficaciam iuramenti quia ista causa non est causa propin-
qua,sed remota,quę dicitur occasio,ut notatur in c.solitæ,de
maio.& obe.& occasiones,seu causæ remotæ non impediūt
uirtutes iuramenti,ſm gl.fi.in c.quamuis,de pac.li.6.& in c. si
uerò.de iureiu.Quarta causā,quia iniustum uidetur, ut con-
iuges aliquid habeant,quod inter se cōe nō sit,est euidenter
falsa,qa uxor in bonis mariti,& etiā maritus in bonis vxoris,
nullum ius habet,l.maritus,C.de proc.intantum,ꝙ vxor non
potest facere elecmosinam de bonis mariti, nec econtra vir,
ꝑ Bar.in l.j.ff.re.amo.& licèt Plutarchus eam rōnem adducat,
non tn̄ sequitur,ꝙ Iuriscō.aut aliquis Iurista ipsam approba-
uerit,minusvè retulerit.Non ob.quinta ratio, ꝙ actus prohi-
9 bitus fauore publico non roboretur† iuramento,d c.si diligē
ti.quia verum , quando prohibetur fauore publicę vtilitatis
principaliter,vt in d.c.si diligenti , secus si prohibetur princi-
paliter fauore priuatę vtilitatis,& secundario fauore publicę
vtilitatis,ut in prohibitione alienationis fundi dotalis, d.c.cū
contingat.& ita in prohibitione donationis inter vir. & uxo.
quæ principaliter prohibetur fauore ipsorum cōiugum , ne
inuicem spolient,fiatque diuortium,secundario,vt per matri
monia concordantia repleatur ciuitas liberis hominibus.l.1.
ff.solu.matrimonio.Secundo respondeo, quod verum est , si
ratio prohibitionis habeat fauore publico perpetuam cau-
sam prohibitionis, secus si non habeat perpetuam causam,
tunc roboratur iuramento,secundum Pan.in d.consi.95,sed
causā prohibitionis non est perpetua,quia valet donatio in-
ter vir.& uxo.morte confirmata,& in pluribus alijs casibus ,
& per Cępol.in allega.cautela 1 a.ergo &c. Non obstat deci-
sio Bar.in d.§.Tina,quia respondent Imo.in d.c. cum contin-
gat,in 10.membro.Rom.in d.consi.44.Fel.in d.c.si cautio,col.
19 quod decisio Barto. procedit in iuramento assertorio su-
per facto de præterito,nos loquimur in iurō promissorio su-
per facto de futuro.Ratio diuersitatis est , quia iuramentum
assertorium super facto de præterito,quod est falsum, vt quā
do maritus confitetur cum iuramento habuisse dotē quam
non recepit,dicitur interpositum super ficta confessione , q̄
ficta & simulata confessio non roboratur iuramento secun-
dum gl in l.emptione,C.plus ua quod agi.quam quod simul.
sed quando interponitur iuramentum super vera donatio-
ne de præsenti,uel de futuro,bene validatur,quia cessat simu
latio ,& quando fit super actu de præterito falso arguitur
fraus facta legi,secus quando super vera donatione iuramen
tum interpositum,possem latius insistere,sed ista sufficiant at
tento,quod ista opin.quod donatio firmatur iuramento est
communis & in practica,& theorica iam canonizata.

IOANNIS FRANCISCI RIPAE
A SANCTO NAZARIO,
IVRISCONSVLTI EXCELLENTISSIMI,

In Infortiatum absolutissima Responsa,

Nunc postremò maiori, quàm hactenus vnquam factum sit, diligentia, recognita, & repurgata incipiunt fœliciter.

¶De libe. & posth. hæred. insti. vel exhæredan. & ad Trebell.

RESPONSVM I.

Testamentum Iacobi Martini vitio præteritionis nepotũ p̃mortuo patre non istitutorũ, vel vt oportet, nõ exhæredatorũ, de nullitate argui posse vr̃, qa nõ sufficit hos nepotes sub casuali ꝯdõne ĩstitutos esse, nisi in defectũ ꝯdõnis exhæredent̃. Verũ ijs minimè obstanñb. testm̃ iure optimo defendi posse respondi, idq; Galli Aquilij exemplo, qui hac lege nepotes instituendos docuit, Si filius meus me viuo moriet̃ur, nepotes hęredes sunto. ne eorũ præteritione testm̃ irritum fiat, cur ergo irritandum, si nepotes instituti sint, si pater eorũ non viueret, nec hæc propriè ꝯdõ dici põt, cũ ad tempus p̃sens referatur. tum ẽt quia viuo testatore fuerit resoluta, eumq; etiam, qa in leĩa instituti legãtur, de qua omnis ꝯdõ reijcitur, cuius ratione purè instituti creduntur. ¶ Nullo ẽt iure præteriti dici possunt, eo quia sex testamentarij ac necessarij testes deponant non audiuisse testatorem hos substituisse nepotes, si eorum non viueret pater qa licèt cõis sit, cum tres quatuorvè testes instr̃o repugnant, credendum non esse instr̃o, maximè quia solent Notarijs vti verbis. In presentia mei Notarij & testium infrascriptorum. attestatur ergo Notarius ipsos testes audiuisse & intellexisse, alioqui non congruè præsentes dici p̃nt si non audierunt. Quia huiusmodi testes non sunt omni exceptione maiores, nec tales, quibus nulla possit opponi exceptio, prout requiritur, ut instrumentum reprobari possit, nam secundum ea quæ proponuntur, leguntur varij, periuri, & infames, alijsq; ẽie plurib. de causis fides eis nulla accommodari potest. ¶ Quæstionis insuper est, an instrumentum in vno capitulo falsum, in cæteris falsum habeatur, quod uerum esse de iure respondi, verũ cum in proposita specie testes capitulũ reprobantes in cæteris instr̃m probent, ideo respõdi ueritatem p falsum nõ tolli. ¶ Nouissimè quæritur, admissa substõnis falsitate, & p ꝯñs ꝙ ij nepotes fuerint p̃teriti, ac testm̃ irritũ, an uirtute clausulæ codicillaris ij nepotes portionem hęreditatis ab intestato eis obuentã scriptis hæredib. restituere teneantur? qd & uerũ ẽt de iure respondi: uis nẽdè hmõi clausulę est, ut uenientes ab ĩtestato grauati credant̃ adimplere uolũtatẽ defuncti, & maximè ij nepotes, q iã nati p̃teriti fuere. qd si testator post natiuitatẽ posthumorũ ignorãter p̃teritorũ tãto supuixerit tpe, ut mutare testm̃ potuerit, & non mutauerit, codicillarẽ clausulã tũc operari dixi, cũ testator in eadẽ uoluntate decessisse uelle uideatur. Hinc quærit̃, an dicti nepotes duas possint detrahere quartas, legitimam. s. & Trebellianicã; & in hmõi proposita specie detractioni tñ legitimæ locum esse respondi, cum dicti nepotes purè grauati sint, quo casu unica tantum quarta, tam de iure, quam de consuetudine locum habet.

SVMMARIVM.

1 *Testamentum vitio præteritionis nepotum eorum patre præmortuo non institutorum, nec exhæredatorum, an argui possit de nullitate.*

2 *Filij vel nepotes, qui in locum defunctorum filiorum successerunt sub conditione casuali instituti, & in defectum conditionis non exhæredati, an præteriti dicantur? & ibi vide consilium Galli.*

L. si pater, C. de inst. & subst. & l. 1. §. item sciendum, ff. de suis, & legi. procedunt in nepote tenente primum locum.

3 *Filijs vel nepotes instituti, si pater eorum non viueret, non censentur instituti sub conditione casuali, cum huiusmodi conditio ad tempus præsens referatur per rerum naturam. & ibi vide, quod dato quòd esset casualis, sustineretur tamen testamentum, ex quo viuo testatore fuit purificata.*

4 *Præteritione nepotum ita demum annullatur testamentum, si filius eorum pater prædecesserit.*

Expressio eorum quæ tacitè insunt, nihil solet operari.

5 *Testamentum vitio præteritionis nepotum, vti sub casuali institutorum cõditione, nullum argui non potest: quia fuerunt in legitima instituti, de qua reijcitur omnis conditio.*

6 *Testibus sex testamentarijs deponentibus se non audiuisse testatorem substituisse nepotes, si eorum pater non viueret, an magis credatur quam testamento. & ibi vide, quando instrumento, vel testibus sit standum.*

7 *Testis necessarius discrepans ab instrumento, facit vacillare instrumentũ.*

8 *Notarius dicens, in præsentia mei Notarij, & testium infrascriptorum, attestatur ipsos testes intellexisse, nec testes rectè præsentes dici possunt, qui non audiunt.*

9 *Testes omni exceptione maiores esse oportet, vt per eos instrumentum reprobari possit. & nu. 9*

10 *Testes deponentes contraria, periurio ac infamia notantur.*

11 *Testium depositioni primæ, an sit standum, non obstantibus periurio, & infamia incursis; & an primæ vel secundæ depositioni testium sit standum vide nu. 12. & nu. 13.*

14 *Testibus deponentibus contraria, standum est in eo dicto, in quo continentur verisimiliora.*

15 *Exceptio qualibet leuissima repellit testes instrumento aduersantes.*

16 *Instrumentum in vno capitulo reprobatum, an in reliquis reprobatum credatur. & nu. 17.*

Falsitatis præsumptio cessat, vbi de ueritate constat: nam veritas nunquã tollitur per falsum.

18 *Clausula codicillaris, an operetur testamẽtum irritum præteritione nepotũ sustineri ab intestato?*

Clausulæ codicillaris natura, & proprius effectus est, ut venientes ab intestato censeantur grauati adimplere voluntatem defuncti, & sic restituere scriptis heredibus.

19 *Clausula codicillaris concepta per verba de futuro iuncta infinitiuo, quod extensiuum est, etiam ad tempus futurum, suum operatur effectum, etiam si posthumi fuerint ignoranter præteriti.*

Testator non mutãdo testamentũ, videtur velle decedere in eadẽ volũtate.

20 *Nepotem præteriti, & virtute clausulæ codicillaris grauati per fideicommissum restituere eorum portionem, an duas quartas detrahere possint.*

21 *Grauati purè fideicommisso vnam tantum detrahunt quartam*

22 *Quartæ duæ detrahuntur de fideicommisso sub conditione relicto, de quo diuerso tempore detrahuntur.*

Respon. interpreta.

Ex themate Proposito plura resultãt dubia. primum est, an testamẽtum Iacobi Martini vitio præteritionis nepotũ, qui præmortuo patre erant instituendi, vel ut oportet, exhæredandi, l. posthumorum, ff. de iniusto rupto, irri. testa. & Institu. de exhære. lib. §. posthumorum,
1 argui possit de † nullitate. Et istud dubium habet duo capita. primum est, an ideo præteriti dicantur, qa ab auo fuerunt instituti sub ꝯdõne, si Bertrandus eoru pater non uiueret, quæ
2 est casualis, & sub qua † casuali conditione non possunt filij, neque nepotes, qui in locum defunctorum filiorum successerunt instituti, nisi in defectum conditionis exhæredentur, l. si pater, C. de insti. & substi. l. j. §. idẽ erit dicendũ, ff. de suis & legi. quæ iura licèt loquantur in filio, tñ etiam procedunt in nepote, q tenet primũ locũ, sm̃ gl. Bar. & alios cõiter in l. suus quoque, & in l. sed & si, §. nepotes, ff. de hær. insti. cum ergo nepotes non fuerint in defectum conditionis casualis exhæredari, consequitur vt ex hoc capite testamentum sit nullum, Insti. de exhær. lib. in prin. Sed hoc non obstante, respondeo testm̃ optimo iure defendi, qa Gallus Aquilius eodem modo nepotes instituendos docuit, ne si p̃mortuus esset filius nepotũ p̃teritione testm̃ irritũ sit, l. Gallus, in prin. ff. de li. & posth. qđ si ita est, qñ nepotes hoc mõ instituuntur si filius me uiuo moritur, nepotes hr̃des sunto, put Gallus cãtat, idẽ magis respondendum in casu isto, in quo nepotes instituti fuerunt, si pater eorum non viueret, quæ non potest dici cõditio, cum ad tempus p̃ns referat̃, certumq; sit p naturã an tũc pater uiueret, uel nõ, l. cũ ad p̃ns, ff. si cer. pet. & Instit. de uer. obl. §. conditiones. Ex quo patet, ꝙ nepotes nõ dñr instituti † sub aliqua
3 ꝯdõne. Sed posito, ꝙ forẽt ĩstituti sub ꝯdõne casuali, qa tñ talis ꝯdõ purificata fuit uiuo testãre, sustineret testm̃, sm̃ And.

&

4 & Alex. & Ias. in d.l.pater. p tex. in l.posthumus.versi.idem &
circa, ff.de iniu.rup.vel aliter, & tertio rñdet, q̄ p̄teritione † ne
potũ ita demũ anullat testm̃ si filius eorum pr p̄decesserit, d.
l.posthumorũ Si ergo instituant nepotes sub ɔdõne, si eorũ
pr nõ viuat, tales nepotes dñr instituti sub ɔdone, quã tacite
inuenit ad summouẽdam nullitatem testamenti, ergo exp̃ssa
nõ vitiabit instõnẽ.l.uenere, & l.cũ qdã.§.1. ff. de acq.hæ. & d.
l.Gallus, ĩ pri.facit vulgata regula, q̃ ẽ, q̄ exp̃ssio eorũ, q̃ tacite
insunt nihil solet operari, l.non recte. C. de fideiu.l.3.ff.de le.
j. Sed posito, q̄ nepotes forent instituti sub condõne casuali,
5 nõ tñ testm̃ vitio p̄teritionis e ẽt † nullũ, qa fuerunt instituti ĩ
lẽima, de qua reiicitur oĩs ɔdõ, l.oĩmodo, & l.qm̃, C.de inoffi.
testa. & sic respectu legitimę dñr pure instituti, & sic nõ habe
bat locũ dispõ d.l.si pr. ẜm Bar. & cõiter scrib. ibi. & licet istud
reuocari possit in dubium, tñ a cõi non puto discedẽdũ hoc
casu, quin nepotes fuerũt instituti in sola legitima. Secũdũ ca
put ẽ, an nepotes dicant ea rõne prima p̄teriti, q̄ sex testes te
stamentarii deponãt nõ audiuisse q̄ testator substituerit ne-
potes, si pr eorũ nõ viueret? Pro resolutione huius capitis plu
ra veniũt examinãda. Primũ, an magis credẽdum sit instrõ &
Notatio, pro quo stat vnius testis dictũ, q̃ sex testib. q deponũt
ñ audiuisse, q̄ nepotes fuerint in legitima substituti. Secũdũ
posito, q̄ testibus asserentibus non audiuisse fieri hãc substõ-
nẽ, magis credẽdũ foret? An testm̃ adeo vitiet, q̄ in reliqs nul
la sit danda fides instrõ? Tertiũ, posito q̄ testm̃ sit nullũ vitio
p̄teritionis, an nepotes p̄teriti teneãt restituere hẽditatẽ scri-
ptis hẽdibus virtute clausulæ codicillaris? Circa primũ, videtẽ
6 prima facie ddm stãdũ esse testibus. † & nõ instrõ: qa quoties
vnus ex testibus necessarius discrepat ab instrõ, facit instm̃ ca
cillare, l.1.§.si qs neget, ff quẽad.testa.aper.l.optimã, C. de ɔtrhe.
& cõmit stip.c.cũ Ioãnes heremita, & ibi no. de fid.instr.c.ter
tio loco. vbi gl. de p̄ba.c.tã litis, de testi. licet sint, q velint stan-
dũ instrõ, qñ vnus solus testis ɔ̃dicit ĩstrõ: tñ qñ tres, aut qua-
tuor ɔ̃dicũt, indifferenter oẽs ɔcludũt instrõ nõ eẽ credẽdũ.
id ergo ĩ casu nrõ, in quo sex dissentiũt ĩ instumẽto in ea par-
te, qua legit, nepotes fuisse filios substitutos in legitima. & ita
decidit Sal. in l.in excercẽdis. ad fi. C. de fid.inst. vbi format q. ĩ
filia dicẽte se p̄teritã, qa nihil iure instõnis fuerit sibi relictũ,
quãq̃ Notarius scripserit sibi legata centũ iure instõnis, & re
spõdet filia se fuisse p̄teritam, qa p testes instrumentarios p̄-
bat, q̄ testator nũquam protulit illa verba iure instõnis. & si
dicatur, q̄ testes dicẽtes se non audiuisse, directo nõ ɔ̃dicunt,
cũ potuerit testator substituisse nepotes, & tñ testes ñ audiue
7 rint. Rñdetur, q̄ Notarius dũ dicit, in p̃ntia mei † Notarii, &
testiũ infrascriptorũ, attestat ipsos testes audiuisse & ĩtellex i
se substõnẽ nepotũ, qa nõ dñr testes p̃ntes, q nõ audiũt, vt in
terminis decidit Bart. in l.die p̄roferre. §.corã, p illũ tex. ff. de
arbi. Ang. in trac. malefi. in uerbo, falsario. Pau. de Cast. ɔsi. 204.
ad plenã. Alex. ɔsi. 43. uisis & ponderatis, col. 3. li. 4. Fel. in proe.
Grego. col. 6. & in c. cũ cãm. col. 7. & seq. de testibus. Sed p̄mis-
8 sis nõ obstãtibus ɔ̃nũ rñdẽdũ puto, qa † ad hoc vt per testes re
probet instm̃, oportet, vt sint omni exceptione maiores, &
tales, quib. nulla possit opponi exceptio, ẜm Pau. Imo. & alios
cõiter in d.c. cũ Ioãnes. p tex. in d.l. optimã, & idem firmat Sal.
in d.l.in exercẽdis, & Inno. in d.§. si qs neget. Sed isti testes non
9 sunt omni exceptione maiores, qa sunt varii, † periurii, & infa
mes, nã in cã Notarii, q testm̃ sumpsit examinati, disposuerũt
omnia p̄tẽta in ipso testõ vera esse: & rñdẽdo ad quartũ arti
culũ fatent substõnẽ nepotũ in legitima factã & publicatam
fuisse, licẽt in eorũ reuelationibus, & in cã nepotũ prius depo
suissent non audiuisse: vñ cũ varia, & ɔ̃ria deponant, ɔstat eos
10 nõ eẽ integros testes, l.q falsa, vel varia. ff. de testi. l. eos. ff. de fal.
& quia pp ɔ̃rietatẽ incursi sunt piuriũ, & ɔñr † infamiã, vt tra
11 dit. Dec. ɔsi. 189. Lætatus sum. col. 7. Nec ob. si dicaẽ, q̄ non ob
stante periurio & infamia stãdũ sit primæ † depõnis, vt tradit
Inno. in c. p̄terea, de testib. cog. sequuntur Cardi. Pan. & alii in
c. cũ in tua, de testib. p tex. in c. sicut nobis, eo. tit. vbi Aret. idẽ
ɔcludit, qa respõdet multis modis. primo dici põt, q̄ Brto. in
d.l. eos, velit neutri esse credẽdũ, & seqẽ d. Ant. de But. in d.c. cũ
in tua. & Pet. de Anch. in cle. 2. de testi. & Bal. in l. fi. col. 2. C. de
12 re iud. Sed qa sententia Inno. cõiter tenet, vt testaẽ Dec. in d.
consi. 189. Rñdet secũdo, q̄ standũ est primę † depõni factę cũ
iurõ, secus si prima depõ non fuerit iurata, quia tunc standũ
est potius secũdæ iuratę, quãm primæ non iuratę, ẜm Bald. in
d.l. fi. & Fel. in d.c. cũ in tua. Bal. & Pan. in c. literas, per illũ tex.
de p̄sump. & in c. cũ p tuas, de p̄bato. Soc. cõsi. 253. In cã. col.
2. li. 2. In cã autem p̄teriti reuelationes horum sex testium fa-
ctæ prius in foro p̄tenriali nõ fuerunt iuratæ, sed dispõnes in
cã notarii factæ postea fuerũt cum iuramento, ideo illis stan
13 dum. Vel tertio rñdetur, stãdũ esse hoc loco scdæ † depõni fa
ctæ in cã Notarii, qa ɔtinet, ea quæ sunt verisimiliora: nam
testãr dubitabat d̃ vita Bernardi filii, vt patet ex instõne eius
dem, ĩ qua testator eum instituit si viuat, nã monosyllaba, si
dubõnẽ importat & incertitudinem, etiã si adiiciatur verbũ
p̃ntis, vel p̄teriti tp̃is, d.l. cum ad p̃ns, ff. si cert. pet. & l.1. & l. de
monstiario. ff. de cõdi. & dem. vñ cũ dubitaret de vita filii, ve
risimile ẽ, q̄ in aliquo instituerit nepotes ex filio, ne p̄teritio
ne nepotũ inuliter testaret, cum quilibet p̄sumat velle face-
re testm̃ validũ, nec credat elegisse viã, p quã possit sua volun
tas subuerti. l.iii. ff. de testa. mil. vbi autẽ testes deponunt vnũ
14 in vno iudicio, & aliud in alio, standum est dicto † continenti
verisimiliora, d.c. literas, de p̄sumpt. Soc. in d. consi. 253. Dec.
consi. 175. col. 7. & d. consi. 189. col. 7. Rñdetur, q̄ vbi alias stã-
dũ eẽt primæ depõni, non p̄cederet hoc casu, quo agit de re
probatione instrumenti, ad quam reprobationem faciendã
requirũtur testes, quibus nulla possit impingi macula, vt s̃. di
xi. Testib. n. qui in diuersis instantiis diuersa & ɔ̃ria deposue-
runt, põt impingi macula variationis, & ɔ̃rietatis, & periurii
& infamię, ergo &c. & ita firmat d. Ale. ɔsi. 143. Visis & põde
15 ratis col. 5. libr. 4. vbi dicit, q̄ omnis legitima † exceptio repel
lit hos testes, qui instrõ aduersant & q̄ hmõi exceptio ɔ̃triera
tis operet, patet, quia etiam ubi non agitur de reprobatione
alicuius instrumenti, attamen vbi primum dictum est secun
do ɔ̃riũ, adeo debilitaẽ q̄ eius vigore nõ p̃t deferri iurm̃ ĩ sup
plementum, ẜm d. Card. in c. veniẽs. de testi. Pan. & Fel. in d. c.
cũ in tua. & ita seipsum declarat Inno. in d.c. præterea. Circa
ẜm, posito q̄ credendum esset reuelationibus prius factis, &
16 an ex iis corruat † fides instrumenti in reliquis? & videtur q̄
sic, quia instm̃ in vno falsum, in totum creditur falsum, max
me qñ vitio Notarii reperit falsum, ẜm Inno. Pan. & alios in
c. fraternitatis, de hæret. Bar. & alios *communiter* in l. si ex falsis,
C. de transac. per tex. in l. si qs ex argẽtariis, §. i & ibi not. ff. de
edẽ. & in l. si aliqd, C. de suscept. & archa. li. x. verum hoc non
obstãte, ĩterẽ idẽ rñdendum puto, testm̃ in reliquis non vi-
tiari, † qa ex depositionibus ipsorũ testium, q sup falso capit.
17 substitutionis deposuerunt, & qui ad impugnandum testm̃
fuerunt producti, cõstat reliqua in testõ disposita vera esse:
vbi autẽ cõstat de veritate, cessat p̄sumptio falsitatis. c. verita
te manifesta. 3. di. c. nuper, de biga. l. iubemus C. de testa. & di
xit Bal. ɔsi. 405. Quæstio est, si instm̃, ff. 4. q̄ iõ instm̃ falsum ĩ
vno, cẽseat falsum in reliquis, quia veritas nõ põt haberi ex
reprobo instrõ. & iõ q̄ nõ reprobant opprimitur. c. si ad scri
pturas, 9. di. l. 1. § cũ adiicit. in sui rõne, ff. de verb. ob. sed si aliũ-
de ɔstat de veritate, illi standum est, qa veritas nũquam tollit
per falsum. & ideo si per testes deponẽtes sup falsitate vnius
capituli separati ab aliis, cõstet reliqua capitula vera esse, tũc
non vitiat instm̃ in capitulis non reprobatis, vt in casu nrõ,
ita in terminis ɔsulit idem Bald. ɔsi. 228. In quodã instrõ, libr.
2. & idem si arguens instm̃ de falso in vno capitulo non infi
ciaẽ alia capitula, vt etiam contingit in casu istõ, ẜm Sal. Alex.
& Ias. in d.l. si ex falsis. Bal. in l. iubemus, C. de testa & Imo. in l.
j. §. si qs simpliciter, ff. de ver. ob. & Fel in d.c. fraternitatis, sic ĩ
telligentes loqui gl. in l. a. C. de fal. Vnde p̄supposita, sed non
admissa, falsitate substõnis nepotũ, & ɔñr cõcesso q̄ fuerint
p̄teriti, & sic q̄ p̄teritione nepotum testm̃ irritum sit, vidẽdũ
18 est an vigore clausulę † codicillaris teneãt ipsi nepotes portio
nẽ hẽditatis, q̃ ab intestato sibi obuenit, restituere hẽdib. scri
ptis. & p̄culdubio rñdendũ est, q̄ sic, quia ea est natura, & p
prius effectus huius clausulæ, vt veniẽtes ab intestato cẽseaẽ
grauati adimplere voluntatẽ defuncti, & sic restituere hære
ditatem scriptis hẽdib. iure codicillorum & fideicommissi, l.
ex testamẽto, & ibi no. C. de fideicom. l. generaliter, §. ex testa
mento, ff. de fideicom. liber. l. si quis cum testm̃ nullũ, & l. ab
Intestato, ff. de iure codicil. quod indubitanter verũ est in ca-
su p̄senti, in quo sciẽter fuissent p̄teriti nepotes iã nati, vt fir
mat Bar. quẽ omnes indifferẽter sequũtur, ĩ l. i. in v. q ff. d iur
cod. & in auth. ex cã, vbi d. Alex. C. de lib. præt. & idem Ale. ɔs.
26. circa primum, col. 3. libr. 1. & consi. 123. col. pen. & fi. e. lib.
Quinimo *cõis* Docto. sententia ẽ, q̄ clausula codicillaris ɔce-
cepta p verba de futuro, vt in casu nostro, ĩ quo clausula fuit
19 concepta p verbũ, † poterit, iuncto verbo infinitiuo valere,
quod est extensiuum, etiam ad tempus futurum, ẜm Bartol.
in p̄priis terminis ĩ l. si ita, col. pen. ff de auro & argen. leg. de
beat operari hunc effectum, etiam quando posthumi fuerũt
ignoranter p̄teriti. q̄ videanẽ grauati venientes ab intestato
p fideicõmissum restituere hẽditatẽ scriptis hæredibus, ẜm d.
Alex. qui omnes auctoritates & rationes citauit in d. auth. ex
cã, & in d. cons. 123. & consi. 142. Circa primam lib. 2. & cons.
30. Ponderatis, lib. 3. Old. consi. 149. sup prima. Pau. de Castr.
consi. 168. Ad primum, in j. parte. Lud. Rom. cons. 122 Circa
id. Corn. ɔsi. 225. Antequãm aggrediar, lib. 3. & licẽt glo. Bart.
& pleriq; alii hoc vltimo casu, qñ p̄teritio fuit ignorãter fcã,
velint hãc clausulam nihil opari (quia nõdũ erãt ɔcepti, nec
nati posthumi, quorũ sententiam defensaui in repet. l. si vnq̃,
C. de reuoc. dona. in xxi. q.) tamen eam limitaui, vt non p̄ce-
dat, qñ testator post natiuitatẽ posthumorũ ignoranter p̄te

riorum

ritorū tanto tpe superuixit, ꝙ potuisset mutare testm̄ si uo-
luisset: nā hoc casu clausula dēt suū effectum operari, ꝗa ha-
bita notitia posthumorū ꝑteritorum, & non mutando testa
mentum, videtur velle testator decedere cum eadem volūta
te, argu. l. tractabať, ff. de testa. mili. & l. athletæ. §. dat remissio-
nem, ff. de excu. tu. & ita firmat Pau. de Cast. in l. 1. C. de posth.
hǣd. insti. & in d. cōsi. 168 & Alex. in d. consi. 30. & Corn. in d.
ꝯsi. 225. & Ias. & in d. Auth. ex ea, in vlt. char. & si hoc casu, quo
posthumi fuerūt ignorāter ꝑteriti, sustineť effectus clausulæ
codicillaris ꝓp superuenientem sciētiā ipsorum posthumorū,
quanto magis defendendus est effectus huius clausulæ ī casu
nr̄o in quo ipsi nepotes erāt iā nati & cogniti ipsi testōri tpe
testamenti. Concludo itaq;, vt in primo & secundo dubio di
lucidatum extiit. Et vbi fuissēt ꝑteriti, nihilominus sustineti
debere testm̄ in vim codicillorū ꝓp clausulā codicillarem, vt
exp̄missis liqdissimè cōstat. Sed adhuc restat vna difficultas
resoluēda, posito ꝙ nepotes dicanť ꝑteriti, & ꝓp clausulā co-
dicillarē grauati per fideicommissum restituere eorum portio
20 nem scriptis hęredibus An ipsi nepotes † potuerūt deducere
duas quartas, legitimam, s. & Trebellianicam. vr̄ ꝙ sic, per tex.
ī c. Raynutius, & in c. Raynaldus, de testa. vbi vr̄ casus exp̄ssus.
Sed ꝑdictis iuribus & alijs, quæ adduci possent, non obstanti
bus, in ꝯtrium est ipsa veritas, videlicet ꝙ non possint deduce
re nisi solam legitimam, quia isti nepotes fuerunt & sunt ꝓp
hāc clausulam, si nō valet iure testi, &c. purè grauati restitue
21 re, quo † casu vnica tm̄ quarta de fideicom. puro detrhai pōt,
s̄m gl. Card. Pan. & alios *communiter* in d. c. Raynutius. glo. Bar.
& Legistæ in l. Papinianus, §. meminisse, ff. de inoffi. test. Bar.
& Ang. in l. q̄q̄, C. ad le. Falc. Nō obstāt tex. ꝑalleg. in d. c. Ray-
nutius, & in c. Raynaldus, ꝗa ꝓcedūt in fideicōmissis relictis
22 † sub ꝯdōne, de q̄b. diuerso tpe detrahuntur duæ quartę, vide
licet legitima tpe mortis testatoris, & Trebellianica tpe eue-
nientis cōditionis, secus in fideicōmissis purè relictis, de q̄b.
eodem tpe non p̄nt duę deduci quartę. & ista est communis
s̄nia s̄m d. Ale. ꝯsi. v. lib. 3. Ol. consi. 158. Factū tale est. & ꝯsi. 205.
Prima dubô. & latissimè comprobat d. Ias. in l. filiū quem ha-
bentem, col. v. ff. fam. erci. vbi etiā dicit, ꝙ ista cōis s̄nia est etiā
de ꝯsue. approbata, & idem dicit d. Fabia. de Giochis in auth.
nouissima, q. 24. C. de inofficio. test. & Dec. cons. 55. col. v. ver-
tant igitur dicti nepotes se in quam partem velint, omni ca-
su, siue ex testamento, siue ab intestato, nequeūt obtinere ni
si solam legitimam, vt patet ex præmissis, quę potuissem ex
alijs quàm plurimis ampliare: sed melius pauca putaui ido-
neè effundere, quàm multis inutilibus legentium mētes gra
uare, l. secunda, C. de vete. iur. enucle.

RESPON. II.

Andræas Baiuli infirmus, dubitans mori, suum con-
didit testamētum, in quo hæredem sibi in
stituit Collinum eius filium, & vētrem vxoris, si prægnas fu-
erit, si masculum vnum seu plures pepererit. Si uerò filiam
vnam, vel plures pepererit, cuilibet dictarum filiarum nasci-
turarum legauit florenos centum, in quibus eas dotauit,
&; quas iure particularitatis tacitas esse voluit: vxor uero tunc
temporis pręgnas non erat, sed longo tempore post recon-
ualescentiam eadem vxor duas successiuè peperit filias.
Quęstionis est, an istud testamentum sit nullū ratione ꝑteri
tionis, quasi testator ventrem vxoris instituens, senserit, si
tunc prægnās fuerit, cū ex insperato cōualuerit: An vero de
quocunque & quandocunque nascituro intellexerit, argu-
mento posthumum instituētis, qui de omni posthumo sen-
sisse iudicatur, idq; maximè ex illis verbis si prægnans fuerit
apparet, quę & in ꝑteritū, & in futurū accipi p̄nt, ergo eā re-
cipiēt īterpretationē, ex qua testm̄ sustineretur, licèt plures
inopinati partus apparuerint, d̄ quib. verisimiliter testator di
sposuisset, si de eis cogitasset. Verum cum testator nō se diu-
tius uiuere cogitaret, verba si ꝑgnas fuerit, ex verisimili mēte
testatoris ad ꝑsens tp̄s restricta respondi, nullo etiā iure īficia
ri pōt, filias q̄bus legati titulo relictū est ꝑteritas ē eē, cū nō
ut decuit institutæ neque ut oportuit exhǣdatę fuerint. Qua
re s̄cdm ea, q̄ ꝓponūtur huiusmodi testamētū nullū eē s̄nd,
licet per clausulā codicillarē per uerbū, pōt, cōceptam, quod
est extensiuum in futurum, quia verbo infinitiuo iungitur,
in vim codicillorum defendi possit.
Quæstionis insuper est, an hæc filia ꝑterita ē fideicommisso
duas posiit detrahere quartas lr̄imā. s. & Trebellianicam Bre
uiter respōdi, posthumū post testm̄ natū ꝑteritū, & ex ui clę
codicillaris grauatū, duas posse detraher quartas alias si post
humus ꝑteritus tpe testamētī natus sit cum a principio testa
mētū sit nullum, & ex communi s̄nia hmōi posthumus pu-
tè grauatus credatur, solam legitimam detrahere potest.

SVMMARIVM.

1 *An testator instituens uentrem vxoris, si prægnans fuerit, censeatur quos-
cunque, & quo cunque tempore posthumos nascituros instituisse? vide nu
me. 2. & 3.*
4 *Præteritus ille dicitur, qui non est institutus, nec vt oportet exhæredatus.*
5 *Legitima relinquenda est filio titulo honorabili institutionis, alias testa-
mentum est nullum etiam de iure canonico ex magis communi sententia.
& vide nu. 8. & nu. 12.*
6 *Testamentum, in quo leguntur legati floreni centum filiabus nullum est ra
tione prę teritionis.*
7 *Notarij imperitia voluntati testatoris obesse non debet.*
9 *An verbum, relinquo, additum certę rei importet legatum? an institutionē?
etiam quando est relictum pro legitima.*
10 *Actus in dubio potius interpretatur vt valeat, quàm pereat.*
11 *Verbum lego, licèt ex l. xij. tab. olim commune fuerit tam ad legata, quàm
ad institutiones, nunc tamen ad institutiones nullo iure accommodatur.*
13 *An filia præterita virtute clausulæ codicillaris teneantur filio instituto hæ
reditatem per fideicommissum restituere?*
14 *Verbum, potest, iunctum infinitiuo, est extensiuum etiam in futurum.*
15 *An clausula codicillaris concepta per uerba habentia tractum in futurū,
suum sortiatur effectum.*
16 *An filia præterita per clausulam codicillarem grauata, è fideicommisso
duas possit detrahere quartas.*

Respon. Interpreta.

ANdræas Baiuli infirmus, dubitans mori, suū
ꝯdidit testm̄, in quo hǣdem sibi in-
stituit Collinum eius filium, & ventrem vxoris, si
prægnans fuerit, si masculum vnum, seu plures
pepererit: si vero filiam unam vel plures pepererit, tunc eun-
dem Colinum eius filium instituit hæredem, & cuilibet dicta
rum filiarum nasciturarum legauit florenos centum, in qui-
bus eas dotauit, & tacitas esse voluit iure particularitatis.
¶ Tunc vxor prægnans non erat, sed longo tempore post re
conualescentiam eadem vxor successiue duas peperit filias;
dubitatur, an istud testamentum sit nullum ratione ꝑteritio-
nis, quasi testator instituēdo uētrē uxoris, intellexerit solum
si tunc ꝑgnās esset, & de filijs seu filiabus nascituris post mor-
tem suam, cū existimaret se ex illa infirmitate moriturum, &
nō de filiabus nascituris lōgo īteruallo post reconualescētiā.
Qui veritas est, me in viam dirigat veritatis.
¶ Videtur, ꝙ testamentum nō possit aliquo pacto dici nullū
1 ratione ꝑteritionis, quia testator instituendo † ventrem vxo-
ris si prægnans fuerit, censetur instituisse quoscunque nasci-
turos quocunque tpe, l. placet, ff. de libe. & posthu. vbi si testa-
tor instituat posthumum, censetur instituisse omnē posthu-
mum nasciturū, siue ex vxore p̄nti, siue ex altera superindu-
cta. paria n. sunt instituere ventrem, vel posthumum, l. 1. §. no
minatum, ff. de iniust. rup. testa. qui tex. fortius probat, ꝙ paria
sunt dicere, venter hr̄s esto, vel dicere, quicunque mihi nasce-
tur. sed ista vniuersalis institutio, quicūque, omnes compre-
hendit, ergo & istam, venter hr̄s esto. ¶ Secundo facit, quia il-
la uerba, si prægnans fuerit, demonstrant ꝙ testator nō erat
certus, ꝙ vxor eēt prægnans; illa enim monosyllaba, si, incerti
tudinem designat, l. Titio, ff. quando dies leg. l. cū ad præsens,
ff. si cer. pet. sed quādo testator ignorat ventrem ꝑgnantem,
videtur intelligere de quocūque nascituro, secus si sciret, ꝗa
videtur se referre ad eum, qui est in vētre, secundum Pau. de
Cast. & Raphae. in d. l. placet. & probatur in l. si quis ita, §. si post
humus, ff. de testamen. tute. ¶ Tertio facit, quia illa verba si ꝑ-
gnans fuerit, possunt verificari in ꝑterito, & in futuro, ergo
debent intelligi ꝓut casus occurret. l. 3. in prin. ff. de adimen.
lega. l. hæc conditio, §. fin. ff. de condi. & demon. & sic cum ca-
sus euenerit de futuro, ita interpretanda sunt. ¶ Quarto, ꝗa il
la interpretatio est facienda, per quam testamētum sustineť
s̄m glo. in l. Gallus, §. quid si quis. ff. de liber. & posthu. interest
enim reipublicæ testamenta sustineri, l. uel negare, ff. quem
admo. testa. aperian. facit l. quoties, la secunda, ff. de reb. dub.
cum vulga. ¶ Quinto facit, quia testator cogitauit de vno sal-
tem partu: licèt ergo ꝑter spem plures postea partus intercel
serint, nō debet testm̄ viciari, quia si testator cōsiderasset, ue-
risimiliter idē disposuisset, l. Titius, §. Lucius, ff. de liber. & po-
sthu. ¶ Sexto facit, quia si testator instituit posthumū, qui ex
uxore sua nasceť, & contingat duos nasci, uterque censetur
institutus fauore testamenti sustinendi, secundum Fed. de Se
nis consi. 45. testator instituit. & Ang. consi. 301. Factum tale.
& in terminis ita q̄ōnē nostram decidit Io. An. in addi. Spec.
in rub. de testa. Ang. consi. 51. incip. Simon Notarius. sequunť
Ale. & Mod. in d. l. placet. & reperio Bal. consi. 128. ad intelligē
tiam, in primo lib. decidere q̄ōnem hoc modo. aut testator di
2 xit, si ꝑgnans est, † & tunc testm̄ sit nullum, quia cogitauit de
eo, qui erat, uel esse credebatur in uentre: secus si dixit, si præ
gnans esset, quia intelligitur quandocunque, argu. l. fin. C. de
posthu.

posthu.hæred.instituen. & d. l. placet. & ita etiam consuluit
Barb.consil.6. Vbi Christus,in primo dub.volu.3.¶ Præmissis
non obstantibus,ſm ea quæ proponuntur,contrarium vr de
iure verius,qa in facto psupponitur, ꝙ iste testator existima-
bat ex infirmitate illa potius decedere, q̃ euadere, quo casu
ſm cōem Doctorum sententiam,illa verba,si pgnans eēt,† in-
3 telligūtur de pnti,& ad futurum nullatenus pnt adaptari,
cum mens testatoris eēt amplius non posse viuere, & ꝯnr nō
posse amplius vxorem impregnare,ſm Ang.in allega. consil.
51.Simon Notarius,quem sequitur Pau.de Cast. consil. 409.
in 2.parte.Casus iste,ad finem.sequuntur Alex.& Mod.in d.l.
placet. & bene probatur in l. fina. C. de posthu. hær. institu.
iunctis iis,quæ scribunt Doct.ibi,& in l.commodissimè, ff. de
lib.& posthu.pro concordia illarum legum dicunt, quòd in
d.l.fina.testator putabat se moriturum.ideo dixit.qui mihi in
tra 10.menses nascetur.ideo intelliguntur de posthumo,qui
tunc erat in uētre,siue nascatur in vita,siue post mortem, &
per ista tolluntur omnia ꝯria, quia procedunt quando testa-
tor non credebat mori ex illa infirmitate.¶ Sed quia dura vi-
deri posset ista interpretatio iudici timoratæ conscientiæ,
ideo alia ratione probo istud testamentum fore nullum ra-
tione pteritionis, etiam ꝙ testator cogitasset de quibuscun-
que filiabus nascituris post testamentum. Et ad hoc compro-
4 bādū pmitto, ꝙ ille dicitur † pteritus, q nō est institutus, nec
vt oportet, exhæredatus, licèt ei aliquid legatum fuerit, l. inter
cætera. ff. de libe.& posthu. l. ita tn̄, §. qui rogatus, ff. ad Trebel.
5 Hinc dicimus, ꝙ legitima † debet relinqui filio honorabili ti-
tulo institutionis, aliàs testm̄ est nullū, §. aliud quoque capi-
tulum, in Aut. vt cum de appel. cogno. Hoc sic pręmisso, dico
6 hmōi † testm̄ nullū, qa filiæ fœminæ nascituræ fuerunt pteri
tæ, i. nō exhæredatæ, nec aliquid titulo instōnis sibi relictū. &
ꝙ ita sit patet per inspectionē testamēti, p quam probaī opti
mè negatiua coarctata ad scripturā testamenti, l. Titiæ texto
res, & ibi not. maxime p Mod. ff. de leg. 1. Non ob. si dicatur,
ꝙ fuit institutus venter, quia verū si nasceretī masculus, si ve-
ro nascerentur fœminæ, testator tunc legauit cuilibet flore-
nos 100. & cū hæc verba satis clara sint, ideo non est aliter hę
sitandū, l. ille, aut ille, §. cum in verbis, ff. de lega. 3. illa enim di-
ctio, si verò, disiungit sensum, & verba, vt per Bart. in l. si quis
ita, ff. de au. & argu. leg. & est inchoatiua alterius orōnis, & di
uerūficatiua pcedentis, l. præcib. §. si vero, C. de impub. cum si
mi. Non obst. si dicatur, ꝙ illa verba, iure particularitatis, ad
saluandum testm̄ debent exponi, i. iure instōnis, ne impetina
7 † Notarii obsit voluntati testatoris, vt in simili dicit Bal. in l. si
cum ante, C. de dot. ante nup. ibi decidit, ꝙ si Notarius dicat,
ꝙ pr iure restitutionis reliquit, saluaī testm̄, & dēt intelligi iu
re restōnis. i. instōnis, quia uerbum restitutionis facilè trahi-
tur ad directum, vbi intentio testatoris non repugnat, l. quæ-
rebatur, ff. de mili. test. Item ibi non apparet, quod magis titu-
lo institutionis, quàm legati reliquerit. Item propter conso-
nantiam dictionum, ibi satis constabat de impetitia. Notarij.
Ideo isto casu non debet nocere voluntati testatorum, secus
in casu nostro, vbi apparet de voluntate testatoris, ꝙ titulo le
gati reliqt illa 100. quo casu nulla fit impropriatiō ad sustinē
dum testamentum. postquàm apparet de sua intentione, ſm
Bal. in l. quoties, ad fi. uer. si autem testator, C. de hęre. inst. Et
illa verba, iure particularitatis, nullo pacto admittunt istam
impropriationem, i. iure instōnis, undè testm̄ hocmodo su-
stineri non potest. Hinc est, ꝙ si testator dixerit, relinquo fi-
liæ 100. pro sua benedictione, testamētū erit nullum tanquā
filia fuerit prerita; & illa verba, p sua bndictione, non admit-
tunt hāc expōnē, i. pro sua instōne, ſm Imo. in l. his verbis, ff.
de hæ. inst. Paul. de Peru in c. si pr̄, de test. in 6. Alex. in l. nā qđ,
§. non omnis, ff. ad Treb. & in consi. statim allegando. Ias. in
aut. nouissima, C. de inoffi. test. col. 8. Non ob. si dicatur, ꝙ per
alia uerba, iure particularitatis, apparet saltem ꝙ testator vo-
luit legare illa 100. p parte sua, quo casu si testator reliqt fi-
liæ pro parte sua, intelligitur reliquisse pro sua legitima, ſm
Bar. in l. peto, in prin. ff. de leg. 2. etiam tunc sustinetur testa-
mentū, quia iure instōnis censeī voluisse relinquere, ſm Bar.
Bal. Fulg. & Pau. de Ca. in aut. vnde si parens, C. de inoffi. test.
Bar. in l. si. ff. de pec. leg. sequitur Bar. consi. 151. inci. Marsilius.
& consi. seq. Paul. de Cast. consi. 149. in 1. parte. Ro. in d. §. non
oīs, & Card. in c. Raynutius, de testa. Bal. & Pau. in l. humanita
tis, C. de impub. vbi in specie dicunt, ꝙ si pro parte sua testa-
tor aliquid relinquat, valet testm̄, & subintelligitur iure instō
nis, licet nō addiderit testator ista verba, in quibus eum insti-
tuo. & idem voluit Cor. consi. 298. ante omnia, col. 3. in 1. li. &
istā dicit esse cōem Dec. in d. l. humanitatis, qa ista opinio non
est vera, & posito ꝙ sit vera, nihil facit in pposito. In primis
ꝯriū tenuit Petrus de Eugubio inter ꝯsilia Bar. cōsi. 153. quā-
uis maximi Doctores. & ꝯtrium consuluit Alex. consi. 70. in-
ci. viso consilio, in 2. lib. & ꝯtrium tenent Io. And. Io. de Imo,

& And. Sicu. in d. c. Raynutius. Ias. in d. aut. nouissima Phil. de
Perusio in d. c. si pater, colum. 21. Mathe. in suis notab. Alexā
in d. l. humanitatis, & in d. § non omnes. Salyc. in dicta l. quo-
ties. Soc. consi. 76. viso testamēto, in 3. parte. Et ista sine dubio
8 est verior, quia pro forma requiritur, ꝙ titulo † institutionis
relinquatur. d. § aliud. & quia cōis est sententia, ꝙ verbum re-
9 linquo, † additum certæ rei, importat legatum, non institu-
tionem. l. cogi. § & generaliter, ff. ad Trebel. non obstat respō
sio Deci dicentis, ꝙ ista communis opi. fallit, quando est reli
ctum pro legitima, quia ista fallentia aliquo iure non proba-
tur, & expressè cōtrarium probat tex. in dicto §. aliud, in ver.
uel alium quemcunque modum. Et posito, ꝙ contraria opi-
nio esset verior, tamen nihil ad casum nostrum, quia proce-
dit, quando aliquid fuit relictū filiæ pro sua legitima, per ver-
bū, relinquo: secus si per verbū, lego. ratio diuersitatis est, qa
quando datur aliquid in testamento per verbum, relinquo,
tunc potest intelligi dupliciter, vel iure institutionis, vel iure
legati: ideo in dubio fit interpretatio, vt datū intelligatur iu
10 re istitutionis, vt actus † potius valeat, quàm pereat. l. quoties.
ff. de reg. iur. & qa necessitas nos urget ita interpretari, & hoc
modo uerificatur ratio Barto. in dicto consi 151. secus quan-
do per uerbum, lego; quia tunc apparet de voluntate, ꝙ testa
tor voluit relinquere iure legati, ideo cessat interpretatio, vt
in simili dicit Bartol. in l. centurio, columna quarta, ff. de uul-
ga. & pupilla. faciendo propter hoc differentiam inter verba
directa ciuilia, & directa non ciuilia, & istud præcise est, quod
voluit Bald. in d. l. quoties, ad finem, dum dicit, ꝙ si iure legati
aliquid relinquatur, tunc testamentum est nullum, quia licet
11 olim secundum legem duodecim tabularum, verbum † lego,
esset commune, l. uerbis legis, ff. de uerb. sign. tamen hodie di
stincta sunt ista nomina, vt patet in titu. de hæred. institu. &
in titu. de leg. aliàs si contrarium diceremus, sequeretur ꝙ di-
spositio dicti §. aliud quoque capitulum, esset ludibriosa, nec
in rerum natura vnquam posset verificari, quod non est dicē
dum. Non obstat, si dicaī, ꝙ nos sumus in terris ecclesiæ. vbi
debet seruari ius canonicum, secundum quod *communis* opi-
nio est, ꝙ sufficiat relinquere legitimam quocunque relicti ti
tolo, vt dicit Alexan in dicta l. inter cætera, ff. de libe. & post-
hum. qui Alexan, malè dicit, quia magis communis est, ꝙ de
12 iure † canonico debeat relinqui honorabili titulo institutio-
nis, secundum Iasonem in dicta authent. nouissima, Barba.
in dicto c. Raynutius. Philip. de Perusio in dicta ca. si pater. co-
lum. 16. & sequenti. vbi auctoritates & rationes refert, quas
breuitatis cā omitto. qa ista opin. ꝙ ēt idē sit de iure canoni-
co, ꝙ est de iure ciuili, obseruatur ubiq;. & est verissima, cū n̄
reperiatur ꝯrium decisum de iure canonico, ca. 1. de no. ope.
13 nun. Stantibus premissis, videndum nunc est, an stanteī clau
sula codicillari in forma, de qua fit mentio in dicto testamen-
to, teneantur filiæ prætеritæ restituere hēditatem per fideicō
missum filio instituto. ¶ Secundo posito ꝙ sic, an possint de-
trahere de earum portionibus legitimā & Trebellianicam.
Circa primum videtur dicendum, ꝙ in casu nostro clausula
codicillaris nihil operatur, quia *communis* est sententia, ꝙ qn̄
clausula codicillaris est formata per tempus pn̄s tm̄: pura, si
non valet iure testamenti, &c. tunc rupto testō ex natiuitate
posthumi non sustinetur etiam vt codicillus, ſm Bar. in l. 1. ff.
de iure codici. quia cum semel a principio valuerit, defecit cō
ditio illa, si non ualet. Contrarium credo uerius in casu oc-
currenti duplici consideratione. Primo qa clausula codicilla
ris est concepta cum verbo, pōt, iuncto infinitiuo. d. r. n. in te-
stō, ꝙ testator uoluit ualere & iure testamenti, & iure codicil
lorum, & omni meliori modo, quo valere pōt, quo casu ver-
14 bum, † pōt, iunctū infinitiuo est extensiuū ēt in futurum ſm
Bar. in l. si ita, col. pen. ff. de auro & arg. leg. ¶ Scđo, qa testator
superuixit per tm̄ tps post natiuitatem filiorum ꝙ potuit mu
tare testm̄. vñ bñ colligiī, ꝙ uoluit valere saltem in vim codi-
cillorum ſm Paul. de Cast. consi. 268. incip. Ad primum, in 1.
parte, & consi. seq. per l. athletæ, §. dat remissionē, ff. de excu. tu
to. Alc. consi. 10. Ponderatis his, in 3. vol. Corn. consi. 195. In
hac, col. pen. lib. 1. & consi. 225. Antequàm aggrediar, col. pen.
in 3. lib. Præterea, ut ibi dicit Alexan. magis cōis opinio est, ꝙ
15 indistinctè clā † codicillaris concepta per verba hn̄tia tractū
in futurū operetī effectū suū. & idē firmat Alex. & Ias. p plura
in d. auth. ex cā, C. de lib. pter. & in uariis consiliis, q̃ referre nō
expedit Bar in d. consi. 6. in 2. dubio. ¶ Vltimo uidendum est,
an hæc filia pterita possit deducere de fideicōmisso legitimā,
& Trebellianicā. Et pculdubio cū cēleaī purè grauata, uī cō
cludendū, ſm cōem Doctorū sniam, ꝙ solū legitimā ualeat de
ducere, ſm Bartol. in l. Papinianus, §. meminisse, ff. de inoffic.
testa. & in specie dicit, ꝙ qn̄ testm̄ est nullū pp defectū testiū
uel alia rōne, puta defectū pteritionis filiarū, tunc uirtute clę
codicillaris uenientes ab intestato cēsenī rogati restituere sta-
tim, ideo detrahunt unā tm̄ quartam, allegat not. in authen.

ex eā, C. de lib. pter. q loqtur qn̄ testm̄ est nullū vitio pteritionis. & p grauatus restituere statim. non posset duas quartas detrahere, firmant Canonistæ in d. c. Raynutius, & in c. Raynaldus, de testa. Bar. & Legistę in l. qui āquā. C. ad leg. Fal. & Ianssime Faber in repet. aut. nouissima, in 24. q. in antep chat. C. de inof. test dicens ita vbique seruari de ɔsuetudine, & in casu pteritionis tenet Alex. consi. 26. Circa primum, col. fi. vol. 1. Barba. consi. 20. Factum sic se hēt. Bal. cōs. 36. Proponit. ī 3. parte. Bald. cōs. 391. Factum tale est, ea parte. ¶ Cōtrariū, q imo po-
16 sthum' pteritus, † grauatus pp cl'am codicillarē possit detrahere duas quartas, tenet Pau. de Cast. in dicta aut. ex cā, colū. pe. ver. sed nunc q̄rit. & las. col. antepe. ver. tertia quæstio glo. est. Pau. de Ca. in d. §. meminisse. Ang. consi. 99. Pet. de Vrbe. Faber in d. aut. nouissima. vbi dicit, q ita ɔsuleuerūt Fran. Tig. Bar. Bal. ad contraria rñdet, q loquunt in pteritione filii nati tempore testamenti, quia tunc a principio testamētū est nullum, & sic purè grauatus cēsetur. secus si fuit præteritus filius nasciturus, quia tunc valuit a principio testamentum, & cēset talis pteritus grauatus sub conditione, si testamentū non valebit, quę est proprie conditio, cum sit de futuro, vt notaī in l. eū ad piū, ff. si cet. pet. Et ista vltima opinio vr̄ amplectenda, attento q fuit opinio aliquorū, q indistinctè filius detrahat duas quartas, siue purè, siue sub cōditione grauetr̄, quam firmat Io. And. in d. c. Raynutius, licèt communis sit in cōtrarium, vt s. dixi. intelligamus igitur opinionem Ioā. And. pcedere in omni grauato sub conditione saltem de futuro. Attēto etiam q fuerunt plures alii, qui tenuerunt, q clausula codicillaris non operetur effectum vllum, quādo testm̄ est nullum vitio pteritionis, put tenuit gl. in d. aut. ex cā, fm quam consuluit Bal. consi. 387. Quædam domina, in 5. parte vbi dicit, q licèt Doctores quāplures teneant ɔtrium, tamē in tāto discrimine bonum est adhærere opi. gl. licèt ergo velimus tenere ɔ gl. vt tenēt communiter Doctores, tñ dicendū est, q dicta clausula restringatur, vt minus operetur quam sit possibile, argumen nota. in l. serui vestri, C. de noxali. & ista opinio placet, quia per eam reducuntur opiniones in puncto isto difficili ad concordiam. Laus Deo.

¶ Ita iuris esse censeo ego Io. Franciscus de Ripa ex nobilib. de Sancto Nazario, I. V. D. & iura ciuilia interpretans in florentissima Aueniononensi Academia, in cuius fidem subscripsi & subsignaui, saluo iudicio saniori.

¶ De hæred. insti. & de libe. & posth.

RESPONSVM I.

TEstatrix Honoratum nepotem hæredem instituit, eique Carolum his verbis substituit, & si contingat hæredē sine liberis ex suo corpore legitimè procreatis, aut alias sine illis, qui suorū appellatione eidem in futurū succedere quomodolibet possent. tunc & eo casu eidem, & suis sic decedentib. d. Carolum substituit. Quæstionis est, an consobrinus hęres institutus a nepote hærede sine liberis legitimis defuncto deficere faciat conditionem fideicommissi. Dubitationem augent illa verba, qui suorum appellatione. &c. an is consobrinus suis cōmodè annumerari possit, & maximè cum huiusmodi dictio suus de iure plures recipiat interpretationes, uerum qa a verborum proprietate, nisi mens disponentis repugnet, nullatenus recedendum est, & ex verbis testatricis manifestè appareat eam nō tm̄ de agnato successore cogitasse, vt ex illis verbis aut & quomodolibet in futurum succedere possent, rectè ponderatis, nisi cauillemur, manifestè patet: quare respondemus ex institutione hæredis de dicto consobrino ab eodē nepote facta fideicommissum de iure expirasse.

SVMMARIVM.

1 *An consobrinus hæres institutus a nepote hærede defuncto sine liberis, præferatur substituto ipsi nepoti sine liberis decedenti.*
2 *Edictum de testamentis, an prohibitorum sit.*
3 *Suus quinque modis in iure accipitur, & ibi vide declarationem.*
4 *Argumentum a partibus remotis licitè a iure admittitur.*
5 *Alternatiua, aut, debet alternare diuersa.*
6 *Suorum successorum appellatione non tantum descendentes, agnati, transuersales, sed etiam cognati comprehenduntur.*
7 *Dictio, quomodolibet, adeo vniuersalis est, quòd omnia ea, quæ sub ea complecti possunt comprehensa videantur.*
8 *Suorum hæredum appellatione ij tantum veniunt, qui a lege ciuili inter suos hæredes connumerantur.*
9 *Agnationis & cognationis differentia de iure nouissimo sublata est. & vide num. 10.*
11 *Verba testamenti ambigua, ab aliis clarioribus verbis interpretationem accipiunt, & vide nu. 15.*
12 *Non honoratus grauari non potest.*
13 *Mulier consilio Galli non astringitur, cum filios in potestate non habeat.*
14 *Omnis oratio, quę variis modis accipi potest, eam recipit interpretationem, quæ vitio caret.*
16 *Declaratum debet interpretari, & sensum recipere an declarante, & econtra.*
27 *Dictio, seu, declaratiuè accipitur.*
18 *Verba geminata mentem testantium adeo indicant, vt interpretationem contrariam non admittant.*
19 *Verba generalia restringuntur, ne negatoria dispositio intelligatur.*
20 *Verba in fauorē instituti adiecta, in eius fauorē latissimè sūt interpretanda.*
21 *Ea interpretatio in dubio sumenda est, ex qua perplexitas euitatur, et ostium nullitas reijcitur.*
22 *Pluriū verborū impropriatio nō admittitur, licèt unius ꝑ sæpe recipiatur.*

Respon. Interpreta.

TEstatrix Honoratum nepotem suū hæredē instituit, eique substituit Carolū his verbis, & casu quo contingeret hæredem sine liberis ex suo corpore legitimè procreatis, aut alias sine illis, qui suorum appellatione eidem in futurū succedere quomodolibet possent, ab hoc seculo migrare: tunc & eo casu ɔtingente, eidem & suis sic decedētib. substituit Carolum, &c.
1 Quærit, an † cōsobrinus hr̄s īstitutus a nepote hærede defuncto sine liberis faciat deficere cōditionem fideicommissi, tāquam sit de illis, qui suorum appellatione possunt eidē nepoti succedere? Constat consobrinum esse in quarto gradu de iure ciuili, §. quarto autem gradu. Institu. de gradibus. & cessante linea ascēdētiū, nō extātibusque trāsuersalib. proximioribus, hr̄ditatem ad eum deferri sublata dr̄a agnationis, & cognationis, aut. cessante, & aut. post fratres, & in corpore vnde sumitur, C. de legitimis hæredibus. & ideo constat eum eē de illis, qui possunt succedere ab intestato, & ex testō, cum
2 † edictum de testamentis non sit prohibitorium, idest q omnis habet factionem testamēti actiuè & passiuè, & sic omnis potest hr̄s institui, qui non reperitur prohibitus, l. filiusfa. ff. de testamen. Sed quia non omnis, qui potest succedere, legit positus in conditione, sed ij tm̄, qui possunt succedere, vt sui, idcirco hæsitatur, an cōsobrinus hoc loco dici possit de illis, q appellatione suorum continentr̄, & q vt sui succedere pn̄t?
3 ¶ Pro cuius hæsitationis resolutione pmitto, q † quinq; modis potest dici suus. Primo dicitur suus, qui sit de liberis in potestate parēns, & primum locum teneat, & dr̄ suus, qa domesticus, & quasi dn̄s est ēt patre viuente, Instit. de hr̄d. qual. & differen. §. sui, in prin. & ff. de lib. & posth. l. in suis. Secundo dr̄ suus hr̄s omnis, q à lege ciuili, & ptoria, inter suos hæredes numeratr̄, īter quos sunt oēs descēdētes, ascēdētes, & trāsuersales agnati, Inst. de legi. agnato. & cognat. succes. in prin. Nā cognati, qui a ptore solo vocantur, inter suos hr̄des nō pn̄t dinumerari, qa ptor nō pt aliquem facere directo hr̄dē, §. quos autē, Inst. de bon. possess. Tertio, omnis dr̄ suus, q ab intestato pt succedere: cęteri vero, q ex testō tm̄ succedūt, extranei nominantr̄. l. hr̄ditas, cū sua gl. C. de pac. cōuē. in Aut. de hr̄dib. & fal. §. si vero oblatū. collauo. 1. l. qcunque, la 2. C. de omni agro deser. lib. 11. c. filij, ad fi. de hæret. li. 6. Quarto, omnis hęres ēt extraneus ex testō vocatus, dr̄ suus, quasi in suū ius & locum successerit. l. si post diē, cū gl. ff. qn̄ dies lega. ced. ¶ Vidēdū est ergo d q̄b. suis senserit testatrix, nā si senserit d lib. fm primū modū, vel de ascendentibus & trāsuersalibus agnatis, vt in secundo loco dictū est, certū est ɔdōnē eē defectā, & esse locū fideicom. qa ɔsobrinus nō est de liberis, neque de agnatis, cū ex fęmina, id est ex sorore ɔiūctus sit, Inst. de leg. agna. tu. §. 1. Si vero sen sit tam de agnatis q̄ de cognatis, vel de oī hærede, cōstat cōdōnē ñ defectā esse, qa hic cōsobrinus ē cognatus, d. §. 1. & ē hr̄s ex testō. Ego existimo testatricē sensisse de suis tā cognatis q̄ agnatis, q ab īte stato huic nepoti succedere po-
4 tuissent, quod pbo † argumēto a partib. remotis, quod ē validissimū argm̄, fm gl. in l. q se patris, C. vn̄ libe. de suis, s. liberis, quorū appell. veniunt oēs descendētes, l. liberorum. ff. de ver. sig. Nō pn̄t intelligi hæc verba, aut alias sine illis, q suorū appe. eidē in futurū qūolibet succedere pn̄t, tū qa alternatiua (aut) posita inter liberos, & illos q suorū app. succedere pn̄t,
5 debet alternare diuersa, † fm gl. in rub. ff. si ager, vecti. vel emphi. pet. & in l. vbi pactū, & ibi Bar. & alij no. de trāf. tū qa si illa verba, aut alias sine liberis, vel illis, q suorū appellatione ɔtinētur, restrigerentr̄ ad liberos, quos testatrix posuit in prima parte ɔdōnis alternatiuę, eēt altera pars alternatiuę, q̄ de suis loquitr̄. frustra adiecta, quod non possumus, neque debemus dicere. l. si qn̄. ff. de leg. 1. c. si Papa, de priuil. li. 6. Nō ēt de suis, s. descēdēntib. & trāsuersalib. agnatis dūtaxat intelligi pn̄t. Tū, qa testatrix loqr̄ de suis, q pn̄t succedere, & sic de suis succes-
6 sorib. si de suis. i. hr̄dib. † suorū āt successorū app. nō tm̄ descēdētes & agnati transuersales, sed ēt cognati cōprehēdunr̄, qa & ij successores dicunr̄, l. si ipsō ista, in prin. vbi gl. & scribē. ff. d ver. obl. & l. q̄dā, §. nihil, ff. de eden. tū quia testatrix posuit in ɔdōne suos, qui pn̄t succedere qūolibet, & sic suos, q non tm̄ iure agnationis, sed ēt iure cognationis pn̄t succedere, nā di-
7 ctio, † qūolibet, ē vl̄is cōprehendens qcqd pt sub ea comprehendi,

hędi, ſm gl. in cle. 2. in uerbo, qūolibet, de ſnīa excō. c. indēni-
tatib. circa mediū, in uerbo quolibet. l. quocūq; mō, de elect.
lib. 6. l. 1. ff. de reſt. milit. l. ii. ff. de pac. dotal. cū ſimi de quibus p
Dec. cōſi. 47. col. 1. uol. 1. Soc. cōſi. 15. col. 9. lib. 1. Curt. ſenior cōſ.
8 50. Vnde nihil facit ad rūbū, q appel. † ſuorum hędū, ii tantū
veniāt, q a lege ciuili inter ſuos hędes ɔnumerantur, in quorū
numero non ſunt cognati, qa rn̄det dupliciter, q hic nō quę-
ritur de ſuis hędibus, ſed de ſuis ſucceſſoribus; & non quæri-
tur de ſuis ſucceſſoribus ſimpliciter, ſed de ſuis ſucceſſoribus
qūolibet, quo caſu nō eſt dubiū ēt cognatos ɔtineri, ut latè
per laſ. poſt Alex. in d. § nihil, & in l. 2. §. ptor ait, ff de edē. & in
l. cū filio, ff de leg. 1. Scd̄o, qa hodie cognati vocant̄ a iure ciui
9 li, & a cōſtitōne Iuſtiniana, nulla habita † dr̄ia agnationis uel
cognationis, §. ſi qs igitur. in Auth. de hędib. ab inteſt. ergo ēt
cognati hodie ɔnumerant̄ inter ſuos hędes, cū ii, q a ɔſtōnib.
10 Imperialib. ad hęditatē vocant̄, inter † ſuos ɔputent̄, patet iu-
rib. uulgarib. Quæ regula licèt inrte facta fuerit añ ɔſtōnē d. §.
ſi quis igitur, attamen ad futuras ɔſtōnes porrigit, l. nō ē, ff de
leg. maximè cū lex antiqua procedat per viam interpretatio-
nis, interpretando quod omnis vocatus a lege, uel ɔſtitutio-
ne principis, inter ſuos hędes ſit numerandus, quo fit, ut ɔſtō-
nes futuræ interpretatæ intelligendæ ſunt ſm leges antiquas
interpretantes, vt eſt tex in Auth. de filiis ante dotalia inſtru-
mēta natis, in princ. & docet Pan. in c. fi. de reſcr. & alibi ſępe.

Qui veritas eſt, me in viam dirigat ueritatis.

¶ Punctus totius controuerſiæ conſiſtit in intellectu horū
verborū, ſi Honoratus hęs deceſſerit ſine liberis ex ſuo cor-
pore legitimè procreatis, aut aliàs ſine illis, qui ſuorū appel. ei
dē Honorato in futurum qūolibet ſuccedere poſſent: verū
illa verba, aut aliàs ſine illis, intelligenda ſint de deſcēdentib.
dūtaxat: an vero ēt de tranſuerſalibus agnatis & cognatis? Si
de ſolis deſcendentibus intelligantur, purificata erit cōditio
ſubſtitutionis fideicōmiſſariæ. Si etiā de agnatis & cognatis,
erit ipſa ɔdō defecta. ¶ Rn̄di ſuperioribus diebus de agnatis
& cognatis, q dicuntur ſui ſucceſſores, interpretationē faciē-
dam tribus rationibus. Primo, quia alternatiua (aut) poſita in
ter duas conditiones debet alternare diuerſa. Scd̄o, quia illa
alternatiua (aut) aliàs ſine illis, qui ſuorū app. qūolibet ſucce-
dere poſſet, eſſent fruſtratoria, ſi de deſcēdētibus ſolis intelli-
gatur, cum in prima parte alternatiuæ, & in prima ɔdōne fo
rent poſiti liberi, quorum app. ueniunt oēs deſcendētes. Ter
tio, quia illa verba, qūolibet ſuccedere poſſent, clariſſimè de-
mōſtrabant oēs, qui vt ſui poterāt ſuccedere, fuiſſe in ɔdōne
poſitos. Vnde cū in uerbis nulla ſit ambiguitas, mihi viſum
fuit amplectendū ſenſum, quē uerba demonſtrāt. ¶ Verū ex
aduerſo intelligo aliū ſenſum dari, & de ſolis deſcendētibus
illa uerba, aut aliàs ſine illis, intelligi rationibus ſeq. Primo, qa
11 illa verba dr̄r † ambigua, ergo p alia uerba teſtamenti decla-
rāda, l. qui filiabus. i n prin. ff de le. 1. l. ſed utrū, ff. de petitio. hæ-
redi. dr̄ autem factam fuiſſe mentionem ſuorum in inſtōne,
qua teſtatrix inſtituit Honoratū & ſuos, quæ inſtitutio ſuorū
vr̄ facta iuxta conſilium Galli, & ſic neceſſario intelligitur de
liberis do. Honorati hędis inſtituti, q per vulgarē cenſent ſub
ſtituti, ne ex pteritione teſtm̄ annulleт̄, l. Gallus, ff de liber. &
poſthu. docent Bar. & alii in eadem l. §. 1. ſi modo uerbū ſuos,
poſitum in inſtōnib. qa ipſi honorant̄, intelligitur pro deſcē
dentibus: ita quoq; intelligendū vr̄ uerbū ſuorū, poſitū in cō
dōne. Quæ interpretatio ſuaderi dr̄ ex eo, q ſui in ɔdōne po-
ſiti, legūtur grauari, ut pbant illa verba, & ſuis ſic decedētib.
&c. Ex hoc grauamine arguit̄, q teſtatrix ſenſit de ſuis, quos
honorauit in inſtōne, & ſic d liberis, alioquin nullū foret gra
12 uamē, qa q † nō honoratur, grauari nō pt̄, l. ab eo, C. de fideic.
l. ſed & ſi ſic, ff. de leg. 3. Iſta ɔſideratio primo aſpectu admo-
dū ſubtilis, & arguta vr̄. ſed ſi attentius animaduertatur, appa
rebit falſa, & nihil ɔcludere. ¶ In primis aduertēdum eſt, q
13 hic agit̄ de teſtatrice † fœmina, in qua vr̄ ceſſare ɔſilium Gal-
li, qa non hēt filios in ptāte, l. illud, § ad teſtamenta, ff. de bon.
poſſ. contra tab. & eſt tex. Inſti. de exhęd. lib. §. mater. Scd̄o ad
uertēdū eſt, q uerbū, ſuos, in inſtōne ponitur indeterminatè
14 ut probaui in aliis allegationibus. Omnis † enim oratio, q̄ ua-
riis modis intelligi pt̄, in ea interpretatione ſumēda ē, q̄ uitio
caret. l. quoties in ſtipulationibus ubi gl. declarat, ff. de uerb. obl.
Tertio aduertendum eſt, q uerbum, ſuos, non ponitur in cō
ditione ſimpliciter & indeterminatè, ſed declaratiuè, & ſpeci
ficè, ut ſonant illa uerba, aut alias ſine illis, qui ſuorū appella-
tione eidem Honorato quomodolibet ſuccedere poſſunt.
illud relatiuum, qui ſuorū, &c. declarat verbū illis, ut intelliga
tur de ſucceſſionibus, qui ut ſui poſſunt qūolibet ſuccedere,
l. 1. C. de ſacroſan. eccl. l. omnes populi. ff. de iuſt. & iure. Si ad
iſta dum aduertatur, apparebit conſiderationem aduerſatiuā
retorqueri, & contra eorum intentionem facere. Quia cōce
ditur, q una pars teſtamenti ambigua declaretur per aliā cla
15 ram & certam: ſed † nos dicimus q illa dicitur ambigua, quæ
eſt generalis, & indeterminata. illa dicitur clara & certa, quę
reperit declarata & determinata. Ideo ſequit̄, q verbū, ſuos
poſitum in inſtitutione (quia fuit generaliter & indetermi
natè prolatū) dēt intelligi, & declarari a verbo, qui ſuorū ap-
pellatione qūolibet poſſunt ſuccedere, quod ſtat declarati-
16 uè. Declaratū † enim dēt interpretari, & ſenſum recipere a d-
clarante, nō eɔ. l. hędes palā, §. ſi qd̄ poſt, ff. de teſta. l. aſſe toto,
ff de hære. inſti. & l. ſi qs a filio, §. 1. ff. de leg. 1. Dicamus ergo, q
verbum, ſuos, indeterminatè poſitum in inſtōne, intelligat̄
de ſuis, qui ab inteſtato ſuccedere poſſint ipſi Honorato, de
quibus reperitur facta ſpālis & determinata mentio in eodē
teſtamento, d. l. qui filiabus, in princ. Comprobat̄ hic ſenſus,
quia etiam in alia parte eiuſdem teſtamenti ſeipſam declara-
uit teſtatrix, de quibus ſuis intelligeret, & ſubiungit, q hæres
ſuus ſ. nominatus, & ſui, ſeu illi, qui in futurū quōlibet in bo-
nis ſuis ſuccedere poſſent. pondera illam dictionem, ſeu, quæ
17 † coniungit. ſeu declarat ſenſum illius verbi, ſui, l. fi. §. hęc om
nia munera, ibi, ciuilia ſeu publica, ff. de muneri. & hono. & l.
ad protegendum, C. de in ſit. dan. tuto. docet Bartol. in l. ſi quis
ita, ff. de auro & argen. legato. ex hac geminata declaratione
conſtat de enixa mēte teſtatricis, q intellexit de ſuis, qui quo
quo modo poterant vt ſui ſuccedere, & non de ſuis deſcēdē-
18 tibus dūtaxat. † geminatio. n. demonſtrat enixam mentem, &
aufert omnem interpretationem contrariam, l. Baliſta, ff. ad
Trebel. Et quod illa verba, inſtituit Honoratum & ſuos, intel
ligēda ſint de iis, qui ab inteſtato vt ſui ſuccedere poſſunt, vo
luit Pau. de Caſt. conſil. 374. Viſis omnibus, libr. 1. in nouis. vbi
dicit, q iſte eſt communis teſtātium ſenſus, & communis vul
garis loquēdi modus, non autē q intelligant de ſuis, qui ſunt
in poteſtate, & ſunt de deſcendentibus dūtaxat. & idem dixit
Pau. conſi. 404. lib. 1. Duo videnda ſunt. quod tanto magis di-
cendum eſt in hac teſtatrice, quæ ſeipſam talem ſenſum ha-
bere bis declarauit. ¶ Scd̄o intelligo adduci aliam rationem,
videlicet q intelligendo verbum ſuos, de iis, qui ab inteſtato
vt ſui ſuccedere pn̄t, nugatoria quodammodo foret ſubſtō
facta de Do. Gauchardo, quem tamen amantiſſimū appellat.
qa raro vel nunq̄ euenire pt̄, q quis decedat abſq; agnatis, vel
19 cognatis, ergo reſtringenda eſt conditio, vt de † liberis intelli
gatur, ſicut in ſimili dr̄ de hac condōne, ſi ſine hęde, q̄ reſtrin
gitur ad liberos, ne teſtator videatur feciſſe fideicom. nugato
rium, cū nunquā ſoleat quis decedere ſine hærede, attento q
in defectum omnium ſuccedat fiſcus, l. 1. C. vnde vir, & vxor.
& facit tex in cap. coram, ibi, cum raro, vel nunquam, de offi.
de leg. † iſta ratio vr̄ multū perſuaſiua, ſed ſi bene attēdat̄ ap-
parebit eā eē fallacē & pernicioſam, quod ſic detegit̄. Cōſtat
teſtatricem magis dilexiſſe Honoratū quàm Gauchardū, qa
hunc hędem fecit, illum ſub duplici conditione alternatiua
ſubſtituit, l. c. Publeus, §. 1. ff. de ɔdi. & dem. Conſtat ēt illas duas
cōdōnes alternatiuas fuiſſe in ſubſtōne adiectas fauore ipſius
Honorati, & non Gauchardi, l. filiusfa. §. cum quis, cum ſimili
bus, ff. de leg. 1. fuerunt etiam liberi ipſius Honorati, & ii, qui
appellatione ſuorum ſuccedere pn̄t, in conditione poſiti, ad
excluſionem ipſius Gauchardi, vt traditur per gl. in l. Lucius,
la ſecūda, ff. de hęd. inſti. & per Senē. in l. hędes mei, §. cū ita, ff.
ad Trebel. ergo hęc verba conditionalia, ſunt interpretanda,
& intelligenda magis in fauorem ipſius Honorati, quā Gau-
chardi, leg. in conditionibus, §. ſi patronus. ff. de cond. & dem.
vbi hæc conditio, ſi primus hæres non erit, quia fauore primi
adiecta ad excluſionem ſubſtituti late interpretat̄, vt hæc cō-
ditio, ſi hęs non erit, intelligatur etiam ſi nō erit bonorū poſ-
ſeſſor, & ſic tā in ſucceſſionibus iuris ptorii, quàm ciuilis condi
tio purificat̄. Ita hæc conditio, aut ſic ſine illis, q ſuorū appel.
quoquo mō ſuccedere pn̄t adiecta in fauorem Honorati, de-
20 bet † intelligi de illis, qui pn̄t ſuccedere tam de iure prętorio,
vt ſūt cognati, quàm ciuili, vt ſunt deſcedētes, & agnati. Nihil
ergo facit, quod teſtatrix appellauerit Gauchardū conſobri-
num dilectiſſimum, quia conſtat eam prædilexiſſe Honoratū
quē pſumit̄ minus grauare voluiſſe quàm fieri poſſit. l. vnum
ex familia, §. ſi rem, ff. de leg. ſecundo. l. nummis, ff. de le. 3. cū ſi
milibus, Ideo, donec ſibi eſſet aliquis de agnatione pximior,
vel cognatione, noluit ſubſtitutioni locum eſſe; & ſi aliter illa
conditio ſine illis intelligatur, fruſtra adiecta foret in fauorē
ipſius Honorati, in cuius tn̄ fauorem adiecta legit̄, vt ex pdi-
ctis patet. ¶ Ad rationem contrariam, q raro vel nunq̄ ſub-
ſtitutio potuiſſet habere effectum, reſpondetur, q imo pote-
rat hēre effectū in euentū, q Honoratus deceſſiſſet ſine agna
tis vel cognatis, ex quo patet nihil ad rem facere. ſimile in le.
ex facto, §. ſi. ff. ad Trabel. quia ibi ſub conditione, ſi ſine hæ-
rede ſimpliciter, hic ſub conditione ſi ſine ſucceſſore ab inte
ſtato. Ideo ibi reſtringitur ad liberos, qa ſunt hæredes ſangui
nis, non ad hæredes bonorum; quia non eſt dare rōnem, qua
re magis ad hæredes ex teſtamēto, q̄ hæredes ab inteſtato re
ſtringenda ſit, in caſu vero noſtro repetit̄ facta reſtrictio per

testatorem ad hæredes ab intestato, merito non recipit aliā restrictionē, & hoc casu non procedit decisio d. §. fi. Ita signāter determinat ibi Ale. col. fi. vbi post Rap. Cum. dicit, quod substō facta sub ꝯdōne, si sine hrēde legitimo decesserit, intelligit si sine hrēde ab intestato, & valet, pro quo est tex. in l. si qs ita hrēs instituat, si legitimus, ff. de hrē instit. Soc. consi. 95. colu. 8. lib. 4. & si diceret. Gauchardum esse de iis, qui ab intestato succedere pñt Honorato, ergo ſm hunc nostrū intellectū perplexa esset substitutio, quia ipse esset in cōditione positus ad exclusionem suiipsius, quod non est dicendum cum in dubio
21 † sit euitanda perplexitas, quæ substōnem inutilē facit, l. si Titius, ff. de cond. instit. Rñdetur, quod condō illa, si sine illis, iqui ut sui succedere pñt quolibet, intelligit de successionib. ab intestato proximioribus, ipso Gauchardo; quod patet ex eo, quod loqt de iis, qui pñt succedere, ergo de proximioribus, qa remotiores nō pñt succedere ipso Gauchardo volente hrēditatem adire, l. j. C. de success. edic. & hoc modo cessat perplexitas. cessat et illa consideratio, quod ipso Gauchardo decedēte sine liberis sint substituti fratres ipsius, quia ipsi non sunt proximiores ipso. §. si plures, Insti. de legi. agna. successione. Cessat etiā dispositio d. §. fi. l. ex facto, quia condō intelligitur de quocunque hrēde ab intestato, quo casu cessat illa dispō, ut s. dictū est. Imò non intelligit de omni successore ab intestato, sed de proximiore ipso Gauchardo substituto. & ita respondet Bal. consil. 254. Titius instituit sororē, li. j. Mihi autem videtur standū verbis, & non diuinandum. non. n. puto verba conuertenda, & penitus transmutanda propter nostras imaginationes defendendas, prout video fieri in hoc casu, vbi alternatiua resoluitur in expositiuam, & dictio, alias, quæ diuersitatē designat, cōuertitur, vt identitatem donet. Item illa verba, quolibet succedere pñt, quæ sui natura sunt generalissima, & quæ quoscūque successores ab intestato, tā de iure pronio, quā ciuili, in cōdōne positos designant, restringātur ad solos descendētes, licèt. n.
22 aliquando tolleretur impropriatio † vnius verbi, tamen nusquā duorū vel trium, & minus plurium, ut de subauditione dixit Vlpia. in l. 1. §. legi aūt, ff. de hęred. instu. Laus Deo.

De sub. & pac. in matri. adiectis.

RESPON. I.

Nobilis. Ac potens Do. Antonius de Claromonte dominum Ioannem eius filium heredem instituit, & eo decedente sine liberis, plures suos filios gradatim substituit, & vltimo morienti sine filiis domi. Tristandum de Claromonte, & eius filios gradatim substituit. Quæstionis est, an substitutio expirauerit, eum do. Ioannes decesserit cū liberis masculis, & fęminis, & quoniam etiam Do. Tristandus & eius filii non domino Ioanni, sed ultimo morienti substituti sunt. Verum quia dominus Antonius Ioanni alternatiuè substituit, videlicet si Ioannes eius hæres sine liberis, vel si liberi dicti Ioannis sine liberis decederent masculis, & vltimo sic decedenti dominum Tristandum, & eius filios substituit: quę quidem conditio purificata est, nempe quia D. Iacobus, Guido, & Ioannes, filii prædicti domini Ioannis sine liberis decesserunt, ideo substitutioni locum esse respondi, præsertim quia dñs Tristandus non simpliciter, sed alternatiuè ipsi dño Ioanni substitutus est, sed ad veritatē alternatiuæ (ē in conditionib.) sufficit vnam partem veram esse, maximè etiā cum huiusmodi substitutio vltimo sine liberis decedente, facta sit compendiosa, quæ fideicommissariam continet: in fideicommissaria autē substitutione peremptis gradibus pręcedentib. hrēditas remanet penes grauatū cū onere restituendi substitutis in gradibus subsequentibus, qui etiam filii dñi Ioannis in ꝯdōne positi ex verisimili mēte testatoris tanquā honorati & substituti grauari potuerūt, licet comunis sentētia repugnet. quę limitationē recipit a coniecturata volūtate testatoris, & iudex a cōi concurrente aliqua cōiectura discedere facilè pōt. ¶ Et licèt in huiusmodi fideicōmissaria substitutione ea tm̄ veniant, quæ ex vltima volūtate capiūtur, & ideo bona ipsi Ioāni donata in fideicōmisso contineri nō videantur; tñ ſm ea, quæ proponuntur, in fideicommisso contineri tādi, & omnia bona dicti dñi Antonij iure fideicommissi ad filios dicti domini Tristandi spectare detracta legitima, & Trebellianica, si prohibita nō fuerit. ¶ Ioannes prędictus, filius, & hrēs dicti dñi Antonij testm̄ pariter cōdidit, in quo institutus legitur Iacobus ipsius testatoris filius & velis hrēs; & si dictus Iacobus sine filiis masculis decesserit, eidem Ioannem eius fratrē substituit, & eidem Ioanni sine filiis masculis decedētib. substitutus est secundo genitus domus de Claromonte habilis ad succedēdū, & ea lege ne sit ecclesiasticus. & qa dicti Iacob. & Ioānes sine liberis decesserunt superstitibus tribus liberis domini Tristandi, videlicet Reuerendissimo dño Francisco Cardinali & Legato Auenionensi, secundo genito: nec non magnificis dñis Petro, & Guidone tertio, & quarto, respectiuè genitis, & lōgè āntequam substitutioni locus fuerit, prędecessit dñs Ludouicus primogenitus. Ideo qōnis ē. an hmōi substitutio caduca sit, cum Reuerendissimus dñs Legatus secūdogenitus ecclesiasticus sit; & vbi caduca non sit, quærit qs hoc loco secūdogenitus habeatur, Petrus scilicet an Guido? Et licèt Reuerendissimus dominus Legatus secūdogenitus probetur, quia secundo loco natus est, tamē huiusmodi substitutionem nullo iure caducam esse respondi, quia Reuerēdissimus domin' Legatus respectu substitutiōis, de qua agit, secundo genitus dici non rectè potest, nam qualitas requisita ad actum, debet adesse tempore, quo de illo actu agitur, & eo tempore, quo actus consumat effectum; & maximè in substitutionib. in quibus oportet qualitatem adesse tempore, quo substitutionis dispositio sumit effectum, ideo Guidonem, & si quarto genitus sit loco, hoc tamē casu secūdogenitum habilem ad portandum nomen, & arma domus de Castro nouo respōdi. dominus vero Petrus, & si tertio sit loco genitus, hoc tamen casu primogenitus de Claromōte habetur, cum nullus sit respectu domus & familię de Claromōte, qui eum præcedat. dimidia igitur bonorum dñi Antonii ex eiusdem testamento ad omnes filios dñi Tristandi deuoluit, dimidia vero bonorū, quæ fuerunt quondā dñi Ioannis filii domini Antonii, ex eiusdem testamēto ad Guidonē spectat. Quia nec hrēditas, nec hæreditatis quota, pacto dari non pōt, cum huiusmodi pacta contra bonos mores recipiātur, quia liberam testādi facultatē tollunt, ideo huiusmodi pacta etiā in ꝯtractu matrimonii celebrata nullo iure defendi possunt, nec iuramētum cōtrà bonos mores pręstitum obligatoriū est. quare respondi huiusmodi pactum (quo cauetur quod fauore dicti matrimonii Ioannes sit hrēs vniuersalis Antonii eius patris reseruatis vsufructibus eius vita durante, & sexcēntis libris annui redditus, de quibus liberè disponere possit) de iure nō subsistere. Quod etiam in vim donationis defendi nullo iure potest, quia ex verbis testamenti constat Antonium nō donare, sed iudicium suum vltimum in Ioannē conferre voluisse, ex quo ipsum hæredem vniuersalem appellat. Nec iuramētum potest operari, quod actus testādi in donationem resoluatur, cum nō soleat iuramentum vltra cōsensum operari, nec dispōnem auget, sed quam reperit, confirmat. Quæstionis insup est, an donatio Castri noui, & Claromontis, in primo pacto matrimoniali scripta, soli Ioanni facta videat, cum non fuerit Ioanni, & liberis, sed soli Ioanni fauore matrimonii & liberorum ex eo nasciturorum facta, & sic verba dispositiua donationis non sunt cōcepta in personam liberorum, nec per Ioānem pro illis fuit recepta donatio. Quare respondi ipsis liberis ex huiusmodi donatione nullum ius acquisitū esse, licèt fauore filiorū facta legatur. poteritque Ioannes de eisdem bonis liberè disponere; de quibus etiam grauari non potuit, ex quo iam effecta erant propria ipsius domini Ioannis per retentionem usufructus illorum a testatore, nam in fideicommisso vniuersali non veniunt bona propria hrēdis grauati. Sed posito, quod ex superiori pacto Castra illa liberis ex illo matrimonio nascituris ordine successiuo post mortē domini Ioannis data intelligātur, prout mens donationis applaudet, iterū dubitari cōtingit, an in huiusmodi donatione filiæ fœminæ comprehendantur, quod manifestè negamus, quia ex dispositione declarata non acquiritur, nisi quatenus in declarante ꝯtinetur: sed in dispositione declarāte filiabus nulla donatio facta legit de dictis Castris, nec de aliis bonis, sed solū liberentur dotari in summa scutorum quinque millium, licèt dici possit filiis masculis ex eodem matrimonio nascituris dicta Castra donata censeri post mortē domini Ioannis, saltem in vim modi adiecti per illa verba, fauore liberorū pro illis educādis, &c. nam dictio illa, pro, modum inducit, & exclusio filiarum, mediantibus quinque milibus scutis, inclusionem masculorum apertè demonstrat, & quia masculi ex illo matrimonio grauati dotare filias, honorati manifestè arguuntur. & licèt liberi in cōdōne positi, honorati nullo iure probentur, si tamen fideicommisso grauētur, tunc honorati iudicātur, ex quibus sequitur d. Ioannem non potuisse dicta Castra suis filiis masculis relinquere, nec de illis in præiudicium masculorum in extraneos disponere posse.

SVMMARIVM.

1 *Substitutus vltimo substituto, an censeatur substitutus primo instituto.*
2 *Substitutionis cōditione deficiēte, deficit substitutio, & ecōtra, vide nu. 4.*
3 *Non honorati grauari nō possūt: & ibi vide, an positi in condōne, censeantur positi in dispositione, & vide nume. 8. & nume. 9 & nume. 11.*
4 *In substōne fideicōmissaria, peremptis gradib. pręcedētib. hæreditas remanet penes grauatū cū onere restituēdi substitutis in gradib. subsequētib.*

6 *An substitutio facta secundo nato, eo non nato euanescat, & ibi vide declarationem ad decisionem Oldra.*
7 *In substitutionibus conditionalibus, & alternatiuis, sufficit alteram partem veram esse.*
10 *Iudex cōcurrente aliqua cōiectura, pōt a cōmuni opinione dubia recedere.*
12 *In substitutione fideicommissaria, an bona haredi donata comprehendantur. & vide nume. 13.*
14 *An substitutio Ioannis facta de secunda genita domus de Claromōte habili ad succedendum, reddatur caduca, quia secundogenitus est ecclesiasticus.*
15 *Qualitas requisita ad actū debet adesse eo tempore, quo actus consummat effectum, maxime in substitutionibus.*
16 *Substitutio facta de secundogenita domus Claromontis, intelligitur de secundogenito tempore mortis. & vide nu. 17.*
18 *Mens coniecturata defuncti non minus obseruanda est quam expressa.*
19 *An pactum, quo cauetur, quòd fauore dicti matrimonij Ioannes sit hæres vniuersalis Antonij eius patris, reseruatis vsusfructibus eius vita durante, & sexcentis libris annuis redditus valeat?*
20 *Hæreditas pacto dari non potest.*
21 *Pactum de particulari successione a iure reprobatur.*
22 *Vsusfructus reseruatio maximè restricta ad vitam, non conseruat facultatem testandi.*
23 *Iuramentum contra bonos mores præstitum non est obligatorium.*
24 *Lex non propter bonos, sed propter malos facta est.*
25 *Vbi lex præsumit. & super præsumpto statuit, tunc nobis non licet contrarium allegare, nec p̄sumere.*
26 *Consuetudo contra bonos mores non recipitur, neque valet.*
27 *Nobilitas sine virtute & probitate, consistere non potest.*
28 *Consuetudo peccati, etiam venialis nutritiua, vel solum prauitatis inductiua, & contra præcepta de eligi, non admittitur.*
29 *Facultas testandi non est de iure ciuili. sed naturali.*
30 *Intellectus ad tex in l. apud Labeonem, ff. de iniur.*
31 *Si in contractu matrimonij contrahens aliquem suum dicat, vel faciat hæredem, censetur in eum vltimum iudicium conferre.*
32 *Iuramentū nō ampliat dispositionē vltra cōsensū, sed quā reperit, cōfirmat.*
33 *Pactum, quod de consuetudine, aut speciali nobilitatis prærogatiua defenditur, in vim vltimæ voluntatis sustinetur, & vide sannee militia. nu. 34.*
35 *Dispositio iudicatur secundum tempus, in quo cofertur.*
36 *An donatio Castri noui, & Claromontis, in pacto matrimoniali apposita soli Ioanni, aut eius filijs, ex illo matrimonio nascituris, facta intelligatur?*
37 *In fideicommisso vniuersali non veniunt bona propria hæredis grauati.*
38 *Ex dispositione declarata ius non acquiritur, nisi quatenus in declarante continetur.*
Dictio, pra, modum inducit.
39 *Filij fideicommisso grauati honorati censentur.*
40 *An castra acquisita filijs masculis do. Ioannis æqualiter omnibus, an vni tantum aquisita intelligatur.*
41 *Dispositio non extenditur ad personas in ea non expressas.*

Respon. Inrerpreta.

VT breuius Quo fieri possit, resolutio tot quæsitorū habeatur, duo tm̄ prosequemur; cetera quæ ex longa facti serie proponunt, vt potè non necessaria omittā. Prima itaque huius cōsultationis portio versabit circa substōnes; quibus vocantur filij do. Tristandi de Claromonte. Secū da uero uersabitur circa pacta adiecta tam in cōtractu matrimonij contracti inter dominam Catharinam sororem domini Io. do. de Lauson ex una, & dn̄m Ioannem ipsius dn̄æ Catharinæ patrem & dn̄am Mariā matrem, q̄ in renunciatione hr̄ditatis paternæ, & maternæ facta per dictam Catharinam. Quibus discussis apparebit de quibus bonis potuerit testari d. Io. ultimo defunctus absq; liberis. & quòd ius spectet d. Petro uirtute allegatarum substitutionum, & q̄ virtute institutionis hr̄dis. & pariter patebit an modernus dn̄s de Lauson filius d. do. Catharinæ habeat ius vllum in bonis, quæ fuerunt quondam dn̄i Ioan. & Mariæ eius respectiuè aui, & auiæ mr̄næ. ¶ Veniendo ad primam partem in qua quæritur primo, vtrum euanuerit, uel locum sibi uēdicauerit substitutio, qua d. Antonius post multos substitutionū gradus, quibus gradatim uocauit filios suos ultimo morienti sine liberis masculis substituit d. Tristādū de Claromonte, & eius filios gradatim. ¶ Videreī prima cōsideratione rn̄dendū, q̄ euanuerit dupli-
ci ratione. Primo, quia dn̄s Tristandus, & eius filij non leguntur
1 substituti dn̄o Ioanni hr̄di instituto, sed ultimo † filio substituto, ergo non possumus nos dicere, q̄ testator uoluerit Ioāni substituere, cum istud nō reperiatur a testatore dispositum, l. quidam cum filium, ubi Bal. & alij not. ff. de hr̄d. inst. l. unica, §. sin autem ad deficientis, C. de cadu. tollen. qua rōne consuluit Old. consil. 177. inci. testator in suo ultimo, q̄ si testator instituit filium primo nasciturum, & si in pupillari ætate, uel aliàs quandocunque decederet, substituerit secundo nasciturum, & si secundus in pupillari ætate, uel alias quādocunque moriatur sine liberis, substituerit Bernardum fratrē. concludit Old. q̄ non nato secundo substitutio euanuerit, quia Bernardus fuerat substitutus secūdo hr̄di instituto. Sequitur Io. And. in addi. Spe. d. tit. de testa. super rubr. in additio. magna. versi. occurrit etiam casus nouissimus. ¶ Secundo, quia con-
2 ditio † substitutionis deficit, nam do. Ioannes decessit cum liberis masculis, & fœminis, ergo quantum ad dominum Ioan. substitutio expirauit, l. filiusfam. §. cum quis, ff. de leg. 1. l. ex facto, § pen. ff. ad Treb. cum cōcord. Nec dicat, q̄ do. Tristādus, & eius filij, fuerint substituti etiam vltimo liberorum ipsius dn̄i Ioannis, tum quia substitutio istud non cantat, tum quia si substituti fuissent vltimo liberorum decedēn sine filiis, sub-
3 stitutio non valuisset, quia ipsi liberi non leguntur † honorati nec instituti, ergo grauari minimè potuerūt, l. ab eo, C. de fideicom. Quod aūt nō fuerint honorati, patet; qa tm̄ legūtur positi in conditione, ergo non sunt in dispōne; & sic non dicuntur honorati, qa conditio nihil ponit, l. si quis sub ɔdōne dandorum decem, ff. si quis omissā caus. testa. Et q̄ positi in ɔdōne nō cēseantᷣ substituti tenuit glo. fi. in l. Lucius, la 2. ff. de hæred. inst. & sequūtur cōīter Doctores, vt attestaī Io. de Imo.
in d. §. cum quis, & Alex. in variis consiliis, relatis per Ias. in l. C. de pac. & cōprobat latissimè Cur. Senior cōsi 42. qa inquit Bal. & Soc. in l. cum auus, in fi. ff. de cōd. & dem. & ɔsi. 93. lib. 4. ¶ Verū p̄missis nō obstantibus, vr̄ substōni locū fore, & sic filios dn̄i Tristandi ad hr̄ditatem, & bona quondam dn̄i p̄dicti Antonij admittēdos, qa p̄supponiī testatorē substituisse Ioāni hr̄di suo Guidonem, & gradatim cæteros eius filios sub duplici ɔdōne alternatiuè. videlicet, si Ioānes eius hr̄s sine liberis. vel si liberi dicti Ioānis sine liberis masculis decederent. & vltimo sic decedenti dr̄ substituisse dictū Tristādū, & eius filios q̄ ɔdō euenit, qa oēs liberi dicti quōdā dn̄i Io. s. la. Gui. &
4 Io. decesserūt sine liberis, ergo locus cē dēt † substōni, d. l. ex facto §. aūp & l. hr̄dib. ff. e. t. cū si. & hęc nr̄a ɔclo; ex relatōnib. ɔriorū cōprobabiᷣ ɔfirmabiturq;, & verissima solidaq; apparebit ¶ Nō ob. igit p̄ria rō, q̄ filij d. Tristādi nō fuerint substituti Ioāni hr̄di, sed posthumo filio vltimo loco vocato. Quia rn̄det, q̄ hmōi substō facta post mortē oīum filiorū vltimo decedēti sine filijs dr̄ cōpēdiosa, q̄ ɔnnet ēt fideic. fm Bar. ī l. Cēturio, ff. de vul. & pu. de qua fideic. substōne tractat ad p̄ns: in
5 fideicōmissaria † āt substōne peremptis gradib. p̄cedētib. hr̄ditas remanet penes grauatū cū onere restituēdi substitutis ī gradibus subsequēti ib. l. vnic. §. p̄ scdo, C. de cad. tol. p̄ quē tex. ita determinat Bar. quē īm Pau. & alij sequuuᷣ in l. q̄diu, la 3. in fi. ff. de acq. hr̄. & legī ēt Pau. de Ca. in ɔsi. 152. in i. p̄te, p̄us dubiū. Soc. ɔsi. 52. vt verā testatricis, li. j. Cor. ɔsi. 299. vr̄, li. 3. Ad de-
6 cisionē Oldradi rn̄deī, q̄ p̄cedit in directa † substōne, & nō ī fideic. fm Soc. in d. ɔsi. 52. & ita distīguit, & ɔcludit nouissimè Dec. ī ɔsi 427. licèt in casu, p̄ totū. Nō ēt ob. scda rō, q̄ ɔdō substōnis d'fecerit ex eo, q̄ Io. hr̄es decesserit cū filijs, qa rn̄deī, q̄ Io. hr̄s fuit grauat⁹, sub duplici ɔdōne alternatiuæ, vcz si ip̄se, aut e⁹ filij decederēt sine filijs, licet ergo d'fecerit, altera, qa ipse d'fecerit cū filijs, qa tn̄ altera euēerit cū oēs ei⁹ filij, & vl. Io. Io. decesserint sine filijs, loc⁹ cē dēt substōni: nā ad ueritatē al-
7 ternatiuæ, ēt† in ɔdōnib. sufficit alterā partē verā eē, l. si hr̄di plures, ff. de ɔd. ī. l. cū pupill⁹, §. 1. ff. d ɔd. & de. l. si is, q ducēta. §. verū, ff. de reb. dub. cū n. grauet hr̄s sub duplici ɔdōne, si ip̄se, vel posteri sui decesserint sine liberis, grauamē dr̄ in rē scriptū, 1ō afficit rē ad quēcunq; vadat, vt declarat Sali. post Ray. & Bal. in l. p̄cib. C. de ipub. & ita ēt ɔcludit Bar. in l. Cēturio, in vlt. q tertij mēbri, ff de uul. & pup. Alex. ɔsi. 13. li. 4. Cor. ɔsi. 226. quēq̄ li. 4. Nō deniq; ob. tertia rō, q̄ filij d. Io. hr̄dis instituti nō potuerint grauari cū nō fuerint honorati, sed solū ī ɔdōne positi. qa ad istud se offert duplex rn̄sio Prima, q̄ grauamē n̄ fuit iniūctū filijs ipsi⁹ d. Io. ī ɔdōne positis, sed ipsi Ioāni hr̄di īstituto sub duplici ɔdōne, vt s̄. dictū ē, nā hoc casu grauamē ē ī p̄sonā hr̄dis, q grauari potuit, vt dicit Bar. quē alij sequūt, ī d. l. Cēturio. Sali. ī d. l. p̄cib. vbi subdit, q̄ filij in ɔdōne positi, & eorū hr̄des detrahūt Trebellianicā ex p̄sona hr̄dis īstituti, q̄ fuit grauatus. Scda ē solō, q̄ ī occurēti casu d. Io. ī ɔdōne posi-
8 ti, fuerūt † honorati & substituti, ergo grauari potuerūt, d. l. ab eo. Nec obs. cōis opi. gl. ī d. l. Luci⁹ qa nō p̄cedit absq; difficultate, & ɔrīā sn̄iam tenēt plurimi excellētissimi Doc. inter quos fuerūt Ol. Bal. Sal. Ra. Cu. Pau. de Ca. Maria. Soc. An. de Prato veteri, An. de Rosel. & And. Sic. quos referūt Cur. in d. ɔsi. 42. & Cor. ī ɔsi. 146. col. 5. li. 2. q̄ sn̄iam, vtpote magis cōsonā volūtati testātiū, als recolo defendisse, sed qa iudices n̄ solēt a cōi opi. Doctorū discedere, malētes errare cū plurib. q̄ sāctè iudicare cū paucioīb. iō rn̄deo, q̄ cōis op. limitaī, & declaraī, vt n̄ p̄cedat quoties ex dispositis in aliqua parte testi colligi
9 p̄t † ɔiectura volūtatis testōris, q̄ voluerit filios in ɔdōne positos substituere p̄n hr̄di īstituto, fm Soci. in d. l. cū auus. ubi subdit quot, q̄, & quales ɔiecturæ sufficiant ad demonstrādū hanc voluntatem, iudicis arbitrio relinquendum est, vt dicit Corn. in d. ɔsi. 146. quod propter varietatē opinionū, & p̄p rationes hincinde efficaces, quæ reddunt communem opinio-

10 nem gl. in d. l. Lucius, dubiam, ab ipsa communi iudex † con-
currente aliqua cõiectura discedere facilè pôt. In casu aũt no
stro concurrunt q̃ plurimæ cõiecturę, quæ efficacissime ostẽ
dunt mentem testatoris fuisse substituere liberos masculos ĩ
ꝯdõne positos, ergo seqtur nr̃a ꝯclusio, ꝙ d. Ant. testator po-
tuit ab eis relinquere fideicom. coniecturæ autẽ huius volũ-
tatis sunt quatuor. Prima elicit ex eo, ꝙ testator solum mascu
11 los † in cõdõne posuit. quod nulla alia rõne factũ credit, nisi,
qa volebat testator, vt bona ꝯseruarent in familia, & agnatio
ne sua, vt tradit ꝑ Io. And. in add. Spec. super rub. de test. & ita
in terminis nostris firmat Guido Papæ decis. 184. & idem te-
net Fran. Cur. in l. emãcipata, C. qui admitti. vbi attestatur, se
vidisse multa consilia præstantissimorum Doctorum totius
Italię. & ita nouissime consuluit Dec. cons. 318. in cã istorum
nobilium, in 2. vol. q̃ cõiectura conseruandæ agnationis coa-
diuuatur ex eo, qđ ipse testator in defectũ masculorum suę fa
miliæ voluit, ꝙ filij do. Tristandi substituti portarent nomen
& arma suæ familiæ, & agnationis. Secũda cõiectura colligit
ex eo, qđ voluit suos liberos masculos excludere filios do. Tri
standi substitutos, & ipsos filios domin. Tristandi substitutos
excludere suas filias, neptes, & proneptes fœminas. Et sic vo-
luit, quod extantibus liberis masculis filiæ fœminæ nõ admit
terentur ad successionem bonorum ipsius testatoris, quod
glos. & communiter Doctores in d. l. Lucius, intelligunt ab in
testato. ita, ꝙ voluerit testator cõseruare liberis masculis ius
legitimum succedendi ab intestato eorum parentib. q̃ cõmu
nis intelligentia stare nõ põt, qñ solum liberi masculi sunt in
cõdõne positi, & filiæ ꝑ testatorẽ exclusæ ab hæreditate eius,
vt in casu nostro qa si cõtigisset, prout cõtingit d. Ioan. hęredẽ
grauatũ decedere cũ filijs masculis, & fęminis, sequeretur ꝙ
ipsæ filiæ succederent patri simul cũ masculis, qđ testator no
luit. vt ergo saluet volũtas, arctamur fateri, ꝙ testator uolue-
rit filios masculos in cõdõne positos eorũ patri substituere.
Ita ꝑ hãc (nr̃o iudicio) ꝯcludẽtẽ rõnẽ ꝯsuluit Corn. ꝯs. 20. vẽ
prima facie, col. pe. lib. 4. & Soc. ꝯs. 116. li. 3. col. 5. vbi dicit, ꝙ ista
rõ est uerissima & ineuitabilis. Tertia ꝯiectura deducit ex eo,
ꝙ filias dotare uoluit, &c. nã cũ filias, quas ñ posuit in ꝯdone,
& exclusit fauore masculorũ, honorauerit in certa summa;
magis atq; magis credẽdũ ẽ, ꝙ uoluerit honorare. & ex testõ
uocare ipsos liberos masculos in cõdõne positos ad exclusio
nẽ substitutorum, qui fęminas excludũt, arg. l. si viua matre,
C. de bo. ma. Quarta ꝯiectura resultat ex eo, ꝙ testator digres-
sus ẽ ad plures substitutionũ gradus, sẽp uocãdo masculos,
& in defectum masculorũ uocando d. Tristãdũ, & eius filios:
quo casu censet testator etiã substituisse liberos masculos in
ꝯdone positos eorũ patri, secundum Petr. de Ane. consi. 74. ꝯ
Phi. & licèt sint, q uelint hãc cõiecturã nõ sufficere solã, tñ iũ
ctã cum alijs multum dicunt operari, arg. l. a ff. de excus. tuto.
& ita dicit Soc. in l. cũ auus. char. ult. & in d. consi. 116. col. pen.
Possent fortassis alię coniecturæ elici ex uerbis testa. Sed qa
non fuit exhibitũ, ad illud me remitto, cũ ꝑdictę satis superq;
satis sufficiant. Cum igitur do. Io. ultimo defunctus, fuerit ho-
noratus & substitutus d. Io. eius patri, nihil ꝓponit, quare nõ
debeat esse locus substitutioni, vel ex ꝑsona d. Io. patris graua
ti sub duplici cõditione, vel ex persona ipsius d. Ioan. filij vlti-
mo defuncti tãq grauati & q grauari potuit, cũ fuerit hono
ratus, & substitutus eius pñ, &c. Sed qa d. Ant. testator ꝯtẽpla
tione mr̃imonij donauit dicto d. Ioan. eius filio terras, & do-
minationes Castri noui & Calmontis, ac eũ fecit hęredẽ om-
nium bonorum, suorum, reseruatis libris sexcentis annui red
ditus, de quibus posset disponere: Quæritur an in ꝑdicta sub-
12 stõne † fideic. cõprehẽdant bona donata dicto d. Ioan. an dũ
taxat bona reseruata, videlicet sexcẽtæ libræ annuæ? Videret
primo aspectu ddm, bona donata in fideicõ. nõ ꝯtineri, quia
Io. hr̃s ea habiturus fuisset, etiam si hr̃s nõ extitisset, ergo in fi
deicõ. nõ cõprehendent, in quo ea tñ veniũt, q̃ ex vltima vo-
luntate capiuntur, vt est casus in proprijs terminis in l. sequẽs
qõ, ff de le. 2. Pro resolutione tñ plura in casu pñti ꝯsiderãda
ueniunt. Primo cõsiderandum est, ꝙ do. Ant. in cõtractu ma-
trimonij tria fecit. primo donauit Ioanni suo filio terras, &
dñationes Castri noui & Calmontis. Secũdo, conuenit, ꝙ fi
lius masculus, & hr̃s d. Ioannis, habebit in contractu matrimo
nij terram, & dominationem de Chastardo. Tertio fecit d. Io
annem hæredem vniuersalem. Circa duo prima, videlicet ca-
stra, & dominationes Castri noui & Calmontis & Chastardi,
aduertendum est, an d. Anto. ante eius obitum trãstulerit do
minium dictorum castrorum in d. Ioannem donatarium tra
ditione vera, vel ficta; puta per constitutum, vel precarium,
aut alia via. l. per retentionem vsusfructus, prout est in casu
nr̃o, & tunc talia castra donata nõ veniunt in fidei. d. l. sequẽs
qõ. Si vero non trãstulisset dñium ante eius obitum, tunc est
aduertẽdum, an d. Io. hr̃s, & donatarius adierit hęreditatem
ab. q; bñficio inuentarij; tunc quia aditione hereditatis ꝯfusa
esset actio cõpetẽs Ioanni ad bona donata, l. Stichum, §. adi
tio, ff. de sol. l. fi. §. si vero, C. de iure deliber. talia castra compre
henderent in fideic. sm Guido. Papæ consil. 203. sequuntur vn-
decim q̃sita, col. 4. Circa vero alia bona, in quib. do. Ant. pacto
fecit hr̃dem Ioãnẽ, cõstat illa in fideicom. ꝯtineri, qa tale pa-
ctum non valet. l. hr̃ditas, C. de pact. ꝯuẽtis. Et vbi valeret, susti-
neret in vim vltimæ voluntatis ex priuilegio, vel consuetudi-
ne sm gl. Bar. & alios cõiter in l. licet. C. de pact. ergo in fideicõ.
continebunt, quia † oĩa, q̃ vltima voluntare capiunt, in fideic.
13 comprehendunt, d. le. sequens qõ, & l. cũ virũ, C. de fideicõ. &
l. quid ergo, ff. de le. j. Ex quibus appatet, ꝙ oĩa bona dicti quõ
dã Anto. iure fideicõ. spectãr ad filios dicti Tristandi detracta
lrĩa filiorum q̃ cũ eẽnt decem liberi, erit semis, aut. nouissima
C. de inof. testa. & Trebellianica, si nõ sit ꝓhibita detractio. Si
vero sit ꝓhibita, dubitari poterit an valeat prohibitio. Et cõis
est, ꝙ in filijs primi gradus nõ valeat. ꝑ l. iubemus, C. ad Trebe.
Sed qa ꝯña opinio seruat in curia Tholosana, quã ẽt ab obie-
ctis aduersantium defensari in l. nemo põt, ff de leg. j. ideo nõ
expedit circa hoc insistere. Et hæc quantum ad substitutionẽ
factam per dñm An. dixisse sufficiat. Veniamus nũc ad testm̃
dicti quondam d. Io. filij, & hr̃dis d. An. in quo legit institutus
hr̃s vlis Iacobus ipsius testatoris filius. Et si d. Iac. decederet si-
ne filijs masculis substitutus est D. Ioan. eius frater, & si d. Ioã.
decederet sine filijs masculis substitutus ẽ scdo genitus dom
de Claromonte, habilis ad succedẽdũ, ꝓuiso ꝙ nõ sit ecclesia-
sticus. Et quia vtraque substitutio purificata fuit (qa Iac. prius
deinde Io. mortui sunt sine liberis, superstitibus tribus filijs d.
quondam Tristandi de Claromonte, videlicet Reuerendissi-
mo d. Fran. Card. & Legato Auenionen. secundo genito. Ma
gnificis dñis Petro & Guidone 3. & 4. respectiuè genitis, cum
longè antequam substõni locus fuerit ꝑdecesserit d. Lud. pri
14 mogenitus) dubitaẽ, an dicta substõ † reddaẽ caduca, cum Re-
uerendissimus Do. Legatus scdo genitus sit ecclesiasticus; &
vbi non sit caduca dubitaẽ, an dictus Petrus vocatus sit, an ve
ro do. Guido? Circa ista dubia plura dicenda se offerunt. Sed
nos more nr̃o paucis agemus, ponẽdo solũ rõnem dubitãdi
& decidẽdi. Rõ aũt primæ qõnis, q̃ dubitatiõẽ mouet, ea eẽ vr̃,
qa Reueren. d. Legatus, qui est secundo genitus d. Tristandi,
est vir ecclesiasticus, ergo substõ vr̃ irrita & caduca, cum lega
tur substitutus scdo genitus habilis, qui nõ sit ecclesiasticus.
Qđ aũt Reuerend. D. Legatus secundo sit genitus, ꝓbaẽ, quia
scdo loco natus est. nec refert, ꝙ d. Lud. eius frater añ euẽtũ
substõnis decesserit, qa prĩa & secũda genitura est quædam
qualitas naturalis, sicut qualitas minoris, vel maioris ętatis,
vt declarat Soc. ꝯs. 292. col. 6. ver. põderãda est, li. 2. ergo est im
mutabilis, §. fi. Inst. de leg. agn. tutel. & ꝯñr oĩ tpe erit scdo ge
nitus. sed hac rõne dubitãdi nõ obstante, arbitramur substõ-
nẽ nõ fore caducã qa Reuerend. d. Legatus respectu substõ-
nis, de qua agitur, nõ põt dici scdo genitus, ad qđ ꝓbandũ præ
15 supponimus, ꝙ qualitas † requisita ad actum, debet adesse tpe
quo de illo actu agit, le. in delictis. §. si extraneus, ff. de noxa. &
tpe quo actus ꝯsumat effectum, l. a. ff. de aur. & arg. lega. docet
Bar. in l. ex facto, ff. de vul. qđ maximè verum est in substõni
bus, ĩ qbus oportet qualitatẽ adesse tpe, quo dispõ substõnis
sumit effectum, l. ex facto. §. si qs ãt susceperit, ff. ad Trabell. ꝑ
quem tex. Alex. ibi determinat qõnẽ nostram. dicit n. ꝙ reci-
piẽs feudum vel emphyteusim ita, ꝙ semper transeat in prĩo
genitum vel secũdo genitum, intelligat de primo genito tpe
mortis eius, d cuius successione q̃rit, & añ eũ idẽ determinat
Bal. in l. 2. C. de iure emphy. hmõi ergo substõ, qua vocatur se-
cundo genitus domus de Claromõte sub ꝯdõne si Io. moria
tur sine filijs masculis, ꝓculdubio intelligẽda est de eo, q erit
16 secundo † genitus tpe, quo moritur Io. sine filijs masculis, vt
patet ex ꝑdictis. & confirmat multipliciter. Primo, qa scdo ge
nitus indeterminate ponitur, ergo talis indeterminata locu-
tio a futuro depẽdet euentu, ergo a futuro euentu declaran-
da est, l. cum incertus, ff. de leg. j. & ꝯñr de eo interpretanda, q
reperiet 2. genitus tpe, quo substõ sumit effectum. Secundo,
qa testator volebat substituere scdo genitũ, & sic do. Fran. si
esset scdus, & d. Pet. si esset secundus, & do. Guidon. si esset se-
cundus. Nam participiũ istud, scdo genitũ, condõnẽ facit, vt
docet Bar. in l. j. ff. de ꝯd. & demõ. & ꝓbaẽ, qa ꝑcipium resol-
uit in relatiuum, & verbum, sm gl. in cle. j. de ꝑb. trad. Bar. in l.
Cẽturio, in pen. qõne scdæ qõ. princ. ff. de vulg. & pupil. rela-
tiuum autem iunctum verbo futuri tpis ꝯdõnẽ importat, le.
Stichũ, qui meus erit. ff. de leg. j. l. nuper, de leg. 3. Sed quoties
testator sub condõne substituit, si cõdõnem extitisse sciebat,
& adhuc in futurũ poterat euenire, expectãdum est adimple
mentum, quod a futuro pendet ut est text clarus in l. siñ sc. ã.
ff. de cõd. & dem. dictus autem Io. Pater do. Ioã. qui substituit
secũdo genitũ, sciebat tpe quo testatus est, d. Tristãdũ hr̃e pri
mo, & secundo genitos, & sic ꝯdõnẽ extare, & nihilominus
noluit se restringere ad scdo genitũ, qui tũc erat, ergo đ eo ĩ
tellexit

tellexit, qui reperiẽ secundo genitus tpe, quo substõ purifica-
bit. Tertio ꝓprobatur rõne, nr̃o sensu, ꝯcludẽti: qa testator ñ
substituit scd̃o genitũ d. Tristandi, sed scd̃o genitum domus
de Claromonte. certũ aũt est, ꝙ do. Legatus non est secũdo
genitus domus, id est non est ille, q teneat ſm locũ domus,
licèt sit secundo genitus do. Tristãdi: nã eũ ministerio testõr
uocauit secũdo genitũ domus, vt ostẽderet, ꝙ nolebat sub-
stituere eũ, q eẽt hẽr do. Tristãdi, & pȝtaret nomen & arma
domus de Claromõte, nec eũ q eẽt scd̃o genitus ſm naturã,
sed ſm respectũ domus, i. respectu successiõis & armorum d.
aũt Legatus nõ est secũdo genitus respectu domus & armo-
rũ, nec eẽ pt, cũ sit ecclasticus, ergo &c. Ex quo patet duplex
rñsio ad rõnẽ dubitandi. Primo rñdet. ꝙ non intellexerit de
scd̃o genito ſm naturã, sed de secundo genito domus. Scd̃o,
rñdetur, ꝙ testõr sensit de secundo genito, q tpe quo substõ
purificatet teneret locũ secũdi, vt ex p̃cedentib. apparet: sed
eo tpe d. Legatus tenebat, & tenet primũ locũ, ergo de ipso
non est interpretãda substõ. Nã ẽt in primo genitura succe-
dit secundus p̃mortuo primo, & in locũ secũdi succedit ter-
tius, vt est tex. & ibi oẽs not. in c. licèt, ex de voto. si. n. q̃ratur,
quis sit primus, qt secũdus tpe purificatæ ꝯdõnis, seu substõ-
nis, fateri cogimur Reuer. do. Legatũ eo tpe eẽ primũ, quia
nemo eũ tũc antecedit, §. discipuli, in proœmio ffõrũ, l. proxi-
mus. ff. de verb. signi. cũ similib. Et sic ꝯcluditur Reuerẽ. do.
Legatũ non eẽ secũdo genitũ, & ꝯñr substõnẽ nõ esse cadu-
cã. Sed restat hæsitatio, vter sit secũdo genitus. an do. Petrus,
an d Guido? Et vr̃ ꝙ d. Petrus, quia eũ p̃cedit d. Legatus, & qa
est habilis, & tpe purificatæ substõnis secundus vr̃ ipse voca-
tus, & non do. Guido, qui vr̃ tertius. Sed hoc non obstante, in
vero sensu credimus uocatũ do. Guidonẽ, qa ipse est secũdo
17 genitus† domus, habilis ad portandũ nomẽ & arma domus:
nã d. Petrus hr̃s vlt̃ est primo genitus domus de Claromõ-
te, cũ nullus sit q respectu domus, & hr̃ditatis, & rep̃sentatio-
nis eũ p̃cedat. itẽ ẽ inhabilis ad portãdum nomẽ & arma do
mus de Castro nouo, cũ ipse non possit duo diuersa arma de
ferre, videlicet de Claromonte, & de Castronouo: turpeq; sit
d. Petrũ deferre arma p̃ris & familię propriæ, cuius est hr̃s, &
truncus, siue stipes, & accipere aliena. Et hęc ẽ rõ, quia testa-
tor voluit substituere secundo genitũ domus de Claromon-
te habilẽ & non primo genitũ, qa sciebat primogenitum do
mus teneri deferre arma ꝓpria ipsius dom⁹, & hac rõne nõ
vocauit secundo genitũ domus de Claromonte simpliciter,
sed vocauit habilem, intelligendo, habilẽ, q posset propagare
familã de Castronouo, p susceptionem prolis lr̃ime, & porta
re arma & nomẽ, adeo vt noluerit, ꝙ eẽt ecclesiastic⁹. Ita nos
18 docet coniecturata† mens defuncti, q̃ nõ minus obseruanda
est, q̃ expressa, l. cũ tes, vbi latè Ias. in 6. not. ff. de leg. 1. & l. cum
proponebatur, ff. de le. 2. Istud ẽt nobis oñdit rerũ experiẽtia,
a qua licet arguere, c. multis. 44. di. c. q̃ sit. de ele. Dimidia igit̃
bonorum d. Ant. ex testõ eiusdẽ d. Anto. spectat ad oẽs filios
d. Tristãdi. dimidia aũt bonorũ, q̃ fuerunt quondam dñi Io.
filii d Ant. ex eiusdẽ testõ spectat ad dñm Guidonẽ. Nã cum
dñs Ioã decesserit superstitibus q nq; liberis, eorũ lr̃ima in qua
non potuerunt grauari, est semis, d. auth. nouissima. Esset tũc
deueniẽdum ad testm̃ Iacobi. Verũ qa ipse substõnẽ a Ioãne
eius patre factã de secundo genito domus de Claromonte
comprobauit & repetiit, ñ expedit aliter insistere, quia dicta
& cõclusa circa testm̃ Io. repetita videri p̃nt circa testamẽtũ
Iac. idẽ disponẽtis. Veniamus ergo ad secũdã partem consul
tationis ꝓpositæ, videlicet ad pacta m̃rimonialia, circa q̃ de
pluribus dubitat. Et primo discutienda sunt pacta inita in ꝯ-
ctu m̃rimonii quõdam d. Io. & do. Mariæ de Culant. Ex quib.
19 plurimæ oriuntur dubiõnes, quarũ prima est vtrum † valeat
pactũ illud, quo cautũ ẽ, quòd fauore dicti matrimonii Ioã.
sit hr̃s vlr̃s Ant. eius patris reseruatis vsufructib. eius vita du-
rante & sexcentis libris annui redditus, de qbus dictus d. An-
to. possit liberè disponere. Et prima facie vr̃ rñdẽdũ, quod va
leat, qa stante reseruatione p̃dicta ꝯstat tale pactũ nõ esse de
vlr̃ successione, ergo vr̃ ualidum, cũ nõ auferat liberã testan
di facultatẽ, qua rõne dicit Bal. post Pe. in l. fi. col. fi. C. de pac.
quod valeat donatio certę partis hæreditatis. & ita videtur uel
le Alex. consi. 29. perspectis, col. 5. lib. 5. Et quia d. Anto. iurauit
non ꝯuenire, quo casu videtur seruãdum iurm̃, cũ possit ser-
uari absque detrimento salutis ęternæ, c. queadmodũ, de iu-
iu. & quia iurm̃ facit actũ valere eo mõ, quo valere p̃t, l. cum
p̃r. §. filius matrem, ff. de leg. 2. cũ ergo tale pactũ possit valere
in vim donationis inter uiuos, vt dicit Bal. in d. l. fin. Barto. &
alii in l. stipulõ hoc modo concepta, ff. de verb. ob. vbi firmãt
valere donationẽ particularẽ collatã post mortẽ, & ꝯñr uale
bit istud pactum, vt donatio, qa est particularis, stãte reserua
tione premissa & quia vbi tale pactũ non valeret ð iure cõi,
tñ vr̃ sustinendũ p ꝯsuetudinẽ, q̃ (ut aliqui dñt) viget in Gal-
lia, vt in ꝯctu matrimonii possit hr̃ditas dari pacto. Ita Bal. in
l. eũ Archimedorũ. col. fi. C. vt in poss. leg. in c. 1. §. filii nati. p il-
lum tex. si de feu. fue. cõtro. inter do. & agna. vasa. Et stãte hu-
iusmodi ꝯsuetudine ita determinat Steph. Aufrerii in addic.
ad Capel. Tholosa. decis. 452. vbi subdit ita fuisse per plura ar-
resta decisum inter nobiles. Præmissis non ob. ꝯtrium (ꝙ non
20 valeat tale pactũ) probatur, quia pacto † dari nõ p̃t hr̃ditas l.
hr̃ditas. C. de pac. conuen. & ratio est multiplex. Primo, quia
alia pacta tollunt liberam facultatẽ testandi, qd̃ est ꝯ bonos
mores, l. ex eo. C. de inutil. stipul. l. pactũ, ꝙ dotali, C. de pac.
cũ simi. Scd̃o, qa inducit votum captandæ mortis l. fin. C. de
pact. c. detestanda. de conces. p̃ben. lib. 6. Tertio, qa necessitat
ad id, qd̃ liberi arbitrii esse debet, l. 1. C. de sacrosan. eccle. & ita
ꝯcludũt oẽs scrib. ĩ d. l. pactũ. & in d. l. fi. & in d. l. stipulato hoc
mõ concepta, & firmat latè Alex. consi. 28. lib. 3. & auctorita-
tes ad hoc abundant. Et ista ꝯclõ uerissima apparebit, si alle
gata in ꝯtrium tollantur. Non obst. itaq;, dũ dr̃. ꝙ pp reserua-
tionẽ nõ ẽ pactũ de vlr̃ successione. Quia rñdetur dupliciter:
21 primo ꝙ ẽt† pactũ de particulari successione est a iure repro
batũ, vt est tex. in d. l. pactũ, qd̃ dotali, quẽ ibi no. Dec. in 4. ꝯpla
tione. & ita firmat Pet. de Anch. in rubri. de test. ad fi. Alex. in
d. l. fi. col. fin. Deci. consi. 184. col. 4. Barto. consi. statim allegan-
do. militat enim rõ uoti captandæ mortis ẽt in parte, nec li-
bera foret testandi facultas in ea parte, qua ualeret pactum,
Sequereturq; eũdẽ posse decedere cũ plurib. testãs, & vltim.
uoluntatib. qd̃ est in iure absonum. Scd̃o rñdetur, ꝙ hoc pa
ctũ est de vlr̃ successione, vt patet ex contextu uerborũ ibi, ꝙ
sit hr̃s vniuersalis. Nec reseruatio disponẽdi de sexcẽtis libris
annuit facit ꝙ Ioan. ñ sit hr̃s uniuersalis, qa si do. Ant. ñ dispo
suit de illis sexcentis libris, tũc accreuerũt ipsi hr̃di, l. 1. §. si ex fũ
do. ff. de hęred. insti. Si vero disposuit instituendo alium in di-
ctis sexcentum, ille institutus in re certa erat legatarius, l. quo
ties. C. de hr̃d. inst. l. cum quidam, ff. de liber. & posthu. & idem
de reseruatione usufr. dicẽdũ est. p̃terea reseruatio usufru:
22 † nõ ꝯseruat facultatẽ testandi, qa vsusfr. finitur morte, §. fini
tur, Insti. de vsuf. qd̃ maximè dicendũ est, qa huiõi reseruatio
legit̃ restricta ad uitã, vt sonãt illa verba, sua uite durãt. Et ita in
proposito rñdet Pau. de Cas. in d. l. fi. & cons. 75. in 2. parte no
tandũ est. Seqtur Cor. consi. 176. in p̃nti, li. 2. Et Dec. ꝯl. 30. col.
23 2. Similiter ñ ob. iurm̃, qa tale† iurm̃ p̃stitũ ꝯ bonos mores ñ
ẽ obligatoriũ, reg. ñ est obligatoriũ, de reg. iur. in 6. Et ꝙ pa
ctum de futura successione nõ firmetur iurõ, firmãt Cy. Bar.
Ang. Pau. & alii oẽs, nemine discrepante, in d. l. pactũ, & in d. l.
fi. firmant omnes Canonist. in c. cũ contingat de iureiu. Bart.
in l. si quis pro eo, ff. de fideiuss. & ita concludit Ale. in d. cõsi.
28. Nec quicq̃ facit, qd̃ dicit Bald. in d. c. 1. §. filii nati, si de feud.
fuer. controu. inter do. & agna. vas. quem secutus est Aufr. in
loco p̃alle qa nec rationes suę cõcludũt, & ipsi fuerunt varii,
& ꝯtrariã Bal. ꝯtrium firmat in d. l. pactũ. & in d. l. fi. vbi dicit, ꝙ
tale iurm̃ non obligat qa ꝯ ius diuinum, & ꝯ oẽm rõnẽ, & ip
se Aufre. testator se ꝓpriũ toties variasse. Qd̃ eorũ rõnes sunt
friuolæ & nõ ꝯcludentes patet. Mouentur. n. primo p tex. in
c. 2. de pac. lib. 6. q loqtur in pacto negatiuo de nõ succedẽdo
quod nõ inducit votũ captandæ mortis, iõ firmatur iurõ ſm
Bar. in d. l. si qs ꝓ eo, & sequũtur oẽs in l. pactũ, C. de coll. Mo-
uẽtur ẽt vnica ratione, imo p̃niciosa persuasione. dicũt n. ꝙ
nõ dẽmus dicere, ꝙ tale pactũ inducat votũ captãdæ mortis,
qa nescimus qd sit in aĩo paciscentiũ, sed bñ scimus ꝙ iurm̃
seruari p̃t sine interitu salutis eternę. Sed licèt nesciam⁹ nos
qd sit in aĩo paciscentiũ, id saltẽ scimus, ꝙ tale pactũ præstat
occasionem captãdæ mortis: & sic scimus, ꝙ est ꝯ bonos mo
res, ergo nulla rõne dẽt iurõ firmari, d. reg. non est obligato-
riũ. Itẽ id ẽt scimus, ꝙ in aĩo paciscentis p̃t esse huiõi votum
mortis captandę, ergo non refert, ꝙ ẽt possit non esse, cũ lex
24 non sit facta propter bonos, sed propter malos, capit. licet, de
reg. §. quia vero, in Aut. ut sine ꝓhib. matr. & licèt sit possibi-
le reperire aliquos bonos viros, quod rarissimum est, teste Sa
tyrico Iuuenale inquiente, Rari quippe boni, &c. nam & Fili
us ante diem patrios inquirit in annos, vt inquit elegans ille
poeta Ouid. non tamen in eis cessat legis vigor, q ad obuian-
dum fraudibus, & hominum malitiis inuẽtus est, l. 1. §. sexum,
ff. de postu. nota. Mod. in c. sedes, de rescrip. Præterea hæc est
p̃sumptio iuris, & de iure, cũ hac p̃sumptione voti captandæ
mortis lex statuerit pactũ huiusmodi non esse recipiẽdũ, d. l.
25 ex eo, & d. l. pactũ, vbi ãt† lex p̃sumit, & super p̃sumpto statuit,
nõ licet nobis ꝯtrñ allegare, nec p̃sumere: qa p̃sumptio legis
superat p̃sumptionẽ hominis, c. iuuenis, de sponi. not. in aut.
sed iã necesse, C. de don. an. nup. & opin. Bald. in d. c. moribus
reprehendit Iaco Aluar. ibi, & Alex. in d. consi. 28. licèt nõ ita
aperte respondeant rationibus adductis per Bal. non obst. p̃
tensa consuetudo, q̃ ſm Bal. in c. 1. §. filii nati, si de feu. fue. con
tro. inter domi & agna. vasa. põt inter nobiles habere aliqd̃
motiuũ æquitatis fauore matrimonii, quia sub tali pacto no-
biles inueniunt nobiliores vxores, & inde crescit nobilitas,

facta donatio, uec ex ea ius aliq̃ illis acq̃situ͂, licèt fauore ip-
sorũ facta dicatur, l. si pro parte, vbi Cy. Bal. & alii no. C. de do.
ꝓmis. vbi si dos ꝓmittat̃ viro ꝑ muliere, & in ei' fauorẽ tñ ip
si mulieri nõ acquirit ius agẽdi ex tali ꝓmissione. facit qđ no
ta. in l. quęcunq; gerimus, ff. de act. & ob. & in l. hmõi, in prin.
ff. de leg. i. Itẽ facit, q̃a inferius declarat̃ qualis sit, & in quo cõ
sistat ille fauor liberorũ, & nusquã dr̃ ꝙ do. Ioan. donatarius
teneat illa castra restituere, vel dimittere dictis ei' liberis. Sed
tm̃ dr̃, ꝙ filius masculus, q erit hæres do. Ioã teneat̃ dotare fi-
lias, &c. Ideo vr̃, ꝙ dicta castra soli Ioanni donata intelligi de
beãt, ita ꝙ de eisdẽ ipse liberè potuerit disponere. Et non po
tuerit in illis a p̃re fideic. grauari, ex quo iã erãt effecta ꝓpria
ipsius do. Ioan. per retentionẽ ususf. illorũ, l. si qs argẽtũ, §. sed
37 si qdẽ, & l. q̃sqs, C. de don. Nã in fideic. vniuersali ñ veniũt bo-
na ꝓpria hæredis grauati, l. cohæredi, §. cũ filiæ, ff. de uulg. Et
p̃missa ꝯclusione stãte, hñ sequit̃, ꝙ filiab. dicti d. Ioan. non in
telligunt̃ ullatenus donata dicta castra. Et maximè q̃a in cete
ris capitulis matrimonii filiæ semper excludũtur a successio-
ne & bonis donantis mediante dote 5000. scutorũ. Et ex p̃-
missis etiã erãt sopita alia dubia ĩ scđo q̃sito formata. Sed po
sito, ꝙ ex illo pacto intelligeret̃ donata illa castra liberis ex
illo m̃rimonio nascituris, ordine successiuo post mortem do.
Ioan. prout magis vr̃ esse dẽ mente donantis: adhuc tñ nulla
tenus in tali donatione ꝯprehẽderent̃ filiæ feminæ, nisi ꝓut
38 inferius dictũ & declaratũ reperiet, q̃a ex dispõne† declarata
non acq̃rit̃, nisi quatenus in declarante ꝯtinet̃, l. asse toto, ff.
de hæred. inst. l. si ita scripsero. ff. de ꝯdi & dem. sed in dispõne
declarante nõ legit̃ aliquatenus facta donatio filiabus de di-
ctis castris, nec de aliis bonis, sed solũ iubent dotari de sũma
prædicta 5000. scutorũ, ergo &c. Et istud, ꝙ filiæ fœmine sint
oĩno exclusę a p̃dictis bonis donãtis, nõ vr̃ recipere probabi-
lẽ dubitationẽ. Filiis autẽ masculis ex eodẽ matrimonio na-
sciturus vĩr etiã donata castra p̃dicta post do. Ioã. & hoc ĩ vim
modi adiecti p illa verba, fauore liberorũ, ꝓ illis elocandis, ad
ressandis, seu instituẽdis, & ꝓuehẽdis, ut inf. declarabit, nam il
la dictio, ꝓ, inducit modũ, s̃m Bar. in l. quib. dieb. §. Termilius,
ff. de ꝯd. & demon. Sed ex modo apposito in donatione ĩ fa-
uorẽ tertii acq̃rit illi tertio ius, & actio sine cessiõe, & hoc fa-
uore exercẽtis liberalitatẽ, casus est in l. quoties C. de do. quę
sub mo. p quẽ ita in terminis dicunt Pau. de Cast. & Corn in
l. 2. C. de his, quæ sub mo. cum similibus traditis per Soc. q idẽ
tenet, in consi. 236. placet, col. j. in 2. pte. Cõprobat̃ ista ꝯclusio.
Primo, quia nisi ita dicamus, illa uerba fauore liberorũ, & pro
illis elocãdis, &c. frustra viderent̃ apposita, & nihil uiderẽtur
operari, ꝯ l. si qñ, ff. de leg. i. Secundo. q̃a postea excludendo fi
lias mediantib. 5000. scutis, videt̃ satis declarare donans se uel
le, ꝙ illa Castra pertineant masculis, quia exclusio filiarũ, est ĩ
clusio masculorũ, l. cũ prætor, ff. de iud. Tertio, quia grauan
do masculos nascituros ex illo matrimonio, ut manteneãt, &
dotẽt filias eiusdẽ m̃rimonii, ut legit in septimo c. m̃rimonia-
li, videtur eo ipso declaratũ, ꝙ dicta castra donata pro mantẽ
dis & adressãdis p̃dictis liberis spectent, & remaneãt masculis
tm̃, q̃a sic grauãdo, censetur eos etiam ita honorasse, attento
maximè quod iam in dicto i. pacto uoluerat eisdem masculis
prouiderẽ de prædictis Castris. & sic ad illa erant expresse vo-
cati mõ j. declarando. pro quo benè facit illa communis, & re
cepta cõclusio, ꝙ licèt liberi in cõdõne positi non intelligan
39 tur honorati, tamen si grauentur† fideic. tũc censent̃ honora
ti, ut tradit Corne. in l. ab eo, C de fideicom. & Moderni com-
muniter post Barto. in l. Centurio, ff. de vul. p tex. not. in l. deni
que, §. interdum, ff. de pec. lega. fortius ergo in casu nostro, in
quo masculi fuerunt expresse honorati in vim modi, ut di-
ctum est. Ex qb. infertur, ꝙ do. Io. pr̃ non potuit relinquere d.
Castra filiis suis masculis, & nõ potuit de illis in extraneos di-
sponere, nec tale pactum in preiudicium masculorũ alterare,
ut post Bar. in terminis tenet Alex. in l. qui Romæ, §. Flauius.
ff. de ver. ob. & alibi Soc. in scđa ꝯclusione. an ãt dcã, castra in
40 telligant̃ acq̃sita oĩb. filiis masculis† æqualiter, uel uni soli, quẽ
d. Ioan. pro hęrede suo elegit vr̃ frustratorium disputare, at
tento quod oẽs dicti masculi disposuerunt de illis castris s̃m
uoluntatẽ ipsius primi donantis, scilicet quod deficientibus
omnino masculis ex aliquo ipsorum, dicta Castra, prout cæte
ra bona, ꝑuenirẽt in proximiorẽ domus de Castronouo. Ideo
cum nihil referre vr̃, sint acquisita uni tm̃, an omnib. in hoc
insistendum non vr̃. ¶ Circa istud dubium, s. an institutio hæ-
redis vniuersalis facta de ipso do. Ioannẽ in scđo capitulo ma
trimoniali, dẽat censeri facta eodẽ fauore liberorũ, quo legit̃
facta donatio dictorũ Castrorũ immediatè p̃cedens. Et pau-
cis agendo respondet̃ quod ñ, q̃a si donans hoc uoluisset, veri
similiter expilisset, id quod facile potuisset si uoluisset, ut pri'
fecit. qũ uoluit, vñ cũ nõ expressent, dicẽdũ ẽ, quod hoc no-
luerit, ideo debet haberi ꝓ omisso, ar. l. unicæ, §. finali ad defi-
cientis. C. de cad. tollend. c. ad audientiã, extra de decim. hũ fa-
cit l. si eũ dotẽ, ff. sol. matr. cum sim. Et hoc mõ arguunt Do-
ctores sępissimè, vt eos refert Dec. in consi. 339. & ista ẽ regu-
41 la firma, q† dispõ non habet locũ, nisi in personis in ea exp̃ssis, ideo põt semper dici, de te non loquitur dispositio. & si
vis dicere contrarium, habes necesse probare. secundũ Ioan
nẽ And. in add. Spec. tit. de testamentis, §. i. ver. occurrit, in fin.
Oldra. consi. 21. thema tale est, cum concordantibus traditis
per Soc. consi. 62. col. 3. & cõsi. 63. col. 3. & consi. 56. col. 4. in fi.
vol. 3. hic est, ꝙ una persona substituta in uno casu, non cẽse-
tur substituta in alio casu diuerso, nisi dictũ sit, ut per Soc. cõ
si. 67. col. 2. & 3. uol. 3. & Deci. consi. 384 colu. vlt. bene facit. qđ
post Aretinum dicit Dec. in consil. 314. colu. 2. & consil. 208.
col. 1. & consil. 394. col. 4. in fi. Et quia in contractibus non de-
bet persona extrinsecus subaudiri, l. si ita stipulatus, §. Griso
gonus. ff. de ver. obl. Et ista disputatio tunc esset necessaria, si
talis uniuersalis institutio ualuisset in uim donationis irreuo
cabilis. Sed cum nos teneamus, eam non ualere, nisi in vim
vltimę uoluntatis ad nutum reuocabilis, ideo standum est di
spositioni testamentariæ per dom. Anto. donantem factæ,
quo ad omnia bona, exceptis castris prędictis. Laus Deo Op.
Max. Ita iuris esse respondemus de Ripa & I. Moutaigne.

RESPONSVM II.

Et si conditio substitutionis factæ in codicillis per hęc
verba. Plus ordonne que se ledict Baldesar vesquit
plus que monsieur Iehan. ne q̃ Thomas le substituit en la se-
gneurie de Sinas, si eulxue onthericies masles de leus corps,
defecisse videatur, q̃a dñs Baldesar defunctus sit ante do. Tho
mam, & maximè, cum Ioannes cum liberis decesserit mascu-
lis, quæ liberorum conditio cum copulatiuè adiecta fuerit,
in persona utriusque erat adimplenda. Et quemadmodum
substitutio, si neque Titius neque Mæuius hæredes erunt,
neutrum hæredem esse desiderat, ita huiusmodi substitutio
amborum defectum requirit, nec fideicõ. substitutio habet lo
cum in persona præmorientis, qñ grauati inuicem erant sub
stituti, maximè quando institutus ex uerisimili mente testa-
toris prędilectus sit substituto, quo caso nec pluralitates ĩ sin
gularitates resoluuntur, & conditio apposita in persona plu-
rium in omnium personam est adimplenda. Verum secundũ
ea, quæ proponuntur, huiusmodi substitutionem fideicom.
pluribus factam in personam vnius uerificari respondi: nam
quemadmodum testatorem omnem substitutum habere vo
luisse creditur, si omnium persona defecerit, ita ẽt existimat̃
ꝓpartem ad eum deferri uoluisse, si unius p̃sona defecerit, & p̃
sertim ne codicillaris substitutio inanis iudicetur, si nõ aliter
intelligatur ac expliceẽ, quàm substitutio facta in testõ, q̃ etiã
singulari fauore ipsius dom. Baldesaris facta legit̃, ut ipse te-
stator in codicillis asseruit, idq; ẽt manifestè patet ex illis ver-
bis, cætera vero in testõ contẽta approbat, testõ addidisse, vel
detraxisse, nã per sp̃alem dispõnem codicillorũ, ab uniuersa-
li testãria recessum vr̃: quia etiam in fideicommissis voluntas
magis quàm verborum quæstio attenditur. ideo cum cõstet
testatorẽ in quodam primo testõ ipsum d. Baldessarẽ in por-
tione ipsius domini Ioãnis sine filiis decedentis ipsi domino
Thomæ prætulisse, ita per hmõi substitutionem in codicillis
factam eundem præposuisse, creditur. nec obstat, quod illud
testamentum fuerit reuocatum, quia etiam ex testamẽto re
uocato testatoris uolũtas argui põt, & pręcipuè cũ ex hmõi
interpretatione omnia ad antiquam & primæuam testatoris
uoluntatem, & filii etiam ad ęqualitatem reducantur. Quare
respondi dom. Arnaudum, filium dicti Baldessaris, in parte
d. Ioannis præmortui, saltem in dominatione de Senasio, vir
tute substitutionis fideicommissariæ admittendum fore.

SVMMARIVM.

1 *An substitutio ita concepta, si dominus Baldesar plus uixerit quàm dñs Ioanes, & quã Thomas in persona vtriusque conditionẽ euenire desideret.*
2 *In fideicomissaria substitõne pluralitas quando resoluatur in suas singularitates, & vide nu. 19.*
3 *An coniunctus ex verisimili mente testatoris præferatur substituto adueniente casu substitutionis in personam prima, & uide nu. 18. & 20. & ibi uide, quando persona dicatur magis dilecta.*
4 *An conditio facta in toto, & apposita in persona plurium, in persona unius impleatur, & uide plenius, nu. 16. & 21.*
5 *An testator præsumatur mutare uoluntatem suam, & an correctio præsumatur. & uide nu. 22.*
7 *Substitutio repetita codicillis, debet intelligi cum aliquo effectu, ne frustratoria censeatur.*
8 *Substitutio facta in fauorem alicuius, non debet in odium retorqueri.*
9 *Substitutio facta in augmentum non debet operari diminutionem, nec contra, uide nu. 10.*
11 *Testator voluisse non præsumitur, quod non dixit.*

12 *An substitutioni universali facta in testō, derogetur per specialem factā in codicillis.*

13 *An arguere liceat a testamento reuocato, quantum ad adhibendam declarationem dispositorum in testamento.*

14 *In dubio pater præsumitur æqualitatem seruare voluisse inter filios, & in substitutionibus.*

15 *An substitutio facta sub duabus conditionibus, in utraque conditione sit uerificanda.*

17 *An conditio, quæ tacitè inest, si exprimatur, reddat conditionalem dispositionem, & ibi uide optimam declarationem.*

18 *An substitutio codicillaris fideicommissaria facta de Signoria de Senasio intelligatur facta ultimo morienti, & in parte sua tantum.*

Dirigat me, qui ueritas est, in uiam salutis & ueritatis.

Respon. Interpreta.

Quia Dominus Baldesar mortuus est antequam Tho-
mas, vr̄ quod conditio substitutionis factæ in codi
cillis per hæc verba defecerit, Plus ordone, quę le dict. Balde-
sar veiquit plus que monsicur Iean, ne que Thomas, le sub-
stitut en la seigneurie de Senas, si eulx non hentiers males
de leurs corps. Et consequenter, quod substitutio euanuerit,
l. unica, §. sin autem sub conditione, C. de cadu. toll. Quod au
tem ꝯditio defecerit, probatur, quia facta fuit sub duplici cō
ditione. Prima, si dominus Baldesar plus viueret quàm do. Io.
neque Thomas. Secunda si dicti Ioan. & Thomas filios hære
des non habuerint, & vtraque defecit. prima quidem, quia d.
Baldesar non superuixit plusquam do. Ioan. tamen quia con,
ditio fuit copulatiuè adiecta in persona do. Ioan. & Thomæ,
veniebat in persona vtriusque adimplēda. l. si hæredi plures,
ff. de condi. instit. illa dictio, neque, habet inclusam copulam,
secundum gl. in l. si filiæ, C. de dnna ante nupt. & ibi Bal. & gl.
in l. & quia. ff. de iuris. omni. iudi. & ideo ista substitutio, si Bal-
desar superuixerit plusquam Ioan. & Thomas, debet require
3 re concursum vtriusque copulati † & sic ꝙ Baldesar debuerit
plus viuere quàm d. Ioan. & quam d. Thomas sicut ista substi
tutio, si neque Titius, neque Sēpronius hr̄des erunt, requirit
ꝙ neuter sit hęres, l. quidam testō Proculum, ff. de vul. & pup.
l. si is, qui ducēta, § itē si paterfami. ff. de reb. dub. deficit etiam
scd̄a ꝯditio, quia Thomas decessit cū filiis hr̄dibus, & illa ꝯdō,
si hr̄des masculos nō habuerint, cū fuerit ꝯcepta per verbū
pluralis numeri, si nō habuerint, de proprietate sermonis in
personas vtriusque erat adimplenda, sm̄ Pau. de Castr. ꝯsi. 14.
visis & consideratis. & sic requirebatur, quod neuter habuisset
filios hr̄des, l. si ita qs stipulatus, ff. de ver. obl. & d. l. si is, q ducē
ta, §. utrū, ff. de reb. dub. & dicit Ang. in l. hr̄des mei, §. cū ita, ad
Treb. quod licèt ex mēte testatoris admittat substitutus ī pso
na ultimi moriētis, qn̄ substitutio est facta post mortē pluriū
per noia collectiua ꝯ proprietatē sermonis ex mente testato
ris, d. §. cū ita. tn̄ persona primi morientis nunq̄ admittit ꝯ p-
prietatem uerborum substitutionis copulatiuę, sm̄ Ang. in
d. §. cum ita, & Pau. de Ca. in l. qui duos, ff. de vul. & pup.
3 ¶ Secundo cōprobat, q a licèt aliàs in fideicōmisso † pluralitas
resoluat in suas singularitates, & in cuiuscunq; persona ꝯdō
adimpleatur, hēat in parte illius locū substō fideicō. l. Lucius,
§ Caio, ff. ad Treb. tamen fallit, qn̄ grauati erant inter se inui-
cem substituti, tunc nunquā hēt locū fideicō. in persona pri
mi morientis, vt patet ad sensū, & est casus in d. l. hr̄des mei, §.
cū ita, ff. ad Treb. verū d. Io. d. & Thomas grauati per fideicō
missum in testamento fuerunt inuicem substituti, ergo &c.
1 ¶ Tertio fortificatur, quia ubi superest aliquis institutus, quē
verisimiliter testator voluit p̄ferri substituto, tunc n̄ sufficit,
quod ꝯdō adimpleatur in persona primi, l. pe. C. de impub. q̄
licèt loquatur in pupillari, tn̄ oēs Doctores extēdunt ex idē-
titate rōnis ad fideicom. ut per Bar. & alios, in d. §. cum ita ꝯ-
stat autem testatorem magis dilexisse d. Thomam, quia eum
prætulit Baldesari in substitutione, ergo &c.
¶ Quarto corroborat, q a substō facta fuit in donatione de Se
nasio, & sic in tota, cū indefinita æqpolleat vniuersali, l. si plu-
rib. ff. de leg. 2. c. q a circa, đ priui. et quod testator ītellexerit đ
tota donatione apparet ex verbis testī, ex quib. infertur ad de
clarationē verborū prolatorum in codicillis, l. talis scriptura,
§. fi. cū l. seq. ff. đ le. j. In testō aūt ordinauit, quod donatio đ Se-
nasio teneat ip p vnū tm̄, ergo & idē dd̄m, ꝙ uoluerit teneri
4 eā in solidū p d. do. Bal. verū vbi † ꝯdō facta est in tota, & ꝯdō ē
apposita in persona plurium, non sufficit, quod ꝯdō impleа-
tur in p̄sona unius tm̄, q a alii grauati censent inuicē substitu
ti, l. Titia Seio, §. Seia, ff. de leg. 2. & hoc firmat exp̄sè Pa. đ Ca.
in d. §. cū ita, & ꝯsi 404 duo vidēda sunt. ī prima parte. & Bar.
Bal. & Are in d. l. qdā testō. Ang. ꝯsil. 80. Io. suū cōdidit testm̄.
5 Quinto facit, quia testator † non pręsumitur mutasse volun-
tatem, l. sancimus, C. de testa. l. filiæ cuius, C. fam. ercisc. c. cum
Marthę, de celebra. missa, nec p̄sumit se corrigere, l. nam ad ea,
ff. de cond. & dem. & gn̄aliter non p̄sumitur correctio. l. 1. C. đ
inof. doti. verū si dicimus ꝯditionē illā, si superuixerit plus q̄
do. Ioan. neque do. Tho. copulatiuè esse adimplendā, & plura
litatē non resolui in singularitates, disposita in codicillis cō-
cordabuntur cū dispositis in testamento. Si uero dicimus lo-
cum esse fideic. in personam primi, in cuius persona euenit ꝯ
ditio, tunc substitutioni reciprocę factę in testō de Castro &
Segnoria Senasii inter do. Ioā. & Thomā, erit totaliter dero-
gatum, quod non est præsumendum testatorem voluisse, per
prædicta. & maximè, quia ex tenore testī apparere vr̄ testato-
rem fecisse reciprocam substitutionem inter do. Ioan. & Tho
mam potius ꝯtemplatione dictæ Signoriæ, quàm aliorum bo
norum, capienda igitur erit illa interpretatio, per quam salua
sit reciproca, vt sic scripturæ ꝯcordent, c. cum expediat, de
electio. li. 6. Et si p̄missa videant multū urgere ꝯ do. Arnaud.
filium dn̄i Bal. attamē illis nō obstātib ꝯriam puto fuisse mē
tē testatoris rōnib. maximè infrascrip. ¶ Primo ꝓ do. Arnau-
6 do facit, quia regula est affirmatiua † in cuiuscunque persona
eueniat conditio substitutionis factæ plurib. in illius persona
hēt locū substitutio fideic. l. Luc. §. Caio, ff. ad Treb. l. fi. §. filiū,
ff. de leg. 2. quia cuiuslibet fides rogata cēsei de per se, sm̄ Iac.
But. Bal. & alios, vel quia sicut testator uoluit substitutū hr̄e
totū eueniēte ꝯdōne in persona oīum, ita credendū est vo-
luisse substitutū hr̄e partē eius, in cuius persona euenit ꝯdō,
7 vt declarat Imo. in d. §. cū ita ¶ Secundo, quia substō † in codi-
cillis dēt intelligi facta cum aliquo effectu, ne aliàs frustra te-
stator substitutionem illam fecisse dicatur, l. si qn̄, ff. de leg. 1.
cū solitis ꝯcordantib. vn̄ si ītelligamus, testatorē uoluisse sub-
stituere dn̄m Bal post mortē dn̄orū Io. & Thomę copulatiuè
si sine filiis hr̄dib. decederēt, substō facta in codicillis erit fru
stratoria, q a in testō testōr substituerat d. Bal post mortē ābo
rum copulatiuè, si sine filiis hr̄dibus decederent, nō tm̄ ī Ca-
stro Senasii, sed ēt omnib bonis, ergo &c. ¶ Tertio, quia sub-
stitutio facta in codicillis, fuit facta spāli fauore đ. do. Baldesa-
ris, ut expresè in p̄fationib. codicilli ipse testator protestat. q̄
p̄fationes declarant uerba dubia apposita in codicillis, l. fi. ff.
de hæred. instit. l. Titia, §. 1. ff. de uerb. ob. uerū si illa uerba plus q̄
do. Io. neq; do. Thomas, intelligant copulatiuè, & illa verba, si
hr̄des ex suo corpore non habuerint, non resoluantur in sin
8 gularitates, illa substitutio facta in codicillis retorqueret † in
odiū, l. quod fauore, C. de legi. Nā deficiēte ꝯdone illa, si filios
hr̄des non habuerint, in persona unius sm̄ istū sensum, tota
liter per talem codicillarem substitutionē excluderetur do.
Bal. & tn̄ per substitutionem factam in testō non excludeba-
tur, quia ēt filiis dictorum do. Ioannis & Thomæ substitutus
erat, & non solū ipse, sed eius filii etiam substituti fuerāt, qui
tamen per substitutionem codicillarem non fuerant uoca-
ti. ¶ Quarto, quia substitutio facta in codicillis, sine dubio
9 facta fuit, vt aliquid adderet † substitutioni factæ in testō, qđ
non solum (ut dixi) ex p̄fationibus colligitur, sed etiam ex
illis uerbis, plus ordone, l. si sic, & l. si tibi pure, ff. de leg. 1. verū
si illa verba stant copulatiuè, nec pluralitas resoluatur in suas
singularitates, non plus ordinasset, quàm in testamēto. Imo
minus, & quidem multo minus, quia in testamento, casu quo
ambo decederent sine filiis, nō solum ipsis do. Io. & Thomæ,
sed etiam eorum filiis substituerat dn̄m Baldes. & eius filios
vniuersaliter in omnibus bonis, in codicillis uero in uno Ca-
stro tantum, & ipsis dominis Io. & Tho. totum, & ipsum dn̄m
Baldes. tantum, & non filios. Quinto, quia illa verba, cætera
10 † ueto in testamento contenta approbata, apertè præsuppo-
nunt disposita in codicillis, uel supplere, uel corrigere dispo-
sita in testamento, auth. ex cā, C. de lib. præte. ibi, cætera nam-
que firma manent. Sed si copulatiuè prima condō intelliga-
tur, & secunda nō resoluatur in singularitates, illa dictio, cæ-
tera, non stabit aduersatiuè, nec seruabit naturam suam, igi-
tur &c. ¶ Sexto, quia si dicamus dn̄m Baldesarem substitutū
fuisse in casu tantum, quo ambo præmorianteur, & consequē
ter, ꝙ sit sola reciproca respectu Segnoriæ de Senasio, dicen-
dum uidetur, ꝙ fuerit substitutus in dicta Segnoria ultimo
loco morienti, l. qui duos, ff. de uulg. & pup. sed ista interpreta
tio non est admittenda, patet, quia in testamento substituēdo
do dictum dominum Baldesarem vniuersaliter substituit eū
exprese vltimo morienti, & si uoluisset etiam in particulari
substitutione dictæ Segnoriæ eum substituere ultimo moriē
11 ti, ita † expressisset, sicut facit in vniuersali, argumēto l. unicę
§. sin autem ad deficientis, C. de cadu. toll. ¶ Septimo pro do-
mino Arnaudo facit text. in l. libertis, quos in principio, ff. de
alimen. & cib. lega. ubi per specialem dispositionem factam
in codicillis, uidetur recessum a generali facta in testamen-
to, & econtra, & ibi Bartolus dicit istud procedere in diuer-
sis uoluntatibus. & reperio Curt. sen. consil. 42. quia inquit
Bal. colu. fin. decidētem, quod si testator substituit in testamē
to aliquos in stirpes, & postea eosdem substituit in codicillis
absque

abſque illis verbis,in ſtirpes,ꝙ cenſetur conſultò omiſiſſe il-
la verba,in ſtirpes,& in hoc receſsiſſe a prima ſubſtõne facta
in teſta.ita dicendum in caſu noſtro,ꝙ cum in ſubſtõne fa-
12 cta vniuerſaliter† in teſtamento ſubſtituerit dominum Bal-
deſarem vltimò morien̄t,& in codicillis ſubſtituerit in Segno
ria de Senaſio particulariter,ſimpliciter abſque illis verbis, vl
timo morienti,ꝙ in hoc voluerit recedere a ſubſtõne vniuer
ſali,& ſubſtituere cuilibet de per ſe facit qđ dicit Bald. conſi.
404. Præmittendum eſt,ad finem,lib 4.vbi expreſse dicit,ꝙ ſi
in teſtõ ſit factum fideicommiſſum vniuerſale ſub condõne,
in codicillis vero fideicommiſſum particulare abſque condõ
ne,ꝙ conditio cenſetur adempta in codicillis, & fideicõmiſ-
ſum particulare remanebit purũ. Ita dicemus in caſu occur-
renti,ꝙ voluerit de fideicõmiſſo vniuerſali facto vltimo mo-
rienti adimere donationem de Senaſio, & in illa ſubſtituere
cuilibet in parte ſua, cum hoc fideicommiſſum particulare
fuerit factum vltimo morienti, ſicut vniuerſale. ¶ Octa-
uo,ꝙ fuerit intentio teſtatoris per ſubſtõnem factam in co-
dicillis vocare dominum Baldeſarem ad portionem Do. Io-
annis præmorientis,clariſſimè apparet ex ſubſtõne facta in
primo teſtamento, in quo ipſum D.Baldeſarem prætulit ipſi
domino Thomæ in portione domini Ioannis præmorientis
ſine filiis Et licèt illud teſtamentum fuerit reuocatum per ſe
cundum,§.poſteriore,Inſtit.quib.mo.teſta. infir. tñ quãtum
13 ad declarandum† diſpoſita in vltima voluntate,licitum eſt ſu-
mere argumentum a teſtamento reuocato,l.fi.ff.de reb.cor.
Bar.in l.a.§.teſtamentum,ff.quemad.teſta.aperi.vbi dicit, in-
tereſſe noſtra habere teſtamentum imperfectũ, uel reuoca-
tum pluribus ex cauſis,& maximè quia per tale teſtamentũ
declaratur intentio alterius ultimæ uoluntatis. Hinc dicit im
perator,prodeſſe ſcire antiqua iura correcta, qa per illa decla
rantur noua,l.unica.§.primo,C.de cadu tol.c.fuerunt,diſt. 7.
glo.in c.nouit,de iud.cum ſimilibus. Cognouerat.n.pruden-
tiſſimus pater,ꝙ iniuriã fecerat dño Baldeſari filio ſuo obſe-
quentiſſimo,& bene dilecto,ut ipſe atteſtatur in præfatione
codicillorum,reuocando per ultimum teſtm̃ ſubſtitutionẽ
uniuerſalem factam in primo teſtamento. Idcirco uoluit per
uiam codicillorum occurrere tantæ iniuriæ, reuocando ip-
ſam ſubſtitutionem ſaltem in Segnoria de Sena.capienda eſt
igitur interpretatio huius ultimæ ſubſtitutionis factæ in co-
dicillis,quod teſtator uoluerit,quod locus ſit fideicommiſſo
in perſona domini Ioannis præmorientis, quia per illam re-
ducentur omnia ad antiquam,& primæuam uoluntatem te-
ſtatoris,argumento glo. in capit.1.in uerſi. numerandum,de
præb.lib.6.cum aliis,quæ accumulat Fel.in c. eum acceſſiſſẽt.
col.2.de conſti ¶ Et quia ita interpretando filij eiuſdem teſta
toris reducentur ad æqualitatem nam ſubſtituerat teſtator
dominum Ioannem & dominum Thomam hæredes uniuer
ſales,Baldeſarem uerò hæredem particularem in modico re-
ſpectiuè.ideo in primo teſtamento uoluit præferre in ſubſti
tutione facta domino Ioanni ipſum dominum Baldeſarem
dicto Thomæ,vt eueniente caſu ſubſtitutionis ipſe do.Balde
ſar eſſet æqualis cum D. Thoma. ¶ Et quia cognouit idem te
ſtator,ꝙ per ſecundum teſtamentum reuocauerat hanc ſub
ſtitutionem,fecit codicillos, denuo ſubſtituendo ipſum do-
minum Baldeſarem in Segnoria de Senaſio tam ipſi domi-
no Ioanni,quàm domino Thomæ, vt aliquando eueniente
caſu fideicommiſſi in perſona alterius eorum, reduceretur
diuiſio hæreditatis ad aliquam æqualitatem. in dubio enim
14 præſumendum† eſt, patrem uoluiſſe æqualitatem ſeruare,l.
penultim.C.commu.utriuſ.iudi.l.quæſitũ, §. ſed & ipſe Papi-
nianus,ff.de fund.inſtruc.quam interpretationem iudices ſe
qui debent,ſecundum Socinũ,conſil.108.caſus, Ser Franciſ-
cus,in fine,libro 1.benè facit tex.l.cum pr.§.euictis,ff.de leg.
2.& quod dicit Angel.per illum tex.in §.illud quoque.in Au-
thent.de nuptijs. Et ex reſponſionibus accommodandis ad
allegata in contrarium,manifeſtius cognoſcetur,hanc fuiſſe
defuncti intentionem. ¶ Non obſtat igitur primum, quòd
15 ſubſtitutio† facta fuerit ſub duabus conditionibus,quæ am-
bæ dicuntur defeciſſe:quia reſpondetur,quod imò utraque
purificata fuit in perſona domini Ioannis, qui ſine filijs mor
tuus eſt ante dominum Baldeſarem non obſtat dum dicitur,
quod prima conditio,ſi dominus Baldeſar, magis quàm do-
minus Ioannes,neque dominus Thomas, eſt copulatiuè fa-
cta per dictionem neque,habẽtem incluſam copulam. Quia
16 reſpondetur,quod ex mente† teſtatoris ſufficit, quod condi-
tio ſubſtitutionis factæ poſt mortem plurium etiam copula-
tiuè eueniat in perſona unius tantum,ſecundum Bartolum
& *communiter* Doctores in dicto §.cum ita.& Alex.Imolam,&
Modernio.in d.l.quidam teſtamento Proculum, per textum
in d.§.Caio.quia non poteſt aſſignari ratio differentiæ, an di-
cat teſtator poſt mortem amborum,ut dicit in dicto §. Caio.
an dicat ſi prius moriaĩ dñs Ioannes,& Thomas. & licèt ali-
qui faciant differentiam an ſubſtitutio ſit facta per copulam
expreſſam,an per copulam tacitam incluſam in dictione ne-
que,tamen Alexander.in d.l.quidam,iſtud reprobat. & in ca-
ſu noſtro non poteſt adaptari, quia facientes differentiam
inter copulam,&, & copulam,neque,loquũtur quando ſub-
ſtitutio facta pluribus fuit facta per copulam affirmatiuam,
tunc dicunt locum eſſe fideicommiſſo in perſona cuiuslibet,
ſecus ſi fiat per copulam negatiuam,ut ſi neque Titius, neq;
Mæuius hęredes erunt. & licèt iſti non dicant, ratio poteſt
eſſe,quia negatiua negando plus excludit, quàm affirmatiua
affirmando affirmat,ſecundum gloſſam in l.hoc genus, ff. de
condit.& demonſtrat.in c.cum dilectus, de conſuetu. Hinc
eſt quod ſolo primæuo actu negatiua non adimpletur, ut p
Iaſon.in l.duobus,§.ſi ei,qui.col.a ff.de iureiu. ¶ Præterea tex
tus in dicta l.quidam teſtamento, loquitur in ſubſtitutione
uulgari facta pluribus ſub conditione negatiua appoſita in
perſona pluriũ copulatiuè. Nos loquimur in fideicommiſſa-
ria.& ratio differentiæ eſt,quia in ſubſtitutione fideicommiſ
ſaria cuiuslibet fides rogata uidetur de per ſe, ut ſupra dixi,
ſecus in uulgari,ut latius declarant Doctores in dicto §. cum
ita,& in l prima,ut dixi ff.de uulgari & pupilla.& quòd in uul
gari requiratur,quod omnes repudient,& ſic ꝙ eueniet con
ditio in perſona omnium,eſt tex.in l.quamuis,C. de impube.
& alijs ſubſtit.ſecus in fideicommiſſo, dicto §. Caio. & ratio-
nem diuerſitatis latius explicat Alexander conſilio 103.pon-
deratis his,colum.ſexta,lib 4.quod legitur ad plenum in con-
ſilio vndecimo,lib.3.in caſu autem noſtro, ſi intelligamus ꝙ
dictio neque, copulet negatiuè,vt eſt ſua propria natura, &
ſic apponatur pro id eſt.& non quàm dominus Thomas, vt
in Authentica.de non aliena.§ primo,& dicta l.quidam teſta
mento,cum ſimilibus. Certè clara erit intentio teſtatoris,
quod mortuo domino Ioanne,erit locus fideicommiſſo. Si
verò intelligamus,quod copulet affirmatiuè, vt ſit ſenſus, ſi
dominus Baldeſar magis vixerit quàm dominus Ioannes, &
quàm dominus Thomas,tunc ſecundum omnes,eſt locus fi-
deicommiſſo,etiam in perſona primi morientis, dicto §.Ca-
io.& quod ſit verum,oſtendo aliter.aut volumus referre con
ditionem illam,ſi dom. Baldeſar magis vixerit, ad perſonam
ipſorum dominorum Ioannis, & Thomæ, & tunc perinde
eſt ac ſi teſtator dixiſſet poſt mortem amborum,& tunc ca-
ſus eſſet in dicto §. Caio, quod in cuiuslibet perſona euenit
conditio,locus eſt fideicommiſſo:aut volumus referre illam
conditionem ad ipſum dominum Baldeſarẽ, ut verba ſonãt,
& iſto caſu dico,quod reſpectu ipſius domini Baldeſaris, illa
verba(ſi magis vixerit, quàm domini Ioannes, neque Tho-
mas)non faciunt conditionem,qa tacitè inerat, & conditio
17 †quæ tacitè ineſt,non reddit conditionalem diſpoſitionem,
l.tertia.ff.de leg.1.cap.ad audientiam.ſecundo,de reſcrip.cum
vulg. Quòd reſpectu ipſius ineſſet, patet: quia mortuo fidei-
commiſſario ante grauatos ſub conditione, ſi deceſſerint ſi-
ne liberis ex ſuo corpore(vt in caſu iſto) fideicõmiſſum eua-
neſcit,l.unic.§.ſin autem ſub conditione,C.de caducis tollen
dis,nec tranſmittitur etiam ad deſcendentem,l.unic.C.de iis,
qui ante apertas tabulas,quæ probat per locum a ſpeciali, &
ita tenet glo.ſin.in dicto §.cum ita, cuius opinio eſt *communi-
ter* approbata ſecundum Senio.ibi. reprobata glo. in l ſi ita,
ff.de actio.& obligat.quam reprobat Bartol.in l.prima,quem
alij ſequuntur,ff.de lega.1.Iaſon in l.tertia,C.de fideicommiſ.
cum ſolitis auctoritatibus,quas omitto.& ſi dicatur quod de-
bent operari,quia exponuntur aliter quàm inſint,l.ſi ita lega
tum,§.illi ſi volet,ff.de legatis ſecundo,nam inerat diſiuncti-
uè,dicto §.Caio,& expreſſa fuit copulatiuè. ¶ Reſpondeo ad-
uertendum eſſe,quod talis conditio diſiunctiuè in perſonã
cuiuslibet tacitè ineſt ex legis interpretatione, præſumentis
teſtatorum uoluntatem fuiſſe diſiunctiuè loqui, licèt verba
contrarium ſonent,vt expreſſe dicit text. in dicto §.cum ita,
& ſequuntur Doctores communiter, ut ſtatim dicam, ineſt
etiam copulatiua reſpectu amborum & totius donationis.
hoc ſic præſuppoſito,dico quod talis conditio ſemper ineſt.
ad hoc enim ut diſiunctiuè ſuccedat, neceſſe eſt ut magis
quam alter uiuat,eſt etiam neceſſe quod magis quàm vter-
que viuat,ſi vterque,& in tota donatione debet ſuccedere.
¶ Reſpondeo igitur in forma,quod licèt verba ſint copulati-
uè concepta,tamen legis interpretatione,quo ad quid, habẽ
tur ac ſi diſiunctiuè prolata eſſent:quo vero ad totum ſtãt in
ſua figura.utroque tñ caſu ineſt tacitè ꝯdõ ipſa,ſi ſuperuixe-
rit,ergo nullo pacto reddet ꝯdõnalem ſubſtitutionem,ſed ſo
lum erat contemplanda altera condõ,ſi hæredes ex ſuo cor-
pore non habuerint,quę ſine dubio eſt reſoluẽda in ſuas ſin-
gularitates,plura ꝑallegata,quę hoc manifeſte volunt,& per
fundamenta ꝑdicta, q̃ hanc mẽtem apertiſſime demonſtrant.
¶ Non obſtat primo dictum Ange.in dicto §.cum ita,& Pau
li de Caſtro in d.l.qui duos,ꝙ lex interpretetur locum eſſe fi-

deicom-

deicommisso in persona ultimi morientis tm̄ in parte sua ꝫ
proprietatem verborum copulatiuè prolatorum, quia *com-
munis* opinio est ꝫ Angelum & Pau. de Cast. & ꝫtrium tenent
Bar. Imo. Alexan. & Senen. & in cōtrarium dicit esse commu-
nem Alex. in l. pen. C. de impub. col. penul. vbi omnes conclu-
18 dunt locum esse fideicom. † in personam primi, nisi supersit
persona magis dilecta, quæ ex verisimili mente testatoris ex-
cludat substitutum. Ita Corneus consi. 47. videtur prima facie
lib. 1. & possem allegare infinita consilia, quæ consultò præte
reo, quia non puto expediens esse istud aliter comprobare.
¶ Non obstat fm̄ fundamentum, dum dicitur, ꝙ stante reci-
19 proca substitutione inter grauatos, pluralitas † nō resoluitur,
quia per substitutionem particularem factam in codicillis de
Segnoria Senasij, recessit testātor a reciproca vniuersali facta
in testamento, vt supra probatum fuit per octo fundamēta.
Bald. super gl. in l. diuus Pius, ff. de peti. hære. hoc adnotat non
ineleganter, pluralitatem resolui in suas singularitates. nam
gl. illic in uerbo, quorum iudiciorū, intelligit, hoc est iudicij.
& pro hoc facit tex. apertus in l. falsa demonstratio, §. fi. ibi nā
hunc sermonem, licèt pluralis sit, pro eo accipi oportet, ac si
separatim dixisset, &c. ff. de cond. & demon. Et istud facit pro
statuto puniente falsos testes producentem, vt etiam locum
habeat in producente vnum. ¶ Sed & illud non inconcinnè
adijciendum puto, pluralem dispositionem verificari in sin-
gulari per suas singularitates, l. j. C. de pact. can. 2. dist. j. Quod
tamen sex modis declarat Lud. Gozad. in d. l. 1. & adde textū
in l. a. §. exactis deinde Regibus, & ibi gl. quam ibi sequitur po
litissimus Vdaltricus Zasius, ff. de orig. iuris. Ex proprietate ta-
men verborum pluralis dispositio non resoluitur in singula-
ritates. hoc probat text. in l. Iulius Phebus, quæ est lex postre-
ma, ff. ad Senatusc. Trebellia. idq; regulare esse tradunt recen
tiores interpretes in l. quamuis, C. de impub. & alijs substitu-
tionibus. Nam (vt ait Modestinus Iureconsultus in l. non ali-
ter, ff. de lega. 3.) non aliter a significatione verborum recedi
oportet, quàm cum manifestum est aliud sensisse testatorem
& facit text. in l. vbi numerus, ff. de testibus. in argumentum.
dicit ibi Dominus Vlpianus, Pluralis enim locutio duorū nu-
mero contenta est. Ergo. (data instantia) minori numero cō
tenta non erit. ¶ Ad tertium respondetur, quod maior est ve-
ra, sed minor est falsa. Verum quidem est, si superest persona
20 † magis dilecta, ꝙ excludetur substitutus: sed falsum est ꝙ d.
Thomas. tunc superstes, dicatur persona magis dilecta, quæ
habeat excludere dominū Baldesarem substitutum. dicitur
enim tunc superesse persona, quæ ex verisimili intentione te
statoris habet excludere substitutum, quando superest perso
na prior in gradu, & aliàs sola ab intestato successura, secus si
sit in pari gradu cum substituto, vt in casu isto. text. est ad lite
ram in d. §. cum ita. Et ita declarant Barto. & omnes scribētes
ibi, & Socinus consilio 94. pro clariori intelligentia, colum-
na tertia, libro quarto. ¶ Nec quicquam facit, quod testator
prætulerit in substitutione vniuersali ipsum dominum Tho
mam, quia verum est, quantum ad portionem ipsius domini
Thomæ. Sed quantum ad portionem relictam domino Ioan
ni, de qua agitur, non prætulit dominum Thomam ipsi do-
mino Baldesari, & ideo quantum ad hoc, non potest dici ma-
gis dilectus. ¶ Ad quartum respondetur, quod *communis* opi-
21 nio est, ꝙ etiam si substitutio † fideicommissaria sit facta in to
ta, & integra hæreditate, vel in tota donatione, vt in casu no-
stro, ꝙ nihilominus habeat locum substitutio in persona cu-
iuslibet de per se, per tex. in d. l. fi. §. filium, & in d. §. cum ita, &
ita Ang. Imo. Pau. Raphael Cumanus, & Alexā. in d. l. quidam
testamento, & ibi Alex. dicit, ꝙ ista est communis opinio cō-
tra Bar. & sequaces. Idem tenent Ang. Imo. Alex. & Senen. in
d. §. cum ita. Mathesi. nota 168. Paul. de Castr. in l. Lucius. ff. de
vul. & pup. Antonius de But. consil. 31. visis consilijs. Alexan.
consi. 91. ponderatis ijs, lib. 1. vbi dicit quod magis communis
est contra Bar. quam semper legendo, & consulendo secutus
fuit, & idem Alex. consi. 92. super eodem, libro 3. & consil. 14.
super quæstione proposita, libro 4. Bal. consi. 271. lib. 3. Alexā.
consi. 203. lib. 4. quod repetitum est, vt ibi videre licet. & Soc.
met in dicto consi. 94. non videtur approbare simpliciter, sed
in casu suo tantum, qui non est casus noster. ¶ Ad text. in di-
cto §. Seia. respondetur quod ibi alia plura concurrebāt, quæ
non sunt in casu nostro, ibi erat facta substitutio in toto, &
vltimo morienti, & prohibita alienatio totius & alia, quæ pō
derat Alexander in l. pater filiam, §. fina. ff. ad leg. falc. & Iason
in dicta l. quidam, & in l. vel singulis, cod. titulo. & in l. penulti
ma, C. de impuber. Alexander consilio 55. prospectis his, col.
8. lib. 4. Præterea substitutio fideicommissaria facta in codicil
lis, est facta per verba indefinita, quo casu est perinde, ac si p
verba simplicia facta foret, secundum Alexandrū post alios,
22 in dicto §. cum ita, colum. 3. ¶ Ad vltimum, quòd testator † nō
præsumatur mutasse voluntatem. Respondetur verum esse,
nisi contrarium appareat tacitè, vel expressè: hic autem con-
stat ipsum mutasse voluntatem, quò ad donationem de Se-
nasio expressè, & ex coniecturis, & rationibus, quibus supra.
Nam in ultimis voluntatibus ita obseruanda est voluntas ta-
cita elicita ex coniecturis a verisimili intentione testatoris, si
cut expressa, l. cum res, & ibi Ias. in 6. notab. ff. de leg. 1. l. Titius,
§. Lucius, ff. de lib. & posthu. ¶ Nam taciti & expressi par est
virtus in ultimis uoluntatibus, vt colligitur ex dict. § Lucius.
Nam uerba etiam ex mente accipiēda sunt, l. nominis & rei.
§. verbum ex legibus, ff. de rerum & verb. signifi. qui text. licèt
de legibus expressim loquatur, tamen ampliari potest ad ulti
mas voluntates, idque fauore earum. Coniecturæ autem ta-
citæ voluntatis, vnde sumi debeant, notant Doctor. in l. verū,
per illum text. de dona. inter uir. & uxo. ff. ¶ Quod autem su-
perius dictum est, voluntatem testatoris sequendam esse &
seruandam, hoc probat text. formalis in l. in cōditionibus pri
mum locum, ff. de conditio. & demonstra. & in l. si ita sit scri-
ptum, ff. de lega. 1. vbi dicitur, quod uolūtas testatoris etsi ver-
bis expressa non fuerit, seruari debet. vnde Paulus Orianus in
repetitio. l. j. nu. 44. ff. de offic. eius, cui manda. est iurisdi. dixit,
Bar. scripsisse in l. pe. C. de necess. ser. quod lex volūtatem testa
toris sequitur, sicut uenator leporem. nec immerito, nam vo
luntas testatoris habetur pro lege. §. disponat, in Authent. de
nupt. colla. 4. vbi dicit Imperator, disponat itaque vnusquis-
que in suis ut dignum est, & sit lex eius voluntas, sicut & anti
quissima nobis lex, &c. ¶ Sed restat scrupulus, quia videtur
ꝙ coiecturæ, de quibus supra in secūdo, tertio, & quarto fun
damētis adductis pro domino Arnaudo, possint facilimè eli-
di, si intelligamus testatorem voluisse substituere ultimo mo
rienti sine filijs, dato ꝙ primus esset mortuus cum filijs, secū-
dum casum propositum in dicto §. cum ita, nam hoc modo
erit salua reciproca, & substitutio facta in codicillis non erit
frustratoria, & sine effectu, quia nisi facta fuisset codicillaris
substitutio, dn̄a Baldesar excludebatur per filios primi præ-
mortui: sic enim expresse disposuerat testator in secundo te
stamento. & ad istum finem potest intelligi facta substitutio
codicillaris & secundum istum sensum testator non fecisset
substitutionem codicillarem frustratoriè ¶ Sed rn̄deo, quod
iste intellectus stare non potest, nec ista fuit intentio testa-
toris: & quod ita sit, demonstro, prius præmittendo, ꝙ reci-
proca facta in testamento inter dominos Ioānem & Thomā
est pura & simplex, etiam si primus moriatur cum filijs.
¶ Secundo præmitto, quòd in casu §. cum ita, reciproca sub
stitutio non erat pura & simplex, sed conditionalis, si alter ꝑ
decesserit sine filijs. ¶ Hoc sic p̄misso, demonstro quod in ca-
23 su nostro substitutio † codicillaris fideicommissaria de Segno
ria de Senasio non potest intelligi facta ab ultimo moriente
in parte sua tantum. nec ab ipso tātum, quia mors utriusque
videlicet tam domini Ioannis, quàm domini Thomæ, est po-
sita in conditione, & quia liberi utriusque sunt etiam in con-
ditione positi, & uterque grauatus, si hæredes nō habuerint,
consequenter non potest dici, ꝙ testator uoluerit, quod sal-
ua sit substitutio reciproca simpliciter & purè facta in testa-
mento: quia ea salua, non esset primus grauatus, eueniente
conditione in persona sui, nec expiraret fideicommissum, de-
ficiente conditione in persona sui, sed solum ultimus graua-
tus esset, sola mors ultimi, soli vltimi morientes essent in con
ditione positi. ¶ Cum igitur uerba substitutionis codicillaris
non conueniant huic intellectui, nec ipsa substitutio stare
possit, salua illa simplici reciproca. ¶ Dicamus, ut supra con-
clusum fuit, per codicillarem substitutionem recessisse testa-
torem ab illa reciproca quantum sit respectu dictæ Segno-
riæ: in casu uero dicti §. cum ita, poterāt uerificari uerba sub-
stitutionis fideicōmissariæ in persona utriusque grauati, quia
reciproca erit conditionalis in persona utriusque, ut supra
dixi, igitur nihil ad casum nostrum.

Laus Deo, de Ripa.

¶ Ad legem Falcidiam.

RESPONSVM I.

CVm portio ex prælegatis cohæredi acquisi-
ta, non prælegata; quia a seipso sibi ip
si legari non potest, sed hæreditaria proprie
appelletur: ideo dubium non est, quin Petrus
quartam partem bonorum ex præallegatis sibi
obuentorum alienare libere potuerit, cum pro quarta testa-
toris hæres extiterit, ac pro ea parte bona hæreditaria, & nō
prælegata dicantur. Quare male, ac inique iudicatum esse re
spondi contra Nauarrinos, ac his cōsortes dictæ quartę par-
tis emptores.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Portio habita ex prælegatis factis cohæredi a cohærede, nõ prælegata, sed hæreditaria propriè appellatur.*
2 *Hæres grauatus restituere hæreditatem, censetur grauatus restituere portionem prælegatorum, quam iure hæreditario capit.*
3 *Rogatus restituere pro quota non censetur grauatus restituere portionem prælegatorum sibi iure hæreditario obuentorum.*
4 *Hæres testatoris pro quarta, pro eadem quarta partem bonorum sibi prælegatorum alienare potest.*
5 *Portio habita ex prælegatis in falcidiam computanda est.*

Qui veritas est, mihi viam veritatis aperiat.

Respon. Interpreta.

Vera, & indubitata conclusio est, quod portio†prælegatorum factorum cohæredi, quæ ipsum hæredẽ tangit, non dicitur prælegata, quia a seipso sibiipsi legari non potest, l. legatum, tertia §. 1 ff. de leg. 1 l. Titia §. Lucius, ff. de leg. 2. ¶ Ratio rationis, quia dicitur, a seipso legari non posse, est, quia nemo sibi donare potest, & inter donantem & accipiẽtem oportere esse differentiam placuit, idque optimè probatur in cap. secundo, de istitut. in uolumine Gregoriano. & ibi no. interpretes. Atqui legatum est donatio a defuncto relicta ab hærede prestanda ita definit Imperator in § i. Inst. de lega. Legari itaque inutiliter ab hærede ut sibiipsi præstet, scribit Modestinus in d. l. legatum, tertia § primo ff. de leg. primo. sic enim ait ibi Iurisconsultus Modestinus. Hęredi a semetipso legatum dari non potest, a cohærede potest. Dare autem est dominium in alium transferre. ita probat textus in §. sic itaque, Institut. de actio. & adde textus notabiles in c. inter dilectos, extra de fide instrumentorum. & cap. si diligenti, de præscri. in antiquis. Quatenus vero pertinet ad §. Lucius, l. Titia, ff de lega. secundo, superius citatum, nullo certe modo congruit proposito, ad quod citatus est atque īductus, immo est ibi species dissimilis, casusque omnino diuersus, & illum §. Lucius, pro contrario allegat Accursiana glo. in d l. legatum, 3. §. primo. Audiamus igitur, Modestinum ita loquentem in d. l. legatum, §. Lucius. Lucius (inquit) Titius in testamento suo ita cauit. Octauianæ Stratonicæ, dulcissimæ filiæ meæ, salutẽ. Volo eam a seipsa accipere uillam cum impositionibus suis omnibus. Et paulo post quærit Iurisconsultus in hæc uerba. Quæro, an huiusmodi scriptura integrum prædium singulis hæredibus datum esse videatur, an uero partem hæreditariam duntaxat contineat, cum inutiliter a semetipso quenquam eorum, quam habebat partem, accipere uoluerit. Modestinus respondit, nõ sic interpretãdam scripturam, de qua quæritur, ut fideicommissum inutile fiat. Ponderatis illa verba, ut fideicommissum, &c. Nam actus ita interpretãdus est, ut potius ualeat, quàm pereat, l. quoties, ff. de reb. du cũ si. Videte ꝯtrarium, & uelut antinomiã, quã ita conat diluere gl. in d. l. legatũ, §. 1. Vt illa lex legatum, 3. §. 1 procedat, quando hęs est solus, §. autem Lucius, quando habet cohæredem. Ego uero aliter hoc contrarium dilui, & dissolui posse puto, ponderatis verbis dari, & accipere. Vt verum sit legatum ab hærede sibiipsi dari non posse, quia nemo sibi dat, ut superius probaui per cap. 2. de institut. extra. & ita loquitur d. l. legatum, §. 1. accipere autem heredi licèt suo iure, ut probatur in l. Titia, §. Lucius, & in l. 10 quartam. ibi, sed & si accepta pecunia, hæreditatem restituere rogatus, ff. ad legem Falcidiam, quod notandum est. ¶ Illi l. in quartam, in principio, uidetur obstare textus l. filium, quẽ hñtem, C. famil. ercis. ubi īputaẽ in quartã etiã pro partibus, q̃ capiuntur a cohæredib. Soluit Cin. ut l. in quartã, procedat, qñ grauatur restituere aliis, lex aũt, filiũ, qñ cohæredib ar. l. Nesennius, ff. ad leg. fal. Et quod dr̃ in illa l. in quartam, ꝙ datum gratia ꝯdõnis implendæ non cõputatur ī quartam, hoc procedit respectu falcidiæ, non autem Trebellianicæ. Et ratio diuersitatis assignatur in d. l. in quartam. Ideo
† cohęres rogatus restituere portionem hæreditatis sibi reli
2 ctam, tenetur restituere portionem prælegatorum, quæ ipsum tangit, quia pro rata sua cohęres percipit prælegata iure hęreditario, non iure prælegati, l. in fideicommissariam, §. fi. ff. ad Trebel. quo fit, ut econtra†rogatus restituere prælegata
3 non teneatur restituere, nisi quæ a cohæredibus percepit, ñ quę a semetipso, quia pro sua portione ñ sunt prælegata. Male ergo iudicatũ vr̃ contra Nauarrinos & litis cõsortes, qa d. Petrus potuit alienare quartã partẽ bonorum sibi prælegatorum, cũ fuerit hæres testatoris†pro quarta parte, pro qua
4 quarta bona dicuntur hæreditaria, non prælegata, d. l. in fideicõmissariã, § fi. hinc est ꝙ suã†portionẽ non teneẽ in falcidiã
5 imputare, qa eã capit iure hr̃ditario, l. in quartã. ff. ad leg. falc.

¶ Ad Senatusconsultum Trebel.

RESPONSVM I.

SVbstitutio in proximiorem de genere suo concepta fratres patrueles, & non sororis filios, ut alieni generis & cognominis admittit; nati namque ex sorore, non matris, sed patris familiam sequuntur: censetur. n. testator huiusmodi substitutione non solum ex fœminino sexu descendentes, uerum & proprias filias excludere, cum conseruandæ familiæ & agnationis ratione ita substitutum fuerit: proinde patrueles omnes proximiores vocari certi iuris est, qui si coniunctim vocẽtur, æquas partes concursu inter eos sortientur. ¶ Fideicommisso ea lege grauatus, ut portio unius deficiens ad alium cõfluat, & ad nouissimum tota hęreditas deuoluatur, perceptiones quoque restituere tenetur, præsertim cum in proposita facti specie tam ex ordine literæ, quam intellectus fideicommissum precesserit grauamen simpliciter iniunctũ nulla bonorum facta commemoratione. Hinc quæstionis est, an de iis perceptionibus Trebellianica detrahi possit, quę alio iure quàm fideicommissi ad cohęredem peruenit, ergo in restitutione non uenit: de portione vero Claudiæ ad Petrũ obuenta, constat eundem Petrum, necnõ eius hæredes Trebellianicam detrahere non posse, cũ ipsa Claudia prohibita fuerit ipsam detrahere ex iis uerbis grauata, omnia bona, & tota hęreditas pleno iure, &c. & ubi non esset detractioni locus, inficiari tamen non potest quin fructus iudicio testatoris ꝑcepti ante restitutionem non sint in Trebellianicam imputandi. nec repugnat dispositio l. iubemus, C. ad Trebellianũ, quia sibi in præsenti casu locum sibi non uendicare, secũdũ ea, quę proponuntur. Proinde dixi integram medietatem hæreditatis Domini Alziati fratribus patruelibus restituẽdam absque detractione tum Trebellianicæ, tum legitimæ, in qua legitima ipse Petrus imputare habet partem hæreditatis ipsi donatam. ¶ Cum sacerdotibus nec aliis liceat procurare, nec testatoris incitare eorum ecclesiis, uel sibi, uel aliis aliquid in aliorum præiudicium relinquere, ideo respondi ecclesiam maiorem suggestionibus fraudulentis, clamoribus ac instigationibus Claudii de Pomerio eiusdem ecclesię canonici in locum D. Saluatoris substitutam prius a testatore nominati ab eodem excludendam esse. nec repugnat ꝙ blando sermone, illecebris, & precib. permissum sit iudicium testatoris in se ꝓuocare, quia fraudulentis dolosisque suasionibus testatorẽ a proposito diuertere prohibitum est.

SVMMARIVM.

1 *Substitutio de proximiore, seu propinquiore de genere facta, excludit proximiores per lineam fœmininam, qui patris & non matris familiam sequuntur. nec fœmina hoc casu comprehenduntur, uulgo omnis filiy nu. 2.*
3 *Substitutio de proximiore de genere facta, omnes patrueles proximiores admittit; qui si coniunctim uocentur, concursu æquas sortientur partes.*
4 *Coniuncti re & uerbis, concursu sibi partes faciunt.*
5 *Grauatus restituere portiones simpliciter, ad perceptiones quoque grauatus censetur.*
6 *Fideicommissum, quod præcedit grauamen simpliciter iniunctũ tam ex ordine literæ quam intellectus, nulla facta mentione bonorum, perceptiones quoque continet.*
7 *Trebellianica an detrahi possit de perceptionibus restituendis.*
8 *Trebellianica prohibita censetur, si quis grauetur restituere omnia bona, uel totam hæreditatem pleno iure.*
9 *Fructus percepti iudicio testatoris ante restitutionem, an sint imputandi in Trebellianicam.*
10 *Filij an teneantur imputare fructus in Trebellianicam, & ibi uide intellectum l. iubemus, C. ad Trebellianum.*
11 *Filius tenetur imputare suam legitimam partem hæreditatis sibi donatam in contractu matrimonij.*
12 *Sacerdotibus non licet procurare, & incitare testatorem ad aliquid eis relinquendum in alterius damnum.*
13 *Testatoris iudicium licet in se procurare precibus & blando sermone, non autem dolosis, & fraudulentis suasionibus.*

Qui veritas est, me in viam dirigat veritatis.

Respon. Interpreta.

Bene digesta, & iuridicè resoluta fuerũt omnia proposita dubia per præstantẽ Iureconsultum d. Ioannem Montaigne. Verissima est enim prima cõclusio, ꝙ ex substitutione his verbis concepta, eidẽ
2 & vltimo decedenti substituit proximiorem, †seu propingores de genere suo, & cognomine Antardi & suos, censentur vocati fratres patrueles, & nõ filii sororis alterius generis &

cogno

cognominis: nati enim ex sorore non dicuntur de genere &
cognomine aui materni, quia qui nascuntur, patris & non ma
tris familiam sequuntur, Insti. de leg. agnat. tu. §. 1. & c. vbicun-
que, de pœnis, li. 6 ideo testator substituendo proximiorem
de genere suo, cẽsetur excludere proximores per lineam fę-
mininam, vt in terminis decidit Philip. Fran. post Bal. in c. si
pater, col. ante pe. de testa, li. 6. Videtur enim testator voluisse
per talem substitutionem cõseruare bona in sua agnatione
secundum eos, quo casu in substitutione facta fauore cõser-
uandæ familię non comprehenduntur fœminæ, nec descen
dentes ex eis, vt præclarè ostendit do. Philippus Corn consi.
55. pro decisione, libro 1. & consili. 36. videretur prima facie
dicendum, li. 1. Qua ratione & alias recolo respondisse in hu-
iusmodi facti contingentia, matrem horum consobrinorum
2 † non fuisse a dicto Alzario testatore vocatam, quo fit vt nõ
sit aliqualiter dubitandum super huiusmodi quæsito; nam si
mater nõ vocatur, minus filii, l. si viua matre, C. de bonis mat.
Verissimum quoque ẽ ex his verbis, proximoirem seu proxi-
3 miores † de genere suo, vocari omnes patrueles, qui eodem
proximiori gradu existunt, l. cum ita, § in fideicommisso, & l.
peto, §. fi. ff. de leg. 2. & l. si cognatis, vbi Raph. & Mod. ff. de reb.
dub. Et cum collectiuę & coniunctim vocentur, æquæ inter
eos partes fieri debent, l. interdum, ff de hered. instit. Sunt. n.
4 coniuncti re & verbis, † ergo concursu faciunt sibi partes, vt
per Barto. in l. re coniuncti, in tertia quæstione principali pri
mæ partis, ff. de leg. 3. Et hæc prima consultationis pars adeo
clara est, quod non videtur probabilem dubitationem recipere.
Certa quoq; puto, quod in secũda parte cõsultationis recitatur,
quod in restitutione fideicomissi, non solum veniat portio Ga-
brielis, sed etiam portio Claudiæ eidem Gabrieli obuenta, quia
ex contextu fideicomissi apparet, quod testator voluit de vno in
5 alium portionem † deficientem peruenire, & ad vltimum
totum pertinere, ergo in restitutione totum dicitur compre
hensum. vt per Corn. consil, 330. placet. libr. i. Quod absq; du
bio verum est ĩ casu præsenti. in quo tam ex ordine literæ, quam
6 intellectus fideicomissum præcedit † grauamen simpliciter
iunctum, nulla facta mentione bonorum, ſm Bart. & Pau. de
Cast. in l. Scęuola, & in l. Marcellus, §. quidã liberis, ff. ad Treb.
Bal. consi. 406. in qõne. quæ vertitur. li. j. Alexander cõs. 3. li.
j. Corn. consil. 20. videtur, lib. 4. Decius consi. 86. viso puncto.
col. pe. Sed id absq; dubitatione nõ transit an Trebellianica
7 † detrahi possit de portione Claudię & Gabrielis: nam si Pe-
trus fuit heres Gabrielis, & dictę Claudię, videtur quod ex perso-
na ipsorum Gabrielis, & Claudię possit detrahi, quia tũ. Tre-
bellianica ad eũ peruenit alio iure, quàm iure fideicommissi,
ergo in restitutionem non venit, l. qui fundum. §. qui filium,
ff. ad leg. Fal. & consuluit in proposito Bar. consi. si Dominus
Cato, &c. Sed hoc non obstante quãtum sit ex persona Clau
dię, constat Petrum, nec eius hæredes posse detrahere Tre-
bellianicam, quia ipsa Claudia erat prohibita illam detrahe-
8 re per illa verba, omnia bona, † & tota hęreditas pleno iu-
re, &c. quæ geminatio ostendit enixam voluntatẽ loquentis
fuisse, vt nihil detraheretur, arg. l. Balista, ff. ad Treb. Præterea
ibi non cesset detractio Trebellianicæ, id non negabitur, quia
9 fructus percepti † iudicio testatoris ante restitutionẽ non sint
imputandi in ipsam Trebellianicam, l. in fideicommissaria, ff.
ad Treb. qua imputatione facta nihil erit, vt presupponitur, quod
10 veniat detrahẽdum. Nec obstat, quia Petrus est de liberis, † qui
nõ tenentur imputare fructus in Tabellianicam, l. iubemus,
C. ad Treb. quia respondetur dupliciter. primo, quod dispositio
d. l. iubemus, solum procedit quãdo liberi primi gradus sunt
grauati restituere hæreditatem suis fratribus vel fratrũ filiis,
secus si alteri psonę ſm Rayner. Franc. de Ramp. & Cyn. in d.
l. iubemus, per illum tex. in fi. & licèt Sal. & vterque Imol. in l.
quod de bonis, §. quod auus, ff. ad legem Falcid. contrarium
tenuerũt, non tamẽ ab hac sententia antiquorũ est discedẽ-
☞ dum, quia est cõis, ſm quam consuluerunt Lud. Ro. cons. 232.
quatuor sunt quæsita, Pano. consil. 79. illud de iure quæritur,
in 1. parte. & Raph. Com. cõsi. 123. Bartholomeus. col. fi. & se-
quitur d. Alex. ibi contrarius, in d. l. in fideicommissaria. Secũ
do respõdetur, quod dispositio loquitur in liberis primi gradus,
qui fuerunt hæredes patris testatoris, & vt hæredes grauati,
non autem in liberis, qui repudiarunt hereditatem patris,
vt fecit hic Petrus. vnde ad hunc casum non possumus illam
legem extendere, quia Imperator ibi in fine prohibet omnẽ
extensionem extra casum, & personas ibidem nominatas.
Tertio non potest inficiari, quin fructus percepti p Claudiã
& Gabrielem non veniat imputandi, cum ipsa Claudia sit ex
nea, & Gabriel de liberis secundi gradus, in quibus cessat vi-
gor d. l. vt ibi expresse deciditur. Accedo igitur in sententiam
prædicti d. Consultoris, vt integra medietas hæreditatis di-
cti d. Alziarii veniat restituenda fratribus patruelibus absque
detractione Trebellianicæ, & absque detractione legitimę ip
11 sius Petri, quia tenet in suam legitimam † imputare partẽ hę
reditatis ipsi Petro donatam in contractu matrimonii. l. quo
niam nouella, C. de inoffi. testa. Circa vltimum, constito te-
statorem suggestionibus fraudulẽtis, clamoribus. ac instiga-
tionibus Claudii de Pomerio canonici ecclesiæ maioris, sub-
stituisse ipsam ecclesiam in locũ domini Saluatoris prius a
testatore nominati, placet conclusio d. Cõsultoris quod ecclesia
excludatur a dño Saluatore, p tex. in cle. 1. §. quibus ẽr, de priuile.
12 vbi dicitur, nõ licet † sacerdotibus, nec alteri perirare, & inci-
tare testatorẽ, ut aliqd relinquat ecclesiæ in damnũ alterius,
vt procuratũ dicitur a dicto Claudio Canonico, & quibusdã
aliis. Quamuis blando sermone, illecebris, & precibus, permis-
13 sum sit iudiciũ † testatoris in se prouocare, l. fi. C. si quis aliquẽ
testa. prohib. Fraudulentis tamen suasionibus testatorem a
proposito diuertere, prohibitum est, l. 1. in fi. ff. de doli ma. ex-
cep & est tex. in proposito nostro optimus, quem ibi nota,
Bart. in l. Lucius, §. Sempronia, ff. de leg. 2.

Laus Deo Optimo Maximo.

IOANNIS FRANCISCI RIPAE A SANCTO NAZARIO, IVRISCONSVLTI EXCELLENTISSIMI,

In ff. Nouum absolutissima Responsa,

Nunc postremò maiori, quàm hactenus vnquam factum sit, diligentia, recognita, & repurgata incipiunt fœliciter.

¶ De donationibus, & ad Treb.

RESPON. PRIMVM.

EX possessione regulariter dominium nō probaẽ, cū agitur de dñio principaliter, secus si incidenter, q̄a ex possessione dñiū ꝓbaẽ. quare fundatã hñt intẽtionẽ filij quondã Delphinę actricis ꝯ Petrū Blanchettū, ꝓbando res eidẽ donatas fuisse in bonis donatricis, licèt de dñio nihil ꝓbauerint, recteq; agunt ꝯ hẽdes donatricis vigore donationis ad rẽ tradẽdã, cū tradendi facultatẽ hēant ex tenuta corporalis possessionis. p hæc verba, & ea vita functa, vel si ꝯtingat eã scdo maritari, fructus, redditus, & pꝓuẽtus ꝯsolident cū ꝓprietatib. fideicõmissū īducit quò ad vsumfructū formalẽ, nō quò ad causalem, cū nunq̃ a proprietatib. separatus dici potuerit, meritò in fideicommisso continetur.

SVMMARIVM.

1 *An ex possessione præsumatur dominiū, ibi vide qñō ꝓcedat, & vide n. 3.*
2 *Intentio donatariorum satis probata dicitur, quò ad obtinendam tradũnem rei donatæ, si probent rem donatam donationis tempore fuisse in bonis donatricis licèt de dominio nihil probauerint.*
4 *Sicut clauus clauum trudit, ita præsumptio p̄sumptionem excludit. & ibi vide intellectum l. Quintus ff de do. int. vir. & vxo.*
5 *Vsusfructus quidã cãlis, quidã formalis est. & ibi vide quid sit de vtroque.*
6 *In legato generali vsusfructus, non venit vsusfructus causalis ex verisimili cogitatione testatoris.*
7 *Hæc verba, ea vita functa, vel si contingat eam secundò maritari, fructus redditus, & prouentus, consolidentur cum proprietatib. ab vsufructu formali, interpretationẽ recipiũt nō a cãli qui nunquã separatus dici potuit.*

Respon. Interpreta.

VIsis, & bene, quantū licuit, ꝯsideratis iis, q̄ hinc inde fuerunt allegata p p̄stantissimos dños Cõsulentes. In cã vertẽte inter filios q. Delphinæ actricis ex vna, & Petrū Blanchettū, reū ex altera visa fuit verior ꝯsultatio illa, q̃ intẽtionẽ agẽtiū fuisse ꝓbatã optimis rõnib. demonstrauit, q̃ ꝯsultationem cõfirmare curabo.
1 † Primò, licèt dr̃ ex possessione nō ꝓbetur dñiū, qñ de eo principaliter q̃rit, vt p Bar. in l. qdã in suo, ff de ꝯd. indeb. tñ talis regula nō ꝓcedit, qñ agit ꝯ eū a quo agẽs p̄tendit cãm dñij, fm Bar. in l. si rẽ alienã. ff. de pig. act. Bal. & alij in l. cū res, C. de ꝓb. nã isto casu ꝓbata possessione, ẽt ꝓbatū dr dñiū. Bene facit, qđ dñt Bar. & alij in l. a diuo Pio, § si super reb. ff. de re iud. ubi ꝯcludũt, q si creditor petat executionẽ in re, uel instñ in bonis debitoris, sufficit ꝓbare d'bitorẽ possidere, q̄a ex possessione p̄sumit dñiū ꝯ debitorẽ, l. 2. vbi Bar. C. ne vx. pro mari. gl. in l. 1. C. de prin. fis. Cū igit donatariæ agãt ꝯ hẽdes donatricis ad
2 res donatas, sufficiẽter fundarũr † earū intẽtionẽ, ꝓbãdo res ipsas fuisse in bonis donatricis, licet nō ꝓbauerint titulū, seu cãm dñi. Et ꝑfecto absonū esset ꝯrũ tenere, q̄a sic esset in facultate donatoris, & hẽdū suorū, reuocare pfectã donationẽ saltẽ p indirectū ꝯ l. pfectã, C. de don. q̄ sub mo. q nō est dðm, reg. cū qđ vna uia, de reg. iur. quō n. verisimiliter poterit donatarius ꝓbare dñiū, si donator, vel eius hẽdes, negẽt se dños? certè nunq̃ & in facto alieno nunq̃ cadit ꝓbabilis sciẽtia, l. si qs delegauerit. ff. de noua. l. n. ẽ, p iur. Scdo moueor, vbi agit
3 de dñio incidẽter † ex possessione p̄sumit dñiū, fm Bart. in d. l. quidã in suo. Pan. in ca. ad sedẽ, in 2. char. de rest. spol. & hoc nō inficiatur, q̄ ꝯsuluit ꝯ has rones Doctorū, sed hic non agitur de dñio principaliter, sed incidẽter. minor iustificat, agũt. n. si hæ donatariæ actione psonali ꝓueniẽte ex ꝯctu donationis ad tradẽdū ꝯ hẽdẽ donatricis habẽtẽ facultatẽ rei tradendæ, cū sit in tenuta & corporali possessione, l. ex empto, ff. de act. emp. Mõ hẽs donatricis ad se defendẽdū, ne teneat, excipit de dñio alterius, ergo incidẽter venit q dñiū in iudicio. Fortius dico, q non põt refricare q̃onẽ dñij, fm Bar. in d. l. si rẽ alienã cū solitis ꝯcor. Præterea exceptio iuris alterius isto casu non est exclusiua intẽtionis agentis: pro iure, cū teneant hẽdes, ẽt si nō sint dñi, tradere. d. l. ex empto. Huic ꝯclusioni nō ob. tale fundñ, dr̃. n. q p̄missa ꝯclusio ꝓcedit p̄sumptiue, q̃ p̄sũptio
4 dẽt cessare in casu isto pp aliã ꝯriã p̄sũptionẽ, q̄a sicut † clauꝰ clauū trudit, ita p̄sũptio p̄sũptionẽ excludit, l. Diuꝰ, ff. de ī ite. re. cū vul. in ꝓposito, cū donatrix sit vidua, ut euitet suspitio turpis q̃stꝰ, p̄sumẽdū est talia bona fuisse mariti. l. Quintꝰ, ff. đ do. int. uir. & ux. l. ẽt, C. e. Sed huic iuridicè r̃ndet dñs ꝯsultor. q̃ partes filiarū tuet, q dispõ d. l. Quintꝰ, nō ꝓcedit qñ mulier tpe mr̃imonij hẽbat aliqua bona ultra dotẽ, ex quorū fruct. verisimiliter potuerit acq̃rere, p qua r̃nsione vltra deducta p cū, allego Lud. Ro. cõs. 119. sup eo. col. 2. placet ẽt alia r̃nsio, q d. l. ꝓcedit, qñ mulier ꝯstante mr̃imonio, uel saltẽ ĩ tpe luctus acq̃siuisset. secꝰ si post mortẽ, & post annū luctus potuit acq̃rere, ut p Ang. ꝯs. 141. ĩ c. sup primo pũcto. vel alr r̃ndeẽ, q d. l. Quintus, ꝓcedit, qñ maritꝰ, vel eius hẽs ageret ꝯ vxorẽ uel eiꝰ hẽdes, fm Bal. in l. si vxorẽ, C. de ꝯd. ĩser. Ale. in l. q iure familiaritatis, ff. de acq. pos. & maxime in casu isto, vbi ipsa donatrix, & eiꝰ hẽdes nō pñt refricare q̃onẽ dñij, vt s. dixi. Circa scdã dubitationẽ, an illa verba, & ea uita functa, & c. inducant fideicõmissum post mortẽ Ioannonę, nō vr̃ expediẽs insistere, si verū est cohẽdes Ioãnonę p̄mortuos fuisse, ut p̄supponit in ꝯsilio scdi ꝯsulẽtis, q̄a ẽt q talia uerba importassent fideicõmissū, tñ post mortẽ substitutorū añ Ioãnonã grauatã effectū fuisset fideic. caducū, seu quasi, l. vni. § sin aũt sub ꝯdõne, C. đ cad. tol. si tñ libet vlterius ĩdagare, adhiro opi. ꝯsulẽtis p filiab. q talia verba nō ĩducãt fidei. p cuius cõcl̃one, & clariori decĩsone
5 p̄mitto, q duplex est vsusf. cãlis, † & formalis, ut p gl. ĩ l. 2. ff. de vsufr. vsusfruc. cãlis separari nō põt a ꝓprietate, a qua cãtur, l. si cū testõ, § si fundū, ff. de exce. rei iu. vsusfru. formalis, est q̃dã seruitus imposita ꝓproprietati, & est seruitus psonalis debita psonę, vt p gl. ĩ rub. ff. de vsufr. ex istis infertur correlariè, q testor īstituẽdo Ioãnonã in tertia parte, uĩ ẽt reliquisse eidẽ usũfructū cãlẽ, q̄a ꝓprietate Ioãnonæ relicta separari nō p̄t, d. § si fundū, & probat in l. si Titio usufruc. cū ibi no. ff. de usufr. infert ẽt, q in alia parte ẽt Ioãnona nō potuit hr̃e usũfr. formalẽ, q̄a erat hr̃es, & ꝓprietaria bonorū dictæ portionis, & in re ꝓpria nō cadit seruitus, & ꝯñr usũfru. formalis, l. nemo. ff. de ser. urb. p̄d. l. uti frui, ff. si usufr. pet. itẽ īfert, q legatū usufr. oĩum bonorū relictū d. Ioãnonæ, dẽt intelligi de usuf. formali, & sic de usufr. aliarū duarū partiū, in q̃b. erãt instituti alij cohẽdes, nō ãt de usufructu portionis ipsius Ioannonę, q̃ a satis eã instituẽdo reliq̃t eidẽ et usũfructū dictæ tertię partis, & q in tali legato gñali nō includaẽ usufr. dictę tertię partis ꝓbaẽ, q̄a in dispõne gñali nō ueniũt prius specificata, l. doli clausula, ff. de uer. ob. itẽ nō ꝯprehẽdunẽ ea, de q̃b. nō est uerisimile testatorẽ cogitasse, l. cū res, ubi Iasõ in 6. no. de leg. j. uerũ cū prius instituẽdo Ioãnonã, satis eidẽ reliq̃sse vr̃ usũfructū dictæ tertiæ partis, ut s. probatu, nō est dicẽdū, q ĩ gñali relicto
6 ueniãt prius relicta. † itẽ ñ ẽ uerisimile, q bis uoluerit eadẽ relinq̃re, q̄a fm legatū eẽt superfluū, ꝯ l. si qn, ff. de leg. 1. Istis sic p̄missis ꝓbaẽ clarissime, q illa uerba, & ea uita functa, uel si cõtingat eã scdo maritari, fructus, redditus, & ꝓuentus ꝯsolidẽtur cū ꝓprietatib. & ꝓueniãt ad hẽdes p̄dictos, nō importãt fideic. in illa tertia parte, in qua fuit Ioãnona hr̃s instituta. Sed solū p illa uerba, testõr uoluit usumfr. formalẽ relictū Ioãnonę extingui, & finiri, si transierit ad scda uo. hoc patet ex pluribus. Primo q̄a uerba illa, qdq; ea uita functa, referũtur ad legatū usufruc. relicti d. Ioãnonæ, de quo ꝓxime erat sca mẽtio, nã relatio faciẽda ẽ ad proxima, l. si ita ẽ cū ꝯs. ff. de iurau. omn. iu. itẽ repetit qualitates ꝓxime pcedentes l. Seia § Caio, ff. de fundo instr. uerũ legatū usufru. de quo facta erat mẽtio, dẽt intelligi de usufructu formali, ut sup. demõstratū fuit, ergo ẽt grauamẽ annexū intelliget de usufructu formali. Scdo, posito q legatū gñalis usufruc. ẽt includeret usũfructū dictæ tertiæ partis, tñ includeret eū tanq̃ usumfructū calẽ, & annexu ꝓprietati, cū nũq̃ fuerit separatū, nec potuit dari vsusfructus in re ꝓpria: uerũ uerba illa, & ea uita functa, uel trãseunte ad secunda uota, uerificari nō pñt in isto usufructu causali, quia cãlis vsusfruc. nunq̃ fuit separatus a proprietate, ergo no cõsolidaẽ.-

solidātur,e.ad dissoluēdum,de desp.impu.& istud etiam oportunè prius deduxit prædictus do.Consulens,& quicquam melius adduci non potest. Tertio testator in dubio nō præsumitur velle grauare heredem aliquo onere fideicom.l.vnum ex familia,§.si rē ff. de leg. 2. cum vulg. Sed ego non video verbum,neque syllabam in dicto testō,per quam testator videatur onerare Ioānā aliquā fideicōmisso,maximè quaotū ad ꝓprietatē, ergo nec nos istud diuinabimus ꝯ præsumptionem iuris.Et certe optassem,ꝙ ꝓstantissimus ꝯsulēs, q conatus est demōstrare,ꝙ clausula illa,quodq; ea vita functa, includat tā casum mortis,ꝗ casum trāsitus ad secūda vota laborasset potius demōstrando,ꝙ ꝑ talē clausulā fuerit inductū fideicō. et in ꝓprietate tertiæ partis bonorū relictorū ipsi Ioannæ,quia in hoc stat punctus cōtrouersiæ. Et ego nō negarim includi etiam casum mortis,q a verba sunt clara:tamen dico,ꝙ includunt quantū ad extinctionē vsusfructus formalis tantū, non quo ad reliqua.& per ista remanent sublata omnia fundamēta prædicti d.Consulentis contrarium. Laus Deo.

RESPONSVM II.

3 DOnatio quondā Claudij Corferij Nobili Domi.Ioānę facta,exceptionibus ex aduerso ꝓpositis elidi nō pōt,cui nō repugnat exceptio nullitatis prouenientis ex inobseruātia statuti Delphinalis,cum donatio in prouincia facta Delphinali statuto nullo iure cōprehēdat,certaque sit iuris regula,i iis,q̄ ꝯcernūt solēnitate ꝯctus,locū ꝯctus nota dignū eē, & vbi forma statuti n̄ eēt obseruata , ea iureiurādo interposito replet. Qd̄ ēt statutū donationi obeē nō pōt donatore,dū dixit tacēre,nec q uerelāte. Nec obstat exceptio nullitatis propositę ex defectu ꝑsonæ donantis,q mēte captus ac demens asseritur: qa nō sufficit assertio,vbi est necessaria ꝓbatio,cum q̄libet sanę mētis præsumat. Nimisq; repugnat exceptio legitimæ prętensæ debitæ matri,qa eū legitima quota sit bonorū,q̄ habebat defunctus tpe mortis,donatio āt huiusmodi in bonis defuncti dici nullo iure potuit stante constituto & precario in donatione apposito,q̄bus in donatariā dominiū fuit translatū,non obstante q̄rela donationis inofficiosæ proponenda, q̄ nō ꝓposita,nec intētata non releuat, proinde cōdēnādos esse cēsui Bartholomeū,& Ludouicam matrē, & filium ad relaxandum bona,quæ fuerāt dicti quondam Claudij dictæ Dominæ Ioannæ de Robiaco donata,saluis iuribus matris.

SVMMARIVM.

1 *Statutum Delphinale non porrigit effectum suum ad donationem in prouincia factam, ideo exceptio nullitatis proposita ob formam statuti non seruatam,nulla est.*

Contractus locus inspici debet in iis,quæ concernunt solemnitatē cōtractus

2 *Iuramentum operatur,contractus non irritari propter statuti solemnitatem omissam,nec laici potuerunt de uiribus iuramenti statuere.*

3 *Statutum annullans donationem , non procedit tacente donatore ,& non querelante donationem.*

4 *Exceptio nullitatis donationis ex defectu personæ donantis, non probata non releuat.*

Præsumptio est,quemlibet esse sanæ mentis .

5 *Exceptio constitutionis fideicommissariæ , non obstat donationi , maximè cessante beneficio inuentarij .*

6 *Exceptio detractionis legitimæ debitæ,non obstat donatario, cum donatio desiderata non esset in bonis defuncti de quibus debetur legitima.*

7 *Querela inofficiosæ donationis non proposita,nec intentata,non releuat.*

Qui veritas est, me in viam dirigat veritatis.

Respon. Interpreta.

COndemnandos puto Bartholomeum & Ludouicā matrem & filium,ad relaxandū & dimittēdū bona, q̄ fuerāt quondam Claudij Corferij, Nobili Dominæ Ioannæ de Rabiaco in uim donationis eidem dominæ factæ per dictum Claudium , non obstantibus friuolis exceptionibus in contrarium oppositis & deductis.Et primo nō obstat, dū opponitur exceptio nullitatis, ex eo ꝙ nō fuit seruata forma statuti Delphinalis.Quia respōdetur multipliciter. Primo, ꝙ

1 tale † statutū nō porrigit effectū suū ad contractus donationū factos extra territoriū,& cōsequenter non porrigitur ad donationē istā celebratam in prouincia,l.q fundus, ff. de euictio.per quē tradit regula,ꝙ in his,q̄ ꝯcernunt solēnitatē cōtractus,vt ꝙ donatio non valeat nisi cū certa solēnitate,inspiciendus est locus ꝯctus.ita docet Bar.in l.cūctos populos,ver nunc veniamus ad gl.& ver.6.videndum est,C.de sum. Tri. &

2 fid.cato. Scdo rn̄det,ꝙ vbi est interpositū † iurām,vt in prętenti casu , donatio non irritatur propter omissam solēnitatem statuti,quia laici statuentes non potuerunt disponere de viribus iuramēti,secūdū Ioan.Ad.in additionibus Specu.in titu. de instr.editi.§.porro,in vltima additione.Ang.in l.lancinius, §.fi.C.de dona.Ioan.de Imo.in c. cū contingat, charta penul.

& ibi Pan.& alii,de iureiur. Fed.de Senis consi.281.Casus talis est,& hæc est communis Doc.sn̄ia,vt probat d.Ias. in aut.sacrā puberum,C.si adu.&.vendit.& comprobauit Tiraq.in tractatu ... h.13.ca.3.

3 ꝙ statutum † non procedit tacente donatore, & nō querelāte in vita,prout hic donator tacuit, & nō querelauit. Nec intelligentia qua mediante aduersantes hāc rn̄sionem conant effugere,stare pōt,ꝑꝑ implicatiuam, etiā,quę implicat casum non seruata solemnitate:& qa frustra statuentes statuissent q̄relā,siue ius dicēdi donationē nullā, non trāsire ad hr̄des,vbi donatio de iure subsisteret. qa tn̄ non vidi verba statuti,non audeo sup hac rn̄sione pedē figere. ¶ Nō obstat alia exceptio nul

4 litatis ex defectu ꝑsonæ † donantis,q dr̄ ꝙ erat mētecaptus & demēs,qa nō fuit hmōi exceptio ꝓbata ꝑut necesse fuit, cum quilibet ꝓsumat sanæ mentis,vt firmant gl.Bart. & alii in l nec codicillos,C.de codici.Soc.ꝯsi.42.col.1. lib.1.imò ꝑ parte dn̄æ Ioannæ legitur melius probatum, ꝙ dictus donator erat sanæ

5 mentis,&c. ¶ Non obstat alia exceptio † substitutionis fideic. quia confusa fuit actio competens dicto Bartolomæo ad bona restitutioni subiecta, ex eo ꝙ audiuit hr̄ditatem donatoris grauati absque beneficio inuentarii,l.fi.§.f.c.C. de iure delibe-

6 ran. ¶ Non obstat exceptio detractionis † legitimæ,debitæ vt prętenditur mr̄i:quia aduertendū est,ꝙ legitima ēst quota bonorum,quæ defunctus habebat tempore mortis,l.Papinianus §.quarta,ff.de inof.test.bona autem donata Dn̄ę Ioannæ non erāt in bonis donatoris eius filii tpe mortis,qa stante ꝯstituto & ꝑcario in donatione apposito,dn̄ium fuerat translatū in donatariā,l.ꝙ meo,ff.de acq.poss.l certe,ff.de precario.ergo in illis matri nulla debebat l.ia. Sed dicet q̄spiā , donationē esse inofficiosam,matr.que competere q̄relā inofficiosę donation. l.

7 si filius tuus,C.de inoffi.donat.istud non negauerim, sed id dixerim,ꝙ hmōi q̄rela † nō fuit ꝓposita,nec intentata p mr̄em; & vbi intentet,erit necessaria cāæ cognitio,& verificatio erit extrema necessaria. Ideo nunc adiudicanda sunt bona donata Dominæ Ioannæ donatariæ , saluis iuribus mr̄i quærelandi donationem,si voluerit & potuerit. Et vbi Bartholomeus cōfecisset inuentarium , essent adiudicanda bona , quæ fuerant dicti quōdā Claudii pręfatæ Dominæ Ioannę, detractis bonis restitutioni subiectis,liquidandis in executione sententiæ.

Laus Deo Optimo Maximo.

RESPONSVM III.

QUanquam Secunda donatio facta magistro Geruasio Du lci ontori.potior videatur donatione facta magistro Augustino Portæ anteriori,qa ... ius traditio facta est huic nouissimo donatario , ex quo prius laudatus & inuestitus fuit , & tunc traditio rerū emphyteuticarum fieri dr̄,cum ꝑ inuestiturā a directo dn̄o factā possessio apprehendit,merito donatarius prius inuestitus ꝓponendus creditur,nec constitutum in priori donatione appositum in bonis feudalibus,& emphyteuticis consideratur: nā huiusmodi bona alienari ꝓhibent , nisi dn̄i inuestitura sequatur. Tn̄ ī facti, quæ proponuntur, priorem donationem potiorem esse sēsi. Nam cum primus donatarius tam iu ti.quam possess. sit prior, ergo de iure potior , prior quidem est iure constituti in prima donatione appositi , ex quo possessio vero trasfertur. nec obstat quod supra . diximus in bonis videlicet feudalibus & emphyteuticis constitutum non considerari , ꝙ & verum est nisi ipsis emphyteutis ius alienandi a directis dominis concessum sit, prout ex illis verbis manifeste constat , bona ipsa alienare liceat pro suis hęredibus,quibuscunque dederit,ex q̄bus verbis facultas data censet emphyteutæ,dicta bona ita concessa alienandi: cum igitur donatio , & traditio facta dicto magistro Aug.valida fuerit, vti anterior potior hr̄ posteriore. Quæ alienandi ptās,& si ipsis emphyteutis concessa non sit,cū quia post inuestiturā factam scd̄o donatario legitur dn̄os directos priorem donatarium laudasse,& inuestiuisse , ideo ex approbatione directorum dominorum subsecuta potior iudicat. Nec prior traditio scd̄o donatario facta eidem ꝓdest : qa secundū ea,q̄ proponunt , prædicta bona longè ante donationem sibi factam alteri donata non ignorabat: quare respondi bona in fraudem prioris donatarij alienata,de iure reuocanda.

SVMMARIVM.

1 *An is donatarius,cui prius traditio facta est,potior habeatur eo, cui donatum prius est.*

2 *Res emphyteutę tradi dicitur,si facta inuestitura à directo domino possessio apprehendatur.*

3 *An per constitutum transferatur possessio,& ibi vide limitationem.*

4 *Primus donatarius prior titulo,tempore,& possessione, potior est secundo, cui prius res tradita fuit.*

5 *Constitutum factum primo donatario,an operetur prioritatem tituli & traditionis; & vide declarationem,& limitationem nu.6.*

7 Emphy-

7 *Emphyteuta etiam per fictam traditionem factam absque consensu domi-
ni incidit in pœnam commissi.*
8 *Pœna commissi non incurritur, nisi propter contemptum domini.*
9 *Donatio facta magistro Augustino primo donatario, vti facta cõsensu di
rectorum dominorum, posteriori præfertur.*
10 *Emphyteusis, seu feudum his verbis concessum pro se suisque hæredibus,
& quibus dederit, etiam in donatario verificatur, & emphyteutæ pote-
stas alienandi data intelligitur. & vide nu. 11.*
12 *An si post inuestituram secundo donatario factam primus donatarius in-
uestiatur per dominum, iste primus donatarius secundo præferatur.*
13 *An donatio & traditio duobus facta, si dominis directis placuerit, purifi
cata sit ex ratihabitione dominorum & an prior secundo sit potior.*
14 *An traditio prius facta secundo donatario, scienti bona longè ante quàm
traderentur, alteri donata, vti in fraudem facta, sit reuocanda.*

Respon. interpreta.

VIderetur forsan secundam donationẽ fa-
ctã magistro Geruasio Dulci ton
sori, præferendã primæ factæ magistro Augustino
8 Portæ, qa is † donatarius In detinẽdo dñio potior
hr, cui prius fuit facta traditio, l. quoties. C. de rei vendi. l. siue
aũt, § si duobus, ff. de publica. cum si. Respectu aũt bonorũ
emphyteuticorum constat traditionem prius factã secundo
donatario, ergo scds pferendus. ¶ Quòd aũt fuerit ei prius fa
cta traditio, pbat qa fuit prius laudatus & inuestitus. Nam p
2 † inuestituram factã a directo dño, secuta apprehẽsione pos-
se res emphyteuticæ. l. dicuntur tradi, c. i. §. rei, de inuest. de re.
alie fac Meritò pferi donatarius prius ĩuestitus. Ita tenẽt Io.
Fab quem sequit Ias. in d. l. quoties, in 12 fal. Idẽ tenet Ia. Alu.
in c. si facta. si de feu. fue. ɔtrouer. inter do. & ag. vas. Cæpol.
cautel. 13 n. si dñs inuestiuit. Petruc. in reperi. de iureiur. in 3.
char. in j. effectu iuramenti. d. Guid. Pap. dec. 46 an emphyteu
ta. & decci. 81. si debitor. & Deci. cons. 249. in casu, ad fi. ¶ Nec
vr̃ obstare, si dicatur φ in prima donõne legitur appositũ ɔ-
3 stitutũ, p qd † trãsfertur possessio in donatariũ, cuius nomi-
ne donator ɔstituit se possidere, l. quod meo, ff. de acq. poss. l.
certe, ff. de pca. Quia rñdent Doc. pass. φ pcẽdit in bonis allo
dialib. nõ ẽt in emphyteuticis & feudalib. quorum alienatio
nulla est, nisi secuta inuestitura dñi, c. j. de phibi. feu. alie. per
Fed. l. fi. C. de iur. emphy. Et ita firmat d. Stepha. Bertran. cons.
107 illud palã est lib. 2. ¶ Prædictis non obstan. s'm ea, q̃ pro-
ponuntur, rñdeo primã donationẽ pferẽdã duab. rõnib. Pri
4 mũ, qa tpe prior est tã in tit. q̃ ĩ assecutione pos. ergo † potior
in iure. reg. q prior, de reg. iur. & d. l. quoties, cũ ɔcor. q̃ hoc lo
co retorquentur. cum priori donatario sit ẽt prius facta tra-
ditio. ¶ De prioritate tituli, & de proprietate traditionis cõ-
stat ex ɔtextu donõnis, vbi legit donatricẽ ɔstituisse se pos-
sidere nomine di. ¹i magistri Augustini primi donatarij, quo
5 casu † pfert primus. s'm Guil. de Suza. in d. l. quoties, & in l. fi. C.
de sac. san ec. & utrobique Ias. & idẽ vult Bal. in rub. C. de ɔh.
emp. q. 16. Alc. cos. 14. circa primum, in fi. lib. 4. & consi. 25. Viso
testõ, col. fi li. 3. Ferra. cautel. 43. cautela si qs vẽdidit rem vni.
& do. Alex. cons. 228. ponderatus, lib. 6. ¶ Nec ob. φ constitu-
6 tum † nihil operetur in rebus emphyteuticis, quæ sine con-
sensu directi domini prohibentur alienari, d. l. fi. C. de iur em-
phy. & d. c. j. de proh. feu. alie. per Fe. Quia rñdetur verũ esse, si
in instrumento emphyteusis & inuestituræ, directus dñs nõ
dedit licentiam emphyteutæ alienandi rem emphyteuticam
cui voluerit. ita procedunt contraria. Et in istis terminis pro-
cedunt, quæ tradunt Doct. maximè Ias in d. l. fi ad fi. & Iac. de
S. Georg. in tract. feu. in ver. Et cum pacto de non alienando,
7 col. a. vbi concludit, emphyteutam † etiam per fictam tradi-
tionem factam absque consensu dñi, incidere in pœnam cõ-
missi. Quod ẽt voluit Pau. de Cast. in l. j. §. si rem depositam, ff.
deposi. Sed si directus dñs in instrũo emphyteusis dedit licen-
tiam alienandi, qa tunc emphyteuta cum ɔsensu dñi aliena-
8 uit, nõ incurrit aliq̃ pœnam, q † nõ incurritur, nisi pp contem
ptum dñi, d. l. fi ¶ In casu aũt nrõ donatrix donauit, & tradi-
dit magistro Augustino primo donatario de ɔsensu directo
9 rũ dñorũ, ergo † valuit alienatio. & sic pferenda posteriori
φ aũt donauerit, & tradiderit cum voluntate, & ɔsensu dire-
ctorum dñorum, pbatur ex lectura inuestituræ, ex qua appa
ret ipsi donatario fuisse datam licentiam a directis dominis
alienandi bona ipsa in quos voluerit. ita sonant illa verba (p
se, suisq; hrdibus, & quibus dederit) c. j. de feud. nõ hab. pp. na
10 tu. feu. & illa verba, pro se, † hæredibus, & successoribus qui-
buscunque, quæ etiam de successoribus singularibus, & sic
de donatarijs intelligũtur, l. j. §. pmittitur. ibi, neq; ad hæredẽ,
vel qualemcunque successorem, ff. de acqu quo. & æst. Et φ
hæc verba, & successoribus quibuscunque, tm importẽt, q̃tũ
verba, qb. dederit, firmat Bal. in l. j. q. 34. ff. de rer. diui. & in ca.
imperialem in prin. col. 4. de proh. feu. alie. per Fed. Lu. Ro. &
Alex. in l. ẽt, ff. sol. mat. Alex. in l. qd̃ dicta 2. in vl. char. ff. de ver.
obl. & in l. si prõm, col. pe. ff. ad Treb. & in l. q̃. dã, §. nihil inter
est, vbi ẽt Ias. ff. de cõ dẽ. & Ias. in l. 2. §. ptor ait. ff. qui satis cog. &
in l. 2. q. 14. extra glos. C. de iur. emph. & in prælu. feud. colu. xv.
And. Barb. in l. cũ acutissimi, char. bot. C. de fideic. Felyn. in c. in
pñria, col 11. de prob. & in c. qa Gu. col. penulti. de iud. Georg.
Nat. in c. q̃uis, colum. bxxvj. de pac. in vj. & Cur. Iunior consi. j.
11 col. j. & seq. & consil. 4. col. 2. & seq. Et φ p talia, & similia † ver-
ba censeatur emphyteutæ data facultas alienandi, id est, dñiũ
transferendi, facit §. venditæ. Inst. de re. diui. & c. cum Ioãnes,
de fid. inst. adeo, φ tradendo sine alio consensu, non cadat em
phyteuta, firmat Alb. de Ros. in d. l. fi. de iur. emph. & sequun-
tur *cæteri* alij. teste Ias. ibi, col. 3. p tex. in l. cũ ẽrit, §. j. & ibi Ang.
in spẽ no. ff. de ser. rust. pd. seqt Ale. post Ang. in l. q Romæ, §.
duo fratres, in vlt. char. ff. de ver. obl. & ɔsi. 189. Viso, col. j. lib. 2.
Dec. cons. 164. Non fuisset propositi, col. 3. ver. 2. respondetur,
vbi tenet alienationẽ hoc casu valere sine alio ɔsensu directi
dñi, & dicit hanc esse cõem sniam Doc. a qua in iudicando re
cedendũ nõ est, c. ne innitaris, de ɔsti. tradit Bar. in l. cũ pstatis,
ff de feud. Cũ igitur donõ, & traditio facta magrõ Augusti-
no fuerit & sit valida. & ãterior, seqt, vt potior sit posteriore,
d. regula, q prior. Sed fac, φ directi dñi nõ dederint licẽnã do-
natrici alienãdi ir primũ. qa tñ ĩsupponitur ĩ facto, φ post in
12 uestiturã † factã scdo donatario aliq laudarũt, & inuestiuerũt
primũ, extimo primũ pferẽdum, qa donõ & traditio p ɔstitu
tũ scã primo, non fuit a principio nulla ipsõ iure, licet fuerit
facta absq; consensu dñi, s'm Ioã. de Im. in c. fi. de psc. & in c. 1.
col. ix. de feud Imo valet a principio, nisi dñs nullã esse velit,
vt tradit d. Ale. cons 27. Viso themate, col. 2. libr. 6. & cõs 82. In
cã & lite, lib. 7. Et sic valuit sub cõdõne resolutiua, nisi directi
dñi alienationẽ & traditionẽ improbauerint q̃ cum non fue
rint improbata, sed approbata, sequitur, vt prior potior hẽri
dẽat, l. ij. ff. de act. emp. l. 1. ff. de ɔhẽ. emp Sed iterũ fac, φ donõ
& traditio ita demum valeant, si directis dñis placuerint, & sic
13 alienatio cõdõnalis, † si directi dñi voluerint: cũ purificata sit
cõdõ ex ratifica. dñi, cõsequẽs est, vt ipsa alienatio vsq; a prin.
valida fuerit, & sic tanq prior potior sit, qa condõ retrotrahi-
tur ad diẽ donõnis & traditionis per constitutum factæ, l. qui
balneum, §. j. ff. qui pot. in pignor. hab. & l. si prior creditor, §.
si prior, ff. c. Sed iterum, pone sine veritatis piudicio, φ sit pri
us facta traditio scdo donatario qa tñ secũdus (vt proponit)
hẽbat longe aũ donationem sibi factã verã scientiam prioris
donationis alteri factæ, ratiõe fraudis possunt per actionem
14 reuocatoriam bona † sibi prius tradita ab eo euocari, secũdũ
Bal. in rub. C. de reuoc. ijs, quę in frau. cre. in prin. quem sequũ
tur Alb. Saly. & Ias. in ix. limitatione, in d. l. quoties, & Ias. in l. fi.
colu. pen. C. de sacr. sanc eccl. & Ferra. in alleg. cautel. xlviij. di
cens, hoc esse notandum, et menti tenendum.

R E S P O N S V M. IIII.

Antonius quindecim annos nondum natus, curato-
rem habens Ioãnem fratrem, abstinuit ab
hæreditate patris, qui eum instituerat heredem in duobus ca-
stris. Factus annorũ sexdecim eadem castra donauit fratri cu
ratori suo, reseruatis sibi florenis 200. annuis expressa cã, quia
presbyterari intendebat, expletis annis x. & 8. quo tempore
frater desiit curator esse. (nam vsque ad eam diem curam pa-
ter in ultimo elogio sibi crediderat.) conuentum fuit, φ fra
ter cum etiã alere teneretur, & quod redditus reseruatus ex-
tingueretur, si donans sine liberis occumberet. Dubitabatur,
vtrum hmõi donatio virib. subsisteret: Plerisque visum fuit, p-
fectam donationem geminato donatoris consensu, sacra iu-
risiurandi religione, affinium pñtia, iudicis decreto roboratã,
retractari minimè posse. Ego autem ratus sum minorem dolo
curatoris seductũ fuisse, φ ex enormi læsione, affinnũ menda-
cio (q minori credulo suaserũt donationẽ in euidẽtẽ eius vti
litatẽ cedere) & ex falsa donatarij suggestione, qui dicta castra
alteri sirte hypothecata commentus est, patere rñdi. Quibus
argumentis suffragatur prælumptio legis, quę curatorẽ dolo-
sum putat, si minorẽ ɔhendo lædat. Sed reuerentia q̃ minor
præstabat fratri maiori, metus coniecturam facit, q̃ cũ enor-
mi minoris dãno ɔiũcta metũ apertè demonstrat. Sed id etiã
pponebatr, utrũ noua prole donata reuerterentur in donato
ris arbitriũ. & ditionẽ matura: Quod multi negabant, tũ φ ex
lectura trãsactionis cõstare donatẽ de filiis cogitasse, cũ φ do-
natori nõ liceret pprio iurõ ɔuenire: tũ φ ob causam donõ
facta uideret. Ego aũt diui Constantini legẽ seruãdã rñoi, ẽt si
de filiis sit cogitatũ, modo cogitans non speraret iustos filios
procreare, p ut non sperat, qui sacerdotij assumendi spe ad do
nudũ inducit. Nec iusiurandum uiolat, q huius legis bñficio
vtitur, cum non credatur fuisse mentis donatoris vnquã illi
renunciare. Fateor autem Constantinum loqui de donõne
simplici, sed huiusmodi donationem, quatenus causam exce
dit, simplicem Vlpia. putat, nec nostri inficiantur interpretes

SVMMARIVM.

1 *Donatio omnium rerum immobilium facta a minore cum decreto, ipſo iu-*
re eſt nulla, ſuſtinetur tamen propter iuriſiurandi religionem. Et quid ſi
minor reperiatur enormiter læſus, nu. 2.
3 *Donantis plenam deliberationem (quæ dolum excludit) interueniſſe præſu-*
mitur in donatione reiterata.
4 *Læſio nulla poteſt præſumi in donatione ex liberalitate proficiſcente.*
5 *Decretum iudicis tollit doli & metus præſumptionem. Item præſentia af-*
finium & amicorum, donantis & donatarij. 6. quod limitatur. 15.
7 *Iuramentum debet habere tres comites, iudicium, veritatem, & iuſtitiam.*
8 *Meticuloſus contractus, non validatur iuramento.*
9 *Contrahens cum adoleſcente ſtatim conſumpturo, doloſè agit.*
10 *Iuramentum de obſeruando laudo, non obligat iurantem laudo arbitrato-*
ris enormiter læſum.
11 *Contractus eſt ipſo iure nullus, ſi minor contrahat cũ tutore & curatore.*
12 *Cõtractus inualidus alia rõne, quã minoris ætatis, non validatur iuramẽto.*
13 *Iuramẽtũ relaxare cogitur recipiẽs, ſi ex parte ipſius cõtineat turpitudinẽ.*
14 *Læſio non attenditur in donatione, ſi donatio fiat a ſciente & volente, abſ-*
que vlla fraude.
16 *Donatio iuriſiurandi religione, affinium præſentia, & iudicis decreto robo-*
rata, natiuitate filiorum reuocatur.
17 *Iuramentum non impedit donationem poſſe reuocari propter ſuperuenien-*
tiam filiorum.

Reſpon. Interpreta.

1 LIcèt donatio rerum immobilium † a minore fa-
cta, ẽt cũ decreto iudicis, ſit ipſo iure nulla,
l. fi. C. ſi maior factus ali. rat. hab. rñ pp iuriſiurandi re-
ligionem ſuſtinetur. auth. ſacramenta puberũ, C. ſi ad-
uer. vend. q̃ locum hẽt ẽt in ꝯtu donationis, ſm gl. Barto. &
cõiter ſcribẽ ibi, & Feli. ĩ c. in pñtia, col. 4. de prob. & Cor. ꝯſ. 258.
q̃q̃. lib. 4. vbi conſuluit, donationem firmari iuřo, ẽt ſi ſit facta
ab impubere doli capace, & ꝯſuluit Soc. donationem factã a
minore valere abſque auxilio reſtõnis in integrum, ꝯſ. 279.
viſa donatione, lib. 2. Sed reuocatur in dubium, an idem dicẽ-
2 dum ſit, ſi minor pp donationem iuratam reperiatur enor-
miter læſus, vt quia dimidiã, vel maiorem partem fortunarũ
ſuarum donauerit, vt in themate præſupponitur. Viſis inſtru-
mentis donationum, & tranſactionis ſubſequutæ, & ꝯſideratis
diligenter, quæ in narratione facti recitantur, conſultatio-
nem hanc duxi diuidendã in 2. partes. In prima diſcutiemus,
an dñs de Fara poſſit iuſtè dicere ſe fuiſſe enormiter læſum,
& ſic videbimus, an diſpõ d. aut. ſacramenta puberũ, proce-
dat, etiã ſi in ꝯtu interueniret dolus re ipſa. Secundò ingre-
mus an dñs de Fara iure p̃tẽdat ſe fuiſſe deceptũ dolo & aſtu-
tia dñi Aſtoandi eius fratris, & ſic an rõne doli ex propoſito
poſſit ꝯuenire proprio iuramento. Quibus expeditis, appare-
bit reſolutio alterius dubitationis, an iuřm ſit a iudice eccle-
ſiaſtico relaxandũ. Circa primum, vr q̃ dñs de Fara non poſ-
ſit iuramento ꝯuenire prætextu alicuius læſionis, ex plurib.
Primo, quia iuřm poteſt ſeruari ſine interitu ſalutis æternæ,
ergo violandum nõ eſt, c. quemadmodũ, c. ſi vero, de iureiu.
eum ſi & vr̃ caſus in c. quamuis, de pac. lib. 6. qui tex. etiã pro-
cedit, qñ filia renunciat gratis hæreditati paternæ, nulla do-
te ſibi data uel ꝯſtituta, ſm Gem. & Imo. ibi, & Lud. Rom. &
Are. in l. qui ſuperſtitus, ff. de acq. hær & Ale. conſi. 125. col. 8.
lib. 1. Cur. Senior conſ. 43. ſup contingentia, in vlti. dubio. Et
ſic patet, q̃ ille tex. excipiens caſum doloſæ renunciationis, ĩ-
telligendus eſt de dolo ex propoſito, & non re ipſa, ita ergo
dicendum vr̃ in caſu p̃nti. Secũdo, q̃a donatio iſta fuit ex in-
teruallo geminata & triplicata, in donatione autem reitera-
3 ta p̃ſumitur interueniſſe † plenam donantis deliberationẽ,
q̃ dolũ excludit, ſm gl. in c. ſi q̃s iratus, 2. q. 3. & q̃ reiteratio fa-
cit p̃ſumi errorẽ abeſſe, ſm gl. in c. ex literis. de diuor. & ideo
ꝯ actum reiteratũ nihil opponi poſſe vr̃, ſm Bal. in ꝯſ. ſciſma-
tis, poſito poſt titulũ, ff. ſi quis aliquem teſta. prohibu. & ad-
uerſus contractũ reiteratũ cũ iuramento non vr̃ reſtitutio
ꝯcedenda, ſm Philip. Dec. conſi. 181. ſatis no. eſt q. col. 3. Ter-
4 tio, q̃a nõ vr̃, q̃ in donatione, † quæ ex liberalitate procedit,
vlla poſſit conſiderari læſio. Hinc eſt, q̃ venditor, qui dona-
uit id, quod pluris eſt, non poteſt allegare læſionẽ, ẽt ſi vltra
dimidiam iuſti precij fraudatus dicatur, ſm Bar. & Doc. cõiter
in l. 2. C. de reſc. in. vend. & Alex. conſi. 53. lib. 3. & Socy. ꝯſi. 48.
lib. 4. Quarto, quia idem dñs de Fara iurauit non ꝯuenire præ-
textu minoris ætatis, læſionis, doli, aut deceptionis, vnde au-
diendus non vr̃, etiam ſi reſtitutionem petat, ſm Bar. & alios
in d. l. 2. & Soc. in d. cõſ. 48. & hoc caſu Pan. in c. cũ ꝯtingat, de
iureiu. tenet minori non eſſe relaxandum iuramentum rõ-
ne doli re ipſa, & ita ẽt reſpondet idem Pan. conſ. 72. quinque
dubia, in fi. lib. 1. & idẽ tenet Pau. de Caſ. in d. auth. ſacramẽta
puberum. Quinto, præmiſſa coadiuuantur ex decreto iudi-
5 cis, quod interuenit in hac donõne, nam iudicis † decretum
facit ceſſare doli & metus præſumptionem, ſm gl. in l. 1. C. de
prædiis decur. li. 10. Sexto cõfirmantur, quia huic donationi
præſentes fuerunt aliqui affines, & amici vtriuſque, quorũ p̃-
6 ſentia † excludit p̃ſumptionẽ doli & metus, l. tráſactionẽ, C.
de tráſac. & ibi latè Mod. tradit p Bat. in l. fi. ff. ſi q̃s aliquẽ teſt.
prohibu. Præmiſſis non obſt. contrarium mihi vr̃ iuſtius, &
æquius, rationibus ſubſequentibus. Primo, quia pp enormẽ
læſionem p̃ſumit læſus dolo circumuẽtus, l. ſi ſuperſtite, C. de
dolo. l. oẽs, §. Lucius, ff. de his, quę in fraud. cred. vbi aũt dolus
interuenit, iuřm nihil operatur, d. c. q̃uis. & c. Abbas, q̃d met.
cau. c. ſi vero. cũ ſim. de iureiu. Nec refert, q̃ iſte ſit dolus re ip-
ſa, q̃a effectualiter æquiparatũ dolo ex ꝓpoſito, l. ſi q̃s cũ aliter.
ff. de verb. ob. l. 2. §. ſi quis ſine, ff. de excep. doli. & hac rõne cõ-
ſuluit Pet. de Anc. vt ipſe refert in regula, acceſſoriũ, de reg.
iur. ſororẽ, q̃ cũ iuřo renunciauit fratri hæ̃ditatẽ 4000. flore-
norũ pro ſexcentis, poſſe ꝯuenire iuřo pp enormẽ læſionẽ,
Hinc dixit Bal. in c. 1. §. itẽ ſacrã, de pa. iu. fir. q̃ boni p̃ſides fa-
ciunt talia iuramenta remitti p capturã pſonæ, p text. in l. il-
licitas, ff. de of. præſid. & q̃ ex enormi læſione p̃ſumat minor
dolo circũuentus, docet Bal. in l. fi. ff. de p̃to. ſtip. & idẽ tenuit
Pe. de Anc. in c. canonũ ſtatuta, char. 22. ver. ego ẽt cõſului,
de conſt. ſequuntur Ant. Imo. & Pan. in d. c. cũ contingat, de
7 iureiu. Secũdo, quia iuramentũ debet habere tres † comites,
iudicium, veritatem, & iuſtitiam. alioquin iam non eſt iura-
mentum, ſed periurium, c. innocens, 22. q. 4. c. quanto, de iu-
reiu. vnde Bal. gloſſando diffinitionẽ iuramenti traditã p fra-
trem Raynaldũ de Petra ſorti, dicentis, iuramentũ eſt dictũ,
aſſertum, vel promiſſum, ſacræ rei atteſtatione firmatũ, adde-
bat, verum, iuſtum, & ex animi deliberatione, certaq; ſcietia
procedens, quæ certè diffinitio nõ cõuenit verbo huius dñi
de Fara, q̃ non ex propoſito, neq; certa ſcientia donauit, q̃
ex enormi læſione dignoſcit̃. Nã ſm Bal. in d. §. itẽ ſacramẽta
ex enormitate facti præſumit̃ cõſiliũ animi; & ex ſimplicita-
te minor & mulier ꝯtraxiſſe credunt̃, quoties ꝯtus eſt eis dã-
noſus, ſm Bal. in rub. C. de rerũ pm. circa fi. Cũ itaque in hoc
iuramento deſit iudiciũ, nec ꝯueniat diffinitio iuramẽti, nõ
ẽt cõuenier diffinitum, l. 1. §. dolũ. ff. de dolo. deeſt ẽt veritas,
q̃a ex falſa cã donauit, nec. n. intẽdebat presbyterari, quod rei
euentus demonſtrauit. Tertio, q̃a iuramẽtũ regulat̃ a cõſenſu,
ſine quo iuramẽtũ nihil operat̃, l. fi. C. de nõ nu. pec. & d. c. a. q̃-
uis, & d. aut. ſacramenta puberũ, in verbo, ſponte. data autem
enormi læſione, nõ præſumit læſus habuiſſe notitiã valoris
rei, ſm Barto. & alios in l. 2. C. de reſcin. vendi. ergo iuřm non
porriget vires ſuas ad huc caſum, nam ad ignorata nõ extẽ-
ditur effectus ipſius contractus. l. cũ Aquiliana, ff. de tráſa. &
8 l. nũ decedens. ff. de inoff. teſt. Quarto, meticuloſus ꝯtus † ñ
validat iuramento, d. c. q̃uis, cũ concor. Minor aũt ꝯhens cũ
fratre maiore, immodicè læſus metu reuerentiali præſumit̃
ꝯxiſſe, & ideo cõtractus venit reſcindendus, ſaltẽ iudicis offi-
cio, l. 1. §. quæ onerandæ, ff. quarum rerũ actio non dat, & ita
in terminis cõſuluit Soc. coſi. 263. capio primũ, col. 3. lib. 3. q̃
reſpõdet ad cõem Doctorũ ſententiã, q̃ metus reuerẽtialis
nõ ſufficiat ad reſcindendũ cõtractũ, niſi probentur minæ,
vel verbera, q̃ hæc cõis ſententia limitatur, vt nõ ꝓcedat da-
ta enormi læſione, pp quam præſumitur verus metus in mi-
nore, ſm Pet. de Anc. & Pau. de Caſt in cõſiliis infra allegan-
dis. Quod bñ quadrat in propoſito caſu. Nam nemo ſani ca-
pitis negabit, d. Io. non rogaſſe & inſtantiam feciſſe erga fra-
trẽ minorẽ, vt ſibi donaret dicta caſtra importunæ aũt p̃ces
factæ minori non diſtant a metu, ſm Inno. in c. petitio, de iu-
reiu. & Bar in tra. de Tyrã q. 6. Suadet, q̃a dñs de Fara erat ſub
ferula, cura, & regimine ipſius Ioannis, viri ſagaciſſimi, & cũ
eo habitabat. Ex quibus reſultat coniectura metus reueren-
tialis, ſm Pet. de Anch. quem refert & ſequit̃ Pan. in d. c. cum
contingat, char. pe. & in terminis noſtris ita firmat Arer. ꝯſi.
9 24. quatuor dubia, &c. Quinto contrahens † cum adoleſcen-
te ſtatim cõſumpturo, doloſè agit. l. ſi vero, §. ſi adoleſcens, ff.
mand. l. ſi q̃s cũ ſciret, ff. pro emp. & propter hũc præſumptũ
dolũ recipiẽtis, cõtractus non firmatur iuramento, ſm Pan.
in d. c. cũ cõtingat, char. pen. minus ergo firmabitur iuřo mi-
noris, qui contrahendo & donando cõſumit. Sexto facit, q̃a
10 iuramentum de obſeruando † laudo, nõ obligat iuratẽ lau-
do arbitratoris enormiter læſum, l. ſi libertus, la 2. ff. de ope.
lib. & notatur in c. Quintauallis, de iureiu. & per Bar. in l. ſi ſo-
cietatem, § arbitrorũ, ff. pro ſocio idem ergo dicendũ in caſu
iſto. Nec obſtat, ſi dicatur, q̃ hic lęditur facto proprio, ibi fa-
cto tertii: quia eadem rõ vtrobique vr̃, tum quia minor enor-
miter lęſus credit̃ ignoraſſe, q̃d egit, ſm Bar. in d. l. 2. C. de re-
ſcin. vend. tũ q̃a p̃ſumitur circumuentus dolo eius, cum quo
contraxit, vt patet ex p̃cęmiſſis. Ex q̃b. conſtat, q̃ dolus re ip-
ſa, & dolus ex propoſito ęquiparant, quantum ad impedien-
dum vires iuramenti. Et ita tenẽt Bal. & Iaco Alua. in d. §. itẽ
ſacramenta. & Georg. Natta in d. c. q̃uis, col. 12. & ſeq. Pet. de
Anch. conſi. 38. pro clariori. & conſ. 138. viſis. & cõſi. 185. viſa.
& conſi. 375. in ſupradicta. Cald. de iureiu. conſi. 3. duę puel-

l.ç

le.Fede.de Senis.consi.199.quæritur.Ant.de But.consi.45.iu-
ris rigor.Panor.cōsi.5.Laurentia.& cōsi.107.quatuor dubia,
aliàs quator sunt,lib.2.Raph.Co.consil.180 vr̄ prima fronte.
Paul.de Cast.consi.175.contra superius,in 1.parte.Aret.cons.
93.viso legato.And.Sicu.consi.21.col.v.libr.1.& consil 93.li. 2.
Soc.consi.263.capio primū.in secūdo dub.lib.2.Corn.consil.
124.multum diffusè.libr.3.& consil.11.& consi.214 viso pun
cto,co.lib.3.& hanc opinionem dicit æquam. & iustā Alex.in l.
stipulatio hoc mō concepta,ff.de verb.obli.& cōsi.53.col.7.li.
2.& latissimè Decius idē consuluit,consi.180.per totū , dicēs
hāc esse cōem opi.Doct.& si Alex.(qui dixit cōtrariā sn̄iam esse
cōem in d.consi.125.& consi.42.lib.1.& consi.57.col.vii.lib.3.)
vidisset pmissas auctoritates, nunq̄ ita dixisset. Sit igitur con-
clusio cōis,& vera,q̄ dispositio d.auth.sacramenta puberum,
& d.c.quāuis,non procedit data enormi læsione. Ad contra
ria rn̄debo statim prius discusso, an in casu præsenti possit di-
ci hunc minorē fuisse circumuentū dolo & machinatione di
cti d.Io.& sic an interuenerit in hac donatione dolus ex pro-
posito.Nā vbi talis dolus intercedit,nullus est,qui nō fateatur
iurm̄ nihil operari,d.c.quamuis.ibi,non dolo,vi,metu, &c. &
rō est eadē,quia dolus remouet cōsensum,a quo depēdet po
tētia iurisiurandi, c.veniēs,de iureiu.& l.fin.C.de non nu. pe.
Videamus ergo an possit detegi dolus ex proposito.Et mihi vr̄
sm̄ ea,quę pponūtur , patere de dolo manifesto ex pluribus.
Primò,q̄a d.Gaspar,dn̄s Vallis clausæ , sororius dicti dn̄i d̄ Fa-
ra,& do Ant.Mari. iudex ordinarius , interpositione decreti
faciēda examinati & interrogati iureiu. testificati sunt hm̄oi
donationē fore vtilē ipsi minori , & in eius cōmodū cedere.
Quibus hic minor facilis ad decipiendū,& credulus,fidē adhi
buit,qd̄ facere nō debuit cū tanta sui iactura.& hac rōne mi-
hi vr̄ dolo inductus ad donandū. & ita per hāc rōnem rn̄det
Pan.in d.cōsil.109.in secundo dubio,li.2. Scd̄ò patet de dolo,
q̄a Ioannes dolosè & falsò suggessit huic minori castrū Valle
ronis esse alteri hypothecatum p satis notabili summa,qd̄ ve
rum non erat.vn̄ rōne huius falsę,& dolosę suggestionis , mi-
nor facilis ad credendū,motus præsumitur ad donandū & iu-
randum,secundum Fed.de Senis d.consil. 199. falsum autem
commentum,calliditas,& machinatio,dolus est,l.1.§. dolum,
ff.de dolo.& dixit Cur.Seni. in d.consil.41.quod licèt dolus re
ipsa non impediat virtutem iuramenti, secundum opinionē
multorū,quos sup. retuli, si tamen pcesserint aliqua mēdacia
donatarij,vt in casu nostro,tunc contractus non firmatur iu
11 ramento propter dolum ex proposito.Tertiò si minor† con
trahat cū tutore vel curatore,& lædatur,cōtractus est ipso iu
re nullus,propter præsumptum dolū , & malā fidem tutoris,
seu curatoris,l.pupillus,§.item ipse tutor,ff.de auth.tut. Est.n.
iuris & de iure pręsumptio , q̄m minor fuerit inductus ad con-
trahēdum dolo sui curatoris.vbi reperit minor læsus , quāuis
ī modico,q̄a curator dēt vtilia facere,& inutilia prætermitte
re sm̄ Bal.in l cum ipse,C. de cōtrahen.emp.per tex.in simili,
in l.fundus,q ff.de rescin.vend.& idem sensit Bart.in d.§.item
ipse,tutor,ad fi.in casu isto proponitur , donationē factā fuis-
se dicto Ioanni tunc curatori ipsius donantis , ergo donatio
non firmabitur iur̄o pp dolū a lege pręsumptū,qui etiā impe
dit effectus iuramēti,sm̄ Panor.in d.c.cū cōtingat, in 3. char.
post Ant.& Imol.inferentes,iurm̄ nihil operari stante statu-
to q̄ cōtractus celebratus cum minore præsumatur dolo ini-
tus,vt ēt tenuit Bart.in l.oēs populi.in 2.q.1.q.prin.ff.de iusti.
& iur. Pano.consi.71.quinque dubia.lib. 1. Ludo.Rom consil.
12.viso facto. Alex.consil.59.viso instr̄o,libr. 1.& consi.38 visa
petitione,lib.3.& consi.39.lib.4.Quartò,vbi alia rōne,q̄ mino
12 ris ętatis, cōtractus†est nullus.nō validat iur̄o,scd̄m Bart.in d.
auth. sacramēta puberū, col.2.& in l 2.col.2.C.de rescin.ven.
Iste aūt contractus est nullus , quia curator prohibetur con-
trahere cū minore, d. §. itē ipse tutor,ergo &c. Quinto cogit̄
13 recipiens iurm̄†relaxare,si ex parte ipsius contineat turpitu
dinē,c.1.& c.debitores,de iureiu.tradit Panor.in d.c. cum con
tingat,char.pen.ver.septimus casus.itē relaxandum est iurm̄,
nō tātū si cōtineat turpitudinē ex parte recipiētis,vel pecca
tum ex parte iurātis,sed ēt si possit pstare alteri occasionem
peccādi,c.cū.ab omni,de vita & honesta. clericorū . At iurm̄
huius minoris cōtinet turpitudinē ex parte Ioannis recipien
tis, quia ipse recipiens iurauerat vtilia facere , & inutilia præ-
termittere, & tn̄ contra propriū iuramentū induxit huncmi
norē(cuius curā gerebat)ad sibi donādū, & sic ad pdēdū bo-
na sua. donare.n. pdere est , l. filius familias, ff.de don.in prin.
Sexto alia vrgēti cōiectura detegitur dolus donatarij, q̄a ipse
hæres vniuersalis cōis pr̄is d.Honorati,& curator testamenta
rius fratris sui,induxit ipsum fratrē nondum ætatis xv.ann.ad
repudiandū particularē institutionē,qua pr̄ reliquerat eidem
dicta Castra,vt iure accrescendi obueniret ipsi vniuersali hæ-
redi:sed postea cōsultus,q̄ p talē repudiationē n̄ erat sibi q̄si-
tū ius irreuocabiliter,l.1.C.si mi.se ab hr̄di.pa.abstin.astutia &
calliditate procurauit , q̄ dictus minor eadem Castra sibi do-
naret,dubitās ne etiā donatio valeret,vt potè facta per mino
rem suo curatori. induxit fratrē adhuc minorē ad trāsigēdū
super dicta donatione,vt nouo cōsensu cōfirmaret.vn̄ sicut re
pudiatio fuit fraudulēta,cætera exinde secuta,q̄s nō existima
bit dolosa & fraudulēta;nam ab exordio tituli posterior for-
mat euētus,l.ij C.q̄n & quibus 4.pars deb.lib.x.ex tot. n. mul-
tiplicatis,repudiatione,donationibus,& trāsactionibus.dolus
& fraus elicitur,vt in simili cōsuluit Bal.consi.464.videamus,
li.3.Septimo, donata ob cām iure repetūtur ob cām nō secu-
tā,l.j.de don.quæ sub mō.l.si vt proponis,C.de cōdi.ob cau.præ
supponitur aūt,q̄ hæc donatio ob eā cām,q̄a Ioānes frater p
misit fratri opā cū effectu dare,quod sibi cōferrentur bn̄ficia,
redditus florenorū mille,& hac rōne in ipsa renūciatione &
in ipsis donationib.exprimitur cā,q̄a minor intēdebat pālu-
terari.Cū igitur opa dicti Io.idē minor nulla fuerit assecutus
bn̄ficia,retractari poterit donatio ob cām non secutam & si
istud pbaretur,nō eēt opus impetrare absolutionē a iur̄o , in
quo subintelligitur cōdō,si alius cōuēta seruauerit c. pueniu de
iureiu Costat igitur ex p̄missis nō solū d̄ dolo re ipsa,sed ēt d̄
dolo ex proposito . & ideo rn̄deo donationē iur̄o non robo-
rari.q̄ rn̄sio videbit verior,si cōtria dissoluātur. Nō obstat itaq;
prima rō fundata in d.c.quāuis , qd habet locū etiā in renun-
ciatione gratuita sm̄ cōem sn̄iam Doc.q̄a rn̄det,q̄ loquitur in
renunciatione hr̄ditatis paternæ facta ipsi patri superstiti, &
sic loquitur in renūciatione iuris cōsistētis in sola spe per q̄ re-
nūciationē nō pōt filia renuncias dici læsa,cū possit cōtinge
re,q̄ nihil sit habitura, vt q̄a p̄ moriatur,iuxta l. nā & si paren
tibus,ff.de inoffi. testa.vel pr̄ facultatib.suis labatur. Ita rn̄det
Paul.de Castr.in d.cōsi.174.dicēs multū referre,an per renū-
ciationē p̄iudicet minori in hæreditā acquisita, an in acqui
ren.nā q̄n filia pr̄i remittit ius succedēdi,nō minuitur a pr̄e,cū
nō hēbat patre viuēte aliqd̄ ius formale in eius hæreditate,l.4.§.si
impuberi,ff.de collat.bonn.q̄ rōnes cessant in renunciatione
iuris iā acquisiti nā enormis læsio solū ea dr̄,q̄ ius q̄situm tol
lit,nō q̄ iuri q̄rēdo derogat.l.si sponsus,§ si maritus.& l.si fi.de
dona.inter virum & vxorē.Nec obstat text.in dicta aut sacra-
mēta puberū, in verbo,inuiolabiliter.q̄a vt s̄. dixi dispō illius
aut. nō pcedit,vbi interuenit dolus siue ex proposito, siue re
ipsa,sm̄ cōem Doct.sn̄iam,q̄ verior est & benignior ad mitigā
dū rigorē illi⁹ auth.q̄ Hēricus septimus, vt refert Alb.de Ros.
ibi,statuerat abrogare, quia nimis est minoribus perniciosa .
Nō obstat secūda rō fundata sup reiteratione & cōfirmatiōe
eiusdē donationis, q̄a eadē rō doli militat in reiteratione &
cōfirmatione.eadē.n.ætatis facilitate,eadēq; leuitate & credu-
litate,q̄bus inductus fuit ad donādum,ēt fuit inductus ad cōfir
mādū donōnē,l.doli,§.diuersum,ff.de nouat. Et q̄ confirma-
tio donōnis facta per minorē nō credat hr̄e deliberatum cōsē
sum,pbatur in d.l.si.C.si maior fac.ali. ra. hab. vbi requiritur ,
q̄ donō fcā a minore , cōprobetur expsè vel tacite p lapsum
decēnij ab eo,cū erit factus maior,ergo cōfirmatio fcā anteq̄
fuerit effectus maior,sibi non nocet , nec donōnē inualidam
corroborat. Et ita in terminis consuluit Pau.de Ca.cōsi.305.
Notādū est, li. ij. sm̄ nouissimā impressionē. Nō obstat tertia
rō fundata sup donatione,in qua dr̄ nō posse considerari læ-
sionē,cū donō liberalitati ascribatur,d.l.1 & q̄a volēti donare
nō infert dolus,l.cū donōnis,C.de trāsact.q̄a respondet multi
pliciter Primo,q̄ ēt volēs interdū dolo decipitur,vt si callidi-
tate aliquis seductus sit ad donādū.vult.n.sic seductus dona-
re,sed p dolum,l.3.§.si q̄s volentē,ff.de libe.ho.exhib.l.1 §.11.ff.
14 d̄ ser.corrup.& ita euenit huic minori , & ita respondet Paul.
d̄ Cast. ī d.cons.174.Itē verū,q̄ in donōne n̄ attēdit̄ læsio, † si
donō fiat a sciēte & volēte absq; vlla fraude,secus si per dolū,
q̄ facit verū cōsensum abeē.l.si supstite,C.de dolo,l.1.fi.cod. tit.
ita rn̄det Cor.in d.cōsi.124.lib.3.Itē stātibus cōuētionib.in the-
mate p̄suppositis,s.q̄ minor donauerit ea lege, vt cōsequeret̄
bn̄ficia florenorū mille opa donatarii,& q̄ donatarius tene
ret eidē minori donāti dare annuos ducentos florenos , hæc
donō potius cēsetur cōtus innominatus,do vt facias, & de l.
naturalis,§.1. ff d̄ p̄scri . verb. & licet nōiet donō,attn̄ effectus
& non verba cōhētiū sunt inspiciēdi,sm̄ Bal.in l. 2. C. cōmod.
p tex.in l.itulā,ff.de p̄scrip. verb.& ita rn̄det Dec.in d.cōsi. 180.
col.pen. Nō obstat quarta rō,q̄ dn̄s de Fara.renunciauerit ex
ceptioni doli mali,læsioni,& oī legū auxilio,quia respōdetur,
vt s̄.dixi,q̄ eadē facilitate,eodēq; dolo , q̄bus inductus fuit ad
donādū,eidē inductus fuit ad renūciādū. sm̄ Bar.in l.si §.idē
q̄sit. ff. de condi. indebi. argu.d.l.doli,§.diuersum,ff.de noua.
& ita ēt in simili rn̄det Alex.consil.179.Visa scriptura,colu.2.
lib.2.& in terminis nr̄is ita respondent Anto.& Panor. in d.c.
cū cōtingat,char.penul.vbi concludūt minoribus relaxandū
eē hm̄ōi iurm̄, & si iurassent non cōtrauenire rōne enormis
simæ læsionis:& itā ēt rn̄det Soc.in dicto consil.263.col.5. &
Deci.in d.cōsi.180.co.pe. Propterea hic minor renūciauit exce

iurari.a mo.præsti.Qui.n.stipulat,primo sibi,& in consequen
tiâ hæredi,censetur stipulari,vt dr î d.l.si pactû,& not.in l.po
stulante,ff.ad Trebel.unñ cû stipulatio interposita p se & hæ
redibus,dicatur interposita in fauorê ipsius stipulantis non
video rationem, quare ipse, qui stipulatus est pro hrde suo,
non possit illi stipulationi renunciare,cû cuilibet liceat suo
fauori renunciare,l.si qs in conscribendo, C de pac. & ideo
Lu.Ro.in l.pecuniam,ff.de côd.ob cau.& Ale.in d.§.Flauius,
3 & alii côiter côcordant,q fit†donatarius vigore pacti teneat
post mortê suâ rê donatâ restituere alicui tertio gra ipsius
donâtis,q eo casu solus donator pt modû remittere p tex.in
l.3.de ser.expottan.Tertio, stipulator, q filiis & hæredib. suis
4 †fundû,vel emphyteusim stipulatus est,pt pro arbitrio reu si
ciare feudo,vel emphyteusi,in præiudiciû filiorû,fm Bart.in
l.vt iusiur.§.si liberi.ff.de ope.libe.Bal.in auth.si quas ruinas,
C.de sacrosâ.eccle.Lud.Ro.con.45.a fortiori ergo pt remitte
re modû adiectum in fauorem hæredum suorum. Quarto,
5 pater qui acquisiuit feudum†pro se & filiis,quo casu fm Bar.
l.d.§.si liberi,n pt piudicare filiis.tñ si alienet feudum,filii q
sunt hæredes patris,nô possunt reuocare alienationê,qa te-
nent approbare gesta p defunctû,cuius sunt hæredes p tegu
l.cû a matre,C.de rei ven.& regulâ,ex qua psona,ff.de reg.
iut.Si ergo hrs nô pt ɔuenire alienationi factæ p defunctû id
eo,qd ad ipsum hrdem spectabat iure suo, multo minus po-
terit ɔuenire voluntati defuncti sup eo,qd ad ipsum hrdem
erat deuoluêdû iure hrditario.Non ergo pôt impugnare re
missionê modi adiecti in hac donatione in fauorê ipsius hr-
dis,cû dictû masû ex stipulatione,de qua in dicta donône,vbi
nô esset remissa,ad ipsum vti hrdê ptineret,& nô aliás.Quin-
to,si dixerimus,q stipulator nô possit renunciare stipulatio
ni p ipsum factæ in fauorê hrdû suorû,sequeret vnû absurdiss
simû,q stipulatot nec nouare, nec acceptû ferr poterit, qa
oîs stipulatio intelligit facta in fauorê hrêdû,êt si de eis)mcn
tio habita nô fit.vt dixi s.& l.iurisg. § pactorû,& l.tale pactû,
in prin.& l.nisi,ff.de pac.& dicit Bal.in l.i.p illû text.C.quorû
leg.q nîato ɔhente censer noîatus eius hæres. Si mô in piu
diciû hrdis nô pt fieri nouatio,vel acceptilatio,sequeret,q ti
tuli de nouat.& acceptil.essent frustratoru,qd est absonû di
ctu,& non admittendû,l.nâ absurdû,ff.de bon.libr.cum sim.
Possem hãc nram côsultationê multis aliis rônibus & funda
mentis comprobare,sed in re tâ clara turpe vr uerba,& char
tâ pdere.Contrariotum autem ex premissis patet resolutio.
qa tñ ex resolutione ɔnorum clarior apparebit nra rñsio,qa
mos inoleuit,vt singula ɔtraria spâliter remoueantur,ad pri
mum respondeo tripliciter.Primo,qd id qd est nobis acqsitû
6 †irreuocabiliter,nô pt a nobis auferri sine facto nro. & ita p
cedit regula l.ius nrm,in ɔrium allegata:secus autê si sit acq-
situm reuocabiliter,l sed & si qs.in prin.& §.1.iuncta gloss. ff.
de vsufru.Actio autem,sine ius,non pt dici ante mortem te
statorisi seu stipulantis acqsitû hæredi,l. q superstitis. de acq.
hæ.ergo is,qui stipulatus fuit,poterit hæredi illud auferre, &
ita rñdit Imo.in c.potuit,colu.fi.de loc.& l:i d.§. Flauius, vbi
Ale.& alij idê firmant.Secundo rñdetur,q factum testatoris
reputatur factum heredis,cum vna & eadem persona reputê
tur,vt s.dixi.& ita in proposito firmat gl.in l.si seruus, in ver.
interest,ff.de condit.furti. Tertio respondetur, q hæres ipse
remisit modum adiectum donationis in eius fauorem,& ius
omne sibi competens, & sic suo facto ius omne (si quod
7 habebat)amisit:nâ adeundo†hrditatem, vr rata hêre oîa ge-
sta p defunctû,fm Barto.in l.solutû.§ solutû,de pig.act.Dico
igit,q hrs d. Alb.p aditionê hrditatis ratificauit legatû factû
vxori,& cêseť se illi obligasse ad obseruâdâ volûtatê defuncti
ergo frustra nitiť ɔuenire.Nô obst.q iuramêtû sit obligato-
riû,& firmet ɔtû aliàs îualidû,& sit seruandû;qa verû,qñ iu
ramêtû pstat î fauorê tertii.Tûc n. nô licet tali iurô ɔuenire
in pîudiciû alterius,secus si pstat in fauorê hrdis sui. Rô autê
diuersitatis est euidês,nâ hîs adeûdo,approbat ɔuentionê, si
ê dfunctus fecisset, vt dixi s. Appbâdo aût cêseť relaxare iurm
q relaxatio hêt vim apostolicæ relaxationis,c.i.& 2.de iureiu.
Vel aliter,& scdo rñdeť,q his,q sunt libere facultatis,nô pt re
8 nûciari†êt cû iurô,fm glo.in c.fi.de pc.lib.6.Io.An.in reg.qd
semel,de reg.iur.li.6.Feliatê in c.si diligenti,col.pe.de. fo. cô.
In facultate aût libera eius ê,q stipulatus fuit hrdi,stipulatio-
nê remittere,& hrdê suû grauare etiâ in re ppria,vt s.ostêsû
fuit,ergo &c.& iô Bar.in l.si qs in prin.testi,col.fi.de leg.3.cô
cludit,q is q pmisit hrdi îstituto nô reuocare testm, poterit
nô obstate iurô mutare,& alterare p arbitro, & sequunť côiter
oês scrib.Quare ɔcludiť,q d. Albertus potuit legare vxori di-
ctû mansû,êt si prius illud pfectè,& irreuocabiliter donasset
hrdi in sûituêdo,qa donasset ei vti hrdi,quê pt testator graua-
re,put vult êt in re ppria ipsius hrdis,d.l.hrdis seruus.Vlt. nô
obst. q donatari⁹ fuerit stipulatus hrdi instituêdo, qa cû sti-
pulatus liet ei vti hrdi, ex stipulatione sola nihil sibi fuisset ac-
quisitû,nisi fuisset îstitutus hrs. In instône aût ex testamêto
potuit illû instituere cû onere pstâdi dictum mâsum vxori,
vt patet ex pmissis, ergo &c. Potest êt dici,q stipulatio facta
hrdi tacitè subintelligebať,vt p plura pbat Iaf.in l.si sic. ff. de
verb.ob.ergo expressa a Notario,nihil operabitur,l.3.ff. de le.
3.Sed quia pdicta satis.superq; sufficiunt,non insistâ vlterius.

RESPONSVM VI.

Ioannes Titio donauit ius Castri Briconię domino suo deuolutû. De viribus huius donationis disceptatur. Quidam putant donationem rei alienæ a sciente sciêti factam,nullius esse momenti. Ego autem existimo optimo iure defêdi posse:quę res ita effectû habebit, si ius Castri dñi eessione cæperit esse donatoris ppriû, qd Vlpianus notauit, & Io.ab Imol. sua eruditissima interpretatione probauit.

SVMMARIVM.

1 *Donatio rei alienæ,quæ fit a sciente scienti,non valet ipso iure.*
2 *Donator,qui non est in dolo,non tenetur de euictione,nisi per stipulationem vel pactum nudum se obligasset.*
3 *Infeudatio simpliciter facta pro se & aliis intelligitur tam de natis,quàm nascituris,secus quando apperet solum facta pro nascituris.*
4 *Confirmatio quid sit.*
5 *Gratia obreptitia,seu subreptitia,non iuuat impetrantem.*
6 *Clausula,ex certa scientia,& si non sit literis expressa,habetur tamen pro expressa,si ex aliquib. verbis expressis de certa Principis scientia cõstet.*
7 *Claus. ex certa sciêtia,nihil operatur î his,in quibus Princeps præsumitur non habere scientiam. Item, nec quando superior non fuerit certificatus de omnibus, quæ potuissent eum mouere ad denegandum concessa 8.*
9 *Confirmatio principalis quemadmodum recipit tacitam interpretationem si preces veritate nitantur, ita eandem recipiunt clausulę accessoria.*
10 *Donatio rei alienæ facta scienti,quatenus valeat.*
11 *Donans scienter rem aliená, & promittens nô contrauenire, censetur donasse conditione,si illa res aliena cęperit esse sua.*

Respon.Interpreta.

Aut donationis tempore Castrû Briconię nô erat Co
miti deuolutum, & videtur donationê esse futilê
& inanem, cum ius duntaxat donatum fuerit Tino qd per
mortem Oliuę ad Comitem deuolutum credebatur.Aut ad
prælatum comitem iure erat deuolutum, & videtur etiam
1 donationê nullius esse momenti qa donatio†rei alienæ,quæ
fit a sciente sciêti,nô valet mero iure,cû dñiû acqri nô possit
ei,cui donať,l.in ędib.§.fi.de do.ff. fm verum intellectum Et li
cêt aliq impugnent qa dñiû pt acqri donatario p psc riptio-
nê,cû donatio pstet vsucapiêdi ɔditionê,l.1.& p totû, ff. de v-
suca.p don. Tñ istud dici nô pt,qñ fit donô a sciente scienti,
pp malâ fidê,q obstat pscriptioni,c.fi.de psc. te.possessor ma-
læfidei de reg.iur.lib. 6. Nec êt pt dici,q donô rei alienæ hoc
casu valeat qtû ad effectû agendi de euictione,vel de dolo ad
interesse ɔ donâtê,iuxta tex.in l.Aristo.§.fi.ff.de don.qa iura,
q donatario côcedût actionê de euictione,vel ad interesse ɔ
donantê,pcedunt qñ donatarius ignorabat rê esse alienâ, se
cus si sciebat,fm gl.in d.l.Aristo.nâ sciens non decipiť,sed i-
metipsum decipit,l.ea,quę.§.pe.ff.de côtrah.emp.l.i.in fi.ff.de
2 act.emp.l.qrit,§.fi.ff.de Aedil. edic. & l.si fundû, C. de euic. l.
li fratres,C.cômu.vtr.iud.Et donator,†q non est in dolo, nô
teneť de euictione,nisi p stiplonê,vel pactû nudû se obligas-
set,vt tradit p gl.& scribê.in l.2.C.de euic.& licèt lo. donator
ex ɔcessione & gra Comitis,ex post acqsiuerit ius ipsius Co-
mitis,nô tñ ɔualidať donô qtû ad effectû,vt donatario scien
ti deť actio ɔ ipsum donatorê,sed solû qtû ad excipiendû.l.il
licite,ff.de reb.c.Pro resolutione huius nodosi qsiti,necessa-
rio prius discutiendû est,an pdictû Castrû p mortê Oliuę iu
re fuerit ad Comitê deuolutû.& attêto tenore primæ infeu
dationis factæ p regê Renatû Męuio. & Oliuæ côiugib.p se
& suis,ac qbuslibet ipsorû liberis ab inde in antea nascituris,
& suis lrîmè descêdentibus ab eisdê, vr Castrû fuisse deuolu-
tû pdicto Comiti p mortê Oliuæ,q decesserit nullis relictis li
beris ex Męuio ɔiuge. Nâ deficiêtibus descêdentibus ab îfeu
datione vocatis,feudû nouû reuertit ad dñm êt extantib. a-
gnatis,c.i.de fratribus de nouo bñ.inuest.& c.i.de benefi.fra
tris. Et si dicať,q Oliua decessit supstite Ioâne filio tpe infeu
dationis nato ex primo viro:rñdeť,q solû p dictâ infeudatio
nê vocanť filii nascituri, & pñr excluduntť prius nati ex alio
mrîmonio,l.cû ptor.ff.de iud.l. ex eo,ff.de testi.licèt.n.infeu-
3 datio†facta simpliciter p se & filiis,intelligať de filiis tâ natis
q nasciturs,vt tradiť per Alua.in c.i.de eo,q sibi & hr.suis,col.
pe.tñ secus dicendû, qñ apparet facta solû pro nascituris,c.i.
§.mulier,si de feu.fue.controuer.inter do.& agna.vafa. Non
n.discedêdû est a tenore inuestituræ,c.i.de duob.fratri.a Ca.
inuest.& ibi Bal.& c.si cui,de extraord.ca.Contra. aduerte,qa
hmôi capla extraordinaria hodie non extât cû concor. alle-
gatis p Cur.senior.ɔl.49.& cons seq. Attêto aût tenore feudæ

in feudationis factæ p Regē Carolū Oliuæ, & Ioanni filio ex
primo viro, nō vr̄ deuolutū, qa mortua Oliua vocat̄ Ioānes
exp̄ssè noīatus ī i feudatione, c. i. de succ. feu. Nec obstare vr̄
si dicat̄ q̄ grā Caroli nō est noua infeudatio, sed cōfirmatio
infeudatiōis factæ p Regē Renatū, ut sonāt illa verba. Quare
his, & aliis ꝯsideratis dictas līas p̄dicti nr̄i quōdā auūculi lau-
damus, ratificamus, & confirmamus, &c. Cōfirmatio † aūt ni-
hil aliud est, q̄ iuris prius q̄siti corroboratio, s̄m Summistas
in rub. de cōfir. un. uel inutil. iō nō p̄ōt extēdi ultra, q̄ actus ꝯ
firmatus se extēdat, s̄m Bal. in l. noia nones, ad fi. C. de ap. & Pa.
de Ca. ꝯsi. 187. in 2. parte, notandū est, in prin. Ale. ꝯsi. 122. Vi-
so pūcto, li. 4. Corn. cōsi. 278. Visis cōsiliis, lib. i. Infeudatio aūt
Renati ꝯfirmata nō porrigit̄ ad Ioannē iā natū, vt sup. ꝯn sum
fuit, ergo nec ēt ad ipsum extēdēda ē ꝯfirmatio Caroli. ga r̄n-
det, q̄ istud posset procedere, si ꝯfirmatio Caroli eēt simplici
ter facta & i forma cōi, secus āt dicendū, q̄n est facta cū exp̄ssa
extēsione, & ex certa sciā, vt vr̄ in casu isto, in quo Carolus n̄
solū cōfirmat infeudationē Renati, sed ēt quatenus opus sit,
de speciali grā de nouo donat, cedit, & infeudat dictū castrū
p̄dictis Oliuæ & Ioāni, p se & hr̄dib. ac successorib. d. Ioā. Nam
illa uerba, quatenus opus est, de nouo concedit, h̄nt vim no-
uę infeudationis, c. i. de eo, qui si. fe. agn. ibi, quasi de nouo in-
uestiuerit. & c. i. de duob. frat. de no. benefi inuest. Sed p̄missis
ēt nō attentis arbitror, q̄ d. Ioānes, vel sui hr̄des, non possint
se iuuare beneficio huius scdæ infeudationis, quia talis secun
da infeudatio, uno uerius annō infeudationis sī nouatio facta
fuit p obreptionē eiusdē & subreptionē Oliuę: obreptitia āt
5 vel subreptitia grā † n̄ iuuat ip̄etrantē, c. ad nr̄ā, & c. porrecta,
de ꝯfir. vti. vel inut. c. qd̄ sup his, de fid. inst. c. cęterū, c. sup līs,
c. postulasti, de resc. & q̄ subreptitia, seu obreptitia infeudatio
ne, est text. s̄m vnū intellectū, in c. i. §. i. de feu. guar. Falso. n. d.
Oliua suggessit Carolo, q̄ Renatus Rex ipsi Oliuæ infeuda-
uerat dictū Castrū p se, & hr̄dibus, & successoribus cū pro se
& filijs nascituris ex secūdo mr̄imonio dūtaxat esset infeuda-
ta: qua rōne motus Carolus de nouo, quatenus opus fuit, di-
ctū Castrū infeudauit d. Oliuæ & Ioāni eius filio nato ex mr̄i-
monio primo hr̄di, & successori futuro. Quod p̄fectò non in
feudasset, aut saltē nō ita de leui, si sciuisset post mortē Oliuæ
infeudationē expirare, & nō trāsire ad ipsum Ioānē natū ex
primo mr̄imonio. Nec obstat, si dicatur q̄ illa clausula, & qua
tenus opus est, de nouo donauit, ostēdit Principē donasse ex
certa sciā, ēt si vigore donationis primę nō cōpeteret ius ipsi
Ioanni hr̄di futuro. Sufficit n. q̄ per aliqua verba exp̄ssa appa-
reat de certa sciā Principis, licèt in līs nō sit apposita clausu-
6 la, † ex certa sciā, s̄m Pan. in c. pastoralis. §. p̄terea. in 2. nn. de of
fi. dele. & glo. in cle. j. de iud. cū ꝯcor. de qb. p Fel. in c. cū inter,
col. 2. de exc. ga r̄ndetur, q̄ clausula, ex certa sciā, ēt in līs spe-
cificata, nō purgat vitiū obreptionis & subreptionis, s̄m Pan.
in c. 2. de cōfir. vti. vel inut. & Rot. decis. 2. eod. nt. in nouis. Bn̄
facit qd̄ no. Bald. in l. fin. colu. 2. C. sent. rescin. nō pos. vbi dicit
quod ī his, ī qb. Priceps nō p̄sumitur hēre sciam hæc clausula
7 † nihil opatur. sequtur Ale. ꝯsi. 125. Viso titulo q̄ōnis, col. fi. lib. 2.
& Cor ꝯsi 189. Quanq̄. co. 3. lib. 4. & Pau. de Cast. ꝯsi. 54. Qō ista
vertitur, co. fi. in 2. parte. & tradit Fel. in d. c. cū inter, co. 3 & di
8 cit Pan. in d. §. p̄terea, q̄ clausula, † ex certa sciā, non opatur ali
quē effectū, q̄n supior n̄ fuit certificatus de oīb. q̄ potuissent
eū mouere ad denegandū ꝯcessa, & idē voluit Pan. in c. inter
dilectos, col. 6. de fid. inst. & ꝯfirmat Dec. cōsi. 196. col. pe. quia
9 sicut principalis † ꝯfirmatio recipit tacitam interpretationē,
si preces veritate nitātur, c. ij. de resc. ita eādē interp̄tatiōnē re-
cipiunt clausulę accessorię, vt docet Bal. ī l. si absentis, C. si cer.
pet. & in rub. C. de ꝯst. pe. & in l. ex testō, C. de fideicō. Ex qbus
apparet, sn̄iam latam p olim dn̄os magistros rōnales iustā &
esse iuridicā. Hoc sic discusso, redeo ad prīcipale q̄situ, cui r̄n
deo nihil p poni, quare hmōi donatio suū hoc dēat sortiri ef-
fectū. Nā si dixerimus, q̄ Ioannes donator tp̄e donationis ex
noua largitione Comitis esset dn̄s dicti Castri, put in facto p̄-
supponitur, ꝯstat euidēter Ioānē donasse ius deuolutū Comi
ti, vt suū, & sic donasse ius sibi per Comitē cessum, nō aūt do-
nasse ius deuolutū Comiti, vt alienū, i. ipsius Comitis, l. si do-
mus, §. fi. ff. de leg. j. vbi dr̄, q̄ is q legauit rē, in dubio creditur le
gasse ius, qd̄ hēbat ī re ipsa, sic Ioānes vr̄ donasse ius sibi cōpe-
tēs iure deuoluto ipsi Comiti, & clarius p̄batur ī c. pastora
lis de don. vbi donās eccl. intelligitur donare ius p̄ronatus, qd̄
hēbat ī ea, & ibi Im. ad fi. infert, q̄ donās Castrū cēset donare
ius, qd̄ hēt in castro. Ad idē tex. in l. p̄dia. ad fi. C. de loc. p̄di. ciu.
li. 11. & ibi no. Bar. q̄ hn̄s aliqd̄ ius in re donata, cēset in dubio
illud ius donare. Sic ergo Ioā. q donauit ius deuolutū, Comi-
ti donasse d. ius sibi tūc cōpetēs i illo iure deuoluto donato,
& cōsequēter donauit ius sibi cessum p Comitē. & idē tenet
Bal. i l. monumēta, C. de le. & Alex. in d. l. si domus, §. fi. vbi mul
ta adducit in p̄posito, q̄ hic p repetitis habeātur. Si vero dixe
rimus, q̄ Ioannes tp̄e donationis nullū ius hēbat in dicto ca-
stro, sed ex post fuisse sibi p Comitē cessum & dōatum, qō erit
magis dubitabilis. sed nihilominus p Titio, seu eius filio, & hæ
rede donatario r̄ndendū puto, qa ex supueniēti iure ꝯfirma
ta fuit donatio. l. si qs alienam, ff. de ac. emp. l. rē alienā, ff. de pi.
ac. l. cū res, C. si alie. res pig. da. sit. & l. si a Titio, ff de rei vē. cum
si. Nec ob. dū s̄. dicebā, q̄ cōfirmat̄ solū quantū ad excipiendū
nō quantū ad agendū, p tex. in l. illicitè, ff. de reb. e. qa r̄ndetur,
q̄ ꝯōn p̄cedit, q̄n ꝯtractus a principio fuit oīno nullus ita q̄
ex eo nulla nata fuerit efficax obligatio, tunc verū, q̄ non cō
firmat̄, nisi quantum ad excipiēdū. Sed q̄n cōtractus non fuit
oīno nullus a principio, tūc ex iure supueniēte authori meo
ꝯfirmatur ēt quātū ad agēdū publiciana actione ꝯ̄ authorē
meū effectū dn̄m ex iure supueniēti. d. l. si à Titio, & l. pe. ff. de
pub. ita Bar. & clarius Imn. in l. cū vir, ff. de vsuc. & iste est casus
10 nr̄, nā donatio rei alienæ, † ēt facta scienti, valet a p̄ncipio q̄-
tū ad hoc effectū, vt donator teneat̄ tradere, licèt nō valeat q̄
tū ad hūc, vt teneat̄ de euictione nā donator hn̄s facultatem
rei tradendæ, tenet̄ rē tradere, l. si qs argentū. § pe C. de do. Io.
n. q donauit post mortē ius deuolutū Comiti constituēdo Ti
tiū donatariū, p̄curatorē in rē suā, &c. effectualiter dr̄ p̄misisse
se post mortē tradere ipsum ius deuolutū, i. cedere, & trāsfer-
re illud in ipsum Titiū, qa cessio in incorporalibus id ē est, q̄
traditio in corporalibus, ut nota. per Bart. in l. i. C. de ac. & ob.
& in l. i. per gl. C. q̄n fil. vel priu. Et si dicat̄, q̄ tp̄e donatiōis Ioā-
nes donator nō potuit cedere aliquod ius deuolutū, cū apud
eū tūc nullū ius eēt, & nemo dat qd̄ n̄ hēt, l. traditio. ff. d acq.
re do. R̄ndeo satis esse ā mortē hr̄e rē donatā, vt est casus in
l. stipulō ista, hr̄e licere. §. q̄situ. ff de ver. ob. Et si replicet̄, q̄ tex.
ille loqtur ī stipulatiōe, hr̄e licere, r̄ndeo verū eē. Sed ī hac do
natione apposita fuit stipulatio, ꝯtrouersiā nō mouere, seu in
aliquo nō ꝯ̄dicere facere, vel venire, q̄ ęquipollet stipulationi
hr̄e licere, d. l. stipulatio, §. i. & §. si qs forte, & ibi no. maximè p
Ias. co. 3. ver. 2. p hac op. Nec dicat, q̄ stipulō n̄ ꝯ̄dicere, facere,
vel venire, differat a stipulōne, ꝯtrouersiā n̄ mouere, seu hēre
licere, qa & si verbo videat̄ differre, sensu tn̄ & effectu non dif
fert, imo stipulatio nō ꝯ̄uenire, est efficacior hac stipulōne, ꝯ̄
uersiā nō mouere. qa prima cōmittit̄, si ꝯ̄ueniat̄ tā ī iudicio q̄
ēx iudiciū, & tā agēdo, q̄ excipiendo, l. si qs maior, C. de trāsact.
Scd̄a vero, s. ꝯtrouersiā nō mouere, intelligitur agendo, vel
excipiēdo p viā iudicij, vt tradit̄ p Bart in l. amplius nō peti, ff.
rē rat. hab. Nō deniq; obst. si dicatur Io. q donauit ius Comiti
deuolutū, nō videri donasse ius acq̄rēdū ab eo in futurū, cū
de eo iure nulla sit facta mentio, argu. l. qui cum tutorib. ff. de
trās. & l. q Romæ, §. duo fratres, ff de ver ob. qa respōdet̄, q̄ do
1 nans scienter † rem alienā, & promittens n̄ cōtrauenire, cēse-
tur donasse sub conditione, si illa res aliena cęperit eē sua, d.
§. q̄situm. & ita respondet Imo. in d. §. si quis forte, ad fin.

RESPONSVM VII.

Donatione adimitur legatum, etiam q̄ ita donetur, si aliter non disponatur, quia donatio qua legatum tollitur, ab ipso legato subuerti nequaquam p̄t.

SVMMARIVM.

1 *Legatū, an censeatur ademptum per donationē vltimo loco factam hac lege, si non disposuerit de reseruatis.*
2 *Conditio, & dispositio non possunt esse idem.*
3 *Dispositio importata per hac verba, ita q̄ non disponendo, dēt intelligi de alia dispositione, quam de legato, quod prædicta conditione adimitur.*

Respon. Interpreta.

Catharina Forbina donauit propter nuptias nōnulla bona immobilia Martinæ nepti suæ
reseruatis ducentis aureis de quibus posset disponere, &c.
quos ducētos aureos subinde in eius testamēto legauit Adæ
de Vento. Post quod legatum & testamentum, donauit bona
sua alteri reseruatis sibi dictis ducentis aureis, de quib. possit
& valeat disponere pro libito suæ voluntatis, ita q̄ non dispo
nendo comprehendantur in ipsa donatione. Et quia dicta
Catharina aliter postea non disposuit, dubitatur an dicti du-
centi aurei veniant in donatione, an vero dicatur vigore le-
gati prius facti disposuisse. Pro resolutione huius quęstionis, illud
inquirēdum est, an per donationem vltimo loco factam sub
1 conditione, si non disposuerit, † cēseatur ademptum legatū.
Et planum est videri ademptum, si cōditio euenerit, l. q̄ si alii,
ff. de adi. leg. & l. quod pure, ff. q̄n dies leg. ced. Sed an ꝯdō eue-
nerit vel defecerit, hoc loco ambiguū est: vr̄ q̄ euenerit. qa n̄
cōstat, q̄ donatrix post donationem aliquid disposuerit. In ꝯ-
trariū, q̄ defecerit, ex eo apparet, q̄ donatrix legatū nō reuo-
cauit, neq; testm̄ mutauit. Ergo cū eadē voluntate & disposi
tione decessisse, & legatū refecisse vr̄, l. idē erit, & l. tractabat,
ff. de test. mil. Quid dicēdū? Prima mihi sentētia verior vr̄, qa
ademptio

ademptio legati facta sub ɔdõne, si nõ disposuerit, dẽt neces
sario differre ab ipsa cõdõne: nã vt dicit Bar. in l.i. in 6.q. prin.
2 ff. de cond.& dem. impossibile est, ꝙ dispõ, † & condõ sint idẽ
3 ex quo sequitur, ꝙ† cõdõ importata per hæc verba, ita ꝙ nõ
disponendo, debet intelligi de alia dispositione, quàm de le-
gato, quod sub prædicta conditione adimitur.

RESPONSVM VIII.

LIcèt ex pluribus donatarijs is potior habeatur, cui res prius tradita fuit; non tñ prius tradita videri potest ei, in quem donans, si sine liberis decessisset, rem peruenire voluit, & si pro eo se cirius constituerit possidere, eum alterum purificatæ conditionis tempore possessorem esse proponatur.

SVMMARIVM.

1 *Cõstitutũ licèt p verba videatur purũ & simplex, tamẽ recipit oẽs cõdõnes & qualitates, quas recipit cõtractus prĩcipalis, cuius cã fit cõstitutũ.*
2 *Principale dominatur accessorio, & illud restringit et ampliat, put libet.*
3 *Constitutum non habet aliquem effectum, nisi præcedat clausula habilis ad transferendum dominium & possessionem.*

Respon.interpreta.

LIcèt Dec. cons. 247. & p̃fati clarissimi Cõsultores
rñdeãt cõstitutũ, de quo in donõne, si donãs
sine liberis decesserit, nihil operari, tãq̃ collatũ in tp̃s
inhabile post mortẽ cõstituentis, quo tpe ipse consti-
tuens desinit posse & suo, & alieno noĩe possidere, ſm Ang.
& Mod. in l. q̃uis, ff. de aeq. pos. Attñ hmõi cõclo prima consi
deratione dubia mihi visa fuit, qa nihil ꝓhibet, quominꝰ donãs
cõstituere possit se de p̃senti tenere, & possidere noĩe illius,
cui sub cõdõne bona donauit, ꝑut i casu occurrẽti factũ vr̃.
Et licèt effectus ɔstituti sint in pẽdẽti, donec fuerit purifica-
ta ɔdõ donõnis, ipsum tñ ɔstitutũ purũ vr̃ & simplex, l. cum
hic status, §. siue aũt res ibi, nõ ipsam acceptilationẽ, sed effe-
ctũ eius pẽdere. ff. de don. inter vi. & vxo. Cõdõne aũt purifi-
cata, ɔñs ẽ, vt effectꝰ ɔstituti nunq̃ ẽẽ cẽseant fuisse suspẽsi, §. si
ab hostib. Inst. q. mo. ius pa. po. solui. Sed hoc nõ obstãte adhæ
reo rñsis p̃fatorũ dñorũ Cõsulẽtiũ, qa hmõi ɔstitutũ ẽ ɔdõ-
1 nale sicut ipsa donatio nã †ɔstitutũ q̃q̃ ſm verba videaĩ purũ
& simplex, tñ recipit oẽs ɔdõnes & qualitates, quas recipit ɔ̃-
ctus principalis, cuius cã fit ɔstitutũ, l. ꝙ sub ɔdõne, ff. de ɔsti.
2 pec. & rõ est, qa principale † dñaĩ accessorio, & ꝑut vult illud
restringit. & ampliat, l. ɔdijs, in prin. ff. de leg. 1. Cõfirmaĩ hæc
sñia, qa si dixerimus ɔstitutũ appositũ sup donõne ɔdõnali
3 esse purũ, nullius erit momẽti, qa ɔstitutũ † nõ hẽt aliquẽ ef-
fectũ, nisi p̃cedat cã habilis ad trãsferẽdũ dñiu & possessionẽ,
ſm Bar. in l. ꝙ meo, col. 1. ff. de acq. pos. p tex. in l. si a quo, ff. de
viũea. Et sic añ ɔdõnis euẽtũ ɔstitutũ nõ potuit opari trãsla
tionẽ dñij nec possessionis (qa nulla suberat habilis cã) post
verò euẽtũ ɔdõnis ẽt nõ potuit, qa illo tpe ɔstituẽs desierat
possidere, tũ qa mortuus, tũ qa possessio & dñiũ erant penes
emptorẽ. Ex qb. liquido ɔstat donatarium minus iuridicè se
fundare super allegato ɔstituto, quo fit vt tpe, in quem prius
trãslatũ fuit dñium, & naturalis ac ciuilis possessio, veniat p̃-
ferendus, iuxta l. quoties, cũ suis concor. C. de rei vendicatio.

¶ De dona.& gratiis perficiendis,& reuocandis.

RESPONSVM I.

DOnauit Gabriel pratũ Catharinæ, deinde si Catharina decederet sine liberis, illud Ludouico dari voluit. Dubitatũ fuit, an pfecta donatio eã legẽ recipiat? Quidã putabãt talẽ legẽ adijci nõ potuisse, ego ɔ̃, tũ ꝙ incõtinẽti adiecta fuisset, tũ ꝙ Catharina, ſm ea q̃ ꝓponunt, ɔsensisse vr̃. Illud ẽt ꝓponebat, an donõnis trãslatio i Ludouicũ facta eo p̃mortuo euanuerit? Q† mihi uisum nõ fuit, cũ ɔ̃ctus nõ soleãt caducari. Quæsitũ quoq, fuit, an ɔ̃ hr̃des Catharinæ, q̃ sine liberis decessit, ritè ageret ad restõnẽ prati, adiecta cã, qa ad agentẽ ptinebat? Rñdi, eũ ad eũ quoq; q ꝑsonalẽ hẽt actionem, res pertinere noĩcatur, nihil propono, cur inepta videatur actio proposita, sed ẽt liberalitatis fauore pratum vendicari posse existimo, quod Spe. visum fuit, & Decius probat.

SVMMARIVM.

1 *Donare quis potest rem suam ad tempus certum, uel incertum.*
2 *Emptio & uenditio fieri potest in diem, uel ad diem, & sub conditione.*
3 *Vasallus uel emphyteuta si alienauerit saluo cõsensu domini, & nõ aliter, nec alio modo, non perdit feudum, nec emphyteusim, quod limita nu. 5.*
4 *Regula, qđ nihil detrahi, vel addi possit cõtractui pfecto, quatenus sit vera.*
6 *Dispositio l. vnic. §. 1. C. de cad. tol. non procedit in contractibus.*
7 *In libello actionis realis concluditur, ad declarandum agentem esse dominum, & in consequentiam reum debere cogi ad restituẽdam rẽ petitam.*
8 *Clausula, petit iustitiam sibi ministrari, & super omnibus & singulis ius dici, omni modo, via, &c. quid operetur.*

Respon.Interpreta.

GAbriel de Tullia, noĩe & ad opꝰ Catharinæ Sextoris pupillæ, & liberorũ hr̃dũ suorũ legitimorum & naturaliũ, & ñ alias, aliter, nec alio mõ emit de propriis pecuniis pratum a Ioanne Sextoris, q Gabriel illico & incontinenti corã eisdẽ testib. & Notario declarauit se emisse dictum pratũ noĩe & vice d. Catharinæ, & liberorum, & ex ltĩo matrimonio ꝑprio corpore ꝓcreandorũ, & nõ aliàs, aliter, nec alio mõ, & ꝓpea eidẽ Catharinæ, & liberis ex proprio corpore procreãdis ltiè donauit dictũ pratũ, ɔstituẽdo, se tenere & possidere noĩe d. Catharinæ, &c. trãsferẽdo &c. Et si ɔtingeret ipsam Catharinã decedere sine liberis ltĩs, & naturalib. vt sup. ex nũc, prout ex tũc, & ecõuerso, donauit dictũ pratũ d. Lud. Sextoris ibidẽ p̃ñti & stipulanti pro se, & hr̃dibus suis qbuscunq;, cessitq; d. Gabriel eidẽ Lud. oĩa iura & oẽs actiones sibi ɔpetẽtes & ɔpetituras, in & sup dicto prato. successu tpis decessit d. Lud. relicta Magdalena Sextoris hr̃de vñ; postmodũ decessit d. Catharina nullis relictis liberis. Ea pp agit Magdalena ɔ̃ Agnesiã de Petra hr̃dẽ d. Catharinæ, ac possessorẽ dicti prati, recusantis restituere dictũ pratũ, & tribus potissimè rõnib. Et primò, qa post ɔ̃ctũ emptionis factũ noĩe ipsius Catharinæ nõ potuit Gabriel aliquã ɔdõnẽ, vel pactũ adijcere rei ipsi Catharinæ acquisitæ, l. perfecta, C. de do. q̃ sub mo. l. si ad resoluendã, C. de pđ. min. l. itẽ Labeo, §. sed si pure, ff. fam. ercis. cũ si. Scđo, qa d. Lud. mortuus fuit añ Catharinã, & sic donatio facta d. Lud. si Catharina decederet sine liberis, euanuit, tanq̃ caduca, l. vnica, §. 1. C. de cad. toll. Tertiò, qa Magdalena agit rei vendicatione, quæ minimè sibi cõpetere vr̃. rei. n. vẽdicatio requirit dñiũ ex parte agẽtis, l. vnica, C. de alie. iud. mutã. cã fcã, §. 1. Insti. de act. l. in rẽ, ff. de rei vend. c. Abbate sanè, de re iud. li. 6. cũ si. Dñiũ autẽ dicti prati ex donatione facta Catharinæ fuit p traditionẽ in eã trãslatũ, l. traditionib. C. de pac. & successiue ad reas ɔuentas hr̃des ipsius Catharinæ trãsmissum, l. cũ hr̃des, ff. de acqui. poss. hr̃ditas, ff. de reg. iur. nec vigore pacti, ꝙ mortua Catharina sine liberis, pratũ esset D. Lud. & hr̃dũ, trãslatũ fuit dñiũ, qa nuda ɔuentione, siue ex solo rit. dñia rerũ nulli acquiruntur l. nunq̃ nuda, ff. de acq. re. do. posito. n. casu, ꝙ Gabriel potuisset post mortẽ Catharinæ primæ donatariæ donare pratũ p̃dicto d. Lud. p̃ñti & stipulãti, & actio ɔpeteret hr̃dib. ipsius d. Lud. illa esset actio ꝑsonalis, s. actio ex stipulatu, uel actio ɔdictitia, l. quoties, C. de do. q̃ sub mod. & nõ actio in rẽ, & sic absoluẽdę vñr reæ ab obseruatione p̃ñtis iudicij, tanq̃ inepiè egerit Magdalena, c. examinata, de iud. & c. Abbate. & l. habebat, ff. de insti. Præmissis non ob. ɔ̃riã sñiam (ut potiè verio rẽ) amplector. & ꝑ clariori dilucidatione habẽda, subiicio duas
1 ɔclusiones. Prima ɔclusio, p̃t qs donare † rẽ suã ad tp̃s certũ
vel incertũ, l. 2. C. de do. q̃ sub mõ. Scđa ɔclusio, põt qs emere
rẽ noĩe alterius ad vitã illius tñ, & tunc censetur post mor-
tem illius sibi & suo noĩe emisse: nihil. n. prohibet, quominus
qs possit emere alteri ad tp̃s, & post tp̃s sibi, l. fi. C. si qs alt. vel
sibi, sicut nõ ꝓhibeĩ emere partẽ rei alteri, & partẽ sibi, l. fun-
dus ille, ff. de ɔ̃hẽ. emp. nã emp. & vẽditio fieri p̃t in diẽ, vel ad
2 diẽ, † & sub ɔdõne, §. pe. Insti. de emp. & vẽd. l. Labeo scribit,
ff. eo. cũ si. Deducendo modò ad propositũ Gabriel emit pra
tũ noĩe Catharinæ, & liberorũ ex ltĩo mr̃imonio procreãdo
rũ, & nõ aliter, alias, nec alio mõ, & sic ad vitã Catharinæ & li
berorũ, nã dla verba, & ñ aliter, alias, nec alio mõ, sũt p̃cisa &
opanĩ, ꝙ mortua Catha. sine liberis, emptio ĩtelligiĩ fcã noĩe
ipsiꝰ euẽtus, & nõ hr̃dũ ipsiꝰ Catharinæ. ſm gl. sing. & ibi no.
Bal. in l. si qdẽ, C. de exec. Dec. ɔsi. 281. viso pũcto. & dixit Bal.
in c. 1. §. fi. ad fi. q̃ fuit prima cau. bñf. amit ꝙ si vasallus vel em
3 phyteuta † alienauit saluo ɔsẽsu dñi, & nõ aliter, nec alio mõ,
ꝙ nõ pdit feudũ, nec emphyteusim, ẽt si secuta sit traditio:
qa illa verba, & nõ aliter, nec alio mõ, sunt resolutiua ɔ̃ctꝰ ip-
sius vẽditionis. Sequuntur Car. Pan. & *cõter* Canonistæ in c.
fi. de feud. & Cur. senior in ɔs. 8. Viso instrõ vẽditionis. & dixit
Soci. ꝙ hæc uerba sunt adeo p̃cisa & p̃gnantia, ꝙ nõ patiunĩ
dispositionẽ, cui adiciũtur, recipere aliũ sensum q̃ verba ip-
sa sonent. ita Soc. ɔs. 251 Qm̃ in p̃ñti, col. 5 li. 2. Accedat, ꝙ i a-
lia verba sunt sæpe & sæpius reiterata, & non solũ geminata
sed triplicata, & quadruplicata: quo fit vt enixam volũtatem
Gabrielis emptoris ostendant, quod voluerit pratum mor-

tua Catharina ad eũ reuerti, l. Balista, ff. ad Treb. Bar. in l. cum
scimus, per illum tex. C. de agri. & cẽsi. lib. 11. traditur ꝑ Felyn.
in c. si cautio, colum. 9. de fide instr. & in c. j. ver. priuilegiũ, &
in c. si qñ, ver. geminatio, & in c. nõnulli, ver. fallit secũdo. & ver.
quinta conclusio, de rescrip. Cũ igitur Catharina mortua sit
sine liberis, restat ꝯcludẽdũ, ꝙ pratũ reuersũ fuerit ad Lud.
donatãrium, cui facta est donatio dicti prati sub ꝯdõne, si Ca
tharina moreretur sine liberis, & ista ꝯclusio solida remane-
bit, si allegata in ꝯ͠riũ de medio tollantur & in primis dũ dr̃
ꝙ Gabriel non potuit adijcere aliquã ꝯdõnem emptioni per
fectæ, neque rei emptæ nomine ipsius Catharinæ abiq; ꝯsen
su d. Catharinæ, rñdetur, ꝙ illud minus ad propositũ vt adij
ci cum Gabriel non emerit pratum noĩe Catharinæ, & hẽdũ
suorũ, sed solũ noĩe ipsius, & liberorũ ex legitimo matrimo-
nio ꝓcreandorũ, & non aliter, nec alio modo. Non discedẽ
do igit ab ipsa emptione, apparet Gabrielẽ sibi emisse, eueniẽ
te casu, ꝙ Catharina decederet sine liberis, vt probaui in a. ꝯ-
clu. & illud ius cessit & donauit d. Lu. vñ nullã dr̃ adiecisse ꝯ-
dõnem ipsi emptioni, sed ſm ꝯdõnem, quæ inerat, & adiecta
erat, ius suum donasse Lud. qđ ius ꝯdõnale potuit cedere vel
donare, & ad heredes transmittere, §. ex conditionali insti. de
verb. obli. Scđò rñdet, ꝙ illud, qđ dr̃, nihil addi posse, vel detra
4 hi ꝯ͠ctui † perfecto, verũ est ex interuallo, secus si adijciatur in
continenti, quia quæ in continenti fiunt, censentur inesse, l.
lecta, ff. si cer. pet. Et dr̃ incontinenti fieri, ꝙ fit paulo ante, vel
paulo post, l. 3. C. de Aedil. actio. gl. & Bar. in l. bonæ fidei, C. de
pac. Bar. in l. ꝯ͠ctus, C. de fide instr. Sed eisdem die, loco, testib.
& Notario, Gabriel declarauit se emisse dictum pratum no-
mine Catharinę, donec vixerit, & post mortem noĩe eius li-
berorum, si quos hẽat aliàs si decederet sine liberis, voluit ꝙ
dictum pratum esset Ludo. & hæredum suorum, & sic incon
tinenti, nam quæ eisdẽ testibus, die, loco, & Notario fiũt, ꝓsu-
muntur incontinenti, & eodẽ ꝯtextu fuisse facta, ſm Bal. in l.
j. circa fi. C. de ope. lib. & in l. legẽ, C. de pac & in l. pe. §. mulier,
ad fin. ff. sol. matr. Ias. in l. j. §. j. col. fi. ff. de verbo. oblig. Hinc est,
ꝙ licèt extraneus dans dotem pro muliere, censeatur dona-
re ipsi mulieri, l. vnic. §. accedit, C. de rei vxo. actio tñ si incon-
tinenti stipuletẽ eam dotem sibi reddi sol. mat. tunc eueniẽte
casu, ipse vel hẽdes sui repetere possunt, l. ex more, C. de pac.
ꝯuen. Et ꝙ donans possit incontinenti adijcere ꝯdõnẽ vel pa
ctum, ꝙ certo casu res donata ad se reuertatur, cõsulit Soc.
consi. 66. Frustra plenitudini, in vltimo dubio. lib. 1. Tertio, au
sim dicere, ꝙ Catharina ꝯsensit huic pacto & ꝯdõni, quo ca-
su cessat dispõ l. perfecta, C. de don. quæ sub modo. qa ꝓcedit
7 inuita parte, † cui ex ꝯ͠ctu ius q͠sitũ erat, secus ea consentiẽte,
l. ius nrm, de reg. iur. Et si dixeris, quõ ꝓbatur, ꝙ consenserit
rñdeo probari ex eo, ꝙ per emptionẽ ipsius Catharinæ noĩe
factam Gabriel nõ censebatur donasse ꝓ͠ciũ prati ipsi Catha-
rinæ, nisi incontinenti declarasset se emisse aĩo donãdi dictũ
pratũ ipsi Catharinæ, & liberis tñ, l. j. C. si quis alteri, vel sibi.
& qa Catharina acceptauit pratum, nec ꝓ͠ciũ exoluit, ꝓsu-
mendũ est, ꝙ donõnis tit. acceptauerit, & ꝯ͠ñr, ꝙ ratã habue-
rit donationem sibi incontinenti factam cum onere resti-
tuendi ipsum pratũ Lud. & eius hẽdib. si decesserit sine liber.
Nã qui retinet rẽ, seu pecuniã, quã non ꝑt nisi mediante tit.
ꝓsumitur illã retinere ex tit. ꝑcedẽti, ut nn. ꝑ gl. & ibi Ang. in
l. qdã mulier, ff. de rei vendic. & in l. 2. & ibi Bar. C. de acq. pos.
Ang. cons. 166. Viso puncto. dicamus ergo, ꝙ Catharina reti-
nuerit pratum ex titulo donationis, & ꝯ͠ñr donationẽ incon
tinenti sibi factã cum onere prædicto ratã habuerit, alias lici-
tè illud retinere non potuisset, & a cõtter contingentib. ꝓsu-
mendum est, ꝙ Gabriel, vel notarius rogatus de ambobus in-
strumentis, notificauerit ipsi Catharinæ tpe, quo realẽ & na-
turalem possessionem apprehendit, vel qñ instrm emptionis
suo noĩe factæ recepit, ꝙ Gabriel donauerat sibi pratum cũ
onere prædicto, ut in simili dixit Pau. cons. 18. In causa, & quę
stio. col. 4. lib. 2. vñ cũ postea pratũ retinuerit, absq; dubio cen
setur ex tali retentione onus adiectũ acceptasse, nã scientia
cũ aliquo actu positiuo operatur, ꝙ non improbans actũ vi-
deatẽ approbare, l. si filius, ff. ad Maced. & est doc. Bar. in l. quo.
n. ff. rẽ rat. hab. Ex his satis apparet elisa prima oppositio. Ve-
nio nũc ad secũdam, in qua dr̃ unus adiectũ, ꝓmortuo Lud. eua
nuisse, p l. vnic. §. j. & §. sin aũt, C. de cad. toll. & ad id rñdetẽ dupli
6 citer. Primò, ꝙ dispõ d. l. vnicę, non † procedit in ꝯ͠ctibus, vt est
casus in d. §. ex cõdõnali, Insti. de uerb. oblig. Scđò rñdetur, ꝙ
emptio noĩe Catharinæ facta per mortẽ ipsius absque prole
legitima expirauit, & res reuersa fuit ad Gabrielem, & eius
hæredes, & ꝯ͠ñr ad hæredes Ludouici, quibus Gabriel oĩa iura
& oẽs actiones cessit, vt ostendi in a. concl. & ꝯ͠ñr sic onus in-
iunctũ ĩ donatione expirasset, ꝙ est falsum, nõ tñ euanuisset
cessio iurũ facta per d. Gabrielẽ hẽdibus d. Lud. & hæc suffi-
ciãt pro resolutione a. oppositionis. Restat, vt remoueatẽ ter-
tia exceptio, quæ ad processum opponitur, non ad merita, dr̃

intentatam fuisse actionẽ in rẽ ꝙ nõ cõpetit Magdalenæ, d.
l. quoties, cũ alijs s. alleg. Ad istud rñdeo triplicitet. In primis
negatẽ intentatã fuisse actionẽ in rẽ, qa in libello actionis rea
7 lis, concluditur ad declarãdum † agentẽ esse dñm, & in ꝯ͠ñã
reum dñs cogi ad restituendum rem petitam, c. Abbate, de re
iud. lib. 6. declarat Prac. Papien. in forma libelli actionis realis,
in uer. declarens. in casu vero nro libellus nõ ꝯcludit isto mo
do ergo &c. Nec ob. si dicatur, ꝙ concludit ad restituendum,
& relaxandum pratum, quo casu in necessarium antecedẽs
censetẽ agens petere se declarari dñm, vt signanter determi
nat Bar. in l. ex diuerso, §. vbi aũt, ff. de rei uend. & Pan. in c. 2.
col. 6 de libel. obla. qa verum, si agens petierit reũ cogi ad re-
stituendã rem petitã adiecta cã, qa dñs, vel quasi, tunc censẽ
ẽt petiisse pronunciari sup cã, & sic sup dñio. Sed in casu no
stro Magdalena actrix petit reas cogi & cõdemnari, adiecta
hac causa, quia iure hæreditario pratum ad se spectat, & ꝑue-
nit, quod esse põt ẽt rõne actionis personalis, competentis ꝯ͠
reas ad restituendum, & retradẽdũ ipsum pratum, l. verbũ il-
lud pertinere, ff. de verb. sig. l. 2. §. ꝑuenisse, ff. de hær. vel act. vẽ
dit. sunt. n. verba cõia, vt per Bar. in l. centurio, colum. pe. ff de
vul. Nam qui petit reum cogi & condemnari ad restituendã
& relaxandam rẽ, qa ad ipsum peruenit, censetẽ deducere ius
suum vndecunque, & qualitercunque sibi competens. Ita si-
gnanter determinat Practi. Pap in forma libelli actionis ĩ rẽ,
in verbo, iure dñij vel quasi, col. 5. versi. nunc aut quæritur, qd
si libellus per tex. in d. c. Abbate, de re iudic. & in l. si mater, §.
eandem, & l. an eandem, §. actiones, ff. de excep. rei iudi. Secun
dò respondetur, quod clausula illa salutaris in calce libelli ap-
posita, per quam Magdalena petit sibi ius & iustitiam mini-
strari, & super omnibus & singulis sibi ius dici, omnibus me-
lioribus modo, via, iure, & causa, quibus melius, &c. operatur,
8 † vt uideatur intentasse actionem personalem, si sibi compe-
tat, & non realem, ſm Panor in c. cum dilectus, char. pe. de or.
cogni. cum concordan. adductis per do. Ias. in §. 1. col. 20. Insti.
de actio. & per Maria. Soc. in c. 2. char. 14. q. princ. de libel. ob-
la. ubi refert sex mirabiles effectus huius clausulæ, ad quos
possem infinita consilia adducere, sed omnia consulto omit-
tam, quia trita est materia huius clausulę. Tertio respõdetur,
quod etiam male non fuisset intentata rei uendi. qa mortua
Catharina sine liberis fauore liberalitatis dominium ipso iu-
re ad heredes Ludouici translatum fuisset, secundum Spe. ti.
de emphyteo. § nunc aliqua, uer. 70. quæritur. ubi notabiliter
cõcludit. qđ si ecclesia ꝯcessit rẽ in emphyteusim pacto adie-
cto, ꝙ pars ꝓmorientis in superstitẽ perueniat, altero præmo
riente inperstes agere poterit actione reali ꝯ͠ hẽdes præmor-
tui, argu. d. l. quoties, C. de do. quę sub modo. & sic utilr, ꝙ ẽt
in casu d. l. quoties, secundus donatarius possit nõ solum age-
re cõdictitia actione, sed ẽt rei uendicationem possit intenta
re ꝯ͠ hæredes primi donatarij, & sequitur Deci. consi. 239. Pri-
mò non uidetur, col. pen. quæ decisio si uera est, tollit omnẽ
dubitationem: sed & si iuridica non foret, adhuc stat firma
conclusio supra facta, cum non fuerit specialiter proposita
actio realis, ut supra plenè probatum fuit.

RESPON. II.

CErtissimi iuris est, eũ qui nudo pacto donare ꝓmisit, efficaciter posse conueniri. Sed an idem rñdendum sit, si per epistolã ita sit scri ptum, tibi donabo aureos tot: Variarunt acutissimi iuris interpretes. Quidam putarunt nouissimam Iustiniani sanctionem, quæ de nuda donatione loquitur, ad pactum de donando protrahẽdam nõ esse, cũ sit exorbitãs. Alij ut Azo, Accurr. Bar. quibus Nouissimi assentiunt, diui Iustiniani men tẽ sanus interpretantur, cum donantis propositum ẽt hoc futuri temporis uerbo, donabo, clarissimè exprimatur, quod mihi non displicet. Nam si is, qui nuda conuentione donare promisit, iure conuenitur, non uideo, cur etiam contra eum, qui se donaturum testatus est, non rectè agatur.

SVMMARIVM.

1 *Verbum, donabo, licèt sit futuri temporis, non tamen impedit contractum donationis perfici de præsenti.*

2 *Donatarij verba licèt se ad futurum referant respectu executionis, obligatio tamen ad præsens refertur.*

3 *Epistola nullam fidem facit, si anno & die careat.*

Respon. interpreta.

SI aliquid per epistolam donatum tibi probetur, breuitas chartulæ donationi quicquam non derogat, l. si aliquid, C. de donatio. Nec ambigendum donationem per epistolam absenti fieri posse, l. nec ambigi, C. eo. n. Sed forsan hæsitatur,

hæsitatur, an uerba, de quib. in epistola subsequentis tenoris,
ego de meo quolibet anno vobis donabo 90. aut 100. lib. mō
die noctuq; studeatis philosophiæ, sint obligatoria. & certè
ꝓbabilis est hæsitatio, super qua Doctores cōflictantur. Pro pte
negatiua, ꝙ nō sint obligatoria, tenēt Im. in l. i. ædib. §. 1. ff. de
do. Sal. in l. si qs argentū, §. fi. C. eo. ti. & in l. 2. C. de cō. ob cām,
& Alex. i. l. iurisgētiū, in prin. col. fi. ff. de pac. facit, qa hæc ver-
ba, ego donabo, nō importāt donōnē de præsenti, sed promis-
sionem, seu pactū ti de donando, qđ longè differt a donat. nō
secus, q̃ differat promissio de vendendo ab ipsa venditione,
l. in bonæfidei, cum gl. ff. de eo, quod ce. loc. no. glo. in l. Titius.
ff. de pig. actio. & in c. pe. de elec. lib. 6 & facit text. in l. si quis sti-
pulatus, ff. de ver. obli. Vnde si non sit donatio, sed pactum de
donādo, sequit, ꝙ sit inefficax, quia nudum, d. l. iurisgentiū, §.
igit nuda. Nec obstare vr̃ text. in d. l. si qs argentum, §. fina. vbi
deciditur, actionē nasci ex nudo pacto, qa loquit in nudo pa-
cto donationis, vñ cū sit correctoria, seu limitatoria iuris an
tiqui, non vr̃ extēdenda ad nudū pactū de donado, reg. la, q̃ a
iure, de reg. iur. lib. 6. & l. si vero, §. de viro, ff. sol. mat. cum sim.
Pro affirmatiua, ꝙ imo sint obligatoria, & nudum pactum
de donando sit hodie efficax ad agendum, primo facit, quia li
1 cèt verbū, donabo, † sit futuri tpis, nō tñ impedit, ꝙ ꝯctus do-
nationis nō ꝑficiat de præsenti. Nā & stipulatio ꝑ verba futu
ri tpis cōcipit, l. 5. §. stipulano, ff. de ver. obli. tñ est ꝯctus statim
ꝑfectus. Qua rōne mouetur Azo, qui ita decidit i Summa sua
C. de do. Secundo facit, qa tñ est dicere, donabo, quātū, pro
mitto donare. Inquit. n. Christus Petro, dabo tibi claues re-
gni celorum, id est ꝓmitto dare, vt no. in c. tu nono, 21. distin.
Hæc aūt cōuentio, promitto donare, actionem parit. d. §. fi. &
firmat Sal. in d. l. 2. ergo & ista idē faciet. Tertio facit, qa q di-
cit se donaturū, hoc vnū ꝓmittit, qđ liberalitatem continet. i.
donandi ꝓpositū. Qđ ꝓpositum ꝓmissum nihil aliud videt,
q̃ ipsa donatio, ergo talis ꝓmissio erit inefficax ad agendū, vt
clarè sonāt verba d. l. si quis argentum, § fi. Et ita tenēt glo. Io.
Fab. & Christ. Porc. in §. perficiuntur, Instu. de do. & Barto. in
d. l. iurisgennū, in fi. prin. & ibidem firmat For. Garzia, col. 32.
aliter inducens ꝓ hac parte tex. in d. §. fi. Et idē voluit Ang. in
d. §. fi. & sentit Odof. qui propterea exponit verbum, donaue-
rit. id est donare cōuenit, & fuit de mēte Bald. ibi in figuratio-
ne casus. Nō obstat, ꝙ is, qui promittit se donaturum, ad futu
rum se referat, quia & si referat se ad futurum respectu exce-
2 ptionis, obligatio tñ ad p̄sens † referī, d. l. 5. §. stipulano, & ab
hac snia non puto discedendum, cum sit cōis, maximè, qa eā
tenēt gl. & Bart. quorū opinio in Hyspania (q̃ est horū collitu-
gantiū pña) præferī cæterorū sentētiis, vt refert Neuiz. in sil-
ua nuptiali. fo. 113. & Ferd. Loazes in l. filiusfa. §. diui, ff. de leg.
j. Sed si qs sit adeo ptinax, ꝙ nolit assentire cōi sniæ, neq; Az.
gl. & Bar. id saltē fatebitur, ꝙ pactum nudum de donando pa-
rit obligationē naturalē, d. §. igit nuda, quā hic donaturus in ꝯ
pēsationē rectè deducit, l. ēt, C. de cōpēsatio. Sed aliud sentio
3 opponi, ꝙ hæc epistola † nullā fidem facit, qa anno dieq; ca-
ret, arg. l. optimam, C. de contrahenda & committen. stipula.
& l. 1. §. editiones, ff. de eden. & l. 2. §. diem, ff. quemadmo. testa.
aperiā. & qđ dixit gl. in l. gñali, C. de tab. li. 10 Quod credo ve-
rū, si dubiteī de die, & anno, quib. scripta fuit. Sed si dubiteī,
an ꝓbet scribētē ꝓmisisse summā in ea recitatam, rñdeo, ꝙ
optimè probat. si sit per scribentē recognita, vel per literarū
comparationē, l. Publia, §. fin. ff. depo. Potuit etiam dies & an
nus probari per testes, l. in exercendis, C. de fid. instr.

RESPONSVM. III.

OMnium bonorum, ēt futurorum donatio inutiliter fit, ēt si iuramento ro-
boretur: aufert enim liberam testandi facultatem,
quod bonis haud conuenit moribus. Sed si donās
vsumfructum, qui morte finitur, vel quid aliud in vita, aut ad
vsum certum sibi reseruauerit, idem iuris esse plerique puta-
runt. ¶ Alter filius matri, quæ sibi & fratri donauerat omnia
bona sua præsentia & futura, exceptis quibusdam, legauit por
tionem sibi donatam, fratrem autem condonatarium vni-
uersalem instituit hæredem. Dubitatum fuit, an filio supstiti,
cui ēt futura matrem donasse constat, portio redonata debe
retur, an matri præcipua esse deberet. Quidā filio condonata
rio totū, alij portionis legatæ dimidiam deberi respōdebant.
At ego nihil, tum ꝙ mater ex persona filij p̄mortui ius con-
currendi habeat, tum quod superstes donatarius, qui alteri
hæres extitit, defuncti uoluntatem nequeat improbare.

SVMMARIVM.

1 *Donatio omnium bonorum, præsentium & futurorū non valet, quia aufert liberam testandi facultatem. Item non firmatur iuramento, et quid ita. 2.*
3 *An donatio omnium bonorum, præsentium & futurorum, reseruato vsufructu, valeat.*
4 *An donatio omnium bonorum, præsentium & futurorum, reseruatis florenis centum, de quibus donans possit testari, valeat.*
5 *Portio bonorum retrodonatorum donatari per alterum ex condonatarijs iam dudum mortuum, an spectet ad donatarium superstitem.*
5 *Ius accrescendi & non decrescendi transit in cessionarium.*

Respon. Interpreta.

SVper primo quæsito, an donatio omnium bono-
rum præsentium & futurorum, reseruato
vsufructu & florenis centum, de quibus donans possit
disponere pro anima sua, & antecessorum, valeat; es-
sent plura dubia examinanda. Primum, an donatio omnium
bonorum p̄sentium & futurorum valeat. Secūdū, posita par
te negatiua in ꝓcedēti, an firmeī iuramento. Tertiū, an si nō
firmetur iuramento, valeat eo casu, quo reseruat vsusfructus.
Quartū, vbi ēt n̄ sustineat pp reseruationē vsusfructus, an de-
fendi possit pp reseruationē florenorū cētū, de quibus possit
donās disponere pro anima. Et quia præmissa dubia frequen-
tissima sunt, & per Doctores in varijs locis resoluta procedā
1 decisiuè. Ad primum respondeo, † ꝙ donatio omnium bono
rū, præsentium & futurorū, nullius est momenti, quia aufert
liberā testandi facultatē, secūdum Bar. & alios cōiter in l. stipu
latio hoc mō concepta, ff. de verb. obli. & licèt Bal. ibi & Sal. in
l. fin. C. de pac. & Ang. in disputatione, incipien. in refulgenti
Palatio, & Guid. Papæ consi. 60. sint in contraria sententia,
attamen non est in iudicando, nec consulendo, recedendum
a cōi, vt in proposito dixit Cor. ꝯs. 176. In præsenti cōsultatio
ne. col. 3. lib. 2. Et ita ꝯsuluerunt Io. Cal. consi. 2. sub tub. de do-
na. Lud. Ro. cons. 171. pro decis. Gem. cōs. 139. In cā. & Guid.
Papæ cons. 214. Circa materiā Ad fin. & Doc. cōmuniter rñ-
2 dent. ꝙ donō † oīum bonorū, p̄ñtiū & futurorū, ñ firmat iu-
ramēto, qa tale iurām est ꝯ bonos mores. c. nō est obligatoriū,
de reg. iu. lib. 6 & ita tenēt Bar. & alij cōiter i d. l. stipulatio. Par.
& alij, in cap. cum contingat. de iureiu. & hæc sententia ꝓba-
bilior mihi videt, quicquid dicat Cor. consi. 252. Primo viden
dum est, lib. 3. Circa tertium discordant legum Interpretes
Alex. & Ias. in d. l. stiplo, tenent donationem valere reseruato
3 vsufructu, quia donans de † fructibus, testari poterit, sicut va-
let vēditio omnium bonorum, præsentiū & futurorum, quia
vēditor poterit testari de precio, qđ nō cōprehēdit In vendō
ne. Contrarium consuluit Pau. de Ca. consi. 319. Dico nō ob-
stāte, in 1. parte qa vsusfructus finitur morte, §. finit, Inst. de vsu
fruc. ideo de illo testari non poterit, nec de fructib. futuris, qa
veniunt in donatione futurorū, & idē voluit ipse Pau. in l. fi.
C. de pac. Sequitur Cor. consi. 176. in præsenti consultatione,
col. pe. lib. 2. & ita consuluit Dec. consi. 30. col. 2. & cons. 251.
In causa magnificæ dominæ. Et hanc opi. veriorem puto, ex
quibus rñdēdum vr̃, ꝙ præsens donatio iure defendi nō pos
sit, & eo maximè, quia donatrix videtur solum sibi reseruasse
vsumfructum, & fructus ad vitam dūtaxat, ut sonat illa clau
sula, Et ꝙ ipsa sit vsufructuaria, gubernatrix, & ista admini-
stratrix bonorum donatorū, donec vita duxerit in humanis,
quo casu ꝯstat, ꝙ de illis testari nō pōt, vt in ꝓposito ꝯsuluit
Bar. cons. 76. Pater filio emancipato. & Cor. in d. cōs. 176. Sed
hoc non obstante, puto hāc donationem virib. suis subsiste-
re, qa Hugoneta non solū sibi reseruauit vsumfructū, sed ēt
fructus ꝑcipiendos ex vsufructu, de quib. potuit testari, cum
nō cōprehenderentur in donatione futurorum, pp expres-
sam reseruationem. Non ob. dum sup. dicebatur, quod non
fuit facta reseruatio fructuum, nisi in vita: quia istud negaī,
immo fructus reseruati fuerunt simpliciter, & absolutè. Nec
quicquam facit illa claus. & ꝙ sit vsufructuaria, &c. qa nō est
ad reseruationem fructuū referenda, duplici rōne. Nā ad spe
cificata non trahitur sequens clausula generalis, l. sed & si ꝑ
ꝓtorē, §. deinde, ff. ex quib. cau. maio. l. doli clausula, ff. de ver.
oblig. traditur per Bar. & alios in l. talis scriptura, ff. de lega. j.
item ad ea non est facienda relatio, propter quæ actus redde
retur nullus, l. cum vulgari, ff. de dot. prælega. & docet Bar. in
d. l. talis scriptura, nam si ad fructus semel reseruatos refera-
tur illa clausula, annullaretur ipsa donatio, ergo &c. Ad quar
4 tum vr̃, ꝙ donatio defendi possit † ex altera reseruatione flo-
renorum centum, quia de illis poterit testari. Sed ꝯrium ve-
rius existimo, quia stante pacto prædicto, cōstat ꝙ donatrix
potest duntaxat pro anima de illis disponere, ꝯñs ergo est, ꝙ
non possit de eis liberè testari. Nam & hac rōne Bar. in d. cō-
sil. 76. respondet donationem non valere stante reseruatio-
ne fructuū. de quibus donās posset in vita disponere. Non. n.
libera est hmōi reseruatio, sed in vno casu duntaxat. Fortius
facit, quod consuluit Dec. d. ꝯs. 251. Vbi dixit vniuersalē dona
tionē nō valere, ēt ꝙ donans sibi reseruauerit vsumfr. & flo-
renos ccc. de quibus posset disponere in vita, & in morte, qa
si in vita disponat de illis, nō remanet sibi salua libertas testā
di, super qua decisione nō inficior me hęsitare, sed ad propo-
situm

ſitū ſatis ſeruit rō ꝑ eū allegata. Nam vbi ꝑ reſeruationē nō remanet ſalua facultas teſtādi, donationē irritā eſſe cōſtat. & ita etiam conſuluit idē Dec. cōſi. 203. vt vera reſolutio. Sup ſecundo principali dubio apud me valde ambiguo & diſputa-
5 bili, vtrū portio † bonorū retrodonatorū Hugonetę donatrici ꝑ alterū ex ɔdonatarij iādudū mortuū ſpectet ad cōdonatariū ſupſtitē. Iſtud quæſitum hēt tria ca. Primum, an ad eum ſpectet inſolidū: Sc̄d̄m, an pro dimidia: Tertium, an nihil, ſed integrè & liberè reuertat ad Hugonetā mr̄em & donatricē. Vr̄ prima fronte r̄n̄dēdū, ꝙ portio retrodonata ꝑtineat inſolidū ad alterū ɔdonatariū, qa hi duo donatarij, re & verbis cōiuncti ſunt, cū eos rerū donatarū, & verborū ɔplexus iūgat, l. triplici, ff. de verb. ſig. l. re ɔiūcti, ff. de leg. 3. vbi aūt alter ex ɔiūctis re, nō vult ɔcurrere, alter totū capit iure ſuo, l. vni. §. ſi uero nō oēs, C. de ca. to. l. ɔiunctim, ff. de leg. 3. vr̄ aūt, ꝙ is q retrodonat, n̄ velit ɔcurrere ī portione redonata, aliogn nō redonaret portionē bonorū p̄ſētiū & futurorū ſibi donatā, imo vr̄, ꝙ ad alterū ſpectet dimidia dictæ portionis redonatę, quia hæc portio dr̄ de nouo acqſita ꝑ Hugonetā, ergo ɔprehēdit ī donatione oīum bonorū p̄n̄tiū & futurorū ꝑ ipſam Hugonetā ſcā ambob. filijs. ɔdonatarijs, & ɔn̄r dimidia ſpectabit ad alterū, l. ſi qs Titio, ff. de vſufr. accreſcen. l. īterdū, ff. de hr̄d. inſti. l. legata inutiliter, §. fi. ff. de leg. 1. Sed imo vr̄, quòd nihil de portione redonata ꝑtinere debeat ad alterū, qa is q retrodonauit, ſemel acceptauit portionē oīum bonorū p̄n̄tiū & futurorum ſibi donatā, quo fit vt ī tali portione ceſſet ius accreſcēdi, qđ poſt acqſitionē nō p̄t locū hēre, l. 1. §. iterdū, ff. de vſufru. accreſcen. l. aquā, ff. quēadm. ſerui. amitta. Ceſſat ēt ius n̄ decreſcēdi ꝑꝑ ɔcurſum inter cōiunctos ſcm̄, nā vbi fit ɔcurſus, impedit ius n̄ diminuēdi, d. §. ſi uero nō oēs, & d. l. coniūctim. vn̄ cū nō ſit locus iuri accreſcēdi, nec decreſcēdi, ſeqtur ꝙ integra portio liberè ſpectabit ad Hugonetā. Quid igit in hac perplexitate dd̄m? punctus huius nodoſi quæſiti, vt mihi vr̄, in hoc ɔſiſtit, an ɔcurſus ab initio factus ī redonata portione bonorū, ēt futurorū, ceſſet ꝑꝑ retrodonōnē vel ne? & (meo qdē iudicio) ɔcurſus ab initio factus īter ɔdonatarios, adhuc durat & pſeuerat. Nec. n. deſinit ɔcurrere, q retrodonat, imo retrodonādo, iterum ɔcurſum facit, & acceptare vr̄ bona pręſentia & futura, quæ retrodonat, ſ'm Pau. de Caſt. in l. ſi actionem, C. de pact. & ī l. pactū, qđ dotali, C. de colla. Soc. conſ. 34. Viſa renunciatione, lib. 4. Et ſi dicatur, is q redonauit, non cōcurrit, ſed eſt ipſa Hugoneta, apud quam reperit portio ſibi retrodata, quæ concurrit, & quam conſtat ſtante donatione bonorū futurorum facta ꝑ ipſum alteri condonatario non poſſe partem facere. Iſtud concedo, ſi ex ꝑſona ſua concurreret, & ptem facere uellet, ſed hoc loco ɔcurrit, & ptē facit ex ꝑſona cōdonatarij, q ſibi retrodonauerit: nā vt ceſſionaria, & donataria cōcurrit, nō vt donatrix. In ceſſionariā. n. tranſit
6 † ius accreſcēdi & non decreſcēdi, ſ'm Bar. in d. l. re coniuncti, & Soc. ɔſi. 34. ad fi. lib. 4. Et ſi inſtet, ꝙ Hugoneta ius cōcurrēdi de nouo acquiſitum donauerit ſaltē ꝓ dimidia alteri condonatario, cū ambobus ɔiunctim donauerit omnia bona, ēt futura; r̄n̄deo ꝙ ius ɔcurrēdi nō p̄ot uideri cōprehenſum in donatione futurorū, qa donationi repugnat: nam donare futura, & donatario partē facere, ſimul ſtare nō p̄ſt, cū ſint oppoſita. ergo bn̄ ſeqtur, ꝙ in donatione futurorū nō ɔprehenditur ius ɔcurrendi, nō. n. recipiēda eſt interpretatio, ēt in cōtractu, qui in ſe repugnātiam vel ꝑplexitatē ɔtineat, ſ'm Bart. in l. ſi. §. idem quæſijt. ff. de cond. inde. Bal. in l. eum falſa ad fin. C. de iu. & fact. ign. Pano. in c. gratū, de offi. deleg. in prin. cum concord. adductis per Dec. conſ. 143. col. 9. & conſi. 168. col. 1. & ſeq. Inſuper, quia in facto præſupponitur, ꝙ filius, q ſuam portionem Hugonetæ matri legauit, inſtituit hæredē fratrē cōdonatariū, q hæreditatem adiuit. Alia rōe r̄n̄deo, ꝙ portio retrodonata nō comprehenditur in donatione futurorū, qa in donatione futurorum nō cōtinent̄ bona præſentia donata, ſi cōtingat, ꝙ donator illa reacquirat de cōſenſu donatariorum, arg. l. fi. C. de remiſ. pig. ꝑ quā ita ɔcludit Alexan. in l. ſtipulatio hoc modo ɔcepta, col. 5. ff. de ver. obl. Hanc aūt portionē Hugoneta reacquiſiuit de cōſenſu amborū. Nam etiā ſuperſtes condonatarius hæres alterius, q ſuam portionem matri legauit, adeūdo ɔſenſit legato, l. ex maleficijs, §. hr̄es, ff. de act. & oblig. Et ſi inſtet, ꝙ ɔſenſerit vti hæres, & non vt donatarius; r̄n̄deo ꝙ ſ'm ea, quæ proponunt̄, ēt eū vt donatariū ɔſenſiſſe. Nam in facto præſupponit, ꝙ legatū, ſiue donatio huius portionis, matri facta fuit his verbis, Itē lego mr̄i meæ caſu, quo moriar, & non aliter, partē bonorum quā mihi donauit; & volo ꝙ d. bona ad ea reuertant̄ pleno iure; & uolo, ꝙ d. donatio locum nō habeat. Pōdero illa verba, pleno iure, quæ important liberā alienandi facultatē, ſ'm Bal. in l. fœminæ, §. illud, C. de ſec. nup. Itē pōdero, ꝙ teſtōr uoluit bona donata reuerti ad mr̄em, ac ſi mr̄ nūq feciſſet ſibi donationē. Ex quibus liquido cōſtat uoluntatē teſtōris fuiſſe, ꝙ mr̄ poſſet de portione ei retrodata diſponere. Et huic volūtati acqeuit, & acquieſcere tenet̄ hr̄s, d. §. hr̄s, & quē teſtōr potuit grauare, ut ēt pateret mr̄em diſponere de hac portione, ēt ſi fuiſſet reuerſura alio iure ad ipſum hr̄dem, q ēt in re propria grauari poteſt. l. ſi hæredis ſeruus, ff. de leg. 1. vnde cōcludendum eſt, ꝙ teſtator habens notitiam donationis factæ fratri, quem inſtituit hæredem, noluerit eum etiā vt dontarium grauare, vt pateretur matrem diſponere de portione eidē legata, &c.

RESPON. IIII.

PErona donauit nonnulla bona Tonetæ, vt aleret ab ea, Deinde Toneta eadem bona donauit duob. Primū Quintellæ eius nouercæ, mox Gerardo ea lege, vt Peronā p̄ſtē & ſtipulātē veſtire, nutrireq; dēret. Quęſitū fuit, uter in donatis rebus potior eſſet. Videbat̄ Quintella, cui prius ɔſtitutū tradino facta fuerat p̄ferēda. Sed ego Gerardū in denēdo dn̄io potiorē cē r̄n̄di, tū ꝙ Toneta ī fraudē Gerardi prius Quintellæ bona donaſſet, ꝙ ex tp̄is breuitate, & ex perſonarū qualitate, & ex longo Quintellæ ſilētio, fraudulēter paſſa fuit Gerardū alere Peronā annis 12. qbus uixit, & bona pacificè poſſideret: tū ꝙ Toneta, q̄ ɔuenta iurata nō īpleuerat, donationis ipē nullū hēret dn̄iū, qđ in Quintellā transferre potuerit. Sed qa in euētū, ꝙ Perona nō alimētaret a Toneta, ɔuentum fuerat, ꝙ ſibi liceret fructus p̄dictorū donatorū ſua authoritate capere: dicebat donationē ob alimēta nō p̄ſtita, minimè fuiſſe reſolutā. Ego autem fui pactum interpretatus in Peronæ fauorē, vt poſſet, ſi a contractu diſcedere nollet, ſua manu fructus capere.

SVMMARIVM.

1 *Confirmationis natura eſt actum non extendere.*
2 *Iurans ſoluere alimenta, & adimplere omnia conuenta, ſi contrafaciat, perdit dominium & omnia iura, quæ habebat in bonis.*
3 *Pactum in alicuius fauorem appoſitum, non debet retorqueri & interpretari in eius odium.*
4 *Donatio facta in fraudem creditoris venit reſcindenda, ſi appareant aliqua ſigna fraudis.*
5 *Breuitas temporis detegit fraudem & ſimulationem.*
6 *Excommunicationis publicæ notitiam quilibet præſumitur habere.*
Exceptio dominij non admittitur in poſſeſſorio recuperandę poſſeſſionis

Reſpon. Interpreta.

IN cauſa Quintellæ contra Gaucher. Blagerij, viſum fuit prima facie iudicandum bona repetita ſeu eorum poſſeſſionem reſtituēdā, & relaxandam ipſi Quintellæ primæ donatariæ, quia primus donatarius ſtante conſtituto, per quod transfertur vera poſſeſſio, l. quod meo, ff. de acq. poſ. l. certè, ff. de præcar. præfertur ſecūdo, quamuis exiſtenti in naturali & actuali poſſeſſione, l. quoties, C. de rei ven. l. ſiue autem, §. ſi duobus, ff. de pub. & in ſpecie ita conſuluit Alex. conſi. 14. circa primum dubium, col. fi. lib. 1. Præmiſſis non obſtan. in contrarium eſt ipſa ueritas. Vn̄ & ꝓ clariori reſolutione p̄mitto, ꝙ Toneta nō potuit plus iuris trasferre in Quintellā ius nouercā, q̄ ipſa hēat, l. nemo, ff. de re. iu. & qa nemo dat, qđ nō hēt, l. traditio, cū vulg. ff. đ acq. rerū do. tp̄e aūt, quo Toneta donauit bona (de quibus agit̄) dictę Quintellæ, nullū ius habebat, qđ oſtenditur: qa Perona donauerat dicta bona Tonetæ cū pacto, ꝙ teneret alimentare, veſtire, & calciare ipſam Peronā, q̄ alimēta ēt interpellata exhibere recuſauit, ꝑꝑ quā alimētorū recuſationē ipſo iure dn̄ium retro trāſlatū illico fuit ī ipſam Peronā, l. 1. C. de do. q̄ ſub mod. c. uerū, cū gl. de cond. appo. & ita ɔſuluit Bald. conſi. 250. in 3. parte Lud. Ro. conſ. 284. triplici ex capite. Cor. conſ. 102 in cauſa. col. 2. lib. 1. ergo dn̄ium retro trāſlatū erat, bene ſeqtur, ꝙ nō potuit illud in alium transferre, & ita in ſpecie, & in caſu iſto decidit Sal. ī l. ea lege, col. 5. C. de ɔd. ob cau. Nec iſtis ɔſiderationibus ob. ſi dicat, ꝙ Perona cōfirmādo ſcđam donationē factā ꝑ dictā Tonetā d. p̄ſbytero Girai. Borelli, vr̄ cōprobaſſe donationē eidē Tonetæ factam. Quia r̄n̄detur, ꝙ talis ɔfirmatio facta fuit ad effectū, ꝙ iura (ſi q̄ cōpetebāt ipſi Tonetę,) trāſferrēt ī dcm̄ presbyterū, q ſe obligauerat alimētare ipſam Peronā, & ſoluere eius debita, ergo non operabitur, ꝙ ipſa Perona uideat̄ de nouo trāſtuliſſe dn̄ium in ipſam Tonetam; qa confirmans nō dr̄ dare, ſ'm Bald. in l. more, ff. de
1 iur. om. iud. & cōfirmationis † natura eſt actū nō extēdere. l. Aurelius, §. teſtō, ff. de lib. leg. Ale. conſi. 122. viſo puncto. colū. 6. lib. 4. Secundo r̄n̄detur, ꝙ ſi dicta Perona cōfirmādo donationē factā dicto presbytero Gerar. cenſeatur de nouo donaſſe, ex eo ꝙ confirmans actum, cuius ualiditas dependet a ſua poteſtate, cenſeatur de nouo facere, l. q̄rebatur. ff. de. teſt. nul.

l.licet,ff.de iu.& ꝑ Bat.in d.l.more,co.j. tñ talis ꝯfirmatio non
operabitur,ꝙ ipsa Toneta habuerit aliqđ dñium qđ potuerit
ante ꝯfirmationē trãsferre in Quintellã triplici rõne. Primò
qa ꝯfirmatio nõ trahit̃ retro,sed operat̃ a die ipsius ꝯfirmatio
nis dũtaxat,l.obseruare,in fi.de off.Procõ.ꝑ Bar.in l.leges,co.
fi.C.de legi.Secdò,quia talis confirmatio fit ad effectũ,ꝙ dñiũ
transferat in d.presbyterum Girar.ergo operabitur tantum,
quo ad hunc effectum, quia limitata cã limitatũ ꝓducit effe-
ctum,l.age,C.de trans. vbi specialis transactio specialem pro
ducit effectum,sic ẽt spãlis ꝯfirmatio specialẽ ꝓducit effectũ.
possem plura adducere,q̃ omitto.Tertio,qa confirmatio dẽt
intelligi facta absque preiudicio iurium ipsius confirmantis.
ſm Bal.in c.venientes,col.pe.de iureiur.Fel in c.a.colu.xvj.de
rescri.Non ergo debet intelligi,ꝙ intelligatur uoluisse com-
probare donõnem factam eidem Tonetæ ad effectum,ꝙ To
neta potuerit alienasse d.bona in alios,q̃ in dictum presbyte-
rum, quia sic ipsa Perona non potuisset consequi alimenta
a dicto do.presby.Girar.& ꝯñr talis confirmatio cessisset in ca
put ipsius Peronæ,quod non est dicendum per prædicta, Se-
cundo,quia eo ipso ꝙ interpellata ꝑ Peronam non soluit ali-
2 menta,nec alia conuenta adimpleuit,prout iurauerat, † per
dit dñium,& oĩa iura, quę habebat in dictis bonis, & transla-
ta fuerunt in ipsam Peronã,ꝑ tex.in l.si quis maior, C.de trã.
l.j.C.de don. quę sub mod quę iura habent locũ in omni ꝯctu
de mundo,ſm Bar.& cõiter scriben.ibi,& spãliter in casu nrõ,
ꝓut ꝯsuluit Cor.ĩ allegato ꝯsi.102.ver.& insuper. Nec ẽt præ-
missis rõnibus obst.si dicatur,ꝙ Toneta nõ erat ꝓcisè obliga
ta ad obseruantiam ꝯuentorum stante pacto, ꝙ Perona pos-
set accipere de viusfructibus ꝓ suis alimentis,casu quo Tone-
ta non obseruaret ꝯuenta,quia hoc deuiat a uero rõnis tra-
mite, nam illud pactũ appositũ fuit in fauorẽ Peronæ, unde
debet intelligi,si Perona voluerit persistere in ꝯctu donatio-
nis, ꝙ isto casu sibi liceat capere de fructibus, sed si noluerit
3 stare ꝯctui,vt possit ꝓ arbitrio discedere,nã pactũ ĩ fauorẽ,
alicuius appositũ,non dẽt interpretari in eius odium,l.e.quis.
ff.de pig.act.& ibi Bart.Bal.Paul.&Mod.inferunt,ꝙ si debitor
promisit in paschate soluere, vel dare pignora, nihilominus
creditor poterit adueniẽte paschate coger̃ debitorẽ volentẽ
dar̃ pignora,vt ꝓcisè soluat, qa pactũ fuit appositũ in fauorẽ
creditorũ.& optiè ad casum nrm facit tex.ĩ l.cãm,§.puellã, ff.
de manum.vbi pactum,ꝙ liceat puellã (si non manumittat)
auferre ab emptore,intelligit̃,si vẽditor noluerit ꝓcisè ꝯpelle
re emptorẽ,vt manumittat, & in fortioribus terminis consu-
luit Dec.consi.12.per totũ, vbi ꝯsuluit, ꝙ si debitor in solutũ
dederit prędium casũ,quo in terminis non solueret,nihilomi
nus poterit creditor, eum præcisè cogere ad soluendum, qa
solutio censet̃ facta in fauorẽ suũ,si eã noluerit acceptare. fa-
cit l.qđ fauore,& qđ ibi no. Sal.C.de legi. corroborat ex uer-
bis pacti,videlicet verbo,possit,& valeat, q̃ denotãt libertatẽ
ſm gl.in l.sępe audiui C.e.arẽ,ff.de offi.præsi. & sic sensus ver-
borũ pacti fuit,ꝙ possit,si velit,capere fructus,sin minus, re-
cedere a ꝯctu,ita in simili dicit Pau.de Cast.ꝯ. 295.si dicta pi-
gnora,col.2.in 2.part. Nec ẽt obst. pactũ, ꝙ non liceat donõ-
nẽ illa ex cã reuocare,qa tale pactũ non ĩpedit,quominus ꝑꝑ
inobseruantiam ꝯuẽtorũ nõ reuocet donatio, vel liceat do-
natori reuocare,c.peruenit, de iureiu. & probatur in d.l.si qs
maior.Nõ denique obst.si dicat̃, non ꝯstare, ꝙ ipsa Perona ꝑꝑ
inobseruantiã ꝯuentorũ voluerit Tonetam incidisse in pæ-
nam d.l.si quis maior,nec ẽt voluerit a ꝯctu donationis resili
re: qa satis ꝯstat eo ipso, ꝙ ipsa Perona ꝓdicta bona de nouo
alteri donauit,uidelicet d.ꝓsbytero Girardo, nã ꝑ sc̃dam do-
nationem ꝯstat donatorẽ recedere a pria, & illã tacitè reuo-
care,l.rẽ legatam,ff.de adi.leg. & in casu nrõ ita consuluit Ro
ma in d.cõsi.284.in fi.Et ex quo ipso iure erat translatũ dñiũ
in ipsam Peronã,& hẽbat ꝯdõnẽ ob cãm, & rei ven.ad dicta
bona,d.l.1.& ibi no.C.de do.q̃ sub mo.donãdo oĩa bona sua,
& cedendo oẽs actiones sibi cõpetẽtes,cẽset̃ de rei uend.& ꝯ-
dic.ob cãm cessisse ꝓdicto d.Girardo & successorib⁹ suis,qa q
totum dicit,nihil excludit,l.a ꝓcuratore,C.mãd. Gaucherius
ergo successor d.Girardi posset,si ñ possideret, agere ꝯdictio
ne ob cãm,uel rei uẽdicatione,ergo multo magis poterit ex
cipere. Cui.n.dat̃ actio, multo magis ꝯcedit̃ exceptio, l.cui
t⁹,§.cui dam⁹,ff.de re.iur. Ex his satis apparet,nõ obstare fun
damentũ l.quoties,qa ꝓcederet, si ꝑ primã donationẽ factã
Quintellæ esset in eã trãslatũ dñium,alias ꝓferit̃ sc̃dus, ut ibi
dr̃.sed alia rõne nõ ob. qa dol⁹ & fraus dederunt cãm dona-
tioni factæ ipsi Quintellę,cum dolus & fraus nõ dẽant noce-
re ꝯctui inito cũ d. Girar. & successoribus,q occasiõe cessio
nis sibi factæ se obligauit seruare indẽnẽ dictã Tonetã,alere
dictã Peronam,& alia facere,de q̃bus in instrõ ꝯctus,ꝓut ef-
4 fectualr oĩa & singula adimpleuerũt. Nã donatio factaꝰ ĩ frau-
dẽ futuri creditoris,venit rescindenda,si appareãt aliqua si-
gna fraudis,ſm gl.in auth.sed iã necesse,C. de do. aũ nup. &
ibi Bar. & Bal.in l.ait ꝓtor,§.ita demũ,ff.de his, q̃ in frau.cred.
Dec.ꝯs.66.viso puncto.& expssius posuit Bal. in rub. C.de reu.
his,q in frau.cred.ver.q̃ro,pone rũ cõcepuisem.& ꝓbar̃ ĩ c.fin.
de renũ.lib.6.hic aũt apparẽt signa fraudis multipliciter. Pri.
mo,qa donatio fuit facta Quintellæ nouercę suæ, q̃ loco ma-
tris reputat,§.socrũ,Inst.de nup.& ex qualitate ꝑsonę donata
riæ arguitur fraus & simulatio,l.data,§.pe.ff.de bo.li.Bar. in l.
post ꝯctũ,in ij.ꝓsumptione, ff.de do. Secdò constat de fraude
ex breuitate temporis inter donationem factam nouercæ, &
cessionẽ factã d.Girardo,inter quas nõ interuenit interuallũ
24.horarum.Breuitas†.n.temporis detegit fraudem & simu-
lationem,l.si uenter,§.fi.ff.de priui.l.cre.& ibi Bar.& in d.l.post
ꝯctũ,in v.ꝓsump.& Cęp.tra.de simu.ꝯct.col.6.ver.ij.casu prin-
cipali.vñ cum donatio prius facta Quintellę,fuerit facta ĩ frau
dẽ,ac simulatẽ ex mera cã lucratiua, cessio uero facta d. Girar
do fuerit facta ex cã onerosa,ut patet ex tenore ꝯuentionũ,
ergo naturalis ratio,& summa æquitas suggerunt. ꝙ sit ꝓferẽ
dus Gaucher.q tractat de dãno euitãdo du. Quintellæ,q tra-
ctat de lucro captando cum fraude & iniuria ipsius Gaucher.
l.ait ꝓtor,§.hæc actio,ff.de his,q̃ in frau.cre.ubi tex.no.& in ꝓ
posito dicit Bal.in rub.C.de his,qui in prio.cre.lo.succe.quod
d.l.quoties,nõ hẽt locũ qñ is,cui prius res est tradita,hẽt titu-
lũ lucratiuũ,& alius habet titulum onerosum: & licèt loquat̃
qñ sc̃ds,cui prius res est tradita, hẽt titulum lucratiuũ & pri⁹
onerosum.tñ eadẽ rõ idẽ innuit esse in casu opposito,ꝑꝑ re-
gulã ꝯtrariorũ quæ uult,ꝙ ita se habeat oppositũ in opposi-
to,ꝙ propositũ in proposito,c.cognoscentes, d̃ consti. l.fi.de
le.a. Et si dicat̃,verũ esse si ꝯstaret,ꝙ ipsa Quintella particpas
set de fraude,rñdet̃,ꝙ quantũ sit respectu ꝯctus donationis,
sufficit donãtẽ in fraudẽ alterius donasse, licèt donatarius ñ
participauerit de fraude,ſm Bart.in d.l.post ꝯctũ.ver.quartus
casus.& ita in terminis nrĩs vult d.Ias.in d.l.quoties,in x.fallẽ.
post Bal.in d.rub.C.de his,qui in prio.cred.lo.succe. Secundo
rñdet,ꝙ præsumẽdũ est,ipsam Quintellam participẽ fuisse hu
ius fraudis.elicio aũt hãc ꝓsumptionẽ ex eo, ꝙ sciebat priui-
gnam suam fore excõicatã ꝑꝑ inobseruantiam conuentorũ
inter ipsam & Peronã,sciebatque ipsam nõ hr̃e modum adim-
plendi promissa,& ꝯñr necesse esse,ꝙ imploraret auxilium d.
do.Girardi vel alterius.Si aũt dixeris, non constare,ꝙ ipsa sci
ret,rñdet̃,ꝙ excõicationẽ nõ poterat ignorare, qa fuerat pu-
blicata in ecclesia,& excõicationis publicæ notitiam quilibet
6 †præsumitur habere, c.j.de postu.præla. præsumitur ẽt scire
vires patrimonij dictę priuignæ,quia coniunctus præsumitur
scire facta ꝯiuncti,l.octaui,ff.unde cogna. l. de tutela,ff.de in
integ.rest.mino.tradunt Bart.& Mod.in l.j.ff.si cer. pet. & eo
maxime.quia inhabitabant simul in eadẽ domo,l.j.§. hoc ãt.
ff.ad Silla.sciebat ẽt priuignã teneri ad alimenta pręstanda di
ctæ Peronæ,quia sibi lectum fuit instrm per Notariũ,l.j.& l.2.
§.inspectio,ff.quemad.test.aper.cum simi.sciebatque postea die
sequẽti,ꝓrem & priuignam simul cessisse iura dictæ donatio-
nis prædicto d.Girar.ad effectũ, ut a censuris releuaretur pri-
uigna, quæ scientia præsumitur ex eo,quod ꝓdicta cessio fuit
facta ĩ domo,in qua habitabat ipsa Quintella,d.l.j.§.hoc ãt. &
per priuignam,quæ nouercalibus furiis subdita nõ credit̃, in-
uita nouerca cessisse ꝓdicta iura,ar.l.iij.ff.de inof.test.ꝙ ita sit,
ꝙ ꝯscia eẽt oium actorũ.nec vllũ vnq̃ verbũ fecerit, nisi post
mortẽ d.Peronæ,q̃ annis circiter 12.post pręstita alimẽta per
Gaucher.superuixit, qs negabit eã ñ fuisse fraudis participẽ,
& eã tacuisse,durãte uita d Peronæ,ut non subiret onus eam
alimẽtandi.Quare cum malitiis hominũ ñ sit indulgendũ, c.
sedes,de rei.derogan.da oĩno ueniunt petita per d. Quintellã:
& vbi sc̃ds scit rẽ prius alteri fuisse cessã, tũc ꝓferẽ prim⁹, ẽt ꝙ
res fuit tradita prius sc̃do, a quo ꝑ act.ꝓtoriã põt reuocari,ſm
Tho.Ferra.cau.48 Cõstat itaque ex ꝓdictis ꝑ donationẽ factam
d.Quintellæ nullũ ei fuisse acq̃sitũ dñiũ,ꝓferẽdũque Gaucher.
cessionariũ ex cã onerosa. Et si dicat̃,ꝙ ĩ pñti iudicio agit̃ pos
sessorio recuperẽdæ possessionis,†in quo nõ admittitur exce
ptio dñii,l.si quis ad se fundũ,C.ad l.Iul.de vi,c.j.de rest.spol.rñ
det̃ multis modis. Et primo,ꝙ admissi fuerunt articuli ꝓdicti
Gucherii respicientes petitoriũ,ut patet ex ꝓcessu,& iõ cumu
latũ fuit petitoriũ cũ possessorio, quo casu audit̃ exceptio do-
minii,d.c.1.& Cæp.cau.sua 133.res mobilis.Bar.in d.l.si qs ad se
fundũ.& in l.1.§.sed & si is cui,in fin.ff.de no.oper.& isto casu
petitoriũ absorbet possessoriũ,c.pastoralis,de ca.pos.& ꝓpr.Se
cundo rñdetur, ꝙ apud Quintellã nulla unquã fuit possessio,
qa ex quo ꝯctus donationis sibi factæ nõ valet(vt sup.latè ꝓba
ui)sequit̃,ꝙ ꝯstitutũ, ꝑ qđ Quintella ꝓtendit se possidere, ẽt fuit
nullũ,& inane,ſm Bal.in l.ex testõ,C.de fideic.Alc.consi.82.li.
ij,Ias.in l.j.§.si quis ita.ff.de verb.obl.Iõ cum exceptio proprie-
tatis oppositæ ꝑ Gaucher.sit talis, q̃ cõcludat Quintellã nunq̃
possedisse,illa hẽt obstare ẽt agẽti possessorio,ſm Bald in titu.
de pace Cõstã.in verb.restituit,& per Ale.in l.naturaliter.§.ni
hil cõe,ff.de acqu.pos.& alibi sępe.Tertio rñdetur ꝙ Gaucher.

eſt ſucceſſor ſingularis cum ti. & bona fide, & ideo ꝯ eum nõ cõpetit interdictum vnde vi, l. ſi de eo, §. fi. ff. de acqu. poſſ. & ſatis de ſe patet. Non etiam contra eum datur cõdictio ex can. reintegranda, quia non competit contra ſingularem ſucceſſorem cum titulo & bona fide, ſecundum Barto in l. rem, quæ nobis, ff. de acq. poſ. cuius opin. dicit eſſe *communem* Soc. conſi. 39. in 3. parte. & licèt in hoc quamplures contradicant, tamen in caſu, quo ſingularis ſucceſſor habet cauſam ab alio bonę fidei poſſeſſore cum titulo & bona fide, ut in caſu noſtro, videtur tenenda opin. Barto. & ſequacium, vt dixi in cap. ſæpe. de reſtitu. ſpol.

RESPONSVM X.

Pater quinque numorum millia donauit Franciſco, & Michaeli filiis ſuis abſentibus, quos ex eiuſdem donationis contextu conſtat tunc fuiſſe emancipatos, & inuicem ſubſtitutos, ſi eorum alter abſque liberis prædecederet, quia emancipatio donationem ſequi videbatur, & quia abſque principis reſcripto Diui Imperatores Ant. & Conſt. abſentes emancipari vetant, & quia in actis donatio regiſtrata minimè fuit, videbatur pleriſque donationem nullius eſſe momenti. Contrariam ego ſententiam ob religionem iuriſiurãdi, & filiorum ratihabitionem puto probabiliorem eſſe. Dubitatum quoque fuit, an pro legitima filiorum portione reiicienda eſſet ſubſtitutio. Reſpõdi Iuſtiniana lege ea reiici onera, quę inſciis & inuitis filiis, non quæ conſentientibus, legitimę adiiciuntur.

SVMMARIVM.

1 *Filijs emancipatis pater donare poteſt.*

2 *Actus plures ubi reperiuntur celebrati eodem die, uel eadem hora, ille præſumitur præceſſiſſe, qui debuit præcedere.*

3 *Donatio facta ob cauſam non requirit inſinuationem.*

4 *Donatio facta filijs in poteſtate, iurata ualet, & quid ita.*

5 *Filius poteſt non ſolum grauari in legitima, ſed ex toto exhæredari, ſi exhæredationis conſentiat.*

Reſpon. Interpreta.

Duo dubia ex ſerie inſtrumenti donationis naſci videntur. Primum eſt, an donatio valuerit. Secũdum poſita parte affirmatiua, an ſubſtitutio inter donatarios facta ualeat ſaltem reſpectu legitimę. Circa primum vr̃ ꝙ donatio nõ valeat, quia facta a patre Franciſco, & Michaeli filiis in poteſtate cõſtitutis, quibus pater donare nõ põt ratione reflexionis: nam cum ſint in poteſtate, quicquid ſibi datur a patre, cũ ſit profectitiũ, illico reacquiritur ipſi patri, l. placet, ff. de acquir. hęr. quæ lex adhuc ſtat incorrecta reſpectu peculii profectitii. & ꝙ donatio facta filio in poteſtate non valeat, ſunt iura notiſſima ĩ l. donationes, quas parẽtes, C. de don. int. uir. & vxor. cũ ſuis cõcor. Nec obſt. ſi dicat, ꝙ fuerunt illico emancipati, vt apparet ex tenore inſtrumenti: quia rñdet, ꝙ ſufficit, ꝙ donatio momẽto pcęſſerit, quia eodem momento bona donata redeunt ad patrem, d. l. placet. Pręterea, emancipatio Michaelis, cuius portione agitur, non vr̃ valere, cum tunc eſſet abſens, Ad hoc. n. ut filius abſens poſſit emancipari requiritur, ꝙ impetretur reſcriptũ Principis, l. iubemus, C. de emanc. li. q. l reſcriptũ non fuit impetratũ in caſu noſtro. Item requiritur, qđ emancipatio filii ẽt præſentis fiat corã iudice cõpetenti, l fin. C. eo. tit. ſed pñs emancipatio abſq; pñtia iudicis facta reperitur, ergo non põt de iure ſuſtineri. Non ẽt vr̃ obſtare, ſi dicat ꝙ donatio fuit iuro roborata, quia ẽt donatio facta filiis in poteſtate cum iuramento, non videtur valere, prout tenet Pau. de Caſt. conſi. 345. do. Vber. miles in 1. parte. & Raph. Ful. conſi. 199. viſis inſtrumentis, &c. Phil. Cor. conſil. 9. in hac conſultatione, li. 2. quia iurm̃ non põt impedire, quin dominium illico reuertatur ad patrem rõne patriæ poteſtatis, quæ durat ẽt ꝙ pater iuret donationem obſeruare. Premiſſis non obſtan. ꝯ-
1 rium arbitror de iure verius, tum quia hmõdi donatio facta fuit filijs † emancipatis, quib. prem donare poſſe ꝯſtat, d. l. fin. & l. frater a fratre, ff. de condi. indeb. Nec ob. dum di, quod fuerũt emancipati poſt donationem, quia ꝯrium eſt in facto verius: licèt. n. ex ordine literę ipſius inſtrumenti videatur præceſſiſſe donationẽ, tñ ex ordine intellectus arctamur dicere, ꝙ præceſſerit emancipatio ex duobus Primo, quia in his, q̃ fiunt eodẽ contextu, & eadẽ ſcriptura, non inſpicimus ordinem literæ, ſed ordinem intellectus, l. 2 § prius, ff. de uulg. & pup. ubi ſi in eodem teſtamento fiat primo ſubſtitutio, deinde hęredis inſtitutio, prępoſteratio non vitiat, quia ſm ordinem intellectus inſtitutio præpoſita vr̃, & ſe in eodem inſtrumẽto primo oppoſita ſit exceptio ꝯ actorẽ, poſtea ꝯ iudicẽ, intelligit prius oppoſita exceptio declinatoria in ordine intellectus, ſm Bar. in l. quidam cõſulebant, col. fin. ff. de re iud. & ibi latè Alex. & alij. Secundò, quia ubi eodem die, vel eadem hora reperiuntur
2 plures actus celebrati, † ille præſumit pręceſſiſſe, qui debuit pcedere, l. cum in teſtõ, §. hæc verba, ff. de hęr inſt. p quem tex. Bal. Ang. & Imo. deciduñt in ſpecie qõnẽ noſtram. dicunt n. inſtũm emancipationis in dubio intelligi pręceſſiſſe. & facit qđ decidit Ro. de teſc. & appel. deci. ccx. in nouis. dicens, ꝙ ſi eadem hora reperiatur facta appellatio, & appellationis commiſſio, credẽdum eſt appellationem præceſſiſſe: & ad propoſitum faciunt plura alia, quę reduxit Fel. in c. paſtoralis, col. 1. de reſcrip. Non ẽt obſtat, dum dicĩt, ꝙ abſens nõ potuit emãcipari niſi reſcripto imperiali, d. l. iubemus. quia ſufficit, ꝙ abſens poſt emancipationẽ ratificet, vt eſt tex. in § generaliter in Aut. qb. mod. na. eff. ſui, arguẽdo de legitimatione ad emãcipationẽ, prout arguit legiſlator in d. §. gñraliter. & Bar. Bal. Ang. & Sal. in d. l. iubemus. Et ꝙ legitimatio abſentis conualidetur per ratificationem, firmat Fran. de Cur. ſenior conſ. 4. punctus, de quo quęritur. Ad tex. in d. l. iubemus, inquantum exigit reſcriptum Imperiale, rñdet, ꝙ in hoc ille text. corrigit per l. fi. C. e. ti. & §. noſtra, Inſt. qui mo. ius pat po. ſol. & ita uolunt gl. Od. & alij *cõiter* ibi Non deniq; ob. dum dicitur, ꝙ nõ fuit facta coram iudice, & ſic non fuit inſinuata, prout ẽt hodie requiritur, d. l. fi. & d. §. noſtra. Emancipare. n. filium corã iudice, nihil aliud eſt, q̃ emancipationem inſinuare, d. l. iubemus, in ver. apud cõpetentẽ iudicẽ inſinuare. quia ad hoc rñdetur, ꝙ iurm̃ ſupplet defectũ inſinuationis, ſm cõem, & apud Legiſtas & Canoniſtas canonizatã opi. vt p. d. Ale. cõſi 83. lib. 2. & cõſi. 12. li. 1. & conſi. 20. col. 2. & conſi. 21. col. 3. lib. 2. Pan. & alios, in c. cum contingat. de iureiu. & idem Pan. conſil. 107. col. 2. li. 2 cum aliis innumerabilibus auctoritatibus, quas breuitatis cã nõ referam. & ex hoc patet ẽt rñſio, ſi diceret, ꝙ pñſens donatio ſex millium ducatorum requirat inſinuationẽ iuxta l. ſancimus, C. de dn. quia iurm̃ ſupplet defectũ inſinuationis omiſſæ. Poſſum ẽt dicere, ꝙ huiuſmodi donatio facta fuit pro legitima ipſorum filiorũ, & vt renũcietur bonis pa-
3 ternis, & ſic fuit donatio facta † ob cãm, q̃ nõ reqrit inſinuationem, ſm gl. Bar. Imo. & alios *cõiter* in l. Aquilius Regulus, ff. de do. & Bal. in l. illud, C. de ſac. ſan. eccl. cũ ꝯcor alleg. per Ale. in d. cõſi. 12. col. 3. li. 1. & in d. conſi. 83. col. fi. li. 2. Secundo principaliter, ẽt ꝙ donatio fcã fuiſſet dictis Fran. & Michaeli, exiſtẽtibus in patria ptãte, adhuc certiſſimi iuris ẽ. ꝙ valeret, quia
4 *cõis Doctõ* ſententia eſt, ꝙ donatio † facta filij in poteſtate iurata valeat: virtus. n. iuramẽti operat validitatẽ talis donationis, ſm Bal. in l. 3. C. pro dona. & Card. Pan. & Imo. latè in d. c. cum contingat. Soci. conſi. 91. viſa & diligenter, &c. col 4. lib. 1. Dec. in aut. ex teſtamento, col. 4. C. de col. & hanc dicit eſſe magis communem Alex. conſi. 8. viſis & conſideratis. li. 2. p totũ, & rõ eſt, quia vbi eſt iuramentum, quod eſt de iure naturali & diuino, ca. & ſi Chriſtus, de iureiur. non eſt curandum de patria poteſtate, cum in his quæ ſunt iuris naturalis, non attẽdatur patria poteſtas, l. item in poteſtate, ff. de his, q ſunt ſui, vel alie. iuri. Circa ſcđm, quia prędicta donatio facta fuit, & in teſtamento patris confirmata pro legitima ipſorum filiorum, videretur dñm, ꝙ pro ea ſumma, q̃ capit ltĩma, grauari non potuerint ſubſtõne fideic. quæ dr̃ onus & grauamẽ, l. eo heredi, §. cũ filiæ, ff. de vulg. & pupi. nam de legitima reiicitur omne grauamen, leg. qm̃ in prioribus, & l. omnimodo, C. de inoſ. reſta. Contrarium tñ in caſu iſto rñdendum puto, quia ipſi Franc. & Michael, filij donatarij conſenſerunt, quod tale onus fideic. imponeret ſuper eorum legitima, quo caſu ceſſat diſpoſitio d. l. qm̃ in prioribus, vt eſt tex. in l. ſi quando, C. de inof. reſt. & facit text. in l. non puteuit, §. ſi quis ſua manu. ff. de bo. poſ. ꝯ tab. quibus iuribus probatur, ꝙ filius poteſt non
5 ſolum grauari in legitima, ſed ex toto † exhæredari, ſi exhæredationi conſentiat. Et ſi dicatur non ſufficere pręſtari cõſenſum in genere, ſed oportere ꝙ in ſpecie filius cõſentiat oneri impoſito ſuper ipſa legitima, vt dr̃ in d. l. ſi qñ, §. j. Quia rñdetur dupliciter. Primo, ꝙ dicti filii donatarii approbarunt in ſpecie dictã ſubſtitutionẽ, ex quo approbarunt omnia, & ſingula contenta in inſtrumento donationis, q̃ uerba ſunt diſtributiua, & habent uim ſpecialis dinumerationis omniũ & ſingulorum contentorum in ipſo inſtrõ, ſecundũ Bal. in l. ſi Stichum, §. ſtipulatio, ff. de verbo. obli. & eſt tex. & ibi Archi. in c. ut circa, de elec. lib 6. Secundo dicti filii approbarũt contenta in d. inſtrumento, & promiſerunt non contrauenire cum iuro, qđ habet vim expreſſi, & virtutẽ ſpecialis, & ſpecificę approbationis, ſecundum Bald. in l 3. colu. pe. in a. q. C. cõmoda. Et ꝙ ſufficiat generalis conſenſus cum iuramento, in terminis d. l. ſi quando, §. 2. tenet ibi Iaſ. colu. 2. allegans ita determinaſſe Lud. Ro. in l. 1. § ſi quis ita, col. ix. ff. de uerb. ob. & ita ẽt decidit Georgius Natta in repe. c. quamuis, col. 8. & ſeq. de pact. li. 6. & ſequuntur plures alij, quos refert, & legẽ

Alex.

Ale.consil.18 t.perspectis,li.v & Dec.consi 26.col.2.& proba-
tur in d.c.quamuis,de pact.li.6.

De donationibus causa mortis.

RESPON. I.

Pestiferatus creditur in dubio mortis cā donasse,sed
vbi inter uiuos se donare testatur,nulli
est coniecturæ locus.Quæ patet filio ob benemer.ta donauit
conferenda non sunt,ēt quod merita nō fuerint probata vel
specificata,dummodo pater se ob benemerita donasse iura-
uerit.Credendum.n.est donatori merita gñaliter proponen-
ti,vbi absque ulla meritorum assertione donatio defendi pōt.
Recepta āt est eorum sententia,qui donationem in filiū non
merentem,a patre cum iuramento factam,tuentur.

SVMMARIVM.

*1 Instrumentū cōfectū à Notario publicè excōicato,non probat,& an tem-
pore pestis factum a Notario nō matriculato,ualeat & fidem faciat.2.*
*3 Donatio facta a patre pestiferato filio in potestate,an conferri debeat dona
tio causa mortis,an inter viuos.*
4 Donatio facta ab infirmo in dubio pſumitur donatio causa mortis.
*5 Donatio an dicatur cā mortis,si quis donat post mortem oīa bona sua tit.
donationis Et quid si donator promiserit donationem habere ratā & gra-
tam,& nullo vnquam tempore illam reuocare. 6.*
*7 Donatio inter uiuos censetur,si dicatur in instrumento,quod pater dona-
uit filio pro se & suis.*
8 Donatio,quæ morte confirmatur,non confertur,quia habet uim relicti.
*9 Dono simplex ualida a principio,uenit conferenda,remuneratoria autem
nequaquam.*
10 Assertio meritorum,quamuis generalis,in casu occurrenti plenè probat.

Respon.interpreta.

1 Circa Primum dubiū cōis Doctorū snīa est.q instrm cō
fectū a Notario publicè†excōicato ñ probet,fm
gl.c.conter scrib.ī c.decernim°,de sn:2 excō.li.6.& ibi Io.An.
Anch.Gem.& alii,& ita ēt tenet Spec.titu.de instio.edi.§.re-
stat,ver.quid si instrm confectū est a tabellione,&c.& firmat
Pan.in proœ.Greg.ver.Gregorius.sed dubitatio stat,an ista cō
munis opi.procedat ēt in instrīs rogatis ab excōicato tpe pe-
stis,quo tpe alterius Notarii copia haberi non posset?& pro-
babiliter dici pōt.quod nō per id,quod decidit Ang.in l.si va-
cantia,§.fi.ver.itē patet ex pdictis,C.de bo.vacā.li.x.vbi vult,q
tpe pestis instrm confectū a Notario ñ matriculato,valeat &
2 fidē faciat,†non obstante q statutū disponat instia rogata p
Notarios non matriculatos nullā fidē facere.sequit Alc.in l.
fi.C.de test.& Io Firma.in tract.de gabellis,q.24.2.partis.Scdo
facit,qa tpe pestis valet ɔtus mulieris,de quo rogatus fit vn°
Notarius,non obstante,quod statutū disponat ɔtū nō uale-
re,nisi de eo sint rogati duo Notarii,scdm Ang.in §.quod āt,
p illū tex.in Auth.de nō alie.seqt Ias.in d.l.fi.& ɔprobar ex eo,
qd decidūt Bal.in l.ad psonas egregias.ff.de iureiu.Fel.in cap.
proposuisti,col.2.& in c.cām,in 6 nn de pb.& qd uolūt Bart.
& alii,in l.1.§.fi.de uer.ob.Tertio facit,qa tpe pestis in subsidiū
mulier pōt esse testis in testō,scdm Ias.in d.l.fi.licèt alias ñ pos
sit,§.mulier,l.q testō,ff.de test.Quarto facit,qa licèt phibitū
sit sub excōicationis pœna Christianis infirmis uti opa,& me-
dicina Iudæorū,c.nullus,28.q.1.tñ fallit,qñ nō reperit in loco
alius medicus,scdm Fel.in c.tua nos,de homicid.& bñ pbat I
c.qm multos,11.q.3.& in c.cst uolūtate,§.pdicatores,de sent.
excō.ubi pbat,quod ēt ab excōicatis licitè qs recipit necessa-
ria,qñ ñ hr copia aliorū ñ excōicatorum,q subministrēt.& in
istis terminis saluari pōt opi.eorū,q tenēt,quod instra confe-
cta a Tabellione excōicato,fidē faciat,nisi sint cōfecta a Tabel
lione excōicato pp hrsim,q pannū sustinuerit indurato cor-
de cēsuras,ut statuit Inn.in c.plæ,de exce.li 6 & Fede.de Senis
ɔs.74.& Bar.in auth.credētes,C.de hær.& Io.de Lig.in c.ueri-
tatis,de do.& cōtu.Vnū nō omitto p instructione donatarii,
quod si testes instrarii fateant cōtenta in istro esse uera,q vir
tute probōnis factę per testes obtinebit,dato quod probō
3 instralis corruent,cū scriptura ñ sit de substātia dōnis,l.ɔhit.
ff.de pig.Circa scdm,an donatio facta † a pre pestiferato filio
in ptate,censeatur donō cā mortis an uero dici dēat donō in
ter uiuos,uideretur rñdendū,quod dici dēat donatio cā mor.
ex pluribus. Primo,quia ubi fit mentio mortis,præsumitur
donatio causa mortis,l.Scia,ff.de do.cā mortis,l.Seia,ff.de do.
prælé.in casu isto & si mortis mentio nō fuerit facta p verba
expssa,tñ vr fcā mētio ipso facto pp instās piculū mortis:volū
tas.n.ita datur intelligi facto,sicut verbo,l.rephendēda,C.de
inst.& subst.Scdo,pro hac pte vr tex.in c.2.de ɔiue.a ɔrio sen
4 su,p quē tex.no.ibi Ant.de Bu,q donō†fcā ab īfirmo ī dubio
pſumit donō eū cā mor.Tertio,facit tex.in c.de his,de sepul.
quē ad hoc ibi pōderauit Io.An.Quarto facit,qa in dubio ca-
piēda ē īterpre.p q̄ actus sustineī,l.quoties,d reb.dub.& l.quo
ties,de reg.iu.Dicamus ergo,q pr uoluerit donare cā mortis,
qa talis donatio valet,& si īter viuos,qa non ualet,l.donōnes
quas parētes.C.de do.iter vir.& uxo.Et q donō in dubio cen
seat do.cā mortis,qñ nō pt valere donō inter viuos,vr casus ī
l.apud Celsum,§.1.ff.de exce.do.per quē ita tenet Lud.Ro.in
l.q dotis,ff.sol.mtr.& ita p aliqua ex prædictis ɔsuluit Cor.ɔsi.
124.licèt In hac,li.4.Accedat,q in hac do.adhibiti fuerūt quin
que testes necessarii in donatione cā mor.l.fi.C.d do.cā mor.
l.fi.C.de codi.ex quo licet ɔiecturari,quod pr voluerit donare
cā mortis,qa in donatione inter viuos sufficiunt duo testes,
sicut in reliqs ɔtib.l.ubi numerus,ff.de test.c.in omni nego,
tio,e.ti.Prędictis non obstantib.scdm ea,q̄ proponunt,i ɔriū
arbitror veritatē.Rñdeo itaq; hāc eē donationē inter uiuos,
nā ut in themate pſupponit,donator tit.puræ & merę dona-
tionis,q̄ fit,& fieri dr inter viuos,donauit &c.vñ cū simus in
casu certo & claro,frustra dubitatur,qa vbi uerba sūt clara,
cessant ɔiecturæ,l.ɔnnuus,§ cū ita,ff.de verb.ob.& cū in uer-
bis nulla est ambiguitas,nō est admittēda uolūtatis qō,l.ille
aut ille.§.cū in verbis,ff.de le.3. It q hæc verba,ti.do.inter vi
uos,tollant oēm dubitōnē,firmat Bar.in l.stipulatio hoc mō
5 ɔcepta,ver.qro,aliquis vult.q si qs donat†post mortē oīa bo
na sua ti.donōnis inter viuos,q talis donō nō dicat donō cā
mortis,sed simplex donatio inter viuos,dato q sit facta men
tio mortis.illa ergo verba,inter viuos,tollūt omnē dubōnē,
& potentius operātur,quàm mortis mentio habita ī ipa do-
natione.& pro hoc est text.in l.cum maritus §.fi.ff.de pac.do.
secundum vnum intellectum glo.ibi cōiter approbatum,per
quē tex.Barto.in l.quæ dotis,col.1.ff.sol.ma.dicit,q disposito l.
Seia,ff.de don.cā mor.quæ vult,q vbi fit mentio mortis,dica
tur donatio causa mortis,procedit in dubio:secus quando ex
lectura instrumēti apparet,q donatio fcā fuit inter viuos,qa
tunc stamus certo,& idē dixit Cyn.in l.2.C.de iure do. Præte-
6 rea,arbitror licèt non viderim,q in instrō donator†pmiserit
dictam donationem habere ppetuò ratam & gratam,& nul-
lo unquam tempore illi contrauenire,nec reuocare,&c.quo
casu etiam si esset facta mentio mortis,tamen iudicari dēt do
natio inter viuos.l.ubi ita donat,ff.de don.cā mortis,& p præ
dicta ita ɔsuluit Alex.consil.14 circa primum,col.1.& seq.li.5.
vbi allegat idē consuluisse Ang.& Pau.de Castr.ubi ibi latius
habetur.Cōfirmatur & tertio,qa credo q in instrō donatiōis
dicatur,q donator donauit filio pro se,& suis &c.quo casu li-
cèt sit facta mentio mortis,tñ pp mentionē hrdū ipsius do-
7 natarii existimatur†donatio inter uiuos,fm Bal.& Sal.in l.fi.
C.de iure dot.Et p pdicta ita diffusè ɔsuluit Soc.ɔs.53.in pnti
consultatione,lib.1.& ita consuluit Cor.in consi.280.lib.4.&
istis stantib.apparet,q contraria nihil obstant:sed specialiter
respondendo,ueritas huius consultationis clarius apparebit.
Rñdeo itaq; ad primū dupliciter. Primo rñdeo,q licèt fuisset
facta mētio mortis uerbis expressis,prout facta ñ fuit,quia tñ
pr dixit se donare inter uiuos,talis donatio potius iudicanda
est inter uiuos,q̄ donatio cā mortis.per prædicta.Scdo rñde-
tur,q nulla fuit facta mentio mortis,& dato q pr esset pestife
ratus tpe donationis,non ex hoc solo pōt dici donatio causa
mortis,qa ēt donatio a cōstituto in articulo mortis simplici-
ter facta absq; mētione mortis,in dubio reputat donō inter
viuos,d.l.Seia,§.fi.ff.de don.cā mor.secundum cōem intelle-
ctum.per quem tex.ita tenent Bar.Bal.Imol.Alex.& cōmuni-
ter Doct.in d.l.q dotis,ff.sol.mat.& ibi in spē d.Ale.reprehen-
dit d.Ant.de Butr.in d.c.2.quē ēt reprobat ibi Imo.& sequitur
Soc.consi.130.uisa facti cōtingentia,col.pen.li.1.& consi.235.
col.pe.li.2.Circa vltimum,an talis donatio sit cōferenda,plu-
ra dicenda essent.si dicamus hanc eē donationē cā mort.non
esset ɔferēda,l.pen.vbi gl.ff.de colla.bo.& l.a pre,C.de colla.Si
dicamus.q sit donatio inter uiuos,prout est,& sup.ɔclusum
fuit,tūc discutienda essent duo dubia.Primo,an talis donō a
principio ualuerit pp iurm.Nā si dixerimus,quod sic,tūc certū
est,q ɔferri nō dēt:quia si a principio nō ualuit,reliquū ē,q
8 morte fuerit ɔfirmata,d.l.donōnes,quas parētes.donō†aūt,q̄
morte ɔfirmaī,ñ ɔferī,qa hēt uim relicti,fm gl.& cōiter scri.in
auth.ex testō,C.de colla.& q donō inter prem & filiū si firme
tur iurō,ɔsuluit Pau.de Ca.ɔsi.345.Dom.Vber.miles,in 1.part.
& Cor.ɔs.9.in hac ɔsultatione,li.2.& idē tenuit in auth.scra pu
berū,C.si aduer uend.& Ful.ɔsi.199.uisis suprascriptis &c.vbi
ex hoc ī spē īfert,q ppea donō nō ē ɔferenda.sed licèt hmōi
opi.vrgentib.rōnibus fundeī,tñ eam seq nō audeo,qa cōis ē
in ɔriū.Quinto,quod donō inter prem & filiū firmet iurō,&
ualeat vsq; a principio,firmant Bal in l.3.C.pro dona.Card.Pa
nor.& Imo.in c.cū ɔtingat,de iureiu.& hanc dicit eē cōem,&
seqr Ale ɔs.8.visis & consideratis,li.2.p totū.ex quo seqē,q ve
nir ɔferēda.qa hoc casu nō hēt uim relicti,prout signāter ɔsu-
luit Soc.ɔs.91.Visa & diligēter,&c.co.4.lib 1.Cor.ɔsi.289.cir-
ca primū,co.x.ver.hoc pſupposito,li.4.& Dec.ī d.aut.ex testo,
co.4.Scdo discutiēdū eēt,an ista sit donō simplex,an vero re
muneratoria.si.n.sit donō simplex,pcedūt q̄ stati dcā sūt ī p-
cedenti

9 cedēti dubio, ꝙ donō simplex† valida a principio venit ꝯferē-
da. Si vero sit donatio remuneratoria, tūc nō esset ꝯferēda, vt
per gl. & scrib. in l. si donatione, C. de colla. videamus ergo, an
sit remuneratoria: & videtur ꝙ non, quia non constat de be-
nemeritis. & licèt pater asserat se donare propter benemerita
præcedentia, talis assertio nō probat, quia inter patrem, & fi-
lium in potestate est prohibita donatio, l. 2. C. de inof. dona. &
d. l. donationes, quas parentes. & inter personas prohibitas do
nare, nisi propter benemerita, assertio meritorum etiam in
specie non probat, l. si fortè, vbi Bart. ff. de castr. pec. & per gl.
& scrib. in d. l. si donationes. Quinimo inter personas nō pro
hibitas assertio meritorum in genere, ut hic, nō vr̄ sufficiēter
probare, s̄m Socin. consi. 255. in cāꝫ filios, lib. 2. Verum prædi
ctis nō attētis, ꝯrium verius esse puto. Quinimo, quod assertio
10 meritorū, †q̄uis gñalis, in casu occurrēti plenè probet. Et pro
fundamēto prçsuppono, ꝙ pater non prohibetur filio in po
testate donare cum iur̄o, s̄m cōem opin. de qua sup. neq; ꝓhi
betur pater donare filio ī potestate, quia sibi sit interdicta fa
cultas donandi, sed quia in profectitius iuris ministerio reacq-
ritur statim sibi res donata, rōne patrię potestatis, quam reli-
gio iuramenti facit resilire, ut declarat Alex. consi. 8. li. 2. hoc fū
damento prçsupposito, dico quod assertio meritorū, q̄uis ge-
neralis, probat inter easdē personas non prohibitas ꝯhere, nā
inter prohibitas assertio præsumitur facta in fraudem legis ꝓ
hibentis donationem, l. qui testm̄, ff. de prob. quę ratio fraudis
cessat, qñ permissa est donatio. Cum igitur pater non prohi-
beatur cum iuramento donare filio, bene sequitur ꝙ assertio
meritorum non dicitur facta a persona prohibita, ergo inter
ipsos ꝯhentes plenè probabit, l. optimam, C. de contrahen. &
commit. stipu. Nec obst. ꝙ sit assertio generalis, quia ēt gñalis
assertio inter personas non prohibitas sufficienter probat be
nemerita, ut latè consuluit Dec. consi. 20. in causa illorum fra
trum, per totum. Cuius opin. optime comprobaui, & defen-
saui ꝯ Soc. in l. si unquam, q. x. C. de reuo. don. Et ꝙ collatio fa
cienda non sit, suaderi alia ēt rōne pōt nam si dixerimus te-
statorem uerum dixisse, res plana erit. Si dixerimus donantē
mētitum fuisse, tūc videndum erit, ad quos fines mentitus sit,
& proculdubio fateri compellemur nulla alia rōne mentitū
fuisse, nisi quia volebat huiusmodi donationem sortiri effe-
ctum donationis remuneratorię, alias frustra mentitus esset,
quod non est dicendum, l. si quando, ff. de leg. 1.

De sententia, & re iudicata.

RESPON. I.

Cum processus coram incompetenti iudice agitatus sit
de iure nullus, merito processus agitatus coram d.
Ludo. & Bellaualle Senescallo prouinciæ, defectu iurisdictio-
nis per auocationem causæ Sereniss. Reg. s, viribus non subsi-
stit, nam auocatio agit nullitatē actorum per inferiores post
auocationem: nec rescriptum delegatorium Senescallum iu-
uat, quia coram eo tanquam coram ordinario agebatur, qui
ut ordinarius post auocationem de causa cognoscere nullo
iure poterat: nulliusq; momenti est consensus in eundem Se
nescallum a partibus in ea causa prçstitus: nam iudicium prin
cipis ab arbitrio partium pendere iura non sinunt, ne hac via
principi illudatur. nullo etiam iure inferioribus facultas im-
partitur supplendi nullitatis defectus sñiarū, nā in delegato-
rio rescripto id non cauebatur, nec ex gñali rescripto delega-
tionis ēt quātuncunq; amplissimo, singularia principis demā
data dici possunt, nec in dubio præsumuntur. Cum ergo au-
ctoritate dictæ sententiæ nullę d. de Aunasono spoliatus fue-
rit, ęquè restituendus venit atque si de facto spoliatus foret.

SVMMARIVM.

1 *Sententia lata contra formam rescripti, est ipso iure nulla.*
2 *Pro sententia præsumendum est, si de antiquo tempore agatur.*
3 *Sententia lata a iudice incompetenti est nulla & vide nu. 10.*
4 *Rescriptū delegatoriū ante præsentationē factā, nullā tribuit iurisdictionē*
5 *Processus agitatus per procuratores, de quorū mandato nō cōstat, ē nullus*
6 *Sententia lata sine causæ cognitione, est ipso iure nulla.*
7 *Sñia lata absq; legitima citatione ad audiendum sententiam, est nulla.*
8 *Citatio ad audiēdum sñiam, dēt fieri in personā domini litis, alias nō tenet.*
9 *Sñia lata absq; conclusione in causa, est nulla.*
11 *Auocatio operatur nullitatem quorumcunque actorum per inferiores post auocationem.*
12 *In quacunque amplissima delegatione, non intelliguntur concessa reseruata principi.*
13 *Sententia lata ex falsa causa, & expresso iuris errore, est nulla.*
14 *Negatiua coarctata ad scripturā, ex inspectione scripturæ venit probāda.*
15 *Sñia consolutus, qui se offert paratum exequutioni sñæ nullæ, ut de nullitate agere possit in futurum, nec ex huiusmōi oblatione eam approbare videtur.*
16 *Spoliatus virtute sñię nullæ, perinde restituitur ac si de facto spoliatus eēt.*
17 *Ius dicendi sententiam nullam, xxx. anno. spatio præscribitur.*
18 *Sententia euidenter nulla, nullo temporis cursu confirmari potest, ideo nō præscribitur.*
19 *Præscriptio conuentionalis inchoata contra maiorem defunctum, currit contra minorem etiam pupillum sine spe restitutionis, secus in præscriptione legali. & vide nu. 20.*
21 *Præscriptio xxx. vel xl. anno. contra pupillum tempore pupillaris ętatis quiescit, & eo adulto facto currit.*
22 *Restitutio in integrum aduersus prçscriptionem xxx. uel xl. an. ex capite ignorātia ex communi sententia admittitur.*
23 *Præscriptio iuris dicendi sentētiam nullā, & nullitatem prosequēdi, nō currit contra hçredes ignorantes sententiam fuisse latam.*

Respon. Interpreta.

Non Videtur, ꝙ sñia lata per quondam do. Lud. de Bella-
ualle Senescallum prouincię, & cāę delegatum, subij
ciatur vitio alicuius nullitatis. & prosequendo singulas nulli-
tates dr̄ primo, sñiam latam non consecuta opinione dñorū
Doctorum Petri de Sparauilla, & Arnaudi Guilhermini, nul-
1 lam esse vt pote latā† ꝯ formā mandati, c. dilecta. de rescr. c. no
uit, de his, q̄ fiunt a præl. ubi vr̄ casus iste decidi. & gl. exp̄ssa in
c. nō est, de ꝯsuet. lib. 6. cum simil. Ad istam nullitatis exceptio
nem pōt dupliciter responderi. primo, ꝙ is, qui hēt decidere
cām cū ꝯsilio & opinione iurisperitorū, licèt teneatur requi-
rere & expectare eorū opinionem, ut factum fuit per do. Lu-
do. non tamen tenetur eam sequi, ca. cum olim, de arbi. & ca.
cum in veteri, de elect. & utrobiq; no. Pan. Bar. in l. i. §. si plures,
ff. de exerci. pleniè per Fel. in c. ex parte, de consti. & per eundē
& cæteros, in c. si pro debilitate, de offi. deleg. & si dicatur, ꝙ ex
forma mandati tenebatur etiam eam sequi, qa in mandato dr̄
secuta opinione dñorum Doctorū, &c. Potuit. n. rex Sacratis-
simus Renatus delegare causam cum hoc, ꝙ delegatus dēat
sequi ꝯsilium Doct. s̄m Host. Imol. Pan. & cæter scribē. in d. c. si
pro debilitate, quicquid dixerit And. Sicul. ibi, post Inno. & ita
etiam tenet Bar. in d. §. si plures, & Bal. in rub. C. de exerci. Rñ
detur, ꝙ illa verba, secuta opinione Doct. non habent hunc
sensum, ꝙ delegatus teneatur sequi opinio. ipsorum, sed ha-
bent alium intellectum, videlicet quod postquam fuerit secu
ta opinio do. Lud. habeat iudicare non ante, & sic illa verba
dant formam respectu temporis tantū, ut in auth. si appella-
tione secuta, C. de tempo. app. Sed etiam dato, ꝙ sensus Regis
fuerit, ꝙ do. Lud. sequeretur opinionē Doct. tamen si legatur
sententia & consilium, videtur ꝙ in omnib. secutꝰ fuerit ꝯsi.
p̄dictorū Doct. Nec ob. si dicat, ꝙ debebat s̄m consilium iudi
care sñias, a quibus fuerat appellatum nullas, non eas confir-
mare quia videt, ꝙ ꝯsilium hēt duo capita primū ē sñias ꝯsic
mandas esse, vbi Principi placeret nullitatū defectus supple-
re. s̄m cessante suppletione defectuū sentētias fore infirman-
das. sed d. Ludou. secutus est primū caput, quia suppletis defe-
ctibus nullitatū, eas ꝯfirmauit. Nō ēt ubstat si replicet, ꝙ de-
bebant defectus suppleri per Principem, qa ex quo tales defe
ctus supplebant per ꝯstitutiones regias, ut dr̄ in sñia, latis per
Principem dñr suppleri. & si pseueranter instet, ꝙ de talib. ꝯ-
stitutionibus non apparet: eadeo ꝙ ppea, ꝙ nunc non appa-
ret, ex quo poterant tūc adesse, nō vr̄ ꝙ possit dici sñia nulla,
argumentu eius, ꝙ dixit Bar. in l. admonendi, in 4. lect. colu. 2.
2 post gl. primā, ff. de iureiu. & vr̄ p̄sumendū† pro sñia, ꝙ illo tpe
adessent hmōdi cōstitutiones, ex quo iā lapsi sunt sexagiota
duo anni, & sic agitur de antiquo tpe, arg. l. si filius, C. de petit.
hēd. & c. ꝯtinebat, de iis, q fiunt a p̄la. Proponit secundo sñia
3 lata nulla, quia lata a iudice† incompetenti, eo. ti. C. si a nō ꝯp.
iudi. c. at si clerici, in prin. de iudi. Incōpetentia demonstrat, qa
appellatū fuerat ad Regē, & coram eo cā appellationis intro-
ducta, pp ꝙ inferioris ptās affecta erat, ut de illa cā nullatenus
valeret se intromittere, c. licèt, de offi. leg. & qa per introductio
nē cāæ appellationis corā Rege factā censet Rex auocare iu-
ris. inferioris ad se, quo ad illā cām, s̄m Inn. in c. nūn, de app. &
in d. cū M. Ferra. ad fi. de constit. & ibi Host. & alii. nō ergo po
tuit Senatꝰ, nec ēt Senescallus se de dicta cā intromittere. Sed
certè exceptio nullitatis nō vr̄ iacere in proposito, qa d. Lud,
Senescallus iudicauit, vt delegatus Regis, de cuius delegatiōe
constat in actis, ergo censet Rex ipse iudicasse, c. sanè, el 2. de
offi. deleg. c. studuisti, de offi. leg. Secundo, quia partes consen-
serunt in dictum Senescallum, ex quo sponte coram eo pro-
cesserunt. Nō obstat ergo, dū dr̄, quod inferior nō p̄t se impe
dire de cā euocata, quia verum, nisi partes prorogent eius iu-
risdictionē, arg. c. P. & G. de offi. deleg. ergo, &c. Deducit tertio
sñiam fore nullā, quia & si constat de delegatione, non tamē
constat d̄ productione rescripti delegatorii, quo fit ut do. Se-
nescallus virtute commissionis sibi factæ non possit dici hr̄e
4 aliquā iurisd. nam rescriptum† delegatorium ante præsenta-
tionem factam, nullam tribuit iurisd. s̄m Inn & Host. in c. ex ꝯ
questione, de resti. spol. Bal. in l. 1. ff. de iurisd. om. iud. facit tex.
in c. super eo, 2. in fi. de app. Sed & illa exceptio non vr̄ proba-

bilis

bilis ex duobus Primo, qa ex quo reperit̃ rescriptũ registratũ in actis, p̃sumit̃ ꝓductũ ab eo, q ĩpetrauit: sicut dicimus de citatione, q̃ nihil valet, nisi fiat parte petẽte, l. ꝓperãdũ, §. & si quidẽ, in ver. requirente parte, C. de iud. c. ꝓposuisti, de fo cõp. si tñ reperiat̃ citatio registrata in actis, p̃sumit facta parte requirẽte, s̃m Pan. & alios cõiter in c. 1. de iudic. q̃ opinionem ibi defendi
ab obiectis Nouissimorũ, & eã puto verissimã. Scd̃o nõ vr̃ ꝓbabilis, qa delegatus verè absq; p̃sentatione rescripti habet iurisd. habitu saltẽ, s̃m Io. And. in ca. eã te, & ibi Fel. col. 17. de rescri. & ideo si partes ꝯsentiant, q̃ ꝓcedat in cã, valet ꝓcessus agitatus ante p̃sentationẽ, s̃m Bal. in l. ne quid, §. vbi decretum, ad fi. ff. de offi. ꝓcõsu. & Decius in d. c. sup eo. & in c. de causis, col. 3. de offi. dele. Allegat̃ quarto ꝓcessus nullus, tanq̃ agitatus p
5 ꝓcuratores, † de quorũ mãdato ñ cõstat, sed & ista nõ vr̃ iuridica. Nã si modernus d. de Auriasono ꝓponit defectũ mãdati ĩ ꝓcuratore suorũ antecessorũ, nõ dẽt audiri, qa antiqu᷒ d. de Auriasono auus suus cõparuit q̃ñq; in cã citra reuocationẽ ꝓcuratorũ, vt apparet ex ꝓcessu, & sic visus fuit actione ꝓ dictos p̃tensos ꝓcuratores, quo fit vt oĩa cẽseãt ratificasse s̃m Rotã deci. 455. in nouis. si uero ꝓponat defectũ mãdati in ꝓcuratoribus aduersantiũ, r̃ndet nõ posse, vel qa diuturnitate tp̃is p̃sumit̃ mãdatũ, s̃m Cur. cõs. 77. sup motiuis, dicẽs q Bald. in l. 3. C. si ex fal. instru. (q tenuit q nunquã p̃sumat mandatũ, ẽt ex lapsu mille annorũ) locutus est sine lege, & rõne, & ex suo capite, vt sæpe fecit. Sed q decisio Bal. reꝓbetur cõiter, patet ex adductis p eũ, & Iasõ in l. si ĩ cr̃edũ, ff. de ver. obl. aliter r̃ndeo q decisio Bal. nõ ꝓcedit, qñ in nostro mandatũ enũciatiue, tũc verba enũciatiua, q̃ aliàs nõ ꝓbarent, iuncta cũ diuturnitate tp̃is plenè ꝓbant, ita singulariter r̃ndet Deci. ꝯs. 36. diligenter põderans oĩbus, col. 4. in fi. ibi ẽt dicit decisionẽ Bal. non procedere, qñ sumus in casu, in quo non est verisimile alium sine mandato actũ facere, s̃m Rotã deci. 23. in anti. & Deci. consi. 42. in 5. dub. vel aliter, & tertio r̃ndet, q ex quo ꝓcurator p̃dicti do. de Auriasono, nec ipse principalis, q ẽt cõparuit in cã, nõ opposuerunt exceptionẽ deficientis mandati ante litẽ cõtestatã, nõ põt hæc lata s̃nĩa ꝯ eorũ ꝑsonas amplius opponi, l. ita demum, C. de ꝓcu. ¶ Adducit̃ sexto, q s̃nĩa est nulla, qa lata
6 † sine cãæ cognitione, l. cum hi, §. si p̃tor, in verbo, nullius erit momẽti, ff. de trãsact. l. magis puto, §. nõ passim, ff. de reb. eor. cũ ꝯcor. allega. p Ale. in l. 2. col. 4. C. de edẽ. & intantũ s̃nĩa lata sine cãæ cognitione dr̃ nulla, q missus in possessionẽ vigore talis s̃nĩæ nõ facit fructus suos, s̃m Inn. in c. ꝯstitutionibus de iure pa. Bald. in l. 2. col. pen. C. de serui. & aqua. Rom. consi. 454. in re p̃ñti, &c. Quod aũt fuerit lata sine cãæ cognitione apparet, qa de mane fuit emanatũ rescri. dele. & eadẽ die lata s̃nĩa, quo casu ex breuitate tp̃is p̃sumit̃, q iudex nõ instructus, nec discussis iurib᷒ partiũ, ex abrupto, motus odio, vel fauore processerit ad s̃nĩam, c. sciẽdũ, de pœ. dist. 2. et ibi in tp̃e Doc. ilerũt ꝯ iudicẽ delegatũ, q de mane accipit rescriptũ, & de sero iudicat. iniqtas. n. oĩa p̃cipitat, c. inter hæc hircũ, de pœ. dist. 3. & est in terminis tex. ĩ cle. pastoralis, de re iud. ibi, dicit nec ergo meruit s̃nĩa, & l. 2. C. de sentẽ. ex pericul. reci. in ver. non subitas, cum ꝯcordã, alleg. p Fel. in c. eccl. S. Mariæ, de ꝯstit. & in c. qm̃ ꝯ falsam, de ꝓba ꝯsuluit Alex. cõsi. 123. col. 8. li. 4. Anch. ꝯs. 185. & ꝯs. 255. & Cuma. ꝯs. 50. col. 2. & ꝯsuluerũt aliq. quamplures sed ẽt ista exceptio nõ vr̃ in facto militare, tũ qa in dicta cã p̃dictus do. Lud. añ ꝯcessum rescrip. diu ꝓcesserat vti Senescallus, & vt ordinarius iudex, tũ qa in rescripto delegatorio Rex attestat̃ a tp̃e, quo fuit introducta appellatio corã eo cõmisisse oretenus cãm hãc p̃dicto d. Lud. cui Regi de p̃dicta cõmissione credẽdũ vr̃, cle. si. s. d. ꝓb. & ꝯñr cũ d. cã diu añ cognouisset vel vt ordinari᷒, uel ut delegat᷒, certè & si rescriptũ fuisset emanatũ eadẽ die, tñ nõ ꝓpea sequtur, q s̃nĩa fuerit lata sine cãæ cognitione. Asseritur septimo s̃nĩa nulla, tanq̃ lata absq;
7 † legitima citatione facta ad audiẽdũ s̃nĩam, & si præcesserit citatio, tñ non ꝯstat q ad petitionẽ partis fuerit decreta, ꝓut requiritur, aliàs citatio non tenet, l. properandũ, §. & si quidẽ, C. de iudi. l. ad peremptoriũ, ff. eo. Bar. & alij in l. si finita, §. Iuli. de dam. infec. Sed nec aliqd seruit ista exceptio, qa ꝓcedit pte opponente, secus si ꝯ citationẽ pars citata nihil opponat, s̃m Bal. in l. unic. C. ut quæ desu. aduo. facit quod uoluit gloss. communiter approbata in l. 1. ff. de fer. & quæ cumulat Fely. in c. illud, uer. quarta declaratio, de p̃scr. Ale. ꝯsi. 123. viso ꝓcessu, li. 2. uel alr̃ r̃ndetur, ut s̃. iuxdi ad tertiã nullitatẽ. ¶ Opponitur octauo
8 ꝯ dictã s̃nĩam, q ẽ nulla, qa debuit citari † ꝓcurator dñs litis, & ñ do. de Auriasono p̃cipalis, ut uoluit Bar. in l. 1. C. de sent. & interl. om. iud. & in l. furioso, ff. de re iud. Ad istud ẽt põt r̃ñderi, q ꝓcurator p̃dicti do. de Auriasono erat p̃sens s̃nĩę: & in decreto citationis mãdatur citari ipse ꝓcurator, uel eius principalis: & ĩ relatiõe citationis dr̃ citationẽ executã, ut ĩ ea ꝯtinetur. Vnde ĩtelligẽdũ est, q fuerit citat᷒ ipse ꝓcu. tũ qa ipse cõparuit ĩ termino, tũ qa illa ĩterpretatio facienda ẽ, p q̃ actus sustinetur, l. quoties, ff. de reb. dub. l. quoties, ff. de re iu. ¶ Impu
9 gnatur ẽt dicta s̃nĩa, qa lata absq; † ꝯclõne ĩ cã, & ꝯñr nulla reddit, c. qm̃ ꝯ falsam, de ꝓb. c. cũ dilectus, de fide istr. firmat Ro. decis. 5. ĩ nouis, Fel. ĩ d. c. cũ dilectus, col. 6. Sed ista ẽt exceptio ĩ facto vr̃ falsa, qa in ꝓcessu apparet, q d. Lud. exclusit ptes ab vlteriori ꝓductione testiũ, statuẽdo sibi vltimã dilationẽ peremptoriam, & in fin. põt. n. iudex ipse post debitas dilationes ptibus assignatas ꝯcludere, s̃m gl. in cle. sæpe, ad fi. §. item. in ver. ꝯclusionẽ, de verb. sig. q̃ dicit singlat. in l. admonendi, ff. de iureiu. Præterea & si ex p̃dictis exceptionibus, vel aliqua earum redderet nulla, tũ ex quo antiquus do. de Auriasono approbauit eã expreisè offerendose illi pariturã, nõ põt modernus do. eius successor amplius ꝯ eã opponere de nullitate l. 2. & ibi gl. C. commu. vtri. iud. cũ cõcor. allegatis p Fel. in c. significasti, col. 2. & seq. de fo ꝯpe. Cæteras nullitatũ excep. in libello deductas nõ ꝓsequor, qa ñ respiciũt substãtiã, sed illius executionẽ. ¶ Præmissis tñ non ob. arbitror ꝯrium de iure sustinen posse, duabus p̃sertim rõnibus. Primo, qa processus usq; ad s̃nĩam exclusiuè agitatus fuit corã ꝯsilio, seu corã dño Sene-
10 scallo iudice ĩcõpetẽti, & sic ex defectu † iurisdictionis ẽ nullus ipso iure, tot. ti. si non a cõpe. iu. c. at si clerici de iud. Quod aũt cõsiliũ, & do. Senescallus essent iudices incõpetẽtes, ostẽdit, quia cãm ipsius appellationis iam commissam do. Gulielmo Blegerij serenissimus Rex ad se auocauit, per q̃ auocatiõẽ aufertur iurisdictio oĩbus inferioribus, c. ut nr̃m. de appel.
11 & talis auocatio † operatur nullitatẽ quorũcũq; actorũ per inferiores post auocationẽ, c. 1. de ꝯcel. p̃b. lib. 6 & ibi Inno. & idẽ Inn. in c. cũ cõtingat, de rescr. & Imo. in c. cæterũ, col. 4. co. ti. Prepos. & Alex. ĩ d. c. vt nr̃m, ad fi. ẽt si ꝓcessus agitatus fuerit corã inferiore ignorante auocationẽ, vt p Gemi. consi. 47. supplicatur Papę. si ergo ꝓcessus totus nullus est, sequit q sententia ẽt mero iure erit nulla, qa lata absque ꝓcessu, citatorio libello, litis cõte. & alijs substãtialibus actis, de qbus in l. ꝓlata, C. de sen. & interl. omn. iu. nã perempta instãtia, pereũt quoque acta, l. cũ lite mortua, ff. iud. sol. ergo s̃nĩa lata nõ tenet, qua sine actis necessarijs ad validitatẽ ipsius reperitur lata, l. 1. C. qñ ꝓuo. nõ est necess. Nec obstãt q̃ ꝯ hanc nullitatẽ s̃. in secunda exceptione deduxi. & primo ñ ob. q Rex cãm delegauerit p̃dicto Senescallo, qa do. Senescallus añ latã s̃nĩam nunq̃ ꝓcessit ut delegatus. & licèt ꝓtulit s̃nĩam vt delegat᷒, tñ dicta s̃nĩa nulla est, qa lata sup ꝓcessu nullo ex defectu iurisdictionis, cũ sit actũ corã Senescallo, tãquã corã ordinario, q vt ordinari᷒ nullo mõ poterat de cã auocata se ĩpedire. Non ob. q partes ꝯsenserũt, qa non est ĩ potestate partiũ dare iurisdictionẽ inferiori super cã auocata ad principẽ, c. bonæ memoriæ el. 2. de postu. p̃ a. vbi assignatur viua rõ, ne iudiciũ principis ab arbitrio partiũ pẽdere videatur, postq; si velit, principi suo illudere facit tex in d. c. licèt, de of. leg. & firmat Perusi in d. cap. vt nr̃m. Scd̃o nulla est ex defectu p̃tãs, qa do. Lud. nõ hẽbat facultatẽ supplẽdi defectus nullitatis s̃nĩarũ, quas confirmauit, prius supplẽdo oẽs & quoscũq; defectus nullitatis. Nã ut Senescallus ñ potuit, qa null᷒ ĩferior p̃t vti clausula, supplẽtes oẽm defectũ, nisi sit sibi specialiter ꝯcessa facultas, cle. ne Romani, de ele. tradit in ca. de resc. ñ ẽt voluit ut Senescallus supplere, quia pronũciauit vt delegatus. Nec vt delegatus potuit, qa in rescripto suæ delegationis nõ ꝯcedit sibi talis p̃tãs, ergo &c.
12 nã ĩ delegatione quãtũcũque amplissima ñ itelligunt † ꝯcessa reseruata Principi, vtẽ p̃tãs supplẽdi defectus nullitatũ, c. a. qd trãslationẽ. de of. le. Nec in dubio p̃sumitur Principẽ sibi specialiter reseruata alteri demãdasse, s̃m Ant. Pan. Fel. & cõiter Canonistas ĩ c. cũ ĩ iure, de off. del. Nec ob. si dicat̃, q suppleuit defectus nullitatũ auctoritate ꝯstitutionũ Regiarũ, prout exp̃sè dr̃ in s̃nĩa qa nulla ĩ facto p̃supponit adeẽ Regia cõstitutio, p quã inferiori a Principe det facultas supplendi tales
13 nullitatũ defectus. vñ ẽt dici posset, q † s̃nĩa fuit lata ex falsa cã, & exp̃sso iuris errore, & ꝯñr nulla, l. q testã, §. itẽ q̃ro. ff. de excu. tuto. & ibi Bar. latè p Pan. & alios in c. inter cæteras, de re iud. Nõ ob. si dicat, p̃sumẽdũ eẽ q extaret aliqua cõstitutio tp̃e s̃nĩæ, q̃ nũc nõ habemus, ex quo enũciatur in s̃nĩa, & lapsi sunt tot anni, iuxta gl. in l. admonẽdi, ff. de iureiur. Quia r̃ndetur, q illud ꝓcedit ĩ mã, in qua enũciãs dispositionẽ legis, vel statuti, qd nõ reperitur, hẽt p̃tãtẽ illud idẽ statuẽdi alias sec᷒, vt in casu nr̃o, s̃m Alex. in d. aut. si quis in aliquo, col. fina. C. de eden. & cõfirmatur, qa vbi actus non ualet, nisi ubi enunciatio uera sit, tunc nunquã credit̃ nunciãti, nisi fides fiat, l. si forte, de cast. pec. ff. plene per Mod. in l. si donatione, C. de collat. alias esset in facultate cuiuslibet iudicis iudicare ꝯ Ius pro arbitrio enunciando constitutionẽ in fauorẽ suæ s̃nĩæ, qd quã sit absurdũ, nemo est, q nesciat. Et posito millies, q incũberet onus probandi do. de Auriasono, q tp̃e latæ s̃nĩæ non adeẽt constitutio, p quã attribueretur iurisdictio, & p̃tãs supplendi defectus nullitatũ, tñ dico q facillimè ꝓbare poterit ꝓducẽdo librũ, seu registrũ ꝯstõnum, in quo nulla reperitur ꝯstitu-
14 tio enunciata in s̃nĩa: nã negatiua † coarctata ad scripturam probatur.

probaē p inspectionem scripturę, l. Titię textores, ff. de leg. 1. &
ibi Mod. ponit plura exēpla. & p inspectionē registri probaē
donationē nō fuisse insinuatā, s̄m Bar. consi. 81. Martinus For
nicanis, & per registri collationē probaē aliquē non hre titu-
lum in beneficio, s̄m Fel. in c. illud, col. 3. de præsum. & ex hoc
tolliē præsumptio, q̄ sup antiquitate tpis fundaē, qa talis præ-
sumptio cedit euidentię rei, q̄ ex inspectione scripturę resultat,
vt per Felyn. in c. sicut, col. 15. ver. 8. & vlt. de re iud. & istis dua-
bus nullitatibus nō obstat, qđ vltimo loco sup. dicebam, videli
cet, q̄ antiquus do. de Auriasorio cōsenserit snię latę per prę-
dictū do. Lud. qa r̄ndet, q̄ nō ɔsensit sniç, sed executioni sepa
riturū obtulit, quo casu eū cēnt latę tres sniç cōformes, offe-
15 rens se illis pariturū, nō cēset eas approbare. Imo ɔsiliū † est,
q̄ offerat se executioni, si uult, posse agere de nullitate, alias nō
posset. casus est, & ibi gl. in uerbo, nullatenus duxit. vltro er-
go se offerat, in cle. vt calumniis, de re iud. q. n. se offert paritu
rum sniç ex necessitate, non vr̄ eam approbare, s̄m Pan. in c.
q. l ad consultationē, de snia, & re iud. & in ca. solicitudinem,
in fi. de appella. Gem. in c. fi. §. 1. in prin. eod titu. lib. 6. Fely. in c.
gratū, col. 3. de offi. deleg. q potcrant allegare glo. in cle. vt ca-
lumniis, decidētē casum nostrū, vt s̄. dixi. Cū ergo auctoritate
dictę sniç (vt pręmittit) nullę, d. de Auriasorio fuerit spoliatus
16 possessione dictorum castrorum, ita restituēdus est, acsi † per uim
fuisset spoliatus, c. cū causa. & ca. causam matrimonii, vbi glo.
Panor. & scriben. de offi. deleg. & tex. in c. conquerēte, de rest.
spo. & ibi Pan. pulchrè loquitur in proposito, & alia adducit
Fel. in c. ecclesia Sanctę Marię, de const. Imo ingrediens pos-
sessionē auctoritate sniæ nullę priuaē iure suo, ac si de facto
ingrederet, l. fi. C. si p ui, n, uel alio mo. facit l. meminerint, C.
unde ui. & iō ɔsuluit Alex. q̄ statutū puniens ingredientem
possessionē alterius, habet ēt locū i eo, q ingreditur possessio
nē alterius uirtute sniç inualidę, qđ tenuit Bar. in l. si ille possi-
det, ff. de acq. poss. & in terminis nr̄is ita ēt consulit Gem. cons.
5. alleg. gl. in summa, 2. q. 1. & ita ēt dēt intelligi glo. in c. pręsen
tium. 7. q. 1. ¶ Circa dubium pręscriptionis, duo sunt discutiē
da. primū, an sit pręscriptum iuri dicēdi sniam nullā. s̄m posi-
to q̄ sic, an d. Ant. cōpetat restitutio in itegrū ex capite igno
rantię, & minoris ętatis. Circa primū uī, q̄ ius dicendi sniam
nullam sit p̄scriptū, qa sunt decursi 60. anni, & ultra a tēpore
latę sniç, & a die seię do. de Ventairello, ɔ quem lata fuit. nam
17 spano † 30. ann tale ius pręscribitur, sicut ēt actiones, offim
iudicis, & similia iura incorporalia, 30. ann. curriculo tollun-
tur, l. sicut, ubi gl. & l. oēs, C. de p̄scr. 30. uel 40. anno. & ita ex
preisè decidit Ang. in d. l. sicut. & Pract. Pap. in forma appella-
tionis a snia diffinitiua, in uer. fuisse, & eē nullam. gl. in c. 1. 35.
q. 9. ¶ Sed hoc nō obstante, puto ius dicēdi hāc sniam nullam
non esse pręscriptū, q a qn̄ nullitas est euidēs, pōt de tali nul-
18 litate ppetuo dici, nec aliquo tpis cursu snia euidenter † nul-
la confirmari posset, s̄m Bald. in l. data opera, col. antepe. C. q
accus. non poss. Salice. in l. 2. C. quo. & quan. iud. Alc. consi. 59.
uiso titulo, lib. 4. & hanc dn̄t esse cōem Doctorum sententiam
Mod. Taurinen. in tracta. pręscrip. in 3a. q. 4. partis. hic autem
dr̄ constare euidenter de nullitate, quia ex actis ostenditur, &
quia de tali fides fieri potest inpromptu, ut p Alex. in l. 4. §. cō-
demnatū. ff. de re iud. & in d. cons. 59 & per Taurinen. in loco
pręallegato. & ratio eē pōt, licēt Doct. non aperiant, quia in-
grediēs possess. uirtute sniç euidenter nullę, dr̄ in mala fide. §.
lanè in hac actione, Institu. d bono vi, rap. & dr̄ spoliare aduer
sariū vt s̄. dixi, & ppterea teneatur ad restitutionē fructuū, vt
declarat Fely. in c. cū causa, de offi. deleg. cū ergo mala fide nō
careat, qui vtitur snia nulla, merito nō pōt p̄scribere ius dicē
di sniam nullā alteri ɔpetēs, c. fi. de p̄scrip. regu. malæfidei, de
reg. iu. in 6. ¶ Circa s̄m, an dn̄o Ant. competat restitutio aduer-
sus p̄scriptionē casu, quo præscriptio causata foret: uideretur
prima facie dd̄m q̄ non. non quidem dāda vr̄ restitutio ratio
19 ne minoris ætatis, q a p̄scriptio † inchoata ɔ minorē defunctū
currit ɔ minorem, etiam pupillum hæredem sine spe restitu
tionis. l. Aemilius, ff. de mino. non ēt ex capite ignorantiæ vr̄
concedenda restitutio, q a illud quod dr̄, q̄ aduersus præscri-
ptionē cōpetit restō ex capite ignorātiæ, intelligit de pręscri-
ptione 30. annorum, sed aduersus præscriptionem 40. anno-
rum non vr̄ de iure concedendam restitutionem ex capite
ignorantiæ, l. oēs, C. de præscr. 30. vel 40. anno. l. fin. C. de fund.
patri. lib. 11. q̄ iura ad hoc nouissime Dec. multis modis pōde
rauit in consi. 29. p totū, vbi latissimè consuluit in isto pun-
cto non esse dandā restitutionē, & istam opi. sequunt plures
relati p Feli. in c. uigilanti, col. 2. de p̄scr & s̄m istam opi. cōsu-
luit Alex. bis, & Cur. Senior ɔsilio penul. ¶ Sed istis non atten
tis, in ɔtrium est veritas, q̄ d. Ant. tam ex capite minoris ęta-
tis, q̄ ex capite ignorātiæ dāda est restitutio. q̄ ex capite mino
ris ætatis ɔpetat restitutio, est tex. in l. vnica, C. si aduer. vsuca.
traditur in l. fin. vbi Bar. C. in quibus cau. in integr. restitu. nō
est necess. Non ob. tex. in d. l. Aemilius, cū si quia procedit in p̄-
20 scriptione † ɔuentionali procedente ex ɔtu defuncti, nā ad-
uersus lapsum termini cōuentionalis inchoati in persona de
functi non datur minori restitutio. Sed aduersus præscriptio
nem legalē, ēt inchoatā cū defuncto, bñ ɔcedit restitutio mi-
nori, d. l. 1. & de ista p̄scriptione nos loquimur, imo p̄scriptio
21 † 30. vel 40. annorū ɔ pupillū, durāte tpe pupillaris ætatis, dor
mit, & ɔ eū factū adultū incępit currere, sed datur restitutio,
l. sicut, & ibi declarat Bal. C. de p̄scri. 30. vel 40. ann. & latius p-
sequuntur Mod. Taurinen. in d. tra. pręscriptionū. in vl parte,
versi. 23. casus, q̄ aūt cōpetat restitutio in integrum ex capite
22 † ignorantiæ. ēt aduersus p̄scriptionē quadrag. annorū, con-
suluit Ale. septē vicibus. & istam cōem esse opinionem dicit, &
eā sequit Fel. in d. c. vigilanti, vbi alias auctoritates adducit. q̄
sequtur, & cōem dicit Soc ɔs. 86 in causa cōitatis, li. 1. & s̄m istā
opinionē consuluit Cor. ɔs. 166. me subscripsi, vol. 2. sequunt
Soc. & Ias. in l. cū filiusfamilias. §. in hac. ff de verb. ob. Nec ob-
stat tex. in d. l. oēs, & in d. l. fi. q a & si gn̄aliter ibi disponatur, eū
qui p̄scripsit longissima p̄scriptione, nullā debere pati mole-
stiam; non tn̄ censetur exclusa restitutio in integrū, q a gn̄alis
exclusio oīum actionum & bn̄ficiorum, dēt intelligi de actio
nibus, bn̄ficijs, & remedijs, quæ cōpetunt de iure cōi, non aūt
de his, q̄ ɔpetūt de iure speciali, s̄m gl. & ibi latè Ias. in l. pōst li-
ti, C. de pact. & q̄ nō intelligatur sublata restitutio in integrū
p legē gn̄alem tenuit gl in c. 1. §. præterea si q̄s infeudatus. de
ꝓhib. feud. aliena. per F ed. Non omitto, q̄ sunt, qui tenent, q̄
23 p̄scriptio iuris dicendi † sententiam nullam & nullitatem ꝓse-
quendi, non currit ɔ hæredes ignorantes sententiam fuisse la
tā, vel eis deliberantibus, vel hæreditate iacente. per tex. in l. fi.
C. si penden. appellat. mors inter. vbi Baldus in specie idem di
cit de nullitate, q̄ ibi decidit de appellatione, q̄ non discutio,
quia etsi præscriptio curreret, competit in integrum restitu
tio, secundum communes & veras Doctorum sententias, a q
bus in iudicando & consulēdo temerarium est recedere, vt p
Alex. consi. 34. in fi. lib. 1. cum solitis concord. Laus Deo.

RESPONSVM. II.

QVia confessio veri procuratoris fines tamen mā
dati excedētis dn̄o nullo modo præiudicat,
ac exceptio falsi procuratoris iudicium retro agi-
tatum nullum reddit, ideo iudicatum super eisdē
confessionibus emanatum, nullum esse respondi; q̄ ēt ex eo
nullum dicimus, quia ad receptionem testium processum est
parte non citata, contra iuris regulam, qua cauetur, in omni
iudicio quantumcunque summario (etiam vbi proceditur
omni iuris solēnitate prætermissa) iuramenta testibus par-
te citata fore deferenda, & maximè quia idem iudicatum si-
ne causæ cognitione prolatum fuit. Nec secundum pariter
iudicatum, primum simpliciter vti ritè ac rectè prolatum, ac
cum causæ cognitione emanatum confirmans, nullo iure ad
mitti potest; nempe quia ex causa erronea per relationem ad
acta prolatum, nullum esse manifestè constat, quod cuā nul-
lum ex alijs pluribus de causis (s̄m ea, quæ proponuntur) ap-
paret: quare huiusmodi iudicata nulla, ac iniqua esse r̄ndeo, &
dictos de Iapelli, & Bomorno in periurium aliquod, si difficul
tatis ratio habeatur, quæ in obligationibus facti a mora, per-
iurio, & pœna excusat, non incidisse, ac licitè potuisse) secun-
dum ea, quæ proponuntur) pn̄iam construere eo, quo alias
constructa fuit loco, dixi: merito pronunciandum est, eos be-
nè appellasse, & malè ac perperam contra eos iudicatū esse.

SVMMARIVM.

1 *An confessio veri procuratoris fines mādati excedentis domino pręiudicet.*
2 *Exceptio falsi procuratoris reddit iudicium retro agitatum nullum.*
3 *In omni iudicio quantumcunque summario, etiam vbi proceditur omni iu-
ris solemnitate prętermissa, testibus iuramenta deferenda sunt parte cita
ta, aliàs iudicium est nullum.*
4 *Nulla pœna maior est, quàm excommunicatio, & ideo claras & dilucidas
probationes desiderat.*
5 *Stilus contra ius gentium non admittitur.*
6 *Iudicatum concessum sine causę cognitione, est nullum.*
7 *Secundum iudicatum simpliciter confirmans primum, quod est de iure nul
lum, pariter nullum est.*
8 *Iudicatum conceptum in personam eorum, qui in iudicio nunquam inter-
fuerunt, nec citati fuerunt, est nullum.*
9 *Verba sententia arbitramentalis impersonaliter, ac dubiè concepta, quam
interpretationem recipiant.*
10 *Verba sñia respicientia plura determinabilia, ęqualiter omnia determināt.*
11 *In obligationibus difficultas facti excusat a pœna, mora, & periurio, & nū
de nume. 16.*
12 *In omni dispositione sufficit habere, seu seruare principale propositum.*
Licitum est transgredi legem, dummodo seruetur finis legis.

Non

Non est curandum de modo, dummodo habeamus effectum.
13 *An liceat alicui cū aliquali incōmodo suo alienæ magnæ indēnitati cōsulere.*
14 *Qui concedit consequens, censetur concessisse omne necessarium antecedens.*
15 *In obligationibus facti non succedit obligatio ad interesse.*
Improbe Neptunum accusat, qui secundo naufragium facit.
17 *Paria sunt non esse & non apparere.*
Positionibus iuratis standum est.
18 *Ex identitate rationis sequitur eadem dispositio.*
19 *Paria delicta, mutua compensatione tolluntur.*
20 *Scienti non fit iniuria, neq; dolus.*
21 *In dubio, præsumptio delicti exclusiua est capienda.*
22 *Incommoditates modici momenti nō continent interesse, nec considerātur.*

Respon. interpreta.

QVod Iudicatum, concessum in fauorē d. Raphaelis ꝯ d. Ianelli, & Bomorno pro eo, quod cōtrauenisse dūr sniæ arbitramentalis emologatæ, & iuratæ, in faciendo fieri quandam prisiam, siue aperturam per transuersum fluminis Medę, fuerit nullum & iniquum, ex infrascriptis demōstratur. Primo, quia fundatus sup confessione Matthæi Dalmatij asserti procuratoris specialis dictorū Ianelli & Bomorno, expsse confitentis eos teneri, & esse obligatos ad faciendū, & patiendum, ꝙ in prisia facta, & facienda sit vna apertura modo & forma, de quibus in snīa arbitramentali, quem non constat esse talem, quia instrm generalis constitutionis procuratoris de ipso non loquitur: nec etiam ex actis apparet, ꝙ sit talis, vt cōprehēdatur in illa gnāli constitutione, & etiam vbi fuisset procurator, excessit fines mandati confitendo dictos eius principales esse obligatos ad faciēdum prisiam cum apertura, quia nec in dicta snīa, nec in emologatione, nec in constitutione procuratoris id conti
1 netur; quo casu dicta † confessio dn̄o nocere non potest, l. cū mādati, C. mand. l. diligenter, ff. eo. l. procurator, C. de procu. & exce
2 ptio † falsi procuratoris reddit iudicium retroagitatum nullum, l. licet, & ibi Bar. C. de procu. & vti fundatum sup falsa causa per relationem ad acta est nullum, Bar. in l. j. ff. quæ senten. sine appel. rescind. Bal. & alij, in l. j. C. de erro. calc. & etiam quia errauit in fundamento suæ intentionis, arg. no. per Bar. & alios, in l. multum, ff. de cond. & demōst. Quia concessum est ex informationibus receptis super allegata ꝯuentione parte non citata, & tñ in
3 omni † iudicio, quantumcunq; summario, & etiam vbi proceditur omni iuris solennitate omissa, testes debent iurare parte citata, Bart. in l. filius familias, ff. de don. & in extrauag. ad reprim. in ver. & figura, & aliter recepti non faciunt etiam indicium, Barto. in l. maritus, ff. de quæstion. Nec testes examinati super articulato stilo, de quibus in processu, probant per ea, quæ no. Abb. in c. fin. extra. de consue. maxime in 4. & 7. quæstionibus. & quatenus foret probatus aliquis stilus, nō est validus in casu nostro, vbi agitur de ꝯrauentione trāsactionis iuratæ. & sic vbi agitur de periurio & infamia, l. si quis maior, C. de transac. & de incurrenda excō
4 municatione quia nulla est maior † pęna, c. corripiant, 24. q. 3. vbi probationes debēt esse plenę, & luce meridiana clariores, l. fi. C.
5 de probat. imò talis stilus non † valet, cum sit contra ius gentium, Abb. in d. c. fi. co. fi. extra de consue. nam tollēdo citationem; tolleret defensionē, quæ omnia sunt de iure naturali. cle. pastoralis, de re iudi. Bar. in extrauagā. ad reprimē. in ver. & figura. Ex quib. infertur, fuisse concessum sine causæ cognitione, l. in causę, la j. §. causa autem cognita, ff. de mino. l. fi. C. si per vim, vel alio mō &
6 sic † nullum. Bar. in l. prolatam, C. de sentent. & interlo. omnium iudicum. Infertur etiam, secundum iudicatum conformans simpliciter primum, vt concessum rite & recte, & etim causæ cogni-
7 tione, esse nullum † ex causa erronea per relationem ad acta, vbi non cōstat de aliquo ordine iudicii obseruato, nec de aliqua cau
8 sæ cognitione adhibita. Est † nullum, ex quo cōceptum fuit in personam dictorum Ianeli, & Bomorno, qui nunquam interfuerunt in iudicio, nec citati fuerunt, l. j. cum ibi no. per Bart. C. de senten. & interl. om. iud. Abbas in c. querelam, colum. 6. versi. 3. casu, extra de electio. vbi dicit non sufficere, si dicatur in persona procuratoris, condemnamus dominum si nunquam fuit in iudicio. Est iniquum, inquantum condemnat dictos Ianelli & Bomorno ad
9 faciēdum dictam prisiam cum apertura, quia verba † sententię arbitramentalis sunt impersonaliter concepta, & dubia, & sic contra eum intelligenda, qui se fundare vult supereis, l. veteribus, ff. de pactis. Nec aliter intelligi debet dicta sentētia de prisia in po-
10 sterum facienda, quod de iam facta, ex quo † ęqualiter determinatur, l. iam hoc iure, ff. de vulga. & pup. Sed clarum est, quod in prisia tunc facta non debeant facere aperturam virtute dictę sententię, ergo nec in posterū fienda, quia vna pars alternatiuæ declarat alterā, l. j. ff. de reb. dub. Sed satis est, eos pręstare patientiam dicto Raphaeli volenti dictam aperturam facere, ad quam solum sunt obligati, vt confitetur dictus Raphael in suis positionibus, cuius confessioni standum est, l. cum præceptum, C. de libe. cau. Doct. in c. si. de iureiu. lib. 6. Bal. in l. j. C. de ꝯfes. Dato etiam ꝙ ex verbis sententiæ dicti Ianelli, & Bomorno tenerentur ad dictam prisiā cum dicta apertura, tamen excusantur propter difficultatem, de qua constat testibus examinatis pro parte dictorum Ianelli & Bomorno. ex quibus apparet, quòd si deberent manutenere dictam prisiam cum dicta apertura, haberent necesse plus expendere quam redditus possessionum suarum & vicinorum ascende-
11 rent, quæ † difficultas in obligationibus facti excusata mora, a piuro, & a poena. ita Bart. in l. quod te, ff. si cer. pet. cap. breui, de iureiuran. glo. in capit. queadmodum, extra eo. vbi ponit conditiones, quæ insunt in iuramento, quas etiam ponit Bald. in l. fina. C. de non nume. pec. vbi dicit, quòd defectus iuramenti semper impeditur data difficultate, & nunquam obligat, nisi data facultate. Abbas in d. c. breui, & ratio est, quia dicitur deesse consensus, Bar. in d. l. fi. in prin. C. de non nume. pecu. & propterea infert, ꝙ si quis iurauit stare sententiæ arbitri, intelligitur de æqua, iuxta no. in cap. Quintauallis, extra de iure iuran. Quare his attentis dicendum est, non teneri ad dictam prisiam cum dicta apertura, cū esset valde iniquum, quòd deberent plus expendere, quam resultaret commoditas, quæ exinde percipi posset, l. mediterraneæ, C. de anno. & trib. lib. 10. Fely. in cap. nonnulli, colum. j. extra de rescri. bonus rex. in §. hæc considerantes, ad finem. in auth. vt omn. obed. iudici. colum. 5. ibi, aut plures expen. pati. quam rei æstimatio est. Principale propositum & finalis intentio dictorum dominorum arbitrorum fuit, vt dicti Ianelli, & Bomorno ex vna, & dictus Raphael parte ex altera æqualiter haberent commoditatem dictæ aquæ diebus sibi assignatis, ita apparet ex primo cap. dictæ sententiæ, vt etiam attestatur fore verum dictus Raphael in eius articulis. Et illud capitulum de prisia cum apertura fuit ordinatū, ne dicta principalis intentio impediretur, vt sonant verba dicti ca
12 pituli. Et in omni † dispositione sufficit seruare principale propositum, l. si quis nec causam, cum ibi plene no. per Moder. ff. si cer. peta. & facit quod in pulchro casu no. Abbas, in capitu. quoniam contra, in vltimo nota. & ibi late Fely. extra de probatio. vbi dicit esse licitum transgredi legem, dummodo seruetur finis legis. Sed per testes examinatos pro parte dictorum Ianelli & Bomorno probatur, eundem Rap. habere eandem commoditatem, ac si aqua transiret per prisiam cum dicta apertura, igitur &c. & facit regula, quòd non est curandum de modo, dummodo habeamus effectum, l. si mater, C. de institutio. & substitutio. cum ibi not. & maxime stante dicta difficultate, adeo quòd si aliter intelligatur, sequeretur maximum absurdum (quod in omni casu vitandum est, l. nam absurdum, ff. de bon. liber. l. diuortio. ff. solu. matrimo.) videlicet, quòd habent plus expendere, quam sit commoditas; aut omnino omittere constructionem prisiæ, & pati aquam labi per alueum, & in totum carere vsu aquę, contra expressam arbitrorum intentionem. Supposita eadem commoditate respectu Raphaelis, sicut dictis Ianelli, & Bomorno mutare locum aquęductus, glo. Barto. & Paul. de Cast. in l. si cui, ff. de seruit. per l. 2. §. penu. ff. de religio. & sump. fun. immo licitum
13 fuit eis cum † aliquali incom modo dicti Raphaelis succurrere eorum magnæ indemnitati, l. j. §. sunt autem, iuncta glo. in verb. iniuria, ff. ne quid in flumi. pub. & l. secunda, §. item Varus, iuncta glo. in versicu. nociturum, ff. de aqua plu. arcen. Facta fuit dicta prisia, patiente & non contradicente dicto Raphaele, vt per testes dicti Raphaelis constat, quo casu nullam habet actionem nisi ad interesse, l. Labeo, ff. de aqua plu. arcen. & ibi Pau. de Cast. plurimum notans dictum text. Virtute dictę sententię arbitramentalis, & dictę emologationis obligatus est cum iuramento ad patiendum, quod dicti Ianelli, & Bomorno cum effectu ha-
14 beant aquam diebus sibi assignatis, ergo debet pati omne † necessarium antecedens ad illud, l. illud, ff. de acquiren. hered. l. ad rem mobilem, ff. de procu. l. 2. ff. de iurisdictio. omnium iudi. & sic debet pati dictā prisiam, siue aperturam, cum sine ea non possit habere aquam diebus sibi assignatis, vt supra demōstratum est. Nō obstant in contrarium adducta; & primo, quòd ex quo dicti Ianelli & Bomorno iurauerunt seruare contenta in sententia, debent pręcise compelli, & non sufficit soluere interesse, nec adimplere per ęquipollens iuribus allegatis per eos: quia respōdetur,
15 pręcicta posse militare quando fuisset promissum expresse † aliquid fieri. Sed in casu nostro non constat dictos Ianelli & Bomorno promisisse facere dictam prisiam cum apertura, sed solū emologarunt sententiam arbitramentalem, quæ in hoc capitu. loquitur impersonaliter, nec condemnat dictos Ianelli, & Bomorno, magis quam dictum Rapha. vt supra dictum est, igitur &c. Item etiam vbi promisissent expresse stante dicta difficultate essent excusati, vt supra dictum fuit in 5. fundamento a mora, periurio, & a poena & interesse, per notata per Bart. in l. j. C. de senten. quę pro eo, quod interest, dum diffinit interesse. Non ob-
16 stat, quòd ita demum difficultas † excusat quando debitor adhibuit omnem diligentiam, l. qui commeatum, ff. de re milita. quia respondetur dictos Ianelli & Bomorno egisse quicquid debebant; quia primo fieri fecerunt vnam prisiam cum dicta aperitura modo & forma, vt in sententia continetur, quę ex post breui tempore pp aquam trāseuntem per dictam aperturam ruit, & exinde consuluerunt peritos & expertos, qui dixerunt esse plu-

rimum difficile & damnosum tenere dictā prisiam cū dicta aper-
tura in dicto flumine, ex quo per aperturam fit debilior, & fun-
dus dicti fluminis est arenosus, & aqua transiens per dictam aper
turam diebus assignatis dicto Raphaeli excauat fundum prisiæ
ita, & taliter, quæ libet etiam leuis inundatio eam prosternit, &
ruit; & sic diligentia maior adhiberi non potuit quam per rei ex
perentiam, c. quam sit, de elec. in sexto, & quam consulere in arte
peritos, glo. in §. Præterea, & ibi Angelus late, Institu. de rer. diui.
Nec debuerunt d. Ianelli & Bomorno spreta d. experientia, & cō
silio, aliam facere. Nam apud publium. In prouerbio fuit, Im-
probe Neptunum accusat, qui secundo naufragium facit. nec
fuissent sagaces & sapientes, vt articulat Rapha. sed fatui. Nec ob
stat, quod ex quo dicta difficultas erat vsque a principio, sibi fuit im
putandum, quod dictæ difficultati se astrinxerint, l. si fideiussor, §. pe.
ff. qui satisd. cog. cum aliis allegatis. respondetur, quod difficultas cir
ca prisiam cum apertura nota fuit dictis Ianelli & Bomorno post
dictam sententiam, & post constructionem dictæ prisiæ cum di-
cta apertura, tunc ipsius rei experientia, & attestationibus exper-
torum, de quibus, s. & rationibus per eos adductis compertum
est, quanta foret difficultas in manutenenda dicta prisia cū aper-
tura, quo casu perinde est ac si talis difficultas postea euenisset de
nouo, cap. vt circa, versi. alioquin. ibi (aut aliqua antiqua in oppo
nentium notitiam de nouo peruenerunt) de elect. lib. 6. quia pa-
17 natiunt, non esse, vel esse, & non apparere, l. in lege fundi, ff. de
contrahen. emp. & quod fuerint ignorantes de dicta difficultate,
attestantur in suis positionibus cum iuramento, quibus est credē
dum, cap. pastoralis. de except. & capit. vt circa, de electio. lib. 6. c.
si vero, 2. de senten. excommu. & id etiam non est verisimile, cum
nemo præsumatur voluisse iactare suum. l. cum de indebito, ff. de
proba. & tantæ difficultati se astringere maxime dicti Ianelli &
Bomorno prudentes & sagaces, vt de ipsis articulat idem Rapha-
el. Præterea quibus rationibus volumus dicere d. Ianelli & Ba-
18 morno sciuisse dictam difficultatem, iisdem mer† est dicendum, di
ctos arbitros similiter sciuisse, ergo inique & dolose ordinassent
dictum capitulum de dicta prisia cum dicta apertura: quia in effe-
ctu repugnat & destruit capitulum primum, vbi ordinauerunt di
ctos Ianelli & Bomorno habere debere tantam commoditatem
aquæ, sicut dictus Raphael, quod non esset, si deberent manute-
nere dictam prisiam cum dicta apertura, quod non est dicēdum,
vt s. dictum est, l. vbi repugnantia, de regu. iur. facit præsumptio l.
merito, pro soci. Aut dicere volumus eos ignorasse, & tunc idem
dicendum est de dictis Ianelli & Bomorno, cum nulla possit di-
uersitatis ratio assignari, quia omnes sunt eiusdem loci. Insuper
eisdem rationibus debuit esse nota d. Raphaeli, ergo cum & ipse
sit in culpa recipiendo obligationē, & in deferendo iuramentū,
19 in tanta difficultate non potest alios redarguere, † l. viro atque vxo
re, ff. solu. matri. & hoc casu perinde est, ac si nemo fuisset in cul-
pa. Ita Purpu. in l. quod te, colum. 9. versicu. limita 3. ff. si cer. peta.
Imo hoc casu dictus Raphael fuisset plus quam homicida: occi-
disset enim animas dictorum Ianelli & Bomorno, quos sciebat
ob difficultatem obseruare non posse promissa. Item & animam
suam, c. ille, 22. q. 5. c. clericos, de coha. cleri. & mul. & ibi Abb. Et
facit, quia dictus Raphael. non potest dicere se fuisse deceptum
20 ex tali promissione, arg. l. pen. ff. de iure dot. ex quo erat † sciens de
dicta difficultate qua propter melius fore reputo capiendam esse
21 præsumptionē exclusiuam † delicti videlicet, quod omnes fuerunt
ignorantes tantæ difficultatis per regulam l. verius, ff. de prob. &
cap. præsumitur, de reg. iur. in 6. Non obst. quod licuit mutare locum
aquæductus in præiudicium, & incommodum dicti Raphaelis,
quod est huiusmodi; quia nunc habet transire totum alueum, &
ante non. Item quod prisia nunc est in loco remotiori, & quod cum mi-
nori libertate seruitores capiunt dictam aquam, vbi nunc capien
da foret, quam in alueo puplico. Et quod cum tempore successores
dictorū Ianelli & Bomorno possent denegare vsum dictæ aquæ
22 ex eorum prædiis. Quia respondetur, quod huiusmodi † incommodi
tates sunt modici momenti, vt patet ad sensum, nec continent in-
teresse damni emergentis, aut lucri cessantis, secundum Bart. in l.
vnic. C. de senten. quæ pro eo, quod interest. & sunt cogitationes
vani timoris, quę non sunt considerandæ, l. vani timoris, ff. de re-
gu. iur. & maxime cum dicti Ianelli, & Bomorno voluerint con-
stituere seruitutem in certis prędiis pro dicta aqua capienda, vt ap
paret in actis eorum. Præterea, dato quod verteretur aliquod in-
teresse, est modicum, quod non debet impedire, quominus con-
sulatur tantæ indemnitati dictorum Ianelli & Bomorno, l. j. §.
sunt autem, cum glo. in versi. iniuria, ff. ne quid in flumi. publi. l.
2. §. Item Varus, ff. de aqua plu. arcen. cum glo. in ver. nociturum.
Vlterius stante dicta difficultate, etiam tale interesse non est in
consideratione, vt supra dictum est, quia interesse est æstimatio
alicuius vtilitatis non habitæ propter alicuius factum iniustum,
vel cessionem iniustam, secundum Barto. in d. l. vnic. Ex quibus
concluditur dictum iudicatum tam primum, quam secundum,
fuisse nullum & iniquum, & dictos Ianelli & Bomorno non in-
cidisse in aliquod periurium, & potuisse facere prisiam eo in lo-
co, vbi facta est, & pronunciādum esse bene per eos appellatum,
& male contra ipsos iudicatum. Et ita prout supra, esse de iure re

spondeo ego Ioannes Fran. de Sancto Nazario, de Ripa, I. V. D.

De confeßionibus.

RESPON. L

SOcietatis etiam tacite contractę eana-
tura est, vt sociorum bona
æqualiter diuidantur: quare cum societas ta-
cite contracta præsumatur ex actib. qui orta
nomen societatis generalis fieri nequiuerunt
inter Ioannem seniorem & fratres nūc pube-
res, & maxime stāte confessione propria eius-
dem Ioannis, hęsitandum non est prædictorum fratrum bona in
re tacitæ, & generalis societaos (non obstantibus ex aduerso pro
positis) æqua lance sortienda fore.

SVMMARIVM.

1 *Confeßio propria reuocatur per præsumptam circunstantiam allegatam.*
2 *Error probatur, si probetur rem se aliter habere.*
3 *Rusticus nunquam excusatur a contrarietate, quando potuit consulere peri*
tiores. præsertim si sit sagax.
4 *Illatio non necessaria, non releuat probantem.*
5 *Confeßio suffocat præsumptionem iuris, & de iure.*
6 *Societas omnium bonorum ex promiscuis actibus cum pupillis contracta,*
non præsumitur.
7 *Fratres puberes in communi habitantes, viuentes, & omnia negotia pro-*
miscue gerentes, lucraque reponentes, tacite societatem omnium bonorum
contraxisse intelliguntur.

Qui veritas est, mihi viam veritatis aperiat.

Respon. interpreta.

SVper dubiis omnibus formatis in themate non
est expediens insistere, quia posito, quod vel ado-
ptio, vel societas cōtracta per Spiritum cum Petr. Ant. de
cuius bonis agitur valeret, adhuc tñ medietas oīum
bonorum dicti Petri Ant. peruenisset in Seridam filiam dicti Pe-
tri, & consequenter in Ioānem seniorem, & eius sororem, filios
& heredes dictæ Seridę eorum mřis. Vis ergo tota consistit in-
per societate omnium bo. quæ pponitur tacite cōtracta inter ipsum
Ioannem seniorem ex vna, & Ioā. iuniorē & alios fratres ex alte-
ra, qua societate stante bona omnia veniunt sm̄ nām societatis
æqualiter diuidenda. Et quia Ioannes senior rñdendo articulis cō
fessus sint societatem generalem oīum bonorū, tā respectu pro-
prietatis q̄ fructuū cōxisse, quæ confessio est superlatiua oīum pb.
c. per tuas, de prob. l. generaliter, C. de nō nu. pec. cum confessus in iudi
cio pro iudicato habeatur, l. j. ff. de conf. cum sim. vñ quod partes iudi
cis solum sint de condemnando confessum, l. proinde si occisus,
ff. ad l. Aquil. & ista conclusio proculdubio procederet, nisi cōfes-
sio fuisset per d. Ioannem seniorem reuocata tanq̄ erronea. soli
ergo insistam super hoc dubio, an potuerit talis confessio reuo-
cari docto de errore, & an error stantib. iis, de quibus in articulis
ipsius Ioannis senioris, dicatur ltime probatus. Omissa superflua
discussione argumentorū ad partes, licet rlr in facto proprio nō
sit tolerabilis error, l. fi. ff. pro suo. cap. ab excōicato, de rescript. &
ideo non audiatur volens reuocare confessionem propriam præ
textu erroris consistentis in proprio facto: tñ si volens reuocare
1 confessionem allegat aliquam † circunstantiam, ex qua præsumi
posit error, tunc auditur allegans errorem, ēt in facto proprio,
sm̄ Bar. in l. nō fatetur, ff. de confes. & Pan. in c. fi. ext. eo. Lanfran.
in rep. c. qm̄ cō falsam, col. 409. de prob. inter alias aūt circunstātias
sm̄ pallegatos Doctores, vna est, si volens reuocare cōfessionem
& probare errorē, dicat persuasione aduersarii ita ponētis se fuis
se seductū, ar. l. j. in fi. & seq. ff. quan. actio de pec. est anna. & ita et
tenet Bar. & alii, in l. error, C. de iur. & fac. ig. cū igitur in casu isto
Io. senior alleget in articulis suis, se fuisse seductū persuasione ad-
uersarii, proculdubio vr̄ audiendus; & licet super hoc multa dici
possent, tñ non insistam alr̄, sed transgrediar ad pūctum. Posito quod
Ioannes senior probasset oīa contenta in articulis, an ex his dica
tur lūme probasse errorem super quo puncto oīb. diligenter exa
minatis negatiua opinio visa fuit mihi verior, & pro demonstra-
2 tione huius meæ sniæ pręmitto, quod error probatur † probando rē
alr̄ se hēre, l. cū de indebito, ff. de prob. l. sed si me putem, ff. de cō
di. in d. l. si post, C. de iur. & fac. ign. Bar. in d. l. non fatetur, Cor. cō
si. 229. vol. 2. Alex. consi. 111. vol. 3. Scdo pręmitto, quod asserens per
suasione aduersarii ita ponentis seductum, licet audiatur cō con-
fessionem propriam, tamen tenetur probare errorem, & cōtrarium
rem se hře, sm̄ Alex. consi. 47. vol. j. & ita dēt intelligi doctr. Bart.
in d. l. non fatetur, alias si sufficeret ad probandū errorē, allegare
se seductū fuisse persuasione aduersarii ita ponentis, seu articulā
tis: certe cōis snia, quod nō audiatur aliquis cō cōfessionē ppriā, nisi do
cto de errore, esset imposita verbis, cō legē sciām, C. commu. de
leg. & c. cōcessa, de elec. in 6. Istis sic pmissis infero non esse pro-
batū errorē, quia nō est probatū cōcludenter rē alr̄ se habere, nec
suffragantur articulata p parte d. Io. senioris. Primo non insbor

allegare,

allegare, ꝙ sit rusticus & literarum ignarus, & põr ꝙ nõ bñ perci
peret sensum & intellectum trigesimæ positionis, seu articuli: qa
3 rusticus † nunq̃ excusatur a ꝓtietate, qñ potuit consulere peritio-
res sm Bal. in l. scriptura, C. de fi. instr. Sal. in l. si aduersarius, in fi.
C. eo. dicentes, ꝙ dispõ illius legis hẽt locum etiam in rustico, qui
potuit consulere peritiores: & dicit Bal. in d. c. fi. col. 5. de confes.
ꝙ rusticus non auditur volens reuocare confessionem aduocati
prætextu rusticitatis, qñ potuit consulere peritiores, a fortiori nõ
poterit reuocare propriam confessionem. Imo gñaliter dixit Fel.
in c. imputari., de fi. instr. ꝙ nunquam vr̃, ꝙ prætextu rusticitatis
possit reuocari confessio iudicialis, quia iudicium semper est ple
num peritis. Iõ nunq̃ poterit rusticus verisimiliter allegare se nõ
intellexisse, quæ agitabantur in iudicio, cum ibi sit copia perito-
rum, quos potuit consulere. & dicere ꝙ eius procurator, seu aduo
catus, qui est peritissimus, non intellexit literalem sensum dictæ
positionis, est ab oĩ rõne deuiũ, arg. l. 2. §. Seruius aũt Sulpitius, ff.
de orig. iur. Præterea audio, ꝙ ipse Ioãnes, licet rusticus, tñ sagax,
& ẽt literatus, ideo nullatenus excusandus, l. athletæ, §. de rusti-
cis, ff de excu. tut. Bal. in l. iuris ignorantia. C. qui admi. Scd̃o, ni-
hil prodest allegare ꝙ negauerit articulos facientes mentionem
de promiscuis actibus, quia ex hoc non concludenter infertur, ꝙ
confessio fuerit erronea. Nam ita cõtrio stante confessione socie-
tatis inferri põt, ꝙ negatio illorum articulorum fuerit erronea. vn
4 de cum illatio † non sequatur necessario, restat concludendum ꝙ
non releuat probantem, in c. pñtia, de prob. l. non hoc, C. vnde le
gi. & ꝙ negatio promiscuorum actuum fuerit erronea, & non cõ
fessio, ostenditur ex pluribus ẽt documentis, quibus dictus Ioan-
nes senior cõi noĩe ꝯxit & distraxit, q̃ instr̃a aperte comprobant
veritatem confessionis, vt ĩ. subiciam. Præterea ex hmõi negatio
ne nõ iustificatur intẽtio actoris se hr̃e, prout requiritur. Insuper & si ex
negatione oriatur aliqua præsumptio, tñ ꝯfunditur per ipsam ꝯfes-
sionẽ, q̃ ẽt suffocat † pñsumptionem iuris & de iure, sm glo. in auc.
sed iam necesse, vbi Bar. & alii, C. de dona. ante nupt. trad. ĩ in c.
iis, qui fidẽ, de spon. & per Inn. in c. plerisq;, de immu. eccle. & per
Abb. in c. oouit, de iud. Tertio non ob. ꝙ ꝯfessio fuerit facta die fe
riata in honorem Dei, quia confessio facta coram arbitratoribus,
coram quibus non est iudiciũ, nec iudicialiter ꝓceditur, sm Inn.
in c. Quintauallis, de iureiur. valet & probat tanq̃ ꝯfessio extraiu
dicialis, sm Bal. in l. j. in prin. C. de cõfes. & in spẽ Alex. consi. 13.
ex iis, q̃ in themate, col. 3. volu. j. Præterea & scd̃o, feriæ licet vinẽt
iudicium, non tñ annullant ꝯfessionẽ, quia confecto non requi-
rit regulam iudicii, sm Inn. in c. qualiter & qñ, in 2. gl. de accu. Ma
re. notab. 53. nota vtilem regulã. Pan. Fel. & Mod. late in c. at si cle
rici, in princip. de iud. Quarto nihil operatur dicere, ꝙ tpe mortis
eorum patris Ioannes iunior, & consortes fratres erant impube
res, & ꝙ ipse Ioannes senior fuit constitutor eorundem in testõ
6 patris; quia fateor, licet regulariter non pñsumatur † ex promiscuis
actibus contracta societas generalis omnium bonorum cum pu
pillis, l. vt in conductionibus, ff. pro soci. firmant Bart. & alii in l. si
patruus, C. commu. vtri. iud. & in l. Titium, & Mæuium, §. altero,
ff. de admi. tut. vbi Bar. & Ang. consi 85. pater habens. alias, ex the
mate. Tamen istud nihil ad propositum, quia iamdudum Ioan-
nes iunior, & cæteri fratres sunt effecti maiores etiam annis 25.
& 30. ab eo tempore. quo effecti sunt maiores vel circa potuit d.
Ioannes senior societatem generaliter cõtraxisse cum fratribus
suis. Ideo ex eo solum, ꝙ tempore mortis alii fratres essent mi-
nores, non infertur concludenter, ꝙ confessio societatis genera-
lis præsumatur erronea, cũ potuerit contrahi talis societas postq̃
effecti fuerunt maiores, vnde non probat hoc esse, quod ab hoc
contingit abesse, iuribus vulgaribus. Scd̃o licet cum pupillis so-
cietas etiam expressa contrahi nequeat, quia pupilli obligari nõ
possunt; tamen si cum eis quisque cõicatus fuerit, & ipsi quã pri-
mum pupillarem ætatem excesserint, ratam societatem habue-
rint confirmabitur societas. ita signanter determinat Alex. cõsi.
49. inci. mature ponderatis vol. j. vnde cum subsequentem ratiha
bitio. potuerit confirmari societas non video, quare confessio ꝑ-
sumi debeat erronea. Tertio, fateor ꝙ societas non potest contra
hi cum pupillo, ita ꝙ ipse obligetur, ita loquitur in d. l. vt in con-
ductionibus. sed bene valet vt alii obligentur ipsis pupillis, §. pu-
pillus, Inst. de auct. tut. ita In specie Cor. consi. 187. videntur in hac
consultatione, vol. 3. Quarto, vltra confessionem vr̃ iustificata so
cietas generalis omnium bonorum, quia (vt in facto narratur)
7 post pupillarem ætatem fratres simul † vixerunt, simul habitaue-
runt, omnia negotia promiscue egerunt, etiam lucra hincinde in
communione posuerunt absque reddenda ratione, & ex iis de iu
re tacite contracta est societas omnium bonorum, secundum
Bar. & Doct. in locis præallegatis, & Alexan. in d. consil. 49. qui
videatur, vbi alias auctoritates adducit, & consi. 37. volom. 4. An-
cha. consi. 102. materia, de qua quæritur. Ange. in consi. 85. pater
habens. alias, ex themate, in fin. & Roma. consi. 291. cum isti fra-
tres. Deci. consi. 66. de duobus quæritur. & consi. 68. pro resolutio
ne casus, colum. j. & licet forte posset dubitari, nunquid commu-
nes actus fuerint tales, qui fieri non potuerunt circa ius, & nomẽ
societatis generalis, tamen stante confessione, non videtur aliter
hæsitandum.

De vi, & vi armata, & remedi. Can. reinteg.

RESP. I.

MAgnifico domino Ioanni Panicia cessionario iuri um loci, & castri Vedenæ interdi
ctum vnde vi, vel remedium Cano. reintegranda, cõ-
petere exploratum iuris est, cum ille ipse possessionem
& spolium manifeste probauerit: nam & prædicta remedia com-
petere probantibus præsumptam possessionem, post multam
disceptationem decisum est. præsumpta autem dicitur possessio,
si ante spolium probata fuerit, nam & in præsenti præsumitur, nisi
contrarium probetur. Recte sancteque pro eodem domino Ioã-
ne iudicatum fuit in interdicto retinendæ, cum ipse longe me-
lius Galienis possessionem comprobauerit suam. Nec Galieno-
rum antiquior possessio recentiori domini Ioannis præferri po-
test, cum illa non continua; hæc vero continua fuerit per decen-
nium & vltra, quo tempore omnis Galienorum & auctorum
suorum expirauit possessio, ergo & huiusmodi interdictum expi
rasse in confesso est.

SVMMARIVM.

1 *Remedium Can. reintegranda, competit cessionario & singulari successori.*
2 *Agenti interdicto recuperandæ, vel can. reintegranda, duo incumbunt pro-
banda; possessio videlicet, & spolium.*
3 *Oppositum destruit propositum.*
4 *Agenti interdicto recuperandæ, sufficit probare possessionem præsumptam
quæ probatur si possessio ante spolium probetur.*
5 *Excep. proprietatis non obstat agenti interdicto recuperãdæ in odiũ spoliatis.*
6 *Interdicto vti possidetis, is obtinere debet, qui ꝓbat de antiquiori possessione,
cum iunior possessio clandestina præsumatur. & vide num. 8. & 9.*
7 *In interdicto vti possidetis potior habetur, qui possessionem melius iustificat.*

Respon. interpretatio.

1 VErissima est illorum opinio, qui tenent remedium
can. reintegranda, 3. q. j. competere † ces-
sionario & singulari successori, quam tenẽt & ꝯprobant
Moderni Senen. in l. rem, q̃ nobis, ff. de acq. pos. & licet in singu-
lari possessore, in quẽ fuit facta alienatio sine cessione dubitaue
runt ego in c. sæpe, col. 7. versi. 4. dubitatur, de rest. spo. tñ ꝙ compe
tat ei, cui fuerunt iura cessa, ꝯprobaui per tex. in l. ꝙ si in diem, §.
Iulianus, ff. de pet. he. vbi est casus, ꝙ interdictum vnde vi, potest
cedi, cum itaque in Mag. d. Io. Paniciam sint cessa omnia iura ca-
stri, & loci Vedenæ: Restat concludendum, ꝙ pro recuperatione
turris & Casalis sibi competunt vel interdictum vñ vi, vel reme-
dium cano. integranda; sed quia agens interdicto vñ vi, vel re-
2 medio reintegranda, dẽt † duo probare, possessionem, s. & spoliũ
c. cõsultationibus, vbi no. Pan. de offi. deleg. c. cũ ad sedẽ, de rest.
spo. cum similibus. Ideo videndũ est, an pro parte d. Ioannis agẽ
tis sit fundata eius intẽtio, & sic an sint probata ista duo extrema
necessaria. Et prima fronte vr̃ ꝙ nõ, quia ad hoc vt interdicto vn-
de vi, actor obtinere possit, requiritur ꝙ probet se possedisse eo
die, quo fuit spoliatus, l. j. §. interdictũ autem hoc nulli. ibi, nisi ei,
qui tunc cum deiiceretur, possidebat, ff. de vi & vi ar. per quem
text. ita consuluit Cur. senior, consi. 72. magnifice vir. Nulli autẽ
ttes sunt, qui deponant d. Antonium Gardini eo die, quo fuit de-
iectus, possidere, ergo &c. Verum istis non obstantibus, arbitror
in hoc interdicto partes actoris fuisse optime iustificatas, & ideo
ipsum esse restituendũ. probauit enim extrema necessaria, s. pos-
sessionem, & spolium, vt constat ex depositionibus tertii, quarti,
sexti, septimi, 21. 22. 55. & 16. testium in causa productorum. Nõ
obst. dum supra dicebatur, ꝙ testes non concludenter probant
dom. Antonium Gardini spoliatum possedisse eo die, quo spo-
3 liatus fuit: quia respondetur dupliciter. Primo, quòd † oppositũ
destruit propositum. Nam Ioannes de Furno, quartus testis, Ia-
cobus Taliola, sextus testis, Tho. Boneti, vndecimus testis, Phi-
lippus de Podio, decimusquintus testis, & Gulielmus Melit, vl-
timus testis, omnes contestes concludenter probant, spolium &
possessionem spoliati eo die, quo fuit dom. Ant. deiectus, nam eo
rum quidam non opinari, sed scire; non audiuisse, sed vidisse non
interfuisse, sed egisse dicunt. Secundo respondetur, quòd sufficit
4 probare † agenti interdicto recuperandæ, præsumptiue se possi-
dere eo die, quo fuit deiectus, secundum Ioan. And. Host. & Pa-
nor. in c. cum ad sedem, de rest. spo. Præsumptiue autem dicit pro
bare spoliatus, si probauerit spolium, & quòd antea possidebat,
l. 3. §. in amittenda, & §. quod si seruus. ibi, nam constat nos possi-
dere, donec nostra volũtate discesserimus, aut vi deiecti fuerim⁹.
ff. de acquir. posses. sequitur Panor. in capit. cum ecclesia Sutri-
na, in gl. 3. de causa poss. & propric. & ista præsumpta probatio ẽt
sufficit in probanda præscriptione & interdicto retinendæ, secũ-
dum Soc. consi. 39. lib. 3. at in casu nostro si temerarie negaretur
ꝓbatũ fuisse agentẽ possidere ex spoliationis die, nõ tñ quisquã
negare audebit id, quod aperto ore oẽs testes fatentur, Antoniũ

Gardioi actorẽ ante spolium possedisse, ergo iuris ꝑsumptione sequitur, ꝙ etiam tempore spolii possidebat, cum non sit ab aduersariotibus probatum contrarium. Non etiam obstabit, si dicarut cõstare de ti. & proprietate Galienorum, quia in facto falsum est. nam quo ad recuperationem. Turris & Casale contingua, de quibus agitur, neque titulus probatur, neque deducitur. & si pro
5 batus esset. restitutionem non impediret, quia exceptio proprietatis non obstat agenti interdicto recuperandæ, in odium spoliati, c. j. de rest. spo. l. si quis ad se fundum, C. ad leg. Iul. de vi, glo. in l. si de vi, ff. de iud. traditur per Bar. in l. naturaliter, §. nihil commune, ff. de acq. poss. & alibi sæpe. & de hæc de primo dubio dixisse satis erit. Quo vero ad interdictum retinendæ intẽtatum respectu iurisdictionis dicti loci Vedenæ, videretur pro Galienis iudicandum, quia ipsi mediante persona auctorum suorum probant
6 de antiquiori possessione, & in interdicto vti possidetis, † is obtinere debet, qui de antiquiori possessione probat, c. licet causam, de proba. ratio autem huius conclusionis est, quia iunior possessio præsumitur clãdestina, vt declarat Bar. in l. si duo, ff. vti possi. & consi. 112. quidam accusatus reus, Bald. in l. ordinarii, col. 4. C. de rei vend & Pet. de Anch. consi. 274. ad declarationem, &c. constat autem de antiquiori possessione Galienorum ex pluribus instrumentis in causa productis: quæ instrumenta plenam probationem faciunt, secundum Bal. in l. ad probationem, C. de prob. cum vulgaribus auctoritatibus, de quibus per Moder. in l. j. ff. de noui oper. non. & in repetione l. admonendi, ff. de iu. iu. in princ. constat inquam ex instrumento, & ex actis exhibitis fol. 939. & pluribus sequentibus, vt ex instrumentis & actis productis, fol. 1008. & 125. & pluribus sequentibus, & fol. 745. & pluribus sequentibus. Nec videtur obstare, ꝙ Mattheus Ritii, & Anto. Gardini soli per aliquot annos fuerint in quasi possess. iurisdictionis dicti Castri, quia (vt dixi) præsumitur clandestina, quia possessio semper remansit apud Galienos & eorum auctores, ꝙ etiã ostenditur ex sententia producta in processu, fol. 1019. per quam ordinatum fuit Baiulum Matthei de Ritiis debere officiũ suum exercere nomine omnium condominorum, citra præiudicium iuriũ ambarum partium. Præmissis non attentis pro d. Io. puto pronunciandum esse quia in interdicto vti possidetis, is potior habetur,
7 qui † possess. melius iustificat. ita Bart. in l. si duo, ff. vti pos. dicitur autem melius suam possessio. iustificare, qui probat se possedisse per plures & meliores testes, secundum Bart. ibi, per text. in l. ob carmen, ff. de test. & sequuntur Canonistæ, maxime Fely. in c. licet causam, de proba. sed actor probauit se possidere per sexdecim testes, per acta, & instrumenta, quibus apparet ipsum actorem a die cessionis sibi factæ de anno 144. vsque ad diem litis cõtestatæ continue possedisse. Galieni autem rei conuenti, neque per testes, nec per acta, probarunt possessio. vel saltem non ita bene, vt statim demonstrabo, ergo &c. Non ob. in quantum Galieni videntur probasse de antiquiori possessione, quia illa talis antiquior possessio nihil potest sibi in casu isto suffragari, duplici ratione. Et primo, quia illud, ꝙ dicitur in interdicto retinẽdę illum debere vincere qui probat de antiquiori, sane debet intelligi, videlicet dum tamen etiam probet illam antiquiorem possess. continuasse vsque ad diem motæ litis: secus si aduersarius probat de
8 iuniori possessione † continuata per decennium, tunc ille debet obtinere secundum Bar. in l. Celsus, ff. de vsuca. quia per lapsum decennii præsumitur obliuio, qua mediante perditur etiam ciuilis possessio, quę animo retinebatur, l. peregre, ff. de acqui. pos. secundum Bar. in l. si de eo, §. si forte, ff. eo. tit. & ita in specie tenent Bal. consi. 20. colum. fi. lib. 5. Cur. senior consi. 24. super eo. col. 2. Cum igitur actor probauerit de iuniori possessione continuata non solum per decennium, sed etiam per annos 25. vt ex dictis testium, & ex actis, & instrumentis exhibitis luculenter apparet; restat concludendum in hoc interdicto, quòd ipse vincere debeat. Non ob. allegata sententia, qua fuit ordinatum Baiulum Matthei de Ritiis, à quo causam habuit dom. Ioannes actor mediãte persona Antonii Gardioi, debere exercere baiulatus officium nomine aliorum condominorum, quia non constat quòd illa sententia vnquam fuerit mandata executioni. vnde quo ad possessorium nihil probat, l. fundi, & ibi not. ff. de acquiren. posses. Præterea a die latæ prædictæ sententiæ, vsque ad diem turbationis decurrerunt decem anni vel circa, quo tempore continuato, actor mediante persona auctorum suorum perseuerauit in quasi possessione totius iurisdictionis dicti castri; vnde & si Galieni auctoritate prędictæ sententiæ fuissent missi in possessionẽ quondam castri & iurisdictionis, tamen per lapsum decennii illam perdidissent, non solum naturalem, sed etiam ciuilem, secundum Bart. in d. l. si de eo, §. si forte. Secundo respondetur, quòd si antiquior possessor sciret suam possessionem esse occupatam ab altero, & negligat ꝑ. modicum tempus recuperare naturalem, tunc
9 perdit & ciuilem, quia suscipiatur se † posse repelli, l. clam possidere, §. qui ad nundinas, iuncta l. sequen. ff. de acquiren. possessio. quia ciuili deperdita non potest amplius agere, neque excipere in interdicto vti possidetis, l. 1. §. interdictum, & ibi Bar. ff. vti pos. & ita in terminis declarat Fely. in dicto cap. licet causam. Galieni autem, & eorum auctores, nedum per modicum, sed per longissimum tempus neglexerunt auocare naturalem, quæ erat penes Ant. Gardini, & eius auctores, ergo perdiderunt ciuilem, si quã habuissent, merito in hoc interdicto, in quo requiritur possessio, vel quasi, obtinere nullo modo possent.

De vi, & restitutionibus spolia.

RESPONSVM I.

QVia Dominus de Carumbo suã quasi possessionem exigendi iura incantus, tum per instrumenta, tum per testes probauit, ac spolium eiusdem iuris manifestum fecit. Nemini dubium est, eundem etiam pro in corporalibus recuperandę remedio vti possit, etiam contra communitatem eiusdem loci, quã conuentiones inter prædictum dominum & ipsam communitatem initæ (secundum ea, quæ proponuntur) nullo iure defendunt.

SVMMARIVM.

1 *Agenti interdicto recuperandæ, incumbit onus probandi possessorium, & spolium, vt obtinere possit.*
2 *Agens interdicto recuperandæ, non habet causam suę possessionis probare, licet ipsam in libello deduxerit.*
2 *Probatio non necessaria non releuat probantem.*
4 *Quasi possessio iuris collectandi, per vnicam solutionem collectæ probatur.*
5 *Qui conuenit super solutionibus alicuius debiti, debitum aperte fatetur.*
6 *Vniuersitos, fiscus, & similes, loco priuatorum habentur, vbi speciali priuilegio non minuuntur.*
6 *Quasi possessio per duos testes plene probatur.*

Respon. interpreta.

AGit Dñs de Garumbo, seu eius firmarius, possessorio iudicio ad solutionem vnius grossi pro floreno, quem sibi prætenditur deberi pro iure incãtus quod iudicium possessorium recte proponitur contra eos, qui denegant soluere iura gabellarum, incantuum, & similia. cap. querelam, de elect. ratio est sm Pan. ibi, quia eo ipso, ꝙ pensio solita percipi pro iuribus incorporalibus (vt est ius incantus) denegatur, tunc vr̃ quis spoliari facultate, seu possessione exigendi. Et quia agitur possessorio, videndum est an sint probata pro parte actoris duo ad obtinendum in possessorio recuperan-
1 dæ, videlicet † possessorium & spolium. Nã in isto iudicio actor non tenetur probare causam quare sibi debeatur grossus vnus ꝑ
2 floreno, etiam libello deduxisset, sm Inno. in d. c. querelam, in fi. sequitur Ang. in l. j. in princ. col. 2. de eden. Dec. consi. 136. in causa reueren. vbi pulchre & late loquitur. In proposito videtur nõ esse probatũ primũ requisitum. s. do. Carumbi esse in quasi possessione exigendi grossum vnũ pro floreno: per testes. n. non vr̃ probata aliqua possessio, qa solũ deponunt d. Car. sibi solitũ esse exigere grossũ vnũ pro floreno a particularibus personis vendentibus aliquid ad mercatũ publicũ, sed ꝙ a cõitate sit solitus exigere nihil dicũt. vnde cum aliud sint particulares ꝑsonæ, aliud vniuersitatis, l. sed si hac, §. qui manumittitur, ff. de in ius voc. non recte infertur de vno ad alterum, l. fi. ff. de calum. stat. n. simul. ꝙ particulares soluant grossum vnum, & tñ cõitas non teneatur quicq̃
3 soluere; & probatio † q̃ necessario non cõcludit, nihil probat, c. in pręsentia, de ꝓba. l. non hoc, C. vñ legi. ꝑ instr̃a ẽt nõ ꝓbata vr̃ intentio actoris, qa in ipsis instr̃is solonũ factarũ ꝑ sindicos & thesaurarios vniuersitatis, nõ vr̃ posse fieri fundamentum ex eo, qa solones fuerunt difformes; & in difformibus actibus non resultat certa ꝓbõ, vti in simili ꝯsuluit Cor. consi. 296. circa primũ consultationis, art. lib. 4. Sed ꝑmissis non obstã. arbitror ꝓbatũ fuisse vtrũq; necessarium ad victoriã actoris, s. quasi posse. & spoliũ. Probatur in primis quasi possessio exigendi iura incãtus a cõitate per instr̃a exhibita, ex quibus constat per sindicos & thesaurarios cõitatis pro iure incãtus fuisse factas q̃ plures & successiuas
4 solones. Clarũ aũt est, ꝑ vnicam solonem collectæ probari † quasi possionem iuris collectandi: & sic per vnicã solonẽ ꝓbari quasi possessionem exigendi iura incãtus, sm Lud. Ro. cõsi. 311. in casu propositæ consultationis, in fi. Bal. consi. 251. Sententia, lib. 5. & in iuribus corporalibus ex vnico actu acquiritur quasi pos. vt per Pan. & alios in c. cum ecclesia Sutrina, de ca. pos. & proprie. nec huic fundamẽto obstat, ꝙ solone, de quibus in dictis instr̃is, sint difformes; quia r̃ideretur, ꝙ licet ex ipsis non resultet certa probatio respectu quãtitatis, tñ respectu quasi possessionis iuris exigendi resultat clara probatio, ꝙ d. Carumbi est in quasi possessione exigendi iura incãtus ab ipsa cõitate. quanta autem sit quãtitas huius iuris exigẽdi, probatur tã ex ipsis instr̃is, quam ex aliis probationibus, maxime si simul ꝯiungãtur. dico in primis probari, ꝙ q̃titas iuris incãtus est grossus vnus pro floreno ex ipsis instr̃is, nã postq̃ ex ipsis constat d. Carũbi esse in possess. exigendi iura incãtus, & postq̃ ex ipsis apparet cõitatẽ ex humanitate dñi, &

suorum

ſuorum negotiorum geſt.conſecutam fuiſſe ſingulo anno gr̃am
de ſoluendo minorẽ quãtitatem, quam eſſet ius incãtus:ita.n.cã-
tãt inſtrumenta ſolonum, dum dicitur ꝙ de accordio, & ex con
5 uẽtiõe facta cum exactoribus.qui.n. †cõuenit ſuper ſolonib.rõ-
ne alicuius debiti, proculdubio fatetur debitum.l. quoniam, ff.
de ijs, qui no.infa. ſecuta igitur confeſsione ſindicorum toties fa
cta, ſequitur ꝙ do. Carumbi hẽat ius exigendi iuta incantus ab
ipſa communitate, ſtantibuſque tot conuentionibus factis ſuper
ipſo iure incãtus, dico ꝙ credendum eſt domino affirmãti, quòd
illud ius, ſuper quo conuenerunt, eſt groſſus vnus pro floreno, ni
ſi ipſa cõitas probet pro quo, & quoto iure ſoluerit, & toties
conuenent. Sicut ſi dubitetur pro qua re emphyteuta ſoluerit
canonem, ſtatur dictu dñi aſſerentis ſolones fuiſſe factas pro cer-
to prædio, vel oĩbus prædijs ipſius emphyteutæ, niſi emphyteu-
ta ipſe probet pro qua re ſoluerit, ſm Spe.ti.de emphyteu.§.nũc
aliqua, ver.62.& ſequitur Alb. de Roſ.in l.ſi certis annis, C.de
pac. Sicut etiam ſi dubitetur ſuper quantitate feudi, ſtatur dicto
dñi aſſerẽtis totum eſſe feudum, niſi vaſallus probet fines & quã
titates feudi, ſm Bal.in c.j.de vaſal.qui contra conſt. Lothar.feu.
alie.ſequitur Iaſ. in l.2. C. de iure emphy. ſcd̃o dico conſtare, ꝙ
iſtud ius, ad quòd tenetur cõitas, eſt groſſus vnus pro floreno, tã
ex teſtibus, quam ex confeſſione ſindicorum.conſtat.n.ex teſti-
bus & confeſſione reorum, ꝙ quælibet perſona priuata & parti-
cularis tenetur ſoluere groſſum pro floreno.conſtat etiam ad ius
incantus teneri cõitatem, vt ſ.deduxi: ſed dubitatur, an etiam ip-
ſa teneatur ad groſſum. Ego ſuper iſto dubio dico fundatam eſſe
intentionem dñi, niſi cõitas probet, ꝙ non teneatur ad dictum
6 groſſum.qđ ſic demõſtro. Vniuerſitas, †fiſcus, & ſiſes, vbi non
conſtat eos hr̃e priuilegium, loco priuatorum hr̃itur.& idem ius
quòd dicitur cuilibet priuato, ita & ipſis dd̃m eſt l.item veniunt,
§.in priuatorum, ff.de peti.hære.l.j.cum glo. C.e.l.ob pecuniam,
ff.de fur.cũ ſimilib', gl.magna in rub. C.đ iu.reipub.li.xj.niſi er-
go cõitas oſtẽdat priuilegium, ↄcludẽdũ eſt eã dr̃e vti iure, quo
ſinguli particulares vtunt. cum itaq; ſinguli ſoluãt groſſum, &
ipſam groſſum ſoluere neceſſe eſt.& pro iſta rõne adduco tex.ĩ l.
maximarum.ibi, vt non ſingulis ĩdulta pſonis, ſed ĩ cõe dignita
ti.vel corpori hmõi bñficia doceantur fuiſſe conceſſa, C.de excu.
mu.lib.x. Tertio conſtat ẽt duobus teſtibus, uidelicet primo &
7 14.ꝙ do.de Carumbo eſt in quaſi †poſſeſſione exigẽdi groſſum
vnum pro floreno, qui teſtes cum ſint duo, plene probant, c.i om
ni negotio, de teſt.l.vbi numerus, ff.de teſti. iſti nãq; duo teſtes
dñt contẽta in articulis vera eſſe.& ſi dicatur, ꝙ articuli nihil dñt
de cõitate, ſed ſolum ꝙ d.Carũbi eſt in quaſi poſſeſ.exigendi gro
ſſũ vnum a qbuſcũq; perſonis, qa ẽt ex allegationibus aduoca-
torum, de qb' ĩ actus appſõne pſonæ ↄphẽdit vniuerſitas, l.mor-
tuo, ff.đ fideiuſ.& licet vniuerſitas ſit ficta pſona, cum tñ articuli
loquantur de qbuſcũq; pſonis, ẽt de ficta pſona loqui neceſſe eſt:
alſ vniuerſalis affirmatiua falſa eſſet, l.ſi as, g ducẽta, §.verũ, ff de
reb.dub. præterea ex rõne aſſignata per primum teſtem appa-
ret, ꝙ intellexit etiam de vniuerſitate.ratio.n.declarat, & ampliat
dictum, l.cum pater, §.dulciſſimis, de leg.2. Laus Deo.

Vti poſsidetis.

RESPON. I.

QVemadmodum in interdicto rẽtinẽdæ directo poſſeſſio, & in
getatio ad victoriam neceſſario ſunt agẽti pbanda: ita
ẽt agẽti vtili interdicto retinẽdæ is obtinet, q melius
ſuam poſſeſſionem, ſeu quaſi iuſtificat. Quare cum do. Gauche-
rius (ſm ea, q̃ pponuntur) de ſua quaſi poſſeſſione, & ingetatio-
ne cum pluribus teſtibus, tũ documẽtis fidẽ indubitatã fecerit,
dubitãdũ non eſt, cur ſibi benignum iudiciũ ĩploratũ nõ veniat
ĩpartiẽdum ↄ̃ d.Lud.dicti loci ↄdominum, cum phibinone, ne
eũdem Gaucherium de cętero in ſua quaſi poſſeſſione tam aĩa-
lia in d.territorio depaſcendi, quam præconizationes faciendi,
quamq; etiam portionem ſuã tum mulctarum ↄdẽnationem, tũ
confiſcationem exigendi vexet ac moleſtet, donec & quouſque
de pleniori poſſeſſorio, ſeu petitorio aliter fuerit ordinatum.

SVMMARIVM.

1 *Subditi pro domino deponentes ſuſpecti ſunt, & q̃uo procedat, vide nu.4.*
2 *Teſtis deponens contra eum cum quo alias lis fuit, non caret omni exceptio ne, quomodo procedat, vide nu.7.*
3 *Conductor nullo iure poſsidet.*
5 *Numerus teſtium ſupplet fidem, vbi de fide dubitatur.*
6 *Dictum teſtis aliqualiter ſuſpecti cõfirmatur ex dictis aliorũ nõ ſuſpectorũ.*
8 *Ex probatione, & confeſsione condomini, quaſi poſſeſsio probatur.*
9 *Par in parem non habet imperium.*
10 *Locutio limitata limitatum producit effectum.*
11 *In interdicto retinendæ vtilis obtinet, qui poſſeſsionem ſuam per plures teſtes comprobauit.*

Reſpon.interpreta.

IMplorauit Benignum offm̃ veſtrum Magnific' d. Gaucherius
de Brãcharijs, dñs de Ceſariſta de Robiõe, &
condominus de Tagliatis, ↄ̃ d.Lu.Vaſſadelli,
dominum de Vachancicio turbantem ipſum
d.Gaucherium in ſua quaſi poſſeſſiõe de paſcẽ
di animalia ſua in territorio de Tagliatis, & in
ſua quaſi poſſeſſiõe, præconizationes faciendo in d. loco & ĩ ſua
quaſi poſſeſſiõe exigendi ſuam debitam partem mulctarum, &
condẽnationum, ac cõfiſcationum, ad effectum vt prædicto dño
Vaſſadelli inhibeatur, ne ipſum d. Gaucherium turbet & mole-
ſtet, donec ſit cognitum de pleno poſſeſſorio, ſeu petitorio, iuxta
tex.in c.cum veniſſent, vbi Inn.de reſt.in integr. Et quia in hmõi
iudicio agens tenetur duo probare, videlicet ſe fuiſſe turbatum,
& ſe tpe turbatiõis poſſidere, ac ſi ageret interdicto retinendæ, l.
j.§.hoc interdictum, & §.fi. vbi Bar.ff.vti poſſi.& per Ale. conſi.
136.col.2.lib.2. Vidẽdum eſt primo, an pro parte actoris ſint hæc
duo neceſſaria ad victoriam ſufficienter probata. Et prima facie
videretur dd̃m, ꝙ non, quia teſtes fere oẽs ſunt ſubditi prædicti
1 d.Gaucherij. conſtat autem ſubditos † deponentes pro dño eſſe
ſuſpectos, l.idonei, vbi gl. ff.de teſt. glo. vbi Pan.& alij, in c.acce-
dens, i.vt lite non conteſt.Bart.in l.lege, ff.de teſt. cum ſimil. Et
dñs Elias de Podio, alius teſtis non ſubditus, eſt etiam ſuſpectus,
2 nec ei fides eſt etiam adhibenda, quia hẽt † litem cum do. Lud.
contra quem depoſuit, §.ſi vero aſr, in Authen.de teſti.præterea,
& ſi omnes teſtes idonei forẽt, tamen eorum depoſitio non no-
ceret d.Lud.eo quia ex inſtrõ arrendamẽti ſiue locationis, produ
cto per ipſum dñm Ludouicum, declarantur depoſitiones teſtiũ
vt intelligantur actnt & reus auctores, videlicet eius pater, & do.
Iacobus de Folchacheno, qui conduxerunt iuriſdictionem &
emolumenta dicti loci de Tagliatis a do. Carolo Vaſſadelli de-
paſci feciſſe aĩalia in dicto territorio proclamationes feciſſe fieri,
& mulctas exegiſſe ti.cõductionis & arrẽdamẽti. conſtat autem
3 quòd †cõductores nõ poſſident, ſed poſſeſſio dicitur penes dñm
locatorem, cuius noĩe poſſidetur, l.quamuis, §. ſi conductor. ff.
de acq.poſſ.imò conductor non poteſt contra locatorem retinca-
re qõnem dñi, neque poſſeſſionis, l.ſi quis conductionis ti. C.lo
ca. Verum præmiſſis nequaquam attẽtis, cenſeo contrarium eſſe
verius, videlicet probata eſſe oĩa neceſſaria, & cõſequenter inhi-
bendum eſſe per veſtram ſñiam d.Ludo. ne moleſtet prædictum
d.Gaucherium in ſua quaſi poſſeſſione, &c. probatur.n.turba nõ
ſolum per teſtes productos a d.Lud. nec eam diffitetur ipſe d. Lu.
Probata ẽt fuit poſſeſſio ipſius dñi actoris tam per teſtes, quam p
inſtrã.nec obſtãt adducta ſ.in ↄ̃riũm, quia rñdetur quatuor mo-
4 dis. Primo, ꝙ ſubditi rõne iuriſdictionis tñ ſunt † idonei teſtes p
domino ſm Spe.ti.de teſte.§.j.ver.12.Io.And.& Fel. & Imo.in c.
literis, de teſt.nec obſtant allegata in ↄ̃rium, qa procedunt qñ p-
ſona dñi eſſet terribilis ſuis ſubditis, taliter ꝙ præſumi poſſit eum
inferre uiolẽtiam teſtibus, niſi ſuo modo deponant: alias ſecus
ſm Io.And.& Pan.in d.c.accedens, & Fel.in d.c.in literis.co.2.nõ
conſtat autem, ꝙ d. Gauche.ſit talis perſona, quæ velit violentiã
vllam inferre ſubditis.nec hoc fuit deductum, neq; probatum, er
go &c. Scd̃o rñde, ꝙ licet alias vnus teſtis ſubditus poſſit dici ali-
qualiter ſuſpect', multitudo tñ teſtium tollit oẽm ſuſpicionem,
5 quia vbi deficit aliquid de fide, ſupplet † numerus teſtium, ſm gl.
& Iac.But.in l.3.§.j.ff.de teſt.per illum tex. & Imo. in l. qui teſto,
col.j.ff.de teſta.& Ale.conſi.5.col.3.& conſi.93.lib.j. Tertio rñde
tur, quòd depoſitiones teſtium ſubditorum, coadiuuantur ex de
poſitiõibus aliorum non ſubditorum, & ex inſtrĩs productis in
cauſa, de quibus infra dicam; vnde ſufficienter probant, quia di-
6 ctum teſtis aliqualr̃ † ſuſpecti, & ſtabilitur & cõfirmatur ex di-
ctis aliorum nõ ſuſpectorum, l.ſi quis ex argẽtarijs, §.j.vbi Bal.&
alij, ff.de eden.& ꝙ ita tenet Ang.conſ.j.Pau.de Caſ.conſ.380.cũ
ſimilib'. Quarto rñdetur, ꝙ ẽt detractis teſtibus ſubditis, p alios
non ſubditos probatur ĩtẽtio actoris.vñ nihil hẽt obſtare, ꝙ aliq
ſint ſubditi, vt per Bar.in l.j.§.ſi qs neget, poſt glo.ibi, ff.quemad-
mo.teſta.aper.traditur p Ia.ĩ d.l.ſi quis ex argẽtarijs, §.j.col.j. Nõ
ob.ꝙ d.Helias de Podio, vn' ex teſtibus non ſubditis, hẽat litem
7 cum d.Lud. ſuper quadam pignoratione quia rñdeo, ꝙ eſt lis † ſu
per re modica, vñ propterea non redditur ei' teſtimonium ſuſpe-
ctum, ſm Pan.& alios in c.j.de iud.vbi ẽt ſcripſi, & in c.cũ opor-
teat, & in c.inquiſitionis, de accuſ.vbi dicit Pã.ꝙ eſt arbitrarium
iudici credere tali teſtimonio, ↄſiderata lite, & pſonarũ qualitate.
Non ob.dũ dr̃, ꝙ ipſe d.Gaucherius, & pr̃, ac do. Iac.de paſci fece
runt eorum animalia in dicto territorio, & proclamata fieri fece-
rũt vti ↄductores, & non iure proprio: quia oppoſitum deſtruit
propoſitum. Et proclarion riſione accommodãda, præmitto, ꝙ
do. Carolus tanquam condominus loci de Tagliatis locauit red-
ditus, & emolumẽta ſibi ſpectantia in dicto loco prædicto d.Iaco
bo etiam condño loci, vſque ad tres ann. ita cantat inſtrm̃ loca-
tionis, ſiue arrendamenti.hoc præmiſſo, retorqueo fundamentũ
d.Ludouici ſe fundantis in dicto inſtrõ contra ipſum: nam ſi ve-

rum sit (prout est) quod do. Gaucherius sit condominus, vt di-
8 citur † in dicto instrõ, & confitetur dom. Lud. per productionem
ipsius instrũ, s'm gl. in l. fi. C. de lib. caul. bene sequitur, quòd ratio
ne sui condominij dicatur in quasi possess. depasci faciendi aĩalia
ĩ dicto territorio; quia aut pascua sunt cõdominorum territorij,
aut publica: si condominorum, & tunc etiam licuit prædicto d.
Gaucherio, & antecessoribus suis vti dictis pascuis, vt no. Pau.
de Ca. & Soc. in l. j. in prin. ff. de acq. pos. & c. aut sunt publica, siue
vniuersitatis; & tunc etiam ipsi do. Lud. licuit, licetque vti ipsis
pascuis, §. flumina, & §. vniuersitatis, Inst. de rer. diui. & si condñs
est do. Gaucherius cum ipso do. Lud. vt ipse fatetur, & constat ex
instrũs quam pluribus in actis exhibitis, bene sequitur quòd eo
iure, quo ipse do. Ludouicus tanquam condominus fieri fecit
proclamata, & mulctas exegit quod eodem etiam iure prædicta
exercere, & exigere poterit idem d. Gaucherius: quia condo-
9 minus † non potest turbare, vel impedire exercitium iurisdictio-
nis alterius ꝯdomini, vt per Bar. in l. iotet tutores, in fi. ff. de admi.
tu. cum concor. ad ductis per Ias. in l. stipulationes non diuidun-
tur, in j. opp. ff. de verb. oblig. & per Fel. in c. quæ in ecclesiarum,
co. pe. de const. nisi sit diuisum territorium & iurisdictio, quia
tunc vnus non potest exercere iurisdictionem alterius, nec im-
mittere animalia in partem alterius, vt no. in c. j. §. præterea duca
tus, de prohi. feu. alien. per Fede. Ex his satis euidenter patet ꝙ
d. Ia. & successiue pater do. Gaucherij, & ipse do. Gaucherius iu-
re suo, & non alieno, immiserunt animalia in dicto territorio, &
proclamata fieri fecerunt, & alia iurisdictionalia exercuerunt.
Præterea & secundo, in dicto instrõ locationis do. Carolus vti
condominus locauit partem suæ iurisdictionis, & emolumento-
rum & non totum: vñ non recte infertur ad portionem ipsius do.
Iacobi etiam condomini, quia locatio est limitata ad partem ip-
10 sius do. Caroli, quæ, limitatum † effectum producit, quo ad illam
partem tantum, l. in agris, de acq. re. dom. ff. l. age, C. de transa. cũ
sim. Tertio ex actis, fo. 222. constat de titulo condominij prędicti
do. Gaucherij, & dicti d. Iac. auctoris sui, ergo bene sequitur ꝙ
virtute illius tituli dicitur esse, & retro fuisse in quasi possessio-
ne iurisdictionem exercendi pro sua portione, & animalia sua de
pasci faciendi in dicto territorio, quia existens in possessione præ
sumitur possidere ex titulo proprio præcedenti, s'm glo. Bar. &
alios in l. quædam mulier, ff. de rei vẽ. & Bar. post glo. in l. 2. ff. de
acquiren. pos. Quarto ex actis, fo. a12. & pluribus seq. constat,
qualiter pasturagium fuit cõmuni noĩe dñorum Lu. Vassadelli,
& auctorum do. Gaucherij condominorum loci de Tagliatis vẽ
ditum. Item constat quòd Lud. & do. Gaucherius tanquam con-
domini cõmuni noĩe constituerunt iudices in dicto loco de Ta-
gliatis, & ꝯñr constat, quòd do. Gaucherius, & sui auctores iu
re proprio fuerunt, & sunt in quasi possessione pabuli, & iurisdi-
ctionis pro sua debita portione. Vlt. esto ꝙ pro parte d. Lud. p-
batũ fuisset se aliquando turbasse prædictum d. Gaucherium, &
suos, seu aliquando exercuisse in solidum iurisdictionem, quód ta
men probatum non fuit. Attamen in hoc iudicio, in quo agitur
ne prædictus d. Gaucherius turbetur ad similitudinem interdi-
11 cti retinendæ, debet ipse do. Gaucherius obtinere, quia per † plu-
res testes probauit suam possessionem, vel quasi, l. ob carmen, in
fi. ff. de testi. & profecto non video probabilem rationem dubi-
tandi, quare non sit inhibendum do. Lud. ne molestet ipsum do.
Gaucherium in sua quasi possessione, donec aliud fuerit petito-
rio, vel pleno possessorio ordinatum.

De exceptionibus & præscriptionibus.

RESP. I.

LIcet agenti interdicto recuperãdæ, seu reme
dio can. reintegranda, non obstet exce
ptio dñij: tñ si exceptio ꝓprietatis, quę alias nõ
erat admittẽda, admittat, & parte nõ opponẽ
te ꝓbet, excludit ex hmĩ remediis agẽtes. Ve-
rũ cũ in ꝓposita facti spẽ exceptio proprietatis
cũ ꝯsensu ptis simplr nec admissa, nec probata
fuerit, nullo iure oppon ẽtib. ꝓdest, quare restitui, seu reintegrari
expostulãs, asi oĩa (p̃renia p̃scriptione non ob.) venit restituẽdus.

SVMMARIVM.

1 *Exceptio proprietatis, quæ alias non erat admittenda; si admittatur, & par-
te non opponente probetur, excludit agentem possessorio recuperanda, &
remedio can. reintegranda.*
2 *Admissio articulorũ saluo iure ĩpertinentium, nõ prodest articulantibus, si
articuli impertinẽtes reperiãtur, & testiũ depositio super eisdẽ reddit nulla*
3 *Rñsio positionib. impertinentib. iubente iudice facta, consensum non inducit.*
4 *Approbans actum simpliciter, videtur cum sua qualitate approbare.*

Respon. interpretatio.

LIcet agen interdicto recuperãdæ, non obstet exce
ptio dñij, l. si qs ad se fundũ, C. ad leg. Iul. de vi.
nec ẽt obstat agenti remedio can. reintegranda, vt tra-
dit in c. sæpe, de rest. spol. Et ꝙ exceptio p̃scriptionis,
de qua agitur, etiã non obstet agẽti remedio reintegrãda, tenuit
Alex. ꝯs. 200. viso, & discusso. co. pe. lib. a. & cons. 6. lib. 3. & alias
memini me ꝯsuluisse. Tñ vr, ꝙ isto casu hẽat obstare, quia articu-
li dati pro parte reorum, fuerunt admissi, & exceptio fuit proba-
1 ta ꝯsentientib. actorib. quo casu † exceptio proprietatis, quæ as
non erat admittẽda; admissa tñ & probata, parte non ꝯdicente,
habet excludere agentem possessorio recuperandæ, vt est casus
in c. j. de rest. spol. & hoc non ignorauit Cæpol. qui ex hoc facit
vnam cautelam. ꝙ autem actores ꝯsenserint, patet; qa post ad-
missionẽ articulorũ, & ordinationẽ, ꝙ rñderet ipsis articulis, pro
curator actoris petijt dilationẽ ad rñdẽdum, quo casu censetur
acquieuisse admissioni, arg. l. ad solonem, C. de re iu. & dato, qd
petẽdo terminum ad rñdẽdum censeret consensisse, tñ ex quo po-
stea principales ab admissione istorũ articulorum respicientium
petitoriũ appellatũt, & in terminis iuris non fuerunt prosecuti,
ita quòd deserta remansit appellatio, proculdubio censetur suæ
appellationi renunciasse, & admissioni consensisse, c. ab eo, de
appel. li. 6. facit tex. in l. ab eo, C. quo. & quan. iudex. c. quod ad
consultationem, de re iud. Prædictis non obstantib. credo quod
hmõi exceptio proprietatis etiam probata pñti iudicio, non rele-
uet opponẽtes, quia (vt s. dixi) talis exceptio non obstat agenti
possessorio recuperandæ, d. l. si quis ad se fundum. difficultas igi-
tur, & punctus huius dubitationis consistit super admissione ar-
ticulorum, & asserto consensu agentium. Dico igitur quòd ad-
missio dictorum articulorum nihil prodest reis opponentib. quia
2 factum fuit cum temperamẽto & reseruatione, videlicet, † saluo
iure impertinentium, & non admittendorum: quæ reseruatio
operatur, quòd etiam post admissionem disputari possit, an arti-
culi sint admittendi, vel impertinentes: & reperto quod sint im-
pertinẽtes, ipso iure nulla est depositio testiũ facta super dictis ar
ticulis, s'm Bar. in l. si duo patroni, §. idem Iulianus, ff. de iu. iu. & ibi
Ale. & Mod. & Bal. qui proprie loquitur in terminis qõnis no-
stræ, in l. fi. C. qui legit. perio. habeant stan. in iu. Spe. in tit. de res-
re, §. nunc videndum. potest. n. iudex dubitans super aliqua exce
ptione reseruare eius discussionẽ in fine litis, s'm Bald. in auc. si
dicatur, C. de rest. & traditur per glo. Pan. & Cano. in c. cum con
tingat, de off. deleg. & per Vital. in tracta. clausularum, c. v. & se-
quen. Patet ergo, quod admissio nihil suffragatur reis. Minus ẽt
eis opitulatur assertus consensus (vt dicitur) adhibitus per acto-
res, quia falsum est, quod nunquam consenserint, quod admitte
rentur articuli concernentes petitorium, vt patet ex actis. Non
obstat, quod procurator actoris petierit terminum ad rñdẽdum,
quia ex hoc non propterea sequitur, quod consenserit admissio-
ni, nisi eo modo facta fuerat, & saluo iure impertinentium. Non
n. plus debet operari petitio termini ad rñdendũm, quam ipsa rñ
sio, cum petitio termini fiat ad finem rñdendi; & finis sit illa, quæ
regulet actus directiuos ad finem, l. verum est, la. 2. & l. qui initu-
3 riæ, ff. de fur. rñsio † autem facta positionib. impertinentib. iudi-
ce iubẽte rñderi saluo iure impertinẽtiũ, nõ inducit consensum,
quia intellr s'cdm interrogata, l. de ætate, §. qui interrogatus, ff.
de interrog. actio. §. præterea, Inst. de inut. stipul. & sic intellr fac-
ta cum protestatione, saluo iure impertinentium, prout intellige
batur interrogatio. & ita expresse determinat Bart. in d. §. idem
Iulianus. Pañ. in d. c. cum contingat. Vital. in d. tra. c. v. Non obst.
quod appellantes patientes labi terminum datum ad sequẽdam
applõnem, videantur consensisse admissioni, a qua appellarunt;
quia esto quod ita esset, tamen non pñt asr videri consensisse, quã
disponat admissio, a qua appellarunt. Sed sic est, quod admissio
est facta cum reseruatione, ergo etiam videbuntur consensisse cũ
4 sua reseruatione: † quia approbans actum simplr, vr̃ approbare
cum sua qualitate, l. 4. §. si quis simplr, ff. de lib. leg. & ideo potest
dici, quod appellantes non fuerint appellationem prosecuti,
quia sciebant etiam deserta appellatione ius suum durare, vt in si
mili dicit Iurisconsultus in l. sicut, §. non videtur, ff. quib. modis
pign. vel hypote. solu. Laus Deo.

RESPONSVM II.

IVdicio, Cui non obstat sententia, litis penden-
tiam non obesse indubitati iuris est. Et
ideo pendente arresto per iudicis officium implorato
ad cautionem obtinendam, ab actione principalis de
bito pro eiusdem consecutione nusquam desistendum est.

SVMMARIVM.

1 *Pendentia litis super arresto, non impedit processum super actione principa-
li: nam iudicio, cui non obstat sententia, non obst. litis pendentia.*
2 *Imploratur officiũ iudicis super arresto pro cautione obtinenda, & ideo cau-
tione præstita reuocatur arrestum. ita etiam obseruat communis practica.*
3 *Cumulatio arresti, & causę principalis, nullo iure est prohibita.*
4 *Regula ordinis in diuersis iudiciis locum non habet.*
5 *Contrariorum eadem est disciplina.*
6 *Libelli oblatio est duplex, & libellus ad varios fines offerri potest.*
7 *Accessorium concomitatur suum principale.*

Reſpon.interpreta.

QVia arbitror clariſſimi iuris eſſe, ꝙ pendente lite ſuper arreſto poſſit procedi in negotio principali, per iura & rationes allegatas alias per me: ideo dixi, ꝙ iſta cõcluſio patebat tonſoribus, non elationis gratia, non animo iniuriandi præſtantiſſimũ Aduocatum partis aduerſę, ſed ad demonſtrandum, ꝙ ſuper iſto arti. non eſt hæſitatũ. Scio enim, ꝙ d. Aduocatus ſcit Bar. & cęteros Doctores cõiter ſolere vti ſimili. verbis, & efficaciorib. quando volunt demonſtrare ſuper aliquo caſu non eſſe laborandum. Quare exiſtimo, ꝙ pro ſua modeſtia arbitrabitur me non eſſe labe elationis maculandũ.
1 Sed ad rem deueniendo dicebam primo, ꝙ pendentia litis ſuper arreſto non impedit proceſſum ſuper actione principali, per te. l. ſed ſi ante, ff. de exceptio. quæ eſt, ꝙ iudicio, cui non obſtat litis pendentia, dicit reſpondendo d. Aduocatus prtæ partis, ꝙ illa rña procedit, qñ duo diuerſa iudicia intentantur ad diuerſos fines & effectus. Ita procedit ille tex. & in hoc bene loquitur. Sed iſte eſt proprie caſus noſter, quia ſunt duo diuerſa iudicia, diuerſa remedia ad diuerſos fines propoſita, videlicet imploratum fuit officiũ
2 iudicis † pro arreſto ad finẽ cautionis. poſtea propoſita fuit actio ex ſtipulatu principalis pro conſecutione crediti. & pro confirmatione allegat tex. in §. ſed neque, in Auc. de fidei. vbi admittitur cõcurſus principalis actionis & hypothecariæ, & per illũ tex. Soc. in d. l. ſed ſi ante, col. 3. infert pro confirmatione prædictæ concluſionis, ꝙ vbi duo iudicia, quorum alterum eſt acceſſorium alterius, non dantur ad idem, licet ad eundem finem tendere videantur, tunc concurſus non impeditur. & certe tex. in d. §. ſed neque non poſſet clarius decidere quæſtionem nſtam. Licet. n. iudicium arreſti videatur habere aliqualem concomitantiam cum iudicio
3 principali, tñ cum intentetur ad illud, non impedietur † cumulatio ſicut hypothecaria coadiuuat actionem principalem, & tñ ꝯcurrit cum ea. Nec aliquid puto facere ad rhumbum, dum dr̃, ꝙ obſtat rña ordinis, quę eſt ꝙ prius qõ emergens ſit decidenda, quia
4 vt alias dicebam, iſta ſunt † diuerſa iudicia, & ideo vnum non poteſt dici emergens alterius. Secundo, quia illa regula ordinis procedit, qñ quõ emergens eſt talis naturæ, ꝙ pronunciatione non facta ſuper ea, impediretur proceſſus ad vlteriora, ſm Pan. in d. c. j. col. 4. de ord. cog. per prædicta vero ſatis apparet, ꝙ ẽt ꝙ non ꝓnũciaretur ſuper arreſto, nihilominus põt procedi in cauſa principali. Igitur ſuper emergentibus non eſt amplius laborãdum, & hoc videns do. Aduocatus (vt arbitror) nihil ad ea quæ ſ. dixi, rñdet, licet iterum alleget regulam ordinis. Dicebam ſecũdo, eſſe caſum in cle. vnic. de ſequeſt. poſſeſ. & fru. & in l. ſi fideiuſſor, §. fi. qui ſatiſd. cog. rñdet do. Aduocatus, ꝙ illa iura loquuntur, qñ nihil opponitur contra ſequeſtrum, ſeu arreſtum, vnde ipſe vellet habere tex. qui loqueretur, qñ aliquid opponitur contra arreſtũ. ſed certe illa iura loquuntur generaliter, ergo generaliter intelligenda, iurib. vulgarib. Secundo dico, ꝙ cle. vnic. loquitur qñ ſequeſtrũ oppugnabatur, vt patet in illis verbis, ſi quis autem ſequeſtrationem hmõi impedire, &c. Tertio vellem ꝙ d. Aduocatus reſponderet, quare ſicut pendente lite ſuper cauſa principali, põt perue-
5 niri ad arreſtũ, cur non econtra † pendente lite ſuper arreſto, non poſſit procedi in cauſa principali. ſi. n. regula ordinis obſtaret, ita obſtaret in vno caſu, ſicut & in altero, & ſi cauſę eſſent inuicẽ prę iudiciales, vnoq; caſu ꝓceſſus ſup vna impediret ꝓceſſum ſuper altera, §. pҗiudiciales, Inſt. de act. ſed reuera indubitati iuris eſt, ꝙ inuicẽ ſeparantur, & concurrere pñt. Non obſt. illa conſideratio d. Aduocati, in qua vr̃ facere totale fundñ, ꝙ idẽ libellus fuit propoſitus ante arreſtũ, & idem libellus poſtea fuit oblatus ſcdo loco, & pñr ſcdm eum, aut eſt idẽ iudicium. & nunc non potuit libellans ab eo recedere, auc. qui ſemel, C. quo, & qñ iudex. aut ſi diuerſum eſt iudicium, et ſaltem connexum vel attingens iudicio ceptoꝯ: ideo exceptio ſm eum, erit emergens, quia ꝓ miſſione
6 ſciendum eſt, ꝙ duplex † eſt libelli oblatio: vna, q̃ fit iudici; altera, quæ fit parti, vt p Abb in c. j. de lib. obl. Bar. in fi. rub. C. de in ius voc. Item ſciendum eſt, ꝙ quis põt offerre libellum iudici ad varios, fines. Primo pro implorando officio iudicis pro ſecuratione crediti, l. i. & ibi tradit Bar. ff. de iur. om. iu. Scdo pro vocanda parte ad iudicium, vt per Pan. in d. c. j. col. 2. Iſtis ſic pręmiſſis, rñdeo ad prædicta; primo, ꝙ libellus primo loco fuit oblatus ſoli iudici pro implorando officio iudicis quod eſt implorandũ pro arreſto facta narratione crediti ſui & cauſa, ꝓp quam petitur ipſum arreſtum. l. ait pretor, §. ſi debitorem, ff. de iis, quę fiunt in frau. cred. tradit Iaſ. Inſt. de act. §. j. Scdo loco fuit oblatus parti, vt intelligeret, an vellet cedere, iuxta l. j. ff de eden. & ſi vellet contendere, litem conteſtaretur, iuxta l. j. C. de lit. conte. & ideo auc. qui ſemel. nihil facit ad propoſitum. tamen quia loquitur, quando libellus fuit ſemel ꝓpoſitus parti, vt ibi in verbo, aduerſario cognitis, & poſtea vult ab eo diſcedere totaliter, quod non cadit in caſu noſtro, quia parti ſemel tantum fuit libellus oblatus: tum, quia dñs Ioannes non diſcedit ab eo aliqualiter, imo inſtat expeditionem negotii: tum quia & ſi bis libellaſſet, tamen ex quo ante litem conteſtatam obtuliſſet, non propterea proceſſus ad vlteriora impediretur, vt eſt caſus in l. edita actio, C. de eden. ibi, quam emẽdari, vel mutari poſſe conſtat ergo multo fortius repeti. infertur ẽt ꝙ iudicium ſuper libello oblato parti non dicitur emergens, eo ꝙ videatur ꝯnexum, ſeu acceſſorium. primo rõne eiuſdẽ libelli bis reproducti, quia vt ex pҗmiſſis patet, fuit libellus reproductus ad diuerſos fines; & licet iudicium arreſti eẽt acceſſorium, non tñ ꝓpterea infertur, ergo impedit ꝯcurſus, imo contrarium po-
7 tius vr̃ dicendum, quia † acceſſorium ꝯcomitatur ſuum principale, l. cum principalis, de re. iu. ff. & in propoſito patet, quód concurrunt eodem tpe per iura ſ. allegata, & maxime per tex. in d. clem. vnic. & tex. in d. §. ſed neque, vbi iudicium hypothecariæ concurrit cum iudicio actionis principalis, &c. & iſta ſufficiãt explicata ad clarificandum veritatem huius articuli. Laus Deo.

RESPONSVM III.

SEntentia Abſolutoria lata ſuper arreſto, nõ parit exceptionẽ rei iudicatæ ſuper principali iudicio: quare eodem tpe ſuper vtroq; ſimul & ſemel procedi poteſt, cum vtrunque iudicium diuerſum & ſeparatum eſſe, diuerſæ actiones diuerſique effectus demonſtrent. Quapropter ſancta, atq; iuſta fuit interlocutoria domini Iudicis, a qua iniquè & perperam prouocatum fuit.

SVMMARIVM.

1 *Sententia abſolutoria ſuper arreſto, non parit exceptionem rei iudicata in iudicio principali.*
2 *Officium iudicis imploratur ad obtinendum arreſtum pro cautione debiti.*
3 *Vbi plura remedia, pluresuè actiones competunt ad diuerſa, proceſſus vnius non impedit proceſſum alterius.*
4 *Cumulatio regulariter eſt licita, niſi reperiatur prohibita.*
5 *Ex ſeparatis non infertur.*

Reſpon.interpreta.

IVdicio, cui nõ obſtat ſnĩa, nõ ob. litis pẽdẽtia, l. ſed ſi añ, de exc. ff. ſnĩa † aſit lata ſup arreſto abſolutoria nõ parit except. onẽ rei iudicatæ in iudicio intẽtato pro ꝯſecutione crediti, vt patet ad oculũ. ſequit̃ ergo, ꝙ ſup vtroq;, videlicet ſup arreſto, & ſuper actione ꝯſecutionis crediti vno & eodem tpe, ſimul & ſemel, procedi poteſt. Sancta itaque fuit interlocutoria do. Iudicis, & inique & iniuſte ab ea prouocatum fuit. & licet iſta clariſſimi iuris adeo ſint, ꝙ pudeat inſiſtere; vt tñ ſatiſfaciam do. Ioanni de Buzafis, petenti rñderi obiectis contra hanc interlocutoriam, breuib. demonſtrabo, ꝙ poteſt ſimul ſuper vtroq; iudicio procedi: & adducta in oppoſitum, nihil
2 faciunt ad propoſitum. Et in primis premitto, ꝙ pro arreſto † cõpetit officium iudicis, quod imploratur pro cautione. & ſecuritate crediti, l. aut prętor, §. ſi creditorẽ, ff. de iis, q̃ in frau. credi. Actio vero ex ſtipulatu competit pro cõſecutione crediti, & oritur ex pҗmiſſis, & idẽtitatẽ, de qua in inſtrumẽto Hoc ſic pҗmiſſo, ſup-
3 pono aliã cõcluſionẽ, vbi plura † remedia, pluresuè actiones ꝯpetunt ad diuerſa, proceſſus vnius non impedit proceſſum alterius, l. ſi idem cum eo. ff. de iu. om. iu. in caſu noſtro officiũ iudicis cõpetit pro ſecuritate & cautione Præceptum in vim ſubmiſſi, ſed actio ex ſtipulatu competit pro conſecutione, & ſic ad diuerſos
4 fuerunt propoſita, ergo proceſſus ſuper vno, non impedit procedi poſſe ſuper altero. Tertio, cumulatio † regulariter eſt licita, niſi reperiatur prohibita, ſm gl. Bar. & alios in l. edita, C. de eden. ſed in caſu noſtro nõ reperitur prohibita. ergo &c. Imò dicit, ꝙ eſt expreſſe permiſſa, cum poſſit ſequeſtrum pro ſecuritate crediti fieri etiam lite pendente, c. fi. de ſequeſt. poſſ. & fructu. & probatur in l. ſi fideiuſſor, §. fi. ibi, vel lis finẽ accipiat, ff. qui ſatiſ. co. voluit Sal. in l. vni. ver. quęro ſeptimo, C. de prohib. ſequeſt. pec. Cur. in tra. de ſequeſ. in 11. quæſito. Non obſtant allegata in contrarium & primo nõ obſt. l. edita, C. de eden. per quam dicitur, ꝙ d. Ricarda non debuit proceſſib. inuolui, quia loquitur. quando plures libelli ad idem proponuntur, vel quando poſt litem conteſt. libellus mutatur. Nos autem loquimur, quãdo plura remedia inuicẽ ſe competentia competunt ad diuerſa quę poſſunt ſimul (vt prædixi) cumulari. Item non obſt. dum dicitur, quod pronunciandũ fuit prius ſuper arreſto tanq̃ ſuper emergenti articulo: q̃a rñdeẽ
5 dupliciter. Primo, ꝙ iſta iudicia ſunt penitus ſeparata. † vñ vnum non poteſt dici incidens, vel emergẽs, quantũ ad aliud, l. fin. ff de cal. ad hoc. n. vt exceptio dicatur emergens vel incidẽs, oportet ꝙ emergat, vel incidat in iudicio, de quo tractatur, cap. tuam, cum vulgari. de or. cog. Scdo rñdetur, ꝙ verum eſt, ſi qõ, ſiue exceptio emergens, ſit præiudicialis proceſſui, i. ſi pronunciatione non facta impediretur proceſſus ad vlteriora, ſecus ſi non impediretur, ſm Pan. in c. i. col. 2. ver. ſed conclude, de ord. cogn. in caſu noſtro proceſſus vnius cãæ non impedit ꝓ proceſſum alterius, vt ſ. probaui & ꝙ ſtante ſequeſtro poſſit in cauſa procedi, liquet ẽt rõ iorib. cle. vni. de ſequeſt. poſſ. & fru. Et hec quantum ad iuſtificandum interlocutoriam dñi Iudicis, qui ſapienter ordinauit litem eſſe conteſtandam. Circa vero arreſtum, an fieri potuerit, non eſt pñtis ſpeculationis, quia coram alio iudice hæc cã diſcutit̃. & inſtructo proceſſu quod iuris ſit oportune diſcutiet. Laus Deo.

RESPON. IIII.

CVm manifeste constet exceptionem refectionis expensarum dilatoriam esse, ideo in litis ingressu, & non post absolutum processum proponenda erat, merito proponenti non prodest; quæ etiam eidem non prodesset, & si in litis exordio proposita fuisset, secundum ea quæ proponuntur, nempe quia facto aduersarii domina Firmina Barletona variare, ac mutare iudicium coacta fuit, idq; iure permittēte egit, quare nihil proponi pōt cur pœnā mereatur.

SVMMARIVM.

1 *Exceptio refectionis expensarum dilatoria est.*
2 *Exceptio dilatoria frustra opponitur post litis ingressum.*
3 *An liceat in iudicio variare absque expensarum refectione.*
4 *Quod lege permittente fit, nullam pœnam meretur.*

Respon. interpreta.

SEro Opponitur abacularis exceptio refectionis expensarum rōne mutati libelli, seu verius mutati iudicii. Cum prius fuerit per honestam mulierem d. Firminam Barletonam intētatum interdictum retinendæ, & variando postea proposuerit interdictum recuperādę, seu ɔdōnem ex lege municipali, siue ex statuto Comitatus, quia
1 hmōi †exceptio est dilatoria, vt de se patet, vt vult Bal. in l. edita, in repetitione Perusina, C. de eden. idem Bald. in l. gñalr, §. iis de
2 pñtib. C. de reb. cred. Fel. in c. 2. col. fi. de li. oblatio. Exceptio † aūt dilatoria frustra opponitur post litis ingressum, argu. l. ita demū, C. ꝑ procur. l. exceptiones, ff. de excep. c. inter monasteriū, de re iu di. si modo videat̄ ꝓcessus, apparebit hanc exceptionē propositā, postq̄ fuit lis ɔtestata post ꝓductos articulos, & super ɔdōne ex statuto Comitatus post factas probationes, & post cōpletum, & ɔclusum ꝓcessum, ergo sero opponitur. Præterea, vbi prius supra dicta domina Firmina ꝓposuisset interdictum retinendæ; q̄a tñ fuisset postea lite pēdente sup interdicto vti possidetis spoliata, li
3 cuisset † absq; refectione expensarū variare, & intētare interdictū recuperandæ, q̄a facto aduersarii fuisset coacta variare iudiciū per tex. in l. 1. §. q̄s aūt, cū ibi notat. ff. quo. lega. nam quoties post litē contestatā variatur factū, ꝑmissa est variatio, & mutatio actionis fm Bar. in d. l. nāliter, §. nihil cōe, in 2. lec. ff. de acq. pos. ergo non debet varians teneri ad expensas, quia ꝙ fit lege † permittente, pœnam non meretur, l. Gracchus, C. de adul. cum si. & ita dicit Bart.
4 in d. §. nihil commune, in 2. lect. quem alii *communiter* sequūtur.

De executio. rei iudi.

RESPON. I.

SEntentia gñalis, & incerta, in iudicio generali admitti posse receptū est q̄ in executione venit liquidanda; iō snīa lata, vt iura oīa Regiæ curiæ percipi solita in Castro & teritorio de Barles d. Lud pertineat, & spectent de iure, iuribus subsistit, licet in executione huiusmodi snīæ iura (si iure cōi nō cōpetāt) veniant explicanda seu ꝓbāda. Et verba illa, exigi possit ab vniuersis & singulis tenētib. possessiones, & hospitia, licet copulatiue concepta sint, tñ cum copula iungatur in gñali subiecto, non copulat plures qualitates & in altero tñ verificatur. quare tenentes possessiones tātum, & hospitia tñ, eidem curiæ Regiæ teneri inficiari non potest.

SVMMARIVM.

1 *Sententia generalis, & incerta, valet in generali iudicio, & in executione liquidatur.*
2 *Curię regiæ competunt, quæ de iure cōi probatione non egent: secus si ex consuetudine, vel ex conuentione eidem competant.*
3 *Quasi possessio iuris exigendi a tenentibus & possidentibus, recte per libros rationum probatur.*
4 *Inductio in possessionem fundi, & patientia aduersarii, tunc requiruntur, cū agitur de translatione iuris, & quasi possessionis: secus si de quasi possessione sola agatur, quia tunc sola patientia officio iudicis præstanda venit.*
5 *Executio auenæ, & annonæ debitę dammo, fieri non debet, nisi contra tenentes & possidentes, non contra communitatem.*
6 *Copula si iungatur generali subiecto, non copulat plures qualitates.*

Respon. interpreta.

ISTud Iudicium, in quo petitū fuit oīa iura Regiæ cameræ adiudicari & restitui Magnificæ do. Ludouicę de Antiatono, est gñale fm Mari. de Senis in c. significantibus, in 18. q. 1 principali, post d. Ant. &
1 alios ibi, de libelli oblatio. in iudicio gñali † valet snīa gñalis, & in certa, & in executione fieri debet liquidatio, fm gl. Bar. & alios in l. j. ff. de eden. Bar. in l. 2. C. de sen. qui sine cer. quanti. vnde restat concludendum, ꝙ d. Vicecomes de Cadenetto, hæres prædictę d. Ludouicæ eius matris, petens executionem snīæ, per q̄ fuit iudicatum, iura omnia, quæ Regia curia percipere solebat in Castro, & territorio de Barcles, pertinere & spectare prædictæ d. Ludouicæ, & Dionysium vsurpatorem dictorum iurium teneri ad restōnē vna cum fructib. teneatur probare, & iustificare. q̄ & qualia sint ista omnia iura. & hoc est expeditum, & clarum. Si modo quæratur, qualiter d. Vicecomes probabit: respondet Card. in c. conquerente, in 7. q. de ordi. quædam sunt iura, quæ competunt Regiæ curiæ de iure cōi: quædam sunt, quæ competunt de iure
2 consuetudinario: quędā ex ɔuentione. ea q̄ cōpetūt de † iure cōi, vt sunt mulctarum exactio, confirmationes, & similia, nō exigūt aliquam probationem, sed quo ad ea snīa mandatur executioni ipso facto: quæ vero cōpetunt ex consuetudine, exigūt probationem consuetudinis, qua cōsuetudine ꝓbata, snīa executioni mādatur, ēt quo ad ea. Quæ aūt ɔpetūt l. ɔuentionis, requirunt probationem, ipsius conuentionis, l. 2. ubi, ꝓbare potueris. C. de pact. cū si reducendo ꝓdicta ad casum nrm, dico d. Vicecomitem qui in executione petit ius exigendi singulis annis viginta sextaria auenę, & decem sextaria annonæ ab vniuersis & singulis tenentib. possessiones & hospitia a Regia camera, dēe ꝓbare istud ius spectare Regiæ curiæ, quia constat Regiæ curiæ, tale ius non cōpetere de iure cōi. & hoc etiam est clarum. Sed dubitatio tota (vt video) ɔsistit, an liber archiui sufficienter probet ius istud exigēdi spectare Regiæ curiæ, ita ꝙ possit fieri executio ɔ̄ cōitatem loci de Barles, quæ se opposuit executioni, & cuius exceptionibus non obstantibus iudicatum fuit snīam plenarie exequēdam esse quo ad oia iura de quib. in d. libro: Pro resolutione huius dubitationis, pmo aduertendum. qualr petatur executio. aut d. Vicecomes petit executionē iuris, aut facti. i. aut petit se remitti in quasi possessionem iuris exigendi ꝓdictā summā auenæ, & annonæ, a tenētib. possessiones & hospitia a Regia curia: aut petit effectualiter ipsam summam auenæ, & annonæ sibi præstari. Pmo casu quia ex libro constat, ius istud tenentib. &c. pertinere ad Regiā
3 curiam, & ꝓīnt ad d. Vicecomitem, arbitror † executionem faciendam, & d. Vicecomitem mittendum in quasi possessionem iuris exigendi, quæ quasi possessio est potentia quadā deducendi ius ipsum exigendi in exercitium, contra tenētes prædia & possessiones a Regia curia, fm Ang & Imo. in l. j. ff. de acqui. pos. & si dicatur, qualiter possit mitti in quasi possessionem iuris exigendi a tenentib. cum non constet de personis tenentib. possess. & hospitia, nec ipsis prædiis, & ad acquirendam quasi possessionem iuris incorporalis, quod exercetur, requiritur inductio in possessionem fundi, & patientia aduersarii, l. 3. §. darę, ff. de vsufru. & l. j. in fi. ff. de seru. rusti. præd. Respondeo, ꝙ refert, an agatur de translatione iuris, & quasi possessionis simul, tunc requiritur inductio in
4 † possessionem fundi & patientia, ita loquuntur iura preallegata: aut agitur de trāslatione solius quasi possessionis, vt in casu isto, & tunc sufficit, ꝙ officio iudicis permittatur d. Vicecomiti vti iure suo exigēdi, & vniuersitas, quæ se opposuit executioni, & succubuit, cogatur patientiam præstare, fm Senen. in l. 3. in princ. ff. de acq. pos. dicentes, ꝙ officio iudicis inducitur vsus & patientia. Secundo casu non puto deueniri posse ad executionem facti, i.
5 ad executionem auenæ, & annonæ, nisi † ɔ̄ tenētes possessiones & hospitia a Regia curia, quia illud participium, tenentib. quod est pñis tpis, demonstrationem facit, fm Bar. in l. 1. in 7. q. ff. de cōdi. & dem. et perinde est ac si dcm̄ esset, qui tenet. q̄a participium resoluit in relatiuum & verbū, fm gl. in cle. i. in verb. dignitatib. de pb. ꝙ relatiuū additū verbo pñtis tpis ɔstet demōstrōnē facere, probat tex. in l. Stichum, qui meus erit, ff. de leg. j. et dispōnem restringit, l. cūctos populos, vbi late Bar. et alii, C. de sum. trin. vnde nisi probet̄, ꝙ vniuersitas teneat aliquas possessiones, et hospitia a Regia curia, non poterit compelli ad solōnem dictæ auenæ, & annonæ. Circa vltimum dubium, an requiratur concursus copulatorū, i. ꝙ vniuersi & singuli teneant possessiones, & hospitia copulatiue a Regia curia? videretur ꝙ sic, quia ea est natura copulatiuæ, vt copula coniungat, & ea simul vera esse cōcludat, l. si hęredi plures, ff. de cōdi. insti. maxime, qñ ponitur inter duo substātiua, vt in casu nro, fm Bar. in l. j. ff de iusti. & iur. & in l. si is, qui ducēta, §. verum, de reb. dub. ff. Quod ēt in odiosis & pœnalib. procedit, fm gl. in c. j. in ver. iustitiā, de re iu. lib. 6. Late traditur per Fel. & alios, in c. 2. de rescrip. In ɔ̄nū, ꝙ sufficiat alterū tm̄, id est ꝙ teneant hospitia, vel possessiones, probatur ex theorica Bal. in l. j.
6 ff. de iusti. & iur. vbi vult, ꝙ si copula † iungat̄ gñali subiecto, tunc non copulat plures qualitates. vnde infert, ꝙ si fiat legatum Doctorib. Iuris Ciuilis, & medicinæ, nō requiritur, ꝙ petēs legatum sit Doc. Iuris & medicinę copulatiue, sed sufficit ꝙ in altero tm̄ sit Doc. Sic ergo in casu nro, quia illa verba ab vniuersis, & singulis tenētib. possessiones & hospitia, hñt copulam adiectam gñali subiecto, alterū sufficere vr̄. & doc. Bal. sequit̄ Ias. i d. l. j. in 8 limi. et Alex. ɔsi. 20. pōderatis, q̄ in thema. li. 5. Br̄, si q̄rat̄ an collectiue requirat̄ ɔcursus copulatorū? dicerē ꝙ sic. Si vero q̄rat̄ an distributiue requirat ɔcursus copulatorū? dicerem ꝙ nō, per doct. Bar. in d. l. j.

d.l.j. & ideo si probetur, aliquos tenere hospitia, aliquos tenere poss. d. Vicecomes obtinebit, quia & si distributiue copulata simul non ꝯcurrant, tñ collectiue ꝯcurrunt, ꝙ sufficiat per p̄dicta.

De verborum obligationibus, & præscriptionibus.

RESPON. I.

NVlliter, & sine iure agunt Agustinus Maria, & fratres de Becaria, ꝯ̄ d. Octauianum similiter de Becaria hr̄dem d. Luchini, eo qa quondam d. Luchinum eisdem simpliciter obligatum cōtendant, cum ipse Luchinus non simplr̄, sed hac lege ꝓmiserit se curaturū d. Bonifortum, vt de mille satisfaceret, & eo deficiēte se soluturū ꝯstituit. Quare p̄dictū d. Octauianū, quē p̄scriptionis exceptio 40. anni non interrupta defendit, & ꝯ̄ quā restitutio non admittitur a petitis absoluendum fore nō est qui sit inficiaturus; attento maxime, quòd idem Luchinus, a quo ipse Octauianus causam habet, in bona fide decessit.

SVMMARIVM.

1 *In quacunque petitione medium concludendi attendi debet. 2.*
3 *Obligatio de constituta pecunia dicitur accessoria, ideo regulatur secundum naturam principalis.*
4 *Exceptio præscriptionis 40. ann. repellit agentem etiam a restitutione ex capite iustæ ignorantiæ, licet secus sit in præscriptione 30. ann.*
5 *Mala fides defuncti nocet hæredi, ne possit & ex propria persona præscribere.*

Respon. interpretata.

CLarissime Doctor, Iudex integerrime, dom. Octauianus de Becharia absoluēdus venit a petitis per magnifi. do. Aug. Mariā, & ꝯsortes fratres suos de Bechariā, & cum rōne inepti iudicii, & processus male agitati, tum etiam ratione meritorum; & ꝓ maiori expressione præmittendum est, ꝙ quondam d. Luchinus promisit duo, scilicet curaturum, ꝙ ĩ. 4. an. d. Bonifortus daret mille. Secundo promisit, ꝙ si non solueret, ꝙ sol. de suo. Præmitto & ꝙ dom. Luchinus decessit ante completos dictos 4. ann. Istis sic præmissis, dico ꝙ p̄dictū d. Augustinus Maria, & fratres inepte, & nulliter agunt. Nam si p̄tendunt d. Octauianum hr̄dē d. Luchini teneri, quia non sit curatū, & cū effectu operatū, ꝙ d. Bonifortus daret, tunc ex defectu ineptæ petitionis debent succumbere, quia qui agunt ex tali stipulatione, debent ꝯcludere in conclusione, quia non fuit curatum, alš si medium ꝯcludendi nō cāter isto mō, petitio non valet, fm̄ Bar. in l. inter stipulantem, in prin. ff. de ver. ob. & Ang. in §. si quis alium, Inst. de inu. stip. sed si inspiciatur medium concludendi in petitione prædictorum dñorum fratrū mediū ꝯcludendi aliter deducitur, quia d. Luchinus ꝓmisit soluere in certo termino, ergo non recte, neq; rite est ista cōclō gñalis,
1 quod mediū ꝯcludēdi ĩ in quacunque petitione attendi dēt, c. dilecti, de iud. vbi Pan. cum si. Scdo, si p̄ę dictū do. fratres agunt ex isto capite, quia nō curauerit d. Luchinus, ꝙ Bonifortus solueret male, & indebite, ac sine a ctione agunt, quia ꝓmissio ista cōtinet merū fcm̄ ꝓmissoris, l. stipulatio ista, habere licere, in princ. & ibi oēs, ff. de ver. ob. Sed promissio, seu oblō meri facti non trāsit ad heredes, l. 2. §. itē si in facto, ubi Bar. & alij, ff. de ver. ob. ergo actio contra dom. Octauianum hæredem dari non pōt ipsis d. fratrib.
2 ergo qa tanq̃ sine actione experiunt, nō dēnt audiri, l. j. si pupilli §. videamus, ff. de neg. ges. Si vero agunt ex scdo capite, quo conuentum est, ꝙ d. Luchinus de proprio soluet, casu quod Bonifortus non soluerit, seu satis non fecerit, d. eo ꝙ ex isto capite agere nō p̄nt, nec eis aliqua actio competit; & considero, ꝙ ista oblō nihil aliud esse potest q̃ cōstitutū, qa d. Luchinus casu, quo cum effectu non potest operari, ꝙ d. Bonifortus solueret, constituit se de proprio soluere, & ista obligatio dr̄ obligatio de cōstituta pecunia, fm̄ qd̄ declarat gl. & oēs in §. ꝯstituta, Inst. de ac. Sed hmōi
3 obligatio ĩ de ꝯstituta dr̄ accessoria, l. id quod, ff. de constitu. pec. ergo dēt r̄ari fm̄ nām principalis oblōnis, cui accedit, re. accessoriū nām, de re iu. in 6. Videamus ergo cui oblōni accedit istud ꝯstitutū. & certe cū ipse d. Luchinus eēt obligatus curare cum effectu, ꝙ d. Bonifortus solueret, dicēdum est ꝙ oblō accessoria de ꝯstituta sequens magis accedere debeat propriæ obligationi, quā oblōni alterius, l. & magis, ff. de solu. Sed qa ista obligatio accedit oblōni principali ipsius d. Luchini, q̃ erat, ꝙ curaret, &c. ergo debet intelligi secundū eius nām: est autem eius natura, ꝙ nō trāsit ad hr̄des, quia fcm̄ ꝓmissoris non transit ad hr̄des; & si transit non fuit intentata ista via, qa ex medio concludendi est intētata alia actio, igitur &c. Obstat præterea ꝯ̄ ipsos d. fratres agentes præ
4 scriptionis ĩ exceptio quadraginta annorū, l. omnes, & l. sicut, C. de p̄scr. 30. vel 40. ann. Nec huic fundamento obstant quæ subtiliter adduxit clarissimus Doctor dom. Io. Ang. ꝯ̄ vera & iuridica monita facta per integritatem do. Vicarij. Et primo non obstat dum dr̄, ꝙ ex clausula, si qua mihi iusta causa, &c. cōpetit restō in integrum aduersus talem p̄scriptionē ex capite ignorantiæ, iuxta dcm̄ Bar. in l. i. §. si qs ass̄t, ff. de iu n. actuq; p̄riua. qd̄ cōiter approbatur, vt late oñdit Fely. in c. vigilanti, de præscrip. & magis in spē adduxit consi. Alex. 51. vol. 5. vbi ꝯsuluit hr̄di creditoris dari restōnē aduersus præscriptionem ꝓp iustā ignorantiam, q̃ habet successōs in ius alterius. qd̄ dcm̄ Bar. in d. §. si quis ass̄t, & cōis opi. p̄alle. ꝓcedit in præscriptione 30. ann. sed in p̄scriptione 40. an. non habet locum decisio cōis, quia aduersus præscriptionem 40. an. nulla datur restitutio etiam ex capite ignorantię. Ita Alex. consi. 151. viso themate, in fi. & ꝯsi. 162. viso processu, vol. 2. Et si dicatur, ꝙ Alexand. consi. 169. viso themate, colum. pe. vol. j. dicit quód cōis opi. est, ꝙ contra præscriptionem 40. an. etiam datur restitutio ex capite ignorantiæ, dico, ꝙ illa est communis, quando ecclesia peteret restitutionem: secus si aliquis priuatus, quia tunc procedat contraria opinio, vt non detur aliqua restitutio pr̄ętextu ignorātiæ. Ita per plura subtiliter consuluit Phi. Dec. consi. 29. per totū. vbi refert omnia, quæ adduci possent. & quia eius rationes, & iura videri possunt, ideo aliter non refero, & istud ponit gladiū ad radicem. & ita etiam consuluit Franc. Cur. Senior consi. pen. col. 3. vbi dicit, se sepius obtinuisse & defendisse suos clientulos ab ista ratione petita ex capite ignorantiæ. Secundo respondeo, prout respondet prædictus Franc. in d. consi. pe. colum. 2. ut procedat dictum Bar. quando ignorantia causata fuit ex aliquo extrinsecus impedimento, puta absentiæ, vel infirmitatis, ita quód nō potuissent fratres ipsi perquirere cōtrauita. Secus, quando causata fuisset, siue procederet a simplici ignorantia. Tertio respondetur, ꝙ procedit quando ignorantia est verisimilis, secus quando aliqua præsumptio scientiæ militaret contra allegantem ignorantiam. Ita Practicus Papien. in for. excep. rei cōuenti, in ver. præscriptionis. Fely. in d. capit. vigilanti, colum. 5. sed in casu nostro, ex quo tutores sciebant hanc actionem competere ipsis fratribus, & exigerent partem huius crediti, non est verisimile, quód etiam ipsi fratres non intellexerint prædicta, saltem quando tutores reddiderunt rationes: nam dicendum est quód etiam reddiderint rationes de hac parte crediti exacta, & sic quód tunc saltem deuenerit ad notitiam ipsorum fratrum, & ista est legitima præsumptio, ex quo prædicti fratres nunquam conquesti sunt de suis tutoribus, l. j. §. officio, ff. de tut. & rō. distrahēdi. Itē ex quo p̄dicti fratres sunt prudētissimi, & in rebus suis exactissimā diligētiā hr̄e soliti, nō est dicendū ꝙ tanto tp̄e steterint ad habendū notitiam hm̄ōi crediti, attēto maxime, vt supra dixi, ꝙ istud scire potuerūt ab eorū tutoribus, qui notitiam habebant, & quos compellere poterant actione tutelæ ad edendum librum rationum, d. l. j. §. officio. Nō obst. vlt. dum prædictus d. Ioan. Angelus per multa videtur in effectu concludere, quód sicut propter malam fidem dom. Luchinus non potuisset præscribere, c. fi. de præscrip. pari modo nec d.
5 Octauianus eius hęres, quia mala fides defuncti ĩ nocet hæredi, vt non possit etiam ex propria persona etiam præscribere, & etiam late comprobant Moder. in d. l. Pomponius, §. cum quis, ff. de acqui. pos. col. fi. quia hoc argumentum procederet, si dom. Luchinus tempore eius mortis fuisset in mala fide. Sed vt multum iuridicè dom. Vicarius scripsit; quando decessit dom. Luchinus ipse non erat in aliqua mala fide. Ideo nulla macula potuit impedire eius hęredes, qui ex ꝓpria persona præscribere potuerunt. Quod autem decesserit existens in bona fide, patet, quia non dum venerat dies obligationis, & facit, quia vbi aliquis est debitor, sed non est in mora nisi interpellatur, puta quia obligationi non est apposita dies: isto casu potest præscribere, quia non dicitur in mala fide, nisi secuta interpellatione, secundum Panor. in cap. quod clericis, de for. compe. Fely. in d. capit. fin. colum. 2. ergo etiam ille, qui est debitor in diem, vel sub conditione, non debet posse dici in mala fide ante euentum diei vel conditionis, quæ tacite interpellant, l. si ex legati causa, ff. de ver. ob. Et ex istis credo liquere, dominum Octauianum fore absoluendum a petitis per hos magnificos dominos fratres, &c. Laus Deo.

De requir. re. & quæstio.

RESPON. I.

CVm cuilibet accusato innocentiā suam probare liceat de iure communi: ideo dubium non est, quin Robertus Canardi petere potuerit se ad purgādum admitti. Nec eiusdem Roberti fuga, cum fuerit post accusationem & inquisitionem institutam subsecuta, nullam præscriptionem contra eundem Robertum facit, quia vexationis causa creditur aufugisse. Nec probata fuit fuga seu discessus ex causa homicidij commissi. Potuit namque ex alia causa recessisse, & præsertim cū spōte comparuisset. nam per subsequētē & spōtaneā ꝯparitionem oīs fugæ suspitio purgat, minusq; p̄sūptiones ex aduerso ꝓpositæ eidē nocent, cū alijs, & validiorib. & veriorib. adductis p̄sūptionib. elidāt. quare nullo iure torquēd', est

est, nec mulcta pariter p.o ficta ɔtumacia imponi de iure pt, quæ
eãt imposita teneat. tñ parte petẽte reuocati ɔtio, quo processit,
imperio potestq̃ si nõ reuocetur, licet ab ea appellatur, nec pœ
na l. fi. ff. de ret. diui. idem Robertus tenetur, nã pęna d. l. fi. ula
tis est ɔ violãtes muros ciuitatis Romæ, q̃ cum pęna l. s. it. no ex-
tẽdẽda, sed restringenda venit, nec pena imposita trã. . . entẽti
muros, ad egrediẽtem p aquæductũ extẽdi, licet idẽ . . bertus
ob violatam foueã aliqua arbitraria pœna veniat mul. andus.

VMMARIVM.

1 *Arensatus nullo iure summonet, quominus innocentiã suã purgare possit.*
2 *An fuga faciat indicium ad torturam, præsertim concurrentibus alijs indi-*
ciũs, & vide nu. 3. & nu. 8.
4 *Suspitio, quæ oritur ex fuga, p subsequẽtẽ & spõtaneã cõparitionẽ purgatur*
5 *Qualisqualis præsumptio ex alia præsumptione potest tolli . . .*
6 *Qualisqualis præsumptio ex dicto vnius testis tolitur. & vide . . 9.*
7 *Transactio alicuius nomine celebrata, eidem non præiudicat, nisi illam rati*
ficauerit.
10 *Duo testes concordes, & plene deponentes, & omni exceptione maiores, de*
struunt omnes præsumptiones contrarias.
11 *Verus contumax de iure mulctari pt; nec mulcta reuocãda venit, q̃ i . . la fuit*
12 *Mulcta pro ficta contumacia imponi non potest, quæ tamen imposita peten*
da qd reuocari. . ibi vide aliqua de reuocatione.
13 *Dispositio l. fi. ff. de rer. qua p . . . s est . extẽdenda non est extra casũ suum.*
14 *Pœna imposita transcendentis muros, non vendicat sibi locum in eo, qui egre*
ditur per foueam factam sub muris.
15 *Violans foueã aquductus, s exeũdo p eã de ciuitate, arbitrarie venit puniẽdus*

Respon. interpreta.

IMputatur Robertus Canardi filius d. Iaco-
bi, domini Loci de Aquilem, Va-
pinciñ. diecesis, de homicidio perpetrato in persona
Ioãnis Bocardi de mente Septembri proxime præ-
terito, in loco Buxij. Item imputatur de violatione
murorum, quia dicitur commisso delicto, seu homicidio aufugis-
se, & egressum fecisse p aquæductũ defluẽtẽ subtus muros dicti
loci; & q̃a dictus Robertus arripuit incontinẽti fugã, fuit citatus
trib. edictis, & nb ɔtumaciã, & ɔtẽptũ ipsius non cõparẽtis, nec
mãdato iudicis parẽtis, fuit mulctatus pęna librarum q̃nquagin
ta turoñ. Nunc vult dictus Robertus purgare ɔtumaciã, & ostẽ-
dere eius innocentiam. iõ q̃rit, seu dubitatur de plurib. quarũ du-
bitationũ resolõ petit. Primo dubitatur, an dictus Robertus au-
diẽdus sit, ita q̃ ɔstito de innocẽtia eius dẽat p iudicem, qui eum
r. bædictis citauit, absolui? Scdo, an duo testes deponentes Ro
bertum nõ percussisse occisum, sed pclamasse delictũ phibendo,
ne occi. us offenderet, deponentesq; ipsum Robertum a casu se
reperisse in loco, & actu commissi homicidij, habeãt iustificare
suam innocẽtiã, & tollere p̃sumptionẽ subortã ɔ eũ pp fugam,
pp q; dem occisi, asserentis se fuisse primo percussum a dicto Ro
berto, & pp transactionẽ initã inter hrẽdes occisi, & cognatos di-
cti Roberti, super dicto homicidio. Tertio, an eo absoluto, mul-
cta librarum quinquaginta sit in totum annullãda, vel moderã-
da? Quarto, an constito q̃ egressus fuerit locum Buxij p aquæduc-
ctum subtus muros defluẽtẽ, dẽat puniri pœna capitali, iuxta di
spositionem l. fi. ff. de rerum diuit. Bragẽdo, vt conuenit cuilibet
rñdẽti de iure. Ad primum, dico, admittẽdũ esse dem Robertum
ad se purgandum, & ostendendum suã innocẽtiã, vt est casus in l. 1.
& 2. C. de requi. reis. & in l. i. §. pen. & fi. ff. eod. vbi dr̃, q̃ nulla tpis
1 pscript. nec a cãæ defensione † accusatus summouetur. a. h. idem
tex. in l. Diuus, §. sic & Diuus, ff. de custo. reo. vbi Bar dicit istud
indubitãter pcedere de iure cõi. Cum ergo nullũ p̃supponat sta-
tutũ in ɔtrũ, stabimus iuri cõi. Circa secũdam dubitationem, duo di
scutiẽda sunt. Primo an fuga iuncta depositione occisi, & transa-
ctione prædicta faciat plenam probationẽ, q̃ Robertus aliud nõ
probans possit ɔdẽnari, vel ad torturam poni. Scdo, posito q̃ ple
ne pbet, vel faciat ĩdicium ad torturã, an talis pbatio eludatur, &
tollatur p dicta testiũ deponentiũ in fauorem dicti Roberti? Ad
primum rñdeo, q̃ cãs op. est, q̃ fuga faciat indicium † sufficiẽs ad
2 torturam, sm Bar. in l. fi. ff. de q̃st. & i l. lege Cor. ff. ad Sill. & hãc
dicit cõem esse sñiam dñs Fel. in c. nullus, de p̃sumpt. & Ias. in l.
admonẽdi, col. 72. ff. de iureiu. Et in casu p̃nti, q̃ faciat indicium
ad torturam, non vr̃ dubitãdum, quia cum fuga ɔcurrũt alia indi
cia, videlicet assertio occisi attestãtis se fuisse percussum a prædi-
cto Roberto, que defuncti ɔfessio & depositio, licet nõ faciat ple
nam, nec semiplenã pbationẽ, l. si qs in graui, §. si q s moriẽs, vbi
Bar. & alij, ff. ad Silla. tñ facit aliqualẽ p̃sumptionem, sm gloss. &
Bal. in l. fi. C. de calum. Soc. ɔs. 5. inci. visis test. b. col. pe. li. 3. acce-
dat alia ɔiectura, quia fuit visus hora patrati delicti pꝑe locũ homi
cidij cũ ense, pp q̃ p̃sumitur, q̃ ipse interfecerit, sm Bar. in d. l. fi.
co. pe. Gãd. i trac. malefi. sub rub. d̃ p̃sump. & ĩdicijs. ver. sextũ ĩdi-
ciũ. Soc. in d. ɔs. 54. co. 3. Roborat p̃missa ɔclo ex transactiõe habi
ta per cognatos Roberti cum hrẽdib. occisi, nã qui transegit de de
licto, de quo imputatur, fateri vr̃, l. qm̃, ff. de ijs, q notan. & licet
ipse Robertus non transegerit, & non possit dici, quod ipse vi-
deatur fateri; tamen negari non potest, quin oriatur suspicio con
tra eũ, quia non est verisimile q̃ cognati transegissent, si de deli
cto non culpabilis esset. Præmissis non obstantib. sm ea, quę pro
ponuntur, arbitror præmissas coniecturas etiam indicium ad
torturam nõ facere dato q̃ Robertus nihil probasset in opposi-
tum. & posito quòd sufficerẽt, dico eas elisas penitus per probõ-
nes contrarias factas pro parte Roberti. Primo considero, quòd
fuga ita demum facit indicium ad torturam, si añ criminalem ac-
3 cusationem & inquisitionem reus aufugeret. Secus † si post, q̃a
tunc præsumitur causa vexationis euitãdæ aufugisse, sm Lu. Ro.
in d. l. lege Cor. arg. eius, quod dixit Bar. in l. miles, §. socer. per illũ
tex ff. de adul. sequitur Ias. in d. l. admonẽdi, col. 71. Fel. in d. c. nul
lus. vnde si Robertus aufugisset post citationem emanatam, &
comminatam, fuga nihil probaret contra eum, sed quia in facto
istud clarè non deducitur, ideo transeo ad aliam considerationẽ.
Considero itaq; secundo, q̃ ad hoc vt fuga probet, oportet q̃ ap-
pareat concludenter, q̃ Robertus ex causa dicti homicidij recesse
rit a loco, alias discessus simpliciter probatus non probat, nec fa-
cit indiciũ ɔ eũ, cum potuerit ex alia cã recessisse, arg. c. cũ contu
macia, de hæretic. li 6. quod admittit Archi. nisi ex alijs indicijs
conuincatur discessisse ex cã delicti ita Arch. in c. nihilominus, 3.
q. 9. & Soc. in d. cons. 54. col. pe. & facit, q̃ non probat hoc esse, q̃d
ad hoc cõtingit abesse, l. non hoc. C. vnde leg. c. in p̃ntia, de prob.
4 Tertio considero, q̃ suspicio quæ suboritur ex fuga, purgatur † per
spontaneam cõparationẽ sequentẽ, l. 1. C. de requi. reis. & ibi Sal.
dicit, q̃ si cã non liquidata recessit reus, si reuertatur infra annũ, vt
in ca. u isto, sufficit q̃ purget se per iurm̃, iurando q̃ nõ est culpa-
bilis de tali delicto. Si vero cã liquidata recessit, tũc debet se pur-
gare per tales probationes, per quas diffinitiue absoluatur, & etiã
probatur in d. c. cũ contumacia, de hæreti. in 6. vbi si inculpatus
de hæresi aufugiat. & intra annũ sponte reuertatur ad iudiciũ tol-
litur suspicio hæresis suborta cõtra eũ ex sola fuga, & dicit Bal.
in l. 1. C. de ser. fu. q̃ aufugiens ex carcerib. si sponte redeat, non te
netur pœna imposita fugienti de carcere, quia nõ dr̃ discessisse,
q hẽt aĩum reuertẽdi, l. retro cred. ĩ, ff. de capti. & postlimi. reuer.
& licet Bal. dicat si cito reuertatur, tñ in proposito nostro dr̃ cito,
& optime reuerti, qui reuertit intra annũ, d l. 1. C. de requi. reis ap-
paret igr̃ ex præmissis, q̃ fuga nihil probat ɔ Robertum, vel quia
non ɔstat q̃ ex cã homicidij prædicti imputati discesserit; vel vbi
ɔstaret, dr̃ q̃ vexationis timore sibi inferendæ aufugisset, vel tan-
dẽ oĩs suspicio ex noua & spontanea cõparatione sublata extitit.
Non ẽt obstat depositio occisi, quia licet alijs faciat qualem qua
lem præsumptionẽ, tñ attenta qualitate tp s (quia de nocte dr̃ cõ-
5 missum dictũ homicidiũ) in casu isto nullã faciet † præsumptio-
nẽ, immo testis, qui dicit se vidisse aliquẽ interfecisse alteri si de no
cte, naturaliter reprobatur, tanq̃ falsarius, nisi addat rõnẽ, q̃a luna
lucebat, vel luminaria accensa aderat, sm Oldr. Bal. Alex. & Ias. in
l. si nõ ipãli, C. de testa. Ang. in trac. malefi. in gl. in ver. ɔparẽt di
cti inquisiti ad fi. obscuritas enim noctis impedit offm̃ oculorũ.
Præterea (vt supra dixi) assertio occisi nõ facit indicium sufficiẽs
ad torturam, vt etiam late concludit Alex. consi. 14. in c. ponder.
narratis, lib. 3. & C. de emend. Codi. D. Iusti. l. prima. in ver. noctis
obscuritate. ideo dixit magister.

Consule de facie, e rp . . . ribusque diem.

6 & ẽt isti † qualis qualis præsumpoo tollĩ ex dicto vnius testis
producti pro parte fisci, q dixit, q̃ apparebat primo aspectu sibi, q̃
Robertus esset ille, q percuteret dem̃ occisum, sed cognouit postea
q̃ non erat ille. sicut n. isti testes primo aspectu decipiebantur in
cognitione dicti Roberti, ita ẽt decipi potuit occisus, maxime, vt
dixi, attenta noctis caligine, quæ cuiuslibet visum quamuis lin-
ceum, facile defraudat. Non ẽt obstat, q̃ illo sero visus fuerit pro
pe locũ homicidij vel loci pede deambulare, q̃a ita demũ ex hoc
oritur probabilis coniectura, si nullus alius tunc visus fuerit arma
tus in illo loco, sm Al. in d. consi. 14. Item verũ est, nisi in illo loco
visus esset ex consuetudine per illũ transire, sm Bar. in d. l. fi. at in
casu isto p̃supponit, q̃ Robertus erat solitus ire per illũ locũ, eũ
do ad domũ suã. Itẽ presupponit deesse illo tpe plures armatos,
& repertos fuisse in illo loco, immo dr̃ ɔstare de homicidijs, ergo
&c. Nõ deniq; nb. transactio, q̃a est res inter alios acta, quæ nihil
probat ɔ ipsum Robertũ, toto ti. C. res inter alios acta. & pactum
vnius alteri obesse non dẽt, l. si vnus, §. añ oĩa. de pac. & alteri per
alterum nõ debet iniqua ɔdõ afferri, reg. non dẽt, de reg. iu. alias
esset in facultate cuiuslibet cognati transigere sup delicto, & tran
sigendo aggrauare bonã famã sui cognati, quod certe nõ est ad-
mittendũ, eo magis, quia cognati in casu isto transegerũt suo pro-
prio noĩe, & non noĩe Roberti, & si transegissent ẽt noĩe ipsius
7 Roberti, ex quo ipse non † ratificauit transactionẽ, nõ sibi debet
p̃iudicare, c. cũ ad sedẽ, de rest. spol. cũ si. Præterea dispõ d. l. qm̃, q̃
vult transigentẽ videri fateri delictũ procedit in crim. in q b. non
licet transigere, vt sup adulterio, & falsitate: secus sup homicidio
quia sup tali crĩe licet transigere, l. transigere. C. de transac. ita Al.
Gãd. in trac. malefi. ti. de pac. & transac. in malefi. co. 5. ver. itẽ quæ
ro. Ad fin. posito q̃ prædictæ coniecturæ & indicia sufficerent ad
8 torturã, tñ illud pcederet, † si ab nõ eẽt elisæ, & sublatæ p ɔtrias p-
batio

bationes: verum probationes deductæ pro parte Roberti sunt ta
les, per quas apparet ipsum Robertũ diffinitiue ab imputatione
dicti homicidii absoluendum, ergo elident & eneruabunt p̄mis-
9 sas p̄sumptiones, quia vna p̄sumptio, † & vna probatio vrgentior
tollit aliam, l. Diuus, ff. de in integ. resti. l. nõ solum, §. itẽ q̃ cũ vno.
ff. de ri. nup. c. literis, de præsump. In proposito vltra s. adducta ad
sunt fortiores ꝓbationes & p̄sumptiones pro parte Roberti. Pri-
ma præsumptio, quia est vir nobilis, bonę vocis, conditionis, & fa
mæ, nũquam repertus in simili delicto, vt dñt plures testes, ergo
in dubio pro eo pręsumitur, l. non oẽs, §. a barbaris, ff. de re milita.
bona. n. fama, & pacifica vita inq̃siti, minuit indicia, & p̄sumptio
nes, si quæ possint dici militare ꝯ ipsum, l. 2. §. sed si ex improuiso,
ff. eo. ti. & ibi Bar. & Gand. in tract. malefi. in ti. de p̄sump. & indi-
ci. ad fi. Bal. in l. j. C. loca. in l. fi. col. fi. C. de proba. Alex. in d. consi.
44. & Cæpo. consi. 2. & alibi sæpe. Scḋa p̄sumptio, quia obuiauit
delicto acclamando, nam acclamatio tollit omnem pręsumptio-
nẽ delicti, quia si voluisset ipse occidere, non clamasset in auxilio
ipsius occisi, l. j. §. potuisse, ff. ad Sylla. l. itaque, §. j. ff. ad leg. aquil.
Cæpo. cõsi. 2. col. 3. ergo. &c. Tertia præsumptio, quia vt in facto
præsupponitur, duo sunt testes concorditer deponentes, Rober-
tũ nõ percussisse defunctũ, nec opem pręstitisse, sed a casu, dũ ho-
micidiũ cõmitteret, illac pertransisse; qui duo plene probant, † &
10 destruunt quaslibet pręsumptiones ꝯrias. nec obstat si dicatur, ꝙ
deponũt super negatiua, quæ sui nã est impossibilis, l. actor, C. de
probat. c. cũ ecclesia Sutrina, de cau. pos. & proprie. quia verum, si
deponerent super negatiua nullo loco, vel tẽporis termino coar-
ctata: secus si deponatur super negatiua coarctata loco & tempo
re, l. hoc iure, & in l. in illa, vbi Bart. ff. de ver. ob. l. optimã, C. de ꝯ.
& cõ. stip. c. tertio loco, de proba. sed hic deponunt super negati-
ua coarctata loco, & tempore homicidij, ergo &c. Circa tertiam
dubitationẽ, an mulcta possit reuocari: puto distinguendum, aut
Robertus fuit verus cõtumax, qa personaliter fuit citatus, & isto
casu cũ fuerit iuridicè mulctatus, non video quare debeat reuoca
11 ri: põt. n. iudex vero ꝯtumaci mulctam de iure indicere, l. j. C. de
mo. mulct. l. j. & per totũ, ff. si quis ius dicẽ. non obtẽp. Aut Rober
tus non fuit verus ꝯtumax, qa nõ fuit ꝑsonaliter citatus, & isto ca
su puto, mulctã posse in totũ reuocari, ꝙ ꝓbaĩ sic: mulcta nõ põt
imponi pro ficta contumacia. l. j. §. si ꝓcurator. ff. si qs ius dicẽ. nõ
obtemp. in tñ, ꝙ licet ꝯ latitãtẽ possit perueniri ad s̃m decretũ, l.
Fulcinius, §. qd ergo si duas, ff. ex q. cau. in pos. ea. tñ ꝯ latitantẽ nõ
põt ꝓcedi ad mulctã, s̃m Bar. in l. j. §. fi. & ibi exclamat Ias. col. pe.
cũ ergo ꝯ ius fuerit imposita, ꝯcludendũ est omnia fore reuocan-
da. Sed dubitat a quo iudice veniat reuocãda. Breuiter r̃ndeo, p̄-
12 mittendo ꝙ licet mulcta nõ dẽat imponi pro ficta cõtumacia, tñ
imposita tenet ꝑ auctoritatẽ iudicis, ideo ab ea appellandũ, l. &
in mulctis, C. de appella. habita igitur notitia dictæ mulctę, peten
dum est eam reuocari per iudicẽ a quo; & quatenus non reuoce-
tur ĩ. tpa limitata, appellandum est ab ea, alias transiret in rẽ iudi
catam. Hoc sic p̄misso, dico eã reuocari posse ẽt per iudicẽ a quo,
quia mulcta est sñia interlocutoria, sicut bãnum: nã bãnũ & mul
cta ęquiparantur, s̃m gl. in l. j. §. ex rescripto, ff. de vẽt. inspici. Bar.
in l. illicitas, §. fi. ff. de offi. pręs. sed bannũ dr̃ sñia, s̃m Bald. in l. j. C.
quomo. & quand. iu. auc. itẽ nulla, in vltimo no. C. de Epi. & cle.
cum alijs auctoritatibus cumulatis per Fel. in rub. de re iu. col. pe.
quæ interlocutoria põt reuocari per iudicẽ a quo. c. cum cessante,
de appell. l. quod iussit, ff. de re iud. & ꝙ mulcta sit interlocutoria,
quę potest reuocari per iudicẽ, qui eã induxit, probatur; quia oĩs
sñia, q̃ non diffinit negotium principale, vel aliquã partẽ ipsius
negotij principalis substantialẽ, dr̃ interlocutoria omnino, habẽs
vim diffinitiuę; & talis potest reuocari, licet præiudiciũ ipsius nõ
sit reparabile per aliam sñiam diffinitiuã, s̃m gl. in l. intra vtile, ff.
de minori. declarat Alex. in rub. ff. de re iu. & Are. in ꝯsi. 20. in q̃ st.
& cã, in primo dubio. vbi dicit, ꝙ illa interlocutoria dr̃ habere vĩ
diffinitiuæ, quæ parat plenum præiudicium super negotio princi
pali, vel aliquo substantiali fundamento ipsius, secus si super alio
incidenti, vel extrinseco, licet præiudiciũ illud non sit reparabile:
sed mulcta est hm̃oi, quia concernit cõtumaciã, quæ est qualitas
extrinseca a crimine homicidij, de quo agitur, nec cũ eo cõcurrit
loco, neq; tpe, ergo est quid extrinsecũ a negotio principali, secũ-
dum Bald. in d. l. & in mulctis, C. de app. Præterea, oĩs sñia lata ad
puniendũ cõtumaciã põt per iudicem a quo reuocari, nã sñia ex-
cõicationis, quæ solum per contumaciam infertur, c. absit. c. cer-
tum, 11. q. 3. Abb. in c. ex tenore, & in rub. de sen. excom. glo. in c.
Episcopi. 11. q. 3. potest reuocari per iudicem a quo, cap. sacro, vbi
Abb. in 3. no. de sen. exc. & in c. ex parte, el. j. de verbo. sig. ergo &
mulcta, quia excommunicatio & mulcta ęquiparantur, d. c. sacro,
Pan. in c. j. de iud. sic etiam primum decretum in poenam & odiũ
ꝯtumacis interpositũ, põt reuocari per iudicem a quo, s̃m Bart. &
communiter Doctores, in d. l. quod iussit, & Bart. in l. non videtur,
1. ff. de iudi. sic etiam bonorum annotatio in penam delinquen-
tis contumacis reuocatur. d. l. 1. C. de requi. reis. & similiter omnis
interlocutoria, quæ iudicis officio nobili expeditur, potest per iu
dicem a quo reuocari, licet habeat vim diffinitiuæ, l. quamuis, ff.
de rebus eorum. Bart. & alij in d. l. quod iussit. Confirmatur, quia
iudex ex causa potest mulctam iuridice impositam remittere, l.
eos, in fi. C. de app. l. illicitas, §. fi. ff. de offi. p̄sid. cur ergo non pote
rit mulctam iniuste iudictam ẽt reuocare? Circa quartam dubita
tionẽ, an dẽat puniri pęna capitis propter murorũ violationẽ: nõ
multum instabo, quia in facto præsupponitur nõ fuisse probatũ
ipsum Robertum egressum fuisse subtus muros, tñ si probaretur
dico ipsum non posse puniri pęna capitis, quia dispositio d. l. fi. ff.
13 † de rerũ diuis. solum hẽt locum in eo qui violat muros ciuitatis
Romæ, secundum Bar. Mart. Saly. & Alb. de Ros. in d. l. fi. Azo. in
summa eiusdem ti. Ang. & Ias. in §. sanctæ, Insti. de rerũ diuis. Bal.
in l. sacra. §. muros, ff. e. ti. ratio, quia cum illa lex sit pęnalis nõ de-
bet extendi extra casum suũ, reg. factum, §. in pęnalib. de regu. iur.
l. interpretatione, ff. de penis, & quia Ciuitas Romę est priuile-
giata in multis, quæ priuilegia non habent locum in alijs ciuitati-
tib. & oppidis, l. j. & ibi gl. ff. ad leg. Iul. maie. & l. 4. §. fin. ff. ad le.
Iul. pec. Sed an saltẽ Robertus, si ꝓbeẽ egressum fuisse subtus aq-
ductũ, dẽat puniri pęna arbitraria? Doc. oẽs in d. l. fi. tenent violã-
tem muros alicui castri, vel alterius ciuitatis, q̃ Romæ, puniendũ
esse arbitrio iudicis. Vnde videndum est an transiens subtus mu-
ros per foramen ibidem fcm̃ ex cã aquæductus, dicaẽ violare mu
ros: & prima facie visum fuit, ꝙ sic; quia ratio assignata in d. l. fi. ea
est, qa nõ liceat alr̃ q̃ per portas egredi ciuitatẽ, vbicunq; ergo qs
egreditur ꝑ foramẽ existẽs in muris, vr̃ violare muros, cũ non li-
ceat per talem foramen exire. In ꝯtrium facit, quia pęna imposita
14 transcendenti muros, nõ hẽt locũ in eũ, qui egredit ꝑ foueã factã
loco murorum, l. desertorẽ, §. in bello. ff. de re mili. In ꝓposito fo-
ramẽ, seu fouea aquæductus repleta aquæ, loco murorũ esse dr̃,
ergo pęna imposita violanti muros, nõ habebit locũ in violante
foueam aquæductus. Cõprobat, qa pęna imposita frangenti car-
ceres nõ hẽt locũ in eo, qui aufugit repto ostio carceris apto, s̃m
Ang. in l. verũ, 2. in prin de fur. ff. & in l. j. ff. de effrac. Ias. in d. l. ad
monendi, ff de iureiu. Non tamen negauerim, cum aliqua pęna
15 mulctandum † arbitrio iudicis imponenda, quia non egressus per
portas. non tamen tantam debet iudex pęnam arbitrari ꝯtra vio
lantem foueam aquæductus, quantam arbitrari posset contrà vio
lantem muros, arg. d. §. in bello. Laus Deo.

RESPON. II.

QVoniam sñia q̃õnis proferri non dẽt, nisi legitia ꝓposita, ac ꝓbata fuerint indicia. Iõ
cũ in hac q̃õne indicia ex plurib. l tia nõ sint, tũ quia
Brunus solus mandatarius p̄tẽsus, & criminis socius,
nullum penitus indicium facit ꝯ eum, qui mandasse dr̃, tũ quia de
mandato ꝯuincitur ex depositione ancillæ, nec ex hoc, ꝙ Brunus
interrogari potuit, arguere licet, quia eius confessio faciat indiciũ
ad torturam, nec ei fides est adhibẽda, nec vita cuiusuis ꝓbatissi-
mi hoĩs in manu vnius sceleratissimi viri posita videat, tum qa
tdẽ Brunus, & infamis, ac reprobę fidei est, aliosq. ẽt ꝑsonæ dete
ctus patitur: nec argumenta nec cõiecturę ex aduerso proposita
iuuãt, nẽpe quia alijs validioribus coniecturis & argumentis de
struuntur, & quemadmodum clauis clauum trudit, ita præsum-
ptio præsumptionem tollit; male, inique ac perperam iudicatum
bene vero ac legitime respondi.

SVMMARIVM.

1 *Mandatarius, siue socius criminis, non facit indicium ad torturam.*
2 *Homicidium fuisse per crassatores perpetratũ, quomodo probetur, & quot re quirãtur ad probãdũ hm̃õi homicidiũ, & vide ibi, qui dicãtur crassatores.*
3 *An indicia ad torturã vllũ faciant, quæ delictũ principaliter non cõcernunt.*
4 *Grassatores nullum faciunt indicium ad torturam contra eũ, a quo asserũt mandatum suscepisse, & ibi vide quando fidem faciant num. 5.*
6 *Indicium nullum facit ad torturam vir non probatæ fidei, nec omni exceptione maior, & ibi vide de teste vili, paupere, vario, ac infami.*
7 *Coniectura ita coniecturam excludit, sicut clauus clauum trudit, & ibi vide nonnullas coniecturas, ex quibus inimicitia tollitur.*
8 *Coniectura homicidij non oritur, nisi ex inimicitia capitali vel grauissima & ideo statur super hoc arbitrio iudicis.*
9 *Campo ex natura officij tenetur occisores hospitari, & eis victum prestare.*
10 *Præsumptio exclusiua delicti præualet contrariæ, & ibi vide nonnulla de bona fama.*

Respon. inter pretata.

AD hoc. vt Trophinus possit torqueri ꝑp mãdatũ vel propter homicidium securum ob suũ
mãdatũ, oportet ꝙ iudicia mãdati procedãt totalr̃ ad
torturã, l. 1. ff. de q̃õ. & l. de minore, §. fi. l. maritus, ff. e. &
l. fi. C. de falsis, cũ si. Non vir̃ aũt ꝯ Trophinũ adesse indicia man
dati sufficientia ad torturam, quia ꝯ eũ solum deponit dictus Bru-
ni p̄tẽsus mãdatarius, q nullũ, vel saltẽ leue indiciũ facit plurib.
1 rõnib. Primo, quia † mandatarius vt pote socius criminis, non fa-
cit indiciũ ad torturam, l. fi. C. de accusa. l. sicuti, & ibi notãt Cy.
& Sal. C. de q̃õ. maxime in cã homicidij, qđ per odiũ cõmittitur,
& non ꝑp vtilitatem priuatã principalr̃, quo casu ẽt s̃m theoricã
Bar. ĩ l. repeti, §. 1. ff. de q̃õ. socius non facit indiciũ ad torturã ꝯ so-
cium. & ꝙ confessio eius, qui asserit se suscepisse mãdatũ occidẽ-
di hoĩem, nõ faciant indiciũ ad torturã ꝯ cũ, q dr̃ mãdasse, firmat
Bal. consi. 429. an mãdatarius, li. 3. & Pet. de Anc. ꝯs. 24. vsia ingli-
co-

tione. Decius cons. 180. lætatus sum, col. 3. volu. j. Nec ob. si dica-
tur, hic agi de assassinamẽto, siue de homicidio patrato per assas-
sinos, iuxta tex. in c. j. de homic. lib. 6. in quo videtur ĩpale, q̃ so
cius possit interrogari de consocijs & mandatore, secundũ Bald.
in l. non ideo minus, C. de accus. Ang. in tract. malefi. versi. & Sẽ-
pronium Rodulphi, &c. quia negatur q̃ sumus in casu d. cap. j. de
2 homic. lib. 6. quia ad hoc vt dicatur † homicidium commissũ per
assassinos, oportet constare, q̃ mandator dederit interfectoribus
aliquam pecuniam pro homicidio faciendo, secundum Bart. in l.
solum, §. si mandato, ff. de iniurijs. & Bal. consi. 256. quanquam li
a. nam ij dicuntur assassini, qui accepta pecunia locant operas ad
necandos homines, d. c. j. de hac autẽ qualitate q̃ Trophinus de-
derit precium sanguinis interfectoribus nullatenus apparet, nisi
depositione huius Bruni, qui in hoc conuincitur de mendacio ex
depositione ancillæ, quam dedit pro conteste, quæ in hoc dicto
Bruni expresse contradicit, vnde constat horum testimonia reij-
cienda esse, c. cum tu, de testi. l. qui falsæ, ff. e. Preterea hæc qualitas
probanda fuit testimonio duorum, quia ea quæ delictũ principa-
3 liter non concernunt, sed solum qualificant, non faciunt iudiciũ
ad torturam, nisi per duos testes probentur, secundum gl. & Bar.
in l. fi. C. fa. ercis. & Bar. in l. fi. ff. de quæstio. & in proposito firmat
Bal. consi. 134. Bectonus de Ceuo, ad fi. lib. 5. Et vbi essemus in ca
su d. c. i. in quo socius potest de socijs interrogari, non sequitur,
ergo eius confessio facit indicium ad torturam. Ita formaliter cõ
cludunt Cyn. Oldra. & Ang. in l. si certus, ff. ad Silla. & Saly. in l.
4 fi. C. de secu. Pan. in c. veniens, de tes. & in ĩpẽin † assassino, q̃ nõ
faciat indicium ad torturam contra eum, a quo asserit suscepisse
mandatum, consuluit Deci. in d. consil. 189. colum. 6. & licet Pet.
de Bellapert. in d. l. fin. & Panor. in d. capitu. j. de confessis, videan-
tur contrarium admittere. Mihi tamen opinio Cyn. Oldra. Ang.
& sequacium semper visa fuit verior, ne vita cuiuslibet hominis
etiam probatissimi, posita videatur in manu vnius sceleratissimi
viri, & quia iura tantummodo dicunt socium criminis in quibus-
dam casibus specialibus posse interrogari de socijs, non autem di
cunt socio dandam esse fidem tanquam testi integro, & idoneo.
Vnde istud cum lex non dicat, intelligamus, quòd possit de socijs
interrogari, & ei danda sit tanta fides, quanta de iure datur vni cri
minoso, quem constat non facere indicium ad torturam, cap. te-
stimonium, de testi. & statim subiciam. Et si dicatur, ad quid pro
dest socios interrogare de socijs, nisi eorum confessio probet? re-
spondetur, quod prodest, & probat sufficienter ad effectus inqui-
rendi, seu articulos formandi contra consocios, non aũt probat
ad effectus torquẽdi, secundum Ang. & Dec. in locis præallega-
tis. cęterum vbi iura admitterent, q̃ testimonium principis in cri
mine faceret indicium ad torturam, quod constat esse falsum: at-
5 tamen sane istud intelligẽdum foret, si socius criminis alias sit te-
stis † fidei probatæ, quia probatio quæ extorquetur a delinquen-
te per torturã, est suppletoria ad probationem cõsocij criminis,
& non per se stans, ergo ad hoc vt possit deueniri ad torturam, &
sic ad probationem suppletoriam, oportet quòd probatio, quę a
tortura supplenda est, sit semiplena, secundum Bal. cõs. 259. ver.
verba inquisitionis, lib. j. & Alex. consi. 14. ponderatis. colum. 2.
libr. 3. constat autem dictum socij criminosi non facere semiple-
nam probationem quia nõ est integer testis, & omni exceptione
maior, prout requiritur ad hoc vt faciat semiplenam probationẽ
secundum Barto. in l. admonendi, ff. de iureiuran. & indicium ad
torturam, secundum Bart. in l. lege Cornelia, per illum text. ff. de
falsis. Vnde posito, q̃ iste Bruni, qui dicitur socius criminis, esset
idoneus testis, non obstante exceptione societatis, quod, dixi fal
6 sissimum est, quia alijs rationibus constat eum non esse † virum
probatę fidei, & ĩtegrum omni exceptione maiorem, dico quòd
non facit aliquod iudicium ad torturam. Nam ex productis con-
stat eum esse furem & ambigeum, quia a testimonio repellendus
venit, c. super eo, el. j. de test. Spe. ti. de teste. in ver. item quòd nõn
est probatę fidei. & in ver. item excipitur, quòd est infamis. Con
stat etiam eum esse vilem, & pauperem, qui etiam non dicitur in
teger testis, & omni exceptione maior, secundum Spe. in ti. de te-
ste, §. opponitur, ver. item quod est artifex. Alber. de Rol. in trac.
de teste, sub rub. quando testes repellantur ratione defectus per
sonæ, & firmat Alex. consi. 150. colum. 3. lib. 5. & And. Sicul. con
si. 32. colum. 8. li. 1. & consi. 47. colum. 9. & co. pen. eo. lib. Item cõ-
stat, hunc Bruni fuisse, & esse varium, & contrarium, vt ex primo
& secundo, ac repetitis examinibus eius apparet, ergo non pro-
bat, d. l. qui falsa, & d. capit. cum tu, de test. ex quibus resultat cla-
ra conclusio, quòd dictum huius sceleratissimi hominis non fa-
cit indicium contra Trophinum. Nec ob. si dicatur, quòd dictum
huius Bruni coadiuuatur pluribus argumentis & coniecturis, vi-
delicet inimicitia, quæ erat inter occisum, & ipsum Trophinum,
& ex eo, q̃ occisores visi sunt eo die cõmedere, & epulari in do-
mo dicti Trophini vel fodere eius ortum, quia istæ coniecturæ fa
ciliter remouentur contrarijs coniecturis & argumentis: sicut
7 enim clauus clauum trudit, ita coniectura coniecturam exclu-
dit, l. Diuus, ff. de in integ. rest. capit. literas, de præsump. & in pri-
mis coniectura inimicitiæ tollitur ex reconciliatione superueniẽ
ti, l. 4. ff. de adimen. leg. & l. antepe. §. Lucius, ff. de le. 2. cum pcor-
dan. & traditur in specie per Bal. in aut. si dicatur, C. de testib. Df
autem probata reconciliata ex dictis plurimorum testium asserẽ
tium post habitam rixam & cõtractam inimicitiam occisum fuis-
se vnum conuersari, colloqui, bibere, & comedere, ac se inuicem
salutare, qui sunt actus amicitiæ, & reconciliationis, vt notat per
glo. in §. fi. Inst. de iniurijs. Item ad hoc, vt ex inimicitia oriatur cõ
iectura homicidij, oportet q̃ sit inimicitia capitalis, & grauis-
sima, secus si inimicitia sit orta ex leui offensa, quia ex tali offen-
sa non reuocatur legatum, l. 4. ff. de adi. leg. & multo minus oritur
præsumptio, q̃ propter talem leuem inimicitiam debuerit aliq̃s
hominem interficere, secundum Bal. in d. aut. si dicatur, vbi dicit
8 q̃ vtrum † inimicitia sit capitalis, vel grauissima, statur iudicis ar-
bitrio; & est tex. in c. peruenit, de sent. excom. Verum inimicitia
suborta inter Trophinum, & occisum, ex eo q̃ occisus prætende
ret Trophinum instigasse armigeros, vt hospitarentur in domo
occisi, & ex verbis, ex rixa inter eos habitis, non potest meo iu-
dicio dici capitalis, nec grauissima, cum non fuerit suborta ex ia-
ctura maioris partis bonorum, prout videtur necessarium ad hoc
vt propter iacturam bonorum dicatur contracta capitalis inimi
citia, vt probat tex. in l. fi. ver. iactare molem C. de reuocan. dona-
tio. & in §. item propter litem, Institu. de excusatio. tutorum. &
in c. frequens, de rest. spol. nec propter rixam, vel verba inter eos
plorata etiam arbitrarer hanc dici posse inimicitiam capitalem,
vel grauissimam, cum nulla fuerit personalis offensa. Non enim
eleuatio maiorum, & verborum rixantium prolatio iniuriam fa-
cit atrocem. l. item apud Labeonem, §. j. ff. de iniur. nec ex perso-
na, loco, vel tempore, potest dici atrox, vt §. atrocẽ, & in §. atrox.
Inst. eod. Nec eo, quod die antecedenti occisores visi fuerunt in
9 domo dicti Trophini bibere, & comedere, vel ortum fodere, † q̃a
ex natura officij cauponæ, quam exercebat dom. Trophinus te-
nebatur dictos occisores hospitari, & victum eis p̃stare, l. j. ff. furt.
ad ver. nau caup. stabul. & no. per Bart. post gl. in l. j. ff. naut. caup.
stabul. constat enim eos occisores venisse ad cauponam do. Tro-
phini, vt viatores euntes Castrum ad audiendam causam nouã
vt ex depositionibus Bruni & testium examinatorum in proces-
su apparet, ergo ex hoc quod hospitati fuerint ea die in domo d.
Trophini, non potest elici vlla probabilis coniectura mãdati, q̃a
vt caupo eos recipere tenebatur, vnde ex necessitate officij non
alia ratione præsumitur Trophinus eos recepisse, & cum eis cõ-
medisse, & bibisse, & ↄuersatum fuisse, l. nauta. ibi, vt viatores ma
nere in caupona patiatur, ff. naut. caup. stabul. & hæc pręsumptio
10 præualet cõtrariæ præsumptioni, quia est exclusiua delicti, quod
in dubio non præsumitur, l. merito, ff. pro socio, l. j. C. si seruus ex
tero emi se mandauerit, lib. 4. Nec verisimile est, q̃ palam & pu-
blicè hos viatores in caupona tenuisset, si ad homicidium eos ac
cessisset. Cæterum bona fama dicti Trophini contrarias conie-
cturas elidit, & operatur, q̃ ex cõiecturis, & indicijs dubitatis tor
queri non possit. Ita Alb. Gãd. in trac. malefi. sub rub. de pręsum.
& indi. dubi. colum. 4. & Bal. in l. fi. C. de probatio. & in l. j. vbi Ias.
ad fi. C. communia de leg. Accedat, quòd Trophinus procurauit
hunc Bruni capi, & carcerari tam pro abacta equa, quam pro p̃-
senti homicidio, quod verisimiliter non procurasset, si eius mã-
dato tale homicidium perpetrasset, ex quibus mihi videtur bene
appellatum. & male iudicatum.

Ita iuris esse puto ego Francis. de Ripa, & in fidem subscripsi,
saluo iudicio saniori.

Laus Deo Optimo Maximo.

De appellationibus.

RESPON. I.

NOn sine iniuria d. de Carũbo ab edicto ipsius
Baiuli, quo cauebatur pro omnium dicti
loci salute, ne suspecti de peste recipiãtur subdi
ti appellare potuerũt. Nam p̃ Carũbi custodia
ac pseruatione edicta nulla subditi, siue custo-
des facere potuerunt, quia edicta facere iurisdõ-
nis est. Insaniũt igitur qui dñi iurisdõne se vti, ac possidere teme
re asserunt, ac defendũt, eos igitur notabili mulcta afficiẽdos esse
non est, qui sit negaturus, eorum assertis friuolis & inanibus ra-
tionibus non obstantibus, ex quibus manifeste constat non iu-
re aliquo, sed summa iniuria appellasse ac experiri.

SVMMARIVM.

1 *Temere appellantes, de iure sunt mulctandi.*
2 *Edicta maxime pœnalia decernere, & proclamata facere, iurisdictionis est.*

Respon. interpretata.

HOs meritò Circumueniunt incõmoda, qui spre-
uerunt commoda, quo fit vt appellã-
tes ab edicto do. Baiuli loci Carumbi, ne suspecti de pe-
ste intromittantur, quia commodum maximum negligunt,
sanctãque legem contemnunt, non solum pœnis in edicto noia
tis, &

5 tis,& inferus puniri debeant, verum ẽt ꝑ ꝑ † temerariam appella-
tionem notabili mulcta condemnandi sunt, & ita fieri debere di
cit, & instat procurator fiscalis dicti loci, non obstantibus assertis
friuolis, & non militantibus rationib. imò abusionib. deductis in
asserta appellatoria cedula. Dñt appellantes onus custodiæ ad se
spectare, quod & ijsdem procurator posset diffiteri, negare tamẽ
non vellet, habeant igitur onus custodiæ, ad qđ ẽt, & cogi, & cõ-
pelli possunt inuiti, tã captis pignorib. quam mulcta indicta, ha-
beant ẽt commoda suæ custodiæ, quare si bene, & fideliter (vti
debent) custodiam fecerint, eam horrendam contagiosis labem
euitabunt, sed eius faciẽdi edicta pro custodia, & defensione Ca-
rumbi dimittant dño, & eius officialib. ad quos spectar iurisdõ.
2 est enim † iurisdõnis edicta maxime pœnalia decernere, & procla
mari facere l. si quis id, quod ff. de iurisd.omn.iu. & custodes ac sin
dicos prohibere, ne suspectos intromittant, neuè aliquid accep-
tẽt, quod vniuersis, vel singulis dãnũ aliqđ afferre possit ad quẽ.
n. spectat magis salus Reip. & subditorum, q̃ ad dñm l. 3. ff. de of.
ꝑfe. vigil. acceptẽt igit̃ reuerenter vtilissimũ & iustissimũ edictũ
ꝑ salure Carsibi, edictum ab eo, cui cura & conseruatio ipsius per
dñm credita fuit, nolintq; temerariè sibi vsurpare iurisdõnem, ni
si fortè imperii aculeos velint experiri. Proponuntur insuper ap-
pellantes, se fore in quasi possessione immemorabili custodien-
di, suspectos expellendi, non suspectos intromittendi. in qua qui
dem quasi possessione manuteneri, & non turbari debuisse pro-
clamãt. Vana quidem, & insula exclamatio, vt potiãtur sua quasi
possessione, si quam habẽt: aliud est enim portas custodire de mã
dato, & licentia eorum dñi, aliud edicere ne tales intromittant
sub certa pœna. primum cõtinet nudum factum, sñm vero ius, &
iurisdictionem habet inclusam. Iniquitatem ẽt edicti exprobrãt
Quod Claudium virum (vt aiunt) nobilem, addant & patricium
bona, domum, agros, vineas, olıueta, & centum nummorũ milia
(si velit) possidentem in loco Carumbi recipere veret. leuis sanè
iniquitatis cã ridicula potius, an ne nobilitas, an Crassi diuitiæ tã
magnarũ virũ, sunt vt eas pestis hostilitas aggredi formidet? Ne
gant preterea, Claudiũ fuisse sp spectum, cum & si Carpentoratẽ
sis Ciuitas, q̃ leuiter locis in duob. contaminata sit longè tñ eius
habitatio a contagiosis locis distat, seq; celeri pede exemit, & cũ
bulenno Sitiani ad dictum locum Carumbi properauit, & calũ-
niosa, & commentitia negatio, dñt sanè appellantes clarissimum
Iureconsultum dñm Andream, virum certè circũspectũ, bonisq;
morib. perdotatum, iudicem ordinarium edicti loci Carumbi, q
ab ingressu arcessetint, quia a Carpẽtorate veniebat glossent suũ
cõmentum an eodem die eũdem Claudium, eadem ex causa pa-
riter arcesserint, an ne eos suspectos tunc habuerint? Sed cur pro
Deo ĩ. triduum cessauerit suspicio? adducant, si possint, alias cãs
& respondeãt cur iudicem recusant, exterum admittunt, dicant
quare iudicem per d. Carumbi admissum eiiciunt? Claudium ꝓ-
hibitum intromittunt, quæ rõ? q̃ voluntas? imò quæ insania eos
mouent ꝯ præcepta pœnalia? ꝯ dñi voluntatem? ꝯ salutem reipu.
talem leuiter insurgere; nec satis excogitari põt, an grauabũtur.
Sed vellẽt (vt est in prouerbio) in eorũ manu esse, clauigero Pe-
tro claues, & Michaeli stateras auferre, & rursus pro libito resti-
tuere. Credebant, inquiunt, postq̃ buletinum a loco Sitiani detu
lerat suspectum amplius non esse prout euentus iudicauit, at su-
spectus esse poterat, nec suspitio purgata erat, ergo cauendũ, fuit
credendum potius edicto, & illi parendum, q̃ suæ irrõnabili cre-
dulitati, q̃ nec eos excusat, immo potius instabiles eos esse oñdit,
qui modo vt suspectum eiiciant, imo vt nõ suspectum intromit-
tant, seu introducant. Sunt præterea alię q̃ plures suspitiones, quę
edictum iustificant, & quæ si opus fuerit deducẽtur, potuissentq;
ipsis syndicis, & hominib. exprimi, si ante intromissionem dicti
Claudii eas petiissent, prout eas petere debuerunt, & non suo
sensu viuere, ex quib. concludendum est appellationi prædictæ
vti friuolæ, non esse deferendum.

RESPON. II.

APpellans. Appellationi suæ renunciare põt in-
uito applo si appellati, non intersit
& res integra sit, & iõ renũciet, qa in iustã cãm fouet.
Secus si ad expensas euitandas duntaxat renunciet.
Quare cum Antardus expensarum ratione appellationi renũcia-
uerit, Anselmus de causa hujusmodi pro suo interesse cognosci
rectè desiderat, ne in futurum Antardus de re plenè cognita iu-
dicium valeat instaurare.

SVMMARIVM.

1 *Appellans an appellationi suæ renunciare possit inuito appellato, & vide nume. 2.*
3 *Quoties appellati interest, non obstante renunciatione appellantis, de causa est cognoscendum.*
4 *Renuncians appellationi, liti, causæ, & instantiæ, in dubio censetur renunciasse, quia iniustam causam fouet.*

Respon. interpreta.

2 LIcet Sunt, qui velint, appellantem † posse renunciare
suę appellationi inuito appellato, qñ nõ inter-
est ipsius appellati. horum tñ opinio procedit re inte-
gra, & anteq̃ appellatio fuerit introducta, & effecta cõ
munis, sñm Iun. in c. ex parte, el 2. de refer. & Io. de Ana. in c. fi. col.
v. de crim. fal. & Peru. in c. interposita, §. ille deniq;, de ap. & iõ ni
hil ad rem facit l. postq̃ liti, C. de pac. quia procedit parte acceptã
te renunciationem. Item loquitur in appellatione iã effecta cõi.
Et vbi horum sñia vera foret, ꝙ appellans possit ab appellatione
desistere, & liti, & cãę renunciare, qñ non interest appellati, iuxta
d. l. postquam, & l. destitisse, de iud. In casu tñ nostro interest An-
selmi de Pometio appellari, ꝙ ꝓferaĩ tertia sñia, qa dictus An-
tardus nõ renũciauit appellationi, liti, & cãæ ea rõne, qa credat
a † sñias primas esse iustè latas, sed ad euitandas expensas, vt patet
ex instrumento oblationis, & depositi vbi dr̃, ꝙ licet primæ sñiæ
latæ, sint nullæ, nihilominus ad euitandas maiores expensas of-
fert se soluturum, quod petitur. Ex hoc apparet, ꝙ non renuncia-
uit simpliciter, & ex causa iustitiæ, prout sequintur, d. c. interposi
ta, § ille deniq;. Item apparet, ꝙ interest appellati, ꝙ confirmetur
sñia, ne iste appellans postea in futurum ageret condõne indebi-
ti, iuxta tradita in l. Iulianus, ff. de condi. inde. vel nec obi cere t
compensationis exceptionẽ ꝯ alia, quæ idem Anselmus sibi dẽri
prætendit, & super quib. etiam litigatur. Nam si appellans soluat
metu expensarum, & non quia sit verus debitor, posset ꝗ ꝓ prætẽ-
dere soluisse debitum, & ideo agere, vel excipere, & compensare
posset, aut saltem super hoc litem instituere, ideo interest appella
ti, ꝙ confirmetur primæ sñiæ. item interest Anselmi non recipe
re solutionem virtute sñiarum, quas appellans prætendit esse nul
las, quia sic indebitè reciperet, vt ergo sciat, an sint nullę, vel non,
3 interest sua † vt cognoscatur: ergo renunciatio non obstat, quia
(vt dixi) opus est ꝙ renuncians ideo renunciet, quia credat se ma-
lam causam fouere, & non ad euitandas expensas dũtaxat. In ca-
su autem nostro contestat ex protestatione ipsius Antardi, ꝙ nõ
renunciauit, quia malam causam habebat, cum adhuc prætendat
sententias esse nullas, ergo &c. Fateor aũt, ꝙ si non appareat de
4 mẽte ipsius Antardi, ꝙ in dubio † crederetur renunciasse liti, cãę,
& instantiæ, seu appellationi, quia malam causam haberet, & sic
q a esset verus debitor, sñm gl. in l. si maritus, § si negauerint, ff. de
adult. & hoc casu non interest aduersarii, in cuius fauorem fit re-
nunciatio, ꝙ feratur sñia. Sed in casu nostro constat clare ex ver-
bis ipsius Antardi, ꝙ non renunciauit liti, & cãæ, seu appellatio-
ni, quia habeat malam cãm. Ideo interest Anseli appellari, ꝙ fera-
tur sñia ad hoc, vt sciat an capiat tanq̃ debitum, vel indebitum, ꝑ
iura, & rationes præallegatas. Posset etiam prætendere interesse,
vt videatur, an priores sententiæ ipsum appellatum læserint in ali
quo, & ideo in melius reformari, l. ampliorem, C. de ap. Sed quia
non vidi sententias, non vlterius super tale interesse insistam.
Laus Deo, de Ripa, Iur. Vtri. Doctor, ita iuris esse respondeo:
saluo saniori iudicio.

RESPON. II.

CVm appellatio de iure notorie probibita nec exe
cutionem, nec iurisdictionem iudicis a quo
afficiat, merito alimenta adiudicata tradenda veniũt,
inhibitione iudicis ad quem non obstante.

SVMMARIVM.

1 *Appellatio de iure probibita, an impediat executionem, & iurisdictionem iudicis a quo. & vide nu. 3.*
2 *A sententia super alimentis de futuro, non licet appellare.*

Respon. interpreta.

DVbitatur. an appellatio a sententia lata super
alimentis de futuro, secuta inhibi-
tione Iudicis ad quem, impedire habeat executionem
2 sententiæ, videtur ꝙ non, nam appellatio † de iure ꝓ-
hibita non impedit executionem, neq; suspendit iurisdõnem iu
dicis a quo c. nõ solum in prin. ibi exceptis casib. in quib. iura post
sententiam prohibent appellare, de app. lib. 6. a sñia autem super
2 alimentis de futuro prohibita † est appellatio, l. si. & ibi Bar. ff. de
app. recip. ergo sequitur conclusio, ꝙ talis prohibita appellatio
non impediet executionem. Quod etiam voluit Old. in sim. con
sil. 18. in 3. dub. In contrarium facit, quia iudex ad quem, est iudex
in cognoscendo, an appellatio sit recipienda, vel reiicienda, etiã
ꝙ iudex a quo illam reiecerit, sñm glo. in clem. vnic. in glo. mag. ad
fi. de dolo, & contuma. vt ergo dicendum, ꝙ iudex ad quem pos-
sit inhibere, ne fiat executio donec cognouerit, an talis appella-
tio sit de iure prohibita, & ꝯñr reiicienda, an vero admittenda, &
pro ista conclusione est casus ad literam in c. Romana, §. si autem
de app. lib. 6. Quid dicendum? Breuiter distinguendum est, aut iu
dex ad quem inhibuit postq̃ incœpit cognoscere, an sit appellans
in causa a iure prohibito, & tũc impeditur executio, aut inhibuit
ante, & non tenet talis inhibitio, & consequenter non ligan-
tur manus iudicis a quo ista duo probantur in d. §. si autem, &
ista distinctio, & ille tex. procedit vbi dubitari potest, an appella
3 tio sit interposita in casu prohibito, vel ne. secus † si notoriè con
staret appellationem fuisse interpositam casu prohibito, tunc
nec appellatio, nec inhibitio impedit executionem, c. vt debitus,
c. cum Romana, de ap. & ita declarat Gem. in d. §. si autem, & di-
cit idem Gem. in d. ca. non solum, in glo. in verb. exceptis casib.
ꝙ si sit facta executio, & petatur per appellãtem, ꝙ reuocetur an-
tequam attentatum appellatione pẽdẽte, poterit appellatus exci

pere

pere non esse retractandam executionem, ex eo quia, & appella-
tio, & inhibitio sunt a iure prohibita, & si replicetur, q nõ pilat,
poterit teplicare se esse paratum incontinenti illud demõstrare.
& hoc modo impediet attentata reuocari, &c. Laus Deo.

RESPON. IIII.

TErtius Pro interesse suo tribus modis potest in cã alterius interuenire post sniam latam, s. aut p prosequendo appellationem interpositam, aut propriã appellatioem inibtuendo, aut comparere potest ad executionem impediendam. Verum cũ applo Do. de Malendos deserta fuerit, non pñt do. de Sandone desertam appllonem prosequi, & præsertim cum eãdem appellationem ipsi Do. de Sandone non ratificauerint intra tpa requisita, ideo executionem sniæ impedire non potuerunt. Qui nobiles de Sandone si ppriam appellatioñẽ instituant, possessionẽ contentiosi prati tã a Dño Bartholomeo Olonio, quam ab ipso Do. de Malendos intrepidè vendicabunt.

SVMMARIVM.

1 *Quot modis post sententiam latam tertius comparere possit.*
2 *An appellãs p recipiẽdis apostolis corã iudice a quo, tertio cõparere teneat.*
3 *Accessorium sequitur naturam principalis.*
4 *Tertius adhærens appellationi alterius pro interesse suo, nihil petere põt, sed sibi licet causam defendere, & ibi vide de inhib. tertij, nu. 5. & 6.*

Respon. interpreta.

TErtius pro suo interesse post latam sententiam,
1 tribus modis põt comparere. Primo, vt
prosequatur appellationem interpositam per condẽ
natum, l. a snia, §. idem rescripsit, ff. de appel. Scdo põt
comparere appellando ab ipsa snia, & propriam applonem psequendo, c. cum super, de re iud. l. si perlusorio, §. j. ff. de appell. Tertio, potest comparere ad impediendam executionem sniæ. l. a Diuo Pio, §. si super rebus, ff. de re iud. vr ergo, q Nobiles de Sandone audiendi sint, volentes pro suo interesse prosequi appellationem interpositam per Malendos condemnatos. Nec obst. si dicatur, q appellatio est deserta, quia condemnatus eam nõ introduxit, & pñt non vr, q amplius Do. de Sandone eam prosequi possint, quia rñdetur, q condemnatus non potest præiudicare iuri iam acquisito ipsis de Sandone ex prosecutione, quã inchoarant ante desertionẽ, sm Bar. in d. l. idem rescripsit, & Pan. in d. ca. cum super colum. penul. Nec dicatur, q ante prosecutionem inchoatam per dominos de Sandone erat appellatio deserta, cum appellans nõ comparuerit in termino tertio loco sibi assignato ad recipiendos apostolos, quia idem Malendos bis comparuit, seu eius procurator in termino, quod satis fuit, nec tenebatur † tertio pro
2 apostolis recipiendis coram iudice a quo se præsentare, secundũ,
gl. communiter approbatam in cle. quamuis de appel. Præmissis minime attentis arbitror dominos de Sandone non esse audiendos eo modo, quo comparent, videlicet ad psequendam appellationem interpositam per Malendos, quod probo a sufficiẽti partiũ enumeratione. aut. n. tempore, quo ad prosequendam huiusmodi appellationem venerunt, appellatio erat deserta, aut non, primo casu res clara est, q nõ sunt audiendi, quia tertius debet prosequi appellationem in eo statu, in quo reperitur, ideo si sit nulla appellatio, eam vti validam non potest prosequi, l. cum vnus, ff. de bo. aut. iud. pos. si sit deserta eam non poterit facere renunciare, sm Bal. in auth. hodie, C. de appel. Ratio huius est, quia si appellatio est inutilis appellantibus, etiam inutilis esse debet tertio venienobus ad eam prosequendam, cum veniat pro suo interesse, tanquam adminiculum, & accessorium ad audiendum appel-
3 lantẽ, & q inutile † in principali, non debet prodesse in accessorio, l. cos. C. de vsur. reg. cum principalis, de reg. iur. & hanc rõnẽ assignat Old. in consi. 2. vbi sunt duæ prouisiones, vel rõ clarior põt assignari, quia super non ente, non ædificatur, l. 2. ff. de vsufru. c. cum Paulus, 2. q. 1. Secundo casu, si dñi de Sandone inchoarũt suam prosecutionem ante desertionem, etiam puto eos non esse audiendos, ad quod oñdendum pmitto, q tertius adhærens † ap
4 pellationi alterius pro suo interesse, non potest petere aliquid sibi adiudicari, sed solum potest cãm defendere, & condemnatum tueri, ad effectum ne snia lata ꝯ reũ sibi piudicet sm Bal. in d. auth. hodie ad fi. & snia ferenda erit in personam appellantis, & nõ tertii, quia cũ eo lex fuit inchoata, sm Inn. in d. c. cũ sup. Hoc sic pmisso infero, q D. de Sandone non possunt prosequi hanc appellationem, & si eam prosequi pñt, non tñ eorum prosecutio posset impedire executionem ꝯ appellantem in eius preiudicium pp non introductionem, & non prosecutionem, appellatio deserta remansit. Primum, q non possit cãm prosequi probo multipliciter. Primo, qa ad hoc vt tertius possit adhærere, & pseq appella-
5 tionem alterius, oportet q ipsam † appellationem ratificet infra terminum datum ad appellandum, secundum Bal. in d. auct. hodie, Alc. in addi. ad Bar. in d. l. si perlusorio, no. gl. in ca. vt circa, in ver. vt si qñ aliqui, de elect. in 6. Rota deci. 128. in nouis. Non constat autem, q do. de Sandone nec adhæserint, nec ratificauerint appellationem in termino dato ad appellandum, imo post desertionem appellationis (vt præsupponitur) ad prosequendum appellationem hanc venerũt, ergo &c. Secundo, quia articuli exhibiti per do. de Sedone fuerunt reiecti in causa principali, & a reiectione appellatum, quæ appellatio deserta remansit, vnde ad producendum eosdem articulos non sunt amplius audiendi, qa tenentur prosequi cãm appellationis in eo statu, in quo est, vt s. dixi, & quantum ad prosecutionem, ius tertii regulatur sm ius principalis. sm Lap. & Pet. de Anch. in cle. constitutionem, per illum tex. de elect. quod maxime verum est, si tertius sciebat cãm agi, quia tunc acta ita sibi scienti præiudicant, sicut snia, sm Pan. Imo. & alios in d. c. cum super, tunc autem do. de Sadone sciebãt cãm agi, quia solicitatorem ad omnia instruenda constituerant, vt patet in processu primæ instantiæ, vbi procurator Malendos petiit terminum ad loquẽdum cum solicitatore dominorum de Sadone instructo de huiusmodi lite. Tertio, vt s. dixi prosequens appellationem alterius, non potest petere aliquid sibi adiudicari. Sed si velit aliquid sibi adiudicari, debet ipse tertius appellare, & propriam appellationem prosequi, vnde non video qualiter do. de Sadone prosequendo appellationem alterius possint petere, q declaretur nob. Bartholomæum Olonium cecidisse pp dationem in emphyteusim a iure suo, quod habebat in prato, de quo agitur insuper, & si nob. de Sandone pro suo interesse admitti deberent ad prosecutionem huiusmodi appellationis, tñ non pñt impedire executionem fieri contra Malendos non prosequentẽ suam appellationem, vt signanter determinat Imol. in d. ca. cum super, in 4. no. vbi facit differentiam, an tertius prosequatur ppriã appellationem, an prosequatur appellationem alterius condẽ
6 nati, primo casu tertius pp suam appellationem potest impedire
executionem. secundo casu, vbi prosequitur appellationem alterius, tunc si appellans non prosequatur suam appellationem, ꝯ eum debet fieri executio, non obstante, q tertius velit eam prosequi, & maximè quia si do. de Sandone bonum ius foueant, secuta snia ita poterunt pnssessionem prati obtinere a dicto Bartholomeo, sicut ab ipso Malendos, quo casu nõ debet impediri exe cutio, iuxta tradita per Bar. & alios in l. a Diuo Pio, §. si super reb. ff. de re iudi. Laus Deo.

RESPON. V.

CVm instrumentum de consensu partium cancellatum, & annullatum nullam prorsus nec in iudicio, nec extra fidem faciat, merito ex eo carceratio, valida nbtineri nullo iure potuit, quare carceratione obtenta per do. de Bellis super cancellato transactionis instrumento de eorum consensu, tanquam ex efficaci causa contra Iosue Iudæum impetrata, necnon a relaxatione dicti Iosue legitime requisita, & per iudicem non admissa, obstante metu allegato non liquido, nec ante creationem (put intus est) non probato, & qui probatus non prodesset, cum altiorem requiat indaginem ac ab in ciuili admissinne probationum in fauorem ipsorum de Bellis per iudicem emanata, iure optimo ab eodem iudice per eũdem Iosue tanquam ex pluribus grauatum recte appellatum esse respondi.

SVMMARIVM.

1 *Qui ante diem petit, malè petat.*
2 *Instrumentum nullum, nullam meretur executionem.*
3 *Carceratio impetrata ex ca. inefficacis debiti cãcellati, et annullati nõ tenet.*
4 *An cancellatio seu liberatio metu facta valeat? & ibi vide, an coacta volũtas, voluntas sit.*
Ad factum nemo pr̨ecise cogitur.
5 *Debitor per metũ liberatus si pristinam obligationem subire recusat, ex edicto q metus causa, ia quadruplum condemnatur.*
ñ *Metus purgatus dr per spontaneã cãcellationem subsecutã, seu liberationẽ.*
7 *Transactionis commodo priuatur, qui promissa iurata non seruat.*
8 *Conuentis quis non dicitur contrauenisse, a quib. prius pars aduersa recessit.*
9 *Qd nõ ẽ allegatũ añ capturã, an possit post allegari ad capturę cõfirmationẽ.*
10 *Pro debito non liquido captura concedi non potest.*
Homo cunctis reb. est dignior.
11 *Impetrans capturam quando sit audiendus, & quo stylus curiæ procedat.*

Qui veritas est, me dirigat in viam veritatis.

Respon. interpreta.

CArceratus Proponit Iosue, qa ante diẽ, ꝯuẽtũ coegit d. d. Bellis debi-
1 tores ad satisfaciendũ. Qui aũt † ante diem petit,
male petit, §. plus, Inst. de ac. & licet venerit dies,
nõ tñ cessit, l. cedere diẽ, ff. de ver. sig. Qd aũt Iosue egerit añ diẽ, & sic ꝯuenerit ꝯuẽtis, ac transactis, dr probatum instro cuiusdam transactionis, de quo in actis. & hac ratione iustificatur carceratio. Pro parte Iosue dicitur carce-

carcerationem fuisse per dictos de Bellis iniustè,& in ciuili, etim
petrata, quia dictũ instrm transactionis fuit de consensu partiũ cã
cellatum,& ipsi Iudæo satisfactum, & ꝙ virtute instrmenti can-
cellati nõ debuerunt, nec potuerunt ipsi Belli impetrare dictam
2 carcerationem, † cum instrm cãcellatum nullã mereat executio-
nem, l. inductã, C. de solutio. l. nihil. interest, ff. de adim. le. Immo
tale instrm nullam fidem facit in iudicio, nec extra ſm Ioã. An. in
addi. Spe. in ti. de instru. edi. §. ostenso in addi. inci. dixit Rolandus
quod verum est, & si non sit per Notarium reipsa cancellatum,
sed a partibus pro cãcellato habitum, l. emptor, §. Lucius, & ibi
Bar. ff. de pact. Ex aduerso replicatur, ꝙ dicta cãcellatio fuit,& est
nullius momenti, quia meticulosa,& viribus p̃turæ extorta. Pro
parte Iudæi replicatur, ꝙ hac replicatione non obstante debet re
laxari, tum quia non est liquida, & requirit altiorem indaginem,
tum quia probata non releuat ipsos de Bellis. Quibus non obstã-
tib. dñs iudex denegauit relaxare dictum Iudęũ articulos ad veri
ficandam replicationem metus admittẽdo. A quib. quidem dene
gatione,& admissione fuit appellatum ad Reuerendissimum do
minum Legatum. Ideo q̃rit, an bene vel male fuerit appellatum.
Ego omissis nõ necessariis hincinde argumẽtis, quæ adduci pos-
sent puto bene appellatum,& carcerationem fuisse per iniuriam
impetratam a dictis de Bellis, qui sciebãt instrm, cuius vigore ip-
sam carcerationem impetrarunt, suo consensu fuisse cancellatũ
3 quia impetrata fuit ex causa † inefficacis debiti cancellatione ob-
literati,& acceptilatione extincti, iurib. præallegatis,& aliis notis
simis. Nec ob. asserta replicatio metus, quia r̃ndetur, ꝙ metus re-
plicatio non releuat do. de Bellis ad iustificãdam carcerationem
4 rõnib. infrascriptis. Et primo, quia † cancellatio, vt liberatio metu
facta valet,& liberat debitorem, qui metũ intulit, l. interpositas,
C. de transa. c. Abbas, extra de iis, quæ vi metus ve cã fiunt, qa vo
luntas coacta, voluntas est, l. si mulier, §. si metu, ff. e. ti. dato ergo,
ꝙ probetur metus, non tñ liberatio,& acceptilatio esse p̃pea nul
la. Nec obligatio semel extincta vires reassumeret. Et si dicatur,
ꝙ coactus liberare debitorem, hẽt actionem ꝙ metus cã, qua me
diãte potest agere, vt liberatus reponatur in pristinam oblĩonem,
l. metum, §. ex hoc edicto, ff. eo. Istud non negauerim, sed nihil ad
rem facit, tum quia non potest debitor liberatus præcise cogi, vt
in pristinam obligationem se constituat, quia ad factum nemo p̃-
cise cogitur, l. si quis ab alio, §. fi. ff. de re iud. Hinc est, ꝙ si debitor
5 † recuset subire pristinam obligationem, edicto ꝙ metus causa cõ
demnatur in quadruplum, d. §. ex hoc edicto, ergo non cogitur p̃
cise, sed cautatiue. si nolit condemnari in quadruplum, tum quia
obligatio sp est extincta,& inefficax, donec fuerit p̃ ſniam reposi-
tus debitor in eadem obligatione. Ex quib. constat, ꝙ iniquè do.
de Bellis impetrarunt huiusmodi carcerationem vigore inutilis,
& inefficacis extinctæq; obligationis, in quam obligationẽ non
potest dictus Iudæus carceratus inuitus reponi, & vbi posset re-
poni, non tñ legitur repositus,& ante repositionem constat non
subesse. vestigium vllius obligationis acceptilatione sublatæ. Se-
cundo r̃ndetur, ꝙ licet exactio debiti fuisset viribus præturæ ob-
tenta per dictum Iudæum ante diem, & ante tp̃s in transactione
conuentum, nihilominus cancellatio, acceptilatio,& mutua in-
ter ipsos de bellis,& dictum Iudæum, liberatio,& quictantia nõ
fuit extorta viribus præturæ, nec coactione iudiciaria, sed ex spõ-
6 tanea ipsorum de Bellis voluntate. Vnde per † spontaneam can-
cellationem,& liberationem subsecutam fuisset purgatus metus
præcedentis exactionis, l. 2. C. de iis, quæ vi, me. ve cau. fiunt, vbi
tex. clarus. Nam cum ipsi domi. de Bellis post solutionem (vt ipsi
astruunt coactam, liberauerint d. Iudæum a quacunq; obligatio-
ne,& petierint se quoq; liberari, mãdauerintq; cassari quæcũq;
instrumẽta, certè ratam viã habuisse solutionem,& coactionem
l. si ob turpem, ff. de condi. ob turp cãm. Tertio, quia dicti de Bel-
lis non possunt allegare metũ, quem sibiipsi intulerunt, d. l. si mu
lier, in prin. vbi liberta ingrata, quæ soluit aliquid, vel promisit pa
tronæ metu, ne in seruitutem reuocetur, non habet actionem, ꝙ
metus causa, quia ipsa pp ingratitudinem hunc sibi metum intu-
lit. Sic dicendum in proposito, ꝙ dicti Belli ingrati datæ sibi dila-
tionis ad soluendum virtute transactionis, non erubuerunt veni
re aduersus ipsam transactionem, supplicando Reueren. dño,&
impetrando rescriptum super rescissione d. transactionis, ob
quod effecti fuere ingrati beneficii receptæ dilationis. Ingratus
7 enim est, qui conuenta violat, l. fin. C. de dona. quæ sub mo.& a
commodo transactionis cadit, qui promissa iurata non seruat, l.
si quis maior, C. de transac.& licitum fuit,& est ipsi Iudæo aduer
sus transacta a dictis de Bellis impugnata venire, l. cum propo-
nas, C. de transac. l. qui fidem, ff. co. ti. c. peruenit, de iureiu. Quo
8 fit, vt idem Hebræus non dicatur † p̃uenisse conuentis, quibus
prius conuenerant dicti dom. de Bellis, l. cum pater, §. liberis, vet.
cæterum, ff. de lega. 2.& ibi no. Barto.& sequitur Panor. in ca. bo
næ, in 4. no de elec. Quarto vbi alias daretur replicatio metus, qa
tamen constat obligationem cancellatam.& extinctam, & non
constat de allegato metu, dicitur bene appellatum a denegatio-
ne relaxationis, tum quia domi. de Bellis scientes obligationem,
cuius vigore impetrarunt carcerationem fuisse cancellatam, de-
buerunt deducere metum ante capturam, & illum iustificare, qa
9 quod non est † allegatum ante capturam, non potest postea alle-
gari ad confirmandam ipsam capturam, quia si non fuit informa
tus iudex, saltem per informatiuam narrationem captura fuit in
iuriosa, iniuriatum aũt nulla conceditur confirmatio, l. si cum
nulla, de re iudi. Ita consuluit Bald. consi. 318. ista captura, li. 4. Tũ
quia hmõi replicatio metus non est liquida, & requirit altissimã
indaginem, ergo non est admittenda ad impediendam executio
nem cancellationis liquidæ, ſm Bar. in l. 4. §. condemnatum, ff. de
re iudi. Nam pro debito † non liquido non potest concedi captu
10 ra, ſm Bal. in l. apertissimi, C. de iud.& probatur in l. nemo carce-
rem. C. de exac. tribu. lib. x.& satis istud de se patet, quia si ante li-
quidatum negotium non debet concedi captura bonorum, l. me
minerint, C. vnde vi, minus est cõcedenda captura personæ, quæ
est dignior cunctis rebus, l. iustissime, ff. de Aedil. edi. Si modo nõ
põt concedi captura, nisi constito de metu, ergo etiam nõ debet
confirmari antequam constiterit. Nam ad iustificandam captu-
ram, quam constat indebite factam, nulla dilatio danda est impe
tranti in pœnam. præteriti facti, id est, iniustæ impetrationis, l. fi.
§. nullo tp̃e, ff. de libe. homi. exhib. per quem ita decidit Lud. Ro.
consi. 320. hæc horum quinq; captura, ad fi. alioquin si daretur di
latio ad probandum instrumenta cancellata, aut esset meticulo-
sa, aut falsa, aut dolo extorta,& esset in facultate cuiuslibet ribaldi
facere carcerari quemuis optimum virum, cum quo aliqñ p̃xit,
& tenere eum in carceribus, donec de viribus suæ exceptionis p̃
quictantiam,& cancellationem oppositæ cognitum sit, quo ni-
hil impius, nihil crudelius dici potest. Nec ob. si dicatur, audien-
dos esse impetrantes capturam, si post velint fidem facere de de-
bito, vt tota die ex stylo curiæ fieri videmus, quia aduertendum
11 est, † quia rõne fuerit quis carceratus, aut. n. fuit carceratus pp suspi
tionem fugæ, quia forensis, & tunc fateor stylum non esse a iure
multum alienum, quia fit vt debitor satisdet, l. si fideiussor, §. fin.
& l. sciendum, ff. qui satisda. cogan. aut fuit carceratus ad fines, vt
soluat, vel det,& tunc non potest captura iustificari post, nec fa-
cta valet, si debitum est incertum,& non liquidum. Ita declarat
Pau. de Cast. consi. 89. pro pleniori declaratione, in 1. volumi. Ex
quibus mihi vĩ, ꝙ dictus Iolue fuerit grauatus dupliciter. Primo,
quia non fuit relaxatus. Secundo, quia admissi sunt articuli ad iu
stificandum iniuriosam,& inciuilem capturam, qui non fuerunt
admittendi ad impediendam relaxationem, & qui probati nõ re
leuarent, c. cum contingat,& ibi no. Pan.& alii, de offi. dele. cum
solitus concor. Laus Deo.

De mune. & hono. tam nobi. quàm cleri.

RESPON. I.

ETiam clerici,& Doctores tenentur subire munera murorum, pontium, fon-
tium,& his similium, acq; horum loco subro-
gantur. Ab oneribus vero hospitandi milites
& a collectis hospitationum causa impositis
constat clericos & Doctores actu legentes im
munes esse. Cæteros autem, qui publice non
docent, his muneribus obnoxios credidit Bartol. comprobant
Ange. Paulusq; de Ca. Et idem visum fuit Taurinen. Parpalliæ.
Ego autem Anch.& Accolto, aliisq; plerisq; p̃dicẽtib. assentior,
modo non sint nudo nomine Doctores. Sed monetarii, quos
Auriacensis Princeps ab omni onere immunes esse voluit, p̃dl-
ctis munerib. astringũtur. Nec. n. inferior Princeps quenq̃ põt in
dãnum tertii immunem facere. Nec generalis immunitas a mu-
nerib. præmissis quem piam defendit. Cæterũ monetarii, qui mo
netam actu non cudunt, vel qui magistro monetæ operas locãt,
immunitatis priuilegio minime potiuntur.

S V M M A R I V M.

1 *Clerici an aliquid teneantur conferre in collectas.*
2 *Collectæ non imponitur personis clericorum pro rebus.*
3 *Clerici non tenentur milites hospitari.*
4 *Collecta imposita aliquib. onerib. realibus, aut personalibus, regulatur secũ-*
dum naturam onerum, in quorum locum subrogatur.
5 *Ecclesia tenetur ad onera refectionis viarum, pontiũ, fontiũ, & murorũ. 6.*
7 *Ecclesia tenetur ad solutionem collectę impositæ pro redimẽda vexatione, &*
incursione hostiũ. Item pro conseruanda vel liberanda ciuitate a pestilen-
tia, num. 8.
9 *Doctores, an teneantur ad solutionem collectæ.*
10 *Excusatur nemo ad onerib. guarnisonum, et hospitationum, nisi a lege specia*
liter eximatur.
11 *Collecta imposita per aduuantiam populi generalem, dicitur onus ordinariũ.*
12 *Inferior a supremo Principe non potest immunitatẽ alicui concedere in præ*
iudicium tertii.
13 *Priuilegium immunitatis a munerib. patrimonialibus, non est cuiusq̃uã mo-*
mẽti, nisi in eo sit adiecta clauſ. nõ obstãte, et an ea vti possit inferior, n. 14.
15 *Priuilegium eximens a talea, caualcata, & aliis seruitutib. quomodo sit in-*
telligendum, & interpretandum.

(ſm Io.de Pla.in rub.C.de vete.num.præ̃re.eodẽ lib.)habeat pri
uilegium exẽptionis a muneribus pſonalib.& facit tex.in l.eos,
C.eo.tit. Si aũt quæritur an priuilegium ↄceſſum p retro Princi
pes Autiacenſes mihi exhibitũ tribuat immunitatẽ monetarijs
a dicta collecta. Pria frõte rñdẽdũ vr ꝙ ſic,qa priuilegiũ eos exi
mit a boĩ talea,caualcata, ac ab oĩbus ſeruitutibus & viagijs, er-
go etiam ab hac collecta,quia q totum dicit,nihil excludit,c.ſoli
tę,de maio.& obed.l.a procuratore, C.mand.Et quia priuilegiũ
concedit illis immunitatem,qua gaudent monetarij Delphina-
les,qui ſunt exempti a ſubſidijs Delphinalib. vt atteſtatur Gui.
Papę deciſio.402.Sed quid de monetarijs.Sed præmiſſis nõ ob.
ↄtrium veri⁹ eſſe rñdeo,infraſcriptis rõnibus.Primò, quia huiuſ-
modi collecta ſubrogata fuit loco onerum reparationis muro-
rũ,pontiũ,viarũ, & ſimiliũ,ac pp peſtẽ, a qb.onerib. nemo exẽ-
ptus eſt,nec ẽt eccleſiaſticæ pſonæ,vt ſ.abundẽ dictũ. Itẽ ſubro-
gata fuit in locũ oneris guarniſonũ, & hoſpitationũ,a qb.nemo
10 excuſat,niſi q a lege ſpecialiter eximit, † l.3.§.eos milites, ff.de
mune.& hon.l.ſunt munera,ff.de vacatio.mune. Nec generalis
immunitas ab oĩbus onerib. extenditur ad onus hoſpitandi mi
lites,l.3.C.de muneri.patri.lib.x.Scđo, qa priuilegium immuni-
tatis generaliter ↄceſſum nõ eximit priuilegiatũ ab onerib.ordi
narijs,l.fi.§.pe.ff.de mun.& hono.l.is,q, & l.in honoribus, §.qui
muneris,ff.de vaca.mune.Collecta autem impoſita per adunan
11 tiam populi generalem, dr onus † ordinarium, ergo &c. Et ita p
hanc rationem determinat Bar.in l.hi qui.ff.de iure immu.& in
l.j.C.de ſuperind.li.x.& Parpa.in d.l.placet,col.fi.Tertio,qa infe
rior a ſupremo Principe non põt immunitatem alicui concede
12 re † in præiudicium tertij, maximè reip. ſm Pan. in c.peruenit,
col.fin.de immu. eccle. & maximè a muneribus patrimonialib.
quæ conſiſtunt in ſolo ſumptu abſq; labore corporis,ut eſt præ-
ſens collecta: nam priuilegium immunitatis ab onerib.patrimo
13 nialibus,nullius eſt momẽti, † niſi in eo ſit adiecta clauſula, nõ
obſtante,l.euacuatis,C.de decur.lib.x.inferior aũt non poteſt v-
14 ti † clauſula,non obſtante,vt latè per dũm Alc.& Moder.in l.ne
mo poteſt,ff.de leg.j.& per Fely.in c.j.col.j.de reſcri. Ex hoc be-
ne ſequitur ꝙ inferior non poteſt a patrimonialibus immunita-
tem alicui concedere in alterius p̃iudicium. Non igitur moneta
rij iure pñt ab hac collecta ſe excuſare, tum qa ſuum priuilegiũ
non vendicat ſibi locum in onerib. ſubrogatis loco refectionis
murorum,& ſimiliũ. Tum qa nõ traſitur ad onera ordinaria; tũ
qa Principes Auriacenſes recognoſcentes ſuperiorem, non po-
tuerunt eos eximere in p̃iudicium aliorũ ex quo infero, ꝙ qua-
15 tenus priuilegiũ eos eximit a talea, & caualcata, † & cæteris ſer-
uitutibus,& viagijs, debet intelligi de taleis & caualcatis & ſer-
uitutibus concedentibus debitis & per eos impoſitis,non de col
lectis impoſitis per vniuerſitatẽ,p neceſſitatib⁹ reipublicæ, quia
nemo credit voluiſſe concedere,niſi ꝙ potuit, l.Lucius,§.Impe-
rator,ff.ad municipa.l.prior,§.fi.ff.de adminiſtra. rerum ad ciuit.
pert.c.a nobis,de ſenten.exc.& taliter debet intelligi.ꝙ inferior,
16 qui imponeret aliqua onera communitati, detrahat † de ſumma
tantum,quantum ſoluerent ipſi monetarij exempti ab illis one
ribus ſm Io.And.D.Ant.& Pan.in d.c.peruenit,& Pan.& Fely.
in c.accedens,de preſcr. Vlterius,poſito ꝙ Auriacẽſes Principes
iure potuiſſent dare monetarijs immunitatem etiam a collectis
impoſitis per concilium generale,etiam pro reparationib. mœ-
niorum, eſſet tamen reſtringenda immunitas ad monetarios a-
ctu concedentes monetam, quia priuilegium conceſſum ,ppter
17 artem, † eatenus prodeſſe dẽt priuilegiato, quatenus exercet ip-
ſam artẽ,l.j.p,§.negotiatores,§.pe.& ibi Bar.ff de iur.immu.l.qui
ſub p̃textu,vbi ẽt Bar.C.de ſacroſ.eccl. nec ſufficit,qñq; cudiſſe,
& artem exercuiſſe,ſi modo nõ vacant artificio, ſm Guido in d.
deci.402.& verum dicit,per tex.in l.j.C.de collegia.& nummu.
vbi inquit Legiſlator, obiandum eſt nummulariorum fraudib.
qui cum manus non impleant, ſe tamen alijs munerib.ſubtrahe
re conantur. Inſuper non omnes cudentes, ſed magiſter genera-
18 lis † ſolũ eſſet immunis, ſm eundẽ Guido. deciſi.403. quid aũt
de magiſtris . Quod gabellariorum ſimilitudine comprobatur,
19 nam principales † gabellarũ conductores immunitate duntaxat
perfruuntur,nõ etiam participes fideiuſſores,exactoresq;,ſecun
dum Io.Firmi.tract.de gabel.in a.parte,quęſt.17.

IOANNIS FRANCISCI RIPAE,
A SANCTO NAZARIO, IVRISCONSVLTI EXCELLENTISSIMI,
In Codicem abſolutiſsima Reſponſa.

Nunc poſtremò maiori quàm hactenus vnquam factum ſit, diligentia recognita, & repurgata.

De diuerſis reſcriptis.

RESP. I.

Titio Priceps indulſit, vt litigioſa
moledina poſſet impunè di-
ſtrahere. Quęſitum fuit, an is ea ven
dere potuerit iudici delegato? Ego
abſque ſpeciali gratia non potuiſſe
reſpondi; ſed venditio defenditur,
ſi noui Principis cõſenſu fuerit ſpe
cialiter approbata. At ſi Princeps
gratiam ſuam reuocauerit, contra-
ctus irritus erit, non tamen vẽditor
litigioſi vitio notabitur, ne auctori-
tate reſcripti illaqueatus dicatur. Qui autem proteſtatur ven-
ditionem rei litigioſæ pro infecta habere, vbi ius non aſſiſtat,
ſi rei traditione proteſtationis fines transgrediatur, a pœna mi-
nimè releuabitur, a qua nec recuperatiune rei tueri ſe poterit.

SVMMARIVM.

1 *Diſpenſatio facta ſuper vno defectu, non porrigitur ad alium.*
2 *Diſpenſatum cum iudicibus, vt poſsint contrahere cum ſubditis, nunquã cẽ-ſetur per generalem gratiam, ſed opus eſt ſpeciali & indiuidua.*
3 *Mentionem ſpecialem exigentia, non comprehẽduntur ſub generali gratia.*
4 *Iudex cum quibus contrahere poſsit, & cum quibus non.*
5 *Cedens iura ſua litigioſa potentiori, hac pœna plectitur, vt talia iura in ad-uerſarium transferantur.*
6 *Proteſtatio declaratoria in quibus excuſet proteſtantes a delicto, & quan-do, num. 7.*
8 *Princeps nullam fraudem debet adhibere in præiudicium ſubditorum.*
9 *Clauſula, non obſtantibus primis reſcriptis, ſolum operatur, quantum ad di-ſpoſitionem ſpecificatam.*
10 *Feudatarius, qui feudum alienauit irrequiſito domino, etiam ꝙ ille recupe-rauit, non euitat commiſſum.*

Reſpon. interpreta.

AD primum An ſñia obtenta a Prin-
cipe p Raſpallũ de alie-
nando molẽdino, non obſtãte litis pẽdẽtia,
fuerit ſufficiens ita ꝙ potuerit Raſpallus vẽ-
dere dicta molẽdina iudici delegato, coram
quo cauſa ipſorum molẽdinorum pẽdebat?
Rñdeo, ꝙ non, quia ↄ talem ↄtractum obſtant
duo, videlicet vitium litigioſi,l.2.de litig.& defectus ex parte iu-
dicis,qui prohibetur ↄhere cum habentibus litem coràm eo, &
alijs ſubditis,l.non licet,& l.quæ officij,ff.de contrahen.empt.&
l.aufertur,§.quod a præſide,ff.de iure fiſ.cum cõcordan. Diſpen
1 ſatio † autem facta ſuper vno defectu, non porrigitur ad alium,
l.ſi domus,ff.de ſerui.vrb.prædio.c.ex maium, de auctori.& vſu
pal. Firmat Old.conſi.247. Factũ tale eſt. Io.And. in addi Spec.
ſuper rub.qui filij ſint legi.& Bal.in l.eã,quã.co.8. C.de fideic.&
in l.1.col. pe.C.de fur. vbi dicit, ꝙ nõ ſufficit cła generalis, non
obſtante, vbi ſunt plura obſtacula, ſed requiritur ſpecialis mẽtio
ſingulorũ,& ad iſtud ,ppoſitum plura cumulauit Fel.in c.poſtu-
laſti,col.1.& ſeq.de reſcrip.& Dec.in c.ad aures,col 6.e.ti.Præte
2 rea nunquam p generalem gratiam cẽſeẽ cum iudicibus † diſpẽ
ſatum,vt poſſint ↄhere cum ſubditis, ſed opus eſt ſpãli & indiui
dua gratia,l.1.C.de ↄct. iud.ibi, niſi ſpãli noſtri numinis hoc eis
perminẽtis diuinam reſcriptionem hẽe meruerint, & d.l.non li
3 cet ibi,niſi ſpãliter hoc eis conceſſum eſt . quæ. n. exigunt † ſpe-
cialẽ mentionem,nõ cõprehenduntur in grã gñali, ſm gl. in cle.
1.in ver.& ſpãliter,de iud.& Io.And.in c.1.de excep.lib.6. Et ad
hoc plura ↄgeſſit Iaſ.in l.1.& ſeq. ff.ſi quis in ius voc. nõ ie.Nec
dicatur,ꝙ nullus erat defectus in hoc iudice, cum eſſet iudex p-
petuus,qui non prohibetur ↄhere cum ſubditis, l. præſidis pro-
uinciæ,ff.ſi cer.pet.quia quantum ad Raſpallum forenſem non
erat iudex perpetuus. ſed duntaxat ↄtũ ad cãm ſibi delegatam
Præterea,& ſi iudex perpetuus nõ prohibeẽ ↄhere cum ſubditis
4 generaliter,credo tñ ꝙ prohibeatur ↄhere † cum his, qui cam as
agũt corã eo, quia & cum his ↄhere prohibentur ẽt Aduocati,l.
quiſquis,§.præterea,C.de poſt.c.infames,§.præterea, 3. quæſt.7.

Nec ẽt obſtare vr̃, ſi dicat ꝙ iſte iudex delegatus nõ cognoſcit
ampli⁹ de cã, ſed eius locũtenens: q͂a cũ nõ ſubdelegauerit cãm
ĩ totũ, ſed ptẽ, nõ deſijt eſſe iudex, licet eius locũtenẽs cognoſce
ret. Nã poterat hic delegatus quones voluiſſet cãm reaſſumere,
& de illa cognoſcere, vt no. in c. ſuper q̃õnũ, in prin. de offi. dele.
Si aũt ſubdelegaſſet cãm ſuo locũtenẽti in totũ ante emptionẽ,
crederẽ eũ prohibitum ꝯhere, cũ non eſſet amplius iudex, d. c. ſu
per q̃õnum, §. porrò, &c. Ad ſm, an ſcda gr̃a hẽat prodeſſe, ita ꝙ
ꝯualidet ꝯct⁹ fact⁹ cũ d. iudice. R̃ndeo ꝙ ſic, q͂a talis gr̃a fuit ꝯpã-
liſ; qua ſtãte valet ꝯctus, d. l. j. C. de ꝯc. iud. & d. l. non lz. Nec ob.
ſi dicat, ꝙ ſtãte inualiditate primæ gr̃æ acq̃ſitũ erat i⁹ aduerſario,
qđ ꝑ ſcdam gr̃am nõ vr̃ tolli potuiſſe, cũ non poſſet Princeps au
ferre pœnã ſemel parti applicatam, ſm gl. & Mod. ĩ l. 2. C. de in
ius voc. qui. n. cedit iura ſua litigioſa potentiori, hac pœna plecti
5 tur, & talia in aduerſarium transferuntur, l. fi. † C. ne lic. poten.
Quia ad iſtud r̃ndet, ꝙ ꝑ alienationẽ rerũ corporaliũ litigioſarũ
nõ acquirit aliquid aduerſario, l. pe. ff. de alie. iud. mut. cau. facta,
ſed ſolum compellitur emptor reſtituere rẽ vẽditori, ſoluta æſti-
matione fiſco, l. fi. C. de litig. nec ẽt ꝑ alienationẽ factã in iudicẽ
res vendita applicat̃ pti collitigãti, d. l. auferi, §. j. ff. de iu. fi. vnde
fruſtra ꝑ partem allegatur ius fuiſſe q̃ſitũ. Non ob. tex. in d. l. fi.
C. ne lic. pot. q͂a loq̃t ĩ ceſſione actionũ, ſm gl. ibi, nos loq̃mur in
alienatione rerũ corporaliũ, & ita declarat Azo in Summa, C. đ
liti. Sed poſito, ꝙ aliq̃d ius parti acq̃ſitum fuiſſet illi ex diſpõne
legis editæ a Principe, potuiſſet Princeps ipſe tale i⁹ auferre, ſm
Ang. in l. Anthioc. ff. de priu. cred. & in l. Lucius, ff de euict. & pl̃a
ad iſtud propoſitum adducit Fel. in c. q̃ in eccleſiarum, col. xvj.
ver. v. decſo, de conſti. Nõ obſtãt tradita ĩ l. 2. C. de in ius voc. q͂a
ꝓcedũt ĩ Principe recognoſcente ſupiorẽ, vt pz ex doc. Bar. ibi,
nos vero loq̃mur ĩ d. Delphino, q in ſuo Delphinatu tenet locũ
ſupremi Principis, q põt ius acq̃ſitũ ex legis diſpõne auferre cui
vult, vt patet ex p̃dictis. Ad quartũ, an illa ꝓteſtõ ꝙ venditio ha-
beat̃ ꝑ non facta, vbi ei ius nõ aſſiſteret, excuſet ꝯhẽtes a vitio li-
tigioſi, videret̃ r̃ndendũ ꝙ ſic: q͂a in his, in q̃b. factum regulat̃ &
6 modificat̃ ab aĩo, ꝓteſtõ † declaratoria excuſat ꝓteſtantes a deli-
cto, ſm gl. in l. j. ver. nec vi, C. vti poſ. ꝑ quam ita docet Bar. in d. l.
j. & in l. nõ ſolum, §. morte, col. 6. ver. circa quartũ, ff. de no. oper.
nun. ꝯctus aũt reſolo pendet ab aĩo ꝯhẽtium, l. j. & 2. C. q̃ñ lic. ab
emp. diſce. ergo, &c. ad hoc facit optimum ſiſe de emphyteuta,
q alienauit rẽ emphyticã, ſi, & dũmõ directo dño placuerit. Nã
talis ꝓteſtatio eũ excuſat a commiſſo, quia nõ dr̃ facta alienatio,
ſi dñs non ꝯſentiat, ſm Albe. de Roſ. in l. fi. C. de iure emphy. &
Iac. Alua. in c. j. in prin. de prohi. feu. alie. cum concor. adduc. per
Cur. ſenior. conſi. 8. viſo inſtr̃o, Cõtrariũ veri⁹, q͂a ꝓteſtatio ꝯtra
ſacto in his, q̃ dependẽt a ptãte iuris, nõ aũt ptiũ, nihil oꝑat̃, l. ali
menta, C. de neg. geſt. & c. cum M. Ferrarien, de conſt. nõ depen
det aũt a ptãte ptiũ alienare rẽ litigioſã, abſq; vitio litigioſi, er-
go &c. Nec ob. dũ dr̃, ꝙ ꝓteſtõ excuſat ꝓteſtantẽ a delicto in ca-
ſib. in q̃b. factum regulat̃ ab aĩo, q͂a ꝓcedit q̃ñ anim⁹ tollit vitiũ
a facto, ſicut loq̃t gl. in d. l. j. C. vti poſ. l. quando q̃s ingredit̃ poſ-
ſeſſionẽ alteri⁹, ꝓteſtando ꝙ nõ vult poſſeſſorẽ deiicere: ſec⁹ q̃ñ
7 aĩus non tollit † vitiũ a facto, vt in caſu nr̃o, in quo venditor trã-
ſtulit dñiũ & poſſeſſionem rei litigioſæ in iudicẽ. Nam aĩus nõ
tollit vitiũ tranſlationis poſſeſſionis in alterũ, & iõ ſi emphyteu-
ta, q ꝓteſtat⁹ eſt ſe vendere, ſi dño placuerit, nõ excuſat̃ virtute
talis ꝓteſtõnis, ſi rẽ tradidit emptori, ſm Bal. ĩ c. Cumana, verſ. &
p̃dicta faciunt, de ele. & in c. q̃ ĩ eccleſiarũ, col. 10. đ ꝯſt. Refert er-
go, an Raipallus trãſtulerit poſſeſſionẽ molendinorũ in empto-
rem, an vero ſteterit in puris finib. ꝓteſtõnis ſuæ. Ad tertium an
ꝑ vltimũ reſcriptũ fuerit derogatũ primis duob. q̃b. conceſſa fue
rat alienandi facultas ẽt in dictum iudicem, non obſtãte vitio li-
tigioſi. Iſta q̃ő põt dupl̃r intelligi. Primo, an Princeps, ſiue eius
locũtenẽs potuerit. Scđo, an derogare voluerit. Ad primũ quan-
tum ad effectũ, ꝙ alienatio nõ valeat, r̃ndere Principem potuiſ-
ſe, ſed quãtum ad hoc, ꝙ commiſſa ſit pena litigioſa, vel alienan
tes in iudicẽ nõ crederẽ potuiſſe, ne authoritate reſcripti ꝯhẽtes
illaqueati repiantur, l. j. C. de his, q vẽ. ꝓta. impe. Aliogn eſſet ĩ po
teſtate Principis facere, q̃ñ vellet, impetrantes gr̃as ꝯ ius incide-
re in penas, reuocando ipſas gr̃as pro ſuo arbitrio, quod eſt abſo
num, & crudele dictu. nõ. n. dẽt Princeps fraudẽ vllam adhibere
8 in † p̃iudicium ſubditorum, c. ꝑ tuas, de do. nec inde iniuriarum
nanciſcenda eſt occaſio, vñ iura naſcunt̃, l. meminerint, C. vñ vi,
Ad ſm, an voluerit derogare, non poſſum dare certũ r̃nſum, q͂a
nõ fuit mihi exhibita copia reſcripti. Ex his tñ, q̃ præſupponun-
tur in narratione facti, arbitror ꝙ voluerit derogare primis in ea
duntaxat parte quatenus ꝑ prima reſcripta ĩpediri põt, ne iudex
cognoſcat de cauſis dictorũ molendinorũ ſimul cũ cã poſſeſſo-
rii, de qua in themathe. Quia illud eſt, q̃đ principal̃r mãdat̃ ꝑ vl-
timũ reſcriptum emanatũ cũ cl̃a, nõ obſtãtib. primis reſcriptis,
9 q̃ cl̃a † ſolum oꝑat̃ quãtũ ad diſpõnem ſpecificatã, c. paſtoralis,
ibi, quãtũ ad ea, quæ ſpecialiter exprimuntur, de reſct. Preterea
non eſt veriſimile, ꝙ Princeps voluerit derogare primis, quantũ
ad effectũ, vt Raipallus vẽditor, & iudex emptor incidãt in penã
ob alienationem factã auctoritate dictorũ reſcriptorũ, quia nõ
poteſt illud facere, nec ꝯuenit Principi, vt ſtatim dixi. ꝯceſſio aũt
Principis in dubio reſtringẽda eſt, vt id ſolum voluerit ꝯcedere,
q̃đ ſuæ eſt ptãtis, l. Lucius, §. Imperator. ibi, eũ ad ea, q̃ mandari
pñt, voluntatẽ dediſſe videaris, ff. ad muni. Ad vltimũ, q̃đ habet
duo capita, videlicet, an euitabuntur penæ vitij litigioſi, & alie-
nationis ĩ iudicẽ, ſi iudex ĩ vim dicti pacti reſolutiui retro tradi-
derit molendina Raipallo venditori? Ad iſtud primũ caput r̃n-
deo nõ euitari, q͂a ſemel dolũ fecit Raipallus, cũ vẽderet & trade
ret, l. 1. §. ſi rem, ff. depoſi. nam feudatarius, qui feudum alienauit
50 † irrequiſito dño, etiam ꝙ illud recuperauerit, non euitat com-
miſſum, c. 1. in titu. quid iuris ſit, ſi vaſal. feu. recupe. Et idem in
emphyteuta dixit Ba. in l. ſequitur, §. item Labeo, in fi. ff. de vſu-
capio & ſequuntur *communiter* Doc. teſte Iaſ. in l. fi. col. antep. C.
de iure emph. & Dec. conſi. 160. in vltimo dubio.

RESPON. II.

SVppletione iuuanda eſt concedẽtis intentio. & ad eum ſenſum verba trahenda ſunt, qui repugnatiam non admittit, & loquentis poteſtatem non excedit.

SVMMARIVM.

1 *Imperator non poteſt reuocare donationem factam eccleſiæ.*
2 *Iura conceſſa creduntur inſolidum eccleſiæ Arelatenſi a Ludo. Conrado & Feder. Principibus, per hæc verba, ad ius & ꝓprietatẽ eccleſię ꝑtineant.*
3 *Obuenire dicimur, quod iure noſtro & canonico titulo poſſidemus.*
4 *Copula ęqualiter copulat, & æquè partes diſtribuit.*
5 *Donata Prælato, & ſucceſſoribus ſuis, differunt in vſu, à donatis eccleſię. Locutio indefinita ęquipollet vniuerſali.*
6 *Confirmatio confirmat rem prout eſt, & quid ſit confirmatio.*
7 *Pro indiuiſo verbum, cõionem cum alio denotat, & quæ eius vis præterea.*
8 *Facere nemo præſumitur voluiſſe id, quod non poterat.*
9 *Imperialis maieſtatis eſt, tueri iura eccleſię, non diminuere.*
10 *Confirmatio regaliorum & paſcuorum Archiepi & eccleſię Arelaten. per Feder. facta his verbis, ſecũdum antiquam & rationabilem prędeceſſorũ conceſſionem, nihil noui inducit, ſed antiquam conceſſionem approbat.*
11 *Recedendum non eſt a verbis claris, adeo vt interpretationẽ nõ admittant.*
12 *Copula, quæ copulat ſimpliciter, dicitur copulare cauſa coniungendarũ orationum ſub eodem verbo, non autem coniugere copulata.*
13 *Verba ſunt ita interpretanda, ut effugiant repugnantiam.*
14 *Subauditio permittitur ad tollendum contrarietatem & abſurditatem.*
15 *Eccleſia ponitur pro Capitulo, ſiue clero.*

Reſpon. interpretata.

LVdouicus Cõradus & Federicus, dñi Prĩceps,
dono dederunt regalia vrbis Arela-
tenſis, & totius Archiepatus, nec nõ paſcua campi lapido
ſi & alia plura Archiepo & eccleſiæ Arelatẽſi, deinde Fe
dericus p̃dictas donationes his verbis ꝯfirmauit, ſm antiq̃ & rõ-
nabilẽ p̃deceſſorũ nr̃orũ Regum & Impatorũ ꝯceſſionẽ, ꝯfirma
mus tibi Raymunde, venerabilis Archiepe, & ꝑ te tuis ſucceſſo-
ribus regalia totius diœceſis Arelaten. eccleſiæ. & ipſam ciuita-
tẽ ꝓ indiuiſo, & plenã iuriſdõnem in ciuitate in creandis Cõſu-
lib. ad retinẽdam ciuitatẽ ad ſeruitiũ imperii, & dñi impatoris, &
alia, q̃ ptinent ad iuriſdõnem tuã, ſicut ſunt Tolonea, pedatica iu
ſtitiæ, Iudæi, corda quintale, farnaria, moneta, portus ſtagna, la-
cus, paludes, flumina & paſcua de lapidoſo agro, videlicet vt de
omni fructu, & vtilitate, quæ ex his, q̃ ſ. deſcripſimus, poterunt
ꝓuenire eccleſia Arelatenſis, & tu venerabilis Archiepe, habeas
& poſſideas medietatem, & ꝑ te tui ſucceſſores, eandemque me
diam ptem tibi, tuiſq; ſucceſſoribus pñti ſcripto confirmamus.
Quærit, an vigore earum largitionũ impialium integra regalia,
& integra paſcua ſpectent ad Archiepm, an ꝓ dimidia parte dun
taxat. Pro reſolutione huius quæſiti ante omnia diſcutiendum
eſt, an regalia & paſcua prius fuerint per Lud. Cõradum & Fede
ricum donata Archiepo inſolidũ, vel ꝑ parte. Nã ſi inſolidũ do-
nata ſint, conſtat Federicũ (ẽt ſi voluiſſet) non potuiſſe adimere
partẽ, & ad ſe vel aliũ transferre, q͂a ẽt Imperator nõ põt reuoca-
1 re † donationẽ factam eccleſiæ, ſm Innoc. c. nouit, de iu. nam Im
perator vinculo iuramenti præſtiti in coronatione, tenetur iura
eccleſiæ defendere, non aũt ſubuertere, c. 1. de iureiu. in 6. c. fun-
damenta, de ele. eo. li. Nã donata eccl̃æ, cẽſentur donata Deo, a
quo auferri nõ pñt, ẽt pp ingratitudinẽ prælatorum, c. verum, de
cond. app. & ibi Car. Pa. & alii no. & plene tetigi in repe. legis fi.
C. de reuo. dona. q. 52. & firmat Fel. ubi alia adducit, in c. eccleſia
S. Mariæ, col. 39. de conſti. Facit tex. in l. perfecta, C. de dona. quę
ſub mo. & l. ſi velles, C. de reuo. dona Si primam Ludouici dona
tionem inſpicimus, eccleſiæ S. Stephani omnia donata legũtur.
Inq̃t. n. Ludo. Manaſes ſanctæ Arelatenſis eccleſiæ Archieps, ꝓ-
pinquus nr̃ chariſſimus, portũ Toloneũ, cum moneta ad ius, &
ꝓprietatem eccleſię S. Stephani teneat, & perpetuo poſſideat, &
omnes res, quas anteceſſor ſuus ab anteceſſore meo obtinuit, p̃-
facta eccleſia perpetuo obtineat. Ex quib. verbis colligitur, ꝙ in-
ſolidũ d. iura fuerunt donata eccleſiæ, c. 2. de in integ. reſti. ibi, &

ius

2 ius † & proprietatem eccleſiæ Romanæ, &c. & c. j. §. ꝯhentes, ibi,
bonorum, quæ in alia diœceſi obtinere noſcuntur, de for. cõp. li
bro 6. & no. per Arch. in c. ſi gratioſè, de reſcri. eo. li. vbi ꝯcludit,
3 ꝙ idem dicimus obtinere, † qđ iure noſtro, & canonico titulo
poſſidemus. Si vero donationem Conradi contemplemur ibi,
tibi Arelatẽ. eccleſiæ Archiepiſcope, & ꝑ te eccleſiæ tuæ nr̃a re-
galia in vrbe Arelatẽ. & totius tui Archiep̃atus concedimus, &
ibi, tibi iam dico Reueren. & Arelaten. eccleſiæ & ſucceſſoribus
tuis cõcedimus, vr̃ donata regalia & paſcua Archiep̃o ꝓ dimi-
dia, & eccl̃iæ ꝓ altera dimidia qa copulatiuè vtriq; legunt̃ dona
ta, q̃ copula æquat̃ ꝯpulat, l. reos, §. cũ i tabulis, ff. de duob. re. &
4 æquè ptes † diſtribuit, l. interdũ, ff. de hæ. inſt. l. ſi qs Titio, ff. de v-
ſufr. accreſ. Et ſi dicatur, ꝙ donata p̃lato intuitu prælaturæ, cẽſen
tur donata eccleſiæ, qa qcqd acqrit Prælatus, acqrit ſuæ eccleſię,
c. j. & ibi no. de pec. cler. & c. inquirendum, eo. ti. Iſtud non nega-
5 uerim. Sed dico ꝙ dr̃ia eſt in vſu, qa donata † Prælato & ſucceſ-
ſoribus ſuis, cẽſentur donata eccleſiæ pro vſu ipſius prælati: ſed
donata eccleſię intelliguntur donata ad omnes vſus neceſſarios
pro ſeruitijs & neceſſitatibus ipſius eccleſiæ, l. ciuitatibus, & ibi
no. ff. de leg. j. & ſic quãtum ad ius & proprietatem, regalia & pa
ſcua fuerunt donata per Conradum eccleſiæ Arelaten. inſolidũ,
non aũt ꝓ dimidia, ſed quantum ad vſum dimidia fuit donata ec
cleſiæ, dimidia vero archiepiſcopo. Nam cũ Conradus indefini-
tè ſimpl̃r donauerit eccleſiæ & Archiep̃o ſua regalia & paſcua
cãpi lapidoſi, cenſetur donaſſe omnia regalia & integra paſcua
q̃ ſua erant tpe donationis, l. ſi ita, ff. de auro & argen. leg. l. ſerui
electione, §. fi. & l. quod in rerũ, §. ſi qs poſt. & ibi no. ff. de lega. j.
& facit indefinita locutio, quæ ęqpollet vli, l. ſi plurib. ff. de leg. 2.
c. qa circa, de priui. ſi ẽt intueamur ꝯfirmationem primo loco fa
ctã per Federicum ibi tuiſq; ſucceſſoribus ꝯfirmamus, & c. quę
Romani Reges & Princeps prouinciæ eccleſiæ Arelaten. tuæ ꝯ-
ceſſerũt. Idem dicendũ eſt, quod s̃. proximè, ſ. ꝙ oia ſunt eccleſię
6 donata, qa ꝯfirmatio † ꝯfirmat rẽ ꝓut eſt, l. Aurelius, §. teſtõ, ff. de
lib. leg. nam ꝯfirmatio nihil aliud eſt, q̃ iuris prius quæſiti corro-
boratio, ſm Hoſt. in Summa de ꝯfirmatione vti. vel inuti. & cõ-
firmatio commenſuratur ad actum ꝯfirmatum, ſm Bal. in l. noia
tiones, ad fi. C. de app. Sed ſi tenorem ſecũdæ ꝯfirmationis factæ
ꝑ D. Federicũ diligẽter aduertamus, vr̃ dicendum ꝙ Archiep̃o
& eccleſiæ ſimul non fuerit donata niſi dimidia regaliorum &
paſcuorum. Inquit. n. Federicus, ꝯfirmamus tibi Raymunde, ve
nerabilis Archiep̃e, & pro te tuiſq; ſucceſſoribus regalia totius
7 diœceſis Arelaten. & ciuitatem ipſam pro † indiuiſo. Pondera
verbum, pro indiuiſo, quod communionem cum alio denotat,
l. ſine hærede, §. Lucius, ff. de admi. tuto. Senſus ergo Federici vr̃
fuiſſe ꝯcedere regalia & ciuitatem pro dimidia Nam verbum, ꝓ
indiuiſo, vr̃ etiam qualificare verbum regalia: qa qualitas in orõ
ne poſita totam qualificat orõnem, l. 4. §. eritq; dr̃ia, & ibi Bar. ff.
de vi bo. rapt. Item ſubijcit Federicus, ita videlicet, vt de omni
fructu & vtilitate, quæ ex his, quæ q̃ s̃. deſcripſimus, poterunt ꝓ-
uenire, eccleſia tua & tu venerabilis Archiepiſcope habeas, &
poſſideas medietatem eandemq; mediam partem tibi tuiſq; ſuc
ceſſoribus confirmamus. Ecce verba clariſſima, quibus apparet,
ꝙ nõ fuit donata niſi medietas emolumentorum. vnde cum in
verbis non ſit ambiguitas, nõ ẽt vr̃ admittenda voluntatis qõ, l.
ille, aut ille, §. cum in verbis, & l. non aliter, ff. de leg. 3. Illa em̃ ver
ba, eccleſia tua, & tu habeas, & poſſideas medietatem, clara vr̃r,
qa copula coniungit eccleſiam & Archiep̃m ad vnam dimidiã,
l. Titius, & l. interdum, ff. de her. inſti. l. Mæuio, & ibi no. ff. de le.
2. ſunt. n. coniuncti re & verbis, qa eos verborum & rei comple-
xus iungit, l. triplici, ff. de verb. ſig. & l. re coniũcti, ff. de leg. 3. ſed
quãquã ex verbis apparere videat̃ Federicum non voluiſſe con-
cedere niſi medietatem, attñ aliã puto fuiſſe eius mentem. Et ad
demonſtrandũ aliã fuiſſe Federici voluntatẽ, cõſidero plura. Pri
8 mo ꝯſidero, ꝙ nemo præſumitur † voluiſſe facere, qđ non pote-
rat, l. Lucius, §. Imperator, ff. de ad muni. c. a nobis, de ſent. exc. Sed
Federicus nõ poterat reuocare donationẽ ſemel factã eccleſiæ,
& pro parte, vt oñſum fuit, ergo nõ credit̃ voluiſſe. Secundo ꝯſi
dero, ꝙ idẽ Federicus, q iam confirmauerat donationẽ regaliũ
& paſcuorũ, integraliter & inſolidum in p̃fatione ſecundæ ꝯfir
mationis aſſerit ad maieſtatem imperialis eminentiæ pertinere
iura & poſſeſſiones eccleſię tueri, & ne prauorum hominum in-
quietudine turbentur, ſui priuilegij munimine roborare. Hæc
9 autem exordialis † aſſertio denotat mentem Federici non fuiſſe
diminuere iura eccleſiæ, l. fi. ff. de hęre. inſti. & l. cum hi, in princ.
cum ibi no. per Bar. ff. de tranſa. Et traditur etiam per Bar. in l. am
bitioſa, ff. de decre. ab ord. facien. & per Canoni. in c. a de cle. cõ-
iu. per Alex. conſi. 19. col. fi. & conſi. 46. colu. 2. lib. j. & alibi ſæpe.
Tertio conſidero, ꝙ idem Fede. in 2. confirmatione expreſſe cõ-
firmat Archiepiſcopo & eccleſiæ Arelatenſi regalia & paſcua,
ſm antiquam & rationabilem prædeceſſorum Regum & Impe
ratorum conceſſionem, ergo ꝯfirmat regalia & paſcua inſolidũ
& integraliter, ſicut a predeceſſoribus fuerunt donata. Illa etiã
10 verba, ſm † antiquam & rationabilem prędeceſſorum conceſ-
ſionem, oſtendunt mentem Federici fuiſſe concedere eccleſiæ
regalia & paſcua, prout & quemadmodũ ꝯceſſerãt anteceſſores,
q integraliter conceſſerant, c. Abbate, de verb. ſig. ibi, ſm p̃teriti
tpis morem, & c. examinata, de ꝯfirma. vti. vel inti. & traditur ꝑ
Rom. conſ. 336. circa propoſitam, & facit, qa diſpoſitio relata cẽ
ſetur eſſe in referente, l. aſſe toto, ff. de hær. inſti. l. ait p̃tor, §. i. ff. de
re iud. l. qui teſtamento, ff. de excu. tuto. cum ſi. Et ſi dicatur hæc
omnia eſſe conſideranda, vbi res eſt dubia, ſecus vbi verba ſunt
clara, quia tunc a verbis non eſt recedendum, d. §. cum in verbis.
Reſpondeo, ꝙ vis verborũ non tñ debet operari, vt melior ſen-
ſus exiſt. l. fi. C. de hæred. inſt. & l. cum virum, C. de fideic. vel aſr
11 rñdetur, ꝙ a verbis † nõ eſt recedendũ, qñ ſunt adeo clara, vt in-
terpretationẽ non admittant. Alioquin ſi interpretationẽ p̃nt
recipere, tunc ea eſt admittenda, quæ mẽti diſponẽtis cõuenit,
qa verba debent mẽti deſeruire, c. ſcđo requis, de appel. & ſub iu-
go mentis eſſe, & ab ea rĕgi, ſm Bal. in c. mandatũ, de reſcrip. Qđ
aũt verba Federici poſſint interpretari, ut voluerit ꝯfirmare & do
nare regalia & paſcua inſolidum, patet manifeſtè: qa (vt s̃. dixi)
Feder. ſimpliciter cõfirmauit donationes regaliorum & paſcuo-
rum per prædeceſſores ſuos factas his verbis, ꝯfirmamus tibi re-
galia & ciuitatem pro indiuiſo, item paſcua, &c. Ad verbũ, ꝓ in-
diuiſo, rñdetur, ꝙ ad ciuitatem dumtaxat referendũ eſt, non etiã
ad regalia. Nec ob. ꝙ qualitas debeat qualificare totã orationẽ,
12 d. l. 4. §. eritq; dr̃ia, quia aduertendum eſt ꝙ copula, † q̃, plura co-
pulat ſimpl̃r, nõ aũt reſpectu alicuius accedentis, dr̃ copulare cã
coniungendarum orõnum ſub no. verbo: non autem dr̃ coniũ
gere copulata, l. j. ff. de his, qui no. infa. vbi pretor ait infamem eſ-
ſe dãnatũ furti, vi bonorum raptorum, de dolo, tutelæ, & de do-
poſiti, & pro ſocio. & tñ ad hoc vt icurratur infamia, ſatis eſt fur-
ti damnatũ fuiſſe, quia copula, ſiue punctus loco copulæ, repetit
principale verbum ad ſingula copulata, ita ꝙ tot dñr orationes,
quot ſunt copulata, ſm Bar. in l. j. ff. de iuſt. & iu. & ibi ẽt allegat
tex. in l. j. ff. de ſica. vnde Fed. per hæc verba, tibi regalia & ciuita-
tem pro indiuiſo & tolonea, pedagia, flumina, montes, & paſ-
cua, & c. voluit copulare plura ad effectum coniungendi ſenſum
plurium orationum, ut breuius loqueretur, & ſic verbum, con-
firmamus, ſubaudiendum eſt ad ſingula copulata. Vñ ſm rectã
loquendi normam cẽſentur tot orõnes, quot ſunt copulata, vt
ſit ſenſus: confirmamus tibi regalia. Item confirmamus ciuitatẽ
ꝓ indiuiſo. Quo ſtante apparet, ꝙ qualitas pro indiuiſo qualifi-
care debet duntaxat ſuam orõnem, & ſic ad ciuitatem duntaxat
referri debet, quia ſubaudicto verbũ, ꝯfirmamus, ꝓut eſt ſubau
diendum, illa verba conſtituunt vnam orationem de per ſe, d. l.
j. ff. de infam. Secundo rñdetur, ꝙ qualitas debet omnia præcedẽ
tia qualificare, & ad omnia referri prȩterquam ad ea, quę ſi fieret
relatio, induceretur ꝯrietas, l. ſi idem cum eodem, ff. de iuri. om.
iudi. & traditur per Bart. in l. talis ſcriptura, §. fi. ff. de leg. j. ſunt n.
13 verba † ita interpretanda, vt effugiat repugnantiam, §. quibus, in
j. conſti. Cod. no. Bar. in l. fina. §. idem quæſijt, ff. de conđ. indebi.
maximè in cõceſſionibus Principum, c. inter dilectos, §. cæterũ,
de fide inſtr. quem ad hoc ponderat Pan. in c. cũ tu, de teſti. & ꝯ-
ſuluit Pau. de Caſt. conſi. 311. circa id, quod primo quæritur, in j.
patre. & Dec. conſi. 192. col. 2. ad fi. nam ſi verbum, pro indiuiſo,
referatur ad regalia, Feder. eſſet ſibi ꝯrius, quia in præfatione aſ-
ſerit ſe uelle iura eccleſiæ tueri, & conſeruari. Item dicit, velle
conceſſionem prædeceſſorum ſuorum confirmare. Modo ſi ver
bum, pro indiuiſo, referat̃ ẽt ad regalia, illico ſibiipſi ꝯtradiceret
qa diminueret & auferret dimidiã, qđ nõ eſt dicendum ꝑ prædi-
cta. Tertio rñdet, ꝙ qualitas orõnis nõ dẽt referri ad ea, ad q̃ ſi re
feratur, iuris vel intentionis norma offenditur, c. eccleſia Vltera
na, de elect. & ibi notat Pan. & conſuluit Car. Florent. conſi. 69.
quo ad primum, & tradit per Fel. in c. cãm, q̃ col. v. ver. de reſcrip.
& ꝑ Mod. in d. l. talis ſcriptura. Hac autem facta relatione verbi,
ꝓ indiuiſo, ad regalia, offenditur rectitudo iuris, qa ꝯ ius reuocatur
donatio medietatis regaliorũ ab eccleſia, d. c. fundamenta, de ele
ct. Item offenditur intentio Federici intendẽtis ꝯfirmare iura ec
cleſiæ & non infirmare, ergo &c. Non denique obſtant illa ver
ba, ita ꝙ de fructu & vtilitate eccleſia tua, & tu habeas medieta-
tem, &c. qa rñdetur dupliciter. Primò, ꝙ ad euitandam ꝯrietatẽ &
abſurditatẽ poſt verbũ, eccleſia tua, ſubaudiendum eſt verbum,
medietatem, vt ſit ſenſus, ita ꝙ eccleſia tua medietatem, & tu ha
beas medietatẽ. nã ad tollendã ꝯrietatẽ & abſurditatẽ permittit̃
14 ſubauditio, † c. ſuper quæſtionum, in princi. & ibi Pan. in tertio
no. de offi. del. & no. gl. in c. j. in ver. defenſorem, & ibi Car. Alex.
xv. diſt. & ſimilem ſubauditionem faciunt Doct. in d. l. Mæuio,
ff. de leg. 2. & ſm hanc ſubauditionem, cõfirmatio Federici ſimi-
lis erit confirmationi & donationi factæ per Cõradum, vt s̃. de-
duxi. Et ſi voluit Federicus diuidere vſum reddituum, ut archiep̃s
vteretũ frueretúrq; dimidia, & altera dimidia frueretur eccleſia ſi-
ue capitulum ꝓ neceſſitatibus eccleſiæ incumbentibus. Nã ec-
15 cleſia † ponitur ꝓ capitulo ſiue clero, vt no. per glo. in c. querelã,
ne præla. vic. ſuas, & per Pan. in c. relatum, 2. de teſt. Secundo rñ-
detur, poſito ꝙ Federicus non confirmauerit donationes alio-
rũ ſuorũ prædeceſſorũ, niſi ꝓ dimidia fructuum, qa tñ nõ diſpo-
ſuit de alia dimidia, donationes aliorum reſpectu proprietatis
non infirmauit, dico quòd debetur eccleſiæ, cuius eſt proprie-
tas et dominium omnium regaliorum et paſcuorum, vt ſupra

oſtenſum fuit. Nam fructus ſequuntur dominum, & ad ipſum iure ſpectant, l. fructus, l. in fundo, l. & ex diuerſo, ff. de rei vend. l. fructus, ff. de viu. l. j. C. de pact. pigno. cum ſi. &c.

RESP. III.

VBI conceſſionis ratio, vel noua Principis cõſtitutio a ſuis beneficiis fœminas excludit, ad ſororẽ nõ tranſmittitur pedagium ea lege fratri donatum, ne extra agnationem etiam ex teſtamento transferatur, & ſi agnationis verbo ſoror proprie contineatur.

SVMMARIVM.

1 *Argumentum à contrario ſenſu, fortiſſimum eſt, & valet in gratijs & priuilegijs.*
2 *Sorores coniunctæ per virilem ſexum, an ſint de agnatione.*
3 *Fœmina nupta retinet omnia priuilegia, & omnes prærogatiuas familiæ paternæ, per quas non diſtrahitur a ſeruitio mariti.*
4 *Priuilegium conceſſum alicui, & eius deſcẽdentib. trãſit ẽt in filias nuptas.*
5 *Inferior a Principe, gratiam & donationem factam etiam ſubditis ſuis, reuocare non poteſt.*
6 *Ratio inductiua priuilegii reſtringit & declarat ipſum priuilegium, quæ ratio ex præfationibus colligi poteſt, vide nu. 7.*
8 *Prædeceſſores, verbum, tam ad mediatos, quam immediatos accõmodatur.*
9 *Princeps poteſt antiqua priuilegia declarare, & reſtringere,*
10 *Emphyteuſis conceſſa pro ſe & liberis deſcendentibus per lineam maſculinam ſeu agnatorum, an tranſeat ad filias, vel neptes ex filio.*
11 *Priuilegiũ conceſſũ deſcendentib. maſculis, & fœminis, nõ trãſit in nuptas.*
12 *Datia & pedagia, licet ſint incorporalia, tamẽ inter immobilia cõputantur.*
13 *Dux Mediolani in ſuo dominio habet iura imperij, & omnia poteſt, quæ ſunt conceſſa Imperatori.*

Qui veritas eſt, mihi viam veritatis aperiat.

Reſpon. interpreta.

VISIS inſtrumentis donationis dariorum & pedagii factæ nobilibus Confaronerijs de Candia per fœliciſſimæ memoriæ Frãciſcum Sfortiã, olim Ducem Mediolani, ac decretis, de quib. in themate. Prima [illegible]tione vi[illegible]um fuit, ꝙ Franciſca & Camilla hr̃des ex teſtõ Thomę Confaronerij earum fratris, debeant ſuccedere ĩ portione dariorũ & pedagii, quæ ſpectabãt dicto Thomæ, excluſis Io. Augu. & conſortibus ipſarum fratribus patruelib. Ad quod demonſtrandum ad radicem protinus accedendo, omiſſis lenibus aſſumo verba conceſſionis. Dr̃ in gratia ſeu donatione, ꝙ d. vtilitas non poſſit modo aliquo ẽt per viam vltimæ voluntatis transferri extra eorum agnationem. Pondera illa verba, extra eorum agnationem, inter agnatos ergo nõ eſt facta prohibitio, q̃a cum vnum prohibet, cætera conceſſa intelliguntur, l. cũ prætor, ff. de iud. l. ex eo, ff. de teſti. & eſt no. & trita regula, ꝙ vnius incluſio, alterius eſt excluſio, l. maritus, C. de proc. c. nonne, de pſump. & hoc ẽt colligitur a ꝯrio ſenſu, quod eſt fortiſſimum ar. l. j. §. huius rei, ff. de of. eius, c. qualis, 25. di. c. cũ apoſtolica, de his,
1 q̃ fiunt a præla. quod argm̃ ẽt valet in priuilegijs † & gratijs, ſm̃ glo. in c. licet de præſte. lib. 6. quam ad hoc auream & ſingu. appellat Cur. ſenior conſi. 16. col. 7. in prin. & iſtud probatur in l. filiuſfa. §. cum pater. ff. de leg. i. & l. pater filium, §. quindecim, ff. de leg. i. Si ergo oſtendero, ꝙ Frãciſca & Camilla ſunt de agnatione, reſultabit clara concluſio, ꝙ Thomas potuit per viam ſuæ vltimæ voluntatis eiſdem relinquere prædicta datia & pedagia. ꝙ autem ſint de agnatione, ſatis eſt manifeſtum, quia ſunt ſorores
2 dictĩ Thomæ, † & ſic coniunctæ per virilem ſexum, ergo agnatæ § j. Inſti. de leg. agna. ſucceſ. & C. de legi. hære. l. lege 12. tab. & l. & clarius tex. in §. nos vero. ibi, ex agnatis autem mulieribus nulli penitus, niſi ſolis ſororibus ad agnatorum ſucceſſionem patebat aditus. Inſt. de agna. ſucceſ. & in tantum pcedere videtur, ꝙ ẽt ſorores nuptæ extra familiam dñr agnatæ & ſic priuilegiũ extendit ẽt ad nuptas, vt eſt tex. in l. voluntas, C. de fideic. vbi dr̃, ꝙ alienare extra familiam prohibitus, nõ cẽſet̃ phibitus donare ſorori nuptæ, q̃a ipſa non deſinit eſſe de familia patris, dato q' ſit nupta extra familiam, pͮt in terminis conſuluit Car. Flor conſi.
3 91. A. viuratus manifeſtus. & facit, q̃a fœmina nupta † retinet oĩa priuilegia & oẽs prærogatiuas familiæ pr̃næ, p quas nõ diſtrahit a ſeruitio mariti, ſm̃ Bar. in l. fi. §. itẽ reſcripſerunt, ff. ad munici. & Alc. ꝯſi. 20. in fi. li. 2. cũ alijs authoritatibus plene reductis p Cur. ſenior. ꝯſ. 27. Magnificus vir, col. 12. & p iſta dixit Alex. in l. cũ quædã puella, ĩ prin. ff. de iur. om. iu. ꝙ priuilegiũ ꝯceſſum ali-
4 cui & eius deſcendentib. † tranſit ẽt ĩ filias nuptas. Seq̃r Fel. in c. nouit, de iu. allegãs ita ꝯſuluiſſe Mariã Soc. in ꝯſi. exordiẽte, Reuerendus dñs B. Rouerella, & idem tenuit ꝯſi. 177. col. fi. lib. 4. & bene facit tex. in l. j. in fin. ff. de iure immun. vbi probatur a ꝯrio ſenſu, ꝙ priuilegium conceſſum alicui & poſteris, & ſuo generi, tranſit in filias nuptas, licet non tranſeat in filios filiarum, & ſi dicatur pro parte maſculorum, ꝙ licet iſtæ fœminæ admitti videant ex vi & tenore donationis, tñ excludũtur per decreta Ducalia, quæ expreſſe bona donata per illuſtres Duces Mediolani volunt transferri in fratres. Reſpondeo aduertendum eſſe, ꝙ d. decreta fuerunt edita poſt donationem, vñ nõ potuit Dux per ſua decreta pfectam donationem cõceſſam ẽt fœminis reuocare, vel
5 immutare, l. perfecta, C. de donat. quæ ſub modo, & l. velles, C. de reuoc. don. Nam inferior a Principe † gratiã & donationem factam ẽt ſubditis ſuis, reuocare non põt, ſm̃ Ant. & Imo. in c. q in eccleſiarum, de ꝯſti. ẽt per viam decreti ſeu legis, ſm̃ Pan. in c. at ſi clerici, § de adulte. col. 4. verſi. 2. membro, de iud. Bald. in l. 2. col. 6. verſi. Item nota, ꝙ ſi Papa, C. de ſerui. & aqua. & Fel. in di. c. nouit, col. ix. Secundo reſpondeo, ꝙ dicta decreta prohibent bona immobilia tantum transferri in fratres, ſed datia & pedagia ſunt iura incorporalia, & tertia ſpecies bonorum inter mobilia, & immobilia, l. a diuo Pio, §. in venditione, ff. de re iu. traditur etiam per Barto. in l. mouentium, ff. de verb. ſig. Præmiſſis non attentis ꝯrium reſpondendum puto, q̃a ſtantibus decretis, & maxime decreto vltimo edicto per illum Ducem Io. Galeaz, verba illa, extra eorum agnationem, ſolos maſculos includunt,
6 quod ſic oſtenditur. Rõ inductiua priuilegij † reſtringit & declarat ipſum priuilegium, l. cum pater, §. dulciſſimis, ff. de leg. 2. l. fi. C. de reſti mili. firmat Roma. conſi. 180. ſi admittimus, col. 2. ver. præmiſſis non obſtantibus. Ratio autem inductiua huius gra-
7 tiæ & conceſſionis colligitur ex præfationibus † ipſorum decretorum, in l. fi. ff. de hæred. inſti. & tradit Lud. Ro. in d. conſi. 180. & conſi. 90. viſo themate. & Alc. conſi. 46 col. 2. lib. j. ex præfationibus maxime vltimi decreti colligitur hæc ratio ꝯceſſionis, vt nobiles de Confaronerijs excitentur ad fidelitatem ſeruandam & operas exhibendas ꝯcedẽti, quæ rõ ceſſare vr̃ in fœminis, quæ p Principe arma ſumere, nec honeſta ſeruitia pſtare pñt, ergo &c. Secũdo, verba vltimi decreti clariſſima ſunt, & expreſſe cauent, ꝙ donationes factæ per illuſtriſſimos Duces non tranſmittant ad fœminas, vnde non eſt admittẽda voluntatis qõ, l. ille, aut ille, §. cum in verbis, ff. de leg. 3. Legitur. n. in ipſo decreto, ꝙ quorumcunq; bonorum immobiliũ ꝯceſſiones gratuitæ, quas tam prædeceſſores noſtri, q̃ nos fecimus, & poſthac fieri cõtinget, neque legis miniſterio, neq; facto hominis in fœminas transferri valeant. Huiõi ergo conceſſio facta p illuſtrẽ Ducẽ Franciſcũ auũ, & ſm̃ immediate pdeceſſorẽ eſt expſſe cõprehenſa in hoc
8 decreto, q̃a verbũ, pdeceſſores, † tã ad mediatos, q̃ immediatos accommoditur, c. pter hoc, 12. diſt. & ibi no. Doct. ſequitur Fel. in c. quia V. in fi. de iud. Nec eſt mirandum, ſi dictum decretum declarat & reſtringit antiquas gratias & priuilegia, l. non eſt nouum, ff. de legib. Et ꝙ Princeps poſſit ſua antiqua priuilegia de-
9 clarare, † & reſtringere, decidit in ſpecie Ange. in §. ius autem ciuile, col. x. Inſtit. de iur. natu. gen. & ciu. ſequitur Fel. in d. c. nouit, per tex. qui bene probat, in c. j. de iura. calum. & bene etiã pbatur per tex. in c. ſuggeſtum, de decimis. Potuit ergo Princeps reſtringere & declarare illa verba, extra eorũ agnationem, vt nõ includãt fœminas, licet alias eſſent apta includere. Et facit quod decidit Pau. de Ca. in l. maritus, C. de procu. vbi vult, ꝙ emphyteuſis conceſſa pro ſe, & liberis deſcendentibus per lineam maſculinam ſeu agnatorũ, non tranſeat ad filias, † nec neptes ex filio, q̃a vbi intentio ꝯcedentis eſt, ꝙ res ꝯceſſa nõ deueniat in cognatos, nõ admittuntur fœminæ, licet ſunt agnatæ, ne per ipſas res deueniat in cognatos. allegat Spec. tit. de loca. §. nunc aliqua. ſequitur Ale. in l. Gallus, §. nunc de lege Vell. ff. de li. & poſth. & Cur. ſen. conſ. 40. cum in præſentiarum, col. v. Et ſi non cõprehẽduntur fœminæ nuptæ, a fortiori erunt excluſæ iam nuptæ, per no. per Bar. in l. quoties, C. de priuileg. ſchol. lib. xii. vbi per illum
11 tex. concludit, ꝙ † priuil. ꝯceſſum deſcendentib. maſculis & fœminis, non tranſit in nuptas, & ſequuntur ibi Io. de Plat. & Ange. & Lud. Rom. in l. j. ff. ad Silla. Ludo. Rom. & Iaſ. in d. l. cum quædam puella, ꝯ Ale. ibi, & idem tenet Brix. in repertorio, in ver. poſteriori dicens ita fuiſſe iudicatum, & Iaſ. in l. fin. de conſt. iur. Princ. vbi dicit hoc dictum Bar. eſſe ſingulare & *cõiter* approbatum, licet Alex. contrarium voluerit, in d. l. cum quædam puella. Ex his patet, nõ obſtare ꝙ dictæ ſorores ſint agnatæ. Non etiã obſt. ꝙ datia & pedagia ſint iura incorporalia, q̃a rñdeo, ꝙ licet
12 ſint incorporalia, tamen inter immobilia † computantur, cum loco cohæreant, & prohibita alienatione immobilium ẽt prohibita cẽſet̃ alienatio pedagiorũ & dariorum, c. j. & ibi Bal. de cogn. feu. & firmat Alex. loquens in terminis dicti decreti, conſi. 103. viſis ſcriptis, lib. 5. ver. reſpondeo, & Gemi. conſi. 40. Titius condidit teſtm̃, vbi ex hoc infert, ꝙ mẽdicantes prohibiti poſſidere immobilia, ẽt prohibiti ſunt poſſidere datia & pedagia, per tex. in cle. exiui, §. cum annui, de verb. ſig. & eſt tex. in §. hæc nos, in Auc. de non alie. & in l. iubemus, la 2. C. de ſacroſ. eccl. & plura cumulat Iaſ. in l. ſciendum, col. 4. qui ſatiſd. cog. Et generaliter iura incorporalia, de q̃bus non reperitur ſeparata deciſio, inter immobilia numerantur, ſm̃ Ale. & Mod. in l. a Diuo Pio, §. in vẽditione, ff. de re iud. & Alc. conſi. 31. colu. 2. lib. j. & maximè hoc dicendum in caſu noſtro, ubi ratio decreti ad talia ſe pariter extendit, d. §. dulciſſimis. Minus etiam obſtat, dum dicitur, quòd

inferior

inferior non poteſt ſuum priuilegium reuocare, tum, qa aliud
eſt reuocare, aliud declarare ſeu reſtringere. Tum quia dux Me-
13 diolani † in ſuo dominio habet iura imperij. & omnia pōt, quæ
ſunt conceſſa Imperatori, ſm Pau. de Caſt. conſi. 226. ſuper pri-
mo, in 2. parte. Alex. conſi. 2. col. 3. lib. 1. Cur. ſenior conſi. 16. col.
2. conſi. 49. col. 2. & conſi. 50. col. 2. & conſi. 66. col. 1. & ſeq. dicēs
Ducem Mediolani habere iura imperij tam de conſuetudine, q̄
ex priuilegio, & idem tenet Iaſ. in l. ex hoc iure, col. 3. de iuſti. &
iu. Poſſum aliter reſpondere, ſed nō curo quia iſta reſponſio po-
nit ſecurim ad radicem.

RESPON. IIII.

SI ſupremus. Dominus conſentit, ꝙ nouū vectigal exigatur, fruſtra conquenitur feudatarius, cui regalia conceſſa ſunt, ꝙ ab ipſo non fuerit obtenta licentia, cum apud Principē, qui regalia dedit, maior poteſtas permanſerit. Quanquam ſine iuſſu Principis noua datia inſtitui nequeant, vniuerſitati tamen libere permittitur incolis extraordinarium munus indicere, & habitatores duntaxat ad certum farinagij datium grauare, nam ciuibus ſuis abſque ſuperioris licentia quamlibet poſſunt legem dicere.

SVMMARIVM.

1 *Datiorum impoſitio eſt de regalibus, quæ ſoli Principi conceduntur.*
2 *Vniuerſitas quibus caſibus poſſit imponere collectam, vel indicere nouum munus extraordinarium, & quando ſuperior ſubditis: nu. 3.*
4 *Præſcriptio pedagiorum & vectigalium quanti temporis lapſum requirat, & nu. 5. & 7.*
6 *Nobilitatis prærogatiua, an immunitatem onerum adferat. nu. 8. & nu. 9.*
10 *Priuilegia in ſuis finibus ſunt tenenda.*
11 *Præſcriptio & conſuetudo in quo differant.*
12 *Præſcriptio reſtringenda eſt, non extendenda, & ad eam iuſtificandam quæ requirantur, 13. & quā actione agendum. 14.*

Reſpon. interpretatio.

PLura confuſe proponuntur, ſed duo reſultant principalia dubia. Primo, an cōtas Montiſſimarij ſtantibus priuilegiis olim ſibi conceſſis, ſucceſſiue firmatis per Chriſtianiſſimos Reges & Delphinos, ꝙ poſſit vintena facere, taleas & impoſitiones pro negociis publicam vtilitatem tangentibus indicere, potuerit
imponere datium ſiue collectam farinagij piſtoribus, ad rationē
ſexdecim denariorum pro ſextario, & aliis incolis ad rationem
octo denariorum. Secundo, an nobiles non reſeruati, qui de no-
uo venerunt ad habitandum in d. loco, vel in futurum venient,
teneantur ad ſolutionem dicti farinagij, non obſtante quaſi poſ-
ſeſſione libertatis non ſoluendi, in qua nobiles ibidem habitan
tes vſq; ad hæc tpa perſeuerarunt. Iſtis duobus reſolutis parebit
reſolutio aliorum dubiorum. qa oīa emergerunt ex pdictis. Cir-
ca primum duo videnda ſunt. Primum, an d. vniuerſitas potue-
rit imponere dictum datium abſq; licentia ſuperioris. Secūdū,
an licentia, de qua in themate, fuerit ſufficiens. Primum vr̄, ꝙ v-
niuerſitas non potuerit imponere tale datium, quia talis impo-
1 ſitio † eſt de regalibus, quę ſoli Principi pceduntur, c. j. quæ ſint
rega. & vt̄ caſus in l. 2. C. nn. vectig. Inſt. non poſſe, vbi expreſſe
dr̄, nec vectigalia noua decreto ciuitatum inſtitui poſſunt. Imò
nec dn̄s inferior poteſt in caſtris ſuis ſine licētia dn̄i ſupremi im-
ponere aliquam collectam, l. j. C. de ſuperindi. vbi. Bart. & Bald.
in l. cum mulcta, C. de bo. quæ lib. Sal. in d. l. 2. Alc. conſi. clv. qm̄
abunde, lib. 2. Hinc conſuluit Pan. conſi. 6. in q. quæ vertitur, lib.
2. ꝙ vniuerſitas caſtri montis Annaſati nō potuit imponere, nec
exigere gabellam carnium ſine licentia domini habentis rega-
lia. Et ſi dicatur, ꝙ in c. i. quæ ſint rega. non connumeratur datiū
farinagij inter regalia. Reſpondet, quod ibi enumerant datia &
gabellæ ex conſuetudine, ergo ēt datiū farinagij, vt de datio pi-
ſtrini pſuluit Soc. pſi. 7. lib. 3. Præmiſſis his & ſimilibus, quæ de fe
ctum poteſtatis arguunt non obſtantib. ſm ea, quæ proponunt,
arbitror pīrium de iure reſpōdendum, qa prædicta oīa procedūt,
q ſi vniuerſitas recognoſcens ſuperiorem vult nouum datiū ge-
neraliter imponere exigendum ēt a forenſib. quibuſcunq;, tunc
non poteſt ſine licentia ſuperioris habentis regalia, ſed inter ip
ſos de vniuerſitate pro neceſſitatibus ipſius vniuerſitatis conce
2 ditur ei imponere collectam † vel indicere nouum munus extra
ordinarium ſm Bart. in d. l. j. §. fi. per illum tex ff. quod cuiuſque
vniuer. nomine. & in l. 4. §. actor, vbi etiam Ang. Imo. Alexan. &
Mod. ff. de re iud. glo. & ibi Fel. in col. pen. poſt alios in c. cum di-
lecta, de reſcrip. Alexan. conſi. 124 ſuper primo, lib. 4. Gemi. con
ſil. 116. quia prædicti, col. j. & Card. conſi. 12. in dubijs præmiſſis.
bene facit, quia quilibet populus poteſt ſtatuta facere abſque li
centia ſuperioris in his, quæ pertinent ad adminiſtrationem bo-
norum ſuorum, l. j. ff. de decre. ab ordi. facien. Barto. in l. omnes
populi, in j. q. & alii ſequuntur, ff. de iuſti. & iure. Et poſito, ꝙ ei-
ſet neceſſaria authoritas ſuperioris, dico quod ex tenore priuile
giorum, de quibus in themate, ſatis conſtat de licentia ſuperio-
ris; & ſi dicatur impetratam fuiſſe licentiam a domino loci in-
feriore habente regalia. Reſpondeo, ꝙ licet feudatarius habeat
regalia, non tamen ea proprio iure ſic poſſidet, ꝙ dominus ſu-
3 perior non poſſit licentiam imponendi noua datia † ſubditis p-
cedere, c. dudum, de præb. lib. 6. vbi ſic inquit Papa, & ſi Cardi-
nalibus noſtris, vel alteri poteſtatem dederimus conferendi be-
neficio, apud nos tamen eadem, immo maior poteſtas remanſit.
Ex his reſoluta apparet prima dubitatio, ex qua reſultat reſolu-
tio quamplurium quæſitorum, de quibus in themate, & maxi-
me illius, quo quæritur an communitas inciderit in aliquam pę-
nam propter impoſitionem huius datij, nam ſtantibus præmiſ-
ſis apparet, ꝙ non. Item ēt illius, an communitas teneatur exhi-
bere inſtrumentum licentiæ; patet reſponſio ꝙ non, cum potue
rit ſine vlla licentia tale datium imponere. Et poſito, ꝙ require-
retur licentia, ſat erit exhibere priuilegium antiquum conceſ-
ſum de anno 1385. cum interinatione facta in ſenatu Toloſano.
Ad illud autem quæſitum, an communitas ſpacio annorum 40.
præſcripſerit ius exigendi dictum datium farinagij. Reſpondeo,
ꝙ hæc dubitatio ſtantib. præmiſſis, eſt fruſtratoria ac ſuperflua.
attamen ſatisfaciam dominis ſyndicis dicti loci, qui curioſe ſata
gunt cuncta intelligere, dico ꝙ iſta dubitatio poteſt tripliciter
intelligi. Primo, an præſcripſerit in præiudicium Delphini ſupre
mi domini. Secundo, an contra dominum inferiorem. Tertio, an
contra incolas. Circa primum reſpondeo, quod ad præſcriben-
4 dum † ius exigendi pedagia, guidagia, vectigalia & ſimilia, quæ
ſunt de reſeruatis in ſignum ſupremæ poteſtatis requiritur lap-
ſus tanti temporis, cuius initij non reperiatur memoria, c. ſuper
quibuſdam, §. præterea, de verb. ſig. Et ita Panor. & alii, in c. cum
nobis olim, de præſcrip. & Bal. in l. j. C. ne rei don. vel templ. & a-
libi ſæpe. Circa ſecundum, an contra feu datarium. Reſpondeo
(cum huiuſmodi datium habeat cauſam continuam, ſecundum
Bar. in l. ſi iuſto. §. nō mutat, ff. de vſucap.) vniuerſitatem ſpacio de-
cem annorum inter præſentes, & viginti inter abſentes potuiſ-
5 ſe præſcribere † ius exigendi tale datium, l. ſi quis diuturno, ff. ſi
ſerui. vendi. & tenet Iaſ. in l. imperium, col. x. ff. de iurid. omn. iu
di. & Bal. in tractat. præſcri. in v. parte, colum. 44. verſicu. circa pri-
mam. Circa tertium non expedit dubitare, poſtquam datium
fuit impoſitum de conſenſu hab tantium, nam quod ordo decu
rionum ſtatuit, omnes ſtatuiſſe dicuntur, ſecundum glo. in rubr.
C. quæ ſit long. conſuetu. & in l. aliud, §. refertur, ff. de regu. iur.
& decreta ordinis omnes ligant, niſi ſint ambitioſa, l. fina. & l.
ambitioſa, ff. de decr. ab ord. faci. Et quod maior pars facit ab om
nibus ſeruandum eſt, l. quod maior, ff. ad mun. cap. cum omnes,
de conſti. Venio ad ſecundum, pro cuius faciliori reſolutione p-
mitto, ꝙ transferens domicilium ad patriam vxoris, vel ad aliū
locum ratione incolatus, obligatur omnibus muneribus illius
loci, l. ſi in patria vxoris, C. de incol. libro x. l. domicilium, ff. ad
mun. qui ergo tranſtulit ſe, & domicilium ad locum Montiſſi-
marij, tenetur ſubire onus dicti farinagij, niſi habeat priuilegiū
immunitatis a Principe, vel a lege. Videndum ergo reſtat, an di-
ctus nobilis iuridice prætendat ſe immunem ex prærogatiua no
6 bilitatis. † & videtur quod ſic, per text. in l. tertia, §. primo, ff. de
mune. & hon. ibi, his, qui in caſtris operam dant nullum muni-
cipale munus imponi poteſt. & per illum textum dicit Guido
Papæ deciſio. 124. ex ſtatuine, ſed quid de nobilibus, quod in con-
fectione trium ſtatuum patriæ Delphinalis pro ſubſidijs indi-
cendis, excipiuntur nobiles nobiliter viuentes. Bene facit text.
in l. non tantum, §. primo, ibi, propter inclitam nobilitatem ple
niſſima immunitas tributa eſt, ff. de excu. tuto. Secundo facit,
quia præſupponitur, quod alij nobiles, qui hactenus ibidem ha
bitarunt, ſunt in quaſi poſſeſſione libertatis in annis 40. & vl-
7 tra, quo tempore præſcribitur † immunitas a futuris oneribus,
vt conſuluit Barto. conſilio 59. commune Spoleti Alexan. con-
ſilio 30. ponderatis, libro v. in v. dubio. & facit text. in capitu. de
quarta, de præſcrip. per quem idem conſuluit Pet. Phi. Cor con-
ſilio 22. In præſenti conſultatione, colum. 5. libro 3. Et ſic vide-
tur inducta conſuetudo, quod nobiles non teneantur ad ſolutio
8 nem dicti farinagij, quæ conſuetudo † poteſt dare priuilegium
immunitatis non habenti, l. fina. C. de vectigalibus & commiſ.
l. publicanus, §. fina. & l. licitatio, §. earum rerum, ff. de public.
cum ſimilibus. Sed præmiſſis non obſtantibus, arbitror nobi-
les, qui nondum præſcripſerunt immunitatem, teneri ad onus
dicti farinagij, per textum, in l. ciues, & d. l. ſi in patria, C. de in-
colis, lib. x. cum ſuis concordantijs. Nec prærogatiua nobilita-
9 tis aliquem excuſat, † l. munerum, §. patrimoniorum, & ibi not.
Barto. contra nobiles, ff. de mune. & hono. & firmat Ianus Albe.
de Roſa. in rub. eo. titu. col. 22. verſicu. quæro nunquid nobiles.
ubi dicit, ꝙ non ſolum non excuſantur ab oneribus patrimo-
nialibus, ut eſt onus farinagij, ſed etiam non excuſantur a perſo
nalibus, per tex. in §. interim. ibi, ſed inuicē vniuerſi nobiliores,
in Aut. de defen. ciuita. & idem tenet domi. Bonus de Curtili in
ſuo tracta. nobilitatis, in v. parte, ſ. titu. Nec obſtant contraria ſu-
pra adducta. & primo text. in d. l. 3. §. j. quia loquitur in militib. a-

ctu militantibus, & sic nobilibus nobilitate armorum & virtu-
te propria, nos loquimur in nobilib. nobilitate generis, ad quos
10 non est facienda extensio, qa priuilegia † in suis finib. sunt tenē
da, l. j. ff. de constit. Principum. Immo ille tex. clarè probat, φ no-
biles nobilitate generis non excusantur, dum dicit, cæteri autem
priuati, licet militum cognati sint, legib. patriæ parere debēt, &
ibi illum tex. ꝯ nobiles no. Albe. de Rosa. Item ille tex. loquitur,
q̄tum ad munera personalia, fm glo. ibi *cōiter* approbatam. nos
vero loqmur de patrimonialibus, ad q̄ tenentur ēt milites, d. §.
patrimoniorum. Nō ēt ob. tex in d. l. nō tñ, § 1 qa illud priuilegiū
nō fuit ꝯcessum pp nobilitatē psonarum, sed pp nobi. ciuitatum
immo ille tex. probat oppositū, dum dicit, φ solis Illiensibus, &
sic particularibus qbusdam ꝯcessa fuit immunitas pp inclitā no
bilitatem ciuitatis, ergo alijs nobilibus denegatur. Itē non solū
ibi ꝯceditur priuilegiū immunitatis pp nobilitatē ciuitatis, sed
ēt pp originē habitam ab vrbe Romana. vbi ergo non ꝯcurrit ꝯ-
cursus horum duorū, non habebit locū illud priuilegium, l. si he
redi plures, ff. de ꝯdi insti. cum sim. Ad vltimum respondetur cla
rissime, φ q̄q̄ alij nobiles iam longissimo tempore sint in quasi
possessione libertatis non soluendi, nō tñ pōt dici inducta ꝯsue-
tudo quo ad nobiles, quia pauco tpe venerunt, vel in futurū ve-
nient ad habitandum dictū locū. Ad qđ ostendendum, præmit-
11 to differentiam esse inter præscriptionem † & cōsuetudinem, nā
per præscriptionē acqritur particularib. personis tñ, per consue
tudinem acquiritur vniuersis, & cuilibet de populo, fm Pan. in
c. cum dilectus, col. fi. & c. fi. col. antepen. de consuet. Hostien. &
Pan. in c. cum ecclesia Sutrina, de causa posses. & propri. vbi Pa
no. dicit, φ ibi non agitur de ꝯsuetudine, qa non acquirebat ius
cuilibet de populo, licet omnibus de clero. Sequitur Gem. cons.
121. pro clariori decisione Abb. consi. 18. in causa, & q. libe. 2. Al.
cōsi. 6. viso, col. fin lib. 1. Cum ergo in casu nostro agatur de acq-
rendo iure immunitatis nobilib. tñ, dicere debemus, φ tractet
de præscriptione, non ꝯsuetudine. Vnde est sine veri præiudicio,
φ aliqui nobiles pp longissimam quasi possessionem præscri-
psissent immunitatem non tñ inferri pōt, ergo oēs nobiles, ēt q
nuper venerunt ad dictum locū debēt esse immunes, rū quia ex
separatis non infertur, l. Papinianus exuli, ff. de mino. l. fi. ff. de cal.
rum quia ex multis particularibus nihil sequitur c. in genesi, de
electio. Et quia quo ad nobiles, qui non præscripserunt, pōt vni-
uersitas dicere, quo ad vos integrum est ius nrm, & liberæ nræ
ædes, l. binas ædes, ff. de serui. vrb. præd. Est. n. præscriptio restrin-
12 genda, † & non extendenda ad eos, q non fuerunt in quasi pos-
sessione, l. 1. §. si quis hoc, ff. de tri. actiq; peti & ibi Bar. & plene
traditur p Fel. in c. auditis, col. 6. & seq. de pscr. Præterea anima-
duertere ret cōitas, an sit legitime probata pscriptio, ad quam iusti
13 ficandam † sunt quatuor necessaria. Primo, φ nobiles fuerint a-
liqn̄ requisiti, vt datium sannagij soluerent, l. litibus iunctis not.
ibi p Bar. C. de agri. & cenū. lib. xj. Secundo, φ ipsi nobiles requi
siti soluere recusauerint, fm gl. in l. q luminib. ff. de ser. vrb. præd.
Tertio requiritur scientia & patientia vniuersitatis, l. 2. vbi Bart.
C. de serui. & aqua. Pan. in d. consi. 18. in cā. lib. 2. & consi. 22. co.
fi. eo. lib. Quarto requiritur bona fides, fm Pan. in c. si diligenti,
de præsc. Arc. consi. 30 viso themate, col. 2. quod hodie est expe-
ditum, c. fi. vbi Ab. & Fel. de præsc. Et φ hæc quatuor requirant fir
mat Ale. consi. 116. in cā, & lite, col. pe. li. 2. Et licet Ale. ibi videa-
tur dicere hanc esse ꝯsuetudinē, tñ large & abusiue loqtur p ea, q̄
s. dixi, & in spē animaduertit Bal. in tract. præscrip. in v. parte co.
14 51. ver. 7. qō. Circa vltimum, quia actione agendum sit. † Respō-
deo actione confessoria, fm Sal. in l. 2. C. noua. vect. Inst. nō pos-
se, & Bar. in l. si prius, ff. de no. ope. nun. & forma traditur per Io.
Pet. de Ferra. in forma libelli, in actione confessoria. Laudarem
tñ, φ ꝯ nobiles non existentes in quasi possessione libertatis, fie
ret executio eo modo, quo fieri solet ꝯ alios, quia vtilius est subi
re partes rei, quam actoris, l. qui accusare, C. de eden. §. commo-
dum, Insti. de interdict.

SVper dubitatione suborta non expedit insiste
re, quia ex deductis in meo primo respō-
so patet clara resolutio. nam quantum ad habitātes
in loco, communitas potuit absque vllo priuilegio
statuere, φ quilibet nedum octo denarios, sed etiam viginti pro
sextario soluere teneatur, & etiam posset de nouo statuere pro
necessitatib. communitatis, secundum Bar. in l. 1. §. fi. ff. quod cu-
iusque vniuer. nomine, sed etiam si voluerimus insistere verbis
priuilegij, dico quod cōitas vigore dicti priuilegij potuit edere
istud statutum, quia illa copula, & alias prout in eorum libertati
bus continetur, non stat restrictiue, nec copulatiue, sed ampliati
ue, quod sic probatur, vbi mens disponentis refragatur copula
mutat suam naturam, & resoluitur in alternatiuam, vel disiuncti
uā, put intentioni melius adaptat, fm Ale. consi. 110. attētis ver
bis, in fi. lib. 2. sicut eꝯ disiuncta ponitur pro coniuncta, l. si is, qui
ducenta, §. item si pater tam. ff. de re. dub. facit tex. in l. si Titio, ff.
de vsufru. leg. & glo. vulgata in l. eas causas, ff. de cond. & demō.
Deducendo ad propositum, Princeps voluit, φ cōitas Montisli
mani posset tam pro fortificatione villæ, q̄ pro alijs quibuscun-
que negotijs imponere quaslibet exactiones; modo si dicatur,
quod illa verba, & alias prout in eorum libertatibus stent restri-
ctiue, ita φ non posit imponere nisi exactionem vnius oboli,
frustrabitur intentio concedentis Fortificabitur, quia illa verba
starent copulatiue, & restrictiue, fm priuilegium nihil operare-
tur, cum iam per primum cōitas posset imponere exactionem v-
nius oboli pro sextario. hoc autem non est dicendum, c. porrò,
de priui. l. si quando. ff. de leg. 1. ergo, &c. Corroboratur, quia in se
cundo priuilegio dr̄, φ consiliarij valeant vintena facere, taleas
imponere, & alias exactiones pro fortificatione villæ, & alias p
negocijs cōem vtilitatem tangentibus, & alias prout in eorum
libertate continetur. Pondera verbum, & alias, quod est implica
tiuum, c. cum in multis, de rescri. in 6. c. sedes, eo. tit. in antiquis,
& l. si fugitiui, cum glo. C. de seruis fugi. Ergo consiliarij nō exa-
ctionem vnius oboli, prout continetur in primo priuilegio, sed
alias (si sibi videbitur) imponere poterunt. Comprobatur, quia
copula iuncta cum illo relatiuo, alias dispositionem auget, l. ea
tñ adiectio, ff. de leg. 3. Sensus ergo est, φ ꝯsiliarij possunt nedū
olim concessas, sed ēt alias exactiones indicere, quod ēt cā con-
cessionis, videlicet pro communi vtilitate dictæ villæ, satis osten
dit. Nam ratio communis vtilitatis est generalis, quæ debet am
pliare dispositionem, quatenus ratio ipsa se extendit. l. pater fi-
lium, §. fundum, ff. de leg. 3. & ibi Bart. & l. cum pater, §. dulcissi-
mis, ff. de leg. 2. cum solitis concord.

RESPON. V.

TOlonensium priuilegia cōfirmat Princeps
his verbis. Immunitates, ī qua
rum sunt possessione, confirmamus, ita φ sint liberi,
prout sunt, retroque fuerunt. Cælestinis postea idem
Princeps donauit datium Tarasconis priuilegijs ꝯtris qbuscun
que non obstan. quæ quatenus huic donationi aduersentur, irri
ta esse voluit. Respondi confirmationem nullum immunitatis
ius tribuere Tolensibus, cum non constiterit, eos in quasi pos-
sessione libertatis fuisse eo tempore, quo confirmationem impe
trarunt. Nec credendū est illis assertiuis verbis, prout sunt, retro-
que fuerunt, cum Tolonensium suggestione princeps ita esse af-
firmauerit. Cœterum cum motu proprio, certaque scientia pri-
uilegiis, qbuscunque derogauerit, immunitatem ēt Tolo-
nensiū sublatā puto, quod Lu. Rom. visum fuit, & Dec. probat.

SVMMARIVM.

1 *Inferior a Principe potest suis subditis immunitatem concedere.*
2 *Priuilegia concessa ab eo, qui potest de nouo concedere, probant illa omnia,*
quæ in eisdem clarè referuntur.
3 *Asserens se immunem a gabellis, & vectigalibus, illud probare debet.*
4 *Tenor dat legem priuilegio.*
5 *Prout, dictio, relata ad possessionem, de qua non apparet, stat condictionali-*
ter, & nisi constet de relato, priuilegiū & confirmatio nihil disponūt. nu. 6.
7 *Verba assertiua Principis, non probant. & nu. 9.*
8 *Princeps pluribus negotijs impeditus, præsumitur immemor etiā proprio*
rum negotiorum.
10 *Clausula ex certa scientia, non purgat vitium obreptionis, & subreptionis.*
11 *Illatio ex quasi possessione de præsenti, non sequitur ad quasi possessionem*
de præterito, secus econtra.
12 *Princeps potest reuocare donationes & immunitates suis subditis conces-*
sas, sicut & priuilegia, ac etiam feudi concessionem. nu. 13. & 14.
15 *Reuocatio generalis omnium priuilegiorum, non derogat priuilegiis haben-*
tibus clausulam derogatoriam, nisi de eis fiat specialis mentio.

Respon. interpretata.

IN causa Immunitatis, q̄ ptēdunt Tolonēses
a datiis & gabellis loci Tarasconis
donatiōis p Regē Renatum, & Reginā Ioānā Prio-
ri, & ꝯuentui Cælestinorū ciuitatis Auenionensis,
visum fuit primo aspectu Tolonēses fore immunes,
& in eorū fauore pnūciandū esse tā in petitorio, q̄ ī possessorio,
qa constat de priuilegio immunitatis eidē concesso per psatū
Regē, quē ꝯstat habuisse facultatem ꝯcedendi. Nam ēt inferior
1 † a Principe potest suis subditis immunitatē ꝯcedere, ut ꝯcludit
expsse Pan. in c. 2. co. aīp. de immu. eccl. Princeps vero non reco
gnoscens supiorē pōt qbuscunq; priuilegiū immunitatis dona-
re, l. sp, §. fi. de iu. imm. l. 1. C. de vaca. pub. mu. l. placet, C. de excu.
mu. lib. x. traditur p Bar. in l. 2. C. de decr. decur. eo. lib. & p Alex.
consi. 30. ponderatis, lib. v. Nec ob. inquantum dr̄, φ tale priuile-
gium non debet opitulari Tolonensib. qa est confirmatiuū an-
tiquorū priuilegiorū & antiquarū ꝯsuetudinū, de qbus nō con-
stat. qa rndemt, φ priuilegia ꝯfirmatoria concessa ab eo, q pt de
2 nouo ꝯcedere, pbant † illa oīa, q̄ in eisdem clare referuntur, cap.
Abbate sane, & ibi no. Anto. de But. in 8. notabili, de verbo. sig.
firmant Inno. in c. inter dilectos, de fide instr. Bart. & Moderni. in
l. admonendi col. 2. ff. de iureiuran gl. in c. vt veterum, 9. dist. & in
c. si Romanorū, xix. di. Card. consi. 118. monasterium sancti Iu-
liani.

liani.Aret.consi.136.diligenter visis,in 3.dub.Pau.de Cast.con-
si.xvij.in causa decimali,in secunda parte.Dec.in consi.13.in cau
sa possessionis,& ad hoc authoritates abundant.Praeterea,vt cō
stare de relata consuetudine, & quasi possessione libertatis, er-
go cessabit obiectio auct.si quis in aliquo.C.de eden.Quod con
stet ostendit; nam pro parte Tolenensium probatum fuit p plu-
res testes, ꝙ ipsi excepta turba praesenti semper fuerunt in quasi
possessione soluendi.vnde ex quasi possessione tam longissima,
& tanto tempore continuata,vt resultare probatio, ꝙ et tempo
re cōfirmationis priuilegiorū antiquorum essent in eadem pos-
sessione,cum possidens de praesenti retro credatur possedisse,ni-
si per negantes ꝯtrium probetur. sicut econtra ex possessione de
praeterito infertur probatio possessionis de praesenti. l. vti possi-
detis,& ibi no.Bar.C.vti pos.traditur per Pan. & alios,in c.cum
ad sedem,de rest.spol. Sed praemissis nō obstantibus,amplector
ꝯtriam partem.Et pro fundamento praemitto, ꝙ duo dana dona
ta.Coelestinis fuerūt indicta,& cōstituta p superiores retro Prin
cipes, & Comites prouinciae, qui auctoritatem imponendi ha-
bebant l.a.& seq.C.no.vect. Insti.non posse. & de hoc non du-
bitatur.Item praemitto, ꝙ dicentes se immunes a gabellis,& ve-
ctigalibus impositis ab habentibus potestatem,tenentur proba
3 re † immunitatem, alias non esset, qui pro datijs obolum solue-
ret,si crederetur alleganti immunitatem,l.j.ff.de vaca.mu.& ge-
neraliter ei, qui dicit, onus probandi incumbit, l.eum qui,ff.de
prob.l.actor,C.eo.Si modo demonstrauero Tolonenses nō suf-
ficiēter probasse eorum intentionem, videlicet se esse immunes,
stabit nostra propositio, ꝙ est Tolonenses teneri ad solutionem
datiorum & gabellarum , sicut caeteri tenentur. Duo deserunt
Tolonens. priuilegium, & quasi possessionem non soluendi,sed
neutrum iustificatur. Priuilegium ad supplicationem Tolonen
sium concessum ita cantat. Cōfirmamus franchesias, libertates,
immunitates, omniaque priuilegia eis indulta per nostros prae-
decessores,in quib.fuerunt, & sunt in possess.seu quasi, ita ꝙ ipsi
sint,esseque debeant, & prout sunt,iamque retrofuerunt sicuti
volumus,frāchi,liberi,&c. Ponderandus est diligenter tenor hu
ius priuilegij,c.porro,c.accipimus,de priuile.quia tenor dat legē
4 † priuilegio,sm Bar.in c.1.§.denique,quae fue. prima causa bene
fi.amit.& in c.i.col.7. an agn. vel fil. Et quaerentibus inspiciend'
est sermo stipulationis,l.si quis stipulatus sit Stichum, aut Pam-
philum,ff.de verb.obl.Ex tenore ego colligo, ꝙ istud nō est no-
uum priuilegium,sed confirmatorium antiquorum, vt ostendit
verbum,confirmamus,c.cū dilecta,de cōfir.vti vel inuti.Item col
ligo ꝙ voluit Rex confirmare ea sola priuilegia, & eas solas im-
munitates,in quibus supplicantes fuerant,& tunc erant in qua-
si possess.vt cōstat ex illis verbis, & prout sunt,iamque retro fue-
runt,c.quia diuersitatem, ibi, sicut iuste & pacifice possidentur,
& ibi gl.& Pan.no.de concess. praeb. Nisi ergo Tolonenses fuis-
sent tūc in quasi possessione exemptionis a datijs & gabellis lo
cis Tarasconis, priuilegium nullum Tolonensibus ius tribuet,
neque confirmatur . Dictio enim prout relata ad possessionem,
5 † de qua non apparet,stat condictionaliter, & nisi constet de re-
6 lato,priuilegiam & cōfirmatio nihil disponunt, † l. si sic, ff.de le-
ga.i.l. ꝙ si in venditio.ff.de haer. vel act. vend. Et ita declarat Fel.
in c.2.col.v.ad fin.de resc. quod maxime verum est in confirma-
tionib.quae fiunt sine causae cognitione,sm Bart. in extrauag.ad
reprimendum,in ver.prout, & bene facit quod consuluit Oldr.
consi.clxiiii.viso priuilegio. Et ꝙ mens Regis fuerit confirmare
ea priuilegia,quibus Tolonen. tunc fruebantur,patet ex illis ver
bis,de quibus fuerunt,& sunt,&c.Illud.n.relatiuum,de quibus,
positum post vniuersalem dispositionem, restringit gratiam ad
ea tantum priuilegia,quibus supplicantes tūc gaudebant,l.cun-
ctos populos,& ibi no.Bar.& Mod. C.de summa Trinit. & fide
catho. Et rsr relatiuum sine copula restringit suum antecedens,
l.ea tñ adiectio,ff.de le.3.Corroboratur,quia incertum est an To
lonen. tempore dictae confirmationis essent in quasi possessio-
ne non soluendi praedicta datia,ergo illa verba,prout sunt, iam-
que retro fuerunt,relata ad incertum, stabunt limitate,& restri-
ctiue,vt docet Bar.in l.edita,col.penul. C.de edend. Et nisi limi-
tatio relata ad aliud iustificetur per demonstrationem relati, tūc
dispositio,vtpote incerta,nullius erit effectus,d.auc.si quis in ali
quo,vbi Alex.ad fi.& idem Alex.consi.3. in causa & lite,libro 2.
Non igitur possunt Tolonen. l. fundare super praedicta confir-
matione relata ad antiqua priuilegia, & quasi possessionis liber
tatem,de quibus non constat. & huic rationi non obstat,si dica-
tur, ꝙ illa verba,& prout sunt, retroque fuerunt, probant ꝙ tpe
impetrationis, & confirmationis erant in quasi possessione im-
munitatis a datijs, & gabellis in quotumcunque locorum,quia
7 rñdetur tripliciter. Primo, ꝙ verba assertiua † Principis non pro
bant,c.si Papa,de priuile.lib.6.traditur per Cald.consi.2.eod.ti.
Old.consi. 258. Inn. Episcopus maxime quando sunt narratiua
facti alieni, de quo Princeps non praesumitur habere scientiam,
c.ab excommunicato,de resc.l.fin.ff.pro socio.nam Princeps tot
negotijs implicitus est, vt etiam negotiorum propriorum obli-
8 tus, † & immemor esse praesumatur, c. caeterum, de rescrip.c.ex
parte,j,de offi. dele.Secundo respondetur, ꝙ inducta ad restrin-
gendum,non debent operari cōtrarium effectum,id est amplia-
tionem,ff.de adimen.leg. l.legata inutiliter. Si autem illa verba,
prout sunt retroque fuerunt,probarent, ꝙ Tolonen.nunc essent
in quasi possessione immunitatis a datijs & gabellis quorūcun-
que locorum, Rex nō restringeret,sed ampliaret suam gratiam,
non solum ad immunitatem a suis progenitoribus concessam,
sed etiam ad vsurpatam, in cuius quasi possessione essent, quod
dicendum non est. Tum quia absurdum d.l.nam & absurdum,
ff.de bon. liber. tum quia ad iniquitatem non est trahenda gra-
tia,l.si quando,C.de inoffic.testam.cum vulgat.bus.Tertio,si p-
tinaciter instetur talia verba probare,quia Princeps ex certa sciē
tia asserit se confirmare antiqua priuilegia, & antiquam quasi
possessionem Respondebo, nec dabitur replicatio, ꝙ ad sugge-
stionem . Tolonensium Rex asseruit eos esse in quasi possessio-
9 ne,quo casu verba assertiua Regis nihil probant , † nisi constet
vera esse suggesta,c.inter dilectos, ad fi.de fide instrumento. ubi
dicitur, ꝙ si Papa ad petitionem partis confirmet priuilegia tan-
quam prius habita & possessa (vt in casu nostro) talis confirma-
tio nihil operatur , nisi appareat, & fides fiat de priuilegijs prius
habitis,& possessis,& idem Oldra.in d.consi.258.& generaliter
impetrans , si vult vti & gaudere impetratione tenetur probare
supplicata per ipsum vera esse,c.quia circa,& ibi Panorm. no.de
consanguini. & affinita.c.constitutus, de rescrip.Tenentur ergo
Tolonē.probare, ꝙ essent tempore impetrationis in quasi pos-
sessione non soluen.datia Tarasconis, vti asseruerunt, prout in
terminis quaestionis nostrae consuluit Soci.consi.164. visa bulla,
col.2.versicu.2.loco.lib.2. Nec quicquam facit, ꝙ Rex confirma
10 uerit ex certa scientia, quia clausula , ex certa scientia † non pur-
gat vitium obreptionis,secundum Pan.in c.2. de confirma.vtili,
vel inutili,cum concord.auctor.adductis per Dec. in capi.j. colu.
v.ver.prima est,eo.titu. nec certa scientia releuat impetrantem a
probatione eorum , de quibus nullo modo apparet , secundum
Aret.in d.consi.lxxvj.col.3. Non obstant depositiones testium,
quia non probant, ꝙ Tolonenses essent in quasi possessione tem
pore confirmationis priuilegiorum , quod est necesse, ut patet
ex p̄missis. Et licet deponant de quasi possessione immunitatis
a datio Regio Tarasconis post confirmationem , non tamen ex
11 quasi possessione de praesenti † recte infertur ad quasi possessio-
nem de praeterito,secundum Bald.in l.si hi,ad fi. C.de adulte.&
consi.12. quidam D.Matthaeus, in fi.lib.j. vbi concludit, ꝙ licet
ex possessione de praeterito inferatur praesumptio continuatio-
nis vsque in praesens,d.l.vti possidetis,cum ibi nota.tamen econ
tra,scilicet ex possessione de praesenti,nō infertur possessio de p-
terito , quia ex contingenti , quod se habet ad diuersa,non recte
infertur,cap.in praesentia de proba.Praeterea ubi constaret Tolo
nen. tempore confirmationis fuisse in quasi possessione liberta
tis & priuilegiorum , non tamen possent se iuuare dictis priuile-
gijs,quia per gratiā factam Caelestinis omnia priuilegia, & om-
nes immunitates a datis Tarasconis prius concessa fuerunt re-
uocata,ut patet ex tenore gratiae & donationis factae ipsis Caele
stinis ibi.Nam volumus priuilegium ipsum, & omnia ac singu
la in eo contenta perpetuo valere, priuilegijs, literis , rescriptis,
ritibus,visibus,consuetudinibus,& alijs iuribus contrarijs quo-
modolibet non obstantibus,quae nec obstare similiter volum'.
Item ibi , donationes qualitercunque hactenus per nos factas
quouis p̄textu, respectu, occasione, vel inquātum possunt,seu
possent huic nr̄ae donationi i aliquo derogare obstare,vel affer-
re praeiudicium quouismodo , de medio tollimus viribusque &
efficacia penitus & totaliter vacuamus , quae claram & expres-
sam voluntatem Regis reuocantis omnia priuilegia omnesque
donationes,quae possent derogare donationi Coelestinorum in
12 aliquo. Constat autem Principem posse reuocare, † priuilegia
& donationes subditis suis factas, capitu. veniens, de praescrip.c.
in nostra,secundum vnum intellectum,& ibi Panor.col.fina.de
iniurijs,firmat glo.in c.decet,de reg.iur.lib.6.& late traditur per
Pan.& Mod.in cap.nouit,de iud.& sicut potest reuocare priuile
13 gia pro libito , ita & donationes † secundum Ange. in l.Antio-
chen.ff.de priuil.cred.& in l.Lucius,ff.de euic.vbi vult Principē
posse auferre acquisita ex praescriptione, quia acquisita dicuntur
beneficio suae legis, & ideo potest ea ad libitum auferre,sicut do
nationem suam potest pro libito reuocare, & non solum priui-
14 legia,sed etiam potest concessionem feudi † reuocare , si sit gra-
tuita,sm Bal.in l.qui se patris, C.vnde liberi.ar.text.in l.qui fun-
dos,ff.de omni agro deser.lib.xj. Rex autem Renatus (vt audio)
habebat iura Principis, nec superiorem recognoscebat , ergo &
ipse suas potuit donationes suasque priuilegia reuocare , & sic
constat de potestate, constat etiam de voluntate ex illa clausula,
priuilegijs non obstantib. & ex illa clausula, donationes quali-
tercunque,&c. quae clausulae sufficiunt ad ostendendam volun-
tatem reuocantis,c.quia saepe, de elec.lib.6. c.cum aliquibus, de
rescrip.eo.lib. Nec obstat si dicatur, ꝙ requirebatur specialis de-
rogatio,iuxta text.cum glo.in l.3. C.de silen.lib.12. quia respon-
detur, ꝙ imo sufficit generalis reuocatio seu derogatio non ob-
stantib.aliquibus priuilegijs,sm Pau. de Cast.in proprijs,termi-
nis,in l.si mihi & tibi,§.in legatis,ff.de le.j. vbi respondet, ꝙ non

sufficeret generalis dispositio, ꝙ quilibet, nemine excepto, sol-
uat datia, qa tūc cōprehenduntur exempti, & ita procedit tex. cū
gl. in d. l. 3. Sed bene sufficit generalis clausula derogatoria, non
obstante quacunque immunitate seu priuilegio. & ita ēt tenet
Ias. in l. j. col. fi. ff. de consti. Pc n. & Ale. consi. 101. visis instr̄is, co.
5 pe. l. 3. vel aliter, & secundo rn̄deī, ꝙ generalis † reuocatio oīum
priuilegiorum non derogat priuilegijs habentib. clausulam de-
rogatoriam derogatoriorum, nisi de eis fiat specialis mētio, fm
Cyn. in l. vnica, C. quan. Imper. inter pup. & ita ꝑcedit text. cum
glo. in d. l. 3. Sed iste nō est casus nr̄, qa in gratia facta Tholoneū.
non reperitur inserta clausula derogatoria derogatoriorū. vel ēt
posito, ꝙ esset in ea gratia inserta clausula derogatoria, adhuc in
casu nostro sufficit generalis derogatio. qa grā concessa Cælesti
nis fuit facta motu proprio Regis & Reginæ) vt apparet ex le-
ctura gratiæ) quo casu per generalē reuocationem tollūtur oīa
priuilegia, ēt de quib. mētio specialis alias habēda erat, ut in ter
minis nostris decidit Lud. Ro. consi. 327. Istæ sunt rationes. vbi
concordant ꝯtias Doctorum opiniones fœdere distinctionis, vt
in secundo priuilegio concesso ad postulationem partis nō suf-
ficiat clausula generalis, non obstantibus priuilegijs alteri cōces
sis, sed bene sufficiat in secundo priuilegio concesso motu pro-
prio, quam concordiam tradit idem Ro. in l. sed si quis, §. quæsi-
tum, in fi. ff. si quis can. Refert & sequitur Decius consi. 165. vi-
so tenore, col. pe. Ex quib. puto intrepide iudicandum Tolonē-
ses non esse immunes virtute allegati priuilegij.

RESPON. VI.

FEdericus Impator, Barba rubea nuncupatus, vrbem Valentiæ
cū pedagijs, regalibusque vniuersis donauit
ecclesiæ Valentiæ: ciues deinde a tiragijs vo-
luit esse immunes. Responderunt nonnulli,
Principem non potuisse ius perfectæ donatio
nis vel tantillo minuere. At ego ꝯ, cum Impe
rator supremæ potestatis iura a se non oīno abdicauerit, qđ Pan.
aperte probauit. Quæsitum quoque fuit, his temporibus, quib.
nulli licet saltem vehere, nisi qui vehendi ius a Rege conduxe-
rit, num Valentinus licitator tali debeat immunitate potiri? Re
spondi eam fuisse concedentis intentionem, ut ciues Valentini
immunes essent, qui iure suo non etiam alieno saltem traherēt,
& eo tempore, quo cunctis vehere licebat, non hodierno, quo
solis Regis conductoribus permittitur. Nec enim obseruandū
est priuilegium aliqn̄ æquum, si postea efficiatur iniquum.

SVMMARIVM.

1 *Appellantes qui semel præsentarunt, seu introduxerunt appellationem coram iudice immediato, amplius variare non possunt, neque alium iudicē mediatum adire.*
2 *Petitorium cum possessorio retinendæ, an possit cumulari.*
3 *Impedimentum contrarietatis cessat, quando actio confessoria competit.*
4 *Actio confessoria competit pro iure exigendi datium, sicut pro seruitutib.*
5 *Possessorium in pronunciando præmittendum est, in exequendo autem petitorium.*
6 *Testes idonei non sunt Valentini in causa immunitatis datij solis eorum, cū in huiusmodi causa ipsis vt singulis commodum quæratur.*
7 *Credendum non est magis libris mortuorum vniuersitatis, quam eorum viuæ voci.*
8 *Desidia conductorum nolentiū exigere, non constituit ciues non soluentes in quasi possessione immunitatis, in præiudiciū Episcopi, cui conuentam pensionem soluerunt.*
9 *Donatio facta Ecclesię per Constantinum, an valeat.*
10 *Papa licet possit priuilegia suis subditis concessa reuocare, non tamen non subditis.*
11 *Imperator ratione supremæ potestatis potest quoslibet eximere ab onerib. et in præiudicium feudatariorum.*
12 *Alienare qui non potest rem, an possit de ea compromittere, ꝙ non.*
13 *Confirmatio Papæ præsumitur ex cursu longissimi temporis.*
14 *Priuilegiū Principis non est obseruandū, vbi ex postfacto incipit esse nociuum, quia in omni priuilegio intelligitur exceptum omne graue damnum. nu. 16. & quomodo debeat intelligi. 18.*
17 *Rex tenetur ad datium tiragij, si saltem ipse vehat negotiandi causa.*
19 *Arrestum, seu sentētia Curiæ lata in possessorio, an pariat exceptionem rei iudicatæ in iudicio petitorio, disting. per nu. 20.*
21 *Causa pia æquiparatur causæ status, seu libertatis.*

Respon. interpretata.

DVo. Tantum dubia sunt, a quibus depēdet vis, & ef-
fectus p̄ntis cōtrouersiæ, videlicet, an immunitas
ciuium & habitatorum Valentiæ porrigatur ad catum
firmæ clauiæ, & an arrestum curiæ pariat exceptionē rei iudica-
tæ ꝯ Reueren. do. Episcopum Valentinum. Vt tū Reueren. dom,
Legato, & Episcopo Valentino domino meo præcipuo satisfa-
ciam, prosequar ordinem quæsitorum, quibus respondeo iuxta
senem facti, cum acta mihi non fuerint exhibita. Et si responsa
mea sterilia, antiquitatemque redolere videbuntur, danda erit
mihi venia: nam pusillus sum, & verbosam consultationem sp
abhorreo; & si superba consultatione vti vellem, non possem
hoc tempore, quo libris careo ob pestem fugitiuus. Ad primū,
an sententia lata in possessorio retinendæ per iudicem Valenti-
num transiuerit in rem iudicatam, eo ꝙ appellantes, qui intro-
duxerunt appellationem coram immediato iudice, non compa
ruerint in termino præfixo ad audiendum responsum super ar-
ticulo appellationis recipiendæ, uel ex eo, quia appellantes non
fuerunt prosequti appellationem coram illo iudice, quo eā in-
troduxerunt, sed coram suprema curia, ad quam per viam suppli
cationis recursum habuerunt? Paucis respondeo, ꝙ appellātes,
qui semel præsentarunt seu introduxerunt appellationem corā
1 iudice immediato, variare amplius non possunt, † neque alium
iudicem mediatum adire, & coram eo appellationem prosequi
conceditur, etiam si alternatiue appellassent ad iudicem imme
diatum, seu supremum: quia vno electo, ad illum solum cense-
tur appellatum, secundum Io. And. in addi. Specu. in titu. de ap-
pellationibus. §. nunc tractemus, in fi. quem refert, & sequit do.
Phili. de Petu. in c. d. lecti, col. fi. in fi. en. nt. & idem voluit Saly.
in l. si quis libellos, col. j. eo. tit. Ex quo sequitur, ꝙ sententia tran
siuit in rem iudicatam, tum quia appellantes non fuerunt prose-
cuti appellationem coram iudice appellationis in termino iuris,
iuxta tex. in auct. ei qui, C. de tempo. app. & in cle. sicut, de app.
tum quia se nō præsentarunt in termino sibi præfixo ad haben-
dum responsum super articulo appellationis recipiendæ, iuxta
plene notata in c. personas, eo. tit. Circa secundum, & si cōis con
clusio sit, ꝙ ab vno & eo. non possit cumulari petitorium † cum
2 possessorio retinendæ, obstante regula contrarietatis; nam pro-
ponens possessoriū retinendæ asserit se possidere, l. j. § hoc inter
dictū, ff. uti pos. Proponens autem petitorium aduersarium facit
possessorem, alias sibi non competeret rei vend. l. j. C. de ali. iud.
mut. causa fact. merito vnus, & idem non potest vtrunque iudi
cium cumulare, quia vti contrarius non esset audiēdus, l. j. C. de
fur. Tn̄ hęc conclusio non procedit quando agitur pro iurib. in-
corporalib. iuxta tex. in l. sicuti, §. Aristo. ff. si serui. vend. quia tūc
cessat impedimentum contrarietatis, cum actio confessoria,
3 † qua vendicātur iura incorporalia, competat ēt possessori, l.
vti frui, §. fi. §. si vsusfr. pet. l. si prius, ff. de no. ope. nun. & ita decla
rat Bar. in l. naturalis, §. nihil commune, ver. cōbinatio, & ibi om
nes alij indifferenter sequuntur, ff. de acqui. pos. Cum igitur fue-
rit intentatum interdictum retinendæ, & postea cumulatum pe
titorium pro iure exigendi datium tiragij, quod est incorporale.
4 Inst. de rebus corp. & incorp. in prin. † & pro quo competit actio
confessoria, ꝓ seruitutibus fm Bart. & scrib. in l. si publicanus, §. in
vectigalib. ff. de pub. non video, quod cumulationi possit obsta-
re, cessant. n. oēs sex regulæ impeditiuæ cumulationis, de quib.
per Bar. in d. §. nihil commune, & per Can. in c. pastoralis, de cau
sa pos. & proprie. & ita in specie consuluit Bal. consi. 160 propo
nitur, li. 3. Circa tertium, an deductis & productis dicatur facta
cumulatio, non possum dare certum responsum, qa deducta &
producta nō vidi. Circa quartū aduertendum est, an fuerit facta
cumulatio petitorij, & possessorij retinendę, & ubi facta reperia
tur non erit opus rescripto, quia de iure cōi vtrunque iudicium
est eadem vnicaque sententia terminandum. Et in pronuncian-
do præmittendum est possessorium, in exequendo petitorium,
5 † vt est tex. fm vnum intellectum, in c. cum dilectus, de cā poss.
& ꝓprie. & optime declarat. Soci. ꝯsi. 198. iustissime iudex, li. 3.
vbi vero non reperiretur fcā cumulatio, non erit inutile impe-
trare rescriptum tā super cumulatione, q̄ ordine, maxime quia a-
bundans cautela nō nocet. l. testīn nō 10, C. de test. Circa qntū,
qđ merita concernit, videlicet qs melius iustificauerit possesso-
riū, qa attestationes nō vidi, rn̄deo fm ea, q̄ proponuntur more
Scęuolę, ꝙ R. do. Ep̄s melius ꝓbauit. Pro cuius rei clarioris demō
stratione, p̄mitto ꝙ in interdicto retinendi succūbere dēt q clam
ab aduersario suo possidet, l. j. §. fi. & l. si duob. in prin. ff. uti possi.
& l. 1. C. eo. titu. Hoc sic præmisso ondit, ꝙ ciues ꝯtendentes cū
cum D. Ep̄o non ꝓbarunt se esse in quasi posses. nō soluendi ti-
ragium & si probarūt, talis possessio ut pote clandestina, nō eos
iuuat in hoc vtili interdicto, vti possidetis. In primis sciendū est,
6 ꝙ ciues Valentini in hac cā non sunt idonei testes, † quia agitur
de commodo vniuersitatis, ꝙ ꝯcernit singulos, ut singulos, non
vniuersos, fm Inn. & alios in c. cum nuncius, de testib. Pan. in c.
insuper eo. titu. Cæp. in tract. seruit sub rub. de serui. iuris pascen
di. Ias. post alios, in l. sed si hac, §. qui manumittitur, ff. de in ius vo-
can. Pan. consi. 16. ad claram, col. 9 li. j. Lud. Rom. consi. 7. visis,
ad fi. Bal. consi. 168. li. 2. & alibi sæpe. Item sciendum est, ꝙ si viua
vox ciuiū est suspecta ratione proprij commodi (ut dixi) eo mo
do erit suspecta vox mortua, & consequenter maiores ipsorum
ciuium, q aliqn̄ fuerunt conductores tiragij, non ēt probabunt,
7 † cum non sit credendum magis defunctis, q̄ ipsorum viuæ vo
ci, fm Pet. & Cy. in l. in bonæ fidei, C. de reb. credi. ēt probatur
per

per tex.in l.exēplo, C.de proba. traditur per Mod.maximè Ias.in
l.admonendi,col.63. ff.de iureiur. Tertiò aduertendū est,quia si
testes deponentes,ꝙ ciues Valentini sunt in quasi poss. non sol-
uendi tiragiū, nihil dicant de scientia & patientia d.Epi, nō pro-
babūt,quia subiectū huius quasi posses. est vsus & patientia, ſm
Bar.in l.2.C.de serui.& aqua.& Alex.in terminis nostris ɔsi.136.
in causa & lite.col.pen.lib.2. Et si dicatur, ꝙ conductores nunq̄
8 exegerunt tiragiū a ciuibus:rūdetur,ꝙ desidia conductorū † no-
lentium exigere,non constituit ciues non soluētes in quasi poss.
immunitatis in præiudicium d.Epi,cui conuentā pensionem sol
uerunt,l.q̄uis.§.conductor,ff.de acq.pos.nec desidia vel forte do
lus,aut collusio ipsorū conductorum,qui ciues erant,præiudicat
dño,nec suæ quasi possessioni exigendi tiragiū,l.fi.C.de acq.pos.
consuluit Bal.cons.330.statuto cauetur,lib 1. Nec dicat,ꝙ dispo-
sitio d.l.fi.& d.§.si conductor, loquunt in posses. rerum corpora-
liū,quia de corporalibus ad incorporalia valet arg.& idē est iudi-
ciū,l.si pater mulieris,ff.de iu.dot.& l.sicut,ff.qui.mo.pig.vel hy-
pot.sol. & statuta loquentia de possessione rerum corporalium,
procedunt ēt in quasi possessionum incorporalium, ſm Aret.in
rube.ff.de acq.pos.ad fi.& cons.30.viso themate,col.pen. ꝑ dictū
Spec.in tit.de prob.§.videndū,ver.sed pone. Et hoc in proposito
nostro voluit Bart.in l.j.ff.vti poss. bene facit tex.in c.olim, 1. de
resti.spol.cū sim.Et si forte dolo vel desidia conductorū foret ac-
quisita aliqua quasi possessio ciuibus, illa esset fraudulēta & clan
destina habita inscio dño Epo. Omnis.n. possessio acquisita in-
scio vero possessore,dr clandestina,l.si ancillam,ff.pro sito.& fir-
mat Bal.in d.ɔsi.330. & ɔñt in hoc iudicio succūbere debent ci-
ues,quia clam possidēt ab aduersario,d.l.j.cū aliis s.alle. A Sex-
tū,an Federicus potuerit ɔcedere immunitatē Valentinis in præ
iudiciū eccl. cui antecessores sui donauerant ciuitatē cū pedagiis
ac regalib. vniuersis? Præsupposita validitate donationis,cum sit
9 cōis opin. ꝙ donatio facta eccl. † per Constantinū valeat,vt attesta
tur Pan.in c.inter dilectos,col.7. de fide instr. per tex. in c.funda-
menta,de elec.lib.6.ēt absq; insinuatione,l.sancimus ius,in fi. cū
auct.seq.& ibi Bal.C.de don. Vr rūdendum ꝙ non,quia perfecta
donatio nec retractari pōt,nec alterari, l.perfecta. C.de do. q̄ sub
modo.l.velles.& l.si donationē,C.de reuo.do.& maximè dona-
tio facta eccl.l.priuilegia,cū auct.seq.C.de sacros.ecc.& Princeps
tenetur obseruare ɔctus sui prædecessoris,c.1.de prob.Corrobo
rat̄,ꝙ licèt Princeps possit priuilegia subditis suis ɔcessa reuoca-
10 re,† c.veniens,de præscri. non tñ pōt reuocare priuilegia cōcessa
non subditis,vt tradit̄ per Pan.& alios in c.nouit,de iud. Constat
aūt Epm & ecclesiam Valentinā non esse subditos Imperatori,
c.bene quidē,96.dist.ergo &c.& ita ɔsuluit Lud.Rom.cons.298.
circa pmisā.& Pau.de Cast.cons.117. viso,& examinato pūcto.
in 1.par.Contrariū forte verius est,quia Imperator donādo ciui-
tatē Valentinam cū regalib.ecclesię,non abdicauit a se ius supe-
rioritatis & supremæ prātis.Paret,quia(vt in facto præsupponit)
Eps pro iurib. tpalitatis recognoscit Imperatorem,seu Christia-
nis. Regem habentem iura imperij. Potuit ergo Imperator rō-
11 ne supremę prātis eximere quos voluit ab omnib. oneribus, † ēt
in præiudiciū feudatariorum, vt traditur per Pan.in c.accedētes,
de prescr.& in c.peruenit,de immu.eccl. & facit tex.in l.j.& ꝑ to-
tū,ff.de iu.immu.& in l.sunt munera,ff.de vaca.mune.Imò vr,ꝙ
Imperator potuisset penitus & in totum hmōi pedagium & tira-
giū extinguere,l.1.C.de superind.lib. 10. & maximè si nō esset li-
citè impositū,l.illicitas,ff.de off.presid.& de pa.iura.fir.§.illicitas,
in vsi.feu. vnde non vr dubitandū,ꝙ ēt non potuerit in parte, l.si
quis cū totum,ff.de excep.rei iudi. Ad septimū,an laudū prolatū
per Archiepm Viennæ,& trāsactio facta Auenioni corā Patriar
cha Antiocheno,& aliis cōmissariis Aplicis de iure subsistant,&
præiudiciū afferant eccl. Valētinæ. Prima consideratiōne vr rūden
dū ꝙ non,quia Prælatus sine authoritate superioris non potuis-
set ɔcedere immunitatē ciuib. Valentinis, c.Epi,c.fi. de reb. eccl.
non alie. nam ēt administratores Reipub.non pñt sine Principis
authoritate alicui ɔcedere immunitatē, l.j.C.de immu.nem.con
eccl.l.euacuatis,C.de decur.lib.x. traditur per Bar.in l.2.ff.de iure
immu. ergo nec ēt potuit per transactionē,ne indirectè cōcedat̄,
ꝙ directè prohibet̄,vt est tex.in c.veniens,de trāsa.& firmat Pan.
in c.cōtingit,eo.tit. Sicut nec Præses prouinciæ,nec administra-
tor Reip. pñt per trāsactionē remittere iura ciuitatis clara & liq-
da,l.præses,C.de transa.Istud.n.ius tiragij donatū eccl.erat liqui-
dissimum ēt ɔ ciues,ɔ quos ꝑsupponitur latā fuisse sniam per Im
peratorē,que snia imperialis ɔstituit ius certissimū,l.fi.C.de legi.
nec ab ea reclamare licet,l.j.ff.a quib.app.nō licet. Non valuit er-
go transactio tanq̄ super decisis & clarissimis facta, l.post rē,ff.de
trans.Sīr non valet laudum Archiepi,quia Eps Valentinus non
12 potuit cōpromittere † super iuribus gabellarum;nā qui non pōt
rem alienare, non ēt potest de illa compromittere, c.cum tpe, &
ibi not.Pau. & alij,de arbitr.& firmat Lap.alleg.3. & latè Ludo.
Rom.cons.369.circa primū,in 3.dub. Soci.consi.18.col.12.lib.1.
Dec.cons.44.col.2.Sed Eps inconsulto Romano Pontifice,non
potuit remittere istud ius tiragij, vt s.probaui,& est tex.in cap.ꝙ
quis,35.q.9. & facit tex.in auct. hoc ius porrectum, C. de sacros.
eccl.ergo nec etiā potuit compromittere. Et hāc partem ample-

ctor, nisi ciues allegent laudum & transactionē fuisse per [illegible]
confirmata . & ad probandū confirmationem d[illegible] [illegible]
tanti tpis,cuius initij non extet memoria; nam ex cu[illegible]
13 gissimi tpis præsumitur † Papæ confirmatio, [illegible] in si-
mili casu immunitatis consuluit Dec. cons.1[illegible] in causa [illegible]
ptionis,col.fin.& Barb.consi.35.sapienter [illegible],col.antepen.
& seq.lib.2.per not.in c.cum apostolica,de his,quæ [illegible] a præla.
sine consen.cap.& in l.cum de in rē verso, ff.de v[illegible] & pl[illegible]è tra-
ditur per Alex.cons.6.lib.1.,Oldr.cons.[illegible]6. Rap[illegible].con [illegible]
quia causa decimalis. Fulg.cōs.166.in quæsti[illegible],&
alibi sępe. Ad octauum,a quo(vt video) depender p[illegible]
controuersiæ , an hæc concessio immunitatis l[illegible] ,tra[illegible]o-
ne, & fortè Papæ priuilegio roborata , extendatur [illegible]m fir-
mæ clausæ. Videretur,ꝙ sic,quia huic etiam casui conu[illegible]t ver-
ba exemptionis & priuilegij , ergo etiam conueniet d[illegible]itio,
14 cū ex tenore † priuilegij cognoscatur intentio cōcedentis, c.por-
rò,c.receptionis,de priuile. Intelligitur.n. Federicus con[illegible] sic
immunitatē omnib. casibus,qui sub verbis cōprehend[illegible],
l.Gallus,§.quidā rectè,ibi,q̄ ex verbis concipi possunt, ff.de lib.
& posth.& l.si quis stipulatus sit Stichū,ibi,quærenti [illegible] inspicien
dus est sermo stipulationis,ff.de verb.obl. Verū pred[illegible] & al[illegible],
q̄ ex lectura priuilegij,laudi,& transactionis extrahi possen[illegible] non
obstantib. ɔtriam sententiā tanq̄ iuri & æquitati mag[illegible] nam
amplectendā arbitror,infrascriptis rōnibus. Primò,qu[illegible] a creden-
dū non est Imperatorem voluisse priuilegiare Val[illegible]ntinos ciues
15 eo casu,quo ɔtingeret ecclesiam inmodicè † lædi,c.cum ad hoc,
de cler.nō resid.& ibi no.Pan.,& alij,ꝙ priuilegiū Princip[illegible] non
est obseruandum,qū ex post facto incipit esse valde nociuū. Ter-
tiò,ad idem est melior tex.c.suggestum, de deci. vbi priuilegium
immunitatis a solutione decimarum, non est obseruandum eo
casu,quo priuilegiatus postea acquirat tot prædia. pro quibus si
decimas non solueret,inferretur enorme damnū eccl[illegible]. It[illegible]-
cendū in casu nostro , quia si priuilegiū immunitatis concessum
Valentinis traheret casum firmę clausæ,quæ ex post superuenit,
enormiter imò totaliter læderetur ecclesia in suo iure tiragij. Nā
tpe concessionis priuilegij, laudi, & transactionis , cuilibet con-
cessa erat facultas trahendi salem : & licet tunc Valentini forent
exempti a solone tiragij , alij tñ omnes trahentes soluebant tira-
giū do.Epo. At nunc ꝙ Christianus Rex clausit fores,si cōtingat
Valentinos esse firmarios & conductores tiragij, quia tunc non
licebit aliis saltē trahere, si diceremus Valentinos firmarios fore
exemptos,ecclesia frustrabit̄ in totum suo iure tiragij. Quem ca-
sum si Imperialis Maiestas considerasset euenturum,non est cre-
dendū, ꝙ in talem euentum voluisset Valentinos vti illo priuile
gio. Hinc dicebat Card. Flor. in cle.in ꝑsenti,in vltimis verbis,de
censi.ꝙ tales exemptiones tanq̄ tendentes ad noxam, admitten-
dæ non essent, per tex. in d.c.suggestum, & hac ratione dicebat
gl.in c.rescripta,25.q.2. ꝙ priuilegium statim vires perdit, quam-
primū incidit priuilegium in iniquitatē. & dixit Fel.post Aret.in
c.nouit,col.6.de iud.ꝙ non solū resoluitur priuilegium,quod ex
post enormiter lædit tertiū,vt in d.c.suggestum, sed etiā quod ex
post grauiter lædit ipsum concedentē præter eius intentionem,
arg.l.Seio,§.medico,ff.de ann.lega.& l.fistulas,§.frumenta, ff.de
ɔh.emp.& dicunt Alex.& Mod.in l.si ex toto,ff.de leg.1. in prin.
ꝙ priuilegium immunitatis non trahitur ad casum verisilr non
cogitatum per concedentē, iuribus præallegatis , & priuilegium
exēptionis a procuratoribus concessum clericis alicuius loci , nō
est obseruandum casu,quo adeo multiplicati sunt clerici illius lo-
ci, ꝙ omnem ferè procurationem absorbeant, ſm Card.& Feli.
in c.accedentes, de præscri. in omni enim priuilegio intelligitur
16 exceptum graue damnum † alterius, l.2.§.si quis a Principe,ff.ne
quid in loco pub.l.nec auus,C.de emancip.lib. c.quamuis,de re-
scrip. lib.vj. Et priuilegium a principio æquum debet euanesce-
re,si ex post efficiatur iniquum, ſm Oldrad.consi.268.quæstio est
vtrum,col.j. Secundò quia Valentini,qui conduxerunt firmam
salis a Christianissimo Rege , iam nō amplius trahunt salem vti
ciues Valentini, sed vti Regis firmarij : alioquin si vti Valentini
valerent trahere semota conductione, etiam cuilibet Valentino
liceret,quod ipsi firmarij lato ore negant. Dato ergo,ꝙ Valenti-
ni essent immunes vti Valentini , non tñ erunt immunes vti fir-
17 marij Regis. Nam etiam Rex † ipse tenetur ad datium tiragij, si
negociandi causa salem vehat, ſm Bart.consi.a 26.cauetur statu-
to Montis Politiani, ſm meam impressionem,etiam ꝙ ipse peda
gium & tiragium donauerit ecclesiæ . Non ob.tex. in l.licitatio,
§. fiscus, de publ. & vectig. & commis. quia procedit quando fi-
scus , & Princeps vsus sui gratia transfert res suas de loco ad lo-
cum non mercandi causā, & idem tenet Bart.in l.j.de naui.lib.xj.
Aret.in l.cętera,§.hoc Senatusconsultum,ff.de lega.1. nec etiam
immunis est ecclesia,quando negotiatur,clem.fin glo.& Cano.
de censi. Cum igitur Rex teneatur, non video rationem , quare
eius firmarij debeant esse immunes. benè facit tex. in l.apud Iu-
lianum, §.1.& quod ibi notatur,ff.ex quib.cau.in poss.eat.& in l.
18 hæres absens,ff.de iudic. Tertiò,quia priuilegium † exemptionis
debet taliter intelligi, quod non contineat iniquitatē , vel absur-
ditatem, ſm gl.solēnem in c.paratus,23.q.1.Bal.in l.1.in 4.notab.
C.de

C.de lega.& Iaſ.in l.ſi.col.4.in ſi.ff.de conſt.Prin. Hæc autem interpretati[illegible] en[illegible] in firmar[illegible] ſint immunes, continet maximam iniquitatē, quia [illegible] arbitrio cuiuslibet Valentini licitando firmā, inuertere eius Epi in totum, ergo fugienda & abiicienda eſt tal[illegible] iniqua, & abſurda intelligentia. Non obſtant verba priuilegij, quia mens concedentis præualet verbis, c.quanto, de priui. c. [illegible]ndo re[illegible] de appell. Mens aūt Federici non fuit priuilegiare ciues Valentinos in euentum firmæ clauſæ, vt ſ. probatum fuit, ergo &c. Ad nonum, an [illegible] euentum firmæ clauſæ priuilegium Valentinorum reuocetur in totum, vel ad aliquam moderationem ſit [illegible]ucendum? Panor. in d. c. ſuggeſtum. reſpondet, q reuocatur in [illegible]m, quia non apparet pro qua parte poſſit conſiſtere, ar[illegible] §.[illegible] rebatius, ff.de aqua quot.& æſti.& c.deteſtāda, de conce[illegible] b.li[illegible]6. [illegible]x quo datur intelligi, q ſi poſſet quoquo modo conſtare, quot modia ſalis veriſimiliter traherent Valentini un[illegible] anno ſi firma clauſa non eſſet, pro ea quantitate deberet con[illegible]ſtere priuilegium, nam firmarij ſubrogātur in locum omnium perſonarum, quæ poſſent ſalem trahere, ſi firma nō eſſet, ergo pro po[illegible] Valentinorum, in quorum locum etiam ſubrogantur, d[illegible]bēt vti poſſe priuilegio, §.fuerat, vbi Iaſ.col.i. Inſti.[illegible] c.eccleſia, vt lite pend. Ad decimum, an fuerit enormis læſio iuſtificata, non inſiſto, tum quia non vidi acta, tum quia te ipſa apparet de enormi læſione. Imò ferè de totali, cum nulli alteri liceat ſalem trahere. Ad vndecimum, an arreſtum, ſeu ſententia curiæ pariat exceptionem rei iudicatæ in hoc iudicio. Super iſto puncto poſſunt multa iura citari, ſed concluſiuè procedendo

19 rñdeo. Aut ſententia lata fuit in poſſeſſorio, † & conſtat non obſtare in iudicio petitorio, l.& an eandem, §.fin.ff.de excep.rei iudi. Aut lata fuit in petitorio, vt quia ciues propoſuerunt actionem negatoriam, & adhuc ſm ea quæ proponuntur, rñdeo tale arreſtum non parere exceptionem rei iudicatæ ꝯ d.Epm nunc agentem conſeſſoria infraſcriptis rationibus. Primò quia talis exceptio firmæ clauſæ non fuit expreſsè reiecta per arreſtum. & licèt cenſeatur tacitè reiecta, l.2 .C.de ord.cog.& c.1.extra eo.tñ ta-

20 lis reiectio † tacita non obſtat quominus illa exceptio poſſit deduci in alio iudicio per modum agendi, etiam ad eūdem finem, l.ſi autem, §.fin.ff.de neg.geſt.l.quod in diem.§.ſi rationem.ff.de compen. per quæ iura ita determinat Pau.de Caſt.in l.1.col.4. C.de ord.iudi.& Bart.in d.§.fin. quod maximè verum eſt, ſm eum, ſi de tali exceptione non ſit plenariè cognitum, l. ſi quis a liberis, §. ſi vel parens, ff.de lib.agn. Secundo, quia ſententia lata in præiudicium ingenuitatis ſeu libertatis, cuius exceptio propoſita fuerat, non parit exceptionem rei iudicatæ in alio iudicio, etiā inter eaſdem perſonas, d.l.1.& ibi gl. & omnes indifferenter, C.de ord.iudic. Ergo non etiam pariet exceptionem rei iudicatæ in præiudi-

21 cium piæ cauſę, † quæ æquiparatur cauſæ ſtatus, ſeu libertatis, ſm Bart.in l.proximè, §.nomen, ff de his, quæ in teſta.delentur. Tertio, quia ſententia lata per curiam, poteſt eſſe vera abſque eo, q intelligatur pronunciatum ſuper exceptione firmæ clauſę. Ergo non obſtabit in alio iudicio, vt declarat Bart.in d.l.ſi autem, §.fi. & in d.l.1.& in l.qui Romæ, §.duo fratres, ff.de verb.obl. Nam a intentarum negatoriam, quia ciues, non quia ciues firmarij. Vnde licèt Epiſcopus exciperet, q firmarij non debent gaudere beneficio immunitatis, non tamen talis exceptio elidebat intētionem agentium ex ea cauſa tantum, quia ciues. Meritò ſententia lata in fauorem ciuium ſimpliciter, non proderit firmarijs. Nec obſtabit in alio iudicio D.Epiſcopo agenti cōtra firmarios, quia limitata cauſa limitatum producit effectum, l.age, C.de tranſ.l.in agris, ff.de acquir.rer dom. Et ita expreſsè declarat Bart.in l.& an eandem, §.actiones, col.2.ff.de excep.rei iudicatæ.

RESPON. VII.

Princeps, Qui læſo ſatisfacto crimen indulget, veniam dediſſe creditur reo ſub conditione, ſi oſtenſo ſatisfecerit. Non eſt itaque recipienda gratia, niſi conditio fuerit purificata. Satisfeciſſe autem reus nō dicitur datione fideiuſſoris, cui læſus fidem accommodare recuſat.

SVMMARIVM.

1 *Verba illa, ſatisfaicta a partie, reddunt gratiam Regis conditionalem; qua conditio niſi purificetur, non eſt obſeruanda diſpoſitio. 2.*

3 *Cauſa criminalis ſine incōmoditate ciuilis in iudicio mixto ſeparari nō pōt.*

4 *Satisfacit is, qui fideiubet. & vide quomodo procedat.*

5 *Pœna inſolidum committitur, & ſi in vno tantum conuentionis capitulo contrauentum ſit, etiam ſine auxilio exceptionis.*

6 *Pœna adiecta dationi nō d&etur, tanquā præſumatur adiecta in fraudē vſurarū.*

7 *Pœna non debet excedere quadruplum.*

8 *Rex Franciæ in ſua ditione dicitur Imperator, cum neminem recognoſcat.*

Reſpon. interpreta.

Verba Illa, ſatisfaicta a partie, cum ſint prolata per ablatiuos abſolutos reddunt gratiam Regis

1 † conditionalem, l.cunctis agris, ff.de vſu.l.a teſtatore, ff.de cond.& demon.l.ab emptione, ff.de pac. Et ideo

2 ni[illegible] tur co[illegible]ditio, non eſt obſeruanda diſpoſitio. † l.iubemus, §.fin autem, C.ad Treb. Conditio autem nihil ponit in eſſe, l.quæ ſub conditione dandorum x. ff.ſi quis omiſ.cau.teſta. niſi fuerit purificata, l.qui hære.§.fin.ff.de cond.& demon. Et q ablatiui abſoluti nihil diſponant, niſi cōditio purificetur, traditur per Cald.conſi.1.ſub rub.de verb.ſign. per Bal.conſ.498.quæritur, ſi creditores, lib.5.& alibi ſæpe. Rñdeo igitur non eſſe Interinandā gratiā conceſſam Magnificæ D.Mentię Triulnæ relictę quōdam Magnifici D.Ludouici de Boleriis, olim Dñi de Cētalo, & eius filius, niſi prius ſatisfecerit Magnificis Dñis Vicecomiti de Cadeneto, & Catharinæ de Claromonte iugalibus, de omnib. & ſingulis damnis intereſſe, & expenſis taxatis & liquidatis, & de quibus in inſtro tranſactionis, q non ſolum ratione prædicta iuſtificatur, ſed ēt authoritate cōprobatur. Ita.n.determinauit in propoſito Bal.in l.1.col.fi.C.de furt. Inquit enim, ſi per ſtatutū remittatur tertia pars pęnæ confitenti delictum, nihil remiſſum vř, niſi prius fuerit facta confeſſio: quia illa verba, confitenti delictū, &c. licèt ſint dantiui caſus, tñ æquiparantur verbis prolatis p ablatiuū abſolutum: & ſicut per ablatiuū redditur gratia cōditionalis, ita & per datiuū. Sequūtur Mod.Ta.in rub.ff.ſol.matr.& idē voluit Alber.Gand.in trac.malefi.in tit.de tranſ.& pac.in malefic. & ita in ſimili conſuluit Guido Papæ cōſ.205.circa proceſſum, col.antepe. vbi vult, q hæc verba, Prouen que ſoit ſatisfaita partie, reddunt diſpoſitionem conditionalem, quia illud verbum, prouiſo, fuit prolatum per ablatiuum abſolutū. Alia ēt ratione probatur noſtra cōcluſio, quia in dubio non eſt credendū, q Rex voluerit præiudicare iurib.ipſorū coniugum, l.1.§.ſi quis a Principe, ff.ne quid in lo.pub.c.ſuper eo, de offi.deleg.c.quis, de reſcrip.in 6.etiā in aliquo minimo, c.cum olim, & ibi no.de cōſuet. Non ergo eſt præſumendū, q voluerit concedere gratiam & abolitionem criminū & proceſſuum criminalium anteq̄ parti fuerit ſatisfactum, quia per abolitionē iudicij criminalis præiudicatur parti in iudicio ciuili, q colore iudicij criminalis fauorabilius & efficacius redebat, maximè quia intereſſe dñorum coniugū, habet connexitatē cū intereſſe fiſci reſpectu pœnæ quinquaginta milliū ſcutorū auri, cōis parti & fiſco, l.1.C.de vend.rerū fiſc.coniun.cū priua.lib.x. Eſt.n.hoc iudicium pęnæ cōis fiſco & priuato miſtum, c.tuę, de proc.ꝑ tradit per Pau.& alios in rub.de iud.& in iudicio

3 miſto non pōt ſeparari † cauſa criminalis ſine incōmoditate ciuilis, vt per Alex.conſ.82.in cauſa vertente, in vlt.dubio, lib.1. Ex pdictis liquido conſtat ſatisfaciendū eſſe parti prius, q̄ gratia interimetur. Sed forſan dubitabitur de modo ſatisfaciēdi, an ſatisfiat

4 fideiubere de ſoluendo. ſatisfacit.n.ēt is, qui fideiubet, † l.ſolonis verbū, & l.ſatisfactio, ff.de ſol. Contrariū tñ hoc loco rñdendum eſt per tex.in auct.ſi qñ, C.de conſt.pec.& in l.fi.ff.ſi cer.pet. & p tex.in l.4.§.ait prætor, vbi caſus, ff.de re iudi. Nec ob. q fideiubēs dicat ſatisfacere, quia verū, vbi agitur de ſatisfaciendo debito legali, vel ubi pars tali ſatisfactione contentaē, aliàs ſecus, ſm Bart. & ſcrib.in l.1. ff.qui ſatid.cog. Dubitari quoq; poterit, an ex eo, q Dñs de Centalo non ſoluit 2000. ſcutos auri in termino conuento, & ſic pp ꝯuentionem in vno cap.cenſeatur commiſſa pena inſolidum? & ratio dubitandi eſſe poterit, quia plura fuit facta, & plures ſtipulationes plurium factorū, l.ſcire debemus, ff.de verb.obl. & ꝯñr videretur ſolum commiſſa pœna pro rata ꝯuentionis, vel ſaltem vř, q ex æquitate competat exceptio pro capitulis, quibus nō fuit ꝯuentum, l.ſi ſeruus, §.primo, ff.ſi quis caut.

5 Sed premiſſis non obſtantib. rñdeo pœnam † commiſſam fuiſſe inſolidū, abſque auxilio exceptionis, per tex.in l.ſi ita qui ducēta, §.cum ita, ff.de reb.dub. per quem ita firmant Bar. & *cōter* Doct. in l.4.§.Cato, in 10.opp.ff.de verb.obl. Et ratio eſt, quia reſpectu pęnæ vnica eſt ſtipľo pęnalis, & illa plura facta promiſſa hīt pro vno, reſpectu ſtipulationis pœnalis, licèt reſpectu obľonis primitiuæ, promiſſiones & ſtipulationes, ſm Oldr. dicantur diuerſæ in conſi.29.de rigore iuris. & iſtud eſt, q dixit Bar.in d.l.ſcire debemus. dum dicit, q ſi plura copulentur ad vnum effectum, vnica tñ erit ſtipulatio, l.ſi hæredi plures, ff.de cond.inſtit. Cum igitur vnica ſit pœnalis ſtipľo quinquaginta millium ſcutorum, per ꝯuentionem in vno, erit commiſſa pœna inſolidum. Tertia fortè proponetur dubitatio, q agi non poſſit ad pœnam, quia non fuerunt perſoluta duo millia ſcuta in termino conuento, quia ſic pę-

6 na videretur adiecta dationi, † quo caſu non debetur, tanquam præſumatur adiecta in fraudem vſurarum, ſm Barto. & alios in l.rogaſti, §.ſi tibi, ff.ſi cer.peta.& in l.cum allegas, C.de vſur. Sed certè hęc ratio non militat in caſu iſto, in quo non petitur pęna ex eo, q non ſit ſoluta pecunia, ſed ex eo, quia non ſit paritum ſententiæ & rei iudicatæ per Principem: nam ſi arbiter iubeat dari pecuniam certo die ſub pęna, tunc ceſſat vſurarum præſumptio, & integra pœna debetur, ſi non fuerit ſententiæ paritum, c.dilecti, de arbit. Item non ſolum agitur hoc loco ad pęnā, quia non ſit ſoluta pecunia, ſed quia non fuit repręſentata filia per dominum Antonium hęredem domini Ludouici iuxta conuenta, & ſic agitur ad pęnam, quia non factum, quod fieri debebat, quo caſu ceſſat pręſumptio vſurarum, & pœna commiſſa debetur, l.v.§.fin. ff.de verbo.oblig. traditur per ſcrib. in l.ſtipulatio iſta, §. alteri, eod.tit.& in d.§.ſi tibi. Pręterea, quando pœna adijcitur dationi in contractu tranſactionis, non conſideratur pręſumptio vſurarum, niſi tranſactio inita foret ſuper contractu mutui, ſecundum Bald. in d.l.cum allegas, & Imo.in d.§.alteri. nam tunc agitur ad pęnam, quia agens adimpleuit contractum pro parte ſua,

& ad-

& aduersarius non adimpleuit,&c. Poterit denique dubitari,an
7 hæc pœna dicatur excessiua,quia excedit † quadruplum, contra
§.omnes,Inst.de ac.& l.vni.C.de sent.quę pro eo,quod inter. Nã
tales excessiuæ pęnæ non videntur exigi posse, saltem de iure ca
nonico,c.suam,de pę. Sed contrarium respondendum est. Nam
si teneamus opi.gl.& Dy.in d.l.vnic. ꝙ pęna conuentionalis ap-
posita in contractu per nomina simplicia possit in infinitũ ascen
dere,secus si p nomina multiplicatiua: res clara erit in casu isto,
quia pœna fuit adiecta per nomina simplicia. Si verò teneamus
opi.Bar.in d.l.j.& in d.§.alteri, ꝙ pęna adiecta in contractu certũ
in se continente possit ascendere ad eam summam, quam velint
contrahentes,siue sit adiecta per nomina simplicia, siue multipli
catiua,nostrum responsum verius esse comprobatur. Et hanc se-
quuntur Aug.Aret.& Ias.in d.§.alteri. Si verò amplectamur opi.
Pet.de Bellap.& sequacium, ꝙ pœna conuentionalis non possit
ascendere ad quadruplum,adhuc ſm ea,quæ proponuntur vide-
tur,ꝙ insolidum exigi possit, quia secundum Auge.& Imo.& si
contrahentes non possint facere,ꝙ pœna ascendat vltra quadru-
plum,tamen hoc potest facere lex,& legis authoritate contrahẽ-
tes idem possunt. Verum in casu isto authoritate Christianissimi
Regis,& sic authoritate legis viuæ, adiecta fuit in contractu hu-
8 iusmodi pęna,ergo &c. Nam Rex Franciæ † in sua ditione dici-
tur Imperator, cum neminem recognoscat, c.per venerabilem,
qui filij sint leg. & cõsequenter dicitur lex viua in terris suis,sicut
Imperator,§.fi.in Auct.de cõsuet. Accedat,ꝙ commissa fuit pena
non solũ propter moram in soluendo duo millia scutã;sed etiam
propter mora in repræsentando filiam matri, quorum omnium
interesset fortè, si quadrupliciter ascendat ad eandem summam.

RESPONSVM VIII.

CArolus Quartus Romanorum Rex priuilegiũ
exigendi pedagium ita confirmauit, iu-
ra & pedagia, si & prout tu Gaugerie, & progenitò-
res tui (vt asseris) ritè & rationabiliter habuerunt,&
pacincè possederunt, ex certa scientia confirmamus & innoua-
mus. Dubitatum fuit,an Arnaudus huius confirmationis vigore
iure possit ab incolis Montilij pedagium exigere? Ego nequa-
quam posse respondi,cum non probarent se vel in parte Gauge
rij hæredem esse, nec progenitores Gaugerij tempore confirma
tionis,& antea pacificè possedisse.

SVMMARIVM.

1 *Cõfirmatio facta ex certa scientia Principis, validat quod ante erat inualidũ.*
2 *Priuilegium satis probat certam scientiam Principis, si in eo scriptum sit de certa scientia & plenitudine potestatis.*
3 *Priuilegij tenor ante omnia diligenter inspiciendus est.*
4 *Supplicans debet probare omnes qualitates expressas in precibus, veras fuisse tempore supplicationis.*
5 *Priuilegium, vel rescriptum, non faciens mentionem de colorata possessione aduersarij, nullius est momenti. & quid ita, num.6.*
7 *Ius exigendi pedagium habens ex priuilegio Principis, non potest illud vendere sine Principis licentia.*
8 *Scientia certa quando roboret actum inualidum.*
9 *Priuilegium confirmatum censetur esse maioris authoritatis.*

Respon. interpretatio.

VIdetur Aperto ore dicendum,d.Arnaudum pro
basse sibi competere ius exigendi peda-
gium per instrũm priuilegij sibi per Carolum Quartũ
Romanorum Regem concessum,qui tale priuilegiũ
potuit concedere,c.super quibusdam,§.preterea,de verb.sign.&
to.tit.C.no.vect.sine iussu Princ.&c. Sacrilegij.n.esset,dicere Im
peratorem istud non posse,l.2.C.de cri.sacrile.c.si quis suadente,
§.committunt,17.q.4. De potestate itaque non est dubitandum,
de voluntate autem videtur etiam constare. Verba.n. priuilegij
clarissima sunt. Inquit.n. Carolus,se ex certa scientia cõfirmare,
& quatenus opus est, de nouo concedere ius & facultatẽ exigen
di dictum pedagium: vnde cum in verbis nulla videatur ambigui
tas, non est admittenda voluntatis quæstio, l.ille,aut ille, §.cum
1 in verbis, ff.de leg.3. Confirmatio enim † facta ex certa scientia
Principis,validat quod ante erat inualidum,c.1.& c.veniens,vbi
gl.in ver.confirmatam,de trãs.& voluit Bart.in l.priuilegia,C.de
sacrosf.eccl. Card.consi.44.ꝙ ratificatio. Pan.consi.42.illud,col.2.
lib.1. Alex.consi.39.viso.lib.4.& consi.1.col.14.lib.5. Et si dicere
tur non constare de certa scientia Principis, esset a veritate deuia-
re,& expressè calumniari, quia in priuilegio expressè fit mentio
2 de certa scientia,& de plenitudine potestatis,ex cuius lectura † sa
tis dicitur probata certa scientia,ſm gl.fin.in cle.& si principalis,
de rescrip.& in c.statutum,in gl.eo.tit.lib.6. Pan.in c.examinata,
de confir.vti.vel inuti. Ludo.Rom.consi.227. Istæ sunt rationes.
& Alex.in d.consi.39.& facit tex.in clem.1.de proba. Verum his,
& similibus non attentis, contrarium verius esse respondeo, in-
frascriptis consideratiunibus. Considero.n.tenorem priuilegij,
3 qui est ante omnia diligenter † inspiciendus, c.accepimus, aliàs
recepimus,de priuil.quia dat legem priuilegio, secundum Bal.in
c.1.§ denique,quæ fuc.pri.causa benef.amit.& in c.j.an agna.vel
filij defun.& Curt.sen.consi.49.memorię recolendæ Dux tertius
Philippus,col.8.& alibi inquit Iurecons.quærentibus inspicien-
dus est sermo stipulationis, l.si quis stipulatus sit Stichum, aut
Pamphilum.ff.de verb.oblig. Sic in casu nostro inspiciendus est
sermo huius priuilegij,qui talis est. Singula iura & pedagia præ-
scripta,si & prout eadem ipse Gaugerius,& progenitores sui (vt
asserit) ritè,& rationabiliter habuerunt,& pacificè etiam (vt præ-
fertur) possederunt,confirmamus & innouamus. Ex quibus ver-
bis apparet,ꝙ Imperator noluit ex huiusmodi innouatione no-
uum aliquod ius concedere, sed antiquum (si quod Gaugerius
habebat) comprobare,vt formaliter inquit tex.in c.cum dilecta,
de confir.vti.vel inuti. voluit enim concedere pedagia,quatenus
ritè & rationabiliter habita & pacificè possessa sint, c.inter dile-
ctos,de fide instr. Tantum igitur fuit Gaugerio concessum,quan
tum ante cõcessionem possidębat. Nihil ergo iuris ei confertur,
nisi quatenus antea sibi competere, & vsum fuisse ostendatur, l.
ꝙ si in venditione,ff.de hære.vel act.vend.l.si sic,§.1.ff.de leg.1.l.si
non designata,C.de fal.cau.adiec.leg.ita in specie,& in simili ca-
su consuluit Oldr.cons.164.viso priuilegio. Nisi ergo D.Arnau-
dus probet, ꝙ ante concessionem priuilegij sui antecessores es-
sent in quasi possessione huius pedagij, non erit eius intentio iu-
stificata. Nam cum priuilegium se referat ad titulum & possessio
nem anteriorem,nihil probat, nisi constet de relato, auct. si quis
in aliquo, C. de eden. Corroboratur, quia Princeps se refert ad
supradicta,vt patet ex ver.vt asseruit.& ver.vt præfertur. vnde ni-
hil dicitur supplicanti concessum, nisi constet supplicata esse ve-
ra,c.quia circa,& ibi no. Pan.de consan.& alij.tenetur supplicans
4 probare † omnes qualitates expressas in precibus veras fuisse tẽ-
pore supplicationis,c.constitutus,ꝗ.de rescr.vbi Fel.col.1.& con-
suluit in proposito Socin.consi.164. visa bulla,lib.2. ꝙ non valet
priuilegium concessum impetranti asserenti se esse in longa &
antiqua possessione, nisi fides fiat de tali antiqua possessione, qa
Princeps non ita de facili concessisset si sciuisset impetrantẽ non
possedisse. Nec enim Imperator voluisset priuare homines Mon
tilij sua quasi possessione libertatis. Hinc dicimus, priuilegium
vel rescriptum, non faciens mentionem de colorata possessione
5 † aduersarij vtpotè subreptitium,nullius esse momenti,c.dudũ,
de priuil.c.cum nostris,de concess.præb.nam & subreptio & ob-
6 reptio † vitiant priuilegium & confirmationem,c.ad nostram,&
c.porrecta,de confir.vti.vel inuti. & benè facit dictum Io. Andr.
in addi.Spec.tit. de cau.poss.& propr.§.1. ver.quid de colligenti-
bus. Id etiam ex abundanti addo,ꝙ dominus Arnandus non po-
test se iuuare huiusmodi priuilegio,nisi probet ꝙ sit ex hæredib.
& successoribus vniuersalibus præfati d. Gaugerij, quia habens
ius exigendi pedagium ex priuilegio Principis, non potest illud
7 vendere † sine Principis licentia,ſm Bart.in l.in diem,in fi princ.
ff.de aqua plu.arc. quem sequitur Ioan.Bert. in tract.de gabellis
1.parte,q.14. Ex his liquidò constat non esse fundatam intentio-
nem d.Arnaudi. Nec obstat,ꝙ certa scientia roboret actum inua
lidum,quia verum,si concessio, seu confirmatio inualida fiat sim
8 pliciter,secus si clausula adiecta,prout ritè & rationabiliter † ha-
buisti,& pacificè possedisti, quia tunc actus confirmationis appa
ret celebratus sub conditione, quæ nihil ponit, nisi appareat de
purificatione conditionis,secundum Pan.in c.1.& in c.examina-
ta, de confir.vti.vel inuti. & probatur in c. quia diuersitatem, de
concess.præb. Et ita consuluit Pan.in d.consi.62. & D.Alex.in di-
cto consi. 39. Et si dicatur, ꝙ frustra fuisset impetrare confirma-
tionem,si nullum ius de nouo tribueret; respondet idem Panor.
in d.c.1.quòd talis confirmatio prodest ad plura. Primò,quia pri-
9 uilegium confirmatum † reputatur esse maioris auctoritatis, c.
quis nesciat.11.distin. Item magis timetur,& efficacius obseruã-
tur,c.quamquam, 23.dist.c.si aduersus,de hæret. & solent impe-
trari, ne videantur exigere pedagium absque scientia superioris,
secundum eum.

RESPONSVM IX.

QVæritur, An Hyspano Cæsaris militi ab Inco-
lis Cassitarum bonis spoliato, & vul
neribus affecto,detur actio contra eius loci modera-
torem, qui attentis induciis securitatem illi dederat.
Prima facie videtur respondendum in Prætorem actionem dan-
dam non esse,cum vis tunc nulla fuerit Hyspano illata,sed demũ
cum ex Massilia Cassitas repeteret. Contrariam tamen senten-
tiam veriorem puto, quia stantibus induciis securitatis, fides a
loci defensore seruanda omnino fuit.

SVMMARIVM.

1 *Securitas an censeatur data tantum pro prima vice, an donec durauerint induciæ.*
2 *Officialis tenetur tueri popularium quietem.*

Respon.

Respon. interpreta.

TRiplici Ratione tenetur Cassitarum baiulus ad damna, interesse, necnon expensas strenuo Capitaneo Diegos de Paredes. Primò ratione salui conductus, & securitatis præstitæ, iuxta tradita in l. illicitas, §. ne potentiores, ff. de offic. præsi. & per Bart. in l. 1. ff. ad leg. Iul. maiest. Nec huic rationi obstat, dum ex aduerso
1 opponitur, ꝙ intelligitur data † prima vice tantum, vt firmat Bart. in l. dotis, 2. ff. de iure dot. & quòd d. Diegos antequam ipso hareretur recessit, & iuit Massiliam, & iterum reuersus est ad locum Cassitarum, quia ad illud, in quo totum fundamentum ipsius baiuli consistit, respondeo dupliciter. Primò, quòd Capitaneus non dicitur discessisse a loco Cassitarum, licèt iuerit Massiliam ibi propinquam, quia cum equis dicti baiuli, & eius seruitore Massiliam iuit, vt sine mora reuerteretur, quo casu nec diuertisse videtur, l. diuortium, ff. de diuort. l. plerunque, ff. de ritu nuptia. Secundò respondetur, quòd ipse baiulus promisit securitatem præfato Capitaneo, quia factæ erant induciæ inter Cæsaream Maiestatem & Christianissimum Regem. Quo fit, vt securitas promissa non intelligatur pro prima vice, sed donec durauerint induciæ, & sic donec durat causa, propter quam fuit data securitas, per ea, quæ not. Barto. in l. fideicommissa, §. si quis decem, ff. de legat. 1. & Fely. in cap. 2. col. fin. ver. fallit quintò, de treuga & pace. Item stante causa induciarum, propter quam fuit præstita securitas, non poterat Capitaneus iure offendi, c. 1. eod. titu. de treu. & pace. Vnde ex hoc sequitur, ꝙ securitas data, est latissimè interpretanda, vt non solum prima vice, sed donec durauerint induciæ, data censeatur, secundum Cald. in disput. exord. octo studentibus. quem sequitur Fely. in d. c. 2. col. pen. & ad decisionem Barto. in l. dotis, respondet, quòd loquitur in securitate præstita bannito, qui iure offendi poterat; & prohiberi ab ingressu territorij. Et ratio diuersitatis est, quia securitas data bannito, est odiosa, ergo strictè interpretanda, l. cum quid, ff. de liberis & posthumis. Secundò tenetur ratione officij, quia officialis
2 † tenetur tueri popularium quietem, l. 1. §. quies, ff. de offic. præfecti vrbis. per quem textum dicit ibi Bal. quòd officialis videns duos rixari, tenetur ad damna, si se non interposuerit. & idem firmat Cyn. post Petrum, in l. seruus. per illum textum, C. de noxalib. & ibi dicit Cyn. quòd magistratus videns alterum offendi, si non prohibeat conscius sceleris iudicatur, l. 2. in fi. C. de commer. & mercat. & comprobat Paris de Puteo in tracta. de syndic. in ver. negligentia. Non obstant depositiones quorundam testium, qui visi sunt deponere, quòd ipse baiulus fecerit debitam diligentiam de obuiando, prout tenebatur. Ad hoc enim, vt officialis, qui scit maleficium committi, excusetur, oportet quòd se interponat & obuiet, vt statim dixi, nec satis est duos interpellare, & postea non obuiare. Tenetur enim officialis probare, quòd omnem fecerit diligentiam quam potuit, ne delictum committeretur, & post cōmissum fecisse debitas diligentias, vt delinquentes caperentur & punirentur, l. fin. C. de his, qui latro. occul. l. vnica. §. finautem, C. de raptu virgin. Et si dicatur, quòd ipse baiulus non habebat, nec habet milites & apparitores, quibus posset prohibere: respondetur, quòd poterat, & debebat edictum proponere, & præsentibus incolis mandare sub formidabilibus poenis, vt dictum Capitaneum tuerentur, & malefactores perquirerent, & caperent, l. 1. §. occisorum, ff. ad Syllan. Quod cum non fecerit, de negligentia manifesta conuincitur, vt in proposito tradit idem Paris in dicto tractatu, in ver. negligentia, §. qualiter arguatur. Debuit enim fidem facere, quòd illico post rapinam, & violentiam factam perquiri fecerit per omnia loca ibi propinqua, quò raptores confugere potuerant, l. 3. §. Nerua, ff. de acquirenda possess. quod constat non fuisse factum, ergo ex hoc constat de negligentia, vt docet Barto. consi. 202. Clarissime Domine. Ex quibus mihi videtur, quòd Magnificus Dominus Locumtenens debuerit dictum baiulum condemnare ad resarciendum omnia damna, interesse, & expensas præfato domino Capitaneo.

RESPON. X.

FEudalibus Constitutionibus, specialibusq; priuilegiis constat Orgonenses nō posse cogi nouum agnoscere dominum. Sed quia Raymundo de Agunto, Comitibusque Valid. montis nouis successoribus obedientiam præstiterint; hæsitatur, num etiam Titio, qui a moderno Comite Orgonum emit, fidelitatis iuramentum præstare teneantur? Erunt fortasse, qui arbitrabuntur huiusmodi castrum toties consentientibus subditis alienatum, nouissimè quoque distrahi potuisse; nec Orgonenses posse se tueri priuilegiis, quibus aliquādo renunciasse videntur. Ego autem respondeo integra esse Orgonēsium priuilegia, cum Raymundum recognouerint citra iurium suorum præiudicium. Tum quod eorum Princeps post refutationem a Raymundo factam eisdem priuilegia renouauerit; Comitibus autem Validimontis obedientiam denegare minimè debuerunt, cum sanguinis iure Principis successores extiterint; quibus & si vltro paruissent, nihil tamen proponitur, cur Titio longè opibus & nobilitate inferiori, nulla dignitate, nullaq; honoris prærogatiua honestato homagium facere teneantur.

SVMMARIVM.

1 Dominus potest alienare suum directum dominium inuitō, & non requisito emphyteuta. & vide oppo. nu. 3.
2 Argumentum de emphyteusi ad feudum, validum est, & quando non procedat. 14. & 15.
4 Dominus non potest inuitis vasallis alterare naturam feudi.
5 Episcopus sine consensu Capituli non pōt diuidere vnam parochiam in duas.
6 Iurantes fidelitatem domino, non possunt eo inuito se alteri subiicere, & fidelitatem iurare.
7 Dominus, ac subditi, seu vasalli, ad paria iudicantur.
8 Disponere de re sua quilibet potest, & id quomodo. 12. & 13.
9 Principes noui nihil afferunt, præter subsidia, præstantias, & collectas.
10 Subditi gaudent maiori securitate sub potentiori domino. & nu. 11.
16 Ducatus alienandi facultas domino, an interdicatur.
17 Consuetudo valet, quòd vasallus possit alienare ius suum irrequisito domino.
18 Consuetudo non est extendenda de loco ad locum, nec de persona ad personā.
19 Alienari prohibitum, semel alienatum, perpetuò esse debet alienabile.
20 Priuilegium negatiuis per vnicum actum contrarium dicitur renunciatum.
21 Conuentio Principis non alienandi castra inuitis subditis, quādo sit efficax.
22 Clausula decreti irritantis alienationem ex nunc, prout ex tunc, impedit omnem effectum alienationis.
23 Obedientiam denegare ei, in quem facta fuerit alienatio, quando vasallis liceat.
24 Protestatio de non derogando priuilegijs vasallorum valet, & conseruat priuilegia in futurum. quod limita nu. 25.
26 Prohibitio de non alienando facta a lege, vel ab homine, intelligitur de alienatione in extraneos, non autem coniunctos genere, quod limita numero 27. & 28.

Respon. interpreta.

ID in effectu quæritur, an stantibus priuilegiis, de quibus in themate, Dominus Comes Validimontis potuerit alienare castrum & iurisdictionem loci de Orgone in alium nō Comitem longè inferiorem opibus, & nobilitate, ita quòd incolæ dicti loci si nolint, iure possint denegare obedientiam huic emptori? Pro resolutione propositæ quæstionis tria principaliter videnda sunt. Primò, an de iure communi Dominus possit, inuitis subditis & vasallis suis, feudum alienare? Secūdò, an possit de consuetudine? Tertiò, vbi ius, vel cōsuetudo permittat alienationem inuitis subditis, an obstare habeant priuilegia præallegata? Circa primum videretur audacter respondendum Dominum posse proprium castrum, propriamq; iurisdictionem vendere, donare, & pro libito alienare inuitis subditis, quia in re sua quilibet est moderator & arbiter, l. in re mandata, C. māda. etiam si velit abuti, l. sed si lege, §. consuluit, ff. de peti. hær. Et quia æquitati naturali nihil magis conuenit, quàm ratam habere voluntatem domini volentis de re sua disponere, §. per traditionem, Insti. de rer. diui. Alioquin si alienare non posset inuitis subditis, nō haberet verum dominium, quod nihil aliud est, quàm ius perfectè disponendi de re sua, sm Bart. in l. si quis vi, §. differentia, ff. de
1 acq. poss. Hinc est, ꝙ dominus potest alienare † suum directum dominium, inuito & non requisito emphyteuta, sm Spec. tit. de iure emph. §. nunc aliqua, q. 95. quem sequitur Io. de Imo. in c. potuit, in gl. 2. de loca. & Ias. in l. fin. C. de iure emph. & probatur in l. prædia, C. de loca. præd. ciui. lib. 11. Ergo idem dicendum in domino feudi. arguendo de emphyteusi ad feudum, prout licet ar-
2 guere, † sm Spec. in tit. de feud. §. quoniam, & Bar. in l. vt iurisiurandi, §. si liberi. ff. de oper. lib. & Bald. in auct. si quas ruinas, C. de sacrosā. eccle. Com. consi. 97. primò consultus, col. 6. lib. 1. Sed præmissis non obstantib. veritas est in contrarium, quæ legibus, canonibus, & rationibus comprobatur. Er ꝙ dominus non possit
3 feudum alienare † inuitis vasallis, probatur quamplurimis iuribus. Primò per tex. in c. 1. §. ex eadem, de leg. Conra. vbi casus ad literam. Secundò per tex. in c. 2. quo tempore miles. vbi dicitur, quòd alienatio pro non facta habetur. & ista iura not. Bald. And. de Iser. Alua. & alij omnes. Tertiò, per tex. in c. 1. §. præterea ducatus, in fi. de prohib. feud. alie. per Fed. Quartò probatur per tex. in arg. in c. dilecti, de maio. & obed. vbi deciditur, ꝙ Episcopus non potest se subiicere Metropolitano in casibus, in quibus nō subijcitur inuito clero. Et ex isto tex. inferunt Host. Card. Pan. & alij, quod subditi possunt resistere domino, ne alienet castrum & iurisdictionem, vt non subiiciātur alteri domino. Et hanc decisionem Host. referunt & sequuntur Bald. & Præpos. Alex. in d. c. 2. quo tempore miles. & idem firmat Bald. in c. 1. §. in generali, si de feu. fue. contro. inter dom. & agn. vasal. vbi ex hoc infert, ꝙ Rex Franciæ non potest alienare vnam ciuitatē regni inuitis subditis.

& ideo

& ideo subijcit, ꝙ Constantinus Imperator cum consensu populi donauit vrbem Syluestro Pontifici, vt patet in c.Constantinus, 96.dist. Quintò probatur per tex.in argum.in l.inuitus, ff.de fideicom.lib. vbi is, cui fideic.libertas relicta est, inuitus tradi nõ potest alteri, vt manumittatur, & fiat alterius libertus, q̃ illius, qui rogatus est manumittere: & ibi gl.expressè notat arg.ad quæstionem propositam, ꝙ dominus non potest alienare feudum inuito vasallo. Sextò confirmatur per tex.in l.in adoptionibus, ff.de adoptio. vbi pater non potest tradere filium inuitum alteri adoptandum, & ita per illum tex.Pet.Cy.& Salic.in l.j.C.de noua. reprehendunt quosdam, qui volunt posse dominum subijcere vasallos suos alteri, dummodo subijciat maiori vel æquali: quia non licet etiam patri subijcere filium alteri parenti adoptiuo etiam maiori, si filius nolit; quanto ergo minus licebit Comiti nobilissimo ex stirpe Regia progenito subijcere subditos priuato & mediocri viro? Septimò facit, quia filij inuiti non emancipantur, §. generaliter, in Auct.quib.modis natu.effic.sui. Et ita etiam tenet Azo in quæst. incipiente, Dominus Rex. & Ioan.de Imo. in c.ad quęstiones, in no.de rer.perm.& idẽ tenet Bal.in l.j.col.2.C.commu.de leg. vbi dicit, ꝙ hoc casu subditi non tenentur iurare fidelitatem emptori. Idem tenuit Io.And.in add.Spec.in tit.de feud. §.2.in addit.incip. Et hanc rationem sequuntur Dyn.Alexand.& Mod.in l.2.in fi.princ. ff.sol.matr. Octauò facit, quia non potest
4 dominus inuitis vasallis † alterare naturam feudi, vt not.in c. 1. de eo, qui fi.fecit agna. nec mutare formam antiquitus constitutam, l.quidam decedens, in princ.ff.de admin.tut. Et traditur per Bal.consi.327.pridie enim consului, lib.1.& per Aluar.consi.1.& post tract.feu. Nonò facit quod decidunt gl.Panor.& alij, in c.ad audientiam, de eccle ædific. vbi dicunt, ꝙ Episcopus sine consen-
5 su capituli non potest diuidere † vnam parochiam in duas: & recolo aliàs me consuluisse, dominum non posse separare partem territorij inuitis subditis. Decimò probatur ratione, quia vasalli non possunt inuito domino alienare ius suum, c.1.de prohi.feu. alie.per Loth. nec homines, qui iurarunt fidelitatẽ domino, pos-
6 sunt eo inuito, alteri se subijcere, † & fidelitatem iurare, ſm Inno. in c.olim, el 3. de restit.spol. & in c.2.de in integ.restit. & Pan.in c.cum dilectus, de relig.dom. ergo nec etiam dominus debet posse homines suos inuitos subijcere alterius imperio, quia dñs, &
7 subditi, ac vasalli ad paria iudicantur, † c.1.ad fi.de no.for.fide. vbi dr̃, ꝙ dominus & si non teneatur iurare fidelitatem suis vasallis, tamen etiam ipse tenetur ad omnia contenta in iur̃o fidelitatis sibi præstito a suis subditis. Et hæc conclusio verior apparebit ex resolutionibus ꝯriorum. Non ob. itaque primò ratio contraria, ꝙ
8 quilibet possit pro arbitrio disponere de re sua, † quia verum dũmodò disponendo non præiudicet alteri, ſm Aret.in d.§.differentia, qui propterea addit in diffinitione dñij, saluo iure tertij: in casu autem nostro dñs alienando præiudicat subditis, quorum interest non mutare dominum, ſm Inn.in c.auditis, de præscr.& in c.exposuit, in prin. vbi Pan.de ddat.& Pan.ac Fel.in d.c dilecti.&
9 Pan.in c.deputari, de iudi. Nam noui Principes † nihil afferunt, nisi subsidia, præstantias, & collectas, ſm Neuiz. in sylua nuptia. fol.102.col.1.vbi refert exemplum eius, qui abigit a corpore ęgri muscas semisaturas, credens prodesse, & tamen nocet, quia recentes muscę famelicæ superueniunt mordaciores & acriores, quod toties imprudens experitur Insubria. hoc autem interesse maximè considerandum est, qñ fit alienatio in alium inferiorem ingenio, viribus, & dignitate, vt in casu occurrenti. Nam sub poten-
10 tiori domino subditi † gaudẽt maiori securitate, §.nos igitur, in Auct.de defen.ciui. Et subditorũ conditio fit deterior, si subijciãtur alteri dño non ita nobili pp iur̃m fidelitatis, quę turpiter iuratur non æquè nobili, ſm And.de Iser. & Aluar.in d.§.ex eadem.
11 infelices.n.sunt, quibus pauper, † vel rusticus dominañ, vt inquit Aegidius de legi.prin.lib.1. Vel aliter rñdetur, ꝙ quilibet est moderator & arbiter rei suæ, modò disponat, & arbitretur ſm iuris
12 normam, † §.disponat, in Auct.de nupt.iuncta l.nemo põt, ff.de leg.1. Vel tertiò rñdetur, ꝙ dñs potest disponere pro libito de re-
13 bus suis, modò sint suæ absolutè & simplr̃, † secus si nõ sint suæ absolutè, sed modificatiuè, vt in casu nostro, in quo dñs non habet dñium iurisdictionis in subditos liberum & absolutum, sed cum modis & conditionibus, de quibus in iur̃o fidelitatis, d.c.1. de no.for.fide. sicut hæres, qui habet dñium hęreditatis cum suis oneribus, l.j.C.de hęre.act.& qui tenetur adimplere iussa per defunctum casu, quo prohibuerit alienationem fieri sine consensu propinquorum suorum amicorum, l.filiusfa.§.Diui, & §.cum pater, ff.de leg.1.& l.voluntas, C.de fideic.cum sim. Non obstat argũt
14 de emphyteusi ad feudũ, quia non procedit, † vbi subest diuersa ratio, ſm Bald.in l.liberi, col.9.C.de oper.lib.& Ias.in l.j.col.12. C.de iure emph. constat autẽ non ita interesse emphyteutę mutare dñm, sicut interest subditorum, ergo &c. Item rñdetur, ꝙ de
15 emphyteusi ad feudum non valet argũ, quoties † ꝯnum reperitur expressè decisum per constitutiones feudales, ſm gl.& Bal.in c.j.de feu.cogn.& Ias.in d.l.j. Non denique obstat, si dicatur, ꝙ prędicta conclusio procedit, qñ dñs alienat ius vasallorum absque territorio & curia: tũc non potest, secus si velit totum feudum vnà cum territorio & curia alienare, prout alienauit Dñs Validimõtis, & prout concludit Bal.in l.2.C.de don.& Iac.de Are.in d.l.2. ff.sol.matr.& D.Alex.cõs.25.attentis narratis, col.pen.lib.5.quia rñdetur, ꝙ huiusmodi nostra conclusio procedit, etiam qñ dñs alienat castrum siue ciuitatem cũ omnib. suis pertinentijs, & sic cum toto territorio & curia, vt patet ex adductis s̃. pro cõclusione.& ita firmat Alua.in d.c.2.quo tpe mil.& Fel.in d.c.dilecti. Et ego pondero ad hoc esse tex. in d.c.j.§.ex eadem, de leg.Conra. vbi dr̃, ꝙ dño non licet feudum alienare sine voluntate vasallorũ, nisi Mediolani, vbi dñs potest alienare, dummodò alienet totum æquali vel maiori. Pondera exceptionẽ factam de Mediolanensibus, modo totũ alienent, ergo in alijs stabit regula, ꝙ non licebit, ẽt si totum velint alienare, quia exceptio confirmat regulam in casib.exceptuatis, l.nã ꝙ liquidè, in fi.ff.de penu leg.l.quęsitũ, §.denique, ff.de fun.instr.c.dñs, 32.q.7.c.2.in fi.de conu.lepr. Et licèt quędã distrahi possint cum vniuersitate bonorũ, quę per se vendi nõ possunt, l.quædã, ff.de acq.re.dom.l.in modicis, ff.de ꝯh.emp.c.ex literis, cum gl.de iure pat. Attñ non dr̃ quis vendere vniuersitatem bonorum, nisi vendat omnia simul, videlicet feudalia, & non feudalia. & ita debet intelligi, ꝙ dicit Bal.in d.l.2.& Alex.in d.consi.25.& in d.l.2.in fi.prin.ff.sol.mat.& Pan.in c.auditis, col.4.vers.in secularibus, de præscr.& Rom.cons.26.ad fin. Et ita declarat Fel.in d.c.dilecti, & nisi ita intelligatur, dispositio d.§. ex eadem, quæ loquitur de alienatione feudi, non autem iuris vasallitij stare, vel practicari minimè posset. Et hæc sufficiant quantum ad primum articulum. Circa secundum, an cõsuetudinario iure liceat dño alienare castrum inuitis subditis? Rñdeo, ꝙ iura feudorum consuetudinaria sunt, vt dr̃ per Bal.& alios in prælud. feud.& in feudalib.constit. videlicet per tex.in d.c.2.& in d.§.ex
16 eadem, & in d.§.præterea. Quod autem Ducatus † interdicatur dño facultas alienandi, satis apparet, ꝙ iure consuetudinario nõ licet. Sed si quæratur, an valeat contraria ꝯsuetudo? Rñdeo vnq; valere, vt est tex.in d.§.ex eadem. Et firmat Panor.in d.c.auditis, col.5.& Felin.in d.c.dilecti. & confirmatur, quia valet consuetu-
17 do, † ꝙ vasallus possit alienare ius suum irrequisito domino, ſm Bal.in l.j.C.ad Velle.& cõsi.318.quidam nobilis, lib.2.& D.Rochum de Curt.in c.fi.col.17.de consue.& Io.Ray.in c.j.§.habito, col.23.de prohi.feu.alie.per Fed. vbi respondet ad tex.in d.c.1.qui videtur probare oppositum, sequitur Fran.Curt.in trac.feud.in 4.par.quæst.19. Ergo etiam valet consuetudo, ꝙ dominus possit alienare feudum absq; consensu vasalli, alioquin non esset paritas inter eos. Cuius contrariũ dicitur in d.c.j ad fin.de no.for.fid. Imò plus libertatis haberet vasallus, q̃ dominus, quod non conuenit, vt per Aluar.in c.4.§.& cum datur, de consuet. recti feud. Et si seruo licet, cur non licebit domino? iuxta illud Maronis,

Quid domini facient, audent cum talia fures?

Vnde si emptor allegat pro se consuetudinem ꝯriam, debet illã probare, quia consuetudo est quid facti, c.j.de cõst.lib.6. traditur per Bar.in l.2.C.quę sit lon.consuet.& in l.ornamentorum, ff.de au.& arg.lega. nec sat ei erit probare, ꝙ dñi soliti sint alienare castra sua, nisi alienauerint inuitis subditis; nec sat erit probare, ꝙ aliqui dñi alienauerint, sed opus est probare, ꝙ dñi huius loci Orgonis ita sunt soliti alienare, quia consuetudo est localis, nec ex-
18 tendenda † est de loco ad locum, l.1.§.si quis hoc interdicto, ff.de itin.actuq; pri.& ibi Bart.l.ius singulare, ff.de leg. nec dr̃ persona ad personam, ſm Bal.in l.2.in 4.char. C.de ser.& aqua.& traditur per Are.consi.44.in proposita consultatione.& cõs.132.in causa, quæ vertitur, col.pen. Oportet etiã, ꝙ probetur talem consuetudinẽ fore præscriptam, iuxta tradita in l.de quibus, ff.de legi. vbi Bar.& alij, & in c.fi. vbi Abb.& Mod.de cõsue. Quod non prosequor, quia in themate nulla præsupponitur ꝯria cõsuetudo, &c. Circa tertium, an alienatio huiusmodi valeat, priuilegijs de quibus in themate nõ obstantibus? Videretur prima cõsideratione valere, quia illud castrũ post concessionem priuilegiorũ fuit pluries alienatum. Primò in Raymundum de Agunto dñm Saltus: deinde in dñm Validimontis & eius antecessores, cõsentientib. & non ꝯdicentibus hominib. dicti loci. vnde cum non attentis priuilegijs dictũ castrum alienari prohibitum effectũ fuerit alie-
19 nabile, debet esse perpetuò alienabile, † l.pater filium, §.quindecim, ff.de legat.3.sic res spiritualis prohibita alienari in laicos, semel alienata (ꝗuis de gratia vt iui patronatus ecclesiarum) durat perpetuo alienabilis, & a laicis præscribi potest, ſm Io.And.in c. querelam, de elec. Sequitur Gemin.consi.23.& Dec.consi.117.dicens opin.Io.And.esse cõem, quicquid dixerit Pan. in d.c.querelam. sic ius diuinũ semel limitatum perpetuò durat limitabile, vt tradit Fel.in c.quæ in ecclesiarũ, col.4.de const. Videtur.n. Orgonenses consentiendo alienationib. prædictis, renunciasse eorum
20 priuilegijs negatiuis, quibus per vnicum actum † ꝯrium dr̃ renũciatum. l.2.C.de iu.do.impe.& ibi Bal.no.& in c.cum accessissẽt, de const. vbi gl.Pan.& alij. Et ideo exemptus a collectis, si semel soluat, renunciasse creditur priuilegio, vt non teneatur soluere collectas, ſm Barto.in l.j.C.de his, qui spontè mu.sub.lib.x.& in l.fi.ad fi.ff.de const.Princ.cum sim. Nec protestatio facta per Orgonẽses in actu alienationis factæ D.Raymundo vr̃ eis prodesse, quia ꝯriatur facto: protestatio autem ꝯria facto, non iuuat protestantem, l.cum plures, §.locator horrei, ff.loca. traditur per Bar

in l.

in l.non solum,§.morte,ff.de noui ope.nun. & per Cano.In c.cũ
M.Ferrar.de constit.Sed his non obstantibus tñdeo alienationẽ
prædictam nullius esse momenti, obstantibus prædictis priuile-
gijs,quibus nullatenus arbitror derogatum. Primò,quia constat
dictum castrum fuisse,& esse de Demanio D.Comitis,& Comi
tatui incorporatum, ergo minimè potuit a D.Comite separari,
qui iurauit dictum castrum non alienare, c.intellecto,de iureiur.
Secundò, quia Comites promiserunt non alienare dictum ca-
strum inuitis subditis, quæ cõuentio cum sit conformis iuri cõi,
vt patet ex his, quę dicta sunt in primo dub. adeo efficax est, vt
21 non possit fieri alienatio † etiam in casib. in quibus de iure spe-
ciali fieri potuisset,in tm̃, etiam in dictis casib.per talem aliena
tionẽ nullum transfertur dñium, §.sanctissimas, in Auct.de alie.
& emph.per quem ita concludunt Bar. & alij,in l.filiusfa. §.diui,
ff.de leg.j.& in l.si ita quis promisit,§.ea lege, ff.de verb.obl.Et in
terminis nostris decidit Bal.in l.si creditor,§.fi.ff.de distr.pig. vbi
inquit, si dñs promittat feudatario non alienare proprietatem,
alienatio erit impossibilis, & ex hoc infert Opizo conciuis meus
in d.§.Diui, col.73. stante promissione facta per dominum de
non alienãdo castrum, non etiam valebit alienatio facta in eccle-
siam,quæ aliàs valuisset, iuxta tex.in c.j.§.si verò de allodijs,& be
ne facit, decidit Paul.de Cast.in l.ea lege,C.de cõd.ob cau.vbi
dicit, alienatio facta per proprietarium, qui promiserit vsufru-
ctuario non alienare,est ipso iure nulla,nec de ea transfertur do-
minium. & licèt Bal.ibi dissentiat, tñ opinio Pauli prævalet, sm
Alex.in l.qui absenti,§.j.ff.de acq.pos. quia talis conuentio de nõ
alienando facta fuit cum eo, qui habet ius in re, vt dicit Bal.in d.
l.si creditor,§.fin.& idem tenuit Raph.Fulg.consi.213.do.Simo-
nia. Tertiò, quia priuilegio adiecta est clã resolutiua contractus,
quæ impedit translationem dñij,vt traditur per Bart.in l.qui ab-
22 senti,§.j.de acq.poss.& Bal.in d.l.ea lege,& clausula decreti † irri-
tantis alienationem ex nunc, prout ex tunc, quæ ipso iure impe-
dit omnem effectum alienationis,sm gl.in clem.j.de immun.ec-
cle.cum concor.adductis per Fel.in c.fin.col.2.de consti.& in c.j.
de concess.præben.lib.6.Quartò,quia in casum alienationis data
23 fuit subditis facultas † resistendi de facto, & manu armata; quæ
operatur, vt liceat illis denegare obedientiam ei, in quem facta
fuerit alienatio,l.nec magistratibus,ff.de iniu.c.si qñ,cum ibi no.
& in c.ex literis,de offi.dele. Et ita tenendo non obstat, Orgo-
nenses consenserint alienationibus factis in d. Raymundum de
Agunto & antecessores prælati Dñi Comitis Validimontis. Et
sic nõ obstat, dictum castrum effectum fuerit alienabile, quia
rñdetur multis modis. Et quantum ad alienationem factam in
d.Raymundum; rñdetur, Orgonenses illi consenserunt cũ de-
bita protestatione, non intendebant derogare eorum priuile-
gijs, & cum pacto expresso, in futurum saluũ esset pactum de
alienando, vt legitur ex tenore iurĩ fidelitatis, & ex tenore primi
capĩi libertatũ cõcessarũ ipsis Orgonẽsibus Hæc aũt protestatio,
24 † valet & conseruat priuilegia in futurum, sm Bart.in d.l.j.per il-
lum tex.C.de his,qui spon.mu.sub.lib.x.Pan.& alios in d.c.cum
accessissent,Bal.in c.plerunq;,de rescrip. & Lud.Rom.cons.152.
pro decisionũ,in fi.& Ias.in d.l.fin.col.pen.ver.quintò limita.nec
ista protestatio quantum ad futuras alienationes, cõtrariatur facto,
imò limitat & restringit consensum ad pñtem alienationem tm̃,
l.2.ff.si quis cau.declarant Mod.in c.solicitudinẽ,de appel. & Ias.
in d.l.fi. Secundò rñdetur, D.Raymundus remisit istud castrũ
Ludo.Regi & Comiti prouincię,& sic reuersum fuit ad antiquũ
25 statum & primęua iura, † vt not.in c.j.de vasal.qui cõtra const.Loth.
Facit tex.in l.si vnus, §.pactus ne peteret. ibi, ad pristinã nãm re-
dit,ff.de pac.& c.ab exordio,35.dist. & faciunt quæ cõgessit Fel.
in c.cum omnes,col.3.& in c.cum accessissent,col.2.& col.12.de
const.quod maximè verum erit hoc casu,quo Princeps (cui facta
fuit remissio) reconfirmauit omnia priuilegia tam per antecesso-
res, q̃ per D.Raymundum refutantem & remittentem concessa,
quę confirmatio habet vim renouationis priuilegiorum, vt no-
tatur in c.ex parte,el j.vbi Pan.de priuil.c.j.& in c.examinata,vbi
Ino.Pan.& Mod.de confir.vti.vel inuti. Ad alienationem verò
factam in antecessores D.Comitis Validimontis rñdetur, iu-
re sanguinis peruenit ad Dñm Comitem,& eius antecessores de
sanguine Andegauensium, sicut etiã Ducatus Lotoringiæ per-
uenit ad fratrem præfati Comitis,qui ex sanguine Regum Nea-
polis & Hierusalem, Comitum prouinciæ Lotoringiæ Ducum
originem trahunt, quo fit vt per talem alienationẽ non dicatur
castrum effectum alienabile duplici ratione. Primò, quia prohi-
bitio de non alienãdo facta a lege, vel ab homine, intelligitur de
26 alienatione in extraneos,& nõ in eos,qui sunt de genere, † vt per
plura ostendit Oldr.cons.94.Eleganter,quasi per totũ.Secundò,
quia prohibitio de non alienãdo castrum Orgonensib.intelligi-
27 tur per viã cõtractus,& non per viam successionis † ab intestato, nec
ex testo,casu quo prohibitus rem relinquat successuro ab intesta
to, l.cum pater,§.cum inter,ff.de leg.2.l.codicillis,§.matre, eo.tit.
& traditur per Dec.cons.182.in occurrenti casu. Quod etiã ex te
nore priuilegij comprobatur,nã per hæredes & successores suos
voluerunt Comites castrum perpetuo retineri,& possideri, ergo
ad eos voluerũt illud peruenire, qui successuri erant. Item rñde-
tur, licèt huiusmodi castrum consensu Orgonensium esset ef-
fectum alienabile in illos de sanguine Comitum prouincię,& in
Duces Lotoringiæ, & Comites Validimontis, non tñ esset effe-
28 ctũ alienabile in alios, qui non essent de sanguine † nec Duces,
nec Comites, quia limitatus fuisset Orgonensium consensus,&
ex limitata causa; quia hi, in quos fiebat alienatio, erant de san-
guine Comitum,& quia erãt etiam Comites & Duces, vnde li-
mitatum produxisset effectum,l.in agris,ff.de acq.rer.dom.l.age
cũ Geminiano,C.de transac.vbi latè Ias.& latius per Fed.in c.cũ
ordinem,col.3.& seq.de rescr.nam permissio alienationis in cer-
tum genus personarum, dicitur limitata, & extra illud genus nõ
extenditur,l.qui Romæ,§.cohęredes, ff.de verb.obl.& l.cum pa-
ter,§.libertis,ff.de leg.2.& si Orgonenses consenserunt castrum
alienari in æqualem, s.in alium Comitem,vel maiorem, s.in Du-
cem,nulla ratio dictat, censeantur consensisse posse alienari in
priuatum hominem, cap.1.§.ex eadem,de leg.Conra.&c.

RESPONSVM IX.

QVIa Imperator priuilegium exigendi pedagia de
iure concedere potest,quinimò qui huiusmo-
di potestatem Imperatorem negaret habere, crimẽ
læsæ maiestatis incurreret. Ideo dicendum videtur
ex priuilegio Caroli IIII. Rom.Imp.D.Amaudo dño loci Mon
tis Cocherii de exactione pedagij concesso non solum antiqua
priuilegia inutilia confirmata, verum sibi de nouo concessa tam
ex illis verbis,ex certa scientia, quàm ex illis, concedimus & in-
nouamus. Sed quia tenor priuilegij adamussim est consideran-
dus,quia ab eo legem accipit; qui si rectè consideretur,nec inuti-
lia priuilegia confirmantur,minusq; etiã de nouo conceduntur,
nam qui confirmat,nihil noui agere instituit; idq; ex illis verbis
manifestè patet, prout possederunt, & vt præfertur. Ex quibus
verbis Imperator non nouum ius, sed antiquũ si quod erat con-
firmat, quare per huiusmodi priuilegium do. Amaudi intentio
nec plenè,nec semiplenè probata dici potuit. Licèt ex quasi pos-
sessione tanti tẽporis, cuius initij memoria non existit, non mi-
nus ius exigendi pedagium, q̃ ex priuilegio Cæsaris acquiratur:
attamen quia idem do.Amaudus necessaria ad quasi possessionẽ
inducendam nullo iure probauit, communitati eius prætensa
quasi possessio pedagium exigendi non præiudicat. Maximè cũ
præscriptio exigendi stricti iuris sit, nec rerum ante non exacta-
rum,nec personarum extensionem recipit; quæ cum facti sit præ
sumi non potest. Et quia testes in causa propria recipi prohibitũ
est, ideo singuli de vniuersitate in re vniuersitatis, ex qua pro-
prium commodum singulis acquiritur, testes esse non possunt,
secus si commodum ipsis vt vniuersis competat.

SVMMARIVM.

1 *Imperator potest concedere priuilegium pedagia exigendi.*
2 *An confirmatio facta ex certa scientia Principis confirmet, antea erat in-
ualidum,vide nu.7. & quando certa scientia probetur.*
3 *Tenor priuilegij est ante omnia considerandus,nam ex eo priuilegium legem
accipit.*
4 *Priuilegium se referens ad ius,titulum,& possessionem anteriorem, nullum
nouum ius concedit,sed antiquum confirmat.*
5 *Priuilegium Imperatoris concessum ad supplicationem partis si subrepti-
tium, vel obreptitium sit, non valet.*
6 *Ius exigendi pedagium ab Imperatore concessum, sine concedentis consensu
vendi non potest.*
8 *Quasi possessio exigendi pedagium tanti temporis, cuius initii memoria non
existit,tantum operatur, quãtum expressum priuilegium Imperatoris, quo
ad acquirendum ius pedagij.*
9 *In præscriptione tanti temporis,&c. aduersariorum nec scientia,nec patien-
tia requiritur.*
10 *Ius exigendi pedagium respectu eorum, a quibus exigitur, dicitur esse qua-
dam seruitus.*
11 *Quæ requiruntur ad acquirendam quasi possessionem iurium incorporalium
hic vide.*
12 *Sine quasi possessione iura incorporalia non præscribuntur.*
13 *Factum & scientia vnius, non debet alteri præiudicare.*
14 *Per consuetudinem ius in publicum acquiritur, per præscriptionem verò ius
particularibus acquiritur.*
15 *In præscriptione libertatis scientia non requiritur.*
16 *In præscriptione seruitutis scientia & patientia partis aduersæ articulanda
ac probanda est.*
17 *Præscriptio stricti iuris est, ideo non dicitur præscriptum nisi in quantum
possessum constat.*
18 *Singuli de vniuersitate in re vniuersitatis, ex quo ipsis vt singulis commodũ
quæritur, testes esse non possunt. Secus si vt vniuersis eis vtilitas accedat.*

Respon. interpretatio.

IN causa, Quæ vertitur inter D.Amaudum, dñm
loci Montis Cocheni ex vna, & cõita-
tem Azontilii, duo principaliter examinanda veniunt.
Primò,an virtute priuilegij Caroli IIII. Rom.Imp.per cuius effe
ctum confirmatur,& ex certa scientia de nouo cõceditur ius exi-
gendi

gendi pedagiũ loci Montilii, dicat̃ fundata intentio prędicti dñi?
Scdò,si non iustificetur bene titulus vigore dicti priuilegii,an sal
tē vigore antiquissimæ quasi possessionis exigendi dictum peda
giũ fuerit causata prescriptio? Circa primum,vř aperto ore dicē-
dum prędictũ d. Arnaudum iustificasse; & probasse sibi cōpetere
ius exigendi pedagiũ per instrm̃ dicti priuilegii,seu confirmatio-
1 nis . certũ.n.est Imperatorem posse concedere tale † priuilegiũ,
c.super quibusdā,§.præterea,de verb.sign. Spec.tit.de cau.poss.&
propr.§.1.ver.quid de colligentib.Bal.in l.si plures,col.pen. C.de
ꝯd.inser.& qui negaret Imperatorē non posse,incideret in crimē
læsæ maiestatis,l.2.C.de crimi.sacr. 17.q.4.si quis suadēte diabo-
lo,§.cōmittunt,ergo restat videre,an voluerit concedere. & vř
sine dubio ꝙ sic,quia verba ita sonant . vnde cũ in verbis non sit
ambiguitas,non vř admittenda voluntatis q́ō, l.ille,aut ille,§.cũ
in verbis,ff de leg.3. imò per hmōi priuilegium apparet,ꝙ ex cer
ta scientia voluit ꝯfirmare ius & facultatē exigendi dictum peda
giũ,& quatenus esset expediens ex eadem certa scientia de nouo
concessit, quo fit,vt nō videatur dubitandum,quia confirmatio
2 † facta ex certa scientia Principis , validat ꝙ antea erat inualidũ,
c.1.c.veniens,vbi gl.in verbo,ꝯfirmatũ.de transa.Bar.in l.priuile-
gia,C.de sacros.ecc.Card.cons.404.inci.ꝙ ratificatio.Pan.ꝯs.63.
incip.illud,2.col.in 1.par. Alex.cons.310.viso,in 4.vol.& consi.1.
col.13.vol.5.& si diceret non constare de certa scientia,esset a ve
ritate deuiare, quia expresse in priuilegio dř, ex certa scientia, &
de plenitudine pŕtatis.quo casu dř probata certa scientia,sm̃ glo.
in cle.& si principalis,de rescr.& in c.statutũ,vbi glo.eo.tit.lib.6.
Pan.in c.examinata,de ꝯfir.vti.vel inuti. Lud.Rum.cōs.327.inci.
istæ sunt rōnes,Alex.in d.cons.19.& facit tex.in cle.vni.de prob.
Verũ iis & sim. non attentis , ut ꝯriam sniam trahor ex s̃scriptis.
3 ꝯsidero.n.tenorē priuilegii,qui † ante omnia est diligenter atten
dendus,c.porrò.c.re accipimus,de priui. Dat.n.tenor legē priuile
gio,sm̃ Bal.in c.j.§.denique,q̃ fuit pri.eau.benef.amit. & in c.j.an
agn.vel fil.defun.&c.Curt.sen.cons.49.inci.recolendæ memoriæ
Dux Philippus,col.8.& seq. & dixit Iurecons.in l.si quis stipula-
tus sit Stichũ,aut Pamphilum,ff.de verb.obl.quærenti b.inspien
dus est sermo stipľonis , hic quęrēdus est sermo huius priuilegii,
qui talis est, singula iura, & pedagia præcepta sic, & prout eadē
ipse Gaucherius & progenitores sui (vt asseruit) ritè,& rōnabiľr
habuerunt,& pacificè(vt præfertur) possederunt,confirmamus,
& innouamus &c. Ex quibus verbis apparet, ꝙ Imperator non
voluit ex hmōi innouatione priuilegii nouum ius cōcedere, sed
antiquũ,si quod erat comprobare, vt dicit text. in c.cum dilecta,
de ꝯfir.vti.vel inuti. voluit.n.concedere pedagia ibidem recitata,
tanq̃ prius ritè , & rōnabiľr habita & pacificè possessa , vt inquit
tex.in c.inter dilectos,ad fin.de fide instr.tñ.n.fuit Gaucherio &
successorib.per Carolum Imperat. concessum,quantũ ante com
petebat. nihil ergo iuris confertur, nisi quatenus antea cōpetere
ostendatur,l.ꝙ si in venditione,ff de here.vel act.vend.l.si sic,§.1.
ff de leg.1.l.& nō designata,C.de fal.cau.adiec.lega. si ergo d.Ar
naudus nihil aliud probet,q̃ per allegatum priuilegium,certissi-
mum est,ꝙ non plenè, nec semiplenè probata est intentio sua,&
ita in specie consuluit Old.cons.164.viso priuilegio,quod videa-
tur, quia factũ quodammodo vř ad decis. huius dubii. facit, quia
4 dictũ priuilegium refert † se ad ius,& titulum. & possessionē an-
teriorē. vnde nihil dř probare,nisi constet de relato. auth. si quis
in aliquo documento,C.de eden. corroboratur,quia Imperator
5 concessit tale priuilegium ad supplicationē † partis,imò se refert
ad s̃dicta,dum dř,vt asseruit. item ibi,vt præfertur,quo casu nihil
dř esse concessum,nisi constet s̃dicta fore vera,c.quia circa,de cō-
san.& affi. & ibi no.Pan.ꝙ impetrans tenetur probare oēs quali-
tates expressas fuisse veras eo tpe,quo exprimuntur, & idē voluit
Pan.in c.constitutus,vbi Feli.col.j.& c.dilectus,s̃.de rescr. & be-
ne ad terminos nostros consuluit Soc.cons.164. visa bulla Boni-
facii,in 2.par.ꝙ si impetrans expressit se esse in longa, & antiqua
possessione,non valebit priuilegiũ, nisi constet de tali possessio-
ne: quia non ita de facili concessisset Imperator,si sciuisset impe-
trantē non possedisse per longa tpa ante concessionē priuilegii,
non.n.præsumendum est voluisse priuare homines Montilii sua
quasi possessione libertatis, & ppea quotidie dicimus rescriptũ,
seu priuilegiũ non faciens mentionē de colorata possessione il-
lius , in cuius præiudiciũ petitur , tanq̃ subreptitium non valere,
c.dudũ,de priuil.c.cum nostris,de conces.præb. Et ꝙ non solum
obreptio, sed etiã subreptio vitiet priuilegium, patet ex iis, quæ
dixit Io.And.in add.Spe.tit.de cau.pos.& propr. §.1.vers.quid de
colligentibus. vbi decidit,ꝙ priuilegium exigendi pedagium ab
aliquo loco, non valet si impetrans tacuit, ꝙ locus ille tunc erat
grauatus aliis pedagiis,arg.c.duobus,de rescr.lib.6.& in c.manda
tum,eo.tit.in antiq. & vtrobique notant Doc. & hoc in materia
confirmationis,vt disponit tex.in c.ad nostram, & in c.porrecta,
de confirm.vti.vel inuti. vnum addo ex abundanti,posito,ꝙ tale
priuilegium foret legitimum,& plenum ius tribueret, ꝙ do.Ar-
naudus non potest se illo iuuare, nisi probet, ꝙ sit ex hæredibus,
& successoribus vniuersalibus dicti quondam Gaucherii.hoc di-
6 co,quia ius exigendi † pedagium cōcessum à Principe alicui no-
bili, nō potest vendi sine consensu Imperatoris concedentis, sm̃

Bar.in l.in diē,ff.de aqua plu.arc. Sequitur Io.Bapt. in trac.de ga-
bel.in 14.q.primæ par. aduertāt igitur Consules Montilii,an hic
do. Arnaudus successerit in locũ dicti do. Gaucherii tanq̃ hæres,
an tanq̃ particularis successor. Ex iis liquidè constat allegatũ pri-
uilegiũ non probare intentionem prædicti do. Arnaudi. Nec ob-
stat dum dř,ꝙ Imperator potuit,quia illud non negatur,sed dř ꝙ
noluit; ꝙ autē noluerit,apparet ex præmissis. Nec obstat dum dř
ꝙ innouatio , & confirmatio facta ex certa sciētia roborat actum
7 inualidum, quia † verum,si ex certa scientia sit facta cōfirmatio,
vel concessio simpľr, secus q̃n est facta sub tali forma , videlicet
prout ritè & rationabiliter habuisti,& pacificè possedisti,per fun
damenta s̃.deducta. dř.n.tunc confirmatio conditionaliter facta,
quæ nullum ius tribuit,vt signanter decidit Panor.in c.1.& in c.
examinata,de confir.vti.vel inuti. & probatur in c.quia diuersita
tem,de conces.præb. & Pan.in d.consi.62. & Alex.in d.consi.19.
& si dicatur,si nullum ius tribuit, ergo frustratorium priuilegiũ,
quod non est dicendum, c.si Papa,de priuil. lib.6. Rñdet Pan.in
d. c.1. ꝙ solent impetrari similia priuilegia , non vt videatur sine
licentia Imperatoris exigere pedagia, sed ut magis tueantur, seu
timeantur,c.q̃q̃,23.dist.c.si aduersus,de hæret. & vt ius confirma
tum sit maioris auctoritatis, c.quis nesciat, 11.dist. Circa secun-
dũ dubium videretur procul dubio dicendũ fundatam fore intē-
tionem do.Arnaudi ex quasi possessione longissima proponit.n.
ꝙ iam tanto tpis spatio,cuius initii memoria hominum non exi
stit in ꝯrium,esse in quasi possessione exigendi pedagium ab ho-
8 minibus dicti loci Montilii , quæ quasi possessio † tanti tpis ope-
ratur tñ quo ad acquirendum ius pedagii, quantum expressum
priuilegium Imperatoris,vt est tex.ad literã, in d.c.super quibus-
dam,§.præterea,de verb.sign.facit l.hoc iure,§.ductus aquę,ff.de
aqua quot.& æsti. & quæ ad propositum reduxit Felin. in c.cau-
sam, col.1.& seq.& in c.cum ex off.col.6. de præscr. Ias.in l.quo-
minus, col.8. de flumi.ff. & ita concludit Bart. in l.si publicanus,
§.in omnibus,de pub.ff.Pan.& alii in c.cum nobis,de præscr. vbi
volunt, ꝙ requiratur scientia, & patientia Imperatoris & suorũ
9 officialium.tñ cōis opi.est ꝯ Bart. ꝙ in præscriptione † tanti tem-
poris,&c. non requiratur aliqua scientia,nec patientia,quia talis
præscriptio habet fundamentũ a lege, & vim statuti , & priuile-
gii, sm̃ Alex.cons.6.viso themate. vbi loquitur in præscriptione
pedagii, vol.1. & Ias. in l.imperium, vbi alias auctoritates addu-
cit,de iurisd.omn.iud.Bal.in trac.præs.in 2.& 4.q.3.q.prin.quintę
part.vbi loquitur in terminis nostris. & licèt tex.in d.§.præterea,
requirat tps, cuius initii memoria hominis non existat in ꝯrium,
quia agitur de præscribendis pedagiis, quæ sunt de reseruatis, &
agitur de prescr.ꝯ Principem: tñ in casu nostro,vbi agitur de præ
scri.ꝯ priuatos,sufficeret tēpus 10.anno. inter præsentes,& viginti
inter absentes stante confirmatione Imperatoris (vt s̃.) facta in
forma cōi, quæ licèt non tribuat ius perfectum, vt s̃. dictum est;
tñ sufficit pro tit. ad causandam præscriptionē sm̃ Abb. antiquũ,
in c.cudum,de elect.Inno.in c.j.de dec.Bald.in margarita,in ver.
elec. Ioan.Bap.in tract.de Epō,in 3.par.secundæ par.princ.1.lib.
Dec.in c.1.de confir.vti.vel inuti. facit l.si quis diuturno.ff.si ser-
ui.vend. Sed ꝯrium(sm̃ ea,quæ proponuntur)verius existimo.dř
enim in themate, ꝙ cōitas ipsa probabit ꝯrium, s.se esse in quasi
possessione libertatis;& si hoc verum foret,non oporteret imple
re folia. sed quia existimo, ꝙ cōitas probabit aliquos transiisse si-
ne pedagio, & ex aduerso do. Arnaudus probabit exegisse peda-
giũ ab aliquibus,videndum est, an ex hoc do. Arnaudus dicatur
concludenter probasse se esse in quasi possessione exigendi d.pe-
dagiũ a quibuscũque de dicto loco Montilii, & in hoc arbitror,
ꝙ non. & pro clariori resolutione subiicio s̃scriptas cōclusiones.
10 Prima conclusio,ius exigendi † pedagiũ respectu eorum,a quib.
exigitur,dř quædam seruitus,sm̃ gl. & ibi Bal.in l.si alii vius,ff.de
vsufr.& in l.cũ seruum,ad fi.C.de ser.fug. & in l.2. C.de seruit.&
aqua.& hoc esse notũ, probat tex.in c.seruitium, 18.q.2.per quē
ita concludit Bal.cōs.370. verba resc.lib.3.est et incorporale,quia
iura sunt incorporalia.Insti.de reb.corp.& incor.§.incorporales,
cũ sim.Scđa ꝯclo,ad acquirendam quasi poss.seruitutũ,iuriũque
11 incorporaliũ,plura sunt † necessaria. Primo vsus, & exercitiũ il-
lius iuris,& hoc satis liquet,l.j.§.hoc interdicto,vbi Bart. ff.de iti.
actuq; pri.Scdò,scientia & patientia eius,ꝯ quem præscribitur,l.
quoties,la 2. ff.de serui.c.cũ ecclesia Sutrina, de cau.pos.& prop.
Tertiò,ꝙ credat se uti iure suo,l.si. ff.quemad.seru.amit. declarat
Bar.in d.§.hoc interdicto,& Pan.in d.c.cũ ecclesia Sutrina. Ter-
12 tia conclusio,sine † quasi possessione iura incorporalia non præ-
scribuntur,reg.sine possessione,de regu.iur.in 6.l.2. ff.de vsucap.
& probatur in iuribus præalleg.& hanc nullus negabit. Quarta
13 conclusio, factum † & scientia vnius non debet alteri præiudica
re,quia alteri per alterum non debet iniqua conditio afferri,reg.
nō dedet,de reg.iur.in 6. hinc dicebat in terminis nostris Pau.de
Cast.in l.seruitutes, ff.de ser. ꝙ scientia emphyteutæ soluētis pe-
dagiũ non præiudicat directo do.facit,quia factum & sciētia pro
curatoris nō nocet dño in iis, in quibus non habebat mãdatum,
l.si procurator,ff.de procur.nec in iis,quæ directò mandatum nō
respiciebant,sm̃ Bar.in l.j.§.si procurator, ff.si quis ius dicen.non
obtemp.& ad terminos nostros hoc Flor. voluit in l. si cũs, & in
l.per

l. per fundum, ff. de ser. rust. præd. tacet tit. res inter alios acta, &c.
Ex iis conclusionibus elicit clara decisio quæstionis propositæ, q d. Arnau-
dus nō probauit se esse in quasi possessione exigendi pedagiū ab
vniuerso populo, seu ab omnib. habitantibus loci Monnilij, quia
deficit primū requisitū, videlicet vsus & exercitium iuris exigen-
di, quo ad vniuersum populū. Item deficit secundū, quia nō con-
stat, q vniuersus populus habuerit vnquā scientiam dicti vsus &
exercitij. Itē posito, q sciuerit, deficit tertiū, s. patientia: q in the-
mate præsupponit, q aliqui nō soluerint aliquod pedagiū, & per
psicia in individuo hoc determinat Pan. in consi. 18. in causa &
quæstione, col. fi. in 2. par. & dicit And. de Baru. in l. 1. C. de iu, qui mor.
sibi conscit. q si aliqui particulares soluant pedagiū, q talis solo non
præiudicat cōtrarium hn̄ immunitatem, sequitur Fel. in c. cū accessis-
sent, de const. Aduertant igit Dñi consulentes, & sint cauti articu-
lare, & probare, q plures, & plures detulerunt res, transiuerunt
per locū, & territoriū Montis Bocharu absq; solone pedagii. Ex
iis arbitror, non fore necessarium rñdere ad cōtraria, quia ex facto, &
præmissis, patet clara rñsio: vt tñ omnis ambiguitas tollatur, rñdeo
faciliter. Et primò, dum dr̄, q D. Arnaudus est in lōgissima quasi
possessione, qua mediante præscripsit ius dicti pedagii, istud lato
ore negaē, quia non probauit extrema necessaria, vt s. ostensum
fuit. & si dicatur, non requiritur, q probetur scientia, sm Alex. in
d. consi. 6. possum dicere, q esto, q ita esset, tñ saltem requiritur, q
probetur vsus & exercitium quo ad vniuersum populum, q̄ non
fuerunt probata, imò cōtrium præsupponitur. Secundò rñdeo, q
illa opinio, quę vult, q requiratur scientia aduersarii, procedit qn
agitur de inducenda consuetudine, secus si agatur de præscriptio-
ne, ita seipsum declarat Alex. consi. 1 6 in causa & lite, col. 5. vol. 5.
In casu autē isto non potest dici, q agatur de inducenda consue-
14 tudine, quia tunc dr̄ agi de consuetudine inducenda, qñ † tracta-
tur de acquirendo ius in publicū, ex præscriptione autem tractaē
de acquirendo ius vni vel plurib. particularibus, vt in isto casu de
clarat Pan. in c. cū dilectus, col. fi. & in c. fi. de consue. Gem. consi.
123. pro clariori decisione. Tertiò rñdetur, q procedit ubi agitur
de præscriptione pedagii cōtra Imperatorem, vel alium hñtem prius
tale ius, secus si agatur de præscriptione pedagii cōtra priuatas psonas:
ratio autē est, quia qñ agitur de præscriptione cōtra Impe. vel alium
Principē, agitur potius de præscriptione libertatis, vt quis possit
exigere pedagiū absque eius cōsensu, & nō obstāte eius imperio:
15 Vbi aūt agitur de præscribenda libertate, † nō requiritur scientia,
l. si partē. §. si per fundum, ff. quemad. ser. amit. q̄ sic intelligit Sali.
in d. l. 2. C. de ser. & aqua. Sed qñ agitur de præscriptione pedagii
in præiudicium eorū, qui erant liberi, agitur de præscriptione seru-
16 tutis, vt s. 10 prima concl. & isto casu † requirit scientia, quia ser-
uitus nō inducitur sine patientia, l. quoties, la 2. ff. de seru. patien
tia nō datur sine scientia, ergo &c. Ita Bar. in d. l. 2. qui docet præ-
dicātes, vt articulent de scientia. Circa tertiū dubium, q postea
fuit mihi transmissum, in quo quęritur, posito q do. Arnau. pro-
bet tpe debito ad causandam præscriptionem exegisse pedagiū de
quibusdam rebus. An ex hoc poterit agere de omnibus. rñdeo q
17 non, quia præscriptio est † stricti iuris, & ideo non extendēda; &
ppea dicimus tm̄ præscriptum, quantum possessum, & nō ultra,
l. j. §. si quis hoc interdicto, ff. de itin. actuq; pri. & ibi in terminis
Bar. infert ad decisionē huius dubij, & idē in specie decidit Bart.
in l. si publicanus, §. in omnib. vectigalibus, in fi. ff. de pub. Sal. in
l. vectigalia, C. no. vect. Io. Bapt. in trac. de gabel. in j. q. primæ par.
facit, quia præscriptio decimandi in vno fundo nō extenditur ad
aliū, Inn. in c. tua. 2. de deci. Pan. in c. cū contingat, eo. tit. faciunt
quæ vsq; ad saturitatē scribit Fel. in c. auditis, col. 5. & seq. de presc.
& vltra cū possem multa similia adducere, sed solū cōtentus ero
allegare Bald. consi. 257. incip. qō vertens, vol. 2. vbi decidit, q dñs
alicuius loci, qui præscripsit ius collectandi quò ad certas personas,
non pōt imponere collectam aliis personis, a quibus nunq̄ exe-
git collectā, allegat decis. Bar. in d. §. in omnib. vectigalibus; & qa
præscriptio est quid facti, q̄ non recipit extensionē personarum,
neq; rerū, c. dilecto. de off. Arch. Circa quartum, an illi de vniuer
sitate sint idonei testes in hac causa, omissis superfluis puto, q
non, quia cōmodum & incommodum dictę causæ spectat singu
18 lis de populo, † vt singulis, non vt vniuersis: vnde qua rōne non
posset aliquis eorum in causa propria testificari, eadē ratione nec
in ista. sm Inn. in c. cū nuncius, de testi. Bar. in l. in tm̄, §. vniuersi-
tatis, ff. de rer. diui. vnde si eit qō de nemore, vel pascuis cōitatis,
singuli de vniuersitate poterunt esse testes, si redditus in totū ap-
plicentur cōitati, secus si singuli hñt ius incidendi ligna & pascē-
di sua animalia, vt comprobat Fel. post Pan. & alios in c. insuper,
de test. col. 1. vers. fallit quintò. & vltra cū bene facit ad terminos
consilium Lud. Rom. consi. 7. visis necessariis, col. fi. Et hæc suffi-
ciant, omissis multis aliis, quæ potuissem cumulatè adducere.

RESPONSVM. XII.

ALlobrogum Dux, qui Delphinus vocitatur, Romanēsi populo indulsit, vt nouum possit vectigal constituere. Dubitatur, an id potuerit absque Archiepi Viennensis, & capituli ecclesię beati Bernardi condominorum consensu? Quæstionem mouet, q is ea in regione supremi Principis personā gerit, sed cum pro sua parte castrum a Pontifice Maximo recognouerit, constat supremum eiusdem loci imperium ad eum minimè pertinere; eumq; iureiurādo promisisse nullam hominib. de Romanis impartiri licentiā inuitis cōdñis, ęquum non fuit a cōuentis discedere, a quibus nec eum recedere voluisse puto. Tum q non fuit de iure condominorum ab impetrantibus plenè certioratus, tum q gratia ad concedentis potestatem est restringenda.

SVMMARIVM.

1 *Ius exigendi noua vectigalia, est de maxima imperio.*
2 *Dominus supremus an habeat iura Imperii in particulari loco.*
3 *Recognoscens castrum aliquod a Papa, an censeatur in eum omnem superioritatem transferre.*
4 *Confessio procuratoris non nocet domino, maximè resultans ex productione positionum, & libelli.*
5 *Confessio Archiepiscopi & Capituli non nocet Ecclesiæ.*
6 *Iudex ad quem, an possit esse minor, & inferior iudice a quo, & in quibus.*
7 *Princeps supremus conuentionali lege obligatur.*
8 *Conuentio facta ex causa lucratiua, an possit reuocari.*
9 *Iusiurandum obligat Principem.*
10 *Concessio omnis facta ecclesiæ, habet in se causam.*
11 *Priuilegium concessum subdito, est reuocabile, non subdito nequaquam.*
12 *Consensum Capituli ac Prælati ad actum necessarium, ex cursu longissimi temporis præsumitur interuenisse.*
13 *Tacens in fauorabilibus habetur pro consentiente.*
14 *Collectæ solum exiguntur ab incolis, vectigalia autem, datia, & alia tributa a quibuscunque.*
15 *Inferiores ex priuilegio habere possunt iura vectigalium.*
16 *Titulus præsumitur ex quasi immemorabili possessione, si allegetur.*
17 *Iurisdictiones non debent esse venales. rationem vide nu. 18.*
19 *Feudum pecunia vendi potest.*
20 *Donatio vel priuilegiū ecclesię, nō pōt reuocari per ingratitudinem Prælati.*
21 *Disponens simpliciter de re cōi, intelligitur solum disponere de parte sua.*
22 *Motus proprius licèt excludat vitium subreptionis, non tamen facit vt Princeps habeat intentionem præiudicandi tertio.*
23 *Prout actio, relata ad actum præteritum, de quo constat, stat limitatiuè.*
24 *Priuilegium non extenditur vltra potestatem concedentis.*
25 *Impetratio noui priuilegii vitio subreptionis est irrita, non facta mentione possessionis & veterum iurium. & nu. 28. & 29.*
26 *Taciturnitas transactionis vitiat rescriptū. Item taciturnitas iuramenti. 27. Item sententię taciturnitas. 30. Item consuetudinis. 31.*

Respon. interpreta.

PRO Perfecta resolutione propositæ consultationis duo dubia principaliter veniunt discutienda. Primum dubium, an Illustris Delphinus solus potuerit impartiri licentiā vniuersitati & hominib. de Romanis, exigendi noua vectigalia absque consensu, & voluntate Reuerendi Archiepi Viennensis, & capituli ecclesiæ B. Bernardi condñorum dicti loci? Secundum dubium, an idem Delphinus voluerit solus impartiri licentiā prædictam? Et his duobus resolutis patebit decisio principalis controuersiæ, quæ vertitur inter præfatos dños Archiepm & capitulum ex vna, & vniuersitatem loci de Romanis ex altera, super validitate & inualiditate rescripti nouissimè obtenti a Gubernatore Delphinatus, & illius interinatione exinde sequutæ. Et discutiendo hæc duo principalia dubia, examinabo dubia emergentia, quæ ex prolixa facti narratione sapienter fuerunt elicita. Circa primum, vr̄ q Do. Delphinus potuerit concedere facultatem Romanensi populo exigendi noua vectigalia absque consensu Archiepi & Capituli, quia
1 ius exigendi nouum vectigal † est de maximo imperio, & de reseruatis supremo Principi, l. vectigalia, C. no. vectig. insti. tui non posse. l. quicquid, C. de vecti. & cōm. c. 1. quæ sint regalia. c. super quibusdā, § præterea, de verb. sign. & ideo ad supremum Principem spectat ius dandi licentiā imponendi noua vectigalia, & nouas exactiones, non ad feudatarios & inferiores, sm Sal. in d. l. vectigalia. Spec. in tit. de cau. pos. & propr. §. 1. ver. quid de colligentibus. Vr̄ ergo, q ad Delphinum solum spectat facultas concedendi nouas exactiones, quia vt præsupponimus, in terris suis Delphinus habet iura imperii, & sic neminē recognoscit. Quòd aūt supremus sit, & maior dñs loci de Romanis, constat confessionis procuratoris dñorum Canonicorū, qui in lx. positione posuit, q dñi canonici, vt capitulum recognouerunt dñm Delphinum in eorū superiorem, & iurām fidelitatis eidē præstiterunt. Ponens n. confitetur omnia, quæ ponit, vt not. in c. 2. de cōfes. lib. 6. & in l. 2. §. quod obseruari, C. de iura. cal. nulla autē est melior probatio, q̄ partis confessio, l. gñaliter, C. de non num. pec. cum vulg. quinimo & apparet de ipsa recognitione & fidelitatis iurō per publicum instrm actis insertum, fol. 140. Constat etiā de superioritate, quia ad ipsum deuoluunt applones. est n. appellatio, inferioris ad superiorē prouocatio, vt tradunt Summistæ in rubr. de appel. & gl. in c. 2. de consuet. lib. 6. Præmissis non obstantibus rñdeo Delphi-

num

nũ non potuisse absq; consensu Abbatis & Capituli eõdomino-
rũ dare licentiam p̃dictis hoibus exigendi noua vectigalia Et pro
clariori dilucidatione huius articuli,duo faciã. Primo ostẽdendã
do. Delphinum non esse supremũ dñm loci p̃dicti de Romanis.
Scdo,posito q esset dñs supremus,tamen(sm ea,quæ proponun
tur)non potuisse impartiri dictam licentiam absq; consensu Ab-
batis & Capituli, Circa primũ, q dñs Delphinus non sit supre-
mus dñs,ex eo constat, q idem dñs Delphinus recognouit se te-
nere medietatẽ dicti castri pro indiuiso,cum præfato d. Archiepi-
scopo & Capitulo in feudũ a sanctissimo dño nr̃o Papa,sanctaq;
Romana ecclesia,cui p̃stitit homagium,& fidelitatis sacramentũ
vt constat publico documẽto confecto de anno 1344.in actis ex-
hibito, & alio documento inserto in processu fol.112. In quo d.
Delphinus confitetur se non habere dñium , & iurisdictionem
in dicto loco,nisi pro media parte. Nec obstat,q delphinus in to
to Delphynatu habeat iura imperii,quia r̃ndetur dupliciter. Pri-
mo,posito,q constet, q habeat imperii iura in vniuerso , non tñ
sequitur q sit supremus dñs , & habeat iura imperii in particula-
2 ri †loco de Romanis,l.j.ad fi.& ibi no.Bart. per illum tex. ad hoc
ff.de rei vend.vbi deciditur,q vnus põt esse dñs gregis collectiue
& in vniuerso,& tñ aliqua corpora gregis erunt alterius,& idem
no.Bar.& Bal.in proœmio ffotum,& Bal.in l.j.ad fi.C.vnde agna
ti.dicens,q licet regnum Apuliæ sit ecclesiæ Romanæ considera
ta vniuersitate regni,castra tñ particularia dicuntur de directo do
minio,& maiori signoria Regis.& traditur per Alex.consi.j.col.
antepe.lib.5.Secundo respondetur,q delphinus recognoscendo
castrum siue locum prædictum a sanctissimo dño nostro , omnẽ
3 superioritatẽ †censetur transtulisse in Papã,l.censualis, C. de do.
& firmat Bal.in c.j.col.antepe.de Cap,qui curiam ven. & d.Iaco.
de S.Georgio in trac.feu.in ver.dictiq; vasal.promiserũt recogno
scere,col.pen.Non obstat,q procurator d.Archiepiscopi & Ca-
pituli confessus fuerit do. Archiepiscopum & Canonicos reco-
gnouisse suam medietatem a do.Delphino, & eidem præstitisse iu
ramentum fidelitatis:quia confessio procuratoris non nocet do-
mino,l.certum,§. sed an ipsos, ff.de confe. maxime quando con-
4 fessio resultat †ex productione libelli & positionum.quia est vo-
luntaria,secundum Panor.post Anto.in cap.j.de confes.traditur
per Alex.consi. 86.visis dubitationib. lib. 2. & alibi sæpe. Fortius
dico,quòd confessio Archiepiscopi & Capituli simul non noce-
5 ret †ecclesiæ Ita concludit glo. & ibi Iacob. de Belu. §.si vero.in
Auth.de non ali.& traditur in cap.j.de rebus alie.non alie.lib.6.
& per Socy.consi.15.visis prædictis,col.2. vbi alia iura & auctori-
tates adducit,lib.j. & consi.29.colum. 3. eo. lib.& per glo.Pan.&
Fel.& alios.in cap.fi.de præsc.Immo recognitio & pręstatio fide-
litatis & homagii facta per Archiepiscopum, & Cap. non noce-
ret ecclesiæ , quia factum Pręlati in acquisitis non pręiudicat ec-
clesiæ. clemen. 2.de reb. eccle.non alienan.l. filius paciscendo,&
ibi no. C.de pac. Et si ecclesia lędatur ex facto Prelati, restituen-
da est c. j. de in integ rest. & ibi late per Auto.& Pan. Preterea,si
canonici iurassent fidelitatem , saluis omnibus iuribus & pręro-
gatiuis competentibus , qua reseruatione stante(cui do. Delphi-
nus acquieuit) nullum fuisset generatum pręiudicium ipsi eccle-
sie.l.si debitor,§.j.ff. quib. mo.pig. vel hypo.solui.c.solicitudinẽ,
de app.traditur per Ias.in l.non solum,§.morte, in pen. char.ff.de
nō.ope.nunc. Non denique obst.q appellationes deuoluãtur ad
d. Delphinum,quia non propterea sequitur, q ipse sit supremus
dominus vel habeat iura imperii , tum quia talis deuolutio fit ex
speciali pacto,de quo in infeudatione facta eidem Delphino per
summum Põt.vt legitur ex lectura eiusdem, tum quia potest es-
6 se,q iudex ad quem,sit † minor & inferior iudice a quo,quantum
ad regalia &c.alia iurisdictionalia,licet quantum ad hunc actum
deuolutionis, sit maior,vt ostendit Io. And.in c.Romana,de ap.
lib.6.Gemin.in d.c.Romana,Peru.in rub.de appella.colu.4. tum
quia stat simul q appellationes deuoluãtur ad d. Delphinum, &
alius,puta Papa,sit supremus dominus,d.c.Romana,§.debet,tra-
ditur per Perusi.in d.rub.Sed posito, q Delphinus esset suprem⁹
dñs dicti loci (q constat esse falsum , vt patet ex pręmissis) non
videtur potuisse impertiri licentiam exigendi aliqua vectigalia si
ne tributa absq; Cap.cõsensu,& voluntate,quia d.Hubertus Del-
phinus speciali pacto iuramento roborato promisit & conuenit,
ac se & successores suos obligauit , q nunquam ɔcederet homi-
nibus dicti loci licentiam vel auctoritatem,q ipsi habere possent
aliquid commune,& consequenter q nec etiam daret licentiam
q possent exigere vectigalia,& tributa Communitatis nomine.
nec ad cões vsus. Nã qui totum dicit,nihil excludit,l.a procurato
re.C.mandati.c.solite,de maio.& obe.quod pactum fuit ɔfirma-
tum ẽt per Regẽ modernum. Constat aũt supremum principem
7 †conentionali l.obligari,c.j. de prob.ẽt si Princeps ɔhat cum sub
dito suo,vt ibi probatur,& in c.abb.de re iud.lib.6.& nedum su-
premus Princeps mortalis,sed ẽt Deus ipse immortalis, & oĩpo-
tẽs sua promissione obligaretur,sm Magistrũ sniarum,quẽ refert
Bar.in l.j.in prin.ff.de pac. Nec põt Princeps pacto ɔuenire , etiã
de plenitudine ptãtis, sm Pau.de Cast. in l.digna vox, C.de legi.
Alioquin non esset Princeps,quia cogeretur hominũ carere con
sortio non,n.reperiret,q cũ eo ɔheret, si posset a ɔctu p arbitrio,
discedere,sm Lu.Ro.consi.152.quæritur primo,ad fi. & Bal. in l.
Princeps,ff.de leg.& possem infinita ad istud propositum cumula-
re,q̃ latissime hñr in d.c.j.& ibi Fel.col.j.post Abb. Quare non vi
deo rõnem,qua modernus Delphinus,seu eius Gubernator,po-
tuerit concedere hanc facultatem exigendi tributa absq; volun-
tate Cap. Nec obstat,si dicatur, q hmõi conuentio possit a Del-
phino reuocari, vtpote facta ex causa lucratiua, † vt voluit Aret.
in d.c.j.in 2.col. quia r̃ndetur,q opin. Are. non est iuridica, vt ibi
ostendit Dec. Nam si priuatus pacto nudo , & sic ex sola obliga-
tione,obligatur seruare contractus donationis,l.si quis argento,
C.de dona. multomagis dẽt obligari Princeps , cuius proprium
est & pręcipuum exercere liberalitatem,c.j.de do.l.2.§.fi.ff.co.tit.
Et principis ɔctus , q̃uis aĩs sit stricti iuris , tñ pp fidem Principis
hẽt nãm bonæ fidei,sm Bal. in tit. de pa. Constan.§.si quis vero.
item posset procedere in donõne facta priuatæ personæ , secus in
donõne facta ecclẽiæ , q̃ censetur facta Deo , quę nullo modo põt
reuocari,ẽt pp ingratitudinẽ Prælati, c.verũ,de cõd.apposi.& ibi
no.Panor.post Vinc.& firmat Pan.& alii cõiter in c.fi.de do. & se-
6 quitur Fel.auctoritates congerens in c.ecclesia S. Mariæ, col.35.
de const.Nam quod datur Deo seu ecclesię non dr̃ proprie donari
sed restitui, siue resignari, quia Dei sunt oĩa, vt in proposito dñt
cõiter scribentes,qui defendunt donõnẽ factã in ecclię p Constã
tinum Imperatorẽ. Quorũ rões & fundamenta possunt adapta
ti ad rem nostram,sed non trãscribo,quia notissima sunt.Et si do
nõ facta per Cõstantinũ ecc.Ro.per q̃ Imperator perdidit Romã
oĩum vrbium caput,& fundũ,defendit & irreuocabilis hr̃, mul
tomagis hmõi concessio,per q̃ in nihilo, vel modico diminuitur
Delphinalis iuridõ.Nam sm Bar.in l.prohibere,§.plene.ff.quod
vi,aut clam,donõ facta per Regem,non pręiudicat successoribus
qñ regnũ non multum diminuitur. Pręterea, vbi alias ɔctus esset
sui nã reuocabilis,attñ pp iurm obseruandus esset,quia iuistitati
9 dum †ẽt obligat Principẽ, c.j. de iu.iur.lib.6.nam iurm,& votum
sunt de iure diuino,cui ẽt Princeps subiicitur,c.sunt quidam, 25.
q.j.&cui ẽt Papa alligatur,ita q nõ possit seipsum absoluere,nec
alii absolutionem demandare sm Ant.& Imo.in c.i. de ɔsti.quod
verum est indubitanter,qñ nulla subest cã, quare Papa sit absol-
uendus.Cum itaq; Modernus Rex,Delphinusq; confirmauerit,
& hmõi conuentionem ratã & gratam habuerit, nihil proponi
video pp q aduersus eã Gubernator Delphinalis venire potent.
Non ẽt obstat.si dicatur,q hmõi cõuentio absq; cã facta, potius
sit priuilegium,quod põt a concedente & successoribus reuocari
10 c.veniens,de præscrip.c.in nr̃a,de iniur.quia r̃ndetur,q oĩs † con-
cessio facta ecclesiæ hẽt in se cãm , quia creditur facta pro salute
animæ.d.c. verum,de cond. apposi. & sic non est simplex priuile-
gium,sed potius donatio ob cãm . vt ibi dr̃. Item respondetur,q
p̃rium procedit,qñ priuilegiũ conceditur subdito.Secus si conce
datur non subdito,†quia tunc est irreuocabile, sm Pan.& Fel.la-
te in c.nouit,de iudi.ecclesia aũt, cui concessum est hmõi priuile-
gium,(si ita possit appellari)non dr̃ subdita,imò est dña gentium
c.bene quidem,96.dist.c.ecclesia S.Mariæ,de cõst.ergo &c.Hinc
dicimus,q priuilegia ad pias causas,sunt perpetua & irreuocabi-
lia,sm Bar.in l.priuilegia, C. de sacros.ecc.de quo p Fel.in d.c.ec-
clesia S.Mariæ,q.12.& ita consuluit Lud.Ro.consi.218.circa pre
missam.& Pau.de Cast.consi.117.viso & examinato puncto.Nõ
denique obstat,dum dr̃,q Carolus IIII. Romanorum Imperator,
& successiue Carolus Delphinus concesserit hominibus dicti lo
ci,q possent syndicos & Consules habere & vniuersitatem con
gregare,& collectas imponere,quia respõdet multipl̃r. Primo, q
talia priuilegia fuerũt subreptitia,& obreptitia reuocata & annul-
lata per sniam latam per Gubernatorem delphinatus ad hoc spã
liter delegatum per præfatum Carolum Delphinatus vt constat
publico documento, de quo in actis. Secundo r̃ndetur,q fuerũt
concessa saluo iure tertii,vt apparet ex eorũ lectura,& tacite sub-
intelligitur,l.cum auus,C.de eman.li.l.2.§.si quis a principe,ff.ne
quid in loco publico,c.super eo,de os.dele. & sic saluo iure capli
& Archiepiscopi. Et si insistetur probatum fuisse,q dicti hoĩes ha-
bent Consules & vniuersitatem, & sunt in quasi possessionem longis-
simo tpe,cuius initii non hr̃ memoria, & tñ non constat de con-
sensu dñorũ Archiepi & Caplĩ. R̃ndetur de consensu satis con-
stare ex eo,q erat necessarius, vt apparet ex instro conuentionis
initæ cum Delphino Humbergo lõge ante cõcessionem Caroli
IIII.& Caroli & Ludouici Delphinorũ , in qua reseruatũ fuerat
ius ecclię cuiuslibet alterius. Ex cursu aũt longissimi tpis p̃sumitur
12 †interuenisse cõsensum Capituli & Pręlati,necessariũ ad actũ,c.
cũ aplĩca,& c.ea noscitur,vbi Io. And.& alii,de his,q̃ fiunt a Pręla.
sine consensu,Ca.& firmat Barb ɔsl.35.sapiẽter scribit,co.añp.
& seq.li.2.& Dec.ɔsl.152.in cã exceptionis.vbi dicũt, ex cursu tãti
tpis p̃sumi actũ fuisse ɔfirmatũ a Papa, si eius cõfirmatio erat ne-
cessaria.Et firmat Alex.consi.6.lib.1.Old.consi.296.Raph.Cu.cõ
si.84.quia cã traditur der Bar.in l.cũ de in rem verso.de vsu. & au
ctoritates ad hoc abundant. Tertio r̃ndetur,q taciturnitas Archi
episcopi & capituli pro consensu reputatur quantum ad conser-
13 uandum †ius ipsorum , nã tacẽs in fauorabilibus hr̃ pro consen-
tiente,vt in reg.qui tacet,de regu.iur. Et per ear.in l.quæ dotis,ff.
solu.matri. & propterea dñs , qui scit vasallum alienasse feudum

si taceat, vr̄ consentire, & ex tali consensu conseruat ius suum di-
rectum. quod hr̄ in feudo, sm̄ gl. in c. j. de prohib. alie. feu. per Lo
tha. Quarto rei ondetur, ꝙ licet negligentia præfatorum Archi-
epōrum, & Capituli præiudicasset ecclesiæ, quantum ad faculta-
tem eligendi Consules, & imponendi certas collectas, non tñ p̄-
iudicasset ecclesiæ, quantum ad facultatem exigēdi vectigalia, &
tributa, quia talia sunt separata, & ex separatis nihil sequitur, l.
Papinianus exuli, ff. de mino. l. fi. ff. de calum. nam collectæ exigū
tur solum ab incolis, quos vniuersitas pōt collectare absq; con-
14 sensu, & licentia † superioris, vectigalia autem, datia, tributa, &
similia exiguntur a quibuscunq;, & talia onera non possunt per
vniuersitatem imponi absq; licentia superioris, quia sunt de rega
libus, vt declarat Bar. in l. j. C. de superindict. li. x. & in l. 4. §. actor,
vbi Mod. ff. de re iu. & in l. j. in §. fi. ff. quod cuiusq; vniuer. nomi-
ne. Alex consi. 145. qm̄ abundè, lib. 2. & consi. 124. super 1. libr. 4.
Gemi. consi. 116. quia prædicti, colum. 1. Et hæc de p̄tāte sufficiāt,
nunc de voluntate dicendum. Haud n. sufficit potestas, nisi adsit
voluntas, cum super, de offi. dele. vnde posito ꝙ do. Delphinus
solus possit præstare facultatem exigendi vectigalia, & tributa,
discutiamus an solus voluerit hanc facultatem concedere per no
uissimum rescriptum, de quo contenditur. Et pro clariori resolu
tione huius secundæ dubitationis tria faciam. Primo demonstra
bo, ꝙ ius dandi hoīb. dictam licentiam exigendi vectigalia, & tri
buta, cōiter spectat ad duos Archiepiscopū. Capitulū, & ad dn̄m
Delphinum. Secūdo ostēdam, ꝙ do. Delphynus noluit per dictū
rescriptum concedere licētiam vniuersitati, & hominib. p̄dictis
absq; consensu domini Archiepi, & Capituli. Tertio probabo
hmōi gratiam esse inualidam, nullam, & subreptitiam, & ex his ꝯ
cludā vniuersitatē, & homines de Romanis, nō potuisse, nec de-
buisse virtute dicti rescripti exigere prędicta vectigalia, nisi prius
habito consensu do. Archiepi, & Capituli. Circa primum, ꝙ ius
& facultas dandi prædictā licētiā spectet, cōiter ad Archiepm, &
Capitulū ac D. Delphinum, patet ex pluribus priuilegiis tam per
serenissimos Imperatores, q̄ per sanctissimos Pontifices Ecclesiæ
15 S. Bernardi de Romanis cōcessis. Nā ēt inferiores † ex priuilegio
habere possunt iura vectigalium, ca. super quibusdam, §. p̄terea,
de verb. sign. & traditur per Bald. in l. si publicanus, §. in omnibus
ff. de pub. Primo constat de priuilegio pręsumpto ex quasi posses
sione tanti tp̄is, cuius initii memoria non hr̄. Nam ex possessione
16 immemorabili præsumitur titulus, si allegetur, vt in terminis no
stris decidit Sal. in l. vectigalia, per tex. in l. si filius, ff. de peti. hære.
traditur s̄. p Bar in de. l. cum de in rē verso. & hr̄ in variis cōsiliis,
de quibus per facta fuit mentio, & in proposito ita concludit Io.
Fir. in tra. de gabel. in j. parte primæ partis, col. 7. dicens post Saly.
in d. l. vectigalia, ꝙ vtilius est alleg. titulum, & illum iustificare ex
quasi possessione, quā allegare præscriptionem, quia in præscrip-
tione perficienda requiritur, ꝙ probetur scientia & patiētia eius,
ꝯ quem præscribitur, vt traditur per Bar. in d. §. in oīb. & in l. 2. C.
de ser. & aqua. De quasi autem possessione ecclesię dādi licentiā
hominibus, & incolis de Romanis exigendi vectigalia, tributa,
collectas, & similia onera, constat ex documentis q̄ plurimis desi
gnatis in narratione facti. Ex quib. apparet, quod ab anno 1283.
vsq; ad annum 1521. & sic vsq; ad impetrationem rescripti con-
tentiosi, ecclesiam semper perseuerasse in quasi possessione dan-
di, & concedendi prædictam licentiam. Item cōstat de priuilegio
ecclesiæ concessi per Fede. 11. confirmato per Sigismundum Im
peratorem, & per Inn. & Clem. Pont Maximos, de quibus fol. p-
cessus 189. & seq. hi. n. diui Principes ecclesiæ donarunt regalia, s.
nundinas, portum. pedagium, & dana animalium, quæ ab alio p̄-
ter, q̄ ab ecclesia exigi noluerunt. Quo fit, vt ad ecclesiam spectet
facultas concedendi exactionem prædictorum vectigalium, c. 1.
quæ sint rega. d. c. super quibusdam, §. præterea, de verbo. sign. Itē
constat de priuilegio ex instrumento communicationis, & infeu
dationis mediæ partis dicti loci, q̄ Clemens sextus Hūberto Del
phino cōcessit. Ex quo apparet, ꝙ ecclesia S. Bernardi de Roma
nis, & Delphinus feudatarius sanctissimi nostri, hn̄t pro indiuiso
oēm iurisdictionem altam, & bassam, & omne imperiū, merū &
mixtum, & ꝯsur ēt iura vectigalium, quæ de maximo imperio, vt
dicit Sal in d. l. vectigalium, & traditur per Bar. in l. imperium, &
clarius ibi per Bal. ff. de iurisd. om. iud. Item constat de priuilegio
ecclesiæ de Romanis ex instrumento trāsactionis initę inter Del
phinum Humbertum, & Capitulum dictæ ecclesiæ, in qua idem
Delphinus fatetur ecclesiam esse condominam, & obligat se nū
quam daturum facultatē hominib. dicti loci habēdi aliquid cōe
absq; voluntate Capituli condomini, q̄ ꝯuentio tribuit ius, & ti
tulum ipsi ecclesiæ, vt s̄. abundè deductum fuit. Item constat ex
rescripto Caroli Delphini Francorum Regis primogeniti, qui ꝯ
fitetur concessionem creandi Consules, & Rectores cōmunitet
spectare ad Delphinum, Archiepm, Sacristam, et Capitulum, vt
legitur in processu fo. 110. & seq. & alio rescripto eiusdem Caro-
li, fol. 178. in quo idem Carolus declarat ius concedendi exactio-
nem tributorum, vectigalium, dominiūq;, & iurisdictionem in
omnibus causis, tam ciuilibus, q̄ criminalib. communiter specta
ctare ad ipsum, ac Sacristam, & Capitulum d. ecclesiæ. Quæ Prin
ceps dilucida voce testatur per suum rescriptū, proculdubio cō-
fessionis, vel legis, seu donationis vim obtinēt, l. 3. C. de legi. nec
aduersus confessionem propriam licitum est venire, c. per tuas de
prob. l. gn̄aliter, C. de non nu. pe. & minus aduersus donationem
factam ecclesiæ c. fundamenta. de ele. lib. 6. & d. c. verū, de condi.
appo. cum si. Deniq; constat de titulo, & iure ecclesiæ per sn̄iam
alias latam per delegatū sp̄alr ad hoc deputatum auctoritate, &
rescripto pręfati Caroli, q̄ sn̄ia titulū p̄stat, vt per Bar. in l. ex hoc
iure, ff. de iust. & iur. & pro veritate hr̄, l. res iudicata, ff. de reg. iur.
non obstat, dum dr̄, ꝙ Archieps, & Capitulū se reddiderunt indi
gnos priuilegiis pp abusum commissum in ꝓcedēdo exactiones
vectigalium vniuersitati, & hoib. p pecuniam, & p̄cium apprecia
17 tū, ꝙ non vr̄ licitū, qa iurisdictiones non dēnt esse venales, §. cogi
tatio, in Auc. vt iud. sine quoquo suffrag. priuilegia. n. merentur
amittere, cū fuerint priuilegiorum p̄tāte abusi, c. vt priuilegia de
priui. c. quia frustra, de vsur. quia ad istud, super quo vniuersitas se
maxime fundare vr̄, rn̄detur dupliter. Primo, ꝙ hmōi licentia, si-
18 ue gratia leuandi vectigalia, † vendi pōt absq; aliquo vitio, quia
non habet administrationem iustitiæ coniunctam, quæ simul s̄,
vēdat, sm̄ Bar. in l. Barbarius, col. 4. ff. de offi. Prætor. & Pan. in ca.
tuam, col. pe. de ꝯta. & quali. nam iustitia exactionis non vēditur
sed salua remanet penes Archiepm, & Capitulū, ac dn̄m Delphi
num, seu eius officiales, qui habent cognoscere de iustitia, vel in-
iustitia exactionis, si quispiā, q̄relam porrexerit, l. qui se grauatos,
C. de censi. li. xj. Licet enim vniuersitas virtute licentiæ sibi impar
titæ possit vectigal indicere, & imponere tributum, si tn̄ ex impo
sitione hmōi aliquis indebitè grauaret, posset grauatus recur-
rere ad superiorem, & exceptione doli aduersus statutum vniuer
sitatis se tueri, l. j. in fi. ff. de doli excep. vel appellare a tali grauami
ne, l. j. §. solent, ff. quam appel. sit. Firmat Bar. in l. ambitiosa, colū,
pe. ver. quero quo iure, ff. de decret. ab or. fac. Vnde cum per hanc
gratiam, seu licentiam non vendat iustitia, sed facultas exercendi
regalia ad certū tp̄s, nihil proponitur quare p̄tio vendi nō possit
19 nam feudū pecunia vendi † pōt, c. i. de bene. frat. vbi Bal. & alii,
in c. j. quemad. feu. ad fil. pert. & c. j. de inuesti. in ma. fac. ca. j. quib.
mo. feu. amit. in fi. & c. j. §. Titius, si de feu. fue. contro. inter domi.
& agn. vasal. Et si dn̄s pōt vendere feudum totum, ac regalia, cur
non ēt vendi poterit facultas. coercendi regalia ad tempus? Scd̄o
rn̄detur, ꝙ si delictum fuit vendere hāc licentiam, non dēt eccle-
siæ nocere, reg. delictum personæ, de reg. iur. lib. 6. (nam vt s̄. dixi)
30 pp ingratitudinem † Pręlati non pōt reuocari donatio, nec priui
legium concessum ecclesiæ, sm̄ Card. Pa. & alios, in c. fi. de dona.
Et licet in d. c. verum, de condi. appo. videatur sentire, ꝙ pp ingra
titudinem Prælati, & Capituli simul, possit donatio reuocari, tn̄
cōis Doctorum sententia ꝯtrium, tenet, quia si pręlatus cum Capi
tulo non pōt pręiudicare ecclesiæ ꝯhendo absq; debitis solēnita
tibus c. sine exceptione, 12. q. 2. multominus debet posse delin-
quendo. c. quanto, de diuor. Et ita tenet Spe. ti. de do. §. j. vbi dicit
ꝙ si Abbas, & monachi fuerant ingrati erga Baronem, qui fun-
dauit, & dotauit monasterium, non propterea destruendum est
monasterium. Sed Abbas & monachi ingrati sunt inde expellen
di, & alii eorum loco subrogandi, sequuntur Pet. de Ancha. Ant.
Imo. & Pan. sibi ꝯtrius, in d. c. fi. & idem tenet Pan. in ca. j. de dolo.
& contu. Fortius dico, donationem factam ecclesiæ nulla ingra-
titudine reuocari posse, quia censetur facta Deo, d. c. verum, q nō
potest dici ingratus, cum sit omnium gratiarum largitor, c. reuer-
timini, 16. q. j. Pręterea in casu nostro non deliquit Archieps Prę
latus, sed quidam particulares canonici, vt legitur ex documentis
exhibitis per vniuersitatem. Vnde nihil. facit decisio Pan. etiam
si iuridica foret. Et ex istis satis remanet fundata intentio eccle-
siæ, ꝙ ad ipsam, & ad d. Delphinum cōiter spectat iurisdictio al-
ta, & bassa, & omne imperium, & regalia in dicto loco de Roma
nis Quib. sic stantib. ostendam clarissime, ꝙ do. Delphinus p no-
uissimum rescriptum, de quo disputatur, noluit concedere, nec
impartiri licentiam vniuersitati predictæ leuandi, & exigendi ve
ctigalia, datia tributa absq; consensu, & voluntate do. Archiepi,
& Capituli ex q̄ plurimis rōnib. Primo, quia disponens simplici-
12 ter de re, quę est cōis, intelligitur solum disponere de parte † sua,
l. serui electione, §. fi. ff. de leg. j. & l. qui concubinam, §. qui fundū,
ff. de leg. 3. Hinc dicebat Bal. in l. legatis vxori, ff. de lega. 2. quod si
aliquis det immunitatem habitantibus in castris suis, non cense
tur dedisse immunitatem habitantibus in castris cōib. quia iuris-
dictio cōis est promiscua. Ideo necessarius est consensus alteri cō
domini, l. proprium, ff. com. prædio. Hinc est, ꝙ mandatum de p-
uidendo de aliquo beneficio directū alicui Episcopo, intelligit
de beneficio spectante ad solam collationem ipsius, non de bene
ficio, quod ad eius collationem, & alterius spectare dignoscit, c.
cum in illis, §. fi. de pręb. in 6. Secūdo qa Princeps per suam gratiā
nunq̄ censetur velle præiudicare iuri alterius, c. q̄uis, de rescrip. in
6. in d. l. 2. §. si quis a Principe, ff. ne quid in loco publ. etiā si motu
proprio Princeps gratiam faciat, sm̄ Host. Ant. & alios, in c. cām,
22 de testib. Licet. n. motus † proprius excludat vitium subreptionis,
non tn̄ facit, ꝙ Princeps habeat intentionem præiudicandi ter-
tio, vt per plura probat Felyn. in ca. certum colum. v. de rescript.
nec creditur Principem voluisse concedere priuilegium eccle-
siæ, etiam modicum; secundū gl. in c. cum olim, de consu. nā si p̄ d
uile

uilegium enormiter læderet ecclesiam, non valeret, c.pe.& ibi Pan.de clen. non resi. & q in dubio non. præsumatur Princeps voluisse præiudicare iuri alterius, comprobat latissime Fel.in ca. causam, q.col.5.de rescr. Dicamus ergo, quod non fuerit mens d. Delphini, quod vniuersitas posset leuare subsidia & tributa absque consensu Archiepi & capituli. alioquin iuribus ecclesiæ voluisset præiudicare, quod non est præsumendum, vt confirmat Alex.consi. 125.viso titulo, lib.secundo. vbi consuluit per donationem factam per Sigismundum Imperatorem de Villa Gamberulæ, nõ videri præiudicatum cõtra Lenniani in exigendo datium vini, quod ex consuetudine solebat exigere in dicta Villa Gamberule, & idem in simili casu consuluit idem Alex.consi.35.viso processu, lib.4.& auctoritates, & iura abundant in proposito. Tertio, quia dominus gubernator dedit vniuersitati licentiam leuandi tributa & vectigalia, adiecta clausula prout hactenus fecerunt, & sic hæc gratia, seu licentia restringitur ad metas prae-
23 teritæ consuetudinis: quia dictio, † prout, relata ad actum præteritum, de quo constat, stat limitatiue, l.edita, & ibi Bar.co.pe.C. de edendo. & idem firmat Bar. in extrauag. ad reprimen. in ver. prout, & Fel.in c.qm. Abb.col.3.de offi.dele. Ale.cons.46 visis & accurate consideratis, col.pe.li.primo. Constat autem de præfata consuetudine, quod vniuersitas solita est leuare tributa habito consensu oĩum condominorum, non autem solius do. Delphini, vt patet ex documentis designatis in processu & in præmissa narratione facti. Ergo non aliam constat fuisse mentem d. Gubernatoris, qui nouissime concessit facultatem exigendi tributa, prout hactenus solitum est. Quarto, quia Princeps cõcedendo aliquam gratiam, vel priuilegium, intelligitur eatenus concedere,
24 quatenus sua potestas se extendit, † non autem vltra, l.Lucius, §. Imperator, ff.ad municipa.c.a nobis, & ibi no. Pan.de senten.excõ.& traditur per Paul. de Castr. consi.295.in causa, in 2.parte, secundum nouam impressionem, & per Cur.consi.60.col.fi. Verum cum do. Delphinus non posset dare hanc facultatem in præiudicium eccl'e condominæ, nisi accedat consensus Prælati & Capituli, vt ostensum fuit in primo dubio, dicendum est quod voluerit do. Gubernator hanc facultatem concedere, quatennus tãgit portionem domini Delphini. Et quod iste fuerit sensus sua detur, quia se refert ad antiquas concessiones prædecessorum, in quibus maxime in lnia ꝯcessa de anno 1464. Lud. Regis primogenitus Delphinus sapienter lniam ꝯcessit, adiecta clausula, in quantum partem nostrã tangit, q̃ clausula censet inclusa in p̃nti noua lnia, quia relatum est in referente, l.asse toto, ff.de hęred.instit.l.qui sic, ff.de verbo.obli. Ex prędictis satis superque disputatum fuit de p̃tãte & voluntate, nunc videndum est de subreptione, ex qua apparebit, q dom.gubernator talem lniam solus non dedisset, si habuisset notitiam iurium competentium ecclesię, de quibus debuit vniuersitas in præcibus mentionem facere. Nam ea omnia sunt per impetrantem exprimenda, quæ concedentem possunt mouere ad non concedendũ, vel difficilius concedendũ, c.super literis, c.postulasti, in ver.de leui, de rescriptis. maxime in impetratione priuilegii, quia subreptio ipso iure vitiat priuilegia & literas gratiosas, c.ad aures, vbi Pan. & alii, eo.tit.tacuerunt impetrantes Reue.dom. Archiepiscopũ & Capi.esse in quasi possessione exercendi regalia, & signanter impartiẽdi lniam, & authoritatem exigendi noua vectigalia simul cum Delphino; de qua
25 quidem quasi possessione † mẽtionem facere debuerunt, alioqn impetrationẽ vitio subreptionis irritam esse constat, c.cum nostris, de concel.præben. & licet ille text.loquatur in impetratione beneficii, tñ ratio illius cap. militat in omnibus impetrationibus: quia si fuisset expositum, quod ecclesia erat in quasi possessione simul cum dom. Delphino, solus nõ dedisset licentiam nisi accederet consensus Prælati, & Capli condominorum. & q ille tex. procedat generaliter etiam in aliis impetrationibus, probatur in c. 2. vbi gl.de deci.lib.6.& in c.dudum, extra eo.& firmat Fely.in c.nostra, co.24.ver.9.no.de rescr. Secundo constat huiusmodi impetrationem esse subreptitiam, quia non fuit facta mẽtio de transactione inita inter ecclesiam, & quondam dom. Hu-
26 bertum Delphinum, taciturnitas trãsactionis vitiat † rescriptum secundum glo.in c.ex literis, de offi.deleg. post Cardinalem consil.176.factum sic se habet, & idem firmat Socin.consi.130. circa primum, lib.4. Tertio, dato quod fuisset facta mentio transactionis, alia ratione esset subreptitia, quia non fuit facta mentio iuramenti præstiti per pręfatum quondã do. Hubertum, nam taci-
27 turnitas iuramenti † reddit grãm subreptitiam & inualidam, cap. constitutus, de resti. & firmat Lud. Rom. consi.369. circa primũ, col.3. & Alex.consi.125. col.pen.li.1.& traditur per Ferra.can.60. Quarto, huiusmodi gratia est infecta vitio subreptionis, quia nõ
28 fuit facta mentio tot † priuilegiorum tam per Imperatores & Delphinos, quam etiam summos Pontifices concessorũ, c.cum ordinẽ, de rescriptis, c.veniens, de præscript.l.3. C.de silent.lib.12.& traditur per Fel. late in c.j. ver.2. dispositio, de rescriptis. Quinto, ex alia red ditur subreptitia, quia non fuit facta mentio, q priuilegia & trãsactio ac libertates ꝯcessæ ecclę fuerunt ꝯfirmatæ per Francis. Modernũ Regẽ & alios pdecessores, Reges, & Delphi-
29 nos, de qb. ꝯfirmationib. † si nõ quoq; mẽtio fuit, alias gratia vitio subreptionis nullius est momenti, secundum glos. in clemen. dudum, in verbo, pacta, de sepultur.s. Alexan.consilio 125. colu. 3.lib 2. Curtius Senior consilio 35.in fine. Sexto est subreptitia alia ratione, quia non fuit expressum concedenti, quòd alias fuerit lata sententia contra ipsam vniuersitatem, quod non liceret impetrare facultatem indicendi nouas exactiones absque consensu Archiepiscopi, & Capituli, quæ iam longissimo tempore
30 transiuit in rem iudicatam. taciturnitas enim sententiæ, † vitiat priuilegium, capitu. exposita, de arbi. & ibi glo. & Fely. colum.3. in capitu.super literis, de rescript. nisi in gratia sit apposita clausula, non obstante re iudicata, l. fina. C. senten.rescind. non poss. Nec sufficit, quòd talis clausula sit apposita in precibus, sed oportet, quòd sit inserta in corpore gratiæ, secundum Alexand. consilio 16.columna 2.lib.2. Nec valet priuilegium contra rem iudicatam, nisi sit concessum parte citata, & cum prædicta clausula, non obstante secundum Alexan. consilio 113. ad finem, eodem lib. Septimò, quia impetrantes tacuerunt, quòd vniuersitas consue-
31 ta † sit petere licentiam impetrandi & exigendi vectigalia etiam a præfato domino Archiepiscopo & Capitulo, ideo gratia quoque redditur subreptitia, capit.j.de consuetu.lib.6. & traditur per Alexand. in dicto consilio 130. columna 3. de quibus omnibus si do. Gubernator fuisset (vt iuris erat) ad plenum informatus, non concessisset dictis vniuersitati & hominibus prædictam licentiam simpliciter & absolute, sed ita demum si accederet cõsensus domini Archiepiscopi & capituli condominorum. Quare cõcludo non licuisse vniuersitati & hominibus exigere aliqua vectigalia seu tributa, absque consensu omnium condominorum, quia dominus Gubernator non voluit solus talem impartiri licentiam.

RESPON. XIII.

ARelatenses Nullo iure onere restituendi p̃.tii per Christianissimum Regẽ exacti ab emptoribus officiorum Vigueratus eiusdẽ Vigueriis ab eodem Serenissimo Rege grauati censentur. Idque ex tenore verborum Regis aperte deprehenditur asserentis, en exbourfant tou stesfoys par lesdictz gens dudict pais &c. per quæ verba personæ seu homines trium statuum expresse grauantur, & præsertim cum ad eorum supplicationem, & non Arelatensium, hęc fuerint per Principem concessa. Qui pariter Arelatenses, vti adherentes nullo iure adstricti censentur, cum nulla æquitatis ratio patiatur iustissimum Regem adhęrentes non supplicantes grauasse, & pecunias eis inuitis extorquere voluisse. Quare Arelatenses & si adhærentes, non tamen supplicantes, nec supplicantibus acquiescentes, non grauatos esse respondi.

SVMMARIVM.

1 *Verba, seu clausula in fine posita, referuntur ad pręcedentia eis correspondentia.*
2 *Relatio in dubio fit contra suplicantem.*
3 *Relatio seu interpretatio, nunquam fit ad ea, ex quibus resultaret iniquitas.*
4 *Edicti Regis declaratio, ad ipsum Regem spectat.*

Respon. interpreta.

NOn creditur Christianissimum Regem voluisse grauare Ciuitatem Arelatensem onere restituendi pretiũ, quod ipse recipit ab emp. officii Vigueratus rationibus seq. Primo, quia illa verba reductionis Regiæ, en exbourfant touresfoys par lesdictz gens dudict pais, ceulx q; en vertu de nosdictes letres onl obtenu lesdictz offices perpetuez, referẽda sunt imo expresse referuntur ad gentes trium statuum præmentiona-
1 tas, ita sonant illa verba, per lesdictz: quę respiciunt præcedentia l.j.§.eum qui, alias est §.hoc edicto, & ibi nota.Bar.ff.de post. docet Bar.in l.talis scriptura.col.fi.ff.de le.j.Soc.consi.62. col.j.lib.4. Secundo, quia dicta reductio facta fuit ad supplicationem gentis
2 trium statuum, ergo, † ad ipsas in dubio faciẽda est relatio, c. inter dilectos, de fide instrum. Insti de inut.stip.§.præterea. Cum igitur Arelatensis respublica (vt proponitur) non sit de gentibus trium statuum, nec in tribus statibus comprehensa, bene sequitur, q ipsa non intelligatur grauata. Non ob. si dicatur, q licet non sit de gentib. trium statuum, est tñ de terris adiacentibus, quia in præcedentib. leguntur nominatæ, quia rñdetur, q quatenus Christianissimus Rex se refert ad terras adiacentes, intelligitur de terris adiacentibus, quę simul cum gentibus trium statuum supplicarunt, & petierunt reductionẽ, offerentes sese exolutiros p̃tia emptoribus officiorũ, ita pbant verba p̃fationis dictæ reductionis ibi, requestes & complaintes &c. a quibus ipsa reductio omnino regulatur. l.si, ff.de hęre.insti. nõ.n. iustissimus Rex intelligit velle grauare terras adiacentes non supplicantes, nec velle auferre pe-

euniam de bursa Arelatẽsium, eis inuitis, ſm Bal. in l. r. C. de ser.
& aqu. co. 10. & Rap. Cu. in l. fi. C. ſi ꝯ ius, vel vtil. pub. comprobat
Fel. in c. quæ in ecclesiarum, colu. 13. de consti. alioquin si ad ter-
ras adiacentes non supplicantes fieret relatio, resultaret summa
iniquitas sic enim Rex voluisset vendere officia & prætia recipe-
re cum damno subditorum, quos voluisset reddere pretia em-
ptoribus contra omnem æquitatem; sic. n. in effectu, & per indi-
rectum voluisset extorquere pecunias ipsis subditis inuitis, er-
go non dicamus, ꝙ relatio sit facienda ad terras non consentien-
tes, nec supplicantes duntaxat, quia fugienda est illa interpreta-
tio, per quam resultat iniustitia, vel iniquitas, ſm glo. & Bar. in l. fi.
3 in l. j. C. de libe. præte. Nec † relatio facienda est ad ea, ex quibus
resultat absurditas, c. cum eccelsia Vlter. de elec. Ol. consi. 152. in-
cip. factum tale est. traditur per Ias. in l. j. C. de lib. præte. Cum igi-
tur Ciuitas Arelatensis non supplicauerit, nec supplicanti con-
senserit, bene sequitur ꝙ ipsa non censeatur grauata. Et si insta-
tur, quis ergo erit grauatus, seu quis remborsabit dictum Vigue-
4 rium? Respondetur, ꝙ declarare habeat † Christianissimus Rex,
qui reductionem fecit, l. fi. C. de leg

RESPONSVM. XIIII.

1 ALlobrogum consuetudine nobilibus nobi
liter viuentibus munerum im
munitatem præstante proponebatur, num Baldesar
ex Ioanne illustris Delphini Barbitonsore natus, ge-
nere nobilis esset? Plerique responderunt, ex nobili parente origi
nem ducere etiam eum, qui ex principis coquo descendit. Ego au
tem dixi inferioris Principis non decorari radiis, quem artis vili-
tas ignobilem facit, quod vulgi opinione comprobari dicitur, &
naturali constat exemplo. Minoribus. n. astris ea non est illustran-
di vis, quæ Phœbo omnium astrorum maximo. id etiam quære-
batur, an immunitas a Delphino concessa Ioanni, eiusque hære-
dibus & successoribus ex suo corpore, & legitimo matrimonio
procreatis concessa quoque foret Baldesari nepoti instituto in re
certa a Ludouico, filio & hærede. Ego verba priuilegii strictissi-
me interpretans, filiis hæredibus vniuersalibus, non etiam nepo
tibus hæredibus particularibus immunitatem donatam respon-
di, sed nec a muneribus a Principe indicendis exemptos. a colle-
ctis, quæ populi decreto pro communi vtilitate imponuntur, pu
to posse defendi.

SVMMARIVM.

1 *Nepotes sunt de descendentibus, & ex corpore aui.*
2 *Nobilitatem tenetur probare, qui se super ea fundat.*
3 *Barbitonsor propter artis vilitatem non differt a mechanico, & plebeio, &. numero 5.*
4 *Coquus Principis dicitur constitutus in dignitate.*
6 *Princeps supremus potest domesticos suis radiys nobilitare, non autem Princeps inferior.*
7 *Delphinus non recognoscit superiorem. Iura tamen loquentia in Imperatore non habent locum in eo, licet sit a qua potestas. & nu. 8.*
9 *Consuetudo & existimatio communis in materia nobilitandi alterum, magis spectanda est, quam lex.*
10 *Nobilitas, vt præscribatur, quanti temporis vsus requiratur, idem de priuilegio non contribuendi nu. 11.*
12 *Taleas soluere dicitur qui pro ipsis remittit, quod sibi debetur.*
13 *Testium plurium depositio de nobilitatis ratione, non infert nobilitatem.*
14 *Plebeius potest esse exemptus a datiis & taleis.*
15 *Hæres hæredis est etiam testatoris hæres. & qualiter hæc regula intelligatur, numero 16.*
17 *Successoris appellatione in dubio venit vniuersalis hæres non particularis.*
18 *Filius institutus in re certa, dicitur hæres.*
19 *Priuilegia immunitatis sunt contra publicam vtilitatem, & nu. 24. & ideo veniunt strictissime interpretanda.*
20 *Nepos an ex aui matrimonio, aut eius corpore dicatur natus.*
21 *Priuilegium vnum suppletur, & declaratur per aliud.*
22 *Argumentum a contrario sensu, valet etiam in priuilegiis.*
23 *Impositis & imponendis, participium, resolutum, & resoluendum, prout decet, dispositionem restringit ad terminos relatiui verbi.*
25 *Hospitari milites quilibet tenetur, nisi speciali priuilegio fuerit exemptus.*
26 *Collectæ impositæ ob communem vtilitatem, regulantur secundum naturã onerum, in quorum loco subrogantur.*

Qui veritas est, mihi viam veritatis aperiat.

Respon. interpreta.

VIdetur Respondendum Baldesarem duplici iure
immunem esse a collectis, subsidiis, cæte-
risque muneribus ciuitatis Diensis. Primo ex nobilita-
tis prærogatiua: nobiles enim immunes sunt a contributione one-
rum facienda cum plebeis tam communi iure, quam consuetu-
dine Delphinali, secundum Guid. Pap. decisi. 384. quæ incipit, sed
quid de nobilibus, vbi allegatur tex. in l. 3. §. j. ff. de mu. & ho. Et
pro eius sententia facit etiam tex. in l. non tantum, §. j. de excusat.
tuto. Secundo ex priuilegio, nam illustris olim Delphinus exe-
mit Ioannem auum præfati Baldesaris, & eius hæredes, & succes-
sores ex suo proprio corpore & legitimo matrimonio descendẽ
tes. Constat autem nepotes esse de descendentibus, † ex corpore
aui, secundum Bald. & Moder. in l. j. C. de conditio. inser. & in c. j.
§ filia, de succ. feu. ad fi. & Ludo. Rom. consi. 168. visis, loquentes
in fortioribus terminis. Dicunt enim ꝙ cõcessio facta sibi & aliis
ex suo corpore nascituris, etiam cẽsetur facta nepotibus ex filia,
quia in nepote est sanguinis continuatio, vnde immediatum di-
citur, quicquid per rerum naturam continuatur, quod maxime
verificabitur in descendentibus. Verum enim est omnes ex pro-
prio Corpore Adæ, & Euæ descendere, vt est glo. in l. nuptiæ con
sistere. ff. de ritu nupt. & docet Bald. consi. 141. punctus talis est,
quidam. lib. 5. no. glo. in §. ergo non omnes, Insti. de nup. Constat
etiam Illustrem do. Delphinum, etiam si superiorem recognosce-
ret, potuisse concedere immunitatem dicto Ioanni & descenden
tibus subditis suis, l. placet, C. de excusa. mune. li. 10. traditur per
Pan. in capitu. 2. colum. penul. de immu. eccle. per Alexand. con-
si. 30. ponderatis, lib. 5. ergo nihil uidetur proponi, quòd huius-
modi priuilegio aduersetur. Verum secundum ea, quę proponun
tur, arbitror Baldesarem nullo iure se posse a muneribus tueri,
non quidem ex prærogatiua nobilitatis, quia non cõstat ex actis,
2 quòd ipse sit nobilis. tenetur enim nobilitatem probare, † qui su-
per ea se fundat, secundum Bald. in capit. j. §. si rusticus. per illum
text. de pac. ten. & in l. non ignorat, columna j. C. qui accusa. non
possunt Socyn. consilio 246. eleganter & subtiliter, columna pri-
ma, lib. 2. quod insertum fuit inter consilia Curtii Senioris con-
silio 18. Quinimo ex productis per Baldesarem constat, quòd
originem trahit ab auo, barbitonsore quondam domi. Delphini,
quem constat non differre a mechanico, & plebeio propter artis
3 † vilitatẽ, l. j. C. de exc. artifi. lib. decimo, & l. ne quis, & ibi no. C.
de dignita. lib. 12. Nec dicatur, quòd barbitonsor Pricipis dicitur
habere dignitatem, cum etiam coquus Principis dicatur consti-
4 tutus in dignitate, secundum Bald. in rubrica de feud. Guardiæ,
& Ludoui. Roma. in suis singula. nec etiam dicatur barbitonso-
5 rem domini Delphini dici nobilem, quia assistat eius lateri, † iux-
ta text. in l. j. C. de præposit. laborum. lib. 12. ibi, quos nostri late-
ris Comitatus illustrat. per quem tex. dicunt Ang. & Ias. in l. om-
nium, C. de testa. quòd quicunque adhæret lateri Principis, dici-
tur nobilis. & idem tex. in l. j. C. de dome. & protecto. ibi, si his
honos non deferatur, qui contingere nostram purpuram digni
sunt existimati. Quia ad ista omnia respondetur dupliciter. Pri-
mo, quòd iura quæ volunt domesticos Principis nobilitari radiis
6 sui domini, loquuntur in domesticis Imperatoris † & supremi
Principis: unde non recte protrahi possunt ad domesticos infe-
7 rioris, qui de iure non potest † aliquem nobilitare, ſm Bart. in l. j.
colum. 9. C. de dig. lib. 12. Et dato, ꝙ do. Delphinus non recogno
8 sceret superiorem, non tamen sequitur, ꝙ iura loquentia † de Im-
peratore, habeant locum in Delphino, in quo non est tanta maie
stas, quanta in Imperatore vt probat in simili Socy. consi. 275. in
causa fratrum, col. 2. vol. 2. post Imo. in l. infamen, ff. de iud. & con
stat exemplo stellarum, quarum splendor non æque lucet, sicut
splendor Solis. Secundo respondetur, ꝙ si de iure barbitonsor,
& coquus Delphini forent nobiles (quod vix crediderim) tamen
de consuetudine non reputantur nobiles, quæ consuetudo, & cõ
9 munis existimatio in hac materia est magis inspicienda † quã lex,
ſm Bar. in d. l. j. col. fi. & Pau. de Cast. in l. 3. de episco. andien. col.
2. & Soc. in d. consi. 265. col. 3. Et ꝙ barbitonsor Delphini non re
putetur nobilis, licet coniecturari ex impetratione priuilegii. Nã
si fuisset nobilis, frustra impetrasset priuilegiũ immunitatis a sub
sidiis Delphinalib. a quib. ſm mores patriæ nobiles nobiliter vi-
uentes sunt exempti, frustra enim precib. impetratur, ꝙ commu
ni iure conceditur, l. j. C. de thesau. lib. 10. Item, ꝙ non esset dictus
barbitonsor nobilis, constat ex tenore dicti priuilegii, in quo le-
gitur filium Regis Delphinum mandasse tribus statibus, vt pręfa
tum barbitonsorem describant in numero exemptorum, & non
soluentium, non autem mãdauit, quòd describerent in numero
nobilium. Tres. n. hominum sunt species, quæ solent in trib. sta-
tib. Delphinalib. describi, ecclesiastici scilicet, nobiles, & exem-
pti, seu non soluentes, vt patet ex productis tam per actorem ꝗ p
reos. Cum igitur fuerit positus in numero exemptorũ ex priuile
gio, constat, quod non fuit receptus in numero nobilium, l. ser-
uorum, ff. de statu homi. cum sim. Et si prędicta non videntur
sufficere ad ostendendum consuetudinem, articuletur, & probe-
tur qualiter barbitonsores, coqui, & similes seruitores d. Delphi-
ni non hñr, neque reputantur, ac nec habiti, nec reputati fuerunt
retroactis tpib. nobiles, &c. Nõ ob. ꝙ d. Baldesar probauerit se in
subsidiis contribuere cum nobilib. quia non propterea sequitur
ꝙ sit nobilis, nam ad hoc vt ex vsu & quasi possessione pręscriba-
10 tur † nobilitas, requiritur vsus tanti temporis, cuius initii memo-
ria non sit in contrarium, secundum Ioan. Andr. in c. Abbate, de
priui. lib. 6. & Ludoui. Roma. singula. 289. nunquid vsus, &c. qui
vsus

vsus tanti tpis non fuit deductus neque probatus. Et dato quod
a certo tempore citra contribuerit cum nobilibus, non tamen se
11 quitur quod sit in quasi possessione non contribuendi † cum ple
beis: quia ad hoc vt quis dicatur in quasi possessio. non soluendi,
& non contribuendi cum his, cum quibus de iure tenetur con-
tribuere, plura sunt necessaria. Primo, quod dictus Baldesar fuerit
aliquando requisitus, vt contribueret, l. tribus. cum ibi nota. per
Bar. C. de agri. & cens. lib. xi. Secdo, quod requisitus soluere recu-
sauerit, sm glo. in l. qui luminibus. ff. de ser. vrb. præd. Tertio, q
vsus fuerit prærogatiua nobilitatis scientibus & patientibus his
qui præsunt regimini ciuitatis Diensis, sm Barto. in l. 2. C. de ser.
& aqua. & Panot. consil. 18. in causa, lib. 2. & consi. 22. col. fina.
eo. lib. Non constat autem ex actis de prædictis, nec de his fuit ar
ticulatum, ergo &c. Quinimo requisitus Ioan. auus vt solueret, or
dinatum fuit per curiam quod idem Ioannes solueret, cui ordina
tioni paritum fuit, vt legitur ex processu. Nec obstat transactio iu
rata inter agentes nomine ciuitatis, & quondã Ludoui. eius pa-
trem, per quem conuentum fuit, quod vniuersitas non posset ta
leare, nec cotizare dictum Lud. eius vita durante. Quia rñdetur,
quod vniuersitas, seu agentes pro ea, ideo promiserunt non talea
re eum pro tempore eius vitę, quia remisit vniuersitati summam
cxxij. florenorum sex solidorum, & quindecim denariorum, ita
capitur transactio. Vnde stante hac remissione, satis dicit ipse Lu
12 do. soluisse taleas. Soluere † enim dicitur taleas, qui pro ipsis remit
tit, quod sibi debetur, l. si debitor, ff. qui potio. in pigno. habe. l.
vel permutauit, ff. de liber. cau. l. si qui delegauerit, ff. de noua. cũ
simil. Præterea talis promissio non fuit facta ex causa nobilitatis,
sed ex causa officij, quod habebat ipse Ludo. quia erat receptor
patrię pro Illustri do. Delphino, propter quod officium idem Lu
doui. obtinuerat literas exemptionis a præfato do. Delphino, q
exemptio eatenus durauit, quatenus durauit officium, & non vl-
tra, l. maximarum, C. de excusatio. mune. lib. x. & ibi notat Bar. in
l. qui sub pętextu, vbi Barto. de collegi. & carth. lib. xi. C. & in l.
qui sub prætextu, C. de sacrosanct. eccle. & l. Seminarios, C. de te
stam. mili. Et hac ratione vniuersitas transegit cum receptore ad
eius vitam. Non denique obstant testium depositiones, quia &
si plures deponãt, quod Baldesar viuat nobiliter, non tamen se-
13 quitur quod sit nobilis. † Nã ad hoc, vt quis sit immunis a taleis
& subsidijs, quæ iniunguntur per plebeios, duo sunt secundũ mo-
res patriæ necessaria. Primum quod sit nobilis. Secũdum, quod
viuat nobiliter. Item testes assignant rationem minime cõcludẽ-
tem, & quam constat esse falsam, ergo nullam fidem faciunt, l. so
lam, cum ibi notatis, C. de testi. traditur per glo. & Canonistas in
c. cum causam, eo. tit. nam omnes testes dicunt, quod Ioannes &
Lud. pater & auus d. Baldesaris habiti & reputati fuerunt nobi-
les, quia non contribuebant cum plebeis. Ista ratio non conclu-
dit, stat. n. simul, quod aliquis non contribuat cum plebeis, & tñ
14 non sit † nobilis, cum possit esse plebeius, & exemptus, vt s. dictũ
fuit. Itẽ constat, quod hęc ratio assignata per testes est falsa. Quia
constat, quod Ioannes & Ludoui. non contribuebant cum ple-
beis, non propter prærogatiuam nobilitatis, sed propter priuile-
gium eisdem specialiter concessum, vnde de depositionibus di-
ctorum testium non est habenda ratio. Ex his patet, quod Balde-
sar non potest se iuuare ex prærogatiua nobilitatis, cum non cõ-
stet ipsum esse nobilem: & vbi constaret de nobilitate, nisi esset
consuetudo patriæ, rñderem audacter, quod non posset prætex-
tu nobilitatis se excusare a contributione onerum occurrentiũ
in d. ciuitate, quia nobiles de iure tenentur onera patrimonialia
subire, sicut quilibet plebeius, vt fuit conclusum s. in 4. rñso, in ij.
dub. Videamus modo, an Baldesar iure se prætendat immunem
ex priuilegio concesso Ioanni auo & eius hæredibus & successo
ribus descendentibus de suo proprio corpore? Mihi (saluo sanio-
ri iudicio) videtur, quod nec etiam vigore huius priuilegii Balde
sar sit immunis. Tum quia Baldesar non est hæres nec successor
d. Ioãnis. Nõ ob. si dicatur, quod est filius, & hæres Ludouici filii,
& hæredis d. Ioannis, & sic videtur etiam hæres ipsius Ioan. cũ
15 hęres hr̃dis † sit etiam testoris hæres, l. fi. C. de hær. inst. l. si p̃familias, in fi. ff. de hær. inst. Quia rñdetur quod hęc ratio procederet,
si Baldesar esset hæres vlis dicti Ludo. sed in facto præsupponi-
tur, quod ipse non est hæres vlis, sed particularis, qui loco legata-
rii hr̃, l. quoties, C. de hær. inst. Legatarius autem hr̃dis nullo mo
do potest dici primi testatoris vlis hæres, ergo &c. nam illa regu-
la, hæres hæredis, &c. intelligitur de hr̃de vniuersali, vt volunt
Bal. Ias. & alij in d. l. fi. Accedit, quod illa verba priuilegii loquen
16 tia de hæredibus intelligendi sunt de hæredibus † vlibus, l. fide-
iussor, §. qui interrogatus, ff. de interrog. act. Et quod appellatio-
ne hæredis, in dubio non cõprehẽdatur singularis successor, fir-
mãt Bal. & d. Phi. de Petr. in c. si pater, de testa. li. 6. & Fel. in c. qa,
col. fi. de iud. Et q appellatione hęredis, non cõprehenditur par
ticularis successor, patet ad oculũ, quia hæreditas, a qua nomen
hr̃dis descendit, est successio in vniuersum ius defuncti, l. hr̃di-
tas, ff. de reg. iur. l. pecuniæ, §. hæreditas, ff. de verb. sig. Et si dicat,
quod priuilegium non solum fuit cõcessum hr̃dib', sed et̃ succes
soribus, & idõ verbum, successoribus, debet intelligi de successo-
ribus particularibus, vt aliquid operetur, c. si Papa. de priuileg. lib.
vj. l. si quando, de leg. j. Rñdeo, q etiam appellatione successoris i
17 dubio venit † vlis successor, non autem particularis, l. quędam, §.
nihil, ff. de eden. quod proced. et etiam si dispõ loquatur de hr̃di
bus, & successoribus simul & geminate, sm Bald. in l. emptorem,
col. 3. C. loca. Imo. & Mod. in l. qđ dicitur, la ii. ff. de verb. obl. &
late Cur. iun. consi. antepe. Nec ob. dum dicitur, quod verbum,
successoribus, debet aliquid operari, quia istud conceditur. sed rñ
detur, q verbum, hæredibus, intelligitur de hr̃ibus vlibus de iure
ciuili, verbum successoribus, de successoribus vniuersalibus de
iure prætorio, l. stipulatio ista, in prin. cum gl. in verbo, cæterorũ
ff. de ver. ob. & ita rñdet Imo. in d. l. quod dicitur, col. pe. & Ale
in d. §. nihil, & Cur. in d. consi. antepe. Non denique obstat, si di-
18 catur, quod filius institutus in re certa, † dicatur hæres, & ideo suc
cedat in feudo concesso alicui pro se & hr̃dibus, &c. vt tenet Bar
in l. vt iurisiurandi, §. si liberi, ff. de ope. lib. & consi. incip. d. Ama-
tus, quod est cons. 55. &c. quem sequitur Imo. in l. ex facto, la grã
de, ff. de hr̃d. inst. quia contrarium tenent Bal Ang. & Sal. quos re
fert, & sequitur Ale. in d. §. nihil. & posito, quod deci. Bar. vera es-
set, nihil facit ad rem nostrã, quia loquitur in concessione feudi,
& sic in beneficio Principis, quod latissime est interpætandum,
l. fi. ff. de consti. prin. c. cum dilecti, de do. nos loquimur in priuile-
gio, quod est strictissime, & proprijssime intelligendum, l. si quã
do, C. de inof. testa. l. ex facto, ff. de vulg. & pup. traditur per glo.
Abb. & Fel. late in c. causam, quæ. de rescri. Et si reliqua priuile-
gia sunt restringenda, & stricte interpretanda, a fortiori veniunt
19 restringenda priuilegia immunitatis, † quia sunt contra publicã
vtilitatem, secundum Pau. de Cast. in l. maritum, ff. sol. mr̃. & Ale.
in l. quia tale, ff. e. ti. & cõs. 125. col. 3. li. 2. Hinc est appellatione po
sterorum, & appellatione generis, & appellatione descendentiũ
in priuilegio immunitatis non veniunt descendentes ex filia,
quia tale priuilegium est odiosissimum, l. prima, ff. de iure immu.
licet in alia materia fauorabili contineantur & nepotes ex filia.
Ita in proposito respondet Dec. cõs. 223. in casu proposito, per to
tum. Alia etiam ratione non videtur, quod Baldesar sit de com-
prehensis in d. priuileg. quia non est de hr̃dibus & successoribus
descendentibus, & procreatis ex corpore & ltimo mr̃imonio Io
an. aui. Nam cum ei non conueniant verba priuilegii, non etiam
conueniet dispõ, c. porro, de priuile. l. 4. §. toties, ff. de dam. infec.
l. quod constitutum, ff. de test. mil. Nec ob. quod nepos dicatur de
scendere ex corpore: non tamen fuit procreatus ex corpore aui,
& ex mr̃imonio per auum contracto, prout ex tenore priuilegii
disponitur. Nepos. n. non dicitur natus, nec procreatus ex aui
20 mr̃imonio, † nec ex eius corpore, vt est tex. clarus in l. nam ciuiũ,
ff. de his, qui sunt sui, vel alie. iur. licet. n. omnes descendamus ex
corpore Adæ, non tamen ex eis Euæ mr̃imonio, & corpore fui-
mus omnes procreati. Et si negetur, q ex tenore priuilegii requi-
ratur, q hr̃s sit de descendentibus procreatis ex mr̃imonio & cor
pore Ioãnis aui: rñdeo, q improba & calũniosa est hmõi nega-
tio. Priuilegii tenor talis est, Ioã. de Peterio & eius hr̃des, & suc-
cessores, descendentes de suo proprio corpore & ltimo mr̃imo-
nio, eximimus. &c. Põdera illam copulam, & ltimo mr̃imonio,
quæ copulat vniformiter, & qualitates præcedentis copulati ré-
petit in sequen. sm glo. in l. si sic, ff. quemad. ser. amit. quam extol-
lit Ias. in l. fi. col. pe. C. de succes. edic. Pro qua facit, quod decidit
Bar. in l. si legatarius, ff. de leg. 3. & quod decidit Lud. Ro. cõsi. 218
præmissorum Doctorum. & Soc. cons. 280. considerata, lib. 2. &
si in sequenti copulato repetitur illa præcedens qualitas prout
repetenda est, ex suo, & proprio corpore, solum erunt exempti,
qui ex suo & proprio corpore, & ex suo & proprio ltimo mr̃imo
nio descendunt, & procreati sunt. Et si insistetur, quod tenor hu-
ius priuilegii loquatur de descendentibus, nõ autem de procrea-
tis; rñdeo quod supplen debet verbũ, & procreatis, quis ita cãtat
tenor alteri' priuilegii declarãtis primũ. suppletur. n. priuilegiũ
21 & declaratur † per aliud, c. inter dilectos, de fi. instr. l. vtrum, ff. de
pet. hær. Et ita not. Bal. in c. auditis, per illum tex. de pręsc. & Ias.
in l. si quis ex argentariis, §. si initium, in 4. not. ff. de edend. & in l.
triticum, ff. de verb. ob. Facit tex. in l. sed et posteriores, ff. de leg.
Potuit. n. do. Delphinus, qui priuilegium concesserat, illud decla
rare, supplere, et restringere, c. inter alia, de sen. excõ. c. j. de iura.
calum. Et traditur per Fel. in c. nouit, col. ix. de iudi. Sed ponamus
quod Baldesar sit virtute huius priuilegii imunis, videamus a qui
bus muneribus. Priuilegii verba hęc sunt, Ioã. barbñõ lorẽ nr̃m
eximimus ab oĩbus subsidiis, auxiliis, taleis, et donis grauosis im
positis, et imponendis per gentes trium statuum nr̃i Delphina-
tus et Comitatus, a quibus exonerauimus et exoneramus ciuita
tem nr̃am Diẽsem, etc. Ex horum verborum meta, quam trans-
gredi non licet, c. recepim', c. porro, de priuil. arguẽdo a cõrio sen-
su, cõstat fuisse cõcessam imunitatẽ Baldesari ab his onerib', q̃ p gẽ
tes triũ statuũ, non aũt ab his, q̃ p vniuersitatẽ, p cõi et publica vti
22 litate iponuntur. valet. n. ar. a cõrio sensu et̃ † in priuilegis sm gl. in
c. licet, de priu. li. 6 q̃ dicit aureã et singularẽ Cur. senior cons. 16.
col. 7. in prin. et istud et̃ pbat ex pncipio illo, iposiitis et iponen-
23 dis per gẽtes triũ statuũ, qđ pncipiũ † resolutũ i relatiuũ, et ver
bum, per resolutẽ dũ est, sm gl. i cle. j. i verb. dignitatib', de præb.
dispõnem restrigit ad termios verbi relatiui. l. cũctos pplos. C. de

sum. tenni & si. cath. Et q illustris Delphinus voluerit dūtaxat concedere immunitatem a subsidijs, & taleis, quæ iponuntur p tres status, seu quæ debentur, & soluuntur ipsi Delphino, patet ex eo quod exonerauit ciuitatem. n. ñ. ō. u. exonerationis non conuenit, nec adaptari potest oneribus, quæ iponuntur per vniuersitatem pro cōmuni ciuium vtilitate, ergo ad ea onera nō est immunitas
24 protrahēda, † sm Io. An. & Pan. in c. peruenit, de imu. eccl. & Fel. in c. accedētes, de præscr. Sed vbi Delphinus dedisset Baldesari
25 imunitatem ab oībus & quibuscunque muneribus, † non tamē censeretur dedisse imunitatem ab oneribus hospitandi milites, a quibus nullus censetur exēptus, nisi spāli priuilegio concedatur, l. 3. C. de mun. pri. l. 1. & l. 3. §. eos milites. ff. de muner. & hono. & l. sunt munera, ff. de va. mu. nec ab oneribus refectionis murorū, pōtium, fontium, & his similium, quæ pro cōmuni ciuiū vtilitate imponuntur, nam ad talia onera tenetur etiam eccla, cuius iure plenitiam concedunt imunitatem, l. ad instructionem, C. de sacro. san. eccl. & ibi Cy. Iac. Butr. Bal. Albe. & Mod. ita firmant, & sequuntur citāt Cano. i cap. non minus, de immu. eccl. tertia lita Pan. ibi, & consi. 3. li. 1. Nam & domus Augusta, & celsitudo Imperialis, a talib. oneribus non excusantur, l. ab sit, C. de priuil. do. Aug. lib. 11. l. 2. C. de immu. nemi. conced. lib. xi. dicit Bal. in tit. de pace Constan. in ver. munitione, quod etiam ecclesia tenetur conferre in gabellam plaustrorum, quæ soluitur in portis, pro refectione viarum, & ad onera, quæ imponuntur pro aquæductibus purgandis, vel reficiendis etiam tenetur ecclesia, & quilibet alius habens generalem imunitatem, l. 1. ad reparationem, & ibi no. per Io. de Pla. C. de aquæduc. lib. xi. & l. ad portus, C. de op. pub. & Cepo. in trac. seru. rust. sub rubri. de seru. viæ, sic excipi, & priuilegiati non excusantur ab onere faciendi aggeres pro inundatione aquarum arcēnda, quia cōe periculum est, & cōe bonum, sm Ant. de But. & Pet. de Ancha. in d. c. non minus. Nec etiam excusantur a collecta imposita pro redimēda & repellenda hostium incursione, sm Bart. in l. nullus, C. de cursu publi. lib. 11. & Pet. de Ancha. consi. 96. super dicto dubio. & Andr. Sicu. consi. 1. lib. 3. & domi. Iaso. in l. placet, col. 1. C. de sacros. eccl. qua rōne dico, Baldesarem non esse immunem ab oneribus quæ per vniuersitatem imponuntur pro conseruanda, vel liberanda ciuitate a pestilentia, vt late probaui in tractatu de peste, lib. 3. in septimo remedio præseruatiuo, in 2. q. princi. ver. discussa qōne de munere personali. Et sicut Balde. non excusatur virtute prædicti priuilegij a metatis militum, ab oneribus pontium, fontium, viarum publicarū & similium, eadem rōne non excusabitur a collectis, quæ pro prmissis munerib. soluendis & sustinendis, imponuntur, quia tales
26 collectæ † regulantur sm nāturā onerum, in quorum loco subrogātur, sm Bart. in l. liberti. quæro ergo vtrum, C. de mulie. & in quo loco, li. x. & in l. 4. §. actor, ff. de re iud. Pan. in d. c. non minus, in fine. Bal. cons. 448. ad euidentiam, lib. v. & consi 496. punctus quæstionis, lib. 4. & con. 1. 3 13. ff. de iure, lib. 4. & alibi sæpe. Et ab hac sententia non discrepat Guido Papæ decis. 78. vbi dixit etiam ecclesiam pro talibus oneribus fuisse collectās grauatam tempore, quo vigebat bellum inter Delphinum & Ducem Sabaudiæ, qd equidem verum & æquum semper putaui.

Si in commu. eademq; causa in integr. rest. post.

RESPONSVM I.

Licet Præpositus, & Castelinus, fratres de Georgijs videātur incurrisse pœnam caducitatis ob canonem iam annis tribus non solutum, nihilo minus (& si ceciderint) ex persona fratris eorum minoris restituendi esse indubitati iuris est: cum in indiuiduis minoris priuilegium, maioribus prodesse sæpe constitutum fuerit, Neque etiā prædicti fratres pœna l. si quis maior, tenentur: nam licet contractum approbarint, super eo tamen iuramentum nullum præstiterunt. nec fratris iuramentum ad fratres porrigitur, nam iuramēta personalia sunt.

SVMMARIVM.

1 *Priuilegium minoris in causa communi indiuidua, etiam ad maiores fratres porrigitur.*
2 *Nonnunquam quis ex persona alterius consequi potest, quod ex persona sua consequi nullo iure poterat.*
3 *Incorporalia per naturam indiuidua sunt, licet vsus, seu facultas ipsorum commode diuidatur.*
4 *In contractibus innominatis non habet locum pœna caducitatis, quia in eis solum succedit actio ad interesse.*
5 *Regula l. si pecuniam, ff. de cond. causa data, non procedit si in instrumento contractus innominati adsit stipulatio.*
6 *Iuramentum non ligat, nisi expresse iurantes.*

Respon. interpreta.

Super eo, de quo consilium quæritur, proclivior sum in sententiam, quod dominus Præpositus, & Castelinus, nobilissimi fratres de Georgiis, non fuerint incursi aliquam pœnam caducitatis propter canonem iam annis tribus non solutum, posito quod præsens contractus sit contractus locationis, non ex persona illorum fratrum, quia etiam per biennium cessando a solutione quis cadit a tota locatione, vt per Bartolum in l. quæro, §. inter locatorem, ff. locati, late Ias. in authen. qui rem, colum. 4. C. de sac. san. eccle. sed ex persona sociorum, qui sunt minores, dico prænominatos fratres, posito q cecidissent, debere reintegrari, nam minores pp moram nō cadunt in pœnam caducitatis, sm glo. & Bald. in l. si tutoris, C. de administ. tut. Et posito, quod cadant, eis est danda restitutio, l. si
1 ex causa. §. si in commissum, ff. de minori. Sed restitutio † minoris in causa cōmuni indiuidua prodest etiam socijs maiorib. sm Bar. in l. 1. C. si in cōmuni, eadēmque causa restit. postu. legis sit conclusio, q restitutis minoribus censent etiam restituti prænominati fratres. Et pro ista cōclusione videtur casus decisus in l. si cōem, ff. quemadmo. serui. amit. vbi persona minoris retinet maiorem seruitutem viæ, quam per non vsum perdiderat, propterea dixit eleganter Bal. in c. 1. col. 3. quib. modis feudum amit. quod si vnus vasallus habens feudum cōe perdiderit eundem feudum ex persona sua, vel quia offenderit dominum, vel quia noluerit iurare, quod si alius frater adiuuerit, vel innocens fuerit ex persona illius innocentis retinebit feudum, confirmatur ex illa regula,
2 quod quis consequitur † ex persona alterius, quod ex propria consequi non posset, l. illud, §. fi. ff. de contra. tabul. & l. Aristo, ff. quæ res pig. oblig. possunt, cum suis concordant. bus. Corroboratur præmissa conclusio ex infinitis similibus q, quas fere cumulat Fel. in c. prima, col. 3. & sequenti, de præscrip. & post eum Ias. in l. si emancipati, col. 3. C. de collation. b. quæ omnia omitto, ne videar velle supplere solum, sed vltra eos optime quadrat in proposito, quod consuluit subtilis Franciscus de Aretio, consi. 25. quod incipit, viso themate ad me transmisso, col. 2. vbi laicus beneficio fratris clerici potest prohibere vicinum, ne ædificet super muro communi, non obstante statuto laicorum quod vicinus possit inuito vicino ædificare super muro communi, quia tale statutum fratri laico beneficio fratris clerici non præiudicat. Et si dicatur, præmissa conclusio, quod beneficio minoris restitutionis restituantur fratres maiores, solum procedit in causa indiuidua, secundum Bar. in l. prima. C. si in commu. eademq; causa in integr. restit. postu. sequitur Areti. in præalleg. consi. 25. & in specie Roma. consil. 165. sed hmōi octo vnciæ aquæ locatæ sunt diuiduæ, vtpote concessæ per modum quantitatis & per mensuram numeralia, quæ quantitas diuisionem recipit, l. in executione, in prin. ff. de verb. ob. & etiam nomina numeralia diuisionem demonstrant, l. si ex toto §. fin. ff. de lega. 1. Et quod ductus aquæ sit diuisibilis, videtur tex. in l. si quis per diuinum, C. de aquæ ducto, li. 11. vbi si inter socios disceptatur de vsu aquæ, diuisio fit arbitrio iudicis, & clarior text. in l. si partem, in ver. pro modo agri detenti eius quæ diuisio fiet, ff. de seruit. rustic. præd. quia respondetur negando assumptum quod istud ius ducendi octo vncias aquæ sit diuiduum, sed dico esse indiuiduum, quod sic demonstratur: nam aut volumus considerare istud tanquam ius incorporale, & sic tanquam seruitutem constitutam ad tempus, quæ de æquitate iuris ex pacto fieri potuit, l. seruitutes, 2. ff. de seruitut. & sine dubio erit indiuiduum, quia incorporalia, quæ nec tangi, nec vi-
3 deri pnt † per naturam, sunt indiuisibilia, sm Bar. in l. stipulationes non diuiduntur, in 4. q. ff. de verb. obl. & l. prima §. quædam, ff. de rer. diuisi. §. incorporales. Institu. de rebus corporalib. & incorporalib. aut volumus considerare facultatem vtendi, & tunc non videtur quid indiuiduum, quia si aqua diuiditur, non præstabit ipsis minoribus tantam vtilitatem in parte respectu partis, quantam in toto respectu totius, vt de se patet, ergo est indiuidua sm Doctores, Bart. & alios, in l. 4. §. Cato, ff. de verbo. obl. & est text. in l. in executione, §. scda species, ff. eo. tit. & quod ius ducendi aquam sit indiuiduum, est tex. ad literam, in l. via, ff. de seruitut. Nec obstant allegata in contrarium, quia ea omnia iura, quæ præsupponunt aquam posse diuidi, intelliguntur quantum ad commoditatem vtendi, videlicet, vt alternis diebus socij aqua vti possint, non quod ipsum ius aquæ sit diuiduum. ita formaliter tradit gloss. in d. l. si partem, ff. de seruitu. rustic. præd. Nā etiam quodlibet aliud genus indiuidui, sm commoditatem vtendi, secerni potest, prout est tex. in l. via, §. 1. ff. de seruitu. per quem tex. ita dicit Bar. in d. l. stipulationes non diuiduntur, in scda oppositi. vnde licet commoditas sit diuidua, non tamen sequitur, ergo ipsa res est etiam diuidua, vt patet in iurisdictione, quæ est quid indiuiduum, & tamen administrō & exercitium ipsius potest diuidi sm Bar. in l. inter tutores, circa finem per illum tex. ff. de administ. tuto. & Bal. in c. Imperialem, §. præterea ducatus, de prohib. fe. aliena. per Feder. & Alexan. consil. 25. volumine v. & consi. 18. col. 2. volumine 2. Barto. consil. 182. Cur. Seni. consil. 25. col. fin. late Felin. & Barb. in cap. prudentiam, in princ. de offi. deleg. Et sic ex istis stat firma conclusio in fauorem præfatorū nobilium fratrum de Georgiis. Ex alio quoque videtur, q fratres ipsi non ceciderint in aliquā pœnam caducitatis, quia si recte capiatur termini iuris, præsens cōtus non potest dici contractus locationis

tionis, sed potius contractus innominatus, quia hic agitur, vt ab vtraq; parte detur, ergo est contractus innominatus, l. fi. ff. de cod. ob causam per quem ita declarando terminos iuris, ita vult Bar. in l. 2. in fine principii, & ibi late Mod. ff. si cer. peta. sed in contracti-
4 bus † innominatis non habet locum pęna caducitatis contra nō implentem cōtractum pro parte sua, sed solum datur actio ad interesse conuentorum, quæ appellatur actio præscriptis verbis, l. naturalis, de præscrip. verb. ff. & si replicetur, quod non adimplenti conceditur pęnitere, l. si pecuniam, ff. de cond. causa da. respondetur verum esse re integra, vt ibi habetur: sed hic res non est integra, quia iam pro aliquibus annis ipsi fratres soluerunt. vel aliter, d. l.
5 si pecuniam, procedit † nisi in instrumento contractus innominati sit apposita stipulatio, secundum Pau. & Mod. in rub. ff. de ver. ob. & Ias. in d. l. si pecuniam, in 10. fallen. sed in instrumēto adest stipulatio, ergo &c. & si pars aduersa inster opponendo ipsos fratres cecidisse in pęnam l. si quis maior, C. de transact. quia contractus est iuratus: respondetur, quod ipsi fratres, quorum nomine fuit celebratus contractus, non iurauerunt. vnde dato quod ipsi contractum approbauerint, tamen si ad eos iuramentum non extendi-
6 tur, quia requiritur ad hoc, vt iuramentum † liget, & extendatur expresso consensu, quod interueniat expressa iuratio, cap. pe. de iureiur. per quem ita dicunt Mod. in l. j. §. & post operis, colum. 3. ff. de no. oper. nunc. est. n. iuramentum personale, c. veritatis, extra de iureiur. vnde non migrat de subiecto in subiectum, l. quia, ff. sol. matri. cum concor. & ita fore iudicandum dico & consulo, saluo semper iudicio rectius sentientis. Laus Deo.

De hæred. actio.

RESPON. I.

Et si hæc verba, en remboursant toutes foys præalablement pars les gens dudit pais, ceulx, qui par vertu de nostres dictes letres de edict, ont obtenu lesdiz offices perpetuelz, reuocationem officiorum perpetualitatis, siue in gerundiū, id est satisfaciendo, siue per ablatiuos, absolutos idest solutis prius, &c. resoluantur, cōditionalē facere videantur, & non aliter reuocata dici possint officia illa perpetua, nisi prius conditioni paritum sit, cum ante purificatam conditionē obseruanda non sit dispositio, præsertim cum d. Carolus Grillieti decessetit antequam sibi satisfactum foret, quare verba prędicta quouis ex capite intelligantur, eo pendente conditione mortuo, quęstionem faciebant, & ob id nullum ius nullaque ad heredes spes (fideicommissi exemplo) transmissa videtur, & prędicta officia perpetua vacate essentur. Verum quia manifeste constat eidem Carolo Grillieti actionem, siue condictionem ex lege, siue officium iudicis nobile, ex quouis sensu accipiantur, competere. Ideo nihil ex aduerso proponi potest, cur actio defuncto competens ad coheredes non trāsmittitur. Nullo pariter iure hęc reuocatio conditionalis dici potuit, si Regis ratio, ex qua actus regulantur, recte perscrutetur: nam gerundium modum ac onus potius quam conditionem, secundum ea, quę proponuntur, operatur. Nec ablatiui absoluti conditionem tantum, verum etiam dispositionem inducunt. Et quemadmodum coheres adeūdo pro parte sita adstrictus censetur omnia contenta in instrumento adimplere, & sic partem coheredis sibi relictam datis ab eo centum, & ad id cogi potest, cur pariter non poterunt personę trium statuū satisfacere iis, quibus satisfieri iubent literę Regię officiorum reuocatorię? quas & acceptarunt, & interinauerunt, & quibus adstringi desiderauerunt. Ex quibus facie cōstat reuocationem officiorum perpetuorum puram, & non conditionalem fuisse, & spem purificationis actus inter viuos ab eodem Grillieti heredes suos transmisisse.

SVMMARIVM.

1 *An reuocatio officiorum perpetuo concessorum his verbis concepta, si prius officialibus restitutæ pecuniæ fuerint, conditionalis, seu pura censeatur, & ibi vide nonnulla de gerundio, & ablatiuo absol. & vide nu. 12.*
2 *Condictio non purificata nihil disponit.*
3 *An actio competens Carolo Grillieti ab officio nondum destituto, qui pendēte conditione remboursationis mortuus est, ad suos transmittatur heredes, & vide nu. 4. & 5.*
9 *Ex contractu Regis actio officialibus destitutis acquiritur contra offerentes pecunias restituere.*
Ex contractu Papę actio subditis acquiritur.
7 *Gerundia quando dispositionem, & quando conditionem inducant.*
8 *Gerundia necessitatem inducunt.*
9 *Actus a rationibus regulatur, & iudicatur.*
Conditio denotat causam finalem.
10 *Contractus Principis habetur pro lege, quantum ad obligandum subditos.*
11 *Hæc verba, en rēborsant pęalablemēt, modū, & onus, & nō condōnē inducūt.*
13 *Qui legem acceptat, ad illius obseruantiam adstringitur.*
14 *In actibus inter viuos spes purificationis actus semper ad hæredes transmittitur.*

Qui veritas est, mihi viam veritatis aperiat.

Respon. interpreta.

Bene & quantum licuit, consideratis verbis istarum reuocationis perpetualitatis officiorum, &
1 oībus iis, quæ in facti serie recitantur: Visum fuit prīa consideratione, quod hmōi reuocatio † sit condōnalis, si prius fuerint restitutæ pecuniæ officialibus ad uitam electis. Illa enim verba, & en rembourſant toutesfoys prælablement par les gens dudit pais ceulx qui en vertu de nosdictes letres de edict ont obtenu lesdicta offices perpetuelz, aut resoluuntur in gerundium, videlicet, remburſando tamen prius. aut in ablatiuos absolutos, videlicet, restitutis tamen prius. & vtroque casu vīr facere reuocationem condōnalem. De gerundio probatur in l. si tu ex parte, vbi glo. notat, ff. de acquiren. hær. De ablatiuis absolutis probatur in l. a testatore, ff. de cōd. & dem. & in l. euictis agris, ff. de vsuris. Et sic illa verba remburſando, vel remburſatis videntur resoluenda, si remburſabuntur pecuniæ per gentes trium statuum, &c. Quæ si ita resoluantur, videntur facere reuocationem conditionalem, si restituantur pecuniæ, non alias. Ante ergo purificationem conditionis non possunt dici officia reuocata, quia conditio nihil ponit, l. si quis sub cōditione, ff. si quis omissa cau.
3 testa. Et si non fuerit † purificata conditio, non est obseruanda dispositio, l. iubemus, §. sin autem, C. ad Trebel. Cum igitur dominus Carolus Grillieti mortuus fuit ante remburſationem pecuniarum, sequitur quod vacauerit officium per mortem suam tanquam perpetuum, cum nondum esset ab officio destitutus: & si pendente conditione mortuus est, uidetur nullum ius † transmisisse ad hæredes, etiam suos, iuxta notata per gloss. *communiter*
6 approbatam, in l. vnica, C. de his, qui ante aper. tab. quæ vult, q̄d
4 spes † fideicommissi non transmittatur etiam ad suos hæredes, quam sequuntur Barto. & alij in l. hæredes mei, §. cum ita, ff. ad Trebel. & in l. prima. & l. cum filio, ff. de leg. primo. Præmissis nō obstantibus intrepide respōdeo, dominum Carolum transmisisse actionem repetendi pecunias per ipsum Regi persolutas, quia
5 actio † competens ipsi defuncto transit ad hæredes, vt ex diffinitione hæreditatis, de qua in l. hæreditas, ff. de reg. iur. clare patet, & probatur in l. j. per totum, C. de hæredi. actio. id solum ergo demonstrandum est, quod actio competeret domino Carolo contra gentes trium statuum ad suas pecunias, quod sic clare ostenditur, aut reuocatio officiorum facta per Regem transiuit in cōtractum cum gentibus trium statuum offerētibus restituere dictas pecunias Rege reuocante perpetuitatem officiorum, pro vt reuocata fuere ipsius tribus statibus restituentibus pecunias iuxta eo-
6 rum oblationem. Et ex † tali contractu Regis acquisita fuit actio officialibus destitutis contra gentes trium statuum, vt firmat Martinus Lauden. in tracta. de Prin. versi. 181. sicut Imperator. per id, quod vult gl. in procemio Decretalium: quæ vult ex contractu Papę acquiri subditis actionem. videtur enim huiusmodi reuocationis edictum transiuisse in contractum innominatum, facio vt des, id est reuoco officia perpetua ea lege, vt nos supplicantes restituatis. &c. l. naturalis, §. at cum do. ff. de præscriptis verbis. Concessiones enim Principum factæ ex causa præstiti, vel alterius adimplementi secuturi partem eius, cui fiunt, habent naturam contractuum, secundum Baldum in l. qui se patris, C. vnde liberi. refert Felyn. in capitulo primo, columna. 2. de probationibus. Aut talis reuocatio habet vim legis, & perpetui edicti, & ex ea orta fuit cōdictio ex lege, l. j. ff. de condictionibus ex lege. Aut saltem quia illius executio dirigitur magno Senescalco, & supremæ Curiæ, & ex ea competit officium iudicis nobile, quod succedit loco actionis, secundum glossam, & doctores in l. si soror, C. de collatio. & in l. 3. ff. de alimentis, & cibar. lega. Non obstat ratio dubitandi supra in contrarium adducta, quod huiusmodi reuocatio sit conditionalis, quia respondetur dupliciter. Primo negatur, quod sit conditionalis; nam posito quòd illa verba, en rembourſant, sint gerundiua, & exponantur remburſando prius, & cætera. non tamen conditionem important, sed potius orationem modificant, & qualificant, quia
7 hoc loco † gerundium non respicit verbum, vel participium futuri temporis, quo casu inducit conditionem, vt in dicta lege si tu ex parte. Sed respicit verbum præsentis tpis, quo casu inducit modum, l. vim facit, ff. de vi, & vi armata. & docent Bartolus, & alii in dicta lege, si tu ex parte. Hæc itaque reuocatio iis verbis facta remisimus, & remittimus officia ad primum statum, en rembonrſant prealablement, & cętera. est pura cum hoc, quod gentes trium statuum debeant remburſare pecu-
8 nias habitas per Regem ab officialibus. Verba † enim gerundiua necessitatem important, secundum glossam, & scribentes in rubrica C. de edendo. Et ita de iis verbis, en rendant le pris, concludit excellens Doctor, ac Iureconsul. Bartholomeus Chassaneus (vt fertur) electus prouinciæ meritissimus Præses consi.

31. Hugo, & Martinus, col. fin. Confirmatur ex illis verbis, de la charge toutesfoys, quæ idem sonãt, quod cum onere tamen. ecce ꝙ rembursano appellatur onus; & declarat, ꝙ illa verba, en rãbotiant, importãt necessitatem, vt sit sensus, reuocauimus & reuocamus officia cum hoc onere, ꝙ teneantur, officiales facere sindicatum, & cum onere ꝙ gentes trium statuum, priusquam remoueantur officiales a possessione officiorum, teneantur eis rembursare suas pecunias. ecce verba clara. Vnde non videtur admittenda voluntatis, quæstio, l. ille, aut ille, §. cum in verbis, ff. de leg. 3. Corroboratur ex pluribus rationib. expressis in literis reuocationis, videlicet pro bonu publico, & vt adimpleamus voluntatem testamẽtariam Regis Caroli, cuius hæredes sumus, & vt seruemus libertates, & priuilegia patriæ a nobis confirmata obseruare volentes remisimus, & remittimus officia in pristinum statũ.
9 hæ rationes influunt, † & ostendunt reuocationem esse puram, & non conditionalem, quia si esset facta sub hac conditione, si per gentes trium statuum rembursarentur pecuniæ, non ex rationibus præall. fuisset motus Rex ad reuocandam perpetualitatem officiorum, sed propter futurum adimplementum conditionis, q̃ loco causæ habentur, l. a Titio, ff. de verb. obli. l. cum ad præsens, ff. si cert. peta. conditio. n. denotat causam finalem, teste Bar. in l. si ff. de don. probatur in l. 4. §. j. ff. de cond. inst. Comprobatur, quia aut volumus, ꝙ huiusmodi reuocatio habeat vim legis, & tunc natura legis, quæ debet esse certa, non admittit conditionem, c. erit autem lex, 4. dist. in. maxime conditionem, quæ pendet a voluntate subditorum, alioquin non princeps, sed subditi vigorem legi darent, cõtra l. fi. C. de legi. Aut volumus dicere, ꝙ habet vim contractus, & constat etiam reuocationem non esse conditionalem, quia si dicatur, ꝙ sit conditionalis, hoc vnum dicitur, ꝙ cõtractus fuit collatus in liberam voluntatem alterius cõtrahentis, videlicet trium statuum, si vellent rembursare pecunias, ergo est nullus, l. in vendentis. C. de contrah. emp. Quod non est dicẽdũ maxime in Rege & Principe contrahente cum subditis, cuius
10 † contractus habetur pro lege, quantum ad obligãdum ipsos subditos, l. Cæsar, ff. de pub. l. pen. C. de don. inter vir. & vxo. & tradit Fel. in d. c. j. & quia nemo præsumitur velle actum inutilem facere, l. 3. ff. de milit. testa. & quia contractus hic claudicaret. esset. n. Rex ligatus, & gentes trium statuum in libertate, quod nõ est dicendum, l. litigatores, ff. de arb. l. solemus, ff. de iudi. essetq; in potestate trium statuum illudere legi, & contractui differendo solutionem post mortem eorum, quibus non statuissent soluere, vel post mortem omnium, si nulli vellent soluere, quod esset nugari de Principe, cuius reuocationem vellent firmam manere, rembursationem autem oblatam iussamq; non facere, contra rex. in c. noli frater, 9. dist. l. Iulianus, ff. ad exhib. & l. fi. §. vbi autem, C. de bo. quæ lib. c. commissa, de elect. lib. 6. l. si prætor, ff. de iud. Merito
11 concluditur, ꝙ hæc verba gerundiua, † en remborsant prealablement, modum & onus important, non conditionem; & illud verbum, preallablement, respicit executionem facti, non substantiã reuocationis, quæ executio rembursationis quando fieri debeat bene potuit in arbitrium gentium trium statuum conferri, l. Lucius, ff. depo. per quem tex. Sal. post Bal. in d. l. in vendentis, dicsit contractum esse purum, qñ locus & tempus solutionis confertur in arbitrium vnius, nõ autem pretium, & alia substantialia contractus. Ex iis satis patet responsum ad primum fundamentum, ꝙ gerundium conditionem importat. Nõ obst. modo si dicatur, ꝙ illa verba, en remborsant, non in gerundium, sed in ablatiuos absolutos resoluenda sunt, i. rebursatis, prius &c. Quia vltra responsiones precedentes, quę seruiunt etiam, ꝙ illa verba resoluãtur in ablatiuos absolutos, respondetur alio modo, quòd ablatiui
12 † absolutii non conditionem, tantum, sed etiam dispositionem inducunt, l. fideicommissa, §. cum esset, ff. de leg. 3. l. in quartam, vet. sed & quod implendæ conditionis causa, ff. ad legem falc. vbi decidıtur, ꝙ hęc verba, acceptis a cohærede tuo centum, restituas illi hæreditatem, non tam conditionem respectu vnius, quam dispositionẽ respectu alterius importãt. Ideo dñt ista iura, duplex fideicommissum induci; vnum quo alter grauatur hereditatem restituere, aliud quo alter cohęres potest cogi dare centum causa conditionis implendæ. Nec ob. ꝙ ablatiui absoluti faciant conditionem, quia etiam faciunt dispositionem. Ita declarat Bart. in d. l. a testatore, & clarius Pau. de Cast. & Alex. in l. in ratione, la 2. §. tam & si, ff. ad leg. Fal. Sic ergo in casu nostro illi ablatiui absoluti non tam conditionem faciunt, quam etiam dispositionem, quantum ad hoc ꝙ gentes trium statuum teneantur conditionẽ adimplere, vt dicitur in d. §. cum esset. Et si instetur, quæ est ratio, ꝙ in casu d. §. cum esset, cohæres potest cogi dare centum causa conditionis implendę contra reg. l. quæ sub conditione, ff. si quis omis. causa test. Respondeo, ꝙ cohæres adeundo pro parte sua cẽsetur se obligare adimplere omnia contenta in testamento, & sic acceptare aliam partem cohæredis sibi relictam datis ab eo centum. Merito potest cogi conditionem adimplere, id est, centum dare, l. ex maleficiis, §. hæres, ff. de actio. & ob. Ista ratio militat in in casu in quo gentes trium statuum propter oblationem ab eis factam de remburcando pecunias officialibus propter acceptationem literarum reuocationis officiorum, & propter illarum interinationem eis instantibus factam, & propter decretum de satisfaciendo officialib. se obligarunt conditionem adimplere, nam
13 qui legem † acceptat ad illius obseruantiam statim ligatur, c. cognoscentes, de const. no. in cap. j. de treuga & pace. & per Barto. in l. omnes popul., ff. de iust. & iure. Et in hac ratione se fundat Rex Christianissimus in vltimis literis in quibus attenta oblatione literarum, reuocationis acceptatione, explicatione, & interinatione mandat remburtationem fieri, &c. Tertio respondetur, quòd illi ablatiui absoluti vbi solum facerent conditionẽ, non tamen substantiam reuocationis, sed executionem duntaxat suspẽderent, d. l. Lucius, ff. depo. quod etiam declarauit Rex per vltimas suas. Quarto respondetur, quòd vbi facerent reuocationem conditionalem, quia tamen stetit per ipsos adimplere debentes, talis conditio debet haberi pro impleta in eorum odium, l. iure ciuili, ff. de cõd. & dem. & maxime quia fuerunt interpellati per dictum dominum Carolum se offerentem suas pecunias recipere, & possessionem officii remittere, quo casu in odium morę eorum, qui potuerũt adimplere, habetur pro impleta, & a die interpellationis dies cessit, l. si post diem, §. item si qua, ff. quando dies legati ced. & in simili casu consuluit idem Christ. consilio 41. quia casus, columna 6. Vltimo vbi reuocatio esset conditionalis. prout non est, quia tamen nos loquimur in contractu, vt supra ostensum fuit, seu in edicto Principis. Respondetur spem
14 † purificationis actus transmitti ad hæredes, quia in actibus inter viuos semper stat viua spes in debitum iri. Institutio. de verbo. obligatio. §. ex conditionali.

Noua vect. decre. ciui. stat non pos.

RESPON. I.

ET si prima facie licere non videatur ordini Cõsiliariorum ciuitatis Auriacæ sine Principis venia statuere non posse vendentes, ementesve vinum, frumentum, boues, &c. huiusmodi teneri ad certam summam in necessitates viuisq; publicos conuertendam: quia edicto diui Seueri & Antonini cautum est, noua vectigalia sine consensu superioris ciuitatum decreto institui non posse, quid quod nec inferioribus domini fas est sine supremi Principis approbatione quoduis supern dictum imponere. Est enim indictio onerũ de regalibus, quæ supremo Principi in superioritatis stigma competunt, cęteris vero ablata. Et vbi prædicta ciuitas ex priuilegio vel consuetudine regalia haberet, nihilo secius non solus Consiliariorũ ordo noua vectigalia, data, taleas, collectas, impositiones indicere posse videtur. Contrarium tamen de iure verius esse respondi; possunt namque ciuitas & consiliarii statuta, quoad eorum bona, & pro illorum administratione, suis ciuibus superiori domino irrequisito, modo ambitiosa non sint, facere pro numero capitum, vel iugerum, maxime stante altero priuilegio Principis quo fit vt noua non sit opus venia, quod & priuilegium obseruãdum fore neminem fugit. Generalia autem decreta Forenses etiam comprehendentia nullo iure statuere posse certi iuris est, & sic opposita procedunt. Constat itaque ciuitatis Auriacæ cum iure communi, tum priuilegio singulari, ius esse imponendi suis ciuibus collectas, taleas, angarias, perangarias, cęterasque impositiones.

SVMMARIVM.

1 *Cõsiliariorum ordo ciuitatis Auriacæ, an possit statuere, vt ementes vinũ, bladum, boues, & alia huiusmodi sine licentia Principis certam soluant summam in vsus publicos conuertendam, & nu. 4. 5. 6. & 8.*
2 *Vectigalia noua statui Comitatum decreto sine licentia superioris non posse diui Seuerus & Anto. sanxerunt, & ibi quæ dicantur vectigalia.*
3 *Regalia supremo Principi sunt reseruata, & cęteris ablata.*
7 *Ciuitas, quę habet a iure communi potestatem indicendi collectas, non solũ angarias, sed perangarias, & exactiones ciuibus imponere potest, & vide quæ dicantur angariæ, & perangarię.*
9 *Ciuitas imponens onera pro aliqua donatione facienda, & non pro necessitatibus reipu. non consentientes tali impositioni nullo iure cogere potest ad huiusmodi onera.*
10 *Consiliarij taleas & collectas imponere possunt, si eis a Principe, vel populo huiusmodi potestas sit concessa.*

Qui veritas est, mihi viam veritatis aperiat.

Respon. interpreta.

1 QVæritur an ordo † Consiliariorũ ciuitatis Auriacæ possit sine licẽtia dñi Principis statuere, ꝙ quilibet ciuis vẽdẽs, vel emẽs vinũ, bladũ, boues, & similia, teneaẽ soluere certã summã, in necessitates & in vsus publicos ꝯuertẽda. Vr prima ꝯsideratione rñdendũ, nõ licere ordini talia statuta facere absq; superioris lĩa, quia

nova

2 noua vectigalia ciuitatum decreto statui non posse, statuerunt di
ui Seuerus, & Ant. in l. 2. C. noua vect. instituti non poss. quã le-
gem loquentẽ in vectigalib. quæ pstari mandantur p rebus, quæ
vehunt in ciuitatẽ, extendit ibi Sal. ad datia, & gabellas q̃ impo-
nuntur pro rebus, quæ venduntur in ciuitate, et ꝙ ibi natæ sint.
Imò inferiores dñi non pñt absq; confirmatione supremi Princi
pis superindictũ imponere, l. 1. C. de superind. li. x. Est. n. indictio
3 onerũ de regalibus, quæ sunt † reseruata supremo Principi. c. i. quę
sint regalia. Quæ aũt reseruantur Principi, a cęterorum ptãte exi-
muntur, l. i. C. iur. aur. an. & ppea Pan. cons. 6. in q. ii. v. cõsuluit ci-
uitatem non habentẽ regalia, non posse exigere, & instituere da-
tium carniũ, & hac rõne, quia datia sunt de regalib. consuluit So.
consi. 7. li. j. super q. ꝙ Dux habens datia ex priuilegio, non põt il-
la vendere, & alienare sine licentia Principis, quãtum ad proprie-
tatem, licet possit alienare quantũ ad cõmoditatẽ. Et super hoc,
ꝙ datia sint de regalib. non est insistendum, nec hęsitandum, q a
est casus clarus in d. c. i. Sed vbi alias ciuitas Auriacensis ex priui-
legio vel ex consuetudine † haberet regalia, non tñ ordo ꝯsilia-
3 riorum solus videretur posse nouas impositiones indicere, per
tex. in l. prohibere, §. plane, ff. ꝙ vi aut clam, per quem ita conclu-
di Sal. in d. l. 2. in j. par. q. i. post Bar. in l. ambitiosa, col. 4. ff. de de-
5 cre. ab ordi. facien. Pro ꝯtra snia, ꝙ ciuitas † & ꝯsiliarii possint im-
ponere, & indicere nouas exactiones, & noua onera ipsis ciuibus
probat iuribus, & rõne. Primo, q a ciuitas, & ꝯsiliarii possunt statu
ta facere quantũ ad ea, q̃ ꝯcernunt eorũ bona, & illorum admini-
strationem absq; licentia superioris, modo non sint ambitiosa, l.
ambitiosa, ff. de decret. ab ord. fac. firmat Bar. quem alii sequunt,
in l. oẽs populi, in j. q. ff. de iusti. & iu. Secundo per tex. in l. oẽs p-
uinciarum, C. de oper. pub. & l. per Bytiniam, C. de immu. nemi.
cõce. li. x. & in auc. item nulla cõitas, C. de epis. & cle. quibus iuri-
bus apertissime probat, ꝙ cõitas pro necessitatib. suis potest mu-
nera indicere, vel pro numero capitum, vel p numero iugerum,
vel alias angarias, & perangarias indicere. Quid igitur tenendũ?
paucis agendo respondeo, ꝙ ciuitas potest collectas, & taleas,
& cæteras alias impositiones pro suis necessitatibus ipsis ciuib.
indicere absq; Principis licentia per ea, quæ vltimo loco deducta
sunt, per quæ ita concludit Bar. in l. i. §. fin. post gl. ibi, ff. ꝙ cuiusq;
vniuer. nomi. & ita tenẽt Ang. Imo. & & alii cõiter, in l. 4. §. actor,
6 ff. quod cuiusq; vni. no. & vbi requireretur principis licentia, stã-
6 te † altero priuilegio ciuitas poterit absq; noua licentia taleas, &
impositiones facere. Valet hmõi priuilegium, & est obseruandũ,
c. super quibusdam, §. præterea, de verb. sig. extra firmat Spe. ti. de
cã pos. & proptie. §. j. versi. quid de colligentibus, & Bar. in l. si pu-
blicanus, §. in oĩb. ff. de pub. Nec dicatur, ꝙ Doct. in d. l. 4. §. actor,
loquantur de collectis, & non de datiis, & gabellis, quia sciendũ
est, ꝙ collecta dr̃ omne munus, ꝙ indicitur personis pro rebus, vt
docet Bar. in l. rescripto, §. sciendum, ff. de mune. & hon. & sic cõ
stat, ꝙ ciuitas, quæ habet a iure communi ptãtem indicendi colle
ctas, poterit pro rebus tam mobilib. quam immobilibus, & pro
quibus videbitur ciues grauare. Item tex. in d. auc. item nulla cõi
tas, dicit ꝙ non potest solum collectas, sed etiam † angarias & pe-
7 rangarias, & exactiones ciuibus laicis imponere, & sic non solũ
onera realia, sed etiam personalia, vt angarias, vel personalia, &
realia simul, vt perangarias indicere, iuxta declarationem glossæ
in l. neminem, C. de sacros. Eccle. quæ angarias appellat, qñ per-
sonæ opera exigitur, perangarias qñ, & personæ opera, & rerum
impendia postulantur, & l. his oneribus §. non idem angariarum
ff. de vaca. mun. & l. i. & rub. C. de cursu pub. & ang. & perang. lib.
12. Sed vbi iure communi ciuitas sola posset collectas impone-
re ex priuilegio tamen ius indicendi taleas, aliasque imposi-
tiones habere dignoscitur. Talea. n. est nomen generale maio-
ris efficaciæ, & importantiæ, quam collecta, capit. i. ibi, collectas
& taleas, ac alia huiusmodi, de immuni. ecclesia. in vi. Illa. n. copu
la, &, diuersa copulat, sm glos. in l. si duo, C. per quas perso. nob.
acqui. & in rub. de iuris, & fac. igno. & copulata auget, l. ea tamen
adiectio, ff. de leg. 3. taleæ ergo differunt a collectis, & maiorem
habent grauaminis efficaciam, quas ex priuilegio ciuitati ius est
indicendi, sed adde, ꝙ non solum collectas, & taleas, sed alias quo
que impositiones eis indicendi concessa est facultas. Ponderan-
da sunt illa verba, alias impositiones, quæ adeo generalia sunt, vt
omnia onera includantur, quia omnia dicuntur imponi, vt in ru-
br. C. de indic. & l. indictiones, C. de anno. & tribu. lib. x. l. mune-
ra, C. de mune patri. l. 2. C. de vaca. pub. mun. lib. x. & d. capi. i. de
immu. eccle. in 6. & clem. vnica, §. i. de supplen. negli. prælatorum.
8 Constat itaq; ciuitatem Auriacam tam iure communi, † quã pri-
uilegio speciali habere ius imponendi collectas, taleas, cæterasq;
impositiones ciuibus suis. Non obstant rationes, & iura in con
trariam allegata, quia procedunt in vectigalibus, & muneribus im-
positis generaliter quo ad omnes etiam forenses vehentes, vel eũ
tes ad vendendum, vel emendum bona in ciuitate, ita loquitur
text. in d. l. munera, & in l. i. C. de superind. lib. x. secus quo ad ci-
ues, qui possunt a statuto populi, vel consilio grauari, secundum
Bar. in d. l. i. §. fin. ff. quod cuiusque vniuer. no. & in d. l. i. C. de su-
perind. illud tamen sciendum est, ꝙ si ciuitas onera imponat pro
9 aliqua donatione facienda, † & non pro necessitatibus reipubli
cæ, ꝙ ad talia onera non tenebuntur illi, qui non probabuntur
consensisse, secundum Bar. in d. l. i. §. ꝙ si nemo, ff. quod cuiusque
vniuer. nomi. & bene probatur in d. l. ambitiosa, & ibi Bar. & idẽ
firmat Bar. in l. i. colum. 3. versi. quæro, hic primum, C. de mulieri
bus, & in quo loco, lib. x. & Gemi. consil. 116. quia prædicti, colũ.
1. Ad aliud, ꝙ requiratur adunantia generalis, non impugno, sed
10 id sane intelligo verum, nisi a Principe, vel populo † data sit po-
testas consiliariis. ita determinat Saly. in d. l. 2. C. no. vecti. instit.
non poss. Cum itaque proponatur, consiliarios ex priuilegio
Principis, & ex adunantia habere facultatem imponendi hmõi
onera. concludo ꝙ consiliarii iure possunt taleas, & collectas im-
ponere cuilibet absq; alia Principis licentia, saluo semper iudicio
melius sentientis.

Laus Deo Optimo Maximo.

De iure emphyteutico.

RESPON. I.

LIcet si consuetudo disponens, ꝙ emphyteuta non soluens debitum canonem nullo tempore cadat, valeat, & emphyteutam a pœna liberet, consuetudo tamen disponẽs, ꝙ dominus directus teneatur ad domũ emphyteutæ pro solutione recipienda licet valeat, nõ tñ liberat emphyteutam a pœna, nisi prius protestatus fuerit emphyteuta die solutionis fiendæ separatum soluere, si adesset qui solutionem reciperet, & de hmõi oblatione fidem faciat. Nam cum hmõi consuetudo sit ꝯ ius, stricte venit interpretanda, vt minus quam sit possibile operetur, & sic de hac consuetudine testes deponere videantur, tñ quia de ea nõ est articulatum, nihil ideo probant, & maxime q a non deposuerunt de actibus, ex quib. consuetudo constituitur. Ex quibus facile patet. Daguinas fuisse, ac esse in mora soluendi debitum canonem per annos iam duodecim, & consequenter a iure emphyteutico cecidisse, nec post tam longam moram ac executionem tam a lege quam ab homine factam, ac litis contestationem purgationi moræ locus esse potest. Quibus etiam nec asserta in integrum restitutio non petita, non cognita, nec prout iuris est terminata, vllo iure prodest.

SVMMARIVM.

1 *Consuetudo, ꝙ emphyteuta non soluens canonem debitum, nullo tempore cadat, valet, & excusat a pœna caducitatis.*

2 *Consuetudo, ꝙ dominus directus teneatur ire ad domum emphyteutæ pro solutione recipienda, an valeat, & an excuset a pęna caducitatis.*

3 *Consuetudo contra ius stricti iuris est, & ideo minus operatur quam sit possibile.*

4 *Testes deponentes de consuetudine non articulata, non probant, tanquam de ea non iurati.*

5 *Actus, qui pñt iure facultatis fieri, consuetudinẽ non inducũt, nisi eo año facti probentur, & ibi vide nonnulla requisita ad probandam consuetudinẽ.*

6 *Consuetudo respiciens litis decisionem, plene probanda est, secus si iudicii ordinem concernat.*

Vide nonnullos casus, in quibus moræ purgatio non admittitur nu. 7.

8 *Voluntas non minus factis, quam verbis declaratur.*

9 *Homo prudens, & sagax, non præsumitur apprehẽdere possessionem ex titulo nullo, & inualido.*

10 *Restitutio in integrum non admittitur, nisi specialiter petatur, & eius causa plene cognoscatur.*

11 *Clausula, omni meliori modo, non operatur vim libelli, vbi petitio incerta, & confusa remaneret.*

12 *Petitio incerta, & confusa, an admittatur.*

Respon. interpreta.

VAlet consuetudo, † ꝙ emphyteuta non soluens
debitum canonem, nullo tempore cadat, &
hoc excusat emphyteutam a pœna caducitatis, sm
Panor. cõsi. 82. Circa primum, lib. i. & Io. de Ana. cõ
sil. 84. Videndum est, ad ti. sed de ista non agitur, quia neq; de ea
2 articulatum extitit. Valet etiam consuetudo, † ꝙ dñs directus te-
neatur ire ad domum emphyteutæ pro solutione recipienda, sed
ista non excusat a pœna, nisi emphyteuta protestatus fuerit die
solutionis faciendæ, ꝙ per ipsum non stabat, quominus solueret
si adesset qui reciperet. Et de hoc dẽt fidem facere emphyteuta
alioquin non releuatur a pœna, sm Bar. in l. item illa, ff. de cõsti.
pecu. Bart. in l. acceptam, qõ. 12. C. de vsu. Et clarius Ias. in l. 2. qõ.
37. C. de iure emphyteu. bene facit tex. in l. fin. ff. de lege commi.
Satis. n. ẽ si dicta ꝯsuetudo, q̃ est ꝯ ius, releuet emphyteutã ab one
re portãdi pẽsionẽ ad domũ, absq; eo, ꝙ ẽt releuat a pœna, eo ca-
8 su quo nõ ꝯstat per ipsum stetisse, quominus solueret si adesset, q
3 recipieret. Consuetudo. n. ꝯ † ius est stricti iuris, & restringenda,
vt

vt minus opereretur, q̃ sit possibile, c. cum dilectus, de ꝯsue. l. si ser-
ui vestri, C. de noxa. & ibi notatur. Et de hac visi sunt testes velle
deponere, qui tñ nõ probant talem cõsuetudinẽ adesse, tũ q̃a de
4 hac ẽt ꝯsuetudine nõ fuit articulatũ, vñ & si † testes de ea aliquid
deponerẽt, nõ tñ probarent, q̃a extra articulos deponerẽt, & sic
non iurati, c. de test. extra de test. i. tũ quia non dicũt testes, ꝙ dite
ctũ dñi hactenus fuerint, uel miserint procuratores ad domos em
phyteutarum animo inducendi consuetudinẽ, vnde non ꝓbant.
Non. n. põt dici inducta ꝯsuetudo, nisi ꝯstet, ꝙ ciues aĩo inducẽdi
ꝯsuetud. nẽ fuerint. vel miserint ad domos emphyteutarũ ſm gl.
5 in c. ꝯsuetudo, j. di. & gl. Pa. & alios, in c. fi. de consue. Isti. † n sunt
actus, q̃ põt fieri voluntarie, & iure facultatis, vnde nisi cõstet de
animo ꝑrio, non potest dici introducta ꝯsuetudo, ſm Pan. & scri-
ben. in c. cum ecclesia Sutrioa, de causa pos. & proprie. & in c. suã
de Symo. Fel. in c. cum M. col. 4. de consti. Item non dñt, ꝙ vni-
uersus populus cõsenserit huic ꝯsuetudini, ergo non ꝯcludenter
probatur consuetudo, ſm Pa. consi. 53. in prædicta causa, li. 2. Vbi
dicit, ꝙ mult icredunt probasse ꝯsuetudinẽ, qui longe falluntr, q̃a
est multũ difficilis, imò quasi impossibilis probatio consuetudi-
nis, & idem dicit Io. An. in d. c. fi. vbi ẽt Mod. consi. 97. Nec obstat
dum dr̃, ꝙ iudex potest a seipso se informare de tali cõsuetudine,
licet non sit probata, vt per Bat. in l. legẽ Iulia. ff. de testi. q̃a rñdet,
istud procedit, qñ agitur de ꝯsuetudine, q̃ concernit ordinẽ iudi-
6 cii: Secus si agatur de consuetudine † respiciẽte litis decisionem,
vt in casu occurrenti, tunc est talis ꝯsuetudo plene probãda, l. iu-
dices, C. de iud. per q̃ ita concludit Bart. in l. de quibus, in repe. in
4. q. principali, ff. de legi. & in l. i. q. 27. C. quæ sit longa consuet. Ex
quibus patet non obstare fundamentũ consuetudinis, super quo
consistit omnis aduersantium spes, quo remoto intacta, inuiola-
taq; persistũt fundamenta no. b. d. Clementis, nam cessante con
suetudine constat. Daguinas fuisse in mora soluendi debitum ca
non perẽ annos duodecim, & ꝯõt a iure emphyteutico cecidisse,
nec aduersus tam longam morã admittitur vlla purgatio, vt alias
late dictũ fuit, quia non solum longa mora, per q̃ se sufficit, sed
ẽt executio tam a lege, q̃ ab homine facta, ac litis contestatio hoc
loco impediunt purgationem † moræ. Et dũ dr̃, ꝙ dñs directus nũ
7 quam expresse, vel tacite declarauit caducitatem, ita ꝙ dici possit
facta executio. Ad istud etiam alias fuit rñsum, ꝙ directus dñs ap-
prehendendo possessionem bonorum emphyteuticorum tacitè
8 dr̃ declarasse caducitatem, quia non minus † factis, q̃ verbis datur
voluntas intelligi, vt in proposito dicit Lud. Rom. in cons. ciu. vi-
so drodositæ q̃onis, & Ias. in d. l. 2. Et dum subiicitur præsumẽdũ
esse, ꝙ dñs de Canimontib. occupauerit possessionem dictorum
bonorum in vim tituli emptionis habiti ab Antonio Daguini,
iuxta no. in l. quædam mulier, ff. de rei vend. Cum non sit verisi-
mile, ꝙ vir tam prudens, & vt prætenditur auarus, voluerit pro-
fundere suas pecunias, si alio titulo potuisset bona sua consequi,
arg. l. cum de indebito, ff. de prob. Rñdetur retorquendo præsum
tionem ꝯ Daguinas, ꝙ homo prudens, & auarus nõ præsumitur
9 velle possessionem apprehendere ex titulo nullo, & inualido, ne
contingat ipsum frustra agere, & oleum (vt aiunt) et operam per
dere, l. 3. ff. de testam. milit. Et ideo cum dñs de Canismontibus,
vir sane prudentissimus, haberet titulum caducitatis habilem ad
accipiendam possessionem dictorum bonorum propria auctori-
tate, & titulum emptionis nullum, & inualidum, præsumendum
est, ꝙ possessionem apprehenderit ex titulo habili, vt signanter
consuluit Bar. consi. 207. In q̃õne inter Franciscum, litis contesta
tio etiam impedit purgationem moræ. Nec obstat dum dr̃, & ce-
leri satisfactione Daguinę se obtulerint purgare moram, quia vt
dixi post litem contesta. non potest videri morosus vnq̃ celeriter
satisfacere. Non obstat dum replicatur, ꝙ istud procederet, si mo
ra esset commissa ante litem conte. Secus si in ipsa litis ꝯtestatio-
ne sit ꝯcta mora, quia omissa disputatione huius puncti, in casu
nostro reiecta consuetudine, constat moram commissam longe
ante litis contestationem. Non deniq; obstat dum dr̃, Daguinas
esse in integrum restituendas, quia omisso hoc articulo, an sint
restituendæ rñsum fuit, ꝙ † restitutio petita non fuit, neq; de ea
10 cognitum causa cognita, prout prius cognosci debuit, l. in causæ,
§. causa ante cognita, ff. de minoribus. Nec quicq̃ facit illa clausu
la, omni meliori modo, quia cum restõ sit præparatoria rei vendi
cationis, per Daguinas intentatæ, debuit dari libellus in causa re
stitutionis, & super eo cã cognita procedi, & demum sñia profer
ri antequam bona ipsa vẽdicari potuerint, ſm Bar. in l. ab hostib.
§. sed quod simpliciter, ff. ex quib. causis maio. Non. n. pronuncia
ri potest super vtili actione in rem rescissoria, nisi prius fuerit dif
finitum iudicium rescindens, vt per Io. And. in add. Spe. de resti.
In integ. super rubri. Cum igitur in casu nostro non fuerit porre-
ctus libellus super restitutione in integrum, nec de causa cogni-
tum, Minusue diffinitum, non põt procedi super rescissoria actio
ne, nisi absoluendo reum a petitis. Nec vbi requirĩ libellus in spe-
11 cie, clausula, † omni meliori modo, potest operari vim libelli, q̃a
esset petitio incerta, & confusa, q̃ non sufficit ad petendum resti-
tutionem, quia requiritur expressio causæ, ſm Bar. in l. minor aũt
magistratus, §. i. ff. de minori. & in d. §. sed quod simpliciter. Præ-
12 terea, † petitio incerta, & confusa, etiam parte nõ opponente nõ
recipitur, nisi in ꝓcessu sit facta specificatio, & declaratio ſm Pã.
in c. 2. de libel. obla. quæ non legitur facta in casu isto, merito iu-
dices a quib. debuerũt absoluere reum, quia super iudicio rescin
dente præparatorio iudicii rescissorii, nulla præcessit petitio, nulla
cognitio, nulla sententia. Laus Deo.

Ita iuris esse respondeo ego Ioanes Franciscus de Ripa, iuris
vtriusq; Doctor, saluo iudicio saniori.

RESPONSVM II.

QVia omnis libellus maiorem, minorem, & conclu
sionem habẽs legitimus est: Ideo libellus ma
gnificorum dominorũ Ludouici, & Iuliani de Per-
neciis contra dñm Garzeanum, Ixinardum, tanquã
aptè, & legitime formatus de iure subsistit, cum negari nõ possit,
eundem dñm Garzeanum ab emphyteuta ius habere, & si libel-
lus dubius quodammodo esse diceretur, clausula tñ, ius & iusti-
tiam ministrari, in eo apposita, dubium omne tollit, nam omne
ius actoris ex huiusmodi clausula deductum esse, ad omnemq;
libelli partem accommodari, constat.

SVMMARIVM.

1 *Prædia ub emphyteuta alienata domino irrequisito, & recognitione non facta per acquirentem, & canone non soluto, incidunt in commissum.*
2 *Libellus habens maiorem, minorem, & conclusionem, legitimus est.*
3 *Clausula, ius & iustitiam ministrari, in libello apposita, operatur deductũ videri omne ius actoris.*

Respon. interpreta.

IN Christi nomine. Libellus magnifi
corum Domino-
rum Ludouici, & Iuliani de Pernicis contra nobilẽ
dñm Garzeanum Ixnardum aptè, & legitime forma
tus mihi vr̃, agunt. n. nobiles de Pernicis ad prædia rescripta in
1 libello, quæ inciderunt in commissum † propter alienationem
factam ab emphyteuta in ipsum dominum Garziam irrequisito
dño. & ꝑꝑ canonem non solutũ, & nõ factã recognitionẽ ab ip-
so dño de Garzia, qui libellus ꝯtinet oĩa req̃sita in actione ad ca-
ducitatem, de quib. per Pract. Pap. in forma libelli, quo agitur ad
facti prestationem, ad rei relaxationem, qui videatur, quia frustra
recitarem talia requisita, & his versibus continentur.

Quis, quid, coram quo, quo iure petatur, vt a quo.
Recte compositus quisq; libellus habet.

Vt ſm Bart. in l. si prius, ff. de no. ope. nunc. omnis libellus habens
2 † maiorem, minorem, & conclusionem, legitimus est ad instãt
syllogismi, sed vnum tñ est, quod obstet, quia ꝯ tertium posses.
non vr̃ posse agi ad caducitatem, nec ad commissum, quia tertius
potest dicere agenti, Amice quo ad te liberas ædes habeo l. binas
ædes, ff. de seru. vrba. prædio. nec instrũm inuestiturę, & recogni-
tionem factarum ab emphyteuta probant contertium, c. inter di
lectos, & ibi no. de fi. instr. l. ad probationem, C. de prob. cum si.
istud non aosim oegare, verum tñ dico, ꝙ libellus procedit, & si
probetur tertiũ possesso. habuisse cãm ab emphyteuta, nã tunc
agi potest ad commissum ꝯ tertiũ posses. successorem in locum
emphyteutę, sicut ꝯ emphyteutam, ſm Sal. & Ias. in l. fi. C. de iur.
emph. per text. in auct. qui res iam dictas, cum ibi notatis, C. de
sacros. ec. videatur ergo si sit hoc probatũ, alias probetur. Scđo rñ
dere possem, ꝙ dñi de Perniciis agunt rei vẽdicatione, prout age-
re possunt tõne directi dñii, l. in rem, & l. officium, ff. de rei vẽ. l. i.
C. de alie. iud. mutandi cã facta l. i. ubi not. ff. si ager vect. vel em-
phy. peta. Quod autem sit intentata rei vendicatio patet, dum in
narratione dr̃, ꝙ dñs Garzia prædia prædicta indebite detinet, &
3 vsurpat. Et in conclusione petitur, † ius & iustitiã ministrari sũp
præmissis, & quolibet præmissorum, & sic super indebita deten-
tione, & vsurpatione, quo casu libellus rei vendicationis sustine-
tur, ẽt ꝙ actor non potuerit se dñm declarari, ſm Spe. in ti. de cau.
pos. & propr. §. notandum. Bar. in l. ex diuerso, §. pen. ff. de rei vẽ.
Pan. & alii, in c. 2. de lib. obl. nec obst. si dicatur, ꝙ petitum est in
specie, & narratum in specie ideo ꝯsolidatũ esse dñium directum
cum vtili ꝑꝑ alienationẽ, & ꝑꝑ canonem non solutum, &c. quia
clausula illa, peto ius, & iustitiam, est tãtæ potẽtiæ, ꝙ comprehen
dit omne ius actoris, & adaptatur ad illam partem, libelli, ad
q̃ adaptãtur ꝓbõnes, ſm Inn. Bat. & Pã. in c. 2. de ord. cog. Spe. in
ti. de sen. §. qualiter ver. quid si is Ale. consi. 121. viso processu, col.
2. ver. alio fundamẽto, vol. i. cum mille cõsiliis, & auctoritatibus,
quas possem ad propositum huius clausulæ allegare, & quas bre
uitatis causa tanquam superflua omitto.

RESPONSVM III.

IVre optimo Ioachinus de Sandone, vti in rem suam
procurator, ac do. Gardini cessionarius, contra cu
ratorem decretum hæreditati vacanti quondam do. Io.
nobilissimi domi. Gardini prædictæ emphyteutæ agere, & expe
nri

riri potuit petendo declarari ac pronunciari emphiteutam ob canonem tempore congruo non solutū a iure recidisse suo, & dominiū vtile, cum directo, & possessionē naturalem cum ciuili cōsolidata esse, adeo legitime desiderat eundem curatorem ad debitum canonem persoluendum (prout iuris est) eisdem condemnari. Ex diuerso etiam iure idem Ioachinus in eodem libello cōtra Petrum Lucem, vti vineæ contentiosæ possessorem, seu detentorem, experiri potuit, requirendo eundem condemnari ad vacuā ac expeditam eisdem possessionem dimittendam, & relaxādam; petens in, & super prædictis omnibus ac singulis ius & iustitiam ministrari omni meliori, quo de iure, licet via, forma, & modo, ex vi cuius clausulæ iis omnē tam sui actoris, quam ipsius proponētis deductum constat, ac ea omnis actio instructa est, quæ libellanti ex serie precium vtilior indicatur. Quare cum idem Ioachinus de iudicij tam possessorij, quam petitorij, nec non can. reintegrāda, fidem potiorem, ac indubitatam præstiterit. nihil proponi potest, cur iustè ac legitime petitus vti, ac frui, & legali sententia potiri non debeat.

SVMMARIVM.

1 *Libellus contra duas personas diuersimode dirigi potest.*

2 *Libellus conceptus contra emphyteutam ob canonem non solutum, quomodo concludere debeat.*

3 *Instrumentum inter partes in eo nominatas plene probat, & dicitur probatio probata euidens, & manifesta.*

4 *Instrumentum locationis, quando probet dominium, & possessionem, & an conductor, vel emphyteuta possint refricare quæstionem dominij.*

5 *Clausula ius & iustitiam, &c. omni meliori modo, &c. operatur eam actionem proposita videri, quæ libellantis vtilior iudicari potest, & vide nu. 11.*

6 *Nulla est melior probatio, quam partis aduersæ confessio.*

7 *An confessio contra emphiteutam plene probet.*

9 *In iudicio recuperādæ, sufficit probare de antiquiori possessione, & vide n. 10.*

Respon. interpreta.

LIcèt ex vtris allegationibus non minus subtilibus quam copiose compositis per præstantissimos Iureconsultum, & Aduocatum, do. Ioachini sandone actoris, satis superque satis demonstratū fuerit de optimo eius iure, vt de iis apparet in processu. Attamen pro facilitate, ob ipsorum dominorum iudicantis, latius duxi aliis considerationibus demonstrare de iure dicti actoris, & ex iis euitare tot difficultates quæ per eosdem plurimum dominum Aduocati vtriusque partis adductæ sunt. In primis nam, ne considerandum est, quod dictus dom. Ioachinus direxit eius libellum, de quo in processu cha. 56.

1 contra duas personas, equidem diuersimode: Quod fieri potest vt per Maran. Spe. cap. j. octauo princ. artic. extra de lib. obla. Et sic iam sunt libelli, scire debemus, cum ibi no. per Mod. de xeg. obla. & contra vtrunque habet fundatam suam intentionem. Nā agitur primo contra curatorem decretum hæreditati vocati quōdam Io. Sinere emphyteutæ vltimi dicti Gardini de vinea, de qua agitur, vt apparet instrumento in processu registrato. Contra quem curatorem, dictus actor ex iure sibi competenti virtute concessionis habitæ a dicto Gardini, de qua in processu, char. 52. petit declarari

2 † dictum emphyteutam cecidisse a iure suo propter canonem debito tempore non solutum, & dominium vtile esse consolidatum dum directo, & naturalem poss. cum ciuili, nec nō & condemnari ab eisdem soluendum debitum canonem, & in iis dictus actor habet fundatam intentionem suam contra dictū curatorem ex dicto instrumento recognitionis, & emphy. in quo in ampla forma dictus Io. Sinere recognouit dictum Gardini in dominium directum, eique, ac successoribus suis quibuscunque in perpetuum promisit soluere canonem, de quo in libello fit mētio. Quæ iura competentia dicto Gardini, modo competiūt dicto Ioachino actori virtute dictæ cessionis; ex illo iure potuit agere ex persona sua prout egit, iux. no. per Bar. & Pau. de Cast. in l. qui stipendia, C. de proc. & sic tanquam succedens in locū dicti Gardini habet suam intentionem fundatam ex memorato instrumēto recognitionis, sicut ipse Gardini haberet, Bal. in l. ad probationem, l. j. C. de proba. & inter partes in instrumento

3 † nominatas instrumentum plene probat, & est probatio probata, euidens, & manifesta, l. fi. C. de reb. cred. Bart. in l. j. in prin. colum. 3. ff. de ope. no. nunc. & ibi Ias. & licet ex instrumento locationis non probe-

3 tur † dominium, neque possessio, tamen inter partes probat, Fel. post Rot. in c. inter dilectos, colum. 2. ver. in tex. ad idem, extra de fi. inst. Et faciunt no. per Bald. & Pau. de Cast. in l. cum falsa, C. de iur. & fac. ig. l. generaliter, C. de non nu. pec. l. optimam, C. de contrahen. & commit. stip. imo nec potest refricare quæstionem dominij, nec possessionem per l. si quis conductionis, C. loc. quæ dispositio habet cerium locum in emphyteuta, Dec. cons. 28. vol. j. Et propterea non est dubium, quin dictus curator, contra quem competunt actiones passiuæ, & qui tenetur soluere creditoribus hæreditatis, l. j. & 2. ff. de cur. bon. dan. & ibi Bar. in l. pe. ff. de bon. aut. iudi. poss. debeat cō demnari versus dictum actorem iux. per

eum petita, cum in iis optime sit fundata eius intentio. Secundo agitur cōtra dictū Petrum Lucam tanquā possessorem, seu detentorem dictæ vineæ petendo ipsum condemnari ad eisdem tradendam & dimittendum, & relaxandum vacuā, & expeditā possessionē petens in prædictis, & circa prædicta oīa & singula, ius & iustitiam, &c. & oī meliori mō, &c. cōtra quem dictus actor potuit intentasse petitorium, & possessorium recu. cum in eius libello deducat cōcernentem petitorium pōt simul cumulari, Bart. in l. naturaliter, §. nihil commune. ff. de aqui. pos. col. 9. & ibi late per Mod. & illa

5 actio vī intentata, quæ colligi potest ex narratiua libelli, l. Gallus §. quidam recte, vbi Pau. de Cas. & Ale. ff. de lib. & posthu. & quæ magis faciet libellanti, l. si quis intentione ambigua, ff. de iudi. mō si dicimus intentatum esse petitorium, sunt probata requisita, de quibus in l. in rem, & l. officium, ff. de rei ven. videlicet dominiū in agente, & possessorium in conuento. Nam primo probatū est dictum Ioachinum actorem, esse dominium dictæ vineæ ex cōfes-

6 sione dicti Petri Lucæ, qua † nulla melior probatio, l. generaliter, C. de non nume. pec. l. quicenientiam, C. de pe. l. j. de colet. apparet, vt in pcessu, char. 102. 103. 104. q procurator dicti Petri Lucæ obtulit dicto Ioachino actori, velle facere debitum sui principalis & ei soluere laudimium pro dicta vinea. Petitque eligi debere æstimatores, qui eam æstimare deberēt, & ita fuit ordinatum per d. tunc Iudicē eligendos esse, vt in char. 102. Et tunc dictus Petrus Lucas pro sui parte elegit, vt in char. 103. & eandem electionem etiam facit dictus eius procurator, vt in char. 104. & sic ex iis dictus Petrus Lucas expresse fatet dictum Ioachinum actorē esse dominum directum, cum non aliter posset soluere oblatum laudimium, nam qui vult pñs, vult omne necessarium añs ad illud, ff. de acq. hæ. l. illud. & l. ad rem mobilem, & l. ad legatum, ff. de pcu.

7 Bal. in l. & ex diuerso, §. 1. ff. de rei vendi. q̄ confessio † plene probat contra ipsum sic confitentem, Bar. Bal. & Pau. de Cast. in d. l. cum falsa, C. de iur. & fac. ign. vbi concludunt, q̄ licet ex confessione non transferatur dñium, tñ ex ea probatur cōfitentem, donec probauerit cōtrarium, imo qñ fit in iudicio, prout fuit hæc, habetur tunc ac si esset condemnatus in rei vend. Bar. in d. l. cum falsa, in fi. Pau. de Cast. in l. generaliter. col. 2. versi. item qñ confessio est facta in causa reali, C. de non nu. pec. Et ex iis constat esse probatum primum requisitum. Alterum vero, videlicet conuentum possidere probatum est ex responsione facta per dictum Petrum Lucam articulis dicti actoris. De qua in processu, char. 138. artic. 18. Quapropter cum omnia requisita ex parte dicti actoris sint verificata, sequitur sine dubio dictum reum esse condemnandum ad dimittendum, & relaxandum dictam vineam dicto actori tanquam domino ipsius. Insuper si dicimus esse intentatum possessorium restituendæ, quod dicendum est, vt pote vtilius, iuxta consilium Iurisconsulti in l. 5. qui destinauit. ff. de rei vend. & quod reintegran. can. reintegran. 3. q. 1. per quod magis actori subue-

8 nitur propter clausulam, de qua in libello, † ius & iustitiam, &c. omni meliori modo, &c. l. si quis intentione ambigua, ff. de iud. in

9 quo iudicio sufficit probari de antiquiori possessione, secundum Panor. in c. Sæpe, extra de rest. spo. Senecu. in l. rem, quæ nobis. ff. de acq. pos. modo in casu nostro probatur dictum Gardini, & consequenter dictum actorem, qui in eius locū successit, fuisse in possessione dictæ vineæ ex tribus inuestituris factis per dictum Gardini, diuersis emphyteutis, qui fuerunt in possessione dictæ vineæ nomine dicti Gardini, vt creditur per testes esse probatum, & ex possessione coloni, & instrumento inuestitu. probatur possessio, ita Bar. in l. ad probationem, C. de proba. Fel. in d. c. inter dilectos colum. 5. extra de fid. inst. Et quia dicti emphiteutæ possederunt dictam vineam, vt apparet ex rei euidentia, quia tempore inuestiturarum erat fundus incultus, modo erat redactus ad pulchram vineam; nec est dicendum, quod alio iure possederint, quam iure emphyteutico, l. quædam mulier, ff. de rei vend. & hæc etiam dicti emphiteutæ expresse protestantur, vt constat in instrumentis dictarum inuestiturarum, vbi protestantur tenere & possidere nomine domini directi, possessio vero dicti Petri Lucæ vt pote iniusta, & quæ incepit post mortem dicti Ioannis vltimi emphiteu-

10 te, † præsumitur clandestina, & violenta, l. clam possidere, in prin. & in § qui ad nundinas, ff. de aqui. pos. Et consequēter fuit, & est restituenda, & reintegranda dicto antiquiori possessori per dictū ca. reintegranda, & per no. per Panor. in d. c. sepe, etiam dictus iunior possessor esset in bona fide. & ibi dicitur hoc maxime fieri

11 debere propter † clausulam ius & iustitiam, &c. qua attenta etiam quod esset conclusum in petitorio, si est deductum & probatum in possessorio, potest ferri sententia in possessorio, Ang. in §. omnium autem actionum, Insti. de ac. ver. sed vnum tene menti. Ex iis remanet fundata intentio dicti actoris, tam contra dictum curatorem, quam contra dictum Petrum Lucam, & etiam remanerent sublata, quæ adducebantur per dominos Aduocatos partis contrariæ, de quibus in eorum cedulis in processu, char. 203. 209. 205. 297. & 298. quia non est verum, q̄ dictū Petri Lucam agat actione personali, vt s. dictum est, sed ea est intentata contra dictum curatorē, quæ proponi debuit, & potuit, l. j. & 2. ff. de cura. bon. dand. l. pe. de bo. auctho. iud. pos. sed contra dictum Petri Lucam potuit esse intētatum aut possessorium, aut petitorium,

au

aut petitorium, & in vtroque habet fundatam intētionem suam super altero quod est melius probatum, & quod magis expedit litiganti, potest ferri sententia per dictam clausulam, ius & iustitiam &c. & per Ang. in d. §. omniū. & ita prout supra. de iure esse respondeo ego Ioannes de Ripa a Sācto Nazario, iuris vtriusq; Doctor, saluo semper saniori iudicio.

De secundis nuptijs.

RESPON. I.

DIcèt lex hac edictali, locū sibi vēdicare videatur eo casu, quo maritus secūdus est grauatus filiis secundi matrimonii maternam hęreditatē restituere: nam licet maritus incapax sit, filii tamen secūdi matrimonii, si legitima filiis prioris matrimonii salua sit, ceterorum oīum sunt, nemine discrepante, capaces. Nā vulgata iuris est regula, ꝙ is, qui solidū capere nō pōt, vt sibi hēat, capere pōt, vt alteri capaci restituat. verū enimuero, quia dolus, & fraus nemini patrocinari dēt, & quod in fraude legis fit, suū nō dēat sortiri effectū; ideo receptū est fideicommissum vitrico relictum. & filiis secūdi matrimonii restituendum post vitrici mortem, vel sub conditione, vel ex die in fraudem. l. hac edictali, factum censeri, id est fauore vitrici, & non filiorum ratione celebratum, nā actus factus inter prohibitos, in fraudem factus iudicatur, nisi pure vitricus grauaretur ea lege, ne commodum vllum sentiat: nā eo caso cessante ratione legis cessabit quoq; lex. Frustra igitur quæritur, an fideicommissum mortuo vitrico suū sortiatur effectū, quia cum fideicommissum sit nullum, nihil ex eo sequi potest. Licet Bald. ea ductus ratione, qa pater plus potest relinquere vni ex filiis, quam alteri senserit, & nō quidem recte, filios primi matrimonii, si æqualitatem a vitrico consequuti fuerint, cogi potuisse ad fideicommissi restitutionem, cui non assentio, cum fideicommissum sit nullum, & filii secundi matrimonii substituti personę interpositę iudicentur, eoque caso Bal. ratio admitteretur, si filiorum ratio principalis fuisset intentionis: sed secundū ea, quæ proponuntur, vitrici ratio potior habetur, sed data opinione Bal. dubitari solet, an filiæ secundi matrimonii, acceptando fideicōmissum ante mortē, conditionē vel diem sibi præiudicauerint; quod Bal. negat, cum filiis primi matrimonii actio in factum competat ad interesse contra filias secundi matrimonii propter restitutionem fideicommissi passum. allucinatur etiam in hac parte Bald. nam fraus legis hoc casu manifeste patet, quæ ipsis filiabus patrocinari nullo iure potest, & maxime attenta nullitate fideicommissi. Quoniam vulgata iuris est regula, mulierem non posse plus relinquere secundo viro, quam vni ex filiis prioris matrimonii, cui minus reliquerit. Ideo quęri solet, an vitrico tantum debeatur quod relictum est, & si legitimam non ascendat, an eius portio vsque ad legitimam distinguatur, quod, & Bald. placuit: absurdum alias namque foret, si nihil vni ex filiis prioris matrimonii relinqueretur, nihil etiam secundo viro relictum affirmemus. Quare & si minus legitima vni filiorum relicta sit, ex testamento tamē suppleatur, ita etiam minor portio viro secundo relicta, quam filiorum legitima non ascendat, ad instar legitimę ex mente Bal. suppletur. Quod, & nos falsum dicimus, nempe quia certum est quod a lege suppletur, nequaquam dici posse a matre relictum. Quare si nihil vni filiorum prioris matrimonii relinquatur, nihil etiam marito relictum communiter recte iudicatum est, idque ēt Bald. sibi contrarius fatetur. Et si maxima sit inter Doctores altercatio, an detrahenda prius sit legitima, antequam residuum diuidatur secundum formam l. hac edictali? an vero sit communicanda? tamen, quia in iudicando a communi non est recedēdum, ideo breuiter, & ex communi sententia, respondeo filios prioris matrimonii eorum legitimam præcipuam habere, & reliquum ad formam prædictæ l. hac edictali. ęqua lance sortiēdum fore, & præsertim cum Bart. in hac resideat parte, in quo veritatis substātia residere solet, & qui iure merito (omnium iudicio) pater iuris appellatus est.

SVMMARIVM.

1 *An lex, hac edictali, habeat locum, quando secundus vir, est grauatus restituere hereditatem filiis secundi matrimonij. & vide nu. 4.*
2 *Filii secundi matrimonij sunt capaces totius substantiæ maternæ, salua legitima filiorum primi matrimonij, & vide nu. 6.*
3 *An is, qui solidum capere non potest, vt sibi habeat, possit capere vt alteri capaci restituat. & quomodo procedat.*
Quod in fraudem legis fit, nullum sortitur effectum, & ibi vide, quomodo probetur fraus fieri legi, hac edictali.
Verborum vestigia ordinem voluntatis demonstrant.
5 *Actus factus inter prohibitos, præsumitur in fraudem factus.*
7 *An fideicommissum mortuo vitrico suum sortiatur effectum in filios secundi matrimonij, quibus ante euentum fideicommissi restitutio facta fuit.*
8 *Filii secundi matrimonii substituti per fideicommissum eorum patri, interposita persona censentur ratione vitrici, & ideo huiusmodi fideicommissum nullum est.*
9 *Pater an plus possit relinquere vni filiorum quam alteri, & an mater plus possit filiis secundi matrimonii, quam filiis primi relinquere, & quomodo procedant.*
Querela inofficiosi testamenti quomodo differat a beneficio l. hac edictali.
10 *Filiæ secundi matrimonii acceptantes fideicommissum ante euentum, & diem fideicommissi, an sibi præiudicauerint secundum Bal.*
11 *Ex actibus posterioribus priores actus cognoscuntur.*
Semel fraudulentus, semper præsumitur fraudulentus in eodem genere fraudis.
12 *Hæc iuris regula, ꝙ vitricus non sit plus habiturus a muliere, quam vnus ex filiis, cui minus relictum est, quomodo intelligatur.*
13 *Quod a lege suppletur, nullo iure dici potest a matre relictum.*
14 *Communis intellectus ad l. hac edictali, explicatur.*
15 *In Bartolo ipsa substātia veritatis residere & solet, & oīum iudicio merito pater iuris appellatus est, qui oēs Doctores æquitate & veritate præcellit.*

Qui veritas est me in viam dirigat veritatis.
Respon. interpreta.

DVbia, quę proponuntur, difficillima sunt, & super eis inter Doc. maximus fit conflictus. Ordi
nate procedendo vidēdum est, an dispositio l. hac edi-
1 ctali, in principio habeat locum in casu, quo coniux
institutus est grauatus post mortem suam restituere hęreditatē
filiis secundi matrimonii, prout proponitur in themate, & prīa fa
cie videbatur dicendum, ꝙ nō. licet. n. sit incapax eius, quod sibi
plus est relictum, quam vni ex filiis primi matrimonii, d. l. hac e-
2 dictali, tamen filii † secundi matrimonii sunt capaces totius, salua
legitima filiorum primi matrimonii, §. pe. in Auct. de nupt. vnde
succedere videtur dispositio l. cogi, §. hi, qui solidum, ff. ad Tre-
3 bel. vbi deciditur ꝙ his, qui solidum capere non potest, vt sibi ha-
beat, potest tamen capere, vt alteri valenti capere restituat, vt formaliter contingit in casu isto. Et per illum text. deciditur similis quæstio de filio naturali, cui non potest pater existentibus legitimis relinquere, nisi alimenta, vel certam partem, §. si quis autem. in Aucten. quibus modis natural. effician. sui. auct. licet, C. de natura. liberis. vt possit nihilominus ei totum relinquere, vt alteri restituat, salua legitima filiorum legitimorum, secundum Ang. & Imo. in l. in tempus, ff. de hær. inst. quos sequitur Alex. in d. §. hi, solum. Præmissis, & similibus, non obstantibus, amplector contrariam sententiam infrascriptis rationibus, & auctoritatibus.
4 Prima ratio, † quia dicta l. hac edictali, disponit plus relictum
vitrico, quam vni ex filiis primi matrimonii applica ri filiis primi matrimonii, omni circumscriptione & fraude remota. verum istud fideicom. de restituendo filiis secundi matrimonii, est factū in fraudem, & ad excludendam prouidentiam legalem: ideo fraude remota nihilominus habebit locum dispositio legis, vt ibi clare dicitur, & in §. optime, in Auct. de nup. vbi dr̄ nullā machinationem in hoc esse tolerādam. quod enim fit in fraudem legis non debet effectum sortiri, sed pęna plecti, l. hæres meus, §. quod in fraudem, ff. de cond. & demon. l. non dubium, C. de leg. l. fraus legi, ff. eo. cum similibus, & si dicatur, Vnde constat de fraude? re-
5 spondeo, in dubio præsumitur factum in fraudem, ex † quo actus
fuit factus inter prohibitos, l. qui testamentum, ff. de proba. Vel aliter dicitur constare de fraude quando apparet, ꝙ contemplatione vitrici quod relinquitur filiis ipsius vitrici: tunc enim perinde est, ac si ipsi vitrico relinqueretur, l. sed si plures §. in arrogato, ff. de vulga. & pup. & si dicatur non constare, ꝙ contemplatione vitrici, patris filiorum secundi matrimonii, factū fuerit huiusmodi fideicommissum. Respondeo, quod apparet ex eo, quod mater prædilexit maritum, patrem eorum, illum faciendo directum hæredem, & filios post eius mortem substituendo, l. pupillus. §. si. ff. de condi. & demon. vestigia enim verborum demonstrant ordinem voluntatis, & eius qualitatem, & vtrum quis esset alias facturus, nec ne, l. Pacumeius Androgenes, ff. de hær. inst. Et per istam rationem consuluit Pau. de Cast. consi. 170. Viso casu, colum. fin. in 2. parte, quod si coniux instituat filias secundi matrimonii, & substituat patrem ipsarum filiarum in vsufructu toto tempore vitæ suæ, quod erit locus d. l. hac edictali, quia præsumuntur filiæ secundi matrimonii institutæ ad contemplationem patris, & sic in fraudem. quanto ergo fortius in casu nostro, in quo fuit ipse pater institutus, & filiæ substitutæ. & per prædicta consuluit Bald. consil. 161. quædam nobilis, in prima parte. ꝙ si vxor instituit secūdum maritum, & illud plus, quod capere nō poterit, pure relinquat filiis scd̄i mr̄imonii iure legati, ꝙ erit locus dispōni d. l. hac edictali, qa ī fraudē factū hoc vr̄: quāto magis habebit locū ī casu isto, ī quo totū ē relictū marito, & filiis substituti ꝯdōnalr̄. est. n. fideicōmissū, fcm̄ post mortē instituti ꝯdōnale respectu fideicōmissarii, qa subintelligit̄ tacita ꝯditio, si ipse fideicōmissarius supuixisset. l. vni. §. sin aūt aliqd sub ꝯdōne, C. de cadu. & per ista consuluit Bal. consi. 336. amplius sciendū est, in tertia parte, ꝙ vulgaris substō in persona filiorū secūdi matrimonii, facta marito instituto in casum, si filius hæres esse non potuerit, est ipso iure nulla, quia censetur facta in fraudem legis. pro qua decisione adduco optimum text. in l. Iulianus, ff. si qs omis. causa testa. Et pro decisione huius dubii allego text. in l. Sulpitius Marcello,

cello, quæ alias incipit mulier. ff. de do. inter vi. & vxo. Vbi dona-
tio facta marito, vt post mortē bona donata filio restituat, nihil
valet. Ad pnum, videlicet, ad tex. in l. cogi. §. si, qui solidum, & ad
similes, rńdetur dupliciter, & ex rōnib. apparebit veritas huius ꝯ-
clusionis. Primo rńdetur, ꝙ non procedit, qñ non capaci totius
6 relinqueretur † in fraudē legis, ſm Bal. in d. l. hac edictali, in vers.
omni circunscriptione cessante, per quem tex. ibi determinat, ꝙ
si pater relinquat spurio, vt alteri restituat, ꝙ verisimiliter ipsi spu
rio totum dimittat, puta si instituerētur spurius, & grauaretur re-
stituere Regi Franciæ, vide Bal. consi. 226. in 4. volu. Amplius, vbi
hoc clarius ponit, quem sequitur Alexā. in d. §. si, qui solidum, &
Imol. in d. l. in tempus. Secundo respondetur procedere, si pure
incapax grauetur restituere totum capaci, ita ꝙ nihil um commo-
dum sit remansurum etiam ad tempus apud ipsum grauatum, se
cus si post mortem, vel post diem certum, vel sub conditione in-
capax fuerit grauatus. Ita declarat illa iura Imol. in d. l. tempus, &
hoc expresse dicit Iuriscon. in d. l. Sulpitius Marcello, alias mu-
lier. Vnde cum vitricus in casu isto non fuerit grauatus pure,
sed post diem incertum, immo sub conditione respectu filiorum
clare concluditur quod plus relictum ipsi vitrico, debet applica-
ri filijs primi matrimonij iuxta dispositionem d. l. hac edictali, &
hoc quo ad primum. Secundo uidendum est, † an fideicommis-
7 sum mortuo vitrico debeat sortiri effectum, ita quod filijs secun
di matrimonij, fideicommissarijs & substitutis patri, quibus fuit
facta restitutio ante euentum, & diem fideicommissi, competat
contra filios primi matrimonij exceptio, dolo petitis, quod estis
restituturi. Pro solutione, videndum est, an si filij primi matri-
monij fuissent consecuti æqualitatem a vitrico, tenerentur re-
stituere adueniente casu mortis filijs secundi matrimonij, in
quo puncto Bal. in d. l. hac edictali, colum. penul. tenuit, quod sic,
quia pater potest plus relinquere vni ex filijs, quam alteri, §. penul.
in Auct. de nup. Sed ego teneo contrarium, quam pluribus ratio
nibus. Et primo, quia vt supra conclusum fuit, tale fideicommis-
sum est ipso iure nullum, præsumpsit enim lex, quod in tali casu
8 † filij secundi matrimonij substituti per fideicommissum, sint p-
sonæ interpositæ pro vitrico, & ideo sicut omne relictum vitri
co habetur pro non scripto, etiam fideicommissum habetur pro
non scripto, §. optime, in Auct. de nup. & d. l. hac edictali. Secun-
do, quia tale relictum, incontinenti mortua vxore testatrice in
pœnam iniuriæ illatæ filijs primi matrimonij, per legem applica
tur eisdem, d. l. hac edictali. Ergo ius sibi semel acquisitum, non
debet ab eis auferri posse absque facto suo, l. ius nostrum, ff. de re
gul. iuris. Tertio, quia vitricus fuit grauatus restituere hæredita-
tem filijs suis, sed illud relictum, quod in pœnam defertur filiis
primi matrimonij beneficio legis, dismembratur, & separatur
ab hæreditate, secundum Bald. in d. l. hac edictali, colum. 3. & in
consi. 191. in 1. parte, qui ex hoc infert, quod illud applicatur filijs
primi matrimonij, etiam quod non sint hæredes testatoris, ergo
non veniet, nec comprehendi poterit in fideicommisso, argum. l.
si Titius, ff. de lega. 3. Vbi in restitutione fideicommissi solum ve-
niunt, quæ hæreditario iure capiunt. Quarto, si annullatur insti-
tutione facta de vitrico tanquam de inhabili ad sibi, & alteri ca-
piendum, vt supra probatum est, ergo etiam vitiabitur fideicom-
missum, secundum glo. Bar. & alios communiter, in l. eam quam
C. de fideicommis. Ad fundamentum Bald. respondeo faciliter,
primo quod procedit si pater relinquat † uni filio plus quam alte-
9 teri intuitu, & contemplatione ipsius filij, quia eum magis dili-
git, secus si intuitu vitrici, & eius contemplatione, quia est pe-
rinde ac si reliquisset ipsi vitrico, vt sup. probaui. Vnde cum om
nia relicta vitrico reuocentur per dictam l. hac edictali, pariter
reuocabitur tale fideicommissum, quia censetur peculium pro-
fectitium a vitrico receptum d. §. in arrogato, & quia fuit in frau
dem, vt supra latius deduxi. Secundo respondeo, quod mater po
test vni ex filijs secundi matrimonij plus relinquere, quando in-
tegram legitimam, relinquit filijs primis, alias si ad secundam de
clinet prolem, non relinquendo filijs primi matrimonij inte-
gram legitimam præsumitur instigatione, & fraude secundi ma-
riti seducta ad relinquendum plus filiis ipsius secundi mariti
quam primis. Ita probat text. in d. §. penulti. quem hac de causa
fuisse additum dicit Salyc. in d. l. hac edictali, in princ. colum. fin.
inferens ex hoc, quod si secundus maritus stipuletur, quod ea
præmoriente filij sui nascituri lucrarentur dotem, erit locus be-
neficio l. hac edictali, quia licent matri contra officium pietatis
etiam per contractum tradere dotem filijs secundi matrimonij,
non derelicta integra legitima filiis primis. At in casu nostro ne-
dum non reliquit totam legitimam primis filiis, sed nec deci-
mam legitimæ, cum præsupponatur hæreditatem esse valoris vi
ginti quatuor millium florenorum, & mater solum reliquerit
florenos ducentos, & sic vigesimam legitimæ. Nec dicatur, quod
sufficit relinquere aliquam minimam titulo institutionis, quia
lex supplet postea vsque ad legitimam integram, l. omnimodo, l.
30 scimus, C. de inofficio testamen. quia verum, † quantum ad tol-
lendam querelam inofficiosi testamenti, non autem quantum
ad tollendum beneficium d. l. hac edictali, ita probat text. in d. §.
penul. & ratio est, quia lex isto casu noluit supplere, quia præsup-
posuit, quod mater fuerit seducta, & stimulata stimulis, & ma-
chinationibus secundi mariti ad relinquendum plus filijs secun-
dis, ex eo quod non reliquit integram legitimam primis filijs nō
ingratis, non enim lex potuit cogitare talem impietatem proces-
sisse isto casu a visceribus maternis. Præterea dico, quod Bal. cō-
trarium consulit in d. consi. 136. vb. expresse, & per bonas ratio-
nes concludit, quod substitutio vulgaris facta secundo marito
de filijs suis, non valet tanquam fraudulenta, sed in totum appli-
catur filijs primis beneficio dictæ leg. hac edictali, quare ergo nō
idem dicendum in substitutione fideicommissaria? certe a fortio
ri idem concludendum est per ea, quæ dicit Imol. in d. l. in tem-
pus, & parcat mihi ingenium Bal. quia in hoc defecit. Circa ter-
tium, si teneamus opinionem Bal. post mortem vitrici fideicom
missum debeatur filijs secundis. Respondeo, quod filiæ secun-
11 dæ acceptando fideicommissum ante diem, † non sibi præiudica
runt, licet filiæ primæ possint agere actione in factum contra fi-
lias secundas ad interesse passiuum propter restitutionem fidei-
commissi factam ante diem, vt est casus in l. ait prætor, §. si cum in
in diem, & in l. omnes, §. fi. ff. de his, quæ in fraudem credito. non
obstat tex. in d. l. patrem, eod. titu. quia respondet glos. & Bart. ibi
restitutio fiebat filijs emancipatis. Item non erat ordinata princi-
paliter ad fraudem creditoris, vt in casu nostro. Sed ego non pu-
to opinionem Bald. procedere de iure, vt supra dixi, maxime in
casu isto, in quo vitricus non contentus, ꝙ suis stimulis coege-
rit matrem ad fraudādū filias primas, & prouisionē legis aliā frau
dem adhibuit restituendo fideicōmissum ante diē nam ex poste-
rioribus actibus cognoscitur quales fuerint præcedentes, l. seruū
filij, §. fi. ff. de lega. 1. Et repertus semel fraudulentus, præsumen-
dum est semper, ꝙ fuerit fraudulentus, saltem in eodem genere
fraudis, reg. semel malus, de reg. iur. cum si. Circa quartū, an † vi-
12 trīcus debeat habere tantum, quantum fuit relictum vni ex fi-
liabus primi matrimonij computato supplemento legitimę, quę
suppletur per legem, an vero tantum, quantum fuit per testatri-
cem relictum, non computato supplemento legitimæ? videtur ꝙ
debeat habere tantum quantum legitima est, quia licet supplea-
tur a lege, tamen dicitur filius eam consequi ex testamento, iure
quodam accrescen. si, secundum Bal. in d. l. hac edictali, vbi tenet
istam partem, & quod filius consequatur ex testamento, firmat
Soci. consi. 10. incip. Quamuis, colum. x. lib. 1. ad sucens rationem,
quia si aliter diceremus, sequeretur quod & causa testati, & inte
stati simul concurrerent contra reg. ius nostrum, de reg. iu. Cum
ergo hoc petatur ex testamento, bene sequitur, quod dicetur te-
stamento relictum, ergo habebit locum dispositio l. hac edictali,
& idem tenet ibi Bald. in 2. lectura, quia alias secundum eum se-
queretur, ꝙ si mater nihil filio relinqueret, quod maritus nihil
deberet habere. Secundo pro ista parte facit tex. in l. quoniam p̄-
tentæ, C. de secun. nup. in verbo, danda vel relinquenda, qui tex.
nō solū, & factū relictū, sed ꝙ fieri, & relinqui debuerit animad-
uertit. Sed his non obstantibus, amplector contrariam sententiā,
per tex. in d. l. hac edictali, per quem ita ibi firmat Saly. vbi tex. in
princ. expresse dicit, non sit matri licitum vitrico in testamento
plus relinquere, quā vni, &c. reliquerit, Verum id, quod † supple-
13 tur per legem, non dicitur relictum a matre, l. omnimodo, C. de
inofficio. testamen. quod clarius probatur ex his, quę dicunt glo.
& alij ibi, vbi volunt, ꝙ si filius petat solum relictum in testamen
to, non diceretur petere supplementum legitimæ, igitur &c. Ad
contraria patet responsio, ad primum, dum dicitur ꝙ filius con-
sequitur supplementum actione ex testamento, respondeo, ꝙ si
filius est prohibitus petere, vt in casu isto, non agitur ex testamē
to, sed condictione ex lege, secundum Saly. in d. l. scimus. Vel ali-
ter, licet petatur ex testamēto, verum tamen est dicere, ꝙ non fuit
in testamento relictum, sed lex pro conseruatione testamenti ita
ordinauit. Præterea licet petatur ex testamento, tamen vel præ-
ter voluntatem, vel contra voluntatem testatricis petit, quando
prohibuit plus petere tale supplementum petitur, vt concluserūt
oēs in d. l. omnimodo, & in d. l. scimus. Ex quo infero aliud, fun
14 damentum pro ista parte, † ꝙ non debeat habere tm̄, quantum
lex supplet, quia l. hac edictali, voluit ꝙ filius haberet in pœnā
iniuriæ sibi illatæ, quæ iniuria dr̄ illata ēt in eo, ꝙ lex supplet, ꝗa
illud filius hēt ꝯ voluntatem huius testatoris. Ad l. qm̄ prætentę,
respōdet ibi Sal. ꝙ intelligatur habito respectu ad ſm maritum,
non habito respectu ad filios primi matrimonij. Ad rōnem Bald.
ꝙ sequeretur ꝙ maritus nihil deberet habere, si nihil vni filio es-
set relictum. Rndeo, quod illud non est inconueniens, imo præ-
teritione filij lex statuit, quod testamentum sit nullū, l. filio præteri
to, ff. de iniusto rupto testa. cum sim. Et ꝙ tunc vitricus, nihil de-
beat habere, tenet gl. Bar. Bal. Saly. & *inter* Doct. in d. l. quoniam
prætentæ. Ex his patet, ꝙ opinio Bald. non est vera, nec iuridica.
Et si pur aliquis vellet eam tenere, respondeo quod possit proce-
dere, vbi filij primi matrimonij, prius petiissent supplementum
legitimæ, qui intentassent condonem d. l. hac edictali sic. n. distin
guebant antiqui, prout refert Salyc. in d. l. hac edictali. Cui distin-
ctioni (data veritate opinionum pro concordia) standum est, l.

apup

apud antiquos, cum vulgar. C. de fur. cum ergo in præsenti casu prius fuerit tentata conditio ex lege, res transit sine periculo. Circa vltimum, vtrum in computatione confundatur legitima priniarum filiarum eo, quod reuocatur, an vero detrahenda sit prius legitima, & postea residuum sit diuidendum, secundum formam d. l. hac edictali, multa essent dicenda quia gl. & Doc. sunt inter se varij: tamen quia in consulendo non est a com. recedendum (est. n. nimium ignarus, qui contuitu communem opi. secūdū Ang. in l. fi. C. de pœna iudi. qui male iudi.) deferendum. n. est cō. opinioni, quia difficillimum reputatur finias maiorum reuoluere, c. veniā, 15. q. 9. l. fi. C. de lib. præter. ita inquit Bar. in d. § princip. iudex per imperitiā, paria enim sunt contra communem, vel contra legem iudicare secundū Bar. in l. cum prolatis, ff. de re iudi. Teneo igitur quod filiæ primæ debeant prius detrahere suam legitimam, deinde computandum reliquum, secundum formam d. l. hac edictali, eo quia ista est cōmunis. ita etiam communem affirmat Rapha. Comen. consilio. 109. inc. Domina Ioanna in 2. dub. & quia hanc tenet Bar. in quo residere solet ipsa substantia veritatis, secundum Ro. consi. 469. inc. Quo ad primum, & Cur. Sen. consi. 56. Super eo. & secundum Pan. in ca. cum nobis, col. pe. de præscrip. Bar. pater iuris (omniū iudicio) cunctos Doc. æquitate, & veritate præcedit. Refert Curtius plura alia in laudem Bar. in consi. eo. col. 3. hanc enim opin. tenet Barto. & ibi Hug. Odof. Bal. & Ang. sequuntur in l. vnica, C. de rei vxo. act. ista opinio probatur, quia remedium d. l. hac edictali, nouiter inductum, non tollit remedium petēdi legitimam, § optime in Auth. de nupt. Vnde cum sint duo remedia ad diuersa tendentia, & ex diuersis causis, poterant simul cōcurrere, & vnum non absorbet aliud, l. quoties, ff. de act. & obli. secundum istam sniam consuluit Raph. Fulg. consi. 96. inci. Antonius transiens ad quinta vota, & ibi rūdet obiectis, quæ fiunt cōtra istam partem, non tamen si negauerim quin articulus sit subtilis, sed mihi sat communi adhærere.

Laus Deo. Ioan. de Ripa.

De naturalibus liberis.

RESPON. I.

LIcet Indubitati iuris sit, auum paternum nepotib. naturalib. ex filio legitimo, prole legitima sibi superstite, nihil penitus eis relinquere posse: Auia tamen paterna huiusmodi nepotes, & hæredes particulares, & vniuersales facere potest, cui non obstat Iustiniani constitutio de auo concepta, quæ cum sit pœnalis, & odiosa, ac iuris antiqui correctiua, nullo etiam iure ex identitate rationis ad auiam extendenda est. Quare respondi auiam paternam legitime potuisse nepotibus naturalibus legare, prole legitima non obstante, quod legatum nullo etiam iure impugnari potest ex eo, quod testatrix non declarauerit qualiter esset exsoluendum, prout se facturam denunciauerat, quia sæpe decisum est defectum conditionis, vel demōstrationis de futuro dependentem a voluntate defuncti, legatum non vitiare, & perinde est ac si conditio, vel demonstratio nulla adiecta foret, sed pure legatum esset.

SVMMARIVM.

1 *Masculinum, an concipiat femininum, & vide nu. 3.*
2 *An l. fi. C. de natur. lib. extendatur ad auiam.*
4 *Auia paterna, an possit heredem vniuersalem instituere filiam spuriā cōceptam ex coitu non accusabili, etiam extante prole legitima.*
5 *Coitus cum ancillis, & pedissequis, solutis, non est accusabilis, nec punibilis.*
6 *Nati ex coitu quamuis damnato, modo nō sit punibilis de iure ciuili, matri & auiæ succedunt.*
7 *Nepotes spurii ex filio legitimo, & naturali præmortuo nō possunt ab intestato succedere auiæ paternæ, stante prole legitima, secus ex testamento.*
8 *Diuersa ratio deformat legem.*
9 *Lex correctiua iuris antiqui restringenda est vt minus corrigat, quā sibi possibile, nec licita est extensio, etiam ex identitate rationis.*
10 *Defectus conditionis, vel demonstrationis de futuro, dependentis a volūtate testatoris, non vitiat legatum.*

Respon. interpreta.

IVstinianus noluit, auum paternum quidquam posse nepotibus naturalibus ex filio legitimo relinquere, superstite sibi legitima prole. An idem dicendum in auia paterna, vt nec ipsa possit nepotibus naturalibus, & minus spuriis aliquid relinquere.

Qui veritas est, me dirigat in viam veritatis.

Proposita dubitatio mihi videtur admodum ardua, & difficilis. Et prima consideratione quilibet diceret, nihil videri posse
proponi, quare non idem est rūdendum in auia, licet enim lex Iustiniani, quæ est lex fin. C. de natura. lib. loquatur in auo, vt ostēdunt illa verba, nepotem habet auus quia tamen masculinū † con-
1 cipit fœmininum etiam in odiosis, si ratio sit rationale, l. si quis id quod, ff. de iurisdict. omnium iudicum, l. tres fratres, ff. de pac. & no. in c. generali, de elec. lib. 6. & in cle. 1. de sepul. ideo videtur † ex-
2 tendenda ad auiam, & ita extendendam eam dicit Fran. Aret. in l. Gallus, § quod si is, ff. de liberis. & posthumis. Qua ratione est, quod in prole legitima conseruetur successio, & idem visus est velle Franc. Accur. in additio. quam facit ad dictam legem, in verbo, aperuimus. Contrarium, quod non procedat in auia, & sic quod auia possit hæredē particularem, & vniuersalem facere nepotem spurium ex filio legitimo, decidit Pau. de Ca. in d. § quod si is, colū. fi. Quia illa lex fin. est odiosa, & pœnalis, quia priuat auum ptāte
3 relinquendi bona sua nepotibus, ergo † masculinum non dēt cōcipere fœmininum, l. quicunq; C. de ser. fugi. pro quo facit, quod dicit Bal. in d. l. quicunque, vbi vult, quod statutum excludens auum paternum a successione nepotis extante patruo, non censetur excludere auiam maternam, quia statutum est odiosum, & non rationabile. idem ergo dicendum in casu nostro, quia dispositio dictæ legis fin. est odiosa odio irrationabili, cum puniat auum pro delicto sui filij, & nepotem pro delicto sui patris, secundum gl. ibi in verbo, extendimus. vbi autem vnus ponitur pro delicto alterius, masculinum non concipit fœmininum, l. quisquis, C. ad leg. Iul. Maiesta. & docet Bar. in l. 1. ff. de verb. sig. & Are. consil. 19. in facto vbi respondet, quod constitutio puniens rebelles, & socios, non censetur punire fœminas filias, quia est pœnalis, & odiosa odio irrationabili. Priuare autem auum facultate dispensandi de rebus suis, & nepotem iure succedendi, pœna est, l. deportatorum, C. de pœn. l. 2. C. de bonis proscrip. ca. quamquā, de vsuris, lib. 6. c. 1. de sepultu. eo. li. cum similibus, ergo &c. Secundo, quod dicta lex fina. non habeat locum in auia, probatur ratione (iudicio meo) incontinentibili, cui conceditur quod est plus, vnque concessum intelligitur quod minus est regul. non debet, de regul. iur. l. Marcellus, ff. de dona. cau. mor. c. cum in cunctis, de 3
electio. in princi. & c. per venerabilem, qui filij sint legiti. auiæ † au-
4 tem conceditur. quod possit hæredem vniuersalem instituere filiam propriam spuriam, si sit concepta ex coitu non accusabili, etiam extante prole legitima, nisi esset illustris, l. si qua illustris, C. ad Orfficia. & glo. & omnes notant, & firmat Specula. in titu. de successioni. ab intestato. § sed nunquid spurii. ergo debet sibi multo magis concedi, quod possit instituere hæredem particularem nepotem spurium ex filio legitimo, & ancilla soluta conceptum, in cuius nepotis conceptione nullam contraxit maculam, nec est quod ipsi auiæ possit imputari, sicut in conceptione filij spurii. Si enim ij spurij possent succedere huic testatrici ex testamento, si essent eius filii, non obstante macula contracta ex conceptione propria, multo magis debet ei posse succedere cum sint nepotes concepti absque macula ipsius testatricis, quod autem ij spurii non dicantur nati ex coitu accusabili, probatur, quia nati ex ancilla soluta. † Coitus autem cum ancillis, & fanticellis solutis non est accusabilis, nec punibilis secundum leges: Ang. in l. si vxor, per illum text. ff. de adulte. Mathæus de Vbaldis in tract. de successio. ab intesta. colum. fina. Anto. de Bur. in capitu. tanta, ad fin. qui filii sint legitimi. Cardinalis in capitu. cum deceret, de eo, qui duxit in matrimo. quam pol. per adulte. & comprobat per plura. Socin. in d. l. Gallus, § quod si is, & latius in consil. 108. Memini, lib. 1. cui se subscripsit Bartholomæus de Bartho. vt ibi latius habetur. Nec obstat, quod talis coitus sit pœnalis de iure canonico, quia est verum quantum ad forum spirituale, sed quantum ad hoc, quod filius prohibeatur succedere matri, & auiæ oportet quod sit natus ex coitu punibili secundum leges, patet, quia concubinatus est prohibitus de iure canonico, & punibilis in foro spirituali, & tamen nati ex eo concubinatu succedūt matri, & auiæ, d. l. si qua illustris, ergo requiritur quod coitus sit punibilis secundum iura ciuilia, alioquin nati † ex coitu quamuis
6 damnato, modo non sit punibilis secundum ius ciuile, succedūt matri, & auiæ, & ita tenet Matthæus de Vbaldis in d. tract. colum. 2. Anto. in capitu. lator, qui fil. sint legitimi. Pano. in d. capit. tanta, & sequuntur alij communiter, vt attestat Socin. in d. § quod si is, & in d. consil. 108. Ex quibus mihi videtur, quod valeat legatum factum per auiam istis nepotibus spuriis ex ancilla soluta, & ex filio legitimo & naturali conceptis. Non obstat auctoritas Francisci Accursii, & Are. tenentium opinionem contrariam, quia Accursius in d. l. fina. in verbo, aperuimus, loquitur in successione ab intestato, & ratio diuersitatis assignatur per Paul. de Castro in dicto § si is, quia nepotes spurii ex filio legitimo, & naturali præmortuo non possunt ab intestato succedere auiæ paternæ extante prole legitima, nisi ex persona patris sui. Sed ipsi
7 spurii, † stante prole legitima, non possunt succedere patri, d. l. fina. & Auchen. licet, C. eodem titulo ergo nec auiæ ex persona ipsius patris, quæ ratio cessat in successione ex testamento, quia ipsi spurii succedunt ex persona propria, & ex voluntate auiæ, non ex persona patris, & eius medio. Item respondetur, quod opinio Accursii, & Areti. procedit in nepotibus spuriis conceptus

ceptis ex coitu damnato,& punibili de iure ciuili, puta ex adulte
rio,vel incestu,vel alias ex tali coitu,ex quo non possent succede
re matri, vel auiæ, secus in nepotibus conceptis ex coitu non ac
cusabili,nec punibili, quia ti possunt succedere matri etiam stan
te prole legitim i ergo multo magis auiæ, quæ ratio cessat in auo
paterno, quæ stante prole legitima non potuisset quicquam re-
linquere ist s,si essent filij sui etiam ex concubina,d.l.fi.& d.auct.
licet,& ex hoc tollitur fundamentum Aretini, quod sit facienda
extensio de auo ad auiam ex identitatis ratione, l. filium habeo,
8 ff.ad Macedo.quia non est par ratio,immo longe† diuersa, ergo
etiam erit diuersum ius,l.interpositas,C.de transact. confirman-
tur præmissi, quia dispositio d. legis fin. est correctiua iuris anti-
qui,vt probatur in d.l.fina.in verbo, extendimus, quod est noui
iuris promulgatiuum,capit.final.& ibi nota.ne cler. vel mona.Et
etiam probatur ratione,quia ratio iuris antiqui, vt vitium pater-
num refrenetur, cessabat in auo, qui non est in vitio, & qui
pro filio puniri non debebat,l.1.& per totum,C.ne fi.pro patre.
9 Cum igitur sit correctoria,ergo restringenda, vt minus corrigat
quam sit possibile,l.2.C de noxa.l.j.C.de inoffi. dot.nam in cor-
rectoriis,non est licita extensio,etiam ex rationis identitate,auct.
quas actiones,C.de sacrosanct.Eccle.& nota.in l.si vero, §.de vi-
ro, ff.soluto matrimo. sequor itaque opinionem Pauli de Castr.
hoc casu quod isti libere possint succedere auiæ paternæ,ac si es-
set eorum mater Odofred.Albe.& Cy.& Ang.in d.l.fin.Alexan.
cono.139.Eleganter fuit consultum,lib.1.& videtur sōis, & vera
sententia, a qua in iudicando temerarium foret discedere, l.fina.
C.de pœna iud.qui male iud.& traditur per Barto. in l. cum pro-
latis,ff.de re iud.ex quibus apparet legatum factum nepotib.spu-
riis non vitiari defectu potestatis,non etiam vitiatur ex eo, quod
testatrix non declarauit,qualiter esset exsoluēdum legatum, pro
ut enunciauerat se facturam, vt sonant illa verba, iuxta declara-
tionem quam faciet,quia defectus † conditionis,vel demonstra-
tionis de futuro,dependentis a voluntate testatoris,non vitiat le
gatum , sed perinde est ac si adiecta non foret aliqua conditio,
vel demōstratio,& sic legatum remanet purum,l.cum pater, §.fi-
na.vbi casus, ff. de legatis secundo. & l. si quis ita scripserit, ff.de
hæredib.institien.instituno,ff.de condi.institu. l.penulti.vbi late
per scriben.C. de insti.& substitu.& quia dubitatio ita decisa re-
pentur per dicta iura,fatuum esset super ea amplius dubitare,l.an
cillæ,C.de fur.

Laus Deo.

Ita iuris esse cense ego Ioannes Franciscus de Ripa, Papien-
sis Iureconsultus,& in fidem me subscripsi, saluo semper sanio-
ri iudicio.

Commu.de leg.

RESPON. I.

LIcet Ingēs sit inter Doctores altercatio,an auc.res
quæ;C.communia de lega.vendicet sibi locū
in dote constituta, & soluta post grauamen iniun-
ctum, & post mortem testatoris. Verum quia dos
dupliciter considerari potest,ideo respondi dictam aucten.in do-
te confessata locum sibi non vēdicare,quia huiusmodi confessio
in fraudem facta præsumitur, sed si dos vere tradita fuerit, tunc
etiam distinguendum puto,nam si mulier fideicommissum igno
rauerit, dotis fauore mulieri subueniendum esse respondi ,
si vero sciuerit, quædam collusio inter coniuges contracta cen-
setur.

SVMMARIVM.

1 *An auth.res quæ,C.commu.de leg.vendicet sibi locum in dote constituta,et soluta post grauamen iniunctum,& post mortem testatoris,*

Qui veritas est,me in viam dirigat veritatis.

Respon.interpreta.

PVlchra. Et subtilis proposita est dubita-
tio,An authē.res quæ,C. com-
munia de lega.procedat in dote constituta,&
soluta post grauamen iniunctum , & mortem
testatoris?Ioan.de Ana.consi.61. Visis,& con
sideratis,respondet ꝙ sic,& sequitur ibi Bolo-
gni.in addit. & idem respondet Paul.de Castr.
consi.15. Circa ea,quæ superius, in prima parte, & hanc senten-
tiam amplexus est Ioannes Crotus in l.filiusfamilias, §. Diui, in
pen.char.ff de leg.i.per textum in Authen.de rest.& ea, quæ pa-
rit in vndecimo men.vbi textus dicit, non esse iustum mulierem
ignorantem bona mariti subiacere restitutioni, decipi, & dote
sua defraudari. Contrariam opinionem tenet Ang.in d. Aucten.
de restitu.& ea quæ parit,& Ias.in d.aucten.res quæ, quia maritus
grauatus facilimè poterit eludere grauamen , si dixerimus eum
posse obligare bona restitutioni subiecta pro dote restituenda.
Ego in hoc puncto donsideranda puto plura.Primo,an dos con
stituta post grauamen fuerit confessata.an realiter tradita, primo
casu procedat opinio Angeli & Ia. quia talis confessio præsumit
facta in fraudem fideicōmissi,& ita determinat Bal.No.in tract.
de dote,in 6 parte,priuilegio 13.& vltra adducta per eum probat
quia pro augmento dotis, & donationis propter nuptias nō po-
test diminui fideicommissum, quia augmentum præsumitur fa-
ctum ad circumueniendum,§ sancimus,in Authē.restitutio.& ea
quæ parit,& ibi glo.& Ang.idem dicunt in dote confessata, ꝙ in
augmento.Secundo casu, aut vxor tempore dotis traditæ ignora
bat fideicommissum,& tunc succurrēdum puto mulieri,ne igno
rantia illi iacturam afferat,& ita loquitur tex.in d.Auct. de restit.
§.j & hoc fauore dotis,l.i.ff.sol.matri. Nam alias imputaretur cō-
trahenti cum alio,si non explorauit eius conditionem,l.qui cum
alio,ff.de reg.iu. Aut sciebat,& casus iste est apud me valde dubi
tabilis. Nam data scientia,non potest vxor dici decepta, l. i. §. vs-
que adeo,ff.de iniu.Et data scientia,videtur inter maritū, & vxo-
rem facta quædam collusio in fraudem fideicommissi.In contra
rium facit,quia conceditur marito pro donatione pp nuptias di-
minuere fideicommissum,si legitima non sufficiat,dicta authen.
res quæ,quæ donatio est pro dote concedenda, ergo etiam pote
rit diminuere pro dote restituenda,sed quia nō credo, ꝙ Ioannes
Gruualolus fideicommissarius possit probare scientiam auiæ
nunc aliter non decidam.

Ita vt supra conclusum est,iuris esse respondeo ego Francis-
cus de Sācto Nazario,alias de Ripa,I.V.D.& in fidem subscrip-
si,saluo saniori iudicio.

De præscrip.xxx.vel xl anno.

RESPONSVM I.

SVffredus de Alborosso, hæres Magra-
dæ,ex capite minoris ętatis re
stituendus nullo iure videtur aduersus præscri
ptionem supplementi legitimæ dictæ Magra-
dæ debitæ , eo quia dicta præscriptio contra
Magradam maiorem inchoata fuit, minusq;
etiam ex capite ignorantiæ restitui potest, quia
ignorare supplementum legitimæ deberi,est iuris ignorantia, q̄
non admittitur,quare legitimę ex aduerso prę scriptum videtur.
Verum cum proscriptio ipsa ab eadem Magrada tam ex opposi-
tione eiusdem in proclamationibus facta q̄ etiam ex proposita as
sertione iuris sibi competentis in bonis paternis interrupta fue-
rit,ideo præscribentibus non patrocinatur. Nam post multas dis
ceptationes tandem receptum est, etiam actionem personalem
nullo vnquam tempore cum mala fide præscribi posse , quare
cum ipso iure supplementum legitimæ debeatur, Stephani hæ-
redes non tantum ad supplementum legitimæ debitæ tenen-
tur , sed ad fructus ex eo perceptos teneri summo iure sanci-
tum est.

VMMARIVM.

1 *Prȩscriptiō inchoata contra maiorem currit etiam minorib.hȩredibus sine spe restitutionis in integrum.*
2 *Aduersus prȩscriptionem datur restitutio ex capite probabilis ignorantiȩ.*
3 *Ex præscriptione xxx.vel xl.anno.tollitur omnis actio personalis,non currit huiusmodi prȩscriptio non petentis negligentia,& ideo odiosa vocatur.*
4 *Prȩscriptio interrupta prȩscribentibus non prodest.*
5 *Exceptio seu petitio generalis,sufficit ad interrumpendam prȩscriptionem, 30.annorum,*
6 *Actio personalis cum mala fide nullo vnquam tempore prȩscribitur.*
7 *Vti possidetis titulus ipso iure tollitur, possidens ad rem restituendam cum fructib.tenetur.*

Respon. interpreta.

DVbitabilis prima facie mihi visa fuit præmis
sa elegans ꝯsultatio domini mei,
domini Leonardi,quia præscriptio inchoata erat con
tra Magradam maiorem , & finita cum hæredib ma-
1 ioribus,quo casu currit præscriptio sine † spe restitutionis in inte
grum ex capite minoris ætatis,l.etiam , la 2. cum ibi plene tradi-
tis per Bar.& alios,in l.Aemilius,ff.de mino.& sic ex capite mino
ris ętatis Suffredus de Alborosso non videtur restituendus ad-
uersus præscriptionem. Non etiam ex capite ignorantię, quia ad
uertendum,ꝙ licet Bar.in l.j.§.si quis autem, ff. de itine. actuque
priua.& in d.l. Aemilius,& in l.cum filiusfam.§.in hac,ff.de verb.
obl.Alc.consi.51.omnipotentis inuocato suffragio, lib. v.Fely.in
ca.

appella. In casu vero præmisso, nec apparet quòd dictus Episcopus modernus, vel sui antecessores vnquam prohibuerunt: & minus apparet quod prędicta communitas Lurii acquieuerit, ergo bene conclusum fuit, quod prædicti homines si retroactis temporibus decoxerunt eorum panes ad dictum furnum, quod id fecerunt iure facultatis, & non seruitutis, & illa conclusio clarior remanebit, si supra in contrarium allegata de medio tollantur. Non obstat igitur, dum supra primo loco dicebatur, quod per transactionem apparet, quod dicti homines prohibitioni acquieuerunt, quia istud expresse negatur. & pro responsione sciendum est; quod nos non debemus dicere, quod instrumentum non exprimit, secundum Bal. in l. ad probationem, C. de probatio. & dum dicitur, quod per transactionem super iuribus d. furni, fuit recessum a lite, ergo acquieuerunt homines prohibitioni. respondeo verum esse super eo, de quo fuit transactum, non
5 de alijs, de quibus nihil dicitur in † transactione, l. si certa, C. de transact. & ibi no. Sed in transactione solum recognoscunt se consueuisse soluere quadragesimam, & ligna, non autem quod teneantur ire ad coquendum, ergo ex hoc datur intelligi, quod sola erat controuersia super solutione, quia forte prædicti homines detrectabant, seu recusabant velle quadragesimam soluere quando ibant ad coquendum ad dictū furnum. & contrarium prætendebat dictus Episcopus, & super hoc fuit transactum. Ad secundum respondeo quod ista consequentia, confiteor consuetum soluere pro decoctione panis quadragesimam, ergo confiteor me consuetum ire ad coquendum; in sensu explicito est vera, sed in sensu implicito non est parissima: quia non sequitur, fateor me teneri ad quadragesimam pro decoctione, ergo fateor me obligatum venire ad coquendum: ostendit falla-
6 cia per instantiam, nam ad tollendum consequentiam † sufficit dare instantiam, §. pauonum, Instit. de rer. diui. gloss. in capitulo, sicut vegeri, prima quęstione prima. & in l. si creditores, ff. de priui. credito. Datur autem instantia manifesta, nam transeuntes per pontem Rodani consueuerunt soluere certam summam, vel pro transitu, vel pro qualibet salma mercium, & istud fatentur, quia hactenus transiuerunt: nō tamen sequitur, quod fateantur se obligatos venire ad transeundum per dictum pontem, imò salua sibi est libertas eundi alio, quo velint. Ita ergo in præsenti casu salua erit libertas dictis de Lurio eundi ad coquendum quo velint pro libito voluntatis. Ad vltimum respondetur, quod procedit data possessione tanti temporis, cuius initij memoria non reperitur, Sed in casu nostro negatur quod vnquam Reuer. Do. Episcopus fuerit in quasi possessione, quia talis possessio incipit tempore, quo prohibitus acquieuit prohibitioni, de qua prohibitione, & acquiescentia non apparet, & ideo Cæpo. & omnes, in casu nostro concludunt, quod etiam per mille annos non posset præscribi seruitus eundi ad furnum, vel molendinum, nisi prohibitus semel prohibitioni aquiescat, ita respondet etiam Alb. in l. secunda. §. denique, ff. de aqua plu. arcenda. Laus Deo.

De præscrip. actio. perso. ad dotem.

RESPONSVM I.

Licet ex sententia Host. Bar. & adhærentium, actiones personales cum mala fide præscribi possint, cum id creditoris negligentia contingat, tamen cōmunis opinio eisdem refragatur, quæ & verior videtur, tum quia iura canonica manifeste huiusmodi præscriptionem negant de æquitate, nam generaliter negatiue loquuntur, non habito discrimine præscriptionis, & quorum ratio generalis est, quæ sine iniuria restringi non potest, & præsertim in proposita quæstione, in qua Domin. Petrus Gaufredi, qui præscriptione vtitur, certo die in obligatione expresso soluere promisit, & iurauit. quare cum sit in mora, nemine discrepante actionem dotis propositam nullo iure præscripsisse potuit, ne commodum ex culpa consequatur. Nullo pariter iure Antonius filius & hæres domi. Petri præscriptione huiusmodi vti potest, etiam si ex persona sua præscripsisse asseueret: nam mala fides defuncti, post plures Doctorum sententias, hęredi nō prodest.

SVMMARIVM.

1 *L. omnes, & l. cum notissimi, C. de præscriptio. xxx. vel xl. anno. ex communi sententia Legistarum, Canonistarum, ac Theologorum de iure canonico corriguntur.*
2 *Lex generaliter loquens, generaliter debet intelligi.*
3 *Vbi est eadem ratio, idem ius statui debet.*
4 *Ratio in l. expressa, etiam in correctorijs extenditur ad casus sub ea comprehensos.*
5 *Actiones personales de iure pręscribi an possint, & ibi uide quomodo procedat.*
6 *Mala fides defuncti non nocet hæredi inchoanti præscriptionem ex persona sua secundum Dy. & sequa. & uide nu. 7. & 8.*
9 *Hęres tenetur exonerare animam defuncti, quia non remittitur peccatum, nisi restituatur ablatum.*

Respon. Interpreta.

Dubia super quibus peritissimi hincinde Aduocati allegarunt, subtilia sunt, & disputabilia, & quam partem vellem, maximis authoritatibus, & efficacissimis rationibus disputando tueri possem; sed quia in iudicando tenemur communem opin. sequi Doctorum, l. prima. ff. de offi. Quæsto. capitulo, nouimus, de verbo. sign. c. de inducijs, 2. quęstione. 3. Ego nec debeo, nec soleo a communibus sententijs discedere, alias fatuus reputarer: quia nimis imprudens est qui consulit contra communem secundum Alc. consi. 33. in fi. libro primo. Cur. senior consi. 69. ver. 11. dicunt. paria. n. sunt iudicare contra legem, & contra communem opinio. secundum Bar. in l. cum prolatis, ff. de re iudica. & in l. pe. de pęn. iudic. qui ma. iudica. paucis, itaque disputatione omissa, consultationi respondebo. Dubitatur primo, an actio personalis ad dotem competentes præscribi potuerit spatio longissimi temporis ad Petro Gaufredi, qui sciebat se debere, & qui iurauerat soluere dictam dotem certo conuento termino. Secundo, posito quod propter malam fidem ipse do. Petrus præscribere non potuerit, an d. Antoninus filius & hæres, inchoando præscriptionem in personam propriam, potuerit præscribere non obstante mala fide patris & authoris sui. Circa primum dubium, Barto. lumen iuris Ciuilis, in l. sequitur. §. si viam. ff. de vsucapio. & ante eum Hostien. in Summa, de pręscriptio. §. quæ res, tenent quod actiones personales cum mala fide pręscri-
1 bantur, iuxta l. omnes, † & l. cum notissimi, C. de præscrip. 30. vel 40. anno. quæ secundum eos non corriguntur per ius Canonicum, quia regula, possessor malę fidei, de reg. iur. in 6 & capitulo finali. de pręscrip. loquuntur in possessore malę fidei, & sic in pręscriptione, quę causatur ex possessione: secus in pręscriptione, quę currit solum ex negligentia non petentis vt in pręscriptione actionum personalium, in quibus ex parte pręscribentium nulla est possessio, l. secunda. ff. si cer. pet. sed pręscribit propter negligentiam creditoris, vel potius creditor perdit, quam debitor præscribat, vel etiam quia potuit do. Petrus cogitare, quod creditor dotem voluerit sibi donare, aut maiorem gratiam in expectando facere, ex quo non petijt sibi solui. arg. c. 1. de commo. & in l. commodato, §. sicut, ff. commo. & ideo si creditor differt petere per tantum tempus, quod sit completa pręscriptio, videtur potius quod sit imputandum suę negligentię, quam facto debitoris, & per istas rationes quamplurimi tenuerunt cum Bart. & Host. & maxime Soc. in consi. 213. lib. secundo. allegatas per do. Bordinum, pręstantissimum Aduocatum, & secundum opi. Bart. pluries consuluit Philip. Cor. vt referunt Mod. Taurinen. in suo pręstanti tractatu pręscri. quęstione. 13. tertię partis. & maxime consi. 277. ad euidentiam, lib. 4. Sed contrariam opi. quod correcta sint iura ciuilia etiam quo ad pręscriptionem actionum personalium, vt non possit pręscribi cum mala fide, tenent glo. Inno. & *communiter* Can. in d. c. fi. contrarium etiam tenet Ang. Lud. Rom. & Imo. in d. §. si viam, Bal. in l. prima. C. de serui. & aqua. & in authen. ad hęc, C. de vsur. hanc etiam opinionem dicit communem Fel. in d. c. fi. allegat Pet. de Anch. Ant. de Butr. & Alex. sępius ita consuluisse. hanc etiam opinionem tenent omnes Theologi, vt refert Alex. consil. 51. videretur pro decisione, lib. 5. vbi & ipse sequitur, & lato ore testatur, ab ea (vt pote a communi & vera sententia) non esse discedendum, secundum istam opinionem etiam consuluit Fulg. & dicit communē; pariter etiam consuluit Rapha. Cu. consulueruntque plures alij, quos referunt, & sequuntur Taurine. in d. tractatu, quęstione 103. 3. partis. & vltra eos reperio quod idem consuluit Bal. consi. 386. quidam M. decessit, libr. 5. vbi tandem concludit, quod secundum æquitatem & conscientiam, etiam actiones personales cum mala fide præscribi prohibentur. idem voluit Pa. consi. 14. circa medium libro. 2. & ita etiam consuluit Imo. consi. 46. in casu præmisso. & omissis auctoritatibus, pro hac sententia videtur casus in d. c. fi. vbi generaliter dicitur, quod nulla tam Canonica quam ciuilis absq; bona fide valeat præscriptio, quia omne quod non est ex fide, peccatum est. ponderandum est, quod tex.
2 ille generaliter † loquitur, nec distinguit inter actiones reales & personales, ergo nec nos distinguere debemus, l. de pretio, ff. de publi. & eo maxime, quia tex. vtitur vniuersali propositione, videlicet nulla præscriptio, ergo nec etiam præscriptio actionum personalium. dictio. n. nulla, omnem præscriptionem includit, lege. nullam, C. de infam l. nulli, C. de iudi. Item ponderanda est ratio, quia omne peccatum est, quæ ratio non minus militat in personalibus quam in realibus. ergo etiam militabit disposi-
3 tio, † l. illud, ad leg. Aqui. ff. Nec obstat vna responsio, quæ datur ad illum text. per eos, qui tenent, quod ille tex. loquitur in præscriptione rei alienæ. Quia qui pręscribit actionem personalē

alteri competentem, satis dicitur præscribere rem alienam, cum
rei appellatione etiam actiones personales comprehendantur,
secundum gl. in l. prima. ff. de statu homi. est n. rei significatio genera-
lissima, l. 1. in fi. ff. si cert. pet. & l. rei appellatio, ff. de verb. signi. &
dato quod ille text. loqueretur in præscriptione câta ex possessio
ne rei alienæ, tamen ratio peccati, super qua se fundat ille tex.
militat etiam in præscriptione actionum personalium. vnde cum
4 ratio sit expresse in lege, etiam in † correctoriis fieri debet extē-
sio ad casus sub ratione comprehensos, secundum Bal. & Mod. auct.
quas actiones, C. de sacrosan. eccles. per tex. in l. his solis, C. de re-
uo. dona. & l. cum mulier. §. primo, ff. solu. ma. & etiam vbi agitur
de peccato vitando in correctoriis, licita est extensio fauore ani-
mæ secundum Bar. in auct. sacramenta puberum, C. si aduer. vēd.
Io. And. Aret. & Pan. in c. ex tenore, qui filij sint legi. Ias. in d.
auct. quas actiones, Fel. in c. translato, col. vj. de consti. & posito,
quod opi. Bart. & Host. esset vera ea ratione, qua mouetur Host.
& clarius Cor. in allegatis consiliis, quia debitor non potest dici
in mala fide, neque in peccato, ex quo nunquam fuit interpella-
tus, & quia si non interpelletur, videtur retinere debitum ex vo-
luntate creditoris, quo casu argui non potest de peccato: tamen
in casu nostro non potest ista opi. procedere, tum quia dies est ap-
posita in obligatione, quæ habet interpellare & constituere debi
5 torem in † mora, l. magnam, C. de contrah. & com. stipu. l. si ex
legati causa, ff. de ver. obl. tum quia do. Pet. debitor iurauit certo
die soluere, & iuramentum habet vim interpellationis, vt tradi-
tur late per Mod. in l. quod te, ff. si cer. pe. probatur in l. quis ma-
ior, C. de transact. peccat. n. grauiter, qui fidem iuratam non ser-
uat, & per totum tit. de iureiu. & ratione huius peccati non po-
test præscribere. Ita se ipsum declarat Host. in d. §. quæ res, Pan.
in d. c. fi. Soc. in alle. consi. 203. & idem in eo, qui non soluit die
conuenta, licet non iurauerit, voluit Pan. in d. c. fina. quia Deus
non facit differentiam inter iuramentum & simplicem loque-
lam, c. iuramenti. xxij. q. v. procederet ergo opi Bar. & Hosti. cō-
ter tamen (vt dixi) ab aliis reprobata, in debitore non existente
in mora soluendi, secus in debitore constituto in mora, cui sua
mora prodesset si præscriberet, quod non est dādum, l. non fraudā-
tur, §. nemo. ff. de reg. iur. l. mora, de reg. iur. in vj. & nemo debet
ex sua culpa cōmodum reportare, l. itaque fullo, ff. de fur. Circa
secundum, tres reperiuntur principales opiniones. Prima opi. fuit Dyni
6 in reg. possessor, de reg. iur. in vj. quod † mala fides defuncti non
nocet hæredi inchoanti præscriptionem in personam suam, secundum equi
tatem canonicam, licet rigor iuris ciuilis contradicat, l. cum hæres,
ff. de diuer. & temp. præsc. Istam opi. sequitur Bar. ibi, & in l. vitia,
C. de acq pos. & Io. And. in reg. cum quia, de reg. iur. Ang. in l. 2.
C. de præscrip. lōgi tempo. & secundum hanc opi. consuluerunt Pau.
de Ca. Cor. & Ale. sibi contrarius, vt referunt Mod. Taurinen. in
d. tract. præscrip. Ias. in l. Pomponius, §. cum quis, de acquiren. po.
& vltra eos reperio, quod idem consuluit Bal. consi. 180. præsup-
positis verbis, lib. 1. Secunda fuit opin. Bal. distinguentis in l. eum,
qui. §. in hac, ff. de pub. & in l. nihil, C. de vsuc. pro hæ. videlicet,
aut quæritur de præscriptione, in qua requiritur titulus, & sic in
7 præscriptione x. vel xx. anno. & tunc † mala fides defuncti nocet
hæredi etiam volenti inchoare præscriptionem ex persona sua, &
ita procedit d. l. cum hæres, quia text. necessario debet intelligi in p-
scriptione lōgi temporis, cum præscriptio lōgissimi temporis nō
esset cognita de iure Digestorum, secundum gl. in l. Iulianus, ff. ex quib.
cau. maio. aut non requiritur titulus, & tunc secus. & istam distin-
ctionem facit etiam gl. in d. reg. cum quis, sequitur Aret. in d. §.
cum quis. & hanc distinctionem approbat Socy. consi. 203. lib.
3. Cor. consi. 176. ad euidentiam, lib. primo. Tertia fuit opinio
Ant. quem ibi sequuntur Imo. Pan. & Fel. in c. si diligenti, de præ
8 sc. quia indistincte mala fides † auctoris etiam in actionibus per-
sonalibus nocet hæredi, vt non possit inchoare præscriptionem
ex persona sua, hanc sequuntur Lud. Ro. Rapha. Cum. Alex. &
Ias. in d. l. Pōponius, §. cum quis. vbi Ias. attestatur istam esse ma-
gis *communem* sententiam Doct. & veram, & eam etiam dicit approba-
ri fere ab omnibus Fel. in d. c. si diligenti, & secundum hanc ra-
tionem consuluerunt Lud. Ro. Pan. & Ale. in variis consiliis re-
latis per Ias. in d. §. cum quis, & per Taurinen. in d. tractatu. & vl-
tra eos reperio secundum istam sententiam vltimo loco consuluisse Soc.
attestautem istam esse veram & communem, ideo ab ea non esse
recedendum. ita Soc. consi. 106. libenti animo, lib. 3. fundamen-
9 tum huius communis opi. est, quia † hæres tenetur exonerare ani
mam defuncti, c. si. de sepultu. c. in literis, de rapt. Et istud funda-
mentum verissimum apparebit, si sustulero responsionem illi ac
commodatam per Aret. inquit. n. Are. quod hæres præscribendo
releuat animam defuncti, quia præscriptio habet vim solutionis
l. si pupillus, ad fi. ff. de admi. tut. Ista certe fictio non procedit ex
conscientia, sed ex subtilitate ingenii, ficte. n. satisfacit, qui præ-
scribit, quia habet exceptionem præscriptionis, quam potest obii
cere, ita cãtat litera in d. l. si pupillus. Sed anima defuncti ex obie-
ctione præscriptionis, & ex hac ficta solutione, respōdeat mihi
Are. an liberetur a peccato? fateretur quidem, si posset nobis-
cum loqui, eam non liberari, quia non remittitur peccatum, ni-
si vere restituatur ablatum, quando datur facultas restituendi,
& satisfaciendi, regula, peccatum, de regulis iuris. in 6. & si for-
te dicatur, quod imputatum est creditori, qui passus fuit hære-
dem ex persona præscribere, & non defuncto, aduertat qui hoc
velit astruere, quod defunctus in culpa est, qui dedit causam hæredi, vt
præscriberet; vnde cum ipse fuerit causa causæ, censetur etiam causa præscriptionis
causæ, l. manumissiones, ff. de iusti. & iur. vnde forte in isto puncto
posset distingui, aut defunctus antequam moreretur erat in mora,
& tunc quia mortuus fuit cum peccato propter morā nō soluēdo, procedat
cōis opinio, quod hæres nō pōt præscribere etiam ex psona sua, cum tenea
tur animā defuncti releuare. Aut defunctus nunquā fuit in mora,
& procedat opinio Bal. quod possit hæres ex psona sua pscribere cum
bona fide spatio lōgissimi tpis. & hoc mō cōcordabūtur opinio
nes Doct. Cum igitur d. Petrus fuerit in mora, vt psupponitur in alle-
gationibus clarissimi d. Gratia. Ideo in eius sniam cōcurro, & te-
neo quod hmōi præscriptionis exceptio non sit admittenda ad impe
diendam litis contestationem, sed nec ad perimendam intētionē
nobilis Alzani & consortū Burgundionum. Laus Deo.

De senten. & re iudi. super poss. & an ab ea liceat appel.

RESPONSVM I.

ALlegatio suspecti iudicis adeo eius iuris-
dictionem afficit, quod snia post
allegationem suspecti lata sit ipso iure nulla,
& secundum iuris ciuil. regulas simplex iudicis recu
satio eius iurisdictionem afficit, licet aliqua su
spicionis cā nec deducatur, nec probetur, nā per
simplicem recusationē dubius redditur iudex.
Licet a snia super mero possessorio lata de iure ciuili appellari
non possit, tamen si iniqua euidēter appareat, quis inficiaturus est ap
pellari nō posse? quæ etiam (nemine discrepāte) nulla dici pōt, & ma
xime sentētia, de qua agitur, quæ interlocutoria est, a qua appellare
licere receptum est. Cum Berengarius substitutus simili ac po-
tiori titulo vtatur quam institutum, dubiū nō est eundē se legitime op-
ponere posse missioni in possessionem fiendæ ex edicto diui A-
driani, attēto quod institutus est incapax ad succedendum, & subla-
to primo gradu institutionis testamentum vires a secundo gradu assume
re indubitati iuris est: nam quilibet, cuius interest, legitimus dici
tur contradictor, si de agentis persona legitime non constet. qua
re non appareat, an Claudius sit illemet, de quo contenditur, &
an etiam legitimatus sit, constet autem ipsum spurium esse, & cō
sequēter inhabilem ad succedēdum, dicēdum est Berengarium
quo ad exceptiones, quæ ad personam actoris opponuntur, mix-
ta consideratione personæ legitimum contradictorem esse. Nec
asserta legitimatio per ipsum Claudium eidem vllo iure prodes-
se pōt, cum legitimatio ex falsa cā, & per surreptionem obtēta, ac
impetrata fuerit, & in ea circumuentus fuerit legitimans; quare
de iure subsistere non potest, quæ etsi valida foret, nihilominus
cum agatur de emphyteusi ecclesiastica, communis est scriben-
tium schola in hmōi emphyteusi legitimatum spurium nullo iu
re admitti posse, licet pro se & filiis suis, vel pro se & hæredibus
quibuscunque, quibus sors dederit, suscepta sit: nam ad spurios
& reprobos hæredes hmōi concessio non permittitur, & quo-
rum conceptui resistit ecclesia. iure ergo potuit Berēgarius mis-
sioni in possessionem fiendæ se opponere ac contradicere.

SVMMARIVM.

1 *Sententia lata post allegationem suspecti iudicis, est ipso iure nulla.*
2 *Iudex certus esse debet suæ iurisdictionis.*
3 *Licet a sententia super mero possessorio de iure ciuili appellari non possit nulla tamen dici potest. & vide nu, 4.*
5 *Ab interlocutoria meri possessorij appellari potest.*
6 *Expressa pupillaris continet tacitam vulgarem.*
7 *An vitiato expresso tacitum vitiari sit necesse. & vide nu. 13.*
8 *Substitutus instituto potior, legitimus est contradictor ad impediendam missionem in possessionem.*
9 *Sublato primo gradu institutionis, testamentum assumit vires a secundo.*
10 *Quæ requirantur ad probandam legitimationem.*
11 *Persona petentis se mitti in possessionem plene legitimari debet.*
12 *Exceptiones dubiæ non dicuntur, si ex apertura librorum & instrumentorum probari possunt.*
14 *Spurij largo sumpto vocabulo, naturales recte appellari possunt.*
15 *An asserenti se filium incumbat onus probandi, & ibi vide an nominatione probetur filiatio.*
16 *Quilibet tenetur probare fundamentum suæ intentionis.*
17 *Ex identitate nominis identitas corporis præsumitur.*
18 *Infans an legitimari possit.*
19 *Legitimatio ex falsa causa facta nullius est momenti. & quid de surreptitia, vide num. 20.*
21 *Dictio, tunc, iuncta verbo præteriti temporis, est abnegatiua præsentis.*
22 *Spurius legitimatus an succedere possit in emphyteusi ecclesiastica, & vide num. 23.*

In con-

24 *In contractibus & statutis ecclesię, appellatione filiorum non veniunt ij, quorum conceptui resistit ecclesia.*

Respon.interpreta.

PRosequendo Ordinem propositarum dubitationum, paucis vt decet, consultationibus respõdebo. Circa primum dubium: an sententia lata per iudicem recusatum, sit ipso iure nulla possem plura scribere, sed quia articulus tritus est, & notissimus: decisiue procedam sequendo cõmunem opinionem. Respondeo itaque sententiam post proposi
1 tam exceptionem recusationis latam, †esse ipso iure nullam, quia statim q iudex allegatur suspectus, eius iurisdictio affecta remanet, l.1.C.si quacun.prędi.potest. per quam legem ita determinat Bat.& Imo.& Alex.in l.quia poterat, ff.ad Treb.& fuit originalis opi.glo.in c.quoties, el j.2.q.6.sequuntur Host.& Io. And.Card. Pan.& Pręp.in c.cum speciali, de appel. Gemi.& Pet.de Anch.in c.iudex, de offi.dele.lib.6.Sal.in l.apertissimi, C.de iud.& in auct. offeratur, C.de lit.conte. Bal.in c.suspicionis, de offi.dele.& in d. c.cum speciali, vbi aliam rationem adducit, nam proposita recusatione, iudex redditur dubius de sua iurisdictione, ergo proces-
2 sus factus ab eo non valebit, quia † iudex debet esse certus de sua iurisdictione, l.quæro, in fi.ff.de eo, qui pro tuto.tradit Barto.in l. multum interest.ff.de condi.& demon. probatur in c. delegati, in princ.de offic.delega. & secundum istam opin. consuluit Pau.de Cast.consi.a31.visis actis, circa principium, in j. parte. Ludo.Ro. in consi.230.circa primum.& plenissime Alexan.consilio 89.diligenter consideratis, lib.j.nec discrepat Dec.consilio 175.in causa falsitatis, colum. j. & ista opinio est absque dubio vera de iure ciuili, quia secundum iuris ciuilis dispositionem simplex recusatio afficit iurisdictionem iudicis, absque eo q deducatur, & probetur aliqua suspicionis causa, vt no.per glo. & alios, in d.l. quia poterat, & ibi per hanc rationem ita tenet Lud. Roma.qui etiam ꝯsulẽdo tenuit idẽ in ꝯsi. 192. circa primũ ꝯsultationis articulũ. & idem ante eum tenuerunt Matthe.in c. insinuante, de offi.dele.& Imo.in d.c.cum speciali, & in l.quidam ꝯsulebãt, ff. de re iu. ex quo apparet, q opinio Inn.& sequaciũ non retragatur, tum quia *communis* est in contrariũ, tum quia illa procederet de iure canonico, & in terris ecclesiæ, non in his in quibus seruatur ius ciuile. Item non procederet in casu, in quo per statutum proposita recusatione transfertur iurisdictio in alterum, vt proponitur in casu isto ſm eundemmet Inn. in d.c.insinuante, qui ita responderat ad l.1. C.si quacum.prædi.pot.vt ibidem voluit Bal. sequitur Ange. & ibi refert Alex.in d.l.quia poterat, Imo.& Mod.in d.c.cum speciali. Ad ſm rñdeo, q licet a sentẽtia lata super mero possessorio
3 non possit † de iure ciuili appellari ſm magis *communem* opinio. Doctorum ita intelligentium, l.vni.si de mom.poss.C.tñ potest dici nulla, ſm Bal.in d.l.vni.quem sequitur ibi Sal.& licet Sal.dicat esse verum, si nullitas simpliciter proposita fuerit, secus si additum sit, & si qua sit, appello: tñ opinio Sal.in hoc vltimo cõiter reprobatur, vt late ostendit Alex.consi. 2.lib.3. & Ias.in l. Titiæ textores, §.j.ff.de leg. j. vbi ipsi concludunt sententiam super possessorio posse dici nullam, nec propositionem nullitatis vitiari, licet additum sit, & si qua sit appello, rõnibus adductis per eos, quas non refero, ne frustra transferatur charta in papirum. & q sententia lata in possessorio adipiscendæ virtute l.fi. C.de edic.diui adr.tollen.possit dici nulla, tenent Alex. & Moder.in d.l. fi. & est ipsa ueritas, quia a sententia super mero possessorio euidenter
4 † iniqua licet appellare, etiam de iure ciuili, secundum Bal. in d.l. uni.quem sequitur Alex.in l.4.§.condemnatum, ff.de re iud.ergo etiam de nullitate dici poterit, quia nullitas, & notoria iniustitia paribus passibus ambulant, c.inter ceteras, de re iud.& q possit sententia super mero possessorio dici nulla, firmat etiam Ias. in l.j.C.de bono.possess.contra tabu. nec ab hac sententia aliquis discrepat, quem viderim. Ideo latius nõ insistam. Sed videtur q non solum licuerit proponere nullitatem ipsius sententiæ, sed etiam licuerit appellare: quia licet ab ipsa sentẽtia lata in possessorio non appelletur; tamen ab interlocutoria lata in causa possessoria bene licita est appellatio, secundum Bald.in l.post sententiam, C.de senten.& inter omn.iud. vbi formaliter dicit, q licet
5 a sententia possessorii non appelletur, tamen ab † alio grauamine potest appellari, puta si interloquatur testes, vel positiones non esse admittendas, idem tenet Saly.in d.l.vni.C.si de momen pos. fue.appella. & dicit Bald.in cap.ex conquestione, de restitut.spoliato.quòd in causa possessoria ab inordinato processu appellatio est permissa, & illud dictum dicit singulare Ias.nec alibi legisse, in d.l.j.C.de bono.possessio.contra tabu.sed idem tenuit Bald. in l.incerti, C.de interdi.& in capit.j.de mili.vasa. quem refert, & per similia comprobat Paris de puteo in tract. synd. char.2.versi. an stante dicto statuto.valida ergo est appellatio Berengarii ab interlocutoria, qua reiectæ sunt positiones & articuli, & ab ea interlocutoria, qua reiecta fuit suspicionis exceptio, & ab inordinato processu, nam videtur ad huiusmodi sententiam processum in
ordinate, quia sine citatione. citatio enim processit ad audiendũ eius ordinationem, & sic ad vnam tantum, & tamen tres simul, & semel iudex protulit sententias, contra notata per glo.& scriben.in clemen.sæpe in versi.post dationem, de verbo. signifi.debuit enim ad vnamquanque pars specialiter citari, vt etiam not. ibi in versi.ad id, & in cap.consuluit, de offic.deleg.& in l.consentaneum, C.quomodo, & quando iudex. concluditur ergo, quòd per iudicem nullitatis & appellationis reuocanda est immissio, vt in similibus terminis consuluit Ludo.Roma.consi.220.circa primum, colum.j.Circa tertium, quod tangit negotium principale, de quo disceptatur, duo sunt principaliter discutienda. Primum, an Berengarius substitutus dicatur legitimus contradictor ad impediendam missionem in possessionem petitam per institutum. Secundo, posito q dicatur legitimus contradictor, an exceptiones oppositæ contra institutum sint efficaces ad impediendam missionem in possessionem, & an sublatæ fuerint ex adductis, productis, & replicatis per institutum. quo ad primum aut Berengarius dicit se substitutum per fideicommissum, & tunc non erit legitimus contradictor, quia substitutio fuit concepta in forma pupillaris sustitutionis, quæ non continet fideicommissum, nam vt no.in l.2.& in l.centurio, ff.de vulga.& pupil.aut dicit se substitutum pupillariter, & tunc non potest dici legitimus contradictor, quia casus pupillaris substitutioninis non euenit, cum viuat ipse pupillus institutus: aut dicit se substitutum vulgariter, quia ex-
6 pressa † pupillaris continet tacitam vulgarem, l. iam hoc iure, in princip.ff.de vulga.& pupilla.& tunc etiam videtur dicendum, q non sit legitimus contradictor, quia vulgaris expirat adita hereditate per institutum. l. post aditam, C. de impu.in casu isto Claudius hæres institutus adiuit, ergo &c. & si forte dicatur, q Claudius heres esse non potest, quia spurius, & consequenter locus debet esse vulgari tacite, quæ intelligitur facta in casu voluntatis, & in casu impotentię, l. cum proponas, C.de hæredi. institu.adhuc non videtur legitimus contradictor, quia substitutus dicendo, quòd institutus est spurius, impugnat pupillarem substitutionẽ de ipso factam, quæ solum fieri potest liberis legitimis pupillis, & in potestate testatoris constitutis, vt no.in l.moribus, ff.de.vulga.& pupilla.non autem spuriis & naturalibus tãtum, l. Lucius, ff.eo.Si modo Berengarius prætendat expressam pupillarem continentem tacitam vulgarem non valere, etiam videtur necessario fateri tacitam vulgarem contentam in expressa pupillari non te-
7 nere, quia vitiato expresso, † & tacitum vitiari necesse est, l. 3. §. qui habet, ff.de seru.rustico. prædio. Pręmissis non obstantibus, credo firmiter Berengarium possessorem fuisse & esse legitimũ contradictorem, quia allegat similem titulum institutionis, quẽ dicit esse potiorem titulo primi instituti. quo casu Alberi. Bald.
8 & omnes in d.l.fina.concordant † talem esse legitimam contradictorem. quòd autem substitutus allegat similem titulum satis cõstat, quia dicit se institutum hæredem. nam omnis substitutio dicitur secunda institutio, vt per glo.& scriben.in rubr. ff.de vulga. & pupilla.& omnis substitutus dicitur institutus, l. in ratione legis falcid.la j.§.penul.ff.ad legem Falcid.& licet primus institutus preferatur substituto regulariter, tñ fallit, qñ primus institutus est incapax, vel alias inhabilis ad succedendum, quia tunc subla-
9 to primo gradu institutionis, testamentum † assumit vires a secundo gradu substitutionis, l.1.in fine ff.de libe.& posthu.tradit Bar. in l.j. in secundo effectu, ff. de vulga. & pupilla. vbi specie tangit casum nostrum, quando institutus non est natus ex legitimo matrimonio, tunc testamentum incipit a secundo gradu, l. 2. C. de heredibus instituen. & si dicatur forte, licet in iudicio petitorio sobstitutus vulgariter pferatur instituto incapaci, tamen quia vitium institutionis non est visibile ex inspectione testamenti, nõ debet posse substitutus impedire quominus institutus mittatur in possessionem, l. secunda, & fina. C. de edic. diui Adri. tollen. vnde non videtur legitimus contradictor. Respondeo, quòd immo etiam in possessorio substitutus dicitur legitimus contradictor, si prætendat institutionem nullam esse tali nullitatis vitio, de quo possit incontinenti apparere, vel nisi de vitio nullitatis appareret ex ipso testamento. ita concludunt Barto. Salyce. Pau.Ias.& omnes in l.prima, C.de edic.diui Adria.tollen.in casu nostro opponitur vitium nullitatis, de quo apparet ex testamento, nam testator appellat Claudium institutum filium naturalẽ; & licet addat ipsum esse legitimum, tamen testatori non creditur, nisi de legitimatione fides fiat, per ea quę not. glo. & omnes scriben in l.si donatione, C.de collatio.& per Barto.in l.si forte, ff.de castr. pecul. & si forte dicatur factam fuisse fidem de legitimatione. Respondetur dupliciter. Primo, quod non dicitur fa-
10 cta fides, nisi instrumenta legitimationum producta † sint citata parte, & dato termino ad opponendum, vt concludit Bartolus in extrauagan. ad reprimendum. in verbo, de plano, per text. in lege finali, C. de fide instrumento. Secundo respondeo, posito quòd sint exhibita instrumenta legitimationum seruatis seruandis, quod factum non fuit, tamen aduersus ipsam legitimationem audiendus fuit, & est Berengarius, etiam in isto iudicio possessorio, tum quia vt supra dixi, si instrumenta debent legitime exhiberi, necesse est, q statuatur Berengario ter-

minus ad oppo nendum, tum quia in possessorio iudicio per-
11 sona petens se mitti in possessionẽ debet plene † legitimari, adeo
quod quilibet, cuius interest, dicetur legitimus contradictor, quo
ad exceptiones, quas ponit contra personam agẽtis, ista est theo-
rica glo. Barto. & Saly. & omnium in l. 2. C. de edict. diui Adria.
tollen. quam Doctores extollunt ibi, & in variis locis, de quibus
per Ias. in rub. C. qui admitti. nunquam enim censentur excluiæ
exceptiones, quæ respiciũt inhabilitatem, seu illegitimitatẽ per-
sonæ, sm Fel. in c. ex parte, col. 2. de offi. del. debet ergo in isto iu
dicio possessorio plene constare de persona Claudii, quod sit ille
Claudius in testamẽto nominatus, & quod vere sit legitimatus,
& quo ad istas exceptiones, Berengarius, & quilibet possessor est
legitimus contradictor, secundum Baldum in dicta lege finali.
vers. differunt tamen. Præterea, & tertio respondetur, quod non
potest dici, quod exceptiones, quas opponit Berengarius, requi-
rant altiorem indaginem, quia sunt tales, quod ex parte ipsius Be
rengarii non exigunt aliquam probationem, neque dilationem
expostulant, nam exceptiones contra personam Claudii opposi-
tæ eo ipso probantur, quod ex aduerso contrarium non iustifi-
catur. Exceptiones vero oppositæ contra legitimationes consi-
stunt in iure, & ex apertura librorum veritas earum fit omnibus
manifesta, ergo non dicunt requirere altiorem indaginem, quia
quæ sunt iuris, dicunt certa, liquida & notoria, l. ornamentum,
vbi Bar. ff. de auro, & argento lega. non enim possunt dici dubiæ
12 exceptiones, † quarum decisio ex apertura librorum potest repe-
riri, vt concludunt Baldus, & Salycetus in l. cum proponas, C. de
rebus cre. & Ias. in l. pen. col. pen. C. de pac. & in terminis nostris
idem posuit Ias. in l. prima, in fi. C. de edic. diui Adriani tollen. vbi
istud fundamentum fecit contra Bartolum ibi, quod fundamen-
tum in se verissimum est, licet in casu illo nõ stringat contra Bar-
tolum vt videri potest, quod hic non discutio, quia nihil ad ca-
sum nostrum. Sit igitur conclusio, quod Berengarius, quantum
ad has exceptiones, quæ ad personam actoris opponuntur, vel ad
merita causæ mixta consideratione personæ, & causæ, dicitur le-
gitimus contradictor, & ita in specie quando opponit, quod insti
tutus non est capax institutionis, quia spurius, firmat Baldus in di
cta lege fin. colum. 10. vers. octauo fi dicat reus. Non obstat in
quantum supra dicebam, quod Berengarius dicendo pupillarem
expressam esse nullam: etiam tacitam vulgarem, super qua se fun
dat, nullam asserere videtur, quia illud est a veritate deuium, stat
enim simul quod pupillaris expressa non valeat, & tamen susti-
neatur tacita vulgaris in ipsa pupillari comprehẽsa, sm Bar. post
Gul. quem *communiter* Docto. sequuntur, in l. prima in vlti. q. ff. de
vul. & pup. in princi. 2. & 3. requisito, ff. eod. quia vitiato † expres
13 so, non vitiatur tacitum æque principale, l. si fideiussor, ff. de le.
primo. Venio nunc ad secundum articulum huius tertiæ dubita-
tionis, videlicet ad discussionem exceptionum, quas deducit Be-
rengarius. Primam, quæ fundatur in errore testatoris, qui insti-
tuit Claudium tanquam nãlem cum sit spurius, non puto milita
14 re, quia largo sumpto vocabulo, etiam spurii dicũtur † naturales, secũ
dum glo. Pano. & omnes, in c. per venerabilem, qui fil. sint legiti.
& glo. in l. quoties idem sermo, ff. de reg. iur. & est tex. in c. inno-
tuit, de elec. & ex legitimationibus, ad quas testator se refert, con
stat testatorem intellexisse Claudium esse spurium, licet ipsum
naturalem simpliciter nominauerat. Imò ex quo testator præten
debat Claudium fore legitimum, non debuit amplius eum spu-
rium appellare, tam in legitimatione vltima, quam in testamen-
to, & est tex. pro hoc dicto Bal. in l. Imperialis, quem ibi no. idem
Bal. & Saly. C. de nup. & Alex. consi. 2. vol. primo. col. 4. Secun-
dam autem exceptionem, quod Claudius non sit audiendus, ni-
si prius probet se esse filium testatoris, quilibet diceret militare,
15 quia † qui dicit se filium, si negetur, probare debet, l. prima. & l.
ei, qui. ff. de prob. & in terminis nostris ita consuluit Bal. consi.
180. mortuo filio, libro. 3. In contrarium facit, quia testatori no-
minanti eum filium credendum videtur nisi per negantes con-
trarium probetur, vt signanter determinat Bar. in l. quod Sena-
tus, §. idem per contrarium, ff. de lib. agnos. per tex. in l. quidam.
ff. de prob. vbi casus, & in specie, qđ nominatio in institutione fi-
lii præsumptiue probet filiationem, & transferat onus proban-
di in aduersarium, tenet Inn. & Are. & Fel. in c. per tuas, de prob.
glo. Bal. & Sal. & alii *communiter*, in l. neque professio, C. de testa.
dicentes, quod illa lex, quæ vult, quod professio patris non
probet, sane intelligitur, id est, non probat aliter filiationem,
quin si per aduersarium probetur testatorem errasse, & non irri-
tetur legatum & institutio, sed tamen inducit præsumptionem
talem, quod onus probandi transfertur in aduersarium vt etiam
tenuit Bal. in casu nostro, in capitulo ex transmissa, co. secunda.
de rest. spo. & licet Ias. in dicta. l. neque professio, dicat se dubita-
re, tamen loquitur quo ad probationem necessariam: nam quo
ad istam fateor, quod ex institutione, non probatur filiatio pro-
batione necessaria per tex. in l. si pater, C. de hær. instit. sed bene
probatur præsumptione, quæ præsumptio transfert onus pro-
bandi in aduersarium, d. l. quidam, ff. de probatio. Tertia exce-
ptio, quod Claudius non sit ille, qui fuit institutus, & nominatus
magis videtur vrgere, quia tenetur Claudius probare, quod is sit il
16 le Claudius, si negetur, cum sit † fundamentum intentionis suæ, l. si
cum qui, de prob. & l. actor, C. eo. tit. & bene faciunt no. per Bart.
& alios, in l. inter stipulantem, §. 1. ff. de verb. ob. & per Fel. in cap.
cum Ioannes heremita, de fide instru. sed adhuc super ista exce-
ptione non videtur insistẽdum, quia probato quod iste vocetur
Claudius Sienern, præsumendus erit qđ sit ille, quia † identitas no-
minis facit præsumi idẽtitatem corporis, l. qui habebat, ff. de ma-
nu. test. per quem tex. consuluit Bal. consilio 70. cum apparet, lib.
4. & hoc maxime verum erit in casu nostro, in quo instrumenta
legitimationum reperiuntur apud ipsum Claudium, quo casu
præsumitur, quòd sit ille, qui nominatur in eis, secundum Bald. in
l. si qua per calumniam, in fine per illum text. in argumen. C. de
episcop. & cleri. cum concordantibus allegatis per Felyn. in ca-
pitu. coram, columna 3. de officio delega. arbitror etiam quod
Claudius posset probare tractatus, & communem famam, quòd
sit ille Claudius, & quòd sit filius, quibus probatis constaret de
persona, & filiatione, vt traditur in dicto capitulo per tuas, de prŏ
batio. & in capitu. per tuas, qui fil. sint legi. ideo non multum pu-
to laborandum super istis friuolis, sed ad fundamenta magis rea-
lia deueniendum est, videlicet ad legitimationes, super quarum
validitate consistit victoria Claudii, & super inualiditate consistit
pal ma Berengarii substituti. in processu duæ legitimationes repo
nuntur insertæ, ideo particulariter de vtraque est videndum. Cir
ca primam, multa possent dici, sed omissis superfluis, arbitror abs
que dubio, quod talis legitimatio nihil profuit ipsi Claudio pluri-
bus rationibus. Et non insistendo super articulo, an infans legiti-
mari possit, quia *communiter* sententia est, † quòd sic, vt per Barto.
& Ias. in l. iubemus, C. de emancipa. liberto. Bart. consilio
18 105 & consilio 119. libro quinto, vbi vult, quòd licet infans non
possit consentire, tamen legitimatio tenet, & quo ad patrem sta-
tim quòd est legitimatus, transit in eius potestatem, adeo quòd
tanquam legitimus administrator poterit exinde petere, quòd le-
gitimetur, etiam quo ad successionem maternam. & alibi dicit
quòd infans & furiosus potest a Principe legitimari. nec obstat,
quòd requiritur quod legitimatus consentiat, §. generaliter, in
Authen. quibus mod. natura. effici. sui. quia infans, & furiosus
finguntur consentire, cum agatur de eorum commodo, & fauo-
re. Concludendum intrepide puto hãc legitimationem fore nul-
19 lam ex infra scriptis rationibus. Primo, quia legitimatio † facta ex
falsa causa nihil valet, l. j. ff. de nata. restitutio. capitu. quia circa, de
consangui. & affi. capitu. quod super, vbi Bald. & Moder. maximo
Fely. columna j. de fide instrumentorum nam sicut vitiat institu-
tionem, l. si pater, C. de hæred. instit. & l. fin. eodem titu. & senten-
tias, l. qui testamento, ff. de excusatio. tuto. cum simi. Ita vitiabit
legitimationem. Ista autem facta fuit ex falsa, quod ex eo patet,
quia Christianissimus Rex asserit se inclinatum moribus & vir-
tutibus, quibus coruscat ipse Claudius, quod certe falsissimũ est,
cum Claudius tunc esset infans annorum trium, qui nihil scire
vel discernere poterat, l. j. C. de fal. mone. l. pupillis, ff. de acquiren.
hæredita. accedat, quòd dicta legitimatio facta dicitur ad instan-
tiam, & postulationem dicti Claudii, qui neque adhuc fari scie-
bat, vnde de falsitate suspecta dicitur, seu redditur ipsa legitimatio,
apparetque Regem fuisse circumuentum, ergo ex defectu causæ
finalis erit legitimatio inualida. Et per ista repetio, ita in terminis
decidere hanc quæstionem Pet. de Anch. consilio 241. ex tenore
priuilegii. quem refert & sequitur Felyn. in dicto capitu. quod su
20 per, columna prima. Secundo, quia surreptio † ita vitiat legitima-
tionem, sicut cætera rescripta, & dispensationes, d. l. j. de nata. re-
stituen. & comprobat latissime Cur. senior. consilio 113. statuto
Ianuæ. est autem huiusmodi prima legitimatio surreptitia, quia
Claudius tacuit, quòd Dominicus eius pater haberet tunc vxo-
rem, quod si expressisset, forte gratiam non impetrasset, aut saltẽ
non ita de facili obtinuisset, ergo surreptitia, capit. postulasti, capi-
tulo super literis, de rescript. & per hanc rationem ita iudicando
consuluit Oldra. consilio 247. factum tale est, quidam Rex. &
Alexand. consilio 195. allumno, libro 2. vbi ampliat etiam quod le-
gitimatio sit facta cum clausula de plenitudine potestatis. & Al-
be. de Rosa. in rub. C. de natur. liber. columna 2. & Aret. in l. ex fa
cto, colum. 6. ff. de vulga. & pupil. per tex. in §. si quis. vero, in Au-
then quibus modis. natu. effici. legi. quinimo falsitatem expressit,
quia dixit patrem tunc coniugatum non esse. Illa enim verba, tũc
vxorari, abnegant, quod tempore legitimationis pater esset vxo-
ratus, tum quia dictio, tunc, extremitatem temporis tantum de-
21 signat, l. 4. §. 1. ff. de condit. & demonstratio. & iuncta † cum verbo
prœteriti temporis est abnegatiua prœsentis, vt no. in capitu. soli-
tæ, de maioritа. & obedien. & in l. 3. §. lege Iulia, ff. de testam. sed
istud falsò expressum fuit, ergo tanquam mendax precator care-
re debet impetratis, l. fin. C. de diuer. rescrip. capitulo secundo de
rescrip. cum vulga. Accedat, quòd non fuit Rex certificatus, quod
Claudius esset infans; quod si fuisset expressum, non ita faciliter
concessisset. ergo legitimatio tanquam surreptitia non valebit,
dicto capitulo postulasti. ea enim, quæ difficiliorem reddere Prin
cipem possunt ad concedendum gratiam, sunt Principi notifi-
canda, alias legitimatio non tenet. faciunt dicta Philippi Corn.
consilio 245. licet colum. j. in fine lib. j. infantes autem non ita de.

facili

facilli legitimantur ſicut maiores, eo quia rediguntur in patriam poteſtatem abſque eorum conſenſu, vt per Ful. in l. fi. ff. de iis, qui ſunt ſui, vel alien. iur. hinc eſt ꝙ habens poteſtatem ab Imperatore, vel Rege, legitimandi ſpurios & inceſtuoſos, non tamen cenſetur habere poteſtatem legitimãdi infantes, quia iſtud princeps difficilius concedit ſm Ang. in l. iniriti, ff. de his, qui ſunt ſui, vel alie. iur. per illum tex. & Curtius ſenior conſi. 19. viſo priuilegio, col. j. & Soc. conſ. 395. in cauſa contra filios, col. pen. lib. 2. Et hæc de prima legitimatione dixiſſe ſat erit. fateor enim, ꝙ plura alia contra dictam legitimationẽ dici poſſent, ſed quia præmiſſa ſufficiunt ad demonſtrandum illius nullitatem, prolixior non ero. Circa ſecundam legitimationem obtentam a do. Seneſchallo, non inſiſtam, quia eius validitas vel inualiditas dependet a poteſtate d. Seneſchalli, quam videre vellem antequam quicquam ſcriberem, ne in incerto vagarer. Circa vltimum dubium, poſito ꝙ legitimatio valeret, an ſpurius legitimatus ſuccedat in emphyteuſi eccleſiaſtica, *communis* eſt concluſio ꝙ legitimatus non ſuc-
22 cedat in emphiteuſi eccleſiaſtica † ſuſcepta pro ſe & filiis ſuis, ita, latè concludit Alex. in l. ex facto, §. ſi quis rogatus, ff. ad Trebel. & in conſi. 64. & 128. lib. j. & conſi. 60. colum. j. & ſeq. lib. 2. & in hoc abundant auctoritates. ſed difficultas eſt, quod ſi emphyteuſis eccleſiaſtica conceſſa fuerit pro ſe & hæredibus quibuſcunque, quibus ſors dederit, an tunc naturales legitimati ſuccedant in tali emphyteuſi? Super iſto puncto reperio Decium notabiliter adhuc
23 tenere, ꝙ legitimatus † non admittitur ad emphiteuſim eccleſiaſticam, quia talis clauſula pro ſe & hæredibus, & quibus dederit non intelligitur de hæredibus reprobatis, contra petrum de Anch. conſi. 71. in cauſa venerabium. quod ego etiam credo veriſſimum, quia non eſt veriſimile, ꝙ eccleſiæ ſeu prælati, qui nomine eccleſiæ fecerunt inueſtituram, intellexerunt de filiis hæredibus, qui ſine peccato concipi non poſſunt, ſecundum Gem. in capit. ſtatutum, 2. in fin. de hære. lib. 6. ubi generaliter concludit, quod in contractibus & ſtatutis eccleſiæ appellatione filiorum non ve-
24 niunt ii, quorum † cõceptui reſiſtit eccleſia, quod etiam voluit Ange. conſi. 3. exoriente, ſuper primo. Ex iis puto ſatiſfactum omnibus quęſitis, quibus potuiſſem latioribus verbis reſpondere. Sed quia iſta ſufficiunt, nolui ſuperfluis & inutilibus animos legẽtium grauare. Laus Deo.

RESPON. II.

TErtio prouocare nemini de iure licet, & maxime ſi in omnibus ſententiis repetita ſit clauſula, bene iudicatum, & male appellatum. Verum in propoſita facti ſpecie tertio prouocare licuit, nam aſſertæ ſententiæ nullo iure conformes dici poſſunt, quod neceſſarium eſt, vt appellatio vlterius non procedat, nam per duas primas poſſeſſorium, per tertiam & vltimam petitorium diffinitur. nullo etiam iure tertia præcedentibus, quibus addit, conformis dici poteſt, tum etiã quia Do. Lazarum ad inqueſtandum cogit, cum nemo inuitus de iure agere vel experiri cogatur; quare nulla eſt, cum contra iura ſit lata. Nec clauſula, bene iudicatum & male appellatum, in tertia appoſita operatur conformitatem, quia intelligitur cum additionibus & qualitatibus in ea expreſſis. vnde quod profertur cum adiuncto, non eſt propriè tale, & ſic ſimpliciter conformis, quare huic ſententiæ nullitatis, & manifeſtæ iniquitatis exceptio obſtabit.

SVMMARIVM.

1 *Poſt tres ſententias conformes, tertio prouocare non licet.*
2 *Proprietas nihil commune habet cum poſſeſſione, & ideo ſententia lata ſuper poſſeſſione, non dicitur conformis ſententia lata ſuper proprietate.*
3 *Medium concludendi in quocunque iudicio attenditur.*
4 *Sententia, quæ aliquid addit, vel detrahit, conformis dici non poteſt.*
5 *Sententia lata contra iura, eſt ipſo iure nulla.*
6 *Verbum debet, ſi verbo poteſt, iungatur, neceſſitatem importat.*
7 *Appellatione arborũ glãdiferarũ, arbores vtiles & non ſteriles continẽtur.*
8 *Quod profertur cum adiuncto, non eſt proprie tale.*
9 *Exceptio manifeſtæ nullitatis, & iniquitatis, impedit executionem etiãm trium ſententiarum conformium.*

Reſpon. interpreta.

QVia Officiales Do. Lazari de Cruce, domini de Mõteſilico, inquiſitionem & titulos criminales fecerunt ꝯ hoies dicti loci, eo ꝙ dicti homines laborauerunt terram guaſtam, reducendo eam ad culturam, & eo quia quercus ibi exiſtentes ſciderunt, & eo quia glandes, ĩ dictum territorium exiſtentes legerunt communitas & homines prædicti, prætedentes eſſe in quaſi poſſeſſione præmiſſorum iurium intentarunt interdictum retinendę, petendo ſe manuteneri in dicta ſua quaſi poſſeſſione, & officialibus prædicti domini iuberi & præcipi, vt ab omni moleſtia & turba deſiſtant.

Super huiuſmodi iudicio poſſeſſorio latę reperiuntuntur tres ſententię, quarum tenores ſubiiciuntur. Tenor primæ talis eſt, Quia reperimus vniuerſitatem, ſiue homines eiuſdem, non eſſe in poſſeſſione aſſerta, ſed dominum fore & eſſe in poſſeſſione. ideo ab impetitis ipſius vniuerſitatis, & hominum eiuſdem, dictum Do. Lazarum, dicti loci dominum relaxamus, & relaxatũ dicimus & pronunciamus, eademq; noſtra ſententia eſſe in poſſeſſione reſponderi faciendi per ſuos officiarios dictos homines terram guaſtam accipientes propria auctoritate, arboreſque glãdiferas vltra modum depopulantes, territorium glandium, terram guaſtam exteris ſingulis annis vendendo, cui vult. Et defenſam faciendi & glandas legentibus prohibendi dicimus & pronunciamus, &c. Tenor ſecundæ, Dicimus & pronunciamus, bene & ſancte fuiſſe per officiales a quibus proceſſum & ſententiatum, dum prædictum do. dicti loci ab impetitis dictæ vniuerſitatis relaxarunt, & dum declarauerunt do. de Monteſilico eſſe, & fuiſſe in quaſi poſſeſ. reſponderi faciendi per ſuos officiarios prædictos homines terram guaſtam accipientes, & ad culturam redigentes auctoritate propria, arboreſque glandiferas vltra modum depopulantes, male & inique fuiſſe pronunciatum, quo ad prædicta capita remittentes partes iudicibus a quibus pro executione facienda. In quantum vero declarauerunt prædictum do. eſſe in poſſeſſione territorium glandium, terram guaſtam exteris, cui vult alienandi, defenſam faciendi, glandes legentibus prohibend. dicimus & pronunciamus male & inique fuiſſe cognitum & iudicatum. Tenor tertiæ ſententiæ ſic ſe habet, Ex quibus prędictis in dicta tranſactione ſcriptis & comprehenſis, iuncto inſtrumento in hac noſtra inſtantia pro parte domini producto apparet quod pabulum glandium erat, & eſt ipſius domini, & nõ vniuerſitatis in non ſpecificatis & non reſeruatis, & ſic non licuiſſe vniuerſitati depopulare nemus glandiferum, & ad agriculturam reducere, nec vti vltra tranſacta, & aliter faciendo, & vtendo quam in l. ſiue in tranſactione dicatur, potuit, & debuit dominus inqueſtare contra facientes, & nemus ad terram guaſtam reducentes, prout domini primo & ſecundo loco iudicantes rationibus. & motiuis in eorum ſententiis exaratis (quas approbamus) declarauerunt, bene iudicatum pronunciando, & male ad nos appellatum, ſilentium quo ad illud caput imponentes conformitate trium ſententiarum dentatæ in eo ſolo articulo. Quantum vero ad aliud caput, pronunciauit tranſactionem alias inter partes initam obſeruandam fore. Ab hac vltima ſententia fuit prouocatum & appellatum ad ſupremam curiam Parlamenti, pro parte do. Lazari dicitur non licere tertio prouocare, cum ſint latæ tres ſententiæ (vt ab ipſo proponitur) conformes, ideo conſilium quęritur an prædictæ tres ſententiæ in primo capite conformes dicantur, ita quòd veniant exequendę. Conſideratis petitione, & ſententiis, de quibus in præmiſſo themate, viſum fuit prima conſideratione dictas ſententias fore conformes quo ad primum caput, & conſe-
1 quenter non licere tertio † prouocare, vt C. ne lice. ter. prouo. in rubr. & nig. videbantur autem, quòd eſſent conformes ex eo, ꝙ per ſecundam & per tertiam pronunciatum fuit, bene iudicatũ, & male appellatum a prima ſententia, & quando pronunciatur bene iudicatum, & male appellatum, conſtat clare de conformitate, ſecundum Bar. in l. ſi expreſſim, ff. de app. & Alex. conſi. 3. viſo themate, lib. 5. Verum prędictis non obſtantibus, arbitror vltimam nullo modo eſſe cõformem primis duabus, rationibus ſubſequentibus. Primo per primas diffinitur poſſeſſorium, per vltimam vero deciditur petitorium, ergo difformes, cum nihil com-
2 mune habeat proprietas † cum poſſeſſione, l. naturaliter, §. nihil cõmune, ff. de acq. poſ. quod autem vltimus iudex pronunciauerit ſuper petitorio, apparet ex medio concludẽdi, de quo in ipſa ſnĩa Nã ex medio cõcludendi cognoſcitur, an fuerit pronunciatũ in petitorio, aut poſſeſſorio, ſicut ex eo. medio concludendi dignoſcitur, an actor deduxerit petitorium an poſſeſſorium, vt in terminis conſuluit Alex. in conſi. 96. Conſideratis his, lib. 10. & Dec. conſi. 62. in cauſa, col. 2. & hoc eſt generale documentum, vt in
3 quocunque † iudicio inſpiciatur medium concludendi, vt tradit Bar. in l. certi condictio, in prin. ff. ſi cer. peta. & in l. ſi prius, vbi Mod. ff. de no. ope. nun. medium autem concludendi in vltima ſententia tale eſt, quia pabulum erat, & eſt d. Lazari, & quia non licuit hominibus aliter vti quam in l. tranſactionis dicatur, &c. iſtud certe concludit in petitorio, & quo ad dominium, non quo ad poſſeſ. tum quia genit. Lazari, denotat dominium, l. 1. ff. de relig. & ſump. fun. l. ſeruum Titii ff. manda. tum quia ſuper tit. tranſactionis fundatur ratio ſententię. qui tranſactionis titulus dominium importat, l. tranſactionem quæ domini, & l. ſi ſuper poſſeſ. C. de tranſ. Scdo, per vltimam ſñiam quãtum ẽt ad primũ caput
4 plura addunt primis duabus, ergo † difformes, qa vbi aliquid additur vel detrahit antiquo iuri, nouũ ius efficit, l. ius ciuile, ff. de iuſti. & iure. & vbi additur, vel detrahitur, ſtipulatio vitiatur, aut noua inducit, l. j. §. ſi quis ſimpliciter, ff. de verb. obl. ſic vbi ſententia addit, vel detrahit alteri ſententię, diuerſa & noua ſententia reputatur. ita in noſtris terminis dixit Alexan. conſi. 77. In cauſa, & lite, lib. 2. quod autem vltima addat primis oſtenditur ſic, per

primas declaratur Do. Lazarum esse in poss. responderi faciendi per suos officiarios homines propria authoritate terram guastã accipientes, & arbores glandiferas vltra modum depopulantes, &c. Per vltimam declaratur, quòd Do. Lazarus potuit, & debuit inquestare homines, nemus ad terram guastam reducentes prout domini. j. & 2. loco iudicantes declararunt. Ista certe vltima sententia in verb. & in omni effectu differt a primis. ponderãdum est primo quòd in hac vltima dicitur quòd domi. Lazarus potuit inquestare, in primis dicitur quòd in posses. responderi faciendi, &c. stare enim simul, quòd sit in posses. faciendi homines respondere per officiales suos, & tamen ipse do. Lazarus non possit inquestare obstante sibi aliqua exceptione dilatoria, quæ non obstabit officialibus suis & vt ex pluribus vna inspem deducatur. ea est, quia si ipse inquestaret dictos homines coram se, sibi obstaret exceptio, quod ipse in causa sua propria non potest esse iudex, l. qui iurisdictioni, ff. de iurisdictio. omnium iudi. si coram officialibus suis, eadem exceptio obstaret, quia cum sint iudices ipsius do. Lazari, vnum & idem tribunal reputatur, vel saltem exceptio suspicionis contra iudices ipsius domi. Lazari opponi posset, cap. postremo, cap. cum speciali, de appella. cum simi. secus autem si ad instantiam procuratoris fiscalis: aliud enim est fiscus, aliud dominus loci, vt nota. per glo. & scribentes in rubrica. C. de iure fisci, lib. 10. & aliud est procurator d. Lazari, aliud procurator fisci, vt traditur in rubr. ff. de officio. procu. Cæsa. dato ergo, quòd sit in possessione iurium, de quibus disceptatur, ex eo, quod quandoque ad instantiam procuratoris fiscalis coacti fuerunt prædicti homines respondere titulis criminalibus, vt dicitur in primis duabus sententiis non tamen sequitur, quod do. Lazarus possit inquestare, vt dicitur in vltima sententia. bene sequetur ergo, quod in hoc addit primis & differt ab eis, ergo &c. Secundo ponderandum est verbum, & debuit inquestare. Nam in hoc additur primis, quia licet per primas iudicetur dom. Lazarum esse in possessione faciendi respondere, &c. non tamen sequitur, quod teneat inquestare si nolit, & tamen vltimus iudex (nescio quo iure) iudicauit do. Lazarum teneri inquestare, &c. & quidem male, & contra totum titu. C. vt nemo inui. age. vel accusa. cog. & in maximum præiudicium dictorum hominum, quib. (stante dicta sententia) non posset do. Lazarus remittere damna illata per ali-
5 quem ex eis, neque pœnam, quod est † contra omnia iura, maxime contra c. in nostra, de iniur. & quia cuilibet licet iuri suo renunciare, l. si quis in conscribendo, C. de pac. Nec dicatur, quod verbum debuit, quandoque resoluitur in liberam facultatem, & exponitur debuit, i. potuit, vt in l. 3. vbi Barto. C. de pig. l. post edictum. ff. de iud. quia procedit vbi verbum, debuit, de per se reperitur appositum in oratione, tunc ratione subiectæ materiæ potest resolui in liberam facultatem, secus si in oratione reperiatur appositũ vtrũque verbum, potuit, & debuit, vt hic nam tunc neq; ratio rectę loquendi, neq; sensus vllus patitur, quod vnũ resoluatur in alterũ, ideo
6 tunc quodlibet seruatur sm̃ propriam nãm & sic verbũ, † debuit, necessitatẽ importat, vt l. sæpe audiui Cęsarem, cum glo. ff. de off. Pręsi. Tertio, ponderandum est verbum nemus, quod complectitur locum quibuscunque arboribus refertũ, & sic nõ tm̃ arboribus glandiferis, sed etiam quibuscunque alus, & differt a luco, & silua cędua, quia generalitatem quandam in se habeat plusquã lucus, & non eodem modo ceditur prout silua cædua, secundũ Fel. in c. Rodulphus, col. 15. de rescrip. per primas deciditur, quod dicti homines nõ possunt vltra modum depopulare arbores glan-
7 diferas: appellatione enim arborum glandiferarum solum † arbores fructum facientes comprehenduntur, l. vni. ff. de glan. legen. & sic istis primis additur per vltimam, vt etiam non possint dicti homines alias arbores nullum fructum facientes scindere, ergo difformes per ea, quæ supra dixi. Quarto ponderandũ est dũ in vltima dicitur, nemus terram guastam reducentes, in hoc differre a primis, quia per primas iudicatum fuit do. Lazarum esse in posses. inquestandi reducentes terram guastam ad culturam, per vltimam iudicatur do. Lazarum posse & debere inquestare reducentes nemus ad terram guastam, ergo difformis: quia aliud est reducere nemus, aliud est reducere terram guastam. Nemus enim differt a terra guasta, tum ratione arborum, tum ratione amænitatis, vt patet ex iis, quæ scribit Felyn. in d. capit. Rodulphus; aliud terra erema, aliud nemus, ex quo vtilitas plurima percipi potest, l. qui vtilia, C. de omni agro deser. lib. 11. Item aliud est reducere terram guastam ad culturam, aliud terram bonam & fructiferam (vt est nemus) ad terram guastam reducere, vt patet ab effectu, & ad naturalem sensum. Cum igitur differat vltima a primis quia dirimit petitorium, primæ vero possessorium; & quia declarat dominum Lazarum posse inquestare, primæ vero esse in possessione, & quia declarat dominum Lazarum teneri inquestare, & in hoc addit primis, quia addit, quòd nemus per dictos homines non possit reduci ad terram guastam quod est dicere quod dicti homines non possint scindere vllas arbores, quod est diuersum a primis, quibus iudicatur non licere reducere terram guastam ad culturam, non nemus ad terram guastam, vt s. abunde deduxi, concludendum est has sententias non esse vllo modo conformes. Et præmissę conclusioni per me, vt supra comprobatę, non obstat qđ vlterius pronũciauerit bene iudicatum, & male appellatum, quia respondeo dupliciter, & primò, quod si simpliciter nihil addendo, vel diminuendo, pronunciasset bene iudicatum, & male appellatum, isto casu essent conformes, & procederet doct. Bart. in d. l. si expressim, secus vbi aliquid additur, vel detrahitur, tunc non possunt dici conformes, secundum Alex. in d. consi. 77. Secundo respondeo, quod vlterius iudex non pronunciauit simpliciter bene iudicatum, sed limita-
8 tiue, idest cum † additionibus, & qualitatibus expressis in dicta vltima sententia. nam illa verba, prout domini primo, & secundo loco iudicantes declarant, referuntur ad illa verba, potuit, & debuit inquestare, & sic dictio, prout, respicit ea quę fuerunt addita, & consequẽter stat limitatiue, vt l. edita, C. de eden. vbi Barto. & scrib. & per eundem Barto. in extraua. ad reprimen. in verb. prout. & per Cano. in c. prout, de dolo, & contu. Insuper aduertendum puto, quod huiusmodi vltima sententia in ea parte, in qua vult dominum Lazarum teneri inquestare, est euidentissime nulla, quia contra ius expressum, videlicet contra totum tit. C. vt nemo inui. age. vel accus. cog. & consequenter nulla, l. j. & 2. C. quando prouo. non est necess. vbi autem sententia est manifeste nulla, tunc exceptio talis euidentis nullitatis impedit executionem non obstante cle. vt calumniis, de re iudicata. secundũ Alexand. in d. cons. 77. & cons. 106. lib. 3. Imo exceptio nullitatis,
9 vel † iniquitatis, quam appellans offert se incontinenti probaturum, licet non appareat notorie de tali iniquitate, seu nullitatẽ, nihilominus habet impedire executionem, secundum Saly. in l. j. C. ne lice. ter. prouoca. traditur per Alexandrum & Modernos in l. 4. §. condemnatum, post Bart. ff. de re iudicata. Vltimo, quia vltimus iudex pronunciauit has sententias fore conformes, ab hac interlocutoria licitum est appellare, secundum Saly. in d. l. j. & probatur in cap. vt nobis, de appel. & maxime licebit isto casu, in quo constat manifeste quod non sunt conformes, vt supra probaui, & vbi dubitareẽ, an essent conformes, in dubio recipienda est apellatio, secundum Baldum in l. de statu, ff. de test. cum solitis & vulgaribus auctoritatibus. Laus Deo.

De reuocandis donatio.

RESPON. I.

PRincipis Constitutio, quia ad euitandas fraudes irritat donationes iudicis decreto non approbatas, ad liberalitates, quas parentes erga liberos exercent, non est (vt arbitror) porrigenda. Nec enim inter liberos, & parentes dolositatis quicquam lex suspicatur. Non etiam donationes iuramento roboratas sanctio laicalis potest infringere, cum super iuramento nulla disponendi facultas laicis concessa legatur. Contendunt inter se Bar. & Bal. Perusinus (duo iuris fulgentissima sydera) an dos data filiæ imputanda sit nepotibus in legitimam. Pro nepotibus respõdet Bal. contra vero Bar. cui, communis Doctorum calculus adstipulatur. Sed vtrunque recte sensisse docet Paulus Castren. Nam si dos a matre, vel auo materno tradita sit, vera mouet Bal. Sed si a patre, auoque paterno sit constituta, iusta æquaque habetur Bar. sententia. Alia quoque distinctione vtrunque defendit nobilissimus illorum compatriota Corneus. Si enim dos data filię ea mortua reuersura est ad patrem, (quod euenire solet, quando dos fuit simpliciter constituta) recipienda videtur Bar. sententia. Idem quoque respondẽdum, si auus stipulatus fuerit dotem reddi nepotibus, cum ab auo ipsam dotem habere noscantur. Si vero dotem stipulatus sit reddi filię, eius hæredib. Baldo putat assentiendum, cum dotem vti matris hæredes consequantur, quam distinctionem plerique non leuis authoritatis, prius tradiderunt. Donationem quę tempore mortis patris inspecto, legitimam filiorum minuit, Paulus de Castro inofficiosam putat quamquam a principio pater prætaxatam donandi mensuram non excesserit.

SVMMARIVM.

1 *Donatio facta a matre in præsentia mariti & patris donationi consensum, & auctoritatem præstantium, reuocari non potest.*
2 *Statutum prohibens mulierem contrahere sine consensu duorum propinquorum, non procedit in contrahente cum patre, vel matre. & quid ita.*
3 *Statuta prohibentia donationes, nisi cum decreto iudicis vel consensu propinquorum, non vendicant sibi locum in donatione iurata.*
4 *Donatio simplex, quæ in vita donantis valuit, non imputatur in legitimam.*
5 *Dos data filiæ non imputatur nepotibus in legitimam, quando nepotes habent dotem a matre vt hæredes ipsius matris.*
6 *Legitima, an sit commensuranda secundum quantitatem bonorum, quę supererant tempore mortis testatoris, an tempore donationis factæ.*
7 *Donatio dicitur inofficiosa, etiam si ex postfacto inofficiosa reperiatur.*

Respon.

Respon. interpreta.

SVper Dubiis mihi propositis eleganter & iuridi
cè scripserũt clarissimi Dom. de Mota, & de
Dorna, quorum responsa nudo calculo approbassẽ,
nisi me consulens impulisset, vt quid sentirem, latius
explicarem. Pro corroboratione igitur aliqua subiiciam, vt rẽ vi-
dear aliqualiter delibasse. Circa primum placet mihi, quod dona
tio facta per Ioannam Genetesiam quodam Isabellæ eius filiæ,
valeat, & non potuerit reuocari in testamento eiusdem Ioannæ,
per tex. vbi casus de vtroque in l. velles, C. de reuo. dona. vbi dici
tur donationem factam a matre filiæ, non posse reuocari prætex
tu absentiæ mariti & aliorum liberorum: quanto ergo minus re
1 uocari poterit donatio † facta a matre in præsentia mariti, & pa-
tris donationi consensum & auctoritatem præstantium, vt in ca-
su præsentis donationis. ad idem tex. in l. his solis, & in auct. quod
mater, eo. tit. Non obstant Delphinalia decreta, quia non credo,
quod procedant in donatione facta filiæ propter naturalem affe-
ctionem, quæ verisimiliter cadit in matre, vt concludunt Bald. &
Lud. Rom. in l. pactum, quod dotali, C. de colla. vbi dicunt, quod
2 statutum, † prohibens mulierem, contrahere sine cõsensu duo-
rum propinquorum, non procedit in cõtrahente cum patre, vel
cum matre, quia in eis cessat ratio fraudis p̃sumptæ, propter quã
statutum vetuit fieri contractum absque cõsensu propinquorũ,
sequitur And. Sicu. in cap. matrimonij, colum. 3. de offic. delega.
Alexand. consi. 29. Præclare, colum. pen. lib. 3. quæ ratio præsum-
ptæ fraudis absque dubio cessat in hac donatione: tamen, quia
fuit facta cum præsentia consensu & auctoritate patris & mariti
(præsentia enim propinquorum maxime patris & mariti, exclu-
dit omnem suspicionem fraudis, doli, metusque, l. trãsactionem
C. de transi. vbi late Moder.) tum, quia fuit facta causa æqualitatis
seruandæ inter filias, cum eadẽ die tantundem alteri filiæ donas-
set. lex enim adhortatur parentes, vt non faciant vnum filium, &
alterum priuignum, sed vt eos æqualiter tractare debeant, §. illud
& ibi no. Ang. in Auct. de nup. imò vbi non est æqualitas inter fi-
lios obseruata, creditur dolum interuenisse, l. quæsitum, §. sed, &
ipse Papinianus, ff. de fundo instru. quem no. Bald. in l. filiæ cuius,
in 7. q. C. fam. ercis. & Barto. in l. si pater, in prin. ff. de dona. Soc.
consil. 4. in prima parte, & Dec. consi. 63. ad fin. Cum igitur ces-
sat ratio statuti, cessabit etiam dispositio, l. adigere, §. quamuis, ff.
3 de iure patro. c. cum cessante, de appel. Secundo talia † statuta pro
hibentia donationes, cum decreto iudicis, vel consensu propin-
quorum non vendicant sibi locum in donatione iurata, sm Ioa.
And. in addi. Spe. ti. de instr. editio §. porro. in vlti. additio. Ang.
in l. sancimus, §. fi. C. de dona. Imo. in c. cum contingat, in penul.
char. & ibi Abb. & Mod. de iureiu. Fed. de Senis consi. 282. Casus
talis est. Ang. consi. 94. Cum his. Ale. consi. 4. & consi. 12. & consi.
83. in fin. & 138. in fi. lib. 1. & consi. 20. col. 3. lib. 3. & est cõis opi. &
iam canonizata, vt dñt Moder. in d. c. cum cõtingat, & in l. si quis
pro eo, ff. de fideiu. Bñ facit, quia statutũ, ꝙ mulier, & minor non
possit contrahere sine ꝯsensu ꝓpinquorũ, non ꝓcedit in ꝯ̃ctu iu
ramento roborato, sm Imo. in d. c. cũ contingat, char. 16. cũ seq.
Fel. in c. si quis, col. 2. de maio. & obedien. & Ale. consi. 59. Visio in
strumento, lib. 1. & latissime Ias. in auct. sacra puberũ, C. si aduer.
vendi. quia laici statuentes non potuerunt de viribus iuramenti
disponere, & est cõis opi. quicquid dixerit Bart. in d. l. si quis pro
eo. vnde aliter non instabo, quia in consulendo a cõi non est di-
scedendum, c. ne innitaris, de constitu. & quia in puncto mihi for
mato quæritur, an huiusmodi donatio dicatur donatio propter
nuptias? istud quęsitum habet duo capita. Primum est, an dicatur
donatio propter nuptias, de qua loquitur tit. C. de dona. prop. et
nupt. & tex. in §. est & aliud, Inst. de don. & certum est, quod nõ,
quia illa est donatio, quæ fit a sponso sponsæ pro securitate do-
tis, l. profectitia, ff. de iure dot. l. fi. C. eo. declarat Azo in Summa
ti. de donatio. ante nuptias. Secundum caput est, an dicatur facta
contemplatione matrimonii, ita quod donatrix fuerit mota ad
donandum propter matrimonium: & iterum respondendum pu
to quod non, sed mota fuit ad hanc donationem faciendam Isa-
bellę, quia vnam tertiam donauerat alteri filiæ. Ita clare can-
tant verba donationis. vnde cum ex verbis clare colligatur, inten
tio & causa finalis, non est alia exquirenda, nec coniecturãda cau
sa, l. ille, aut ille, §. cum in verbis, ff. de leg. 3. cum similibus. Circa
secundum, quo quæritur, an donatio facta Isabellæ filiæ, sit impu
tanda nepotibus in legitimam eis debitam, ex persona propria, cũ
Isabella mater decesserit ante auum. & prima fronte visum fuit, ꝙ
sic: quia dos data matri ab auo, imputatur nepotibus in legitimam
secundum Bartolum in l. in quartam, ff. ad l. Falcid. cuius opinio.
communiter recepta a Doctoribus, vt attestatur ibi Picus & Dec.
consi. 151. Satis nota est quæstio, colum. fina. & Fabia. de Monte
in repeti. auth. nouissima, in 8. char. C. de inoffi. test. sicut ergo im
putatur dos, ita dicamus, quod imputatur donatio. Verum hoc
non obstante concurro in sententiam Dominorum meorum,
qui ante me consuluerunt, duabus præsertim rationibus. Primo,
quia huiusmodi donatio est pura, & simplex, & inter viuos, quæ
non imputaretur in quartam debitam iure naturę ipsi Isabellæ, si
4 viueret. Nam simplex donatio, † quæ in vita donantis valuit non
imputatur in legitimam, l. si quando, §. fi. C. de inoffi. testa. l. si non
mortis, ff. eod. l. etiam, §. si debita, ff. de bon. libert. firmant Barto.
Ang. & alii in d. l. in quartam, Alex. consi. 8. colum. 3. lib. 2. & dici
tur donatio inter viuos simpliciter facta, nisi sit aliter dictum, se-
cundum Bart. in l. peto, in prin. ff. de lega. 2. & in l. illud, C. de col-
la. si ergo non imputaretur Isabellæ, cum non sit donatio facta
in causam dotis, vel donationis propter nuptias, vt supra ostẽdi:
multo minus debet imputari nepotibus petentibus legitimam
ex persona propria. Secundo, quia dos data filiæ, non imputatur
5 nepotibus † in legitimam, quando nepotes habent dotem a ma-
tre vt hæredes ipsius matris. Quod est, quando pater in ꝯstitutio-
ne dotis stipulatus fuisset, soluto matrimonio eam reddi filiæ &
eius hæredibus secundum Baldum, & Salycetum in l. illam, C.
de collatio. Nec obstat opinio Bartoli communiter approbata,
quia procedit quando pater simpliciter dotasset filiam, quo casu
dos soluto matrimonio ad patrẽ reuertitur ratione patriæ pote-
status, l. dos a patre profecta, C. solu. matrimo. vel quando stipula-
tus fuisset eam reddi nepotibus, quo casu nepotes eam diceren-
tur habere ab auo. Secus autem, quando nepotes dotem habent
vti hæredes matris. ita concordat opi. Corn. consi. 190. pro deci-
sione. li. 2. in casu autem pręsenti donatio facta fuit a matre, No-
tario stipulante pro Isabella, & eius hæredibus & successoribus
quibuscunque. & dato quod non esset facta stipulatio pro hæ-
redibus, tamen subintelligebatur, l. si pactum, ff. de probatioribus.
cum donata bona non reuertantur ad donatorem secuta mor-
te donatariæ, nisi sit expresse cautum, l. secunda. C. de dona-
tion. quę sub modo. & propterea concludo, quod opinio Barto-
li in dicta lege in quartam, non procedit in dote data filiæ a ma-
tre vel auo materno, vt etiam consuluit Pau. de Cast. consil. 108.
Dubitano præsentis in secunda parte. Circa primum, & multo
minus in donatione inter viuos. Tertio quæritur, an sit commẽ-
6 suranda † licentia secundum quantitatem bonorum, quæ supere-
rant tempore mortis auiæ, an tempore factarum donationum: re
spondet vnus ex Consultoribus inspiciendum esse tempus do-
nationum, per textum authen. vnde si parens, & in corpore vnde
sumitur, C. de inofficio. testamento. sed ista sentẽtia videtur du-
bitabilis, quia iste textus loquitur in donatione facta alicui, ex fi-
liis contra officium pietatis, & in fraudem legitimæ aliorum: sed
in casu nostro, cum vtrique filię sit tantundem donatum, non
possunt dici donationes inofficiosę, nec in fraudem licentię alio
rum factæ, cum nulli alii filii superessent. Præterea, ex alio non
possunt huiusmodi donationes videri immensæ seu inofficiosæ,
cum fuerint donatæ solum duæ partes bonorum, reseruata tertia
parte bonorum immobilium, ac omnibus iuribus mobilibus ac
actionibus, quæ non comprehenduntur appellatione immobi-
lium, l. a diuo Pio, §. si super rebus, ff. de re iudi. l. mouentium, ff.
de ver. sig. videtur ergo, quod legitima horum nepotum sit com-
mensuranda secundum quantitatẽ bonorum tempore mortis, l.
cum quæritur, C. de inoffic. testa. l. etiam, & l. si patronum, ff. de
bon. libert. Sed istis non obstantibus opin. d. Consultorum am-
plectenda videtur, quia licet donatio facta materteræ horum
7 nepotum a principio non essent inofficiosa, tamen † effecta fuit
ex post, quod sufficit, quia fingitur retro fuisse inofficiosa, secun-
dum glossam in l. 3. in versicu. nono quæro, C. de inoffic. donat. in
proposito autem casu licet a principio non esset inofficiosa, quia
reseruauerat sibi donatrix trientem & vltra: tamen, quia illud, qđ
reseruauerat pro legitima ipsorum liberorum totũ reliquit vni
titulo institutionis hæredis, apparet, quod alii liberi reperiuntur
fraudati medio donationis factę ipsi matertera hæredi vniuersa-
li. Nam ex sequentibus declaratur, qualis fuerit animus in præce
dentibus, l. cum quis, versic. neque enim, C. de natu. lib. l. sed Iulia
nus, §. quod dicitur, ff. ad Macedonia. Ita magistraliter declarat
Pau. de Cast. in d. auct. vnde si parentes, dicens se ita consuluisse
in quadam causa sibi transmissa de Bononia, in qua plures Do-
ctores cespitabant, non considerantes, ꝙ esset effecta donatio
inofficiosa ex post, licet a principio non esset. Circa quartum, an
clausula constituti operetur translationem possessionis, non ex-
pedit insistere, quia cumulatum reperitur petitorium cum posses
sorio per vtramque partem, quo casu sententia in petitorio habet
absorbere effectum possessorij, cap. cum dilectus, de cau. poss. &
proprie. declarat Socy. consi. 98. iustissime iudex, lib. 4.

De dona. quæ sub mo.

RESPONSVM I.

DIui Principis Valentini legem contra donatores, q
donatori promissa alimenta non præstant sapi-
ter editam, etiam si nulla præstan. dorum alimẽtorum
dies expressa fuerit, seruandam putamus. Dies enim
quæ huic inest obligationi, satis promissorem tacite interpellat.

Quod maxime verum erit, si donatarius iureiurando fidem suã astrinxerit.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum habet vim interpellationis.*
2 *Dies tacita subintellecta a lege in obligatione, ita interpellat sicut expressa.*

Respon.interpreta.

IVstè. & sanctè fuit iudicatum per iudicem, a quo,
in fauorem dominæ Ioannæ petitæ, & non
insistendo super inualiditate secundæ donationis fa-
ctæ Ioanni Roleti, circa quam multa dicta fuerunt
per præstantes primos Consultores & Aduocatos, dico secundã
donationem etiam si a principio valida fuisset, ipso iure reuoca-
tam propter alimenta non præstita donatrici iuxta conuenta. &
quia de hoc est casus legis in l.j. C. de dona.quæ sub mo.non cu-
rabo argumentis & rationibus aliter comprobare. Est enim ibi
casus expressus, quòd si donatarius non præstat alimenta pro-
missa donatrici, quòd bona donata poterunt a donatrice vendi-
cari; ergo donatio censetur a iure reuocata, & dominium iuris mi
nisterio translatum in donatricem, alias ei non daretur rei vendi
catio, quæ præsupponit dominium in agente, l.j.C.de alienatio-
ne iudicii mutandi.causa facta.cap.Abbate, de re iudicata. lib.6.
& ad idem est text.cum glossa.in capit.verum, de condi.appo. &
ita consuluit Baldus consil.a 50.in 3.parte, Lud.Rom.consi.284.
triplici ex capite, Cor.consi.102.in causa, col.2.lib.1. Non obst.si
dicatur, quod dispositio dictę legis primæ procedit, si donatarius
sit in mora præstandi alimenta, quæ mora non fuit probata in ca
su isto, cum nunquam Roletus fuerit interpellatus, & vbi non est
apposita dies, mora nõ committitur sine interpellatione, l.quod
te, ff.si cert.pet.l.si ex legati causa.ff.de verb.obli. quia responde-
tur dupliciter. Primo, quod iuramentum ipsius Roleti eum con
tinue interpellabat vt promissa seruaret: habet enim iurm virtu-
1 tẽ interpellationis, secundum Spec.ti.de aduocatis, §.j.ver.sed nũ
quid is, qui iurauit, Panor. in capit. breui, de iureiur. Secundo
respondetur, quod hic est dies tacita & expressa. Tacita quidem,
q̃a cũ venter dilationem non patiatur, obligatus ad alimenta, sta-
tim dicitur in mora, saltem pro primo anno, secundum quosdam
vel saltem pro primo mense, l.j. vbi Bart.& alii, ff.de ali men. leg.
& l.libertis, quos, §.j.ff.de auro, & argento lega. est etiam dies ex-
pressa multiplicandæ obligationis gratia adiecta, videlicet tãdiu,
quandiu vixerit, l.si in singulos annos, cum simili.ff.de annu.leg
2 dies autem †tacita subintellecta a lege in obligatione ita interpel-
lat, sicut expressa, l.idem erit, ff.de verb.oblig.late Ias.in l.quoties
in diem, ff.cod.ti.similiter dies adiecta multiplicandæ obligatio-
nis gratia, ita interpellat sicut dies solutionis adiecta, secundum
Bart.in l.ita stipulatus, magna in 3.q.2.q.princi.ff. de verbo oblig.
Præterea, cum dictus Roletus iurauerit pręstare alimenta, & non
præstiterit, sequitur dicendum ipsum cecidisse ab omni commo
do contractus donationis, per tex. vulgatum in l.si quis maior, C
de transa.quæ habet locum in omni contractu, secudum Bar.&.
communiter scriben.ibi, & in specie, q̃ habeat locum etiam in con
tractu donationis, in quo donatarius non præstiterit alimenta cõ
uenta, consuluit Cor.in d.consil.102.versi. & insuper.non etiam
obstat, si forte diceretur, quod dispositio d.l.j.si quis maior, pro-
cedit in donatrice volente discedere a contractu, & quod in ca-
su nostro non constat donatricem vnquam reuocasse donatio-
nem propter alimenta nõ pręstita, quia (vt mihi dicitur in facto)
contrarium est verius. & dato quod expresse non appareret, ta-
mẽ quia donatrix donauit postea, & tertio loco, omnia bona sua
dictæ dominę Ioannæ, ex hoc solum videtur decessisse a donatio
ne facta dicto Roleto, l. rem legatam, ff.de adim.le. & ita in indi-
uiduo respondet Roma.in dicto consi. 284.in fi. Concludo ergo
bene iudicatum, quia si bona essent apud dictum Roletum vir-
tute vltimæ donationis omnium bonorum factæ dominæ Ioan-
næ, vna cum cessione iurium & actionum, prædicta Ioanna pos-
set vendicare ipsa bona, d.l.j.C. de donat. quæ sub modo.ergo a
fortiori poterit vti retentione, cui enim damus actionem, multo
magis retentionem concedimus, l.inuitus, §.cui damus, ff. de re-
gu.iur. l.j.§.is autem, ff.de superficie.

Præstantissimi Iurisconsulti D. Ioan. Fran. Ripen. absolutissima responsa, Deo clementissimo fauente, expliciunt.

IOANNIS

IOANNIS FRANCISCI RIPAE, A S. NAZARIO, IVRISCONSVLTI CLARISSIMI,

Viginti Responsa ad vetera addita.

Nunc postremo in studiosorum gratiam accuratissimè recognita, & repurgata.

LEgatum Quasi filio relictum ei, qui filius non esse conuincitur ab hæredibus testatoris valet, eo maxime, quia pietatis intuitu, & (vt ait) pro amore Dei relictum est.

SVMMARIVM.

1 *Filius quis iustus, aut iniustus.*
2 *Generatio quæ tempestiua, & intempestiua quæ.*
3 *Patrini ad quid filiolis teneantur.*
Iustus præsumitur, qui ex coeuntibus coniugibus natus est.

M. Antonianus recensui.

Respon. cc. Interpretatio.

AGit Alzianus actione ex testamento, ad alimenta sibi relicta amore Dei, contra nobilem Petrum Autardi, hæredem alterius d. Petri Autardi testatoris. Opponitur legatum relictum fuisse ipsi Alziario per errorem, & ex falsa causa, quia testator falsa opinione ductus reliquit alimenta eidem quasi filio nāli, non legaturus si alterius filium credidisset. Iō concluditur tale legatum non deberi per text. in l. si pater, C. de hæred. inst. & l. neque professio, C. de testa. Præterea dubitatur, an ex deductis per hæredem fuerit probatus error testatoris. Visis hinc inde articulis, visaque particula testiū, quæ legatum alimentorum continet: primo aspectu putaui posse iudicari actorem probasse, quod testator falsa filiationis opinione deceptus, legauerit alimenta præfato Alziario, tum quia probatum fuit quòd idem testator quaodiu vixit, ipsum tractauit Alziarius vti filium. Nam ei semper præstitit alimēta in domo propria iis modis, & formis, ac si vere filius eius esset, præceptoribus, quibus eum erudiendum tradidit, mercedes persoluit. Ex quo tractatu præsumitur, quòd testator crederet eum esse filium suum, vt dicitur de fratre, quòd tractans aliquem vt fratrem, præsumitur credere eum esse suum fratrem, gl. in l. nemo, §. fi. ff. de hære. inst. q̄ ad illud ꝑpositum allegat Fely. in c. per tuas, col. fi. de probat. Nam ex tractatu præsumitur filiatio, d. c. per tuas, vbi late Pan. & alij, & gl. & Pan. in c. transmisse, q filij sint legitimi. Tū q̄a d. testator, dū esset in humanis nominabat d. Alziarium filium suum, & ecōtra idem Alziarius appellabat d. testatorē patrem. Nō est aūt ꝓsumēdū, quòd q̄s nominet aliquē in filium, nisi credat verū esse, qđ asseuerat, l. Iulianus, §. q̄ aūt, ff. de actio. emp. Nā verba, s̄m philosophū, sunt notæ earū, q̄ sunt in aīo passionū & nullum est maius mentis testimoniū, q̄ qualitas impecta verborum, s̄m Bal. in c. super literis. de resc. & non credimus hominē velle, nisi illud qđ dixit, s̄m Bal. in l. voluntatis, ad fin. C. de fideicom. Et q̄ is, qui nominat aliquem filium, ꝓsumatur illum credere filium suum, firmāt Bar. & alij, in d. l. neq; professio. C. de testa. Tertio probatur, quia noīe baptismali hic Alziarius fuit noīatus Petrus, licet in chrismate fuerit nomen variatum, & sic vocabatur eodem noīe, quo testator, & eodem agnomine Austaredi a testatore agnominatur in testō. Ex identitate autem noīs & agnominis resultat præsumptio filiationis, & multo magis credulitatis, vt est tex. sing. in l. vxorem, ff. de manu. tex. quem ad hoc alleg. Bal. in c. tuam, de ordi. cogni. Ex istis videtur apparere, quod testator crederet Alziarium esse filium suum. Quod constat esse falsum, cū sit natus ex Ioanna nupta Bernardo Bertrādi, vnde præsumptione iuris præsumitur filius ipsius Bertrādi, l. filium diffinimus, ff. de ijs, qui sunt sui, vel alien. iur. Et si probaretur quod Ioāna fuerit cognita a testatore, s̄m Pan. in c. cum ex officij, de pœniten. & remis. Bal. consi. 73. Verba domini, consi. lib. primo. Præmissis non obstantibus, prout non obstant, contrarium, quod legatum valeat, nec dicatur testator falsa filiationis opinione deceptus, verius existimo ex infrascriptis. Primo, quia ad hoc vt legatum, vel institutio irritetur ex eo, quod testator fuerit falsa filiationis opinione deceptus, oportet quod filiatio fuerit causa legati, vel institutionis, vt clare dicit Imperator in d. l. si pater, in ver. nō instituturus si alium nosset, & sic quod error fuerit in causa fi. Et ideo iura, quæ dicunt legatum, vel institutionem vitiari, semper loquuntur quando testator legauit ei, qui filius non erat, vti filio, nominando eum filium in testamento, d. l. neque professio, & d. l. si pater. Sed testator in testō non nominauit Alziarium filium, neque ei quasi filio legauit, sed tanquam extraneo, cum ei tanquam pauperi amore Dei alimenta reliquerit. Vnde liquidissime constat, quod sumus extra terminos d. l. neq; professio, & d. l. si pater. Et si dicatur, licet ex tenore testamēti nō appareat, quòd testator legauerit eidem Alziario vti filio, tamen probari potest, quod contemplatione filiationis testator legauerit. Illud non inficiabor. Verum dicam, quod actor nihil penitus probauit, nec quicquam deduxit, quod faciat ad probandum, quod ipse testator intuitu filiationis fecerit huiusmodi legatum alias non facturus, si alienum, quod testator nunquam credidit Alz. fore eius filium. Deinde rn̄debo ad coniecturas, & præsumptiones allegatas per actorem. Quod testator nunquam crediderit Alziarium esse filium suum, demōstratur. Primo, quia idem testator erat prudens & sapiens, & rerum humanarum expertissimus, & consequenter præsumitur, quod sciret ea omnia, quæ vnus prudens expertus scire deberet, l. prima, §. is quoque cum sim. ff. de a-
1 ctio. & obl. Prudens autem non existimabit vxorem † alterius ad quam maritus accedit, concepisse ex seipso. Tum quia præsumitur, iuris præsumptione, esse contrarium, vt s̄. dixi, & fatetur actor in 7. articulo. Tum quia vix maritus potest præsumere natum ex vxore sua, esse filium alterius, l. quia semper, ff. de in ius vocan. l. Lucius, ff. de cond. & demon. Et si dicatur non constare, quod Ioāna esset maritata, neque quod maritus cohabitaret cū ea: Respondeo, quod actor non potest honeste istud negare, quia contrarium posuit in 8. positione. Ideo, quia in x positione fatetur, q̄ Ioanna etiam tempore quo morabatur cum testatore, pluribus se prostituebat, & quod erat de hoc publica fama Ex hoc elicio, quod testator sciebat eam alios viros, vltra maritum admittere, quia quilibet præsumitur scire ea, de quibus est publica vox, & fama, l. si tutor petitus, cum gl. C. de pericu. tuto. c. 1. de postul. præla. Sed quis vnquam iudicaret prudentem virum existimare natum ex muliere alteri coniugata, & multorum libidini exposita, esse filium suum? certe nemo, quia natus ex ea, quæ se multorum libidini exponebat, dicitur vulgo quæsitus, tanquam natus ex meretrice, c. vidua, 34. dist. & ibi gl. & Are. & Soc. consil. 54. Visis test. lib. 3. Nati autem ex meretrice, vulgo quæsiti dn̄r, quia nullum patrem pn̄t demonstrare, §. vulgo quæsitos, Instit. de suc. cog. Tertio, quia actor in xv. & xvj. & sequentibus positionibus fatetur, quod testator erat inhabilis ad generandum, quia in sua florida ætate duas habuerat speciosas vxores, quarum altera ex primo marito filios conceperat, & tamen ex neutra vnquam filios suscepit. Et quia tempore conceptionis d. Alziarij excede-
2 bat † sexagesimum annum. Nam vir sexagenarius, & mulier quinquagenaria, naturaliter inhabiles sunt ad generandum. de viro est tex. in l. si pater, §. fi. cum glo. ff. de adop. de fœmina est tex. in l. si maior, C. de legi. hæred. & ideo, quia ad prolem suscipiendam inhabiles sunt homines, & fœminæ in tali ætate constituti, olim prohibebantur per leg. Papiam nuptias contrahere. licet hodie lex Papia oblita sit, l. sancimus, C. de nupt. non quia credantur habiles ad generandum, sed quia in senibus est legis obsequium & humanitatis solatium, secundum gloss. in c. secundo. de frigi. & malefi. Et si contingat aliquem sexagenarium habere potentiam generandi, miraculosum est, vt d. tex. in d. l. si maior, & glo. in l. si sterilis, ff. de actio. emp. Ex istis elicio inconuincibilem rationem, argumentumque fortissimum, quod testator nunquam credidit ex suo semine generasse Alziarium. Quia cum esset inhabilis & impotens, sibique foret magis nota sua impotentia q̄ alteri, cum facta propria quisque nota habeat, l. fi. ff. p suo, l. quāquam, ff. ad Velleia. non est præsumēdum, quod crediderit fecisse quod facere poterat, nisi miraculose. Impossibilia n. secundum naturā, nemo præsumitur nedum credere, sed nec cogitare, §. & hæc dicimus. in Authen. vt hi, qui se perhib. hab. res nuno. Hinc est, quod in generali dispositione non comprehenduntur impossibilia ipsi disponenti, quia non creditur cogitasse id, de quo disponendi facultatem non habet, l. Lucius, §. Imperator, ff. ad muni. c. a nobis, vbi Abb. de senten. excommu. Hinc est quod sexagenarius nunquam præsumitur cogitare de posthumis, quia natura resistit, secundum Soc. consi. 127. Visum fuit, lib. tertio. Nec etiam qui ex vxore secunda non potuit generare præsumitur credere se posse generare ex altera, secundum eundem Socy. inter consilia Cur. consilio. 1. colum. fi. Quarto quia in processu constat, quod testator hunc Alziarium leuauit de sacro fonte. Ex hoc etiam elicio aliud fundamētū, quod testator non credebat hunc esse filium suum, quia nun leuasset eum de sacro fonte.

te si eum filium suum esse putasset. Quod sic demonstro. Pater naturalis prohibetur tenere filiũ in sacro lauacro, alias grauiter pœnitentia plectendus est, c.j.c.dictum, & seq. 30.q.j.c.si vir, de cogna.spiri. Et ista prohibitio est omnibus notissima, & eam quilibet scire præsumitur, l.leges, C.de legi. Cum igitur sacri canones prohibeant, sitque peccatum leuare proprium filium ex baptismali fonte, & contra legem prohibitiuam venire, ca.2.de maior. & obedien. non est præsumendum quòd testator voluisset delinquere, & filium, quem suum naturalem esse credebat, sibi in spũalem, lege resistente transferre, l.merito, ff.pro socio.l.si quis seruum, ff.de seruo corrup. Quinto coniecturandum est, quod si testator credidisset Alziarium esse filium suum, quod ei vti filio legasset alimenta, quæ de iure sibi legare potuisset, si filius spuri⁹ esset.ca.cum haberet, de eo, qui dux.in matri. quam polluit per adul. Quod etiam procedit de iure ciuili, ſm Bart.in l.fi.ff.de his, quib. vt indig.est *communiter* doctrina, licet Angel.& quidam alij tenuerint contrarium, quod non discutio, quia sumus in terris ecclesiæ. Et si dicatur quod hic testator voluit legare alimenta vti filio spurio, quia centum floreni annui excedunt alimenta, & quia volebat excedere modum alimentorum, non nominauit eum filium in testõ, nec ei vti filio expresse legauit. Ad istud respondeo defendendo hanc coniecturam, licet non sit opus, cum aliæ quatuor supra deductæ satis superque sufficiant quod centum floreni annui pro victu & vestitu d. Alziatij, si filius spurius esset dicti testatoris, qui decessit sine prole legitima attenta conditione ipsius testatoris qui erat nobilis, & attentis facultatibus ipsi⁹, qui reliquit saltem annuum ccc. florenorum hæredi suo, non diceretur excedere modum alimentorum, quæ pro modo facultatum, & personarum qualitate a iudice taxanda ueniunt. In qua taxatione iudex non tam ad cibaria, quam ad vestes, tectum siue domum, medicinas, præceptorum mercedes, & omnia ad vsum, sanitatem, doctrinamque necessaria, debet animaduertere, l. ius alimentorum, ff.vbi pupil.educ.debe.l.cum alimenta, ff.de alimen.leg.l.quæro, ff.de iur.do.c. episcopus. de præben.cum glo.c. quoniam, de vita & hone. cle. Quæ omnia si considerentur, nullus est, qui non fateatur filium vnius nobilis, egere singulis annis florenis centum pro cibatis, vestibus, & alijs ad vsum necessarijs. Quæ omnia sub noĩe alimentorum continentur, l.legatum, ff.de ali. & ciba.leg.l.verbo victus, ff.de verb.sign. Ad contrarias cõiecturas respondeo facillime. & primo respondeo duabus solutionibus generalibus, postea particulares & indiuiduas accommodabo rñsiones. Et primo gñaliter rñdetur, quod ex ꝯrijs coniecturis, & pręsump.for.adductis pro Alziano, eneruantur coniecturæ hrẽdis. Sicut n. clauus clauo retundit̃, ita p̃sũp. p̃sumptione excluditur, l.diuus, ff.de in inte.rest. Secundo respondetur † quod & si testator aluerit Alzia. vt filium, id fecit ex debito & oblatione, qua tenebatur. Nam Alz. ei filius erat spũalis, & econtra ipse testator erat illi pater, c.i.30.q.1.c.1.& per totum, de cog.spiri. pr̃ autem spi. in subsidium tenetur alere filium exẽplo pr̃is adoptiui, ſm Bald.in auct.nisi rogati, col pe.C.ad Trebe. Sicut etiam in subsidium tenetur ep̃s alere promotos ad ordines sacros, c.ep̃s, de præben.. Sicut diues parochianus in subsidium tenetur alere Rectorem, qui sibi est pr̃ spiri. ſm Pan.in c.ex parte, i.& in capi. veniẽns, de test. cũ igitur esset pater sp r. teneretur que eum alere, cũ parentes naturales vix seipsos possent nutrire, non potest ex noĩatione, & tractatu filiationis, extrahi concludens coniectura, qđ testator crederet eum esse filium suum naturalem, quia expresse cõstat, quod erat filius spũalis, & expressum facit cessare pręsumptum, l.cum ex filio, ff.de vul. & pupi. & quia non probat hoc esse, quod ab hoc contingit adesse, l.non hoc, C vñ le.c.in præsentia, de proba. Nam cum potuerit eum tractasse vt filium spũalẽ, non seqĩ quod ex tractatu crederet illum esse sibi filium nãlem. Et specialiter rñdendo, non obstat tex. in d.l.si pr̃, & in d.l.neque professio, quia illa iure (vt dixi) procedũt quando testator noĩauit eum cui legauit, filium in testõ. Tunc filiatio præsumitur fuisse causa finalis legati, vel instõnis, & noĩatio filiationis propter instõnem & legatum præsumitur facta ex proposito. quæ ratio non esset, quando extra testm̃ nominasset aliquem in filium quia potuit tunc vti noĩatione perfunctoria, ſm Are.in d.l.neque possessio, & d.l.si pater. Vel aliter, & secundo respondetur, quod ẽt si nominasset Alz. filium in testõ, adhuc non vitiaretur legatum, quia cum nulla proponatur causa quare Petrus sciens se impotentem ad generandum, sciẽsque matrem Alziarij esse coniugatam & plurimorum libidini expositam, debuerit credere Alziarium esse filium suum potius amoris & dilectionis causa, quam filiationis, filium noĩasse præsumendum est, l.nemo, §.fin.ff.de hær. inst.l.j.§. Pomponius, ff.de Carbo.edi. quam sic intellexit Pau.de Cast.in d.l.neque professio. vel tertio respondetur, quod noĩatio filiationis hoc casu vera est, cum Alzi. sit filius spiritualis, de hac filiatione eum intellexisse credendum est. Nec obst. si dicatur, quod quoties concurrunt duæ causæ, quarum altera est naturalis, altera ciuilis, amplectenda est naturalis vti potior & finalis, l.qui habet, ff.de tut. Quia verum est, si constaret liquido qđ ambæ concurrerent, & sibi inuicem repugnarent, alias secus, l. cum pater, ff.de iur.do. Sed in casu nostro non constat de causa naturali, prout liquido constat de iure ciuili, nec earum effectus repugnant. Ergo non possumus asserare, quod naturalis filiatio fuerit causa finalis huius legati. Vel quarto respondetur, quod ex confessione aduersarij, quæ est superlatiua oĩum probatio, c. ꝑ tuas, de ꝓb.l.gñaliter, C.de nõ nume.pe. cõstat ꝙ testator plures testatus est, se non credere Alzi. esse filium suum, vt legitur in processu, i rñsione data ad 7. positionem ipsius Alziatij. Nec ob. quod aduersarius qualificauerit suam confessionem dicendo, ꝙ credit Pet. Autardi testõrem testatum fuisse, quod non credebat Alz. esse filium suum, sed quod timore iustitiæ ita fuit protestatus, quia Al. acceptauit confessionem quatenus pro se facit qualitatem reiecit, & veram esse non dixit, quod facere potuit, cum præsumptio sit contra qualitatem annexam. Sicut in simili potest quia acceptare confessionem eius, quia confitetur se occidisse ad sui defensionem, & negare qualitatem, l. Aurelius, §.idem quæsijt, & ibi Bar. ff.de libera.lega.l.j. C.de sica. l.si non conuitij, C.de iniu. Et quod præsumptio hoc loco sit contra qualitatem, satis de se patet. Tum quia nemo pręsumitur viuum dicere, & aliud in corde hr̃e, d.l. Iulianus, §.quod autem, ff.de act.emp. Tum quia talis qualitas continet in se delictum adulterij. Si n. metu iustitiæ ita dixisset, ergo necessario præsupponitur adulterium, qđ est contra iuris pręsumptionem, ſm quam nemo præsumitur deliquisse, l.merito, ff.pro soc.l.si seruus extero, C.manda. Tum ẽt quia contra hanc qualitatem obstat impotentia, qualitas vitę Ioannæ matris Alz. Petri sapiẽtia, & omnia s̃.deducta, quib. mediãtib. credẽdum est, quod Petrus testator pro veritate sic fuerit protestatus, & non metu iustitiæ. Non etiam obst. quod nomine Petri Autardi Alz. fuerit baptizatus: quia ista non est vrgens neque concludens coniectura, quod Petrus Autardus crederet eum esse filiũ suũ, ſm do. Ias. i d.l.neq; professio. Nec tex. ĩ l.vxorẽ, ff.de manu.test. aliquid probat vt aduertit d. Ias. sed etiam nos sumus extra terminos illius l. quia ſm consuetudinem huius patriæ, patrinus solet filiolum suum nominare in sacro fonte nomine sui ipsius patrini, quæ consuetudo cum sit notoria, sufficit eam allegare. l.si adulterium cum incestu, §.idem Pollioni, ff.de adul. & vt iudex ex officio potest pro parte allegare leges scriptas, l.vni. C.vt quæ des.aduo. ita potest allegare consuetudinem notoriam quia ista dicitur potius allegatio iuris, quam facti, quæ primo casu apparet per aperturam librorum. secundo casu per ipsam notorietatem, ſm Bald.in l.filius fa.§. veterani, ff.de procu. cessat igitur coniectura elicita ex nomine & cognomine, tum quia non concludit, tum quia non potest procedere stante allegata consuetudine. Ex quibus omnibus concluditur legatum deberi, neque dici posse testatorem per errorem legasse.

Epitome.

Philippus quispiam, cum soluta certa pecuniæ summa, negaret se maiorem accepisse, hoc nomine furti a fisco, velut ob denegatum depositum conuentus est, sed perperam & inique. Primum, quod in ficiendo depositum nemo facit furtum. Deinde quod ab ipso fisco, eam pecuniam pondere numeroque depositam fuisse proponeretur. Tum quod maiorem illum accepisse summã, imò nec apud eam depositam fuisse probatum sit.

SVMMARIVM.

1 *Furtum sine contrectatione rei inuito domino committi non potest.*
2 *Negans depositum, vt furtum facere dicatur, quę necessaria sint.*
3 *Depositum vt sit, actum esse debet, eadem corpora reddi.*
3 *Testes varij & contrarij non probant, nec vt aliquid saltem probent, in criminalibus ad concordiam reducuntur. num. 5.*
6 *Testes de se exonerando & excusando tractantes, nihil probant.*
7 *Frater in criminalibus non est pro fratre testis idoneus.*
8 *Famulus non est, ne in ciuilibus quidem, pro domino testis idoneus.*
9 *Ebrius continuo a dicendo testimonio repellitur.*

Respon. ccj. interpreta.

VIsis Libello & depositionibus, & omnib. mature pensatis, consultationem hanc diuidendam duxi in duas partes. Prima erit, an hmõi causa potuerit agi criminaliter. Secunda, posita parte affirmatiua in præcedenti, an ex deductis & productis verificata fuerint necessaria ad probandum furtum commissum ob non restõnem depositi. Circa primum videretur prima facie potuisse criminaliter agi contra dñm Philippum, quia qui recusat depositum restituere, furtum videtur facere. Nam spoliat dñm possessione rei depositæ, l.si quis rem, ff.de acq.po. & ꝯñr furtum facit, quod vel per rei contractationem, vel per detentionẽ cõmittit̃, l.alienũ, C.de fur. & ita tenet Raph. Cu. & Ale.in l.3.§.si rem, ff.de acqui.pos. Rñd. ad illũ tex. ꝙ ibi depositarius proposuerat denegare depositũ, nõ aũt petenti denegabat restituendũ. Et pro illa opinione faciunt iura, q̃ dñt depositariũ vtẽtem re deposita inuito dño, furti crimine teneri, l.qui furtũ, ff.de ꝯdi.fur. Inst.de oblig. q̃ ex quasi deli.nasc. §.itaq; siue creditor. Præmissis non obstãtib. cõtrariam sniam amplector tanquam iunum terminis, & rõni magis cõsonam. Nam † furtum sine contrectatione rei inuito dño, cõmitti non potest, vt ex definitione furti in qua l.2.ff.de fur. dilucide apparet, & clarius ita cõsuluit Iurecõsultus in l.si qs vxori.§.neq;.ff. de

de fur. Cui. n. non determinat definitio, nec definitum adaptatur
l.i.§.dolum, ff. de dolo. Et hæc est rõ, quare negãs depositũ, nõ ici
dit in vitiũ furti, qa negãdo suscepisse depositũ, nõ ppea rẽ cõtre-
ctat, l. inficiãdo, ff. de fur. Si mõ ondero d. Philip. non contrectasse
summã penes se depositã, apparebit ppositionẽ nr̃am esse veris-
simam. Qd aũt nõ cõtrectauerit, patet qa d. Philip. nũq̃ recusauit
restituere depositũ, & posito, q negasset summã ĩ titulis designa
tã integraliter fuisse penes ipsum depositam, ex hac tñ sola dene-
gatione non dr̃ summam depositam contrectasse, qa solo verbo
non fit cõtrectatio rei, d. l. inficiando, & d. §. neq;, & sic ex hoc so-
lo non potuit ↄ̃ eum formari inquisitio de furto. Sed posito fal-
so pro vero, q denegasset integram summã restituere, adhuc stat
fixa, & firma nostra propositio, q d. Philip. non commiserit furtũ
Etenimad hoc vt negans restituere depositum † committat fur-
tũ, plura sunt necessaria. Primò, q sit depositum. Secundo, q rem
2 depositam contrectet inuito dño. De primo constat, quia negãs
restituere mutuum, non tenetur furti, eo q mutuans transtulerit
dñium rei mutuatę in suscipientem, & ei non dederit facultatem
rei vtendæ, l. 2. §. appellata, ff. si cer. pe. Similiter qui negat summã
promissam per pactum vel stipulationem soluere, furtũ non facit
quia rẽ alterius non contrectat. aliud enim est esse rem alterius,
aliud sibi deberi, l. singularia, ff. si cer pe. l. Quintus, §. argento, &
§. cum ita, ff. de auro, & argento leg. Constat etiam, q requiritur
contrectatio inuito dño, vt s̃. demonstraui. Ista autem consigna-
tio facta d. Philip. non potest dici depositum, sed habet nãm mu-
tui potius, vt probabo, ergo &c. Qd non dicatur depositum, pba
tur sic. Ad hoc vt dicatur depositum, † oportet q actum sit, q ea-
3 dem corpora nummorum reddantur. Nam si, vt tantundem sol-
ueretur, conuenit, egreditur ea res notissimos depositi terminos
l. Lucius, ff. depos. Et sic oportet, q quantitas pecuniarum sit de-
posita, non vt quantitas, sed vt species, & sic q sit depositus sac-
cus, vel crumena repleta pecuniis obsignata, alias si sit deposita
pecunia ad pondus, vel ad mensuram, non dr̃ depositum, nec de
negans restituere, furtum facit, l. si sacculum, ff. depo. & rõ est eui
dens, quia deponens pecuniam ad pondus, vel ad numerum, cen
setur dare licentiam depositario, vt ea pecunia vtatur, & tantun-
dem in genere suo restituat, sm gl. in l. die sponsaliorum, ff. depo.
& probatur in l. 2. ff. si cer. pe. & Bal. consi. 353. quidam A. li. 3. sed
in casu nostro fiscus articular pecuniam fuisse depositam partim
ad pondus, partim ad numerum, ergo bene sequitur, q non est
proprie depositum. Sequitur etiam, q tacite actum fuit, q tantun
dem in suo genere redderetur. Ex istis sequitur cõclusio, q d. Phi
lip. et si vsus fuerit pecunia, & etiam si restitutionem denegauer-
it, q furti actione conueniri non potest. ita in specie concludit
Sal. in d. l. die sponsaliorum, dicens hunc esse effectum resultantẽ
ex hoc, q depositum egredietur notissimos depositi terminos,
vt dr̃ in d. l. Lucius. Et clarius, & magis diffuse ita casum nostrum
determinat Albe. de Ros. in d. l. inficiando, inquit enim, qui dene
gat restituere pecuniam apud se depositam ad pondus, vel ad nu
merum, nõ credo quod furtum committat, quia potuit vti ea pe-
cunia, & consumere, & postea tantundem restituere, male igitur
fiscus intentauit actionem furti, &c. Sed posito, q verum esset,
prout non est, q per solam denegationem depositi committere-
tur furtum, videndum est, an sint probata necessaria ad conuincẽ
dum d. Philippum de furto. Et ista erit secunda pars nostræ con-
sultationis. Pro cuius declaratione præmitto, q fiscus agit actio-
ne furti, quia d. Philip. non restituit, nisi septingenta scuta auri
ad solem, & viginti solidos, cum longe maiorem summam in de-
posito receperit, & ↄ̃ñr furti agit, quia integrum depositum non
reddidit. Inquirendum ergo est, an fiscus maiorem summam fuis
4 se depositam probauerit. Discutienda igitur sunt dicta testium.
Et quidem septem testium, licet variantium depositiones, tñ vĩr
probare. Nam constat, q in omni negotio sufficiunt duo testes,
c. in omni negotio, de testib. l. vbi numerus, ff. eo. ti. quanto magis
vbi adsunt septem, & vltra, & etiam vbi repetitur instrm̃, quod
dr̃ probatio probata, & non probanda, sm Bal. in l. Imperator, ff.
de stat. hominum, & gl. & Pan. in cap. cum olim, de censibus. de
numero plurium ducatorum constat, &c. Sed præmissis non ob-
stantib. sentio non fuisse probatum prædesignatum pondus, nec
numerum, quia † testes sunt inuicem varii, & contrarii, propter
quam variationem non est eis fides adhibenda, l. qui falso, vel va
rie, ff. de testib. c. cum in tua, eo. titu. cum sim.. Et si dicatur, q redu
cendi sunt ad ↄcordiam, vt saltem probent de sex libris auri, & de
libris vndecim argenti, tum quia in maior summa minor inest,
l. cum furti, ff. de in lit. iurand. nam vbi testes de eodem actu depo
nunt. probant saltem de minori, secundum Alex. in l. i. §. si stipu-
lanti, ff. de verbo. oblig. per tex. in l. Sempronius, ff. de lega. 2. tum
quia ex depositione. P. testes ipsi ad concordiam reducuntur, stan
dum est enim ei, qui aliqua distinctione concordat testimonia,
d. c. cum in tua, & ibi Felyn. late de testib. Sicut vbi repetiuntur
opiniones Doctorum variæ, & ↄ̃riæ, statur opinioni Doctoris di
stinguentis, & scripturas concordantis, quia † prædicta possent
5 procedere in ciuilibus secus vr̃ in criminalibus, in quibus requi-
runtur probationes luce meridiana clariores, l. fi. C. de pb. Nã te
stes, qui deponunt de minori, videtur negare maiorem, secundũ
Sal. post Bal. in l. 2. C. de rescinden. vendit. Ioan. de Imo. in ca. fin.
de emp. & vendi. Are. consi. 65. in præsenti consultatione, ex quo
resultat, q contrariantur deponentib. de maiori summa, vel saltẽ
quia deponentes de maiori, negãt minorem, sequitur hæsitatio,
qui veriora dixerint, vnde in criminalibus non videntur liquido
probare, ergo &c. Preterea, & si prędicti testes bene probarent,
tamen talis probatio non facit fidem in præiudicium d. Philippi
qui non erat præsens tempore ponderis, & numerationis neq; ac-
ceptauit depositum iuxta prædictum pondus, & prædesignatum
numerum. Vnde videndum est. An fuerit probatum, q dictæ pe-
cuniæ fuerunt depositæ, & consignatæ eidem Philippo in ponde
re, & numero prænarratis. Et mihi videtur, q non, ex pluribus.
Primo Alzianus Bocardi, qui pecunias ponderatas, & numera
tas in loco de Causimontibus portauit ad locum Castri noui, &
Claudius Calũbi qui consignauit, & deposuit, ac Petrus Celerii
Dominicus Talieri, & Ioannes Valleta, comites, & socii deputa
ti ad associandum, & comitandam dictam pecuniam, nihil pro-
6 bant, quia † tractãt de se exonerando, secundum Barto. in l. defer
re, ff. de iure fisci. Panot. in c. insuper, de testib. Rapha. Co. consil.
68. in præsenti quæstione, circa princip. Deci. consi. cclvi. in cau
sa inquisitionis. Item vbi testis deponit in causa, in qua posset re
dargui de mala custodia vel administratione, ei credendum non
est etiam in ciuilibus, secundum Io. And. in additio. ad Spec. in ti
tu. de teste §. i. versi. sed pone q administrator seq tur do. An. in c.
cum a nobis, de restib. & in c. cum ex literis, & ibi Imo. de transa-
ctio. Alex. consi. 86. visis dubitationibus, & Dec. in d. consi. cclvi.
sed isti testes tractant de se exonerando. Nam si omnem pecuniã
non consignassent, sed inter se partiti fuissent tenerentur ipsi ad
restitutionem, & ab ista obligatione satagunt se exonerare. Item
si diligenter non animaduertissent, custodissentq; ne Alzianus, q
pecunias deferebat, quicquam vsurpasset, in culpa fuissent, vnde
non est eis credendum, quia deponunt in eorum laudem, & ad se
excusandum a culpa, & negligẽtia. Item claudius Columbi † est
8 frater querelantis. constat autem, q in criminalibus frater. nõ est
idoneus testis pro fratre, vel sorore, c. i. 2. quęst. v. ca. in literis, de te
stib. late per Panor. in c. literas. de præsumptio. Soc. consi. xx. libr.
i. & alibi sæpe. Item Alzianus † est famulus querelantis, qui non
8 est idoneus testis, pro domino, etiam in ciuilibus, l. 2. C. de testib.
etiam si post litem motam, vel præparatam fuerit expulsus, secũ
dum Spec. in tit. de teste, §. j. versi. quid si olim, & maxime si simu
late fuisset expulsus, vt aliquando ad famulatum rediret, secun-
dum Barto. in l. vir mulieri, ff. de dona. inter vi. & vxo. per Felyn.
in c. in literis. de testi. Item Petrus Celerii est † continue ebriosus:
ebrius autem repellitur a testimonio secundum Bald. & Fely. in
ca. de testibus. Alii etiam testes fuerunt aliis rationibus obiectati,
vt patet in processu. Ex quib. satis liquido constat, quod isti testes
qui dicunt detulisse, & consignasse omnem pecuniam prædicto
Philippo, tripliciter non probant, maxime in criminalibus. Et si
calculetur huiusmodi pondus, non excedit septuaginta scuta
auri, & solidos viginti, septuaginta duo. n. scuta auri, secundum
antiquam monetam, in qua tantum auri erat in materia quantũ
in forma. l. i. §. ff. de contrahend. emptio. not. Barto. in l. Paulus, ff.
de solutio. & in l. 2. §. i. ff. si cert. peta. Pan. & alii. in c. quanto, de iu-
reiuran. faciunt vnam libram auri, l. quoties, C. de suscepr. & ar-
cha. lib. x. no. per glo. in l. fi. ff. de in ius vocan. secundum vero mo
netam nostri temporis, propter expensas, quæ fiunt in cudendo,
nonaginta septem ducati Bononienses, vel centum scuta Regis
Franciæ, constituunt libram auri, secundum Ioã. de Platea in d. l.
quoties, & x. libræ argenti puri valent libram auri, l. i. C. de argẽ.
præt. quod in thesaurum infertur, lib. x. viginti vero libræ æris va-
lent vnum ducatum, l. i. C. de colla. æris, lib. x. Libra vero æris cõ
taminati valet iiii. aureos, & plus vel minus, secundum minorem
vel maiorem contaminationem, vt notatur in d. l. j. Et sic sex li-
bræ auri faciunt sexcenta scuta. Vndecim libræ solidorum face-
rent quadraginta quatuor scuta, licet intellexerim, q non faciũt
nisi quadraginta. Triginta sex duplices ducati facerent septuagin
ta duos aureos, sed quia non erant omnes eiusdem valoris, cum
alii essent nobiles, alii Alfonsini, non potest taxari verus nume-
rus, sed ex libro ipsius Philippi apparet, q non faciunt nisi quin-
quaginta aureos, qui liber facit probationem etiam pro scriben-
te, si sit homo legalis, bonusq; mercator, secundum Bart. in l. ad-
monendi, ff. de iureiuran. per tex. in l. rationes, C. de proba. Qui-
nimo dicit Spec. in ti. de instru. edit. §. nunc dicendum, circa me-
dium, q liber mercatoris facit semiplenam probationem, & pro
ipso mercatore cum vno teste facit plenam probationem. Imò
dicit Bal. q liber mercatoris legalis post mortem suam plene pro
bat etiam pro eo, & eius hæredib. ita Bal. in l. vnic. C. de confes. in
c. iurauit, de testib. Soc. consi. clxi. pro decisione, li. 2. Constat au-
tem, q ex dictis, & depositionib. testium, & ex publica fama, q
d. Philippus est homo legalis, & fidelis, ergo &c. omnibus com-
putatis summa est sexcentorum nonaginta aureorum siue te-
stonis dominus Philippus restituit lxix. scuta, & xx. solid. Inique
ergo, & inciuiliter fuit intitulatus.

EPITOME.

Quia hodie pater æque ac mater simul cum fratrib. & sororibus filio intestato defuncto succedit, ideirco sit vt velut mater propter secunda vota successione, ista priuetur.

SVMMARIVM.

1 *Correlatiuorum idem ius est etiam in pœnalibus.*
2 *Pater qui ad secundas nuptias transiuit, filiis primi matrimonii ab intestato mortuis non succedit.*
3 *Pœnæ iuris ciuilis secundo nubentium, vt infamia, & similes, iure canonico sublatæ sunt, sed successionis priuatio durat.*

Respon. 202. interpreta.

MOrtuis filijs ab intestato pater, & fratres, & sorores defunctorum filiorum vtrinq; cõiũcti, simul succedũt in viriles portiones, auc. defuncto, & in corpore vnde sumitur, C. ad Tert. Vnde infero rñsionẽ eius, q̃ quærit, q̃ Io. Bardeti nisi cõuolasset ad secũdas nuptias successisset liberis defunctis simul cum fratrib. & sororib. defunctorũ vtrinq; coniunctis in capita, seu in viriles. Sed quia Ioannes pater transiuit ad secunda vota, q̃rit, an per talẽ trãsitũ, priuatus remanserit beneficio successionis. Et vr̃ prima facie, q̃ nõ, q̃a nulla lex est hoc dicens, ergo nec nos dicere debemus, cũ nemo sit iure suo priuandus, nisi expressa lege caueatur, l. & si quis, §. Diuus, ff. de religio. & sumpti. fune. cano. cãæ inuentũ aũt, 16. q. 7. & ad hoc solet allegari gl. in c. fi. de iure patr. & in proposito nostro vr̃ tex. in §. optimũ, in Auc. de non eli. secund. nubent. ibi, patres non priuant filiorum successione, licet secundas cõtrahant nuptias nec est lex vlla hoc dicens. Sed præmissis, & similib. non attentis, *communis* Doc. sñia amplectitur cõtrariam sñiam, s. q̃ pater priuet successione filiorum pp transitũ ad secunda vota, sicut priuat mater per tex. in l. fœminæ, §. illud ẽt, C. de secũ. nup. & licet illa lex loquatur in matre, eã tñ extendũt sapientes ad patrẽ, p text. in §. & hæc cõis mulieris, & viri nulla sit posita, in Auc. de nup. qua rõne vtebatur Imperator in d. §. optimum, corrigendo tex. in d. §. illud, ita cantat tex. in §. hinc nos alia euocet rõ, in Auct. de nup. & pro ista
1 cõi sñia facit † regula correlatiuorum, q̃ procedit ẽt in pœnalib. l. vnic. C. de cupressi. li. x. & l. fi. C. de indic. vi. tollen. & ita in terminis tenent gl. Bar. & Sal. in d. §. illud. Az. in Summa de secũ. nup. ad fi. Mar. in tractatu successionum ab intest. Pet. de Vbal. in eo. trac. in 2. par. q. v. Old. consi. 32. quidam habuit vxorem. Lu. Rom. consil. 182. in casu proposito. Arc. consil. 24. prosequendo ordinẽ li. 1. & consi. 114. præsens consultatio, lib. vlo. & Deci. consi. 88. p resolutione. Nec ob. rõ supra fundata, quia Doctores rñdẽt, q̃ p̃ ante dispositionem d. Auc. defuncto, non poterat priuari successione filiorum, qua carebat, cum antea excluderetur a fratrib. & sororibus filiorum defunctorum, licet non excludatur mater, l. fi. C. ad Tertul. & l. tancimus, C. com. de succes. & ideo nulla erat tunc lex dicens patrem pp transitum debere priuari, & sm̃ illa tẽpora loquitur tex in d. §. optimum Sed † cum hodie ita pater, sicut mater succedat simul cum fratrib. & sororibus d. auct. defuncto, dicendum est, q̃ pp transitũ ad secundas nuptias ita dẽat priuari pater, sicut mater, cum non subsit vlla rõ diuersitatis, immo sm̃ Arc. in d. consi. 72 quia magis iniuriatur filius primi matrimonii, q̃ mater, vt patet ab effectu, vnde iustius est, q̃ priuetur pater, q̃ mater. Non deniq; obstat si dicatur, q̃ pœnæ secũdo nubentium abolitæ fuerunt per Christianam legẽ pp dictũ Apostoli ad Corinth. 7. c. mulier, inquit, viro soluta, nubat in dño, cuius Apostoli dicto lex Canonica audiens, negat mulierem nubentem intra annum luctus infamem esse, vt est tex. in c. fi. de secun. nup. & ibi expresse Panor. tenet dispositionẽ dicti, §. illud, correctam esse p ius Canonicum, & sequitur Fel. in c. ecclesia S. Mariæ, vbi alias addit auctoritates, de consti. Quia ad omnia ista rñdetur, † q̃ pœ-
3 næ appositæ per ius ciuile cõtrahentib. secund. nuptias in odium secũdi matrimonii, abolitæ fuerunt per ius canonicum, vt est pœna infamiæ, & similes, & ita loquitur tex. in d. c. fi. sed pœnæ appositæ in fauorem filiorum primi matrimonii firmæ remanserunt, sm̃ Inn. Host. Card. & *cõiter* alios in d. c. fi. & ibi Pa. attestatur ita tenere cõiter Doct. licet ipse dissentiat, & ita etiam tenẽt Doc. in consiliis s. allegatis, & Soc. consi. 29 libr. 1. & Lud. Rom. sing. 259. Cur. consi. 72. Io. de Ana. cõs. 102. Alc. consi. 136. li. 4. Lu. Ro. cõs. 182. cum aliis infinitis auctoritatibus quas breuitatis gratia missas facio, &c. concludens q̃ Ioannes Bardeti nullam hẽt partẽ in successionibus suorum filiorum, qui obierunt postq̃ fuit secũdis nuptiis funestatus, sed defunctorum filiorum hæreditates insolidum spectant ad fratres, & sorores vtrinq; coniunctos proximiores in gradu patre remoto, d. auct. defuncto.

EPITOME.

Pater dimidiã partẽ oĩum bonorum suorũ p̃sentiũ, & futurorũ reseruatis sibi fructib. & administratione, filio suo pp nuptias donauit, hoc tñ inter cætera, pacto adiecto, q̃ pro q̃buscunq; onerib. hæreditatis ipsius donatoris ipse donator non possit, neq; valeat pro supportatione onerum ipsorum imbrigare, neq; quouis modo obligare, seu hypothecare, nisi quartã partẽ dictæ partis dimidiæ. Ex quib. illud primum constat, patrẽ de dicta quarta in aliorum filiorum fauorem directe alienando, cũ illius dñs esse desiisset, fructuum. s. reseruatione translato dñio, disponere non posse, sed tñ vi pacti, per indirectum obligando, & hypothecando. Deinde idem legatorũ, quæ ipse testõ reliquerit, q̃ ipsa hæreditaria sunt onera, facere posse. Cæterum filius aliis si eos integram legitimam non habere, detracto ære alieno cõtingeret, supplementum ex trib. illis partibus, quas donatarius frater ex dimidia illa, sine onere saluas habet, petere licet.

SVMMARIVM.

1 *Donatio bonorum, deductis omnibus oneribus intelligitur.*
2 *Pactum illud, q̃ pro quibuscunque oneribus hæreditariis obligare, seu hypotecare quouis modo non possit, quem sensum verum habeat, et nu. 3. et 4.*
3 *Dominium, fructuum reseruatione transfertur.*
4 *Legata & fideicommissa, onera dicuntur hæreditaria.*
5 *Verbum vniuersale, quibuscunq; tã ad impropria quam ad propria refertur.*
6 *Supplementũ legitimæ consequuntur filii ex ipsis fratri etiam propter nuptias donatis rebus.*

Respon. 203. interpreta.

IOannes de Cruce Romanen. donauit Petro filio suo pp nuptias, medietatem bonorum suorum præsentium, & futurorum, sub certis pactis, & conditionib. & maxime cum pacto tenoris sequentis. Item, q̃ pro quibuscunq; oneribus hæreditariis ipsius Ioannis donatoris, idem donator non possit, neque valeat pro supportatione ipsorum onerum imbrigare, neq; quouis modo obligare seu hypothecare, nisi quartam partem dictæ medietatis, quæ quidem quarta pars ex nunc, prout ex tunc, & econtra, sit & remaneat hypothecata pro medietate dictorum onerum. Super quo pacto contingit dubitari, an illius vigore pater possit de dicta quarta parte medietatis bonorum disponere in fauorem cæterorum filiorum. Non potest prædicto quæsito clare rñderi, nisi prius intelligatur mens cõtrahentium, nam donatio
1 † medietatis bonorũ præsentium, & futurorum, intelligitur deductis omnibus onerib. l. subsignatum, §. bona, ff. de verbo. sig. traditur in l. stipulatio hoc modo concepta, ff. de verbo. obli. Si ergo pactum prædictum non esset solum, intelligetur donata medietas bonorum, quæ super sunt deductis omnib. onerib. Quid ergo voluerunt cõtrahentes paciscẽdo, q̃ donator non possit pro oneribus hæreditariis obligare, nisi quartam partem dictæ medietatis? non enim ad quartam partem bonorum futurorum acquirẽdorum referri vr̃ pactum, quia non dñr acquisita bona, nisi detractis oneribus, d. §. bona. Referendum est ergo pactum ad bona, q̃ erant in bonis donatoris, tpe factæ donõnis, vt sic donator, qui reseruauerat sibi fructus, & administrationẽ ipsius mediatatis, nõ possit pro oneribus hæreditariis supportandis obligare, nisi quartam partem medietatis bonorum tunc præsentium. Vnde resultat alia dubitatio, quæ sint huiusmodi onera hæreditaria. Nã quãtum ad ipsum donatorem non possunt onera dici hæreditaria, nisi ea quæ essent in hæreditate patris sui, vel alterius, cui successisset. Nam onera, ad quæ tenetur ex alia cã, non possunt dici hrẽditaria, l. hæreditarium, ff. de bon. auct. iudici. possid. Videretur ergo q̃ solum posset obligare hanc quartam pro oneribus, ad quæ teneretur ex cã hæreditatis ad se deuolutæ, & nõ aliter. Et si verba pacti diligenter discutiantur, iste vr̃ intellectus ipsorum verborũ. Sed aliam arbitror fuisse mentẽ cõtrahentium, vnde absit, q̃ vis verborum tñ valeat, q̃ melior sensus existat, l. 3. C. de liberi. præteri. sunt enim verba sunt iugo mentis, tanq̃ sub suo proprio originali, teste Bal. in c. mandatum, de reicr. † Sensus ergo cõtrahentium fuit
2 q̃ medietas omnium onerum, quibus reperietur onerata hæreditas donatoris post eius mortem soluẽda esset per donatorem, alia medietas per alios hæredes, quia vt dixi, bona dñr deductis oneribus, d. §. bona. Sed quia post donationem, tot onera siue debita potuissent cõtrahi, quod annihilassent ipsam donationem, factum fuit huiusmodi pactum, q̃ donator non possit pro oneribus hæreditariis ipsius donatoris, id est, quæ reperientur in hæreditate ipsius, obligare, nisi quartam partem medietatis bonorũ, quã quartam voluerunt esse, & remanere obligatam pro medietate dictorum onerum. His sic pro clariori intelligentia discussis, venio ad punctum quæstionis. An donator possit disponere de dicta quarta in fauorem aliorum libertorum. Et procul dubio resiđẽdum est quod non, quia donator non habet dominium dictæ
3 quartæ partis, † cum per reseruationem vsusfructus fuerit translatum in donatarium, l. quisquis, C. de donatio. Et cum donatio fuerit perfecta, immutari minime potest, l. perfecta, C. de dona. quæ sub mod. quod verum intelligo directe alienando dictam quartam partem, secus per indirectum, eam obligando, & hypothecando virtute prædicti pacti. Sed tũc subintrat alia dubitatio,

an donator possit obligare dictam quartam partem in vltima vo
luntate, pro legatis, & relictis per eum? Punctus stat in hoc. An
legata & fideicommissa dicantur onera hæreditaria. Et prima fa
cie vr̃ ꝙ non, per text. in d. l. hæreditarium, vbi dr̃, ꝙ illud dr̃ æs
alienum hæreditarium, quod ex obligatione defuncti originem
trahit, ꝗꝗ post mortem exoluendum sit, secus ergo si non trahat
originem ab obligatione defuncti. Et quia appellatione hæredi-
tatis non comprehenduntur legata nec fideicommissa, l. si Titius
ff. de le. 3. traditur etiam per Bar. in l. liberto, §. filium, ff. de ann. le
ga. & vr̃ tex. in l. 2. C. ad Treb. ibi, successionis onera, seu legato-
rum præstationem, ponderando disiunctiuam, seu, quæ solet po-
ni inter diuersa, vt not. in rubr. ff. si ager vectig. vel emphy. petat.
4 Contrarium credo verius, & † ꝙ legata, & fideicommissa dican-
tur onera hæreditaria, probatur in l. fi. §. si autem hoc aliqui, in fi.
C. de iure deliberan. ibi omnibus insolidum hæreditariis oneri-
bus teneatur ad idem tex. Insti. de fideic. heredi. §. i. aut alio, ibi, ip
se onera hæreditaria sustinebat, huius emptor hæreditatis, quia
tenetur ad onera hæreditaria, l. 1. §. si ꝙ public. & §. seq. ff. de hære-
dit. vel ac. vendit. etiam tenetur, quia ipsa onera hæreditaria sunt
l. hæreditatem, ff. eo. Et actiones, quę competunt pro legatis ꝯ hę
redes, l. 1. C. vt actio. ab heredi. l. 2. C. commu. de lega. dñt onera
hæreditaria, l. pro hæreditarus, C. de hære. act. Et heres a quo le-
gata relicta sunt, dr̃ oneratus onere legatorum, l. in rõne, §. si filio,
ff. ad leg. Falc. & dicit Soc. consi. 4. quãtum ad primũ lib. vltimo,
ꝙ onus idẽ est ꝙ grauamen, et oneris appellatione veniunt, non
solum ea, ad quę quis inuitus obligatur, sed etiam ea, quę quis
sponte facit, quamquam in casu nostro legata dicantur respectu
heredis, qui inuitus cogitur ea soluere, & non respectu testato-
ris, qui ea fecit, & dñt hereditaria, quia ratione aditę hereditatis
debentur ab herede, l. ex maleficiis, §. heres, ff. de actio. & obl. Ad
ꝯria patet responsio. Et primo ad tex. in d. l. hæreditarium, quia &
si velit hereditarium ęs alienum dici, quod erat debitum ꝑ testa-
torem, licet esset soluendum post eius mortem, non tamẽ negat
ꝙ legata etiam non dicantur ęs alienum hereditarium, immo in
implicatiua ibi posita infertur, ꝙ etiam dicatur hereditarium ęs
alienum, quod incipit deberi ab herede, quod etiam probatur in
d. l. j. C. vt act. ab hered. & ꝯ her. Prętęrea nos quęrimus, an legata
dicantur onera hereditaria, non autem non dicantur ęs alienum
Ad tex. in d. l. si Titius, quę vult, ꝙ grauatus restituere hereditatẽ
non censeatur grauatus restituere legata. Rñdetur, ꝙ licet appel
latione hereditatis non contineantur legata, non tñ sequitur, ꝙ
non dicantur onera hereditaria, quia aliud est hrẽditas, aliud onus
hereditarium, immo onera legatorum minuunt hereditatem, In
sti. de leg. Fal. §. 1. & per totum, nam impensa funeris non est hrẽdi-
tas, nec appellatione hereditatis cõprehenditur, & tamẽ dr̃ onus
hæreditarium, l. j. §. ꝙ si funere, ff. de hæred. vel actio. ven. Ad tex.
in l. j. C. ad Treb. rñdetur, ꝙ vel ad maiorem expressionem, vel ꝑ-
pter difficultatem, de qua ibi glo. tex. ille disiunctiuè locutus est.
Possem aliter respondere, sed non curo, quia expediti iuris est, ꝙ
legata dicantur proprie onera hæreditaria, & licet large diceren-
tur onera hæreditaria, tamen cum donator habeat facultatẽ obli
gandi quartam partem pro quibuscunq; oneribus hæreditariis,
etiam pro impropriis posset obligare, quia † verbum illud vniuer
sale tam ad impropria, quam ad propria refertur, l. metum autẽ,
§. animaduertendum, ff. de eo quod me. causa, cum simi. Conclu
do igitur, ꝙ donatarius tenebitur etiam ad onera legatorum qua
tenus ascendit valor huius quartæ partis, cæterum quia filius do-
natarii habet tres partes vnius medietatis talmas, & sine onere di
ctæ donationis cęteri filii, si detracto ęre alieno non habeant † in
4 tegram legitimam habito respectu ad quantitatem bonorum, q̃
erant tpe factæ donationis, poterunt petere supplementum ex di
ctis tribus partibus, vt supra donans, Auct. de immens. donatio.
per totum. Ex his remanent soluta omnia quæsita, quæ ab vno
tantum depẽdent, nam si pater potest obligare quartam partem
pro quibuscunq; oneribus etiam pro debitis contrahendis per
patrem pro alimentis, & doctrina aliorum filiorum, dictam quar
tã poterit obligare. Et quia hæc omnia arbitror clarissima, omit-
tam auctoritates, & allegationes, quibus hanc consultationem
exornare potuissem.

EPITOME.

Qui 1 Spuriam a patre naturali dotatam duxerat vxorem, do-
tis instrumento, in quo illa naturalis filia dotantis dice-
batur, promiserat se in casum dotis restituẽdę, eam illi cui de iure
restituenda esset, restituturũ, sese pro obseruatione huius promis
sionis, carcerib. & arrestis submittens. Itaq; cum testimonis ca
sus euenisset, eaq; de causa iudicis authoritate in carcerem conie
ctus fuisset a d. Vicario Auenionensi, pronunciatum est, illius car
cerationem fuisse inciuiliter obtentam, hac causa expressa, quia
instrumentum debiti submissionis liquidum non esset. Sed hanc
sententiam retractandam, & annullandam fuisse palam est. Pri-
mum, ꝙ est expressa falsa causa, ꝙ tum ex lectione instrumenti
ipsius, tum ex rei responsione apparebat ipso iure nulla esse. De-
inde, ꝙ paratas probationes Vicarius admittere noluerit. Tum
quia lata non citata parte fuit.

SVMMARIVM.

1 *Dos data filiæ spuriæ, soluto matrimonio restituenda est patri, vel eius hære-dibus, non heredibus, aut successoribus filiæ ipsius.*
2 *Naturalis filiæ appellatione spuria continetur, maxime secundũ vsum loquẽdi communem.*
3 *Responsionis intellectus ex interrogatione, ad quam omnino referri debet nisi palam repugnet accipiendus est.*
4 *Responsio obscura, & ambigua contra respondentem interpretanda est.*
5 *Negatio sola rem dubiam non facit, vbi contrariæ probationes sunt in promptu paratæ, & oblatæ.*
6 *Sententia non citata parte lata, est ipso iure nulla.*

Respon. ccv. interpreta.

SEntentia, Qua dominus Vicarius Auenionẽ-
sis pronũciauit, carcerationem Egi-
dij de Grangia fuisse inciuiliter obtentã, quia instru-
mentum debiti, & submissionis non est liquidum, re
tractanda, & annullanda mihi vr̃ ex infradicendis. Primo, quia sñia
lata ex falsa cã expressa in sñia est ipso iure nulla, l. qui in reclõ. ff.
de excu. tu. l. 2. C. qñ prouocare non est necess. traditur per Barto.
& scriben l. qui Romæ, §. duo fratres. in oppo. ff. de verbo. obli.
Cũ igitur do. Vicarius declarauerit carcerationem nullam, & in
ciuilẽ, quia instrm̃ non est liquidum, & sic ex falsa cã, cum d. in-
strm̃ liquidissimum, bene sequit ꝙ talis sñia sit nulla. Quod autẽ
istrm̃ liq̃do probet intentionẽ cessionarii dñi Antonii Anglesii,
ostẽdo clarissime præsupposita vna conclusione in iure quæ talis
1 est d † os data filiæ spuriæ soluto matrimonio restituenda est patri
vel eius hæredib. & non hæredib. aut successoribus ipsius filię, vt
in terminis consuluit Pan. consi. 50. & consi. 116. libr. 2. & rõ est,
quia pater non põt donare aliquid filiæ spuriæ vltra alimenta, c.
cum haberet, de eo, qui dux. in matri q̃ poll. per adulter. vnde do-
natio facta spuriæ ex cã dotis, solum valet in vim alimẽtorũ s̃m
Bar. in l. fi. § si a socero, ff. de his quæ in fraud. credi. quæ alimenta
cessant mortua filia, §. finitur autem, Insti. de vsufr. l. alimenta, §.
basilicę, ff. de alimen. leg. metiro post mortem filiæ spurię dos ad
patrem redire debet. Immo sunt, qui tenent, ꝙ pater, q dedit do-
tem filię spurię excedentem alimenta, possit id, ꝙ superest dedu-
ctis alimentis, repetere a marito filia viuente, quia dos in excessu
non valuit vsq; a principio, s̃m Bar. in l. fi. ff. de his quib. vt indig.
& Bal. in l. eã q̃, ver. pone, dicit decretum, C. de fideic. & Soc. con-
sil. 2. li. 4 & ꝑ hanc rõnẽ ita concludit Nic. de Vbal. in trac. de suc
cess. ab intes. Hac ꝯclõne, ꝑ assumpto, siue maiori sic ꝑmissa, subij-
ciã pro minori aliã in facto, q̃ constt ex instro, ꝙ Egidius promisit
in casum dotis restituendę eam restituere illi cui de iure restituẽ-
da erit, & pro obseruatione huius promissionis se submisit carce
ribus, & arrestis, ex istis infero ꝯclusionẽ, ꝙ instrm̃ clare, & liq̃do
probat d. Egidium promisisse patri restituere sibi dotẽ soluto ma
trimonio, & pro restitutione se submisisse arrestis, & carcerib. Vn
de non vr̃ quod Vicarius potuerit proferre talem sñiam ea de cã,
quia instrm̃ non sit liquidũ. Sed sentio tacite mihi rñderi, ꝙ ista
mea ꝯclõ ꝓcedit, si constaret ex instro, ꝙ filia Anglesii esset spu-
ria sed ex lectura instri non legitur ꝙ sit spuria, & licet in instro
nominetur filia nãlis, nõ tñ ex hoc liquido ꝯstat, ꝙ sit spuria, quia
põ esse nata ex concubina, cui filię natę ex concubina pater põt
donare, auc. licet, C. de n. liber. Ad istud super quo credo d. Vica.
fundasse suã sententiã, rñdeo, ꝙ † applõne filię nãlis continetur
2 ẽt spuria, c. per venerabilẽ, & ibi in gl. qui fil. sint legiti. & maxi-
me s̃m cõem vsum loquẽdi, s̃m quẽ verba sunt exaudiẽda, l. La-
beo, ff. de supel. lega. nam s̃m cõem vsum loquendi quilibet ille-
gitime natus appellatur filius nãlis, s̃m Spe. & Io. And. quos re-
fert, & sequitur Pa. in c. innotuit, de elec. qua rõne consuluit Bal.
limitationem factam a Principe de filia nata ex soluto, & soluta
ex furtiuo accessu, & non in schemate concubinatus, non dici ob
reptitiã, quia etiam bastardi nati ex reprobato coitu dñt nãles. itẽ
Bal. consi. 116. factum proponitur, lib. 2. Ex lectura ergo instri, in
quo Magdalena appellatur filia nãlis, capiendo filiam nãlem pro
nata ex soluto, & soluta extra matrimoniũ concubinatũ, apparet
iudicẽ iuste decreuisse Egidium fore carcerib. mancipãdũ, & eo
maxime, cũ pactione cessionarii proponatur dotẽ filię nãlis mor
tua filia de iure patri reddendam, vt rei gerendę, id est carceratio
ni faciẽdæ sermo conueniret, verbum naturalis ad filiam natam
extra concubinatum referri debuit, & debet, l. quoties idem ser-
mo, vbi exemplificat in casu nostro, ff. de reg. iu. Cum igitur dos
filiæ naturalis, capiendo naturalem pro nata ex furtiuo accessu,
sit de iure restituenda patri, & ex lectura instri constet hanc esse
naturalem, & Egidium pro restitutione dotis esse submissum
carcerib. non potest dici probabiliter carcerationem fuisse inde
bite obtentam. Et si dicatur, ex quo Egidius negat hanc esse spu-
riam, non põt dici instrm̃ esse liquidum, & clarum, cum d. Mag-
dalena potuerit nasci ex concubina, quo casu esset proprie na-
turalis, in Auct. quib. mo. natur. effic. legit. Ad istum punctum hu
ius dubitationis rñdeo. primo, † ꝙ Egidius respondendo secun-
a dæ positioni, in qua ponitur, ꝙ Magdalena fuit filia spuria An-
gleſij,

glesii,non negat ipsam esse filiam spuriã,sed rñdet simplr, φ cre-
dit eam fuisse filiam nãlem d.Ang. Quæ rñsio relata ad positionẽ,
pront referri debet, §.præterea,Insti.de inuti.stip.l.de ætate,§.in-
terrogatus,de interro.actio.intelligenda est de filia nãli,id est spu
ria,prout in propositione nominatur. Nam, vt dixi,tam de iure,
q̃ de cõi vsu loquendi spuria ẽt dr̃ nãlis. Cum igitur non negaue
rit Egidius positionẽ,sed rñderit simplr, φ credit eam filiam nã-
lẽ,dico φ censetur fateri φ fuerit, spuria cum verba rñsionis nõ
repugnẽt interrogationi. Et si forte dicatur, φ illa rñsio Egidij po
test etiam intelligi de filia nãli nata ex cõcubina, rñdeo retorquẽ
do fundm̃, quo vtitur Egidius ꝯ instr̃m,dicendo φ est ambiguũ,
qa verbũ,nãlis, põt multipliciter intelligi. ista sua rñsio est ambi
gua,iõ dẽt declarari p interrogationem claram,d.§.præterea,&c.
inter dilectos,de fid.instr. Item † rñdeo, φ obscura, & ambigua rñ
4 sio interpretanda fuit,& est ꝯ rñdẽtẽ d.l.de ætate,§.nihil interest,
& paria sunt positionem fateri,vel ambigue rñdere, nam vtroq;
casu hr̃ positio pro confessata,c.2.& ibi gl.de confes.lib.6. Vel ali
ter,posito, φ Egidius negasset expresse Magdalenam fuisse filiã
spuriam, tñ per tãlẽ negationẽ non põt dici instr̃m non liquidũ,
quia cum ex lectura instrĩ appareat carcerationẽ legitimè conces-
5 sam,vt s̃.probaui,sola † negatione non redditur res dubia,vbi ad
uersarius offert probationes paratas ad conuincendam negatio-
nem,sm̃ gl.sing.in l post rem,ff.de trans.per q̃ ita concludit Iaso.
in l.quidam existimauerunt,ff.si cer.pe.& maxime qñ p̃sumptio
est ꝯ negantem,sm̃ Inn,in c.ex parte,circa medium,de ver.sig. &
Fel.in c.si clericus laicum, de fo.com.vt in casu nostro, in quo nõ
præsumitur concubinatus,nisi probetur,cum sit facti, sicut ẽt nõ
præsumitur filius natus ex matrimonio,nisi ꝓbetur matrimoniũ
qa est facti sm̃ Philip. Corneum, & Dec.in l.si emancipati,C.de
collatio. Cum igitur cessionarius obtulerit probationes paratas,
non debuit d. Vicarius procedere ad relaxationem,& sniam hoc
prætextu, φ instr̃m nõ esset liquidum. † Ex alio quoq; capite snia
relaxationis est ipso iure nulla,qa lata parte non citata,l.de vno-
quoq;,ff.de re iud.l.nam ita Diuus, ff.de adoptio.traditur plenissi-
me per do.Ias.post Bat.in l.nec quicq̃,§.vbi decretum, ff.de offic.
procon. Nec obst.si dicatur, φ imo fuit citatus ad videndum pot
tati processum iudicis ad effectum ordinandi,& φ ita fuit ordina
tũ d.Ant.Paridis præsente,quia rñdetur,φ huiusmodi ordinatio,
& cõclusio in 'cã fuit tacite reuocata per ipsum D. Vicarium, qui
ex post misit testes ad iurandum,& examen ipsorum.

S V M M A R I V M.

1 *Substitutio,si sine liberis,euanescit,si cum liberis decedat.*
2 *Substitutione hac,si contingat illos omnes sine liberis decedere fratrem meũ & suos substituo,filii fratres per fideicommiss.succedunt.*
3 *Substituti copulatiue,intelliguntur simul,& semel vocati.*
4 *Substitutio ordine successiuo,bifariam,idest negatiue,vel affirmatiue intelligi potest,& quę sit vtriusque sensus vis,et potestas.*
5 *Substitutionis huius,eisdem fratribus substituo, quæ sententia sit.*
6 *Substitutionis & fideicommissariæ proximo gradu perẽpto,sequenti locus est.*
7 *Legitima fideicom.grauari non potest,nec Trebellianica filio prohiberi.*

Respon.205.interpreta.

1 DE tribus agitr̃ substitutionib. Prima † substitu-
tio facta Ant.de Brianone,si decede-
ret sine liberis masculis,euanuit,quia ipse Ant.deces-
sit cum filiis masculis, videlicelicet Ioan.Geor.& Hu
go.vt consuluit Old.consi.21.rhema tale est sequitur Io. And.in
add.Spe.ti.de testa.§.in primis,in vlt.q̃st.& Pau.de Cas.in l.ex.fa
cto,§.pen.ff.ad Treb.& consil. 98.ne improprijs vtamur vocabu-
lis in 2.parte Pan.consi.40.venio ad primum in j.dub.lib.1.Alex.
consi.11. ponderatis his,in pnn.lib.3. Dec.consi.260.consultus
ab illustri,li.2. Secunda substõ facta per Ant.Io.eius filio, & hr̃di
in tertio gradu,si Io.Hug.& Geor.decederẽt,sine liberis mascu-
lis effectum habuit, quia omnes decesserunt sine liberis,l.ex fa-
cto,§.si quis,& l.hæredes mei,§.cũ ita,ff.ad Treb. Cum igitur An
to.tertio gradu substituerit Io.Cu.fratrem suũ,& suos,si Io.Hu.
& Geor.omnes decederẽt sine liberis,& euenerit ꝯdõ substõni,
2 ꝯñs est φ Petrus Claudius & Ioannes filij do.Guigonis † substi
tuti successerint per fideicõmissum in bonis d.An.testõns,l.cohę
redi,§.cum filiæ,ff.de vul.& pu. Nec obst. si dicatur ẽt ista substõ
euanuit,qa Guigo frater testõris substitutus vna cũ filijs suis mas
culis,decessit ante Ioannem grauatũ,iux.tex.in l.vni,§.pro secũ-
do,C.de cad.tol.qa istud est euidenter falsum,φ ostendo a patri-
bus remotis,iuxta glos.in l.qui se patris,C.vnde li. Aut Guigo &
filii per illa verba,si cõtingeret supradictos nobiles Ioannem, &
Georgiũ,omnes decedere sine liberis masculis,substituit eisdem
fratrib.nobilẽ Guigonem ipsius testatoris fratrem, & suos,intel
liguntur † vocati simul,& semel,φ certe verum vr̃,qa fuerunt co
3 pulatiue vocati, d.l.vnica.§.si ita,& l.duob. ff.de lega.1.& firmat
Alex.dicens ita tenere *comm.* Doct.in l. Gallus,§.quidam recte, ff.
de li.& posth.& cõs.22.visis,li.3. & tunc non potest substõ cadu-
ca dici, quia portio Guigonis patris præmortui accreuit filijs si
mul substitutis,d.l.vnic.§.sin autem sub conditione. Aut fuerunt
4 vocati ordine successiuo, quod potest dupliciter intelligi,*nega-
tiue idest si Guigo substitutus nollet, vel non posset succedere,
admittantur sui filii.& affirmatiue,id est, existente Guigone hæ
rede, illo præmortuo,succedant successiue eius filii, vt declarant
scribentes in d.§.quidam recte,& Dec.consi.205. Secundum pri
mum sensum, quem arbitror veriorem constat filios admitten-
dos, quia Guigo morte præuentus non potuit succedere, & istũ
sensum amplexus fuit Soci. post Are. & alios quamplures in d.
§.quidam recte,versi.quartus casus.& sic consuluit Pet.de Anch.
consi.27.nõ seruato ordine,& Socy.consi.73.capiendo primum,
lib.4. Secundum vero sensum siue intellectum secundum.Lassir
matiue, non puto hoc loco admittendum, quia verba illa,eisdẽ
fratrib. substituit Guigonem,*& suos,apertissime hanc interpre
tationem reiiciunt. Nam ex istis verbis clare apparet, quod testa-
tor non substituit filios Guigonis ipsi Guigoni, sed eisdem fra-
5 tribus,† idest Ioãni Hugoni,& Georgio filiis ipsius testatoris. ita
sonant illa verba,eisdẽ fratribus,quæ in simili substitutione pon
derat Socin.consi.249.materia pręsentis consilii, lib.2. Sed dato
quod quispiam pertinaciter vellet huic interpretationi adhære
6 re,adhuc firmum stabit nostrum propositum,quia † perempto ꝓ
ximo gradu substitutionis,locus est sequenti,vt signanter in sub
stitutione fideicommissaria determinat Bar. in l.quandiu, ver.in
vltimis verbis,ff.de acqui.hær.& ita consuluit Pau.de Ca.consi.
151.præsens dubium videtur formari.versi.secundum casum tan
git j.parte,per tex.in d.l.vnic.§.pro secundo. Cum igitur Ioãnes
hæres Antonii testatoris nullis relictis liberis decesserit institutis
hęredibus dictis Petro,& Claudio, restat concludendum, φ bo
na dicti quondã Antonii peruenerãt in dictos Petrum & Clau-
7 dium pro dimidia iure substitutionis,† nam Ionnes filius & hæ-
res Antonii non potuit grauari onere fideicommissi,in l.quanto
in prioribus, C. de inoff. test. nec etiam fuit prohibita detractio
Trebellianicæ,imo prohiberi nõ potest filio,l.iubemus, vbi Bal.
& Saly.no.C.ad Trebel.& est *cõis* opinio, vt per Ias.in l. Marcel-
lus,ff.eo,& Dec.consi.81. cum si. Pro alia vero dimidia peruene-
runt in ipsos Petrum,Claudium,& Ioannem filios Guigonis iu-
re substitutionis fideicommissatiæ, vt patuit. Tertia substitutio
facta per Ioannem testatorem Petro & Claudio in secundo gra-
du,pariter effectum habuit, quia ambo decesserunt sine filiis ma-
sculis,d.l.ex facto,§.cum quis autem,&per consequens in bonis
quæ fuerunt Ioannis succedere debet Ioannes de Briensone do-
minus eybem, detracta Trebellianica, quæ prohibita non fuit.
Concludo itaque, φ Arnaudam filiam Claudij pertinet dimidia
hæreditatis quõdam Antonij de Briensone, vti hæredem eius pa
tris, & Petri,& Ioannis patruorum suorum, ad quos dicta dimi-
dia puenit p fideicommissum relictum in testamento Antonij.
Item quarta pars hæreditatis dicti Io.ratione Trebellianicæ, l. 1.
ff.ad Trebellia.Institu.de fideicommiss.hæredita.per totum.

EPITOME.

LIcèt dominorum directorum pars maior emptorem lau-
darit,& inuestierit,ĩ ea tamen causa sunt alii,vt idem
facere non cogant, sed sibi retinere possint, quanquam non suã
tantum partem inuito emptore, sed aut totum retinere aut totũ
dimittere debent. Consentire vero emptor partem retineri, pre-
tij iam conuenti ratio habenda est. Cæterum totum inuito
etiam emptore retinere possunt, quia contractus claudicare non
debet.

S V M M A R I V M.

1 *Communi iure potior est conditio eius,qui vult vti re ad vsum destinatum,licet maior pars sociorum contradicat.*
2 *Emptor,qui rem a duobus emit cum retrouendendi pacto non tenetur altero volente remere alteri partem,sed totum si vis velit retrouendere.*
3 *Pretii conuenti ratio habenda est,si contingat partem retineri, nisi eam emptor pluris esse contendat.*
4 *Totum retineri,vel ipso emptore inuito potest ab iis, quib. qui pro sua parte illum inuestire nolunt.*
5 *Contractus claudicare non debet.*

Respon.206.interpreta.

FRequẽs est,& difficilis proposita dubi
tatio, pro cuius declaratione
(quia habet plura membra) expediam prius
ea, quæ minorem habent dubitandi ratio-
nem. Primum membrum est,an Antonius,&
Philibertus, directi domini, pro quarta parte
possint cogi laudare, & inuestire emptorem,
ex quo alii directi domini, videlicet Reuerendiss. Andegauen.
Episcopus pro vna dimidia, & d. de Podio : auro, pro vna quar-
ta laudarunt, & inuestiuerunt emptorem ? videtur quod te-
neantur laudare, & sequi iud cium maioris partis dominorum,
l.2. C. quando & quibus quarta pars debeat libro 11. & l. maior
rem,

1 rem,ff.de pac.cum simil.Contrarium est verius,quia†in re com-
muni potior est conditio eius,qui vult vti re ad vsum destinatum
l.in tantum,§.in commune sepulchi si,ff.de rer.diui.& quia vnus
ex socijs non potest alteri in iure suo præiudicare,l.hæredes,§.in-
certo.ff.fam.ercis. & per illum textum ita in terminis decidit Al-
bericus de Rosate in l.per fundum,ff.de serui.rustico. prædio. &
possem istud lato folio comprobare, sed quia in hoc nemo di-
screpat,aliter nõ insisto.Hoc sic præsupposito,quod Antonius,&
Philibertus non teneantur sequi voluntatem aliorum condomi
norum, sed possint retinere,insurgit secunda dubitatio. An pos-
sint retinere quartam partem tantum inuito emptore. & in hoc
puncto Doctores etiam concordant, quod inuito emptore non
possint solam quartam retinere,sed teneantur,aut totum retine-
re, aut totum dimittere: quia emptor non fuisset empturus par-
tem,nisi totum emisset,l.quod autem, §.fi. cum l.sequen.ff.de in
diem addic.& quia nemo inuitus cogitur incidere in communio
nem,l.si non sortem.§.si centum,ff.de condi.indeb.Et per has ra
tiones ita in simili quæstione decidit Bart. in l.cui vsusfructus,ff.
de vsufru.lega. cui vsusfructus, ff.de vsufruc. & in l.si quis aliam.
2 ff.de solu. vbi tenet, †quod is qui emit rem a duob. cum pacto re
trouendendi, quod cogitur vni retrouendere partem suam,nisi
altero volente partem suam totum velit redimere. sequitur Bal.
in l.2.C.de pac.inter emp.& vendi.& ita consuluit Bal.consi.195.
Angelotus & Andreolus,Socy.& Ias.in l.stipulationes non diui
duntur, in 8.oppo.Bart.ff.de verb.obl.& dom.Fab.de Monte Sa
uini.in tract.de empt. & vend.in 7.quæstione. & probatur in l.fi-
stulas,§.pe.ff.de contrahen.emp.& in l.quod si nolit,§.Marcellus
ff.de Aedili.edic. & ita in terminis decidit quæstionem nostram
Guliel.de Cun. & Alber. de Rosate in l.si duo patroni, in princ.
ff.de iureiur. & Guid.Papæ deci.parlamenti,dec.508. pone aliqs
vbi in fortioribus terminis loquitur. inquit enim, Aliquis emit
tenementum, in quo sunt quamplures & diuersæ possessiones
de directo dominio diuersorũ dominorum mouentes vnico præ
tio; vnus directus dominus vult retinere vnã possessionem, quæ
est de directo dominio ipsius,quæritur,an possit? determinat ipse
quod non, quia emptor non fuisset tenementum empturus,ni-
si totum & integrum habuisset,d.l.quod autem.§.j. & idem in si-
mili consuluit Soci. consi.43.lib.j. & consi.16.anno domini,libr.
3 4.Tertia dubitatio est, quod si †cõsentiat emptor,quod dicti An-
tonius & Philibertus retineãt suam quartam, an teneatur solum
soluere quartam partem pretij conuenti,an illa quarta pars sit ex
trahenda de mea? Alber.in d.l.per fundum,dicit standum esse præ
tio iam conuento,per l.fi.C.de iure emphiteu. quod credo verũ,
nisi emptor prætendat pluris esse quartam, quam intendunt di-
cti fratres retinere,l.2.C.quando & quib.quar.pars debea.Quar-
4 ta & vltima est dubitatio, †an dicti fratres totum retinere possint
inuito empto. & in ista Doctores discordant. Al.de Rosa.in d.l.si
duo patroni, tenet quod non possint retinere nisi partem suam
per tex.l.in bello.§. si seruus complurium, ff. de cap. & postli. re-
uer.idem tenet Pau.de Cast.in l.si quis aliam, ff.de solu.quia vnus
dominorum non debet præoccupare ius aliorum sine eorum vo
luntate,dicunt Ang.& Mod.& Albe.de Rosa.in l.communis li-
bertus,ff.de in ius vocando. quod si sunt duo directi domini, &
vnus consentiat alienationi factæ per emphiteutam, alter non,
emphyteuta non cadit,nisi a parte eius, qui non vult consentire,
per text.in capit.j.de vasal.qui cont.consti. Lotha. benefi.alie. &
istud sapit æquitatem. Contrarium scilicet quod possunt totum
retinere,tenent Socy.& Ias.in d.l.stipulationes non diuiduntur,
in 7.oppo.Bart.& Socy.in l.j.§.sed & quoties, ff.ad Treb.in d.con
si.16.lib.4.& Pau.de Cast.in d.l.quod autem,§. pen. & fin. in re-
collectis Florentinis.& idem Pau.consi.343.in hoc passu.vbi con
suluit,quod stante statuto, quod vicinus, vel proximior possit ab
emptore redimere rem venditam intra annum, quod si sint duo
æquè proximi,& æquè vicini,& vnus nolit redimere,alius pote-
rit rem integram redimere inuito emptore,quia istud ius est indi
uiduum, cum contineat rem tradi ex parte emptoris,qui tenetur
rem tradere proximiori,quæ obligatio rem tradi est indiuidua,di
cta l. stipulationes non diuiduntur. mouentur etiam per text. in
l.tutor vrgenobus, §.j.ff. de minoribus.& ista opinio mihi magis
5 placet,tum †quia non debet contractus claudicare,l.litigatores,§.
idem Iulia.ff. de arbi. Nam si licet emptori dicere, nolo partem
retrodare, nisi totum retineas, vt supra conclusum fuit in secun-
da dubitatione,æquum videtur, vt etiam dicti fratres possint to-
tum,si velint,retinere, alioquin contractus iste claudicaret. Nec
obstat ratio Pauli,quod vnus non debeat ius alterius præoccupa
re,quia in casu nostro is,qui vult totum retinere, vtitur iure suo;
nec præiudicium facit ijs,qui nolunt retinere, si sit paratus solue-
re laudemium eis debitum. & hac ratione attenta deberent etiã
alij condomini posse laudare emptorem,quia præiudicant ei,qui
vult retinere suam partem tantum,nisi velit totum retinere, vt in
secunda dubitatione dictum fuit.

EPITOME.

Ad probandum conditum testamentum tempore pestis Aureoli sex producti sunt testes. Sed quamuis tempore pestis cum quinque testibus
testamentum valeat, quando s.in loco seuissima viget, quo casu
communis sententia,quæ septem omnino etiam isto tempore pe
stis requirit,restringenda videtur. Tamen hoc,de quo quæsitum
est,istis testibus probare non potuit,tum quia voluntatem testa-
toris concludenter non probant, tum quia varij erãt in verbis te
statoris probandis,maxime in substitutione, de qua quæstio po-
tissima erat, tum quia infames, & repellendi hoc præsertim casu
erant,quo de probando in iudicio testamento agebatur, cum es-
sent testamẽti tempore infames. Nec postremo duo sufficere po-
terant tanquam inter liberos, cum admixta esset tertia persona.

SVMMARIVM.

1 *Testamentum cum quinque testibus tempore pestis conditum valet,quando scilicet illa in loco sæuissime viget.*
2 *Testes vt testatoris voluntatem probant,omnes deponere de toto & integro tenore testamenti debent.*
3 *Testis referens se ad dictum alterius testis præscriptum, fidem non facit.*
4 *Testes varij in verbis a testatore prolatis non probãt,nec sufficit in sensu conuenire,cum in verborum forma discrepent.*
5 *Substitutio verbis directis facta,in multis ab ea differt,quæ verbis communibus facta est.*
6 *Infames vt in testãto possint esse testes considerãdi sunt tres casus principales.*
7 *Testis licet secundæ depositioni contrariæ priori standum non sit,periurus tamen ad ferendam sententiam non valet.*
8 *Testes duo in testamento inter liberos solos etiam non rogati sufficiunt,secus admixta tertia persona.*

Respon.207.interpreta.

VIdetur Prima consideratione rñdendũ,ꝙ per sex
testes productos per Fran.Borelli lĩme ꝓ
batũ fuerit,Ioannẽ Borelli ↄdidisse testm̃,& instituis-
se filios masculos,& substituisse do. Franciscũ nepotẽ
suũ. Quia in loco Aurioli, vbi factũ fuit testm̃, vigebat pestis ac-
cerrima.& ipse Ioannes tpe testamenti erat pestiferatus,quo ca-
1 su veriorem dixi opinionem eorũ,qui tenent,ꝙ tpe †pestis valeat
testm̃ cũ quinq; testib. vt abũde ꝓbaui in trac.meo de peste, in j.
q.scdæ part.scdæ partis principalis.Et nunc addo sic cõsuluisse no
uissime.Dec.consi.274.viso puncto.Et licet Ale.& And.Sic.con-
suluerunt ↄtrariũ dicentes cõem Patrũ sniam esse,ꝙ ẽt tpe pestis re
quirãtẽ septẽ testes, q̃ opinionẽ ẽt reperio sequi Soc.ↄsi.85.circa
articulũ, li.4.per totũ. Tñ ego cõem doctorũ sniam restringo,vt
non ꝓcedat,qñ in loco viget sæuissima pestis,& maxĩa,vt dixi in
d.trac.de peste.Nec obstare vr̃ aliud,qđ obijcitur,videlicet ꝙ isti
sex testes nõ fuerunt rogati,pur requirit,auc.rogati,C.de testib.
quia quando testõr est pestiferatus tenuit Christoph.Porcus,ↄci
uis meus,testm̃ valere,ẽt ꝙ testõr non rogauerit testes, ita in spe
cie determinat idem Porcus Instit.de testa. in prin. Et licet istud
dictum apud me sit dubium,& tenuerim ↄtrium in d.trac. meo,in
5.q.2.partic. 2.partis, tamen istud non discutiam, quia ex deposi-
tionibus plurium reperio,ꝙ testes vocati fuerunt ad audiendum
hmõi testm̃,ita deponunt Ioann. Vellonay,primus testis,& Iac.
Porretti quartᵘ testis,& qlibet testis asserit se fuisse vocatũ. Duo
aũt testes licet non sufficiant ad probandum totum tenorem te-
stamenti,tamen sufficiunt ad probandum solennitatem rogitus
interuenisse, ſm Bal. in l.comparationes, nota.3.C.de fide instr.
Bal.Pau.de Ca.Alex.& Ias.in l.2.C.de bo. pos. ſm tab.Imo.in c.
cum esses,de testam.Et hanc sequitur,& dicit esse *communem* sen-
tentiam Docto.Alexan.consi.47.abunde,lib.2.& si dicatur, ꝙ li-
cet fuerint vocati ad interessendum, non propterea sequitur, ꝙ
fuerint rogati a testatore.Respondetur,ꝙ per quæcunq; verba ap
pareat,ꝙ testes fuerint adhibiti ad actum testandi, satis dicuntur
rogati,cum appareat fortuito non interuenisse, l.fi.C.de codi.l.
hæredes palam,§.in testamentis,ff.de test.& ita declarat Cor.con
si.7.reperio me,& consil.309.ex pluribus,lib.4.& bene probatur
in l.Diuus.verb.conuocatis ad id testib.ff.de testa.mili.& sufficit,
ꝙ a Notario, vel alio testatoris nomine fuerunt rogati, ſm Pau.
de Cast.in d.§.in testamentis.& Alex.in d.consi.47.Non etiam vi
detur militare tertiũ obiectum, inquantũ dr̃, ꝙ duo ex dictis sex
testib.variarunt,& ↄtrium deposuerunt corã iudice appellationis,
videlicet Mondonus Serræ & Armandus Bonen; q̃ a similei, ꝙ
standũ non est scdæ depositioni,c.sicut nobis, ff.de testibus,nam
deponendo contrarium eius, qđ primo dixerat cũ iuro, ↄuincit
de periuro,vt per Pan. Fel.& alios,in c.cũ in tua,eo. ti.& per Dec.
consi.189.lætatus sum.attestat ita tenere cõiter Doc. & alias ad-
ducit auctoritates.Præterea Ioãnes testatus vr̃ inter liberos,quo
casu sufficiũt duo testes etiam non rogati, ſm gl.in l.fi.C.de cod.
quã sequit Bal.Ang.& Sal.in auc.ꝙ sine,C.de test.Pau.Alex. &
Ias.in l.hac consultissima,§.ex imperfecto, C.eodem tit.quia so-
lennitas rogitus, est solennitas iuris positiui, quæ in testamento
inter liberos remissa fuit, d.§.ex imperfecto. Non obstat etiam,
quod duo ex testibus sint infames,videlicet Modonus Serræ ↄui-
ctus & condemnatus de furto,l.j.& l.furti,ff.de infam. & Iac.Por
retti,q eã duxit in vxorẽ, quã polluit p adulterium,l.quod ergo,
§.cum autem, ff.eo. t.t. quia infamis nõ potest esse testis in testõ,

ſm gl.& Bar.in l.cum lege,ff.de teſta. Sed pmiſſis non obſt. ſm
ea quæ proponunt,ꝯrium verius exiſtimo.Et vt clarior ſit noſtra
conſultatio, prius demonſtrabo ex depoſitionibus dictorum te
ſtium non poſſe colligi voluntatem defuncti.ſecundo oſtendam
non interueniſſe ſufficientem numerum teſtium. Venio ad pri-
mum,ad quod iuſtifican dū pmitto, quod agitur de publicatione
teſtium ad finē,ꝙ eorū dicta in ſcripturā redigant publicam, qua
mediante probare poſtea poſſit voluntas defuncti,iuxta l.publi-
cati,C.de teſta.Secūdo pmitto,ꝙ ſcriptura Io.Vellonay non habē
tis auctoritatem conficiendi teſtamenta,dr̄ priuata,& ſic nō pro
bat,l.Publia, ff.depoſi. Iſtis ſic præmiſſis demōſtro dicta teſtium
redacta in publicam ſcripturam, non concludenter probare vo-
2 luntatem defuncti rationib.ſequētib. Primo,quia † ad hoc vt per
teſtes pbetur teſtatoris voluntas, oportet ꝙ oēs deponant de to
to integro tenore teſtamēti,l.cū antiquitas,vbi Bal.Pau.& Mod.
no.C.de teſt. Sed ex lectura depoſitionū conſtat,ꝙ non perfecte
deponunt de toto tenore, qa dn̄t teſtōrem feciſſe plura legata ad
pias cauſas,de qbus in ſpē nihil dicunt.Itē non pfecte deponunt
de ſubſtōne,de qua ad pñs agiē,quia oēs teſtes demptis duobus
dn̄t ſe nō recordari de noīe nepotis ſubſtituti. Itē plures dn̄t nō
recordari de oīb.pſtib.Itē Bartoſius Coſtæ ſcd̄us teſtis,dicit nō
recordari de ſumma,in qua fuerant filiæ inſtitutæ.Teſtes aūt,qui
dn̄r ſe non recordari plene de facto,non probant,ſm gl.q̄ ad hoc
ponderat ibi Ang.in l.Lucius,ff.de his qui not. infa. maxime qñ
teſtes deponunt de volūtate teſtatoris,vt ſignāter conſuluit Ale.
conſi.33. ponderatis verbis,li.3. Nec ob.ſi dicamus, qđ per rela-
tionē ad ſcripturā Io. Vellonay ſartoris,ad q̄ ſe referūt,dicant pfe
cte deponere & de noīe nepotis,& de cōteſtib. in ea ſcriptura ſpe
cificatis,cum incertum dicatur,ꝙ per relationem ad aliud certi-
ficari poteſt,l.ait prætor,§.1.& l. in ſumma,ff.de re iud. quia rñde
3 tur ꝙ †ſcriptura d.Ioan.ad quam ſe referunt,fidem aliquam non
facit,vt ſ.dixi,ergo nec etiam fidem faciunt teſtes ſe ad illam refe
rentes, cum eadem fides & non maior ſit in termino referente,
quæ eſt in termino relato,l.ſi prior,& ibi no.Bal.& Ange. ff.ſol.
ma.facit tex.in auc.ſi quis in aliquo, C.de eden.huic dicunt Bar.
& alii in d.l.ait prætor,§1.quod ſententia referens ſe ad ſcripturā,
quæ fidem non facit, dicitur incerta;alias ſi diceremus teſtes refe-
rentes ſe ad ſcripturam alterius teſtis probare voluntatem defun
cti,ſequeretur,ꝙ voluntas teſtatoris eſſet in arbitrio vnius teſtis,
& ab vno dependeret, quo nihil abſurdius & incōuenientius di-
ci poteſt,l.captatorias,C.de teſt.mili.& l.captatoriæ,ff.de hęre. in
ſti. nam referendo ſe ad ſcripturam vnius teſtis dicuntur in effe-
ctu ſe referre ad dictum illius, cum non plus probet ſcriptura pri-
uata,quam viua vox illius,qui ſcripſit ſm Barto.in l.admonendi,
ver.j. quæro verum priuata ſcriptura,ff.de iureiu Quando autem
plures teſtes ſe referunt ad dictum vnius , non plus probant quā
vnus, c.licet ex quadam , & ibi no extra de teſtib. traditur etiam
per Fely.in c.cum cauſam,de prob.in antiquis. Secūdo iſti teſtes
4 vario modo †loquuntur , & varii ſunt in verbis prolatis a teſtato
re,& maxime in ſubſtitutione,de qua agitur. Articulauit Franc.
actor, ꝙ Ioannes Borelli ſubſtituit hoc modo, videlicet, ꝙ dece-
dentib. Petro & Ant.eius filiis ac Martha, Iſabella & Catherina
filiab.& Franceſia eius vxore,eo caſu aduenieute,fecit hæredem,
creauit & ordinauit hæredem ſuum vniuerſalem Franc. Borelli
eius nepotem. Primus autem teſtis Ioannes Vellonay,& tertius
Mondonus Serrę,& quartus Iaco.Porret.dicunt, quod Ioannes
ſubſtituit Franciſ.eius nepotem hæredem vlem poſt mortem fi-
liorum ſuorum & vxoris. Barthoſius autem ſecundus teſtis aſſ
cantat.Dicit enim,quod Io.teſtator ſubſtituit Franc.eius nepotē
poſt mortem filiorum decedentium ſine liberis, & ſic in verbis
formalibus diſcordant teſtes ab articulo.Item diſcordāt inter ſe-
ipſos,vt clarius ex lectu.dignoſcitur, ergo non probant.Nam li-
cet regulariter ſufficit teſtes concordare in ſenſu,licet diſcordent
in formalitate verborum,c.intelligentia, c.nihil obſ.de verb.ſig.
tamen fallit,quando agitur de probanda diſpoſitione teſtatoris,
quia non probant , niſi concordent etiam in verbis magiſtralib.
ſecundum Antonium de Buti.& Panor.in dicto,c. nihil obſtat.
quos ſequitur Alexan.conſi.70.viſo conſi.libr.2.& licet iſtud di-
ctum ab aliquibus reuocetur in dubium,tamen quando aliquali
ter diſcordant in ſenſu,& ſubſtantia verborum,nullus eſt qui nō
concludat tales teſtes non probare , vt ſignanter conſuluit Cor.
conſi.170.licet in hac,lib.1.Sed iſti diſcordāt in effectu,ergo &c.
Primo teſtes diſcordant ab articulo,& ſic contrariātur parti,quæ
eos produxit. Nam pars in articulis deduxit,quod Ioannes ſub-
ſtituit per verba directa,videlicet,fecit hæredem.dicūt enim hæc
verba directa,quia alterius miniſterium excludunt,& directo ad
ſubſtitutum diriguntur, vt no.per gloſſam in l.eam, quam, C.de
fideic.& per Bartolum in l.centurio, in vlt.qō.ff.de vulg. & pup.
Verbum vero ſubſtituit . eſt commune,l.iam hoc iure,ff.de vu .
& pup.iuncta l.generaliter,§.cum autem,C.de inſti.& ſubſt.tra-
ditur per Bartolum & alios in d.l.centurio,in vlt.q.Differunt au
5 tem † ſubſtitutio facta per verba directa a ſubſtitutione.facta per
verba communia in pluribus traditis per Bartolum, & ſcribētes
in dicta lege,centurio.& maxime differt in hoc de quo diſceptāt
ſeu diſceptari poteſt in caſu iſto,quo ſubſtitutio aſſeritur facta im

puberib.nam ſi fuerint facta per verba directa,vt prætendit Fran.
actor,poſt pubertatem non valeret,cum ſit facta a pagano, qd ſe-
cus eſſet ſi eſſet facta per communia, l. verbis ciuilibus,ff. de vul.
& pup.Cum igitur diſcordent plures teſtes cum parte, concludē
dum eſt, ꝙ non probent remota omni concordantia , ſm Innoc.
in c.cum contingat,de offi.deleg.Bar.Pau.& Mod.in l.2.§.credirū,
ff.ſi cer.per.Fely.poſt alios,in c. cum tu, ver.quinta pclo, de teſti.
Inſuper ſunt,varii & contrarii teſtes inter ſe ipſos. nam aliqui di-
cūt,ꝙ Io.ſubſtituit Fran. poſt mortem filiorum , & filiarū ac vxo
ris;aliqui,vt Barthoſius Coſtæ dicit,ꝙ ſubſtituit Fran. poſt mor
tem liberorum ſuorum tantum.aliqui dicūt,ꝙ poſt obitū filiorū
& filiarū voluit, ꝙ vxor eius eſſet vſuſruc.Barthoſius ſcd̄us teſtis
nihil de hoc deponit.Mondonus tertius teſtis,deponit ꝙ teſtator
voluit poſt mortem liberorum vxorem eſſe adminiſtratricē bo-
norū.Quartus,& vltimus teſtis deponunt,ꝙ teſtōr voluit ꝙ vxor
eſſet adminiſtratrix bonorum & vſuſructuaria.Teſtes autem va-
rii vel contrarii fidem nō faciunt,l.qui falſo,vel varie,ff.de teſtib.
Diſcordant etiam in ſubſtitutione filiarum , vt ex lectura diluci-
de apparet.Et ideo aliter non proſequor,& hæc ſufficiant ad ſub
uertendum dicta teſtiū . Supereſt vt oſtendamus perſonas teſtiū
non eſſe legitimas. Venio igiē ad ſecūdum, quod pollicitus ſum,
videlicet ad demonſtrandū ꝙ in caſu iſto non interfuerunt quin
que teſtes idonei,& legitimi.In primis Iac.Porret.& Mondonus
Serræ ſunt infames,ergo non idonei,c. teſtimonium, de teſtib.l.
6 3.in prin.ff.co.l.Caſſius,ff.de Senatori.Nec obſt.quod ſ.†dixi,ꝙ
infames in teſtamento poſſunt eſſe teſtes ſm gl.& Bart.in d.l.cū
lege , quia conſiderandi ſunt tres principales caſus. Primus,quā-
do teſtator rogauit notarium , vt de ſua voluntate conficiat in-
ſtrumentum, & tūc , quia teſtes adhibentur ad ſolennizandū te-
ſtamentum,ſufficit,ꝙ cōi opin.teſtes reputentur eſſe bonæ famæ
& honeſtę cōuerſationis, licet re vera ſint infames,l.ad teſtiū.§.j.
ff.de teſtamen.& ita procedit glo.in d.l.cum lege,quæ vult,quod
in teſtamento admittāt teſtes infames , niſi horum infamia eſſet
notoria. Secundus caſus eſt,quando de teſtō nulla fuit confecta
aucten. ſcriptura , & tunc quia agitur de probatione facienda in
iudicio,ſi tēpore teſtamenti conditi erant infames, non ſunt ido-
nei teſtes ad probandum teſtamentum , licet cōmuni reputatio-
ne reputētur legales viri,ſm Bal.in d.§.j.Ang.& Sal.in d.l.j.C.de
teſta.per tex.in l.qñ liberi,C.de teſt.& Are.in d.l. cum lege.Cō-
ſtito igitur, ꝙ iſti duo teſtes eſſent infames tpe aſſerti teſtamenti,
veniunt repellendi. Tertius caſus eſt,quando tempore cōfecti te-
ſtamenti erant habiles & bonæ famæ , ſed poſtea mutarunt con-
ditionem propter ipſorum delictum,& tunc ſiue agatur de ſolē-
nizando teſtamento, ſiue de probando, ſi conſtiterit, ꝙ interfue
runt teſtamento,non veniunt repellendi,d.l.ad teſtium,§.j. & l.
j.C.de teſta.quia teſtiū ſuſcepit principium licitum,ad quod po-
ſteriora trahuntur,arg.l.in bello,§.codic.ff.de cap. & poſtlimi.re-
uer. Et hac rōne dicimus,quod inſtrā confecta per Notarium ha
bilem & bonæ famæ probant , licet poſtea factus fuerit infamis,
& priuatus officio , ſi conſtat talia inſtrumenta fuiſſe cōfecta añ
infamiam,ſm Bar.in l.j.§.ſi penes,ff.de tab. exhi. cū concor.alleg.
per Fel.in c.cum P.de fide inſtr.Item idem Mōdonus & Arnau-
dus Boueri contrarium depoſuerunt coram iudice appellationis
coram quo reuocauerunt primam eorum depoſitionem. Et licet
7 Doc.velint non eſſe ſtandū † ſecundę depoſitioni,tamen omnes
conſentiunt ꝙ tales teſtes non ſint integri, & eorum prima de-
poſitio valde debilitatur , ſm Inn.in c.præterea,de teſt.cog Pan.
& Fel.in d.c.dum in tua.intātum quod vigore primæ depoſitio-
nis non poteſt ferri vlla ſententia,ſecundū Ale.conſi.20.viſo pū
cto,l.1.Remotis itaque dictis tribus teſtibus ſatis conſtat quinq;
teſtes idoneos non reperiri . Siue igitur teneamus contra com-
munem,quod quinque ſufficiant tempore magnæ peſtis, adhuc
Fran.non dicitur ſufficienter probaſſe intētionem ſuam.Non ob
ſtat quod in teſtamento inter liberos ſufficiant duo teſtes etiam
nō rogati,quia verum inter ſolos liberos, ſecus ſi ſit admixta ter-
tia perſona,vt in caſu noſtro.d. §.ex imperfecto.Item verū,quan
do omnes filii & filiæ ſunt inſtituti æqualiter,ſecus ſi inę qualiter,
vt in caſu nr̄o in quo filiæ dicuntur inſtitutę in certa modica quā
titate,ſm Lud.Ro.conſi.139.ampliſſime Doctor,& conſi.385.in
caſu præmiſſo,ver.ſecundo principaliter. ſequitur Dec.cōſi.105.
ver.ſecundo ēr poteſt reſponderi.vbi iſtud comprobat ratione &
ſimili,vt per eum latius ibi traditur. Ripa.

ADDITIONES.

Requiritur. Adde l.hac cōſultiſſima, C.de teſta. vbi idē tenent
Doc.facit l.hr̄edes palā,§.in teſtamentis,ff.de teſta.glo.in verb.ad-
hibitis,in §.fi.Inſti. de teſta. Ro.in repe.auc.ſimiliter,C.ad l.Fal-
ci.in 12.ſpeciali.Et ideo dicit Bart.in l.diuus,ad fi.per illum tex-
tum,ff.de teſt.mil. quod ſi teſtes teſtamentarii producantur ad p-
bandum teſtamentū , & dicant ſe fuiſſe pręſentes,ac etiam dice-
rent tenorem teſtamenti & non dicerent,ꝙ fuerunt rogati , ta-
les teſtes nihil probarent. ita dicit Iaſ.in d.l. hac ꝯſultiſſima, nec
in dubio præſumuntur rogati, quia iſta eſt ſolennitas extrinſeca

quæ non præsumitur, nisi probetur, vt per Barto.in l.secundum, ff.de verb.oblig.in cap.sicut,de re iudic. De Besseto.

¶ Publicatione. Ex alio capite d. Fran.petēs dictum testm̄ publicari pp̄ d.substitutionem, ex qua ius sibi prætendit in d.hereditate, admitti non pōt, quia fuit facta a maiore, & per verba merè directa ciuilia, & a Ioanne pagano, vnde nō tenet, l.verbis ciuilib. ff.de vulg.& pup.l.si seruus legatus, §.si seruus, ff.de lega.1.& hoc tenuit gl.vbiq; in d.l.verbis, & in l.precib.C.de impu.& in l.Scæuola, ff ad Treb.& est bonus tex.in l.cohæredi, §.cū filię, ff.de vul. ponderādo verba ibi, puberē ætatem verbis precariis. & hāc opi. tenuit Bar.in terminis nostris, quia d.Ioā.asserit fecisse dictā substitutionē per verba merè directa ciuilia, l.facio hæredē, vt tradit Bar.in l.Cēturio.ff.de vulg.& cū Bar.tenet Ant.de Bur.in c.Ray. de test. & ita latè perplura ɔcludit.Alex.in d.l.Cēturio, & ibi Ias. dicēs, ꝙ ita tenuit & tenet, dicens hanc esse cōem. & rūdet ad iura & rōnes in ɔ̄triū adductas, ex quib. vr̄ d. Borelli indebitè proseq. d.publicationē, & pronunciandū publicationē petitā nō esse faciendam, eundē Borelli in expēsis ɔdēnando. Ita in præmissis de iure dicendū vr̄. Felix de Prato. Denique rēs est, septē testes requiri in testō, adeo ꝙ vno deficiēte testm̄ non pōt subsistere, l.si vnus, cū vulga. C.de test. & pro hac parte vr̄ casus apertus in l.casus, C.de test. vbi dr̄, ꝙ pp̄ morbū contagiosum bene remittitur illud requisitū in testō, ꝙ fiat vno contextu: non tā̄ remittitur solennitas, quæ consistit in numero testium. est etiam ad hoc tex. in l.cōficiuntur, §.codicillis, ff.de iu.codi. vbi difficultas habendi testes non operatur, vt cū minori numero testium valeat testamētum.

Do.de Besseto super eadem materia sic consuluit.

FRanciscus Borelli ad probandum Ioann. Borelli dum viueret, habitatorem Arioti tēpore pestis condidisse testm̄, sex testes examinare fecit: quorum dictis visis quæsitum fuit, vtrum sic probatum testm̄ possit subsistere. Et ꝙ non valeat, probo rationibus sequentibus. Primò, quia in eo non interuenit solennitas numeri septem testium, quæ rēt requiritur in testamentis, l. hac consultissima, C.de test.§.fin. Insti.eo.tit.sed ista regula tempore pestis non reperitur limitata, ergo ab illa non est recedendū, iuxta gl.in l.omnis diffinitio, ff.de reg. iur. quia regulæ standum est, c.ad decimas, de restit.spol. & ista solennitas numeri septem testium extenditur non solum ad testamenta solēnia, & in scriptis, sed & sine scriptis, vt sunt nuncupatiua, vt per Alex. & scribentes in d.l.hac consultissima. Prętereà, vt valeat testm̄ cum minori numero septem testium, est speciale in rustico, l.fin. C. de testa. vbi consideratur non solum necessitas, sed & rusticitas & simplicitas personæ. Est etiam speciale in milite existente in acie pp̄ vtilitatem publicam, l.fin. C.de testa.mil.idem in patre testante inter liberos, d.l.hanc consultissima, §.ex imperfecto, fauore liberorū. Cum ergo in his casibus sit speciale, vt numerus testium diminuatur, in aliis stabit firma regula, ꝙ requirātur septem testes ad falsitates euitandas, l.fin. C.de fideic.quia omissio numeri testiū, est omissio formæ a lege datæ, quę habet vitiare actum, vt not. Bal.in l.iuris ignorantia, C.qui admitt. & ꝙ testm̄ factum tempore pestis omisso numero septem testium nō valeat ɔ̄ Bal. & alios volentes valere, tenuerunt. & illorum opin. (reprobant optimis fundamentis, quæ nō transcribo, quia videri possunt) Raph. Fulgos. Paul.de Cast. Franc.de Are.& Alex.in d.l.fi.C.de testa.adducentes exemplum de domina Aquilia, quæ percussa peste se fecit portare in viam publicam, vt testans a testib.audiretur.mouētur rationibus prædictis, tum & authoritate Bar. in l.1.de bono.poss. ex testa.mili.vbi dicit ipse Bar. ꝙ bonum esset prouidere, vt tēpore pestis valeret testm̄ cum minori numero septem testiū, volens monere & innuere, ꝙ cum minori numero sit nullum.idē tenet Ang.in l.conficiuntur, §.codicillis, ff.de iure codic. per illum tex. qui dicit, ꝙ defectus numeri septem testium impedit validitatem testamenti.idem tenuit Ludo.Rom.in repet.auct.similiter, C.ad le.Falc.in 33.speciali piæ causæ. & ibi dicit ita esse de mente Bar. in d.l.j.ff.de bon.poss.ex test.mil.Raph.Cum.in l.fin. C.de testa. mil.Alex.cons.77.viso cons.vol.1.& cons.127.viso themate, eo. vol.& cons.70.viso consi. aliàs per me reddito, & vtrobique dicit istam esse cōem. Prætereà, vt iam dictum fuit, illa lex fi.C.de testa. non solum se fundat in raritate testium, sed in rusticitate & simplicitate, vt ibi per scriben.quæ non habet locum in casu nostro, quia rusticus dr̄ ille, qui in rure extra muros ciuitatis, vel oppidi moratur. ita dicit tex.in l.j. ibi, sex rusticana extra muros posita, C.ne rust.ad vl.obseq lib.11.quibus datum est priuilegiū, d.l.fin. pp̄ rusticitatem & simplicitatem, non autem dicto Ioanni, qui morabatur in loco Aurioli, qui est vallatus, & muro clausus, in quo sunt plusquam septingentæ domus, & plusquam quingenti patres familias; vnde non potest ipse dici rusticus habitās, de quo loquitur in d.l.fi.ita dicit Bar.in d.l.cōficiuntur, §.codicillis. facit, quia loca muris cincta, quæ nobiles quamplures habitant, largè potest dici ciuitas, quia ad esse ciuitatis non requiritur epālis dignitas, sed ꝙ locus sit per nobiles, & alios honestos viros inhabitatus, ita dicit Abb.in c.1.de priuile.in x.no.& de hoc est tex.in c. episcopi, 80.dist.& in c.audiuimus, 3.q.2.idem no. Bar.in l.j. C.de metrop. Beryt.lib.11. ideo ipse Borelli, qui talem locum inhabitat, non potest habuisse priuilegium testandi cum minori numero septem testium, quia vt dicit Bart. in d.§.codicil. quem sequitur Alex.in d.l.fin. C.de test. priuilegium, de quo in illa l.conceditur personis in loco, non ipsi loco. vnde non valet ipsum testamentum, minusq; de eo publicatio per dn̄m iudicem facta, cum fieri non debuit. Nec prædictis obstare videtur, ꝙ subtiliter dicunt d. Auen̄.in eorum tractatu, quem de peste appellant, vbi distinctione nituntur sustinere testamentū factum tēpore pestis valere, vbi pestis esset in loco notabilis & magna; quia respōdetur, ꝙ propter nouas opin. non debemus a communi opinione recedere, secundum Bart.in l.fin. C.de pęn.iudi.qui malè iudi.& in l.cum prolatis, ff.de re iud. Videtur etiam, ꝙ ipsum testamentū sit nullum ratione præteritionis liberorum. patet, quia cum ipse testator haberet plures liberos, vltra eos duos, quos suos hæredes instituisse dicitur, debuit illis relinquere iure institutionis, & nō quoquo relicti titulo, vt legati vel alio, vt per glo.& omnes Docto. indifferenter, in auctē.nouissima, C.de inoffic.testam.

Additio Domi.de Besseto in d.suo consilio.

MONDONVS Serræ fuit conuictus, confessus, & condemnatus de furto, & ideo est infamis, l.j.§.furti, cum simil.ff.de his, qui not. infa. quia non potest facere iudex, quin condemnatum de furto non sequatur infamia, l.non potest, ff.de furt. ideo eius testimonium non valet, cum infamia procedat ex delicto infamante, c.testimonium, & ibi Abb.de testib.l.vnic.C.de infam. lib.10.quia ferre testimonium est dignitas, c.præceptum, 11.q.3. ad quam non admittuntur infames. Et parum Iacobus Porret. contestis, licèt esset vxoratus, fornicatus est cum muliere libera, ex qua duos procreauit liberos, & inde mortua eius vxore, suam fornicariam, siue adulteram duxit in vxorem, hoc prohibente toto titu.de eo, qui duxit in matrimo. quam poll.per adult. ideo est infamis infamia tali, quæ processit a crimine, & a testimonio debet repelli, vt per Abb.in d.c.testimonium.imò dicit lex, ꝙ decapitari deberet, l.quamuis adulterij crimen, & l.si crimen, C.ad l.Iul.de adulte.quia, vt dicit Barto.in l.j.ff.eod.hoc crimen est grauius cæteris, quia cætera crimina committuntur extra corpus, hoc autem committitur in corpus, & propterea, vt publicus fornicarius non debet in testem admitti, per text. not. in cap. nemo sibi blandiatur, 32.quæst.4. not. Abb. in d.cap.testimonium, super gl.prima.

EPITOME.

Qui non vti Creditores, sed vti domini iusto titulo possident, fructus non solum quos ante litem motam, sed etiam pendente lite perceperint, suos faciunt. Proinde in sortem nullo modo computantur.

SVMMARIVM.

1 *Fructus ex pignore a creditore percepti regulariter sortem extenuant.*
2 *Possessores iusto titulo tanquā domini, fructus quouis tempore faciunt suos.*
3 *Litis contestatione mala fides ad hoc fingitur, vt iudex possit victum ad fructus pendente lite perceptos, qui officio eius veniunt, condemnare.*
4 *Fructus pendente lite percepti solo iudicis officio debentur, vnde si de eis nihil pronunciatum sit, absolutus videtur qui percepit, nec amplius peti possunt, siue petiti, siue non erant.*

Respon. 208. Interpretatio.

LIcèt Fructus † ex pignore percepti per creditorem regulariter sortem extenuent, l. si dominium, C.de pign.& l.j.C.de pign. possitq; huiusmodi exceptio extenuationis opponi ad impediendam executionem rei iudicatæ, l.2.C.de compens. Attamen domini Canonici Sancti Petri malè sibi persuadent, hanc exceptionē sibi competere ad excludendos dominos fratres de Donis, a iure retentionis vineæ contentiosæ ratione pignoris, & hypothecæ pro summa quinquaginta scutorum auri, seu a iure impetrandi dominiū pro dicta summa, iuxta l.1.C.de iure do.impetr. Ad quod demonstrandum distinguendo tempora, ostendā fructus perceptos per dictos dominos de Donis non fuisse, nec esse in sortem vllo mo-
2 do imputandos. Aut enim loquimur de fructibus perceptis † an-
te litem contra ipsos motam, & hos non fore computandos con-
stat, quia ipsi domini fratres erant cum titulo bonæ fidei possesso-
res, l. bonæ fidei, ff.de acqui.rer.dom.l.certum, C.de rei vendic.&
de istis non arbitror aduersantes loqui. Aut loquimur de fructi-
bus perceptis lite pendente, & frustra domini Canonici præten-
dunt posse computare illos in sortem, quia domini fratres de Do-
3 nis pendente lite non possidebant † dictam vineam vti credito-
res, sed vti domini mediante titulo in solutum dationis, quo ca-
su fecerunt fructus suos, l.qui scit, §.fin. ff.de vsur. vbi dicitur, ꝙ
quādiu res euicta non sit, possessores dicuntur in bona fide quā-

tum ad acquisitionem fructuum. Et licèt propter litis contestationem fingatur in mala fide, hoc tamen procedit quantum ad hoc, quòd iudex possit condemnare ex officio victos, ad fructus pendente lite perceptos, qui officio iudicis veniunt, l. Aediles etiam hoc præstare, § item sciendum, ff. de ædil. edicto. non autem quantum ad hoc, vt extenuent sortem, cum victus in causa principali illos perceperit vt dominus, & illos fecerit suos, secun
4 dum Barto. in l. ex diuerso, ad fin. ff. de rei vendicatio. imò † cum fructus pendente lite percepti, debeantur solum iudicis officio, si non fuerit percipiens condemnatus ad illos restituendos censetur absolutus in tantum, quòd non possunt amplius peti, l. Paulus, vbi D. Alexand. & alii, ff. de re iudicata. & l. terminato, C. de fruct. & litium expensis, l. 4. C. depositi. firmat Spec. titu. de disputat. & allega. versic. sed si de fructibus. Paul. de Castro in l. i. C. de iudic. Mathesil. notabili 90. Bald. in l. cum propria, C. si quis alteri vel sibi. & expressè Innoc. quem alii communiter sequuntur, in cap. grauis, de restitu. spoliat. vbi dicit, quòd si fructus non fuerint petiti, vel si fuerint petiti, & iudex omiserit condemnare possessorem, de cætero peti, nec contra eum agi poterit. Frustra igitur dicti domini Canunici opponunt exceptionem extenuationis sortis, prætextu dictorum fructuum, pro quibus nulla eis competit actio, & quos dicti domini de donis fecerunt virtute sui tituli suos, d. l. qui scit, §. fin.

EPITOME.

Quamuis Almelina bonorum omnium defuncti mariti, ex legato eius vsufructuaria esset, tamen ad eam pensionem, de qua hic, non tenebatur, nec eius nomine a monachis, quibus illa ex contractu testatoris debebatur, iure conueniri potuit. Quoniam æris alieni onus omne ad hæredes pertinet, & in eos omnes personales actiones competunt.

SVMMARIVM.

1 *Personales actiones contra hæredem dantur, non autem in omnium bonorum vsufructuarium.*
2 *Bona intelliguntur deducto ære alieno. & nu. 9.*
3 *Vsufructuarius omnium bonorum si æs alienum exoluere teneretur, futurum esset absurdum respectu creditorum.*
4 *Legatarius est, qui omnium bonorum vsufructuarius institutus est, dato cohærede vniuersali in proprietate.*
5 *Fructus a solo separati, licèt nondum reconditi, fiunt vsufructuarii.*
6 *Fructus fundi locati cur tacitè pro pensione sunt hypothecati.*
7 *Fructus a solo separati, exportati & reconditi, sciente & patiente locatore, fiunt conductoris.*
8 *Vsufructuarius ad modicas impensas, non magnas tenetur.*
9 *Legatum vxori rei alienæ factum valet, siue testator alienam sciuerit, siue ignorauerit.*
10 *Intellectus c. filius noster, de testam. extra.*

Respon. 209. interpreta.

BErnardinus Marchisius de Burgo nouo, in suo testamento Almelinæ vxori suæ legauit vsumfructum omnium bonorum pro tempore eius vitæ, donec castè vixerit, & ad secunda vota non transierit. Demum in eius codicillis, prædictæ vxori legauit omnia bona mobilia, & se mouentia, ac nomina debitorum. Necnon & omnia pur mobilia alienationi parata, ita quòd de dicto legato possit pro libito eius voluntatis disponere. Dans insuper facultatem dictum legatum propria auctoritate apprehendendi. is Bernardinus tempore eius vitæ conduxerat a monachis Sancti Sixti de Placentia, nonnulla prædia consistentia in agro Placentino: iste bonus vir adhuc non satisfecerat de pensione illius anni, cum mortuus est, prædictis monachis, licèt ipse iam ex fundis conductis recollegisset fructus, eosque in propriis domibus suis recondidisset. conuenitur in iudicio vsufructuaria, conueniuntur hæredes proprietarii pro pensione, de qua supra: hæredes dicunt ipsam teneri, quia vsufructuaria omnium bonorum. Item & quia habuit fructus perceptos ex illo fundo, quorum causa ista pensio præstatur. vsufructuaria dicit hæredes teneri, quia cũ eis est quasi contractum cum creditoribus hæreditariis, & sic vsufructuarius non tenetur ad solutionem æris alieni, & si habuerit fructus, quia iam erant a solo separati, & actio pro pensione est personalis, quæ obligat promissorem, vel illum, qui repræsentat eius personam, vt est hæres. Quis iustius induat arma, videre oportet. Et prima facie videtur dicendum, quòd illa vsufructuaria omnium bonorum sit illa, quæ teneatur ad onera æris alieni, quia illa vsufructuaria totius hæreditatis consequitur commodum, non autem hæres proprietarius, quem sequuntur incommoda, & qui commoda non sentit, & c. l. secundum naturam, ff. de reg. iur. cum vulgarib. nonne videtur inconueniens, quòd nudus proprietarius teneatur ad onera, ipsa habente integrum vsumfructum omnium bonorum, argum. l. fin. §. vbi autem in omni, in fi. C. de iure deliberan. & tanto plus isto casu, quo petitur pensio illius anni, cuius fructus percepit ipsa domina, quo casu pensio eorum loco subrogata est, ideo eius naturam sapere videtur, cap. percipimus, 90. distinc. cap. ecclesia, vt lite pend. cum vulgarib. & sic videtur, quòd sit inconueniens, quòd ista locupletetur cum aliena iactura, vt ipsa habeat fructus, proprietarii verò soluant de suo, contra l. nam hoc natura, ff. de condictio. indebiti. & ita visus fuit tenere Practicus Papien. in forma libelli, quo agitur ad dotem, & vsumfructum, in §. dedit, & legauit. in primo membro suæ distinctionis. Istam opinionem confirmo ex eo, quia vsufructuarius tenetur subire onus æstimi & collectarum impositarum rebus, ex quibus vsumfructum percipit, non autem in hoc grauatur nudus proprietarius, l. quæro, vbi Barto. de vsufruc. lega. Alexand. in consil. 133. vol. 7. & hanc opinionem contra istam vsufructuariam, quòd teneatur ad onus æris alieni, visi sunt tenere Bald. Salic. Fulgos. & Paul. de Castro in l. fin. in §. sin autem æs alienum, C. de bonis, quæ liberis. Secundò principaliter facere videtur contra istam vsufructuariam, quia ex quo relictus est vsusfructus omnium bonorum, videtur vocata sub nomine hæreditatis, ideo obligari videtur ad onera hæreditaria, l. si quis seruum, §. fin. de legat. 2. ff. facit dictum glo. in l. his verbis, ff. de hæredib. instituen. vbi si in præsentia septem testium relinquo Caio omnia bona mea, tunc talis videtur hæres institutus, ita quòd poterit a creditoribus hæreditariis conueniri. istam partem contra vsufructuariam in indiuiduo tenuit Bald. in l. fin. ff. de vsufruc. lega. per textum in l. si quis seruum, §. fin. cum l. seq. ff. de legatis 2. nam legando vsumfructum omnium rerum, videtur omnem substantiam legare. nimirum, si onus æris alieni talem sequitur legatarium, l. nam quod, §. fin. cum l. sequen. ff. ad Trebellia. & ita dicit Barto. vbi supra, versi. quæro quid si legetur alicui vsusfructus omnium bonorum. Quartò pro ista parte facit tex. in dicta l. fin. C. de bonis, quæ liberis. §. sin autem æs alienum, versic. sin autem legata vel fideicommissa. vbi dicit text. quòd legata, & fideicommissa annalia, relicta in hæreditate aduentitia, tenetur pater de suis reddinbus soluere, & sic de vsufructu, vt ibi dicit Bald. hoc idem not. Mathesila. in suo notabili sexto, vbi formando quæstionem dicit. Testator habens valorem duorum millium ducatorum, in quo Sempronium fecit hæredem vniuersalem, vxorem verò vsufructuariam omnium bonorum: cuidam verò monasterio legauit quædam singulo anno persoluenda, ista monasterio persoluenda extrahi debent de vsufructu legato vxori.

Quintò accedendo propius ad casum nostrum, videtur dicendum istam Dominam Almelinam vsufructuariam teneri, ex eo quia fructus fundi locati penès se habet, qui tacitè intelliguntur monasterio locanti obligati pro pensione debita, l. si in lege, §. primo, loca. l. in prædiis, ff. quib. modis pign. tacitè contrahitur. & ideo non potuit testator legare, quæ locatori sunt obligata, donec pensio sit soluta, l. si seruus, §. locaui. ff. de furt. hæc sunt, quæ contra vsufructuariam pro hærede proprietario dici possunt.

Sed his non obstantibus, contrarium puto de iure verius, scilicet quòd imò onus æris alieni pertineat ad hæredes proprietarios. Probo sic: Nam testator, qui se obligauit ad æs alienum, in eius vita dicitur personaliter obligatus, & ideo contra eum, qui se obligauit, & eum, qui eius personam repræsentat. & est eadem persona cum eo, vt est hæres, in Auctent. de iureiuran. a morien. præstit. in principio, cum vulgarib. datur actio personalis, & sic
1 † contra hæredem datur dicta actio, quia cum hærede creditores dicuntur quasi contra hæred. l. ex maleficiis, §. hæres, ff. de actionib. & obligationib. ergo solum hæredem, non vsufructuarium pro onere æris alieni conuenire possunt, l. prima, C. si certum petatur, cum aliis adductis per Iason. in l. prima, ff. ad Trebellia. in l. notabili. & sic non possunt vsufructuarium conuenire, quia si semel esset effectus hæres, non posset desinere esse hæres, l. qui soluendo, ff. de hæredib. instituen. ergo ipsa non obligatur onere æris alieni. & ita tenuit dominus Socin. consi. 131. In præsenti consultatione, vol. primo. vbi allegat tex. in l. quoties, de hæredibus institoien. Istam etiam sententiam tenuit Alexand. in pluribus locis, maximè in l. filio, §. si via in quinquennium, ff. sol. matrim. vbi dicit istam opinionem fore *communem*, contra Barto. Et pro ista parte Moder. Taurinen. in l. prima, ff. ad Trebell. inducunt illum tex. ad probandum, quòd vsufructuarius omnium bonorum ante Senatusconsultum Trebellianum nõ tenebatur respondere creditoribus, etiam si haberet vsumfructum omnium bonorum. Istam opinionem tenuit Bald. in consi. 87. incip. Super primo puncto videtur dicendum, vol. 5. & eodem vol. consi. 452.
2 mouetur ratione, quia † impossibile est vsufructuarium omniũ bonorum teneri ad onus æris alieni, cum bona intelligantur deducto ære alieno, l. mulier, de iure dot. l. subsignatum, ff. de verb. significa. ideo prius est fienda detractio æris alieni, & post consignatio vsusfructus vsufructuario. & ideo dixit Ias. in loco, de quo supra, in 6. notabili. quòd si verum esset, quòd vsufructuarius æs
3 alienum deberet soluere de vsufructu, q † sequeretur vnum absurdum, quando tale onus esset in magna summa, q pueri credi-

tores

tores haberent necesse expectare dilationem solutionis ad mul-
tos annos, sicut singulis annis vsusfructus percipitur. hoc es-
set eis damnosum, cum tempus sit pars summæ, l. j. §. idem, ff. de
edendo, & sic tunc diceretur minus eis solutum, cum tardius sol-
ueretur, §. plus autem, Institutio. de actio. igitur sequitur, ne isti
puniri creditores debeant diu expectare, quòd de hereditate est
fienda solutio in bonis hæreditatis. & per istud fundamentum.
Do. Iason ibi dicit, quòd ita iudicaret, & consuleret. Istam par-
tem ego comprobo, quia testator non potest legem imponere
creditori, vt eius creditum exigat ab vsufructuario, vel hærede,
prout fructus hæreditatis suæ nascantur. tex. est in l. cum ab vno,
ff. de lega. 2. iuncta l. si non designata, C. de falsa causa adiecta le-
ga. & vbi si dos probatur realiter data vxori, illam potent conse-
qui, & si maritus voluerit eam in fructibus compensare, quia nō
potest facere, vt eam tardius debeat contra vxoris voluntatem.
iste est casus Pauli de Castro, in consilio 294. incipiente in causa
4 quæ vertitur Bononiæ, in secunda parte, & ideo † quando mulier
est instituta vsufructuaria omnium bonorum, & datus est cohę-
res vniuersalis in proprietate, illa habetur pro legataria, & tunc
onus ęris alieni pertinet ad hęredem, dicta l. quoties, de hęredita.
instit. hanc etiam partem pro vsufructuaria expresse firmat text.
In dicta lege fina. §. si autem ęs alienum, C. de bonis, quę liberis.
& ibi notat Pau. de Castro, & est text. in l. vsufructu bonorum,
vbi Domi. Alexand. tenet istam partem, ff. ad legem Falcidiam.
& tenuit Aret. in consilio 117. in primo dubio. idem tenuit Bald.
in quodam consilio suo incipiente vsufructuarius omnium bo-
norum. qui Bald. concordat cum dictis per Domi. Iaso. vbi supra,
quòd esset inconueniens si esset magna impensa, quòd spectaret
ad vsufructuarium, quod est contra text. in l. hactenus, ff. de vsu-
fru. & ideo legatum vsusfructus esset elusorium, vt etiam dicit
Bald. in lege prima, in versiculo pone maritus, C. de fructibus. &
litium expen. Istam etiam opinionem tenuit Ang. in §. constitui-
tur, Instit. de vsufruct. & in §. sed quia hęredem, Institut. de fidei-
commis. hęredita. Non obstant modo adducta in contrarium,
quòd qui habet commodum vsusfructus, debeat sentire incom-
modum ęris alieni. Quia dico quòd satis incommodi habet si fiat
venditio hæreditariarū rerum, quia ei etiam diminuitur vsusfru-
ctus. tex. in l. ex facto, de hęredi. instit. & tanto plus, quia hoc non
apparet ex mente testantis, ita respondet Pau. de Castro in consi.
294. supra allegato.

Non obstat, quod dicitur, quòd pensio debetur loco fructus,
& sic illa habuit fructus illius anni, quo petitur pensio, ergo quia
5 &c. respondeo ex illa distinctione iuris vera, quòd † aut fructus
sunt separati a solo, etiam quod non sint in horreo reconditi, ni-
hilominus efficiuntur vsufructuarię, quoad proprietatem eo-
rum, vt in simili quęstione not. de vsufructuario moriente fructi-
bus separatis a solo: quia non sunt proprietarii, sed hæredis vsu-
fructuarii, prout not. in l. defuncta, ff. de vsufru. quod etiam pro-
cedit etiam si dies soluendi pensiones adhuc non euenerit. facit
tex. in l. in singulis, in fine, ff. de ann. lega. & in l. si fructuarius mes-
sem, ubi no. quibus modis vsusfructus amit. §. is uero, ad quem,
Instit. de rerum diuisio. ut tenuit Practicus Papien. ubi supra, in
dicto §. in fine. Non obstant etiam iura allegata in fundamento
ultimo, quia dicitur, non concesso tamen, quòd fructus recolle-
cti super dicto fundo extent, quòd etiam tale onus pensionis spe-
ctat ad hęredem proprietarium, non obstante distinctione facta
per clarissimum Aduocatum in oppositum, quia de nobilibus fa-
ctum fuit legatum dominæ Almelinę, & ideo solutio debet fieri
de uenditione mobilium, non uero in re legata usufructuario,
idque ad hoc ut uoluntas testatoris seruetur, lege in conditioni-
bus primum locum, cum uulga. ff. de conditione & demon-
stratio. & ideo tunc est seruanda forma dicti §. si autem ęs alie-
num, in l. fina. C. de bon. quę lib. & in l. a diuo Pio, §. in uenditio-
tio. ff. de re iudica. Et tunc deueniendo ad immobilia, pariter tu-
tus erit usufructuarius, quamuis minorem habiturus usumfru.
Immo proprius respondendo, dico, quod in casu isto fructus ta-
les non subiacent obligationi pensionis petitæ, stantibus, quæ
themate deduxi. nec huic opinioni refragantur illa iura in con-
trarium adducta per tex. in dicta l. si in lege, §. primo, & in dicta l. in
prædiis, quæ dicunt, quod fructus fundi locati sunt tacite hypo-
6 thecati † pro pensione, hoc ideo, ne locupletetur conductor cum
iactura locatoris, scilicet quod locupletetur in fructibus, & in
pensione damnum patiatur locator. & ideo erit uerum dicere,
quòd hoc procedat, ut habeat locum ista tacita hypotheca, qua-
tenus non sit soluēdo conductor, sed ubi sit soluendo cessante ra
tione, cessat etiam tacita hypotheca, capitulo cessante, de appella-
tio. & ita intelligo illa iura, & non aliter. & ita dictat ratio, quę est
anima legis: & tanto plus in casu isto uidetur uerum quod fru-
7 ctus illi sint usufructuariæ, quia † fuerunt separati a solo, & expor
tati, ac in horreo reconditi ante mortem legantis, locatore pa-
tiente, & non contradicente, quo casu, quia tunc eos percepit uo
luntate domini, fecit illos suos, ut dicit tex. in contrarium allega-
tus, in dicta lege si seruus communis, §. locaui, ff. de furt. ibi, &
ideo colonum, quia uoluntate domini eos percipere uidetur,
suos fructus facit. Et tanto plus, quia in certum tempus fuit de-
stinata solutio, & sic fides de pretio fuit habita, ut ibi dicit glo. in
verbo facere. Et si non obstat allegata glo. in contrarium, in dicto
§. locaui, in verbo, cogat. quia intelligitur vera, quando domi-
nus prohibet fructus in fundo existentes exportari, quod facere
potest, vt dicit Bald. in l. ædem, C. loca. quando vero permisit eos
exportari, effecti sunt conductoris, vt quia separati a solo eius ef-
ficiuntur, vt dixi in primis allegationibus. Nec hoc videatur in-
conueniens, quia patiendo eos exportari & non contradicen-
do, sibi præiudicat, lege litibus, C. de agricolis, & censi. libro vn-
decimo. quem allegat Bald. in lege Titia. soluto matrimonio, ad-
de Barbati. in consilio 41. volumine primo, versiculo. Præterea
fecit, quòd nullum ius competat, &c. vbi allegat not. in lege se-
cunda, C. de iure domi. impe. Nam præsens actui non potest con
tradicere sibi præiudiciali, si non contradicat, sibi præiudicat, Bar
tol. in lege penultima de relatio. Alexand. consilio 72. versiculo
sed præmissis, volumi. tertio. Imputetur ergo in casu isto locato-
ri, si tempore recollectionis, sibi fructus non retinuit, vel seque-
strauit. & reponi fecit in domibus prædii locati, vt videntur dice-
re prædicta iura, tunc enim sufficit esse habitam fidem de pretio,
quæ dicitur haberi, quando locator non contradicit recollectio-
ni, & exportationi fructuum, §. venditæ, Instit. de rer. diuisi.

Non obstat, quòd vsufructuaria teneatur soluere onera, æsti-
mi, & collectarum, quia illud procedit in modica expensa, non
in magna, vt dicit Alexand. in dicto consilio 134. volumi. 7. &
alibi sæpe.

Non obstat illud, quod dicitur, quod ex quo est vocata ad om
nia bona, quòd tunc intelligatur vocata vt hæres, ideo non est in
conueniens, vt teneatur ad æs alienum: quia respondetur, vt dixi
8 supra, vocando eam † ad bona, intelligitur deducto ære alie-
no, & ideo vsusfructus detrahitur de hæreditate, ne sic diminui-
tur vsusfructus, igitur &c. Non obstat etiam allegata doctrina
Barto. in lege fina. ff. de vsufruct. leg. quia contra eum est commu
nis conclusio, vt supra dixi: tamen specialius respondendo dico,
quòd allegata per Bart. loquuntur in eo, qui est institutus in pro-
prietate, & sic pleno iure, & sic antequam hæres tradat. isto casu
debet mobilia vendere, & etiam immobilia, vbi primo non suffi-
ciant, & postmodum vtetur vsufructuarius reliquo, d. l. vsusfru-
ctus bonorum, & d. §. si autem æs alienum.

Non obstat etiam §. si autem æs alienum, allegatus in contra-
rium, quia facit pro vsufructuaria, eo quia ibi sumus in disposi-
tione legis, quæ fecit patrem vsufructuarium, ideo tenetur ad le-
gata, quia illa erant annalia, & sic singulo anno possunt de fructi-
bus solui; hic in creditore, qui non potest cogi ad differendum so
lutionem sibi fiendam, ideo de vno casu ad alium non est bona
illatio, l. Papinianus exuli, ff. de mino. & mitius agitur cum lege,
vt faciat patrē etiam teneri ad æs alienū, & ita concludunt Alex.
in dicta l. vsufructu bonorum, & Pau. de Cast. in l. deducta, §. qui
post, ff. ad Trebel.

Sed esto, quod isti fructus non essent domi, & sic alieni: certe
dico, quod etiam comprehenduntur in legato non habita distin-
ctione in casu isto, an sciret testator legans esse res alienas, vel alte
9 ri hypothecatas: quia ex quo † reliquit vxori, tunc siue fuerit igno
rans, vel sciens, valet legatum. l. cum alienam rem. C. de leg. lege,
non dubium, §. finali, ff. de legatis tertio. lege omnium ex fami-
lia, §. si rem, ff. de legatis secundo. & Abba. in consilio 40. volumi.
secundo, in primo dubio. in princip. Romanus in consilio 35. ver
siculo vltimo videndum est, an legatum. Et in proposito nostro
facit dictum Baldum, in dicta l. cum alienam, C. de legatis primo.
versicu. dubitatur. tamen ibi dicit, quòd si testator emat rem alie-
nam, cuius pretium non soluit, & illam rem leget, tenetur hęres
soluere de suo, quia iure cogetur cedere cum effectu, quod facere
non potest, nisi soluat, l. Iulianus, §. offerri, de actio. empti. l. no-
men, ff. de hæredit. vel actio. vendit. Et in casu nostro possessio re-
tinetur loco pignor. ergo hęres debet luere, lege qui concubinam,
§. qui hortos, de lega. tertio, in terminis de re alteri obligata, Ias.
in dicta l. cum alienam, in princip. Alexand. consilio 175. in fine.
volum. 7. Nec huic conclusioni obstat. tex. in cap. filius noster, de
testa. qui dicit, quòd legatum factum de re ecclesiæ non valet, ita
quòd illa res sit redimenda, vel eius æstimatio soluenda, quia ille
text. loquitur de re, cuius commercium non habemus, nec habe-
re possumus: ideo cum ille tex. sit correctiuus, non videtur posse
vlterius extendi, nec corrigere, nisi quatenus loquatur, scilicet de
re vt supra legata, argum. l. præcipimus, C. de appellatio. & ita di-
xit Alexan. in d. l. cum alienam. Et istam partem, quòd etiam non
obstante dispositione cap. filius noster, de test. dummodo non sit
res Cæsaris, vel patrimonii Petri, valet legatum saltem ad æstima
tionem. tenuit Alexan. in consilio 9. volumine secundo, vbi dicit,
hoc maxime verum pro conseruanda mente testatoris, quæ vi-
detur esse, vt omnia habeat, vt ex verbis legati, de quo in testa-
mento, quia factum coniunctæ personæ, id est vxori. & ita tenet
Abb. in dicto capitulo, filius noster, in fine. & Alexander ibi se-
quuntur quam plures Docto. ibi relati per eum. ita tenet Iason in
lege apud Iulianum, §. constat, versiculo extra glo. de legatis pri-
10 mo. vbi respondendo ad tex. in capitulo. filius noster, dicit † quod
non negat ibi tex. æstimationem nō deberi, vt etiā ibi tenet Ho-

ftien. sed loquitur de re ecclesiæ, quam mandat restitui ecclesiæ. qui Hostin. dicit dicto capitulo, filius noster, procedere, quoties nimis grauaretus hæres redimendo rem alienam: si vero non nimis grauaretur, etiam non obstante dicto capitulo, filius noster, procedit opinio Hostien. & cum isto intellectu concordat intellectus Cardinalis Zabarellæ dicentis, c. filius noster, ponere casum specialem, quando vni ecclesiæ legatur res alienus, non autem loquitur, quando legauit res. quæ non sint ecclesiæ, & ideo non discrepat casus noster a iure canonico, quia loquimur de re, quæ erat in commercio nostro etiam si sit aliena, ideo expedit iura iuribus concordare, l. vnica. C. de inofficio. dotibus, & in proposito nostro, ne longe vagemur, in casu proprio consuluit dominus Philippus Comeus in consilio suo 32. incipiente, licet prima facie videatur primo volumi. qui post longam disputationem concludit, ideo legatum de re aliena factum vxori, seu coniunctę personæ ignoranti, seu scienti, valere; & istam opinionem dicunt tenere Hostien. Panormita. Ioannes Andre. Petr de Anchara. Anton. de But. in dicto capitu. filius noster, & ibi glossa fin. & Petr. & Cyn. in dicta l. cum alienam, & multos alios, quos refert, & dicit solum quo ad vnum differentiam esse inter ius ciuile & canonicum, quia ius ciuile permittit legatario, vt non cogatur restituere rem alienam, nisi euincatur de iure. ius vero canonicum grauat legatario alienam rem legatam retinere contra voluntatem domini, etiam quòd non euincatur ab eo. non tamen dicit quin debeatur æstimatio alienæ rei legatæ, & ita tenet Saly. & Benedictus Plumbino, Ioannes Manhæus, & Baldus Fulgo. in dicta lege cum alienam, vbi Angelus. Et ideo iudex debet iudicare etiam secundum canones legatum rei alienæ valere, & sic istam posse, vel fructus habere perceptos, de quibus supra, vel eorum æstimationem, quo casu non est ambigendum hæredes proprietarios omnino teneri ad solutionem petitæ pensionis.

EPITOME.

Confessus plura delicta capitalia, quorum vnum satis manifesta habebat indicia, alia vero constabat re ipsa patrata, & in confessione sæpius ex interuallo & expresse, & extra locum torturæ perseuerans, nec tortus, licet ligatus & aliquantum fatigatus fuisset, capite damnari, & plecti potuit. Nec ad rem facit, quòd in carcere confessus sit. Quin etiam valuit processus, licet nulla prorsus indicia præcessissent, quia de ea re nunquam a reo oppositum fuisset.

SVMMARIVM.

1 *Confessione propria, & spontanea nulla maior est probatio, nec eo prætextu, quod nulla præcesserint indicia, reuocari potest.*
2 *Confitens delictum indicia habens, de iis etiam, quæ non habent, interrogari potest.*
3 *Confessio metu tormentorum extorta iudicari non debet, quæ sæpius ex interuallo, & expresse, & extra torturæ locum facta est.*
4 *Metus carceris, & tormentorum, quando esse, vel durare non præsumatur.*
5 *Confessio in carcere facta in figura iudicii valet.*
6 *Processus, vel inquisitio substantialibus carens, veluti indiciis legitimis, contra confessum, & non opponentem valet.*

Respon. 210. Interpreta.

IN causa Oliuerij rei detenti in tortus domi. Potestatis Placentini, cum de vita hominis agatur, nulla debet videri sera cũctatio. Considerato igitur processu contra eum agitato, videtur quòd non possit pena mortis condẽnari. quia licet fuerit confessus plura delicta, & per torturam & metu tormentorũ, sine tamen legitimis indiciis præcedentibus, talis confessio sibi nocere non debet, nec ex ea potest diffinitiue ad mortem damnari, per tex. in l. j. §. si quis vltro, ff. de quæstio. & ibi Barto. & Angel. de malefi. in verbo, fama publica, versiculo tu iudex sis bene cautus. Iaf. in l. iusiurandum, §. procurator, ff. de iureiuran. Roma. consilio 111. vbi inter alia requisita dicit, quòd ad hoc vt spontanea confessio noceat, oportet, quòd constet de delictis, per l. i. §. item aliud, ff. ad Sylan. sed in casu hoc videtur facta talis confessio, & adhuc non constat de de delictis, ergo &c. Præsupponitur etiam, quod nulla præcesserit indicia: sequitur ergo, quod dato quòd perseuerauerit seu ratificauerit, non tamen talis confessio valebit, secundum doctrinam Barto. *communiter* approbatam, secundum vnam lecturam, in l. penu. ff. de quæstio. Gandin. in rubrica, de quæstio. & tormento. versiculo, item pone, quod quidam fuit captus. Alexand. consilio 5. in principio, volumine j. & consilio 52. in tertia volu. & in l. qui in aliena, §. Celsus, in additio. ad Barto. ff. de acquiren. hæredita. Rursus dicitur, quòd confessio facta in carcere non valet secundum glo. communiter approbatam in lege, qui in carcerem, ff quod metus causa. Anch. consilio 24. post principium, & eiusmodi confessio non valet, licet indicia postea superueniant, vt dicit Bald. in cap. ad nostram, circa fi. extra de probatio. Dec. in capitulo at si clerici, de iudi. cum ergo non appareat de delictis commissis, & confessatis, & sine legitimis indiciis præcedentibus, est intrepide dicendum, quòd ex eius sola confessione mori non possit, vt ex præmissis latissime colligitur. Ex aduerso demõstratur dictum Oliuerium fore, & esse puniendum ac etiam decapitandum, sic meritis suis exigentibus cum sanctissimum sit facere iustitiam de criminosis, quoniam nulla pinguior victima potest mactari Deo, quàm homo iniquus, refert Pau. de Cast. in l. secunda. C. de episco. audien. & quia confessus est plura nefanda delicta, videlicet publica & priuata homicidia, & assassinamenta, vt ex eius processu apparet, quæ delicta nullo modo debent remanere impunita, iuxta legẽ ita vulneratus, ff. ad legem Aquiliam. & congruit officio Præsidis purgare prouinciam malis homini-
1 bus, lege congruit, ff. de officio. Pręsidis, & nulla † maior probatio videtur esse, nec potest adduci, quam eius propria & spontanea confessio, quæ est tantæ potentiæ, quod tollit omnem præsumptionem iuris & de iure secundum Barto. in authent. sed iam necesse, C. de donatio. ante nupt. ita, quod partes iudicis non sunt, nisi in condemnando, vt not. in lege prima. C. de confes. nec talem confessionem potest reuocare prętextu, quod non præcesserint indicia, quia de hoc est text. rotundus in capitulo primo. de accusatio. libro sexto. etiam non data copia indiciorum tali sponte confesso sine tormentis, secundum Ange. in verb. fama publica, vbi allegat Pet. de Anchara in clementina prima, de homicid. & dicit, quòd hoc singulariter est menti tenendum. Sed prædictus Oliuerius sponte, & sine tortura fuit confessus se derobasse per vim in stracta publica vnum saccum cum filio cuidã pauperi, & de eius venditione & prætio participauit, de quo delicto etiam pręcedebant indicia satis manifesta Baricel. Placentino, qui dictum reum detinuit, & sic captura iustificatur, quę iudicia etiam in actis Curiæ leguntur. Confessus etiam fuit dictus Oliuerius se interfuisse homicidio quondam Peregrini Mazani iam duobus annis elapsis, opem & auxilium præstando, quem Peregrinum per vim extraxerunt ex propria domo & illam sachamauerunt, cuius interfecti cadauer fuit visitatum, per pretorem Montis clari, & notissimum est de dicto homicidio Alia quoque grauia crimina fuit confessus, de quibus in processu, & illa bis, vel ter approbauit, & ratificauit sponte, & est pręsumendum, quòd conscientia patrati criminis perseuerauit, secundum Bald. in lege prima. C. de confes. Paris de Puteo. ibi, in
2 verb. an ex sola confessione. & quando quis † cõfitetur delictum, potest etiam interrogari de delictis, de quibus non sunt indicia, secundum generalem consuetudinem, vt dicunt Doctores, maxime Ange. in verb. fama publica, in fine. Guido. de Suza. in materia tormento. uersiculo quid de quæstio. occurrenti. Gandi. in rubrica, de quęstio. & torment. vbi omnes ita dicunt, & affirmant. licet ergo in pluribus delictis confessatis, quamuis non pręcesserint indicia, tamen ex quo illa confessus est, & talis confessio est verisimilis, & a iure non spernitur, merito tenere debet, & sibi pręiudicare. vt not. Deci. in capitulo at si clerici, de iudi. ex qua confessione, vt dictum est, potest damnari, secundum Barto. in lege secunda. ff. de custo. reo. & Philip. Franc. in dicto capitulo primo, de accusatio. libro sexto. etiam si processus inordinate fuisset factus secundum Docto. *communiter*, maxime Bald. in l. j. C. de confes. & Barto. in l. si confes. ff. de custo. reo. qui etiam allegat illum text. in dicto capitulo primo, de accusatio. pro valde notabili. Item & fuit confessus dic. Oliuerius assassinamentum & homicidium in persona quondam Abbatissę Sancti Francisci de cuius morte & cadauere constat ex visitatione iudicis malefactorum, quę confessio fuit bis, vel ter ratificata, & etiam sponte facta coram Reuerẽdo Domino Vicario Archiepiscopali, quod delictum grauissimum quale sit, omnes plane intelligunt. Et si dicatur, quod illud fuerit confessus metu tormentorum, quo casu etiam si perseuerauerit, non valet talis confessio per dictam doctrinam Barto. in dicta lege penultima. ff. de quęstio. & per alia iura supra adducta pro parte contraria: & quia carceratus non est sui iuris, ideo eius confessio non valet, secundum illam glo. in dicta lege, qui in carcerem, ff. quod metus causa, etiam si postea indicia superueniant, secundum Baldum. in dicto capitulo, ad nostram, de probatio. & vt supra deductum fuit. Quia possum respondere, quòd dictus Oliuerius supra dicta confessione non fuit tortus, licet ligatus, & aliqualiter alciatus. & illud quod dicitur, aliquid esse factum, vel confessatum metu tormentorum, illud relinquitur arbitrio iudicis coniecturandum ex circunstantiis, secundum Bald. in l. interpositas, in princ. C. de transactio. Sed hic reus, qui alias robustus, & qui non fuit quassatus, est confessus di-
3 ctum homicidium, talis confessio † non debet iudicari extorta metu tormentorum, maxime quia illam toties ratificauit ex interuallo. & ita perseueratio ex interuallo etiam post torturam dicitur rei spontanea confessio, & est pręsumptio quòd conscientia patrati criminis perseuerauerit, secundum Bald. in dicta l. j. C. de

C. de confess. & iura, quæ dicunt inualidam confessionem, quæ
fit in tormentis, non præcedentibus indiciis, non dicunt ꝙ defe-
ctus indiciorum non præcedentium inualidet expressam perse-
uerationem. & Bart. in d. l. pen. ff. de quæst. intelligatur de perse-
ueratione tacita, non autem expressa, quæ habet vim spontaneę
confessionis. ita per plura tenet Paris de Puteo in verbo, an ex so
la confessione. quæ ratificationes in casu nostro fuerunt factæ
extra locum torturæ, & pluries, & etiam examinatus a solo iudi-
ce ecclesiastico, s. D. Vicario Archiepiscopali, idem affirmauit, vt
4 supra dictum est. Et dum dicitur, ꝙ semper † præsumitur durare
metus carceris, seu tormentorum; respondetur illud procedere,
quando metus infertur verè & iniustè, secus si iustè & per iudi-
cem, pro quo præsumitur ꝙ omnia fecerit ex motu animi sui in-
formati ex qualitate delicti & rei detentio. iuxta not. in l. 1. §. eius-
dem, ff. de testi. & talis confessio facta metu tormentorum, ꝙ de-
beat intelligi in metu vero, non autem præsumpto, & illato per
iudicem, vt dictum est, & expressè tenet Cæpol. in consi. 40. vbi
allegat Ange. ita dicentem in l. 2. C. quod met. cau. Et licèt dictus
Oliuerius fuerit ligatus, & aliqualiter alciatus, non tamen illud
iudex fecit ad hoc, vt expressè confiteretur, sed vt vera diceret,
ergo sequitur, ꝙ tenor huiusmodi confessionis non est omnino
tormentarius, sed secundum quid est liber, quia intentio iudicis
fuit vt confiteretur verum, non autem quia tortus. ista sunt ver-
ba Bal. ad literam in d. l. prima, C. de confess. Nec obstat dum di-
5 cebatur, † quòd confessio facta in carcere non valet per glo. ap-
probatam in d. l. qui in carcerem, ff. quod metus causa. quia vide-
tur facta per metum, vt supra dictum fuit. Quia respondetur se-
cundum Bald. vbi supra, ꝙ illa glo. procedit, quando confiteretur
ad vtilitatem carcerantis, non in figura iudicij: aliàs sequeretur,
quòd illi qui detinentur in palatiis, non possent ibi confiteri ad
tribunal potestatis, quod est falsum, quia in capitalibus causis
semper reus detinetur, & valet eius confessio, secundum Bald.
ibi, & Cæpollam in dicto consi. 40. Nec obstat etiam si dicatur,
quòd indicia non præcesserunt, ergo detentio nulla, nec confes-
sio valet, vt dictum est supra pro parte contraria. Quia respon-
detur, quòd immo præcesserunt indicia, & fuit captus per Bari-
cellum deputatum per Christianissimum Regem ad capiẽdum
malefactores, prout erat dictus Oliuerius infamatus tanquam
socius Astorini, & aliorum bannitorum a domino Regio, &
6 etiam pro aliis delictis, tum † etiam valet dictus processus, quia
nunquam fuit oppositum per ipsum reum detentum etiam sibi
data defensione, vt est tex. cum glos. & ibi *communiter* Docto. in
cap. 2. de accusatio. lib. 6. sequitur & refert Cæpo. consi. 77. qui al-
legat Ange. in l. si vacantia, C. de bon. vacan. lib. x. tenentem, ꝙ
licèt inquisitio careat substantialibus, tamen sequi potest con-
demnatio contra confessum, & contra non opponentem, vt ibi
per eum. Prætereo authoritatem amplissimam concessam Do-
mino Prętori Placentino per Christianissimum Regem nostrũ,
quòd in atrocioribus delictis, vt sunt præmissa, posset procede-
re seruata, & non seruata forma iuris, & prout melius fieri pote-
rit, vt delicta puniantur. Quicquid igitur actum est contra di-
ctum Oliuerium, benè actum videtur, vt possit ad vltimum sup-
plicium condemnari, & meritas pœnas luat, iuxta l. sancimus,
C. de pœn. per superius adducta, iuribus & authoritatibus com-
probata.

EPITOME.

In materia Beneficiali versatur hoc responsum, cuius summam, quia in ipsius fine posita est, hic repetere superfluum visum est.

SVMMARIVM.

1 *In interdicto retinendæ præfertur antiquior possessio, nam posterior clandestina præsumitur.*
2 *Exceptio inualidi tituli contra agentem possessorio retinendę in beneficialib. obstat, & de ea incidenter cognoscere solent Parlamenta Francię, num. 3.*
4 *Exceptio suppressi valoris cur in beneficialibus admittenda sit iudici laico.*
5 *Iudex laicus in beneficialibus, de quibus exceptionibus cognoscere possit.*

Respon. 211. Interpretatio.

SI omissa Validitate titulorum vtriusque partis
quæratur quis debeat obtinere in in-
terdicto retinendæ possessionis huius canonicatus,
& præbendæ, proculdubio dicendum est, ꝙ Ioannes
Changragrossi habeat potiora iura, quia priorem & antiquiorẽ
possessionem probauit, c. licèt causam, de prob. & ratio est, quia
1 † posterior possessio Petri de Castellania præsumitur clandesti-
na, vt ibi dicitur, & declarat Bart. in l. si duo. ff. vti possid. Bal. in l.
ordinarii, C. de rei vendic. Petr. de Ancha. consi. 275. ad declara-
tionem. Curt. consi. 24. super eo. & alibi sæpe per Docto. & si ve-
neranda Curia Prouinciæ non vult, ꝙ pro iustificatione posses-
2 sionis cognoscatur incidenter de titulo, vel † quia de iure non sit
admittenda iustificatio tituli in interdicto vti possidetis, vbi alteř
probauit de antiquiori possessione, vt in casu nostro, prout tenẽt
Panorm. & alii in dicto c. licèt causam, & Bart. in d. l. si duo. Curt.
in d. consi. 24. & consi. 37. tunc constat Ioan. manutenendum fo-
re in sua possessione. Si verò velit prædicta Curia incidenter ad
colorandum possessorium cognoscere de titulo & proprietate,
tanquam non sit in beneficialibus alicui concedendus vitiosus
ingressus, c. j. de reg. iur. in vj. certè debet admittere exceptionem
3 suppressi valoris contra titulum Petri, quia † contra agentem
possessorio retinendæ in beneficialibus obst. exceptio inualidi
tituli, vt est casus in c. audita querela, & ibi no. Panor. in j. notab.
de restit. spoliat. de qua exceptione incidenter solent cognosce-
re Parlamenta Regia Franc. secundum D. Guido. Pap. decis. 72.
incip. Iudex laicus. quod sine dubio verum est, si in Parlamento
sint aliqui Senatores ecclesiastici: nam de iure constat Regem,
& eius Senatores etiam laicos cognoscere posse de possessorio,
secundum Panor. in c. literas, de iuram. calum. modò si in causa
possessoriu incidat aliqua quæstiu tituli, tunc de tali incidẽti quę-
stione possint cognoscere Senatores clerici, quamquam nomi-
ne Regis laici ius dicatur, vt concludit Felin. in c. cum sit genera-
le, vers. & vidi certari, de foro compet. vbi tenet clericum delega
tum a laico, posse cognoscere de causa vsuraria emergente in
causa delegata, quamquam laicus delegatus ipse non posset. Et
4 quòd hæc exceptio † suppressi valoris sit admittenda, ostenditur
ex duobus. Primò, quia ex sola negatione titulus efficitur inco-
loratus, ac si negaretur non constare impetrãtem esse clericum.
nam si negetur expressum fuisse verum valorem, impetrans te-
netur probare valorem ab eo expressum, esse valorem, secũdum
Panor. in c. ad aures, de rescrip. & in c. fin. de præsump. facit text.
& ibi not. Panorm. in cap. quia circa, de consanguin. & affinita.
& quæ scribit Felin. in cap. constitutus, de rescrip. Nisi ergo im-
petrans probet se expressisse verum valorem, apparet, quod titu-
lus exhibitus non est coloratus, sicut si non probet se clericum,
secundum Innoc. in cap. super his, ad fin. de accusa. Panor. in cap.
bonæ, il t. de elec. & in cap. 1. de litis contest. & probatur in cap.
cum ab eo, de rescrip. cum similibus. vnde sicut admittitur exce-
ptio negatiua, non video cur etiam non admittenda sit proba-
tio, si negans velit probare negatiuam. Secundò, quia hæc ex-
ceptio suppressi valoris est meri facti, non habens in se vllam
spiritualitatem; nam valor beneficii est quid merè temporale,
cap. ad audiẽtiam, de rescrip. traditur per Panorm. in dicto capit.
ad aures. de exceptionibus autem emergentibus in causa posses-
soriu, si constat in facto, cognoscere potest iudex secularis, licèt
ex tali exceptione facti possit inferri ad decisionem iuris spiritua
lis, de quo non contenditur, secundum Bald. in auctẽn. & qui iu-
rat, versic. quarto qualiter, C. de bon. author. iudic. possid. nam si
incidenter emergat quæstio de quantitate pretii, vel de pacto de
retrouendendo, vt quia negetur modicitas pretii, vel pactum, ad-
mittendus est actor ad probandum etiam corã iudice laico, quia
talis est quæstio facti, licèt inferatur ex ea ad decisionem vsura-
riæ prauitatis, cap. ad nostram, de emptio. & vendit. secundum
Barto. & scriben. *communiter* in l. Titia, §. vsuras, ff. soluto matrim.
& in l. omni nouatione, vbi Paul. de Cast. C. de sacrosan. eccles.
cum infinitis authoritatibus, quæ adduci possunt, & de quibus
per Alexand. consi. 9. præstantissime Doctor, lib. 4. & Panorm.
5 consi. 64. lib. 1. sic ergo dicamus, quòd laici iudices † possint co-
gnoscere de quãtitate valoris beneficii sicut cognoscunt de quã-
titate pretii in causa vsuraria, si emergat sola quæstio de quanti-
tate, quia est quæstio facti: hinc est, quòd laicus potest cognosce-
re de exceptione opposita per beneficiatum contra patronos, ꝙ
iuri patronatus renunciauerint, quia facti est, capit. significauit,
quem tex. ibi ad hoc not. Cardin. & Felin. in princ. de testib. licèt
causa iuris patronatus sit spiritualis, seu mixta, cap. quanto, de iu-
dic. sic ergo laicus poterit incidenter cognoscere de abiuratione
tituli, & multò magis de suppressione valoris, quæ magis in fa-
cto cõsistit, quàm renunciatio, quia renunciatio non reddit titu-
lum inualidum, & incoloratum generaliter, vt traditur in c. ad-
monet, de renunciat. sicut suppressio veri valoris, vt per Rotam
decis. 19. sub rubrica, de rescript. in nouis. & in regulis Bonifacii,
reg. 6. bene facit, quia si licet actori probare titulum coloratum
coram laico ad iustificandum possessorium, debet etiam licere
reo probare exceptiones suas, per quas vult ostendere titulũ non
esse coloratum, neque iustificare possessorium. tex. est clarus, &
ibi Felin. in cap. constitutus, de restibus. facit reg. non debet, de re
gu. iur. ff. Concludendum ergo mihi videtur, quòd si Curia ve-
lit cognoscere de mero & nudo possessorio, & non de colore ti-
tulorum ipsarum partium, quòd debeat manutenere antiquio-
rem possessorem, qui pariter probauit de titulo habito ab ordi-
nario collatore, qui dicitur titulus coloratus, vt per Innocen. &
alios in cap. nostris, de concessio. præben. & per Felin. in cap. in
nostra, col. 36. de rescriptis. vbi autem constat de titulo colorato
vtriusque, obtinet in possessorio qui prior est tempore, d. capit. li-
cèt causam, & dixi §. si autem Curia cognoscere vult quis titu-
lus sit magis coloratus, non video quare non debeat cognosce-
re de exceptione suppressi valoris per rationes, & iura superius
deducta.

EPITOME.

Qui præposituram. Quæ electiua est, nulliter contulerunt, cum neq; priuati sunt ipso iure, neque priuandi potestate eligendi, eligere, possunt. Itaque in electione citandi sunt, sed in ea re distinctio, de qua hic, seruāda est. Dubium verò non est, quin canonici etiā illi, qui in sacris non sunt, in ea propositi electione vocē habeāt, cum in omnib. capituli actibus semper, & ex eo tempore, cuius memoria nulla extat, tales vocem habuerint. de ea vero præposi-tura prouisio legati Cardinalis de latere, non valuit, quia cū non esset ipsis specialis præueniendi potestas data, præuenire in ecclesia collegiata ordinarios non potuit: nec etiam graduatorum nominatio locum habet in beneficiis ad electionem capituli spectanobus. At Papa sine dubio potest electores, nihil repugnantibus concordatis, præuenire.

SVMMARIVM.

1 *Electiuum beneficium propriè dicitur, quando superioris confirmatio postea requiritur.*

2 *Collatores protestati, quòd si beneficium erat electiuum, non intendebant derogare iuri eligendi, eligere possunt. & nu. 3. & 5.*

4 *Eligendi potestate ipso iure non priuati licèt priuandi essent, citandi sunt.*

6 *Canonici sacris non initiati in electione vocem habent, si ita ex tempore, cuius memoria nulla extat, obseruatum sit.*

7 *Legatus de latere, cui non est specialis potestas praeueniendi data, pręuenire non potest, maximè in ecclesiis collegiatis, ordinarios electores.*

8 *Graduatorum nominatio locum non habet in beneficiis spectantib. ad electionem capituli, sed tantum in iis, quę ad collationem ordinarii pertinent.*

9 *Papa potest electores praeuenire.*

Respon. 212. interpreta.

DVplici ratione potest huiusmodi præpositura dici electiua, vel quia in electione proceda-
1 tur iuxta formā c. quia pp, de elec. & hoc modo † pro
priè dr electiua, cum confirmatio superioris postea
requiratur, c. auaritiæ, cū concor. de elec. in 6 vel quia per simpli-
cem electionē ad illam assumatur Præpositus sine alia solēnita-
te, & confirmatione superioris; & hoc modo nō erit propriè ele-
ctiua, sed potius collatiua, vt declarat Fel. in c. in nostra, corol. 32.
de rescrip. Si ẜm primum modum sit ex priuilegio electiua, dubi-
tationes, de quibus in themate, pertinenter formantur: si verò di
catur electiua ẜm alium modum, tunc constat plures ex dubita-
tionibus esse impertinentes. Vt tñ quærenti consiliū ad plenum
satisfiat, ad singula paucis r̃ndebimus. Pro resolutione primi vi-
dendum est, an hi, qui eligendo contulerunt, non seruata solen-
nitate d. cap. quia pp, vel solēnitate ex priuilegio requisita, sint
hac vice priuati, vel priuandi potestate eligendi. breuiter r̃ndebi-
mus, ꝙ non sunt priuati ipso iure, d. c. quia pp, §. quia verò, in ver.
priuentur. & ibi gl. Innoc. Host. Pan. & alii cōiter no. Quod etiam
probatur, quia Papa vtitur verbo futuri tēporis, quod d̃r requirit
sententiā, ẜm gl. cōiter approbatam in l. in criminali, C. de iurisd.
& in c. quicunque, in ver. innodetur, de hære. lib. 6. & ex pluribus
2 comprobat Fel. in c. Rodulphus, de rescrip. Sed quia † ante colla-
tionem hi, qui ꝯuenerunt formæ electionis, conferendo prote-
stati sunt, ꝙ non intendebant renunciare electioni casu, quo hęc
dignitas esset propriè electiua, dubitatur an hæc protestatio eos
releuet a poena priuationis faciendæ per sententiam. Ad istud r̃n-
debimus ꝙ non, quia protestatio ꝯria consequutiua actum in de-
pendentibus a dispositione iuris non releuat protestantē, c. cum
M. Ferrarien. de const. l. alimenta, C. de neg. gest. l. nemo pōt, ff. de
leg. j. ex collatione vel electione facta non seruata forma d. c. quia
pp, sequitur poena priuationis ex dispositione d. c. cui non potue-
runt eligentes derogare, ergo protestatio eos nō releuabit: alio-
quin esset in facultate eligentium effugere semper pęnā d. c. pro-
testando, ꝙ dicere non debemus, c. commissa, eod. tit. lib. 6. l. fin.
ad fin. C. comm. de lega. Sed forsan excusabuntur prætextu igno
rantiæ, allegantes se ignorasse, ꝙ hęc dignitas esset electiua. Nam
ignorans excusatur a culpa, & consequenter a pęna, c. cognoscē-
tes, de constit. l. si ignorans, ff. de loca. cum simil. Sed certè in his,
quæ ex officio tenemur scire, ignorantia est damnabilis, ideo nō
præstat legitimam excusationem, c. innotuit, de elec. c. quamuis,
de reg. iuris. Paria enim sunt scire, vel debere scire, l. quod te, ff. si
cer. pet. l. si duo, ff. de acq. hær. vnde videntur excusandi, qui ꝯ for-
mam statutorum & priuilegiorum ecclesiæ eligerent. Veruntū
ẜm ea, quæ proponūtur, non v̄r ꝙ sint priuati nec priuandi, quia
præsupponitur ꝙ vltimo immediatè prædecessori fuit prouisum
per viam collationis, seu simplicis electionis, quæ vim obtinet
collationis, quæ vltima prouisio constituit capitulū in quasi pos-
sessione conferendi, c. querelam, de elect. c. consultationibus, de
iure patro. & cum vltimus status prædictæ præposituræ sit reper-
tus collatiuus, habuerunt canonici, qui eligendo contulerunt,
iustam causam credendi ita esse, cum ex possessione de præte-
rito præsumatur in præsens, l. siue possidetis, C. de proba. c. man-
data, c. sicut beb. m, de præsum. no. gl. in c. cum ecclesia Sutrina, de
cau. poss. & propr. c. ex possessione authoris, siue prædecessoris,
præsumitur bona fides successoris, l. pen. C. de euict. ex tit. putati-
uo causatur bona fides, ẜm Ro. de præscrip. decis. 3. in nou. & tra-
ditur latè per Fel. in c. de quarta, de præscr. & non solū ex iustis,
sed etiā ex iniustis, & temerariis causis causari potest bona fides,
ẜm gl. in l. j. C. vbi cau. stat. pro qua facit tex. in l. clam possidere,
in princ. & ibi D. Ias. in 7. not. ff. de acq. poss. sequitur D. Alex. cons.
127. visa inquisitione, lib. 4. & And. Barb. cons. 18. lib. 2. Sed stan-
te hoc, ꝙ capitulum sit in quasi poss. conferendi, v̄r ꝙ collatio fa-
cta per hos canonicos sit valida & manutenenda per tex. in d. c.
querelam, de elec. & c. consultationibus, de iure pat. nā cum quæ
ritur de validitate collationis nō inspicitur apud quē sit proprie-
tas, sed apud quē sit possessio, quia collatio est fructus possessio-
nis, & ad possessorē spectat perceptio fructuum, l. bonę fidei, ff. de
acq. re. dom. c. grauis, de restit. spol. Verùm prædictis non obstan.
r̃ndemus huiusmodi collationem fore nullam pp resistentiā alio
rum canonicorū, qui protestati sunt de nullitate ipsius collatio-
nis, asserentes fore procedendum per viam electionis. nā pp resi-
stentiā aliquorum, illa quasi possessio interturbatur, & operatur
talis resistentia ab aliquibus de cap. volētibus desistere ab iniusta
possessione, vt alij efficiātur malæ fidei. ita concludit Pan. in c. cū
olim, in 3. not. ponderando, ꝙ ibi collatio fuerat facta absq; vlla
3 reclamatione, de cau. poss. & propr. Præterea † cum ipsimet, qui
contulerunt, fuerint protestati, ꝙ si præpositura esset eligibilis, ꝙ
non intendebant derogare iuri eligendi & interessendi in ipsa
electione, satis constat ꝙ consenserunt protestationi aliorū vo-
lentium eligere eo casu, quo esset eligibilis. Quando autem exi-
stentes in quasi possess. iniusta consentiunt protestationi ꝯriæ suæ
quasi possessioni, tunc non tenet collatio facta ab ipsis quasi pos-
sessoribus, vt est casus, & ibi Pan. in c. Cumana. vers. pro clariori
intellectu. de elec. Istis sic enucleatis, r̃ndemus ad primum quæ-
4 situm, † ꝙ cum hi, qui contulerunt, non sint priuati ipso iure, ꝙ
veniunt citandi, etiam si venirent priuandi per sententiam, ẜm
Pan. in c. auditis, ver. quarta lectura, per illum tex. eod. tit. & idem
firmat Pan. post Inno. in d. c. quia pp, §. fin. Ad secundum, an exi-
stentes extra prouinciam, sint citandi nominatim, vel sufficiat ci
tatio generalis, r̃ndemus distinguendo. Aut scitur vbi sunt, aut
ignoratur. Primo casu, aut sunt in loco, in quo commodè vocari
possunt, & hi sunt citandi personaliter, ẜm Spec. tit. de elec. §. j. cir
ca princ. & ita procedit tex. in d. c. quia pp, ad fin. licèt enim tex.
in c. coram, eod. tit. mandet eos citari, qui sunt in prouincia, tñ si
existentes extra prouinciam possunt commodè vocari, etiam hī
vocandi sunt, ẜm Inno. Card. & Pan. ibi; qui subdit, ꝙ si prouin-
cia esset multum ampla ab vno latere, ita ꝙ existentes in finibus
eiusdem, non possent commodè vocari, & tamen existentes ex-
tra prouinciam ab alio latere, si forent viciniores, & vocari com-
modè possent, illi hoc casu essent vocandi magis quàm existen-
tes in prouincia ab alio latere. & idem dixit Pan. in c. cum inter
vniuersas, eo. tit. Aut sunt in loco, in quo commodè vocari non
possunt, & tales non sunt vllatenus vocandi, d. cap. quia propter,
pp periculum vocationis, & moræ, c. ne pro defectu. eod. tit. d̃r
autem commodè vocari posse, consideratis locorum distantiis,
personarum, & temporum qualitatibus, arg. c. 1. de dila. Aut igno
ratur vbi sunt, & hoc casu satis est, ꝙ citentur per edictum in lo-
co, vbi morari consueuerunt, c. ex parte, c. tuæ, de cleri. non resid.
c. fin. de eo, qui mitt. in possess. causa rei seruandę, c. ex parte, de fo-
ro compe. & ita docet Spec. in loco præalleg. & Ioan. Bertach. in
tract. de episco. in 3. parte primi lib. versi. septimò quæro. Ad ter-
tium, vtrum illi, qui contulerunt, possint redire ad viam electio-
nis stante resolutione s. facta, ꝙ non sint priuati, vel priuandi: cer
tum est ipsos reuerti posse ad electionem, imò *communis* opinio
est, ꝙ redire possint ad electionem, qui veniunt priuandi propter
non seruatam formam d. c. quia propter, ẜm Innoc. Compostel.
Ioan. And. Card. & Panor. in d. c. quia propter, §. quia verò, & in
§. fin. Panor. in d. c. auditis, reiecta sententia Hosti. & Do. Anto.
quorum fundamentis respondet Card. in d. §. quia verò. quę non
refero, quia non expedit, cum præsupponamus communem esse
5 ꝯ Host. & D. Anto. & cum concludamus hos canonicos, † qui
contulerunt, non fore priuatos, nec priuandos. Nec obstat, ꝙ
iam publicauerint elect. siue eligendum, & consequenter non vi
deantur amplius posse variare c. publicato, de elect. quia verum,
qñ ex votis publicatis est ante quæsitum aliquod ius nominato,
quia dicuntur tunc nominantes, vel conferentes functi officio
suo. secus quando nominatio, vel collatio fuerit nulla ex defectu
potestatis, vel transgressionis formæ, quia tunc non dicuntur
functi officio suo, l. diem, ff. de arbit. ita dicit Panor. in dicto cap.
publicato, nam contra factum proprium nulli licet venire, cap.
diuersis fallaciis, de clericis coniugat. l. quemadmodum, C. de
agrico. & censi. lib. 11. & tradit Panorm. in terminis nostris, in
dicto cap. auditis, & in cap. nostri, eod. titu. Præterea aliud est
quærere, an possint hi, qui contulerunt variare, aliud an possint
ad electionem redire, cum possibile sit eos non variaturos, sed
eundem electuros. Ad quartum, an canonici, qui non sunt in
sacris, habeant vocem in electione Præpositi, attenta generali
consuetudine, quia prædicti canonici a tempore immemorabili

consue-

consueuerunt ingredi capłm, & dare vocem in omnibus actibus capitularibus? vr̃ ꝙ non, per tex. in clem. ut hi, qui. de æta. & qual. vbi dr̃, ꝙ tales non hn̄t uocem in c. quacunque consuetudine nõ obstante. vbi autem consuetudo remouetur, noua induci nõ potest, sm gl. in c. j. de cler non resid. lib. 6. quia lex derogans simpliciter consuetudini, intelligitur derogare consuetudini tam præsenti, q̃ futuræ, sm Ioan. And in c. certificari, de sepul. D. Anto. in c. fin. circa med. de consuet. Fel. in c. 2. de prob. cum concor alleg. per D. Ias. in l. de quibus, ff. de legib. & per D. Alex. consi. 198. viso
6 testamento, lib. 2. Sed hoc † non obstante ɔ̃rium rñdendum duximus, sequentes Gemin. consi. 132. casus talis est, ad fi. quia prædicta conclusio, ꝙ lex remouens consuetudinem censetur etiam remouere futuram, procedit qñ lex declarat consuetudinem fore irrationabilem, & ideo illam tollit: secus si simpliciter eam remoueat, non declarando eam irrationabilem, vt in d. c. vt hi, qui. vbi consuetudo simpliciter remouetur, vt canonici propensius inducantur ad ordines sacros suscipiendos, non quia sit irrationabile; ꝙ non existentes in sacris vocem habeant in capitulo. ita declarat tex. in d. c. hi, qui. Gemin. in d. consi. 132. & pro hac sua conclus. allegat gl. in c. statutum, in verbo, consuetudine, de elec. lib 6. & in c. j. in gl. 3. de cler. ægrot. eod. lib. Alia quoque ratione dicimus valere consuetudinem, quia in themate præsupponit, ꝙ talis cõsuetudo fuit obseruata a tempore immemorabili, quo casu lex remouens consuetudinem futuram, non intelligit remouere consuetudinem immemorabilem, quæ habet vim priuilegii, l. 1. §. ductus aquę, ff. de aqua quot. & æsti. & c. super quibusdã, §. præterea, de verb. sign. ita signanter consuluit Pet. de Anc. consil. 51. consuetudo, quæ habet. vbi concludit, ꝙ licèt lex disponat electum non debere administrare ante confirmationẽ quacunq; consuetudine non obstante, tñ non intelligitur sublata consuetudo immemorabilis, quia talis cõsuetudo habet vim priuilegij: & sicet remota consuetudine non intelligitur priuilegiũ, ita nec consuetudo immemorabilis, quæ priuilegio æquiparatur. idem firmat Abb. consi. 26. in q. lib. 2. comprobatur, quia remota præscriptione per legem, non censetur remota præscriptio centũ annorum, sm Bald. in l. vnic. C. de anna. except. & Ang. in Auct. vt decet. non fiant sac. iussio. ad fin. per illum tex. sequitur Alexand. in l. nemo potest, ff. de leg. 1. & Fel. in rubr. de præscr. col. fi. Et licèt sint qui ɔ̃dicant, tñ hæc sententia verissima habetur, qñ consuetudo immemorabilis non est nutritiua peccati, nec ɔ̃ bonum publicum, vt est huiusmodi, sm Card. Alex. in c. frustra, 8. distinc. Præterea ex casu superueniente consuetudo noua vincit legem derogantem consuetudini futuræ, quia omnis dispositio etiam futura respiciens, recipit restrictionem a causa superueniente, l. si hominem, ff. manda. per quem tex. in proposito nostro ita concludit Pan. in c. fin. col. fin. de consue. Card. Alex. in d. c. frustra, & Felin. latè in d. c. 2. de prob. Consuetudo autem immemorabilis presumitur habere optimam causam, cum habeat vim tituli, d. §. ductus aquæ, & no. Bar. in l. cum de in rem verso, ff. de vsur. D. Anto. & Pan. in c. peruenit, de censi. ergo &c. Cæterum vbi non valeret consuetudo, nullus negabit non valere priuilegium a Papa concessum, cum Papa habeat in istis, quæ sunt iuris positiui, omnimodam potestatem, c. proposuit, de concess. præben. maximè in beneficialibus, cle. j. vt lite pend. vnde respondemus, ꝙ dñi canonici, qui non sunt in sacris, possunt inniti priuilegio. & si obiiciatur non constare, possunt ipsi probare, probando quasi possessionem immemorabilem, ex qua præsumitur priuilegium si allegetur, sm Bart. in l. cum de in rem verso, ff. de vsur. Pan. in c. peruenit, de censib. & bene probatur in c. apostolica, & ibi Bald. Card. & Imo. no. de his, quæ fiunt a præla. sine consi. cap. vbi laicus, qui possidet decimas per tempus immemorabile, præsumitur inuestitus a Papa ante Concilium Lateranense, quo tpe laici ex concessione Epi erant capaces decimarum. & facit ꝙ consuluerunt Oldr. consi. 396. Raph. Cum. consi. 83. quia causa decimalis. Alex. consi. 6. lib. 1. vbi concludunt, ꝙ existentes in quasi possessione non soluendi decimas a tanto tempore, cuius initii memoria hominis non est in contrarium, præsumitur habuisse priuilegium non soluendi a Papa, si allegetur. sequitur And Barba. consi. 55. lib. 2. Dec. consi. 85. & consi. 152. in causa exemptionis Soc. consi. 297. viso priuilegio, ver. 3. ista conclusio. Ad quintum, vtrum pro
7 missio dñi † legati Cardin. de latere valeat attenta præuentione; vr̃ ꝙ sic, quia concurrit in collationibus cum quocunque ordinario, c. 1. & 2. de offi. leg. ergo debet esse locus præuentioni, c. proposuisti, de foro comp. cum concord. Contrarium tñ in casu occurrenti, in quo agitur de prima dignitate ecclesiæ collegiatæ, ad quam prouidetur per viam electionis, verius esse rñdeamus per tex. in c. deliberatione prouida, de offi. leg. lib. 6. vbi casus ad literam, ꝙ verum est, nisi data sit a summo Pontifice ipsi delegato specialis facultas præueniendi ordinarios, etiam in ecclesiis colle
8 giatis. Ad penultimum rñdemus, ꝙ † nominatio graduatorum non habet locum in beneficiis spectantibus ad electionem capituli, sed solum ad collationem ordinarij. Nec nb. ꝙ ex tenore cõcordatorum nominatio fieri possit ad beneficia spectãtia ad collationem, prouisionem, nominationem, præsentationem, seu quamuis aliam dispositionem, & sic etiam ad confirmationẽ, & consequẽter ad electionem capituli: quia & si talia verba sint generalia, non tñ includunt beneficia spectantia ad electionẽ capituli, c. cum in illis, §. j. de præb. in 6. Ad vltimũ, certissimi iuris est
9 † Papam posse præuenire electores, cum possit sibi reseruare collationem, & prouisionem beneficiorũ etiam electiuorum, c. si eo tempore, de elec. lib. 6. concurrit enim cum omnibus collatorib. & electoribus, c. 2. de præb. lib. 6. Non obst. concordata, quia loquuntur in episcopalibus & abbatiis, in cæteris verò dignitatib. inferioribus reseruatur libera potestas summo Pontifici, vt patet in versic. nosque, & successores nostros, &c.

EPITOME.

Cum vniuersitas de Besodonio quorundam molendinorum, quæ emerat, nomine ab officiali prælati directi dñi inuestita, quæ longissimo tpe pacificè sciente dño illo directo vti emphyteuta possederat illa, deinde ipsa molendina Raspallo cuidam vendidisset, ac emptorem istum dñs ille directus laudasset, & inuestiuisset, certissima præsumptio est tum ex diuturnitate tpis, tum ex tacita subsecuta ratificatione, quę ex ista ipsius dñi inuestitura perspicua est, officialem illũ inuestiturã vniuersitatis ex mandato fecisse prælati directi dñi: potuit tñ aduersus hanc ecclesia læsa restitui, permutatio verò, quam eadem vniuersitas de dictis molendinis fecisset, Idcirco valuit, quia cum cõsensu maioris partis populi acceptis vtilionb. sibi rebus facta est, licèt quædã a iure præscriptæ solennitates in alienationib. huiusmodi non interuenissent. has autẽ interuenisse ex tpis diuturnitate præsumendũ est, vel ex ipsa consuetudine probata, qua receptum erat infrã in iis negotiis nulla fieri congregationum, tractatuũ, & aliarum huiusmodi solennitatũ. Cæterum alienatio illa Delphino molendinorum, de qua etiã quæritur, licèt a Principe superiorem non recognoscente, non obstante litis pendentia, permissa fuisset, tamen quia in iudicem ab ipso Principe delegatum, qui non subdelegauerat, facta fuit, non valuit. Sed is ɔ̃ctus speciali gratia eiusdem Principis, etiam in alterius, cui ius quæsitum videbatur, præiudicium conualuit. Tertio verò eiusdẽ Principis rescripto, sic illis duobus derogatum esse potest, vt alienatio non valeat, non autem vt venditor, & iudex emptor in pęnã aliquam alienationis incidant. videtur autem Princeps in ea tantum parte primis derogare, in qua quod isto expressum erat impedimento erant. Quantum verò ad eam protestationem, vt venditio pro non facta habeatur, vbi ius ei resisteret, certum est contrahentes a vitio litigiosi non excusare, nec illos pœnas vitium illius vitare, licèt eius pacti vi res empta retrotradatur.

SVMMARIVM.

1 *Mandatum præsumitur ex diuturnitate temporis, tacita ratificatione deinde apparente.*
2 *Permutatio rei vniuersitatis, a maiori parte populi facta, vtilioribus vniuersitati rebus acceptis, valet, licèt solennitates omnes non interuenerint.*
3 *Solennitas præsumitur interuenisse ex diuturnitate temporis.*
4 *Dispensatio facta super vno defectu, ad alium non porrigitur.*
5 *Princeps ius quæsitum nobis auferre potest.*
6 *Princeps non põt reuocare gratias, vt impetrãtes deinde in pęnas incidant.*
7 *Protestatio, vt venditio pro non facta habeatur, vbi ei ius resisteret non excusat a vitio litigiosi.*
8 *Litiosi vitii pœnæ non euitantur, licèt res empta venditori retrotradatur.*

Respon. 213. Interpreta.

Quia dubia supra proposita simplr̃ formantur, nec documenta, de quibus in themate exhibentur, paucis quid
1 quid sentiam rñdebo. Ad primum, † an ex diuturnitate tpis præsumatur mandatũ laudandi, & inuestiendi? videretur prima facie rñdendum ꝙ non, quia cõis est Doct. sñia, ꝙ mandatum nunquã præsumatur ẽt cursu annorũ mille, vt dixit Bald. in l. 2. C. si ex fal. inst. & in l. j C. de reb. eccl. non alie. & in l. qui fundũ, ff. de vsuca. Alex. in l. qui in aliena, in prin. ff. de acq. hær. & in l. sciẽdum, ff. de verb. obl. & consi. 1. lib. 4. & Curt. consi. 49. Sed tñ in casu occurrenti ɔ̃rium verius existimo, quia prædicta cõis sñia non procedit, qñ apparet de tacita ratificatione dñi, cuius nomine res gesta est. tacitè. n. tunc præsumitur dedisse mandatum, vt per Dec. cõsil. 298 non patitur. in casu autẽ isto constat de tacita ratihabitione directi dñi, quia directus dñs approbauit venditionem factam per vniuersitatẽ de Besodonio, factam in Guhelmum Raspalli, laudando & inuestiendo ipsum Guhelmũ, vt præsupponit constare publico documẽto; ergo in necessarium antecedẽs ẽt dr̃ approbasse inuestiturã factam per dictum officialem in ipsam vniuersitatẽ, l. illud, ff. de acq. hęr. l. ad rem, & l. ad legatũ, ff. de procu. tñ quia ipsa vniuersitas, & eius successores, longissimo tẽpore vti emphyteutæ possederint pacificè dicta molẽdina, sciente directo dño. ex qua pacifica possessione inducit̃ tacita ratificatio, saltem efficax ad inducendã præsumptionẽ mandati, sm Alex. consi. 88. qñ omne datum, lib. 5. & Dec. in d. cons. 298. & in istis terminis procedit l. si filius, C. de pet. hær. vbi filius, qui diu possedit hæreditatẽ, præsumitur de mãdato patris adiuisse: præsumitur. n. hoc casu mandatũ, quia effectus corrñdet pręsumptioni. Sic etiam in eo, qui emit a pupillo, & diu possedit, præsumit̃ solenniter facta venditio, sm Ang. in d. l. qui in aliena, in princ. per illum tex. ff. de acq. hær. & platus, qui diu fuerit in possessione, præsumitur cano-

nicè institutus, sm Pan. & alios in c. illud, de præsump. & traditur
in nr̃o proposito per Dec. consi. 36. & quia directus dñs consen-
sit alienationi factæ in vniuersitatem, non vr̃ posse amplius ꝯuo-
nire, reg. quod semel, de reg. iur. lib. 6. nam cũ sit introductum in
fauorem directi dñi, ꝙ emphyteuta non possit alienare vtile do-
minium in personas ꝓhibitas, põt directus dñs suo renunciare
fauori, l. si quis in conscribendo, C. de pac. Veruntñ, quia præla-
tus non põt ecclesię pręiudicare faciẽdo, l. iubemus, C. de sacros.
eccle. & ibi notañ: videretur, ꝙ ecclesia saltem in integrum resti-
tuenda esset aduersus talẽ alienationem, vt est casus in c. j. de in
integ. rest. Constat. n. manifestè eã esse læsam in laudemiis, & iu-
re retentionis, quia vniuersitas nõ ita faciliter alienat, sicut faciũr
particulares homines. & ita tenet Card. Flor. in c. ponit, q. 15. de
locat. & Iac. Aluarot. in c. j. §. j. ad fin. de alie. feud. Circa secundũ,
2 an † permutatio de dictis molẽdinis facta per maiorem, & sanio-
rẽ partem populi, & pñte prætore, seu baiulo loci, retractari pos-
sit ex eo, ꝙ non fuit seruata forma, quæ requiritur de iure in alie-
natione rerũ ciuitatis, de qua in l. fi. C. de vend. re. ciuit. lib. xj. Ista
dubitatio potest dupliciter intelligi. Primò, an permutatio defen
di possit, ẽt ꝙ non fuerit seruata forma d. l. fi. Secundò, an defen-
di possit ea ratione, ꝙ forma pręsumatur interuenisse ꝓꝑ diutur-
nitatem tpis? Ad primum, si vera sunt, quæ præsupponuntur, ꝙ
molendina tpe permutationis essent vniuersitati inutilia, & fue-
rint permutata cum rebus tunc vtilioribus. R̃ndeo, permutatio-
nem factam cum consensu maioris partis populi valere, dato ꝙ
cæteræ solennitates non interuenerint, vt est casus in c. vt rebus,
§. fin. de reb. eccl. non alien. arguendo de rebus ecclesiæ ad res ci-
uitatis, vt arguit gl. fi. in d. l. fi. & gl. & scrib. in l. respublica, C. qui.
ex cau. maio. & in Auct. de non alie. § si minus, & l. fi. C. de sacros.
eccl. Et licèt molendina sint hodie effecta maioris redditus, non
tñ est de hoc curandum, quia inspiciendum est tp̃s permutatio-
nis, l. 2. C. de præd. & de omnib. rebus nauicu. lib. xj. quem tex. no
tant ibi And. de Baru. & Io. de Plat. ꝯ auaros prælatos, qui volunt
res ecclesiasticas olim steriles, modò fertiles, ab emphyteuticia
repetere, dicentes ecclesiam fore læsam. ad idem tex. in l. 2. C. de
fun. rei priuat. & saltib. diuinæ dom. & in l. 2. C. de loca. præd. fisc.
3 lib. xj. Ad secundum, an † ꝓꝑ diuturnitatem temporis pręsumatũ
solennitas, de qua in d. l. fi. interuenisse in hac permutatione, vi-
delicet ꝙ populo sine maiori parte congregato, & præstito iur̃o
de procurando vtilia vniuersitati per illos, qui aliàs non iuraue-
runt, fiat tractatus & deliberatio de alienando, deinde fiat in eo-
rum præsentia alienatio, interueniente authoritate, & decreto
præsidis? Et videretur primo aspectu r̃ndendum, ꝙ non præsuma
tur solennitas tractatus iur̃i & decreti, quæ non legitur interue-
nisse, quia est solennitas extrinseca, quæ non præsumitur, l. quæ-
cunq;, §. fi. ff. de Public. l. pen. ff. de prob. ẽt si sit decursum longis-
simum tp̃s, quia solennitas, quæ non potest interuenire in ipso
actu, vt est solennitas tractatus, & iur̃i de procurando vtilia, quæ
debet præcedere, nunquam præsumitur, sm Socin. cons. 29. viso
quodam, lib. j. per tex. in c. j. de reb. eccl. non alie. lib. 6. Sed his &
similibus non attentis, r̃ndeo solennitatem hoc loco præsumen
dam esse, ꝓꝑ tpis diuturnitatem, per tex. in d. l. si filius. et si dicatur
præsumptionẽ illius leg. admittendam non esse, qñ talis pręsum
ptio tendit principaliter in damnum tertii, vt vr̃ tendere in hoc
casu, quo principaliter agitur de damno vniuersitatis. R̃ndetur
verũ esse, si ex solo cursu decennii vellemus hanc præsumptionẽ
induci. Sed nos pręsumptionẽ hanc colligimus ex cursu ann. 30.
& vltra, quo casu præsumitũ solennitas extrinseca, etiam si agatur
principaliter de damno tertii, c. peruenit, iuncta gl. & ibi Imo. de
empt. & vend. & traditur per D. Alex. cons. 1. & consi. 50. viso in-
str̃o, lib. 4. & D. Ias. in l. j. ver. tertiò singulariter limita, C. qui ad-
mitt. & pro hac sñia est ẽt tex. in c. continebatur, & in c. ea noscitũ,
vbi Ant. de But. & alij *cõiter*, de his quæ fiunt a præla. sine consen.
cap. vbi ex diuturnitate tpis pręsumitur consensum capituli in-
teruenisse in alienatione rei ecclesiasticæ. Nec obst. ꝙ consensus
soleat interuenire in ipso actu. tractatus autem & iur̃i præstatio
ante actum, vt dicebat Soc. in d. consi. 29. quia hæc dr̃ia, quam fa-
cit Soc. reprobatur cõiter sm Fel. in c. sicut, de re iudic. nam si ea,
quæ debent interuenire in ipso actu, præsumuntur interuenisse,
licèt nõ enuncientur in instr̃o actus celebrati, certè magis debẽt
præsumi interuenisse ea, quæ actum ipsum solent præcedere, cũ
illa non ita notario possent esse nota, sicut ea quę fiunt in ipso a-
ctu. & ita tenet Alex. cons. 79. circa primum, lib. j. vbi vult ex diu-
turnitate temporis pręsumi tractatum, consensum capituli, & cę
tera solennia interuenisse in alienatione rei ecclesię, & idem con
suluit Soc. sibi ꝯrius, consi. 15. lib. 1. consi. 153. ꝙ est consi. 1. lib. 2.
vbi consuluit, ex diuturnitate tpis pręsumi decretam fuisse matri
tutelam debitè & solenniter. & idem consuluit Pet. de Anchar.
130. ex cõsiliis. Et ad istud propositum possem infinita allegare,
quę referunt Fel. in d. c. sicut, Ias. in d. l. j. & Alex. in variis cõsiliis,
quę breuitati studẽdo missa facio. Et in hoc casu, in quo constat
maiorem partem populi fuisse congregatam ad actum permuta
tionis celebrandę, maximè est pręsumenda solennitas tractatus,
quia nõ solet populus congregatus quicq̃ agere, nisi prius simul
tractetur & deliberetur quid agendum, vt docet experiẽtia, quæ
est rerum magistra, cle. dispendiosam, de iud. & pręsupponitũ etiã
fuisse probatũ. & pro hoc facit, quod dixit gl. vulgata in l. neque
natales, C. de prob. q̃ vult, ꝙ vno probato censeantur probata re-
liqua, quæ cũ illo probato frequenter contingunt, q̃uis non sem-
per, eo quia lex p̃sumit id interuenisse, quod solet euenire a cõi-
ter contingẽtibus, & ibi Bal. infert ad plura, & per illã gl. & gl. in
l. cũ dotem, C. de iure dot. & dñr Doct. ꝙ arg. a cõiter contingen
tib. est concludens in mã probationũ, ita inquit Bal. in c. fi. de cau
sa pos. & prop. & in l. cũ oportet, col. 2. post Cy. C. de bo. quę lib.
& est tex. quẽ ibi no. Pan. in c. j. de cle. non res. & ad istud proposi
tum multa congessit D. Ias. in l. non hoc, C. vnde legi. Accedit ad
augendã hanc pręsumptionẽ consuetudo, vt dr̃ probata, de non
ꝯficiendo instr̃a congregationũ, tractatuũ, & aliarum solennita-
tum, q̃ in pertractandis & administrandis rebus publicis solent
adhibere. valet. n. ꝯsuetudo super modo obseruandi solẽnitates,
sm Bal. in auc. hoc ius porrectũ, C. de sacros. eccl. imò sunt, qui ẽt
velint valere consuetudinẽ, per quam tollũtur ipsę solennitates
requisitæ in alienatione rerum ecclesiæ, & reipublicæ. inter quos
fuit gl. q̃ ibi sequitur Ang. in l. diuturna, ff. de legib. & alii plures,
quos refert Ias. in l. de quibus, eo. tit. imò *communis* est sñia, ꝙ con
suetudo possit derogare omnib. solẽnitatibus requisitis in aliena
tionib. rerum ecclesiæ, & reipub. de iure ciuili, sm Pan. & alios in
c. j. eo. tit. lib. 6. & D. Ias. in d. l. de quibus. Et ex hoc remouetũ suspi
tio eorũ, qui dñt non esse verisimile, ꝙ interuenerit tractatus, &
alię solẽnitates, quia de his ita fuisset facta scriptura, sicut fuit fa-
cta de alienatione: nã cum non soleat de talib. fieri instr̃m, cessat
prædicta suspitio. Ad illud dubium, an licẽtia obtenta a Principe
per Raspallũ de alienando molendina non obstante litis pendẽ-
tia, fuerit sufficiens, ita ꝙ potuerit Raspallus vendere dicta molẽ-
dina iudici delegato, corã quo causa ipsorum molendinorũ pen
debat. R̃ndeo ꝙ non, quia ꝯ talem ꝯctum obstant duo, videlicet
vitiũ litigiosi, l. 2. C. de litig. & defectus ex parte iudicis, qui pro-
hibetur ꝯhere cum hñtibus litem coram eo, ac aliis subditis, l. nõ
licet, & l. officia, ff. de ꝯh. emp. & l. aufertur, §. 1. ff. de iure fisc. cum
4 concor. Dispensatio † autẽ facta super vno defectu non porrigi-
tur ad alium, l. si domus, ff. de ser. vrba. pręd. c. ex tuarum, de auth.
& vsu pall. firmat Oldr. consi. 247. factum tale est. Io. And. in add.
Spec. super rub. qui fil. sint leg. & Bal. in l. eã quam, C. de fideicõ.
& in l. j. C. de furt. vbi dicit, ꝙ non sufficit cl̃a generalis, non ob-
stante, vbi sunt plura obstacula, sed requiritur specialis mẽtio sin
gulorũ. & ad istud propositum plura cumulauit Fel. in c. postula-
sti, de rescrip. & Dec. in c. ad aures, eo. tit. Pręterea nunq̃ per gene-
ralẽ gratiam censetur cũ iudicib. dispensatum, vt possint ꝯhere
cũ subditis, sed opus est speciali, & indiuidua gratia, l. j. C. de ꝯct.
iud. ibi, nisi specialẽ nostri numinis hoc eis permittentẽ diuinam
rescriptionem hr̃e meruerint. & d. l. non licet. ibi, nisi spãliter hoc
quibusdã concessum est. Quæ. n. exigunt specialem mentionem,
nõ comprehenduntur in gratia gñali, sm gl. in cle. 1. verbo, & spe
cialiter, de iud. & Io. And. in c. 1. de exce. lib. 6. & ad hoc plura cõ-
gessit D. Ias. in l. j. ff. si quis in ius voc. nõ ierit. Nec dicatur, ꝙ nul-
lus erat defectus in hoc iudice, cũ esset iudex perpetuus, qui non
prohibetur ꝯhere cum subditis, l. principalibus, ff. si cer. pet. quia
quantũ ad Raspallũ forensem non erat iudex perpetuus, sed dũ-
taxat quantũ ad causam sibi delegatã. Pręterea, & si iudex perpe
tuus non prohibeatur ꝯhere cum subditis gñali, credo tñ ꝙ pro-
hibeatur ꝯhere cũ his, qui causas agunt coram eo, quia & cũ his
ꝯhere prohibentur ẽt Aduocati, l. si quisquis, §. p̃terea, C. de po-
stu. can. infames, §. p̃terea, 3. q. 7. Nec ẽt obstare vr̃, si dicatur ꝙ hic
iudex deleg. nõ cognouit amplius de causa, sed eius locũtenens,
quia cũ non subdelegauerit causam in totũ, nec in parte, nõ de-
siit esse iudex, licèt eius locũtenens cognosceret: nã poterat hic
deleg. quoties voluisset, causam reassumere, & de illa cognosce-
re, vt no. in c. super q̃onum, in prin. de off. dele. Si aũt subdelegas-
set causam suo locũ tenenti in totum ante emptionẽ, non crede-
rem, cũ prohibitum ꝯhere, cum nõ esset amplius iudex, d. c. super
q̃onum, §. porrò, &c. Ad illud aũt quęsitum, an scd̃a gratia habeat
prodesse, ita ꝙ ꝯualidetur ꝯctus factus cũ prędicto iudice. R̃ndeo
ꝙ sic, quia talis gratia fuit specialis, qua stãte valet ꝯctus, d. l. j. C.
de ꝯctib. iud. & d. l. nõ licet. Nec ob. si dicatũ, ꝙ secuta inualiditate
primæ gratię acquisitũ erat ius aduersario, qđ per scd̃am gratiam
non vr̃ tolli potuisse, cũ non possit Princeps auferre pęnã semel
parti applicatã, sm gl. & Mod. in l. 2. C. de in ius voc. qui. n. cedit
iura sua litigiosa potentiori, hac pęna plectitur, ꝙ talia iura in ad-
uersariũ transferuntur, l. fi. C. ne lic. poten. quia ad istud r̃ndetur,
ꝙ per alienationẽ rerum corporaliũ litigiosarum non acquiritur
aliquid aduersario, l. pen. ff. de alie. iud. mut. cau. fac. sed solũ com
pellitur emptor restituere rẽ venditori, soluta æstimatione fisco,
l. fi. C. de litig. nec ẽt per alienationẽ factam in iudicẽ res vendita
applicatur parti collitiganti, d. l. auferũ, §. j. ff. de iu. fis. vnde frustra
per partẽ allegatur ius fuisse sibi quæsitum. Non ob. tex. in d. l. fi.
C. ne lic. poten. quia loquitur in cessione actionum, sm glos. ibi,
nos loquimur in alienatione rerum corporalium, & ita declarat
5 Azo in Summa, C. de litigio. Sed posito, † quòd aliquod ius parti
fuisset acquisitum: quia tamen acquisitũ fuisset illi ex dispositio-
ne legis editæ a Principe, potuisset ipse Princeps tale ius auferre,
secundum

ſm Ang.in l. Antiochenſium,ff.de priui.creditor.& in l.Lucius,
ff.de euictio.& plura ad iſtud propoſitũ adducit Fel.in c.q̃ eccl'ia
rũ,ver.quta declaratio,de conſtitutio. Non obſt.tradita in l. 2.ff.
de in ius voc.q̃a procedunt in Principe recognoſcente ſuperio-
rem,vt patet ex doctr. Bar.ibi, nos vero loquimur in Delphino q
in ſuo Delphinatu tenet locũ ſupremi Principis,q pōt ius acqui
ſitum ex legis diſpoſitione auferre cui vult, vt patet ex prædictis.
Ad id verò, an per vltimum reſcriptũ fuerit derogatum primis
duob.q̃b.conceſſa fuerat alienandi facultas, ẽt in dictum iudicẽ
non obſtante vitio litigioſi. Iſta q̃ō pōt dupl'r intelligi. Primo,an
Princeps,ſiue eius locũtenẽs potuerit? Scđo, an derogare volue
rit? Ad primum q̃ſitum ad effectũ,ꝙ alienũ nō valeat,crederem
Principem potuiſſe. Sed q̃tum ad hoc,ꝙ cõmiſſa ſit pena litigio
ſi vel alienãtis in iudicẽ,nõ crederem potuiſſe, ne authoritate re
ſcripti ꝯhentes illaq̃ati reperiantur, l.j. C.de his, q venĩẽ æta.im
6 petraue.alioqn eſſet † in ptãte Prĩcipis facere,qñ vellet impetrã
tes grãs ꝯ ius incidere in pœnas: reuocãdo ipſas grãs ꝑ ſuo arbi
trio,ꝙ eſt abſonum, & crudele dictu. non.n.debet Princeps frau
dem vllam adhibere in prẹiudiciũ ſubditorum, c.ꝑ tuas, de do.
nec.n. inde iniuriatũ naſcenda eſt occaſio, vnde iure naſcuntur
l.meminerint,C.vnde vi.Ad ſm,an voluerit derogare, non poſ-
ſum certũ dare rñſum, q̃a nõ fuit mihi exhibita copia reſcripti.
Ex his tñ,q̃ præſupponuntur in narratione facti,arbitror, ꝙ vo-
luerit derogare primis,in ea duntaxat parte,quaten' ꝑ prima re-
ſcripta impediri pōt, ne iudex cognoſcat de cauſis dictorũ molẽ
dinorum ſimul cũ cã poſſeſſorij,de qua in themate; q̃a illud eſt,
q̃d principal'r mãdatũ per vltimũ reſcriptũ emanatũ cũ cl'a, non
obſtantib.primis,reſer. q̃ cl'a ſolũ opaẽ q̃tum ad diſpōnẽ ſpecifica
tã c.paſtoralis.ibi,q̃tũ ad ea,q̃ ipã ſr exprimunẽ,de reſ. Præterea nõ
eſt verſimile,ꝙ Princeps voluerit derogare primis, q̃tum ad effe
ctum,vt Raſpallus venditor,& iudex emptor, incidant ĩ pẹnam
ob alienationẽ factã authoritate dictorum reſcriptorum, q̃a nõ
ꝑt iſtud facere, nec conuenit Principi, vt ſtatim dixi. Conceſſio
aũt Principis in dubio reſtringenda eſt, vt ſolũ ad ea, q̃ mandari
7 poſſunt,voluntatem dediſſe videatur. Sed an † illa ꝓteſtatio, ꝙ
venditio hẽatur, pro nõ facta,vbi ei ius non aſſiſteret excuſet ꝯ-
hentes a vitio litigioſi. Videretẽ rñdendum,ꝙ ſic,q̃a in his,in q̃b.
pactũ regulaẽ, & modificaẽ ab aīo ꝓteſtatio declaratoria excu-
ſat ꝓteſtantes a delicto.ſm gl.in l.j.in verbo nec vi,C.vti poſſi.ꝑ
q̃ ita docet Bar.in l.nõ ſolũ,§.morte.ver.circa quantum,ff.de no
ui op.nun.Contractus aũt reſolo pendet ab aīo ꝯhentium,l.j.&
2.C.qñ lice.ab emp.diſced.ergo,&c.& ad hoc facit optimum ſi-
mile de emphyteuta,q alienauit rẽ emphyteuticã, ſi,& dummo
do dño directo placuerit: nam talis proteſtatio eũ excuſat a cõ-
miſſo,q̃a nõ facta alienatio,ſi dñs non ꝯſentiat,ſm Albe.de Ro-
ſa.in l.fi.C.de iure emphy.& Ia.Alua.in c. j. in prin.de prohi.feu.
alie.cum concor.adductis per Cur.conſi. 8. viſo inſtrõ.Contra-
rium vr̃ verius,q̃a proteſtatio ꝯria facto in his, q̃ dependent a po
teſtate iuris,& nõ partiũ,nihil operatur,l.alimenta, C.de ne.ge.
& c.cũ M.Ferrarien.de ꝯſti.non dependet aũt a ptãte partiũ alie
nare rem litigioſam abſq; vitio litigioſi,ergo &c. Nec ob.dũ dr̃,
ꝙ proteſtatio excuſat ꝓteſtãtem a delicto in caſib.in q̃b.ſcm rl'a-
tur ab aĩo,q̃a procedit qñ animus tollit vitium a facto, ſicut loqr̃
gl.in d.l.j.C.vti poſ.ſ.quando quis ingrediẽ poſſeſſionem alteri',
proteſtando,ꝙ nõ vult poſſeſſorẽ deijcere, ſecus qñ aĩus nõ tol-
lit vitium a facto, ſicut in caſu noſtro, in quo venditor tranſtulit
dominium, & poſſeſſionem rei litigioſæ in iudicem, nam ani-
mus non tollit vitium tranſlationis poſſeſſionis in alterum. Et
ideo ſi emphyteuta,qui proteſtatus eſt ſe vẽdere,ſi domino pla-
cuerit, non excuſatur virtute talis proteſtationis, ſi rem tradidit
emptori,ſm Bal. in c.Cumana,ver.& prædicta faciunt, de elect.
& in c.j.§.hæc quoque,ad fi.de ſucceſ.feu. & ſequitur Fel. q alias
authoritates adducit, in c.quẹ in eccleſiarũ,de cõſt. Refert ergo,
an Raſpallus trãſtulerit poſſeſſionem molendinorũ in empto-
rem,an vero ſteterit in puris finibus ſuæ proteſtationis. Ad quin
8 tum,quod habet duo capita; videlicet, an † euitabuntur pœnæ
vitij litigioſi,& alienationis in iudicem, ſit in vim dicti pacti re-
ſolutiui retrotradantur molendina Raſpallo vẽditori. Ad iſtud
primum caput reſpondeo,non euitari, quia ſemel dolũ fecit Ra
ſpallus,cum venderet,l.1.§.ſi rem, ff. depoſi.nam feudatarius,q
feudum alienauit irrequiſito dño,ẽt ꝙ iſtud recuperauerit, non
euitat commiſſum,c.j.quid iuris ſit,ſi vaſal.poſt aliena. feu. recu-
pe.idem in emphyteuta dixit Bar.in l.ſequitur,§.idem Labeo,in
fi.ff.de vſucap.& ſequuntur cõter Doct. teſte Iaſ.in l.fi.eo.co.an-
tepe.C.de iure emphy. & Dec.cõſi. 160.in vlti.dubio. Ad aliud
caput reſponſum fuit ſupra, in 3.dubio.

EPITOME.

Vicarius Archiepiſcopi, cui conferendi beneficia poteſtas da-
ta erat,& præter ea Vicarium alium conſtituendi,quo ad omnes
facultates & poteſtates in vicariatu ſpecificatas & declaratas hac
adiecta cauſa,ꝙ is aliquando Vicarius,tam pro proprijs,q̃ ꝑ ipſi'
Archiepiſcopi negocijs abſiturus eſſet, optimo iure Vicarium
ſibi cum hac poteſtate beneficia etiam cõferendi ſubſtituit. Sed
hic non potuit illi vllo iure beneficia conferre. Nec dubium eſt,
quin huius poteſtas omnis,illo mortuo, finita ſit. Nec vera poſ-
ſeſſio beneficij alicuius a Vicario ex iſtius ſubſtituti collatione,
& ita vi tituli inualidi,comprehẽſa,titulum validum coadiuua-
ſe poteſt.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus Vicario ſuo poteſtatem dare poteſt alium Vicarium conſtituẽdi*
etiam quo ad poteſtatem beneficia conferendi.
2 *Clauſula,omnes nominatas, & dictas poteſtates, refert omnes ſpecialiter*
expreſſas.
3 *Vicarius Vicarij,qui beneficia conferẽdi poteſtatem habet,ipſi Vicario cõ-*
ferre non poteſt.
4 *Vicarius eſſe deſinit eo mortuo, a quo Vicarius erat conſtitutus.*
5 *Poſſeſſio vi prioris tituli inualidi comprehenſa,ſequentem titulum validum*
non coadiuuat.

Reſpon. ccxxiiij.Interpret.

Quatuor quæſitis mihi propoſitis, omiſſa omni ſuper-
flua allegationum & argumentorum pompa,
quam br̃ potero,reſpondebo. Ad primum, uideretur, ꝙ Vicari'
non poterit alium Vicarium cõſtituere.de iure iſtud certum eſt,
vt concludunt do.Ant.de Butr.& communiter Canoniſtæ in c.
clericos,de offi. Vicar.per illum textum.Glo. Geminia. ꝙ alij,in
c.j.eo.titu.in 6.D.Anto.& Fel.in c.perpetuus,de fi.inſtr.Sed dif-
ficultas præſentis dubitationis ſtat ſuper poteſtate conceſſa Vi-
cario per domi. Epm̃ Narbonenſem faciendi vnũ uel plures Vi
carios, an etiam videatur dediſſe poteſtatem faciendi alium Vi-
carium,ẽt quantum ad conferenda beneficia. Ratio dubitandi
ea eſt,quia in generali poteſtate data Vicario, non comprehen-
ditur facultas conferendi beneficia,c.fi.de offi. Vicari.in 6. ergo
in gñali poteſtate faciendi alium Vicarium, qui poſſit beneficia
conferre. Sed hoc non obſtante vr̃ mihi dicendum eſſe ꝯtrũ. Rõ
decidendi,quæ me mouet, talis eſt. Certum eſt, quod ep̃s poteſt
1 dare Vicario,iuxta text.in d.c.fin. Certum etiam eſt, ꝙ † Ep̃s po-
teſt dare poteſtatẽ Vicario ſuo faciendi alium Vicarium, etiam
quo ad poteſtatẽ cõferẽdi benebcia,ſm Rotam in deci.377.fuit
dubitatum,in nouis,per tex.in d.c.j.de offi.Vica.li.6. In caſu no-
ſtro Archiepiſcopus dedit Vicario expreſſe facultatem faciendi
alium Vicarium,ergo &c. Non obſt.dum dr̃, ꝙ in poteſtate ge-
nerali ſubſtituendi non cenſetur comprehenſa poteſtas faciendi
alium Vicarium quo ad conferendum beneficia. Quia reſpõde-
tur,ꝙ do. Archiepiſcopus dedit poteſtatem Vicario faciendi Vi-
carium quo ad oẽs facultates & poteſtates in Vicariatu ſpecifi-
catas,& declaratas,intra quas erat etiam facultas conferendi be-
neficia, ergo in ſpecie fuit ſibi data poteſtas faciendi alium Vica
rium,ẽt quantum ad conferenda beneficia. Nam illa participia,
ſpecificatas,& declaratas,referunt ẽt poteſtatem conferendi re-
latam,ſm Bar.in l.talis ſcriptura, §.fi. ff.de leg.j. Illa.n.participia,
ſpecificatas.& declaratas,exponitur id eſt nominatas,& dictas,
c.præſentium,de teſtib.li.6.& l.procuratorum, ff.de procurator.
& ibi gl.& l.negocium, C.de neg.geſt.iſta autem participia,om
2 nes † nominatas,& dictas poteſtates, referunt ſpãliter omnes ſu-
pra expreſſas ſm Bart.in d.l.talis ſcriptura, §.fi.& Soc.conſi.62.
viſis conuentione,vlt.lib.ergo idem dicẽdum in iſtis participijs,
ſpecificatas,& declaratas. Ad ſm quæſitum,quo quæritur, an Vi
carius Vicarij potuerit ipſi Vicario conferre beneficia. Br̃ rñdeo
3 † ꝙ nõ,q̃a Vicarius a Vicario ꝯſtitutus repreſentat pſonã Vica-
rij conſtituentis,d.c.j.de oſ.Vic.lib.6.vbi dr̃,ꝙ excommunicato
Vicario ꝯſtituente,ſuſpenditur iuridõ Vicarij conſtituti.is aũt,q
repreſentat pſonã alterius, nõ pōt illi beneficia conferre. q̃a in-
ter ꝯferẽtẽ,& eũ cui fit collatio,dẽt eſſe diſt.c.fi.de inſ. & ibi ĩ ſpe
cie Pan.decidit ꝙ Vicarius nõ ꝑt ꝯferre bñficia Epõ, cuius pſo-
nam repñtat. Cõfirmaẽ,q̃a Vicarius, q ꝯſtituit ſm Vicarium.
ptãtẽ a ſe nõ abdicat, ſed exercitiũ ſcđo Vicario ex cã ꝓcedit, iux
ta l.j.ff.de off.eius,cui man.eſt iuriſd.ſm Hoſti.& Gemi.in d.c.r,
Rotã in loco ꝑalle.ceſſante ergo cã, ꝑp q̃ data fuit facultas faciẽ-
di alium Vicarium,ceſſabit poteſtatas ſcđi Vicarij,c.cum ceſſan
te,de app. Cã aũt, quare Archiep̃s dederit facultatem ſuo Vica-
rio faciendi alium, Vicarium,exprimiẽ ĩ Vicariatu, q̃a aliqñ ipſe
Vicarius abſiturus eſt, tam proprijs, q̃ ꝑ ipſius Archiep̃i nego-
ciis.hæc cauſa ceſſat,qñ Vicarius nõ abeſt: vñ bñ ſequitur,ꝙ nõ
potuerit facere aliũ Vicarium,q ſibi ꝯferret beneficia. Ad tertiũ
4 an † mortuo primo Vicario expirauerit ptãs ſecũdi Vicarij. Ad
iſtud dubiũ rñdet glo.in cle.fi.de ꝓc. ꝙ expirat ptãs Vicarij mor-
tuo eo,a quo fuit Vicarius conſtitutus per illum tex.& per text.
in d.c.1.de of. Vic.lib.6.& vtriq; ſequunẽ Doc. & ita dicendũ in
caſu pñti,q̃a ſecundus Vicarius ꝯſtitutus fuit Vicarius a Vicario
defuncto nomine ipſius,& in ſui locum, ut ĩ themate præſuppo
5 nitur. Reſolutio vlti.q̃ſiti,an poſſeſſio † apprehenſa virtute prio
ris tituli inualidi coadiuuet titulũ validũ,ita ꝙ poſſeſſor præferẽ
dus ſit aduerſario, q prius aſſecutus fuit poſſeſſionem vigore ti-
tuli inualidi eiſudẽ datæ,pẽdet ab intellectu c. ſi a ſede, de ꝓb.li.
6. Videamus ergo,quæ nã fuerit rõ decidẽ.in illis tex. gl.in reg.in

pars

pari, ff. de reg. iur. cum assignat rõnem, qa in pari cã melior est cã possidentis, qua r tione attenta videret dicendum præferendũ esse eum, qui prius possidet, et ꝙ possessionem fuerit assecutus ex inutili titulo, quia et ex inutili pctu transfertur possessio, l. i. §. si vir, ff. de ac. q. po. Nam si ratio prælationis consistit in possessione anteriori, non vr̃ referre, vnde possessio habita fuerit, postꝗ̃ causa prælationis iustificatur, l. i. §. & post operis, ff de no. oper. nun. Verum his non obstantibus, primum verius puto rõnib. sub sequentibus. Primò, quia text. in d. c. si a sede, debet intelligi de anteriori possessione a iure approbata: alias sequeretur ꝙ intrusus, si postea obtineret titulum eiusdem datæ, ꝙ posset sanare intrusionem, qđ est absurdum, d. c. eum q., de præben. traditur per scribentes, io c. cum nostris, de concess. præb. & per Fel. in c. in nostra, corolla. 2. de rescrip. Sed possessio habita virtute tituli inualidi est reprobata, c. j. de reg. iu. in 6. ergo, &c. Secundo, qa rõ d. c. si a sede, volentis ꝙ præferatur is, qui pri⁹ est assecutus possessionem, non fuit, quia in pari causa melior debet esse conditio possidentis, quia ex quo vnus habet titulum a Papa, alter ab ordinario, satis constat ꝙ non sunt in pari causa, qa vnus habet ius a digniori, sed ea fuit, quia pp datam eiusdem diei, dubium est quis prior impetrauerit, quæ dubitatio resoluitur ex coniecturis & p̃sumptionib. nam si neuter possideat, præfertur is, qui hẽt titulũ a digniori pp ꝑcedentis ꝓrogatiuã, vt d. c. si a sede, ĩ i. resp. Si vero alter prius adeptus fuerit possessionẽ, ille præfertur, qa p̃sumit ꝙ sicut ꝑuenit alterũ in assecutione possessionis, ita ꝑuenerit in assecutione tituli, q̃ rõ cessat, qñ cõstat, ꝙ alter prius adeptus est possessionem vigore alterius tituli inualidi, vñ locus non debet esse coniecturis, l. cõtinuus, §. cũ quis, ff. de verb. obl. Tertio, quia sola possessio non est causa prælationis, nisi coniuncta cum titulo sm̃ D. Phil. de Peru. post alios in d. c. si a sede, sed possessio apprehensa virtute tituli inualidi, non potest coniungi cum titulo valido eiusdem datæ, quia constat, ꝙ fuit apprehensa virtute primi tituli a iure reprobati, ergo &c.

EPITOME.

Raymundum de Suco actorẽ, cũ Ia. Cambio reo de Rectona quadam contendentẽ, haud dubiè malè per omnia agere certũ, & perspicuum est. Primum n. ꝙ suæ collationis, & tituli profert instrumentum, cũ neque ab apostolico, neq; imperiali, neq; ordinario episcopi Notario, quod vltimũ tñ ex consuetudine necessarium erat, ꝯfectum sit nullã probandi vim habet. Deinde illi fidẽ derogant cõis in eo instrumẽto non obseruat⁹ stylus, epalis sigilli omissio, in anno pontificatus error, & ꝙ extra diœcesim, festo ac solenni die, prima videlicet Maij, tam resignatio ipsa, q̃ hæc collatio, quæ a Vicario facta dicitur, interuenerint. Item ꝙ p annos octo passus sit, reum & ei⁹ prædecessorem, Rectoriam de qua quæritur, sine cõtrouersia, protestatione, significatione, intimatione aliqua iuris sui atque tituli, pacificè possidere. Quæ omnia vehementem adeo tali suspicionem habent, ut illis & resignationis, & collationis instrumentis, iudex moueri non debeat, nec possit. Tum vel hoc solo, hoc iudicio summouendus, & appellandus est; ꝙ cum duo curata beneficia simul retineat, vtroq; sit ipso iure priuatus. Reus uero Iaco. Cambius cum hãc Rectoriam ex permutationis causa a domi. de Sepib. prædecessore suo septenni, ac propterea triennali possessore, ac coloratum titulum habente, consequutus sit, quin possit, cum actorem per exceptionem iuris non sui repellere sufficiat, illius exceptionibus vti, dubiũ non est. potuit itaque vel ipsam de triennali possessore regulam, inter cæteras, quæ illi competerent exceptiones aduersus actorem allegare. Nec vero negari potest, quin hic quoque reus in interdicto retinendæ, de quo potissima quæstio est, obtinere debeat, tum quia possessionem suam actor, eo ꝙ protulit instrumento, cum in iudicio fidem nullam faciat, probare non potest; tũ quia etiam si illa probata esset, tamen huius antiquior est possessio, proinde summo iure hic reus absoluendus est.

SVMMARIVM.

1 *Notarius Apostolicus vel Imperialis ex ipsius assertione non creditur, nisi priuilegij instrumentum exhibeatur.*
2 *Styli variatio facit, vt instrumentum falsum præsumatur.*
3 *Sigilli omissio suspectam reddit scripturam.*
4 *Falsitas in anno Pontificatus, vel Domini, instrumentum reddit sine dubio suspectum.*
5 *Vicarius generale mandatum ad conferenda beneficia habens extra territorium & diœcesim, vim mandati illius conferre non potest.*
6 *Beneficia duo simul retinens, vtroque ipso iure priuatus est.*
7 *Prædecessoris in beneficialib. vti iure, quod intentionis agentis est exclusiuum, licitum est, & num. 9.*
8 *Triennalem possess. neque in petitorio, neque in possessorio a quoquam nec directo, nec per indirectum, molestari Basiliense Concilium prohibet.*
10 *Interdicto retinendæ, qui possessionem non probat, obtinere non potest, vincit autem qui antiquiorem habet. nu. 11.*
12 *Possessio posterior clandestina præsumitur.*

Respon. ccxv. interpreta.

IN causa Beneficiali vertente inter Raymundum de Suco actorem, & D. Ia. Cãbij reũ, quatuor sunt principalr, q̃ reuocãnt in dubium. Primò, an instrũm exhibitũ ꝓbet intitulũ Raymundi. Secundo posito ꝙ p instrũ ꝓbet de tit. ipsius Raymundi, an talis ti. de iure sit legitimus. Tertiò, posito ꝙ dicatr legitimus ti. & potior sit ti. do. Iac. possit vti beneficio reg. de triẽnali possess. seu pragm. de pacificis possessorib. Quarto, an ꝑ parte Raym. sit probata poss. Circa primum plura sunt, quæ deducuntur ꝯ instrũm collationis domi. Raymun. Sed prima fronte in aliquo vñr fidem illius diminuere. Dr̃ primo, ꝙ nullã fidẽ facit, qa debuit instrumentum loqui in persona Vicarij conferentis, non persona Notarij. Ista exceptio nõ vr̃ iuridica, quia nihil interest, an instrũm concipiat in prima persona, vel in tertia; & an p verba p̃sentis, vel preteriti, c. ꝙ a sit, ver. decætero, & ibi in spẽ no. Pan. de iure patr. & c. dudum, de ꝑuer. ꝯiug. & in c. j. de no. for. fidei. ubi in terminis Bal. no. ꝙ Notarius non dr̃ nec in stylo, nec in facto variare, si vnũ & idẽ instrũm mõ scribat in 1. persona, modo in 3. & ideni tenuit Spe. tit. de ꝓc. §. vt autẽ, ver. non est vis, & authoritates in hoc abundant. Scdo op. ꝙ non constat enim, qui dr̃ rogatus de instrõ collationis, esse Notarium Apostolicũ. Sed nec ista obiectio ob. qa sm̃ Pan. & cæter Doc. in c. sicut, ne cle. vl monac. Notarius imperialis põt exercere officium in causis spiritualibus, & eis instr̃is standũ est q̃cq̃d dixerint Ibi Io. Andr. & Host. Verũ si cuncta altius ꝯsiderent, apparebit hmõi instrõ nullam fidem esse adhibendendã plurib. rõnib. Et primo, qa nõ constat Raym. meretum, qa dr̃ explicasse illud instrũm, esse Notariũ

1 Apticum, & minus imperialẽ. & licet ipse † in subscriptione attestetẽ se esse Notarium Apostolicũ & imperialẽ tñ subscriptioni suæ nõ creditur, nisi exhibeatur instrũm sui priuilegii, sm̃ Spe. ti. de instr. edi. §. si. ver. & scias. Bar. in l. j. C. de man. Prin. & in l. Herennius, ff. de decu. cum si. Socy. consi. 33. li. j. Secundo, qa dr̃ extare consuetudinem, ꝙ nullus possit conficere instrã de colla. & resignationib. beneficiorũ, nisi sit Notarius, & ordinarius Epi, aut eius Vicarij, alias instrã fidem non faciant, q a ꝯsuetudine stãte instrã rogata per alium non ꝓbant, sm̃ Ang. ꝯ. i. 194. vlsis processib & Raph. Fulg. consi. 151. egregius miles. Sed posito, quòd cessaret ꝯsuetudo & ꝯstaret, ꝙ Raym. Meret. esset Notarius, adhuc sm̃ ea q̃ ꝓponunt, nõ crederẽ fidẽ esse adhibẽdã huic istrõ, qa multi sunt q̃ reddont ipsum instrũm esse suspectũ, & q̃ eius fidem faciũt vacillare. Primo deuiat a cõi stylo, qa collationes scribũtur ĩ j. ꝑsona conferens loqtur p uerba de p̃nti: hic loquitur

2 Notarius per verba de p̃terito, † vñ variatio styli præsumit istrũm falsum, c. q̃ graui, de cri. falsi. c. 2. de rescri. Et in casu nostro, ꝙ instrũm scriptum ĩ tertia persona, per verba de præterito, quod erat sm̃ stylum scribendum in prima persona, per verba de p̃nti p̃sumatur falsum, tenuit Ias. in l. 2. § & harũ, ff. de verb. ob. Secundo, qa non est sigillatum sigillo Epi, ut requiritur, & ꝯsuetudo obti

3 nuit, cuius sigilli omissio tollit fidem scripturæ, vel † saltem eam suspectam facit, c. inter dilectos, de fi. instr. tradit Spe. in ti. de instr. edi. §. postremò, ver. item ꝙ non est sigillatũ, & in ti. de rescri. ꝑ. § j. ver. & ꝙ non est sigillum. Tertio quia erratum fuit in anno Põtificat⁹ Iulij, anno 11. & currebat ann⁹ 8. ꝯstat aũt, ꝙ Põnificat⁹ ann⁹, & nomẽ Papæ, ex ꝯsuetudine & ex stylo sunt apponẽda in instrumento, sm̃ Pan. & alios, in c. j. de fi. instr. & Io. And. in data 6. & esset de iure, vt in Auct. vt ꝑpo. nom. Impe. & per Spe. tit. de instr. edi. §. postremo, ver. itẽ ꝙ non est ibi inscriptus, & licet pos

4 set dubitari, an † falsitas in anno Pontificatus, vel in anno Dñi vitiet instrũm per ea, q̃ scribit Bar. in l. nominatim, ff. de ꝯd. & de. & in l. si librarius, ff. de regu. iur. tñ ꝙ instrũm non reddatur suspectũ nullus negat, vt voluit Alb. G. in. i. tra. male. tit. de falsi. ver. qõ talis est, & plene tradit in data. 6. Quarto suspicionẽ falsitatis auget clãdestinitas. nã ut ex istr̃is apparet, & resignatio & collatio fuerũt factæ ext. diœcesim ĩ camera cuiusdã casln, & ĩ solẽni festo, videlicet die prima Maii. hic locus & hoc tp̃s actui non conueniunt. ergo nos ad suspicionem deberent inducere. c. in omnib. 81. dist. fraudulenta, simulata & falsa, sm̃ rei, & negocij exigẽtiã, p̃sumuntur clam & occultè gesta, l. fi. ff de ritu nup. & non multiplicando in alleg. ꝙ collatio & resignatio facta clã habeantur suspecta, firmant Imo. & Car. in c. vni. vt eccl. benefi. Fel. in c. nõ quidam de iureiu. in c. consuluit, de offic. deleg. & do. de Selua in tract. suo de benefi. in 17. q. 3. par. Accedat ꝙ domi. de Suco tam longo tp̃e, videlicet octo annis, & vltra, passus fuit dictum Cambij, & eius prædecessorem pacificè possidere dictam Rectoriam, quod non fecisset, si ueram collationem habuisset, qa nemo præsumitur abuti iure suo, l. cum de i debito, ff. de prob. nec quisquã p̃sumitur ius suum negligere, c. j. & 2. de renun. lib. 6. Et si dicat, ꝙ do. de Suco ignorabat collationem sibi factam. Respondeo ignorantiam non prætium. in casu nostro, ut ĩ. latius deducam. Et si dicat, ꝙ lz deuiatio a cõi stylo, sigilli omissio, error in anno Põtificat⁹, clãdestinitas, & reliqua hmõi suspectũ faciunt istrũm, nõ tñ cõcluditur ꝓbare falsitatẽ. Rñdebo, ꝙ talis suspicio possit

plures

plures effectus cōtinere: quorum est iste, ꝙ iudex non debet fidē
adhibere illis, donec aliter sibi de veritate ꝯstiterit. c. 2. de crimi.
falsi, c. causam q. 2. de testib. nec talia debet executioni mandare,
c. 2. c. si quando, de rescri. Circa secundum videndum est, an Vi-
carius ipse possit conferre beneficia extra diœcesim. Secundo vi
dendum erit, an D. de Suco hñs, & ꝑsupponitur, aliud bñficium
curatum, possit se iuuare titulo collationis sibi factæ de scđo cu-
rato, ad obtinendum interdicto vti possid. Circa primum vr̃ pri-
ma facie dicendum, Vicarium potuisse conferre huiusmodi Re-
ctoriam extra diœcesim D. de Suco, tũc absenti, quia Eṗs potest
conferre beneficia extra diœcesim. Nam ea, quæ sunt volũtariæ
iurisdictionis, possunt extra diœcessim exerceri, le. 2. ff de offi. ꝓ-
consul. c. nouit, de offi. leg. & ibi notatur per gl. & oẽs scribentes
ꝙ eṗs pōt conferre bñficia extra diœcesim, sequuntur etiam Le
gistæ, in l. fi. ff. de iurisd. om. iud. si eṗs pōt, ergo ēt poterit eius Vi
carius, q ordinariã iurisdōnem hẽt, sicut Eṗs, vt no. in c. licet, in
c. tua nobis, de offi. Vic. & in terminis, ꝙ etiam Vicarius possit, te
nuit Rota in tit. de offic. Vic. decisio. vlti. in antiquioribus & seq
tur Gemi. in c. fi. de offi. Vic. lib. 6. Contrarium, ꝙ Vicarius † ha
5 bens generale mandatum ad conferendum beneficia non possit
vigore sui mandati cōferre extra diœcesim, credo de iure verius
infrascriptis rationibus. Et primo, quia habẽs iurisdictionem ab
inferiore a Papa, vel a supremo Principe, non pōt exercere quæ
ad voluntariam iurisdictionem spectant extra diœcesim, & terri
torium inferioris, fm Bar. in d. l. 2. per illum tex. ff. de offi. procon.
& in l. j. q. 7. de sum. Tri. & fide chatho. per tex. in d. l. 2. vbi ex hoc
infert, ꝙ Notarius Regis, vel alterius, non poterit conficere in
strũm extra regnũ & dñm eius, a quo habuit authoritatem confi
ciendi instrumenta, sequitur Rota in ti. de fi. instr. decisio. 271. in
nouis. Secũdo adduco tex. in d. c. tua nobis, vbi dr̃, ꝙ Vicarius Pa
pæ in vrbe, non pōt iurisdictionem sibi cōcessam exercere extra
vrbem. Tertio vr̃ casus in c. statutum, de ꝑb. in 6. & ita reperio te-
nere Bal. in d. l. 2. quem sequitur Andreas Siculus in d. c. nouit, &
dominus Ias. in l. sed si hac, §. fi. ff. de in ius vocan. vbi addit plura
alia, quæ potest Eṗs, quæ tñ Vicario non conceduntur. Idem te-
net Philippus Franc. in d. c. fi, de offi. Vicar. lib. 6. idem tenet Bar-
ba. in rubr. de offi. lega. vbi ampliat, etiam si haberet speciale mã
datum ab Episcopo, q̃a Eṗs non potest sibi dare potestatē exer-
cendi iurisdictionem volũtariam extra diœcesim, per prædicta.
idem expressius firmat Maria Soc. in c. fi. in 6. articulo principali,
de for. comp. & per prædicta. Hanc opinionem sequi debens in
casu nostro, eo quia posito, ꝙ alias de iure Vicarius possit exerce
re iurisdictionem voltũtariam extra diœcesim, quod constat esse
falsum per prædicta, tñ ita demum posset ꝓcedere, quando exer
ceret eam inter subditos, secus inter non subditos: quia requiri-
tur, ad hoc vt in non subditum possit exercere iurisdictionē vo-
luntariam, ꝙ non subditus proroget iurisdictionem loci ad locũ
fm Bal. in d. l. 2. & clarius Mari. Soc. in d. c. fi. At Raymundus est
diœcesis Numateñ. vt apparet ex literis ordinum, & sic non sub-
ditus Episcopo Sācti Pontij, ergo extra diœcesim non potuit e-
ius Vicarius exercere iurisdictionem voluntariam in non sub-
ditũ, nisi eius iurisdictio prorogaretur de loco ad locum, vt vult
expresse Matla. post Bald. Bene facit, quia Episcopus extra suam
diœcesim non potest concedere indulgentias non subditus, vt la
tè per Alber. de Rosa. in l. fi. ff. de iurisd. om. iudi. Non obstat de-
cisio Rotę, quia ex præmissis constat Rotam non rectè sensisse,
& in cōtrarium esse communem opinionem. Nec dicas, me lo-
qui temeratiè, quia decisiones Rotæ non habent vim legis, secũ
dum Geminia. in c. duobus, de rescrip. lib. 6. & Fel. in c. 2. eo. titu.
nec tenētur decisiones Rotæ, nisi quatenus lege, aut ratione mo
ueantur, secundum Gemi. consi. 34. nec male facit Iudex, qui mo-
tus concludenti ratione, iudicat contra Rotam, fm Fel. in c. pa-
storalis, de fide instru. Nec ob. ratio Rotę, ꝙ conferre sit iurisdi-
ctionis voluntatiæ, & ꝙ Vicarius habeat ordinariam sicut Eṗs,
quia ista conceduntur. sed dicimus ꝙ Eṗs non potuit hanc pote
statem sibi dare, vt supra probatum fuit. & licet Vicarius habeat
ordinariam, illam tñ habet iure alieno, nō iure proprio, fm Car-
di. in d. c. tua nobis. Nec obst. ꝙ eṗs possit exercere voluntariam
iurisdictionem extra diœcesim, quia non sequitur, ergo Vicari⁹
eius ēt poterit, multa enim sunt, quæ potest Eṗs, quæ tamē Vi-
cario non conceduntur. nam Eṗs potest Vicarium deputare vir-
tute suæ iurisdictionis ordinariæ, & hic est iurisdictionis volun-
tariæ, ut no. in d. c. nouit, & tñ Vicarius non potest alium Vica-
rium facere c. clericos, vbi Pan. & alij, de offic. Vicar. & licet Eṗs
possit exercere iurisdictionem in illustres personas, non tamen
potest eius Vicarius, c. j. de offic. ordina. lib. 6. Vides ergo, ꝙ non
tenet consequentia, quia destruitur per instantiam, §. pauonum,
Instit. de rerum diuisio. & no. in c. sicut vrgeri, j. q. j. & alibi sæpe.
Vel aliter respondetur, ꝙ etiam Eṗs in non subditos non potest
exercere iurisdictionem voluntariam extra diœcesim, nisi fiat ꝓ-
rogatio loci ad locum, & sui submisso, per prædicta, a lege, quod
est falsum quantum ad collationem beneficiorum, non. n. con-
ceditur Vicario a lege facultas conferendi beneficia nisi specialī
ter sit sibi data potestas ab episcopo, c. fi. de offi. Vic. lib. 6. & con
sequenter Vicarius virtute ordinariæ iurisdictionis non cōfert,
sed virtute delegationis & commissionis sibi factarum, quam
inferior a Principe non potest dare alteri, & ea vr̃ ꝙ sit volunta-
riæ iurisdictionis exercere extra diœcesim, ut s. latè demōstraui.
Vel vltimo respondetur, ꝙ Rota se fundat ea ratione, qua Vica
rius habet ordinariam iurisdictionem. Ad secundum si verum
6 sit, quòd † Raymundus post adeptam pacificam possessionem
huius Rectoriæ, illico primum beneficium curatum verbo & fa
cto non dimiserit in manibus ordinarij, ipso iure priuatus est v-
troque, vt in extrauagan. execrabilis, §. qui uero deinceps, de prę
ben. constito ergo, ꝙ Raymundus vtrunque curatum retineat,
excludendus erit a præsenti iudicio, etiam ꝙ non constaret de
iure do. de Cambijs, quia sufficit possessori repellere agentem ꝑ
exceptionem iuris non sui, secundum Ioan. And. in cap. manda-
tum, de rescrip. Geminia. consi. 91. incip. promitto, ꝙ possessor.
Circa tertium, vr̃ ꝙ do. Cambij non possit vti accessione sui au-
thoris, ita ꝙ possit se iuuare beneficio reg. de triennali possesso-
re, quia ut dixit glo. in pragmat. in tit. de pacifi. possesso. in verbo,
possedit, in beneficialibus nihil de iure prædecessoris transit in
successorem, nisi sola lis incœpta. Item d. reg. de triennal. posses-
sore ius continet personale eius, qui possidet, nec tale ius vr̃ trās-
missibile ad successorem in beneficio, in quo ius nouum consti
tuitur, tam respectu tituli, quam possessionis, ut no. in c. 2. ut lite
penden. lib. 6. insuper d. reg. non habet locum dato legitimo im-
pedimento eius, qui dr̃ fuisse negligens per triennium in mouē
do litem ꝯ possessorem, ut dr̃ in tit. de pacifi. possess. in pragmati.
ibi, exceptio hostilitatis casu, vel alterius legitimi impedimenti.
constat autem, ꝙ ignorantia allegata per Raymundum, dicentē
se ignorasse quis fuerit rogatus de instrumẽto collationis, cau
sat legitimum impedimentum, quia sine instrumento collatio-
nis agere non poterat, impedito autem agere non currit præscri
ptio, l. fi. C. de annali excep. & ignorans ius sibi competere, saltē
beneficio restitutionis in integrum audiendus est aduersus lap-
sum temporis, secundum Barto. in l. j. §. si quis autem, ff. de itine.
actuque priua. & Fel. in c. ex transmissa, vbi latè, de præscrip. Sed
istis non obstantibus procliuior sum in ꝯtrariam sentẽtiam, tribus
præsertim considerationibus. Primo considero, ꝙ de Sepibus,
qui possidet pacificè hāc Rectoriam spatio septem annorum, &
vltra cum titulo colorato habito ab eo, ad quem spectabat ius
conferendi, virtute reg. de triennali posses. pragmati. de pacificis
possessoribus, præscripsit beneficium istud in præiudicium Ray
mundi, & cuiuslibet alterius, id est præscripsit actionem & ius
competens euicunque in di. beneficio, secundum Panormit. in
cap. contingit, de dolo & contumacia. exceptio autem præscri-
ptionis est exclusiua intentionis do. Raymundi, ergo ea vti po-
terit dom. Cambij, quia ut supra dixi, sufficit excludere actorem
per exceptionem iuris non sui, secundum Ioan. And. in d. c. man
datum. Et si dicatur, ꝙ talis exceptio competit d. de Sepibus, q
possedit, & non d. D. Cambij, respondent Compost. Ioan. And.
7 & Cardi. in d. c. mandatum, quòd licitum † est in beneficialibus
vt iure prædecessoris, quod est exclusiuum intentionis agentis.
& idem tenent Imo. & Fel. in c. capitulum, de rescript. per illum
textum, vbi capitulum apponit ꝯ impetrantem de iure prim.. Se
cundo considero, quòd in præiudicium negligentis per triennũ
ius suum in iudicio deducere, possessor cum titulo colorato ha-
bet optimum ius, ex quo negligens non potest aliquid oppone-
re contra eum, constitutione Basilieñ sic disponente. Si hoc ve
rum sit, prout est, sequitur corollariè, ꝙ beneficium in præiudi-
ciũ negligentis vacabit per cessum vel decessum possessoris triē-
nalis cum titulo colorato, quia quantum ad ipsum negligētem
titulus coloratus possessoris pro isto & uero titulo reputatur. vn
de sicut non potest Raymundus impugnare titulum possessoris
triennalis prætextu suæ collationis, ita impugnare non poterit
titulum successoris, cui collatum fuit beneficium tanquam va-
cans per resignationem possessoris, quia non potest excipere ꝯ
domi. de Cambijs successorem, nisi asserat nullum ius compe-
petere de Sepibus, quæ exceptio, ut supra dixi, non potest oppo-
ni per dictum Raymundum ꝯ ipsum de Sepibus, ergo nec etiā
contra ipsum Cambij. Tertio considero, ꝙ Concilium Basilien-
8 se non vult triēnalem † possessorem neque in petitorio, neque
in possessorio a quocunque molestari, quod est intelligendum
directo neque per indirectum, vt in reg. cum quid vna via, de re-
gu. iu. in 6. si verum sit, prout est, ꝙ D. Raymundus non possit mo
lestare dictum de Sepibus directo, nec per indirectũ, necesse est
dicere ꝙ etiam non possit molestare D. Cambij, cui ex causa ꝑ-
mutationis collata fuit Rectoria huiusmodi, quia per indirectũ
& effectualiter molestaret dictum de Sepibus. nam si euincaretur
beneficium a dicto de Cambijs, ipse redibit ad suum quod per-
mutauit cum domi. de Sepibus, secundum Ioan. Andr. in c. vni-
co, de rerum permutat. lib. 6. & Gemi. cons. 45. in vltimo dubio,
& Federicum de Senis in tracta. de permutandis beneficijs, in
2. quæst. & hoc expressè cautum fuit in collatione, & ꝓuisionē
facta per summum Pontifi. d. Cambij, ergo ipse de Sepibus, &
non d. Cambij effectualiter dr̃ molestari si molestetur successor
eius qui habet regressum contra eum. probatur in l. si cōtrouer
sia, cum ibi no. & in l. per mutationis, C. de cuictio. dicamus er-
go,

gō, ꝙ regula & ꝯstitutio de pacificis possessoribus allegare pos-
sit per dictum de Cambiis rationibus prælleg. & quia cum ha
beat regressum contra dictum de Sepibus, non est iniustum ꝙ
possit vti defensionibus competentibus ipsi de Sepibus, l.em-
ptori, C.de euict.cum si. Non obstant adducta pro cõtraria par-
te. Et primo, ꝙ non possit successor vti accessione possessionis
prædecessoris, quia domi. Cambij non vtitur accessione posses-
sionis neque titulo prædecessoris, vt ex possessione & titulo au-
thoris ipse fundet ius suum sine nouo titulo, quia bene scitur ꝙ ex
6 proprio titulo debet fundare intentionem suam, sed † ad exclu
dendum d.de Suco, & demonstrandum ꝙ sibi nullum ius com
petit, potest excipere de iure compermutantis, per rationes & iu
ra præallegata. Non ob. allegatum impedimentum ignorantiæ,
quia respõdetur, ꝙ licet dictus de Suco fortè ignoraret quis No
tarius collationem prætensam, & quis instrumentum vicaria-
tus domi. Tristani recepisset, ut ipse asserit, non tamen ignora-
bat collationem fuisse factam, licet de ea fidem facere non pos-
set, vnde debuit impedimentum causatum ex eo, ꝙ instr̃a occul-
tabantur, protestatione præmissa intimare do. de Sepibus pos-
sessori iuxta clementi. causam, de elect. & quia non fuit protesta
tus de impedimẽto, & quia illud non insinuauit possessori, restat
concludendum, ꝙ post triennium non sit amplius audiẽdus, sic
disponente concilio Basiliensi in allegato tit. de pacific. possesso-
ribus, & ibi glo. in verbo, teneatur. Et si dicatur quis reuelauit,
ꝙ dictus de Suco sciret collationem sibi factã, & solum ignora-
ret Notarium rogatũ de instr̃o collationis, & vicariatus? Respõ
det ꝙ tam ex præsumptionibus, quàm ex confessione ipsius de Su-
co constat, ꝙ ipse sciebat collationem sibi fuisse factam. nam cũ
ipse fuerit semper p̃sens in loco, vel ibi propè, in quo morã tra-
xit Vicarius, qui ei dictum beneficium contulit, præsumendum
est ꝙ sciuerit collationem sibi fuisse factam, c. quoddam, de præ-
sumptio. Item cum dictus Vicarius esset amicus eius, & ipse Ray
mundus esset familiaris eiusdem Vicarij, præsumendum est ꝙ
denunciauerit sibi contulisse dictum beneficium, l. de tutela, C.
de in integ. rest. minor. & in similibus terminis, id est, in donatio
ne facta absenti, consuluit Guido Papæ consi. 23. viso facto, ver.
iste contractus, & ꝙ sit verisimile, quod Vicarius dicto Raymun
do suo amico & familiari occultauerit collationem sibi factam,
probatur in c. constitutis, ꝫ. de testib. & faciunt quæ tradit Pan.
in c. cum causam, eodem tit. & esset ab omni naturali sensu alie-
nus, quia ꝯtrium asseueraret. Constat etiam de scientia collatio-
nis ex confessione dicti Raymundi, de qua in xv. articu. exordi.
item, & quia collatio. vbi ponẽdo, ꝙ ignorauit quis esset Notar⁹,
qui instrumenta collationis & vicariatus recepisset, implicitè ꝯ-
fitetur se non ignorasse collationem sibi fuisse factam, c. nonne,
de præsumptionibus: intelligo etiam testes super scientia depo-
suisse concludenter, sed quia attestationes non vidi, super eis non
facio fundamentum eo maximè, quia apud iudicem integerrimũ
prædicta debent sufficere. Vltimo, quia quod principalis est sup † in-
10 terdicto retinendæ possessionis, videndum vtrum pro parte Ray
mundi fuerit probata possessio; & posito ꝙ probauerit se possi
dere, an do. Cambij virtute suæ anterioris possessionis debeat
obtinere. Circa primum paucis concludendo, non credo vllo
pacto Raymundum probasse se vnquam adeptum fuisse posses-
sionem dicti beneficij. instrumentũ. n. exhibitum pro parte Ray
mũdi, rogatum per Matinium Barbo, nullam fidem facit in iu-
dicio, nec extra, eo quia Notario scribenti se fuisse electum execu
tioni collationis, & se executorem, non creditur, quia sibi officiũ
nemo debet ascribere, sm Bal. in l. iudices, C. de fide instr. ad fi. &
in l. iurisiurandi, C. de testib. Io. And Host. & alij in c. quoniã
falsam, de probatio. & ibi Fel. in spẽ dicit, ꝙ instr̃m, in quo Nota
rius attestatur se fuisse constitutum ꝓcuratorem alicuius, fidem
non facit, alle. Bal. in oib. p illum tex. C. de testib. & ita ꝯsuluit A-
le. consi. 212. viso, lib. 2. & consi. 24. lib. v. & hanc cõem opinionem
dicit esse Dec. consi. 159. casus, quod ꝓponit, & ita & attestatur Fely. in
d. c. qm̃ ꝯ falsam, reiecta dist. Bar. in l. ex snia, ff. de testa. tut. & idẽ
dixit Alex. in l. fin, ff. de verb. obl. Sal. in auth. apud eloquentissi-
mum, C. de fi. instru. cum alijs authoritatibus, quas non refero,
quia ista conclusio notissima est. Circa sm, posito ꝙ instr̃m hmõi
fidem faceret, quis in possessorio retinẽdæ debeat obtinere? Nõ
insistendo in verbis, dictum Cambij debere obtinere, quia proba-
11 uit † de antiquiori possessione & interdicto vti possidetis. is de-
bet obtinere, quia probat de antiquiori possessione, ex eo ꝙ poste-
rior possessio p̃sumit clandestina, c. licet causam, ubi Pan. & alij
no. de prob. & ꝙ aduersarius docuerit se hr̃e meliorem titulum,
quia illud quod dr̃, ꝙ in possessorio retinẽdæ obtinet, qui docet de titu
lo iustiori, procedit qñ ꝓbata fuit hincinde possessio æqualis tẽ
poris, secus vbi alter probauit de antiquiori possessio sm Bar. in
l. si duo, ff. vti possi. Cur. consi. 24. & consi. 73. Barb. consi. 6. lib. 1.
Sed si titulum spectes, nihil est ꝙ Raymundi titulum laudes, nã
vt supra demonstraui, de titulo Raymundi non ꝯstat. & posito
ꝙ ꝯstaret. ostẽdi talem titulum fuisse & esse nullum inualidum
vt pote clãdestine factum a Vicario extra diœcesim. & posito, ꝙ
Vicari⁹ potestatem habuisset, docui titulum hmõi pp ꝯstitutio-
nem de pacificis possessoribus euanuisse. Concludamus ergo
absoluendum esse do. de Cambiis ad impetitis dicti Raymundi,
qui sine possessione, & sine vero titulo agit.

EPITOME.

Cum vniuersitatem Mõtis silicis in quasi pos-
sessione, consuetudine,
vsu, & libertate esse arborum scindendarũ, glãdium legendarũ,
& terræ guastæ colendæ prædij cuiuscunq; illius loci, tã ex pro-
ductis & deductis allegationibus, & testium depositionibus re-
ctè concludentibus ipsius vniuersitatis, quam do. Lazari loci il-
lius domini, productis quoque & testibus & instrumentis, & e-
ius ipsius confessione, & alijs generaliter omnibus caussæ meri-
tis liquidissimè cõstaret. Ac deinde ex prohibitionib. illius, atq;
inquisitionib. aduersus ipsam vniuersitatem per curiam factis
ꝑspicuis, & cognitæ essent molestiæ illius Lazari, quib. illa ĩ hac
sua quasi possessione si impediret, iniustæ profecto sunt, ac iccir
co retractandæ tres illæ, de quib. q̃ritur, aliogn̄ & non confor-
mes, sm D. Lazarũ latæ sniæ, & vniuersitatis in dicta quasi pos-
sessione & libertate manutenenda & conseruanda est. Ex quib.
apparet totum hoc ritium in probationibus explicandis & con-
firmandis versari, quæ omnia facilius cognosci & intelligi ex re
sponsi lectione, quam epitome comprehendi possunt.

SVMMARIVM.

1 *Vniuersitas vt ex vsu & actis particularium possessionem acquirat, quan-
do mandato sit opus.*
2 *Vniuersitati ut quæratur per singulos possessio, sufficit scientia regentium.*
3 *Vniuersitati semel quæsitam possessionem vnus de populo conseruat.*
4 *Testes suspecti, & alias reiiciendi, ex aliorum multitudine valent, & simul
cum alijs plene probant.*
5 *Testes adiecta dictione, citra, quando probent. & nu. 6. & nu. 7.*
7 *Possidere hodie præsumitur, qui olim possedit.*
9 *Possessio quasi prohibendi non acquiritur ex sola prohibitione, nam etiam re
quiritur prohibitum acquieuisse.*
10 *Dominus quis directo, & alius vtiliter esse potest.*
11 *Confessio propria, est omnium probationum superlatiua probatio.*

Respon. 216. interpretata.

HIs elapsis Diebus cõsului in fauorem vniuer-
sitatis Montis silici, tres scientias ꝯ
eam latas, ut potè non conformes, nullam merere e-
xecutionem. Nunc a me quæritur, an in mentis cau
sæ omnes huiusmodi sententiæ ut potè iniuste veniant retractã
dæ. Et prima consideratione visum fuit absoluẽdum D. de Cor-
berij, reum conuentum, a petitis per vniuersitatem agentẽ pos-
sessorio retinendæ, & consequenter primas duas sententias con
firmandas esse rationibus subsequentibus. Primo, quia actore
non probante reus est absoluendus, & si ipse nihil præstiterit, l. qui
accusare, C. de eden. c. vt nostrum, ut ecclesiastica benefic. de-
buit. n. vniuersitas probare se fuisse turbatam ĩ sua possessione,
& se tempore turbæ & litis contest. possidere, l. j. §. interdum au-
tem, & §. fi. & ibi Bar. ff. vti possid. & c. licet causam, de probatio.
Non vr̃ autem vniuersitas probasse, ꝙ essent tempore turbæ, &
litis contestatæ in quasi possessione depascẽdi, & ligna scinden-
di ac terram guastam ad culturam reducendi, ergo &c. Nec ob.
depositiones testium productorum in fauorem vniuersitatis,
quia non videntur probare. licet enim concludant, ꝙ aliqui par
ticulares temporibus retro actis, terram guastam ad culturam re
duxerint, inciderint arbores, & glandes legerint, non tamen ex
hoc sufficienter probatur, ꝙ vniuersitas sit in quasi possessione,
quia aliud singuli, aliud vniuersi, l. sed si hac, §. qui manumittit,
ff. de in ius voc. Debuerunt. n. testes deponere, ꝙ particulares de
mandato vniuersitatis, seu eius nomine, prædicta fecerunt, quia
per particulares non potest acquiri possessio ipsi vniuersitati si-
ne mandato, l. i. §. fi. ff. de acquir. possess. & ibi Bar. & ita in termi-
nis consuluit Rapha. Cuma. consi. 158. visis instrumentis. & Cæ
po. in tract. serui. rustic. præd. sub rubr. de seruitu. iuris depascen.
& Corn. consi. 148. viso, ad fi. lib. j. & consi. 46. in causa uertente,
lib. 3. & consi. 63. etsi in hac, lib. 4. Præterea plures ex testib. com
munitatis sunt incolę, & habitatores eiusdem, vnde nullam, vel
modicam fidem faciunt in casu isto, in quo de commodo singu
lorum agitur secundum, Innocen. & *communiter* Canonistas, in
c. cum nuncius, de testib. Pan. & Fel. in c. insuper eo. titu. Cæpo.
in d. rub. de seruitu. iuris depaspascen. Rom. consi. 7. visis Bal. cõ-
si. 168. lib. 2. & consi. 145. lib. v. per domi. Ias. in d. §. qui manumit
titur, & alibi sæpe. Tertio non videtur probare, quia omnes fe-
rè testes deponunt, ꝙ a certo tempore citra viderint homines, &
vniuersitatem ligna scindere, terram guastam cultiuare, anima-
lia pascere, & cæt. quæ depositio cum incerta sit, cumque de vna
die tantum etiam post motam litem intelligi possit, non conclu
dit, secundum Bar. in l. Celsus, ff. de vsucap. cum concord. alleg.
ibi per Taurinenses, & per Felinum, post alios in c. licet causam,
de probatio. Alexan. consi. 110. visis inspectis, ad fi. lib. primo, &
in varijs alijs cõsilijs, quæ breuitatis gratia non refero. Quarto,
quia

quia constare vr̃ ex productis per dom. Lazarum reum, ꝙ tempo
re litis contestatæ, & turbationis ipse domi. Lazarus erat in qua-
si possessione prohibendi ipsi vniuersitati, & hominibus prædi-
cta faciendi, vt patet ex inquisitionibus, & sindis criminalibus
exhibitis vsque de anno M.cccxcuj. & sic de annis decimoquin
to ante litem contestat. nam per prohibitionem non tantum li-
bertatis, sed etiam seruitutis negatiuæ, vt altius non tollendi, pe-
cora non pascendi, terram guastam non cultiuandi, quasi posses-
sio acquiritur, l. 1. C. de seruit. & aqua. Quinto accedit confessio
plurium ex hominibus dicti loci inquisitorum, qui confessi fue-
runt domi. Lazarum esse dominum terræ guastæ, & esse in quasi
possess. prohibendi quibuscunque, ne glandes colligant, esseque
in possessione locandi pascua etiam extraneis. Et quod sit domi-
nus terræ guastæ, constat ex instrumentis productis tam per vni-
uersitatem, quam per ipsum domi. Lazarum, videlicet ex instru-
mento transactionis, & ex instrumento cuiusdam concessionis
confectæ vsque de anno M. cccxiij. Constat etiam eo ipso,
quod contrarium non probatur, quia erema, & Zerbidæ, in du-
bio præsumuntur esse eius, qui est dominus territorii, secundum
Pau. de Castr. & Soc. in l. 1. ff. de acqui. possess. & Socin. consi. 127.
visis capitulis, lib. 1. Cum itaque sua quasi possessio prohibendi
titulo iustificetur, etiam quod vniuersitas pariter suam quasi pos-
sessionem probasset, attamen in interdicto retinẽdæ deberet præ
ferri reus, qui titulum suæ possessionis docuit, capit. licet causam,
de prob. traditur per Bar. in l. si duo, ff. vti possid. & maxime, quia
in dubijs pro reo iudicandum est, l. fauorabiliores, ff. de regul. iu-
ris l. Arrianus, ff. de sol. Præmissis non obstat, arbitror omnes tres
sententias vt pote iniquas, retractandas esse. Quia liquidissime
constat ex productis, & deductis pro parte vniuersitatis, & homi-
minum ipsos fore, & esse in quasi pos. scindendi arbores, glandes
legendi, & terram guastam cultiuandi. Constat etiam de turba-
tione, & molestia ipsis hominibus per do. Lazarum, & eius curiã
factis, ergo fuit pronũciandum ipsam vniuersitatem, & homines
fore, & esse manutenendos in eorum quasi possess. d. l. j. §. interdi-
ctum hoc, ff. vti possid. & d. capitu. licet causam. Quod autem
vniuersitas, & homines sint, & fuerint in quasi possessione, con-
stat plenissime ex depositionib. testium, & ex deductis, & produ-
ctis in processu, & ex confessionibus domi. Lazari. Et ꝙ constet
de molestia, & turba ipsis illata per domi. Lazarum, patet luculẽ-
ter ex prohibitionib. per eum factis, & ex inquisitionib. formatis
per curiam contra dictos homines. Nec debuerunt domini iudi-
ces a quib. absoluere domi. Lazarum a petitis, ex eo quod testes
non deponant homines Montis Silici de mandato Communi-
tatis ligna incidisse, & cætera alia fecisse, quia respondeo tripilci-
ter. Primo, quod prædicta conclusio, quod † requiratur manda-
2 tum Communitatis, procedat quando agitur de acqui. possessio.
ipsi vniuersitati, & sic pluribus vt vniuersis, secus si agatur de acq
renda pluribus vt singulis, tunc ex actis, & vsu particularium ac-
quiritur omnibus, vt singulis, quia ex tali vsu particularium in-
ducitur consuetudo, per quam omnibus ius acquiritur, l. sedea, ff.
de legatis. l. 1. C. quæ sit longa consue. vnde si quæratur, an ex
vsu, & actis particularium acquiratur possessio nemorum ipsi vni
uersitati, ex eo ꝙ particulares inciderint arbores, vel animalia de
pasci fecerint in ipsis nemoribus, tanquam in nemoribus Com-
munitatis, vera erit conclusio, quod requiritur mandatum, vel li-
centia communitatis. Si vero quæratur, an ex actis, & vsu particu
larium sit acquisita quasi possessio, seu facultas incidendi arbores
in nemoribus alienis, vel reducendi terram guastam, & similia
faciendi omnibus vt singulis, tunc dicendum est, quod sic, quia
ex vsu talium particularium inducitur cõsuetudo, ita declarat Al
be. de Rot. in l. sicut, §. 1. ff. quod cuiusque vniuer. nom. sic intelli-
gens gl. ibi, quæ isto modo saluatur, & effugit conclusionem su-
pra tactam. Bene facit tex. in l. venditor, §. si constat, ff. commun.
prædio. vbi valet consuetudo, quod quilibet possit cædere lapi-
des in fundo alterius, & dicit ibi Ange. quod etiam valet talis
consuetudo cedendi lapides, & arbores, etiam nullo pretio dato,
vel soluto, quando subest aliqua rationabilis causa. Sed quæ ma-
ior, & iustior potest esse causa, quam necessitas alimentorum, cer
te nulla, cum ob eam causam licitum sit non solum reducere ter
ram guastam ad culturam, sed etiam licitum sit furari, c. cum disci
pulis, de consecra. dist. 4. c. si quis propter necessitatem, de fur. Ar-
ticulatum autem fuit, & probatum ꝙ propter sterilitatem loci
non possent habitantes ibidem viuere, nisi terram guastam cul-
tiuarent, & arbores inciderent, ergo &c. nam propter necessita-
tem omnia efficiuntur communia. l. 1. ff. ad legem Rhod. de iact.
Secundo respondetur, quod ad † acquirendum per singulos vni
uersitati, sufficit scientia Regentium, secundum Cœpollam in
tracta. seruitu. sub rub. de seruitutibus iuris depascendi, per text.
in l. municipibus, ff. de condi. & demonstr. iuncta l. qui patitur, ff.
man. & idem volunt Are. & Socin. in d. l. 1. §. fina. ff. de acquiren.
possess. In casu autem nostro cõstat de scientia syndicorum, vt pa
tet ex processu criminali anno 1493. in quo syndici se opposue-
runt proclamationibus, & inquisitionibus pro conseruando
vsu, & facultate incidendi ligna, & cultiuandi terras, &c. Tertio
3 respondetur, quod vnus solus † de populo vtendo conseruat pos-
sessionem ipsi vniuersitati semel acquisitam, secundum Pau. de
Castr. in d. l. sicut, §. primo Corneus in consiliis supra allegat. in
contrarium, & Cœpol. loco præallegato, huiusmodi autem pos-
se. seu facultas fuit acquisita vniuersitati, & cuilibet de populo vs
que de anno 1314. vt constat ex instrumento producto per dom.
Lazarum, in quo narratur, quod homines dicti loci sunt in con-
suetudine, & vsu ac libertate scindendi arbores fructiferas, & nõ
in quibusque prædiis alicuius, & de ipsis arboribus disponendi ꝓ
libito voluntatis, ita in eo narratur, quod homines sunt in vsu, &
libertate cultiuandi pascua, & ea ad culturam reducẽdi, & ibi co
minus loci ad petitionem hominum pro scandalis euitandis in-
ter ipsos homines, qui in scindendis arboribus sæpe altercaban-
tur deputauerit quosdam particulares ad diuidendas arbores
scindendas, & prohibuit nec terram semel ab aliquo cultiuatam
alius arripiat. Ex quo satis liquet, quod iam sunt anni s. ducen-
tum quod homines sunt in dicta consuetudine, & facultate, vn-
de pro conseruatione dictæ facultatis satis fuisset, quod vnus so-
lus arbores incidisset, & terram guastam cultiuasset, quanto er-
go magis si omnes inciderunt, & cultiuarunt, vt clarissime testes
deponunt? Non etiam domini Iudices debuerunt se fundare, ꝙ
testes non probent, ex eo quod sint incolę dicti loci, & agatur de
eorum priuato commodo. Quia respondeo multis modis. Pri-
mo, † quod tredecim, seu quatuordecim testes producti fuerunt,
qui non sunt incolę, nec de loco, vnde nihil habet obstare, ꝙ ali-
qui sint suspecti secundum Bar. in l. prima, §. si quis neget, post gl.
ibi ff. quemadmodum testa. aper. Secundo respondeo, quod mul
titudo testium tollit omnium defectum, nam quod deficit de fi-
de supplet numerus, l. tertia vbi gl. & Iacob Butri. ff. de test. Imol. 4
in l. qui testamento, ff. de testamen. Alexan. consilio v. & consilio
lxxxxiij. libro primo. Tertio respondeo, quod licet testimonia in-
colarum hoc casu essent aliqualiter suspecta, tamẽ quia aliorum
forensium depositionibus, & ex instrumentis productis coadiu-
uantur, saltem simul cum aliis plene probant. Dictum. n. testis su
specti stabilitur, & reprobatur ex dicto alterius testis integri, l. si
quis ex argentariis, §. 1. ff. de eden. vbi late Bald. & Moderniores,
& Paulus de Castro consilio lxxxxi. circa finem. Nec etiam iu-
ridicum est fundamentum, quod tertio loco adductum fuit, & su
5 per quo iudices, quibus se maxime fundarunt, quod † testes non
concludenter probant propter verbum, citra, sine copula, quod
incertam reddit probationem, iuxta Doct. Bartol. in d. l. Cel-
sus, quia etiam tripliciter respondetur. Et primo, quod Bartol. lo-
quitur, quando articulus est formatus per verbum, citra, sine co-
pula, & idem testes testificantur. Secus autem est si articulus sit, in
genitiue conceptus, vt in casu isto, in quo articulus ita cantat, ꝙ
dicta vniuersitas, & homines, iam annis decem, viginti, & trigin-
ta, & tanto tempore, cuius initii memoria hominum non est in
contrarium, &c. quia tunc si testes dicant, contenta in articulis es-
se vera, quia a quinquaginta annis, & a suo recordari citra, vide-
runt articulantes in possessione, vt dicunt complures ex testibus
productis, recte deponunt, & concludenter probant, eo quia ra-
tio testium ambigua declaratur ex dicto claro, & ab eo suppletur
secundum Bartol. in l. Labeo, ff. de suppellect. leg. & in l. prima, §.
tutor, ff. de authoritate. tuto. Panormit. in proœmio Gregorii, &
Alexand. consilio 3. & consilio xlvii. colum. fina. lib. 4. Sunt etiam
dicta testium coadiuuanda, non cauillanda, secundum Bald. in l.
de quibus colum. fina. ff. de legi. & secundum subiectam materiã
verba sunt accipienda secundum Ias. in l. si fideiussor, §. si necessa
ria, ff. qui satisdare cogan. & in proposito dicit Bald. quod testis,
qui dixit contenta in articulo esse vera, quia a suo recordari ita
vidit, concludenter probat, quia depositio testis non est cauillan-
da, sed adaptanda ad id, quod testis dixit se scire, ita Bald. in l. 2.
in v. nota, C. de tempo. appel. quem sequitur Deci. consil. xxxx.
in causa matrimoniali. Secundo respondetur, quod decisio
6 † Bartol. in d. l. Celsus, non procedit, quando testis, qui deposuit
per verbum, citra, sine copula, adiecit aliud verbum importans
temporis continuationem, vt puta, si dixerit a xxx. annis citra, &
per aliud tempus, tunc probatio concludit, quia dictio, per, perfe
ctionem designat, l. vrbana, §. pernoctare, ff. de verborum signifi-
catio. ita seipsum declarat Barto. in d. l. Celsus, & Felyn. in capitu.
licet causam, de probatio. Sed ita est in proposito nostro, quia
Itnardus, Ianellus, Franci. Millonus, Gui. Grambaudi, deponunt
se vidisse ab annis xxx. xl. citra, & per dicta tempora. Item Ioan.
Martini deponit, quod sunt xlviii. anni, quibus semper vidit. Di-
ctio enim, semper, denotat continuationem, glo. in proœ. Instit.
in verbo, semper Augustus, & in l. a. C. de episcopis, & clericis, &
in capitu. primo, de in integrum restitutione Item Ioan. Rinaro-
li, Gulielmus, Chambaudi, & Ludouicus Millonus, deponunt
per verbum, citra, cum copula præcedente. Dicit enim se vidis-
se a triginta annis, & citra, quo casu secundum Bartol. in l. Cel-
sus, recte deponunt, & probatio concludit, quia copula, &, ha-
bet in se quandam emphasim, & sensus est, quod initium posses-
sionis sui iam sunt xxx. anni, & prout hucusque possessio conti-
nuata fuit, secundum Barto. per text. in cap. veniens, de præscrip

&c in

& in d.c.licet causam, vbi Felv. post alios, & ita etiã tradit Ro. de
cis.39. Item si possessor. Alc. & Cor. in varijs consilijs, quæ omitto,
quia nullus discrepat. Tertio rñdetur, ꝙ decisio Bar. i d.l. Cel
sus, procedit qñ depositio testis deponentis se vidisse articulan-
tem possidere a tempore citra, vlterius non procedit, secus si vlte
rius progrediatur, declarando rõnes, & cãs, quia vident, & qño vi
derit. nam si ex suosequentibus potest discerni, ꝙ loquatur de tẽ
pore concludenter, tunc resultat etiam concludens probatio, qa
ex præcedentib. & sequentibus declaratur ambigua testis deposi
tio, l. si seruus plurium, §. fi. & l. qui filiabus, ff. de leg. i. cum sim. Ve
rum si testium depositiones percunctentur, & diligenter inspiciã
tur, apparebit ꝙ Dñi, qui iudicarunt, non perlegerunt ipsorum te
stium dicta quia omnes assignant cãs, & modum, ac formã, qño,
cur, & qñ viderint, ex quib. rõnib. & modis expressis constat liq-
uidissime, ꝙ loquuntur de tpe, & de possessione, seu quasi, ante litẽ
motam, nam ex rõnib. & modis expressis clarificatur dispositio,
restringiturq; ac ampliatur, l. cum pater, §. dulcissimis, ff. de leg. 2.
Dicunt enim plures ex testib. se scire contenta in articulo esse ve
ra, qa sunt 30. vel xl. anni vel circa, ꝙ ipsi trib. annis, vel vndecim,
vel vno, moram trahebant in dicto loco, & tunc viderunt arbo-
res incidi, terram guastã cultiuari authoritate propria, et ipsimet
cultiuauerunt, & inciderunt. Vñ nõ possum nõ mirari, ꝙ iudices
dixerint hanc probationem nõ ꝯcludere, tanq̃ possit intelligi de
vno die post litem motam, cũ ex lectura depositionum appareat
manifeste, ꝙ loquunt de tpe annorũ 30. vel 20. prætẽtorum. Et si
dixeris, ꝙ tales testes non concludunt, ꝙ vniuersitas, & homines
possiderent tempore turbationis, & litis conte. Rũdeo, imò con-
8 cludunt præsumptiue, ꝙ sufficit, nam qui † olim possedit, p̃sumit
hodie possidere, nisi per negantes contrarium ostendatur, l. si vte
possidetis, C. de prob. & tradit late Pan. post alios in c. ꝙ ad sedẽ,
de rest. spol. Præterea si legantur dicta, videbit lector, ꝙ etiam p-
bant continuationem, ad q̃ lecturam me remitto quia essem ni-
mis prolixus, si singula verba testium vellem glossare. Nec ob. ꝙ
quarto loco dicebant, ꝙ ex inquisitionibus, & titulis criminalib.
constat, ꝙ d. Lazarus vsq; 1493. in possessione seu quasi, prohibẽ
di suis vsum glandium, arborum, & terræ guastæ. Quia video, ꝙ
9 † quasi possessio prohibendi non ex sola prohibitione acquiritur,
sed requiritur, ꝙ prohibitus acquieuerit prohibitioni sibi factæ,
sm gl. cõiter approbatam, in l. qui luminib. ff. de ser. vrb. p̃d. c. signi-
ficante, de app. vbi Pã. tradit in c. cum ecclesia Sutrina, & ibi ego
et istud firmaui, de causa pos. & prop. Constat autẽ, ꝙ syndici, &
homines non acquieuerunt, neq; cõsenserunt, vt apparet ex actis
& re ipsa, ergo &c. Quinimo si inquisiti, qui inquisitionib. p̃dixe
runt, post inquisitionem destitissent simplr a cultiuando, & inci-
dendo, nõ ppea ex talib. prohibitionib. diceretur acquisita quasi
possessio prohibendi do. Lazaro, quia obedientia in non faciẽdo
non dat possessionem obedientiæ prohibenti, sm Inn. in c. olim,
de rest. spo. per illũ tex. quia obedientia in non faciẽdo põt multi
plici intentione fieri qñq; ex cautela, qñq; ex otio, qñq; ex reue-
rentia, & sic qa actus negatiuus in non faciendo consistens, mul-
tiplr intelligitur, eius veritas ignoratur, sm Bar. Et quia sumus in
dubio, non p̃sumit non faciẽs ꝯsentire, sed potius dissentire nam
in p̃iudicialib. actus indifferens reputatur pro dissensu, l. q vas, §.
vetat. ff. de fur. ita dicit Bal. in l. liberti, §. liberteq; C. de ope. li. &
in l. opera, C. qui acc. nõ pot. Corroborat p̃missa rñsio, qa ad hoc,
vt ex actu acqrat quasi possessio, necesse est, ꝙ actus (quo mediã-
te qs asserit se acquisiuisse quasi possessionẽ) sortitus fuerit suũ
debitũ effectũ, alias ex eo nulla põt dici acquisita quasi possessio
vñ ex plurib. p̃ñsentationib. & electionib. nõ pbat quasi possessio
p̃ñtãdi, vel eligẽdi, nisi pbet, ꝙ illæ p̃ñtationes, & electiones, sor
titæ fuerint suum debitum effectum, nisi probetur, ꝙ p̃ñtatus, &
electus fuerit institutus, & cõfirmatus, sm Inn. in c. dilectus, in gl.
mag. de p̃b. Ol. cõs. 310. thema tale est. Imò nõ sufficit ẽt probare
institutionem, & confirmationem electionis p̃ñtationis, nisi etiã
probetur, ꝙ electus, & p̃ñtatus fuerunt adepti possessionem, sm
Cald. ꝯs. xii. sub tub. de iurepa. Dec. consi. 187. & consil. 124. cum
si. Ita in proposito dicendum vr̃, ꝙ ex inquisitionibus non acqui-
ratur quasi possessio prohibendi, nisi probetur, ꝙ tales inquisitio
nes sortitæ fuerint effectum, nisi fuerint, per s̃niam cõualiditatẽ,
& s̃nia transiuerit in rem iudicatã, & virtute illius s̃niæ homines
destiterint ab vsu, & consuetudine incidendi arbores, & cultiuan
di terram guastam. Nõ deniq; obstat, ꝙ inquisiti confessi fuerint
d. Lazarũ esse dñm terræ guastæ, qa talis confessio intelligenda
est quantum ad iurisdictionẽ, cuius respectu est dñs totius terri-
torij, l. pupillus, §. territorium, ff. de ver. sig. & ita dicit Bart. de Im-
peratore in pe. ffor. & in l. i. §. per hanc, ff. de rei ven. Secundo rñ-
10 deo, ꝙ † stat simul, ꝙ do. Lazarus, sit dominus terræ guastæ, & tñ
homines sunt in quasi possessione, vsu, & consuetudine reducen
di illam terram ad culturam, & in quasi possessione incidendi ar-
bores, quia potest dñs directo, & alius vt nota. in in l. 2. §. ex pluri
bus, ff. de acqui. possess. non dñij, qui reduxerunt ad culturam ter-
ram guastam, alienauerint do. Laza. p̃ñt laudemium, & terroze-
num, vt dr̃ in mitro per eum prędicto, et hoc modo dñs remanet.
Et ꝙ duo simul vera esse possint, vt probatur, quia (vt s̃. dixi) va-
let consuetudo, ꝙ quibet possit incidere ligna, & arbores in ne
more alicui' dñi, prout ẽt tenet Alb. de Ros. in l. nam satis est, ver.
quærit Iacobus, si qdam rustici habent seruiturẽ taliandi lignis,
ff. quemadm. serui. amit. & etiam firmat Rapha. Cõ. ꝯsi. 158. visis
instr. col. fi. Similiter valet consuetudo, ꝙ quilibet possit occupa-
re agrũ desertum, & incultũ, l. q agros, C. de omni agro deser. lib.
12. Preterea de dominio nunc non agitur, sed de quasi possess. seu
interdicto possessorio. Nihil ẽt facit ꝙ domi. Lazarus sit in quasi
pos. locandi glandagium extraneis, quia esto ꝙ ita sit, nihil repu-
gnat, quin ẽt homines possint vti glandagio, & conuertere terrã
guastam in culturam pro eorum necessitatib. nam seruitus depa
scendi, & arbores incidendi potest competere pluribus, qñ suffi
cit pro omnib. l. 2. ff. de seru. rusti. prædio. l. Lucio, ff. de aqua quo
ti. & æstiua. & ita tenet Cœpol. in tractatu serui. rusti. sub tub. de
montibus, & faciunt quæ scribit Bart. in l. quominus, ff. de flumi.
in v. q. & ibi late Ias. Ex quib. apparet, ꝙ adducta pro do. Lazaro
non eneruant intentionem, neq; probationem dictæ vniuersita-
tis, & hominum. Sed posito vero pro falso, ꝙ testes producti p
parte vniuersitatis, & hominum, non concluderent, neq; proba-
rent, non tamen debuerunt iudices ita absolute absoluere dñm
Lazarum a petitis. Quia ex adductis, productis, & confessatis per
do. Lazarum in multis fundata iustificataq; fuit, & est intentio ip
sorum agentium. In primus ex testib. receptis super loco, & pro-
ductis per d. Lazarum, constat, ꝙ a xl. annis citra, & vltra, arbores
scindebantur, & terra guasta colinuabatur per dictos hoĩes, dñt.
n. concorditer omnes, ꝙ a x. annis augmentata est depopulatio
nemorum cã agriculturæ de duab. partib. plusq̃ esset antea per an
nos 30. ergo ante x. annos, & ab annis 30. nemora erant depopu-
lata cã agriculturæ pro vna tertia, quia augmentum duarum præ
tisi præsupponit depopulationem pro vna tertia, cum non detur
ternarius numerus, nisi pręsupponatur principiũ numeri, §. tripli
Insti. de act. neq; dari põt augmentũ, nisi p̃supponatur aliquid, ꝙ
augmentum recipiat, l. &, C. de iur. dot. l. quod in rerum, §. si quis
post, ff. de leg. i. cum si. & ꝯ hos testes, & eorum dicta nihil potest
d. Lazarus opponere, quia eos produxit, & producendo censetur
confiteri omnia eorum dicta esse vera. sm Bar. in l. post legatum,
ff. de his, quib. vt ind. & testimonia horum visitatorũ comprobã-
tur ex instro ẽt producto per ipsum d. Lazarus, & de quo s̃. habita
11 mẽtio fuit. Insuper ẽt ex propria confessione ipsius do. Lazari, q̃ est
oĩum probationum superlatiua, c. per tuas, de prob. l. gñalr, C. de
non nu. pe. saltem constat, ꝙ ipsi homines sunt in quasi possessio-
ne scindendi arbores ignis faciendi cã, & construendarũ domuũ,
& vasorum gratia. ita n. confitetur do. Lazarus rñdendo positio-
nibus. Concludendũ ergo restat, omnes has sentẽtias vt iniquas
fuisse & esse retractandas, & irritandas.

EPITOME.

Et si filij, de qb. primo loco quæstio est, ex matrimonio cum cõsanguinea vel affine ꝯtcto, nati sunt, ac idcirco incestuosi, & per ꝯñs in successibiles dicant, tñ cũ ex illo ignoranter ꝯtcto, atq; hac rõne in figura matrimonij nati sint, cũ in quasi possessione lrimationis sint, cum non de matrimonij sę dere, sed de iure ac ptãte succedendi agatur, cum hic nepotibus, cũ qb. agitur, non agatur, sed conueniantur, nec actor parentum scĩetiã probet, cũ ẽt cv. annis matrimoniũ illud hãc ꝯtrouersiam p̃cessent, dubium non est eos lrĩmos fuisse satis probari. Cæterũ hac substitutione, de qua scd̃n loco quęritur, substituto proximio rem domus de Castro nouo, cum testator ad factũ, nõ ad ius se referat, spurii quoq; continẽtur. Ad hęc spurium quoq; patris nã-lis hęreditatem xx. aut ad summum 30. ann. iusto errore se legitimum credens, aduersus fiscum præscripsisse constat.

SVMMARIVM.

1 *Nati ex matrimonio cum consanguinea uel affine, per ignorantiam contracto sunt legitimi, vt quouis modo succedere possint.*
2 *Legitimationis quasi possessio transfert onus probandi contrarium in aduersarium.*
3 *Agens, non is qui conuenitur probare debet.*
4 *Matrimonium præsumptiue probare sufficit, quando non principaliter, sed in consequentiam, vel legitimationis causa de eo agitur.*
5 *Temporis diuturnitas priuilegium, & dispensatio Papæ inducit.*
6 *Spurii de eadem domo, secundum communem vsum loquendi, qui propriç significationi prçfertur, dicuntur.*
7 *Præscribetur regulariter contra fiscũ viginti annis, aut ad summũ triginta.*

Respon. 217. interpreta.

CIrca illam dubitationem, vtrũ filii Põtii, q ꝯtxit mrĩmoniũ cũ d. Antonetta eius consanguinea in prohibito gradu absq; vlla dispensatione, de qua appareat possint dici legitimi, attento ꝙ sp do. Pontius, & Antonetta fuerunt habiti, tenti, & reputati p veris ꝯiugib. &c.
atten-

attento, q̄ iam labuntur anni 105. q̄ huiusmodi matrimonium
fuit contractum, & diu est, q̄ tam ipsi coniuges quam eorum fi-
lij mortui sunt. Vr̃ prima facie rñdendum, q̄ sunt incestuosi,
& ꝯsir insuccessibiles, authen. ex complexu, C. de incest. nup. im
mo videt, q̄ bona horum dominorum coniugum sint fisco ap-
plicata, auc. incestas, & in corpore vnde sumitur, C. de ince. nup.
Nec ob vr̃, si dicatur, q̄ dicti coniuges errore ducti ꝯxerunt, quo
casu cessat pœna confiscationis, & filij nati ex tali matrimio pu
tatiuo dicuntur legitimi, l. q contra, vbi glo. Bal. Sal. & alij no. C.
eodem titu. immo quantum ad legitimationem prolis sufficit
error, vel ignorantia alterius, capit. ex tenore, qui filij sint legiti.
Quia istud conceditur, sed respondetur, quòd hi qui allegant er-
rorem, vel ignorantiam, illam probare tenentur, vt in terminis
videtur firmare Dec. consi. cliij. casus, de quo quæritur. Sed præ-
1 dictis non obst. contrarium verius esse respondemus. Quia † na
ti ex matrimonio ignoranter cum consanguinea, vel affine con-
tracto, dñr & sunt legitimi. cap. ex tenore, & cap. 2. qui filij sint le
gitimi, quia debentur nati in figura matrimonij, secundum Ioã.
And. in addi. Spe. titu. de spons. impu. & Old. consi. cclvi. Clemẽs
episcopus, in fi. Pan. in d. c. ex tenore, & in c. fi. de clandestina de-
spon. Ideo succedunt parentibus tam ab intest. q̄ ex testõ, vt i iu
rib. præalle. firmant glo. & Legistæ in l. qui ꝯ. & Bar. in l. qui, ff. de
statu hominum, & Dy. in consi. 6. incip. ex testõ. Et dicit Bald. in
c. j. §. naturales, si de feu. contr. fue. inter domi. & agna. vasa. q̄ filij
nati ex matrimonio putatiuo succedunt etiam in feu. & ita con-
suluit Benedictus Capra consi. cxvj. incip. punctus fuit. Et si suc-
cedunt parentibus, multo magis alijs cõsanguineis & extraneis,
& ideo admittũtur ad fideicom. si fuerint substituti, & casus sub-
stitutionis euenerit, & q̄ substitutio solũ vocet filios legitimos
& naturales, & de legitimo matrimonio procreatos, vt abundè
probat Dec. consi. cliij. in effectu quæritur, per totum. Non obst.
dum dr̃, q̄ ista vera sunt, si probetur ignorantia, vel error. Quia
2 rñdet aiaduertendũ esse, vtrũ filij fuerint, & sint † in quasi pos-
sessione legitimationis, vt quia habiti semper fuerint p̄ filijs le-
gitimis, & naturalibus, & parentes eorum semper habiti fuerint
in vita eorum pro veris, & legitimis coniugib. & tunc is, q agit
contra filios proponendo nullitatem matrimonij, & illegitimi-
tatem ipsorum filiorum, debet probare scientiam, quia propter
quasi posses. & famam, præsumitur ignorantia. Ita signanter de-
terminat Pan. in c. peruenit, qui filij sint legiti. & Gemi. summus
Canonista consi. 66. pro declaratione, in 3. dub. facit c. præsumit
ignorantia de reg. iur. lib. 6. Nec obstat consi. Decij 154. quia in
casu Decij coniuges, qui allegabant contraxisse ignoranter, erãt
actores petentes secum dispensari, quia contraxerunt p ignorã
tiam. Vnde ipsi habebant iustificare suas preces, secundum Ioã.
And. in c. 1. de litigi. lib. 6. & traditur in c. super literis, de rescri. at
3 in casu nostro nepotes dicti quondam Pontij † non agunt, sed
conueniuntur. Vnde agẽtibus incumbit onus probandi scien-
tiam, l. ei qui, ff. de proba. l. actor, C. eo. titu. ita distinguit Panor.
in d. c. peruenit. Item in casu Decij, & similiter in casu Old. consi.
4 256. † principaliter agebatur de fœdere matrimonij inter con-
trahentes, sed fundantes in ignorantia, & aduersarios negantes,
sed in casu nostro in quo dicti Pontius, & Antonetta con-
iuges, iam a longissimo tempore decesserunt, solum agitur
de hæredibus Iaco. & Io. vltimi, & in consequentiam de legiti-
matione filiorum, quo casu non requiritur tam exacta probatio,
prout requiritur, quando agitur de fœdere matrimonij, c. causã,
quæ, qui filij sint legitimi, vbi ad probãdum suos esse legitimos,
sufficit probare cohabitationem parẽtum, & sic matrimonium
præsumptiuè, quæ sola cohabitatio non sufficit ad probandum
matrimonium, quando principaliter de eo agitur, capi. illud, de
præsump. Nam quantum ad finem legitimitatis filiorum, quæli-
bet probatio, per quam matrimonium præsumptiuè probatur,
sufficiens est, & idoneo, secundum Gemi. consi. 27. super dubijs.
Hinc est, q̄ colorata opi. & quasi pos. maritalis, probat filios esse
legitimos, exclusa proprietate matrimonij, secundum Ant. in c.
2. in v. nota. qui filij sint legitimi. Hinc est, q̄ clandestinè contra-
hẽtes matrimonium, præsumuntur in dubio veri coniuges quã
tum ad hunc effectum, q̄ filij dicantur legitimi, secundum Pan.
& alios *cõiter*, in c. lator, qui filij sint legitimi. Hinc est, q̄ cõfessio
coniugum plene probat matrimonium, quantum ad effectum
vt filij dicantur legitimi, nisi agatur de præiudicio alterius ma-
trimonij, capitu. 2. de clandestina despon. & ibi Panormi. & alij
notant. & idem firmat Panorm. in c. super eo, de eo, qui cogno.
consan. vxo. suæ. Cum igitur hic non agatur de fœdere alicuius
matrimonij, sed solum de effectu legitimitatis filiorum, & cum
ipsi sint rei, concludendum est ex sola figura matrimonij, & qua
si possessione filiationis probari eos esse legitimos, nisi actores
probent q̄ domi. Pontius, & Antonetta sciẽtes prohibitionem,
contraxissent. Sed & vbi probaretũ scientia, ad huc secundum
ea, quæ proponuntur, nobis videtur filios fuisse legitimos, qa ex
cursu temporis immemorabilis, quo prædicti coniuges & eorũ
filij fuerunt semper vsque ad eorum mortem in quasi possessio-
ne matrimonij, & legitimæ filiationis, ac vsque nunc habiti, tenu
ti, & reputati pro veris, & legitimis coniugibus, & veris & legiti-
mis filijs p̄sumitur cum eis dispẽsatum per do. nostrũ Papã, vel
alium ad id p̃otatem habentem, c. noscitur, & c. cum apostolica,
5 de his q̃ fiunt a ma. par. cap. & q̄ ex diuturnitate † tanti tempo-
ris, cuius initij memoria non reperiatur, p̄sumatur priuilegiũ, &
dispensatio Papæ, volt Bar. in d. l. cum de in rem verso, ff. de vsur.
Pan. in c. peruenit, de censi. Hinc dixit Io. And. in reg. qui ꝯ. in fi.
in merc. q̄ ex longissima quasi possessione duarum ecclesiarũ, si
mul p̄sumitur vnio facta a Papa, licet alias ex nullo cursu tempo
ris induci possit vnio ecclesiarum, secundum Host. in Summa,
de supplen. negl. præl. & hoc voldit Old. consi. 296. de iure domi
ni. Sic laici, qui longissimo tempore fuerũt, & sunt in quasi pos-
sessione, præsumuntur habuisse priuilegium a papa possidendi
decimas, quæ sine dispensatione Papæ non possunt a laicis possi
deri, c. causam, de præscri. vt firmant Doc. ibi, & Raph. Cu. consi.
83. quia causa decimalis, & Raph. Fulg. consi. 166. in quæstione,
q̃ vertitur. Alex. consi. 6. in j. vol. Similiter ex diuturnitate tẽpo-
ris, de quo non hr̃ memoria præsumitur papæ cõfirmatio neces-
ria ad actum, ut pulchrè probat Dec. consi. 152. in causa exẽptio
nis, & ad propositum faciunt, q̃ scribit Fel. in c. cum ex officij de
præscri. & in c. sicut, de re iu. Et prædicta absque dubio p̄cedũt,
si probatur fama ipsius dispensationis, secundum Imo. & Car. ĩ
d. c. cum apostolica. Fel. in d. c. causam. Capel. Tholos. decisi. 339.
Ad secun dum posito q̄ filij de Pontij essent incestuosi, qđ con-
stat esse falsum p prædicta, videretur q̄ d. Pet. & cæteri descẽden
tes ex dño Tristando filio D. Pontij, quis ex legitimo matrimo-
nio nati, nõ possint dici de domo Castri noui, qa ipse D. Tristan-
dus vt incestuosus, non dr̃ de domo, capiendo domum, pro agna
tione, prut capi vr̃ in substitutionibus prędictis, l. pronunciatio,
in fi. ff. de verb. sig. Inst. de legit. agna. succes. §. vulgo quæsiti, &
firmat Bar. in l. tutelas, ff. de ca. dimin. & Bal. in l. libera, C. de suis
& leg. ergo nec etiam descendentes ex ipso do. Tristando, quam-
uis nati ex legitimo matrimonio, tanq̃ ex infecto nascendi prin-
cipio, & ex infecta radice procedãt, l. fi. C. de natur. liber. & ita in
terminis rñdet Pet. de Anch. consi. 389. visis dilligenter, & Bald.
l. fi. C. de verb. sig. & Cor. consi. 200. ad euidentiam, col. fi. lib. 4.
Dec. ꝯsi. 85. col. fi. Prædictis non attentis, ꝯrium verius existima-
6 mus, tum qa † sm̃ cõem vsum loquendi, q præfertur p̄priæ signi
ficationi, l. Labeo, ff. de supplle. l. liberorum, §. quod tñ Cassius,
ff. de leg. 3. spurij debentur de eadẽ domo, & familia patris, secũ-
dum Bar. & alios *cõiter*, in d. l. fi. C. de verb. sig. Ang. in l. ita stipu-
latus, §. Chrisogonus, ff. de verb. obl. Fel. in p̄oe. Gregorij. tum
qa testator, q substituit proximiorem domus de Cast. nouo, se re
fert ad factũ, nõ ad ius, id est, ad eos, q de facto dñr de domo Ca-
stri noui, quo casu ẽt spurij dñr de domo, l. j. C. si quacunq; pręd.
po. per quę duo fundamenta ita rñdet Bal. consi. 441. ad euiden-
tiam, lib. 3. Et posito, q̄ D. Pet. non diceretur natus ex legitimis
parentibus, quod ex supra dictis cõstat esse falsum, tñ negari nõ
p̃ot, quin tam ipse ex persona sua, q̃ suorum antecessorum, p̄scri-
pserit hæreditatem, & bona dictorum suorum parentum, maxi-
7 mè † ꝯ fiscum, ꝯ quem præscripsent regulariter spacio viginti an-
norum, aut ad summum 30. ẽt q̄ nondũ facta fuerit denũciatio,
l. in omnibus, ff. de diuersis & tp̃a præscr. & ibi Bar. & alij cõiter.
traditur per Pan. & Fel. in c. cum nobis, de præscri. Nam & spu-
rius spatio 30. annorum præscribit hæreditatem patris, & ius ex-
cipiendi ꝯ qumscuoque, sm̃ Bal. in l. nullo, C. de rei vend. præser-
tim quãdo iusto errore credebat se lgitimum, ut in casu nostro,
secundum Pau. de Cast. consi. 217. super pximo. & Soc. consilio
251. vol. 2. & Balb. in tract. præscrip. in 4. parte quar. par. principa
lis, q̃one 18. in fi. ergo multo magis præscribere p̃nt legitimè de-
scendentes ab ipso spurio, ar. l. fi. C. de natu. liber. quæ omnia in-
dubitanter procedunt in præscriptione temporis immemorabi
lis, quod habet vim tituli, l. hoc more, §. ductus aquæ, ff. de aqua
quotid. & æsti.

EPITOME.

Recipienda est lex, quæ ascendentibus, non etiã descendentibus legitimam aufert, quia istis naturali, illis positiuo iure debetur.

SVMMARIVM.

1 *Statutum an possit priuare descendentes legitima.* 3.
2 *Statutum potest priuare ascendentes legitima.*

Respon. 218. interpretata.

Super Premisso dubio, an per statutum Mõtis Barutij ma-
ter potuerit priuari legitima in totum, quia præstan-
tissimi Domini hincinde allegantes adduxerunt varias Docto-
rum sententias, & plurima consilia, quæ inuicem vñt aduersarij,
quid ergo sententia, paucis aperiam. Dico igitur hincinde alle-
gata posse sic concordari. Aut q̃ritur de legitima debita descen-
1 dentib. & quia talis legitima debetur † iure naturali, statutũ non
p̃ot in totũ priuare descendentes l̃tima eis debita. ita p̄cedat opi.
Bar. in l. Titio cẽtum, §. Titio gñio, de ꝯdi. & demon. authoritates
con-

& consilia allegata pro hac parte, ita sunt intelligenda, & ita et
loquitur Rot.deci .18 in antiquis, & Soc.consi.6.in prin.& con-
sil.10.l.1. Aut quæritur de legitima debita ascendentibus, &
2 sic matri, quia illis legitima debetur † de iure positiuo, secundũ
Bal.in l.1.§.ius naturale, ff.de iusti. & iur.statutum potest priuare
ascendentes legitima eius debita in totum, secundum Alc. cons.
68. lib. 4. vbi attestatur hanc esse *communem* Doctorum senten-
tiam, vt etiam, consuluit Ludoui. Roma.consi.32.visa municipa
li constitutione, in vlti dub. Non omitto, quod Dec.consi.xix.auda
3 cter affirmat, quod statutum † potest tollere legitimam in totum, e-
tiam descendentibus, & dicit hanc esse communem sententiã.
Quod si verum esset, a fortiori posset auferri legitima ascenden-
tibus in totum. Sed hoc vltimum non facile puto defendi posse.

Epitome.

Duo hæc Respondeo continentur. Alterum sententiã iudicis ad quem, qui cum de vno appellatum esset, de alio pronunciauit, esse prorsus nullam, & veluti ab incompetenti latam: alterum, eum hæredis, qui se mitti in possessionem bonorum ex beneficio l. fi. C.de edi.diui Adr.tollen.peteret, legitimum esse contradictorem, nec repellendum, quem quamquam alioquin non legitimum, tamen iudex admisisset.

SVMMARIVM.

1 *Iudicis a quo, sententia est nulla, qui cum de fructuum quadam sequestratione appellatum esset, de principali negotio pronunciauit.*
2 *Facta multa tenent, quæ nondum facta impediri possent.*
3 *Contradictorem, in casu l.fi. C. de edi.diui Adri.tol.sufficit vocantem cum titulo occupasse possessionem.*

Respon.219. interpretatio.

PRiusquam discutiatur, an Matthæus debeat admitti ad contradicendũ hæredi petenti se mitti in possessionem bonorum defuncti ex beneficio l.fina. C. de edi. diui Adr.toll. videndum est, an sententia lata contra ipsum Mattheum subsistat viribus? Et mihi videtur dicendum, quod sit nulla, quia lata per iudicem incompetentem, nam in facto præsupponitur primum iudicem per modum prouisionis, & donec esset inter partes conclusum, ordinasse, quod præfatus Matthæus non turbaretur in possessio.& perceptione fructuum, adimpleta tamen oblatione per ipsum facta, Matthæus adimplet oblationem, & promittit restituere fructus illi, seu illis, cui vel quibus fuerint adiudicati
per dominum Locumtenentem, seu alium iudicem, & pro
1 prædictis adimplendis dat fideiussorem, & † sic apparet iudicem
reposuisse fructus in sequestrum, seu custodiam, donec lis & ne-
gocium decidatur, iuxta ea quæ habentur in capitu.primo, de se
questratio.possessio.& fructuum, & per Bartolum in l.interesse,
ff.de acquiren.possessio. ab ista ordinatione fuit appellatum, iu-
dex ad quem pronũciauit super negocio principali, & sic super
re, de qua non habebat cognitionem, quo casu sententia nõ va-
let, l.prima, C.si a non competen.iudi. & prima sententia rema-
net firma propter lapsum temporis, l.si intra maiorem, C.de ap-
pellatio.auchen.ei qui, C.de tempo.appellatio. Quòd autẽ Mat-
thæus debeat admitti ad contradicendum hæredi petenti se mit
ti in possessionem ex beneficio dictæ l.fina. non videtur dubitan
dum, nam remedium dictæ l.fi.est adipiscendæ, & in remediis
adipiscendæ, quilibet admittitur ad contradicendum, & docen-
dum de iure suo, si est paratus probare incontinenti, vt vult glos.
& Barto. in l. fina.C.quorum bon.glos. Barto.& Ias. in l.prima,
C.de edic.di.Adr.tol.quando autem dicatur quis probare incõ-
tinenti, stat in arbitrio iudicis, vbi non est a iure determinatum,
glo.in c.an sit, in verbo, incontinenti, vbi Pan.extra de app.Pan.
in c.veniens, extra de testi. iudex autem arbitratus est, nam assi-
gnauit terminum ad probãdum, intra quem fuit plene probatũ
per ipsum Matthæum, & doctum de bono iure suo, per quã assi
gnationem termini, & admissionem ad probandum iudex taci-
tè reiecit exceptiones hæredis, & declarauit ipsum Matthæum
legitimum contradictorem, iuxta no.per Barto.in l.ex proceden
te, C.de dila.quæ admissio est tantæ efficaciæ, quod dictus Matthę⁹
non potest amplius reiici a cõtradicendo, posito quod ab initio nõ
2 esset legitimus contradictor. nam † multa facta tenent, quæ fien
da impedirentur, l.patre furioso, ff.de his, qui sunt sui, vel alien.
iur.vbi Ias.ponit multa similia, prout in statuto disponente, quod cõ
instrumentum non possit probari per testes: tamẽ si aliquis fuit
admissus ad probãdum, valet probatio, vt per Fel.in c.inter mo
nasterium, extra de re iud.vbi ponit multa similia. Et ex his tol-
litur vnum, super quo aduersantes se maximè fundant, dum di-
3 cunt, † quod habens titulum a defuncto, non est legitimus contra-
dictor, nisi etiam possideat: quia cum fuerit admissus, & probaue-
rit intentionem suam, debet obtinere. Secundo rñdetur, quod ipse
Mattheus possidet, & se possidere vsque a principio proposuit,
quod sufficit. Et si dicatur, quod non habuit possessionem a defun-
cto. Respondetur, quod sufficit vacãtem cũ titulo occupasse, secun-
dum Bald.in d.l.fina.in v.quæstio.Barto. in l.cum solus, ad fin.ff.
de vsucap.Rom.consi.112.in c.circa propositam, in prin. & Dec.
post Alex.in l.fi.ver.nisi dicamus. ex quibus videtur bene appel
latum, & de nullitate dictum, &c. Laus Deo.

FINIS.

REGISTRVM.

A B C D E F G H I K L M N O P.

Omnes sunt quaterniones.